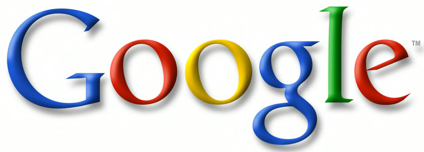
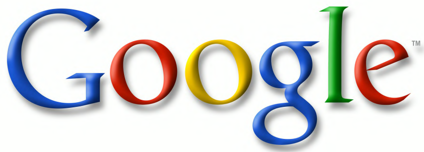
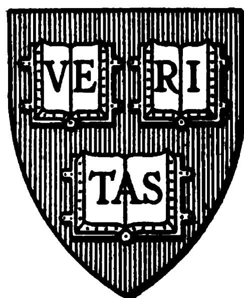

VE RI
TAS

VALTIOPÄIVÄT v. 1907

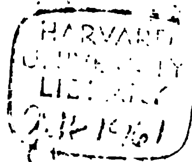
PÖYTÄKIRJAT

II.

KESÄKUUN 8—20 PÄIVÄÄN.

HELSINGISSÄ 1907
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ.

11. Maanantaina 10 p. kesäkuuta 1907. klo 11 a. p.

Nimenhuudossa olivat poissa edustajat v. Alfthan, Estlander, Luoma, Runeberg, Setälä, Söderholm ja Vikman.

Tarkistettiin edellisen istunnon pöytäkirjanotteita.

Arm. esityksiä.

Esitettiin pöydällä ollut arm. esitys **n:o 16** ynnä **elinkeinolain ehdotus.**

Keskustelu:

Ed. **Kirves:** Minä olisin hyvällä syyllä toivonut, että kaikki ne asiakirjat, jotka koskevat elinkeinolain uudistuksia, toisin sanoen myöskin entinen elinkeinolaki ehdotus ja sitä seuraava toisen komitean mietintö olisi jaettu tälle eduskunkunnalle. Mutta huolimatta siitä tahtoisin tehdä muutamia huomautuksia sille valiokunnalle, johon tämä armollinen esitys lähetetään.

Ensimäiseksi täällä on sivulla 5 mainittu, että kunnille annetaan oikeus määrätä, kuinka pitkiä työpäiviä lapset tekevät tai saavatko lapset ollenkaan olla kauppapalvelijan ynnä muissa toimissa. Onko tämmöinen oikeus kunnille hyvä, siitä minä tahtoisin huomauttaa. Nykyisen kunnallisasetuksen mukaan ei minun mielestäni missään tapauksessa kunnilla tämmöistä oikeutta saisi olla. Sitä osottaa se köyhäliston lasten väärinkäyttö, jota niin sanotun vaivaishoidon nimellä harjoitetaan. On tunnettua, että maamme kunnissa on vaivaistaloja, joihin on myös yhdistetty lastenkoti. Näistä lastenkodeista annetaan 6—7 vuoden vanhoja lapsia ympäri maata paimeniksi ja muiksi semmoisiksi, jotka toimet eivät ole omiaan kasvattamaan lapsissa sitä kansalaistuntoa, sitä tarmokasta toimintahalua, jota ehdottomasti yhteiskunnan jäseniltä vaaditaan. On menty näissä myönnytyksissä niinkin pitkälle, että jätetään huomioon ottamatta vanhat säädökset sukupuolista ja muista sekä syrjäytetään voimassa olevat asetukset ja annetaan lapsia huonoon kouluun. Tämä osoittaa, että kunnat eivät minun mielestäni missään tapauksessa ole sopivia määräämään näiden lasten ja alaikäisten työjärjestystä vähemmässäkään määrässä.

Samalla sivulla on puhe viinien ja muiden miedompain väkijuomien valmistamisesta ja myynnistä. Minä olisin toivonut, että tämän lakiehdotuksen laatijat eivät olisi enää tarjonneet kapakoita Suomenmaahan.

Sitte 10 sivulla viitataan muun muassa entiseen elinkeinolakiin ja valitetaan, että työntekijät eivät ole antautuneet sovinto-oikeuksien alaisiksi. Tämä viittaus on torjuttava ja torjuttava tässä, ja teenkin sen sentähden. Aina meillä on oltu taipuvaisia työntekijäin puolelta alistamaan asiat sovinto-oikeuksien alaiseksi, mutta työnantajat eivät ole sitä koskaan tahtoneet, eivät silloinkaan kun työnselkkaukset ovat johtuneet mitä pienemmistä syistä ja työntekijät tahtoisivat olla taipuvaisia tinkimään vaatimuksista; silloinkaan eivät työnantajat ole suostuneet sovinto-oikeuksiin. Eivätkä ne tule suostumaan eteenkäänpäin ilman pakkoa. Sentähden minä olisin sitä mieltä että hallituksen tulisi pakoittaa asianomaisia alistamaan asiat sovinto-oikeuden ratkaistavaksi niin puolelta kuin toiselta. Sillä työnantajat ovat tietäneet tähän saakka että he alistaessaan asian sovinto-oikeuden ratkaistavaksi ehdottomasti häviävät, sillä työnantajat ovat olleet aina väärässä.

Sivulla 14 on myös otettu puheeksi pisin sallittu työpäivä; se on asia, joka koskee koko Suomen työväkeä. Tiedämmehän että jo Venäjälläkin on määrätty, jollei vakinaisesti niin ainakin näennäisesti pisin sallittu työpäivä. Toivon että nykyinen eduskunta ottaisi sen asian harkittavakseen ja määräisi pisimmän työpäivän kaikille eikä ainoastaan alaikäisille. Toivoisin että se tulisi kahdeksantuntiseksi.

Sitte on minulla vielä irtisanomisasioita koskeva huomautus tehtävä. Entisessä elinkeinolaissa irtisanomisaika on määrätty 14 vuorokaudeksi, mutta me tiedämme ettei sitä juuri koskaan noudateta. Siellä on aukko samanlainen kuin tässäkin on ehdotettu että työnantajat saavat määrätä irtisanomisajan järjestyssäännöissä lyhyemmäksi ajaksi kuin 14 vuorokaudeksi. Tämä on entisen elinkeinolain mukaan ollut työväestön hyväksyttävä tai hyljättävä, hyljättävä sillä tavalla että he eroavat ennen 14 päivän kuluttua työstä, hyväksyvät silloin kun tekevät työtä eivätkä eroa 14 päivän kuluttua. Tässä on samanlainen paikka kuin nykyisessä elinkeinolaissa, en huomaa siinä eroa. Se näennäinen eroitus, mikä siinä on, ei käytännössä tule mitään vaikuttamaan. Sentähden minä olisin sillä kannalla, että asetuksessa ehdottomasti on määrättävä irtisanomisaika, toisin sanoen ilman tinkimättä, ellei siinä suhteessa ole tapahtunut mieskohtaista sopimusta, ellei se työntekijä, joka tahtoo tehdä vapaaehtoi-

sesti työtä, sovi työnantajan kanssa siten, että hän tekee ainoastaan muutaman päivän ylössanomisen jälkeen ja näin ollen se olisi heidän yhteinen suostumuksensa.

Samalla sivulla 14 puhutaan vielä siitä että työnantaja on velvollinen toimittamaan sairaanhoitoa ainoastaan sille, joka on hänen ruuassaan. Meillä on kuitenkin käytännössä jo ryhdytty toteuttamaan toisenlaisia tapoja, valtio nimittäin jo kustantaa työläisilleen sairaanhoitoa sairauden aikana, mutta vetää siltä ajalta palkan pois, toisin sanoen ei maksa sairausajalta palkkaa. Minä rohkenen toivoa, että valiokunta, johon armollinen esitys menee, ottaisi huomioon tämän yksityisiin työnantajiinkin sovellutettavaksi, toisin sanoen että niin yksityiset kuin yhtiötkin olisivat velvolliset hoitamaan työntekijää hänen sairautensa aikana. Me tiedämme että työntekijät elävät kädestä suuhun, niillä ei ole toimeentulo turvattu täydellisesti työssä ollessaankaan saatikka sitte sairauden sattuessa. Usein on tapahtunut, että kun työläistä kohtaa pienempikin sairaus, on hänen perheensä ollut pakoitettu turvautumaan vaivaishoidon apuun, vaikka vaivaishoitoasetus nimenomaan säätää, että työnantajan on pidettävä huolta siitä että hänen työntekijänsä elävät ilman vaivaishoidon apua.

Sitte täällä puhutaan koneista ja niiden turmelemisesta. Nämä pidetään seikkoina, joiden tähden on oikeus heti eroittaa mies työstä. Minä uskaltaisin kysyä millä tavoin työntekijät tahallaan turmelevat koneita. Minä en kuitenkaan pitemmällä kokemusajalla ole tullut huomaamaan että työntekijät tahallaan turmelevat työkoneita paitsi Venäjällä ennen, mutta ei sielläkään nyt enään. Suomessa ei ole tietääkseni sitä tapahtunut koskaan. Voidaan lakia tulkita monella tavalla ja selittää että kone on tahallaan turmeltu. Samoin on myös laita sairaudentapausten. Jos työntekijä sairastaa kauemman aikaa, luetaan se rikokseksi ja hänet eroitetaan sentähden työstä. Minä uskallan pitää tätä periaatetta vääränä, sillä jos häntä kohtaa sairaus, ei se ole rikos. Rikoksesta eroitettakoon heti, mutta ei sairauden takia, vaikka se olisi pitempikin.

Vielä puhutaan järjestyssäännöistä sivulla 17, teollisuustyöväkeä varten, mutta joiden vahvistaminen valtion ja kuntien työpaikkoihin nähden ei ole asetettu samanlaisen määräyksen alaiseksi kuin yksityiset ja osakeyhtiöt. Tämä on mielestäni myös väärin. Me emme saa täällä asettua sille kannalle, että valtiota ja kuntia ei alistettaisi samaan asemaan, mihin valtio pakoittaa yksityisiä työnantajia ja muita, alistukoon myös itse. Kunnat ovat nyt jo vapautetut kuten

valtiokin muun muassa vastaamasta tapaturma-asioista mutta ei yksityiset. Me olemme tulleet siihen surkeaan kokemukseen, että meillä valtio tapaturman kohdatessa venäläisiä, esimerkiksi sotilasviranomaisia, luovuttaa tuhansia ruplia vahingon korvaukseksi. Mutta jos vahinko sattuu Suomen kansalaisille, silloin osataan tinkiä. Tällaiset tapaukset osoittavat, ettei valtio saa missään tapauksessa olla eri asemassa enempää järjestyssääntöihin kuin vahingonkorvaukseen nähden. Ja olisipa todella ihmeellistä, jos valtio asetettaisiin erikoisasemaan, kun tiedämme, että sillä on virkakuntia, jotka eivät ole kellekään edesvastuussa, mutta voivat käyttää koko Suomen kansan omaisuuden Suomen kansalaisia vastaan. Näin tapahtui esimerkiksi Viipurin—Valkeasaaren lakossa. Pienien pikkuherrain oikut saattoivat joukon työmiehiä lakkoon ja hallitus siunasi lakkoa myöntämällä 13,000 markkaa järjestyksen valvomiseksi siellä, kun varsin hyvin tämän lakon olisi saanut estetyksi 3,000 markalla. Käännytään asianomaisten herrain puoleen, kysytään minkätähden työntekijät tekivät lakon, mutta ei kysytä minkätähden työnjohtajat menettelivät väärin. Sentähden minä toivoisin, että valiokunta laatiessaan lakiehdotusta pitäisi ehdottomasti silmällä että niin kunnat kuin valtiokin joutuisivat samanlaisten määräysten alaisiksi.

Vahingonkorvauksesta puhutaan 71 §:n ensimäisessä kohdassa tai sivulla 17. Olisiko nyt lainsäätäjän tarkoitus velvoittaa työntekijää elättämään työnantajaa koko sen ajan minkä työnantaja elää, jos työntekijä sattuisi vaikka tyhmyydestä tekemään jonkunmoisen lainrikoksen. Minä en luule että tämä todella on tarkoitus. Toivoisin, että ehdottomasti pantaisiin raja mihinkä summaan vahingonkorvaus korkeintaan saa nousta; en ollenkaan hyväksy sitä periaatetta, joka tässä on otettu käytäntöön, vaikkakin tässä entiseen asetukseen nähden on tehty lievennyksiä tai toisin sanoen yhtä väärin on uusi ehdotus kun tässä on vahingonkorvaus otettu niin paljon suuremmaksi, niin paljon rajattomammaksi kuin entisessä asetuksessa, ettei tätä saata tämmöisenään laskea sivuitse. Sentähden valiokunnalle lausun tässäkin kohden toivomuksen, että rajoituksia tehtäisiin.

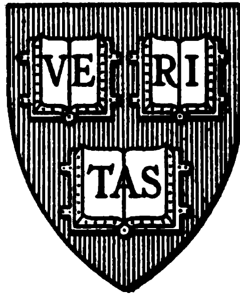
Sitte on asetuksessa erittäin herättänyt huomiota vielä 72 §, missä vedotaan rikoslakiin. Tämä kohta on mielestäni otettu sitä varten että asianajajat saisivat työtä, että he saisivat rahaa. Ei tätä kohtaa sovellutettu silloin, kun täällä asianajajain ammattiyhdistyksistä puhuttiin. Silloin oli selvät piirteet, mutta nyt päinvastoin hatarat. Minä uskaltaisin toivoa, että semmoisia pykäliä ja määräyksiä, joissa vedo-

taan mainittuun rikoslain paikkaan, ei semmoisinaan elinkeinolakiin otettaisi, vaan että niissä tehtäisiin semmoisia muutoksia, että ne olisivat kaikille siedettävät.

Muuten täällä olisi vielä suuri joukko muistutuksia tehtävänä. Mutta pidän ainoastaan nämä tärkeimpinä työntekijän menestymiselle ja sille toiminnalle, jota ehdottomasti vaaditaan saadaksemme Suomessa työsopimuksia aikaan ja jotta niistä ei tulisi vahinkoa yksityisille eikä yhteiskunnalle niin suuressa määrässä kuin tähän saakka on ollut asiain laita.

Ed. **Vuorimaa:** Hallituksen esitykset näyttävät ylipäänsä kulkevan koko joukon edistyksen perässä sen sijaan, että niitten pitäisi kulkea edistyksen rinnalla. Tässäkin esityksessä on muutamia piirteitä, jotka viittaavat tuohon tosiasiaan. Monilla valtiopäivillä on jo pyydetty, että kruununvoutien virat lakkautettaisiin; ja itse kruununvoutien piirissä ylipäänsä ei ole tässä kohden muuta kuin yksi ajatus, että tuo virka on tarpeeton. Kuitenkin me näemme, että tässäkin ehdotuksessa on jälleen tuo virkamies asetettu jonkinlaiseksi välimieheksi. 2 §:ssä esim. määrätään, että ammatin harjoittamista varten on ilmoitus maalla tehtävä kihlakunnan kruununvoudille, ja samoin on 76 §:ssä määrätty, että kruununvoutien maalla on pidettävä erityistä luetteloa elinkeinon harjoittamisen ilmoituksista. Nämä kohdat olisi mielestäni poistettava tästä esityksestä, koska luultavasti ja nähtävästi kehitys kulkee siihen suuntaan että kruununvoutien virat poistetaan. Sen sijaan olisi sekä mukavampaa että edullisempaa kansalaisille, jos he saisivat tehdä ilmoituksensa niin likellä sitä paikkakuntaa, jossa elinkeinoa harjoitetaan, kuin mahdollista, vaikkapa nimismiehen luona.

82 §:ssä on määräys, joka myöskin ilmeisesti on niitä periaatteita vastaan, mitkä nykyään vallitsevat verotusjärjestelmän suhteen. Siinä määrätään, että maakauppiasten tulee kruunulle suorittaa 100 mk. vuodessa, huolimatta siitä onko hänen liikkeensä pienempi tai suurempi. Nyt tiedämme, että on maakauppiaita, joiden vuotuinen liike ei ole suurempi kuin parikymmentä tuhatta markkaa, ja toisia, joiden liike nousee puoleen miljoonaan. Vääryyttä näyttää minusta olevan se että pienten ammatinharjoittajain täytyy maksaa yhtä suuri vero kruunulle kuin suurien. Valiokunnan olisi otettava huomioon tämä seikka ja järjestettävä asia niin, että vero kruunulle tulisi suoritettavaksj sen liikkeen suuruuden mukaan, jota maakauppias harjoittaa. Mutta ih-

VE
RI
TAS

paikkakunnalla on elinkeinon harjoittajia ja nuo valtionvirkamiehet, jotka sitä toimittavat sivutulona, siis monessa suhteessa ehkäisevät näitä paikallisia liikemiehiä. Tiedän paljon valituksia siihen suuntaan, että kun asemapäällikkö esim. toimii puutavara- ja heinäkauppiaana, sattuu useasti, että rautatievaunuja on kyllä hänen tarpeeksensa, mutta syrjäiselle liikemiehelle niitä ei riitä silloin, kun hän tarvitsisi. Tällainen sivutoimi, jota rautatievirkamiehet jo kauvan ovat harjoittaneet, on monessa suhteessa peräti turmiollinen. Minä pyytäisin siis, että valiokunta siinäkin suhteessa miettisi keinoja, miten voitaisiin ehkäistä tämä epäkohta.

Muuten pyydän lämpimästi kannattaa edustaja Vuorimaan ehdotusta, että maakauppiasten kruununvero ehdottomasti poistettaisiin. Onhan kerrassaan häpeä, että heitä yksistään rasitetaan verotuksella, mutta muut suuret liikemiehet kaupungeissa ja, miksen suorastaan sanoisi, tehtailijat maaseudulla ja kaupungeissa pääsevät siitä kokonaan vapaiksi. Mikä syntinen on tuo pieni maakauppias, että hänen niskoillensa lasketaan tuo veroitus? Ei, annettakoon verotuksen tasaisesti kohdata kaikkia maamme liikkeen harjoittajia; silloin, minä olen vakuutettu siitä, kaikenlainen nurina, jota nyt on vuosikymmeniä tämän asetuksen johdosta ollut olemassa, lakkaa. Pyydän valiokunnalle evästykseksi lausua nämä muutamat huomautukset.

Ed. **Ripatti**: Kun edustaja Vuorimaa on jo selvin piirtein esittänyt ne mielipiteet, joita minä aijoin lausua, niin en tahdo kuluttaa eduskunnan kallista aikaa, vaan lämpimimmin kannatan maakauppiasten veron poistamista, joten asianomainen valiokunta, johon tämä arm. esitys lähetetään, ottaisi asian tarkan harkinnan alaiseksi.

Ed. **Turkia**: Tämän hallituksen esityksen 41 §:ssä sanotaan: „apulaisia ja työntekijöitä voi elinkeinonharjoittaja ottaa työhönsä joko määräajaksi, enintäin kolmeksi vuodeksi, taikka molemmin puolisella irtisanomisoikeudella.” Minä pyytäisin tähän pykälään pantavaksi määräyksen, että älköön vuosikontrahteihin pakotettako tehtaan työväestöä. Luulen, että jos tämä pykälä jää sellaiseksi kuin se esityksessä on, tulee tehtailija turvautumaan siihen ja pakoittamaan työläiset vuosikontrahteihin. On joitakuita tehtaita, joissa menetellään tällä tavoin: työntekijöitä otetaan vähin erin tehtaan palvelukseen ja heidän kanssaan joko tehdään vuotinen tai pitempiaikainen sopimus, ja samalla myös pidätetään työntekijäin palkasta, tavallisesti 20

markkaa, sopimuksen vahvikkeeksi. Nyt, kun työväki on tuolla tavalla sidottu, kun yksi tulee yhdellä aikaa, toinen toisella, niin työväellä ei ole sellaista oikeutta, että voisivat ryhtyä lakkoon taistellakseen työnantajain puristustoimenpiteitä vastaan. Koskaan ei tule sellaista aikaa, että ylössanominen loppuisi yhtaikaa työväelle. Näyttää siltä, että hallitus olisi pitänyt silmällä tätä, että tehtailijat voisivat käyttää tuollaisia puristustoimenpiteitä, sillä tässä lakiesityksessä puhutaan myös palkanpidätyksestä, että voidaan pidättää korkeintaan kahden viikon palkka. Tämä määräys olisi äärettömän edullinen työnantajille, etenkin suurille tehdaspatroonille, jos he saisivat pidättää kahden viikon palkan kultakin työntekijältä, työsopimuksen noudattamisen ehdoksi. Ajatellaanpa nyt jotakuta tehdasta, jossa työskentelee tuhannen miestä ja heiltä jokaiselta pidätettäisiin kahden viikon palkka. Jos kahden viikon palkka lasketaan 50 markaksi, niin se pääoma, jonka tehtailija siitä saisi, tekisi 50,000 markkaa. Se olisi sievä raha, joka jäisi tehtaanomistajan käytettäväksi. Yksistään sen vuotuinen korko tekee 6 % mukaan 3,000 markkaa. Siinä olisi sievät ryyppyrahat tehtaan omistajalle työväen kustannuksella. Mutta kokonaan eri asia on, onko tämä oikein. Muuten niissä tehtaissa, joissa on käynnissä tämmöinen palkanpidätys, menetellään omavaltaisesti työntekijöitä kohtaan, ja luulenpa, että tultaisiin tuon asetuksen voimaanastuttua menettelemään yhtä mielivaltaisesti. Harvat olisivat ne työntekijät, jotka saisivat nuo sisällevedetyt markkansa takaisin. Voisin kertoa tapauksia, joista tämä näkyy. Esimerkiksi Inkeroisten tehtaalla on ollut tapana vetää 20 markkaa kultakin työntekijältä palkasta sisään. Onpa siellä pidätetty tuo raha naisiltakin, kun he ovat tulleet raskauden tilaan ja eronneet työstä. Niin pitkälle saattaa mennä työnteettäjän hävyttömyys, ja jos tuollainen määräys jätettäisiin lakiin, niin mitä ne tekisivätkään.

Puhemies: Kehotan puhujaa valitsemaan sanojansa.

Ed. **Turkia:** 53 §:ssä puhutaan työnantajan velvollisuuksista oppilaitten opettamiseen nähden. Mutta tämän pykälän kolmannessa momentissa huomautetaan, että teollisuushallituksella on oikeus myöntää tästä vapautuksia. Meillä on työväen suojeluslaissa myös annettu teollisuushallitukselle oikeus muutamissa tuollaisissa suhteissa myöntää „helpotuksia". Me tunnemme näiden „helpotuksien" surulliset seuraukset. Laki, jossa jollakin virastolla on oikeus myön-

tää teollisuuden harjoittajille helpotusta tai vapautusta, ei merkitse mitään. Sentähden tuo kohta olisi korjattava.

54 §:ssä puhutaan työnantajan velvollisuuksista, miten hänen tulee pitää huolta m. m. oppilaittensa sielunhoidosta tai toisin sanoen johtaa heitä „jumalanpelkoon". Minä luulen, että tuo lause, joka tässä on, voidaan ilman mitään muuta pyyhkiä pois. Sillä ihmisillä eroavat nykyaikana käsitteet hyvin suuressa määrin siinä, tuleeko Jumalaa peljätä tai rakastaa, ja yleensä siinä, mitä jumalanpelvolla käsitetään. Jos se jätetään ammatinharjoittajain yksin määrättäväksi, niin luulenpa, että jumalanpelvolla tullaan käsittämään jos vaikka mitä.

56 §:ssä puhutaan taas, että työntekijäin tulisi osottaa kunnioitusta työnantajia, elinkeinonharjoittajia kohtaan. Minun mielestäni tällainen määräys on kokonaan tarpeeton, sillä kunnioittamaan ei voida ketään pakottaa, vaikka se olisi kuinka monta kertaa laissa määrätty. Jos tässä tahdotaan tuollaisia määritelmiä käyttää, niin olkoot ne sellaisia, että työnantajan tulee käyttäytyä niin, että hän saavuttaa työntekijänsä kunnioituksen. Otettakoon sellainen muoto, mutta mitään määräystä älköön pantako lakiin että toiselta puolen vaaditaan erikoista kunnioitusta, sillä tuollaiset määräykset eivät kumminkaan tule tuottamaan toivottavaa tulosta.

72 §, johon jo edustaja Kirves täällä kajosi, on pahin kaikista. Näihin aikoihin saakka ei työlakkojen suhteen ole voitu turvautua rikoslakiin. Kyllä usein on koetettu vedota tuohon 25 luvun 12 §:ään, mutta tuomarit ovat olleet epätietoisia käyttäisivätkö sitä vai ei. Mutta nyt suorastaan ehdotetaan tässä lakiehdotuksessa, että ne, jotka pakottavat toista työlakkoon, tultaisiin tuomitsemaan mainitun rikoslain pykälän mukaan. Tuo „pakotus" voidaan nykyään käsittää useammalla eri tavalla. Mutta jos tuollainen pakkomääräys kerran pannaan työväkeä kohtaan, niin miksi ei samalla syyllä voitaisi sitä ulottaa työnantajia kohtaan. Jos määräystä ei tähän pykälään voitaisi yhdistää, voitaisiin laittaa toinen pykälä, jossa sanottaisiin, että jos työnantaja puristavilla toimenpiteillä tai alentamalla palkkoja tai pitentämällä työpäivää tai muuten menettelee siten, että työväki on pakoitettu ryhtymään lakkoon, rangaistakoon rikoslain 25 luvun 12 §:n mukaan. Jos ollaan tasapuolisia, niin pantakoon työnantajalle samanlainen pakko, sillä joka tapauksessa on puolueellisuutta, jos työntekijöihin yksinomaan rangaistusmääräykset kohdistetaan. Mikään ei ole helpompaa kuin saada todistetuksi, että työntekijä on pakoitettu lakkoon —

rikkureiden ja poliisien avulla voidaan kyllä sellaista todistaa. Jos hallitus todellakin on sitä mieltä, että tuollaisissakin tapauksissa tarvitsee rangaista näin ankarien pykälien mukaan, niin minun mielestäni olisi ollut viisainta, että tämän lain yhteydessä tehtäisiin myös ehdotus uusien vankilain perustamisesta. Sillä missään tapauksessa eivät nykyiset vankilat tule riittämään, jos tämä pykälä kerran jätetään elinkeinolakiin. Samalla myös hallitus voisi ryhtyä huolehtimaan, mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä niiden työläisperheiden turvaamiseksi, joiden elättäjät tämän pykälän nojalla joutuvat vankilaan.

Ed. **Rannikko:** Edustajat Pohjanpalo ja Wuorimaa ovat täällä jo osaltaan sanoneet, mitä minäkin tahdoin lausua evästykseksi. Minäkin yhdyn lämpimästi edustaja Pohjanpalon ehdotukseen, että maakauppiasten vero tykkönään poistettaisiin, ja teen sen sitä suuremmalla syyllä, kun tämän asetusehdotuksen 5 §:ssä 1 kohdassa sanotaan, että luvallisen elinkeinoammatin harjoittamisena pidetään kamarikauppoja, erityistä myyntipaikkaa käyttämättä. Koska on hyvin tavallista, että kamarikaupan omistajat monin paikoin myyvät vuosittain paljon suurempia tavaramääriä kuin monet niistä kauppiaista, jotka maaseudulla maksavat tuon 100 markan veron kauppaliikkeestään, niin pidän kohtuullisena, että jos ei valiokunta mitenkään voi aikaansaada, että kauppavero poistettaisiin, näiden kamarikauppiasten elinkeinonharjoittamis-oikeus tarkemmin rajoitettaisiin, kuin mitä ehdotus tekee.

Ed. **Wuorimaa:** Pyydän vaan lausua muutaman sanan edustaja Turkian lausunnon johdosta. Herra Turkialle näyttää Jumala ja jumalanpelko ja itse nimikin vaikuttavan samalla tavalla kuin punainen vaate härkään — hänen täytyy siihen puskea kiinni. Pyydän kuitenkin huomauttaa, että vanha sananparsi sanoo: Jumalan pelko on viisauden alku. Se totuus on kestänyt vuosituhansia ja tulee kestämään ja totuutena pidettäväksi vielä silloinkin, kun ei Turkiaa eikä meitä enää ole olemassa. Sentähden minä kannatan tämän määräyksen pysyttämistä pykälässä; se on siinä vallan tarpeellinen.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä jätän kokonaan ammattimiesten, niin elinkeinoharjoittajain kuin työväen jäsenten asiaksi arvostella yksityiskohtaisesti missä määrin tähän lakiehdotukseen sisältyvät määräykset ovat soveltuvia mei-

dän maamme nykyisiin oloihin. Ollen perehtynyt ainoastaan teoriian kannalta näihin asioihin, minä samalla kuin jään odottamaan valiokunnan selvitystä yksityiskohdista, katson kuitenkin olevan syytä siihen huomautukseen, että voidaan mielestäni erityisellä mielihyvällä merkitä tämän lakiehdotuksen yleistä henkeä, sitä ajatussuuntaa, joka siinä ilmenee. Se on kieltämättä nykyajan henki, nykyajan kehityksen parempia puolia osoittava katsantotapa, joka tässä huokuu vastaan. Se on se henki, jota on sanottu sosiaaliseksi eli yhteiskunnalliseksi. Ei tarvitse syventyä pitkälle tähän lakiehdotukseen, ennenkuin huomaa sen. Siinähän näemme, niinkuin perusteluissa mainitaan, kuinka naiselle suodaan elinkeinojen alalla aivan toinen asema kuin tähän asti. Siinä ilmenee, toisessa luvussa, joka koskee ammattivaltuustoja, todellinen harrastus saada työväki asetetuksi oikeudellisen yhtävertaisuuden kannalle työnantajien kanssa. Ja tämä sama harrastus ilmenee nähdäkseni kautta koko lain, vaikka tietysti kyllä saattaa olla erimielisyyttä siitä onko lakiehdotus jokaisessa yksityisessä määräyksessä mennyt niin pitkälle kuin tätä nykyään jo on mahdollista. Ja tätä kysymystä arvostellessa tietysti sellaiset lausunnot, kuin esim. edustaja Kirveen, tulevat olemaan valiokunnalle suuren arvoiset.

Se nyt on muun muassa tämä toinen luku, joka koskee ammattivaltuustoja, joka on omansa herättämään huomiota. Valitettavasti vasta tänään me olemme saaneet virallisen valmistustyön käsiimme, niin että meidän toistaiseksi täytyy rajoittaa arvostelumme tästä tärkeästä luvusta niihin tietoihin, joita itse lakiehdotus perusteluineen antaa. Näitä lukiessa syntyy luullakseni se kysymys, eikö ole mahdollista vieläkin ulottaa ammattivaltuustojen oikeuksia jonkunlaisena ammattituomioistuimena laajemmalle kuin lakiehdotuksessa on tehty, eikö voisi myöntää sille oikeutta ratkaisevasti päättää eräitä asioita huolimatta siitä, ovatko kumpaisetkin riitapuolet taipuvaisia myöntämään tätä oikeutta vai ei.

Ammattivaltuustoja koskevissa säännöksissä on yksi, joka on luullakseni omansa juuri meidän maassa toistaiseksi herättämään kummastusta. Se on se pykälä, joka määrää, millä tavoin jäsenet ovat valittavat valtuustoon. Tämä lakiehdotus tietää, että valtuusto on valittava yksinkertaisilla suhteellisilla vaaleilla. Voidaan olla eri mieltä siitä, onko koko ehdotettu vaalitapa ollenkaan suhteelliseksi mainittava. Ulkomaillahan sitä ei tunnusteta suorastaan suhteelliseksi. Se kaikkein yksinkertaisin vaalitapa, joka tässä voi tulla kysymykseen, ei ole n. s. kilpailevien listojen vaalitapa,

vaan ainoastaan alenevien äänimäärien. Tätä samaa vaalitapaa ehdotettiin, niinkuin muistettanee, myöskin kun se vaalilaki oli kysymyksessä, jonka perusteella tämä eduskunta on valittu, mutta se katsottiin lopulta sitten kuitenkin liian yksinkertaiseksi sellaisenaan, antaen tilaisuutta liian suuriin vaalituloksen hämmentämisiin, niin että suhteellisuus voisi joutua liian suuresti vaaraan, ja silloin oli kuitenkin suhteellisuuden takeeksi ehdotettu määräyksiä, jotka eivät tässä ollenkaan ole tulleet ja ehkä eivät ole voineet tulla huomioon.

Tämä näkökohta ei tietenkään ole saattanut unohtua kun lakiehdotusta on valmistettu. Tulee sentähden olemaan, tahtoisin sanoa mieltä jännittävää se selitys, joka tulee annettavaksi ehdotetun pykälän puolustukseksi. Sillä jos kerran voidaan osoittaa että vaaleissa ammattivaltuustoihin on mahdollista vaaratta käyttää niin yksinkertaista vaalitapaa kuin arm. esitys ehdottaa, niin silloin voinee kyllä tulla sama vaalitapa kysymykseen kunnallisissa vaaleissa. Kieltämättä olisi paljon voitettu, jos voitaisiin niissä vaaleissa välttää ne mutkallisuudet, jotka liittyvät kilpailevien listojen vaalitapaan. Mutta toistaiseksi täytyy peljätä ettei se ole mahdollista, sillä muistettakoon että sitä vaalitapaa, jota hallitus ehdottaa tässä lakiehdotuksessa, on käytetty ulkomailla. 60-luvun alussa sitä käytettiin jonkun aikaa Frankfurt am Mainin kaupungissa ja se johti sellaisiin selkkauksiin ja suhteellisuuden polkemiseen, että siitä siellä luovuttiin. Muuten on ehkä syytä ottaa huomioon että ulkomailla, vaikka suhteellinen vaalitapa yleensä siellä on vaan hyvin vähän käytännössä, se on joutunut käytäntöön Saksassa juuri vaaleissa laitoksiin, jotka vastaavat pääasiassa ammattivaltuustoja. Niissä vaaleissa, joilla valitaan jäsenet Saksan ammattituomio-istuimiin , Gewerbegerichte ja kauppatuomioistuimiin Kaufmansgerichte, noudatetaan suhteellista vaalitapaa. Ja Preussin hallitus on muun muassa julkaissut mallisääntöjä näissä vaaleissa noudatettavaksi suhteellista vaalitapaa varten, vaikkapa on erityisille yhdistyksille jätetty mitä laajin valinta- ja määräämisvapaus sääntöihin nähden, joita vaaleissa on noudattaminen.

Tältä alalta on siis jonkunlaista kokemusta saavutettavissa ja oletan että se kokemus on tullut huomioon otetuksi lakiehdotusta valmistettaessa. Mutta kun ne tiedot, tosin jotenkin niukat, jotka minulla on suhteellisen vaalitavan tuloksista vastaavissa laitoksissa Saksassa johtavat toisiin tuloksiin, kuin ne, jotka nähtävästi ovat olleet määräävia hallituksessa, niin sitä suuremmalla jännityksellä

odotan että valiokunta kääntää huomionsa tähän kysymykseen. Kysymyksellä tällaisen mitä yksinkertaisimman vaalitavan mahdollisuudesta saattaa tulevaisuudessa olla meillä nimenomaan juuri kunnallisella alalla hyvin suuri merkitys.

Vielä pyytäisin lausua yhden huomautuksen. Muuan arvoisa edustaja on moittinut lakiehdotusta siitä että se myöntää ulkomaalaisille saman oikeuden elinkeinon harjoittamiseen kuin oman maan asukkaille. Lienee varmaa että tällaisesta oikeudesta muutamissa suhteissa on haittoja, toisissa siitä luultavasti on meidän elinkeinojemme elpymiselle suurtakin etua ja lisäksi, ellen erehdy, tällä määräyksellä on valtiollinenkin merkityksensä. Onhan tunnettua että meidän itäisessä naapurimaassamme on toisinaan valitettu sitä, että sen maan asukkailla ei ole Suomessa samoja oikeuksia elinkeinojen harjoittamiseen kuin maan omilla asukkailla. Jos kysymys voidaan ratkaista semmoisella tavalla kuin hallitus on ehdottanut lakiehdotuksessaan, niin näyttää minusta, että ratkaisu on onnellinen. Joka tapauksessa tämä lakiehdotus, niinkuin alussa sanoin, huokuu sellaista yhteiskunnallista katsantotapaa, että luulen eduskunnan voivan mielihyvällä lähettää sen valiokuntaan toivossa, että nyt todellakin ennen pitkää saamme uuden elinkeinolain, joka melkoisesti helpottaa yhteentörmäysten sovittamista yhteiskunnalle ja eri kansalaisryhmille edullisella tavalla.

Ed. **Pykälä:** Edustaja Kirves on viitannut 54 §:n toiseen kohtaan, jossa sanotaan: „niille, jotka asuvat hänen kodissaan ja ovat hänen ruuassaan, tulee elinkeinon harjoittajan toimittaa tarpeellista hoitoa sairauden aikana". Tämä tietysti koskee kaikkien pienempien elinkeinojenharjoittajia, jotka tavallisesti pitävät apulaisia ruuassa ja asunnossa. Minä pyytäisin huomauttaa tämän johdosta, että minun luullakseni kansaneduskunnalle ennen pitkää annetaan armollinen esitys sairaus- ja vanhuudenvakuutuksien aikaansaamisesta. Minä pyytäisin valiokunnan ottamaan huomioon, että pidettäisiin silmällä, minkälaisia määräyksiä elinkeinojenharjoittajille siellä tullaan antamaan heidän velvollisuuksistaan työväkeä kohtaan, niin ettei tämä asetus joutuisi ristiriitaan ennestään olevien tai vasta tulevien asetusten kanssa, ettei tulisi tuollaisia ristiriitaisia määräyksiä, joista meidän edellinen lainlaadintamme on niin rikas.

Edustaja Vuorimaa taas on viitannut kruununvoudin viran tarpeettomuuteen. Siihen minä pyytäisin huomauttaa, että eduskunnalle on jo sisäänjätetty anomusehdotuksia, joissa koko virkakoneiston uudestaanjärjestämistä pyyde-

tään niin ettei siinä mitään poikkeuksia tulisi. Siten tämä elinkeinolaki ehkä heti joutuu korjauksen alaiseksi.

Samoin on mainittu maakauppaverosta, että se olisi tarpeettomana poistettava. Edustaja Vuorimaalle ja niille, jotka siitä ovat puhuneet, pyytäisin huomauttaa, että eduskunnalle on jätetty anomus uuden verojärjestelmän aikaansaamiseksi, ja tämän yhteydessä tulisi tämäkin epäkohta poistetuksi. Näitä minä pyytäisin valiokunnalle huomauttaa.

Senaattori **Ståhlberg**: Ryhtymättä kaikkiin niihin erikoiskohtiin, joista keskustelussa on tehty muistutuksia, ja joihin nähden valiokunta arvattavasti tulee aikanansa antamaan tarvittavan selvityksen, minä kuitenkin pyytäisin kosketella joitakuita kohtia, joihin nähden näyttää väärinkäsitystä olevan olemassa tai joista muuten voi olla syytä huomautusta tehdä.

Mitä ensiksikin elinkeinon harjoittamisoikeuteen tulee, niin tässä esityksessä on, kuten jo keskustelussakin on mainittu, se periaatteellinen muutos, että ulkomaalaisille yleensä annettaisiin sama tilaisuus elinkeinon harjoittamiseen kuin Suomen kansalaisille. Tässä kohden esitys on asettunut yleensä samalle kannalle, johon elinkeinolait muissakin sivistysmaissa nykyisin perustuvat. Erityisiä rajoituksia on kyllä sielläkin olemassa, mutta ne koskevat tavallisesti sellaisia erittäin ohjesäännön alaisiksi pantuja elinkeinoja, jotka tämänkin asetuksen mukaan tulisivat jäämään erikois-lainsäädännön alaisiksi. Erityisesti ei tämän elinkeinolain kautta ensinkään kumottaisi esimerkiksi sitä yhtiölain sääntöä, että Suomessa toimivalla yhtiöllä pitää enemmistö johtokunnan jäseniä olla Suomen kansalaisia.

Mitä taas tulee valtion virkamiehiin, niin siinä pykälässä, jossa jo lain kautta nimenomaan kielletään eräitä virkamiehiä elinkeinoa harjoittamasta, on toinenkin momentti, jossa tehdään mahdolliseksi samanlaisen kiellon antaminen myöskin toisiin virkamiehiin nähden. On nimittäin ehdotusta laadittaessa katsottu voivan käydä hankalaksi, jos kielto ulotettaisiin aivan yleisesti kaikkiin ja siis laki estäisi antamasta lupaa elinkeinon harjottamiseen esim. sellaisissa tapauksissa, jolloin joku rautatienvirkamies voisi yleisön suureksi eduksi ja hyödyksi saada välittää sellaisia avustustoimia, joita varten yksityisten muuten täytyisi vartavasten käyttää erityistä asiamiestä. Tässä kohden rajat tietysti käyvät aivan toisin eri virkoihin ja eri ammatteihin nähden eikä niitä ole mahdollista asianmukaisesti yleisellä pysyvällä lailla järjestää.

Ammattivaltuuston vaaleista on, niinkuin keskustelussa on mainittu, täällä ehdotettu yksinkertaista suhteellista vaalitapaa. Sitä vastaan arvattavasti vastedeskin tullaan muistuttamaan, ettei tämä vie tarpeeksi tarkalleen matemaattiseen suhteellisuuteen. Mutta esitystä laadittaessa on asetuttu sille kannalle, että toiselta puolen vähemmänkin tarkka suhteellisuus on parempi kuin täysi suhteettomuus, joka tavallisilla enemmistövaaleilla tulisi tulokseksi, ja toiselta puolen ei ole katsottu mahdolliseksi erikois-vaaleja varten panna toimeen niin mutkikasta koneistoa kuin meillä esim. valtiopäivävaaleja varten nyt on säädetty ja kuin esim. Saksassa elinkeino-oikeuksien vaaleja varten annetuissa malleissa on. Mahdollistahan on, että asiantuntijat voivat keksiä tarkoituksenmukaisemmankin suhteellisen vaalitavan, joka olisi kuitenkin siksi yksinkertainen, että se käytännöllisesti voitaisiin elinkeinolaissa järjestää ja tässä puheena olevissa vaaleissa käyttää.

Uuden ammattivaltuuston tärkeimpänä tehtävänä tulisi olemaan sen ryhtyminen työriitoihin. On muistutettu, että esitys tässä kohden ei mene kylliksi pitkälle. Pyytäisin kuitenkin huomauttaa, että esityksenkin mukaan tämä valtuusto saa, vaikka ei kumpikaan asianosainen siitä tekisi vaatimusta, vetää työriidan sovittelulautakunnan käsiteltäväksi, ja tämän sovittelulautakunnan lausunto tulee noudatettavaksi, jos määräajan kuluessa ei nimenomaan ilmoiteta tyytymättömyyttä sitä vastaan. Sovinto-oikeuteen nähden, joka voisi ratkaista ilman muuta sitovalla voimalla riidan, esitysehdotus ei·ole mennyt niin pitkälle, vaan on tehnyt tässä kohden asian riippuvaksi siitä, ovatko asianomaiset molemmat jättäneet asian sovinto-oikeuden ratkaistavaksi. Siinä kohden ei mielestäni meidän oloissamme voi jättää myöskään tällaista ratkaisuoikeutta lautakunnalle, jos ei kumpikaan asianomaisista ole ratkaisua vaatinut. Sillä se edellyttäisi aivan verrattomasti enemmän järjestyneitä sekä työnantaja- että työväenoloja, kuin mitä meillä vielä on olemassa. Välittävänä asteena siinä mahdollisesti voi tulla kysymykseen ratkaisu-oikeus, jos jompikumpi asianosainen vaatii ratkaisua, mutta niinkään pitkälle esityksessä ei ole katsottu tässä kohden voitavan mennä.

On kuitenkin huomattavaa, että niilläkin säännöksillä, jotka esillä olevassa esityksessä ovat, yhteiskunnan vaikutus työriitoihin tulisi ulottumaan pitemmälle, kuin se tätä uykyä on tietääkseni ainoassakaan Euroopan maassa, erästä Sveitsin kanttoonia lukuun ottamatta. Ja siinä siis jo sellaisenaankin on sellainen askel eteenpäin, joka varsin tehok-

kaasti pitäisi olla omansa vaikuttamaan työriitain selvittämiseen.

Täällä on huomautettu kahdesta seikasta, joihin nähden esityksessä jo on olemassa tavallaan samaan suuntaan käyviä täydentäviä määräyksiä kuin mihin muistutukset ovat käyneet. Maakauppias-maksuista on esityksen perustelun 21 sivulla nimenomaan mainittu, että syynä siihen, miksi nykyään voimassa olevat säännökset tästä asiasta ovat tulleet ehdotettuunkin elinkeinolakiin välittävien säännösten joukkoon, on se, että ei ole katsottu soveliaaksi tämän elinkeinolain yhteydessä ryhtyä järjestämään sellaista erikoista elinkeinoveroa, joka vuosikymmenien kuluessa jo on ollut olemassa. Niinikään on siihen vapautusoikeuteen nähden, jonka lakiehdotus myöntää teollisuushallitukselle opetusvelvollisuuteen nähden, esityksessä se rajoitus olemassa, että tämä tulee kysymykseen ei ainoastaan silloin, jos liikkeen pienuuden tai muun sellaisen seikan tähden tulisi kohtuuttoman rasittavaksi elinkeinon harjoittajalle erityisen kansakouluopettajan hankkiminen, vaan silloinkin on kuitenkin elinkeinon harjoittaja velvollinen hankkimaan työssä oleville lapsille sellaista alempaa opetusta, jota kunnassa voi olla saatavissa.

Lakiehdotuksen 72 §:n säännöstä, joka viittaa rikoslain määräykseen siitä, jos joku väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toista tekemään niitä toimia tai olemaan tekemättä sitä, mitä tässä §:ssä mainitaan, on vaadittu täydennettäväksi sillä että myöskin elinkeinon harjoittajille pantaisiin sama uhka. Se on kuitenkin jo olemassa tässä ehdotuksessa ja säännös on laadittu niin, että se on aivan yhtä hyvin soveltuva työnteettäjiin kuin työntekijöihin. Esim. jos työnantajat harjoittajat jotakin yksityistä työnantajaa kohtaan pakotusta saadaksensa työnsulkua aikaan, niin silloin tämä pykälä on aivan selvästi pakkoa harjoittanutta työnantajaa kohtaan käytettävä. Muuten ei pykälän säännöksen poistamisella lakiehdotuksesta asia muuttuisi, sillä aivan yhtä paljon vankiloita tarvittaisiin kaikissa tapauksissa, koska sama säännös on voimassa olevassa rikoslaissa kuitenkin olemassa. Tarkoituksena tämän säännöksen elinkeinolakiin ottamisella on ainoastaan ollut se, että selvyyden vuoksi viitattaisiin siihen, mitä elinkeino-oloihin soveltuvia rangaistusmääräyksiä rikoslaki tässä kohden sisältää.

Ed. **Valjakka**: Esillä olevan arm. esityksen avulla on toivottu saatavan ratkaistuksi työnantajain ja työntekijäin väliset riitaisuudet, mutta minun mielestäni tällä lakiehdo-

tuksella se ei tulene tapahtumaan. Kyllä edelleenkin tulee olemaan kaksi aivan vastakkaista leiriä, nimittäin työnantajat ja työntekijät. Tässä lakiehdotuksessa ajatellaan, että ammattivaltuustoilla, työntekijäin ja oppilaiden välisten suhteiden järjestämisellä ja sovinto-oikeuksilla voitaisiin tämä kysymys ratkaista; voitaisiin saada poistetuksi se puute, mistä jo lakiehdotuksen perusteluissakin valitetaan, se nim. että nykyisin käytännössä olevan elinkeinolain nojalla käsityöläisyhdistykset eivät ole voineet riittävästi koota työntekijöitä yhteenliittymään heidän kanssaan ajamaan yhteisiä pyrintöjä ja sovittamaan sattuneita työriitaisuuksia. Ammattivaltuustoja ja sovinto-oikeuksia asettamalla koetetaan nyt tämä puute saada poistetuksi. Lakiehdotuksessa on kuitenkin olemassa kompastuskivinä sellaisia määräyksiä, jotka eivät käytännössä tulisi toteutumaan sillä tavalla kuin lakiehdotuksessa luullaan sen käyvän. En rupea yksityiskohtaisemmin lakiehdotuksesta täällä puhumaan, koska se tulenee lähetettäväksi siihen valiokuntaan, jossa olen tilaisuudessa tekemään siitä muistutuksia, mainitsenhan vaan muutamista näkökohdista.

Lasten ja nuorten henkilöitten suojelemismääräyksissä on alimmaksi ikärajaksi asetettu 12 vuotta. Tätä vuotta on perusteltu sillä, että näin on laita Skandinaavian maissa. Minä ihmettelen, mitä varten meillä pyritään ottamaan esimerkkejä ulkomailta, kun kuitenkin käytäntö todellisuudessa näyttää toisin. Minun mielestäni ikärajan tulisi olla vähintäin 14 vuotta, jota nuorempia henkilöitä ei pitäisi ollenkaan tehdastyössä käyttää. Sitten on määrätty henkilöistä, jotka eivät ole 18 vuotta täyttäneet, että ne saisivat olla työssä k:lo 6:sta aamulla 8:aan illalla. Siis kokonaista 14 tuntia päivässä. Kun on kysymys lapsista ja nuorista henkilöistä, silloin vielä paremmalla syyllä on pyrittävä vaatimaan 8-tuntista työpäivää, kun sitä ollaan vaadittu myöskin täysi-ikäisille työntekijöille. Kun yhteiskunnassamme on suuria työläisjoukkoja ilman ansiotyötä, niin minun mielestäni on työaika teollisuusammateissa lyhennettävä niin lyhyeksi kuin mahdollista, että kaikille riittää työtä. Täten mielestäni parhaiten työttömyyttä poistetaan.

Edelleen on tässä lakiehdotuksessa vielä säilytettynä säädös, että jos työntekijä on tehnyt sopimuksen työnantajan kanssa ja tämä sopimus on tullut syystä tai toisesta rikotuksi ja työntekijä on ollut pakoitettuna muuttamaan toiseen työpaikkaan, työntekijä voidaan poliisiviranomaisten kautta tuoda työpaikalle työnantajan työhön

takaisin. Minusta tämä näkökohta ei ole ollenkaan paikallaan ja tahtoisin sen poistettavaksi.

Järjestyssääntöjä laadittaessa annettaisiin lakiehdotuksen mukaan työntekijöille vain tilaisuus tarkastaa niitä. Tietystikään ei lakiehdotuksen tarkoituksena ole, että työntekijät saisivat päättävästi jotakin päättää, vaan että ne saisivat ainoastaan „tilaisuuden" tarkastaa ja lausua „mielensä" järjestyssäännöistä. Sitä paitsi vaaditaan järjestyssäännöistä, ennen kuin ne tulevat käytäntöön, vielä ammattitarkastajain lausunto. Minkälainen tuo ammattitarkastajan lausunto tulisi olemaan? Se ehkä voisi olla samanlainen kuin se jo muutamissa työriidoissa, kuten esim. Voikan lakossa y. m. jo on ollut. Järjestyssäännöissä vielä sanotaan, ettei niissä saisi olla mitään lainvastaista eikä kohtuutonta. Minun mielestäni sana „kohtuuton" on liika epämääräinen, niin että sitä voidaan tulkita monella tavalla.

Pahimpia loukkauskiviä on 51 §:n toisen kohdan määräys: muuten saa sopimukseen panna muistakin seikoista määräyksiä, jotka eivät ole vastoin lakia tai hyviä tapoja." Ei sanota ollenkaan, onko kysymys määräyksistä, jotka ovat vastoin tätä lakia, annetaan siis avoin toimintavalta tehdä oppilassopimuksiin minkälaisia määräyksiä hyvänsä, vaikka nuo määräykset kuuluisivatkin johonkin toiseen lakiin. Siis tämäkin kohta on mielestäni epämääräinen ja tarvitsee selvitystä.

Lakiehdotuksen mukaan tulisivat oppilaat edelleen olemaan työnantajain ruuassa. Minä tiedän kokemuksesta, että tämä kohta ei ole ollenkaan hyvä olemassa. Meillä on pyrittävä siihen, että niin oppilaat kuin täysoppineetkin työläiset asetetaan kuukausipalkalle ja siten pääsevät nauttimaan säännöllistä työaikaa. On olemassa sellaisia seikkoja, jotka pakottavat tähän suuntaan pyrkimään. Jos oppilas on työnantajan ruo'assa työtätekemässä, tulee hän olemaan työnantajan mielivallan alainen tuon 10—14 tunnin pituisen työajan ja sen loputtuakin voi työnantaja teettää oppilaalla sivutöitä, jotka eivät kuulu ollenkaan tähän ammattialaan Lakiehdotuksessa tosin sanotaan, että työnantajat ovat velvolliset teettämään oppilaillaan niitä ammatin töitä, jota oppilassopimus edellyttää, mutta tätä määräystä voidaan tulkita monella tapaa ja sanoa, että se ja se kuuluu siihen ammattialaan, josta sopimuksessa on mainittu.

70 §:ssä käytetyt sanat: „koskevain seikkojen", ovat minun mielestäni hyvin epämääräiset. Tarkempaa tulkitsemista kaipaa, mitkä ne seikat ovat, joista työläisiä voitaisiin rangaista tämän pykälän mukaan.

Lakiehdotuksen 72 §:n pidän myöskin sangen ylimalkaisesti lausuttuna ja toivoisin, että tämä pykälä tulisi erityisemmän tarkastuksen alaiseksi. Mieluummin tahtoisin, että tämä pykälä kokonaan lakiehdotuksesta poistettaisiin. Muuten yhdyn edustaja Turkian lausuntoon siinä, että jos tämä lakiehdotus ja siinä olevat lukuisat sakkomääräykset tulisivat noudatettaviksi, meillä täytyisi ennen pitkää ruveta vankiloita lisää rakentamaan.

Ed. **Sirola**: Senaattori Ståhlbergin selitys 72 §:stä pakottaa lausumaan muutamia sanoja lakkovapaudesta ja sen rajoittamisesta. Tämä kysymys, kuten tunnetaan, kuohuttaa paraillaan mieliä yli koko maailman, missä teollisuus on kärjistänyt työntekijäin ja -teettäjäin välit. Ja kaikkialla kuuluu ääniä siihen suuntaan että lainlaadinnan kautta on loppumaton „lakkorettelöiminen" saatava keskeytetyksi, ja etenkin n. k. lakkopakotus ja lakon rikkojain vainoaminen saatava ehkäistyksi.

Tämä pykälä on juuri yritys tähän suuntaan. On mainittu, ja tämän pykälän sanamuoto antaakin aihetta siihen selitykseen, että tämä pykälä koskee aivan yhtähyvin kuin työntekijäin, myös työnantajain keskinäisiä työnsulkupakotuksia. Mutta se on ainoastaan näennäisesti totta. Työnantajain keskinäiset pakotustoimenpiteet ovat sitä laatua, että ne eivät, sanoisinko eivät koskaan joudu tai ainakin aniharvoin voivat joutua oikeudellisen käsittelyn alaisiksi. Työntekijäin keskinäinen pakotus, nyrkin kohottaminen, karkeain sanain lausuminen ja sen semmoiset ovat seikkoja, jotka voidaan todistajilla oikeudessa toteennäyttää. Mutta se hieno pakotus, mikä liikeluoton kieltämisen muodossa työnantajia kohtaa, ei voi tulla samalla tavoin oikeudessa esiin. Jos joku työnantaja haluaisi esim. työsopimuksen hyväksyä, mitä eivät jotkut työnantajajärjestöt hyväksy, voivat toiset työnantajat kyllä laittaa niin, että hänen liikeluottonsa loppuu ja silloin tulee hänelle mahdottomaksi jatkaa elinkeinoansa, mutta millään tavoin ei semmoinen asia ole tämän lakipykälän alainen. Työntekijät voivat pakottaa toisiansa, kuten tämä pykälä edellyttääkin, siten että he vakuuttavasti ja varmasti, ehkä usein ei aivan kauniiksi hiotuilla sanoilla, huomauttavat toisillensa, mikä yhteenkuuluvaisuusvelvollisuus työntekijöillä on keskenänsä, mutta tämä ei silti useinkaan tarvitse vielä olla läheskään niin ankaraa pakoitusta kuin on tuo viittaamani liikemiesten keskinäinen pakotus. Vaikka siis tämän pykälän sanamuoto näyttääkin koskevan sekä työnantajia että työntekijöitä, niin se kuitenkin kohdis-

tuu yksinomaan työntekijäin lakkovapauden rajoittamiseen ja on sitäkin tarpeettomampi, kun, kuten jo senaattori Ståhlberg huomautti, väkivalta ja uhkaileminen ovat yleensä laissamme kielletyt, ja yleinen lakikin jo siis suojelee yksilöä kaikenlaiselta ruumiilliselta väkivallalta, ja koska tämä laki ei voi — enkä tiedä minkälainen muukaan laki voisi — estää kapitalistisen liikemaailman keskinäistä kulissientakaista pakotusta.

Ed. **Castrén**: Minä pyysin puheenvuoroa ainoastaan lausuakseni ihmettelyni siitä, että viimeisen edellinen puhuja, vaikka hän itse on sen valiokunnan jäsen, johon käsilläoleva armollinen esitys lähetetään, ottaa täällä pitkässä lausunnossa esittääksensä sitä, mitä hänen olisi ollut säästettävä valiokuntaa varten. Tällainen menettely ei ole sopusoinnussa hyvän tavan kanssa. Minä odotan vaan, että edustaja Pärssinen, joka viime lauvantaina esitti täällä liikutuksesta väräjävällä äänellä laskelman, mitä porvarillisten puheet tulevat maksamaan, myöskin tulee sopivassa tilaisuudessa esittämään laskelman siitä, mitä viimeistä edellisen puhujan puhe on tullut kansan kukkarolle maksamaan.

Ed. **Valjakka**: Edustaja Castrénille pyydän vastata, että minä arvostelinkin yleisesti lakiehdotusta ja viittasin sen muutamiin kaikista hatarimpiin kohtiin, joita lakiehdotuksessa on useampiakin, joihin alusta loppuun saakka voidaan tehdä muutoksia ja korjauksia, ennenkuin lakiehdotus tulee tyydyttämään työntekijäin oikeutettuja vaatimuksia. Ainoastaan muutamista seikoista pyysin saada huomauttaa.

Ed. **Tainio**: Minä haluaisin kiinnittää valiokunnan huomiota esillä olevan lakiehdotuksen 30 §:ään verrattuna 25 §:n 2 mom:iin. Se pidentää työväen irtisanomisaikaa ja vaikeuttaa lakontekoa sopivalla ajalla. Vaikka irtisanominen on tapahtunut 14 päivää aikaisemmin, niin senjälkeen, jos sovinto-oikeudessa on pantu asia vireille, ei saa lakata työstä ennen kuin kaksi viikkoa sen jälkeen. Tällä tavalla saattaa käydä, että asia pannaan vireille sovintotuomioistuimessa muutama päivä taikka ehkä päivää ennen irtisanomisajan loppumista ja sillä tavalla lakonteko voi siirtyä pari viikkoa myöhempään ja senjälkeen se käy ehkäpä kokonaan mahdottomaksi. Minä haluaisin siis siinä suhteessa sen tapaista muutosta, ettei irtisanomisaika missään tapauksessa tulisi pitemmäksi kuin elinkeinolain entinen määräys sisältää.

54 §:n suhteen on myöskin huomattava, että 12-vuotisten lasten käyttäminen oppilaina ei voi olla suositeltava, vaikkakin työaika määrättäisiin vaan 6 tunniksi vuorokaudessa, sillä kokemus osoittaa että tällaisia aikamääräyksiä yleensä rikotaan. Vaikka laki määrää työnajan 6 tunniksi, niin erityisellä lain kiertämisellä kuitenkin työnantaja voi pidentää työaikaa 8, jopa 10 tunniksi ja miksi ei vielä siitäkin yli.

Myöskin yhdyn edustaja Turkiaan, mitä koskee 54 §:ssä mainittua jumalanpelkoon totuttamista. En sentähden että olisin uskonnolle vihamielinen, vaan sentähden että pidän sen määräyksen mahdottomana noudattaa, jollei isäntä itse ole jumalaapelkääväinen. Millähän tavalla ateistisen työnantajan oppilailleen pitäisi jumalanpelkoa opettaa! Ja lakimääräyksissä minun mielestäni pitäisi välttää sellaisia sanamuotoja, jotka saattavat tehdä koko lain ivan ja pilkan alaiseksi. Jos vaihdettaisiin sana „jumalanpelko" „siveelliseen elämän ymmärrykseen", niin minun mielestäni asia voittaisi, mutta jumalanpelko ja Jumala eivät mitään kadottaisi.

Saman pykälän määräys, ettei 18 vuotta nuorempia käytettäisi 10 tuntia pitempää aikaa päivässä, on myöskin mielestäni vanhanaikainen. Työväen vaatimus normaalityöpäivän hyväksi on jo siksi voimakas että voi jo hyvinkin pian tulla aika, jolloin yleensä työaika rajoitetaan 10 tunniksi ja näin ollen olisi syytä 18 vuotta nuorempien työaikaa rajoittaa korkeintaan 8 tunniksi.

72 § on epäilemättä laadittu lakonrikkurien suojelemiseksi. Ja sellainen lakonrikkurien suojeleminen erityisillä lainsäädöksillä ei ole mielestäni tarpeen. Se asettaa lakonrikkuriammatin ikäänkuin lain suojeluksen alaiseksi. Ehkäpä siitä voi muodostua erityinen hyvinkin siveellisenä pidetty elinkeinoala. Työväen järjestöillä pitää kuitenkin olla oikeus kaikkia siveellisiä keinoja käyttäen pakottaa lakon jälkeen sopimusta tehtäessä työnantajat erottamaan lakkopetturit pois työstä ja se vaatimus epäilemättä tulee olemaan tavallisimpia ja yleisimpiä järjestyneen työväen vaatimuksia työsopimuksia tehtäessä. Siihen niillä onkin siveellinen oikeus, sanokoon laki siitä mitä tahansa.

Lopuksi yhdyn edustaja Castrénin huomautukseen, että valiokuntajäsenien ei pitäisi ottaa osaa evästyskeskusteluun.

Ed. **Aalto:** Minä pyytäisin myöskin arvoisan valiokunnan huomioon kiinnittää anomusehdotuksen 4:n §:n, että

se laadittaisiin siihen suuntaan, että kaikilta valtion virkamiehiltä ja palvelijoilta olisi kiellettävä yksityinen keinottelu ja liikkeen harjoittaminen. Täällä on kyllä hallituksen puolelta huomautettu, että esimerkiksi rautatievirkamiehille olisi jätettävä sellainen oikeus. Tahdottaisiin siis yksityisten liikemiesten eduksi valtion kustannuksella tällainen lakipykälä säilyttää. Meillä tosin on moniin muihin sivistysmaihin verrattuna tavattoman lyhyt työaika, joten siitä riittää aikaa yksityiseenkin liikkeen harjoittamiseen. Mutta kyllä meidän pitäisi päästä siihen, että jokainen valtion virkamies täsmälleen tekee tehtävänsä, uhraa kaiken voimansa valtion hyväksi, jolta hän saa pääasiallisen toimeentulonsa, ja missä hänellä ei ole riittävää toimeentuloa, siellä se korjattakoon, niin että yksityinen voi täydelleen uhrata voimansa siiheen, mihin se kuuluu. Minä tiedän että jokainen, joka tahtoo tehdä tehtävänsä ihan täydelleen ja täsmälleen, hänen aikansa kaikki siihen menee, ei sitä riitä mihinkään sivutoimeen. Etenkin mitä tulee rautatien virkamiehiin, on heidän työalansa minusta siksi tärkeä, siksi ihmisen kaikkea tarkkuutta ja voimaa vaativa, että siinä ei ollenkaan voida myöntää vapautta yksityisen liikkeen harjoittamiseen. Jos rautatievirkamies vapaa-aikanansa on yksityisen liikkeen palveluksessa, ei hänellä tullessaan takaisin tuohon tärkeään tehtävään enää voi olla sitä tarkkuutta, sitä huomaavaisuutta, mitä juuri rautatievirkamieheltä vaaditaan. On usein tapahtunut suuria yhteentörmäyksiä sen takia että heiltä on puuttunut sitä tarkkuutta ja huomaavaisuutta, jota olisi tarvittu. He eivät voi väsyneinä kiinnittää huomiotaan siihen monipuoliseen liikkeeseen, mikä suuremmilla paikoilla vallitsee. Minä siis olen niitten kannalla, jotka tahtoisivat ettei mikään virkamies saisi yksityistä liikettä harjoittaa. Jos rautatien alemmilla virkamiehillä on siksi huono toimeentulo, että heidän täytyisi saada sivutuloja, niin se parannettakoon, mutta tähän saakka on tapahtunut, että juuri suurempia palkkoja nauttivilla, esimerkiksi asemapäälliköillä, on yksityistoimia ja säilyttävät esim. postihoidon ilman mitään palkkiota alemmille virkamiehille. Siten saattaa mahdollisesti eteenkinpäin käydä, että he oman työnsä sälyttävät alempien virkamiesten hartioille saadakseen sivutuloja noista yksityisistä liikkeistään. Minä katson vahingoksi rautatieliikkeelle, jos heille se etuoikeus yhä edelleen myönnetään.

Ed. **Merivirta:** Toivoisin ettei meidän yhteiskunnassamme vielä ateismia laillistutettaisi. Täällä on kompastuttu siihen loukkauskiveen, että mestarien olisi velvollisuus

johdattaa oppilaitaan, varsinkin alaikäisiä, jumalanpelkoon, tämä määräys kun käy mahdottomaksi ateistiselle työnantajalle. Minä luulen kuitenkin että jos mainittu kohta säilytetään laissa, se ateistisellekin työnantajalle on sellainen pistin omassatunnossansa, että hän ehkä tästä tulee herätetyksi ajattelemaan omaa jumalattomuuttansa, ja sen kautta taitaisi tulla kelvolliseksi johdattamaan ohjattaviaankin jumalanpelkoon.

Täällä edustaja Tainio viittasi siihen, että jumalanpelkoa voidaan sisällyttää tuohon käsitteeseen siveellisyys ja hyvät tavat, tarvitsematta jumalanpelkoa erityisesti tässä pykälässä mainita. Mutta minä tahtoisin saada tietää, millä tavalla ja millä voimalla siveetön, säännötön ja hyviin tapoihin tottumaton työnantaja taitaa johdattaa oppilaitaan hyviin tapoihin ja siveyteen? Siis nämä puheet siveydestä ja hyvistä tavoista jäävät kokonaan merkitystä vaille. Minä soisin, että tämä pykälä tämmöisenään, mitä puhutaan jumalanpelosta ja muusta säädyllisyyteen ja hyviin tapoihin terottamisesta, säilytettäisiin, enkä luule, että se suinkaan herättäisi pahennusta suuressa osassa kansaamme, joka vielä jumalanpelkoa ja hyviä tapoja pitää tarpeellisena kaikille eikä vähemmän suinkaan lapsille.

Päätös:

Arm. esitys n:o 16 lähetettiin **työväenasiain valiokuntaan,** jonne myöskin keskustelupöytäkirja oli myötäseuraava.

Ehdotus työjärjestykseksi.

Esitettiin ehdotus Suomen eduskunnan työjärjestykseksi, jonka Puhemies ilmoitti puhemiesneuvoston ehdottavan pantavaksi pöydälle ensi keskiviikon istuntoon.

Samalla Puhemies huomautti että, mitä suhteelliseen vaalitapaan tulee, 7-miehinen valiokunta edellyttää ja ehdottaa että se vaalitapa, siis senaatin ehdotus, jota täällä jo on käytetty, tulisi edelleenkin toistaiseksi noudatetuksi niillä vähillä muutoksilla, mitkä äsken päätettiin.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Setälä:** Olen käsittänyt, että 7-miehinen valiokunta oli ajatellut että niin pian kuin aika suinkin riittäisi,

säännöt suhteellisesta vaalitavasta vielä tarkastettaisiin, vaikka ne pääasiassa hyväksyttäisiinkin. Oli joka tapauksessa kysymys ainakin muodollisista muutoksista.

Puhemies: Minä sanoin „toistaiseksi", kun valiokunnan ehdotuksessa nimenomaan käytetään sitä sanaa.

Sen jälkeen työjärjestys **pantiin pöydälle** ensi keskiviikon täysi-istuntoon.

Kirjelmä Keisarilliselle Majesteetille valtiopäiväin loma-ajasta.

Esitettiin, luettiin julki suomeksi ja ruotsiksi sekä **hyväksyttiin** seuraava puhemiesneuvoston laatima kirjelmä.

„Suurivaltaisin, Kaikkeinarmollisin Keisari ja Suuriruhtinas.

Kun Suomen Kansaneduskunta Teidän Keisarillisen Majesteettinne armollisesta kutsumuksesta ensi kerran on kokoontunut uuden valtiopäiväjärjestyksen mukaan, on se tapahtunut toiseen vuodenaikaan, kuin valtiopäiväjärjestys säännölliseksi edellyttää. Luonnollista on kyllä ollut, että Eduskunta kutsuttaisiin kokoon niin pian kuin suinkin, jotta sen tärkeät työt voitiin alottaa. Mutta kun alkutoimet nyt ovat suoritetut, on Eduskunta huomannut töiden keskeyttämisen joksikin ajaksi olevan suotavan. Kesäaika ei Suomen oloissa ole aivan sopiva valtiopäivätyöhön, ja erittäin olisi niille lukuisille Eduskunnan jäsenille, jotka ovat maanviljelijöitä, tärkeä saada kesän aikana oleskella kotonaan. Tämän johdosta ja kun Eduskunnan jäsenet sen ohessa voisivat käyttää suotua loma-aikaa tutustuaksensa niihin tärkeihin armollisiin esityksiin ja muihin kysymyksiin, jotka tulevat sen käsiteltäviksi, on Eduskunta, viitaten valtiopäiväjärjestyksen 17 §:ään, katsonut syytä olevan alamaisuudessa anoa Teidän Keisarillisen Majesteettinne armollista suostumusta siihen, että Eduskunta saisi keskeyttää työnsä tämän kesäkuun 20 päivänä ja kokoontua uudestaan 2 päivänä ensitulevaa syyskuuta.

Suomen kansan Eduskunta pysyy alati, Suurivaltaisin, Kaikkeinarmollisin Keisari ja Suuriruhtinas, Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne uskollisimmin alamaisena."

Stormäktigste, Allernådigste Kejsare och Storfurste.

Då storfurstendömet Finlands Landtdag på Eders Kejserliga Majestäts kallelse för första gången sammankommit enligt den nya landtdagsordningen, har detta skett å annan tid af året än landtdagsordningen förutsätter såsom regel. Att folkrepresentationen kallades samman så snart som möjligt för att begynna sitt maktpåliggande värf, var visserligen naturligt. Men då numera de förberedande åtgärderna slutförts, har Landtdagen funnit ett afbrott i dess verksamhet för någon tid vara önskvärdt. Såsom lifvet i Finland gestaltar sig, är sommaren icke väl egnad för landtdagsarbetet. Särskildt för de talrika medlemmar af folkrepresentationen, hvilka idka jordbruk, är det af vikt att få vistas i hemmet under sommarmånaderna. I anledning häraf, och då landtdagsmännen därjämte kunde betjäna sig af en dem förunnad ferie för att göra sig förtrogna med de viktiga propositioner och andra frågor, hvilka skola af Landtdagen handläggas, har Landtdagen under hänvisning till 17 § L. O. ansett sig hafva skäl att i underdånighet hos Eders Kejserliga Majestät hemställa om nådigt bifall till att Landtdagen finge afbryta sina arbeten den 20 i denna juni månad och åter sammankomma den 2 instundande september.

Finlands Landtdag framhärdar Stormäktigste Allernådigste Kejsare och Storfurste med djupaste undersåtliga trohet.

Anomusehdotuksia.

Oikeuksia maahan ja rakennuksiin sekä niiden rekisteröimistä koskevia.

An. ehd. n:o 12, Yhtenäisen maarekisterijärjestelmän aikaansaamisesta, (Liitteet III, 26, siv. 145)

julkiluki edustaja **Vuorimaa** samalla pyytäen että se lähetetään lakivaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Merinen:** Mitä tässä on mainittu palstoituksesta, että täten kiinnitykset korottuisivat jossain määrin palstojen omistajain vahingoksi, niin tahdon huomauttaa, että erityisessä asetuksessa maanosittamisesta, sen 38 §:ssä, määrä-

tään, että päätöksestä tai välipäätöksestä, jonka viranomainen antaa palstatilaa koskevista asioista, ei makseta lunastusta. Tahtoisin siis evästää lakivaliokuntaa sillä, että se ottaisi tämän mainitun asetuksen maatilain osittamista koskevan pykälän huomioon, sovelluttaen sen tässä kysymyksessä olevaan asiaan, sillä mainitsemani pykälä ei maassamme nähtävästi koskaan ole missään määrin käytetty.

An. ehd. n:o 12 lähetettiin lakivaliokuntaan.

Metsälain uudistamista koskevia.

An. ehd. n:o 34, Uuden metsälain säätämisestä (Liitteet V, 12., siv. 172)

julkiluki edustaja **Pennanen**, ja lähetettiin se **laki- ja talousvaliokuntaan.**

Tulli- ja muiden maksujen alentamista koskevia.

An. ehd. n:o 38, Maanviljelys- ja meijerikoneiden tuontitullin lakkauttamisesta tahi ainakin tuntuvasti alentamisesta (Liitteet II, 4., siv. 22)

julkiluki edustaja **Huoponen**, ehdottaen sen lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

Päätös anomusehdotuksen lähettämisestä valiokuntaan jätettiin edustaja **Hannes Gebhardin** ehdotuksesta siksi, kunnes seuraava samanlaista asiaa koskeva anomusehdotus oli esitetty.

An. ehd. n:o 53 Maanviljelys- ja meijerikoneista sekä koneteollisuudessa tarvittavista raaka-aineista menevien tullimaksujen osaksi poistamisesta, osaksi arvon mukaan maksettaviksi määräämisestä (Liitteet II, 3., siv. 19)

julkiluki edustaja **Gebhard, Hannes.**

Puheenvuoroa käytti senjälkeen:

Ed. **Gebhard, Hannes**: Edellisen anomusehdotuksen tekijä on ehdottanut samaa asiaa koskevan anomuksen lähe-

tettäväksi maatalousvaliokuntaan. Minä puolestani ehdottaisin, että koska maatalousvaliokuntaan tulee niin paljon asioita, että näyttää siltä kuin ei se ehtisi loppuun suorittaa niitä kaikkia ja koska konetullikysymyksen nopea ratkaisu on maataloudelle hyvin tärkeä, molemmat anomukset lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, joka on siksi suuri, että se voipi jakaantua osastoihin. Tämän ehdotukseni teen sitä suuremmalla syyllä, kun minun anomuksessani ehdotetaan niin suurta tullin poistamista, että se tulee melkoisessa määrässä tuntumaan valtiotalouteen, nimittäin tullin poistamista raaka-aineista.

Ed. **Huoponen:** Vastoin edellisen arvoisan puhujan ehdotusta tuntuu minusta aivan luonnolliselta, että tämänluontoiset anomusehdotukset lähetetään maatalousvaliokuntaan. Sillä mikäli olen tehnyt havainnoita, maatalousvaliokunta on kokoonpantu jäsenten puolesta sillä tavoin, että siinä ainakin on parhain ja monipuolisin tuntemus ja kokemus maatalouden kaikilla eri haaroilla. Jotta siis esillä oleva ja muut samanlaiset asiat saisivat tarpeellisen valaistuksen, on luonnollista, että ne lähetetään siihen valiokuntaan, johon ne suorastaan kuuluvat. Roomaa ei päivässä rakennettu, emmekä kaikkia anomusehdotuksia, vaikka ne tärkeitäkin ovat, saa ensi tilaisuudessa ratkaistuksi, mutta näitten anomusehdotusten lukuisuus velvottaa tietysti valiokuntaa nopeaan toimintaan ja luopumaan siitä entisestä hidastuttavasta järjestyksestä, että mietinnöt tehdään niin pitkiksi kuin mahdollista osoitetuksi siitä, miten etevä valiokunta on.

Ed. **Alkio:** Minä pyydän saada lämpimästi kannattaa anomusta lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan ja siinä suhteessa kannatan edustaja Huoposta. Minunkin ymmärtääkseni on maatalousvaliokunta omiansa ratkaisemaan ja harkitsemaan asiaa siltä kannalta, kuin näissä anomuksissa on tarkoitus.

Ed. **Renvall:** Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni edustaja Huoposen ehdotusta. Minusta on hyvin omituista perustella ehdotusta anomuksen lähettämisestä valtiovarainvaliokuntaan sillä, että se koskee maamme rahaoloja. Silloinhan olisivat melkein kaikki suuret reformikysymykset sinne lähetettävät. Tämä on niin selvästi maatalousvaliokuntaan kuuluva asia, ettei minun ymmärtääkseni voi olla epäilystäkään siitä, ettei se olisi sinne lähetettävä.

Ed. **Pohjanpalo:** Edusmies Huoposen anomusehdotus otti vapauden sättiä kotimaista teollisuutta arvellen yhtä ja toista syistä, minkätähden se ei voi seurata aikaansa. M. m. tämä anomusehdotus osottaa, että sellaisia syitä olisivat teknillisen kehityksen puute, sekä raaka-raudan puute ynnä muut pikku puutokset. Minä suvaitsen kuitenkin olla asiassa toista mieltä. Jos verrataan edustaja Gebhardin myöhempää anomusta, joka vastikään luettiin, niin käy siitä päivänselvästi näkyviin, että itse olevaiset olot ovat tehneet kotimaiselle teollisuudelle mahdottomaksi kehittyä sellaiseksi kuin suotava ja toivottava olisi ollut. M. m. juuri raaka-aineiden, niinkuin takkiraudan, raudan, ja levyjen ankarat tullit ovat siinä suhteessa suurena vaikuttimena. Minä olen vakuutettu siitä, että jos raaka-aineiden tulli saadaan poistetuksi eli edes supistetuksi, niin asiat voidaan korjata ilman että mitään sanottavia suurempia tullimuutoksia tarvitsee tehdä. Tuo suojelustulli, joka on olemassa, ei ole niin suuri kuin sitä monikin luulee. Ja mahdollistahan on, että jos raaka-aineista maksettava tulli poistetaan, niin voidaan suojelustullejakin vähentää eikä niillä rasittaa. Mutta minä luulen kuitenkin, että kotimainen teollisuus voi, (jos sille myönnetään tilaisuus) täyttää maanviljelijäin oikeutetut vaatimukset, ainakin mikäli koskee tavallisempia maanviljelyskoneita — (en tahdo puhua sellaisista koneista, joita ulkomaalaiset patentit ovat suojaamassa, kuten monenlaisia meijerikaluja) — ja kehittyä tarkoitustaan vastaavalle kannalle. En pidä oikeutettuna edustaja Huoposen syytöstä siinä muodossa kuin se esiintyy hänen y. m. anomusehdotukessa kotimaisen teollisuuden kehnouden parjaamiseen nähden. Ei kotimaisen teollisuuden tila kuitenkaan ole sellainen kuin miltä se edustaja Huoposen silmissä tällä kertaa on näyttänyt.

Ed. **Schybergson:** Från jordbrukares- och jordbruksutskottets synpunkt är ju saken klar, likasom från petitionärens. För dem är det utan tvifvel önskvärdt att tullen afskaffas. Men andra omständigheter göra, såsom hr Gebhard också antydde, att tvifvel ändå kunna uppstå om saken, att det åtminstone blefve nödvändigt att vidtaga åtgärderna småningom, och detta är omständigheter, som jordbruksutskottet icke kan bedöma. Det gäller här en tullfråga, en fråga om skyddstull eller icke, och det är statsutskottet, som i sådana frågor har den riktiga kompetensen.

Ed. **Paasikivi:** Olen aivan samaa mieltä kuin edellinen puhuja. On selvää, että maatalousvaliokunta, jos se katselee tätä asiaa niitten tehtävien kannalta, mitkä sille on erityisesti annettu, ei voi mitään muuta kuin lyhyesti puoltaa anomusehdotusta. Mutta sillä ei tämä asia ole ratkaistu, se on niin laajaperäinen asia juuri valtion raha-asioiden kannalta, että se vaatii juuri tämän puolen harkitsemista, ja siihen ei maatalousvaliokunta, ainakaan minun nähdäkseni, ole tuskin oikeutettu, vielä vähemmin velvoitettu.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Pyydän huomauttaa, ettei tässä ole kysymys ainoastaan suojelustullista, niinkuin herra Schybergson huomautti, vaikka hän minua kannatti, ja niinkuin luultavasti myös herra Renvall on ajatellut. Herra Huoposen anomusehdotus koskee ainoastaan valmiista ko neista menevää suojelustullia, jota vastoin minun anomusehdotukseni pääasiallisesti koskee raaka-aineitten tullia, sellaisten raaka-aineitten, joita tässä maassa ei voida valmistaa. Se ei ole mikään suojellustulli, vaan finanssitulli. Se koskee siis valtion tuloja ja on hyvin suuri erä niistä. Tätä tullia minä olen tahtonut pääasiallisesti poistettavaksi, mutta en ole vaatinut poistettavaksi kotimaisen työn suojelustullia. Minun anomukseni käsittää siis pääasiallisesti finanssi- eli valtiotaloudellista kysymystä, ja sen vuoksi pidän vieläkin kiinni siitä ehdotuksestani, että se olisi lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo lähettää kysymyksenalaiset anomusehdotukset maatalousvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on anomusehdotukset päätetty lähettää valtiovarainvaliokuntaan.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten an. ehd. **n:ot 38 ja 53** päätettiin lähettää **valtiovarainvaliokuntaan.**

Valtionrautateiden käyttöä koskevia.

An. ehd. n:o 52 Rautateiden hallinnossa olevien, maanviljelysammattia rasittavien epäkohtien poistamisesta. (Liitteet VII, 1, siv. 5)

julkiluki edustaja **Gebhard, Hannes,** pyytäen sen lähettämistä rautatievaliokuntaan.

Anomuksen johdosta lausui:

Ed. **Leppälä:** Erittäin tahtoisin, samalla kun pyydän anomusehdotukseen kokonaisuudessaan yhtyä, asianomaisen valiokunnan evästykseksi alleviivata sen kohdan, jossa puhutaan tavarahuoneiden rakentamisesta asemille. Nämä ovat tärkeämmät kuin luullaankaan niille, jotka asuvat pitempien matkojen päässä asemilta. Samalla olisi myös saatava Rautatiehallitukselta suostumus siihen, että tavarat näissä tavarahuoneissa saisivat olla pitemmän aikaa vuokratta, kuin minkä ne tähän asti ovat saaneet olla.

Ed. **Huoponen:** Ne moninaiset epäkohdat ja epätasaisuudet, joihin anomuksessa on seikkaperäisesti viitattu, ovat ilmeisesti olemassa. Omasta kokemuksestani voisin kertoa monta räikeätä esimerkkiä, jotka valaisisivat ja olisivat yhtäpitäviä anomusehdotuksen kanssa, vaan en tahdo kallista aikaa siihen kuluttaa. Kannatan lämpimästi anomuksessa tehtyjen tarkoitusten saavuttamista. Toivon että valiokunta ottaa mitä tarkimman huomion ja huolen esineeksi ne epäkohdat, joihin tässä viitataan.

Ed. **Helkiö:** Tahtoisin vaan lisätä että pidän anomuksen kaikki kohdat tärkeinä ja että tätä anomusta ei lykättäisi niiden joukkoon, jotka mahdollisesti vasta myöhemmin vastaisuudessa, otettaisiin ratkaistaviksi, vaan että anomus kokonaisuudessaan asetettaisiin mikäli mahdollista etusijaan, sillä nämä kysymykset ovat sellaisia, joita me maamiehet toivomme saavamme ratkaistuksi niin pian kuin mahdollista.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin an. ehd. n:o 52 **rautatievaliokuntaan.**

Maanviljelijäin ammattitaidon kohottamista tarkoittavia.

An. ehd. n:o 85, Maanviljelysseurojen pienviljelijöitä varten toimeenpaneman kehoitus- ja opastustoiminnan järjestämisestä (Liitteet VIII,20, siv. 182).

julki luki ed. **Pullinen** ja lähetettiin se **maatalousvaliokuntaan.**

Eri aloja koskevia.

An. ehd. n:o 97: V. 1864 annetun aitausasetuksen muuttamisesta. (Liitteet V,20., siv. 212.)

julkiluki ed. **Pykälä**, pyytäen samalla että anomus lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Sen johdosta käyttäen puheenvuoroa lausui:

Ed. **Huoponen:** Minä pyydän ilmoittaa että olen allekirjoittanut tämän anomuksen vaan loppuponnen perusteella, sillä siinä esitettyjä perustelmia en kaikissa kohdin hyväksy.

An. ehd. lähetettiin **laki- ja talousvaliokuntaan.**

Uusia ratoja koskevia.

Esitettiin ja lähetettiin keskustelutta **rautatievaliokuntaan**

anomusehdotukset n:o 66: Arm. es. rautatien rakentamisesta Ylivieskan asemalta Haapajärven, Pihtiputaan ja Karttulan kautta Kurkimäen asemalle Savon radalla. (Liitteet VII,18., siv. 40),

jonka ponnet julkiluki ed. **Snellman,**

n:o 67: Yhdistyslinjan tutkiminen Kuopion—Iisalmen radalta Juvantehtaan, Tuusniemen ja Taipaleen kautta Joensuuhun sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,17., siv. 56),

jonka ponnet julkiluki ed. **Snellman.**

n:o 68: Rautatien rakentaminen Haapajärveltä Ylivieskaan ja Haapajärven—Iisalmen linjan koneellinen tutkimus sekä arm. es. sen rakentamisesta. (Liitteet VII,9., siv. 33),

jonka ponnet julkiluki ed. **Kallio,**

n:o 69: Rautatielinjan tutkiminen Koiviston satamasta Perkjärven aseman ja Kiviniemen kautta Käkisalmeen sekä arm. es. radan rakentamisesta (Liitteet VII,38., siv. 121),

jonka ponnet julkiluki ed. **Sipponen,**

n:o 70: Poikkiradan rakentamisesta Jyväskylästä Pieksämäen kautta Savonlinnaan, haararadalla Varkauteen, sekä Elisenvaarasta Kurkijoen satamaan. (Liitteet VII,$_{20}$., siv. 62),

jonka ponnet julkiluki ed. **Renvall,**

n:o 71: Rautatien rakentamisesta Lahdesta Heinolan kautta Jyväskylään. (Liitteet VII,$_{25}$., siv. 79),

jonka ponnet julkiluki ed. **Renvall,**

n:o 87: Rautatien rakentamisesta Värtsilästä Hiiskoskelle. (Liitteet VII,$_{48}$., siv. 135),

jonka ponnet julkiluki ed. **Leppänen,**

n:o 88: Rautatien rakentamisesta Uudestakaupungista Turkuun. (Liitteet VII,$_{29}$., siv. 93),

jonka ponnet julkiluki ed. **Sipilä,**

n:o 90: Rautatielinjan tutkimisesta Lahdesta Päijänteen länsipuolitse Jyväskylään. (Liitteet VII,$_{26}$., siv. 82),

jonka ponnet julkiluki ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.,**

n:o 93: Rautatien rakentamisesta Perkjärveltä Kaukjärven leirille ja Muolan Uudenkirkon ja Kuolemajärven kuntain vapauttamisesta sen kautta sotaväen kuljetuksesta sanotulle leirille. (Liitteet VII,$_{41}$., siv. 130),

jonka ponnet julkiluki ed. **Sipponen,**

n:o 94: Rautatielinjan tutkimisesta Suonenjoen asemalta Rautalammen, Viitasaaren, Pihtiputaan ja Haapajärven kautta Ylivieskan asemalle sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,$_{18}$., siv. 45),

jonka ponnet julkiluki ed. **Häkkinen.**

n:o 95: Rautatien rakentamisesta Perniön asemalta Kemiön saarelle. (Liitteet VII,38., siv. 108),

jonka ponnet julkiluki ed. **Mikkola**,

n:o 98: Rautatien rakentamisesta Porin kaupungista Kankaanpään kirkolle. (Liitteet VII,27., siv. 85),

jonka ponnet julkiluki ed. **Rapola**,

n:o 100: Rautatielinjan tutkiminen Kannuksesta Lestijärven, Kinnulan, Kivijärven ja Saarijärven kautta Suolahteen sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,14., siv. 48),

jonka ponnet julkiluki ed. **Tokoi**,

Aviottomain lasten oikeudellisen aseman parantamista koskevia.

An. ehd. n:o 83: Aviottomain lasten oikeussuhteita koskevan lainsäädännön korjaamisesta. (Liitteet III,8., siv. 41),

julkiluki ed. **Gebhard, Hedvig.**

An. ehd. n:o 89: Aviottomain lasten oikeudellisen aseman parantamisesta. (Liitteet III,9., siv. 47),

julki luki ed. **Nissinen.**

Sen jälkeen **an. ehd. n:ot 83, 89** sekä ennen pöydälle pantu **n:o 4** lähetettiin **lakivaliokuntaan.**

Eri aloja koskevia.

An. ehd. n:o 82; Kotien perustamisesta turvattomia lapsia, aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan varten. (Liitteet VI,25., siv. 121),

julkiluki ed. **Pärssinen**, pyytäen sen lähettämistä lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kares: Ei käy kieltäminen, että tässä anomuksessa on tarkoituksena jotain, jota on hyvin hellävaroen pideltävä. Monella tavalla on yhteiskunta ja yhteiskunnan yleinen katsantotapa rikkonut aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan vastaan. Täällä on jo useamman kerran näitä asioita koskevissa anomuksissa esitetty, että näitä naisia on heitetty kivellä sillä aikaa kun heidän turmelijansa ovat pystyssä päin ja kunniakkaina kulkeneet kansalaistensa seurassa. Ja äitinsä häpeää ovat lapset usein saaneet kantaa sillä tavalla, että ovat tunteneet ihmisarvonsa loukatuksi, ja siitä luonnollisena seurauksena olevaa ihmisarvon ja itsekunnioituksen masentumista. Mutta minä olen varmasti vakuutettu että käsillä oleva anomus ei perustelujensa eikä ehdottamansa keinon tähden tuota sitä apua, mitä siitä toivotaan ja ehdottomasti olisi toivottava, vaan viepi aivan päinvastaiseen tulokseen.

Anomus lähtee muutamista edellytyksistä, joita on pidettävä erehdyttävinä. Se esimerkiksi heti alussa aivan liian paljon panee painoa siihen, että näiden lapsien ja naisten yksinäinen asema on etupäässä yhteiskunnan vika, sen yhteiskunnan, jonka olot estävät asianomaisia yhtymästä avioliittoon. Tämä oletus osoittaa kai koko suuressa määrin tosi-olojen tuntemattomuutta tai, sanoisinko, joidenkuiden mietittyjen teoriiojen luuloteltua todellisuutta käytännöllisessä elämässä. Jokainen, joka on näiden asioiden kanssa vähänkin joutunut tekemiseen, tietää, että useimmiten on syynä asianomaisen miehen ja naisen siveellinen tarmottomuus ja ryhdittömyys, joka katsoo oikeudekseen leikkiä siveellisyyden suurten ja pyhien vaatimusten kanssa.

Toinen väärä edellytys, josta itse anomusehdotuksen ponsi johtuu, on se että luullaan kasvatus- ja hoitolaitoksilla voitavan kehittää asianomaisessa äidissä oman arvon tuntoa ja oman avun vaatimusta ja ihmisarvon tuntemista. Laitos on aina laitos ja laitoksen luonteesen kuuluu aina joku määrä ja koko suuri määrä kasarmimaisuutta ja myös kasarmin pakkovaltaa. Tätä seikkaa ei voi estää kaikkein paraskaan järjestys, suurimmankin rakkauden hengessä johdettu laitos; ja kaikkein vähimmin tätä voi estää semmoisessa laitoksessa, johon varmaan, niinkuin anomuksen tekijät itse myöntänevät, tulee koko joukko sellaisia naisia, joiden luonteelle täytyy antaa arvosana: siveetön; eivät ne kaikki ole sellaisia, mutta jokainen myöntää, että niitä on suuri joukko. Tulisi olemaan niin, että nämä äidit pakostakin noissa laitoksissa katselevat itseään yhteiskunnan valvonnan alaisina. Eikä ainoastaan niin, vaan toiselta puolen

sellaisen yhteiskunnan avun alaisiksi, oikeutetuiksi sellaiseen yhteiskunnan apuun, jota ei yhteiskunta eikä myös anomus myönnä kenellekään avioliitossa olevalle köyhälle äidille. Ensimmäinen seikka, tuo yhteiskunnan pakkovaltuus on omansa tyyten hävittämään äidiltä oman arvon tunnon. Toinen seikka, se että hän katsoo olevansa oikeutettu semmoiseen apuun, jota aviovaimot eivät saa, se on omansa hävittämään oman avun vaatimuksen heräämisen. Se synnyttää hänessä löyhyyttä synnyttämänsä lapsen elättämisvelvollisuuteen nähden.

Kun lisäksi anomuksessa ehdotetaan tähän laitokseen otettavaksi toisiakin turvattomia lapsia, orpoja y. m., niin täytyy minun sanoa, että siinäkin on lähdetty väärästä, lapsen luonteen ja kasvatuksen arvostelemisesta. Lapsi on ennen kaikkea kuuluva kotiin eikä kasarmiin tai laitokseen. Vain kodissa voi lapsen luonne ja sielunelämä kehittyä oikeaan suuntaan eikä laitoksessa, jossa näiden orporaukkojen rinnalla tulisi olemaan koko joukko kevytmielisiä naisia, joiden vaikutus ei missään tapauksessa olisi niinkään terveellinen näihin orpolapsiin. Viime aikoina onkin niissä muutamissa kunnissa, joissa vaivaistalojen rinnalla, aivan erillään niistä, on ollut lasten koteja, täytynyt luopua tuosta järjestelmästä ja turvautua siihen, että lapset kasvatetaan yksityiskodeissa, hyvissä yksityiskodeissa kunnan tarkan tarkastuksen alaisina. Ja missä tätä on toteutettu — itse olen ollut tilaisuudessa järjestämään asioita siihen suuntaan eräässä kunnassa — siellä on nähty että tämä järjestelmä, hyviin yksityiskoteihin sijoittaminen kunnan tarkastuksen alaisina, on ollut terveellinen sekä lasten siveelliselle kasvatukselle että myös heidän harjoittamiselleen siihen ammattiin, jota paikkakunnalla harjoitetaan ja joka tulee lasten ammatiksi heidän elämässään. Sitä tilaisuutta ei esim. ole paraimminkaan järjestetyissä lastenkodeissa. Jos samaa järjestelmää nim. hyviin ja todellakin kristillisiin koteihin — minä sanon tahallani kristillisiin — sijoittamista, ruvettaisiin sovittamaan aviottomiin äiteihin ja heidän lapsiinsa, niin oltaisiin luullakseni ainoalla oikealla tiellä, joka voi kasvattaa sekä äidin oman arvon tuntoa että myös oman avun vaatimusta. Tässä anomuksessa huomautetaan eräästä törkeästä epäkohdasta meidän kunnallisessa vaivaishoidossa, joka on sangen yleisesti vallalla nim. siitä, että kunnallinen vaivaishoito hyvin usein eroittaa aviottoman lapsen äidistään. Tämä on epäinhimillistä. Tämä on väärin, ja se on siveellisiltä seurauksiltaan näyttäytynyt äärettömän surulliseksi. Aviotonkin äiti ja hänen lapsensa kuuluvat luonnos-

taan toisilleen ja minä olen varmasti vakuutettu, että ainoastaan lapsi voi lopulta kasvattaa kurjimpaankin äitiraukkaan todellista äidin tunnetta. Mutta laitos ei missään tapauksessa ole heidän paikkansa, ei, heidän paikkansa on kristillinen koti, kunnallisia uhrauksia katsomatta tarkasti valittu koti, koti sellainen, jossa äiti saa kunnan avustuksella hoitaa lastaan ja samalla itse olla mukana lapsensa hoitokustannuksiin osaa ottamassa jo siitä pitäen kun vaan lapseltaan siihen vähänkin kykenee.

Näitä ajatuksia heräsi minussa ensi kerran anomusta lukiessani, koska se minusta johtaa väärään suuntaan. Jos valiokunta katsoo asiassa todellakin voivansa jotain tehdä, niin minä toivoisin, että se ehdottaisi aviottomien äitien olot järjestettäviksi siten, että kunnat velvoitettaisiin aviottomat lapset äiteineen sijoittamaan koteihin, joissa sekä omanarvon tunto että myös heidän oman avun vaatimuksensa ja tarpeensa kasvaa.

Minä en ole lausuntoani antanut sitä varten että rupeisin sen johdosta väittelemään. Väittelyä riittää tästä vaikka kuinka paljon. Katson ettei väittely kuulu evästyskeskusteluun.

Ed. **Käkikoski**: Äsken luettu anomus tuntuu jotenkin epämääräiseltä. Kuntia, — kaikkiako? nälkämaidenkin kituvia kuntiakin? — olisi velvoitettava perustamaan aviottomille äideille ja heidän lapsilleen koteja, joissa he saavat vapaan ylläpidon valtion kustannuksella. Sehän on aivan suuri, aivan verraton etuoikeus! Sellainen muinaisessa Kreikassa oli myönnetty ainoastaan valtion ansiokkaille miehille, jotka olivat tehneet suuren palveluksen isänmaalle. Mikä on se hyvätyö, josta näitä puheena olevia naisia on palkittava? Sekö, että he ovat antaneet elämän yhdelle tai useammalle lapselle? Mutta silloin avioliitossa elävillä naisilla pitäisi myös olla oikeus vaatia ylläpitoa valtion tai kunnan kustannuksella. Sellaista etuoikeutta ei yhteiskunta kuitenkaan voi myöntää, sillä on olemassa muutamia velvollisuuksia, joista ihmisiä ei voi vapauttaa, ja sellaisiin velvollisuuksiin kuuluu vanhempien velvollisuus pitää huolta lapsistaan. Se on niitä luonnollisia ihmisvelvollisuuksia, jotka ovat erottamattomassa yhteydessä isyyden ja äitiyden kanssa ja painavat tähän suhteeseen sen vakavan vastuunalaisuuden leiman, joka ihmisiä kasvattaa ja opettaa heille itsensäkieltämisen suurta taitoa.

Minä tiedän kyllä, että anomuksentekijät eivät oikeastaan ole tarkoittaneet näitä koteja palkkioksi aviotto-

mille äideille, vaan että tarkoituksena on aviottomien lasten aseman parantaminen ja myöskin äitien kasvatus vastuunalaisuuteen, kuten anomuksessa sanotaan. Mutta vaikea on käsittää, kuinka äitiä voidaan kasvattaa vastuunalaisuuteen sillä, että hänen hartioiltaan kokonaan nostetaan toimentulon taistelun taakka, joka on omiansa vastuunalaisuutta kasvattamaan. Eihän suinkaan voi luulla, että vastuunalaisuutta kasvatetaan ihmisessä kauniilla sanoilla, ja hemmottelulla.

Aviottomain lasten aseman parantaminen on tehtävä, joka meidän täytyy ottaa vakavalta kannalta. Näille lapsille on vuosisatojen kuluessa tehty veristä vääryyttä, joka raskaana painaa yhteiskuntaa. Kansamme omatunto alkaakin tässä asiassa olla hereillä. Esim. viime talven kuluessa, kun tapasin ihmisiä paljon eri osista maata, tapahtui tuon tuostakin että tuli luokseni joku vaimo, joskus mies, joka vakavasti pani sydämelleni että niiden naisten, jotka tulevat Suomen uuteen eduskuntaan, tulisi erittäin ottaa asiakseen aviottomien lasten aseman parantaminen. Nais-edustajamme näkyvätkin tässä kohden käsittäneen velvollisuutensa. Aivan kuin äänettömän sopimuksen johdosta on tässä eduskunnassa eri ryhmistä naisten taholta tullut anomuksia aviottomain lasten aseman parantamiseksi. Näissä anomuksissa on voimakkain sanoin kuvattu sitä vääryyttä, jota köyhyys, hoidon ja kasvatuksen puute tuottaa näille turvattomille. Mutta kaikista vääryyksistä huutavin, oikein vääryyksien vääryys on mielestäni se, ettei lapsella ole isää. Ajatelkaamme, mitä lapsi kärsii joka kerta, kun joku tovereista tai muu joko tietämättömyyttään tai ilkeyttään kysyy: „kuka on sinun isäsi" tai „vieläkö isäsi on elossa?" Isättömyyden, turvattomuuden tuottamasta häpeästä katkeroittuu joka vuosi tuhansien lasten elämä meidän maassamme. Kun aviottomain lasten asemaa ruvetaan parantamaan, niin tästä, juuri tästä on parannus alettava: lapselle on etsittävä isä ja isä on yhdessä äidin kanssa velvotettava huolehtimaan lapsen elättämisestä ja kasvattamisesta.

Tästä velvollisuudesta ei yhteiskunnalla ole oikeutta vanhempia vapauttaa. Missä apu on tarpeen, siellä yhteiskunta antakoon saman avun kuin se samanlaisissa hellittävissä oloissa antaa avioliitossa eläville vanhemmille, mutta ei mitään etuoikeutta aviottomille isille ja äideille. Tärkein syy, minkätähden minä vastustan edustaja Pärssisen anomaa kotien perustamista, onkin juuri se, että tällä tavalla yhteiskunta tulisi vapauttaneeksi kevytmieliset isät ja äidit

siitä velvollisuudesta, joka luonnon järjestyksen ja siveyden lain vaatimusten mukaan ehdottomasti kuuluu vanhemmille, ja sillä tavalla vanhemmat jäisivät vaille sitä kasvatusta, joka on välttämätön isälle ja äidille, jos he mielivät kasvattaa lapsistaan vastuunalaisuutta tuntevia ihmisiä. Pantakoon molempain vanhempain, molempien aviottomain vanhempain hartioille vanhempain velvollisuudet, jotta he niiden avulla voivat nousta alennustilastaan ja sovittaa sen mitä rikkoneet ovat.

En kuullut, mihin valiokuntaan tämä anomus ehdotettiin jätettäväksi, mutta mikä valiokunta sitä käsitteleekin, niin toivoisin että tämä asia asetettaisiin kaikkien kiireellisimpien joukkoon. Nämä anomukset, joita on tehty aviottomain lasten aseman parantamiseksi, ovat niin läheisessä yhteydessä toisiinsa, että ne minusta kuuluisivat saman valiokunnan käsiteltäviksi, mutta koska en tiedä, käykö se laatuun, niin en voi siinä kohden mitään ehdottaa.

Muuten, mitä tulee toimenpiteisiin aviottomain lasten aseman parantamiseksi ja myös äitien kasvattamiseksi, niin tahtoisin yhtyä näissä kysymyksissä siihen lausuntoon, minkä edustaja Kares on täällä esittänyt.

Ed. **Gripenberg**: En löydä edustaja Pärssisen anomuksessa niitä sanoja, jotka kaikkialla ovat nykyisen aviottomia lapsia koskevan lakisäädännön perusteena: vanhempien vastuunalaisuus. Ymmärrän hyvin ne syyt, jotka ovat antaneet allekirjoittaneille aihetta jättää tämän anomuksen, mutta epäilen suuresti, saavutetaanko heidän ehdottamiensa kotien kautta tuota päämäärää, aviottomain naisten kehittymistä itseauttamiseen ja itsekunnioittamiseen. Tällainen niin sanottu virallinen laitos oli, kuten tunnettu, ennenmuinoin Ranskassa yhteydessä Nôtre Dame kirkon kanssa mutta se johti niin suuriin siveellisiin väärinkäytöksiin, että se täytyi lakkauttaa. Vaivaishoitokongressissa Tukholmassa viime syksynä ehdotettiin kyllä tämänkaltaisten kotien perustamista, mutta ainoastaan yksityisten ja yhdistysten alotteesta ja heidän johtamanaan. Näissä kodeissa, joille voisi antaa valtion ja kunnan apua, kasvatettaisiin asukkaita niin, että he tulisivat käsittämään sitä siveellistä velkaa, joka heidän on suoritettava lapsilleen ja kun he astuvat ulos kodista, hankittaisiin heille työtä, jolla voivat elättää itsensä ja ottaa osaa lapsen elatukseen, ellei isä ole saatu pakoitetuksi maksamaan. Tämä on aivan toinen periaate kuin se, joka ilmenee edustaja Pärssisen anomuksessa.

Pyydän lopuksi saada muistuttaa että, jos tässä ano-

muksessa lausuttu ehdotus pannaan toimeen, tulisi kuntien kustannuksella elätettäväksi aluksi ainakin 12,000 henkeä vuodessa, mutta tietysti tämä lukumäärä nousisi nopeasti, kun tieto leviäisi siitä, että aviottomista äideistä ja heidän lapsistaan pidetään parempaa huolta kuin aviovaimoista ja heidän lapsistaan.

Ed. **Heikiö:** Yhteiskunnassamme yhä paheneva siveettömyyden mätähaava on yksi niitä epäkohtia, jotka minun käsitykseni mukaan enemmän kuin mitkään muut saattavat loukata oikeudentuntoisen sekä naisen että miehen sydäntä. En saata muuta kun iloita siitä, että se uusi aines, joka omaa ei ainoastaan järkeä vaan myös sydäntä, on nämät anomukset täällä tehnyt. Jos nämä anomusehdotukset, niinkuin uskon, johtavat sellaiseen tulokseen, että jollain tapaa voidaan panna salpa siveettömyyden vyörymiselle yli yhteiskuntamme, niin minä luulen, että olemme onnellisia. Minä en kykene ratkaisemaan, mikä muoto ja korjaus tässä olisi paras. Odotan ja toivon, että valiokunta ottaisi syvällisesti ja perinpohjaisesti tämän asian tutkiakseen.

Syvimmin minua on aina loukannut tässä kysymyksessä se, että rikoskumppaneista — jos niin saan sanoa — se, joka pitää itseänsä suurella itsetuntoisuudella, etten sanoisi ylpeydellä vahvempana sukupuolena ja määräävänä yhteiskunnassa, rikottuaan siveellisyyden lakeja, aina tahtoisi kulkea aivan vapaana kaikesta edesvastuusta, ja heikompi sitävastoin saa tuntea ja kantaa kaikki seuraukset, mitä siveettömyydestä johtuu. Sentähden tässä asiassa on kauan odotettu apua, ja oli luonnollistakin että se tuli täällä esille naisedustajain puolelta.

Puhemies: On vielä 9 puheenvuoroa käyttämättä, ja lienee parasta keskeyttää istunto nyt kahdeksi tunniksi ja kokoontua jälleen klo 6.

Istunto keskeytettiin klo 3,48 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu,

tarkistettiin ensin pöytäkirjanotteita eduskunnan edellisistä istunnoista.

An. ehd. n:o 82 keskustelua jatkettaessa saivat puheenvuoron:

Ed. **Vuorimaa:** Minun täytyy tunnustaa, etten minä kaikissa kohdissa voi yhtyä edustaja Pärssisen muuten ihmisystävälliseen ehdotukseen. Siinä huokuu nimittäin toisessa osassa maailmankatsomuskanta, joka ei ole yhtäpitävä kristillisen siveyskäsitteen kanssa. Mutta siinä kohdassa, jossa vaaditaan, että lasten pitää olla yhdistettynä äitien kanssa, ja ettei heitä saa äidistä eroittaa, siinä on kohta, jota jokaisen täytyy lämpimästi kannattaa. Mitä käytännöllisiin ehdotuksiin tulee, en myöskään voi yhtyä siihen kohtaan, jossa vaaditaan, että valtion kustannuksella kuntiin laitettaisiin jonkunlaisia hoitohuoneita, joissa aviottomia lapsensynnyttäjiä elätettäisiin, jo siitä syystä, että tämmöisiä yrityksiä on kyllä humanistisessa tarkoituksessa tehty useissakin maissa, esimerkiksi Skotlannissa, mutta pian on huomattu, että laitokset eivät ensinkään vastaa tarkoitustaan. Ne ovat päinvastoin vaikuttaneet aivan toista, kuin mitä on tarkoitettu ja niitä on täytynyt sentähden lakkauttaa, kun ne ensin kansan suussa ovat saaneet melkein samanlaisen merkityksen ja kun elämä niissä on muodostunut melkein samanlaiseksi kuin paikoissa, joita meidän maassamme tunnetaan porttolain nimellä. Mutta kuitenkin on tässä ehdotuksessa niin paljon hyvää ja niin mieleen pantavia asioita, että minun täytyy ehdottaa, että tämä asia valiokunnassa asetetaan perinpohjaisen tarkastuksen alaiseksi.

Mitä viimein tulee siihen, että edustaja on ehdottanut ehdotuksensa lähetettäväksi lakivaliokuntaan, niin on selvää, että tämä asia ei sinne kuulu. Pyydän sentähden puolestani esittää, että se lähetettäisiin siihen valiokuntaan, johon tämmöiset asiat muillakin valtiopäivillä ovat lähetetyt, nimittäin anomusvaliokuntaan.

Ed. **Pärssinen:** Minun täytyy tunnustaa, että mielestäni henkii syvä ristiriita puhujain puheissa, jotka toiselta puolen ovat lämpimästi kannattavinaan sitä, että yhteiskunta ojentaa aviottomille äideille auttavan kätensä, mutta toiselta puolen hyökkäävät ankarasti täällä tehdyn ehdotuksen kimppuun, esittämättä kuitenkaan mitään sellaista, joka olisi todellakin näille aviottomille äideille sellainen ojentava käsi, mitä he tarvitsevat, nimittäin apu sellainen, joka heidät taloudellisesti pelastaisi. Kummastelen tätä ristiriitaa enkä saata olla sitä merkitsemättä. Sitä paitsi henkii useain puhujain lausunnoista sellainen ajatus, että todellakin aviottomat äidit olisivat siveettömiä olentoja, joitakin sellaisia, jotka olisivat erikoisena siveettömänä luokkana pidettävät ja siis sellaisia, että heitä täytyisi ruveta toisella tapaa koh-

telemaan kuin yleensä sellaisia henkilöitä, jotka ovat avun tarpeessa.

Pyytäisin valaista hieman käsitystäni siitä, minkä verran voi syyttää tällaista aviotonta äitiä siveettömyydestä. Tällainen äiti on tavallisesti kotoisin alaluokasta, köyhälistön kerroksista. Hän on kasvanut sellaisessa kodissa, jossa hän on aina saanut tehdä tuttavuutta köyhyyden ja puutteen kanssa. Hän on saanut nähdä sekä hengen että ruumiin nälkää, hänen on täytynyt kokea vilua ja kylmyyttä, hänellä on ollut sangen vähän sellaisia kohottavia, hyviä vaikuttimia, jotka olisivat hänessä herättäneet itsetuntoa. Tässä suhteessa hän siis on aivan toisenlaisessa asemassa kuin ne, jotka ovat kotoisin onnellisista kodeista. Kun tällainen köyhä tyttö 9—10 vuotiaana lähetetään palvelukseen, niin muuttuu hänen asemansa vielä surkeammaksi. Sinä aikana, jolloin hän olisi oikeutettu saamaan kasvatusta, kouluopetusta, hänen täytyy mennä vieraan luokse orjana raatamaan, vieraan, joka tavallisimmasti pitää häntä vaan esineenä, käskyn alaisena, ja katselee häntä vain oman hyötynsä kannalta. Kun sitten tällainen köyhä tyttö, joka ei ole saanut, voi sanoa useassa tapauksessa, minkäänlaista kasvatusta, joka on kokenut pelkkää kovuutta, kun hän sitten tulee vähän vanhemmaksi, niin häntä kohtaa viettelijä joka askeleella. Tulee muistaa, etteivät viettelijät lähesty varakkaiden kansanluokkien tyttäriä, sillä näillä tyttärillä on kodin turva, niillä on isä ja äiti, sukulaisia, seurapiirit, jotka astuvat tyttöä puolustamaan, jos joku rohkenisi ruveta häntä viettelemään. Kuka puolustaa tätä köyhää palvelustyttöä tai tehtaan tyttöä, jos häntä viettelijä lähestyy, kuka on ojentamassa auttavan käden, kuka neuvomassa hänelle, mitä merkitsee sellainen suhde miehen ja naisen välillä, joka on tässä kysymyksessä, kuka on hänelle kylvämässä käsitystä siitä, mikä on siveellistä, mihin on siveellisessä suhteessa pyrittävä. Häneltä siis puuttuu käsityksiä, häneltä puuttuu kasvatusta, on tykkänään laiminlyöty näiden tietojen antaminen hänelle. Täytyy siis myöntää, että tässä tilassa oleva tyttö on helpommin vieteltävissä kuin joku toinen. Ketä kohtaan hän rikkoo silloin, kun hän on joutunut tällaiseen viettelykseen? On tahdottu tässä tulkita asiaa niin, että hän rikkoo yhteiskuntaa kohtaan. Minun käsittääkseni hän ei riko yhteiskuntaa kohtaan niin suuresti kuin itseänsä kohtaan. Hän nimittäin luo yhteiskunnalle olennon, josta yhteiskunnan tulisi olla kiitollinen. Onhan monta kertaa, kun on puhuttu esimerkiksi siitä, että miehet ovat asevelvollisia ja naiset eivät ole, puolustettu naisten vapau-

tusta asevelvollisuudesta juuri sillä, että äiteys jo on sellainen suuri asevelvollisuus, jonka nojalla kannattaa päästä asevelvollisuudesta vapaaksi. Minä siis rohkenen väittää, että yhteiskunta ei saa asettua syyttämään sellaista, joka on tuonut tälle yhteiskunnalle uuden olennon. Toinen asia on se että hän on rikkonut itseänsä kohtaan. Millä tavoin hän on rikkonut? Siten että hän ei ole käsittänyt, mitä naisen tulee vaatia tällaisessa tapauksessa mieheltä. Hän ei ole käsittänyt sitä, kuinka nainen tulee syvästi loukatuksi, silloin kun mies jättää hänet tällaisena, pettää hänet ja sen lapsen, joka on heidän yhteisensä. Siis minä käsitän, että tällainen nainen kärsii äärettömän paljon, hän kärsii syvästi siitä, että hän ei ole ollut tarpeeksi kehittynyt voidaksensa välttää tällä tapaa rikkomasta itseään kohtaan. Ja tällaisena hän on käsiteltävä paljoa suuremmalla säälillä kuin sellainen, joka on ollut niin paljon kehittyneempi, että ei ole rikkonut tällä tavoin itseänsä kohtaan.

Etupäässä siis taloudellinen järjestelmä, joka asettaa suuren joukon naisia köyhyyteen, on syynä siihen, että nämä taloudellisesti huonoissa oloissa olevat tytöt joutuvat tällaiseen ikävään asemaan, joutuvat tällaisia kovia yksinäisten äitien kärsimyksiä kantamaan, taloudellinen järjestelmä toisistakin syistä, kun nimittäin se, asettaen taloudellisia esteitä, tekee yhä hankalammaksi avioliiton rakentamisen. Minä en siis tahdo väittää, että ei saattaisi olla näissä tapauksissa monta kertaa sellaistakin, mikä suorastaan voisi olla siveetöntä, mutta tahdon väittää, että ei aina näin ole ja että nainen näin menetellessään eritoten rikkoo itseänsä kohtaan.

Mutta minun mielestäni ei ole paikallaan näistä naisista puhuttaessa heittää heitä yksin syytetyn penkille, kun siveettömyys esiintyy sangen lukuisissa muissakin muodoissa. Kun tahdotaan aviottomia äitejä yksin pitää siveettöminä, niin silloin tahdotaan antaa puhtauden todistus kaikille niille, jotka ovat muulla tavalla äideiksi tulleet, tahdotaan julistaa heidät siveellisiksi ja asettaa heidät yläpuolelle näitä. Täytyy päästä vallalle se käsitys, että tällainen suhde miehen ja naisen välillä on yhtä huono, olkoonpa se vaikka laillinen, olkoonpa siviiliavioliiton tai kirkollisen avioliiton muodossa, jos siinä vaikuttimena on ollut jotain muuta kuin rakkaus ja luontainen sopusointu ynnä muut sellaiset seikat, joiden tulisi olla ainoana tekijänä. Nyt kuitenkin on seikka sellainen, että taloudelliset vaikuttimet ovat päätekijöinä ja siten avioliitto on muodostunut kaupaksi, ja minun käsittääkseni on hyvin huonoa sellainen siveellisyys,

sellainen moraali, että kerta kaikkiaan julistetaan siveellisiksi yleensä lailliset avioliitot eikä ulotuteta arvostelua myöskin niiden alalle ja lausuta niistä myöskin tuomiota, silloin kuin nämä ovat luodut hyödyn tai jonkun muun alhaisen vaikuttimen nojalla.

En siis ollenkaan ota vastaan sitä hyökkäystä, joka täällä on tehty että tahtoisin löyhentää siveellisyyskäsitteitä. En lainkaan! Minä tahdon, että siveellisyyskäsite täytyy lujittaa, täytyy ulotuttaa siveellisyys myöskin avioliittoon, lailliseenkin, ja vaatia sitä sieltäkin.

On tapauksia että jonkun ylhäisen miehen vaimo tietää miehestään paljon huonoja ja likaisia asioita ja on siitä huolimatta tämän puolisona. Tällainen myös on siveettömyyttä, ja vielä kurjempaa ja kehnompaa on, että tällainen vaimo, joka tietää itse olevansa siveettömän miehen puoliso, asettuu sitte tuota köyhää naista yli olkainsa katselemaan. Pyydän tämän yhteydessä kertoa pienen esimerkin, mikä todistaa, kuinka varovasti on näillä aloilla liikuttava. Eräässä Suomen kaupungissa oli siveellisyysseura. Tämä siveellisyysseura otti huostaansa sellaisia tyttöjä, jotka olivat joutuneet tässä puheena olevaan tilaan. Tässä puheenalaisessa siveellisyysseurassa oli jäsenenä eräs kaupungin kunnianarvoisa vanhus, vanha, hieno herrasmies ja sen seuran puheenjohtajana oli tämän herrasmiehen läheinen sukulainen. Nyt oli otettu hoidokkaaksi eräs palvelijatar, joka oli tullut lapsen äidiksi. Eräässä tämän siveellisyysseuran kokouksessa, jossa kysymyksessä oleva vanha herrakin oli, sattui sitte niin, että tyttöä aivan odottamatta vaadittiin tilille siitä, kuka on lapsen isä. Silloin nähtiin tuon vanhan harmaahapsisen ukon kalpenevan ja hän poistui huoneesta. Silloin tyttö ojensi sormensa ovelle ja sanoi: se on hän, joka poistui. Tämä tapaus on tosi. Jokainen voi käsittää, kuinka noloksi kokouksen loppu tuli.

Kun siis lähdetään käsittelemään tätä asiaa, niin on todellakin syytä heittää pois sellainen tekopyhyyden kaapu, että tahdotaan nämä naiset lukea erityisesti huonojen joukkoon, joita kammotaan samaan laitokseen kuin orpoja ja turvattomia jättää, pelosta, että he turmelisivat nämä pienokaiset. Minä päinvastoin uskon, että ne, jotka ensi kerran ovat sortuneet, ovat vielä sellaisia, että heistä juuri tällaisissa laitoksissa, missä he tulevat pienten lasten kanssa tekemisiin, missä he saavat hyvää kasvatuksellista ohjausta ja hienoa hoitoa, helpommin poistuu se kevytmielisyyden itu, joka heissä mahdollisesti on ollut, kuin jossakin ulkona elä-

mässä, missä ei samanlainen kasvatusopillinen ohjaava johto ole heitä seuraamassa.

Täällä on moitittu, että tällaisten kotien kautta saatettaisiin nämä naiset erikoisasemaan, että niille tapahtuisi liian suuri hyvyys. Minä käsitän, että juuri se seikka, että he ovat tällaiseen tilaan joutuneet, todistaa yhteiskunnan lyöneen laimin velvollisuutensa heitä kohtaan, ja minusta ei ole liikaa, jos tätä laiminlyöntiä koetetaan erityisesti perästäpäin korjata. Sitä paitsi ei suinkaan niitten, jotka pelkäävät, että näille naisille tulisi parempi olo kuin muille, ole syytä tällä perustuksella uudistusta vastustaa. Päinvastoin minä olisin odottanut, että he olisivat ehdottaneet nämä laitokset laajennettaviksi niin, että sellaiseen tilaan joutuneet köyhät äidit, niinkuin esim. lesket, joilla ei ole lapselleen elättäjää, olisivat niihin päässeet. Minä en käsitä, mikä estäisi suomasta sitä hyvyyttä, mikä näille naisille ehkä tulisi, myös muille ja tekemästä niin paljon lisäyksiä anomukseen, että myös toiset köyhät naiset pääsisivät samaan asemaan.

Täällä on edustaja Kares koettanut verhota kauniiseen muotoon sitä huonoa ajatusta, että tuota apua ruvettaisiin yksityisesti antamaan, lausumalla että tällainen laitos muka tulisi pakkolaitokseksi. Tämä edustaja Kareksen huomautus on muuten ristiriidassa sen lausujan mielipiteen kanssa, joka pelkäsi, että tämä laitos tulisi niin miellyttäväksi, että sinne kilvan riennettäisiin. Edustaja Kirves siis luulee että siitä tulisi pakkolaitos, toinen puhuja arvelee, että sinne kilvan riennettäisiin, kolmas vielä, että siitä tulisi huono paikka, joka olisi mätäpesä ympäristölle. Siis sangen erilaisia lausuntoja. Kun on tahdottu opetusta suoritettavaksi koulussa, niin eipä ole silloin peljätty sitä, että tullaan pakkolaitokseen, missä suunnitellun johdon muodossa annetaan kasvatusta. Minkätähden tässä pelätään pakkolaitosta, jos suunnitellun laitoksen muodossa annetaan laiminlyödyille henkilöille kehitystä ja hoivaa. Mielestäni on siis tuo pelko aiheeton.

Minkätähden me puolestamme ja ainakin tämän anomuksen allekirjoittajat pelkäämme yksityistä apua, on se, että tällaisesta yksityisestä avusta on saatu ikäviä kokemuksia. Se on hyvin pieni apu, jos jonkun villatukon ja jauholeiviskän muodossa köyhälle naiselle annetaan kotiin vähän leivän jatkoa. Hänen täytyy yhä edelleen asua noissa pienissä ahtaissa asunnoissansa, huonoissa olosuhteissa, missä ennenkin,ja tässä on hänellä helppo tilaisuus jälleen „langeta", tulla jälleen vietellyksi, kun sen sijaan, jos hänet siirretään sellaiseen paikkaan, missä ympäristö vaikuttaa häneen ko-

hottavasti, hän siellä on paljon enemmän turvattu. Pois siis semmoinen vaivaisavun muotoon järjestetty auttaminen.

Sitte täällä on viitattu siihen, kuinka tarpeellista olisi näitä naisia lähettää kristillisiin koteihin. Seuraava väite, jonka nyt tässä sanon, ei tarvitse olla yksinään pätevä, vaan kuvaavana esimerkkinä tuon suhteen. Varmaankin moni täällä läsnäolijoista on sattunut lukemaan erään teoksen, kertomuksen langenneen naisen elämästä. Siinä tämä tyttö, joka oli tullut 15 vuotiaana äidiksi, joutui kristilliseen pappilaan, ja hän sai täältä sellaisia vaikutuksia, että hän sieltä meni karaten kaupunkiin ja joutui sitte kadulle. Ja minkälaisena nykyään n. s. kristillis-siveellinen maailmankatsomus esiintyy? Se esiintyy sellaisena, että kuten tässä olen monta kertaa alleviivannut, tällaista itseään kohtaan rikkonutta pidetään jonakin semmoisena erikoisolentona, että häntä aina pitkin silmin katsellaan. Kun se tällaisena esiintyy, niin minä rohkenen epäillä, että tuollainen nainen ei kristillisessä kodissa tunne itseänsä sellaiseksi olennoksi, jolle annetaan ihmisarvoa. Hän tulee siellä tuntemaan jonkinmoista orjantunnetta, tuntemaan olevansa jonkunlaisessa poikkeusasemassa. Tämä asema, mihin hänet siellä pannaan, ei mitenkään herätä hänessä sellaista itseluottamusta, rohkeutta, päättäväisyyttä, mielenlujuutta ja muita luonteenominaisuuksia, mitä hänen juuri tulisi saada, että hän voisi vastaiset viettelykset kestää.

Mitä tulee näitten köyhien lasten auttamiseen, niin tässä suhteessa on jo jonkun verran kokemusta. Esimerkiksi Viipurissa on jo kahdenlaisissa laitoksissa näitä lapsia autettu. Siellä on orpokoti ja on myöskin köyhiä lapsia ollut vaivaistalolla. Ja mitä minä olen ollut tilaisuudessa kuulemaan tästä kahdenlaisesta menettelystä, niin on orpokodista kuulunut hyvää, on kuulunut sitä, että orpokoti on jaksanut vaikuttaa näihin lapsiin tarkoitustaan vastaavasti. Mutta vaivaistalon lapsista, joita on annettu kristillisiin koteihin, on tullut rikoksentekijöitä, niitä nuoria rikoksentekijöitä, joista tilasto tietää kertoa.

Sitä paitsi vielä edustaja Kares lausui, että tässä pohjustuksessa henkii syyttävä muoto yhteiskuntaa kohtaan. Totta kyllä, mutta voiko kukaan kieltää, että on päteviä todisteita siitä, että juuri tämä erikoisasema ja se kylmyys, jolla yhteiskunta näitä äitejä kohtelee, on saattanut heidät surkeihin tekoihin. Eikö ole tarpeeksi paljo kuultu lapsenmurhista ja muista kamalista asioista, vieläkö yhteiskunnan pitää entisellä tavalla noita äitejä kohdella, että lapsenmurhat ja muut hirmutyöt jatkuisivat? Täällä on joku sanonut,

että jos nämä kodit tulisivat yksityisten yhdistyksien ylläpitämiksi, ne otaksuttavasti paremmin suorittaisivat tehtävänsä. Senvuoksi on tässä esitetty näitä koteja valtion ja kuntien, siis yhteiskunnan omiksi, että tuollaiset yksityiset kodit ovat aina jonkun vissin yksityisen, enemmän tai vähemmän yksipuolisen ajatussuunnan leimaamia ja ne eivät voi mitenkään nauttia sellaista luottamusta kuin ne laitokset, jotka ovat yhteiskunnan luomia ja sen valvonnan alaisia.

Täällä on tänään esitetty anomuksia aviottomain lasten oikeudellisen aseman turvaamisesta. Ne ovat hyvät, ne ovat paikallaan, mutta ei riitä se, että aviottomain lasten asema ainoastaan tätä tietä koetetaan parantaa. Yhä jäävät aviottomat lapset turvattomiksi, se on kieltämätön tosiasia. En epäile sitä, etteivät kaikki tässä, vaikkakin eri käsitteiden kautta, tahtoisi pyrkiä siihen, että siveellisyysihanteet säilyisivät ja että siis kansamme kasvaisi siveellisyyteen. Koska tähän pyrimme, huolimatta siitä, että niin jyrkästi vastakkaisella kannalla olemme, niin kai meidän kaikkien täytyy myöntää, että korkeampi on ylevämpää, mutta samalla täytyy meidän myöntää, että mikä on aineellista, se on välttämättömämpää. Siis ylevämpiä ovat siveysihanteet, mutta mikä on aineellista, se on välttämättömämpää. Taloudellisen avun täytyy käydä edellä, ja tämä meidän anomusehdotuksemme tarkoittaa juuri semmoista taloudellista apua, siis sitä välttämättömintä, sen paremman edellyttäjänä. Jos todellakin tässä näin kipeässä asiassa asetutaan vastustamaan parannuksen aikaansaamista, niin se on laiminlyöminen, ja laiminlyöminen laatuaan sangen paha. Meidän tulee tätä asiaa arvostellessamme muistaa, että pahempi on tehdä väärin kuin kärsiä vääryyttä.

Ed. **Tokoi**: Tämä rouva Pärssisen ynnä muiden anomusehdotus näyttää tulleen jonkunlaiseksi loukkauskiveksi. Minusta täällä edelläpuolenpäivää käsiteltiin hiukan väärin tätä anomusehdotusta, sillä se tahdottiin kytkeä yhteen kaikkien aviottomien lasten aseman kanssa. Täällä tehtiin ennen tätä anomusta pari aivan oikeaa anomusta aviottomien lasten aseman parantamiseksi, joissa on viitattu eritoten siihen, että yhteiskunnan velvollisuus on koettaa hankkia aviottomille lapsille isä. Se on aivan oikein, mutta rouva Pärssisen anomusehdotus oli tarkoitettu etupäässä niitä aviottomia lapsia ja äitejä varten, joille kaikista ponnistuksista huolimatta ei voi löytää isää.

Täällä edustaja Kares tahtoi väittää, että tällaiset epäkohdat syntyvät siveellisistä eikä taloudellisista syistä.

Rouva Pärssinen puhui siitä riittävästi. Minun tuskin tarvitsee siihen kajota, että taloudelliset syyt ovat vaikuttimina epäsiveellisyyteen ja olletikin aviottomain lasten maailmaan syntymiseen. Siitä on todistuksena se seikka, että suuri osa aviottomista lapsista syntyy niiden seassa, jotka ovat kaikkea taloudellista toimeentuloa vailla. Ei suinkaan voitane sanoa, että heillä olisi ollut intohimot kehittyneet toiseen suuntaan kuin korkeammalla taloudellisella asteella olevissa yhteiskuntaluokissa. Täällä, ihmeellistä kyllä, niin lämminsydäminen edustaja kuin neiti Käkikoski on eritoten koettanut hankkia isää kaikille aviottomille lapsille. Mutta sitte on jäänyt aivan kysymysmerkiksi, mitä tehdään niitten lasten kanssa, joille ei ole onnistuttu löytämään isää. Minusta ovat ne sittenkin lapsia, ja yhteiskunnan velvollisuus on aivan yhtä hyvällä syyllä ottaa osaa niittenkin kasvattamiseen, sellaistenkin äitien toimeen tulon ja aseman korjaamiseen, joitten lapsille ei ole löydetty isää. Täytynee tunnustaa, että kaikista ponnistuksista huolimatta, olletikin kaupunkipaikoissa, ja ihan varmaan tässäkin kylässä, löytyy isää vailla olevia lapsia. Mitä niille tehdään? Potkitaan pois yhteiskunnasta ne, joille ei ole löydetty isää. Edustaja Käkikoski sanoi vielä, että ei voida vastuunalaisuudentunnetta kehittää hemmottelemalla eikä kauniilla sanoilla, siis joillakin kai päinvastaisilla keinoilla. Tietysti sillä keinolla, että niitä yhä kuristetaan, niille keksitään toimenpiteitä, jotka ovat omiaan niitä vielä enemmän koettelemukseen asettamaan, siis kuritushuoneita lisää, se kai johtanee siihen tulokseen. Minä en tiedä sanoa, kumpi olisi parempi, tällaiset kasvatuslaitokset, vaiko kristilliset kodit, kuten täällä on sanottu, jos niitä olisi? Sen vaan tiedän, että joka tapauksessa yhteiskunnan velvollisuus on kiinnittää huomiota myös tähän kohtaan, silloin kun se kerran kiinnittää huomiota niihin aviottomiin lapsiin ja niihinkin äiteihin, joille ehkä isä voidaan löytää.

En tahdo keskustelua jatkaa, vaan toivon, että asianomainen valiokunta ottaa tämän asian harkittavakseen ja oikein sydämen asiakseen.

Ed. **Vemmelpuu:** Aviottomain lasten äideistä on osa ja varsinkin useimmat niistä, jotka tarvitsevat yhteiskunnan apua, surkuteltavassa siveellisessä rappiotilassa. Laitos, johon koottaisiin nämä äidit lapsineen, olisi minusta nähden tarkoitustaan vastaamaton kasvatuslaitos. Millä voimalla noihin kasvatuslaitoksiin voitaisiin saada puhdasta, siveellistä ja kristillismielistä henkeä, jotta ne todella kasvatta-

vasti vaikuttaisivat jäseniinsä? Luulen, etteivät tänlaisten turvakotien hoitajat ja johtajattaret yksin voisi sitä tehdä. Monet vaivaistalojen hoitajattaret tietävät kertoa, minä suurena, voimattomana vastuksena pari kolmekin siveettömyyteen vajonnutta naista voi köyhäinkodissa olla. Mitä sitte, kun näitä joukottain tulisi saman talon asukkaiksi. Saatettakoon heitä tavalla tai toisella hyvien kotien kasvatuksen alaisiksi, niin luulisin heille itselleen ja koko yhteiskunnalle siitä olevan parempaa hyötyä. Perustettakoon, missä ei voida muulla tavalla asiaa järjestää, isättömille lapsille kasvatuslaitoksia, missä he saavat nauttia sivistyneitten, jalomielisten hoitajien opetusta ja kasvatusta; mutta siveettömyydessä elävä nainen, olkoonpa sitte vaikkapa lapsen oma äiti, on minusta kykenemätön kasvatustyöhön. Samaten kun luulen, että köyhäin kotien nuoremmista jäsenistä tulee mainitun laitoksen vastaisia jäseniä, samaten luulen myöskin, että anomuksessa ehdotetuissa laitoksissa kasvatetuista tytöistä tulisi ennemmin tai myöhemmin naisia, jotka noudattaisivat äitien esimerkkiä ja siis vastaisuudessakin tulisivat samojen laitosten asukkaiksi.

En luule, en ainakaan minä ole kuullut, vaikka olen koko päivän täällä ollut, että kukaan puhujista olisi millään tavalla tahtonut lausunnoissaan sortaa langenneita naisia. En ole myöskään kuullut yhtään ainoata puhetta, jossa olisi tahdottu jollakin tavalla halventaa isättömiä lapsia, vaan päinvastoin on kaikkien puhujien puheista huokunut se henki, että tahdotaan juuri valvoa näitten kovaosaisten etuja.

Mikäli minä ymmärsin anomusta, tuli siinä esille, että hairahtuneet naiset tarvitsevat „kasvatusta". Ja kukaan puhuja minun tietääkseni ei ole tätä vastustanut, vaikka kylläkin on vastustettu sitä kasvatus-tapaa, mitä anomuksen ehdottajat esittävät.

Minusta ei tämän kysymyksen yhteydessä edellisten puhujien olisi pitänyt ottaa niin laajalti esitääkseen siveellisyyskysymystä, sillä nyt ei ole ensinkään ollut kysymys varsinaisesti siveellisyyskysymyksestä, vaan on kysymys siitä, mitenkä aviottomia äitejä ja heidän lapsiansa olisi kasvatettava. Vaikka minä en tahdokkaan epäillä anomuksen tekijän hyvää tarkoittavan aviottomille lapsille ja heidän äideilleen ja koko yhteiskunnalle, niin mainitsemieni perusteitten nojalla en voi kannattaa ehdotettua anomusta. Anomuksen tekijät ehdottavat sitä lähetettäväksi lakivaliokuntaan, minä ehdotan sitä anomusvaliokuntaan.

Ed. **Laine, Maria:** Jos olisimme yhtä lyhytnäköisiä kuin arvoisat vastustajamme, niin sanoisimme: Antakaa äideille kotiapua. Mutta me tiedämme hyvin, minkälaista se apu kotona on. Ensiksi sellaiset äidit eivät saa asuntoa ja toiseksi annetaan sitä niin vähän, että äiti on pakoitettu toimeentulonsa hankkimiseksi jättämään pienokaiset kotia ilman hoitoa. Suurin syy on kuitenkin se, mikä yhteiskunnassa tunnustetaankin ja valitetaan, että kaikki äidit eivät ole kasvattajia. Saadaksemme kasvatuksen vastaamaan tarkoitustaan, täytyy meidän turvautua sellaisiin keinoihin jotka todella voisivat viedä siihen, minne pyrimme. Isän tunnustaminen niille lapsille, joille se on mahdollista, ei suinkaan ole meidän mielipidettämme vastaan, päinvastoin on se tehtävä niille, keille voidaan. Mutta niitäkään, joille sitä ei voida tehdä, ei ole jätettävä oman onnensa nojaan. Meidän täytyy myöntää, että niilläkin on oikeus elää ja niitä täytyy puoltaa. Täällä on puhuttu, että vastuunalaisuuden tunne näissä äideissä ja isissä meidän esittämämme ehdotuksen kautta lakkaa. Minä en käsitä sitä. Äiti, taikka se nainen, joka tulee äidiksi, tuntee silloin ehdottomasti suuren vastuunalaisuusvelvollisuuden. Mutta äiti, joka näkee, että hänen on mahdoton tehdä lapselleen mitä tahtoisi, hän lankee; ja ei siis ole ihme, jos ne äidit ovat vastuunalaisuutta tuntemattomia, jotka ovat joutuneet sellaiseen kurjuuteen. Mutta ei tarvitse ollenkaan epäillä, etteivätkö kaikki naiset antaisi huolellista kasvatusta lapsellensa, jos vaan voisivat sen itse tehdä. Ei suinkaan kukaan kernaasti lähtisi kodistaan laitokseen, sillä äiti ehdottomasti kaikkein ensiksi pitäisi lapsen kodissaan.

Itsessään äidin velvollisuus on siksi raskas taakka, jos sitä pikkusen ajattelee, että sen pitäisi riittää. Minulle sanoi erään rikkaan perheen äiti: minun täytyy surkutella teitä, kun teidän pitää elättää lapsenne, kun minulla on tarpeeksi, etten jaksa kestää yksin äidin velvollisuuksissa. Hän oli rehellinen ihminen eikä muuta. Se äiti tietää sen, joka on elättänyt ruumiillisella työllä lapsensa ja koittanut kasvattaa heitä sen mukaan kuin on mahdollista ollut, mutta ne eivät tiedä mitään, jotka eivät sitä ole tehneet.

Minä ihmettelen, että ehdotuksemme saa niin suurta vastusta toiselta puolelta, vaikka tämä ei ole vielä periaatettamme, vaan on samanlainen paikkausyritys kun edellisetkin anomukset.

Täällä on puhuttu kristillisissä kodeissa kasvattamisesta. Minä uskon, että täällä eduskunnassa yhtä paljo kuin ulkopuolellakin on erilaisia mielipiteitä kristillisistä kodeista.

Minä rohkenen sanoa, etten ainakaan kaikkien meidän pappisperheiden koteja pidä kristillisinä. Minun täytyy sanoa, että monessa niin sanotussa kristillisessä kodissa on paljon enemmän epäkristillisyyttä kuin yksinäisen naisen kodissa, joka kasvattaa aviottoman lapsen yksin. En tahdo suinkaan soimata kristinuskoa. Mutta tahdon sanoa että kristillisyyden käsitteitä on paljon ja erilaisia: ahdasmielisyyteen asti menevästä kristinuskosta vapaaseen totuuden etsimiseen saakka.

Sitte on minulla onni kertoa eräästä seikasta, joka kai hyvinkin selvästi todistaa, miten paljon meillä on syytä ajatella, mikä on siveellistä ja mikä epäsiveellistä. Eräs henkilö on pitänyt tilastoa muutamasta seurakunnasta, jonka väkiluku on 12,000 henkeä. Hänen tilastonsa mukaan on kuuden vuoden ajalla solmituista kristillisistä avioliitoista, lukuunotettuina nekin avioliitot, joista ei milloinkaan ole syntynyt lapsia, ollut 34 % sellaisia, joissa ensimäinen lapsi on syntynyt alle kahdeksan kuukauden vihkimisen jälkeen. Ja siinä pitäjässä kävi pappi tässä suhteessa esimerkillä muitten edellä.

Minä toivoisin, että tämä anomus lähetettäisiin anomusvaliokuntaan.

Ed. **Ingman, Lauri**: Kun aamupäivällä pyysin puheenvuoroa, tein sen, lausuakseni saman ajatuksen, jonka edustaja Vuorimaa sittemmin on tuonut ilmi siitä valiokunnasta, mihin tämä anomus olisi menevä, nimittäin ettei se kuulu lakivaliokuntaan, vaan anomusvaliokuntaan. Voin sentähden luopua puheenvuorostani.

Ed. **Soininen**: Minä luulen, että tämä anomus on ollut sanamuodoltaan jossain määrin epäselvä, koska sitä on käsitetty niin monella eri tavalla. On sanottu, että tässä olisi kysymys jonkunlaisen palkkion tai etuoikeuden antamisesta aviottomille äideille. On sanottu, että tässä tahdottaisiin nostaa edesvastuutaakka lapsien hoitamisesta vanhempien hartioilta ja laskea se yhteiskunnan kannettavaksi. Jos tämä todellakin oli sisältönä tässä anomuksessa, niin en minäkään näe muuta, kuin että sitä on vastustettava. Mutta minä puolestani olen sen käsittänyt jossain määrin toisin. Minä olin kuulevinani, että siinä oli puhe nuorista ensikertaa hairahtuvista naisista, semmoisista, jotka ovat tienhaarassa hyvän ja pahan välillä, semmoisista, jotka eivät itse voi itseänsä ja lastansa elättää. Ja täytyyhän myöntää, että se jo on jotain toista, jos yhteiskunnan huolenpitoa tahdotaan tämmöisille ulottaa.

Kuitenkin aijoin oikeastaan puhua eräästä toisesta puolesta tässä anomuksessa. Siinä mainittiin turvattomat lapset, lapset, joitten sielussa jo rikollisuuden ja pahojen tapojen siemenet ovat itämässä. Tällä tavoin kosketeltiin mielestäni erästä kasvatusalaa, yhteiskunnallista kasvatusalaa, joka on kaikissa nykyaikaisissa yhteiskunnissa eikä vähimmin meidän yhteiskunnassamme erittäin tärkeä. Onhan, senhän tiedämme, viime aikoina käsitys siitä, millä tavalla siveellistä rappeutumista ja rikollisuutta olisi vastustettava, kääntynyt siihen suuntaan, että pääasia ei ole rikoksen rankaiseminen, vaan sen estäminen. Pääasia ei ole kuritushuone, vaan kasvatus, se, että paheen tuloa tukitaan lähteissään, eikä vasta sitten, kun siitä on paisunut väkevä virta. Tämä käsitystapa, niinkuin tiedettänee, on jo puoli vuosisataa sitten saanut jalansijaa erittäin Englannissa ja vaikuttanut tämän maan lainsäädäntöön. Siitä on ollut mitä ilahuttavimpia tuloksia. Tiedetään, että rikollisuus ja varsinkin rikollisuus nuorten ihmisten kesken on ollut vuosikymmen toisensa perästä Englannissa vähenemässä, sillä aikaa kun se muualla on ollut kasvamassa. Nyt viime aikoina, juuri tämän uuden vuosisadan kynnyksellä, ovat muutkin sivistysmaat lähteneet kulkemaan samaa tietä. Saksassa, Sveitsissä, Ruotsissa ja Norjassa on juuri näinä aikoina säädetty lakeja, jotka aivan erityisesti laskevat yhteiskunnan hartioille huolenpidon kaikista siveellisessä suhteessa ja ruumiillisesti laiminlyödyistä turvattomista ja pahantapaisista lapsista, vieläpä nuorista henkilöistä. Eikä tämä ajatus meidän maassamme suinkaan ole vieras. Jo 1897 vuoden valtiopäivillä anottiin, että hallitus ryhtyisi toimenpiteeseen semmoisen lainsäädännön valmistamiseen, joka meilläkin nämä olot järjestäisi. Sen anomuksen johdosta hallitus asettikin komitean, joka jo kaksi vuotta sitten on valmistanut täydellisen lakiehdotuksen n. s. suojeluskasvatuksesta.

Minä luulen, että tämä lainsäädäntö, kun se kerran tulee voimaan, on tuova paljon apua siihen epäkohtaan, jonka edustaja Pärssinen täällä on maininnut ja joka epäilemättä on sangen kipeä. Toivottavasti tämä lainsäädäntö ulottaa suojeluksensa ja huolenpitonsa ei ainoasti lapsiin, vaan myöskin nuoriin ihmisiin, alaikäisiin aina 18 vuoteen, niinkuin se on tehnyt esim. Preussissa. Silloin minun luullakseni suurin osa niistä nuorista äideistä, joista täällä on ollut puhe, tulevat myös saamaan apua tämän lain säädännön kautta, sekä itselleen että lapsilleen. Silloin minä myöskin luulen, että semmoiset laiminlyödyt lapset, joita äiti ei osaa kasvattaa

ja joitten isää ei tunneta, tulevat saamaan yhteiskunnan huolenpitoa osakseen.

Mitä sitten menettelytapoihin ja apukeinoihin tulee, niin minä puolestani en luule, että sitä varten on olemassa mitään yhtä, kaikissa suhteissa kelpaavaa parannus- eli apukeinoa, vaan yhteiskunnan tulee ajatella kokonaista sarjaa semmoisia apukeinoja, alkaen kasvatusavusta vanhemmille ja ulottaen sitä sijoitukseen yksityisiin kelvollisiin koteihin ja vielä edelleen kunnallisiin lastenkoteihin ja turvakoteihin, vieläpä ehkä valtion pahatapaisia lapsia varten ylläpitämiin turvakoteihin, jotka muuten eivät ole sama kuin nykyään olemassa olevat kasvatuslaitokset nuoria pahantekijöitä varten.

Kaiken sen perustuksella, mitä nyt olen sanonut, lausun puolestani, että paras toimenpide sen tarkoituksen edistämiseksi, joka sisältyy edustaja Pärssisen anomukseen, olisi että valiokunta, johon tämä asia menee, koettaisi kiirehtiä hallitusta antamaan jo ensi valtiopäiville esityksen n. s. suojelukasvatuksen järjestämisestä. Mitä muuten tässä asiassa vielä voitaisiin ehkä tehdä, sen toivottavasti valiokunta ottaa tunnollisesti harkitaksensa.

Muuten olen minäkin sitä mieltä, että oikea valiokunta tätä asiaa varten on anomusvaliokunta

Ed. **Kanervo:** Nykyaikana ovat jo alemmatkin kansankerrokset ruvenneet panemaan painoa lastenkasvatukselle, ovat tulleet ymmärtämään että ihminen suureksi tultuansa arvostelee minkälaisen kasvatuksen hän saa. Me kai vaadimme, että kaikkien pitäisi tulla kunnon ihmisiksi, mutta tiedämme, että ihminen ei tule kunnon ihmiseksi jollei hän saa kunnollista kasvatusta. Nykyaikana puhutaan senvuoksi paljon tästä kasvatuksesta ja annetaan neuvoja ja ohjeita, jaetaan kirjasia köyhemmille, yksinkertaisemmillekin äideille, joissa heitä kehoitetaan kasvattamaan lapsiansa hyvin. Mutta jos heidän puoleltaan ehdotetaan jonkunlaista parannusta, jonkunlaista avustusta annettavaksi, minkä perustuksella he myös voisivat lapsiansa kasvattaa, niin silloin kaikki ovat vastassa sanoen että se ei ole mahdollista. Minä uskon, etteivät nuo köyhät äidit voi esittää parannusvaatimusta missään niin jalossa muodossa ettei se saisi vastustusta osakseen juuri niiltä, jotka heiltä kuitenkin vaativat hyvää lastenkasvatusta ja hoitoa. Tiettyä on että kasvatus ei voi tulla kysymykseen ilman aineellista varallisuutta. Ne siis, jotka täällä vastustavat tätä aineellista avustusta, sanovat, että jos sitä annettaisiin heille, sen täytyisi tapah-

tua toisessa muodossa, esimerkiksi siten, että ne, jotka eivät voisi lapsiansa hoitaa eivätkä kasvattaa, sijoitettaisiin joihinkin kristillisiin perheisiin. Meillä, varsinkin niillä, jotka olemme syntyneet Suomen maaseudulla, meillä kaikilla on muistossa monia yksityisissä perheissä olevia yksinäisiä äitejä ja yksinäisten äitien tai leskien siis äitien sekä lasten kohtalo. Me tunnemme niin monta Miinaa, Maijaa, Sandraa, joilla on Jussinsa, Mattinsa ja Kallensa ja mitenkä ne ovat olleet koko kulmalkunnan, koko kyläkunnan kompastuskivenä. Missä sellaisia kristillisiä taloja on ollut, joissa yksinäinen palvelustyttö jo on synnyttänyt lapsen, olisi lapsellensa siellä saanut hoitoa? Me jokainen, jotka olemme maalla eläneet, olemme nähneet, ettei hän suinkaan ole mitään hoitoa saanut. Sitä on kutsuttu Miinan Kalleksi ja on ollut kaiken pahan alkusyy ja ainoastaan vitsien kasvatuksen alaisena se tavallisesti on ollut, mutta ei saa, mitä jokainen toivoisi lapselleen. Tällaista on siis jo käytännössä koetettu, älkäämme sitä enää yrittäkö, koska todellisuudessa on nähty mitä surkuteltavimpia tuloksia siitä, miten se painaa äitejä siveettömyyteen ja kuolettaa lapsessa kaiken hyvän, mikä siinä on, niin että se jo kahdeksan vuotiaana voi olla sellainen, että kun sitä osotetaan sormella ja sanotaan kakaraksi, se voi toveriansa iskeä kivellä päähän niin että henki on vaarassa. Joka on Suomen saloilla liikuskellut, se on nähnyt tämmöistä, ja juuri tällaisten turvattomien lasten kohtalon parantamista esillä oleva anomus tarkoittaa.

Me tiedämme minkälaista kasvatusta ja hoitoa yleensä työläisten lapset saavat. Me tiedämme, että sellaisessa tapauksessa, missä molemmat vanhemmat elävät, missä isällä on työansiota, sielläkään ei ole lapsilla tarpeeksi hyvää hoitoa ja kasvatusta. Ne samaiset henkilöt, jotka koettavat kauniilla puheilla esittää näille äideille, mitenkä lapsi on kasvatettava, ne ovat toiselta puolen valmiit esittämään hänelle, että vaikka sinun voimasi ovatkin heikot ja huonot ja vaikka sinulla onkin vähäsen aineellista varallisuutta, niin ei se olekaan tarpeellinen lasten kasvatukseen; mene vaan ansioon ja jätä lapsesi kotiin. Sen sijaan että olisi tärkeätä kiinnittää äidit lastensa hoitamiseen, näyttää se katsantokanta olevan vallalla, että äidit ovat lähetettävät ansiotyöhön, mutta ei sanallakaan puolusteta sitä, että isälle annettakoon suurempi palkka, jotta äiti voitaisiin kiinnittää lasten kasvatukseen. Ne jotka täällä ovat tahtoneet edistää lastenkasvatusta, lasten hoitamista, olisivat paraiten voineet tehdä sitä vaatimalla korkeampia palkkoja isille.

Silloin olisi heillä ollut mahdollisuus puolustaa äitien kasvattamisvelvollisuutta, he kun naisena tuntevat äidin tärkeän tehtävän ja sivistyneinä tuntevat lasten kasvatuksen merkityksen. Tällä tavalla olisivat he tukeneet asiata, kun nyt sen sijaan edellisten anomusten tekijöistä edustaja Käkikoski vastustaa tätä anomusta, ja tämä vastustus todistaa, että hän ei usko oman anomuksensa mahdollisuutta. Se todistaa, että hänen allekirjoittamansa anomus on vaan muodon vuoksi tehty, joka ei merkitse mitään, tai on hän tehnyt sen suuren summan näistä hoidokista senvuoksi, että me näkisimme ja kuulisimme hänen hyvän laskutaitonsa. Jos kuitenkin se anomus, jonka edustaja Käkikoski on allekirjoittanut ja jonka minäkin olisin allekirjoittanut, jos olisin saanut siihen tilaisuuden, tulee käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi siihen suuntaan kuin anomus viittaa, niin ei tarvitse pelätä, että meillä enää on siveettömiä naisia, joiksi ne arvoisat naiset suvaitsevat kutsua äitejä. Jos laki muutetaan sellaiseksi, että isä, olkoon hän vihitty tai vihkimätön, on velvollinen vastaamaan lapsestansa, niin jokainen nainen kai silloin ilmoittaa lapsensa isän, sillä jokainen nainen silloin kai vähitellen rupeaa käsittämään eduksensa sen että hän voi ilmoittaa isän lapsellensa että hän ei toimita yhteiskuntaan isätöntä lasta. Olen varma että naiset, jos heillä olisi ollut hyötyä siitä että he olisivat ilmoittaneet lapsen isän, olisivat kernaasti sen tehneet, mutta nyt monta kertaa heidän lapsillaan on ollut korkea-arvoinenkin isä, — mutta tähän asti on äidillä tavallisesti ollut suurempi hyöty siitä, että hän on tämän isän salannut — niin pitää hän velvollisuutenaan ilmoittaa lapselleen tällaisenkin isän.

Jos siis tämä anomus tulee ratkaistavaksi siihen suuntaan kuin siinä esitetään, niin ei meille jää näihin yhteisiin lastenkoteihin hoidettavaksi näitä n. k. langenneita naisia kuten edustajaVemmelpuu suvaitsi kutsua äitejä. Puhutaan siveettömyydestä ja puhutaan langenneista naisista, vaikka olisi puhuttava äideistä. Jos tämä ehdotus tulisi laiksi, niin näihin koteihin tulisi vain sellaisia turvattomia, jotka ovat jääneet orvoiksi tai joiden äiti tai isä, jompikumpi tai molemmat elättäjät, kasvattajat ja hoitajat joko ovat tulleet kykenemättömiksi sitä tekemään tai kuolleet. Minä uskon ja olen varma siitä että uudistuksia tässä kohden täytyy tulla, ja sntähden en pelkää tämänkään anomuksen kohtaloa. En pelkää että sille kävisi niin huonosti kuin täällä pelkäävät ne, jotka ovat allekirjoittaneet edellisen anomuksen.

Jos kerta yhteiskunta tulee avustamaan näiden pien-

ten viattomain lasten kasvattamista ja hoitamista, niin minun käsittääkseni entisten kokemusten perusteella emme mitenkään voi sijoittaa heitä mihinkään yksityisiin perheisiin. Jos heille annetaan toinen koti kuin ennen on ollut, niin täytyy siitä maksaa suuria summia. Mikään yksityinen perhe ei ilman suurta maksoa ota äitiä ja lasta hoitaakseen. Siis aivan samalla maksulla, samalla hinnalla, mikä menisi heidän sijoittamisestaan yksityisiin perheisiin, voitaisiin heille kustantaa yhteinen koti.

Sitte on puhuttu lastenkasvatuksesta näissä kodeissa ja sanottu, että heille ei saataisi kristillisiä kasvattajia. Minun mielestäni tässä ei ole ehdotettu mitään kasvattajien suhteen. Mielestäni sinne voidaan ottaa vaikka sosialistisia kasvattajia.

Pyydän että eduskunta antaa kannatuksensa tälle anomukselle ja lähettää sen valiokuntaan.

Ed. **Viljakainen:** Ei suinkaan saata epäillä, ettei tämä anomus olisi tehty yhtä jalossa tarkoituksessa kuin kaikki toisetkin samaa asiaa koskevat. Mutta kyllä asia on niin, ettei se laitos, jota tässä esitetään, tulisi täyttämään tarkoitustaan eikä saamaan kannatusta. Köyhäin hoidon monivuotisena jäsenenä voin kertoa muutamia seikkoja, jotka sellaisen laitoksen tekevät mahdottomaksi.

Ensimäinen apu, mikä on tarpeen sellaiselle ihmiselle, jolle on perillinen tulossa, mutta jolle isä on tietymätön, on se, että hän saa holhoojan, joka antaisi hänelle oikeita neuvoja, miten hänen asiassa on meneteltävä. Tämä holhooja olisi ensinnäkin tarpeen neuvomaan, miten lapselle olisi löydettävä isä, ja jos se olisi mahdollista, saataisiin häneltä korvausta, jotta ei tarvitsisi kunnan apuun turvautua. Vasta sitten, jos kaikki tässä suhteessa olisi turhaa, holhooja kääntyisi kunnan puoleen ja esittäisi samalla keinoja, millä tavoin apua olisi annettava. Olisi kyllä yksinkertaista, jos asia kävisi päinsä niin, että ilman muuta siirrettäisiin sekä äiti että lapsi sellaiseen hoitolaan, kuin tässä on ehdotettu. Mutta jospa äiti ei lähdekään? Jospa hän tahtoo nauttia vapauttaan, jos hän tahtoo edelleenkin olla työssä ja ansaita sekä myös osaltaan auttaa lasta? Jospa hän ei tahdo uhrata vapauttaan mihinkään laitokseen, vaan pysyä elämässä edelleenkin? Toisia äitejä on, jotka eivät uhraa vapauttaan siitä syystä, että elämä on heille niin mieluista, vallatonta elämää. He pitävät sen parempana kuin säännöllisen elämän tuolla laitoksessa. Anomuksentekijät eivät selitä, onko aikomus lain voimalla pakottaa tällaisiin laitoksiin äitejä,

jotka eivät mielellään sinne muuta. Siinä olis suuria vaikeuksia, ja koko joukko uutta lainsäädäntöä tarpeen, ennen kuin sinne päästäisiin. Ja sitten on vielä semmoisiakin äitejä, joiden kasvattamisyrityksestä ei olisi minkäänlaista hyötyä, sillä sellainen kasvatuslaitos ei ole suinkaan kouluun verrattava. Kouluijässä oleva ihminen voi vielä muuttaa elämäntapojaan, täysikasvanut ei ole kasvatettavissa uusiin tapoihin, hänet voi korkeintaan neuvoa itsensä elättämiseen, mutta kyllä hänen luonteensa on jo muodostunut siihen mikä siitä tulee.

Täällä on professori Soininen sanonut että suojeluslaitosta koskeva mietintö olisi jo kaksi vuotta ollut valmis. Asia on kuitenkin niin, että sen mietinnön jälkimäinen osa ilmestyi vasta viime syksynä ja että arvatenkin, ennen kuin tämä vaalikausi on lopussa, meillä on käsiteltävänä laajempi esitys lasten kasvatuksen parantamisesta ja siinä tulee suurimmaksi osaksi myöskin tämänlaatuisten laiminlyötyjen lasten ja sellaisten vanhempain avioliitossakin syntyneiden lasten kasvatus kysymykseen, jotka, vaikka ovatkin avioliitossa, ovat kykenemättömiä niitä kasvattamaan. Nyt olisi vain kysymys siitä, voitaisiiko mitään jo tällä kertaa tehdä siihen, että nämä onnettomat yhteiskunnan lapsipuolet saisivat paremman hoidon. Minä luulen, että asia helposti tulee autetuksi sillä, että kunnallislautakunnat ja holhoojalautakunnat velvoitetaan pitämään huolta siitä, että jokaiselle ulkopuolelle avioliittoa syntyvälle tai syntyneelle lapselle määrätään holhooja, joka kunnan etua valvoen pitää huolta siitä, että tämä lapsi ja sen äiti saavat parhaan hoidon, mikä heillä saatavissa on, ja että se puoli, mitenkä yleensä kehnoa kasvatusta on parannettava, jätetään siksi kuin hallituksen esitys suojeluskasvatuksesta ilmestyy.

Se nyt on jotenkin varma, että tämänlaatuinen asia parhaiten soveltuu, ei lakivaliokuntaan, vaan yleiseen anomusvaliokuntaan.

Ed. **Hagman**: Tuntuu siltä kuin kaikki eduskunnassa olisi yhtä mieltä siitä, että näitä kolmea edellistä anomusta aviottomain lasten oikeustilan parantamiseksi kannatettaisiin. Mutta edustaja Pärssisen anomukseen nähden tuntuu siltä, että sitä yleensä ei tahdota kannattaa. Minuun tekee tämä anomusehdotus sen vaikutuksen, että siinä selvästi tahdotaan ajaa aivan samaa asiaa mitä noissa edellisissäkin anomusehdotuksissa ajetaan, mutta ainoastaan jossakin määrin toista tietä. Minun täytyy tunnustaa — ja minä häpeän että minun täytyy se tunnustaa — että minä alkuansa ja

varsinkin ennenkuin kuulin luettavan mainitun anomusehdotuksen, en ollut selvillä, mille kannalle minun piti asettua. Se surettaa minua, mutta sen sijaan tahdon nyt avoimesti tunnustaaa, että ainakin minä puolestani olen valmis antamaan edustaja Pärssisen anomukselle kaikkea sitä kannatusta, minkä se mielestäni ansaitsee. Hän pyytää tässä anomusehdotuksessa eduskunnan myötävaikutusta siihen, että meidän yhteiskuntamme paremmin kuin tähän asti pitäisi huolta aviottomista lapsista ja heidän äideistään perustamalla heille turvakoteja. Joskaan en usko, että puheenalaisia turvakoteja voitaisiin niin suuressa määrässä perustaa kuin anomusehdotuksessa oli pyydetty — ellen väärin käsittänyt niin niitä pyydettiin jokaiseen kuntaan — niin minä kuitenkin luulen, ettei olisi mahdotonta, jos vain yhteiskunnalla hyvää tahtoa on, saada niitä aikaan ainakin kaikissa lääneissä. Täällä on sanottu, että jos mainittuja turvakoteja, suojeluslaitoksia aviottomille äideille ja heidän lapsilleen perustettaisiin, ja niitä voimassa pidettäisiin, asetettaisiin sillä tavoin aviottomat äidit ja heidän lapsensa jonkinlaiseen etuoikeutettuun asemaan. Tätä en ollenkaan saata myöntää. Mielestäni yhteiskunta on, järjestäessään sukupuoliset asiat niin kuin se on ne järjestänyt, jo asettanut avioliitossa olevat vaimot ja heidän lapsensa etuoikeutettuun asemaan, sillä niistä yhteiskunta pitää huolta, sen sijaan että se on jättänyt aviottomat äidit ja heidän lapsensa syrjäytettyyn asemaan. Jos nyt aviottomille äideille ja heidän lapsillensa perustettaisiin jonkinlaiset turva- ja suojakodit, niin ei heille sen kautta millään tavalla suotaisi minkäänlaista etuoikeutta, vaan jonkunlaista oikeutta heille sillä osotettaisiin, ja siihen puheenalaiset äidit ja lapset mielestäni ovat oikeutetut.

Täällä on myönnetty, että jotakin olisi tehtävä mainittujen äitien ja lasten hyväksi muullakin tavalla kuin lainsäädännön kautta. On nimittäin aamupäivällä jo sanottu, että olisi parempi että aviottomat äidit ja heidän lapsensa sijoitettaisiin yksityisiin kristillisiin perheisiin, niinkuin sanottiin. Se voisi kyllä olla hyvä muutamissa tapauksissa, mutta suotakoon anteeksi, että minun ensinnäkin täytyy epäillä sitä, olisivatko yleensä yksityiset perheet, vaikkapa krstillisetkin, taipuvaiset ja valmiit tekemään sellaista uhrausta, että ne ottaisivat huostaansa aviottomia äitejä ja aviottomia lapsia. Olen ylipäänsä tullut siihen kokemukseen, että tämmöisiä aviottomia lapsia ja aviottomia äitejä kartetaan niin paljon kuin mahdollista. Toiseksi uskallan epäillä sitäkin, olisivatko yksityiset kodit sopivia kasvatuslaitoksia mai-

nituille turvattomille äideille ja heidän lapsilleen. Meidän täytyy tunnustaa se, ettei aviottomat äidit aina ole haureellisia naisia; kyllä myöskin avioliitossa voipi löytyä haureellisia naisia. En ole varma siitä, olisiko tämmöinen nuori äiti, sanokaamme että hän on 15—16—17 vuoden vanha, jos hän joutuisi sellaiseen kristilliseen perheeseen, olisiko hän siinä perheessä aina oikein hyvässä suojassa. Uskallan melkein ennustaa, että hän voisi sellaisessa perheessä olla vaarassa, että hän voisi tuossa perheessä joutua uuteen vaaraan, ja mahdollisesti joutua aviottomaksi äidiksi toisen kerran. Tällä en millään tahdo koteja soimata, vetoan vaan kaikkien kokemukseen asiassa. Uskaltaisin siis puolestani otaksua, että ehdotetun tapaisessa valtion kannattamassa laitoksessa, jos se hyvin järjestettäisiin, jos siihen saataisiin ihmisystävällinen nainen johtajattareksi, todellakin nuori avioton äiti lapsinensa voisi leivän ohessa saada hyvän kasvatuksen.

Mitä tulee aineelliseen puoleen, niin kyllä luulen, että valtiolla on varaa mainitunlaisia laitoksia perustaa, ei suinkaan jokaiseen kuntaan tällä kerralla, mutta niinkuin jo sanoin, ainakin useampiin lääneihin. Sillä olen vakuutettu siitä, että jos valtio perustaisi sellaisia laitoksia ja ne vastaisivat tarkoitustaan, ei valtion tarvitsisi lähettää niin monta aviotonta äitiä vankilaan eikä sairashuoneeseen kuppataudin tähden. Luulen, että valtio säästäisi paljon varoja sillä, että se pelastaisi nämä aviottomat äidit ja lapset hyvin järjestettyyn ja ihmisystävän johdossa olevaan laitokseen.

Täällä on sanottu, että olisi mahdollisesti odotettava siksi kuin hallitus ennättää laatia esityksen siitä, miten suojeluslaitoksia yleensä olisi järjestettävä. Voipihan sitäkin odottaa ja käyttää sitä hyötyä, mitä siitä esityksestä saadaan. Mutta meillä on monella se kokemus, että hallituksen toimenpiteet eivät aina sujukkaan niin sukkelaan kuin me toivoisimme. Senvuoksi minusta ei pitäisi jättää asiaa ainoastaan sen varaan, vaan olisi toivottavaa, että eduskunta ottaisi asian perusteellisen harkinnan alaiseksi.

Koska täällä ei ole tähän asti vielä päätetty, mihinkä valiokuntaan anomus olisi lähetettävä, mutta kaikki ovat suoneet että se johonkin valiokuntaan lähetettäisiin, niin olen rohjennut tässä mielipiteeni lausua, vaikka kuulunkin siihen valiokuntaan, anomusvaliokuntaan, johon useimmat ovat tahtoneet sen lähettää. Ei minullakaan ole mitään sitä vastaan että se sinne tulee. Minulla päinvastoin on se toivo, että se siellä saavuttaa enemmän myötävaikutusta kuin toisessa valiokunnassa.

Ed. **Kivioja:** Minun mielestäni on tässä esillä hyvin arkaluontoinen asia. Kun on järjestettävänä vapaiden ihmisten asioita, on niiden järjestäminen paljon vaikeampaa kuin muiden asiain järjestäminen. Jos naiset olisivat aina hyviä, jos he oikein todella tahtoisivat elää hyvästi ja siveellisesti ja sittenkin joskus lankeaisivat, niin silloin olisi myötätuntoisuutta heitä kohtaan, ja yhteiskunta olisi todellakin velvollinen tekemään heidän hyväkseen kaiken, mitä täällä on vaadittu heille tekemään. Mutta vaikka olenkin nainen, täytyy minun suoraan tunnustaa, että olen nähnyt monta huonoa naista, nähnyt, kuinka paljon naisissa on vikoja, puutteita ja heikkouksia, nähnyt, ettei aina ole miesten syy, jos he lankeevat.

Jotka ovat maita kulkeneet ja elämää nähneet, ovat tämän kaiken nähneet eivätkä voi sitä kieltää. Samassa kodissa kasvaneista, samanlaisissa oloissa eläneistä, saman yhteiskunnan suojaamista voivat toiset elää aivan eri tavalla kuin toiset. Tähän vaikuttaa naisten yksilöllinen luonne. Vastoin saamiaan tietoja ja neuvoja eivät kaikki ole siveellisiä. Monet eivät huoli varoituksista, ei nuhteista, ei neuvoista, eikä mistään. Kansa, jonka seassa he elävät, tietää ja tuntee heidät. Jos heidät nyt pantaisiin niin suotuisaan asemaan kuin täällä on tahdottu, herättäisi se vastenmielisyyttä ja jonkunlaista kyllästymistä niissä ihmisissä, jotka, eläen samoissa oloissa, samojen viettelysten keskellä ja samojen yhteiskunnallisten epäkohtien alaisina, ovat taistelleet ja voittaneet. Täällä ei ole ollenkaan vedottu ihmisten yksilöllisyyteen eikä siihen, että naisen tulee myös ihmisenä seisoa viettelyksiä vastaan. Tuntuupa oikein, kuin olisi tahdottu tehdä nainen kaikesta edesvastuuttomaksi, jopa on esiintynyt sellainenkin ajatus ettei nainen ole missään turvassa eikä suojassa ei yksityisessä kodissa eikä missään. Mutta minä sanon, että nainen on turvassa ja suojassa joka paikassa paitsi väkivaltaa vastaan, jos hän vaan itse tahtoo. Ja kun nyt on niin paljon naisia, jotka eivät tätä tahdo, niin ei olisi mielestäni aivan väärin, jos he jotakin kärsivät, sillä kyllä niin on maailman meno eikä se siitä parane, että „mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää". Ei yhteiskunta ole niin suuresti syyllinen kuin miksi sitä on tahdottu joka paikassa leimata ja kaikki sen syyksi vetää. Olen katsellut nuorten elämää, minulla on vähän kokemusta nuorista, sekä huomannut minkämoinen henki ja mieli nuorison kesken liikkuu, että syy ei aina ole yhteiskunnan eikä yksipuolisesti miestenkään.

Minä toivon, että uusi aika tulee antamaan toisen mie-

len ja toisen luonteen naisille. Kun nyt naiset on kohotettu eri asemaan kuin missä he ovat olleet, kun luokkarajat ja entiset ennakkoluulot on poistettu, niin toivoakseni tämä tulee vaikuttamaan ylentävästi ja parantavasti naisiin. Kasvatuksen ja naisen itsearvontunnon kohottaminen täytyy nyt tulla entistä suuremmaksi.

Mitä täällä ehdotettuihin kasvatuslaitoksiin tulee, olen ollut tilaisuudessa näkemään sellaisia Amerikassa. Olen käynyt katsomassa suomalaisia naisia, jotka ovat joutuneet näihin laitoksiin. Heillä oli siellä kaikki olot niin hyvät ettei heiltä mitään voinut puuttua ja kuitenkin he olivat siellä tyytymättömät ja kaikin tavoin koettivat pyrkiä sieltä pois. Siinä laitoksessa, jossa minä kävin, oli eräskin äiti, jolla oli puolitoista vuotias lapsi kasvatettavanaan. Hän sai siellä olla niin vapaana ettei hänen tarvinnut muuta kuin hoidella lastaan, mutta kuitenkin oli hän oloonsa tyytymätön. Kasvatuslaitoksissa vallitsee aina jonkunmoinen raskas henki, jota ei saa eikä tarvitse vapaille ihmisille kannettavaksi puollustaa.

Mitä lastenhoitoon tulee, niin ne ovat viattomat, niitä on kaikin puolin hoidettava ja kasvatettava. Apukeinoissa yhdyn professori Soinisen ehdotukseen.

Toivon minäkin että tämä anomus lähetetään valiokuntaan ja niitäkin puolia silmällä pidetään, joita olen tuonut esiin.

Ed. **Pennanen**: Mielestäni on tätä nähtävästi ihmisellistä anomusta arvosteltu varmaan myöskin ihmisellisessä tarkoituksessa liiankin ankarasti. En tosin minäkään voi yhtyä kaikkiin niihin perusteluihin, joita arvoisat anomuksen allekirjoittajat ovat pyyntönsä tueksi esittäneet, mutta sittenkin voin minä yhtyä sitä toimenpidettä kannattamaan, jota anomuksen ponnessa anotaan. On kyllä sillä tavalla, että taloudellisista syistä ei kenties nyt heti liene mahdollista saada kyseessä olevia kasvatuslaitoksia, turvakoteja, kaikkiin maamme pienempiin kuntiin, kunnilta kun niin monasti vielä puuttuu huoneustoja nykyistäkin köyhäinhoitoa varten. Mutta minä pidän suotavana, että sikäli kuin mahdollista kysymyksessä olevia turvakoteja saataisiin perustetuksi. Muutamat edustajat, muistaakseni Kares ja Käkikoski ovat sanoneet, että tämä anomus, jos se toteutuisi, asettaisi langenneet naiset etuoikeutettuun asemaan. Mutta asia mielestäni ei ole niin. Onhan voimassa olevan vaivaishoitoasetuksen mukaan yhteiskunta nytkin jo velvollinen pitämään huolta jokaisesta puutteen alaisesta, vaikkakin se sit-

ten olisi langennut nainen. Mutta myönnän, että se huolenpito on monta kertaa ollut vaillinainen, ja vaillinainen varsinkin silloin kun se on ollut sovellutettava eksyneisiin naisiin.

Pastori Kares ja edustaja Käkikoski ovat sanoneet, että olisi kerrassaan onnetonta, jos äiti erotettaisiin lapsestaan ja lapsi äidistään. Olen heidän kanssaan aivan samaa mieltä. Mutta asian nykyisellä kannalla ollessa on köyhäinhoitohallitusten niin monta kertaa pakko erottaa äiti lapsestaan ja lapsi äidistään, kun ei voi saada heille yhteistä kotia ja tällä tavoin aivan varmaan tulee kaksinkerroin haavoitetuksi jo ennestäänkin särkynyt naisen sydän.

Pastori Kares on täällä ehdottanut erään tavan hoitaa isättömiä lapsia ja heidän äitejään, sen nimittäin että ne sijoitettaisiin hyviin kristillisiin koteihin. Minulla ei suinkaan olisi mitään tätä hoitotapaa vastaan, mutta yli kymmenen vuotta toimittuani kunnallisen köyhäinhoidon alalla, olen saanut sen kokemuksen, että näitä hyviä kristillisiä koteja on valitettavasti liian harvassa nim. sellaisia koteja, joissa tosiaankin sovellutetaan sen mestarin oppia, jota kristityn pitäisi tunnustaa, sen mestarin oppia, joka itse on ollut publikaanien ja syntisten ystävä. Olen samaa mieltä kuin ne puhujat, jotka ovat sanoneet että niissä kodeissa, jotka käyvät kristillisen kodin nimellä, monasti tuollainen langennut nainen tuntee itsensä onnettomammaksi kuin missään muussa kodissa. Siellä hän on kaikkein halveksittavana ja kaikkein tiellä, syystä että kristillisyys esiintyy useinkin noissa kodeissa ahdasmielisenä. Jos noita parempia koteja olisi tiheämmässä, silloin tietysti olisi köyhäinhoitohallitusten, asiain jo nykyisellä kannalla ollessa, helpompi sijoittaa eksyneitä naisia lapsineen, mutta jokainen, joka tällä alalla on toiminut, tietää että parempiin koteihin ei oteta tuollaisia hoidokkaita juuri millään ehdolla. Köyhäinhoitohallitusten on pakko sijoittaa niitä johonkuhun kotiin, jossa otetaan vastaan yksistään ansiota varten hoidokkaita ja silloin ei suinkaan luonnollisesti kasvatus ole kaikkein parasta laatua. Turvakoti, joka on järjestetty, ei miksikään kasarmiksi, vaan kodikkaaksi kasvatuslaitokseksi, on käsittääkseni paras keino kasvattaa sekä lasta että lapsen äitiä.

Niissä edellisissä anomuksissa, jotka tätä anomusta ennen on käsitelty, on kyllä ehdotettu toimenpiteitä isän etsimiseksi lapselle. Useissa tapauksissa se kai onnistunee, mutta ei aina. Aina tulee olemaan luullakseni äitejä, jotka eivät voi ilmoittaa lapsensa isää, sillä se on luonto, joka tässä suhteessa asettaa naisen epäedullisempaan asemaan kuin miehen ja juuri tällaisia äitejä varten on ehdotettu turva-

koti tietysti aivan paikallaan siveelliseltäkin ja käsittääkseni juuri etupäässä siveelliseltä kannalta katsoen. Minä siis puolestani toivon, että asianomainen valiokunta soisi tälle anomukselle huomiota, sillä sitä se mielestäni ansaitsee ja luulen, että anomusvaliokunta on juuri asianomainen valiokunta tätä asiaa käsittelemään.

Ed. **Tulikoura**: Nykyään voimassa oleva lakimme milt'ei ehdottomasti sitoo avioliitossa syntyneet lapset ja vanhemmat toisiinsa sekä oikeuksien että velvollisuuksien puolesta. Ja tämä laki on tekijänä siinä että näistä yhteiskunta-yksilöistä, vanhemmista ja lapsista on muodostettu tuo pieni yhteiskuntaryhmä perhe, josta taas tämän perheen kokonaisuudesta jokainen tuntee itsellään olevan tässä perheessä oman kodin. Sillä perhehän on sellainen yhteiskuntamuoto, jossa kaikki jäsenet ovat olevia ja paikallaan pysyviä, eivätkä muuttelevaisia. Ja luulen että oma koti ja kodin tunto on juuri suurempia kasvattajia, sanan todellisessa merkityksessä. Mutta aviottomat lapset tämä lakimme jättää miltei aivan syrjään, se ei anna heille juuri mitään oikeuksia.

Täällä on selitetty, ja muistaakseni tilastotietoihin perustuen osoitettu, kuinka näistä aviottomista lapsista taas tuleekin yhteiskuntaan noita langenneita naisia, vankiloiden asukkaita j. n. e. Seuraa siis itsestään kysymys minkätähden aviottomista lapsista näitä tulee enemmän kuin avioliitossa syntyneistä lapsista. Juuri sentähden että näiltä puuttuu tuo kasvatuksen suuri tekijä oma koti. Näihin aviottomiin lapsiin ei ole tämä kasvatuksen osa päässyt ensinkään vaikuttamaan sitä rakkautta ja velvollisuuden tuntoa itseään ja yhteiskuntaa kohtaan, jota todellinen koti, koti sanan oikeassa merkityksessä kykenee vaikuttamaan.

Täällä on sanottu ja nimitetty niitä, jotka synnyttävät aviottomia lapsia, langenneiksi naisiksi. Mutta useat puhujat ovat jättäneet isän kokonaan mainitsematta. Minun käsittääkseni olisi ennemmin tuollaista isää sanottava langenneeksi mieheksi, sillä kyllä minä ainakin vaadin mieheltä enemmän kuin naiselta. Ja sentähden juuri olisi saatava aikaan lakisäädös, joka sitoisi myös miehen. Kannatan siis niitä ensimmäisiä anomuksia, jotka vaativat että isä tulee sidotuksi ja että tuo avioton lapsi tulee hänen perillisekseen ja osalliseksi kaikkiin samoihin oikeuksiin kuin aviossa syntyneet lapset.

Mutta, kuten täällä on jo huomautettu, ei isää useinkaan voi saada selville, vaikka kuinkakin ankarat lakisää-

dökset säädettäisiin. Ja tosiasia on myös että nainen, varsinkin jos hän, niinkuin usein vaikka ei suinkaan aina ole laita, on varaton, joutuu silloin auttamattoman ikävään tilaan jos tuo mies, joka on lapsen isä, hänet hylkää. Tällaisessa tapauksessa on tietysti välttämätöntä että yhteiskunnan auttava käsi tulee häntä ja hänen lastaan tukemaan. Mutta nyt seuraa kysymys, millä tavalla yhteiskunta tuon kasvatuksen järjestää, mistä tuo tuleva yhteiskunnan jäsen, tuo lapsi, on saava paraimman tarkoitustaan vastaavimman kasvatuksen, sellaisen kasvatuksen että hän tuntee itsellään olevan oman kodin: tuollaisissa suurissa yhteiskuntalaitoksissako vaiko pienissä yksityisissä kodeissa? Tässä kohden eroan anomuksen tekijöistä, sillä minä olen aivan vakuutettu siitä, että suuret yhteiskunnalliset laitokset eivät tule vastaamaan tuollaista yksityistä kotia, jonka jäsenet ovat liittyneet toisiinsa rakkauden, velvollisuuden ja oikeuden tunnon siteillä, ja jossa tuo kasvatti oikein voisi kotiutua ja tietää todella saavansa asumuksen määräämättömäksi ajaksi. Tällaiseen suureen laitokseen hän olisi otettu kasvatettavaksi vaan määrätyksi ajaksi, jonka kuluttua hänellä ei ole tietoa mitään tulevaisuudestaan, ei tietoa mistä saisi asunnon j. n. e. Hän näkee siellä yhden perheen, yhden äidin ja lapsen lähtevän, toisen tulevan, en usko että tällaisessa kodin tunnetta, kotirakkautta voi millään tavalla paraimmallakaan järjestelyllään saada toimeen, sillä luonnonlaithan vaativat että kodin jäsenten täytyy olla määräämättömään aikaan paikallaan pysyviä.

Täällä on esitetty esimerkkejä siitä että tuollaiset suuret kasvatuslaitokset olisivat tuottaneet parempia tuloksia kuin yksityinen kotien kasvatusjärjestelmä. Mutta minä rohkenen tuoda esiin päinvastaisia esimerkkejä, ei mitään haaveiluja vaan omia kokemuksiani, omin korvin kuulemiani ja omin silmin näkemiäni, sillä olen ollut sellaisessa asemassa, jossa olen tullut pitämään huolta näistä seikoista ja ollut tilaisuudessa myös tutustumaan entisten hoitajain toimintatapoihin.

Mainitsen vaan yhden esimerkin eräästä aviottomasta lapsesta, joka oli lähetetty äitinsä kanssa tällaiseen yksityiseen kotiin hoidettavaksi. Äiti kuoli lapsen ollessa vielä aivan nuori, jotenka lapsi jäi kokonaan tuon perheen hoidettavaksi. Nyt on sama lapsi jo noin 25 vuoden ikäinen, naimisissa oleva mies. Hän on kotiutunut tuohon perheeseen, niin että nyt vaimoinensa pitää huolta noista hoitovanhemmistaan, joilla sitä paitsi on myös omia lapsia. Tähän on tietysti vaikuttanut se, että hän oli saanut kodin kasvatusta sa-

nan todellisessa merkityksessä. Tällaisia esimerkkejä voisin luetella useampia.

Mutta minulla on myöskin kokemuksia noista n. k. lasten kodeissa hoidetuista lapsista. Useampain näiden kehitys on ollut aivan päinvastainen kuin täällä on sanottu, kun he esim. ovat, laitoksesta päästyään, joutuneet vieraiden palvelukseen, niin on heistä kuulunut useimmassa tapauksessa moitetta. Ja uskallanpa väittää että tämän on vaikuttanut se, että he eivät missään ole tunteneet olleensa oikein kotonaan, kodissa, jota kohtaan he tuntisivat velvollisuuksia, josta he olisivat saaneet jotain oikeuksia. He tuntevat yhteiskunnan kaikkien, pienimpäinkin jäsenten olevan itselleen ventovieraita.

Täällä on ehdotettu että tuollaisiin laitoksiin voitaisiin asettaa leskiksi joutuneita naisia, mutta tätä en minä puolestani katso sopivaksi, en edes näiden leskien kannalta katsoen, sillä he ovat jo asuneet yksityisessä perheessä omassa kodissaan. Heihin on juurtunut tuo kodin rakkaus ja nyt taasen yhteiskunta tulisi riistämään sen heiltä ja panemaan heidät tuohon suureen yhteiskunnalliseen laitokseen.

Luulen siis ettei tällä keinoin missään tapauksessa saavutettaisi hyviä tuloksia. Minusta pitäisi sen sijaan yhteiskunnan toimia niin että aviottomat lapset ja heidän äitinsä saisivat nauttia oman kodin suojaa. Yhteiskunnan tulisi vaan heitä avustaa niin että heidän toimeen tulonsa olisi täydellisesti turvattu, varsinkin niin kauvan kuin äiti itse on kykenemätön ansaitsemaan. Täysiin voimiin tultuaan voisi sitten äiti suureksi osaksi itsekin pitää huolta lapsiensa hoidosta ja myöskin jonkun verran elatuksesta jättäen hänet, itse työssä ollessaan, jonkun toisen perheen tai henkilön hoitoon.

Vielä on sanottu että kasvatuslaitoksissa ensi kerran langenneet naiset eivät saisi tilaisuutta langeta uudelleen; minulla on kokemuksia siitäkin että vaikkakin koettaa kuinkakin pitää tällaisia henkilöitä silmällä, niin ne luvatta, pimeässä yössä karkaavat pois. Ainoa keino tällaisten tapausten estämiseksi olisi tietysti että heitä niin tarkasti kuin mahdollista vartioitaisiin, toisin sanoen pidettäisiin melkein vankeina. Mutta tämä tietysti vaikuttaisi ensinnäkin äitiin mitä tympäisevimmin, mutta vielä pahemmin sen lapsen kasvatukseen, jonka äiti olisi tuollaisessa vankeudessa, jotenka siis tätäkään tietä ei voi päästä toivottuun tulokseen.

Entä minkälaista on sitten se hoito, jonka alaiseksi lapsi ja äiti joutuu noissa suurissa kasvatuslaitoksissa? Ei se milloinkaan voi olla senlaista kun sen pitäisi, vaikkapa siellä olisikin yhteiskunnan lempeimmät ja paraimmat hoita-

jat. Näkeehän jo sellaisissakin tapauksissa, milloin yhdellä isällä on lapsia kahdesta tai useammasta äidistä, kuinka tämä isä pitää noita toisia lapsia eriarvoisempina kuin toisia, siitä huolimatta, että hän on kaikkein isä. Mistä siis voitaisiin tuollaista suurta kasvatuslaitosta varten saada hoitajat, jotka voisivat jokaiselle lapselle jakaa tasaarvoa, joka on tarpeen, jotta nuo kasvatit eivät voisi saada vääriä käsityksiä. Rohkenen siis kaikin puolin epäillä tällaisen suuren kasvatuslaitoksen tarkoituksenmukaisuutta missään suhteessa ja kannatan sen sijaan yksityisiä koteja. On sanottu että kristillismielisiä koteja ei olisi saatavissa. Ehkäpä niin lienee, jos pidetään silmällä ainoastaan ahtaampia kristillismielisiä koteja. Mutta minulla on myös kokemusta siitä että kyllä aina saa sopivia koteja, joissa lapset tulevat äitinsä tai jonkun muun henkilön hoidossa paljon paremmin kasvatetuiksi, kuin suurissa laitoksissa.

Ed. **Käkikoski:** Kun minä aamupäivällä käytin puhevuoroa, en tahtonut uskoa mahdolliseksi, että anomuksen tekijät olivat tarkoittaneet nuo ehdottamansa kodit aviottomille naisille palkinnoiksi suoritetusta hyvästä työstä, mutta äskettäin rouva Pärssinen itse täällä on avomielisesti tunnustanut, että yhteiskunnan tulee olla „kiitollinen" aviottomalle naiselle siitä, että hän on toimittanut yhteiskunnalle elävän olennon. Aviottoman lapsen synnyttäminen on siis ansiokas teko, josta yhteiskunnan tulee naista palkita. Se on todellakin militarismin kannalta ansiokas teko, sillä niille, jotka sotaa varten ihmisiä tarvitsevat, on pääasia se, että paljon ihmisiä syntyy maailmaan, avioliitossa tai ulkopuolella, se on yhdentekevää. Rouva Pärssinen onkin puhunut naisten asevelvollisuudesta, jolle yhteiskunnan tulee antaa tunnustus. Mutta kuinka tämä soveltuu yhteen sosialistien ohjelman kanssa, joka sanoo vastustavansa militarismia?

Pyysin puheenvuoroa oikeastaan saadakseni kysyä, mikä olisi seuraus siitä, että Suomen eduskunta julistaisi kansamme tyttärille: te teette hyvän työn isänmaalle toimittaessanne elävän olennon maailmaan, avioliitossa tai sen ulkopuolella, se on yhdentekevää, ja tätä järjestystä vahvistaakseen vielä perustaisi koteja, joissa aviottomat naiset saavat vapaan ylläpidon? Ajatelkaamme tätä, ja jos meillä vielä on otsaa asettua rouva Pärssisen kannalle, niin asettukaamme sitte.

Herra Tokoi katsoi sopivaksi sanoa, että jätin aamulla sanomatta mitä on tehtävä niille lapsille, joille ei ole löydetty isää. Jos herra Tokoi olisi kuullut lausuntoni loppupuolen,

niin ei hän olisi tätä sanonut, sillä minä kannatin pastori Karesta, joka juuri lausunnossaan oli ehdottanut keinoja todellisesti turvattomien lasten auttamiseksi ja kasvattamiseksi.

Jos minä olisin voinut saada selville mitä rouva Kanervo tarkoitti väittämällä, etten minä itse usko niitä anomuksia, joitten allekirjoittajien joukossa olen, niin jotakin vastaisin. Mutta kun en voi keksiä rouva Kanervon lausunnossa mitään johdonmukaisuutta enkä järjellisyyttä, en voi hänelle mitään vastata.

Uudistan vielä, että aviotonta lasta, kuten muutakin lasta, on kasvatettava. On paljon tehtävä hänen hyväkseen, mutta rouva Pärssisen ehdottama keino ja se höllä siveyskäsite — uskallan suoraan silmiin katsoen sen sanoa — se höllä siveyskäsite, johon tämä ehdotus perustuu, ei ole tarkoituksenmukainen eikä onnellinen.

Muuten olen kiitollinen maisteri Wiljakaiselle niistä tiedoista, mitä hän antoi. Ne luullakseni suuresti edistävät tämän asian selvittelemistä. Minä puolestani paljon toivon suojeluskasvatuksesta.

Täällä muutamat vanhat valtiopäivämiehet ovat sanoneet, että remissikeskustelu ei ole sopiva tilaisuus pitkiä väittelyitä varten. Siitä syystä minun lausuntoni loppuu näin lyhyeen.

Ed. **Arajärvi:** Sen jälkeen kun pyysin puheenvuoroa, on tullut lausutuksi useatkin niistä näkökohdista, joita katsoisin tarpeelliseksi lähetekeskustelussa esittää.

Missä määrin anomus sisälsi eräitä sellaisia käsityksiä, jotka jyrkästi taittuvat niitä vastaan, jotka tähän asti ovat olleet yhteiskunnan pohjana, sitä minä en tiedä, mutta eräät lausunnot, jotka sen johdosta ja sitä puoltaen on annettu, sitä epäämättömästi tekevät.

Tietääkseni olemme kaikki olleet sitä mieltä, että avioton lapsi on viaton. Ja siitä tiettävästi myös seuraa, että kokonaan toisellaisia menettelytapoja heihin nähden olisi noudatettava kuin ne, mitkä tähän saakka ovat olleet yhteiskunnassa vallalla. Mutta vaikka äitiys ja isyys on siveellinen toimi, jopa voi olla pyhäkin, niin eihän siitä mitenkään tähänastisten oikeuskäsitysten mukaan seuraa, että yhteiskunta ilman mitään muuta tunnustaisi äitiyden ja isyyden oikeutta sellaisenaan. Avion ulkopuolella tapahtuva isyys ja äitiys tekee tähän asti vallinnen käsityskannan mukaan lasten kasvatuksen kokonaan mahdottomaksi. Sitä ei yhteiskunta siis voi suvaita. Minä lausun tämän siitä syystä, että minun käsitykseni mukaan eräissä lausunnoissa, joita

evästyskeskustelussa on annettu, esiintyy aivan toisellaiset katsantokannat tässä suhteessa kuin ne, jotka tähän asti ovat olleet yhteiskunnassa ja lain säätämisessä vallalla.

Toiseksi on täällä eräissä lausunnoissa tuotu esiin jotenkin selvässä muodossa sellainen väite, että suuremmasta tai vähemmästä aineellisesta hyvinvoinnista kokonaan riippuisi aviottomain lasten luku. Tämä on epäilemättä uutuus, joka ei ole vielä todistettu. Tilastolliset tiedot päinvastoin omassa maassamme puhuvat tuota ajatuskantaa vastaan. Onhan huomattavissa sellainen ilmiö, että aviottomain lasten luku on toisissa paikkakunnissa tavattomassa määrässä suurempi kuin toisissa, vaikka edelliset paikkakunnat eivät ole ollenkaan taloudellisessa suhteessa huonommat, vaan pikemmin päinvastoin. Mutta se henkinen ilmapiiri, joka tässä suhteessa vallitsee eri paikkakunnilla, on melkoisesti toisistaan poikkeava ja siitä riippuu suuresti aviottomain lasten luku. Minä en suinkaan kuulu niihin, jotka kieltävät tässä suhteessa taloudellisten näkökantain merkityksen kokonaan, mutta en minä usko, että tähänastinen kokemus ainakaan meidän maassamme todistaa, että se pitäisi paikkansa siihen määrään kuin eräissä täällä annetuissa lausunnoissa näytään uskottavan. Tieteeseen ainakaan sitä ei kukaan voi perustaa.

Muutamista lausunnoista täällä on minun mielestäni epäämättömästi käynyt selville se seikka — palaan uudestaan siihen — että sitä käsitystä, mikä perheellä tähän asti on ollut yhteiskuntaa perustavana laitoksena, aletaan väkevällä tavalla eduskunnassakin horjuttaa. Mitä minä olen asiassa lausunut, ei suinkaan tiedä sitä, ettei aviottomista lapsista, samoin aviottomista äideistä ja isistä ole pidettävä aivan toisenlaista huolta kuin tähän asti. Mutta siitähän meillä ei ole erimielisyyttä ollut lainkaan, tavasta ainoastaan, miten tämä yhteiskunnassa suoritetaan, on lausuttu eri käsityksiä. Itse puolestani luulen, että ne käsitykset ja keinot, jotka edustaja Soininen selvästi toi esille, nojautuvat tähän astiseen kokemukseen ja tieteeseen sekä sisältävät myös minun ymmärtääkseni kaiken sen hyvän, mitä täällä on lausuttu, ei ainoastaan porvarilliselta, vaan myös sosialistiselta taholta. Ne sisältävät myös rouva Pärssisenkin ehdotuksen sinä muodossa ja mitassa kuin sitä voidaan käytännössä katsoa sopivaksi, nim. ehdotuksen käytännöllisen puolen, ei sitä maailmankatsomuskantaa, jolla ehdotus ja eräät sitä puoltavat lausunnot lepäävät.

Ed. **Nuotio:** Sen jälkeen kuin pyysin puheenvuoroa, on asiaa niin paljon selvitetty puolelta ja toiselta, että ajan voittamiseksi luovun sanavuorostani.

Ed. **Nissinen:** Odottamaton on tosiaan se vastustus, joka on tullut edustaja Pärssisen anomusehdotuksen osaksi. Minun ymmärtääkseni tämä anomusehdotus kuitenkin tarkottaa onnettomien auttamista, kurjien tukemista, ja sen vastustaminen on mielestäni sydämettömyyttä. Ehdotan siis, että anomusehdotus lähetettäisiin anomusvaliokuntaan ja olisi mainitun valiokunnan tehtävä kaikki, mitä voi, tämän anomusehdotuksen valmistamiseksi ja tukemiseksi.

Ed. **Pärssinen:** Minä en aijo täällä enää pitkää puheenvuoroa käyttää. Mutta edustaja Soiniselle tahdon huomauttaa, että se kohta, missä puhutaan rikollisuuden idusta, kuuluu siten, että laiminlyödyissä oloissa kasvaneihin juurtuu rikollisuuden itu. Ei tarkoiteta, että turvattomat ovat rikollisia, vaan on heitä suojeltava, etteivät tulisi rikollisiksi.

Sitten vielä muutama sana kahdelle puhujalle. Täällä on neiti Käkikoski sanonut minun lausumiani käsityksiä siveysasiassa hölläksi. Minä vaan pyytäisin huomauttaa, että jokainen on huono tuomari omassa asiassaan, ja näin ollen neiti Käkikoski on huono tuomari lausumaan kummanko siveyskäsitteet ovat hölliä hänenkö vai minun. Kun minä olen vaatinut siveyskäsitteitä ulotettaviksi myös avioliiton sisälle eikä ainoastaan rajoitettuun naisjoukkoon, niinkuin tavallisesti tähän asti on tehty, niin ovat mielestäni siveysvaatimukseni ankarammat kuin hänen.

Mitä sitten tulee siihen, että on puhuttu langenneista naisista, niin todistaa se juuri aivan höllää siveyskäsitettä, kun tahdotaan pieni joukko yksistään tehdä arvostelun alaiseksi ja sen nojalla päättää ovatko he siveellisiä vai ei; ja muut sitten ovat ei-langenneita, vaikka on tavattoman paljon langenneita miehiä sekä avioliitossa että sen ulkopuolella, ja naisia, joita voidaan sanoa langenneiksi, vaikka ovat avioliitossa. Sen vuoksi on minusta hyvin epäonnistunut sana tuo „langennut nainen”, samoinkuin nimitys „turvakoti”, kun kerran nämä laitokset eivät tule olemaan mitään armeliaisuuslaitoksia.

Ed. **Alkio** luopui puhevuorostaan.

Ed. **Arokallio:** Tänä päivänä naisten kautta annetut anomusehdotukset, samoinkuin ne, joita he ennen ovat jät-

täneet, todistavat minun mielestäni, että lainlaatija on osunut varsin oikeaan, määrätessään, että tähän uuteen eduskuntaan on myöskin naisilla oikeus päästä. Ja minä pidän tämän keskustelun todistuksena siitä, että on hyvä, kun tässä eduskunnassa on senkin verran naisedustajia kuin siinä nyt on. Epäilemättä sellaiset kysymykset, jotka koskevat perheasioita ja sellaisia seikkoja, joita tämäkin anomusehdotus koskee, voittavat paljo käsittelyssä, selvyydessä ja rehellisyydessä sekä tulevat monipuolisemmin pohdituiksi, kun naisillakin tässä on sananvaltaa.

Mitä muuten tulee tähän anomusehdotukseen, joka nyt on käsiteltävänä, niin minä puolestani annan sille kaiken kannatuksen ja olen mielihyvällä kuunnellut edustaja Pärssisen äskeistä lämmöllä esitettyä lausuntoa. Se todistaa suurta asiantuntemista ja on tosioloihin perustuva. Kyllä on todella surkea se tila, joka alaluokassa on vallalla ja jota edustaja Pärssinen kosketteli. Sen tiedän siitä kokemuksesta, joka minulla virassani on ollut. Edustaja Pärssinen toi esiin näkökohtia, joita yleinen mielipide ei hyväksy, mutta niissä on kuitenkin monta puolta, jotka ansaitsevat tulla huomioon otetuiksi. Keinoista, joita olisi käytettävä niitten huutavien epäkohtien poistamiseen, jotka ovat vallitsemassa isättömiin lapsiin ja heidän äiteihinsä nähden, voi olla eri mieliä, sillä keino, joka toisessa paikassa pidetään sopivana, voi toisessa olla vähemmän käypä. Kaikissa tapauksissa on yhteiskunnan velvollisuus näitä asoita koskevia kysymyksiä mitä huolellisemmin pohtia eduskuntansa kautta. Minä puolestani siis myötätuntoisuudella puolustan tämän anomusehdotuksen lähettämistä yleiseen anomusvaliokuntaan.

Ed. **Palmén:** 24 puheenvuoroa on käytetty tässä asiassa ja jollen aivan erehdy, on saatu neljättä tuntia siihen kulumaan. Tämä on todellakin jotakin niin suuremmoista, että on syytä huomauttaa muutamia parlamenttaarisen elämämme aakkosista, koska täällä on monta puhujaa, jotka eivät sitä tunne. (Hyvä!) Evästyskeskustelulla on jotakin järkeä ainoastaan kolmessa tapauksessa. Ensiksikin siinä tapauksessa, ettei tiedetä mihin valiokuntaan asia lähetetään; silloin sopii siitä keskustella. Tältä anomukselta on kuitenkin se etu kadonnut. Anomuksentekijä tosin teki hyvin onnettoman esityksen ehdottaessaan, että anomus menisi lakivaliokuntaan. Mutta jollen erehdy, niin ei kukaan ole asiata kannattanut, vaan kaikki ovat tunnustaneet, että asia on lähetettävä anomusvaliokuntaan. Siitä asiasta ei siis

kannata puhua. Toinen tapaus, jossa joku kysymys vaatii evästyskestelua, on se, jos todellakin on näkökohtia, jotka ovat niin uusia, että voi olettaa asian muuten jäävän aivan peitetyksi tai — voimme laajentaa sen siihen tapaan — jos puhujalla on periaatteellisesti toinen maailmankatsomus kuin anomuksentekijällä; joku viittaus siihen saattaa olla hyvä. Minä sanon „viittaus'', sillä kyllä täytyy tunnustaa, että pitkät selitykset siinä kohden eivät ole tarpeen. Ja aivan mieletöntä on ruveta pitkiin asiallisiin keskusteluihin, ruveta polemiseeraamaan sekä torjumaan, mitä toinen on sanonut. Se ei kuulu evästyskeskusteluun ensinkään. Muistutan vanhasta suomalaisesta sananlaskusta: ei pidä hypätä ennen kun oja tulee. On tarpeellista huomauttaa siitä, kun meidän kärsivällisyyttämme koetetaan siten, että anomusvaliokunnan jäsenet, sen puheenjohtajasta alkaen, rupeavat täällä evästämään asioita, eivätkä jätä asiallista keskustelua siksi kun asia tulee esille valiokunnassa. Ei ole mitään epäilystä ollut siitä, ettei tämä ehdotus menisi valiokuntaan. Mutta se on kyllä rekorditapaus Suomen valtiopäivien historiassa, että valiokunnan puheenjohtaja ei tiedä sitä abc, että asiallinen keskustelu alkaa vasta sitten kun asia on käsiteltävänä valiokunnassa.

Vielä on kolmas syy, minkätähden voi ruveta evästyskeskusteluun. Jos joku kieltää, ettei asiata pitäisi lähettää valiokuntaan, toisin sanoen, jos joku tahtoisi kuristaa, tappaa sen, silloin on täysi syy ruveta asialliseen keskusteluun. Mutta en minä ole kuullut, että kukaan olisi tahtonut tätä asiata tappaa. Jos onkin yksityiskohdista ollut eri mieliä, niin ei ole siitä seurannut, että kukaan olisi tahtonut estää meitä aikanaan keskustelemasta tästä asiasta. Mutta yksi asia on varma. Jos herrat ja rouvat puhujat täällä tahtovat jättää tietonsa ennakolta valiokunnalle, niin huomattakoon, että ei ole vielä Suomen valtiopäivien aikana tapahtunut, että mitään pitkää evästyskeskustelua olisi luettu valiokunnassa; tuskinpa edes kukaan on lukenut sitä täydellisesti. Jonkun lausunnon joku katselee läpi; ääneen sitä ei lueta. Minä en ole vielä 30 vuoden aikana kuullut yhtäkään tapausta, että valiokunnassa edes yksityinen jäsen olisi ottanut lukeakseen pitempää evästyskeskustelua. Aivan turhaan on siis täällä puhuttu. Mutta siinä suhteessa ei ole turhaan puhuttu, että että on saatu paljon aikaa kulumaan. Nähtävästi joku on täällä ajatellut sitä vanhaa hyvää sananlaskua, että Jumala ei ole luonut mitään niin paljon kuin aikaa. Mutta ehkä hän on unohtanut sen, että olemme tänään pyytäneet valtiopäivälykkäystä; ehkä hän ei tiedä että se juna on jo käy-

mässä, joka vie meidän pyyntömme keisarin luo, joten kai saamme olettaa, että 20 päivänä tätä kuuta evästyskeskustelujen tulee olla lopussa. Meillä on vielä toistasataa anomusehdotusta käsittelemättä, meillä on työjärjestys käsittelemättä. Pitäähän näillekin jäädä lukemisaikaa. Nämä asiat ovat sitä laatua, että kärsimättömyyteen nyt jo voi olla vähäsen, vieläpä suurtakin aihetta. Minä luulen tässä puhuneeni sadan edustajan puolesta, jotka ovat kärsimättömyydellä odottaneet, että saisivat muita, ehkä tärkeitä asioita esille, ja jotka eivät vaadi eivätkä odota mitään asiallista keskustelua nyt, koska ei mitään päätöksiä eikä ratkaisua vielä voi seurata. Eduskunnan arvoisa puhemies on estetty lausumasta mitään muistutusta semmoista mihin olemme tottuneet kansalaiskokouksissa, kun siellä ruvetaan puhumaan liikoja. Mutta yksityinen edustaja on oikeutettu huomauttamaan, että meidän aikamme on siksi kallis, että kerran täytyy tulla loppu puheille. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Gripenberg**: Minä luovun. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Järvinen**: Luovun sanavuorostani.

Ed. **Gebhard, Hedvig**: Ed. Palménin puheen jälkeen minäkin luovun käyttämästä puheenvuoroa.

Ed. **Räsänen**: Minäkin luovun. Mutta herra Palménin lausunnon johdosta lausun ihmetykseni siitä, että nämä aakkoset tulivat vasta tänä iltana. Mielestäni arvoisat herrat olisivat ansainneet ne jo kymmenen kertaa ennen tätä keskustelua.

Ed. **Sillanpää**: Minä kumminkin käytän puheenvuoroa, vaikka siitä huomautettiin. Muuten minusta se huomautus olisi paljo enemmän ollut paikallaan lauantaina, koska silloin pidettiin puolen päivää pitkiä saarnoja.

Minä pyysin puheenvuoroa ed. Kiviojan lausunnon johdosta. Hän sanoi, että anomuksentekijä on tahtonut ikäänkuin asettaa pehmikettä niiden pään alle, jotka ovat joutuneet aviottomien äideiksi. Kaikki se mitä hän puhui, todistaa, minkälainen mielipide kristillisissä perheissä on, millä tavalla tämmöinen kristillisen perheen emäntä kohtelee niitä onnettomia, jos niin voin sanoa, jotka joutuvat hänen perheessään olemaan. Ainakaan hänen puheensa ei todista mitään suopeutta, hän ei tahdo ymmärtää minkäänlaisia muita syitä näiden naisten kohtaloon kuin että he ovat, niinkuin eräs porvarisrouva sanoi: »työläisluokan naiset ovat jo syntyessään siveettömiä». Tämä muistuttaa hyvin paljo sitä, mitä raamatussa kerrotaan miehestä, joka sanoi: minä kiitän sinua Jumala että en ole kuin muut ihmiset.

Kun ajatellaan jokapäiväistä elämää, niin näkee siellä — ja olen ollut itsekin tilaisuudessa näkemään — mitenkä juuri niissä perheissä, jotka kutsuvat itseään kristilliseksi, porvarisrouvat koettaa estää kaikin tavoin, ettei heidän poikansa ottaisi aviokseen palvelustyttöä, jonka hän on vietellyt. He ajavat tytön armottomasti ovesta ulos. Silloin vasta, kun hän on joutunut epäsiveellisyyden poluille, menevät he häntä pelastamaan kristinuskon avulla. Sillä kristillisyyttä käytetään peitteenä itsekkäisyyden pyrinnöille; siitä ei päästä mihinkään.

Ed. Vemmelpuu sanoi, että turvakodeissa kasvaneet lapset tulevat tavallisesti aviottomain lasten äideiksi. Voi olla, että niin käy, mutta minä olen nähnyt useita esimerkkejä siitä, miten lapset, jotka ovat kasvaneet juomarin perheessä, ovat itse innokkaita raittiusasian harrastajia. Eiköhän tässäkin saata usein tapahtua samalla tavalla, koska he saavat lapsuutensa aikana usein niin paljon kärsiä vanhempiensa hairahduksista.

Täällä on usea puolustanut tätä kotijärjestelmää, ja on meidän puolelta jo viitattu, että tuo järjestelmä on ollut vallalla kaikkina aikoina. On myyty huutokaupalla orpoja, on myyty äitejä, jotka ovat joutuneet sellaiseen asemaan että he eivät ole voineet itse elättää itseänsä. Eiköhän tästä lähinkin koetettaisi, jos se järjestelmä tulisi vallalle, jota täällä suositetaan, että heitä annettaisiin vähimmin tarjooville, koska säästäväisyyspolitiikka on luonnollisesti myös otettava huomioon. Minulla on ollut tilaisuutta nähdä, miten täällä Helsingissä kristilliset hyväntekeväisyyslaitokset avustavat puutteeseen joutuneita äitejä. Asuin talossa, jossa eli vaimo, jonka hänen miehensä oli jättänyt. Hänellä oli kolme lasta, elätti itseään ja lapsiaan pyykinpesulla ottaen nuoren palvelustytön lapsia hoitamaan. Hän kääntyi kerran tuon laitoksen puoleen pyytämään avustusta, koska hän ei ollut saanut kenkiä jalkaansa ostetuksi, kun kaikki rahat menivät perheen ylläpitoon. Nuo rouvat tulivat katsomaan ja sanoivat: minkätähden sinä pidät palvelustyttöä, se on liikaa ylellisyyttä köyhälle: vie lapset lastenkotiin päiväksi, niin tulet paljo vähemmällä toimeen. Äiti sanoi: kuinka minä voin aamulla klo 5:n aikaan herättää lapseni, kantaa niitä pitkän matkan kylmässä pakkasessa, tuulessa ja tuiskussa ja mennä sitte illalla myöhään työstä palattuani heitä noutamaan kotiin. Mutta eihän tuo kristillinen laitos tahdo tunnustaa että hänenkin lastensa täytyy saada nukkua lämpimässä huoneessa ja saada hoitoa kotonaan, vaikka vaan nuorelta tytöltä. Sillä tavalla se kristillinen laitos on järjestetty. Minä olen täällä Helsingissä kodissa, josta palvelustytöt tulevat hakemaan turvaa. Sinne tulee usein niitä, jotka ovat tavalla tai toisella joutuneet tilaan, jossa ei kukaan tahdo ottaa heitä huoneeseensa. He kysyvät

epätoivoissaan: onko mitään paikkaa, minne minä voin päästä? Heidät ajetaan kadulle armottomasti. Heitä varten olisi tuollainen laitos välttämätön. En tunne niin paljo maaseutuelämää — olen niin kauan ollut kaupungissa —, mutta katsellessani kansan syviä rivejä, katsellessani millaisissa oloissa he elävät, täytyy minun sanoa, että tuon laitoksen välttämättömyyttä minä puolustan.

Voikan lakon aikana eräs edustaja, joka nyt istuu täällä, sanoi: mitä kannattaa väitellä tehtaalaisnaisen kunniasta? — Tuntuu todellakin ettei köyhän naisen kunniasta näytä täälläkään paljoa välitettävän.

Ed. Vemmelpuu lopetti puheensa sanomalla että onneton se laitos, jossa nämä naiset kasvatetaan, sillä se on onnettomuuden laitos. Tämä merkitsee hyvin paljon. Siitä näkyy se halveksuminen, jota näille naisille osotetaan. Tuntuu ikävältä kuulla niitä väitteitä, joilla tätä pyrintöä on vastustettu, vaikka jokaisen täytyy myöntää, että sillä laitoksella on tarkoituksensa. — Menkää kansan syvien rivien joukkoon, oppikaa ne tuntemaan ja sanokaa sitte vasta, ettei mitkään saarnat heitä auta, kuten ed. Kivioja sanoi, koska hän naisena häpesi tunnustaa että naiset ovat niin huonoja. Pitää tuntea ne vaikuttimet ja ne syyt, jotka pakoittavat köyhälistön naiset sellaiseen asemaan missä ne ovat. Rikkaalla on rahaa mennä ulkomaille peittämään tilaansa, köyhän täytyy antaa asian tulla julkisuuteen. Siinä on ero. (Hyvä!).

Ed. **Hagman**: Vaikka ed. Palmén puhuikin puhujalavalta, niin se lausunto, jonka hän antoi, ei kuulu ollenkaan asiaan; mutta se mitä me olemme puhuneet, on kuulunut asiaan (Ei!).

Minä olen anomusvaliokunnan jäsen, mutta, uudistan sen, ei vielä ole päätetty, mihin valiokuntaan asia on lähetettävä. Anomuksentekijät ovat pyytäneet, että se on lähetettävä lakivaliokuntaan, ja minä olen siis täydellisesti oikeutettu lausumaan siitä mielipiteeni. Myönnän kyllä, että monestakin voi olla tuskallista kuulla keskustelua tällaisesta asiasta, mutta se, ei auta. Se tuska ei merkitse mitään sen tuskan rinnalla, jota ne ovat saaneet kärsiä, joiden puolesta täällä taistelemme. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Merinen**: Tahdon vaan lyhyesti huomauttaa, että tässä eduskunnassa useat puhujat, joilla on korkeat tieteelliset tittelit, esiintyvät tavalla, joka näyttää, että he tahtovat unhoittaa maailman pakkolain. Näyttää siltä kuin he tässä kysymyksessä tahtoisivat sanoa: maapallo ei pyöri. Kuinka moni mahtaa uskoa sitä. Me elämme pakkolakia. Kuka on synty-

nyt muuten kuin pakosta, olisi hauska tietää ja kuitenkin muumat arvoisat puhujat ovat sanoneet jonkun syntyneen jostakin häpeällisestä, joka on syntynyt siitä, että on muka rikkonut itseänsä vastaan. Minä luulen, että täällä on kyllä isiä ja äitejäkin, joitten pitäisi tietämän, minkä kohtalon hän saa itsellensä, jos hänen lapsensa joutuvat senlaisen muka häpeällisen itsensä rikkomisen alaiseksi; niin silloin on turvakoti tarpeen. Ja kuitenkaan ne eivät ole sittenkään muuta kuin pakosta syntyneet, tapahtuipa se sitte avioliitossa tai sen ulkopuolella, sitä ei kukaan voi väittää. Mutta onko kukaan kuitenkaan koskaan voinut todistaa sitä, että joku, olipa hän mies tai nainen, olisi tarkoituksekseen koettaa, että nyt pitää syntyä ehdottomasti aviottomia lapsia. He tahtovat rikkoa luonnonlain ja se rankaisee itsensä niin säälimättömästi, että tulee aviottomia lapsia kun näin yhteiskunnan jäsenet rikkovat luonnonlakia, joka ei itseänsä rankaisematta jätä, tahdotaan nyt rikkoa vielä sillä, että maailmaan pakosta syntyneitä ihmisiä ei tahdottaisi pakolla ruokkia, jota varten yhteiskunta on velvollinen jäsentensä kautta sellaisen turvakodin hankkimaan. Luonnonlaki puhuu itsestään. Jos emme kaikissa asioissa tahdo rikkoa luonnonlakia, kuka voi sitä vastaan seistä? Me elämme ja kuolemme pakosta. Joku voi sanoa, että hän astuu itse kuolemaan, mutta ei voi sanoa astuneensa syntymään.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken tahtoo anomusehdotuksen n:o 82 lähetettäväksi lakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, tulee se lähetettäväksi anomusvaliokuntaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus **n:o 82** oli päätetty lähettää **anomusvaliokuntaan.**

Muutoksia Rikoslakiin koskevia

an. ehd. esitettiin ja lähetettiin keskustelutta **lakivaliokuntaan** seuraavat:

n:o 73, Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta, (Liitteet III,14., siv. 76), jonka julkiluki ed. **Nissinen,**

n:o 74, Tyttöjen suojelusijän korottamisesta heihin kohdistuneisiin siveellisyysrikoksiin nähden, (Liitteet III,15., siv. 81). jonka julkiluki ed. **Dagmar Neovius,**

n:o 125, Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta, (Liitteet III,16., siv. 125), jonka julkiluki ed. **Gripenberg.**

Virkamiesolojen uudestaan järjestämistä koskevia.

An. ehd. n:o 109, Virkamiesoloissamme ja sitä koskevassa lainsäädännössä olevien epäkohtien perinpohjaisesta korjaamisesta. (Liitteet I,15., siv. 79),

julkiluki ed. **Nevanlinna**, samalla pyytäen että tämä anomus lähetettäisiin anomusvaliokuntaan, kuitenkin siten, että sanotun valiokunnan tulisi niiltä osilta, joilta asia koskee perustuslakia, hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellisen yhteydessä esitettiin an. ehd. n:ot **23 ja 27.**

Puheenvuoron saatuaan lausuivat:

Ed. **Palmén**: Minusta tuntuu niinkuin tämä laajahaarainen kysymys tulisi paremmin käsitellyksi perustuslakivaliokunnassa. Se on nimittäin aivan erottamattomassa yhteydessä useitten muitten kysymysten kanssa, jotka joko ovat jo lykätyt perustuslakivaliokuntaan tai puhemiesneuvoston ehdotuksesta sinne lykätään, niin että minun mielestäni jo siinä on pätevä syy muuttaa anomuksentekijän ehdotusta. Perustuslakivaliokunta tässä varmaan voi monessa kohden olla oikeampi, semminkin kun kysymys ulottuu syvästi meidän vanhoihin perustuslakeihin ja niitten selittämiseen.

Ed. **Nevanlinna**: Käsitän hyvin, jos mielipiteet ovat eriäviä siitä, mikä valiokunta olisi asianmukaisin tätä anomusta käsittelemään. Omasta puolestani olen kuitenkin selvillä siitä, että se käytettävissä oleva valiokunta, jolle tämä asia lähinnä kuuluu, on anomusvaliokunta. Verrattomasti useimmat niistä epäkohdista, jotka tämän anomuksen tekijäin mielestä haittaavat meidän virkamiesolojamme, koskevat oloja ja aloja, joissa toimenpiteet ja korjaukset olisivat aikaansaatavissa hallinnollisten toimenpiteitten kautta ilman muuta. Perustuslakia tämä anomus kyllä monessa kohdassa koskettelee, mutta kuitenkin ainoastaan vähemmältä osaltaan, en sano vähäarvoisemmalta, vaan pienemmältä ja sillä tavoin vähemmältä osalta. Ja kun tietääkseni ennenkin on sellaista menettelyä noudatettu, että toinen valiokunta on toiselta hankkinut lausunnon, niin olin arvellut, että se voisi tässäkin tapahtua. Minun ymmärtääkseni ei perustuslakivaliokunta juuri voisi katsoa tehtäväänsä kuuluvan tämän asian käsittelyn niiltä osilta, joita minä puolestani pitäisin kaikkein tärkeimpinä ja jotka koskevat mainittuja käytännöllisiä hallinnollisia toimenpiteitä ja niitten aikaansaamista. Näin ollen jäisi asia hyvin vähälle valmistukselle juuri siltä osalta, jota anomuksen tekijät pitävät kaikkein tärkeimpänä. Kun siis mielestäni tämä asia koskee anomusvalio-

kuntaa suuremmalta osalta, perustuslakivaliokuntaa ainoastaan pienemmältä; kun asia ymmärtääkseni on siihen valiokuntaan lykättävä, johon se suuremmalta osalta koskee ja täydennettävä lausunto hankittava siltä valiokunnalta, jota se koskee pienemmältä osalta, niin tahtoisin pysyä ehdotuksessani, että se lykättäisiin anomusvaliokuntaan, kuitenkin sillä tavoin, kuin minulla jo oli kunnia esittää.

Puhemies: Olen käsittänyt edustajain Palménin ja Nevanlinnan ehdotukset niin, että ne koskevat myöskin kahta muuta nyt pöydällä olevaa, edustajain Alkion y. m. ja Vikmanin y. m. allekirjoittamaa anomusehdotusta, ja että ne kaikki olisivat lähetettävät samaan valiokuntaan.

Ed. **Tulikoura**: Pyytäisin vaan esittää, että tämä anomusehdotus lähetettäisiin anomusvaliokuntaan.

Ed. **Schybergson**: Det upplästa petitionsmemorialet har i själfva verket, såsom petitionärerna framhålla, vare sig det sedan skett med eller utan petitionärernas vilja, svällt ut så, att det vidare knappast är ett petitionsmemorial, utan snarare en afhandling. Det är vid sådant förhållande svårt att omedelbart bedöma, hvad som i förslaget är godt, hvad återigen icke genomförbart eller icke önskvärdt att genomföras. Men så mycket tror jag mig dock redan nu kunna säga, att, om det förverkligas, så skall väl tillströmningen till tjänstemannabanan, åtminstone från det håll jag står nära, blifva väsentligen minskad. Jag tror att denna Preussenthum och detta disciplinsreglemente, som petitionärerna tyckas åstunda, icke skall leda därhän, att dugande element eftersträfva en tjänstemannaanställning. Jag är icke blind för följderna häraf för tjänstemannakåren, och jag kan försäkra att redan nu under de senaste åren visat sig icke ringa spår till en försämring af arbetets art. Det visar sig till och med på den rena domarverksamhetens område, där oriktiga gravationsbevis, ounderskrifna expeditioner, fullkomligt felaktiga inteckningsprotokoll m. m. höra till ordningen för dagen. Men icke desto mindre är jag så litet lagd för byråkrati, — och jag tror sist och slutligen att den folkgrupp jag tillhör icke häller, oaktadt den hittills i hög grad frekventerat tjänstemannabanan, framdeles skall i samma mån som hittills konkurrera på den — att jag anser, att land och folk kanske mera vinna på att i de fria männens led dugande förmågor träda in.

Puhemies: Onko keskustelu päättynyt?

Ed. **Nevanlinna**: Kun herra Puhemies on tehnyt kysymyksen, onko keskustelu päättynyt, niin pyydän lausua, että minulla puolestani ei ole mitään lisättävää siihen kysymykseen, kumpaanko ehdotetuista valiokunnista asia on lykättävä. Mutta siinä tapauksessa, että se päätetään lähetettäväksi anomusvaliokuntaan, ja siis ainakaan minulla puolestani tuskin on mitään mahdollisuutta saada olla mukana asian käsittelyssä sen suurimmalta osalta, pyytäisin saada vielä käyttää puheenvuoroa. Jos anomusehdotus tulee perustuslakivaliokunnassa käsiteltäväksi, niin minulla ei ole puheenvuoron käyttämiseen syytä, kun minulla on siellä tilaisuus tuoda esiin ne näkökohdat, jotka katson tarpeellisiksi esittää.

Puhemies: On aivan mahdotonta sitten enää keskustella, kun päätetään mihin valiokuntaan anomus lykätään, niin että kehottaisin puhujaa nyt käyttämään puheenvuoroa.

Ed. **Nevanlinna**: Niin ollen ja kun aika on jo niin pitkälle kulunut, en rohkene vaivata eduskuntaa puheenvuoroa käyttämällä, sillä minun esitykseni tulisi olemaan sangen paljon aikaa kysyvä, kun esillä oleva asia on niin laajaperäinen. Kun minulla on kunnia olla anomusvaliokunnan varajäsen toivon saavani tilaisuutta tuodakseni siellä esille mielipiteeni, jos anomusehdotus tulee sinne lykätyksi.

Ed. **Palmén**: Jos minä käsitin edellisen puhujan sanat oikein, niin hän myönsi, että hän ei ole anomusvaliokunnassa, jos asia sinne tulee, tilaisuudessa puhumaan suuremmasta osasta ainetta. Tämä jo todistaa, että tämän anomuksen arvosteleminen edellyttää sellaista lakien ja virkaolojen tuntemusta, jota emme voi vaatia anomusvaliokunnalta. Anomusvaliokunta on ikäänkuin koulu- ja sivistysvaliokunta, sillä ei ole näitä virkaoloja koskevia tietoja läheskään samassa määrässä kuin perustuslakivaliokunnalla. Minä pysyn yhä siinä vakaumuksessa, että kysymys paraiten kuuluisi perustuslakivaliokuntaan, lisäksi koska se on eroamattomassa yhteydessä muitten kysymysten kanssa, jotka niinikään joko ovat lähetetyt tai varmaan tulevat lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Sirola**: Että tämä esille otettu asia koskee mitä tärkeintä kohtaa yhteiskunnallisessa elämässä, lienee kaikille täysin selvä. Kuitenkin mielestäni se liian hellävaroin, sanoisinko, koskettaa asian ydinkohtaan s. o. virkamiesten vastuunalaisuuteen ja heidän erottamismahdollisuuteensa. On kyllä selvää, että löytyy hallinnon aloja ja virkakoneiston puolia, joissa ei

voi tulla kysymykseen erityisten toimitsijain riippuvaisuus suorastaan siitä yleisöstä, jota he palvelevat. Keskitetty järjestelmä vaatii, että nämät toimitsijat ovat vastuunalaiset ylöspäin keskusvirastolle, mutta missä tällainen välttämättömäksi käypi, siinä on erittäin tärkeää, että sitten nämä keskusvirastot ja ylemmät esimiehet ovat mitä suurimmassa määrässä vastuunalaisia kansaneduskunnalle ja että heidän tilintekovelvollisuutensa ja heidän erottamismahdollisuutensa ovat väljät. Mutta missä tämä ei aivan ehdottomasti kuulu asianomaisen virkakoneiston luontoon, siinä on vaadittava, että nämä virkamiehet tulevat mahdollisimmassa määrässä suoranaisesti riippuviksi siitä yleisöstä, jota he palvelevat, tämä sikäli järjestettynä kuin kunkin viran toimitusala vaatii, läänin virkamiehet läänittäin j. n. e. En tahdo kuluttaa pitemmältä aikaa, koska arvelen, että asian laajaperäisyys sen kyllä tuo eduskunnassa useamminkin esille.

Ed. **Renvall**: Siltä varalta että tämä kysymys ei tule perustuslakivaliokuntaan, jossa minulla on tilaisuus olla saapuvilla, niin tahtoisin ainoastaan sanoa että yleiseltä suunnalta tämä anomusehdotus on tehnyt minuun mitä miellyttävimmän vaikutuksen, sillä siinä esiintyy todellakin kansanvaltainen käsitystapa virkamiesoloista, joka on ymmärtääkseni sopusoinnussa yhteiskunnallisen kehityksen kanssa. Mutta toiselta puolen minä en voisi kannattaa sitä anomusehdotuksen osaa, jossa on puhe virkamiesten erottamisesta. Minä pyydän ainoastaan huomauttaa, että tässä kohdassa olisivat anomuksen tekijät voineet käyttää, niinkuin muutamissa muissa kohdissa, esimerkkiä ulkomailta, vaikkakin tässä kohden varoittavana, nimittäin Pohjois-Amerikan Yhdysvaltoja.

Ed. **Brander**: On aivan oikein sanottu, että Suomi on virkamiesten luvattu maa. Kun Suomi varustautuu luomaan itseään uudestaan, niin on luonnollista, että se ryhtyy myös luomaan uudestaan virkamiesoloja. Ja nämä virkamiesolot ovat luotavat samojen periaatteitten mukaan, jotka ovat pohjana sille uudistustyölle, jota me täällä nykyjään olemme alkaneet. Virkamiesolomme ovat luotavat kansanvaltaisuuden, yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteiden pohjalle. Sikäli kuin minulla verrattain vähän ajan kuluessa on ollut tilaisuus tutustua oman maamme virkamiesoloihin ja sen vielä vähemmän kokemuksen nojalla, jonka olen voinut saada ulkomaitten virkamiesoloista, rohkenen mielihyvällä asettua samalle kannalle kuin anomuksen tekijät. Jos anomusehdotus päättyisi siihen, että eduskunnalla olisi enemmänkin tehtävää sen johdosta, niin

Ed. **Nevanlinna**: Kun herra Puhemies on tehnyt kysymyksen, onko keskustelu päättynyt, niin pyydän lausua, että minulla puolestani ei ole mitään lisättävää siihen kysymykseen, kumpaanko ehdotetuista valiokunnista asia on lykättävä. Mutta siinä tapauksessa, että se päätetään lähetettäväksi anomusvaliokuntaan, ja siis ainakaan minulla puolestani tuskin on mitään mahdollisuutta saada olla mukana asian käsittelyssä sen suurimmalta osalta, pyytäisin saada vielä käyttää puheenvuoroa. Jos anomusehdotus tulee perustuslakivaliokunnassa käsiteltäväksi, niin minulla ei ole puheenvuoron käyttämiseen syytä, kun minulla on siellä tilaisuus tuoda esiin ne näkökohdat, jotka katson tarpeellisiksi esittää.

Puhemies: On aivan mahdotonta sitten enää keskustella, kun päätetään mihin valiokuntaan anomus lykätään, niin että kehottaisin puhujaa nyt käyttämään puheenvuoroa.

Ed. **Nevanlinna**: Niin ollen ja kun aika on jo niin pitkälle kulunut, en rohkene vaivata eduskuntaa puheenvuoroa käyttämällä, sillä minun esitykseni tulisi olemaan sangen paljon aikaa kysyvä, kun esillä oleva asia on niin laajaperäinen. Kun minulla on kunnia olla anomusvaliokunnan varajäsen toivon saavani tilaisuutta tuodakseni siellä esille mielipiteeni, jos anomusehdotus tulee sinne lykätyksi.

Ed. **Palmén**: Jos minä käsitin edellisen puhujan sanat oikein, niin hän myönsi, että hän ei ole anomusvaliokunnassa, jos asia sinne tulee, tilaisuudessa puhumaan suuremmasta osasta ainetta. Tämä jo todistaa, että tämän anomuksen arvosteleminen edellyttää sellaista lakien ja virkaolojen tuntemusta, jota emme voi vaatia anomusvaliokunnalta. Anomusvaliokunta on ikäänkuin koulu- ja sivistysvaliokunta, sillä ei ole näitä virkaoloja koskevia tietoja läheskään samassa määrässä kuin perustuslakivaliokunnalla. Minä pysyn yhä siinä vakaumuksessa, että kysymys paraiten kuuluisi perustuslakivaliokuntaan, lisäksi koska se on eroamattomassa yhteydessä muitten kysymysten kanssa, jotka niinikään joko ovat lähetetyt tai varmaan tulevat lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Sirola**: Että tämä esille otettu asia koskee mitä tärkeintä kohtaa yhteiskunnallisessa elämässä, lienee kaikille täysin selvä. Kuitenkin mielestäni se liian hellävaroin, sanoisinko, koskettaa asian ydinkohtaan s. o. virkamiesten vastuunalaisuuteen ja heidän erottamismahdollisuuteensa. On kyllä selvää, että löytyy hallinnon aloja ja virkakoneiston puolia, joissa ei

voi tulla kysymykseen erityisten toimitsijain riippuvaisuus suorastaan siitä yleisöstä, jota he palvelevat. Keskitetty järjestelmä vaatii, että nämät toimitsijat ovat vastuunalaiset ylöspäin keskusvirastolle, mutta missä tällainen välttämättömäksi käypi, siinä on erittäin tärkeää, että sitten nämä keskusvirastot ja ylemmät esimiehet ovat mitä suurimmassa määrässä vastuunalaisia kansaneduskunnalle ja että heidän tilintekovelvollisuutensa ja heidän erottamismahdollisuutensa ovat väljät. Mutta missä tämä ei aivan ehdottomasti kuulu asianomaisen virkakoneiston luontoon, siinä on vaadittava, että nämä virkamiehet tulevat mahdollisimmassa määrässä suoranaisesti riippuviksi siitä yleisöstä, jota he palvelevat, tämä sikäli järjestettynä kuin kunkin viran toimitusala vaatii, läänin virkamiehet läänittäin j. n. e. En tahdo kuluttaa pitemmältä aikaa, koska arvelen, että asian laajaperäisyys sen kyllä tuo eduskunnassa useamminkin esille.

Ed. **Renvall**: Siltä varalta että tämä kysymys ei tule perustuslakivaliokuntaan, jossa minulla on tilaisuus olla saapuvilla, niin tahtoisin ainoastaan sanoa että yleiseltä suunnalta tämä anomusehdotus on tehnyt minuun mitä miellyttävimmän vaikutuksen, sillä siinä esiintyy todellakin kansanvaltainen käsitystapa virkamiesoloista, joka on ymmärtääkseni sopusoinnussa yhteiskunnallisen kehityksen kanssa. Mutta toiselta puolen minä en voisi kannattaa sitä anomusehdotuksen osaa, jossa on puhe virkamiesten erottamisesta. Minä pyydän ainoastaan huomauttaa, että tässä kohdassa olisivat anomuksen tekijät voineet käyttää, niinkuin muutamissa muissa kohdissa, esimerkkiä ulkomailta, vaikkakin tässä kohden varoittavana, nimittäin Pohjois-Amerikan Yhdysvaltoja.

Ed. **Brander**: On aivan oikein sanottu, että Suomi on virkamiesten luvattu maa. Kun Suomi varustautuu luomaan itseään uudestaan, niin on luonnollista, että se ryhtyy myös luomaan uudestaan virkamiesoloja. Ja nämä virkamiesolot ovat luotavat samojen periaatteitten mukaan, jotka ovat pohjana sille uudistustyölle, jota me täällä nykyjään olemme alkaneet. Virkamiesolomme ovat luotavat kansanvaltaisuuden, yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteiden pohjalle. Sikäli kuin minulla verrattain vähän ajan kuluessa on ollut tilaisuus tutustua oman maamme virkamiesoloihin ja sen vielä vähemmän kokemuksen nojalla, jonka olen voinut saada ulkomaitten virkamiesoloista, rohkenen mielihyvällä asettua samalle kannalle kuin anomuksen tekijät. Jos anomusehdotus päättyisi siihen, että eduskunnalla olisi enemmänkin tehtävää sen johdosta, niin

tämä suuri ja lavea asia olisi niin tärkeä ja niin suuritöinen, että sitä varten tarvittaisiin kenties aivan erityinen valiokunta, sitä suuremmalla syyllä kun on jo esitetty ja vielä esitetään toisia virkamieskysymyksiä koskevia anomuksia. Mutta kun tämä näistä anomuksista laajin ja uskallan lausua arvokkain päättyy siihen, että anotaan komitean asettamista, niin en luule asiaa niin perin vaikeaksi ratkaista. Yhdyn niihin, jotka ovat ehdottaneet, että se olisi lähetettävä anomusvaliokuntaan, jonka olisi hankittava perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ed. **Castrén**: Pääpiirteissään on minullakin sama käsitys virkamiesten olojen uudesta muodostamisesta meidän maassamme kuin anomuksen tekijöillä, mutta ainakin yhdessä kohdin poikkeaa minun käsitykseni käsillä olevassa anomusehdotuksessa esitetystä, nimittäin siinä, joka koskee tuomarien ja muitten virkamiesten erottamattomuutta. Tahtoisin puolestani lausua sen toivomuksen, että se valiokunta, johon anomus lähetetään, ottaisi tarkan harkinnan alaiseksi, onko tässä suhteessa asetuttava sille kannalle, jolle anomuksen tekijät ovat asettuneet, ja että asianomainen valiokunta ottaisi huomioonsa, kuinka omituinen meidän valtiollinen asemamme on ja mitä vaaroja voisi olla seurauksena, jos poikettaisiin siitä erottamattomuuden periaatteesta, joka jo on olemassa meidän lainsäädännössämme ja joka monessa kohden on tarjonnut meille valtiollista turvaa.

Minäkin olen sitä mieltä, että anomus ehdottomasti olisi lähetettävä perustuslakivaliokuntaan. Se koskee oleelliselta osalta meidän nykyisten perustuslakiemme muuttamista, mikäli virkamiesten asemaan tulee, jota paitsi anomusvaliokunnalla, siten kuin se on kokoon pantu, ei ole käytettävänään niitä tietoja, joita tämän tärkeän asian pohtiminen vaatii. Minun ymmärtääkseni olisi asialle vaan eduksi, jos se lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Nevanlinna**: Niinkuin sanottu, kun on ylen mahdollista että asia tulee siihen valiokuntaan lykättäväksi, jossa minulla on kunnia olla vakinaisena jäsenenä, en tahdo tätä keskustelua jatkaa; olen samaa mieltä, kuin useat edelliset puhujat, eli että lähetekeskusteluissa ei asianomaisen valiokunnan jäsenten yleensä pitäisi esiintyä pitkillä lähetelausunnoilla. Tahtoisin vaan mahdollisen väärinkäsityksen välttämiseksi ilmoittaa, etteivät anomuksen tekijät ole suinkaan tarkoittaneet pantavaksi toimeen minkäänlaista muutosta mitä tulee tuomarien ja oikeuslaitoksen virkamiesten erottamisjärjestykseen, ja tarkoituksena on ollut, myöskin mitä hallinnollisiin virkamiehiin tulee, aino-

astaan, että perinpohjaisen ja tasapuolisen harkinnan alaiseksi otettaisiin, eikö jo missään määrin niin sanottu kurinpito eli disciplinäärimenettely, ei ainoastaan virkamiesten erottamiseen, vaan myöskin ja ehkä etupäässä virkamiesten ojentamiseen nähden olisi meilläkin käytäntöön otettava.

Ed. **Ahmavaara**: Sanomattakin on selvää, että minä mielihyvällä kannatan tätä erittäin arvokasta anomusta siitäkin syystä että olen itse kirjoittanut nimeni samaan suuntaan käyvän anomuksen alle. Oikeastaan pyysinkin puheenvuoroa lausuakseni mihin valiokuntaan anomus olisi lähetettävä, ja siinä suhteessa minä olen ehdottomasti sitä mielipidettä, että se olisi, samoinkuin toisetkin samaa asiaa koskevat pöydällä olevat lähetettävä perustuslakivaliokuntaan. Ne kun ovat aivan sen luontoisia, että ne kuuluvat perustuslakivaliokunnalle ja minä olen sitä mieltä, että tehtäisiin näille hyville asioille huono palvelus, jos ne lähetettäisiin anomusvaliokuntaan.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Skulle det gälla blott att på grund af hvad som i petitionsmemorialet framhållits, föreslå nedsättandet af en komite, så vore det ju lämpligt att remittera frågan till petitionsutskottet. Men nu gäller det att söka åvägabringa en utredning, och det som särskildt skall utredas, hänför sig till grundlagsutskottets uppgifter. Petitionsutskottet är icke häller sammansatt med tanke på att dylika frågor skulle hänskjutas dit. Jag ber därför få förena mig med dem, hvilka yrka på petitionens hänskjutande till grundlagsutskottet.

Ed. **Nuorteva**: Koska ei kukaan edellisistä puhujista ole kajonnut ed. Schybergsonin todellakin verrattomaan lausuntoon, niin minä pyydän muutamalla sanalla pelastaa sen unholaan joutumasta. Hän nimittäin mainitsi, että se ryhmä, johon hän kuuluu, luultavasti lakkaa lähettämästä henkilöitä virkamiesuralle, jos virkamieskoneisto järjestetään tälle uudenaikaiselle kannalle. Minä kyllä uskon täydellisesti ed. Schybergsonin sanoja tässä suhteessa, mutta ihmettelen, että näin avomielisesti uskalletaan lyödä kiinni tuo hirmuinen itsekkäisyysperiaate, joka siinä ilmenee, nim. se että jos kerran saadaan virkamiesasia järjestetyksi kansanvaltaiselle kannalle, niin ruotsalaisen ryhmän jäsenet eivät katso kunnialleen sopivaksi ottaa siihen osaa. Samalla tavoin hiukan naurettavalta, vaikka se olikin ed. Schybergsonin lausunto, vaikutti se suurella paatoksella lausuttu ajatus, että Suomen kansa ei muka enää saisi kelvollisia virkamiehiä, jos ruotsalaisen ryhmän jäsenet lakkaisivat pyytämästä niitä paikkoja. Minä luulen, että Suomen kansa varsin tyynellä mielellä resigneeraa siinä tapauksessa. (Iloisuutta!)

Ed. **Schybergson**: Jag måste erkänna att hr Nuorteva i sitt bemötande icke gjort sin sak så illa. Mina ord hafva troligen fallit sig annorlunda än jag afsett, och han har däraf tagit sig anledning till sina reflexioner. Saken är emellertid den, att jag redan länge hållit före, att den svenska folkgruppen icke borde i samma mån som hittills skett vara en tjänstemannagrupp. För tio à femton år sedan framhöll jag sålunda i offentligheten önskvärdheten af att den svenska bildade klassen i långt högre grad än hittills skulle ingå i de fria medborgarenas led. Huru demokratiskt detta land än gestaltar sig så äro och förblifva dock tjenstemännen tjenstemän. Därifrån kunna vi icke komma. Och för min del har jag såväl nu, som också vid svenska folkpartiets bildande framhållit önskvärdheten af, att vi ifrån en tjänstemannagrupp skulle blifva en medborgargrupp. Har något annat framgått ur mitt första andragande, så har det berott på att jag uttryckt mig otydligt.

Ed. **Martikainen**: Minä puolestani pyydän lämpimästi kannattaa tehtyä anomusehdotusta, mutta sen kohdan, jossa mainitaan eläkkeistä, jättäisin kokonaan huomioon ottamatta tällä kertaa kunnes saadaan tekeillä oleva yleinen vanhuuden ja työkyvyttömyyden vakuutus toimeen. Sitä paremmalla menestyksellä sitä voitaisiin viedä eteenpäin, jos virkamiehetkin yhtyisivät sitä oman etunsa takia kannattamaan.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo kysymyksenalaiset anomusehdotukset lähetettäviksi anomusvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, tulevat anomusehdotukset lähetettäviksi perustusvaliokuntaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten an. ehd. n:ot 23, 27 ja 109 oli päätetty lähettää **perustuslakivaliokuntaan.**

Laillisuuden palauttamista koskevia.

An. ehd. n:o 48 että maamme pääsisi perustuslakiin perustuvan oikeutensa loukkaamattomaan nautintaan sekä että tässä suhteessa vielä vallitsevat epäkohdat poistettaisiin, (Liitteet I, 2, siv. 7),

julkiluki ed. **Estlander.**

An. ehd. n:o 60, Postitoimesta 12 p. kesäk. 1890 annetun arm. julistuskirjan kumoamisesta, (Liitteet I, 3, siv. 12),

julkiluki ed. **Yrjö-Koskinen**, Y. K.

Molemmat edellämainitut an. ehd. lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 174, viranomaisten menettelystä laittomuusvuosina palveluksessa olleita virkamiehiä kohtaan,

julkiluki ed. **Lagerlöf**, pyytäen sen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Suomen kansan eduskunnalle.

Arveluttavalla tavalla on meidän maassamme lain kunnioitus ja luottamus oikeuslaitokseen ja oikeudenhoitoon alentunut. Sen on aiheuttanut pitkä sarja tapahtumia julkisen elämämme kaikilla aloilla, joitten oikea arvosteleminen luonnollisesti nyt vielä verekseltä on vaikea, mutta joitten jo mainittua tulosta ei käy kieltäminen.

Ei voi olla erimielisyyttä siitä, että se ulkoapäin kansaamme ja laitoksiamme vastaan suunnattu väkivaltaisuus, josta armollinen manifesti marraskuun 4 päivältä 1905 teki lopun, on katsottava nykyisen lain halveksimisen aluksi ja juureksi. Ulkoapäin alkanut sorto, järjettömästi ja laillisia muotoja laiminlyömällä ja murtamalla toimeenpantuna, herätti aluksi hämmästystä, sitten oikeutettua suuttumusta. Julkisen moitteen väkivaltainen tukahduttaminen synnytti maanalaisen sanomalehdistön, joka nimettömänä ja vastuuttomana kyllä saarnasi laillisuutta, mutta kehoitti laittomiin tekoihin. Entiset yleiset puolueriidat, jotka yhteisessä hädässä hetkeksi olivat vaienneet, virkosivat uuteen elämään ja katkeroittuivat myrkylliseksi vihaksi, kun aseman vakavuutta arvosteltaessa kansalaisten keskuudessa ilmeni vastakkaisia mielipiteitä siitä menettelytavasta, jota isänmaan eduksi oli noudatettava. Se kotimainen hallitus, joka ylen vaikeissa oloissa rehellisesti ja parhaan ymmärryksensä mukaan koetti pelastaa, mitä pelastettavissa oli, mustattiin maansa ja kansansa pettäjäksi, ja kun hovioikeutemme yhteiskunnan sortuessa väkivallalla melkein hävitettiin, ei parempaa arvostelua liiennyt niillekään miehille, jotka käsittivät velvollisuudeksensa astua laittomasti erotettujen virkamiesten tilalle ja siten tekivät hovioikeuksien säilyttämisen mahdolliseksi. Niin kauvas meni kansalaisvihan lietsoma vimma, että kun vihdoin parempi päivä koitti, eivät Turun

Hovioikeuden jäsenet säästyneet edes ruumiilliselta rääkkäykseltä. — Miten turmiollisesti tämä kaikki vaikutti siihen luottamukseen, jota Oikeuslaitos ennen oli nauttinut, on sanomattakin selvä.

Mutta se luottamus ei ole sen jälkeenkään parantunut, vaan päinvastoin yhäti heikentynyt ja vähentynyt, ja vähentynyt monilukuisten tapahtumien ja toimenpiteitten kautta, joista meidän ei käy syyttäminen mitään ulkonaista väkivaltaa, vaan jotka ovat lyhentämättä kirjoitettavat oman maan miesten laskuun. —

Ei ole kiellettävissä että kansamme hyvin suuressa, ehkä suurimmassa osassa nyt vallitsee se pelko, ett'ei oikeuslaitoksemme puolueettomuuteen voi luottaa. Jotensakin yleinen on se käsitys, että, puhumattakaan poliisin ja syyttäjien toimista, puoluekanta on monessa tuomiossakin määrännyt tuloksen. Lakkoviikon rankaisematta jätetyt väkivallanteot, se välinpitämättömyys, jota viranomaiset kaikkialla maassamme ovat osottaneet niihin vallattomuuksiin nähden, joita sen jälkeenkin on harjoitettu niitä kansalaisia vastaan, jotka eivät kuulu nykyisiin hallituspuolueisiin, ne lievät, eriskummallisesti perustellut tuomiot, jotka monessa tapauksessa ovat kohdanneet rikoksellisia, jotka ovat näihin puolueisiin kuuluneet tahi toimineet pyrinnöissä, jotka eivät ole olleet näitten puolueitten suunnalle vallan vieraita, eivät ole voineet syvälle juurtunutta epäluuloa vähentää. Se tapa millä on Helsingin raastuvanoikeudessa viivytelty muutamia huomiota herättäneitä poliitillisia juttuja, joissa satoja syytetyitä on kelvottoman prosessin vuoksi istutettu tutkimusvankeudessa monin kerroin enemmän aikaa kuin olisi tarvittu, on varsinkin kansan syvissä riveissä varmentanut tuota epäluuloa, ja — meidän täytyy se surumielin sanoa — siihen epäluuloon näyttää olevan syytä.

Että levottomina aikoina ei voi tuomioistuimienkaan puolueettomuuteen täydellisesti luottaa, on siksi yleinen ja vanha kokemus, että semmoiset ilmiöt alioikeuksissa kuin ne, joihin nyt olemme viitanneet, eivät ehkä olisi antaneet meille riitävää aihetta tällä esityksellämme vaivaamaan kansaneduskuntaa. Jos hovioikeuksien suhteen olisi takeita siitä, että niissä olisi säilynyt se oikeutta rakastava vanhurskaan tuomarin henki, jota niiltä täytyy vaatia, niin olisi sopinut toivoa, että puolueellisuuden ja laittomuuden ilmaukset niitten alaisissa alioikeuksissa ennen pitkää olisi tukahdutettu ja hävitetty. Jos olisi säilynyt luottamus näihin Hallitsijan korkeimpiin lautakuntiin ja siis voitu varmasti luottaa siihen, että nämä korkeat tuomioistuimet, kuten heidän Hal-

litusmuodon mukaan tulee, kukin paikkakunnallansa, pitäisivät huolta ja vaaria, että lakia ja oikeutta nuhteettomasti ja kelvollisesti käytetään maan kirjoitetun lain, sääntöjen ja asetuksien mukaan; jos olisi varmuutta siitä, että ne, kuten samassa perustuslaissa vaaditaan, katsomatta omaa etuansa, omaa voittoansa ja muita tarkoituksiansa tekisivät jokaiselle oikeutta sillä tavalla, että siitä Jumalalle ja Hallitsijalle voivat vastata, niin ettei vääryys turmelisi maata ja valtakuntaa, — niin silloin olisi myöskin voitu luottaa siihen, että lain kunnioitus ja luottamus tuomioistuimiin pian olisi itsestään palannut, eikä tätä meidän esitystä olisi tarvittu.

Mutta nyt on kahdessa Hovioikeudessa sattunut useita tapahtumia, joissa nämä Hovioikeudet katsoen, vaikkapa ei omaa etuansakaan niin kumminkin omia mielitekojaan ja muita tarkoituksiansa, ovat lain sijaan asettaneet mielivallan eivätkä ole tehneet oikeutta sillä tavalla, että he voivat siitä kunnollisesti vastata. Ne tapahtumat, joita ennen muita tarkoitamme, koskevat semmoisten miesten virkakelpoisuutta, ehdollepanoa tai virkatoimen määräämistä, jotka ovat olleet maan palveluksessa vuosina 1902—1905, ja etupäässä niitä, jotka on nimitetty virkoihinsa poikkeamalla perustuslain mukaisesta järjestyksestä ja joihin siis joko on sovellettu tai voi soveltaa sitä 22 päivänä Joulukuuta 1906 annettua lakia, joka, laatuansa maassamme tähän asti ainoana, on yleisesti tunnettu poikkeuslain nimellä. Kun meidän, voidaksemme oikein esittää Hovioikeuksien ja kotimaisen hallituksemme suhdetta tähän lakiin ja sen toimeenpanoon, on pakko sitä lähemmin kosketella, niin olkoon jo ennakolta selvästi sanottuna, ettemme ollenkaan tahdo panna epäilyksen alaiseksi tämän lain sitovaa voimaa, emmekä tahdo ehdottaa, emmekä edes, mikäli meistä voisi riippua, salliakaan sen toimeenpanon laiminlyömistä tai lieventämistä. Sillä vaikka tämä laki sisällykseltään onkin jyrkässä ristiriidassa niihin säädöksiin, millä meidän perustuslakimme vakuuttavat virkamiesten ja varsinkin tuomarien erottamattomuuden, ja vaikka sen valmisteluihin onkin liittynyt sangen paljon hallinnollista ylimielisyyttä ja se meidän käsityksemme mukaan on kiero ja turmiollinen laki, niin on se sittenkin muodollisesti syntynyt laillisessa järjestyksessä hallitsijan ja säätyjen yhteisen päätöksen kautta ja siis kaikessa tarkasti noudatettava, eikä kenelläkään ole valtaa vähimmässäkään sen lain määräyksiä syrjäyttää, laiminlyödä tai tyhjäksi tehdä, mutta ei myöskään ulottaa sen vaikutusta edemmäs kuin siinä nimenomaan määrätään. Pyydämme, että tämä pidet-

täisiin muistossa, kun nyt luomme silmäyksen tämän lain syntyyn ja esihistoriaan.

Kun ulkoa kohdannut sorto armollisessa manifestissa 4 päivältä marraskuuta 1905 lakkautettiin ja kansallemme tarjoutui tilaisuus vapaammasti järjestää olonsa, olisi sopinut odottaa, että tässä olisi vilpittömästi koetettu varoa pahan korjaamista kahta pahemmalla ja ettei vanhaa vääryyttä olisi pyritty uudella vääryydellä oikaisemaan. Niin ei kumminkaan käynyt, vaikka tilaisuutta kyllä tarjottiin.

Kun vuosina 1902 ja 1903 oli Turun Hovioikeudesta hallinnollista tietä erotettu joukko jäseniä ja virkamiehiä, oli luonnollista, että äsken mainitun manifestin ilmestyttyä oli ryhdyttävä toimiin näin tavoin eroitettujen jälleen saattamiseksi oikeuksiinsa. Tähän ei olisi tarvittu muuta kuin Keisarillisen Majesteetin määräys, että väkivaltaisesti erotetut jälleen ryhtyisivät virkojansa hoitamaan ja että hovioikeuden jäsenten ja virkamiesten lukua sitä varten toistaiseksi lisättäisiin tarpeellisella määrällä. Tässä tarkoituksessa ehdottikin hovioikeus kirjeessä joulukuun 14 päivältä 1905, että sen väliaikaisen viidennen osaston lisäksi, jonka perustamista hovioikeus jo aikaisemmin oli pyytänyt, perustettaisiin vielä väliaikainen kuudeskin osasto.

Muutamia päiviä sitä ennen, joulukuun 10 päivänä 1905 oli Senaatin Oikeustoimituskunnan päällikkö, Senaattori August Nybergh käynyt Turun Hovioikeudessa ja kehoittanut hovioikeuden silloisia jäseniä ja virkamiehiä eroamaan toimistaan valmistaaksensa tilaa erotetuille, ja perustellut tätä kehotustaan sillä omituisella ennakkopäätelmällä, ett'ei „mikään veljellinen yhteistyö ollut mahdollinen entisten ja nykyisten virkamiesten kesken." Kun tähän ei suostuttu, toimeenpantiin niitten puolueitten puolelta, joitten riveistä senaatti oli koottu, järjestelmällinen kinastus Hovioikeuden alaisessa nuoremmassa tuomarikunnassa. Alioikeuksien puheenjohtajia vastaan tehtiin mahdollisissa ja mahdottomissa tapauksissa se estemuistutus, että he laittoman Hovioikeuden määrääminä eivät olleet päteviä tuomareita, ja jotkut puheenjohtajat katsoivat asiakseen tällaisten muistutusten johdosta keskeyttää hyvin tärkeitäkin toimituksia. Sen ohessa koetettiin järjestää lautamieslakkoja ja siten aikaansaada niin täydellinen häiriötila oikeudenlaitoksessa, että sillä voitaisiin puolustaa sitä jyrkkää menettelyä hovioikeuden jäseniä ja virkamiehiä vastaan, jota puolueitten sanomalehdissä yhä kiihkeämmin vaadittiin. Hallinnon kaikilla aloilla pantiin samaan aikaan samallaisia epäjärjestyksiä toi-

meen. Ylemmät viranomaiset koettivat vaikuttaa alempiin, kehottaen ja pakottaenkin heitä eroamaan, laillisista muodoista vähääkään välittämättä. Ja jotkut alemmat viranomaiset ryhtyivät niinikään mielivaltaisesti selittelemään, että heidän esimiehensä olivat laittomasti asemaansa joutuneet ja katsoivat sen vuoksi oikeudekseen kieltäytyä virkatehtäviänsä suorittamasta.

Jos Senaatti ja prokuraattori olisivat päättäväisesti ja joutuisasti noita vallattomuuksia vastaan käyttäneet oikeudenmukaisia, tarmokkaita ojennuskeinoja ja etenkin voimakkaasti tukeneet Turun Hovioikeutta, niin olisi tuosta keinotekoisesta anarkiiasta helposti tehty loppu. Mutta Senaatti, tietäen toimivansa vaan muutamien puolueitten varassa, nähtävästi ei tahtonut tahikka ei uskaltanut sitä tehdä, vaan alistui sen sijaan alttiisti noudattamaan hallituspuolueitten äärimmäisten intoilijain osotuksia ja yhdistyi siihen jarrutukseen, joka oli Turun Hovioikeutta vastaan toimeenpantu. Kun hovioikeus, Keisarillisen Majesteetin määrättyä, että väliaikainen viides osasto oli vuonna 1906 ylläpidettävä hovioikeudessa, ehdotti, että Kuninkaallisen kirjeen nojalla 27 päivältä toukokuuta 1801 tätä varten apujäseniksi Hovioikeuteen määrättäisiin m. m. kolme kihlakunnan tuomaria, ryhtyi Senaatti vasten tapaa näiltä tiedustelemaan, olivatko he halullisia virkavelvollisuuttaan täyttämään ja apujäseniksi rupeamaan. Asianomaisten kieltäydyttyä sillä perustuksella, että hovioikeus oli laittomalla tavalla kokoonpantu, ilmoitti Senaatti kirjeessä 29 päivältä maaliskuuta 1906, ettei se voinut suostua hovioikeuden esitykseen, „koska kysymyksessä olevien tuomarien käsitys nähtävästi perustui syvälle juurtuneeseen vakaumukseen, eikä heidän pakottamisensa puheenaolevaan toimeen näin ollen voinut olla maan oikeuden hoidolle hyödyksi". Tämä Senaatin alistuminen senaattori Nyberghin jo ennen lausuman periaatteen alle, että hallituspuolueihin kuuluvilla virkamiehillä piti olla oikeus valita se seura, jossa he tahtoivat palvella, herätti sitä tuskallisempaa huomiota, kun Senaatti tässäkin asiassa aivan ilmeisesti toimi ulkoapäin tulleiden ohjeiden mukaisesti. Eräässä ruotsinkielisessä pääkaupungin sanomalehdessä oli nimittäin viikkoa ennen, kuin Senaatti teki äsken mainitun päätöksensä, vaadittu lisäjäseniä koskevan ehdotuksen hylkäämistä, koska siten kävisi hovioikeudelle mahdottomaksi ylläpitää oikeuden hoitoa tuomiopiirissään ja niinmuodoin syntyisi oikeudellinen sekasorto, ja Senaatin päätöksen johdosta kerskuttiin myöhemmin samassa lehdessä siitä, että sanasta oli ollut apua ja Senaatti saatu tottelemaan. Tä-

män huomion kiusallisuutta lisäsivät Senaatin seuraavat toimet. Kun Hovioikeus 30 päivänä huhtikuuta 1906 alisti Senaatin harkittavaksi, mihin toimenpiteisiin lisäosaston perustamiseksi olisi ryhdyttävä, annettiin siihen Senaatin kirjeessä 25 päivältä toukokuuta 1906 se vastaus, että perustettavaksi määrätty viides lisäosasto sai jäädä perustamatta, kunnes hovioikeus kokoonpanoltaan oli uudistettu. Samassa kirjeessä hyljättiin Hovioikeuden edellä mainittu ehdotus väliaikaisen kuudennen osaton perustamiseta, joka oli tarkoittanut mahdollisuutta hovioikeuden kaikille sekä vanhoille että uusille jäsenille ja virkamiehille päästä ja jäädä virkoihinsa.

Samaa jarrutusjärjestelmää noudatettiin Turun hovioikeuteen nähden siinäkin, että tässä ylioikeudessa avoinna olevat virat jätettiin täyttämättä, mikäli täyttämistä voitiin estää. Niinpä kahta ylimääräisen viskaalin virkaa ei voitu täyttää syystä että prokuraattori asettui hovioikeuden toimintaa jarruttamaan siten, etä hän mielivaltaisesti kieltäytyi antamaan lainmukaisesti tarvittavaa lausuntoansa hakijain sopivaisuudesta, ennenkuin virkamieskysymys kokonaisuudessaan oli ratkaistu.

Hallituspuolueitten ja Senaatin yllytys kantoikin lopulta toivotun hedelmän. Jo joulukuun 20 päivänä 1905 oli Senaatti anonut hallitsijalta esitystä säädyille lainsäädännöksi, jolla epämieluisain virkamiesten erottaminen tehtäisiin mahdolliseksi, mutta kun ei kenraalikuvernööri tähän outoon toimenpiteeseen silloin vielä suostunut, raukesi yritys. Edellä kerrotun provokatsioonin kautta saatiin toki myöhemmin kenraalikuvernöörikin siihen käsitykseen, että tuollainen vallankumouksellinen lainsäädäntö oli tarpeen vaatima. Asiasta annettu esitys saavutti henkitoreissaan olevan säätyeduskunnan hyväksymisen ja hallitsija vahvisti poikkeuslain joulukuun 22 päivänä 1906.

Miten tämä laki on Turun hovioikeudessa pantu toimeen erotettujen virkamiesten oikeuksiinsa jälleen asettamiseen ja vuonna 1902—1905 nimitettyjen viroistaan poistumiseen nähden, on niin yleisesti tunnettua, ettei sitä ole tarvis tässä kertoa. Wiipurin ja Waasan Hovioikeuksissa ei lakia ole tarvinnut toimeenpanna muuta kuin yhden kanslistin suhteen ensinmainitussa hovioikeudessa, koska asiat niissä ovat toisin järjestyneet. Lain soveltaminen muilla virkamiesaloilla lienee paraikaa käsittelynalaisena, joten sitä koko laajuudessaan ei vielä voida arvostella. Mutta sen täytäntöönpanosta koulualalla on Senaatti jo tehnyt ratkaisevan päätöksensä ja se on tapahtunut tavalla, joka pää-

osaltaan osottaa aivan hämmästyttävää mielipiteiden muutosta asianomaisissa mainitun lain säätäjissä ja soveltajissa, osaksi on suorastaan sanotun lain vastainen.

Sen käsityksen mukaan, jolle 1904—05 vuoden Valtiosäädyt asettuivat, olivat kaikki maaliskuun 10 päivästä 1903 marraskuun 4 päivään asti 1905 ilman ehdolle panoa nimitetyt alkeiskoulujen opettajat virkoihinsa asetetut poikkeamalla perustuslainmukaisesta järjestyksestä ja siis poikkeuslain alaisia. Epäkohtia koulutoimen alalla koskevassa mietinnössä lausui näiden valtiopäiväin yleinen Anomusvaliokunta selvästi tämän käsityksensä. Mainittu yleisen Anomusvaliokunnan mietintö joutui sitten samoilla valtiopäivillä asetettuun erityiseen Anomusvaliokuntaan, joka yhtyi samaan käsitykseen. Erityisen valiokunnan mietintö, jonka allekirjoittajien joukossa tavataan Herrat L. Mechelin, R. A. Wrede, L. Gripenberg, O. Donner, F. Lundenius ja J. Grotenfelt, saavutti säätyjen hyväksymisen ja edellämainittu käsitys lausuttiin sen mukaisesti myöskin Valtiosäätyjen alamaisessa anomuksessa 10 päivältä huhtikuuta 1905.

Mutta kun poikkeuslakia piti koulualalla panna toimeen, selitti Senaatti maaliskuun 11 päivänä 1907, etteivät vuosina 1902—05 nimitetyt alkeisoppilaitosten opettajat kuulu niihin virkamiehiin, joitten sanotun lain mukaan on viroistaan erottava.

Kun edellämainitut erityisen valiokunnan mietinnön allekirjoittajat kaikki nyt istuvat Senaatissa ja useimmat ovat siellä olleet osallisina tämän kysymyksen ratkaisussa, ei tämä ratkaisu ole lisännyt Senaatin eikä poikkeuslain auktoriteettia.

Yhden poikkeuslain alaisen koulunopettajan Senaatti kuitenkin löysi. Senaatti julisti nimittäin, että „yllä mainitun lain toisen momentin edellisen osan perustuksella on kuitenkin Oulun suomalaisen klassillisen lyseon uskonnon ja ruotsinkielen lehtorin, Juhani Hämäläisen luovuttava virastaan, joka on avoimeksi julistettava siinä tapauksessa, ettei virasta eroitettu lehtori Maunu Rosendahl ennen maaliskuun 22 päivää ilmoittaudu virkaan jälleen asetettavaksi". Mutta tämä yksi ainoa laiton oli nimitetty virkaansa vasta 20 päivänä kesäkuuta 1906 eikä siis ollut poikkeuslain alainen. — Tämäkään ratkaisu ei ole lisännyt Senaatin eikä poikkeuslain auktoriteettia.

Vähemmän vaarallista on se, että 95 opettajaa, jotka lainsäätäjän tarkoituksen mukaan ovat olleet eroitettavina, ovat saaneet virkansa pitää, kuin että poikkeuslain luontoista lakia sovelletaan laajimmalti tai ankarammasti kuin

lainsäätäjä on tahtonut. Vaan tämmöistä on tapahtunut paitsi lehtori Hämäläisen suhteen, hyvin monessa muussa tapauksessa siinä muodossa, että vuosina 1902—1905 palveluksessa olleille ei ole tunnustettu samaa virkakelpoisuutta ja ylennysoikeutta kuin muille virkamiehille. Vaikea on tietää kuinka monelle hallinnolliselle virkamiehelle ympäri maata on vääryyttä tehty, mutta Wiipurin ja Turun hovioikeuksissa on tässä suhteeessa monta kertaa räikeästi, Senaatin sitä estämättä, rikottu. Luettelemme muutamia tapauksia.

Senaattori Nyberghin kanssa tapahtuneiden neuvottelujen jälkeen ja Senaattori Nyberghin vakuutettua, että eroaminen tulisi olemaan ainoastaan muotoasia, koska eroavat hovioikeuden jäsenet ja virkamiehet jälleen otettaisiin takaisin hovioikeuden palvelukseen, jättivät Wiipurin hovioikeuden silloiset jäsenet ja virkamiehet joulukuussa 1905 erohakemuksensa mainiten syyksi halunsa helpottaa hallinnollista tietä erotettujen jäsenten ja virkamiesten palaamista hovioikeuteen. Toukokuun 9 päivänä 1906 myönsi Senaatti hovioikeuden asessorien pyytämän eron ja saman kuun 16 päivänä käsitteli hovioikeus uudessa kokoonpanossaan virkamiesten erohakemukset. Hovioikeuden notarioista oli vuonna 1903 erotettu neljä ja kun viimesanottuna päivänä oli ennestään auki kaksi notarionvirkaa, niin olisi erotettujen pääsemiseksi tätä tietä hovioikeuteen riittänyt, että kahdelle notariolle olisi myönnetty ero. Tämä olisi ollut luonnollisin ja ainoa oikea menettely, koska eroa olisi pyydetty ainoastaan siltä varalta, että erotettujen virkoihinsa palaaminen sitä vaatisi ja tähän lisäksi tuli, että erohakemuksen jättäneet virkamiehet, kun erotetut oli asetettu virkoihinsa, peruuttivat erohakemuksensa. Mutta tästä huolimatta antoi hovioikeus heille kaikille eron eikä Senaatissa tähän saatu muutosta.

Sittenkuin Wiipurin hovioikeuden asessorit edellä mainitulla tavalla olivat saaneet eron ja erotetut jäsenet ja virkamiehet oli asetettu jälleen virkoihinsa, tarvitsi hovioikeus suuren joukon apujäseniä voidakseen työskennellä neljällä osastolla, puhumattakaan viidennestä osastosta, jota varten jo oli myönnetty varat. Kaikki viimeksi erotetut tarjoutuivat apujäseniksi. Mutta siitä huolimatta ehdotti hovioikeuden uusi enemmistö apujäseniksi aivan uusia henkilöitä, osalta vastoin heidän omaa haluansakin. Eikä Senaatti, yhtä poikkeusta lukuunottamatta, muuttanut tuota ehdotusta, vaikka sen kautta vanhemmat virkamiehet saivat väistyä nuorempien tieltä.

Turun hovioikeus taas ei ole ottanut yhtään poikkeuslain nojalla erotettua hovioikeuden jäsentä edes ylimääräiseksi virkamieheksi, ja hakiessaan avonaisiksi joutuneita virkoja hovioikeudessa on heidät virkoja täyttäessä tai ehdollepanoja tehtäessä järjestään syrjäytetty, vaikka heidän virka-ansioittensa nojalla olisi pitänyt tulla huomioonotetuiksi. Apujäseniksi hovioikeuteen ei hovioikeus liioin ole ehdottanut heitä eikä Senaatti määrännyt heitä vaan muita, vähemmän ansiokkaita henkilöitä. Syrjäytystä on perusteltu väliin toisella, väliin toisella tavalla. Muutamissa tapauksissa ei hovioikeus ole ensinkään perustellut menettelyään, joten näyttää siltä, kuin jo yksinään se seikka, että puheenalaiset virkamiehet ovat olleet maan palveluksessa sortovuosina, tekisi heidät hovioikeuden mielestä virkoihin kelpaamattomaksi.

Mutta tällainen käsitys on lainvastainen ja Hovioikeuden siihen käsitykseen perustuva entisten jäsentensä syrjäyttäminen on lainvastainen ja rikoksellinen..

Joskin poikkeuslain nojalla erotetut virkamiehet olisivat nimitetyt virkoihinsa poikkeamalla perustuslainmukaisesta järjestyksestä, jää kumminkin tosiasiaksi, että heidät oli virkoihinsa pätevästi nimitetty. Tämä on käytännössäkin tunnustettu, kun ei heidän tuomioitaan ole purettu eikä mitättömiksi tehty ja se on aivan selväksi vahvistettu sen kautta, että on katsottu heitä ei voitavan ilman erityistä lainsäädännöttä viroistaan poistaa. Mutta jos niin on, ei sitäkään, että he noin nimitettyinä ovat virkojansa toimittaneet, voida virheeksi katsoa, eikä sanottua virantoimitusta heidän virka-ansiotansa ja virkaylennysoikeutta vähentäväksi laskea. Poikkeuslakikaan ei sisällä mitään, joka voisi antaa aihetta semmoiseen menettelyyn. Jos hovioikeus siis on katsonut puheenaolevien virkamiesten nuhteettomuuden vähentyneeksi sen kautta, että he ovat toimittaneet virkojansa, vaikka heidät on niihin nimitetty perustuslainmukaisesta järjestyksestä poikkeamalla, on hovioikeus mennyt lainsäännösten sisällyksen ja tarkoituksen sivu ja anastanut lainsäätäjän valtaa asettamalla lainsäädännöllemme kokonaan vieraita nuhteettomuus- ja kelpaavaisuusvaatimuksia.

Mutta onpa hovioikeus muutamissa tapauksissa yrittänyt näitä päätöksiään perustellakin. Niinpä viime Toukokuun 28 päivänä, jolloin hovioikeus kuuteen avonaiseen asessorin virkaan ehdolle asetti ainoastaan semmoisia henkilöitä, jotka eivät olleet sortovuosina palvelleet hovioikeudessa. Kun asessorinvirkoja olivat hakeneet paitsi ehdolle asetetut henkilöt myöskin poikkeuslain nojalla viroistaan

poistetut entiset hovioikeudenneuvokset Liuksiala ja Havu sekä entiset hovioikeuden asessorit Alanen, Käpy, Raade, Roinila, Saarikoski, Ruusuvaara, Tähkäpää, Heikkilä ja Auer, ja näistä monet ovat virkavuosiltaan ja ansioiltaan useita ehdolle asetettuja etevämpiä, ei hovioikeus voinut välttää heidän syrjäyttämisensä perustelemista, vaan oli pakotettu selvemmästi kantansa määrittelemään. Hovioikeuden lausunto on sanomalehtien mukaan seuraavainen:

„Koska elokuun 21 päivänä 1772 vahvistetun hallitusmuodon 10 §:n mukaan, sittenkun asessorinvirka hovioikeudessa on joutunut avonaiseksi, hovioikeuden on viran täyttämiseksi Keisarilliselle Majesteetille alamaisuudessa ehdotettava kolme ymmärtäväisintä, arvollisinta ja virkaan sopivinta henkilöä, jotka ovat saatavina, sentähden ja kun hovioikeuden saman hallitusmuodon 15 §:n mukaan tulee ei ainoastaan käyttää oikeutta vaan myös valvoa ja pitää huolta, että lakia ja oikeutta nuhteettomasti ja kelvollisesti käytetään maan kirjotetun lain, sääntöjen ja asetuksien mukaan, mutta entiset hovioikeudenneuvokset Liuksiala ja Havu sekä entiset hovioikeudenasessorit Alanen, Käpy, Raade, Roinila, Saarikoski, Ruusuvaara, Tähkäpää, Heikkilä ja Auer, koska he viranteossaan ja erinomattain tuomarin edesvastauksellista virkaa toimittaessaan, syrjäyttäen viimemainitun perustuslainsäädöksen, ovat noudattaneet vastoin perustuslakia syntyneitä käskyjä ja määräyksiä, hovioikeus ei katso entistä hovioikeudenneuvosta, Liuksialaa y. m. sopiviksi eikä edes arvollisiksi nykyään saamaan asessorinvirkaa hovioikeudessa, vaikkakin heillä olisi tarpeellista taitoa ja kokemusta siihen, eikä näin ollen saata panna entistä hovioikeudenneuvosta Liuksialaa y. m. ehdolle kysymyksessä oleviin asessorinvirkoihin hovioikeudessa."

Hovioikeus väittää siis, että hovioikeuden entiset jäsenet olisivat tuomareina noudattaneet perustuslainvastaisessa järjestyksessä säädettyjä asetuksia tai muita perustuslainvastaisesti annettuja käskyjä ja määräyksiä. Mitä tähän väitteeseen tulee, niin ensiksikin voi sitä sanoa myöskin hovioikeuden nykyisistä jäsenistä. Ja toiseksi ei ole hovioikeudella ollut oikeutta sitä sen virkamiehen virheeksi tai hänen virkakelpoisuuttaan vähentäväksi lukea, ennenkuin syytetty, nautittuaan lailliset oikeudenkäyntietunsa, on laillisessa järjestyksessä syypääksi havaittu ja syylliseksi tuomittu. Tässä tapauksessa tietäisi hovioikeuden menettely sitä, että hovioikeus hallinnollista toimintaa suoritta-

essa on laillisia muotoja laiminlyöden anastanut tuomarin valtaa.

Selvästi ymmärtäen, miten turmiollisesti se vaikuttaisi yleiseen oikeudentajuntaan, lakien ja oikeuden kunnioitukseen ja kansalaisten vakaumukseen oikeuslaitoksensa vanhurskaudesta, jos semmoiset ylioikeuksien rikkomukset kuin nyt puheeksi tulleet jäisivät oikaisematta, rohkenemme toivoa, että Kansaneduskunta katsoo tarpeelliseksi ryhtyä sopiviin toimiin näin alkaneen uuden laittomuuden kukistamiseksi, varsinkin kun ei näytä olevan toiveita, että nykyinen kotimainen hallitus pystyisi oikaisemaan alaistensa vallattomuutta eikä edes näytä olevan takeita siitä, että se pitää sitä tarpeellisena. Jos Hallitusmuodon 16 §:ää vielä olisi mahdollinen kaikissa osissaan meillä käyttää, voitaisiin ehkä semmoiset törkeät laittomuudet kuin nyt puheenaolevat katsoa semmoisiksi „koko Kollegiumin" Kuningasta, Valtakuntaa tai Kruunun Majesteettia koskeviksi hairahduksiksi, joita varten siinä §:ssä säädetään Valtakunnan Oikeus asetettavaksi. Mutta kun tätä perustuslain kohtaa tuskin enään voidaan meidän oloihin ollenkaan soveltaa ja katsoen siihen, miten mainittu lainkohta tulkittiin jo kuningas Kustaa III:n aikana, ovat nämä rikkomukset sen laatuisia, että ne kuuluvat Senaatin Oikeusosaston korjattaviksi. Missään tapauksessa ei vääryyttä saa ehkäisemättä jättää, ja koska Hallitusmuodon 2 §:n mukaan Hallitsijan korkea velvollisuus on hallita maata niinkuin laki sanoo, hänen eikä kenenkään muun, koska hänen tulee oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella, mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää, hävittää ja polkea, niin katsomme velvollisuudeksemme ehdottaa:

että Kansaneduskunta alamaisessa anomuksessa Keisarilliselta Majesteetilta pyytäisi pikaisia toimia sen väkivallan ehkäisemiseksi, joilla menneinä laittomina vuosina palveluksessa olleilta virkamiehiltä on tämän heidän palveluksensa vuoksi ryhdytty riistämään virkakelpoisuutensa ja nuhteettomuutensa; sekä

että ne hovioikeuden jäsenet ja muut viranomaiset, jotka sanotussa suhteessa ovat

väärin menetelleet, tästä vääryydestään saatetaan ansion mukaisten seuraamusten alaiseksi.

Helsinki, kesäkuun 8 päivänä 1907.

A. Lagerlöf.

Juho Rannikko.
J. E. Heikiö.
H. G. Paloheimo.
Hannes Gebhard.
Väinö Kivilinna.
Tuom. Pohjanpalo.
Liina Ala-Kulju.
S. N. Rajala.
Juho Lepistö.
Justus Ripatti.
Kaarle O. Knuutila.
J. E. Antila.
Erkki Pullinen.
Aug. Hjelt.
Aleksandra Gripenberg.
Iisakki Hoikka.
Liisi Kivioja.
T. Nykänen.
Juho Ylikorpi.
A. Koivisto.

Keskustelu:

Ed. **Castrén:** Kun nyt julkiluettu surkea ja meidän valtiopäiviemme historiassa kuulumaton anomustekele, jott'en käyttäisi jotakin toista sanaa, anomustekele, joka ei suinkaan ole omiansa enentämään sen allekirjoittajien arvokkaisuutta, jos siitä tämän jälkeen enään voi lainkaan olla puhetta, on sitä laatua, että se sietää lähempää tarkastusta, pyydän minä ehdottaa, että se pantaisiin pöydälle ensi tulevan lauvantain istuntoon.

Ed. **Renvall:** Minä olen pyytänyt saada kannattaa ed. Castrénin tekemää ehdotusta. Minun mielestäni myöskin tämä perin muodoton anomus, joka näyttää osoittavan että sen kirjoittajat eivät tunne valtiopäiväjärjestyksen muotoja, ei nyt voi tulla lähemmän tarkastuksen alaiseksi.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Castrén viime lauvantain istunnossa kehotti suomalaisen puolueen jäseniä, huomauttaessaan jonkunlaisista laittomuuksista, interpellatsioonilla kääntymään hallituksen puoleen. Tähän kehotukseen oli kieltämättä aihetta, vaikka silloin esillä oleva asia ei sopinut interpellatsioonin esineeksi. Nyt esille otettu asia ei myöskään kaipaa interpellatsioonia, mutta niinkuin olemme kuulleet, niin tämä anomusehdotus sisältää erittäin raskaita syytöksiä hallitusta ja hallituksen alaisia virastoja vas-

taan. Sentähden on aivan kohtuullista että tätä asiaa ei vielä tämän päivän istunnossa siirretä valiokuntaan, vaan että se pannaan pöydälle niin pitkäksi ajaksi, että hallituksen jäsenillä on tilaisuutta esiintyä eduskunnan edessä ja osoittaa, mikäli he siihen pystyvät että tämän kirjoituksen sisällys on väärä.

Minäkin siis pyydän kannattaa asiakirjan panoa pöydälle, ja teen sen vakaumuksessa että se keskustelu, joka täällä saattaa syntyä hallituksen jäsenten ja anomuksenehdotuksen esittäjäin välillä, tulee olemaan melkoista asiallisempi kuin, jos täällä syntyy väittelyä ainoastaan eri ryhmäin kesken. Ehkä pöydällepano nimenomaan juuri tulevan lauvantain istuntoon, jos istunto silloin pidetään, on täysin sopiva ja riittävä myöskin hallituksen jäsenille tutustumaan tähän asiakirjaan.

Puhemies huomautti ed. Danielson-Kalmarin lausunnon johdosta että oli aikomus pitää täysi-istunnot paitsi ensi keskiviikkona myöskin ensi perjantaina ja lauantaina.

Ed. **Estlander**: Den nu upplästa skriften och de yrkanden på åtgärder, som där i petitionsform framställas, gifva anledning till allvarsamma betänkligheter, huruvida öfverhufvudtaget ett ärende af denna beskaffenhet kan vid landtdagen upptagas. Det är ju en grundsats, som i hvarje stat, där ett konstitutionelt förhållande eger rum, är beståndande, att folkrepresentationen icke bör ingripa uti den allmänna förvaltningen, allra minst uti justitien, med yrkanden på åtgärder i enskilda fall. Det kunde ur denna synpunkt vara anledning att, såsom jag redan antydde, draga i tvifvelsmål, huruvida detta ärende kunde vid landtdagen behandlas. Emellertid och då det måste förutsättas att frågan uti denna dess form är för en stor del af representationen ny och obekant, vill jag icke motsätta mig att ärendet nu bordlägges, likväl förbehållande mig tillfälle att, om jag för min del pröfvar sådant vara riktigt, vid det plenum, där frågan ånyo föredrages, göra ett yrkande i den väg jag här har antydt.

Puhemies kehoitti puhujia nyt rajoittamaan lausuntonsa vaan asian pöydällepanoon, koska asia kerran oli pöydälle pyydetty.

Ed. **Castrén**: Minulla on samat epäilykset kuin ed. Estlanderilla. Mutta jotta nämä epäilykset voisivat tulla lähemmin punnituiksi ja harkituiksi, olen minäkin ehdottanut pöydälle panemista. Ed. Danielson-Kalmari on lausunut täällä toivomuksen että hallituksen jäsenet pöydälle panon kautta asetettaisiin tilaisuuteen olla asian käsittelyssä saapuvilla torjuakseen heitä vastaan tehtyjä syytöksiä. Mainittu edustaja on hallituksen

jäsenten saapuvilla olosta arvellut koituvan senkin edun että keskustelu eri puolueitten välillä kävisi vähemmän mieskohtaiseksi. Tämän johdosta pyydän saada sanotuksi ettei ed. Danielson-Kalmari ole oikea mies eduskunnassa puhumaan mieskohtaisuuksien välttämisestä. Minun luullakseni ei kukaan koko meidän valtiopäiviemme aikana ole tehnyt itseänsä syypääksi niin rajuihin ja niin — minä en kammoksu käyttää tätä sanaa — alhaisiin mieskohtaisiin hyökkäyksiin, kuin ne, joihin ed. Danielson-Kalmari teki itsensä syypääksi viimelauantaisessa keskustelussa yksityisiä eduskunnan jäseniä vastaan.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Kun ed. Estlander ei lopulta vastustanut asian pöydällepanoa, niin saattaa näyttää vähemmin tarpeelliselta huomauttaa siitä että ne epäilykset, jotka hänellä ovat eduskunnan oikeudesta ottaa esille tällaista asiaa, eivät ole maamme perustuslakeihin perustuvia. On kyllä totta että eduskunnalla ei ole oikeutta sekaantua hallintoon, mutta sillä ei eduskunta sekaannu hallintoon että se kääntyy hallitsijan puoleen pyytämällä että hän valvoo sitä että hallinnossa lakia noudatetaan. Ja kun eduskunnalla on siihen oikeus, niin sillä täytyy myös olla oikeus seikkaperäisesti perustella, minkätähden se esittää hallitsijalle tällaisen anomuksen.

Mitä tulee ed. Castrénin huomautukseen, niin voisihan hänelle sanoa hyvin paljon. Mutta minä toivon ylipäänsä että saatan välttää sanavaihtoa hänen kanssaan, supistaa sen ainakin kaikkein vähimpään, ja tulen tekemään sen nimenomaan silloin kun hän niinkuin vastikään suvaitsee esiintyä hänelle totuttuun tapaan.

Ed. **Renvall**: Minä pyysin puheenvuoroa ed. Danielson-Kalmarin ensimäisen lausunnon johdosta, siinä kun hän määritteli sitä muotoa, jossa pöydällepano tapahtuisi ja sitä tarkotusta, jota varten asia pöydälle pantaisiin. Minä katson, että se ajatus, joka siihen sisältyy, ei ole sopusoinnussa V. J:n kanssa. Anomusehdotuksen pöydällepanossa piilee interpellatsiooni, ilman että kuitenkaan itse interpellatsioonin muotoa olisi käytetty. Interpellatsioonista määrää V. J:n 32 §, että se on annettava eduskunnalle sisällykseltään määriteltynä. — Sitä tämä anomusehdotus ei ole. — Sitten on eduskunnan asia päättää, onko se esitettävä hallitukselle vai eikö. Tässä tahdotaan minun ymmärtääkseni sen menettelytavan kautta, joka täällä näyttää olevan pohjalla, estää eduskuntaa ensin lausumasta mielipidettään siitä, onko asia sen arvoinen, että se on hallitukselle esitettävä vastattavaksi. Minä katson, että tässä kysymyksessä on eduskunnan jäsenillä vielä paljon syytä lausua

mielipiteensä. Ne asiat, joista täällä on puhuttu, ovat sellaisia että voi olla erimieliä siitä, ovatko ne asetettavat hallituksen vastattaviksi. Minusta ne eivät ole sellaisia. Kun minä senvuoksi olen pyytänyt asiaa pöydälle, tein ja teen sen vieläkin toisilla edellytyksillä kuin ed. Danielson-Kalmari, en sillä, että siten saataisiin aikaan väittelyä ed. Danielson-Kalmarin edustaman ryhmän ja hallituksen välillä, vaan sen takia, että eduskunnan muilla jäsenillä voi olla paljon sanottavaa tämän anomusehdotuksen laillisuudesta.

Ed. **Paasikivi**: Edellisen puhujan lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että hän ei näy huomaavan sitä eroa, mikä on olemassa yhdeltä puolen varsinaisen interpellatsioonin ja toiselta puolen sen menettelyn välillä, että hallituksen jäsenet ovat saapuvilla eduskunnan istunnoissa ja antavat tietoja, joita he katsovat tarpeellisiksi. Tässä ei ole kysymys mistään varsinaisesta interpellatsioonista, josta puhutaan V. J:n 32 §:ssä. Minunkin nähdäkseni saattaisi asian käsittelylle olla eduksi, jos hallituksen jäsenet tahtoisivat käyttää sitä oikeutta, mikä heillä on, nimittäin olla saapuvilla eduskunnan istunnoissa ja, V. J. 51 §:n myöntämän oikeuden nojalla, käyttää puheenvuoroa niissä asioissa, jotka esille tulevat. Muuten on huomattava, että eduskunnan jäsenillä on, vaikkei varsinaista interpellatsioonia olekaan esitetty, oikeus kääntyä hallituksen jäsenten puoleen, jos he ovat saapuvilla, ja pyytää heiltä tietoja, joihin he tietysti vastaavat, jos katsovat sen tarpeelliseksi. Ainakin eduskuntakomiteassa, kun tämä asia oli käsittelyn alaisena, oli yleinen käsitys tällainen.

Päätös:

An. ehd. n:o 174 **pantiin pöydälle** ensi **lauvantain** istuntoon.

Uuden Hallitusmuodon säätämistä ja muutoksia Hallitusmuotoon koskevia.

An. ehd. n:o 59, Uuden yhtenäisen hallitusmuodon säätämisestä. (Liitteet I,5, siv. 29),

julkiluki ed. **Virkkunen.**

Tämän yhteydessä esitettiin ennen pöydälle pantu an. ehd. n:o 1 ja lähetettiin molemmat **perustuslakivaliokuntaan.**

Ed. **Oljemarkille** myönnettiin lupa yksityisten asiain tähden olla poissa ensi keskiviikon täysi-istunnosta.

Puhemies ilmoitti seuraavan täysi-istunnon olevan ensi keskiviikkona kello 11 a. p. sekä ensi perjantaina ja lauantaina kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 12,$_{20}$ yöllä.

Pöytäkirjan vakuuteksi:
F. W. Kadenius.

12. Keskiviikkona 12 p. kesäkuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Heimonen, Oljemark, Paloheimo ja Runeberg.

Tarkistettiin pöytäkirjanotteita edellisestä istunnosta.

Valiokuntain jäseniä.

Luettiin pöytäkirjanote eduskunnan valitsijamiesten kokouksesta kesäkuun 10 p:ltä, jossa ilmoitettiin että sitte, kun eduskunta oli vapauttanut ed. Ehrnroothin ja Oljemarkin jäsenyydestä valiokunnissa, edellisen talousvaliokunnassa ja jälkimäisen työväenasianvaliokunnassa, valitsijamiehet yksimielisesti olivat valinneet ed. **Ehrnroothin** jäseneksi **työväenasiainvaliokuntaan** ja **Oljemarkin talousvaliokuntaan** sekä ed. Ehrnroothin sijaan varajäseneksi ed. **Dagmar Neoviuksen.**

Ed. **Heimoselle** myönnettiin lupa olla poissa tämän viikon istunnoista yksityisten asiain takia.

Toimitus- ja tarkastusvaliokunnat.

Puhemies ilmoitti puhemiesneuvoston päättäneen, siihen nähden että on mahdollista että piakkoin valmistuu joku mietintö, kehoittaa valitsijamiehiä valitsemaan toimitus- ja tarkastusvaliokuntaan jäseniä sekä myöskin suhteellisen vaalitavan mukaan sovelletun tarpeellisen määrän varajäseniä.

Ehdotus eduskunnan työjärjestykseksi.

Puhemies ilmoitti puhemiesneuvostossa päätetyn esittää eduskunnan työjärjestyksen käsittelytavan sellaiseksi, että aamupuolen osa tätä täysi-istuntoa omistettaisiin sen tarkastamiseen ja pohtimiseen, ja mahdollisesti käsittelemättä jäänyt osa jätettäisiin ensi perjantain istuntoon ja iltapuolen istunto taas käytettäisiin anomusehdotusten käsittelyyn.

Puhemiesneuvoston tekemä ehdotus hyväksyttiin.

Työjärjestyksen

ensi otsake Perustautumistoimesta sekä §:t 1—4 **hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta.

Sen jälkeen puheenvuoron saivat:

Ed. **Neovius, A.**: Landtdagen har en hel mängd utgifter att bestrida, och härförinnan hafva de utgifter, som förekommit, bestridts af statsutskottet. Något uttryckligt stadgande om att dessa omsorger skola ankomma på statsutskottet förefinnes emellertid icke och enligt den nya L. O. hafva till de tidigare förekommande utgifterna yttermera sällat sig landtdagsmännens arvoden och resekostnader, hvilka göra att hela sammanlagda beloppet af de utgifter landtdagen har att bestrida, mer än fördubblats. 43 § i gällande L. O. bestämmer endast att statsutskottet skall granska reseomkostnadsräkningarna och medverka till fastställande af funktionärernas, stenografernas och kanslipersonalens aflöningar. Då det är önskligt att de bruk, som förut existerat och befunnits praktiska, fortfarande vidhållas, men å andra sidan enligt min uppfattning ett utskott knappast utan vidare kan tillskrifva sig en befogenhet att förfoga öfver dessa utbetalningar utan att därtill hafva ett uppdrag af landtdagen, tillåter jag mig föreslå att till slutet af detta

kapitel skulle bifogas en paragraf. Dess definitiva formulering torde lämpligast öfverlämnas åt sjumannakomiten. Jag uppläser endast ett förslag för att antyda, hvad enligt min uppfattning denna § borde innehålla. Landtdagens utgifter inberäknadt landtdagsmännens arvoden och resekostnader bestridas genom statsutskottet, som eger att fastställa ordningen härvid, att i mån af behof hos finansexpeditionen rekvirera de nödiga medlen äfvensom att öfver dem aflämna redovisning till statskontoret. De utgifter, som förekomma efter landtdagens slut, bestridas på samma sätt genom expeditionsutskottet. Detta öfverensstämmer med hårintills häfdvunnet bruk. Detaljerna kunna lämnas åt statsutskottet att fastställa.

Ed. **Palmén**: Epäilemättä tulee hyvin tärkeäksi saada vapaa käytäntö ja selvät säännöt, mitenkä ne suuret summat, jotka jokaisilla valtiopäivillä ovat tarpeen, hoidetaan ja käytetään. Mutta minua epäilyttää kokonaan, että eduskunnan asianomaiset luottamusmiehet tässä tekisivät tilin valtiokonttorille. Olen senvuoksi valtiovarainvaliokunnassa ehdottanut sellaista tapaa, että, koska maksuja tulee koko paljo olemaan senkin jälkeen kun eduskunta on eronnut, (tarkoitan maksuja, joista toimitusvaliokunnan tulee päättää,) ja koska muuten eduskunnan talous on monihaarainen, niin kauan kun eduskunta asuu kahdessa paikassa, kaikki samaan vuoteen kuuluvat tilit sovitetaan yhteen lopputiliin, joka aina annettaisiin seuraavien valtiopäiväin haltuun, joten ne sitten voivat asettaa varsinaiset tilintarkastajat. Luulisin että tämä järjestys olisi sekä periaatteellisesti että käytännössä parempi, kuin että valtiokonttori asetettaisiin miksikään tarkastajaksi. Mutta minä luulen että nykyänsä voisimme jättää tämän asian sikseen siitä yksinkertaisesta syystä, ettei mitään tilejä voi esittää ennen kuin tämän vuoden lopussa.

On aivan luonnollista että kun ensi vuoden valtiopäivillä tämä työjärjestys tulee uudestaan tarkastettavaksi, tämä asia otetaan harkittavaksi, ja silloin on meillä jonkunmoinen kokemus asiassa. Tällä kertaa luulisin sopivammaksi, että pykälä jätettäisiin lisäämättä.

Ed. **Schybergson**: Jag ber att få understöda hr Neovius förslag. Jag finner att det är i hufvudsak öfverensstämmande med praxis vid föregående landtdagar och skulle anse att det är i praktiken mycket väl genomförbart. Då statsutskottet rekvirerar en rund summa af, låt oss säga, 100,000 mark för utgifters bestridande, så är det naturligt, att utskottet så snart sig göra låter insänder kvitton och verifikationer, och detta icke blott för landtdagssessionen i dess helhet utan efterhand, såsom man

alltid gör, då man rekvirerat förslagssummor och vid emottagandet endast gifver ett interimskvitto, ett erkännande af att man fått själfva summan, och sedan när man fått verifikationerna, öfverlämnar dessa. I hvarje händelse skulle jag finna, att det vore en brist i arbetsordningen, om ingenting stadgades beträffande denna sak, och anser jag därför, att arbetsordningen i denna del borde återremitteras till sjumannakomitén. Jag vill tillägga att L. O. icke förutsätter tillsättande af revisorer, än mindre af något slags revisionsrätt. Det måste vara de centrala myndigheterna, statskontoret och revisionskontoret, som sköta om granskning äfven af dessa statsverkets utgifter.

Ed. **Renvall**: Minäkin pyytäisin saada kannattaa ed. Schybergsonin tekemää ehdotusta, että tämä asia jätettäisiin 7-miehisen valiokunnan harkittavaksi, senkin vuoksi että useimmissa maissa, mikäli minä luulen tietäväni, on työjärjestys, joskin se on vain toistaiseksi hyväksytty, kuitenkin jäänyt pitempiaikaisesti voimaan. Ja sitä paitsi on mielestäni turhaa nyt ruveta laittamaan työjärjestys sellaiseksi että sitä sitten saadaan paikkailla kerta toisensa perään. Minusta meillä on jo siksi paljon kokemusta edellisiltä valtiopäiviltä, että tuo asia voitaisiin saada työjärjestyksessä jo näillä valtiopäivillä hyväksytyksi.

Ed. **Palmén**: Kokemusta on kyllä edellisiltä valtiopäiviltä, mutta kokemusta nelijakoisesta eduskunnasta; yksikamarisesta eduskunnasta ei sitä ole. Sentähden luulen että uutta kokemusta tarvitaan. Tämä työjärjestys voi kyllä, kun se on kokemuksen kiirastulessa ollut, pysyä kauemminkin olemassa, mutta joka tapauksessa voimme olettaa että ensi vuonna voi lisäyksiä olla tarpeen.

Ennen kaikkea minua kuitenkin oudoksuttaa se ajatus, että kansaneduskunnan asettama luottamusmiehistö, valtiovarainvaliokunta, jonka tulee tarkastaa valtiovaraston kaikki tilit, sitte vuorostaan tulisi valtiokonttorin tilinalaiseksi. En ymmärrä sitä järjestystä, että valtiovarainvaliokunnan jäsenet ensiksi saavat käydä Senaatissa ja valtiokonttorissa tarkastamassa tilejä ja että sitte valtiokonttorin jäsenet vuorastaan saisivat tarkastaa valtiovarainvaliokunnan tilit. Tämä on aivan väärä järjestys; paljo parempi on, että tässä kohden seuraavat valtiopäivät saavat täydelliset ja päättyneet tilit, jotka se tarkastaa, niinkuin se katsoo tarpeelliseksi.

Kun minä äsken nostin valtiovarainvaliokunnan tilauksen mukaan 150,000 markkaa, niin valtiokonttori katsoi asianmukaiseksi, ettei kuittia katsottu miksikään väliaikaiseksi kuitiksi,

se pidettiin lopullisena, kuten minulle nimenomaan ilmoitettiin. Tämä onkin varsin luonnollista, muuten täytyisi kaikki ne matkalaskut ja muut, jotka valtiovarainvaliokunta on tarkastanut, uudelleen tarkastaa virastoissa. Ja se ei olisi asianmukaista.

Ed. **Schybergson**: Statskontoret kommer naturligtvis icke att granska reseräkningarna, det är statsutskottets sak, utan att öfver detsamma någon högre instans finnes, men statskontoret tillser, att summan af räkningarna motsvarar det lyftade beloppet. Hvad beträffar hr Palméns anmärkning om att landtdagen sålunda skulle komma under statskontorets granskning, så är detta icke fallet. Det är endast statsutskottet, som i fråga om sina utbetalningar kommer under sådan kontroll, och det är alldeles riktigt, att hvarje institution, som utbetalar penningar för allmän räkning, skall redovisa för penningarnas användning till de myndigheter, som äro de centrala i detta afseende. Huru som hälst, så bör frågan i denna del återremitteras till sjumannakomitén.

Ed. **af Ursin**: Minä pyydän vaan saada lyhyesti kannattaa ed. Neoviuksen ehdotusta, mikäli se koskee asian lykkäämistä 7-miehiseen valiokuntaan.

Ed. **Nevanlinna**: Meillä ei tosiaankaan ole tällaisissa asioissa, vaikka meillä on ollut valtiopäiviä kauan aikaa, vakiintunut niin säännöllistä järjestystä, kuin voisi otaksua ja joka ainakin olisi tarpeellinen. Hra Neoviuksen ehdotus tarkoittaa kyllä nyt tällaisen järjestyksen aikaansaamista. Minä en kuitenkaan puolestani voi sitä kannattaa. Ensinnäkin siitä syystä, että minusta tämä ehdotus tämmöisenään sisältää ainakin muutamia määräyksiä, jotka eivät käsittääkseni ole eduskunnan annettavia, vaan koskevat asioita, joista hallituksen, lähinnä valtiovarainhallinnon on sekä velvollisuus että oikeus itsenäisesti määrätä ja päättää, ja jossa siis valtiovarainhallinto on ainoa, joka voi jotakin päättää. Sellainen määräys kuin esim. se, että tili näistä menoista on nimenomaan annettava valtiokonttorille, saattaa toteutua ainoastaan siinä tapauksessa, että valtiovarain hallinto, senaatin valtiovaraintoimituskunta, ottaa tämän eduskunnan päätöksen huomioon ja aina niin menettelee, että rahat maksetaan juuri valtiokonttorista ja sinne tilitetään. Mutta tämä on asia, jonka ainoastaan senaatin valtiovaraintoimituskunta saa päättää. Kaikki päätökset siitä muitten puolelta ovat ulottumista senaatin valtiovaraintoimituskunnan lailliseen toimivaltaan, eikä ole suotavaakaan järjestetyn valtiovarain hallinnon kannalta, että kutkaan muut siihen puuttuvat.

Mutta en muutenkaan saata kannattaa tätä ehdotusta. Asia on ymmärtääkseni se, että ne asiat, joita se koskettelee, yleensä ovat seikkoja, jotka ovat senaatin valtiovaraintoimituskunnan määrättävät, tietystikin yksissä neuvoin sen orgaanin kanssa, joka rahallisessa suhteessa edustaa eduskuntaa, siis eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kanssa tekemänsä sopimuksen jälkeen. Minä edellytän ilman muuta, että senaatin valtiovaraintoimituskunta tässä suhteessa sopii eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kanssa ja sen jälkeen antaa määräyksensä ja vain sillä tavoin minä tahtoisin tämän asian järjestettäväksi. Asia on, niinkuin ed. Schybergson on viitannut, jos oikein hänet ymmärsin, kysymys, joka koskee säännöllistä tilinpitoa, mutta se juuri on asia, jossa raha-asiain hallinnon tulee antaa määräyksensä, vaikka, niinkuin jo lausuin, mikäli eduskuntaa koskee, ainoastaan sopimalla asiasta tarpeelliselta osalta eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kanssa.

Pyydän siis puolestani saada vastustaa ehdotetun lisäyksen ottamista työjärjestykseen.

Ed. **Neovius, A.:** I anledning af den föregående ärade talarens yttrande, vill jag endast i korthet nämna, att det förslag jag gjorde, öfverensstämmer med hvad hittills varit brukligt. Jag har yttermera kontrollerat detta genom att taga del af den framställning af hithörande ärendens behandling, som ingår i dr Villgrens senast utgifna framställning af vår finansrätt. Föregående ärade talare ansåg att denna sak borde ordnas enligt öfverenskommelse mellan finansexpeditionen och det organ, som i dylika saker företräder landtdagen. Såvidt jag förstår, förekommer icke något stadgande om hvilket organ, som i dylika saker skall företräda landtdagen, och skulle jag just därför önska att något stadgande i denna väg skulle inryckas i arbetsordningen. Det finnes nu icke något uttryckligt stadgande därom att statsutskottet är det organ, som i dylika saker eger företräda landtdagen.

Ed. **Palmén:** Minä en tiedä onko sille ratkaiseva merkitys tunnustettava, mitä yksityinen tutkija on lausunut finanssioikeuden alalla, mutta joka tapauksessa, jos eduskunta nyt tarvitsee 800,000 markkaa käytettäväksi ja siitä tulee sanokaamme 6—7 kuittia valtiokonttoriin, tasaisin summin nostamalla mitä tarvitaan, niin kyllä selvitys tilijärjestelmän kannalta on aivan selvää. Valtiokonttori ja finanssitoimituskunta tietävät, että varat todellakin ovat nostetut ilmoitettua tarkoitusta varten. Sitävastoin on tilityksen kannalta hyvin outoa, jos virastot ja viranomaiset oltuaan muutamia kuukausia ennemmin valtiovarainvaliokunnan

tuomion alaisina, sitten pari kuukautta myöhemmin tulevat sen tuomariksi. Sitä minä jyrkästi vastustan, samassa kuin tunnustan että jokainen, joka saa niin suuren summan haltuunsa, on velvollinen tekemään siitä aivan yksityiskohtaisesti tiliä. Valtiovarainvaliokunnan tekemä tilitys voi kokonaisuudessaan tulla tarkastuksen alaiseksi, jos seuraavat valtiopäivät siitä pitävät huolta. Tahdon mainita että ennenkin mikäli muistan, valtiovarainvaliokunta on saanut tarkastaa niitä tiliä, jotka ovat jääneet peruksi edellisiltä valtiopäiviltä. Tarkastus on toimitettu valtiovarainvaliokunnassa. On katsottu että esim. 1906 vuoden valiokunta oli jäävitön tarkastamaan mitä 1905 v:n valtiovaliokunta on saanut nostaa ja käyttää.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o Ken kannattaa ed. Neoviuksen tekemää ehdotusta vastaehdotukseksi, vastaa jaa, jos ei voittaa, tulee ed. af Ursinin tekemä ehdotus vastaehdotukseksi.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken kannattaa valiokunnan mietintöä kysymyksenalaisessa kohdassa, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta asiassa hyväksynyt ed. af Ursinin tekemän ehdotuksen.

Lippu äänestyksessä annettiin 146 jaa- ja 41 ei-ääntä, joten valiokunnan **mietintö** kysymyksenalaisessa kohdassa oli **hyväksytty.**

Puhemies huomautti, että kun nyt eduskunta oli hyväksynyt 3 §:n ja siten on päätetty asetettavaksi kansliatoimikunta, niin olisi hyvä, jos tämän kansliatoimikunnan jäsenet niin pian kuin mahdollista valittaisiin ja kehoitti edustajia tämän istunnon iltaosaan miettimään keitä neljää edustajaa tähän tahdotaan, jotta voitaisiin, kun luultavaa on että yksimielisyys saavutetaan, jo iltapäivällä asettaa tämä toimikunta.

Valitsijamiehistä ja valiokunnista.

§:t 5—6 **hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta.

§ 7.

Keskustelu:

Ed. **Ehrnrooth**: Enligt 7 §:s 1 mom. böra elektorerna vid val af ledamöter till utskott söka så fördela platserna att hvarje landtdagsman blir ledamot eller suppleant i något utskott. Det synes mig emellertid, som om detta moment skulle dikterats af synpunkter, hvilka visserligen i någon mån kunna ega skäl för sig, men lika fullt icke kunna tillerkännas ett sådant vitsord att de finge blifva normerande för utskottsvalen. Vid dessa böra väl landtdagens elektorer framom allt annat ha i sikte att utskotten besättas på det för utskottens arbete möjligast bästa sätt. Den synpunkt, som i detta afseende i det föreliggande förslaget så bestämdt har ställts i förgrunden, kan enligt min tanke icke tillmätas ett sådant värde, att detsamma bör eller ens kan få ett synligt uttryck i arbetsordningen. Jag tillåter mig därför föreslå, att det första momentet af paragrafen finge utgå.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Jag ber att få förena mig om det förslag, som här framställts af hr Ehrnrooth. Den tanke, som tyckes ligga bakom denna paragraf i arbetsordningen, är att utskotten äro till för landtdagsmännen ock icke landtdagsmännen för utskotten. Jag tror att, om detta första moment bortlämnades, man därigenom skulle skapa säkrare ock bättre garantier för att arbetet inom utskotten komme att utföras på bästa möjliga sätt. Vid denna landtdag hafva vi ju en mängd utskott, som icke finnas särskildt omnämnda i L. O. Man kan emellertid tänka sig att vid en annan landtdag antalet utskott icke skulle blifva så stort som nu, och då kunde det t. o. m. ifrågasättas om paragrafens första moment alls finge sin tillämpning, ifall man icke tager med i räkningen justerings- och expeditionsutskotten, hvilka ju i detta sammanhang icke alls behöfva beaktas.

Ed. **Setälä**: Ehdotuksen 7 §:n ensimäinen momentti on tähän otettu lähinnä liittyen siihen esikuvaan, minkä tarjoaa Norjan suurkäräjäin työjärjestys, jossa on nimenomaan sanottuna, että suurkäräjäin kaikkien jäsenten tulee olla jäseninä suurkäräjäin pysyvissä komiteoissa. Sen mukaan mitä 7-miehisessä komiteassa oli tunnettu, on tuo järjestys näyttäytynyt erittäin hyödylliseksi suurkäräjäin työlle Norjassa. Luultiin sen vuoksi että huomautus tähän suuntaan olisi meilläkin paikallaan. Sehän ei kuitenkaan ehdottomasti sido valitsijamiehiä.

Ed. **Ingman, Lauri**: Minäkin pyydän kannattaa ed. Ehrnroothin tekemää ehdotusta, että tämä momentti poistettaisiin. Sen lisäksi mitä hän esitti, pyytäisin huomauttaa, että jos tällainen määräys jäisi §:ään, niin, — vaalien tapahtuessa valiokuntiin sillä tavoin kuin ne nyt valtiopäiväjärjestyksen mukaan tapahtuvat, — se edellyttäisi lisäsäännöksen jonka kautta lausuttaisiin, minkä voimakkaampien ryhmien asiaksi ja velvollisuudeksi tulisi toimia niin, että pienten ryhmäin edustajat myöskin tulevat valiokuntien jäseniksi, niin pienten nimittäin, etteivät ne omilla voimillaan voi jäseniään valiokuntiin saada. Tämä on mielestäni taas aivan mahdotonta, ja sekin seikka puhuu sen puolesta, että momentti joutaa pois.

Ed. **Castren**: Minä pyytäisin myös saada kannattaa täällä tehtyä ehdotusta siitä, että ensimäinen kohta suljettaisiin pois. Ainakin minuun on tämä tehnyt hyvin tympästyttävän vaikutuksen. On kyllä totta, että Norjassa on asian laita sellainen kuin täällä on mainittu, mutta siellä ovat olot eduskunnassa niin monessa kohden eroavaiset meidän oloistamme, että tuskinpa vaan vertaus voi tulla kysymykseen. Norjan perustuslaki eroaa niin suuresti koko luonteeltaan ja rakenteeltaan meidän valtiopäiväjärjestyksestä, että myöskin minusta tuntuu ettei tässä kohden vertauskohtia Norjasta voida tuoda kyseenalaisen momentin pysyttämisen puolustamiseksi. Minä olenkin ymmärtänyt että ed. Setälä on ainoastaan tahtonut tehdä selkoa siitä, mitkä näkökohdat ovat olleet vaikuttamassa 7-miehisessä valiokunnassa puheenalaisen kohtaan nähden.

Ed. **Karhi**: Minä pyydän kannattaa 7 §:n ensimäisen momentin pysyttämistä työjärjestyksessä.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken käsittelyn alaisessa kohden kannattaa valiokunnan mietintöä, vastaa jaa, jos ei voittaa on ed. Ehrnroothin tekemän ehdotuksen mukaan 7 §:n ensimäinen momentti päätetty poistaa.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla; **7 § oli siis hyväksytty.**

8 §.

Keskustelu:

Ed. **Castrén**: Tähän pykälään nähden eroaa suomalaisen ja ruotsalaisen ehdotuksen teksti toisistaan eräässä varsin tärke-

ässä kohdassa. Suomalaisessa tekstissä sanotaan valiokunnan äänestyksistä seuraavalla tavalla: »muissa asioissa äänestettäköön avoimesti». Ruotsalaisessa tekstissä taas sanotaan: »i öfrigt må öppen omröstning ske». Kun suomalainen teksti antaa varteen, että äänestämisen on ehdottomasti tapahtuminen avoimesti, sisältää ruotsalainen teksti taas sen että lauseen tarkoittamissa muissa asioissa äänestys voi tapahtua avoimesti, ja että siis valiokunta kullakin kerralla, kun äänestys on tapahtuva, päättää, onko äänestys toimitettava avoimesti vai suljetuin lipuin.

Pyytäisin saada 7-miehisen valiokunnan jäseniltä tietää, kumpiko teksti on oikea, suomalainenko vai ruotsalainen.

Ed. **Rosenqvist V. T.**: Den första meningen uti paragrafen lyder: »Hvarje utskott väljer vid sitt första sammanträde ordförande och viceordförande.» Jag skulle tro att redan erfarenheten från denna landtdag har visat att det vore mera ändamålsenligt om orden »vid sitt första sammanträde» utelämnades. Det är ju ganska viktigt, hvem som blir ordförande uti ett utskott, och när utskottet första gången sammanträder, har man ofta ännu icke klart för sig hvem man skall välja. Man vill öfverlägga med medlemmar af sin egen partigrupp och möjligen också med medlemmar af andra partigrupper. Skulle då, såsom denna paragraf påbjuder, valet nödvändigt böra ske vid första sammanträde, så kunde man visserligen tänka sig den utvägen, att mötet ajournerades till något senare på dagen. Men just denna landtdag har visat, att plenum också kan blifva sammankalladt på eftermiddagen, utan att man på förmiddagen vet af det. Har då utskottets sammanträde varit utsatt omedelbart före ett dylikt plenum, så är det omöjligt att begagna sig af en ajournering. Jag föreslår alltså att orden »vid sitt första sammanträde» bortlämnas.

Ed. **Söderholm**: Jag skall först be att få yttra mig med anledning af hr Castréns andragande. Då 8 § stadgar, att valen i utskotten skola verkställas med slutna sedlar, därest utskottets samtliga ledamöter icke enas om annat valsätt, och det därefter säges, att i öfrigt må öppen omröstning ske, så synes det mig framgå, att det värkligen är meningen, såsom finska texten kanske klarare gifver vid handen, att omröstning alltid skall vara öppen i utskotten, och att vid sådant förhållande ordet »bör» mera skulle motsvara det, som den finska texten gifver vid handen. I själfva saken gjorde hr Castrén icke något förslag och skall jag icke heller däri yttra mig, ehuru jag nog i viss mån är af annan mening. Hvad sedan

beträffar det af hr Rosenqvist gjorda förslaget, så har sjumannakomitén här ställt sig strängt på L. O:s grund. I 39 § 2 mom. L. O. heter det nämligen: »Kallelse till första sammanträdet utfärdas och ordet föres, till dess ordförande valts, af den äldste medlemmen». Detta syntes komitén gifva vid handen, att det är L. O:s mening att åtminstone ordföranden skall väljas vid första sammanträdet. En annan fråga är sedan den, om bestämningen är alldeles lämplig, men nog synes den mig bäst öfverensstämma med L. O.

Ed. **Paasikivi**: Minun aikomukseni oli ed. Rosenqvistin ehdotuksen johdosta lausua samaa, minkä edellinen puhuja on esiin tuonut. Puheenjohtajan vaalia valiokunnassa ei voida lykätä yli ensimäisen kokouksen, mutta sitävastoin varapuheenjohtajan vaali voidaan siirtää edemmäksi, ja minulla ei ole mitään sitä vastaan, että pykälä, mikäli se koskee varapuheenjohtajan vaalia, tässä kohden tarkoituksen mukaisesti muutetaan.

Ed. **Gustafsson**: Den af hr Rosenqvist anmärkta olägenheten synes mig kunna afhjälpas därigenom, att utskottens första sammanträde ajourneras och sålunda rådrum vinnes att öfvertänka hvilka som skola väljas. Hvad det af hr Castrén anmärkta färhållandet beträffar, ville jag föreslå, att i den svenska texten det skulle heta: »i öfrigt skall öppen omröstning ske,» och att likaså i den finska texten detsamma skulle framhållas uttryckligare än hvad nu är fallet. Det måste medgifvas att i den svenska och äfven i den finska texten ordalydelsen icke är fullt tydlig.

Ed. **Sirola**: Minun käsittääkseni ei koko kysymystä tämän ruotsalaisen tekstin yhtäpitäväisyydestä voi ottaa täällä päätöksenalaiseksi, koska eduskunnan suuri enemmistö ei siitä voi muodostaa itselleen mielipidettä. Arvelen että päätökset tehdään suomalaisen tekstin perusteella ja ruotsalainen teksti toimitetaan ja korjataan sen mukaan kuin kielikysymys eduskunnassa myöhemmin päätetään.

Mitä tulee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaaleihin arvelen että se käy aivan hyvin päinsä ensimmäisessä kokouksessa. Nytkin, vaikka eduskunnan työ on aivan alullansa, sovittiin aivan hyvin ja käytäntö on osoittava, että vaali voi hyvin käydä päinsä ensimmäisessäkin kokouksessa ja että sekä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja voidaan välittömästi valita. Puolustan pykälää sellaisenaan.

Ed. **Castrén**: Minä puolestani en voi ollenkaan kannattaa sitä outoa ääntä, jonka viimeinen arvoisa puhuja täällä on virittänyt. Minun ymmärtääkseni molemmat järjestyssäännöt, niin hyvin suomalainen kuin ruotsalainen, ovat alkuperäisiksi teksteiksi katsottavat ja senpätähden onkin erinomaisen tärkeätä, että ne ovat sopusoinnussa toistensa kanssa, jottei niissä tapauksissa, jolloin toiskielinen teksti eroaa toisesta ja muuten epäselvyyttä on olemassa, mitenkä järjestyssääntö on tulkittava, eduskunta jäisi tietämättömyyteen, mikä on järjestyssäännön pykälän oikeaksi sisällykseksi katsottava.

Eduskunnassa on molemmankielisiä jäseniä, sellaisia, jotka eivät käsitä ruotsinkieltä ja sellaisia, jotka eivät käsitä suomenkieltä, ja molemmat edustavat ne kansanainesta tässä maassa. Senpätähden minä soisin, että me viimeisen kerran kuulisimme sellaista ääntä täällä viritettävän kuin ed. Sirolan virittämä.

Ed. **Cederberg**: Jag begärde ordet endast för att säga det, som hr Castrén redan framhållit. Jag vill på det bestämdaste motsätta mig den uppfattning, åt hvilken hr Sirola gaf uttryck, nämligen att endast den finska texten bör ligga till grund för förhandlingarna och däremot den svenska texten icke tillmätas någon betydelse. Ett dylikt uppfattningssätt strider mot L. O. och mot hvad hittills varit bestående. Jag behöfver icke vidare uppehålla mig härvid, då hr Castrén redan bemött hr Sirola.

Ed. **Tainio**: Seitsenmiehisessä valiokunnassa työjärjestystä suunniteltaessa ja laadittaessa oli suomalainen teksti keskustelun pohjana ja sen mukaan on siis käsitettävä ne kohdat, joista eri käsityksiä voi olla ja siitä pidettävä kiinni.

Mitä muuten tulee ed. Castrénin ankaraan vastalauseeseen ed. Sirolan käsityksen johdosta, niin täytyyhän ottaa huomioon se käytännöllinen tosiseikka, että eduskunnan enemmistö ei voi arvostella ruotsalaisen tekstin sanamuotoa, onko se yhtäpitävä suomalaisen kanssa vai onko siinä erehdyksiä ja niin ollen, jos äänestetään ruotsalaisesta tekstistä, siitä äänestyksestä täytyy jäädä pois kaikkien niiden, jotka eivät ruotsinkieltä osaa sillä tarkkuudella ja varmuudella, että voisivat päättää, mikä sana milloinkin on käytettävä. Tämän huomioon ottaen herra Sirolan esityksessä ei ollut mitään moitittavaa eikä väärää. (Hyvä! hyvä!)

Ed. **Söderholm**: Hr Tainio har alldeles rätt, att det var ett på finska språket affattadt förslag, som legat till grund för behandlingen i sjumannakomitén, men också den svenska af-

fattningen var tillgänglig för komitén. I öfrigt anser jag frågan lämpligast böra upptagas till behandling vid 35 §, dit den egentligen hör.

Ed. **Yrjö-Koskinen Y. K.**: Pyytäisin vain lyhyesti kannattaa edustajien Sirolan ja Tainion lausumaa ajatusta, joka minun käsittääkseni on tässä asiassa ainoa oikea ja ainoa käytännöllisesti mahdollinen.

Ed. **Paasikivi**: Minusta myös tämä asia tulee uudestaan keskustelun alaiseksi sitten, kun päästään 35 §:ään. Minä tietysti olen tässä asiassa sen vastalauseen kannalla, jonka hra Palmén ja minä olemme mietintöön liittäneet ja haluaisin sen vuoksi tämän kysymyksen käsiteltäväksi vastalauseessamme ehdotetussa järjestyksessä, eli että siis suomalainen teksti pantaisiin käsittelyn pohjaksi, koska minustakin se on ainoa mahdollinen menettelytapa.

Ed. **Estlander**: Jag vill icke nu yttra mig om den fråga, som här blifvit väckt, näml. angående hvilken text, som skall ligga till grund för besluten, utan om själfva innehållet i åttonde paragrafen. Jag hade fattat saken så, att här var meningen att lämna tillfälle för utskottet att, om så befunnes önskligt, besluta att öppen omröstning må ske, och i denna form skulle jag anse mig kunna godkänna stadgandet; men för min del skulle jag icke vara beredd att bidraga till en sådan bestämning, som den föreslagna finska texten innehåller, nämligen att utskottets omröstning bör eller måste ske öppet. Jag anser nämligen, att i en så liten församling af röstande som ett utskott det icke är lämpligt att införa ett sådant omröstningssätt. Det har vissa olägenheter, bland annat den att de utskottsledamöter, hvilka af en eller annan anledning komma att såsom de sista afgifva sina röster, äro i tillfälle att genom förändring af sitt sätt att rösta på ett oskäligt sätt inverka på resultatet. Det är ju kändt, att i vissa församlingar dylika öppna omröstningar ega rum, och, då församlingen omfattar ett större antal medlemmar, så reduceras den olägenhet jag här fäst uppmärksamhet vid, men uti en församling med så ringa medlemsantal, som ett utskotts, anser jag, att olägenheten är väsentlig. I öfrigt anser jag ock att det är ett band på den personliga friheten som icke bör åläggas en utskotts ledamot eller landtdagsman. Jag skulle därför väcka förslag om att 8 § finge den lydelse, som i den svenska texten är densamma gifven.

Ed. **Neovius, A.**: Jag ber att få understöda hr Estlanders förslag.

Äänestysesitykset ja **päätökset**:

1:o Ken hyväksyy 8 §:n ensimäisen lauseen mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. V. T. Rosenqvistin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken vastaehdotukseksi mietinnön 8 §:lle hyväksyy ed. Gustafssonin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa, jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Estlanderin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken hyväksyy 8 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siinä kohden hyväksytty herra Gustafssonin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten 8 § **oli hyväksytty** mietinnön mukaan.

9 § **hyväksyttiin** keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. **Castrén**: Käsiteltävänä oleva 10 § kuuluu näin: »Jos valiokunnan jäsen tai varajäsen, joka ei ole jäsenenä toisessa valiokunnassa, on kolme kertaa ilman hyväksyttävää estettä tai erityistä lupaa jäänyt valiokunnan kokouksista pois, on se ilmoitettava eduskunnalle, joka tämän johdosta ryhtyy asianhaarain aiheuttamaan toimenpiteeseen.» Siten kun pykälä on muodostettu, voisi siitä olla seurauksena, että valiokunnan jäsen tai varajäsen, joka on jäsenenä tai varajäsenenä kahdessa valiokunnassa, voisi jäädä pois valiokunnan kokouksista, vaikkei hän olisikaan ottanut osaa toisen valiokunnan kokouksiin. Täten voisi rankaisematta ja ilman mitään seurauksetta valiokunnan jäsen tai varajäsen, joka kuuluu kahteen valiokuntaan, kerta toisensa perästä jäädä pois molempien valiokuntien kokouksista. Jotta tällainen menettely ehkäistäisiin, pyytäisin minä kunnioittavimmin saada ehdottaa, että välilause »joka ei ole jäsenenä toisessa valiokunnassa» jätettäisiin pois. Sillä jos jokin valiokunnan jäsen tai varajäsen, joka kuuluu kahteen valiokuntaan, on jäänyt toisesta pois sen perustuksella, että hän on ollut saapuvilla toisen valiokunnan kokouksissa, niin on se jo hyväksyttävä este, eikä siihen tarvita erityistä lupaa. Edelleen

haittaa minun ymmärtääkseni tätä pykälää toinen varsinainen puute. Kokemus on jo näillä valtiopäivillä osoittanut, että täyttä lain vaatimaa valitsijamiesten lukumäärää ei ole saatu kokoon, vaikka valitsijamiehiä on asianmukaisella tavalla kutsuttu saapuville. Tästä on muun muassa ollut seurauksena, että on täytynyt lykätä valitsijamiesten kokous riittävien jäsenten saapuvilla olon puutteesta. Jotta tällainen menettely saataisiin ehkäistyksi, ehdotan, että 10 §:ään liitettäisiin näin kuuluva momentti: »Jos valitsijamies jää pois valitsijamiesten kokouksesta ilman hyväksyttävää estettä tai erityistä lupaa, meneteltäköön tällaisessakin tapauksessa kuten edellä sanottu on.» Voitaisiin tosin väittää, että tällainen seuraamus tulisi kohtaamaan valitsijamiestä, jos hän on ollut ainoastaan yhden kerran poissa valitsijamiesten kokouksesta. Mutta kun toiselta puolen otetaan lukuun, että valitsijamiehen poissaolo yhdestäkin kokouksesta voipi aikaansaada sen, ettei valitsijamiehet voi täyttää heille V. J:ssä määrättyä tehtäväänsä, niin en ainakaan minä pitäisi sitä seuraamusta, joka pantaisiin valitsijamiehelle, joka yhdestäkin valitsijamiesten kokouksesta on ollut poissa, liika ankarana ja kovana.

Ed. **Estlander**: Det förefaller mig, som om utskottet, då det utarbetade denna paragraf, alltför långt utsträckt de skyldigheter, som utskottet vill åhvälfva suppleanterna. Suppleant är ju till sitt begrepp en person, som inträder i arbetet då ordinarie ledamot är förhindrad att närvara i utskottet, och detta begrepp finnes också på detta sätt fixeradt i 45 § L. O., där det heter: »Är medlem af utskott hindrad att i ärendes behandling deltaga, inkallas suppleant». Vidare än att ställa sitt arbete till utskottets förfogande såsom suppleant för en ordinarie medlem, hvilken är förhindrad, sträcker sig sålunda icke det åliggande, som enligt 45 § L. O. ankommer å suppleant. Jag anser, att man icke kan skäligen af suppleant fordra, att han skall närvara vid alla utskotts sammanträden, äfven vid sådana, där han icke är inkallad för att tjänstgöra såsom suppleant, och det synes mig att heller icke något afsevärdt härmed vinnes. Det förefaller mig, som om utskottet här skulle skattat åt en sträfvan af pedagogisk art, en sträfvan att draga försorg om att suppleanterna skulle exerceras i utskottsgöromål. Det förefaller mig såsom om suppleanterna nog kunde på ett lämpligt sätt komma in i göromålen, äfven om de icke använda sin tid att vara närvarande vid utskottssammanträdena. Jag ber att få föreslå att ur första meningen skulle utgå orden: »eller suppleant, som ej är ledamot i annat utskott».

Ed. **Storbjörk**: Jag skall be att i allo få understöda hr Estlander, men skulle dock önska, att det ändå skulle ingå uti §:n att suppleant eger öfvervara sammanträde, men icke åhvälfvas straff, för uteblifvande, emedan han enligt L. O. icke behöfver vara närvarande i annat fall än att en ordinarie ledamot är förhindrad.

Ed. **Näs**: Landtdagsman Estlander har redan till en väsentlig del förekommit mig i detta afseende. Dock anser jag det vara suppleantens skyldighet att närvara vid utskottssammanträden, endast då ordinarie ledamot icke har tillfälle att deltaga i ett utskotts arbete. Jag anser tillika att suppleant borde i tid underrättas om utskottsmedlems frånvaro och att suppleant då nödvändigt borde närvara vid utskotts sammanträden.

Ed. **Setälä**: Tosin ei kyllä sillä pedagoogisella eli kasvatusopillisella puolella, johon edustaja Estlander viittasi, ole aivan vähäpätöinen merkitys asiaan nähden, mutta päämerkitys minusta kuitenkin varajäsenten läsnäololla olisi itse valiokunnan työlle. Ensinnäkin kun niin usein tapahtuu, että valiokuntien jäsenet samalla kertaa ovat jäseninä toisissa valiokunnissa, ja heille siis usein voi sattua este, olisi suotavaa, että varajäseniä olisi aina saatavilla, jottei tarvitsisi lähteä heitä hakemaan eikä heille sanaa antamaan kesken valiokunnan kokousta. Mutta vielä tärkeämpi seikka on, että sellainen varajäsen, joka ei seuraa valiokunnan keskustelua, tuskin todellisuudessa voi tuottaa mitään hyötyä valiokunnan työlle. Juuri tähän katsoen minusta nyt puheenalainen määräys olisi erinomaisen tarpeellinen.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Jag begärde ordet endast för att understöda doktor Estlander.

Ed. **Tainio**: Minä pyydän yhtyä edustaja Castrénin ehdotukseen, mikäli se koskee sanojen »joka ei ole jäsenenä toisessa valiokunnassa,» poispyyhkimistä. Ne voidaan aivan hyvin jättää pois, eikä asia siitä yhtään muutu. Herra Castrén oli ihan oikeassa huomauttaessaan, että toisessa valiokunnassa olo on hyväksyttävä este.

Mitä tulee varajäsenten läsnäoloon, niin minä pyydän siinä täydellisesti yhtyä edustaja Setälän lausuntoon, sillä varajäsenestä, joka ei ole ollut valiokunnassa, tuskin on mitään hyötyä silloin, kun hän yhtäkkiä joutuu sinne varsinaisen jäsenen tilalle. Ei hän voi yhtäkkiä ottaa osaa vakaumuksella, asiantuntemuksella äänestykseen tai asian käsittelyyn, jos ei hän

ennemmin ole valiokunnan töitä seurannut. Sitä paitsi varajäsenten valiokunnissa olo tasaisi työvelvollisuuksia edustajain kesken. Minun mielestäni pitäisi kaikkien yhtä aktiivisesti ottaa osaa valtiopäivätoimintaan ja siis myös varajäsenten, jollei niillä ole paikkoja vakinaisina jäseninä valiokunnissa. Siis puolustaisin 10 § sillä muutoksella, jonka ed. Castrén on siihen ehdottanut.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.**: Kaikin puolin yhtyen edelliseen puhujaan huomautan siitä epäselvyydestä, joka tässä on, kun ei edes käy selväksi, kohdistuuko määräys ainoastaan varajäseneen vai myöskin vakinaiseen jäseneen.

Ed. **Neovius, Dagmar**: Som orsak till nödvändigheten för suppleant att närvara vid utskottssammanträden, har framhållits att ordinarie medlemmar händelsevis kunna blifva förhindrade att närvara och då icke hafva tid att kalla en suppleant. Nu borde väl de ordinarie i tid taga reda på, om de kunna närvara vid ett sammanträde och eventuelt kalla suppleant i sitt ställe. Vidare har det framhållits, att alla utskottsmedlemmar böra aktivt deltaga i arbetet, men en suppleant deltager ingalunda aktivt; han är en stum åhörare. Dessutom kan det hända, att en person är suppleant i två utskott eller i tre, och att dessa utskott hafva sammanträden samtidigt. Han är sålunda tvungen att hvar annan eller hvar tredje gång försumma det ena eller andra. Mycket bättre kan man följa med förhandlingarna och komma in i en sak, om man hemma får gå igenom pappren. Jag skulle för min del vara alldeles emot att suppleant nödgades vara närvarande vid sammanträdena, men tillika ville jag uttala den förhoppning, att de skulle i tid underrättas om, att deras närvaro behöfves vid sammanträdet på det att utskottets arbeten icke må fördröjas.

Ed. **Setälä**: Minulta jäi äsken mainitsematta, että minä, samoin kuin ed. Tainio, myös yhdyn hra Castrénin ehdotukseen, että välilause: »joka ei ole jäsenenä valiokunnassa,» jätettäisiin pois. Tähän on vielä yksi syy, jota ei ole mainittu. Melkein kaikissa valiokunnissa on joukko jäseniä, jotka samalla ovat jäseninä suuressa valiokunnassa, ja näin ollen pykälää sen nykyisessä muodossa voitaisiin väärinkäyttää tavalla, jota ei ensinkään ole tarkoitettu. Se, joka on jäsenenä toisessa valiokunnassa, voi tietenkin kerta kaikkiaan ilmoittaa valiokunnan puheenjohtajalle, että hän töiden vuoksi toisessa valiokunnassa ei voi säännöllisesti seurata mukana, ja epäilemättä valiokunta

semmoisessa tapauksessa katsoo esteen hyväksyttäväksi ja myöntää oikeuden poissaoloon kerta kaikkiaan.

Ed. **Söderholm**: Det är utan tvifvel önskligt, att suppleant skall vara tillstädes vid utskottets sammanträden och följa med öfverläggningarna för att vara fullt beredd att vid behof deltaga. Men det har redan framhållits af fröken Neovius, hurusom det icke alltid låter sig göra, då en och samma person exempelvis är suppleant i tvänne utskott. Detta inträffar mycket lätt inom de mindre grupperna.

I komitén har jag uttalat en annan betänklighet, som jag hyser i denna fråga. Det heter i 45 § L. O.: »Är medlem af utskottet hindrad att i ärendes behandling deltaga, inkallas suppleant». På finska: »Jos valiokunnan jäsen on estetty olemasta asiaa käsittelemässä, k u t s u t t a k o o n hänen sijaansa varajäsen». Nu har man i arbetsordningen stadgat, att suppleanterna måste vara tillstädes vid utskottssammanträdena vid äfventyr, som kan för den uteblifne medföra förlust af landtdagsmannaarvode och böter. Detta tror jag att går utöfver hvad L. O. i detta fall medgifver. Skulle L. O. afsett, att suppleanterne alltid måste vara tillstädes, så skulle man icke sagt »tillkalla», »kutsukoon», utan »träde i stället», »astukoon sijaan». Man kan därför, synes mig, icke ställa på suppleanterna den fordran förevarande § innehåller.

Ed. **Häkkinen**: Minun mielestäni on esilläolevassa pykälässä vielä yksi kohta epäselvä. Kun siinä nimittäin sanotaan: »on kolme kertaa ilman hyväksyttävää estettä tai erityistä lupaa jäänyt valiokunnan kokouksista pois», niin kai on tarkoitettu, että poissa olo tapahtuu kolme kertaa peräkkäin. Minun mielestäni olisi selvyyden vuoksi tähän lisättävä sana »peräkkäin». Ymmärtääkseni ei ole mitään käytännöllistä merkitystä ehdotetulla määräyksellä, jos valiokunnan jäsen kerran valtiopäivien alussa on ollut poissa, toisen kerran keskellä ja lopulla kolmannen kerran. Olisi siis sanottava: »on kolme kertaa peräkkäin poissa ilman hyväksyttävää estettä j. n. e.»

Ed. **Setälä**: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta tahtoisin mainita, että kyllä tarkoitus on ollut, niinkuin sanat kuuluvat, ettei tähän ole »peräkkäin» sanaa lisättävä. Se, joka joutuu olemaan poissa valiokunnan istunnosta, tehköön hyvin ja ilmoittakoon siitä puheenjohtajalle tai valiokunnalle. Järjestys on tässä kohden epäilemättä tarpeen.

Mitä tulee hra Söderholmin lausuntoon, en omasta puolestani luulisi, että V. J:n 45 §:n sana: »kutsuttakoon», tekee

mitään estettä tämmöisen varajäsentä koskevan määräyksen ottamiselle työjärjestykseen.

Äänestysesitykset ja **päätökset**:

1:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Castrénin tekemän ehdotuksen, että jätettäisiin pois sanat »joka ei ole jäsenenä toisessa valiokunnassa», vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Estlanderin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken kysymyksenalaisessa kohdassa hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Castrénin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli hyväksytty **10 §:stä poistettaviksi** sanat »joka ei ole jäsenenä toisessa valiokunnassa».

3:o Ken hyväksyy 10 §:n, mitä koskee sanoja »kolme kertaa», vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Häkkisen tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

4:o Ken hyväksyy 10 §:n sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on päätetty siihen lisättäväksi ed. Castrénin ehdottama momentti.

Huutoäänestyksessä olivat »ei-äänet voitolla, joten oli päätetty **10 §:ään lisättäväksi** ed. **Castrénin** tekemän **ehdotuksen** mukaan erityinen valitsijamiehiä koskeva momentti.

§§:t 11—12 hyväksyttiin keskustelutta.

13 §.

Keskustelu:

Ed. **Hjelt**: Pyydän saada ehdottaa, että tämän pykälän ensimäisen lauseen sanat »niin — — kuin suinkin» pyyhittäisiin pois pykälästä. Määräyksen tarkoitus on estää valiokuntien mietintöjen paisumista tarpeettoman suuriksi. Mutta mielestäni on kuitenkin niin kovin tarkka määräys tässä kohden tarpeeton. Jos joku valiokunta onnettomuudekseen saisi sihteerin, jolla olisi luontainen taipumus laatia liikoja, niin on valiokunnalla tilaisuus tässä kohden supistaa ja korjata mietintö. Jos taas valiokunta tässä kohden laiminlöisi tehtävänsä, niin on

eduskunnalla tilaisuus tästä tehdä huomautus. Katson siis että tämä asia korjaantuu itsestään ilman minkäänlaista tarkkaa määräystä työjärjestyksessä.

Mutta tällainen kovasti rajoittava määräys voisi olla vahingoksikin valtiopäivätyölle. Sitä voipi joku valiokunta tai valiokuntaenemmistö tulkita ohjeeksi, joka pakoittaa valiokuntaa supistamaan mietintönsä ja varsinkin perustelunsa ylen määrin. Sen kautta voisi tämä pykälä siis viedä tuloksiin, joita ei ole tarkoitettu. Mielestäni riittäisi aivan hyvin, jos ylipäänsä tahdotaan kosketella kysymystä mietintöjen lyhyydestä, sanoa: »valiokunta laatikoon mietintönsä sen käsiteltävänä olevista asioista lyhyesti.»

Ed. **Estlander**: Det stadgande utskottet funnit nödigt införa i första meningen af 13 §, synes mig kunna gifva anledning till försök inom utskottet att på ett oberättigadt sätt undertrycka motiveringar och delvis också reservationer, som enskilda utskottsmedlemmar önska afgifva. Vidare förefaller det mig, såsom om hela detta stadgande skulle ha en viss löjeväckande anstrykning, och skulle jag för min del föreslå, att innehållet af första meningen i § skulle utgå.

Ed. **Setälä**: Seitsenmiehinen valiokunta on tällä lauseella tahtonut saada lausutuksi sen, että valiokuntain mietintöjen ei tulisi muodostua tuommoisiksi laajoiksi historiikeiksi, jotka alottavat asian käsittelyn aina Aatamista alkaen, niinkuin tavallisesti on ollut meidän mietinnöissämme laita. Muistan että kerran ehdotin eräässä valiokunnassa että valiokunta antaisi mietintönsä samaan tapaan kuin Ruotsissa usein olen nähnyt tehtävän, siellä kun näet valiokunnan mietintö useinkin sisältää ainoastaan että »valtiopäivät hyväksyisivät tämän kuninkaallisen esityksen muuttamattomana» eikä mitään muuta. Mutta meillä ei semmoisen mitenkään katsottu voivan tulla kysymykseen. — Vastalauseisiin ei tämä määräys ymmärtääkseni ensinkään koske, sillä vastalauseentekijän omana asiana on tietysti vastalauseessaan perustella mielipiteensä sillä tavoin kuin itse tahtoo. Mitä siihen tulee että puheenalainen lause tuntuu hieman naurettavalta, niin mainittakoon että määräys on melkein sanasta sanaan yhtäpitävä sen Norjan suurkäräjäin työjärjestyksen määräyksen kanssa että kaikkien mietintöjen eli »indstilling'ien tulee olla laaditut »i kortest mulig Affatning», s. o. niin lyhyesti kuin suinkin.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Jag ber få understöda hr Estlanders förslag. Den första meningen synes mig vara omotiverad.

Uttrycket »så kortfattadt som möjligt» kan tolkas på ett ganska vagt sätt. Utskottet afger ett ganska långt betänkande, men förklarar, att det uttalat sig beträffande den föreliggande frågan så kort som möjligt.

Ed. **Estlander**: Jag ber få föreslå följande lydelse för paragrafen: Betänkande, som af utskott afgifves, skall afslutas med klämmar innehållande utskottets förslag.

Äänestysesitykset ja **päätökset**:

1:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Hjeltin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Estlanderin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy 13 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Hjeltin tekemä ehdotus sen sijaan hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla joten **13 § oli hyväksytty** mietinnön mukaan.

Keskustelutta **hyväksyttiin** järjestänsä §:t **14—18** sekä tähän kuuluvat **otsakirjoitukset**.

§ 49.

Keskustelu:

Ed. **Kares**: Tämän pykälän toisessa momentissa kai on jossain määrin epäselvyyttä siitä, mitä tarkoitetaan sen viimeisellä sanalla »saatavana». Varsinkin syntyy epäselvyyttä, jos sitä verrataan ruotsalaiseen tekstiin, jossa sanotaan, että päiväjärjestys on pantava sopiviin paikkoihin nähtäväksi ja se on myös edustajille »tillgängligt» kansliassa. Suomalaisella kai tarkoitetaan sitä, että sieltä todellakin kukin edustaja, joka tahtoo, saa itselleen painetun kappaleen tätä yhteenvetoa. Ruotsalainen teksti sisältää ymmärtääkseni vähän toisen ajatuksen, nimittäin että se vaan olisi siellä »nähtävänä» tai »saapuvilla». Jos kerran, niinkuin minä ajattelen, suomalainen teksti on tässä pidettävä pohjana, niin on minusta koko lailla tarpeetonta, että yhteenvedon ottamista varten edustajain pitää juosta kansliaan. Kyllä kai joka ainoa edustaja tahtoo mielellään tuon lyhyen yhteenvedon ja sentähden menee sen myöskin kansliasta hakemaan. On sen vuoksi mielestäni tarpeetonta panna toimeen tällaista kansainvaellusta kansliaan. Ehdotan, että mo-

mentti muutetaan kuuluvaksi siihen suuntaan, että „ennen täysi-istuntoa on lyhyt, painettu päiväjärjestyksen yhteenveto tiedoksi pantava sopiviin paikkoihin" (Minä ajattelen tätä tiedoksipanoa pantavaksi nähtäväksi varsinkin alakertaan, niitä varten, jotka parvekkeelta tahtovat mennä katsomaan, mitkä asiat eduskunnassa tulevat keskustelun alaiseksi) „ja jaettava eduskunnan jäsenille". Tämän jaon toimittaisivat vahtimestarit ennen istuntoa jokaisen pöydälle.

Ed. **Slätis:** Beträffande 2 mom., skulle jag för min del föreslå att det borde omstiliseras så att ett kortfattadt tryckt sammandrag af dagordningen skulle utdelas åt hvarje representant eller läggas på bordet för honom.

Ed. **Setälä:** On oletettava, että ne edustajat, jotka tahtovat tutustua niihin asioihin, jotka eduskunnan kokouksissa tulevat esille, jo ennakolta tahtovat käydä kansliassa hankkimassa päiväjärjestyksen itselleen niin pian kuin se on saatavissa. Kaiketi siis on suotava, että se todellakin on saatavana kansliassa. Sitä vastoin saattaa valtiopäivien loppuaikoina ehkä tulla hyvin vaikeaksi aina järjestää niin, että päiväjärjestys jaettaisiin kaikille eduskunnan jäsenille. — Arvatenkin kanslia käytännöllisesti järjestää asian niin hyvin kuin se suinkin on järjestettävissä mitään tarkempia määräyksiä siitä työjärjestyksessä antamattakin. Luullakseni tämä momentti voitaisiin hyväksyä semmoisenaan kuin se tässä on.

Ed. **Palmén:** Minä ajattelen, että kun jokainen kansan eduskunnan jäsen lukee sanomia ja sanomalehdet ottavat esityslistan uutisosastoonsa, on tarpeetonta vaivaa painattaa ja jakaa luetteloita, jotka olisivat täältä noudettavat. Ei kukaan viitsi tänne tulla, kun saa kotonansa sanomalehdissä lukea, mitä esityslistassa on.

Ed. **Listo:** Pyytäisin ehdottaa että sana „painettu" tämän pykälän jälkimäisestä momentista poistettaisiin. Valtiopäivien loppupuolella, jolloin kokoukset ovat pitkiä ja tapahtuvat tiheään, tällainen määräys nim. käy mahdottomaksi täyttää.

Ed. **Castrén:** Kannatan viimeistä puhujaa, että sana „painettu" jätettäisiin pois. Voidaanhan painattaa esityslistat, niin kauan kuin se on mahdollista, mutta minä olen sa-

maa mieltä kuin edellinen puhuja, että valtiopäivien loppupuolella se epäilemättä käy mahdottomaksi.

Edelleen minusta tuntuu jotenkin mahdottomalta, että kansliassa pitäisi olla päiväjärjestyksen yhteenveto jokaisen eduskunnan jäsenen saatavana. Minä en voi tulkita tuota sanaa „saatavana" muuten kuin siten, että jokaiselle, joka kansliaan tulee ja pyytää saada sellaisen yhteenvedon, se on annettava joko painettuna tai kirjoitettuna, ja se minusta tuntuu mahdottomalta. Minusta on aivan kylläksi, jos päiväjärjestyksen yhteenveto pannaan tiedoksi sopiviin paikkoihin ja jos se kansliassa pidetään eduskunnan jäsenten nähtävänä. Jokainen, joka tahtoo saada lähempää selkoa päiväjärjestyksen sisällyksestä ja joka ei tahdo hankkia tietoa tuosta yhteenvedosta, joka on pantu tiedoksi sopiviin paikkoihin, hän voi kääntyä kansliaan ja ottaa siellä selkoa, mitä päiväjärjestys sisältää. Mutta mahdottomaksi minä katson, että jokainen, joka tahtoo, voi kansliasta saada tuollaisen yhteenvedon, sillä silloin meidän kansliapalvelijakuntaamme pitäisi lisätä hyvinkin arveluttavassa määrässä. Minä siis ehdotan että sana „saatavana" muutetaan sanaksi „nähtävänä".

Ed. **Slätis**: Jag anser att denna fråga är så nära förknippad med ordningen och med framgången af självfva arbetet här, att den icke bör förbises. Hvarje representant borde hafva en föredragningslista på sitt bord, då han intager sin plats. Dessa föredragningslistor behöfva icke tryckas. Det fins numera mångahanda sätt att lätt och behändigt mångfaldiga. Genom mimeografering t. ex. kunde man å kansliet lika lätt taga 200 exemplar, som ett enda. Så snart ett exemplar är färdigt kan en mimeografering af detta ske inom en kvart timme. Jag afser naturligtvis föredragningslistan i största korthet. Utan en sådan föredragningslista kan icke arbetet framgångsrikt bedrifvas här och hvarje representant kan icke väl följa med och passa på sådana frågor, som särskildt intressera resp. representanter. Jag vill blott påpeka, att man vid mindre sammanträden och möten följer denna regel; hvarför skulle man icke i vår representation göra detsamma, införa samma ordning. Det är ett oskick att icke representanterna vid plena hafva föredragningslistorna för sig, åtminstone sådana i allra största korthet affattade.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o. Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön 19 §:n siinä kohden, että sana „painettu" siinä pysytetään, vastaa jaa, jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Liston ehdotus sanan „painettu" poistamisesta.

Huutoäänestyksessä olivat „ei"-äänet voitolla, joten sana „painettu" oli päätetty **poistettavaksi.**

2:o. Ken hyväksyy ed. Kareksen tekemän ehdotuksen vastaehdotukseksi, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Castrénin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat „ei"-äänet voitolla.

3:o. Ken hyväksyy 19 §:n mietinnön mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Castrénin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli päätetty **19 §:ssä** sana „saatavana" **muutettavaksi** sanaksi „nähtävänä".

20 § hyväksyttiin keskustelutta.

21 §:n

johdosta lausui puheenvuoron saatuaan:

Ed. **Castrén:** Minä en voi olla julki tuomatta epäilyksiäni erästä kohtaa vastaan esillä olevassa pykälässä. Pykälässä ehdotetaan määrättäväksi, että jos viisikolmatta eduskunnan jäsentä on pyytänyt jotakin asiaa ilman julkisuutta käsiteltäväksi, niin tulee puhemiehen esittää eduskunnan päätettäväksi onko asia julkisessa istunnossa käsiteltävä vaiko ei. Minusta tuntuu siltä, niinkuin olisi tuo vaadittava eduskunnan jäsenten lukumäärää viisikolmatta jäsentä liian suuri. Asian laita on sellainen että meidän eduskunnassamme on tätä nykyä ryhmiä, joissa ei ole viittäkolmatta jäsentä. Täällä on maalaisliittolaisia, joiden lukumäärä ei nouse korkeammalle kuin alun toista kymmentä ja ruotsalaisen kansanpuolueen jäsenet eivät nekään nouse viiteenkolmatta henkeen. Saattaa siis tuntua varsin vastenmieliseltä, jopa voisi muutamissa tapauksissa syntyä vaikeuksiakin sellaisten pienempien ryhmien puolelta saada tuo tarvittava lukumäärä, jonka nojalla eduskunta sitten ottaisi päätettäväkseen, onko asia käsiteltävä julkisessa istunnossa vaiko ei. Minusta tuntuu siltä niinkuin tällaisten vaikeuksien ehkäisemiseksi kuin myöskin ottamalla lukuun niitä kohtuullisia vaatimuksia, mitä pienimmilläkin ryhmillä voi olla tässä eduskunnassa, tuo tarvittava eduskunnan jäsenten luku olisi alennettava kymmeneen. Minä pyydän

että arvoisa eduskunta ottaisi tämän seikan mietittäväkseen ja päätettäväkseen.

Ed. **Tainio**: Seitsenmiehisessä valiokunnassa oli ehdolla useampia eri henkilömääriä. Oli eräs ehdotus, joka oli aivan samanlainen kuin herra Castrénin, että jos kymmenen edustajaa pyytää, niin se riittää. Oli myös eräs vastaehdotus että vaadittaisiin viidenkymmenen edustajan pyyntö. Tämän viidenkolmatta eduskunnan jäsenten lukumäärä oli jotakuinkin yksimielinen, kun asia useammalta näkökohdalta harkittiin. Jos joku asia on sellainen, että se salaisuutta kaipaa, kyllä sen pyynnön alle aina viisikolmatta nimeä saadaan. Minä puolustan siis tällä selvityksellä valiokunnan mietintöä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken hyväksyy mietinnön 21 §:n, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Castrénin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **21 § oli hyväksytty** mietinnön mukaan.

22 §.

Keskustelu:

Ed. **Ehrnrooth**: Paragrafen synes mig vidlådas af en viss otydlighet. Det säges att landtdagsman, som icke infinner sig till plenum senast 15 minuter efter uppropet, antecknas såsom frånvarande. Emellertid finnes det icke angifvet, huru det skall konstateras, om han kommit tillstädes eller icke. Det förfarande, som härvidlag synes böra tillämpas, är anmälan hos sekreteraren. Jag ber därför att få föreslå följande lydelse för paragrafen: „Plenum vidtager med namnupprop. Landtdagsman, som icke senast 15 minuter efter uppropet anmält sig hos sekreteraren eller icke är tillstädes vid omröstning med slutna sedlar, antecknas i protokollet såsom frånvarande".

Ed. **Tainio**: En ole ollut läsnä 7-henkisessä valiokunnassa silloin, kun tämä lopullinen sanamuoto on hyväksytty, enkä voi hyväksyä sitä ankaruutta, jota tämä pykälä vaatii lippuäänestykseen nähden. Täällä eräät urheilevat panemalla toimeen lippuäänestyksiä hyvinkin vähäpätöisistä

asioista, ja täällä on tehty muistutuksia myöskin sitä vastaan, ettei saataisi mainittavassa määrässä käyttää tyhjiä lippuja; ja paha kyllä meillä on täällä ainoastaan jaa- ja ei-lippuja ja tarvittaisiin tyhjiä myöskin. Toisinaan voisi äänestys tapahtua paljon nopeammin, jos ne saisivat jäädä siitä pois, joita ja joitten vakaumusta asia ei millään tavalla koske. Samasta asiasta voi tulla useampia lippuäänestyksiä, ja ensimäisistä vaihtoehdotuksista äänestettäessä on usein yhdentekevä, ottaako siihen äänestykseen osaa, vai eikö. Ja kun sitäpaitsi istunnot saattavat kestää k:lo $^{1}/_{2}4$:ään aamulla, niinkuin on tapahtunut, niin usealla saattaa tulla sillä välillä nälkä, ja tämä ravintola saattaa muutamien mielestä olla liian kallis ja sen takia he saattavat poistua syömään illallista johonkin halvempaan ruokapaikkaan ja kuitenkin tulla takaisin. Sillä ajalla saattaa olla tapahtunut lippuäänestys, ja merkitään sellainen henkilö poissa olevaksi ja myöskin sakotettavaksi 15 markalla. Sillä sakotushan on tämän pykälän tarkoituksena ja sisältönä. Siis ainoastaan hetkellisen poissaolon takia saapi sakkoa koko päiväpalkkansa. Tällä sakkomääräyksellä ei tietysti ole suurta merkitystä varakkaaammille, joille tämä valtiopäiväpalkka ei muutenkaan riitä, mutta köyhemmille, joiden täytyy sillä tulla toimeen ja elättää perheensä ja suorittaa paljon muita menoja, joita edustustoimi aiheuttaa, tuollainen sakotteleminen vähäpätöisistä asioista saattaa muodostua hyvinkin hankalaksi. Siis ehdotan pois sanat: „Tai joka ei ole saapuvilla lippuäänestystä toimitettaessa".

Ed. **Palmén**: Minä voin ilmoittaa, että 7-henkisessä valiokunnassa tietääkseni ei ole ajateltukaan, että tämä määräys olisi sovitettavissa yhteen valtiopäiväjärjestyksen 15 §:n kanssa niin, että jokainen, ken on yhdestä äänestyksestä poissa, olisi katsottava luvatta istunnosta pois jääneeksi. V. J:n 15 § puhuu ainoastaan siitä, joka on luvatta jäänyt pois istunnosta, siis koko istunnosta; väkinäinen olisi se tulkinta, jota edustaja Tainio pelkäsi. Toinen asia on, jos täällä — kuten on ollut puhetta — koetettaisiin äänestysten helpottamiseksi saada aikaan sähköäänestystä. Silloin ei tietenkään voisi tulla selville, missä on aukko, jollei rupee katselemaan jokaisen paikkaa. Siltä kannalta katsoen tämä määräys saattaisi syksyllä vaatia muodostusta, edellytettynä, että sähköäänestys siksi saadaan toimeen. Mutta onhan tämä järjestys sellainen, että eduskunta koska hyvänsä voipi sen muuttaa.

Ed. **Schybergson**: För omvexlings skull ber jag att få förena mig med hr Tainio. Jag tror dock icke, att hans förslag behöfver en så vidtgående motivering, som han gifvit detsamma. Jag finner det vara alldeles öfverflödigt att frånvaro vid omröstning antecknas. Enhvar, som icke deltagit i en omröstning, är i tillfälle att därom anmäla till protokollet. Jag förenar mig som sagdt om hr Tainios förslag.

Ed. **Tainio**: (Tulkille: paitsi motiveerauksessa.) Edustaja Palmén sanoi, ettei tätä ole tarkoitettu sakkomääräykseksi valtiopäiväjärjestyksen mukaan. Mutta eräs 7-henkisen valiokunnan jäsen on minulle nimenomaan huomauttanut, että niin on tarkoitettu, ja jollei sitä huomautusta olisi minulle tehty, niin en olisi puhevuoroa käyttänyt. Mutta vaikkapa niin ei olisikaan, niin sittekin pysyn ehdotuksessani, että nämä sanat pyyhittäisiin pois.

Ed. **Setälä**: V. J. 15 § sisältää ainoastaan että, „jos ei edustaja saavu ajoissa valtiopäiville taikka, jos hän eduskunnan luvatta jää pois istunnosta eikä hänellä ole hyväksyttävää estettä, voi eduskunta tuomita hänet menettämään palkkionsa". Eihän se siis sisällä missään tapauksessa sitä, että palkkion menettäminen ehdottomasti on oleva seurauksena äänestyksestä pois jäämisestä. Tämä ehdotus 7-miehisessä valiokunnassa syntyi oikeastaan sen johdosta, että yksi valiokunnan jäsenistä hyvin vakavasti vaati nimenhuutoa toimitettavaksi myöskin istunnon lopulla, jotta nähtäisiin ovatko kaikki pysyneet paikoillaan. Tämmöistä toimenpidettä arveltiin kuitenkin tarpeettomaksi ja turhaa viivytystä tuottavaksi, etenkin kun muutenkin saattaa sattua tämmöisiä kontrollinimenhuutoja istunnon aikana, nim. kun lippuäänestys tapahtuu. Näin ollen siis arveltiin, että loppunimenhuudosta päästäisiin sillä, että sen sijaan merkittäisiin ne, jotka eivät ole saapuvilla äänilippuansa antamassa. Eihän silti, jos onkin saapuvilla äänilippuaan antamassa, ole velvollinen antamaan lippuaan uurnaan tai panemaan siihen jaa- tai ei-lippua, vaan suoraan voi tietysti panna tyhjänkin lipun, niinkuin muutamat kylläkin ovat tehneet.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o Ken hyväksyy mietinnön 22 §:n, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Ehrnroothin tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy mietinnön 22 §:n vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty ed. Tainion tekemä ehdotus, että pykälästä jätetään pois sanat „tai joka ei ole saapuvilla lippuäänestystä toimitettaessa".

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten 22 § oli hyväksytty edustaja **Tainion tekemän ehdotuksen** mukaan.

23 § hyväksyttiin keskustelutta.

24 §.

Keskustelu:

Ed. **Kairamo:** Tämä pykälä sisältää huomattavan uudistuksen siihen menettelytapaan, jota tähän asti on istunnoissa noudatettu. Päättäen siitä, että puhujalavaa on tähän asti aniharvoissa tapauksissa käytetty, tuntuu minusta siltä, kuin tämä uudistus monelle edustajalle olisi epämieluinen. Kuitenkin on tähän astinen kokemus kylliksi osoittanut, että paikaltaan puhuminen tuottaa mukanansa todellisia epäkohtia. Mikäli minä tunnen mielipidettä omassa ryhmässäni, ollaan siinä myös taipuvaisia luopumaan siitä, mitä moni ehkä katsoo omaksi mukavuudekseen, ja tähän lienee sitä enemmän syytä, kun 7-miehinen valiokunta on osannut työjärjestykseen panna semmoisen lieventävän säädöksen kuin tässä nyt on olemassa. Siitä saattaa kuitenkin olla eri mieliä, olisiko se aika, joka täällä on ehdotettu korkeimmaksi määräksi, mikä olisi sallittu paikaltaan puhumista varten, kohtuullinen vai ei. Luulen että, kun luultavasti tullaan siirtymään uuteen työjärjestykseen, olisi hyvä, jos voitaisiin olla niin varovaisia kuin suinkin ja luulen, että monella edustajalla on se toivomus, että tämä aika jonkun verran korotettaisiin. Sitä on helppo vastaisuudessa lyhentää, ja luulen, että sitä kenties lyhyen ajan kuluttua voidaan lyhentää, mutta pyytäisin kuitenkin kunnioittaen ehdottaa, että toistaiseksi sallittaisiin kolme minuuttia puhua paikaltaan, että siis sana „kaksi" vaihdettaisiin sanaan „kolme".

Tämän yhteydessä pyydän myös saada lausutuksi toivomuksen, jonka katson olevan sitä laatua, että sitä ei tarvittaisi nimenomaan ottaa työjärjestykseen. Jos tämä uusi järjestys hyväksytään, tulee edustajan monasti kulkea poikki salin, ennen kun hän pääsee puhumaan ja siinä tulee vallitsevan ahtauden takia kenties aikaa menemään hukkaan. Rohkenen sen vuoksi alistaa herra Puhemiehen harkittavaksi, eikö olisi tarkoituksen mukaista, että jokainen puhuja saisi siksi ajoissa tietää puheenvuorostaan että hän

ehtisi astua puhujalavan läheisyyteen, kun edellinen puhuja käyttää puheenvuoroa ja että hänelle varattaisiin sopiva istumasija puhujalavan läheisyyteen.

Ed. **Schybergson:** Hr Kairamo berörde en omständighet, som enligt min mening talar för att hela denna paragraf uteslutes, nämligen svårigheten att röra sig uti denna vår plenisal och svårigheten att alls komma fram till talare-estraden. Då talare-estraden dessutom i fråga om placering och i öfrigt lämnar åtskilligt att önska, så skulle jag för min del föreslå, att vi försöka liksom hittills, och att paragrafen förty helt och hållet uteslutes.

Ed. **Tainio:** Pyydän huomauttaa, että tulkitseminen on ollut erittäin tärkeä siitä syystä, että äärimmäisen oikeiston puheita ei koskaan kuule tuonne taakse eikä tahdo kuulua aina tulkitseminenkaan. Jos kauempana istuu, niinkuin tähän asti olen istunut, niin kaikki ruotsinkieliset lausunnot menevät hukkaan, vieläpä edustaja Schybergsoninkin hyvä ääni, kun hän puhuu aina puhemiehelle eikä viitsi kääntyä sinnepäin, missä edustajain enemmistö istuu. Yleensä ensimäisen rivin puhujain puheita, jollei puhuja käänny taaksepäin, ei kuule, ja tuo kuuleminen on minun mielestäni sentään tärkeä asia, (ed. **Schybergson:** Se on totta), koska tulkitseminenkin oli niin tärkeä asia. Mitä varten istumme täällä kuulemassa, jollemme mitään kuule? Siitä syystä on ihan välttämätöntä, että puhutaan puhujalavalta, josta olisi myöskin se hyöty, että muutamat edustajat — ja minä niiden mukana — käyttäisivät vähemmän puheenvuoroja. (Iloisuutta!) Lopuksi pyydän yhtyä edustaja Kairamon lausuntoon siinä osassa, että seuraava puhuja olisi ennakolta tiedossa ja hän saapuisi edellisen puheen kestäessä puhujalavan luo, niin että puheet voisivat jatkua yhtä mittaa tarvitsematta odottaa, ennen kun puhuja on tuolta kaukaa ehtinyt saapua. Minä siis puollan pykälää sellaisenaan yhtyen siihen toivomukseen, joka on puhemiehelle lausuttu.

Ed. **Ahmavaara:** Minäkin hyväksyn pykälän niillä syillä, jotka edellinen puhuja lausui. Sen lisäksi tahtoisin mainita, että mikäli minä olen kuullut, pikakirjoittajille käypi aivan mahdottomaksi kuulla takaa annettavia lausuntoja, ja kai on välttämätöntä, että he kuulevat, koska lausuntojen täytyy tulla pöytäkirjaan. Pyytäisin kuitenkin tehdä §:ään erään lisäyksen, nimittäin sen, että suulliset puheenvuorojen pyytämiset, jotka tämän työjärjestyksen mukaan ovat myöskin sallittuja, pitäisi puhujan esittää istumapaikaltaan.

Vanhassa säätyeduskunnassa oli valtiopäiväjärjestyksen mukainen tapa, ettei puheenvuoroa annettu, jos edustaja sitä pyysi muualta kuin omalta paikaltaan, mutta tässä eduskunnassa on käytetty sitä mielestäni huonoa tapaa että on pyydetty puheenvuoroa ja jopa niitä käytettykin toiselta paikalta kuin missä puhuja istuu. Paitsi että se on epäjärjestystä, käy puhemiehelle jotenkin vaikeaksi näin suuressa kokouksessa, kun hän ei aluksi voi tuntea kaikkia edustajia, tietää, kuka kulloinkin puheenvuoroa pyytää. Mutta jos sitä pyydetään omalta paikalta ja puhemiehellä on kartta edustajain paikoista, niin hän tietää heti, kuka puhevuoroa pyytää. Tämä määräys olisi muodolliselta kannalta katsoen mahdollisesti voinut sisältyä edelliseen pykälään, mutta kun sen kohdalla en tullut asiaa huomanneeksi, niin pyytäisin tähän pykälään sellaisen lisäyksen, että suulliset puheenvuorot ovat istuntopaikalta pyydettävät.

Ed. **Castrén**: Pyytäisin puolestani vain lyhyesti saada kannattaa ed. Tainion ja Ahmavaaran lausumia mielipiteitä; myöskin kannatan ed. Ahmavaaran tekemää ehdotusta.

Ed. **Pesonen**: Minäkin pyydän kannattaa edustaja Ahmavaaran tekemää ehdotusta, että puheenvuorot pyydetään paikalta, mutta toivoisin, että tämä käytäntö pannaan toimeen vasta silloin kuin edustajat ovat paikkansa saaneet. Nyt ei vielä ole paikkoja määrätty, ja on ainakin muutamia, jotka ovat epätietoiset, missä heidän paikkansa oikeastaan on.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnön 24 §:älle hyväksyy ed. Kairamon tekemän ehdotuksen, että sana „kaksi" muutettaisiin sanaksi „kolme", vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Schybergsonin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä tunnustettiin jaa-äänet olevan voitolla.

2:o. Ken hyväksyy 24 §:n, mitä sanaan „kaksi" tulee, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Kairamon tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o. Ken hyväksyy mietinnön 24 §:n, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Ahmavaaran tekemä ehdotus lisämomentista.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla. Mietinnön 24 § **oli** siis muuttamatta **hyväksytty.**

§:t 25- 28 **hyväksyttiin** järjestänsä keskustelutta.

29 §:n jihdosta lausui puheenvuoron saatuaan:

Ed. **Ingman, L.**: Määräys, mikä on käsiteltävänä olevan pykälän ensimäisessä momentissa, nimittäin että puhujan, joka tekee uuden ehdotuksen minkä tahtoo saada äänestyksen alaiseksi, tulee antaa ehdotuksensa ponsi kirjallisesti sihteerin kautta puhemiehelle, on epäilemättä yleensä omansa saamaan aikaan hyvää järjestystä ja samalla helpottamaan puhemiehen tehtävää. Mutta luulen, että tulee olemaan sellaisiakin yksityistapauksia, jolloin tämä määräys hidastuttaisi valtiopäivätyötä. Ajattelen kuinka turhaa esim. on remissikeskusteluissa, jos jokainen, joka ehdottaa remissiä toiseen valiokuntaan kuin mitä alkuperäisesti on ehdotettu, on pakotettu laatimaan tämän ehdotuksensa kirjallisesti, ja tuomaan sen puhemiehelle, ennenkuin siitä saadaan äänestää. Toiseksi esiintyy varmaan sellaisiakin tapauksia, jolloin ehdotuksentekijä ei ole tottunut aivan lyhyessä ajassa laatimaan ehdotustansa kirjalliseen muotoon, ja eduskunta siis joutuisi ehkä kauvankin odottamaan, vaikka ehdotus, minkä edustaja on tehnyt, on täysin selvä, niin että puheenjohtaja helposti voisi asettaa sen äänestyksen alaiseksi. Mielestäni pitäisi näin ollen jäädä puheenjohtajan valtaan asettaa äänestyksen alaiseksi semmoinenkin ehdotus, jota ei ole kirjallisesti hänelle tuotu. Ehdotan sentähden tähän ensimäiseen momenttiin lisäyksen, jonka kautta kohta tulisi kuulumaan näin: „Jokaisen puhujan, joka tekee uuden ehdotuksen, minkä tahtoo saada äänestyksen alaiseksi, tulee, milloin puhemies harkitsee sen tarpeelliseksi, antaa ehdotuksensa ponsi kirjallisesti j. n. e."

Ed. **Ahmavaara**: Pyydän kannattaa edellisen puhujan ehdotusta juuri hänen esittämillään syillä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken hyväksyy mietinnön 29 §:n muuttamatta, vastaa jaa; jos ei voittaa, on siihen hyväksytty edustaja Ingmanin äsken tekemä lisäys.

Huutoäänestyksessä olivat „ei"-äänet voitolla joten mietinnön 29 **§:n ensi momenttiin** oli sanan „tulee" jälkeen

päätetty lisättäväksi sanat „milloin puhemies harkitsee sen tarpeelliseksi".

30 §.

Keskustelu:

Ed. Söderholm: Rättigheten att framställa spörsmål till medlemmar af senaten i form af interpellation har blifvit införd först genom nu gällande landtdagsordning. Då det gäller att afgöra innebörden af denna paragraf, så lämnar paragrafen såsom sådan icke vidare upplysning beträffande tillgången vid behandlingen af interpellation än att, för den händelse landtdagen bifaller till anhållan om sådan, spörsmålet framställes genom talmannen till vederbörande senatsmedlem, hvilken, ifall han ej anser sig böra afböja besvarandet, med talmannen öfverenskommer om tiden för frågans besvarande. Vill man hafva vidare upplysning beträffande detta ämne, så inhämtas från motiverna till det komitéförslag, som legat till grund för förslaget till landtdagsordning, att inom komitén varit rådande olika meningar. En del har yrkat på att interpellationsinstitutet alls icke skulle införas. Beträffande åter pluralitetens förslag heter det endast, att inom komitén också väckts fråga om, att öfverläggning med anledning af interpellation skulle få ega rum, men att särskild bestämning härom icke ansågs nödvändig. Att däremot något beslut skulle fattas i anledning af interpellation framgår icke utaf motiverna till betänkandet. Emellertid har här nu blifvit i 2 mom. af 30 § införd en bestämning, som uttryckligen gifver vid handen, att landtdagen skulle kunna fatta beslut med anledning af en interpellation. Detta är enligt min tanke en utvidgning af landtdagsordningens innehåll, som icke kan införas endast genom en arbetsordning. Skulle det ligga uti själfva begreppet interpellation att beslut måste fattas, så skulle man kunna tänka sig att man i arbetsordningen endast omnämner en sak, som är själffallen. Så är emellertid icke händelsen. Interpellationer förekomma uti länder med parlamentariskt styrelsesätt, men förfarandet vid deras behandling är olika. Hvad nu vårt land beträffar, så hafva vi icke parlamentarism i den mening detta ord plär användas. Uti det förslag till lag om styrelseledamöters ansvarighet, som förelades senaste landtdag, var uttryckligen fråga endast om ansvarighet på den grund, att ledamot af regeringen skulle handlat lagstridigt. Uti grundlagsutskottets be-

tänkande i anledning af denna proposition säges också, att inom utskottet väl framställts förslag om införande af en längre gående ansvarighet, d. v. s. att ledamot utaf regeringen också skulle vara ansvarig inför representationen för ändamålsenligheten utaf de beslut, till hvilka han medverkat. Detta förslag föll emellertid inom utskottet och jämväl inom representationen. Det finnes således enligt min mening ingenting, som lämnar stöd för den uppfattning, som fått uttryck i förevarande 2:dra moment. Jag har därför reservationsvis velat framhålla min skiljaktiga mening härutinnan och vill dessutom tillägga att, om 2 mom., såsom jag anser riktigt, utgår, också 1 mom. borde undergå en mindre ändring, ity att man utaf uttrycken där: „framställe talmannen till landtdagens godkännande följande öfvergång till dagordningen" skulle kunna draga den slutsats, att landtdagen också skulle kunna vägra att godkänna detta. På dessa skäl ber jag att få framställa följande förslag till lydelse af 30 §:

„Då enligt 32 § L. O. något spörsmål ställts till medlem af senaten och svar därpå afgifvits samt öfverläggningen förklarats afslutad, öfvergår landtdagen till dagordningen".

Ed. **Castrén**: Nyt käsillä oleva pykälä ehdotetussa eduskunnan työjärjestyksessä on valtiolliselta merkitykseltään epäilemättä kaikkia muita tärkeämpi. Siinä ehdotetaan määriteltäväksi, millä tavoin on meneteltävä interpellatsiooneihin nähden, joita eduskunta on päättänyt tehtäväksi jollekin hallituksen jäsenelle tai hallitukselle. Asianlaita on tosin sellainen kuin edellinen arv. puhuja on täällä lausunut, että V. J:n 32 § ei anna mitään määräyksiä, ei sisällä mitään ohjausta siitä, millä tavoin interpellatsiooneihin nähden on meneteltävä. Puheenalaisessa V. J:n pykälässä ei lainkaan määrätä, onko keskustelu sen jälkeen kuin hallituksen jäsen on antanut selityksensä, sallittu vai ei. Edelleen ei vastasanottu V. J:n pykälä anna mitään ohjausta tai määräystä siitä, onko eduskunta oikeutettu interpellatsioonin ja sen johdosta annetun selvityksen sekä tapahtuneen keskustelun jälkeen antamaan mitään lauselmaa taikka päätelmää keskustelun ja sen nojalla, mitä asiassa on esiintynyt. Minä puolestani tulkitsen useinmainitun V. J:n pykälän aivan toisella tavalla kuin edellinen arv. puhuja. Kun kyseenalaisessa V. J:n pykälässä kaikki kysymys siitä, onko keskustelu sallittava, kun hallituksen jäsen on antanut selvityksen, sekä kysymys päiväjärjestyksestä, ovat jääneet koskettelematta, niin vedän minä puolestani

siitä sen johtopäätöksen, että eduskunnalla on oikeus päättää ja lähemmin määritellä, mitä annettuihin interpellatsiooneihin nähden on puheenalaisissa tilaisuuksissa noudatettava. Paitsi että olen sitä mieltä, ettei voimassa oleva Valtiopäiväjärjestys rakenna minkäänlaisia esteitä sellaisen pykälän muodostamiselle kuin 7-miehinen valiokunta on ehdottanut, arvelen että tämän uuden eduskunnan on ehdottomasti kehitettävä Valtiopäiväjärjestystämme parlamenttaariseen suuntaan. Meillä on siihen tilaisuus. Kysymys on, tahdommeko sitä tilaisuutta käyttää vai ei. Minusta me tekisimme eduskunnassa suuren virheen, joll'emme siinä asemassa, missä me olemme tässä maassa, tahtoisi käyttää hyväksemme kaikkia niitä oikeuksia ja johtopäätöksiä, joita me voimme vetää V. J:n rajojen sisällä hallituksen saattamiseksi moraalisen edesvastuun alaiseksi eduskunnan edessä.

Minä siis puolestani kannatan 30 §:n ensimäistä momenttia muuttamatta.

Mitä toiseen momenttiin tulee, en minä puolestani voi sitä semmoisenaan hyväksyä. Siinä sanotaan: „Jos tämmöistä yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen ei hyväksytä, lykätään asia perustuslakivaliokuntaan tai johonkin muuhun eduskunnan valiokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen. Minä tosin katson, että kun eduskunta ei ole tyytynyt yksinkertaiseen päiväjärjestykseen, vaan se tahtoo lauselmaansa otettavaksi selityksen, että se hyväksyy taikka ettei se voi hyväksyä hallituksen antamaa selvitystä, silloin on asian ehdottomasti meneminen valiokuntaan, jotta ei eduskunnassa, jossa on saattanut vallita suuri kiihtymys, tehtäisi ajattelemattomia päätöksiä, joista voisi olla ikävät seuraukset. Mutta minä en mitenkään voi hyväksyä, että kysymys motiveeratusta päiväjärjestyksestä lähetettäisiin mihin eduskunnan valiokuntaan tahansa. On ymmärrettävissä, että kun tällainen suurpoliitillinen, suurvaltiollinen asia lykätään johonkin valiokuntaan, niin on se lykättävä siihen valiokuntaan, jolla kokoonpanoonsa nähden on parhaimmat edellytykset arvostella sekä sitä, mitä perustuslakimme sallivat, kuin myöskin arvostella asian puhtaasti valtiollista merkitystä. Jos asia sitä vastoin voidaan lähettää mihinkä valiokuntaan tahansa, niin on siitä seurauksena se, että ne, jotka tahtovat epäluottamuslauseen annetuksi hallitukselle, tai ne, jotka tahtovat hyväksymislauseen sille myönnetyksi, tahtovat lähettää asian siihen valiokuntaan, jossa he toivovat omien hengenheimolaistensa satunnaisesti olevan voitolla, huoli-

matta siitä, onko tämä valiokunta siten kokoonpantu, että se pystyy ja kykenee arvostelemaan asian suurta ja syvällekäypää merkitystä. Meidän ei tarvitse mennä kauemmaksi kuin Ruotsiin huomataksemme, mikä valta sen maan hallitusmuodon mukaan on annettu Ruotsin perustuslakivaliokunnalle. Me huomaamme myös, ettei Ruotsin hallitusmuodossa ole ajateltukaan, että tällaisen tärkeän asian harkinta jätettäisiin valtiopäiväin minkä valiokunnan harkittavaksi tahansa.

Tämän johdosta pyydän arvoisalle eduskunnalle kunnioittavimmin ehdoittaa, etä toiselle momentille annetaan seuraava muodostus:

„Jos tämmöistä yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen ei hyväksytä, lykätään asia perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen". Minun ehdotukseni sisältää siis sen, että sanat: „tai johonkunhun muuhun eduskunnan valiokuntaan" olisivat pois pyyhittävät.

Olen vakuutettu siitä, että kaikki ne arv. eduskunnan jäsenet, jotka asiaa vakavalta kannalta arvostelevat ja jotka ymmärtävät, kuinka terävä ja samalla vaikuttava ase annetaan asianomaiselle valiokunnalle asian sinne lykkäämisen kautta, myöskin ottavat harkitaksensa, ja tarkoin harkitaksensa, eikö nyt ehdotettu muutos olisi välttämättömäksi katsottava.

Ed. **Kairamo:** Asia, jonka vuoksi pyysin puheenvuoroa, ei kohdistu tähän 30 §:ään; minä aijoin pyytää lisäystä, jonka sopiva paikka mielestäni olisi edellisen ja tämän pykälän välillä, mutta joka kenties voitaisiin yhtä hyvin asettaa johonkin muuhun paikkaan . Pyydän senvuoksi jättää hra Puhemiehen määrättäväksi, onko minun se nyt esitettävä vai olisiko kenties sopivampi, että asia lykätään siksi kun tämä pykälä on loppuun käsitelty.

Puhemies: Mielestäni on selvempi, että pykälä käsitellään loppuun ja sitten päätetään asetetaanko lisämääräys pykälän edelle vai jälkeen. Pyytäisin, että edustaja Kairamo uudelleen pyytäisi puheenvuoroa, kun tämä asia on loppuun käsitelty, ja silloin esittäisi ehdotuksensa.

Ed. **Setälä:** Ydinkohta siinä kysymyksessä, joka nyt on käsiteltävänä, on siinä, saako eduskunta interpellatsioonikeskustelun tapahduttua tehdä päätöslauselmaa eli resolutsioonia vai eikö. On tahdottu tulkita asia siten, että tämä

olisi kielletty — ymmärtääkseni edustaja Söderholmin tekemä ehdotus todellisuudessa sisälsi sen, että hänen käsityksensä mukaan mitään päätöstä ei saa tehdä. Tätä tulkitsemista on tietääkseni perusteltu Hallitusmuodon 38 §:llä, jossa sanotaan „valtakunnan säädyt älkööt kieltäytykö kokoontumasta, milloin Kuninkaallinen Majesteetti kutsuu — — — Kuninkaallisen Majesteetin kanssa neuvottelemaan niistä asioista, joita varten Kuninkaallinen Majesteetti heidät kutsuu kokoon." Tämä pykälä sisältää siis sen, että eduskunnan tulee käsitellä niitä asioita, joita hallitsija on eduskunnan käsiteltäväksi antanut. Pykälä ei kuitenkaan siinä merkityksessä, että eduskunta ei ensinkään olisi saanut muita asioita käsitellä, ole koskaan ollut voimassa, sillä anomusoikeushan on valtiosäädyillä ollut ikivanhoista ajoista ja siis eduskunta on aina saanut käsitellä semmoisia asioita, jotka anomustietä ovat vireille pannut. Sitä paitsi oli valtiosäädyille myöskin myönnetty esitysoikeus, joka niiltä tosin Yhdistys- ja Vakuuskirjalla otettiin, mutta sitten uudelleen myönnettiin. Edelleen on nykyinen V. J. vielä myöntänyt eduskunnalle interpellatsioonioikeuden, ja kysymys on siitä, mitä tämä oikeus sisältää. Sisältääkö se ainoastaan oikeuden tehdä kysymyksen hallituksen jäsenelle ja saada häneltä vastauksen, sisältääkö se oikeuden myöskin keskustella annetun vastauksen johdosta, ja edelleen, sisältääkö se myöskin oikeuden tehdä päätöslauselman tapahtuneen keskustelun johdosta. Eri maissa on tähän nähden erilaiset säädökset voimassa. Muutamissa maissa on nimenomaan säädettynä, että mitään päätöstä ei interpellatsioonikeskustelun johdosta saa tehdä. Tämmöistä lisäystä esitettiin myöskin meidän V. J:mme puheenalaiseen pykälään eduskunnan uudistamiskomiteassa. Vastalauseessa, jonka herrat Hermanson ja Boisman tekivät eduskunnan uudistamiskomitean mietintöön, ehdotettiin ensi sijassa, että koko käsiteltävänä oleva pykälä jätettäisiin pois, s. o. että siis interpellatsionioikeutta ei ensinkään Suomen eduskunnalle myönnettäisi taikka jos se myönnettäisiin, että sitä koskevaan pykälään tulisi toinen momentti, joka kuuluisi „edustajaa älköön kiellettäkö vastauksen johdosta antamasta lausuntoa, mutta päätöstä älköön asiassa tehtäkö." Tämä osoittaa siis, että vastalausujat olivat sillä kannalla, että jos mainittua nimenomaista määräystä ei pykälään tulisi, eduskunnalla olisi valta sekä keskustella että myöskin tehdä päätöksiä interpellatsionin johdosta. Eduskunnanuudistamiskomiteassa vastalause ei kuitenkaan saavuttanut kannatusta; enemmistö oli sitä mieltä, että tämmöistä mää-

räystä ei pykälään pantaisi. Semmoista määräystä ei myöskään tullut siihen arm. esitykseen, joka annettiin valtiosäädyille eikä myöskään valtiosäätyjen päätökseen. Näin ollen minä puolestani en katso voivani käsittää asiaa muulla tavoin kuin niin, että eduskunnalla on oikeus interpellatsionin johdosta sekä keskustella että tehdä päätöslauselma. Asia on V. J:n mukaan jäänyt avoimeksi eduskunnan itsensä järjestettäväksi.

Mitä asian tarkoituksenmukaisuuspuoleen tulee, niin on epäilemättä niinkuin edellinen puhuja on huomauttanut, että eduskunnan vaikutus maan hallitukseen tulisi olemaan melkoista suurempi, jos eduskunnalla on tilaisuus interpellatsionien johdosta tehdä myöskin päätöslauselmia.

Se ehdotus, jonka 7-miehinen valiokunta on tehnyt, tarkoittaa ensinnäkin sitä, että yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen olisi sanamuodoltaan tarkoin määrätty, sillä jos esim. lausuttaisiin: „mielihyvällä kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen", niin päiväjärjestykseen siirtyminen olisi silloin jo muuttunut perustelluksi, sillä olisihan se saanut melkoisesti toisen sisällyksen kuin yksinkertainen. Joka tapauksessa olisi suotava että semmoisia lisäyksiä ei tehtäisi asiaa valiokuntaan lähettämättä. Toinen momentti koskeekin juuri sitä, että jos perusteltu päiväjärjestykseen siirtyminen ehdotetaan, asia olisi välttämättömästi valiokuntaan lähetettävä, ja tätä minä puolestani katsoisin tärkeäksi ja myöskin täysin meidän V. J:mme hengen mukaiseksi. V. J:ssä on säädös, että kaikki armolliset esitykset ovat lähetettävät valiokuntaan. Niinikään on säädetty, että kaikki eduskuntaesitykset eli motsioonit ovat lähetettävät valiokuntaan, edelleen, että anomusehdotukset, jos niitä ei heti, pöydälle pantua tai pöydälle panematta, hylätä, ovat lähetettävät valiokuntaan. On siis jokseenkin ilmeistä, että samaa menettelytapaa olisi noudatettava interpellatsioniinkin nähden, s. o. ettei siinä päätöstä tehtäisi ilman valiokunnan asiasta lausuntoansa antamatta.

Kysymys on edelleenkin siitä, mikä valiokunta on soveliain antamaan lausuntonsa tämän laatuisesta asiasta. 7-miehisessä komiteassa arveltiin, että interpellatsioni saattaisi koskea semmoistakin erikoiskysymystä, jossa jokin muu valiokunta kuin perustuslakivaliokunta saattaisi ehkä suuremmalla asiantuntemuksella ehdottaa päiväjärjestykseen siirtymisen. Puolestani myönnän kyllä, että niissä muistutuksissa, joita edustaja Castrén teki, saattaa olla perää. Voisihan olla suotavaa, että kaikki asiat, jotka kos-

kevat eduskunnan ja hallituksen välistä suhdetta, keskittyisivät johonkin määrättyyn valiokuntaan, sillä ne tietysti ensi sijassa muodostuvat poliittisiksi kysymyksiksi. Onhan perustuslakivaliokunnalla sitä paitsi tilaisuus aina tiedustella asianomaisen erikoisvaliokunnankin mielipidettä jos tarpeelliseksi havaitaan. Jos siis mainittu muutos katsottaisiin suotavaksi, niin minulla puolestani ei ole mitään sitä vastaan.

Ed. **Söderholm:** Hr Castrén synes mig i sitt andragande hafva förblandat frågan om mål och medel. En sak är att önska en förändring genomförd, en annan sak är, huru den skall genomföras. Då här är fråga om en så väsentlig tolkning af ett stadgande uti L. O., så är det enligt min tanke omöjligt, att denna tolkning skulle kunna ske endast genom en arbetsordning, som landtdagen antager i dag och förkastar i morgon. Man skulle således kunna tänka sig, att man i dag får fatta resolutioner med anledning af en interpellation, men icke i morgon. Detta är väl alldeles omöjligt. Förklaring af grundlag bör tillgå, såsom man förfar vid ändring af grundlag. I detta sammanhang har dessutom af en talare berörts frågan om petitionsrätten, och sagts, att den redan finnes på grund af regeringsformen, och att den medgaf åt folkrepresentationen rätt att uttala sig uti frågor, som öfverlämnas till monarken. Det är fullkomligt riktigt, och det är därför att denna petitionsrätt finnes, hvilken gifver landtdagen på grund af urgammal häfd rätt att fatta beslut i frågor, som man vill hänskjuta till monarken, som man så mycket mer har skäl att fatta interpellationsinstitutet sålunda, att något beslut icke kan fattas, då icke lagen stadgar något därom. Här nämndes af hr Setälä, att reservanterna uti representationsreformkomitén hade gjordt ett tillägg, som icke blef antaget af komitén. Reservanternas uttalande gick endast ut på, att interpellation icke skulle införas, men, säga de sedan såsom ett tilllägg, skulle interpellation kunna komma i fråga, så borde åtminstone beslut i anledning däraf icke fattas.

Att representationsreformkomitén såsom sådan skulle direkt förkastat ett sådant yrkande eller med andra ord ansett, att beslut kunde fattas, framgår icke utaf komiténs motiver, och jag måste hålla mig till dem såsom bindande för bedömande af komiténs ståndpunkt i frågan.

Ed. **Paasikivi:** Minä olen 7-miehisessä valiokunnassa yhtynyt valiokunnan enemmistön päätökseen ja kannatan

sitä edelleenkin. Pääasiassa voin yhtyä siihen, mitä edustaja Setälä on lausunut.

Mitä tähän kysymykseen muuten tulee, niin herra Söderholm on lähtenyt siitä katsantokannasta, että koska ei ole nimenomaisesti laissa myönnetty eduskunnalle oikeutta tehdä päätös interpellatsioonin alaisesta asiasta, niin eduskunnalla ei ole katsottava tällaista oikeutta olevan. Minäkin olen sitä mieltä, että eduskunta ei voi ottaa esille asioita muuta kuin siinä järjestyksessä, mikä valtiopäiväjärjestyksessä on säädetty. Ja perustuksena tähän voipi pitää muutamia säädöksiä vanhassa hallitusmuodossa, erittäinkin juuri edustaja Setälän mainitsemassa 38 §:ssä, jossa sanotaan, että valtakunnan säädyt kokoontuvat valtiopäiville „Kuninkaallisen Majesteetin kanssa neuvottelemaan niistä asioista, joita varten Kuninkaallinen Majesteetti heidät kutsuu kokoon", ja jossa voipi katsoa vanhan periaatteen olevan julkilausuttuna. Mutta tästä minun nähdäkseni ei seuraa, että päätöksen teko interpellatsioonin alaisessa asiassa ei olisi sallittu. Päinvastoin oikeus keskusteluun ja päätöksen tekemiseen mielestäni oleellisesti liittyy V. J:n säätämässä järjestyksessä esille otetun asian käsittelyyn, ellei laki nimenomaan toisin säädä. Minusta näyttää muuten epäjohdonmukaiselta, että herra Söderholm katsoo voitavan interpellatsioonin johdosta keskustella, sillä V. J:n 32 §, jossa interpellatsioonista puhutaan, ei mainitse keskustelusta sen enempää kuin päätöksen tekemisestäkään. Mutta V. J:n muista kohdista, esim. 48 §:stä, jossa sanotaan, että edustajalla on oikeus vapaasti lausua mielensä eduskunnassa esillä olevista asioista, ja edelleen muutamista muista säännöksistä käy selville, että keskustelu ja päätöksen tekeminen liittyvät oleellisesti asioitten käsittelyyn eduskunnassa. Olen siis, kuten sanottu, sitä mieltä, että jos tahdottaisiin eduskunnalta tällainen keskustelu- ja päätöksentekooikeus kieltää, niin siitä tulisi laissa olla nimenomainen määräys.

Mitä tulee eduskuntakomitean kantaan tässä asiassa, niin, niinkuin täällä jo on lausuttu, se kysymys jätettiin komiteassa luullakseni ehdoin-tahdoin avonaiseksi, tulkitsemisen varaan, ja tästä asiasta voi tietysti olla lakimiehillä eri mielipiteitä. Minä asetun varmasti ja jyrkästi 7-henkisen komitean enemmistön kannalle.

Mitä sitten tulee edustaja Castrénin ehdotukseen, että tällaiset asiat olisivat aina menevät perustuslakivaliokuntaan, niin voi tietysti tällaisen käsityksen hyväksi esittää

syitä, niinkuin hän onkin tehnyt. Mutta se ajatus, että, jos 7-miehisen valiokunnan enemmistön ehdotus hyväksytään, jonkunlaiset puoluenäkökohdat voisivat asioita valiokuntaan lähetettäessä tulla vaikuttamaan, ei mielestäni ole pätevä, sillä eduskunnan valiokunnat asetetaan suhteellisen vaalitavan perusteella ja ovat, niin näillä valtiopäivillä, kuin tulevaisuudessakin, pienoiskuvia eduskunnasta kokonaisuudessaan, niin että siinä kohden on ymmärtääkseni aivan yhdentekevää, meneekö asia yhteen tai toiseen valiokuntaan. — Mutta interpellatsioonin alaisina voi olla kysymyksiä, jotka ovat aivan ammattikysymyksiä. Niitten ei suinkaan aina tarvitse olla suur-poliittisia asioita, niinkuin edustaja Castrén on edellyttänyt, vaan, niinkuin V. J:n 32 § nimenomaan sanoo, ne voivat olla monenlaisia hallituksen jäsenen virka-alaan kuuluvia hallinnollisia ynnä muita asioita, ja sen vuoksi voipi kyllä katsoa jonkun erityisen ammattivaliokunnan usein olevan pätevämpi tällaisia asioita käsittelemään.

Ed. **Mikkola:** Se oikeus, joka eduskunnalle on suotu interpellatsiooni-oikeuden muodossa, on erinomaisen tärkeä. Kun valtiopäiväjärjestyksessä ei ole, niinkuin täällä jo on mainittu, lähemmin määrätty tämän oikeuden sisältöä eikä muotoa, vaan on valtiopäiväjärjestyksessä m. m. juuri säädetty, että esim. keskustelu siitä, saako kysymystä esittää tai ei, ei ole sallittu, ja myöskään valtiopäiväjärjestyksessä ei ole nimenomaan lausuttu saako keskustelua senjälkeen, kun hallituksen jäsen on antanut vastauksensa, alottaa tai ei, niin minusta on sitäkin tärkeämpää, että nyt työjärjestystä määrättäessä pidetään silmällä tämän tärkeän oikeuden kehittämistä. Sillä luullakseni on valtiopäiväjärjestystä valmistettaessa juuri pidetty silmällä sitä seikkaa, että käytäntö ja kokemus voisivat kehittää interpellatsiooni-oikeuden meillä siihen, mitä se on useissa muissa maissa, nimittäin aseeksi eduskunnalle, millä päästä tarkastamaan hallituksen tekojen lainmukaisuutta, mutta ei ainoastaan sitä, vaan myöskin sen toimien tarkoituksenmukaisuutta. Mutta sillä menettelytavalla, mitä edustaja Söderholm täällä on ehdottanut työjärjestykseen nähden, katkaistaisiin kaikki mahdollisuus tämän tärkeän oikeuden kehittämiseen. Minä siis puolestani tässä kohden pyydän kannattaa 7-miehisen valiokunnan ehdotusta siitä, että tällainen kysymys aina on lykättävä valiokuntaan, kun yksinkertaista päiväjärjestystä ei hyväksytä.

Tulee sitten kysymys siitä, olisiko asetettava ainoas-

taan yksi määrätty valiokunta, joka käsittelisi aina tällaista kysymystä, vai olisiko sallittava, niinkuin 7-miehinen valiokunta on ehdottanut, eduskunnalle valta valita yksi tai toinen olevista valiokunnista. Minun täytyy puolestani yhtyä siihen käsitykseen, jonka edustaja Castrén on esittänyt, että nimittäin kysymys aina olisi lykättävä perustuslakivaliokuntaan. Hän on jo esiintuonut tärkeimmät niistä syistä, jotka minunkin käsitykseni mukaan sen oikeuttavat ja siihen kehottavat. Voisin mainita vielä lisäksi että, kun eduskunta on muodostunut eri puolueryhmistä, on luonnollista että kehitys käy ja luultavasti on jo alkanut käydä siihen suuntaan että perustuslakivaliokunnan kokoonpanossa erityisesti pidetään silmällä valittavien henkilöiden sopivaisuutta arvostelemaan niin hyvin hallituksen toimenpiteiden laillisuutta kuin niiden tarkoituksenmukaisuutta. Ja mitä tulee siihen, että erityisissä kysymyksissä saatettaisiin tarvita erikoisia ammattitietoja, ja erityinen kysymys saattaisi koskea ainoastaan yhtä hallituksen jäsentä, jotenka siis joku muu valiokunta kuin perustuslakivaliokunta voisi olla sopivampi antamaan lausunnon interpellatsioonin johdosta, niin pyytäisin minä huomauttaa, että minun käsittääkseni perustuslakivaliokunnalla siinäkään tapauksessa, että kysymys koskee jotain erikoisalaa, ei ole vähintäkään vaikeutta saada siihen tarpeellisia ammattitietoja, koska se siinä tapauksessa voi käyttää asiantuntijoita ja käyttää asiantuntijoina myöskin sellaisen valiokunnan jäseniä, jossa on asiantuntijoita kysymyksessä olevalla alalla. Eikä se seikka, että joku kysymys jossain yksityistapauksessa saattaa koskea ainoastaan jonkun erityisen hallituksen jäsenen toiminta-alaa, estä sitä kysymystä kaikessa tapauksessa muodostumasta sellaiseksi, joka koskee hallitusta kokonaisuudessaan, sillä yhden hallituksen jäsenen toiminnan tarkoituksenmukaisuuden täytyy koskea koko hallitusta, koska hallitus kokonaisuudessaan kuitenkin tästä toimenpiteestä päättää, ainakin niin kauan kuin nykyinen työjärjestys senaatissa meillä on olemassa.

Kaikista näistä syistä katsoisin että perustuslakivaliokunta olisi aina oleva se, johon kysymys interpellatsioonin johdosta, kun yksinkertaista päiväjärjestystä ei hyväksytä, olisi lykättävä.

Ed. **Estlander:** Af den förda diskussionen har, synes det mig, framgått, att det föreslagna stadgandet i arbetsordningen på ett nära sätt berör den fråga, som hr Söderholm här uppstält, nämligen frågan, huruvida icke genom

stadgandet tillägg eller tolkning göres till § 32 af L. O. Då jag för min del icke kan frånkänna hr Söderholms motivering ett stort berättigande, ber jag få hemställa, att denna fråga hänskjutes till grundlagsutskottets utlåtande, så att en sakkunnig beredning af ärendet måtte föreligga. Vi måste komma ihåg att i allt, hvad som gäller grundlag, den största noggrannhet bör iakttagas såväl med afseende å tolkning som tillämpning.

Ed. **Ingman, Lauri:** Minä pyysin puheenvuoroa tehdäkseni saman ehdotuksen, minkä edustaja Estlander nyt esitti, nimittäin että koska on syntynyt kysymys siitä, onko tähän kohtaan otettu määräys sopusoinussa Valtiopäiväjärjestyksen kanssa, perustuslakivaliokunta antaisi lausuntonsa siitä, ennenkuin lopullinen päätös tehdään.

Muuten en voi, kun minulla on puheenvuoro, olla kiinnittämättä huomiota erääseen eroavaisuuteen tämän pykälän ruotsalaisen ja suomalaisen tekstin välillä. Sanoja jotka vastaisivat ruotsalaisessa tekstissä olevia „till landtdagens godkännande", joihin edustaja Söderholm kiinnitti huomiota, ei löydy ensinkään suomalaisessa tekstissä. Siinä sanotaan ainoastaan: „esittää puhemies siirtymisen päiväjärjestykseen", joka sanamuoto tietysti, jos tahtoisi sen ruotsalaista vastaavaksi, olisi kuuluva: esittää puhemies eduskunnan hyväksyttäväksi siirtymisen j. n. e. Esitän tämän huomautuksen tässä siitä syystä, että se mielestäni erinomaisesti valaisee kohta esilletulevaa kysymystä tämän eduskunnan kompetenssista laatia kahdenkielisiä lakitekstiä.

Ed. **Renvall:** Sittenkun täällä on pyydetty tämän asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan, jossa minulla on tilaisuus lausua mielipiteeni, ja kun katson luonnolliseksi, että näin tärkeä asia jätetään sen valmistelun alaiseksi, jonka alaisiksi kaikki asiat valtiopäivillä yleensä ovat tulevat, niin luovun puheenvuoroa käyttämästä.

Ed. **Setälä:** Minäkin puolestani soisin, että kysymys mahdollisesta lähettämisestä perustuslakivaliokuntaan tulisi ratkaistuksi. Jos lähettäminen tapahtuu, en minäkään perustuslakivaliokunnan jäsenenä tahtoisi vaivata eduskuntaa tällä kertaa, esittämällä mielipidettäni.

Ed. **Castrén:** Ellei eduskunta lausuisi mielipidettään työjärjestyksessään siitä, miten interpellatsioonioikeutta on käytettävä, olisi siitä tietysti seurauksena että eduskun-

nassa tehtäisiin ehdotuksia interpellatsioonin johdosta päättyneen keskustelun jälkeen sekä yksinkertaisesta palaamisesta päiväjärjestykseen että myöskin motiveeratusta palaamisesta päiväjärjestykseen. Tästä taasen seuraisi että puhemiehen ratkaistavaksi jäisi viime kädessä kysymys, onko lainkaan sallittava minkäänlaista palautumismuotoa päiväjärjestykseen ja onko sallittava motiveerattua palaamista päiväjärjestykseen. Minä puolestani en tahtoisi että nämä tällaiset seikat jätettäisiin yhden ainoan henkilön ratkaistaviksi, vaan että eduskunta itse määräisi, kuinka se käsittää oikeutensa interpellatsiooneihin nähden. Siis on aivan välttämätöntä että päiväjärjestykseen otetaan määräyksiä interpellatsioonioikeudesta, joista eduskunnan mielipide käypi selville tästä tärkeästä oikeudesta ja sen käyttämisestä.

Edelliset puhujat ovat jo selittäneet ne syyt, joitten nojalla on katsottava että eduskunnalla on täysi oikeus niin menetellä kuin on ehdotettu nyt käsillä olevassa työjärjestyksessä. Minä en myöskään tahdo tähän puoleen asiasta sen enempää kajota, koska minusta tuntuu siltä että perustuslakivaliokunnan asia on selvittää, kuinka pitkälle interpellatsioonioikeutta on ulotettava ja missä määrässä eduskunta on oikeutettu käyttämään sellaista menettelytapaa kuin ehdotetaan työjärjestyksessä.

Mutta minä tahtoisin vielä muutamalla sanalla vastata siihen väitteeseen, jonka edustaja Paasikivi on täällä esiintuonut, ja joka sisälsi 7-miehisen valiokunnan ehdotuksen puolustamista, mikäli se koskee valintavapautta interpellatsioonikysymysten lähettämiseen nähden valiokuntiin. Pitäisihän jokaisen ymmärtämän että, kun on kysymys motiveeratusta päiväjärjestykseen siirtymisestä, joka sisältää joko hallituksen antaman selvityksen hyväksymisen tai sen hylkäämisen, tämä seikka koskee erinomaisen tärkeätä valtiollista kysymystä, luottamuksen tai epäluottamuksen antamista hallitukselle. Olisiko asianmukaista, että sellainen kysymys, josta mietinnön antaminen vaatisi mitä laajinta valtiollista asian tuntemusta ja perehtymistä meidän perustuslakeihimme, lykättäisiin esim. rautatievaliokuntaan tai talousvaliokuntaan tai mihinkä satunnaiseen valiokuntaan tahansa, jonka eduskunta olisi asettanut, ollenkaan silmällä pitämättä valtiollisia näkökohtia. Olisiko se paikallaan että tällainen valtiollinen kysymys lähetettäisiin johonkin fakkivaliokuntaan? Olisiko sopivata että lähetettäisiin tällainen tärkeä valtiollinen kysymys valiokuntaan, jossa teknilliset tiedot kyllä saattavat

olla edustettuina, mutta jossa valiokunnassa ei riittävässä määrässä ole edustettuna sellainen laajempi valtiollinen katsomus ja perustuslakien tunteminen, jota ehdottomasti vaaditaan tällaisissa asioissa? Näytettäköön, missä muualla maailmassa tällaista menettelytapaa noudatetaan. Näytettäköön, onko missään muualla maailmassa tavallista, että eduskunta jättää tällaisten asiain käyttelemisen satunnaisen valiokunnan harkinnasta riippuvaksi. Taitaa käydä mahdottomaksi sitä osoittaa. Jos eduskunta kerta kaikkiansa työjärjestyksessänsä päättää, että tällaiset kysymykset motiveeratusta päiväjärjestykseen siirtymisestä ovat lykättävät perustuslakivaliokuntaan, niin silloin tulee eduskunta heti valtiopäiväin alussa pitämään huolta siitä, että perustuslakivaliokunta myöskin tulee kokoonpannuksi näitä näkökohtia varteen ottamalla, ja silloin ehkäistään myös kaikki yllätykset, kaikki keinottelut, joilla mahdollisesti puolueen taikka toisen kannattamat näkökohdat tulisivat jossakin teknillisessä valiokunnassa sattuman kautta määrääviksi. Tämä ei voi olla yhtäpitävää perustuslakien hengen ja perustuslaillisen valtiomuodon kirjaimen kanssa, ja sentähden minä mitä jyrkimmästi vastustan toisen momentin pysyttämistä sellaisenaan.

Ed. **Söderholm:** Jag begärde ordet i anledning af hr Paasikivis anmärkning därom, att mitt förslag tillstädjer öfverläggning med anledning af en interpellation, ehuru något sådant icke finnes omnämndt i 32 §. Jag ber i sådant afseende få hänvisa till 48 § i L. O.., som stadgar att vid plenum hvarje landtdagsman eger rätt att i den ordning, hvari han sig anmält, erhålla ordet samt till protokollet fritt tala och yttra sig i alla frågor, som då handläggas. På denna grund har jag ansett att öfverläggning kan ske till följd af en interpellation.

Ed. **Paasikivi:** Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että tämä kysymys lähetetään perustuslakivaliokunnan tarkastettavaksi, jotta siltä valiokunnalta saadaan mietintö nyt esillä olevasta asiasta. Kun edellytän, että tämä tulee eduskunnan päätökseksi, niin en enää lähde tämän kysymyksen lainopillisesta puolesta sen enempää lausumaan.

Edustaja Castrén näkyy tehneen erinomaisen suuren numeron ehdotuksestaan, että perustuslakivaliokunta tulisi olemaan ainoa, johon tällaiset kysymykset voitaisiin lähettää ja nähtävästi hänen mielestään tässä on koko Suomen valtiotaloudellinen asema kysymyksessä. Minusta ei tätä

asiaa tarvitse ollenkaan ottaa niin juhlalliselta kannalta kuin edustaja Castrén sen on ottanut. Ei tässä ole kysymys siitä, että lähetettäisiin suurpoliittisia asioita rautatievaliokuntaan tai johonkin sentapaiseen, eihän tässä ole kysymys muusta kuin jättää eduskunnalle valta päättää, tahtooko se lähettää asian johonkin muuhun valiokuntaan kuin perustuslakivaliokuntaan. Olen puolestani sitä mieltä, että esim. valtiovarainvaliokunta monesti voi olla paljoa sopivampi käsittelemään tällaisia asioita kuin perustuslakivaliokunta voisi olla. Ja vielä joku erityinen valiokunta voipi jossakin erityisessä kysymyksessä olla paljoa pätevämpi ja parempi mietintönsä antamaan kuin perustuslakivaliokunta. Tässä on kysymys ainoastaan jonkunlaisen vallan säilyttämisestä eduskunnalle valitessaan valiokuntia. Mutta minäkin tietysti edellytän, että tällaiset asiat menevät ensisijassa perustuslakivaliokuntaan ja ainoastaan, jos asian laatu sitä vaatii, johonkin muuhun valiokuntaan. Tämän voisi kyllä pykälän sanamuodossa julkilausua. Sen vuoksi ehdotan sellaista lisäystä tähän pykälään, jonka ehdotukseni pyydän perustuslakivaliokunnan ottamaan harkitakseen, että nimittäin viimeinen kohta tulisi kuulumaan näin: „Jos tämmöistä yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen ei hyväksytä, lykätään asia perustuslakivaliokuntaan tai, jos asian laatu sitä vaatii, johonkin muuhun eduskunnan valiokuntaan j. n. e." Siitä kävisi selville, että perustuslakivaliokuntaa on säännöllisesti käytettävä, mutta eduskunnalla on kuitenkin valta, jos asian laatu sitä vaatii, lykätä asia johonkin muuhun sopivaan valiokuntaan.

Olen edellisessä lausunnossa puhunut yksinomaan asian juriidisesta puolesta. Täällä on paljo puhuttu myöskin sen poliittisesta puolesta, tarkoituksenmukaisuudesta y. m. s. Siitä minun nähdäkseni ei ole ainakaan vielä ilmaantunut muuta kuin yksi mielipide. Kysymys on yksinomaan siitä, millainen oikeus eduskunnalla tässä asisasa lain mukaan on.

Ed. **Rosenqvist, G. G.**: Då hr Estlanders förslag redan blifvit understödt, behöfver jag icke mera understöda detsamma. Men jag ville påpeka en omständighet, som ytterligare motiverar detta förslag. Om jag icke minns orätt, så diskuterades denna fråga på ett ganska ingående sätt i grundlagsutskottet vid senaste landtdag, då frågan om ny landtdagsordning där behandlades. I grundlagsutskottets protokoll borde därför rimligtvis finnas anteckningar, som kunde vara belysande för den fråga, som nu

här är före. Genom att ärendet icke nu afgöres blefve man sålunda i tillfälle att ur dessa protokoll uppsöka de anteckningar som skulle vara af värde för afgörandet af frågan.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ei ole lainkaan kummallista, että tässä asiassa on syntynyt epäilyksiä ja erimielisyyttä, sillä kieltämätön tosiasia on, että valmistettaessa valtiopäiväjärjestyksen kysymykseen tulevaa pykälää, vallitsi jo silloin eri käsitys siitä, olisiko interpellatsioonin johdosta keskustelu- ja päätösoikeus eduskunnalla. Se on siis tulkitsemiskysymys, joka nyt on esillä. Mutta se ei ole minun ymmärtääkseni sellainen tulkitsemiskysymys, josta hra Söderholm puhui ja jossa tarvittaisiin myöskin hallitsijan myötävaikutus. Sillä se perustuslain tulkitseminen, joka voi tapahtua ainoastaan hallitsijan ja eduskunnan yhteisen päätöksen kautta, on sitova tulkitseminen, sitova sillä tavoin, ettei hallitsija eikä eduskunta saata ilman uutta yhteistä päätöstä siitä luopua. Nyt sitävastoin on kysymyksessä sellaisen päätöksen teko, jonka eduskunta itse saattaa milloin tahansa muuttaa, ja sellaiseen tulkitsemiseen eduskunta on oikeutettu ja suorastaan pakotettukin. Hra Söderholmin oma ehdotus sisältää tällaisen tulkitsemisen. Hänhän tahtoo ottaa työjärjestykseen määräyksen, joka kieltää eduskunnalta oikeuden päätöksen tekoon interpellatsioonin johdosta. Hän siis tässä tulkitsee valtiopäiväjärjestyksen pykälää. Yhtähyvin kuin eduskunta on oikeutettu tekemään tuollaisen sen päätösvaltaa toistaiseksi rajoittavan päätöksen, on se käsittääkseni oikeutettu tekemään vastaisen päätöksen, joka sisältää, että siksi, kunnes toisin päätetään, eduskunta saattaa interpellatsioonin johdosta ryhtyä myöskin päätöksen tekoon.

Lisäksi hra Söderholm tuki käsitystänsä viittauksella siihen käsittelyyn, jonka alaiseksi kysymys hallituksen jäsenten vastuunalaisuudesta joutui viime valtiopäivillä. Hän huomautti, että oli silloin edustajia, jotka olisvat tahtoneet lakiehdotukseen määräyksen siitä, että hallituksen jäsenet ovat vastuunalaisia eduskunnalle myöskin toimenpiteittensä tarkoituksenmukaisuudesta, mutta että sitä tarkoittava ehdotus hylättiin. Tästä tosiasiasta ei nähdäkseni kuitenkaan voi tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä interpellatsioonioikeuden laajuuteen nähden. Sillä muistettava on, että kysymys hallituksen jäsenten vastuunalaisuudesta oli kysymys siitä, saisiko eduskunta asettaa hallituksen jäsenet m. m. kanteenalaisiksi toimenpiteittensä sisällyksestä muussakin ta-

pauksessa kuin että nämät toimenpiteet olivat lainvastaisia. Sitävastoin kysymys eduskunnan yleisestä oikeudesta, lausua ajatuksensa hallitustointen tarkoituksenmukaisuudesta, ei sen kautta mitenkään tullut kosketelluksi. Onhan eduskunnalla vanhastaan oikeus ja tilaisuus anomusten kautta arvostella hallituksen ja myöskin erityisten hallituksen jäsenten toimenpiteitten tarkoituksenmukaisuutta. Nyt eduskunta on saanut interpellatsioonin muodossa uuden keinon, uuden välikappaleen saattaa ilmi mielipiteensä tässä kohden. Tämä tulkitseminen on luullakseni hyvin puolustettavissa, vaikka täytyykin myöntää, että kysymys on jäänyt avoimeksi, tulkitsemisen varaan. Kun minä puolestani yhdyn niihin, jotka arvelevat, ettei meillä ole mitään syytä tulkita valtiopäiväjärjestystä sillä tapaa, että se rajoittaisi enemmän kuin sen selvät sanat vaativat, eduskunnan oikeuksia, niin minä yhdyn siihen käsitykseen, että työjärjestykseen aivan hyvin voidaan ottaa määräys, joka toistaiseksi, siksi kunnes toisin laillisella tavalla päätetään, myöntää eduskunnalle sen oikeuden ja vallan, jonka kysymyksessä oleva pykälä sisältää.

Mitä sitte tulee siihen, onko välttämättömästi interpellatsiooni aina, kun on perusteltu päiväjärjestys kysymyksessä, käsiteltävä perustuslakivaliokunnassa, niin yhdyn lähinnä hra Paasikiveen. Minä luulen, että muuan esimerkki näiltä valtiopäiviltä jo on omansa valaisemaan asiaa. Tiedän nimittäin, että muuan edustaja on saanut kehoituksen tehdä interpellatsioonin hallituksen jäsenelle, likinnä kulkulaitostoimituskunnan päällikölle, sen johdosta että ne rautatievaunut, joiden piti viedä rehuja Kuopion taakse siellä hätää kärsiville, jäivät kesken matkaansa joksikin ajaksi Mikkeliin. Tätä interpellatsioonia ei ole ainakaan vielä tehty, mutta olisiko siinä mitään varsinaista järkeä, että se olisi jätettävä perustuslakivaliokunnan valmistettavaksi? Luullakseni se aivan nimenomaan kuuluisi rautatievaliokuntaan, jonka olisi harkittava, onko hallituksella ja sen alaisilla virkakunnilla puheenaolevassa asiassa ollut riittävästi syitä viivyttää lähetystä.

Olen tahtonut, vaikkakin asia näkyy joutuvan perustuslakivaliokunnan valmistettavaksi, kuitenkin esittää nämä näkökohtani nimenomaan siitäkin syystä, että jos hra Söderholm huomaisi että minun hänen esitystänsä vastaan tekemät huomautukseni eivät pidä paikkaansa, hänellä nyt jo olisi tilaisuus tehdä vastamuistutuksensa.

Ed. **Setälä:** Edustaja Ingmanin huomautuksen johdosta minä näen, että suomalaisesta tekstistä ovat todellakin painovirheen johdosta jääneet pois sanat „eduskunnan hyväksyttäväksi". Tässä pitäisi nimittäin „esittää puhemies" sanojen, ja sanan „siirtymisen" välillä olla sanat „eduskunnan hyväksyttäväksi".

Koska asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan on vaadittu ja kannatettu, niin, niinkuin äsken mainitsin, en tahdo asiasta sen enempää tällä kertaa sanoa. Tahtoisin ainoastaan lisätä sen, että jos kerta keskustelu sallitaan interpellatsionin johdosta, tulee hyvin vaikeaksi estää päätöksen tekemistä valtiopäiväjärjestyksen perusteella. V. J:n 69 §:ssä sanotaan nimittäin: „Puhemies älköön kieltäytykö nostettua kysymystä esille ottamasta tahi äänestystä tekemästä, ellei hän katso sen olevan vastoin perustuslakia tai muuta lakia". Minä tahtoisin nähdä sen puhemiehen, joka vedoten Hallitusmuodon 38 §:ään, jonka sanamuoto on sangen paljon tulkinnan varassa, tahtoisi kieltää eduskuntaa tekemästä päätöstä interpellatsiooni-keskustelun johdosta.

Ed. **Cederberg:** Jag vill medgifva, att man kan ifrågasätta, huruvida de skäl, på hvilka man velat grunda rätt för representationen att fatta beslut i anledning af en interpellation, kunna anses hållbara. Det har sagts, att emedan hvarje representant har yttranderätt i de frågor, som förekomma till behandling vid denna landtdag, däraf äfven bör följa, att beslut kunna i samma fråga fattas. Likaså har man till skäl för rättigheten att fatta beslut med anledning af interpellation, d. v. s. sådana beslut, om hvilka här är fråga, äfven anfört det, att då L. O. icke förbjuder sådana besluts fattande, det också bör anses att rätten därtill är tillstadd. Jag anser för min del, att en sådan slutsats, som här dragits af anförda omständigheter, nämligen att beslut får fattas, är riktig och det på den grund, att det beslut, om hvilket här är fråga, endast innefattar ett yttrande, om också ett yttrande afgifvet i formen af en motiverad öfvergång till dagordningen. Jag skulle, ehuru jag ingalunda vill motsätta mig remiss till grundlagsutskottet, utan tvärtom anser att saken endast genom beredning i detta utskott kan vinna en allsidig belysning, likväl nu vilja uttala mig för den åsikt, att fattande af beslut i anledning af interpellation bör anses medgifven i den form, som i arbetsordningen föreslagits.

Ed. **Schybergson**: Då denna fråga var före i representationsreformkomitén, förelåg, om jag icke missminner mig, en formulering fullkomligt öfverensstämmande med den, som man nu föreslår i denna arbetsordning, men den ströks, oaktadt man insåg, att i sådan händelse en möjlighet förelåg att i anledning af en interpellation fatta beslut äfven utan remiss till utskott. Jag ifrågasätter, huruvida icke den begränsning häri, som nu afses, också den berör L. O:s paragrafer något för nära. Jag hör nog till dem, som anse, att ett beslut i anledning af en interpellation icke bör fattas utan remiss till utskott, men jag har trott mig böra omnämna, att i representationsreformkomitén uttryckligen förutsattes möjligheten af beslut äfven utan remiss.

Hvad beträffar hr Danielson-Kalmaris exempel, ifrågasätter jag, huruvida en remiss till järnvägsutskottet af den af honom antydda interpellation vore på sin plats, ty detta utskott har att göra förslag om utförande af järnvägar och ingalunda med järnvägarnes förvaltning, som snarare tillhör statsutskottet, hvilket har att handlägga kommunikationsbudgeten. Men jag är ense om, att någon begränsning af landtdagens rätt att remittera sådana frågor äfven till andra utskott än grundlagsutskottet icke bör komma ifråga.

Ed. **Söderholm**: Då frågan utan tvifvel kommer att gå till grundlagsutskottet, anser jag icke skäl att för närvarande förlänga diskussionen med ytterligare andraganden.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Asia on useilla valtiopäivillä ollut niin kuin herra Schybergson muistelee, että nimittäin rautatievaliokunta on käsitellyt yksistään kysymyksiä rautateiden suunnasta. Näillä valtiopäivillä ei ole niin. Täällä on, ellei muistini petä, muun muassa lykätty rautatievaliokuntaan anomusehdotuksia, jotka tarkoittavat rahtimaksujen määräämistä ja yleensä kysymyksiä, jotka koskevat rautatiehallintoa. Näin ollen minä luulen että se esimerkki, jonka minä valitsin, on oikea.

Ed. **Schybergson**: Hr Danielson-Kalmari har rätt i fråga om remissen af den af honom senast omnämda petitionen. Jag beklagar emellertid, att remissen egde rum till järnvägsutskottet och jag har t. o. m. under samtal med järnvägsutskottets ordförande ifrågasatt, att utskottet skulle hemställa om, att petitionen skulle sändas till statsutskottet, som genom behandlingen af kommunikationsbudgeten har

den förfarenhet, hvilken erfordras för bedömande af frågor af denna art.

Keskustelu päätettiin.

Kun aika oli pitkälle kulunut, keskeytettiin istunto päivällislomaa varten, ja oli uudelleen kokoonnuttava kello 6 i.p.

Istunto keskeytyi k:lo 3,53 i. p.

Kun k:lo 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu, hyväksyttiin työjärjestyksen 30 §:n suhteen vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo ryhtyä 30 §:stä asiallisesti päättämään, vastaa jaa; jos ei voittaa on, hyväksytty ed. Estlanderin tekemä ehdotus että pykälä lähetetään perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Huutoäänestyksessä olivat „ei"-äänet voitolla, joten 30 § oli päätetty lähettää **perustuslakivaliokunnan** valmistettavaksi.

Työjärjestyksen käsittely nyt keskeytettiin, ja oli sitä jatkettava seuraavassa täysi-istunnossa ensi perjantaina kello 11 a. p.

Kansliatoimikunnan jäsenten vaali

Puhemiehen ehdotuksesta ryhdyttiin valitsemaan niitä neljää henkilöä, jotka työjärjestyksen 3 §:n mukaan yhdessä puhemiesten kanssa muodostavat kansliatoimikunnan, jolloin

Ed. **Huoponen** ehdotti jäseneksi kansliatoimikuntaan edustaja Setälän,

Ed. **Cederberg** edustaja v. Alfthanin,

Ed. **Kairamo** edustaja Lagerlöfin,

Ed. **Vuolijoki, V.** edustaja Tainion.

Sen jälkeen **hyväksyttiin** kansliatoimikuntaan **jäseniksi** edustajat **Setälä, v. Alfthan, Lagerlöf** ja **Tainio.**

Anomusehdotuksia.

Eduskunnan vallan laajentamista verotukseen ja valtiovarain käyttämiseen nähden

koskivat seuraavat anomusehdotukset, jotka tehdystä ehdotuksesta lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan:**

n:o 110, Eduskunnan vallan laajentamisesta verotukseen, valtion

omaisuuden hoitoon ja vakinaisten valtiovarain käyttämiseen nähden, (Liitteet I, 8., siv. 45).

jonka julkiluki edustaja **Nevanlinna.**

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Huoponen:** Pyydän kohteliaimmin eduskunnalta anteeksi, että rohkenen tehdä erään ehdotuksen asiassa, josta eduskunta jo aikaisemmin on päättänyt. Eduskunta on nimittäin päättänyt, että kaikki anomusehdotukset perusteluineen ja ponsineen luetaan. Minä olen valmis kiitollisuudella tunnustamaan, että useimmat anomuksista, jotka täällä on luettu, ovat erittäin asiallisesti, valaisevasti ja opettavasti kokoonpantuja. Mutta siihen katsoen, että 200 ehdotusta tulee eduskunnassa annettavaksi ja että meillä on jokseenkin rajoitettu aika niitten kuulemiseen, tuntuu minusta aivan luonnolliselta, että voitaisiin käytännöllisyyden vaatimukset huomioon ottaen tehdä pieni muutos, että ainoastaan ponnet luettaisiin. Jos jostakin anomuksesta tahdottaisiin kuulla perustelut, tehtäköön siitä erityinen ehdotus. Onhan jo mainittu, että tämänluontoisista asioista tullaan lukemaan 6—7 anomusehdotusta. Kun tulee meidän lempiaineemme raittiuskysymys, mikäli tiedän, tulee siinä 4 aivan samanluontoista ehdotusta eduskunnalle jätettäväksi ja jos oikein voin arvata, niin jokaisen ehdotuksen perusteluitten lukeminen kestää ainakin tunnin ellei enemmän. Tämä nyt jo veisi yksinomaan neljän tunnin ajan. Näinköhän se vastaa sitä hyötyä, minkä kuuleminen tuottaa. Olen nimittäin ilokseni havainnut, että jokapäiväiset sanomalehdet ovat antaneet julkisuutta kaikkein huomatuimmille anomusehdotuksille. Täällä jo aamupäivän istunnossa aivan oikein huomautettiin, että päiväjärjestyksetkin saadaan sanomalehdistä tietää. Sitä suuremmalla syyllä voi odottaa myöskin tiedonsaamista anomusehdotuksista. Jokainen edustaja voi sanomalehtien mukaan tutustua näihin anomusehdotuksiin. Sitä paitsi voi toivoa, että ne painettuna ehtivät valmistua siksi, kun eduskunta tai edustajat menevät lomalle tai ainakin kanslian toimenpiteen kautta lähetetään edustajille. Jokaisella edustajalla on sitten hyvää aikaa tutustua ja perehtyä niihin. Minä puolestani luulen, että ensi kuuleminen kuitenkaan ei voi synnyttää kuulijassa sitä kokonaisuutta, joka asian perinpohjaiseen perehtymiseen tarvitaan. Näitten syitten nojalla ja ilman suurempaa

perustelua minä pyytäisin kunnioittaen eduskunnalle ajan voittamiseksi ehdottaa, että ainoastaan anomuksen ponnet luettaisiin, ellei joku eduskunnan jäsenistä nimenomaan vaadi perusteluitten lukemista. (Hyvä!).

Puhemies: Edustaja Huoposen lausunnon johdosta pyydän ilmoittaa, että minun tietääkseni eduskunta ei ole päättänyt, että anomukset ovat kokonaisuudessaan luettavat. Onhan rautatieanomuksista nyt luettu ainoastaan ponnet. Muuten en katso asialliseksi, että eduskunta tekee tästä asiasta minkäänlaista päätöstä, ja käsitykseni mukaan edustaja Huoponenkin tahtoi puheenaolevassa suhteessa lausua vain kehotuksen edustajille. Mielestäni jääpi jokaisen edustajan vapaasti valittavaksi, tahtooko hän lukea anomusehdotuksensa kokonaan vai osittain; mutta jos joku muu edustaja kuin anomuksen esittäjä vaatii anomusehdotuksen julkilukemista, niin tietysti se luetaan, joko sen sitten tekee anomuksen tekijä tai sihteeri. Siis ei mikään estä anomuksentekijää esittämästä ainoastaan anomuksensa ponsia, jos hän siihen tyytyy.

Ed. **af Ursin:** Minä pääasiallisesti yhdyn puhemieheen. Tosiaan olemme täällä hukkumaisillamme sanatulvaan ja myöskin esitelmien tulvaan. Olen käsittänyt asian niin, että jos tehdään anomus, ei ole tarkoitus pitää esitelmiä, vaan ainoastaan lyhyesti perustella anomusta. Minusta olisi jätettävä jokaisen anomuksentekijän harkittavaksi, eikö hän voisi jättää koko anomuksen lukemista, jos se on esitelmä eikä mikään anomuksen perustelu. Arkin kokoinen anomus on minusta aivan paikallaan luettavaksi, mutta ei pitempi.

Ed. **Castrén** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä tunnustan täydellisesti oikeaksi Puhemiehen esittämän käsityksen ja puolestani lausun vain sen toivomuksen, että kun nämät anomusehdotukset ovat järjestetyt ryhmittäin, niin luettaisiin kokonaisuudessaan ainakin jokaisen ryhmän ensimäinen anomusehdotus; sitten jää seuraavien anomuksentekijäin itsensä päätettäväksi sisältävätkö heidän ehdotuksensa siinä määrin uutta, että he tahtovat lukea ne kokonaan, vai tahtovatko he vain lyhyesti ehkä huomauttaa niissä olevia eroavia kohtia.

Mitä sitten tulee herra af Ursinin lausuntoon, niin minä en luule, että eduskuntamme ensimäinen varapuhemies sillä omituisella nuhdesaarnalla, jonka hän täällä piti, on

erittäin juuri koskenut asian ytimeen. Kaikki riippuu siitä onko esitetty ehdotus sen arvoinen, että sitä ansaitsee kuulla, ja tässä kohden voivat herra af Ursinin ja muitten mielipitnet melkoisesti erota, senkin mukaan, missä määrin ollaan asioihin perehtyneitä ja pystytään niitä arvostelemaan.

n:o 102: Valtiopäiville myönnettävästä oikeudesta käsitellä ja hyväksyä valtion tulo- ja menoarvioehdotus, (Liitteet I, 9, siv. 55)
jonka julkiluki ed. **Sundblom,**

n:o 114: oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle vuosittain hallituksen noudatettavaksi valmistaa seikkaperäinen valtion tulo- ja menoarvio, (Liitteet I, 10, siv. 58),
jonka ponnet julkiluki ed. **Viitanen,**

n:o 75: Tullin saattamisesta Kansaneduskunnan itseverotusoikeuden alaiseksi, (Liitteet I, 11, siv. 65),
jonka ponnet julkiluki ed. **Neovius, A.,** huomauttaen, että perustelut ovat tässä itsestään selvässä asiassa jokseenkin samat kuin ed. Nevanlinnan tekemässä anomusehdotuksessa,

n:o 115: Määräävän päättämisvallan myöntämisestä Eduskunnalle tulliverotukseen nähden, (Liitteet I, 12, siv. 69),
jonka ponnet luki julki ed. **Koskinen,**

n:o 113: Oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle määrätä julkisten viranomaisten ja laitosten käyttämisestä menevät maksut, (Liitteet I, 14, siv. 75),
jonka ponnet luki julki ed. **Höijer,**

n:o 149: Oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle määrätä perusohjeet valtion omaisuuden ja liikelaitosten hoitoa varten, (Liitteet I, 18 siv. 72),
jonka julkiluki ed. **Turkia.**

Samoin lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan**

Muutoksia valtiopäiväjärjestykseen koskevia,

An. ehd. n:o 122, Niiden kohtien poistamisesta Valtiopäiväjärjestyksen 29 §:stä, jotka ehkäisevät Eduskunnan täyttä aloteoikeutta pe-

rustus- ja kirkkolakikysymyksissä, (Liitteet I,23, siv. 139),

jonka julkiluki ed. **Hämäläinen, K.**,

kun puheenvuoroa oli käyttänyt

Ed. **Ingman, Lauri**: Kysymys kirkkolain säätämisestä on tarkasti järjestetty meidän voimassaolevassa kirkkolaissamme, ja se muutos, minkä anomuksentekijät tässä ehdottavat, ei ole toimeenpantavissa muulla tavoin, kuin että tähän kuuluvat pykälät kirkkolaissa tulevat muutetuiksi. Mutta asiain ollessa nykyisellä kannalla näitä pykäliä ei voida muuttaa tai edes ehdotusta niitten muuttamisesta tehdä muuta kuin kirkolliskokouksessa, niin että alote tässä asiassa on lähtevä sieltä. Ei V. J. kirkkolainsäätämisestä sisällä mitään muuta kuin että siihen nähden on voimassa, mitä tästä asiasta on erittäin säädetty. Vaikka tätä kohtaa ei olisi V. J:ssä, niin tietysti olisi kirkkolainsäätämisestä voimassa, mitä siitä kirkkolaissa on säädetty. Minä siis pyytäisin valiokuntaa, johon tämä anomus tulee lähetettäväksi, ottamaan huomioon tämän seikan.

Muuten en voi olla samalla lausumatta ihmettelyäni sen johdosta, että ryhmän puolelta, joka ajaa kirkon erottamista valtiosta, herätetään kysymys, joka tarkoittaa erään kirkkokunnan sisällisen vapauden rajoittamista mitä suurimmassa määrässä.

An. ehd. n:o 142, Eduskunnan jäsenten interpellatsioonioikeuden laajentamisesta. (Liitteet I,24, siv. 141),

jonka julkiluki ed. **Tanner**,

An. ehd. n:o 150, Äänioikeusikärajan määräämisestä 21 vuodeksi sekä äänioikeuden rajoitusmääräysten poistamisesta Valtiopäiväjärjestyksestä. (Liitteet I,26, siv. 143),

jonka julkiluki ed. **Eloranta**,

An. ehd. n:o 118, Sellaisen muutoksen aikaansaamisesta Valtiopäiväjärjestykseen, että äänestykset Eduskunnassa toimitettaisiin avoimesti. (Liitteet I,22, siv. 137),

jonka julkiluki ed. **Järvinen**,

Uuden hallitusmuodon säätämistä ja muutoksia Hallitusmuotoon koskevia,

An. ehd. n:o 183, Hallituksen muodostamisesta ministerihallitukseksi, jonka jäsenet olisivat vastuunalaiset Eduskunnalle hallitustoimenpiteittensä tarkotuksenmukaisuudesta. (Liitteet I, 6, siv. 36),

jonka julkiluki ed. **Aromaa,**

An. ehd. n:o 35, Hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustamisesta. (Liitteet I, 7, siv. 39),

jonka julkiluki ed. **Castrén.**

Uuden verotusjärjestelmän aikaansaamista koskevia.

An. ehd. n:o 182, Uuden verotusjärjestelmän aikaansaamisesta. (Liitteet II, 1, siv. 5),

jonka julkiluki ed. **Hjelt,** lähetettiin **valtiovarainvaliokuntaan.**

Eri aloja koskevia.

An. ehd. n:o 134, Sellaisesta muutoksesta asetukseen 27 p:ltä kesäk. 1888, että passipakko kokonaan lakkautettaisiin. (Liitteet VI, 26, siv. 125),

jonka julkiluki ed. **Hedberg,** lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Tuomioistuin laitosta ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevia.

An. ehd. n:o 47, Tuomioistuinlaitosta ja oikeudenkäyntiä koskevan lainsäädännön uudistamisesta. (Liitteet III, 22, siv. 129),

jonka julkiluki ed. **Viljomaa,** lähetettiin **lakivaliokuntaan.**

Sivistys- ja siveellisyyspyrintöjen edistämistä koskevia.

An. ehd. n:o 19, Kannatusavun myöntämisestä työväenopistolle. (Liitteet VI, 4, siv. 22),

jonka ponnet julkiluki ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.,** lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Työväenasiainvaliokuntaan lähetettiin

Työväen taloudellisen aseman parantamista koskevia anomusehdotuksia:

n:o 99, Työttömyyden laajuutta koskevan tutkimuksen toimeenpanemisesta, työttömyysvakuutuksen aikaansaamisesta, sekä hallituksen toimenpiteistä työttömyyden tuottaman puutteen torjumiseksi. (Liitteet IX,11 siv. 51),

jonka julkiluki ed. **Paasivuori,**

n:o 49, Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen järjestämisestä maassamme. (Liitteet IX,9, siv. 35),

jonka perustelut osittain julkiluki ed. **Hjelt,** pyytäen että anomusehdotus lähetettäisiin työväenasianvaliokuntaan, sekä että valiokunta asian rahalliseen puoleen nähden kääntyisi valtiovarainvaliokunnan puoleen,

n:o 186, Yleisen vanhuus- ja ansiokyvyttömyys- sekä leskien ja orpojen vakuutuksen aikaansaamisesta. (Liitteet IX,10, siv. 46),

jonka julkiluki ed. **Hoikka, Matti,**

Työväen tilastoa, Asuntokysymystä y. m. koskevia:

n:o 63, Toimenpiteistä esikaupunkialueilla vallitsevien epäkohtien poistamiseksi. (Liitteet IX,14, siv. 63).

jonka julkiluki ed. **af Ursin,**

n:o 64, Sosiaalisen päätoimiston perustamisesta. (Liitteet IX,12, siv. 57),

jonka julkiluki ed. **af Ursin.**

Sivistys- ja siveellisyyspyrintöjen edistämistä koskevia.

An. ehd. n:o 78, Valtion avustuksesta »Kansan näyttämö» nimiselle teaatterille. (Liitteet VI,5, siv. 25),

jonka perustelut osittain julkiluki ed. **Sirola**, lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Eri aloja koskevia.

An. ehd. n:o 79, Kansalaisoikeuksien myöntämisestä Suomessa syntyneille juutalaisille. (Liitteet I, 27, siv. 156),

jonka ponnet luki julki ed. **Perttilä, E.**, pyytäen anomusehdotuksen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttäen lausui:

Ed. **Gustafsson**: Jag skulle be att för min ringa del få förorda denna petition.

An. ehd. lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 103, Valtion virka- ja kuntien hallintolaitoksessa olevien palvelijain ja vahtimestarien virka-aseman järjestämisestä. (Liitteet I, 29, siv. 161),

jonka ponnet luki julki ed. **Ahlroos**, lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan.**

Työsopimusta ja työriitojen ratkaisemista koskevia.

An. ehd. n:o 104, 8-tuntisen työpäivän käytäntöön ottamisesta kokeeksi valtion teollisuuslaitoksiin. (Liitteet IX, 7, siv. 29),

jonka julkiluki ed. **Ahlroos**, lähetettiin **työväenasiainvaliokuntaan.**

Terveys- ja sairashoitoa koskevia.

An. ehd. n:o 116, Keuhkotauti- ja rauhastuberkuloosiparantoloiden perustamisesta varattomia potilaita vrten. (Liitteet VI, 15, siv. 69),

jonka ponnet julkiluki ed. **Höijer**, lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Työväen tilastoa, Asuntokysymystä y. m. koskevia.

An. ehd. n:o 137, Teknillisen terveysopin opetuksesta maamme teknillisissä oppilaitoksissa. (Liitteet IX,$_{15}$, siv. 66),

jonka ponnet julkiluki ed. **Ahlroos**, lähetettiin **työväenasiainvaliokuntaan.**

Uusia ratoja koskevia.

olivat seuraavat an. ehd., jotka keskustelutta lähetettiin **rautatievaliokuntaan:**

n:o 106, Rautatielinjan tutkimisesta Koljolan asemalta Karjalan radalla Käkisalmeen sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,$_{48}$, siv. 132),

jonka ponnet julkiluki ed. **Kuisma,**

n:o 123, Rautatien rakentamisesta Ojajärven asemalta Karjalan radalla Käkisalmen kautta Terijoelle. (Liitteet VII,$_{39}$, siv. 124),

jonka ponnet julkiluki ed. **Laine, O. F.,**

n:o 126, Rautatiestä Savonlinnasta Pieksämäen kautta Jyväskylään sekä haararadasta Varkauden ja Lehtiniemen tehtaille. (Liitteet VII,$_{21}$, siv. 63),

jonka ponnet julkiluki ed. **Nykänen,**

n:o 127, Rautatiestä Oulaisten asemalta Iisalmelle. (Liitteet VII,$_{8}$, siv. 31),

jonka ponnet julkiluki ed. **Vahe,**

n:o 132, Rautatielinjan tutkimisesta Järvenpään asemalta suoraan Korian asemalle, sekä ehdollisesti arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,$_{34}$, siv. 110),

jonka ponnet julkiluki ed. **Laine, O.,**

n:o 144, Rautatiestä Kokkolan kaupungista Suolahteen. (Liitteet VII,15, siv. 51),

jonka ponnet julkiluki ed. **Torppa**,

n:o 151, Arm. es. rautatien rakentamisesta Suolahden asemalta Saarijärven, Karstulan, Vintalan ja Evijärven kautta Pännäisten asemalle. (Liitteet VII,16, siv. 53),

jonka ponnet julkiluki ed. **Haveri**,

n:o 160, Rautatielinjan tutkimisesta Risteen asemalta Loimaan tai Mellilän aseman kautta Nummelaan, Kauklahteen j. n. e. (Liitteet VII,30, siv. 96),

jonka ponnet julkiluki ed. **Palmén**,

n:o 161, Yhdysradan tutkimisesta Joensuusta Savon radalle sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,18, siv. 58),

jonka ponnet julkiluki ed. **Hakulinen**,

n:o 154, Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamisesta linjalla Koivisto—Galitsina—Kiviniemi—Käkisalmi—Karjalan rata. (Liitteet VII,37, siv. 119),

jonka ponnet julkiluki ed. **Räsänen**,

n:o 162, Rautatielinjan tutkimisesta Kuloveden pysäkiltä Porin radalla Ikaalisten kauppalaan, sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,28, siv. 91),

jonka ponnet julkiluki ed. **Paasikivi**,

n:o 163, Rautatielinjan tutkimisesta Risteen asemalta Loimaan asemalle sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,31, siv. 100),

jonka ponnet julkiluki ed. **Vemmelpuu**,

n:o 171, Rautatielinjan koneellisesta ja taloudellisesta tutkimisesta Terijoelta Ki-

viniemen kautta ennen tutkitulle suunnalle Karjalan radalta Käkisalmen eteläpuolitse Vuokseen. (Liitteet VII,40, siv. 128),

jonka ponnet julkiluki ed. **Pykälä,**

n:o 173, Vertailevasta tutkimuksesta rautatietä varten Vaalasta Oulun radalle sekä Kestilän kirkolta Iisalmen—Kajaanin radalle. (Liitteet VII,7, siv. 28),

jonka ponnet julkiluki ed. **Luoma,**

n:o 177, Rautatiestä Savonlinnasta Pieksämäen kautta Jyväskylän—Suolahden radalle sekä sieltä sopivaan paikkaan Pohjanmaaan radalle Pännäisten ja Kokkolan välille. (Liitteet VII,19, siv. 61),

jonka ponnet julkiluki ed. **Koskelin,**

n:o 178, Rautatielinjan tutkimisesta Simolan asemalta Vilajoen taikka Tormoon satamaan Suomenlahden rannalle. (Liitteet VII,36, siv. 114),

jonka ponnet julkiluki ed. **Vikman,**

n:o 180, Tutkimuksen toimittamisesta rautatietä varten Ylivieskasta Kalajoelle, täydennyksenä Ylivieska—Haapajärvi taikka Ylivieska—Iisalmi ja Alapitkä—Joensuulinjojen tutkimukselle. (Liitteet VII,11, siv. 38),

jonka ponnet julkiluki ed. **Knuutila, Mikko,**

n:o 190, Rautatielinjan tutkimisesta Turusta Marttilan, Someron ja Lopen kautta Riihimäelle sekä arm. es. radan rakentamisesta. (Liitteet VII,32, siv. 103),

jonka ponnet julkiluki ed. **Paloheimo.**

Valtion rautateiden käyttöä koskevia.

An. ehd. n:o 189, Rautatieliikkeen supistamisesta sunnuntai- ja juhlapäivinä. (Liitteet VII,2, siv. 11),

julkiluki ed. **Sivenius** pyytäen sen lähettämistä rautatievaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. **Schybergson**: På skäl som jag tidigare vid dagens plenum i annat sammanhang framställde, föreslår jag att denna petition remitteras till statsutskottet. Förhållandet var detsamma vid senaste landtdag med en framställning angående förbättring af järnvägspersonalens löneförmåner. Jag förbiser icke att uti järnvägsutskottet sitter bland andra hr Sivenius själf, men jag förmodar att utskottet för öfrigt, såsom vid tidigare landtdagar, är sammansatt hufvudsakligast ur synpunkten af att de olika järnvägssträckningarna skola hafva sina representanter. En petition liknande denna remitterades för några landtdagar tillbaka till petitionsutskottet, där densamma också kunde hafva sin riktiga plats, men det visade sig dock, att behandlingen därstädes blef mycket mager. Jag för min del var då i borgareståndet en af de få, som hade önskat, att frågan hade fått en lösning i positiv riktning, medan petitionsutskottets förslag var i hufvudsak afböjande, och jag tror att denna magra behandling delvis berodde på, att hvarje annat utskott än det, som har att sysselsätta sig med kommunikations-budgeten, eller sålunda statutskottet icke har de nödiga förutsättningarna för frågans behandling.

Ed. **Nuorteva**: Minä rohkenisin kuitenkin kannattaa edustaja Siveniuksen tekemää ehdotusta, että anomus lähetettäisiin rautatievaliokuntaan, sillä minä uskon, että anomus siellä joutuisi paljoa asiallisemman käsittelyn alaiseksi. Edustaja Sivenius ei ole ainoa rautatiehenkilö, joka on sen valiokunnan jäsenenä. Aamupäivällä edustaja Danielson-Kalmari täällä jo lausui mielipiteenään, ettei eduskunnan tarvitsisi niin orjallisesti noudattaa niitä tapoja, joita entisessä eduskunnassa noudatettiin asioitten valiokuntiin lähettämiseen nähden. Epäilen, tokko mikään muu valiokunta voisi niin asiallisesti käsitellä näitä kysymyksiä kuin juuri rautatievaliokunta. Asia koskee rautatiepalveluskunnan sisäisiä oloja, enkä tiedä onko missään muussa valiokunnassa rautatiehenkilökuntaan kuuluvia henkilöitä kuin juuri rautatievaliokunnassa. Tällä perusteella pyydän anomusta lähetettäväksi rautatievaliokuntaan.

Ed. **Torppa**: Minun ymmärtääkseni hra Schybergsonin ehdotus on oikea siihen nähden, mihin valiokuntaan tämä anomus olisi lähetettävä, ja sen vuoksi tahdon ilmoittaa kannattavani sen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. **Sivenius:** Täällä edustaja Schybergson suvaitsi huomauttaa, että rautatiehenkilökunnan palkkakysymys muun muassa on ollut valtiovarainvaliokunnan käsiteltävänä. Minä sain hänen lausunnostaan sellaisen käsityksen, että edustaja Schybergson luuli tästä pyhätyön rajoittamisesta ehkä johtuvan kulunkia rautatielaitokselle, mutta sikäli kuin tätä asiaa tunnen ja käsitän on asianlaita aivan päinvastoin. Näin ollen ei siltäkään kannalta ole puolustettavissa se seikka, että sitä tarvitsisi valtiovarainvaliokuntaan lykätä.

Mitä taas tulee asian toiseen puoleen, niin täällä muun muassa edustaja Gebhard on aikaisemmin jättänyt rautateiden sisäistä järjestystä koskevan anomusehdotuksen, joka yksimielisesti on lähetetty eduskunnasta rautatievaliokuntaan ja minä pidän, että tämäkin anomus on aivan samanluontoinen asia ja että sillä myöskin tulee olemaan samat edellytykset.

Ed. **Kairamo:** Herra Schybergsonin lausunnosta en ole voinut tulla vakuutetuksi siitä, että tämän anomuksen osalle tulisi valtiovarainvaliokunnassa suurempi asiantuntemus kuin rautatievaliokunnassakaan. Olen puolestani sitä mieltä, että eduskunta toimisi aivan johdonmukaisesti, jos se lähettäisi tämänkin anomusehdotuksen rautatievaliokuntaan. Valitettavasti eduskunnassa ei ole asiantuntemusta niin runsaasti edustettuna tältä alalta, että me voisimme täydellä luottamuksella odottaa ammattimiesten käsittelyä, kun tulee tämmöisiä fakkikysymyksiä esiin. Mutta luulen, että tämän asian tuntemusta on ainakin yhtä runsaasti edustettuna rautatievaliokunnassa kuin valtiovarainvaliokunnassakin. Viimeksi mainittu valiokunta on sitä paitsi pakoitettu antamaan huomiota niin monenlaisille asioille, että siitäkin syystä tämmöisten asiain käsittely siellä luultavasti supistuu verrattain pieneksi. Minä puolestani lämpimästi kannatan tätä anomusta ja luulen sen ansaitsevan asianomaisen valiokunnan täyttä huomiota. Yhdyn siis niihin, jotka tahtovat lähettää anomusehdotuksen rautatievaliokuntaan.

Ed. **Schybergson:** Om det förhåller sig så, som hr Sivenius det uppgifvit, att den af honom föreslagna förändringen icke skulle föranleda ökade utgifter för statsverket utan tvärtom en inbesparing, så tänker jag mig att representationen skulle vara mycket mer böjd för att gå in på petitionen, därest statsutskottet, som har kommunikationsbudgeten till behandling, intygar detta förhållande, än om

utlåtandet kommer från ett utskott, hvilket i detta afseende icke har samma kompetens. Hvad beträffar hr Gebhards petition, så framhöll jag på förmiddagen att dess remiss till järnvägsutskottet hade skett genom ett förbiseende och att detta förbiseende borde rättas. Jag gör för ingen del detta yrkande därför, att jag skulle anse petitionen i fråga icke vara värd beaktande. Tvärtom. Af den mängd petitioner, som här inlämnats, hör denna, såsom jag redan i mitt föregående yttrande framhöll, till dem, för hvilka jag har den största sympati. Jag anser att en sådan petition som denna har bästa utsikt att leda till resultat, om den behandlas af ett utskott, som eljes har att göra med järnvägarnas ekonomi och förvaltning.

Ed. **Ingman, Lauri:** Pyydän kannattaa anomuksen lähettämistä rautatievaliokuntaan, sillä lisäyksellä, että rautatievaliokunta, mikäli asian laatu sitä vaatii, pyytää valtiovarainvaliokunnan lausuntoa. Siten asian todellinenkin puoli tulee valaistuksi.

Ed. **Kirves:** Minä pyytäisin niille henkilöille, jotka täällä nyt vastustavat tämän anomuksen rautatievaliokuntaan lähettämistä, huomauttaa että tämä on ensi kerran kun rautatiepalveluskuntaan kuuluville henkilöille tarjoutuu tilaisuus myötävaikuttaa heidän omien asioittensa ratkaisuun. Tahtooko eduskunta nyt tällä hetkellä ottaa heiltä sen edun pois? Tietääkseni ei muihin valiokuntiin, kuin rautatievaliokuntaan, rautatieläisiä kuulu. Minä tämän nojalla sanon vaan eduskunnalle: jos tahdotte antaa heille oikeutta, niin lähettäkää anomusehdotus sinne; jos tahdotte vastustaa, niin lähettäkää se sitte muuanne mihin valiokuntaan hyvänsä.

Ed. **Aalto:** Täällä on sanottu, ettei muihin valiokuntiin kuin rautatievaliokuntaan kuulu rautatieläisiä. Kyllä niitä kuuluu muihinkin. Mutta tietääkseni valtiovarainvaliokuntaan heitä ei kuulu, ja tässä asiassa tarvitaan enemmän asiantuntemusta rautatieliikenteestä, kuin laskutaitoa raha-asioissa. Koska nimenomaan asiantuntevia henkilöitä enite on rautatievaliokunnassa, niin minä lämpimästi kannatan anomusta sinne lähetettäväksi. Tässä nyt vaan ajatellaan tällä kertaa valiokuntaa, joka asiaa perinpohjin tutkisi, eikä erityisesti mistään raha-asioista ole kysymystä.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lähettää käsittelynalaisen anomusehdotuksen rautatievaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on anomusehdotus päätetty lähettää valtiovarainvaliokuntaan.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten an. ehd. n:o 189 oli päätetty lähettää **rautatievaliokuntaan.**

Edustaja **Pohjanpalolle** myönnettiin yksityisten asiain tähden lupa olla poissa ensi perjantain istunnosta.

Seuraava täysi-istunto oli oleva ensi perjantaina kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

13. Perjantaina 14 p. kesäkuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa olivat poissa ed. Heimonen, Pohjanpalo, Valavaara ja Runeberg.

Tarkistettiin otteita edellisen istunnon pöytäkirjasta.

Valtiovarainvaliokunnalta saapuneessa kirjelmässä ilmoitettiin valituksi varapuheenjohtajaksi ed. K. V. Koskelin.

Ed. K. **Hämäläiselle** ja **Valavaaralle** myönnettiin yksityisten asiain takia lupa olla poissa aamuistunnosta.

Sähkösanoma.

Luettiin seuraava eduskunnalle saapunut sähkösanoma:

Suomen Kansanedustajat.

Me työläiset Sulkavan Lohilahdelta tervehdämme teitä, uuden Suomen luojat. Toimikaa tarmokkaasti kansamme tosionnen hyväksi! Samalla lausumme inhomme Helsingin poliisin törkeästä esiintymisestä kansanedustajia kohtaan.

Joukko työläisiä Lohikoskelta.

Esitettiin jatkuvan käsittelyn alaiseksi eduskunnan

työjärjestysehdotus.

Ensinnä sai puheenvuoron

Ed. **Kairamo**: Näillä valtiopäivillä on jo useasti tapahtunut, että istunnot ovat kestäneet myöhäiseen aamuyöhön saakka. Varmasti ovat useat edustajat itsessään saaneet tuntea sitä tyytymättömyyttä, joka aina syntyy, kun on pakotettu työhön, vaikka itse huomaa, että voimat eivät siihen enää täydellisesti riitä. Tiedän kyllä, että tämmöistä ei voida aina välttää ja tunnustan, että valtiopäivätyön menestys monasti suorastaan vaatiikin, ettei aloitettua asiankäsittelyä keskeytetä, ennenkuin olosuhteet ovat tulleet semmoisiksi, että siihen on suora pakko. Kaiketi kuitenkin eduskunta on yksimielinen siitä, että yötyö olisi supistettava niin vähäiseksi kuin mahdollista, ja minusta olisi toivottavaa, että työjärjestyskin sisältäisi määräyksen, jossa selvästi lausutaan se ajatus, ettei yötyöhön käytetä voimia, jotka paremmin voidaan käyttää päivätyöhön. Rohkenen senvuoksi ehdottaa, että työjärjestykseen otettaisiin pääasiallisesti seuraavaa sisällystä oleva kohta:

»Uutta asiaa älköön otettako täysi-istunnossa esille kello 11 jälkeen iltapäivällä, ellei puhemies katso siihen erityistä syytä olevan taikka eduskunta eri tapauksissa toisin päätä.

Tämä ehdotus on luonteeltaan aivan samanlainen, kuin 13 §:n ensimäinen lause, jonka eduskunta on jo hyväksynyt. Se tuo ilmi yleisin sanoin noudatettavan periaatteen, mutta se ei silti sido eduskunnan vapautta. Yhtä vähän kuin 13 § estää valiokuntaa panemasta mietintöönsä kaiken sen, minkä se huomaa välttämättömäksi, yhtä vähän estäisi minun ehdottamani pykälä istuntoja jatkamasta, milloin havaitaan siihen syytä ole-

van. Jotta ei aikaa menisi hukkaan tästä syntyvään keskusteluun, pyytäisin, että jos eduskunta hyväksyy tämän minun ehdotukseni, asia lykättäisiin 7-miehisen valiokunnan käsiteltäväksi, jotta se tekisi tarkemman ehdotuksen siitä, mitenkä tämä kohta parhaiten olisi sovellutettava työjärjestykseen.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Yhdyn hra Kairamon ehdotukseen ja teen sen sitä suuremmalla syyllä, kun minulla esillä olevassa asiassa on jonkun verran kokemusta edellisiltä valtiopäiviltä. Jokainen, joka on ollut niillä mukana, tietää että puheenaolevat aamuyön istunnot eivät silloin olleet aivan harvinaisia, mutta jokainen myös tietää että niissä työnlaatu ja tulokset eivät suinkaan olleet aina kaikin puolin tyydyttäviä. Sattui tuontuostakin, että äänestysten tulokset olivat enemmän tai vähemmän sattuman varassa. Huomattava kuitenkin on, että nelijakoisessa eduskunnassa erehdys, joka tapahtui yhdessä kamarissa, saattoi tulla korjatuksi toisessa; voipa sanoa, että erehdykset toisinaan korjasivat toisensa. Mutta mitä täällä päätetään, se on eduskunnan puolelta lopullisesti päätetty. Minä sentähden pitäisin erinomaisen tärkeänä, että eduskunta suostuisi lisäämään työjärjestykseensä puheenaolevan määräyksen ja mainitsen tämän toivomuksen tueksi vielä vain sen, mistä hra Kairamokin jo huomautti, että aamuyön-istunnot tietysti pilaavat seuraavan päivän työtä ja silläkin tavalla vahingoittavat eduskunnan toimintaa täällä.

Ed. **Ursin**: Pyydän saada mielihyvällä yhtyä hra Kairamon ehdotukseen, mikäli se koskee asian lykkäämistä 7-miehiseen valiokuntaan. Kohta, johon hra Kairamo kajosi, on epäkohta, joka on korjattava.

Ed. **Turkia**: Tehty ehdotus on hyvä ja toivon että se ilman pitempiä keskusteluja lähetetään valiokuntaan.

Ed. **Ahmavaara**: Minä rohkenen ehdottaa, että eduskunta lähettää esityksen 7-miehiseen valiokuntaan ilman, että se vielä päättää, hyväksyykö vai hylkääkö se tehdyn ehdotuksen. Minun mielestäni ehdotus on vähän vajava. Ei ole kovinkaan suurta hyötyä, jos ainoastaan rajoitutaan siihen, ettei uutta asiaa oteta esille jälestä kello 11:n. Varsinkin loppupuolella valtiopäiviä on tavallisesti asioita, jotka alkavat istunnon alussa ja kestävät yökauden, joten ei ole sillä vielä paljoa voitettu, jos päätetään, ettei uutta asiaa enää jälestä klo 11:n oteta keskustelun alaiseksi. Minä soisin, että 7-miehinen valiokunta ottaisi harkittavakseen, eikö olisi työjärjestykseen otettava sen-

suuntainen määräys, että asiain käsittely ylipäänsä keskeytetään klo 11. Mutta niinkuin sanottu, minä siitä syystä että ehdotus ei ole täydellinen, rohkenisin ehdottaa, että eduskunta ei tällä kertaa päättäisi asiassa mitään muuta kuin että se lähettää ehdotuksen 7-miehiseen valiokuntaan.

Ed. **Rosenqvist V. T.:** Då jag tror att det af hr Kairamo väckta förslaget är egnadt att göra landtdagen mera arbetsduglig, och det å andra sidan icke binder händerna på landtdagen, ber jag att få understöda detsamma. Jag vill också nämna, att man inom den kommunala representationen i Helsingfors har kommit till den erfarenhet, att möten i allmänhet, icke borde utsträckas öfver kl 11 på aftonen, och att man där sökt följa denna ordning. Jag har ingenting emot att saken remitteras till sjumannakomitén, men hoppas att komiten tager hänsyn till det förlsag, som nu blifvit framställdt.

Ed. **Viljakainen** kannatti edustaja Ahmavaaran ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy ed. Kairamon tekemän ehdotuksen sellaisenaan, vastaa jaa, jos ei voittaa, tulee koko ehdotus lähetettäväksi 7-miehiseen valiokuntaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. **Kairamon** tekemä **ehdotus** oli päätetty lähettää **7-miehisen valiokunnan** käsiteltäväksi.

§:t 31—34 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta sekä samoin pykälien edellä oleva **otsake.**

35 §.

Keskustelu:

Ed. **Ahmavaara:** Kun käsiteltävänä olevan työjärjestyksen 30 §, jota vastaan 7-miehisessä valiokunnassa oli tehty vastalause, lähetettiin valiokuntaan valmistettavaksi ja eduskunta tällä päätöksellä osoitti, että se ei tahdo asioista, joista on valiokunnassa ollut erimieliä, ryhtyä tekemään lopullista päätöstä, ennenkuin valiokunta on niistä lausuntonsa antanut, niin minä tällä perusteella rohkenen ehdottaa, että esillä oleva 35 §, jota vastaan myös on vastalause tehty 7-miehisessä valiokunnassa, lähetettäisiin samoin perustuslakivaliokuntaan, samaan mihin edellinen 30 § lähetettiin ilman pitempää keskustelua tällä kertaa.

Ed. **Castrén**: Pyydän puolestani saada kannattaa edellisen arvoisan puhujan ehdotusta esillä olevan pykälän lähettämisestä perustuslakivaliokuntaan. Jos asiaa ryhdytään ilman oikeudellista perustelua käsittelemään, niin tulee siitä epäilemättä olemaan seurauksena, että koko päivä kuluu oikeudellisten käsitteiden selvittämiseen, joka olisi vältettävissä siten, että asia sitä ennen lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Näin ollen uskallan ehdottaa, että asia ilman jatkettua keskustelua lykättäisiin puheenalaiseen valiokuntaan ja että ainakin ne puhujat, jotka ovat pyytäneet puheenvuoroja, rajoittuisivat lausumaan mielipiteensä siitä, onko § lähetettävä valiokuntaan vaiko ei.

Ed. **af Ursin**: Minä tahdon noudattaa tätä kehotusta ja lausun ainoastaan, että kannatan asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Söderholm**: Då fråga blifvit väckt om att denna paragraf måtte remitteras till grundlagsutskottet för åstadkommande af utredning af de inhemska språkens rättsliga ställning till hvarandra inom landtdagen, så vill jag icke häller motsätta mig detta, och icke i saken nu yttra mig vidare. Men för den händelse, att yrkandet skulle underkännas af landtdagen förbehåller jag mig att sedermera få yttra mig i själfva saken.

Ed. **Estlander**: Jag ber att få förena mig om hr Söderholms uttalande.

Ed. **Cederberg**: Jag hade begärt ordet för att yttra mig i själfva saken. Då man nu har begärt paragrafens hänskjutande till grundlagsutskottet, så vill jag icke motsätta mig detta, ehuru jag för min del visserligen anser att principen om de båda språkens likställighet är så klart uttalad, att någon vidare utredning från grundlagsutskottets sida egentligen icke vore behöflig för ärendets pröfning.

Ed. **Alkio**: Kun asiaa on vaadittu perustuslakivaliokuntaan, on luonnollista että se sinne lähetetään. Minä mielipiteenäni pyydän kuitenkin evästyksenä lausua, että puolestani olen valmis kannattamaan edustajien Palménin ja Paasikiven vastaehdotusta 35 §:lle. Sen varsinkin siitä syystä, että meidän maassamme on riittävän selvästi kokemus osoittanut, että lain henkeä ei voi samalla tavalla tulkita kahdella eri kielellä ja aivan riittävän selvästi ilmilausua. Tässä maassa on lain peruskirjaimena ollut tähän saakka ruotsinkieli. Jos siksi nyt pantai-

siin suomenkieli, niin ei se tulisi vaikeuttamaan ruotsinkielisen lakitekstin laatimista suomenkielisen tekstin pohjalla. Mutta sen kautta voitaisiin vastaisuudessa välttää ne erilaiset laintulkitsemiset, jotka erikielisistä lakiteksteistä ovat tähän saakka johtuneet. Siksi olisi suomenkieli pantava lakitekstin pohjaksi tässä eduskunnassa.

Ed. **Haveri**: Edessämme olevan työjärjestyksen 35 §:ssä lausuttu ajatus ei minun nähdäkseni ole jaksanut tarpeeksi irtautua entisistä tavoista. Kaksikielisten lakitekstien laadinta, joka vanhaa säätykokousta lienee huvittanut, aikoo tuppaantua vielä tähänkin eduskuntaan. Lausumatta siitä mitään, missä määrin entisillä valtiopäivillä oli voimia laatia suomen- ja ruotsinkielisiä lakitekstejä, uskallan minä väittää, ettei tämän eduskunnan enemmistö taida ruotsinkieltä. Tästä luonnollisesti myöskin seuraa, ettei sama enemmistö voi parhaalla tahdollaankaan ottaa osaa ruotsinkielisten asiakirjain tarkastukseen, vaan tulisi se, jos sitä edelleen semmoisena vaaditaan, olemaan jonkinmoisena tiedottomana takuumiesjoukkona, joka asiaa ymmärtämättä myöntää niin olevan kuin herrasväkemme edellä mongertavat. Tämmöiseksi myöntymysnukeksi en ainakaan minä ruotsinkieltä taitamattomana alistu. Asetun senvuoksi mielihyvällä edustajien Paasikiven ja Palménin ehdotusta kannattamaan sillä lisäyksellä, että toisen lauseen alussa olevat sanat »Ruotsinkieliset laitokset» vaihdetaan sanoihin »Ruotsinkieliset käännökset».

Ed. **Sirola** yhtyi ehdotukseen valiokuntaan lähettämisestä.

Ed. **Tainio**: Minä en oikein tullut selville niistä syistä, minkä takia tämä asia perustuslakivaliokuntaan tahdottaisiin lähettää, asian periaatteellistako käsittelyä varten vaiko käytännöllisistä syistä. Minun mielestäni asia olisi voitu ratkaista täällä lähettämättä sitä perustuslakivaliokuntaan. Sillä eihän tämä ole vielä kielikysymyksen lopullinen ratkaisu. On selvää, että tämä ei koske mitään muuta kuin eduskunnan käytännöllistä työtä ja sen käytännöllisen työn helpottamista. Jos kysymyksessä olisivat tärkeät periaatteelliset näkökohdat, niin silloin minä olisin paremmin käsittänyt vaatimuksen perustuslakivaliokuntaan lähettämisestä. En kuitenkaan halua sitä yleisesti kannatettua ehdotusta vastustaa. Eihän asia mahtane siellä pilaantua. Mutta siinä tapauksessa, että se sinne lähetetään, minä haluan lausua pari sanaa evästykseksi.

Huomautan yhä edelleen, että perustuslakivaliokunta ei ryhtyisi asian periaatteelliseen puoleen. Sillä kielikysymys kaipaa

ratkaisua lopullisestikin ja tämän kysymyksen ohella se ei tule lopullisesti ratkaistuksi. — Meidän täytyy saada pois kielikiista, saada aseet pois suomettarelais-puolueelta, joka kielikysymyksellä ratsastaa ja joka sillä verhoo epäkansallisen luonteensa toisissa asioissa (Naurua keskuksessa!). Ja meidän täytyy saada kielikysymys pois myöskin ruotsalaisilta, jotka myöskin sillä ratsastavat ja narraavat rahvasta äänestämään rahvaan edun vastustajia eduskuntaan. Se kielellinen sorto ja se kielitaistelu, joka meillä on muuttunut keppihevoseksi, kiliseväksi kulkuseksi, siltä täytyy saada ääni pois, jotta me voisimme muodostaa puolueet ja työmme enemmän yhteiskunnallisten kysymysten pohjalle, jotta puoluerajat tulisivat selvemmiksi. Ja niitä näkökohtia ei voitane tämän kysymyksen ohella ratkaista.

Edustajien Paasikiven ja Palménin vastalause sisältää erään hyvän ajatuksen, vaikka se on puettu ruotsalaisia loukkaavaan muotoon. Se hyvä ajatus on, että suomenkielinen teksti on eduskunnassa asiain käsittelyn pohjana. Sillä vaikkakin asetutaan kuinka tarkkaan tahansa kielellisen tasa-arvoisuuden kannalle, niin käytännölliset seikat, kuten täällä aikaisemmin olen huomauttanut, estävät meitä ruotsinkieltä taitamattomia äänestämästä ruotsalaisesta tekstistä, ja näin ollen saattaisivat ruotsalaiset äänestää ruotsinkielisen tekstin toisenlaiseksi, kuin me suomalaiset olemme äänestäneet suomalaisen tekstin. Ja ne huomautukset, joita he sitä vastaan tekevät, jäävät meiltä kokonaan arvostelun ulkopuolelle, koska emme siihen pysty. Minä ehdottaisin, että se ajatus, minkä tämä vastalause sisältää, vähemmän loukkaavassa muodossa tulisi lisättyä tähän 35 §:ään. Ja jos asia jo nyt olisi ollut täällä ratkaistavana ja jos se tulisi täällä ratkaistavaksi, jos siis ei hyväksyttäisi perustuslakivaliokuntaan lähettämistä, niin ehdottaisin että ensimäisen lauseen jälkeen 35 §:ssa tulisi lisäys: »suomenkielinen teksti pannaan eduskunnassa käsittelyn pohjaksi». Sitten toisesta lauseesta pyyhittäisiin pois sanat: »näistä asiakirjoista». Pykälä tulisi kokonaisuudessaan kuulumaan: »Valiokuntain mietinnöt, eduskunnan kirjelmät Keisarille ja Suuriruhtinaalle sekä valtiopäiväpäätös laaditaan kummallakin kielellä. Suomenkielinen teksti pannaan eduskunnassa käsittelyn pohjaksi. Ruotsinkieliset laitokset toimitetaan joko asianomaisen valiokunnan toimesta tai erityisessä sitä varten asetetussa kanslian osastossa jonkun asianomaisen valiokunnan jäsenen johdolla».

Jos vielä tässäkin ehdotuksessa havaitaan suomettarelaisuutta, niinkuin Hufvudstadsbladet tämän päivän numerossaan näkyy arvelevan, niin koetettakoon sitä sulattaa. Sillä vaikkakin ollaan tasa-arvoisuuden pohjalla, niin sen vähemmistön, niin pienen vähemmistön, joka täällä ei osaa Suomea eikä

osaa suomalaista tekstiä seurata, sen oikeuksien pohjalla ei saa sortaa suuren enemmistön oikeuksia ja ennen kaikkea ei saa tehdä eduskunnan työtä raskaammaksi ja vaikeammaksi kuin se jo ennestään on. Eduskunnan käytännölliselle työlle, sen nopealle sujumiselle täytyy panna suuri merkitys ja juuri sentähden, puhtaasti käytännöllisistä syistä, on meidän ryhmä kokonaisuudessaan asettunut tälle kannalle.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Yhtyessäni viime istunnossa ed. Sirolan ja Tainion lausuntoon minä jo silloin ilmilausuin kantani tässä asiassa. Näyttää tosin siltä kuin toinen heistä, ed. Tainio, sittemmin olisi jonkun verran tarkistanut mielipidettään ja poikennut toiseen suuntaan kuin viime istunnossa. Minun kantani joka tapauksessa on sama kuin silloin. On tosiasia, jota ei voi kieltää, vaikka kuinka tahtoisi, se nim., että tässä eduskunnassa toinen puoli ja ehkä suurempi puoli on sellaisia, jotka ruotsinkieltä eivät ymmärrä ja tämän lisäksi on vielä joku määrä, joka, jos kohta jonkunverran ymmärtääkin ruotsia, ei kuitenkaan pysty lainsäätämistointa sillä kielellä suorittamaan. Tämän tosiasian rinnalla kaikki puhe siitä, että ruotsinkielinen ja suomenkielinen lakiteksti olisivat rinnan käsiteltävät ja päätökset molemmilla kielillä tehtävät, on tyhjää suukopua. Mikä on mahdotonta, sitä ei millään tavalla voi mahdolliseksi tehdä. Ymmärtääkseni käytännöllinen pakko siis auttamattomasti vie siihen, että suomalainen teksti tulee olemaan käsittelyn pohjana ja katsottava vain on, että ruotsinkielellä tulee käännös, joka niin tarkkaan kuin suinkin mahdollista mukaantuu alkuperäisen suomenkielisen tekstin mukaan. Minä katson että tämä asia on niin selvä, ettei se parane sinne eikä tänne, vaikka tämä kysymys lähetettäisiin mihin valiokuntaan tahansa. Näin ollen minä olen valmis nyt jo asiasta päättämään ja yhdyn ed. Palménin ja Paasikiven vastalauseeseen sekä toivon että eduskunta ilman muuta sen hyväksyy.

Puhemies: Ennenkuin keskustelua jatketaan, pyydän tehdä esityksen. Aikomukseni oli ensin ottaa pykälä kaikkine muutoksineen käsittelyn alaiseksi, samoin kuin myös ehdotus sen lykkäämisestä valiokuntaan, mutta koska niin paljon puheenvuoroja on käytetty ja suurin osa puhujista välttänyt puhumasta itse asiasta siltä varalta että asia tulee lykätyksi valiokuntaan, ehdotan että ensin ratkaistaisiin se puoli asiaa, onko pykälä lykättävä valiokuntaan valmistelua ja perustelua varten, ja että sitten, jos tämä ehdotus hylätään, jatketaan keskustelua pykälän asiallisesta sisällyksestä.

Eduskunta **hyväksyi** Puhemiehen esittämän **menettelyn.**

Puhemiehen kehoitettua seuraavia puhujia lausumaan mielensä yksinomaan siitä, onko pykälä lähetettävä valiokuntaan vai ei, lausui

Ed. **Palmén**: Jos tämän kamarin työjärjestys voisi muuttaa perustuslakia tai yleistä lakia tai jos se voisi saada sen ihmeen aikaan, että puoluejako muuttuisi, niin tietysti voisin asettua edellisen puhujan kannalle. Mutta kun en saata ymmärtää, että kielikysymys, joka on ollut puolen vuosisadan keskustelun alaisena, voitaisiin saada ratkaistuksi tällä työjärjestyksellä, joka ei ole perustuslaki eikä muu laki, vaan ainoastaan työjärjestys, ja kun en ymmärrä, että työjärjestys voi saada sen ihmeen aikaan, että puoluejako yhtäkkiä muuttuisi, kuinka hartaasti jotkut sen muuttuvan soisivatkaan, niin pyytäisin, että työjärjestys käsiteltäisiin yksinkertaisesti työjärjestyksenä. Työjärjestys ei vaadi perustuslakivaliokunnan eikä minkään muunkaan valiokunnan selvitystä — sen voi tässä jokainen selvittää itse. Mutta jos asia tahdotaan perustuslakivaliokuntaan, niin pitää kamarin ainakin osoittaa, mitkä ne kohdat ovat, joista se vaatii selvitystä, sillä lähettämällä asian perustuslakivaliokuntaan, siinä epäselvässä tilassa, missä kysymys nyt on, saa perustuslakivaliokunta tietysti ottaa selvitettäväkseen kielikysymyksen koko laajuudessaan, ehkä puoluejakokysymyksen ja kukaties minkälaisia muita kysymyksiä. Mutta sellainen selvittely menee ulkopuolelle valiokunnan tehtävien ja ehkä ulkopuolelle valiokunnan kyvynkin. Minä katson asian sellaiseksi, että varsin hyvin voidaan päättää, että kysymyksestä ensin keskustellaan; jos sitte havaitaan — mitä minä en usko — ilmenevän jonkun sellaisen kohdan, joka vaatisi perustuslakivaliokunnan selvittelyä, niin lähetettäköön silloin asia sinne. Tätä nykyä vastustan tuota lähettämistä, sillä luulen tietäväni, että perustuslakivaliokunta on jo jakautunut kahtia voidakseen valmistaa sille lykätyt asiat; sillä on kädet täynnä muuta työtä, vieläpä tärkeämpää kuin lausua ajatuksensa työjärjestyksestä, joka ainoastaan toistaiseksi määrätään eikä vaadi hallitsijan hyväksymistä ja joka milloin tahansa voidaan muuttaa. Ehdotan, että asiasta keskusteltaisiin.

Ed. **Söderholm**: Friherre Palmén begärde upplysning, i hvad afseende denna paragraf skulle innehålla någonting mera än en bestämning i arbetsordningen sådan som de flesta andra. Jag ber i sådant afseende att få hänvisa till första meningen i komiténs förslag och första meningen uti hrr Paasikivis och

Palméns reservation. De förete så väsentliga olikheter, att detta enligt min tanke i och för sig innebär svar på den upplysning, som hr Palmén önskade erhålla. Då nu emellertid hr talmannen ställt diskussionen så, att frågan om remiss eller icke först skall afgöras, så vill jag fortsättningsvis inskränka mig endast till att förorda remiss till utskott.

Ed. **Estlander**: Jag begärde ordet ånyo, då jag tyckte mig mig förmärka, att förslaget om remiss till utskott blifvit motsagdt, och skulle då varit beredd att ingå på en redogörelse för de skäl, som enligt min tanke göra det oundgängligt att frågan hänskjutes till utskotts beredning och just till grundlagsutskottets beredning, nämligen den omständighet, att sjumannautskottets förslag till lydelse af § 35 och ännu mer en af de därtill bifogade reservationerna göra att stadgandet kommer i strid mot L. O. och grundlagen. Men då hr talmannen nu har uppmanat till en begränsning af diskussionen, så att denna endast skulle beröra frågan om remiss, skall jag tillsvidare icke uttala mig i det antydda syftet.

Ed. **Lagerlöf**: Minä pyysin puheenvuoroa ilmoittaakseni sen käsitykseni, että tämä asia kokonaisuudessaan on semmoinen, että se voidaan aivan käytännöllisiä näkökohtia seuraten ratkaista. Tässä ei ole kysymys mistään lain muutoksesta, ainoastaan menettelytavasta, jota täällä ruvetaan noudattamaan ja siitä on tietysti eduskunnalla valta päättää, kun vaan siinä ei lakia loukata. Se menettelytapa, jota on ehdotettu ed. Paasikiven ja Palménin vastalauseessa, ei minun ymmärtääkseni loukkaa voimassa olevaa lakia, ei lain sanoja eikä lain tarkoitusta. Ainoa laissa löytyvä paikka, joka minun käsittääkseni jossain määrin koskettelee kysymystä siitä, mitä kieltä meillä yleisissä asioissa saa käyttää, on tietysti oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §. Se pykälä onkin usein mainittu, kun on ollut kysymys kotimaisten kielten keskinäisestä asemasta. Mutta se pykälä ei ollenkaan tarkoita eikä alkuaan ole tarkoittanutkaan useampien kotimaisten kielten keskinäisen suhteen järjestämistä. Se on ilmeisesti tarkoittanut olla jonkunlaisena osviittana tuomarille, mitenkä päätökset ovat tehtävät ja tuomiot laadittavat ja tahtonut käytännölliseltä kannalta antaa hänelle kiellon tuomioissa ja tuomionperusteluissa käyttämästä ulkomaista kieltä, etenkin latinaa, jota siihen aikaan, jolloin tämä lainpykälä tehtiin, käytettiin lainkielen koristuksena. Kun meidän nyt tulee asiaa punnita, tulee meidän kuitenkin varoa, ettemme, niin kuin jo sanoin, jätä rikkomatta ainoastaan lakia vaan käytännönkin, ja on siis syytä ottaa selvä mimmoinen käytäntö

tässä asiassa oikeastaan on ollut, sillä kun näillä valtiopäivillä tämän asian järjestämme, niin siinä voidaan tulla kohtuuttomuuksiin, jos poiketaan siitä käytännöstä, jota voidaan pitää hyvänä ja vakaantuneena. Juuri tuo pysyväinen käytäntö se sitäpaitsi on se ainoa oikeudellinen kanta, jolle tässä on asetuttava. Se käytäntö, joka tällaisessa asiassa on ollut voimassa, on aikojen kuluessa vaihdellut. Ruotsin vallan vanhimpina aikoina täällä Suomessa käräjillä tehtiin luultavasti jonkun verran selkoa uusista laeista, ja tällä tapaa nämä lait, vaikkakin hyvin vaillinaisesti, Suomessa promulgeerattiin paikkakunnalliselle kansankielelle. Kun myöhemmin ruvettiin julkaisemaan lakitekstejä painosta, niin viipyi kyllä jonkun aikaa ennenkuin niitä ruvettiin suomenkin kielellä painattamaan, mutta ainakin 17:nen sataluvun lopulla oli tässä toki ehditty niin kauas, että ruotsinkielisen lain rinnalla julkaistiin tärkeimmistä laeista myöskin painettu suomenkielinen laitos, ja menneen vuosisadan enimpinä aikoina eli aina 1870-luvulle meneteltiin samalla tavalla, julkaistiin suomen kielellä ainakin tärkeimmät lait. Sen jälkeen on kaikki lait ja asetukset julkaistu sekä ruotsin- että suomenkielellä. Käytännöksi voimme siis nyt konstateerata semmoisen menettelyn, että tärkeimpiä lakeja kauan on koetettu saattaa myöskin niitten valtakunnan alamaisten tietoon, jotka muodostivat toiskielisen paikallisen väestön.

On selvää, että sen verran on otettu huomioon paikallisen väestön kieli. Mutta minä en ole tavannut Ruotsin vallan valtiopäivien historiassa minkäänlaisia merkkejä siitä, että Ruotsin riikin säädyt koskaan olisivat ottaneet osaa suomenkielisten tekstien valmistamiseen. Ne toimitti Ruotsin vallan aikana hallitus. Meillä nyt on kyllä luullakseni jo vuodesta 1863 asti valtiopäivillä laadittu kaksikieliset tekstit, mutta luulen, että toinen näistä tavallisesti on ollut käännös.

Mitä sitten tulee kohtuuteen ja oikeuskäsitykseen, niin herrojen Paasikiven ja Palménin ehdotus ei loukkaa oikeutta eikä kohtuutta. Se ei mitenkään loukkaa oikeutta eikä kohtuutta, että alkuperäisiä ruotsinkielisiä tekstejä ei valmisteta eduskunnassa. Riittää, että ne ylipäänsä valmistetaan. Ne voipi valmistaa eduskunnan kanslia, tai voisi ne valmistaa myöskin hallitus, mutta valmisti ne kuka tahansa, niin voipi vaatia, että hallitus pitää huolen siitä, että ruotsinkieliset tekstit ennen julkaistaviksi joutumistaan korjataan kelvollisiksi ja luotettaviksi, sillä voi kyllä tapahtua, ettei käännös ole niin hyvä, että siihen voi luottaa. Mahdollista tosin on, että ruotsalainen laitos tällä tavalla voi jonkun verran tulla viipymään, mutta se ymmärtääkseni ei ole niin vaarallista, koska sitä hyvin vähän tarvitaan

täällä itse valtiopäivien kestäessä. Niitten prosenttiluku nimittäin, jotka täällä eivät ymmärrä suomea, on kovin vähäinen.

Mistään sorrosta tässä ei voi olla puhetta. Semmoista ei ollenkaan seuraisi siitä, että me omaksuisimme täällä ehdotetun menettelyn. Täällä on puhe ainoastaan siitä, miten asia on mahdollinen järjestää. Ja huomioon nyt on otettava, että ruotsinkielinen väestö ei tämän kautta joudu käytännöllisesti kärsimään mitään eikä joudu mihinkään huonoon tai nöyryyttävään asemaan. Se ei joudu sen huonompaan asemaan kuin esim. tämän maan hallitsija.

Minä pyydän saada kannattaa herrojen Palménin ja Paasikiven ehdotusta ja katson aivan tarpeettomaksi, että tämmöinen yksinkertainen työjärjestys lähetetään perustuslakivaliokuntaan, johon se ei vähintäkään kuulu.

Puhemies: Nyt on puhe ainoastaan siitä, onko asia lähetettävä perustusvaliokuntaan vai ei.

Ed. **Lagerlöf**: Pyydän vaan vastustaa lykkäystä.

Listo: Minä pyytäisin saada yhtyä hra Palménin ehdotukseen, että asia nyt ratkaistaisiin. Jos me lykkäämme asian perustuslakivaliokuntaan, niin tämä arvattavasti tulee ottamaan sen hyvin perinpohjaisesti ja laatimaan meille pitkän oikeushistoriallisen selvityksen kaksikielisyytemme periaatteista. Sellainen selvitys saattaa kyllä eduskunnalle olla intresanttia lukea, mutta siihen vallan varmasti menee melkoinen osa eduskunnan käytettävästä valtiopäiväajasta. Tämmöiseen viivyttämiseen ei meillä minun käsitykseni mukaan kuitenkaan ole aikaa, sillä odottaessamme perustuslakivaliokunnan selvitystä me emme saa valiokunnista eduskunnalle minkäänlaisia mietintöjä; emme nimittäin sillä välin ollenkaan tiedä, pitääkö valiokuntien toimittaa mietinnöt eduskunnalle kaksikielisinä vai onko siinä noudatettava jotakin muuta menettelyä. Asiain täytyy sillä tapaa ehdottomasti joutua seisahdukseen. Minä ehdotan siis, että 35 pykälä nyt otetaan lopullisesti ratkaistavaksi.

Ed. **Ahmavaara**: Minä ensinnäkin valitan sitä tapaa, että kun eduskunta juuri on päättänyt että asiallista keskustelua ei saa tapahtua ennenkuin on päätetty, lähetetäänkö asia valiokuntaan vai ei, niin ed. Lagerlöf siitä huolimatta pitkässä asiallisessa lausunnossa käsittelee itse asiaa. Kun jo tälle eduskunnan päätökselle annetaan niin vähän arvoa, niin mitä sitte muille?

Mitä sitte tulee itse asiaan, niin ei se ole niinkään yksinkertainen kuin hra Palmén täällä on sanonut. Minä toivoisin, että hrat

Palmén ja Lagerlöf olisivat lukeneet V. J:n 72 §:n viimeisen lauseen. Pykälässä sanotaan: »ne ohjesääntömääräykset, jotka katsotaan tarpeelliseksi valtiopäivätöiden sekä eduskunnassa ja valiokunnissa noudatettavan järjestyksen määräämiseen, ovat eduskunnan vahvistettavat». Ja sitte seuraa: »Älköön näihin sääntöihin otettako mitään perustuslain taikka muun lain vastaista». Nyt täällä on väitetty, että tässä kohdin työjärjestyksessä olisi perustuslain vastaista, koska ruotsinkieliset asiakirjat ja mietinnöt eivät tulisi alkuperäisinä eikä niillä siis olisi alkuperäistä lainvoimaa, niinkuin kaikki nykyään tunnustavat lain säätävän. Kun hrojen Paasikiven ja Palménin vastalauseessa vielä sanotaan: »Älköön valiokunnan mietinnön antamista tämän (nimittäin ruotsinkielisten tekstien) kautta viivytettäkö», niin on siis siinä ruotsalainen mietintö pantu aivan samaan arvoon kuin joku vastalause: sillä ei siis olisi mitään lain arvoa tai yleensä mitään suurempaa arvoa kuin mikä käännöksellä on. Näin on toiselta puolen väitetty, ja minä katson, että kun näin tärkeä periaatteellinen erimielisyys on eduskunnassa vallalla, niin on juuri tämän väitöksen selvittämiseksi saatava perustuslakivaliokunnalta pätevä lausunto. Perustuslakivaliokunnan ei tarvitse, niinkuin täällä on sanottu, kajota koko kielihistoriaan. Se antaa vaan yksinkertaisesti lausuntonsa siitä, onko tämä ohjesääntö vasten voimassa olevia lakeja, onko se siis vasten sitä, mitä V. J:n 72 §:ssä sanotaan.

Minä en tahdo käydä arvostelemaan, onko se kohtuuttomuutta vai ei, että toiselle osalle kansaa, joka maassamme asuu, annettaisiin vaan käännöksiä, joihin se ei voi luottaa. Jätän lausunnon antamisen siksi kunnes päästään asialliseen keskusteluun. Me suomalaiset olemme kyllä tätä katkeruutta saaneet kokea. Meille on selitetty, että suomenkieliset lait eivät ole katsottavat alkuperäisiksi. Minä en toivoisi tällaista surkeaa selitystä annettavaksi toiselle osalle kansaa vaan sen vuoksi, että se on vähemmistössä.

Ed. **Schybergson**: Jag begärde ordet för att lugna hr Listo beträffande hans farhågor att landtdagens arbete skulle stanna af i händelse denna paragraf remitteras till grundlagsutskottet. Åtminstone i bankutskottet tänka vi i morgon på eftermiddagen leverera två betänkanden, och jag förmodar, att de också komma att af landtdagen behandlas. Jag vet icke att det ligger något orätt däri, att en praxis utvecklar sig och den formella bestämningen kommer någon tid efteråt. För min del hade jag varit beredd att afgöra denna fråga äfven utan remiss till utskott, men jag medgifver, att de olika förslagen så nära tangera L. O., liksom fallet var med 30 §, att grundlagsutskottet

borde utreda, huru långt arbetsordningen får gå i detta afseende för att icke strida mot L. O.

Ed. **Lagerlöf**: Herra Ahmavaara on moittinut minua siitä, että minä olen puhunut asiallisesti ja pääasiasta, vaikka ainoastaan on kysymys siitä, lähetetäänkö asia valiokuntaan vaiko ei. Tähän pyydän saada huomauttaa, että lausunnossani pääasiallisesti tarkoitin sen toteennäyttämistä, että täällä ei ole ollenkaan kysymys mistään muusta kuin semmoisista asioista, joista eduskunta jo Ruotsin vallan ajoista asti on itse saattanut päättää, ja nyt on kysymys asiasta, joka aivan hyvästi voi mahtua työjärjestykseen. Kun minä tahdoin puhua remissistä, niin kyllä kai minun täytyi puhua asiasta sen verran, että voisin näyttää että remissi on aivan tarpeeton. Ed. Ahmavaara on juhlallisesti dekreteerannut, että tämä sotisi V. J. vastaan. Siinä aivan varmaan ei ole vähintäkään perää.

Ed. **Paasikivi**: Minunkin mielestäni on ed. Ahmavaara syyttä ruvennut antamaan opetuksia ja nuhteita. Kyllä ne, jotka ovat ensimäisen vastalauseen kirjoittaneet, ovat lukeneet mitä V. J:n 72 §:ssä sanotaan, ja minä luulen että muutkin, jotka ovat ilmoittaneet tulevansa yhtymään tähän vastalauseesen, myös ovat ottaneet selvän mainitusta lainkohdasta. Ei tässä tulisi ruotsinkieli julistetuksi epäviralliseksi Suomessa. Sitä on kyllä väitetty, mutta sellainen tässä ei ole kysymyksessä. Ei myöskään ruotsalaisen kansanaineksen oikeus saada lakitekstit sellaisessa asussa, että se niitä ymmärtää, tule tässä loukatuksi. Mutta missä kaksi erikielistä tekstiä on olemassa ja ne toisistaan eroavat, niin jommankumman täytyy siinä olla se, joka lopullisesti ratkaisee. Siitä ei kai ed. Ahmavaara voi mihinkään päästä. Mutta se on tulkitsemiskysymys, jota ei tässä työjärjestyksessä tarvitsekaan ratkaista. Sen saavat ratkaista lain tulkitsijat ja selittäjät.

Olisin valmis ryhtymään asiaa heti päättämään. Katson nimittäin, että tämä asia jo on ollut kyllin kauan esillä, ja eduskunnan jäsenillä on ollut tilaisuus sitä harkita. Meidän kallista aikaamme vaan sen kautta tultaisiin ehkäpä paljonkin kuluttamaan, jos asia lykättäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Palmén**: Luulen lukeneeni perustuslakia yhtä paljon kuin hra Ahmavaara, ehkä vähän enemmänkin, ja luulen tietäväni ettei siinä ole yhtään sanaa, joka koskee molempain kotimaisten kielten asemaa. Mutta sen lisäksi tiedän että ed. Ahmavaara, joka on ollut puhemiehenä valtiopäivillä, on saanut nimikirjoituksellaan vahvistaa paljon asiakirjoja, joista hän ei

ole voinut ymmärtää yhtään mitään. Ja sen tiedän, että nyt joutuisi eduskunnassa 120 tai 110 edustajaa samaan surkeaan tilaan, jos hyväksytään se määräys, että kaikki pitää laatia kahdella kielellä. Tahdon sen lisäksi — ja luulen etten tällä riko eduskunnan päätöstä tai herra puhemiehen ehdotusta — ilmoittaa että on suuri harhaluulo, kun yleensä luullaan että ennen on suomenkiellinen lakiteksti hyväksytty samoin kuin ruotsinkielinen. 1860 luvulla ja hyvän osan 1870-lukua säädyt tosin hyväksyivät molemmankieliset tekstit, mutta jos katsoo suomenkielisiä asetuksia, niin huomaa että ne ovat ihan toisenlaiset kuin säätyjen hyväksymä teksti. Silloinen senaatin kielenkääntäjä Kaarle Kustaa Borg oli hyvin mahtava herra: hän teki uudestaan ne lait, mitkä säädyt olivat hyväksyneet; samalla tavalla kuin ankara koulun opettaja korjaa huonojen oppilaitten kirjoituksia punasella läkillä, muutti hän lait niin ettei välistä ollut yhtään riviä, joka olisi jäänyt entiselleen. Todistuksia semmoisista muutetuista pykälistä voin antaa tuhansia, jos tahdotaan. Myöhemmin kun katsottiin että oli säätyjen asia antaa laille sen lopullinen muoto, uskoivat säädyt suomenkielisen tekstin viimeistelyn toimitus- ja tarkastusvaliokunnille. Säädyt istuivat neljä kuukautta ja toimitus- ja tarkastusvaliokunnat istuivat toisinaan kuusi kuukautta jälestäpäin muuttaen, niin kuin voin todistaa, hyväksyttyjen tekstien nimikirjoituksia, rubriikkeja, muuttaen yksinäisiä sanoja ja termejä, vieläpä lauserakennusta, mutta ruotsalaisessa tekstissä ei muutettu ensinkään mitään. Tämä on yksinkertainen tosiasia, jonka voi todistaa jokainen, joka on ollut mukana.

Kun on kysymys siitä, millä tavalla voidaan saada toiskielisille käännöstä, niin luullaanko että se parhaiten saadaan aikaan sillä tavalla, että ne sen tekevät, jotka eivät ruotsinkieltä osaa, vai onko parempi että uskotaan tuo työ niille, jotka ruotsinkieltä osaavat? Tämä on asia, joka ei koske perustuslakia, eikä ruotsalaisen kansanaineksen oikeuksia; se ei koske yhtään mitään muuta kuin tämän kamarin oikeutta järjestää työnsä käytännöllisellä tavalla. Ja sen asian me voimme heti ratkaista. Minä sen tähden yhä edelleen, huolimatta ed. Ahmavaaran nuhteista, arvelen että asia on kyllin selvä nyt keskusteltavaksi ja päätettäväksi.

Ed. **Listo**: Voin onnitella hra Schybergsonia siitä, että pankkivaliokunta on päässyt selville siitä, millä tavalla se antaa mietintönsä eduskunnalle. Luulen, että muut valiokunnat eivät vielä ole päässeet siihen onnelliseen tilaan. Sillä ne epäilemättä eivät tule ominpäinsä ryhtymään tässä asiassa toimeen, kun V. J:n 72 § sanoo, että »ne ohjesääntömääräykset, jotka kat-

sotaan tarpeellisiksi valtiopäivätöiden sekä eduskunnassa ja valiokunnissa noudatettavan järjestyksen määräämiseen, ovat eduskunnan vahvistettavat». Ne eivät ole vielä vahvistetut, ja sen takia valiokunnat käsitykseni mukaan eivät voi töitään eduskunnalle esittää, ennenkuin ne saavat niille mainitun tarpeellisen pohjan.

Ed. **Cederberg**: Här har framhållits att, om i ordningsstadgan finge ingå en föreskrift i den form, som af hr Palmén och Paasikivi föreslagits, något brott emot grundlagen härigenom icke skulle ske. Jag, och jag tror mången med mig, har dock den uppfattning, att det skulle innefatta ett grundlagsbrott. Om skälen skola vi nu icke tala. På gammaltfennomanskt håll har man velat ingå på att tolka skälen hvarför det icke vore ett grundlagsbrott. Jag vill icke nu beröra de skäl, på grund af hvilka jag anser det vara ett grundlagsbrott. Genom att konstatera att jag anser det vara ett grundlagsbrott, anser jag mig hafva förebragt tillräckliga skäl att hänskjuta saken till grundlagsutskottets pröfning. Om frågan gäller, huruvida ett grundlagsbrott föreligger eller icke, så synes det mig, att det icke bör behöfvas vidare än att ett större eller mindre antal personer anse ett grundlagsbrott föreligga och för den skull kräfva utredning, för att saken utan vidare bör hänskjutas till grundlagsutskottet.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Minä arvelen, että viimeinen arvoisa puhuja laski vähän leikkiä. Sillä ei suinkaan hän täyttä totta tahtonut mennä väittämään että, jos hän ja jotkut muut hänen kanssaan suvaitsevat sanoa että heidän mielestänsä asia on epäselvä tahi että heillä on oma eriävä mielipide, niin, vaikkeivät he esitä minkäänlaista syytä, johon heidän käsityksensä perustuu, eduskunta on velvollinen lykkäämään asian selvittelyä varten johonkin valiokuntaan.

Muuten pyydän perutuslakivaliokunnan jäsenenä lausua sen vakaumuksen, että valiokunta ei pysty antamaan eduskunnalle parempaa selvitystä esillä olevasta asiasta kuin mikä on saatavissa jo sitäkin ilman.

Ed. **Ahmavaara**: Hra Palménilla oli turhia huolia asemastani talonpoikaissäädyn puhemiehenä. Se ei nyt kuulu tähän asiaan ollenkaan. Minä toimin silloin niin kuin toimin, senvuoksi, että laki minut siihen velvoitti, sillä en tahtonut mielivaltaisesti polkea lakia, vaikka minulle olisi siitä ollut hyötyä. Ja tämä näkökohta se toimintani siellä määräsi.

Tässä on väitetty niin mahtidontisesti, ettei tässä rikota lakia ja että tämä asia ei tarvitse mitään selvitystä. Mutta toi-

selta puolen ovat ainakin yhtä hyvät lakitieteen auktoriteetit kuin vasemmalta puolen väittäneet päinvastoin. Näin ollen me maallikot, jotka emme osaa lakia tulkita, olemme oikeutetut vaatimaan pätevän lausunnon tässä suhteessa, kun emme ehdottomasti luota ed. Paasikiven y. m. lainselitykseen, sillä hänen selvityksistänsä lienee yhtä ja toista sanomista. Senvuoksi minäkin vaadin tätä asiaa perustuslakivaliokuntaan, jonka auktoriteettiin luotan.

Ed. **Cederberg**: Om jag uttryckte mig så, att landtdagen vore skyldig att remittera denna sak till grundlagsutskottet, så var det ju verkligen olyckligt uttryckt. Någonting sådant har jag icke menat, utan jag tror, att jag sade, att landtdagen hade fullt skäl att remittera det till grundlagsutskottet, då ett större antal medlemmar angående grundprincipen hafva olika uppfattning. Jag tror att jag yttrade mig så. Månne det icke var hr Danielson-Kalmari som hörde miste? Jag har emellertid velat rätta mitt misstag, om jag gaf skäl till oriktig uppfattning.

Ed. **Nevanlinna**: Minä puolestani pyydän myöskin saada vastustaa tämän asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan. Täällä on kyllä esitetty sellainen mielipide että nyt olisi kysymys päätöksen tekemisestä eduskunnan puolelta, joka sotii perustuslakia vastaan, mutta ainakaan minä en ole kuullut syitä esitettävän, joihin tällainen mielipide nojaa. Siihen sijaan on täällä lausuttu käsitys että täällä ei ole puhetta minkään päätöksen teosta, joka edes liikuttaisi perustuslakia, ja tämän käsityksen tueksi on myöskin tuotu esiin syitä, joita minä puolestani pidän tyydyttävinä. Näihin syihin pyytäisin osaltani vielä saada lisätä yhden, nim. sen, että, jos tässä olisi kysymys sellaisen päätöksen teosta, että minkäänlaisia ruotsinkielisiä asiakirjoja täällä eduskunnassa ei ollenkaan tehtäkö, että siis täältä älköön lähtekö mitään ruotsalaista lakitekstiä asiasta, jonka eduskunta on hyväksynyt, niin minä voisin käsittää väitteen, että tässä on kysymys asiasta, josta ei voi olla selvillä, onko eduskunnan oikeus tehdä tällaista päätöstä, ja josta siis voisi vaatia että se on lykättävä asianomaisen valiokunnan selvitettäväksi, vaikka omasta puolestani en suinkaan tahdo väittää, että ilman muuta katsoisin sellaisenkaan päätöksen olevan perustuslain kanssa minkäänlaisessa ristiriidassa.

Nyt sitävastoin ei ole ollenkaan kysymys siitä, että ruotsinkieli olisi kokonaan syrjäytettävä, vaan täällä on kysymys yksistään siitä, millä tavalla ruotsinkielinen teksti on laadittava. Ei ole kysymys siitä, mikä voima sille on annettava, mikä voima sillä tulee olemaan, vaan on yksistään kysymys

sen laatimistavasta. Ja se lienee toki kaiken nimessä asia, joka ei ole missään perustuslaissa säädetty, jotenka eduskunnan itsensä täytyy voida päättää siitä. Sen täytyy se joka tapauksessa päättää; siitä ei mihinkään päästä.

Mikä voima ruotsalaisella tekstillä tulee olemaan, sehän on, niinkuin ed. Paasikivi on huomauttanut, kokonaan toinen kysymys. Lieneehän toki ainakin tässä eduskunnassa tunnettua että tässä maassa on lain voima jo kauvan aikaa ollut suomenkielisilläkin lakiteksteillä, vaikka ne kaikki ovat syntyneet ainoastaan siten, että ne ovat laaditut käännöksiksi ruotsalaisista kappaleista. Näin ollen en katso tässä asiassa olevan perustuslakivaliokunnalla minkäänlaista tehtävää, en ymmärrä, mitä sen pitäisi selvittää. Katson siis lähetteen sinne tarpeettomaksi.

Ed. **Tainio:** Perustuslakivaliokuntaan lähettämistä vaativain, etupäässä ed. Schybergsonin ja Ahmavaaran lausunnot ovat vakuuttaneet minua asian valiokuntaan lähettämisen tarpeettomuudesta ja siitä, että asia voidaan ratkaista jo täällä.

Ed. **Estlander:** Då nu allt flere talare hafva yrkat på, att de skäl skulle anföras, på hvilka man ansett, att frågan om lydelsen af 35 § i denna ordningsstadga berör grundlag och af denna anledning bör underkastas utlåtande af grundlagsutskottet, så är det väl slutligen naturligt, att sådana skäl framföras. Jag ber då att för min del få anföra följande. Uti vår landtdagsordning är fastställdt, att hvar och en, under de förutsättningar L. O. i öfrigt angifver, kan väljas till landtdagsman, oberoende af om han är svenska eller finskatalande. Ett landtdagsmannamandat, vare sig det tillfaller en finsktalande eller svensktalande person, är emellertid af samma innebörd. Den, som bifvit vald till landtdagsman, är jämväl skyldig att fullgöra detta sitt uppdrag. Häraf följer då också en skyldighet för hvar och en af landtdagsmännen att taga del uti afgörandet af alla de ärenden, som af landtdagen handläggas. Men då sålunda inom landtdagen kunna finnas och finnas personer, talande landets båda språk, så följer däraf, att den beredning, som ärende i landtdagen skall undergå, bör vara sådan, att alla landtdagsmän kunna af densamma betjäna sig. Häraf följer då också, att denna beredning bör ske på samma sätt på landets båda språk. Detta är en omständighet, som allaredan har af landtdagen erkänts, då landtdagen beslutit, att talmannens meddelanden skola ske på båda språken, ty äf-

ven detta är en förutsättning för att landtdagsmännen skola kunna följa med förhandlingarna och förbereda sig för besluten. I lika mått meddelas också regeringens propositioner officiellt på båda språken. Och detta är så mycket naturligare, som båda språken allt härtills varit och ännu äro officiella språk och detta jämväl uti ständernas förhandlingar. Uti L. O:s 50 § ingår därjämte ett stadgande, som har den af mig antydda innebörden, då däri stadgas att „vid landtdagens förhandlingar användes finska eller svenska språket". Detta innebär ingalunda enbart ett tillstånd för enskilda landtdagsmän att använda sitt modersmål, utan är ett grundlagsstadgande därom att landtdagsförhandlingarna äro tvåspråkiga. Men i landtdagsförhandlingarna ingår också som en intregrerande del den förberedelse, som föregår besluten uti landtdagen. Och om landtdagsförhandlingarna skola ske på hvardera språken, såsom detta är föreskrifvet i sagda lagrum, så kräfves också, att de betänkanden, som ligga till grund för förhandlingarna, skola vara på bägge dessa språk afgifna, och detta på sådant sätt, att hvarje landtdagsman, vare sig han betjänar sig af det ena eller andra språket, kan förlita sig på dessa betänkanden såsom grund för diskussion och beslut.

Den utredning jag här har gifvit af L. O:s anda, innebörd och tydliga stadgande är sålunda den, att betänkandena böra på båda landets språk af utskotten afgifvas sålunda att utskotten svara för bådadera dessa betänkanden såsom för original och att både den svenska och den finska texten af utskottens betänkanden skola på likartadt sätt läggas till grund för förhandlingarna inom landtdagen. Ty om ett stadgande, sådant som här är föreslaget, d. v. s. att endast den finska texten skulle läggas till grund för behandlingen vid plena, blefve antaget, så kunde däraf härledas, att besluten finge basera sig på denna text enbart. Och man kunde följaktligen, så mycket mera som ett uttryck uti hrr Paasikivis och Palméns reservation härtill gifver anledning, tänka sig, att ett ärende kunde få afgöras, om ock den svenska texten ännu icke förelåge färdig. Det säges nämligen här, att afgörandet af betänkanden icke må fördröjas af den öfversättning man ju dock vill vara med om att åstadkomma.

Jag vill icke ytterligare förlänga diskussionen, då jag hoppas, att landtdagen icke skall vägra remiss till grundlagsutskottet, där behandlingen kan göras fullständig och utredningen mer öfvertygande än den jag nu i korthet velat förebringa. Jag vill endast framhålla, att jag härmed an-

ser mig hafva angifvit de brister och den oförenlighet med L. O., som isynnerhet den af mig antydda reservationen innehåller. Hvad beträffar själfva utskottsbetänkandet och förslaget till lydelse af 35 §, så kan ju medgifvas, att texten där är så affattad, att den kringgår dessa svårigheter. Men den är dock enligt min tanke sådan, att också dess affattning snarare föranleder en tolkning i samma riktning, som tydligen framgår ur bemälda reservation. Vill man sålunda i denna sak icke lämna rum för framtida tvister, som på ett betänkligt sätt skulle störa samarbetet inom landtdagen, föreställer jag mig att det lyckligaste sättet vore att en fullt sakkunnig och ingående beredning skulle egnas denna sak. Jag skulle också anse att, då en dylik utredning så bestämdt påyrkas af talrika medlemmar af landtdagen, det vore oriktigt om densamma skulle afböjas.

Ed. **Paasikivi:** Minulla oli aikomus lausua muutamia sanoja sen johdosta, mitä herra Estlander on täällä esiin tuonut, jolla hän on koettanut näyttää, että hra Palménin ja minun ehdotukseni sisältää jotakin perustuslain vastaista. Pyydän kuitenkin kysyä, sallitaanko tässä keskustelussa siihen kajota.

Puhemies: Sikäli kuin se voi vaikuttaa asian lykkäämiseen valiokuntaan, se on sallittu.

Ed. **Paasikivi:** Se vaikuttaa tietysti sikäli, että ne edustajat, jotka ovat asiasta epäselvillä, tahtovat kaiketi päästä selvyyteen siitä, onko tämä asia epäselvä vai eikö.

Ensiksi täytyy minun lausua, että olin odottanut hra Estlanderilta aivan toisenlaisia ja paljon pätevämpiä syitä. Mutta ihmeekseni kuulin, että hän on turvautunut nähdäkseni toisen asteen perusteisiin.

Ensimäinen hänen syitänsä oli se, että, koska valtiopäiväjärjestyksen mukaan ei ole pantu ehdoksi jommankumman kielen taitoa, jotta joku henkilö voitaisiin valita edustajaksi, niin siitä seuraa, että niin hyvin ruotsinkielisiä kuin suomenkielisiä edustajia tänne voidaan valita, ja täällä niitä nytkin on, ja että muka tästä johtuu, että olot pitää niin järjestää, että, kuten hän sanoi myöskin ruotsinkieliset edustajat voivat saada tietoa („taga del") niistä asioista, joita täällä käsitellään. Minun nähdäkseni meidänkin ehdotuksemme mukaan on asiat siten järjestetty. Sen vuoksihan meidän ehdotuksessamme sanotaan, että jok'ikisestä asiakirjasta, mikä valtiopäivillä valmistetaan, on laadittava ruotsinkielinen laitos — minä en kutsu sitä edes käännökseksi — ja siitä on jokaisella suomea taitamattomalla edus-

tajalla tilaisuus saada tietoa asioista, jotka ovat keskustelun ja päätöksen alaisina, ja sillä tavalla hän ei ole mitenkään estetty ottamasta osaa eduskunnan keskusteluihin.

Hra Estlander lausui toiseksi, että hallituksen esitykset annetaan tänne kaksikielisinä, suomen ja ruotsinkielisinä, ja että sen vuoksi molemmat kielet ovat viralliset, niinkuin hän sanoi. Aivan oikein, hallituksen esitykset annetaan kahdella kielellä. Tämä on säädetty viimeisessä kieliasetuksessa, joka on kuitenkin hallinnollinen asetus, eikä tietystikään voi mitään ehdottomia velvollisuuksia eduskunnalle säätää. — Mutta, niinkuin jo äsken lausuin, ei tässä ole kysymys siitä, että ruotsinkieli nyt julistettaisiin epävirallisiksi tässä maassa, vaan kyllä ruotsin kieli tulisi tämänkin jälkeen olemaan virallinen kieli. Siitä ei tässä ole ollenkaan kysymys. Siitä jo äsken mainitsinkin. Voisihan vielä puhua siitä paljon pitemmälti, mutta jääköön tällä kertaa.

Kolmanneksi hra Estlander viittasi V. J:n 50 §:ään, jossa sanotaan, että asiain käsittelyissä valtiopäivillä käytettäköön suomen tai ruotsinkieltä, ja hän veti siitä sen johtopäätöksen, että muka tämän vuoksi valtiopäivillä asiain käsittely olisi oleva kaksikielinen. Kaksikielinen se tulisi täällä olemaan meidänkin ehdotuksemme mukaan. Mutta jos tahdotaan tarkemmin nojautua juuri V. J:n 50 §:ään, niin silloin siitä voidaan tehdä aivan toisia johtopäätöksiä. Siinä nim. sanotaan, että eduskunnassa käytettäköön suomentaikka ruotsinkieltä, siinä ei sanota että pitää käyttää suomen ja ruotsinkieltä, ja tästä voisi päinvastoin johtaa eduskunnalle oikeuden järjestää kieliolonsa, niinkuin se parhaaksi katsoo.

Lopuksi hra Estlander — se oli hänen viimeinen argumenttinsa — viittasi siihen, että hra Palménin ja minun ehdotukseni mukaan valiokunnan mietinnön antamista ei ruotsinkielisen laitoksen valmistamisen kautta saisi viivyttää, ja hän katsoi, että asia siis voisi tulla käsittelyn alaiseksi ilman että mietinnön ruotsinkielistä laitosta olisi olemassa.

Pyytäisin tämän johdosta ensin huomauttaa, että olemme ehdoin tahdoin käyttäneet lausetta: „Älköön m i e t i n n ö n a n t a m i s t a tämän kautta viivytettäkö", mutta emme ole käyttäneet sanoja: „älköön asian päättämistä tämän ruotsinkielisen laitoksen antamisen kautta viivytettäkö". Jotenkin varmaa on, että etenkin valtiopäivien viimeisinä aikoina tulee olemaan hyvin suuri kiire, jos tahdotaan oikeita asioita täällä eduskunnassa saada käsitellyiksi. Nyt ei ole vielä päästy oikeisiin asioihin käsiksi, ja se menettelytapa, joka on säädetty V. J:ssä, siinä kun mää-

rätään kolme lukemista eduskunnassa, jonka ohessa asioiden valmistelu suuressa valiokunnassa on suoritettava, on niin monimutkainen, että luulen jokaisen suuremman lakikysymyksen vaativan ainakin puolitoista viikkoa siitä kun se on valiokunnasta lähtenyt, ennenkuin se suurimmalla kiireelläkään voidaan saada eduskunnassa lopullisesti ratkaistuksi. Sen vuoksi nähdäkseni pitäisi valiokunnan voida lähettää mietintönsä eduskuntaan, vaikka ruotsinkielinen laitos ei vielä olisikaan aivan valmis. Ruotsinkielinen laitos voipi tulla jälkeenpäin, ennen kuin asia eduskunnassa päätetään. Mutta asiat voitaisiin täällä esittää ja panna pöydälle, varsinkin koska mietintö voidaan vaatia kaksi kertaa pöydälle. Siten voitaisiin saada asian käsittely alkuun. Ruotsinkieliset edustajat ovat jo sitä ennenkin, kuin ruotsinkielinen laitos on valmistunut, tilaisuudessa ottamaan selvää mietinnöistä, sillä kansliassa kaiketi siihen on tilaisuus, ja jollei ole, niin on valmistettava tilaisuus siihen avustuksen saamiseen niille edustajille, jotka sitä haluavat. Joka tapauksessa saattaa siitä, että ruotsinkielinen laitos voi tulla päivä tai pari sen jälkeen, kuin mietintö on valmistunut, riippua voidaanko jotakin suurta lakikysymystä käsitellä loppuun vai ei.

Muita perusteita minun nähdäkseni hra Estlander ei tuonut esille.

Minulla olisi lisäksi erittäinkin hra Tainion äskeisen puheen johdosta lausuttava itse asiasta yhtä ja toista, mutta sen esiintyminen ei kuulune tähän yhteyteen.

Ed. **af Ursin**: Kun minä viimein pyysin puheenvuoroa, niin en lausunut mitään itse asiassa. Minä pyydän nyt saada perustella tarkemmin, minkä takia olen ehdottanut tämän asian lykkäämistä valiokuntaan. 72 §:ssä V. J. sanotaan: „Älköön näihin sääntöihin otettako mitään perustuslain tai muun lain vastaista." Viimeisessä tosiaan hallinnollista tietä tulleessa asetuksessa vuodelta 1906, joka on tunnettu, asetetaan niinkuin täällä on yleisesti luullakseni myönnetty molemmat kielet tasa-arvoisiksi virallisessa suhteessa. Minä olen sitä mieltä, että eduskunnan työjärjestys ei voi muuttaa hallinnollisia asetuksia. Että nämä molemmat kielet ovat tasa-arvoisiksi käsitetyt myöskin säätyjen suuressa petitsioonissa n:o 1 vuodelta 1904, käy selville seuraavista sanoista: Koska jokikinen Valtiosäätyjen hyväksymä laki, jonka Hallitsija vahvistaa, on julkaistava sananmukaisesti yhtäpitävänä Valtiosäätyjen hyväksymän lakitekstin kanssa, saavat valtiopäivillä tarkastetut suomen

ja ruotsinkieliset lakitekstit vahvistuksen kautta alkutekstin voiman. Tämä on syy, minkä takia lopullisesti olen yhtynyt siihen säännökseen, jonka 35 § sisältää ja joka ratkaistiin 7-miehisessä valiokunnassa onnellisesti tahi onnettomasti, kuinka tahdotaan — juuri minun äänelläni.

Mutta minä myönnän, että tässä voi olla sittenkin joku puute, ehkä kaksikin, johonka jo on viitattu. 7-miehisessä valiokunnassa minä huomautin siitä, että pitäisi olla jonkunlainen ratkaisutapa, mitenkä meneteltäisiin silloin, kun tulkitaan suomalaista ja ruotsalaista tekstiä eri tavalla. Minä sen takia katson, että olisi tarpeen lisäys, joka voisi kuulua: „Erimielisyyden sattuessa lain tulkitsemisessa molempien tekstin perusteella ratkaisee suomenkielisen laitoksen sanamuoto". Voi siellä olla toinenkin puutteellisuus, joka i ole korjattu hra Paasikiven ja Palménin sanamuodolla, vaikka se on otettu vanhoista säädöksistä, nimittäin: „Älköön valiokunnan mietinnön antamista tämän kautta viivytettäkö." Siinä ei ole selvään sanottu, että ei saa ottaa esille asiaa ratkaistavaksi ennenkuin ruotsalainen teksti myöskin on olemassa. Ja sen takia minä tein myöskin valiokunnassa sen ehdotuksen, että on se laitos toimitettava, ennenkuin asia eduskunnassa lopullisesti esitetään. Minä luulen, että käytännöllisesti asia on ratkaistu eli päätös on tehty niin sanoakseni voimasuhteitten mukaan, ja se päätös lienee jokaiselle jo selvä, mutta minä katson, että koska minä olen tällä tapaa 7-miehisessä valiokunnassa esittänyt mielipiteeni ja myöskin ehdottanut asian lykkäämistä valiokuntaan, minun olisi perusteltava kantani.

Ed. **Setälä:** Kun melkoinen määrä eduskunnan jäseniä pyytää saada asiaa lykätyksi valiokuntaan lisäselvityksen saamista varten, tuntuisi minusta erittäin epävapaamieliseltä, jos eduskunta sen kieltäisi. Minusta erittäin edustaja af Ursinin viimeinen lausunto on omiansa osoittamaan, että tässä jonkinmoista yhtenäistä selvittelyä tarvitaan. Minusta on hiukan epälojaalista eduskuntaa kohtaan se, että koetetaan keskustelussa, jonka pitäisi koskea ainoastaan remissiä, kuitenkin saada asiallista keskustelua vireille sillä varjolla, että muka keskustellaan vain remissin tarpeellisuudesta.

Ed. **Hänninen (Valpas):** Täällä tehtyjen ehdotusten mukaan voisi olla mahdollista, että valiokuntien ehdotukset tulisivat esille ja eduskunnan jäsenten tietoon molemmilla kielillä. Jos nyt on eduskunnan jäsenissä henkilöitä, jotka

eivät ymmärrä muuta kuin pelkkää suomea, niin on kai luonnollista, että he pitävät sinä useinmainittuna „pohjana" suomenkielistä tekstiä; mutta sellaiset jäsenet, jotka eivät ymmärrä suomea, ne luonnollisesti pitävät niin sanottuna „pohjana" ruotsinkielistä tekstiä. Kyllä kai se käytännössä tulee järjestymään sillä tavalla. Nyt täällä kuitenkin suomettarelaisten ja edustaja Tainion ehdotuksen mukaan tahdottaisiin kieltää, että ruotsalaisilla saisi olla käsittelyn „pohjaa". Sillä kun ne eivät ymmärrä suomenkieltä, niin mikä pohja niillä silloin olisi asian käsittelyksi? Perustuslain, V. J:n 50 § kuitenkin määrää, että asiain käsittelyissä valtiopäivillä käytettäköön suomen taikka ruotsin kieltä. Siis heillä täytyy olla oikeus pitää ruotsinkielistä tekstiä keskustelunsa perusteena, ainakin toistaiseksi. Jos tätä oikeutta tahdottaisiin heiltä riistää, niin minun mielestäni tehtäisiin silloin perustuslain rikos. Jos tahdottaisiin ottaa se heiltä pois, tulisi sen pois-oton tapahtua siinä järjestyksessä kuin perustuslakia yleensä muutetaan, ja ehkä silloin olisi myös muutettava vaalikelpoisuutta sillä tavalla, että sellainen henkilö, joka ei ymmärrä suomea, ei saisi olla edustajana. Sillä olishan hyvin vaikea perustuslain mukaan lähettää edustajaksi henkilö, joka ei saisi eduskunnassa kielellistä pohjaa asian käsittelylle.

Näistä ehdotuksista olisi minun mielestäni perustuslainmukainen 7-miehisen valiokunnan alkuperäinen ehdotus sellaisenaan. Mutta koska on väkisin tahdottu muuttaa sitä tavalla, joka minun mielestäni rikkoo perustuslakia, kannatan sen lähettämistä valiokuntaan. (Hyvä!).

Ed. **Danielson-Kalmari**: Herra Valppaan perustelu on täydellisesti sama, jolle ruotsalaisuus meidän maassa on rakentunut. Jos asetutaan sille kannalle, niin on jokainen ruotsinkieltä täällä yksinänsä ymmärtävä kansanedustaja oikeutettu vaatimaan, että joka ainoa suomenkielinen sana, joka täällä lausutaan, käännetään ruotsiksi, sillä vasta silloin hänellä on täysi selvyys kaikesta siitä, mitä eduskunnassa tapahtuu. Mutta eduskunta on jo asettunut toiselle paljoa käytännöllisemmälle kannalle; se on ottanut huomioon sen tosiasian, että suuren suuri enemmistö Suomen kansaa on yksinänsä suomenkielinen ja että tämän kansan ruotsinkieliselle ainekselle sentähden ei voida valmistaa aivan samaa asemaa, kuin on kansan suurella enemmistöllä valtiollisessa elämässä.

On tässä luullakseni yksi seikka vielä huomioon otettava, nimittäin se, että niistä, jotka tässä eduskunnassa käyt-

tävät ruotsinkieltä, niistä suuren suuri enemmistö Suomen kansan kustannuksella on saanut taidon ymmärtää myöskin suomenkieltä ja näistä taas suuren suuri enemmistö on velvollinen osaamaan, käyttämäänkin suomenkieltä. Mikäli tiedetään, niin ainoastaan yksi prosentti eduskunnan nykyisistä jäsenistä ei ymmärrä suomea ja näin ollen kohtuuskin sallii sen, että kieliolot eduskunnassa järjestetään ehdotuksen mukaan. Näin ollen minä en voi myöntää, että ne ehdotukset, jotka täällä on tehty, koskisivat millään tavalla perustuslakia eikä siis minkäänlainen lähete perustuslakivaliokuntaan ole tarpeellinen.

Edustaja af Ursin perusteli tätä lähettämistä muun muassa sillä että hallitus on hallinnollisella asetuksella asettanut suomen ja ruotsinkielet virallisissa toimissa s. o. virastoissa toisellaiseen asemaan kuin mihin ne kielet joutuisivat eduskunnassa herrojen Paasikiven ja Palménin ehdotuksen mukaan ja hän sanoi, että eduskunta ei ole oikeutettu muuttamaan hallinnollisia asetuksia. Minä onnittelen hallitusta että se meidän kansanvaltaisimman puolueryhmän edustajista on saanut liittolaisen, joka kieltää eduskuntaa omassa keskuudessaan järjestämästä sisällisiä oloja muulla tavoin kuin niiden sääntöjen mukaan, joita hallitus hallinnollisella alalla noudattaa.

Ed. **Tainio:** Minä en myöskään voi myöntää millekään hallinnolliselle asetukselle oikeutta rajoittaa eduskunnan omaa päätösvaltaa sen käytännöllistä työtä koskevissa asioissa. Siinä suhteessa minä pidän edustaja af Ursinin huomautuksen tarpeettomana.

Edustaja Valppaalle minä huomautan että ainoastaan ruotsia taitavilla on tilaisuus seurata keskusteluja sen ruotsinkielisen valiokunnan mietinnön perusteella, joka heille on jaettu. Jos joku ruotsalainen huomauttaa jostakin asiasta sen mukaan, niin heiltä sitä oikeutta ei kukaan ole aikonutkaan kieltää. Mutta jos joku huomauttaa siellä eroavaisuutta tekstien suhteen, kuten täällä hiljattain tapahtui, että ruotsalainen teksti ei ole samanlainen kuin suomalainen ja herrat alkavat keskenään kiistellä, pitäisikö siellä käyttää sanaa „bör" tai „skall", niin silloin me ruotsinkieltä taitamattomat emme voi siitä mitään sanoa ja silloin meidän täytyy hyväksyä vaan suomenkielinen teksti. Tuloksena saattaa olla, jos määrätään myös ruotsinkielinen teksti, että eduskunta tekee ristiriitaisia päätöksiä, riippuen siitä, millä kielellä päätös on tehty. Siis olisi parasta, että täällä hyväksytään ainoastaan suomenkielinen teksti ja sen mukaan

on ruotsalainen teksti oikaistava, jos siinä eroavaisuutta on ollut.

Jos taas joku ruotsalainen esittää muutoksia sellaisissa kohdissa, joissa eroavaisuutta ei suomalaisen tekstin kanssa ole, silloinhan meillä on tulkki, joka huomauttaa meille, millä tavalla suomenkielinen teksti tämän sanamuutoksen jälkeen muodostuisi ja silloin me kyllä voimme päättää siitä asiallisesta muutos-ehdotuksesta, jonka ainoastaan ruotsia puhuvat ovat täällä esittäneet.

Muuten se jokaisen kielen loukkaamattomuusperiaate, jota täällä jotkut ovat edustaneet, saattaisi johtaa meitä paljoa vakavampaan kielikiistaan kuin tämä on. Saattaa olla että eduskuntaan valitaan joku henkilö, joka ei osaa suomea, vaan venättä. Pitäisiköhän meidän silloin menetellä niin että tämä vaan venättä taitava voisi seurata asiain käsittelyä omalla äidinkielellään, venäjällä.

Se arkuus, jota mielestäni Valppaan lausunto osoittaa, kun hän pelkää sosiaalidemokraatisen ryhmän tulevan tässä suomettarelaisen puolueen kanssa yhteistoimintaan, on minun mielestäni aiheeton. Minä olen jo aikaisemmin huomauttanut, että me emme voi hyväksyä sitä vastalausetta, mikä täällä on tehty ja esitetty työjärjestyksessä, kun se on loukkaavaan muotoon puettu. Sen vastalauseen sanamuodossa piilee kyllä jonkinlainen ruotsinkielen sortoyritys, yritys leimata suomenkieltä eduskunnan työjärjestyksen kautta enemmän viralliseksi kuin sosiaalidemokraattien puolelta esitetty muutosehdotus sisältää ja sitä paitsi, vaikkapa olisi sekin vaara, että ruotsalainen natsionalismi käyttäisi hyväkseen tätä sosiaalidemokraattien käytännöllisyyttä leimaamalla sen meidän menettelymme myöskin chauvinismiksi, kansallisuusintoiluksi, niin siitä huolimatta meillä ei ole oikeutta muita näkökohtia, puolueagitatsioonia, silmällä pitäen luopua mahdollisimman suuresta eduskunnan työkykyisyydestä. Me emme saa sitä vähentää. Minä luulen että me, tämän kannan edustajat, olemme sittekin enemmän tulevaisuuden kannalla tässä kielikysymyksessä ja se ruotsalaisen kansanpuolueen ehkä synnyttämä agitatsiooni kuolee omaan mahdottomuuteensa. Edustaja Valpaskin myönsi, että nämä olot järjestyvät käytännön pohjalla oikein, mutta älkäämme siis laatiko työjärjestystä, joka ei tule olemaan sopusoinnussa käytännön kanssa.

Koska tästä perustuslakivaliokuntaan lähettämisestä on tullut ihan kuin kysymys jo tämän asian lopullisesta ratkaisusta, niin minä uudistan vielä että tohtori af Ursinkin

kuuluu niihin, joidenka lausunnot ovat vakuuttaneet minua tämän valiokuntaan lähettämisen tarpeettomuudesta.

Ed. **Castrén:** Kuten edustaja af Ursin aivan oikein on täällä huomauttanut sisältää V. J:n 72 § sen, että eduskunnan „sääntöihin älköön otettako mitään perustuslain tai muun lain vastaista". Kuten tänäpäivänä täällä tapahtunut keskustelu ohjesääntöjen 35 §:stä antaa varteen, on täällä ilmestynyt eri mielipiteitä siitä, sotiiko suomettarelaisten edustajain vastalauseessa esiintyvä ehdotus perustuslakia ja sen henkeä vastaan vaiko ei. Syitä on tuotu esiin puolin ja toisin. Kun eduskunnassa kerran näin eriäviä mielipiteitä ilmaantuu, niin pitäisihän jokaiselle tämän eduskunnan jäsenelle olla selvä, että asiain näin ollen oikeus ja kohtuus vaatii, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Jos, huolimatta siitä että aivan eriäviä mielipiteitä on eduskunnassa ilmaantunut vastalauseen laillisuudesta tai laittomuudesta, eduskunta ryhtyy siitä suoranaisesti päättämään, niin sisältäisi tällainen menettely niiden edustajain vakaumuksen polkemista, jotka tahtovat selvitystä. Minä jätän eduskunnan ratkaistavaksi, olisiko tällainen menettely sopusoinnussa eduskunnan arvon kanssa.

Minä en tahdo itse asiassa vielä lausua mitään mielipidettä, mutta katson suotavaksi, että, koska eduskunnassa kerran on päätetty ja vasaran lyönnillä vahvistettu, että keskustelun yksinomaan on koskeminen sitä seikkaa, lähetetäänkö asia valiokuntaan vaiko ei, pysyttäisiin myös siinä.

Sivumennen tahdon kuitenkin lausua pari sanaa. Ne edellyttämykset, jotka edustaja Tainio täällä teki, että eduskuntaan voisi ilmestyä joku henkilö, joka ei taitaisi suomeneikä ruotsinkieltä ja vaatisi vierasta kieltä käytettäväksi, eivät ole olemassa, sillä valtiopäiväjärjestys säätää nimenomaan, ettei muiden kielien kuin suomen ja ruotsin käyttäminen eduskunnassa tule kysymykseen.

Edustaja af Ursin on vedonnut erityisen valitusvaliokunnan mietintöön ja säätyjen vastauskirjoitukseen laillisuuden palauttamisesta 1904 vuoden valtiopäivillä, mikäli koskee molempien kotimaisten kielten asemaa . Tahdon vaan lisätä sen että tuossa erityisessä valitusvaliokunnassa, joka asiaa käsitteli, istui m. m. edustaja Danielson-Kalmari, joka nyttemmin näyttää kerrassaan muuttaneen mielipiteensä molempain kotimaisten kielten asemasta.

Ed. **af Ursin:** Minä koetan puhua ainoastaan niistä

kohdista, jotka minun arvoisat vastustajani ovat tuoneet itse asiassa esille.

Minä luulen ensiksi, että herra Danielson-Kalmari on sekoittanut 1902 ja 1906 vuoden asetukset. Toiseksi on täällä herra Castrén jo huomannut mitä säädyt, se tahtoo sanoa kansaneduskunta, silloin arvelivat meidän kielistämme, niin että minun ei tarvitse käydä minkäänlaiseen puolusteluun siitä, että olisin ollut hallituksen — en muista sanoja niin tarkkaan, ei se tainnut olla kätyri, mutta — kannan selittäjä.

Mitä herra Tainio sanoi täällä asiallista, oli venäjänkielestä ja sen herra Castrén kumosi. V. J:n 50 §:ssä viitataan selvään, mitkä kielet täällä ovat viralliset ja siitä täytyy vetää selvät johtopäätökset. (Ed. **Tainio**: Sen kyllä tiedän). Sen kyllä luulen, ne olisivat vaan tarkoin luettavat. Sitte on herra Tainio sanonut, että suomalaisten pitää ratkaista pitääkö olla „bör" vai „skall". Ruotsalaisten pitää ratkaista, onko käytettävä sanaa „tulee" vai „täytyy". Asia on hyvin yksinkertainen.

Lopuksi tahdon mainita, että olen asettunut tälle kannalle sosialistisista syistä. Ruotsalainen aines on meitä suomalaisia sortanut tähän asti, se olkoon suoraan sanottu. Minä olen tämän sorron johdosta kadottanut virkani, mutta siitä huolimatta minä en tahdo asettua ruotsalaisia sortamaan ja minun käsitykseni mukaan tehty ehdotus sisältää ruotsalaisen aineksen sortamista. Minä kyllä myönnän, että käytännöllisistä syistä täytyy tehdä muutamia myönnytyksiä tässä täydellisessä tasa-arvoisuudessa ja ne ovat tässä 35 §:ssä tehdyt ja se riittää. Minä olen ehdottanut pienen lisäyksen siihen, jonka minä luin ja minä ehdotan vieläkin: jos lakitekstistä voi olla erimielisyyttä, niin ratkaiskoon suomalainen teksti, sillä yhden täytyy ratkaista, kun riidellään. Jos toiseen on tullut joku erehdys, silloin pitää katsoa että peruste on määrätty ja on luonnollista että se on suomalainen.

Puhemies: Ei ole nyt puhetta siitä, mitä eduskunta tekee.

Ed. **Kares**: Minä pyysin puheenvuoroa edustaja Tainion puheen aikana, kysyäkseni vielä kerran, onko tämä keskustelu keskustelua asiasta vaiko valiokuntaan lykkäämisestä, sillä minullakin olisi jotakin sanottavaa edustaja Tainion tekemän muutosehdotuksen johdosta?

Puhemies: Nyt on yksinomaan valiokuntaan lykkäämisestä puhe.

Ed. **Kares:** Silloin minun mielestäni olisi edustaja Tainion lausunto ollut kuuluva niihin, jotka eivät tällä kertaa olleet lausuttavat, sillä se ei ollut kaukaisimmassakaan yhteydessä valiokuntaan lykkäämisen kanssa. Muuten tahtoisin sanoa, että meitä ei lainkaan eduskunnassa huvita se, että Työmies-lehteläiset rupeaavat täällä keskenään kinastelemaan siitä, mikä kanta tässä asiassa olisi heille agitatooriselta kannalta katsellen edullisempi, sillä se kokonaan kuuluu heidän omaan piiriinsä. Muuten minä myös vastustan itse asiassa tätä Helsingin sanomalaisten taholta tullutta ehdotusta asian lykkäämisestä valiokuntaan. Se on vaan asian viivyttelemistä tai jonkunmoisen juriidisen vaipan heittämistä omien periaatteiden holtittomuudelle.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän lausua mielipiteenäni, että kun keskustellaan jonkun asian lykkäämisen tarpeellisuudesta valiokuntaan, niin käy ,niinkuin tämäkin keskustelu on osoittanut, perin vaikeaksi välttää kaikkea keskustelua itse asiasta, sillä juuri puhumalla asiasta täytyy todistella sitä, onko kysymys lykättävä valiokuntaan vai ei.

Jätän edustaja af Ursinin ja hänen puolueensa ja nimenomaan herra Tainion keskinäiseksi asiaksi sen kysymyksen ratkaisun, lausuiko ensinmainittu puolueensa yleisen mielipiteen, kun hän vaati, että eduskunnan tulisi sisäistä työjärjestystään määrätessä ottaa ohjeeksi hallinnollisia säännöksiä virastoille.

Muuten herra af Ursin aivan syyttä on puhunut asian sekoittamisesta. Itse hän on tehnyt ehdotuksen, kuinka olisi meneteltävä, kun lakitekstit ovat eriäviä. Voitaisiinhan puolustella ehkä asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan, jos tämä työjärjestys sisältäisi jonkun sellaisen määräyksen kuin mitä hra af Ursin tahtoi siihen otettavaksi, mutta jos vähäsenkin asiaa ajattelee, niin pitäisi olla selvää, ettei eduskunta ole oikeutettu työjärjestyksessään määräämään miten on meneteltävä, jos valtiopäivien päättämät lakitekstit olisivat toisistansa eriävät. Se asia jos mikään on järjestettävä yleisen lain kautta siinä tapauksessa että eduskunta todellakin päättäisi edelleen asettaa kaksikieliset tekstit päätöstensä pohjaksi. Tuota kaksikielisen tekstin asettamista päätöksen pohjaksi, siis myöskin sitä että eduskunnan enemmistö päättää tekstistä, jota se ei ymmärrä,

voidaan kyllä perustella viittaamalla siihen kuinka meneteltiin vanhasa eduskunnassa, nimenomaan talonpoikaissäädyssä, ja ovathan herrat Castrén ja af Ursin nyt asettaneet vanhan eduskunnan sellaiseksi esikuvaksi meille ,että mitä siellä on tehty, miten siellä on menetelty, siitä me emme täällä saa luopua. Mutta me, jotka siellä vanhassa eduskunnassa taistelimme kaikenlaisia väärinkäytöksiä vastaan, erittäinkin ruotsalaisuuden ylivaltaa vastaan, me toivomme, että tämä uusi Suomen kansan eduskunta ei suinkaan noudata vanhan esimerkkiä siinä, missä jo pitkällinen kokemus on osoittanut että tuo vanha eduskunta ei edustanut Suomen kansassa vallitsevaa mielipidettä, — tämä niin hyvin kieliasiaan kuin moneen muuhun yhteiskunnalliseen kysymykseen nähden.

Ed. **Pykälä**: Tässä on väitetty pari tuntia parista sanasta, tulematta sen lähemmäksi ratkaisua. Täällä annetaan letkauksia puolelle ja toiselle. Minä en ymmärrä mitä syytä on kieltää sitä joutumasta valiokuntaan, jollei tässä ole joku koira haudattuna. Minä kannatan, että se lähetetään valiokuntaan. Siellähän herrat puolueen johtajat ovat kaikki yhdessä ja saavat jauhaa asiat valmiiksi keskenään, ja siten asia tulee paljoa kypsempänä eduskunnalle. Ei ole tarpeellista tuhlata eduskunnan kallista aikaa,

Ed. **Kares**: Koskapa asiallista keskustelua nähtävästi ei kuitenkaan voi välttää ja koska, vaikka asia menisi valiokuntaan, valiokuntaan on evästettävä niiden ehdotusten johdosta, mitä täällä on keskustelussa esitetty ja koska valiokunnassa ehdottomasti myös tulee pohdittavaksi se ehdotus, jonka edustaja Tainio pykälän muodostamiseksi teki, niin tahtoisin siltä varalta lausua muutaman sanan evästykseksi valiokuntaan, jos se sinne menee, jota minä vastustan.

Edustaja Tainio vetosi ehdotusta tehdessään jonkunlaisiin tunnesyihin. Hän oli sitä mieltä, että herrojen Paasikiven ja Palménin tekemä vastalause sisältää hyvää, mutta oli pantu ruotsalaisille loukkaavaan muotoon. Siis herra Tainion ehdotuksen olivat määränneet kokonaan tunnesyyt. Hän tahtoo välttää loukkausta. Mutta tällaisessa asiassa, niinkuin lakikysymyksissä yleensä, on mentävä suoraan eteenpäin katsomatta tunnesyihin. Jos ei suoraan eteenpäin mennä, jos tunnesyyt otetaan huomioon, joudutaan ristiriitaisuuksiin. Sellaiseen jotenkin mahdottomaan ristiriitaisuuteen joutui herra Tainio esitystä tehdessään. Hän sanoi hyväksyvänsä seitsenmiehisen valiokunnan ehdotuk-

sen ensimäisen lauseen ja tässä ensimäisessä lauseessa suorastaan sanotaan, että eduskunnan kirjelmät ja valtiopäiväpäätös laaditaan kummallakin kielellä. Tämä lause siis kai ehdottomasti sisältää sen, että eduskunnan itse kokonaisuudessaan ja kokonaisuutena on vastattava molemmankielisistä teksteistä. Eduskunnan on siis, jos tämmöinen lause hyväksytään, ehdottomasti tarkastettava molemmat tekstit ja näin joudutaan siihen, että herrat Tainio ja minä ja nekin monet, jotka eivät ruotsin sanaakaan ymmärrä, joutuvat tarkastamaan jotakin sellaista, jota heidän on suorastaan mahdoton tarkastaa. Siis tulemme siihen, mitä edustaja Tainio tällä ehdotuksellaan tahtoi välttää. Ja vielä valtiopäiväjärjestyksen 77 §:n mukaan edustaja Tainio ja nekin kaikki muut, jotka suomalaisina eivät ruotsia ymmärrä, ovat pakoitetut allekirjoittamaan ruotsinkielisiä papereita, joista ei tiedetä, vaikka sisältäisivät oman kuoleman tuomion. Siinä kohden työmieslehteläisten täytyy kerrankin luottaa porvarien ja vieläpä ruotsinkielisten porvarien rehellisyyteen ja tätä merkillistä kohtaa ei ensinkään heikennä se että lisätään herra Tainion ehdottama lause, että keskustelussa on suomen kieli aina oleva pohjana. Päinvastoin tässä yhteydessä se lause on suoranainen, sanoisinko älyttömyys, sillä ei ole minkäänlaista merkitystä. Me emme nyt pääse kerran siitä että käytännöllinen välttämättömyys tässä eduskunnassa ja tämän kaltaisessa eduskunnassa, kuin nykyinen on, saa aikaan sen, että ruotsinkieliset tekstit ja muut paperit, jotka tänne tulevat ruotsinkielisinä, tulevat saamaan käännösluontoisen laitelman muodon. Siitä emme pääse. Ja kun kerta niin on, niin pantakoon se myöskin avoimesti järjestyssääntöön, älkäämme sitä peitelkö ja kierrelkö semmoisella tavalla, joka tekee koko pykälän vallan mahdottomaksi, ilmassa riippuvaksi. Sellaisen suoran käsityksen sisältää edustajain Paasikiven ja Palménin tekemä vastalause. Jos asia valiokuntaan menee, evästäisin valiokuntaa sillä toivomuksella että se asettuu tämän vastalauseen kannalle, muodostaa pykälän sellaiseksi, että sillä todellakin on jotakin järkeä ja merkitystä olematta ristiriitainen tai epäselvä.

Ed. **Johansson** kannatti ed. Valpasta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo ryhtyä kysymyksen asialliseen käsittelyyn, vastaa jaa, jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt lä-

hettää asian valmistelua ja perustelua varten perustuslakivaliokuntaan.

Äänestyksessä annettiin 135 jaa- ja 50 ei-ääntä, joten oli päätetty heti **ryhtyä asialliseen käsittelyyn.**

Puhemies: Ennen kun siirrytään asialliseen keskusteluun, pyydän huomauttaa, että seuraavat ehdotukset jo keskustelun kestäessä tehtiin. Edustaja Yrjö-Koskinen on ehdottanut hyväksyttäväksi edustajien Paasikiven ja Palménin vastalauseen, edustaja Haveri on puoltanut samaa vastalausetta, kuitenkin ehdottaen tehtäväksi siihen sen muutoksen että sana „laitokset" muutettaisiin sanaksi „käännökset" ja edustaja Tainio on tehnyt sen ehdotuksen, jonka hän tässä luki. Tämän yhteydessä pyytäisin huomauttaa että työjärjestyksen 29 §:n viimeisessä kohdassa sanotaan että „ehdotusta, jota ei ole kannatettu, älköön asetettako äänestyksen alaiseksi". Me voinemme kai jo heti ottaa tämän osan työjärjestystä käytäntöön. Sanon tämän sen johdosta, että edustaja Haveri on yksin ehdotuksensa takana. (Jaahuutoja!).

Ed. **Castrén** pyysi puheenvuoroa Puhemiehen viimeksi mainitun ehdotuksen johdosta.

Puhemies: Luulin että eduskunta yksimielisesti hyväksyisi tämän ehdotuksen, mutta jos sitä vastustetaan, niin jätän sen. Kai edustaja Castrénkin luopuu puheenvuorostaan.

Ed. **Söderholm:** I första meningen af utskottsbetänkandet finnes uttalad den princip, som borde ligga till grund för ordnandet af språkförhållandena i utskottsbetänkanden och landtdagens skrifvelser till Kejsaren och Storfursten samt landtdagsbeslutet. Denna princip såsom en del af landtdagens arbetsordning måste själffallet stå i öfverensstämmelse med gällande lagstiftning, detta enligt 72 § L. O., och till och med, om landtdagsordningen icke skulle utsäga det, så ligger det i sakens natur, att en arbetsordning, som landtdagen antager, icke är en allmän lag utan ett rättesnöre för förfarandet vid landtdagen, men själffallet måste vara bygdt på lagens grund och hålla sig inom de gränser, som den utstakat.

Hvad lagstiftningen om språken beträffar, så är det kändt att den utöfvats genom administrativa författningar, som reglera språkförhållandena vid embetsverken och öf-

verhufvudtaget i det offentliga lifvet på det sätt, att de bägge inhemska språken äro de officiella och sinsemellan likstälda. Denna grundsats led intrång genom förordningen af den 10 juli 1902, hvarigenom föklarades, att den ryska texten i de af monarken stadfästade författningarna vore original, men den finska och svenska texten endast öfversättningar. Häremot anmärkte ständerna i den petition, som afgafs vid 1904—1905 års landtdag, att författningen stode i strid med grundlag, enär de vid landtdagen granskade svenska och finska texterna genom monarkens sanktion erhålla giltighet af original. Landtdagen har härmed uttalat såsom sin rättsuppfattning att såväl den svenska som den finska texten äro original och att detta förhållande såsom en väsentlig länk i hela vår rättsordning måste anses gälla med grundlagshälgd. Detta synes mig självfallet innebära den konsekvensen, att också vid behandlingen af dessa lagtexter de skola betraktas såsom original, ty annars vore det ingen mening med att de lagar landtdagen antager äro original. Nu gäller det att afgöra, huruvida utskottsbetänkandet värkligen omfattar samma ståndpunkt. Den första meningen i 35 § gifver enligt min tanke vid handen, att principen är sådan, som den allmänna lagstiftningen uppställt den. Hvad den andra meningen beträffar, så gifver den möjlighet till en tolkning därhän, att det svenska språket icke vore likstäldt med det finska i behandlingen vid landtdagen. Om denna del af utskottsbetänkandet har jag icke kunnat förena mig och min reservation har därför gått ut på att denna mening borde utgå.

Det har sagts, att landtdagen icke vore bunden af språklagstiftningen, sådan den för närvarande är fastställd genom administrativa författningar. Men, då monarken utöfvar en honom tillkommande lagstiftningsrätt, så är den ju bindande för landet i dess helhet och också för folkrepresentationen. Folkrepresentationen kan icke genom en arbetsordning vidtaga förändring i gällande lagstiftning. Skulle man nu genom ett stadgande i arbetsordningen frångå denna ståndpunkt, skulle detta innebära en ny lagstiftning, hvartill landtdagen på grund af 41 § regeringsformen icke är behörig. Jag måste därför vidhålla, att man icke kan gå utöfver hvad första meningen innehåller. Man har sagt till förmån för den andra meningen, att den svenska texten kan upprättas utom utskottet, att språkförhållandena vid landtdagen äro sådana, att detta är nödvändigt. Äfven vid de föregående landtdagarna har i utskotten funnits personer, som icke förstått det ena eller andra språket i lagtex-

ten, men man har ansett sig på grund af lag skyldig att finna sig däri. De, som icke förstått den svenska texten, hafva icke heller undandragit sig att stå för dessa texter. Och hvad denna landtdag vidkommer, så hafva icke språkförhållandena undergått sådan förändring, att det vore omöjligt att i utskotten finna ledamöter, som skulle kunna granska de svenska texterna. Men dessutom är det ingenting, som hindrar att för dessa medlemmar i utskotten anställas personer, som vore dem behjälpliga vid granskningen. De praktiska hinder, som man härvid särskildt framhållit, äro enligt min tanke därför icke af den betydelse, att de skulle omöjliggöra tillämpningen af gällande lag. Hvad nu dessutom texten såsom sådan vidkommer, vore det icke lyckligt om endast den ena texten skulle blifva original, ty den skall ju icke gälla endast för landtdagens medlemmar. Tilllämpningen af dem kommer att ske öfverallt i landet, vid domstolar och myndigheter, och där måste hvardera texten vara sådan att hvar och en, som begagnar sig af den, kan lita på att den är riktig. På dessa skäl, som för mig äro de hufvudsakliga, skulle jag hemställa om att den af mig till betänkandet fogade reservationen måtte godkännas, dock sålunda, att ordet „afgifvas", som jag användt, skulle utbytas emot „affattas". Det vill säga med andra ord att första meningen i utskottsbetänkandet skulle godkännas, men den senare utelämnas. Paragrafen skulle således komma att lyda: „Utskottsbetänkanden, landtdagens skrifvelser till Kejsaren och Storfursten samt landtdagsbeslutet affattas på båda språken".

Ed. **Erkko** kannatti edustaja Tainion tekemää ehdotusta.

Ed. **Setälä**: Minä en ole tahtonut tähän asti ottaa millään tavalla osaa asialliseen keskusteluun, koska eduskunta oli päättänyt, että keskustelu olisi remissi-keskustelua, enkä ole katsonut lojaaliseksi eduskuntaa kohtaan millään varjolla kierrellä tämmöistä päätöstä. Kun nyt lausun mielipiteeni asiasta, en katso asiakseni tässä esittää, minkälainen lainsäädäntö lainjulkaisemis-tavasta ja tekstien pätevyydestä niitä tulkittaessa olisi meidän maassamme paikallaan. Semmoinen laki, joka sisältää tämän kysymyksen periaatteet, on minun käsittääkseni sitä luonnetta, että se olisi maan perustuslaissa, paraiten hallitusmuodossa lausuttava. Tässä saattaa olla kysymys ainoastaan siitä, mitä työjärjestys saattaa sisältää, jottei se loukkaisi sitä, mitä laki nykyään säätää.

Minun käsitykseni on, että juuri se, mitä työjärjestys tästä asiasta saattaa sisältää, on täysin selvästi lausuttuna siinä ehdotuksessa, minkä valiokunta on esittänyt, mitään muuta siihen ei tarvita. Ne epäilykset, joita edustaja Söderholm toi esiin valiokunnan ehdottaman pykälän jälkimäistä lausetta vastaan, eivät minun mielestäni ole perustellut, sillä siinä ei ole puhe muusta kuin asian käytännöllisestä järjestämisestä. Mutta mitään semmoista lausetta, joka sisältäisi, että se tai se teksti on otettava käsittelyn pohjaksi, ei minun ymmärtääkseni työjärjestys saata sisältää. Minun käsitykseni mukaan on edustaja Valpas lausunnossaan tavannut aivan asian ytimeen. Käsittelyn pohjana tämän eduskunnan suurella enemmistöllä, sen suomenkielisillä jäsenillä, tulee tietenkin olemaan suomalainen teksti, mutta me emme millään työjärjestyksen pykälällä voi estää tämän eduskunnan vähemmistöä ottamasta käsittelynsä ja harkintansa pohjaksi sitä ruotsinkielistä tekstiä, jonka hankkimisesta tälle vähemmistölle me kaikki olemme yksimieliset. Minusta edustaja Valpas niinikään syyllä teki sen huomautuksen, että meidän lakimme eivät sisällä mitään määräystä, että ainoastaan suomen kieltä ymmärtävä on vaalikelpoinen. Semmoisia määräyksiä on erinäisten maitten laeissa, ainakin on Unkarin perustuslaeissa sellainen säädös, että ainoastaan unkarin kieltä osaava on vaalikelpoinen ja tietääkseni, jollen eredy, on vastaavainen määräys myös Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain perustuslaissa. Ei missään tapauksessa työjärjestys voi tietystikään kieltää niitä, jotka osaavat ainoastaan ruotsinkieltä tai jotka mieluummin käyttävät ruotsinkielistä tekstiä, käyttämästä juuri sitä käsittelynsä ja harkitsemisensa pohjana.

Mikä siis on tarkoituksena? Onko tarkoitus se, että estettäisiin ruotsinkielinen teksti tulemasta päätöksen pohjaksi s. o. äänestyksen alaiseksi? Mutta minä tahtoisin huomauttaa, että eduskunta on aivan yksimielisesti päättänyt, että äänestys-esitykset ovat eduskunnalle esitettävät kaksikielisinä. Totta kai siis eduskunta „jaa-" „ja" ei-" äänillä ratkaisee myöskin ruotsinkielisen äänestysesityksen. Ei suinkaan sitä ole katsottava vain käännökseksi. Jos joku ruotsia puhuva tahtoisi asettaa äänestyksen alaiseksi, onko siinä tai siinä kohden sanottava „skall" vaiko „bör", niin en tiedä, millä tavalla me voisimme äänestystä välttää, niin kauan kuin nykyiset säännökset ovat voimassa. Sisältäähän V. J:n 69 § selvästi että „puhemies älköön kieltäytykö nostettua kysymystä esille ottamasta tahi äänestysesitystä tekemästä, ellei hän katso sen olevan vastoin perustuslakia

tähi muuta lakia tahi eduskunnan jo tekemää päätöstä". En voi ymmärtää, että edes näitä viimeisiä sanoja: „eduskunnan jo tekemää päätöstä" voitaisiin käsittää niin, että puhemies olisi eduskunnan päättämän työjärjestyksen nojalla oikeutettu kieltäytymään äänestystä tekemästä.

Se seikka, joka tässä minun ymmärtääkseni lähinnä johtaa ristiriitaan perustuslain ja entisen käytännön kanssa, on työjärjestyksen suhde V. J:n 75 §:ään, joka sisältää sen, että eduskunnan päätös lainsäädäntöasioissa, jotta se laiksi tulisi, on sanasta sanaan semmoisenaan vahvistettava. Jos siis ainoastaan suomenkielinen teksti otetaan käsittelyn pohjaksi, silloin se yksinään on tuleva vahvistettavaksikin, ja niin tullaan entisestä käytännöstä jyrkästi poikkeavaan menettelyyn. Silloin ei nimittäin ruotsinkielinen teksti mitenkään enää voi saada virallista merkitystä, sanottakoon mitä tahansa siitä, että ruotsinkielinenkin teksti edelleenkin muka pysyy virallisena.

Niinkuin jo alussa sanoin, en ole tahtonut puhua ollenkaan siitä, mikä voisi olla tarkoituksenmukaisinta ja meille mukavinta. Minä olen puhunut ainoastaan siitä, mitä me voimassa olevan lain ja lainarvoisen käytännön mukaan olemme oikeutetut työjärjestykseen ottamaan. Lisäys, jonka herra Tainio on ehdottanut, on joka tapauksessa aivan merkityksetön. Se ei voi muuttaa sitä asian laitaa, että ruotsinkieliset äänestysesitykset ja tekstit tulevat täällä äänestyksen alaisiksi, ja vielä vähemmin se estää yksityisiä eduskunnan jäseniä ruotsalaista tekstiä käyttämästä. Se siis ymmärtääkseni on aivan tarpeeton. Valiokunnan ehdotus sisältää kaiken sen, mitä työjärjestyksessä tästä asiasta tarvitaan.

Ed. **Palmén:** Herra Söderholm on tässä asiassa lähtenyt siitä olettamuksesta, että meidän lainsäädännössämme on ollut tunnustettu periaate, että molemmat kielet ovat olleet tasa-arvoisia, että molemmat lakitekstit semmoisina kuin säädyt ne ovat hyväksyneet, ovat olleet alkuperäisiä, originaaleja. Ja vieläpä hän selityksellä, jonka sitovaa luonnetta minä en ainakaan voinut ymmärtää, harppasi niin pitkälle, että hän puhui siitä, että määräyksillä on jonkunmoinen perustuslain pyhyys, „grundlagshelgd", vaikka hän oikeastaan puhui tavallisesta laista ja hallinnollisesta laista. Minä en tahdo mennä juristin kanssa keskustelemaan tästä, sillä tiedän, että minun jälkeeni tulee puhuja, joka siinä kohden on pätevämpi. Pyydän kuitenkin, oltuani mukana valtiopäivillä 30 vuoden aikana, huomauttaa vähän siitä,

miten asia on käytännössä muodostunut, seikka johon katsoin velvollisuudekseni jo remissikeskustelussa kajota. On suuri erehdys viitata viralliseen kielten tasa-arvoon ja sanoa, että valtiosäädyt ennen ovat hyväksyneet kaksi tekstiä, jotka ovat olleet yhtä sitovia. Pysyttäköön nyt yksinkertaisissa tosiasioissa, semmoisissa tosiasioissa, joita voi tuhansilla todisteilla saada toteennäytetyksi. Asema on ihan viime aikoihin asti ollut sellainen, että ainoastaan yksi kieli on ollut käytännössä virallinen. Valtiopäivillä on tehty päätökset ruotsiksi; ruotsinkielistä tekstiä ei ole sitten mitenkään saanut muuttaa. Olen ollut mukana tapauksissa, jolloin ilmeinen painovirhe aiheutti äänestyksen, voisiko sitäkään mennä muuttamaan. Mutta suomalaista tekstiä on muutettu, muutettu siihen määrin, että jokainen, joka ei ole ollut ennen mukana, taitaisi hämmästyä, jos hän saisi silmiensä eteen sen tavan, millä on menetelty. Mainitsin jo, että 60- ja 70-luvun aikana senaatin translaattori, joka ei ollut valtiopäivillä muuta kuin tulkkina talonpoikaissäädyssä, muutti säätyjen päätökset suomeksi aivan vapaasti siinä määrin, että harvoin oli yhtään riviä yhdessäkään lakipykälässä, jossa ei olisi ollut jotain muutosta, olipa se sitten niinkin pieni, että hän oli muuttanut „tahi" sanan „tahikka" sanaksi tai päinvastoin. Sellaista se kielten tasa-arvo oli.

Jos sanotaan, että tämä tapahtui vanhoina aikoina ja että myöhempien aikojen lainsäädännöt ovat muuttaneet oloja, että olot muka muuttuivat 1883 tai 1886 tai mikä vuosi sitten ratkaisevaksi katsotaan, niin pyydän ilmoittaa, että silloinkin aivan erehdytään. Voin ilmoittaa, että kun vuonna 1888 olin tarkastusvaliokunnassa, jossa arvan avulla olin tullut puheenjohtajaksi, niin riippui siitä arvasta myös, että suomenkieliset tekstit yleensä tulivat tarkastuksen alaisiksi. Sillä kaksi ruotsinkielisten säätyjen etevintä edustajaa, joista toinen istuu nykyisessä senaatissa ja toinen on Helsingin kaupungin hallituksen päämiehiä, kielsivät kokonaan rupeamasta tarkastamaan suomalaista tekstiä sanoen: „det är öfversättning", se on käännös. He eivät tahtoneet muuta kuin että suomalaiset jäsenet valiokunnassa joutoaikoinaan tarkastivat kaikki. Mutta kun meidän joukossamme ei sattunut olemaan yhtään juristia, vaadimme ja saimmekin lopullisesti läpiajettua, että kaikkien täytyi olla saapuvilla, jotta saisimme lakitieteellisiä tiedon antoja kun tarvittiin. Meille jäi siis mahdollisuus tehdä muutoksia ja kuinka suuria muutoksia me teimme, siitä voidaan kyllä esittää todistuksia. Siellä oli eräs laki, jonka nimike oli väärä ja sen me muutimme. Siellä oli monta määräystä, jotka olivat ihan

väärät; ne me muutimme ja toimitusvaliokunta suostui siihen. Näin vapaasti saatiin menetellä ja näin täytyi menetellä.

80- ja 90-luvulla, kun vihdoin voitiin säätyjen puolelta päästä niin pitkälle, että säätyjen päätöksiä ei enää tarvittu senaatissa muutella, saavutettiin tulos sillä lailla, että kuukausia jälestäpäin, monasti kauemman aikaa kuin valtiopäivät olivat kestäneet, Valtiosäätyjen luottamusmiehet, toimitus- ja tarkastusvaliokunnat, istuivat työssä, ahkerassakin työssä, ja toimittivat niin sanoakseni lakiehdotusten toisen lukemisen. Suomalaiset tekstit jäivät silloin niiden päätettäväksi, jotka olivat toimitus- ja tarkastusvaliokunnissa jäseninä. Tämä jo osoittaa, mitä heikkoutta oli sillä järjestelmällä, joka koetti nimellisesti ylläpitää kaksikielisyyttä. Tämä kaksikielisyys edellyttää joko että kaikki ne, jotka päättävät, osaavat molempia kieliä tai että on erinomaisen hyvää aikaa ja tavallisesti vaaditaan niin toista kuin toista. Mutta kun aivan äsken viitattiin sihen, että muka valtopäivien käsittely olisi osoittanut suomenkielen olleen täydelleen tunnustetun, niin pyydän huomauttaa, että en minä ainakaan Suomen ensimmäisen säädyn keskusteluista tiedä suomenkielen päässeen arvoonsa muuta kun yhden kerran, nimittäin vuonna 1904, jolloin koetettiin kieltää siinä säädyssä suomeksi puhumasta. Silloin oltiin hyvin iloiset, kun ruotsinkielisen tekstin ollessa epäselvän saatiin turvautua suomenkieliseen käännökseen: ruotsiksi sanottiin officiella språk, joka voi merkitä niin hyvin yhtä kuin monta kieltä, mutta suomeksi sanottiin virallista kieltä. Se löytö tuli silloin kunniaansa, kuten pöytäkirjoista nähdään.

Yleensä oli viimeisiin aikoihin asti sääntönä, että ruotsinkielinen teksti oli se, joka hyväksyttiin. Siihen oli syynä se seikka, että talonpoikaissäädyssä, missä ummikkosuomalaisia istui, asiantuntemus ei tietysti lakiasioissa ollut niin suuri, että tarkastus siellä olisi tullut aivan perinpohjaiseksi. Muissa säädyissä työn helteen tähden usein tyydyttiin siihen, että katsottiin jompaakumpaa tekstiä, tavallisesti sitä, josta tiedettiin, mitä valiokunta oli tarkoittanut. Näiltä edellisiltä vuosikymmeniltä on paljon sellaisia mietintöjä, joista, jos tämän eduskunnan ummikkosuomalaiset rupeavat niitä lukemaan, he saisivat lukea monta sivua peräkkäin saamatta sittenkään tolkkua koko asiasta.

Mitenkä nyt näillä valtiopäivillä tulee käymään, siitä meillä on pikkuinen kokemus. Olihan meillä työjärjestyksen 8 §:ssä vaikeus: vaikka meidän varmaankin paras asiantuntijamme oli kääntänyt alkuperään suomeksi kirjoitetun

tekstin, oli sinne pujahtanut semmoinen kohta, että eräs arvoisa puhuja moitti käännöksen vääräksi. Sana „äänestettäköön" oli käännetty „må röstas". Tuo merkillinen sana „må", aiheutti erimielisyyttä. Jos tullaan riitelemään siitä, mitä se merkitsee, niin voin mainita, että yliopiston konsistoriossa, jossa ei puutu ruotsinkielen taitoa eikä korkeaa oppia, kerran riideltiin 1 $^{1}/_{2}$ tuntia, merkitsikö se velvoitusta vaiko luvanantoa. Minä olin siinä kokouksessa itse saapuvilla, niin että tiedän asian varsin tarkalleen. Jos nyt sattuisi niin, että tässä arvoisassa seurassa meidän täytyisi äänestää, onko „må" oikein käytetty kuin suomessa on „äänestettäköön" tai onko „äänestettäköön" oikein käännetty, kun ruotsiksi on „må", niin onnittelen niitä ummikkosuomalaisia, joita täällä on toistasataa, jotka saavat ratkaista asian. Jos tulee kysymykseen sana „äger", niin pelkään että ratkaisu tulee yhtä vaikeaksi, sillä sekin sana on aivan yhtä mutkikas, ja kai voi olla monta muuta samanluontoista sanaa.

Kun nyt tullaan tällaisista sanoista äänestämään, niin tullaan asiantilaan, josta pyydän kysyä, vastaako se todella hyvin perustuslakiemme määräyksiä. Minun laskujeni mukaan voi täällä olla ainakin 110, jotka eivät luultavasti ota päättääksensä, onko „må" oikein käsitettynä sillä tai tällä tavalla. Ja joskin niitä sitten on noin 90, jotka jotenkuten tulevat toimeen ruotsinkielessä, niin minä olen varma siitä, että pitäisi parikymmentä tinkiä pois siitä selvästä syystä, että niitten, jotka käännöstä lopullisesti tarkastavat, pitää osata molempia kieliä perinpohjin lausuakseen varman päätöksen. Ja lopuksi, jos tulemme siihen, että eduskunnan $^{1}/_{4}$ äänestää ja $^{3}/_{4}$ jää äänestämättä tai jättää tyhjät liput, niin pyydän kysyä, onko se hyvin perustuslainmukaista? Luulen että perustuslakia ei ole tulkittava sillä lailla, että se vie järjettömyyteen. Ja me tulemme todella järjettömyyteen, jos määrätään, että kaikkien pitää äänestää molempien tekstien kaikista sanoista. Onhan sekin mahdollisuus olemassa, että Suomen kansa yleisillä vaaleilla valitsisi paljon enemmän ummikkosuomalaisia, kuin mitä heitä nyt on tullut tänne. Tämä asia on valitsijan kädessä: voisinpahan ajatella teoreettisesti sitäkin, että täällä olisi melkein pelkästään ummikkosuomalaisia. Pitääkö silloinkin, viitaten ruotsinkielen virallisuuteen, vaatia, että sittekin pitää käytettämään kahta kieltä?

Lopullisesti tulee kysymykseen, millaiset olot nykyänsä ovat ja minä uskallan, vaikka herra Söderholm näkyy olevan toista mieltä, väittää tuiki mahdottomaksi, että

jokaisessa meidän monista valiokunnista olisi jäseniä, jotka ottavat valvoakseen toiskielistä tekstiä. Minä olen siksi monilla valtiopäivillä ollut mukana juuri valvomassa suomenkielistä tekstiä — ruotsalaisesta ovat muut kyllä pitäneet huolta — että minun täytyy sanoa, että luultavasti ne, jotka vaativat kaksikielisyyttä, eivät aavista, mitä taakkaa molempia kieliä osaavat jäsenet ovat kantaneet ja minä voin sanoa, että se on semmoinen työ, joka ei ainakaan ole suoritettavissa, kuin näin lyhyt aika on edessä, mikä meillä valitettavasti on, kun toisena päivänä syyskuuta tullaan kokoon.

Minä nyt olen asettunut osaksi todistettavien entisten tosiolojen ja osaksi nykyolojen kannalle. Minä pyydän jättää kokonaan sikseen ne tunteet, jotka tässä kohdin ovat tulleet liikkeelle, kun on luultu voitavan nähdä loukkauksia ja muita pahoja tarkoituksia herra Paasikiven ehdotuksessa, jota minäkin olen äänelläni kannattanut. Tässä on yksistään käytännöllinen kysymys edessä, sillä kyllä on selvää, että me emme voi tällä työjärjestyksellä muuttaa kielilainsäädäntöä, saatikka muuttaa puoluejakoa. Nyt on vain kysymys siitä, mitä nämä valtiopäivät nykyisessä kokoonpanossaan, jonka Suomen kansa on yleisillä vaaleilla määrännyt, kykenevät toimittamaan. Jos eduskunta on niin kokoonpantu, että puuttuu tarpeellinen määrä ruotsinkieltä osaavia, on kai kaikista suotavinta ja ruotsinkielen asialle kaikkein parasta, että jätetään varsinainen ratkaisu kielimuodosta niille, jotka osaavat sitä kieltä käyttää. Minä luulen että jos täytyy sittekin tunnustaa, että valtiopäivien loputtua kaksi valiokuntaa saa teksteistä lopullisesti päättää ja täytyy niille myöntää oikeus vapaasti korjata, se ei ole hituistakaan parempi, kuin jos nyt sanotaan suoraan, että käytännöllisistä syistä pidetään kiinni suomalaisesta tekstistä. Jos ne, jotka ovat ummikkoruotsalaisia tai mieluummin puhuvat ruotsia, tekevät ehdotuksensa niinkuin tähän asti, niin olemme huomanneet, että puhemies voi asialliset muistutukset ottaa varteen keskusteluissa; ruotsinkielisten oikeus ei siis mielestäni mitenkään tule tässä vaaraan. Mutta kyllä on hyvin tärkeätä, että todellakin keksitään semmoinen työtapa, joka voi taata niin kelvollista työtä kuin mahdollista, enkä minä hetkeäkään epäile että siinä kohden tullaan parhaiten perille sillä, että enemmistö käyttää sitä kieltä, jota se osaa ja jota se voi arvostella sekä tunnustaa sen oikeuden, että vähemmistön miehet valvovat ruotsinkielistä tekstiä, missä ne voivat, samassa kun heille tarjotaan se helpotus, että erityinen kääntäjäosasto on ole-

massa. Mutta sitäpaitsi jos tulee erimielisyyttä kahden tekstin välillä, niin tieteellinen tutkimus lopullisesti ratkaisee eikä suinkaan mikään mahtipontinen sana täällä. Sillä jos pidetään erehtymättömänä määräyksenä sitä, että molemmat tekstit ovat sitovia, niin voi käydä sillä tavalla kuin toista vuosikymmentä sitten kävi eräässä virastossa. Tämä virasto oli antanut kruununtorppareille asiakirjoja, joissa määräykset oli tehty ruotsiksi ja sitte suomeksi käännetty, mutta suomentaja tai puhtaaksikirjoittaja ei ollut kaikkia t-viivoja huomannut ja siten olivat sanat semmoiset kuin „nauttimalla" ja „nauttimatta" — tai mitkä ne nyt olivat —, saaneet vaihtaa paikkaansa. Hyvin mutkikas asia oli sitten selvittää, kumpiko teksti oli oikea. Tietysti ruotsalainen oli oikea. Mutta julistakaa, hyvät herrat ja naiset, että molemmat tekstit ovat sitovia, ja jos täällä sitten tapahtuu tällaisia erehdyksiä, niin kuka muu lopulta ratkaisee muu kuin tieteellinen tutkimus? Eivät „jaa" ja „ei" koskaan voi tähän kyetä. Jos olettaisinkin, että on loogillisesti mahdollista, että on kaksi originaalia, niin minä ainakin sanon, ettei se käytännössä ole saavutettavissa muuten, kuin että on aivan vähälukuinen ja erinomaisen taitava tutkijakunta, jolla lisäksi on erinomaisen paljon aikaa. Näin ei ole tässä asianlaita.

Ed. **Cederberg:** Jag skall först hålla mig till paragrafen i den lydelse, som den förefinnes i utskottets förslag. Första meningen däri innehåller ett principielt uttalande, som innebär ett erkännande af den gällande grundsatsen om bägge de inhemska språkens likställighet. Här säges nämligen, att utskottens betänkanden och öfriga handlingar, som skola af landtdagen afgifvas, skola vara affattade på bägge språken. Hvardera affattningen bör således enligt den tanke utskottet uttalat betraktas såsom original. Härvid har utskottet enligt min tanke ställt sig på grundlagens ståndpunkt. Uti senare meningen, som man icke får antaga att innehåller någonting, som står i strid med den tanke, som uti första meningen är uttalad, innehålles bestämningar rörande praktiska anordningar med afseende å den svenska textens affattning. Att sådana bestämningar ansetts nödiga beror tydligen på uppfattningen, att utskotten med den sammansättning, som folkrepresentationen numera har, icke vore förmögna att granska den svenska texten. Att detta numera vore förhållandet uti högre grad än under den gamla folkrepresentationens tid tror jag man icke med alltför stor säkerhet bör kunna påstå. Ty äfven

under den gamla folkrepresentationens tid voro förhållandena sådana, att i hvarje utskott funnos personer, hvilka icke voro de bägge inhemska språken fullt mäktiga, och icke häller voro förmögna att taga befattning med de båda texternas granskning. Likväl sågo sig utskotten då i stånd att fullgöra sin uppgift att afgifva betänkanden på båda språken, och torde det i de flesta fall hafva åstadkommits därigenom, att utskotten inom sig tillsatt delegationer, hvilka hade i uppdrag att granska och uppsätta förslag till betänkanden på båda språken. Och utsågs då för sådana ändamål personer, hvilka voro mäktiga såväl svenska som finska språken. Det måste förutsättas att äfven under den representationsform vi nu hafva ett dylikt förfarande skall kunna iakttagas, och betänkanden och förslag sålunda utarbetas inom utskotten. Utaf denna orsak och då det bör åligga hvarje utskott att själf bestämma om det sätt, hvarpå affattningen af dess betänkande bör besörjas, synes det enligt min mening icke föreligga något skäl att i arbetsordningen införa föreskrifter, hvilka binda utskotten vid iakttagande utaf en viss ordning därutinnan. De uti denna andra mening ingående anvisningarna anser jag för den skull icke vara påkallade, och förenar mig därför om den reservation, som hr Söderholm har fogat till utskottets förslag. Dessutom vill jag erinra, att denna senare mening uti utskottets förslag icke är exakt affattad och därtill oklar. Af sådan orsak bör den så mycket hällre uteslutas. Hvar och en, som närmare granskar den, finner, att den icke är klar. Den motsättning som där är gjord mellan å ena sidan en affattning genom utskottets föranstaltande och å andra sidan affattningens uppdragande åt en afdelning af utskottet är icke exakt.

Den senaste talaren anförde, att utskotten under den äldre representationens tid icke nöjaktigt kunnat fullgöra sina åligganden att affatta betänkandena på bägge språken, och att detta skulle hafva berott därpå, att alla medlemmar icke varit mäktiga båda språken. Det är visserligen så fallet, synnerligast om man går en längre tid tillbaka, såsom den senaste talaren gjorde, men på senare tider tror jag dock, att man därvidlag kunnat komma till lyckligare resultat. Det har ändå aldrig varit fallet — och det kunde icke häller af honom ens påstås, — att man under den gamla representationens tid skulle velat anse finska utskottsbetänkanden såsom öfversättningar (Ed. **Palmén**: Jo, just så!) Det blef åtminstone icke framhållet (Ed. **Palmén**: Jo visst!), att de icke skulle officielt betraktats såsom öfversättningar.

Nog gällde de ändå, när de framlades inför landtdagen, officielt såsom utskottens originalarbeten och det är ju endast det, som också här har yrkats, nämligen att dessa handlingar officielt borde betraktas såsom afgifna på båda språkena.

Hvad särskildt beträffar den reservation, som hrr Paasikivi och Palmén bifogat betänkandet, så fäster jag mig vid första meningen af densamma, som enligt min tanke innebär en kränkning utaf den grundlagsenliga princip att förhandlingarna inom såväl landtdag som utskott skola ske på båda språken. Däraf följer, att handlingar, som af utskott utarbetas och som föreläggas landtdagen äfvensom handlingar, som utaf landtdagen insändas till Hans Kejserliga Majestät i och för stadfästelse, böra betraktas såsom original. Jag kan för den skull icke under några omständigheter godkänna en sådan lydelse, som första meningen har uti denna reservation. Här har flere gånger berörts det uttalande, som af det särskilda besvärsutskottet gjordes vid 1904—05 års landtdag uti dess betänkande angående den lagliga ordningens återställande i landet. Det har anförts, hurusom uti detta betänkande framhållits, att de lagtexter, som af ständerna godkännas, böra betraktas såsom originaltexter, och att de svenska och finska lagtexterna genom den utaf monarken dem meddelade sanktion sedermera erhålla giltighet af originala lagar. Detta då afgifna uttalande förekommer såväl uti den af utskottets pluralitet omfattade affattningen, som sedermera också uti särskilda besvärsutskottets sammanjämkningsförslag. Någon reservation mot detsamma förekom icke, ehuru man under detsamma anträffar namn, hvilkas bärare tillhöra det gammalfinska partiet. Man får således antaga, att partiets ledande män den tiden ville erkänna riktigheten utaf denna grundsats.

Här har framhållits förkastligheten utaf ett öfversättningssystem. Det måste ju af sig själf inses, att ett sådant icke kan anses tillfredsställande uppfylla den bestämmelse, som utskottsbetänkandena hafva. Man har från finskt håll flere gånger uttalat sitt missnöje öfver det under tidigare tider rådande öfversättningssystemet. Skulle vi nu inslå samma förfarande, så skulle man från svenskt håll få samma orsaker till missnöje, som man tidigare haft från finskt. Jag ber att bland många exempel få åberopa ett uttalande, som vid denna samma 1904—05 års landtdag gjordes i bondeståndet uti en petition, undertecknad af hrr Wärri, Suutarla m. fl., där öfversättningssystemets nackdelar nog bjärt framhållas. Det säges i fråga om manifestet af den 20 juni 1900, d. v. s. språkmanifestet, att det visserligen finnes stad-

gadt, „att de af senatens ekonomiedepartement afgifna utslagen kunna, därest sakegare därom anhåller, förses med en öfversättning till det inhemska språket. Men erfarenheten från föregående tider, då den finska talande befolkningen måste kämpa mot det öfversättningssystem, som dåmera rådde de inhemska språken emellan, har med sorglig tydlighet ådagalagt, hvilka förväxlingar och rättsvådor ett dylikt system med nödvändighet framkallar. I vårt folks medvetande har djupt inrotat sig den uppfattningen, att folket eger rätt att hos vederbörande erhålla sina handlingar i original på sitt eget språk. Därför skulle en missräkning, som själffallet vore följden af ett åsidosättande af denna naturliga fordran, djupt beröra hela folket och säkerligen underhålla ett ständigt missnöje och misstroende mellan folket och regeringen". Detta uttalande, som då gjordes från gammaltfinskt håll, äger verkligen sin riktighet.

Jag vill här inskränka mig till det redan sagda och förorda ett godkännande af hr Söderholms reservation.

Ed. **Karhi** kannatti edustaja Tainion tekemää ehdotusta.

Ed. **Paasikivi**: Täällä on edustaja Söderholm edelleenkin nojautunut kielilainsäädäntöön ja katsonut, että voimassa olevat kieliasetukset estävät eduskuntaa tekemästä sellaista päätöstä, joka on ehdotettu. Hän mainitsi aivan oikein, että kielilainsäädäntö on katsottu olevan hallinnollisen lainsäädännön alaan kuuluva. Ja hallinnollista tietä ovat myös viimeiset kieliasetukset ja viimeinenkin vuodelta 1906 annettu. Minä tietysti olen ensimmäinen myöntämään, että tämä kielilainsäädännön hallinnollinen luonne on käytännön perusteella tunnustettava, mikäli sanottu lainsäädäntö ei tule ristiriitaan oikeudenkäymiskaaren 24 Luvun 3 §:n kanssa. Mutta selvää on mielestäni, että hallitukselle ei voi tunnustaa oikeutta hallinnollista tietä antaa sellaisia määräyksiä, jotka koskevat eduskunnan autonomiiaa, eduskunnan oikeutta järjestää sisälliset asiansa niinkuin se katsoo olosuhteiden vaativan. Se kielilainsäädäntö, joka tähän asti on hallinnollista tietä annettu, on yksinomaan koskenut hallinnollisia ja tuomioistuinviranomaisia, ja siinä kohden hallituksen kompetenssi, pätevyys on tunnustettava. Mihinkä sellainen katsantokanta, jota herra Söderholm ja muut ovat täällä edustaneet, viepi, nähdään, jos ajatellaan, millä tavoin meidän pitäisi tämän tapaisista asioista selviytyä. Jos eduskunta olisi sitä mieltä, että ruotsinkielisten laitosten valmistaminen on järjestettävä niin kuin täällä on eh-

dotettu sekä valiokunnan puolelta, että herra Palménin ja minun vastalauseessa, niin eduskunnan pitäisi ensin tehdä pyyntö, että hallitsija muuttaisi kieliasetusta vuodelta 1906 niin, että eduskunta voisi sitte tehdä tämän haluamansa päätöksen. Ja jos hallitus sanoisi että se ei ole halukas tekemään semmoista muutosta, niin eduskunta ei voisi silloin mitään muuta kuin sanoa: Jaa, minkä sille sitte voi, meidän täytyy siihen alistua. Tällainen olisi johtopäätös, mutta sellaista johtopäätöstä en minä ainakaan voi tunnustaa oikeaksi.

Täällä on sitte huomautettu, että muun muassa vanha säätyeduskunta suuressa anomuksessa vuodelta 1904 olisi mielipiteenään lausunut, että eduskunnan on sekä suomen- että ruotsinkieliset lakitekstit alkuperäisinä käsiteltävä, ja että myös V. J:n 75 §:stä ja tietysti myös hallitusmuodon muutamista kohdista, jotka tähän koskevat, tämä kävisi selville. V. J:n 75 §:ssä on lausuttu se yleinen periaate, että ne asetukset, jotka kuuluvat eduskunnan lainsäädäntöpiiriin, ovat hallitsijan sanasta sanaan vahvistettavat sellaisina kuin eduskunta ne on hyväksynyt; niihin ei saa mitään muutoksia tehdä. Mikäli ensiksi voin säätyjen suurta anomusta käsittää, niin siinä ei ole mitään tällaista lausuttu. Siinä on lausuttu ainoastaan, että kun eduskunta on hyväksynyt lakitekstin suomen- ja ruotsinkielisinä, niin hallitsijan tulee ne vahvistaa muuttamatta ja silloin niistä tulee kaksi alkuperäistä lakitekstiä, mutta nimenomaan mainitaan, että samanlaisen alkuperäisen tekstin luonne tulee myös sille venäläiselle kappaleelle, jonka hallitsija tosiasiallisesti hyväksyy. Säätyjen lausunnon mukaan ei siis originaalisuuskaan, alkuperäisyyskään ole tehty riippuvaksi siitä, että teksti on eduskunnassa hyväksytty. Mutta säätyjen lausunnossa ei ole sanottu, että eduskunta on velvollinen käsittelemään, päättämään ja hyväksymään myöskin ruotsinkieliset tekstit. Yhtä vähän on sellaista sanottu V. J:n 75 §:ssä. Siinäkin lausutaan vain, että kun eduskunta on jonkun lakitekstin hyväksynyt, niin hallitsijan tulee, jos asia on eduskunnan ja hallitsijan yhteiseen lainsäädäntöpiiriin kuuluva, vahvistaa se teksti, mikä on eduskunnassa hyväksytty, sanasta sanaan sellaisenaan. Mutta että eduskunta olisi velvollinen hyväksymään myös ruotsinkielisen tekstin, sitä ei ole sanottu, ja mikäli olen havainnut, kun olen tarkasti koettanut kuunnella tätä keskustelua, ei ole yksikään puhuja voinut esittää minkäänlaista lainkohtaa, jossa eduskunta olisi velvoitettu käsittelemään kummankinkieliset tekstit samalla tavalla.

Herra Cederberg on jälleen vedonnut V. J:n 50 §:ään ja katsonut siinä olevan säädetty, että asiain käsittely eduskunnassa ja valiokunnissa pitää olla kaksikielinen. Sitä minä en näe siinä olevan säädettynä, vaan näen siinä olevan turvattu ainoastaan oikeuden käyttää suomen tai ruotsinkieltä, niinkuin pykälässä nimenomaan sanotaan, ja se on minun käsittääkseni aivan toista kuin mitä siihen on tahdottu panna.

Täällä on jo ennen huomautettu, ja minäkin edellisessä lausunnossani siihen koskettelin, että ei ole tarkoituksena eikä aikomuksena tehdä ruotsinkieltä epäviralliseksi kieleksi. Päinvastoin on ruotsinkielistä kansanainesta varten ruotsinkieliset laitokset kaikista lakiteksteistä ja asiakirjoista valmistettava. Nämät laitokset ovat virallisia asiakirjoja, ja minä katson niitä sellaisiksi että ruotsinkielisellä kansalla ja sen yksityisillä jäsenillä on oikeus niistä pitää kiinni, niitä lukea ja noudattaa, niinkuin nytkin on suomalaisilla oikeus pitää kiinni suomenkielisestä laista, vaikka aivan viimeiseltäkin ajalta, vielä esim. vuonna 1899 hallinnollisella alalla annettujen asetusten joukossa on sellaisia, joiden suomenkielinen teksti on mahdoton käyttää, se kun on virheellinen ja epäselvä. Mutta jos tekstit tulevat riitaan toistensa kanssa, niin on tulkitsemisen asia ratkaista millä tavoin asetuksen oikea ajatus on selville saatava. Tosiasiallisesti ehdotetun järjestyksen mukaan tulisivat suomenkieliset tekstit olemaan päätekstejä, joista tulkitsijan tulisi kiinnipitää. Mutta eivät ruotsinkieliset laitokset olisi ilman merkitystä; kyllä niistä, vaikka olisivat puhtaita käännöksiäkin, voisi olla tulkitsemiselle apua, sillä jos suomenkielinen sanamuoto on sellainen, että sen voi selittää kahdella tavalla, niin ruotsinkielisestä laitoksesta voisi saada apua siihen, että päästään ymmärtämään, millä tavoin suomenkielinen teksti on sitä laadittaessa käsitetty.

Mitä tulee sellaiseen lausuntoon kuin se, jonka hra Walpas antoi, ja johon herra Setälän lausunto parissa kohdin yhtyi, niin en ymmärrä että niihin lausuntoihin tarvitsisi sen lähemmältä kajota. Käyttäkööt vain ruotsinkieliset edustajat ruotsinkielisiä laitoksia, ottakoot vain niistä selvän kysymyksistä, ei kukaan heitä siitä estä. Mutta ei tässä ole kysymys siitä, mitä kappaletta yksityinen eduskunnan jäsen tahtoo lukea ja mitä hän tahtoo seurata, vaan tässä on kysymys eduskunnan työtavan järjestämisestä kokonaisuudessaan.

Edelleen on edustaja Cederberg lausunut, että etenkin se ryhmä, johon minä kuulun, tahtoo nyt saada aikaan kään-

nösjärjestelmää, jota juuri meidän taholta on niinpaljon vastustettu. Emme me ole nytkään käännösjärjestelmän ystäviä, ja tulemme, mikäli meidän vallassamme on, koettamaan välttää käännösjärjestelmää niin paljon kuin suinkin on mahdollista. Sen vuoksi meidän ryhmämme ja puolueemme ei koskaan tule hallinnossa eikä oikeuden hoidossa ruotsalaiselle kansanainekselle mitään käännösjärjestelmää tyrkyttämään — siinä kohden me tulemme olemaan toisella kannalla kuin ruotsalaiset ovat tähän asti meidän maassamme olleet suomenkieleen nähden. Mutta missä on välttämätöntä tehdä myönnytyksiä kieliryhmien puolelta, milloin on tosiasiallinen pohja olemassa, silloin ei voida tätä välttää, siinä on ylivoimainen este, ja sellainen on tässä minun mielestäni olemassa. Edustaja Palmén on monivuotisen kokemuksen nojalla näyttänyt, millä tavoin nämä asiat ovat entisessä säätyeduskunnassa olleet järjestettyinä, ja säätyeduskunnassa oli kuitenkin ruotsinkielen taito edustettuna monin kerroin paremmin kuin mitä se tässä eduskunnassa on ja tulee koskaan olemaan. — Jos ruotsinkieliset katsoisivat tätä asiaa vähemmän niinsanoakseni ambitsiooniasian kannalta, niin he huomaisivat, ettei tässä ole kysymyksessä mikään sorto. Ruotsinkielen asema sellaisena kuin missä se tähän asti on ollut ei tule pysymään, jos meidän ehdotuksemme pääsee vallalle. Mutta ruotsinkielen asemahan on ollut luonnoton tähän asti, ja tässä on kysymys asettaa ruotsinkieli luonnollisten rajojensa sisälle.

Edustaja Tainio on täällä tehnyt uuden ehdotuksen. Hän ei hyväksy edustaja Palménin ja minun ehdotustani, vaan on tehnyt oman ehdotuksen. Minun täytyy sanoa, että minä en huomaa niin suurta eroa hänen ja meidän ehdotuksemme välillä. Erotus on ainoastaan ymmärtääkseni se, että me sanomme selvästi sen mitä tahdomme, jota vastoin edustaja Tainio ehdotuksellaan tahtoo peittää asian todellisen laidan. Hänenkin mielestään nimittäin mietinnöt kirjoitetaan suomenkielellä — se on pääteksti — ja eduskunnassa pannaan suomenkieliset tekstit käsittelyn pohjaksi. Ja vihdoin ruotsinkielinen laitos valmistetaan sillä tavoin kuin mekin ja valiokunta olemme ehdottaneet. Eroitus on hyvin pieni, enkä minä käsitäkään tätä miksikään muuksi kuin yritykseksi koettaa antaa samalle asialle sellainen muoto, että näkyisi, että edustaja Tainion ja hänen ryhmänsä ei tosiaan tarvitse yhtyä niin sanottua suomettarelaista puoluetta kannattamaan, niinkuin edustaja Tainio itsekin on täällä julkisesti lausunut. No niin, se on sosiaalidemokraatisen puolueen taktillinen kysymys, ja jokainen puo-

lue järjestäköön taktiikkansa niinkuin tahtoo — ei minulla ole halua siihen sekaantua, kunhan vain laitatte ehdotuksenne niin, ettei siitä tarvitse sanoa, että se, mikä on epäselvästi sanottu, on epäselvästi ajateltu. Minusta ei ole mitään syytä olla julki sanomatta asian oikeaa laitaa, koska sillä tavoin päästään lopulta parhaisiin tuloksiin. Ja jos edustaja Tainio katsoo, että hänen sanamuotonsa on ruotsinkielisiä vähemmän loukkaava, niin olkoon menneeksi, mutta minä puolestani en kuitenkaan usko ruotsinkielisiä edustajia ja ruotsinkielistä kansanainesta niin yksinkertaisiksi, etteivät he huomaa, mikä on asian todellinen laita; en huomaa että sellaisella ulkokuorella voidaan ihmisiä niinkään pettää. — Minä siis edelleenkin kannatan edustaja Palménin ja omaa vastalausettani ja toivon, että se tulisi eduskunnan enemmistön yhtymisen saavuttamaan. (Hyvä!).

Ed. **Sirola:** Minä olen aivan yhtä mieltä edellisen puhujan kanssa siitä, että se on sanottava, mitä tarkoitetaan. Puhuja tekemässään vastalauseessa todellakin on sanonut selvästi sen, että hän ja hänen ryhmänsä tahtovat eduskunnasta lähettää yksikielisiä papereita ja heittää sen jälkeen jonkinlaisen toiskielisen kuten he nimittävät „laitoksen", joka ei tämän pykälän mukaan saa eduskunnalta virallista leimaa. Kun sanotaan, että kirjelmät Suuriruhtinaalle ja valtiopäiväpäätös laaditaan suomenkielellä, niin silloin todellakin sanotaan, että ne annetaan vain yksikielisinä. Odottaisi toki tämän jälkeen lausetta, jossa sanottaisiin, että tämän ohella laaditaan ruotsinkielinen käännös tahi laitos tahi miksi sitä sanottanee. Mutta jos pykälä hyväksytään tässä muodossa, että mainitut asiakirjat laaditaan suomenkielellä, ja sitte ruvetaan puhumaan ruotsinkielisestä laitoksesta, niin moni voi kysyä, että mistä se siihen ilmestyi. Sen sijaan on aivan toista valiokunnan ehdotuksen ensimmäinen lause. Se sanoo, että mitä eduskunta käsistään päästää, vieläpä mitä valiokunnat käsistään päästävät, se on eduskunnan ja valiokuntien pätevyydellä varustettu kaksikielinen lakiteksti ja minun käsittääkseni tämä on juuri siksi välttämätöntä näin sanoa, koska se, mitä tämän jälkeen työjärjestyksessä sanotaan, on eduskunnan sisällinen asia, mutta ei se, mitä tähän saakka on sanottu. En tiedä kuinka edustaja Paasikivi voi sanoa eduskunnan sisälliseksi, autonoomiseksi asiaksi sitä, että se lähettää ulkopuolellensa, kansalle ainoastaan yksikielisen originaalin. Kun siis hyväksytään tämä edellinen lause valiokunnan mietinnössä, sama joka on yhteinen meidän ehdotuksellemme, vieläpä

edustaja Söderholmin ehdotukselle, silloin varmasti olemme määränneet sen kannan että eduskunta antaa kaksikieliselle kansalle kaksikieliset pätevät lakitekstit. Mutta sen jälkeen on myös selvästi sanottava, kuinka nämä ovat syntyneet. Ja minä en voi olla merkitsemättä sitä erityistä köyhäntodistusta, jonka edustaja Söderholmin ehdotus ja lausunto sisältää, kun ei voida tai ei tahdota tai uskalleta sanoa, kuinka tällainen kaksikielinen teksti valmistuu. Meidän täytyy uskaltaa panna paperille se tosiasia, että nämä tekstit syntyvät suomenkielisinä, ja että niitä täällä suomenkielisinä käsitellään. Se tapaus, joka toissapäivänä sattui, jolloin eduskuntaa kehoitettiin äänestämään eräästä ruotsinkielisestä käännöksestä — pienessä tapauksessa tosin — se oli riitävä osoittamaan, mihinkä tässä muuten tullaan. Edustaja Palmén onnitteli niitä suomenkielisiä, jotka ottavat päättääksensä tällaisesta kielellisestä seikasta. Mutta jollen aivan väärin kuullut, otti eduskunnan keskiryhmä silloin tähän kielelliseen äänestykseen osaa sen sijaan että vasemmisto ainakin oli vaiti. En tiedä, voisiko oikeistoa täällä onnitella, jos eduskunnan keskiryhmä aikoisi vastedeskin ruveta määräilemään näistä ruotsinkielisen laitoksen eri sanamuodoista. Kun me panemme paperille sen tosiasian, että eduskunta käsittelee suomenkielisen tekstin pohjalla asioita, silloin me estämme kaikki tällaiset äänestykset ja silloin teemme mahdolliseksi eduskunnan päätöksen tapahduttua, ennenkuin asia lähtee eduskunnasta ulos toimitus- ja tarkastusvaliokunnan kautta, vielä siellä tarkistaa tämä ruotsinkielinen laitos, niin että se on mahdollisimmassa määrässä yhdenpitävä suomenkielisen käsittelyn pohjalla tapahtuneen keskustelun ja päätöksen kanssa. Ei ole asian laita niinkuin edustaja Kares sanoi, että jos ne molemmat saisivat eduskunnan virallisen pätevyyden, ne pitäisi tarkastaa. Riittää, kun eduskunta takaa niiden molempain pätevyyden siten että se pätevyydellänsä toimituttaa sellaisen laitoksen kansliassa tai muuten, jolle se voi tämän luottamuksensa antaa, etenkin kun jokin asianomaisen valiokunnan jäsen on aina tällaisessa tapauksessa mukana.

Kun näin tehtäisiin, silloin oltaisiin todellakin reaalisuuden pohjalla, mutta tunnustettaisiin kielellinen tasa-arvo sillä tavalla, että eduskunta kansalle antaisi pätevät lakitekstit käsiin. Mutta kun nämät ovat lähteneet eduskunnan käsistä ja saaneet vahvistuksensa, ja kun kansalla on siis kaksi tekstiä käsissä, suomalainen ja ruotsalainen, silloin tulee kysymys sovelluttamisesta ja silloin minun täytyy ihmetellä kuinka edustaja Söderholm voi viitata, niinkuin

minä käsitin, siihen että tuomioistuintenkin olisi mahdollisuus noudattaa jompaakumpaa näistä teksteistä. Minä ainakin sain semmoisen käsityksen, mutta ehkä se on erehdys. Arvelen että tässä tuomioistuinten täytyy noudattaa molempia, s. o. sitä oikeuskäsitystä, jonka molempia kieliä taitava tuomari saa lukiessaan lävitse tai tulkitessaan lakia molempien tekstien yhtäpitävän käsityksen mukaan. Jos kirjaimellista eroavaisuutta sattuu ja jos vielä sattuisi niinkin, että huomattaisiin että olisi asiallista eroa, silloin täytyy yleisessä kielilainsäädännössä päättää, kuinka tämä erehdys on korjattava, mutta siihen saakka nämä molemmat tekstit ovat säilytettävät. Kuitenkin tuomari ilman muuta etupäässä pitää silloin ojennusnuorana suomenkielistä tekstiä, vaikka tässä työjärjestyksessä ei sitä muodollisesti tietysti voida lausua. Minun mielestäni siis herra Paasikiven ja tämä meidän ehdotuksemme eivät suinkaan ole asiallisesti yhtäpitävät ensimäisessä lauseessa, koska herra Paasikiven ehdotuksen sanamuoto ja lauseen sisältö pelkäävät tätä kielellistä tasa-arvoa, mikä virallisesti olisi vallitseva. Se seikka, että eduskunnan valtiopäiväpäätös laaditaan kummallakin kielellä, saa täyden tunnustuksensa Tainion ehdotuksessa ilman, että nämä käytännölliset seikat, joissa selvitetään, miten nämä molemmat tekstit ovat syntyneet ja miten niitä on käsitelty, ollenkaan tätä tasa-arvoisuutta millään tavalla polkevat.

Ed. **Setälä:** Tahtoisin äskeiseen lausuntooni lisätä ainoastaan sen, että mikäli epäkohtia on olemassa maamme virkakielioloissa, ne minun käsitykseni mukaan ovat korjattavat kielilainsäädännöllä eikä eduskunnan työjärjestyksellä. Semmoinen asia kuin tekstien pätevyys ja lain julkaisutapa ei ole eduskunnan työjärjestyksellä ratkaistavissa.

Edustaja Paasikivi on sanonut, että hän ei tahtoisi ottaa ruotsalaiselta tekstiltä virallista merkitystä. Mutta minä en muulla tavalla voi ymmärtää hänen ehdotustensa kuin että sen mukaan ruotsinkielinen teksti ei ensinkään tule äänestyksen alaiseksi. Sitä ei siis lopulta kukaan hyväksy. Millä tavalla se kuitenkin voi säilyttää virallisen merkityksensä, sitä minä en voi käsittää.

Edustaja Sirola tahtoi kyllä ymmärtääkseni tehdä molemmat eduskunnasta lähtevät tekstit virallisiksi, mutta minun täytyy hänelle asettaa se kysymys, mikä on se voima ja auktoriteetti, joka silloin hyväksyy ruotsalaisen tekstin. Tottakai se on eduskunan hyväksyttävä. Sanottiin äsken, että yksityinen voi tietystikin ottaa harkintansa alaiseksi

minkä tekstin hyvänsä. Mutta eduskunnan päätökset kaikki riippuvat yksityisten alotteesta ja ehdotuksista. Jos joku yksityinen tekee vaatimuksensa ruotsinkielisen tekstin pohjalla, niin minä en voi ymärtää, millä tavalla puhemies V. 1:n 69 §:n mukaan voi kieltäytyä ottamasta tuota ehdotusta äänestyksen alaiseksi, vielä vähemmin voin ymmärtää, mikä se ulkopuolella eduskuntaa voisi tehdä ruotsalaisen tekstin viralliseksi taikkapa yhtä päteväksi kuin suomenkielisen. On mahdollista että tässä kohdin tarvitaan muutoksia, mutta ne eivät ole, tahtoisin vielä uudistaa sen, semmoisia muutoksia, jotka ovat työjärjestyksen kautta aikaan saatavissa, vaan siihen tarvitaan varsinaista kielilainsäädäntöä, vieläpä perustuslain sädöksiä.

Edustaja Palmén on viitannut vanhoihin oloihin. Jos minä ymmärsin häntä oikein, niin hän kaiketi myönsi, että nuo olot olivat epäkohtia, ja minun ymmärtääkseni aivan suoranaisia laittomuuksiakin. Minun kokemukseni valtiopäivätyöstä ei ole suinkaan niin pitkä kuin edustaja Palménin. Minä olen kuitenkin ollut 1904—05 vuoden valtiopäivillä tarkastusvaliokunnassa ja 1905—06 vuoden valtiopäivillä toimitusvaliokunnassa ja voin vakuuttaa, että semmoista laittomuutta ei ainakaan niissä valiokunnissa harjoitettu, vaan me katsoimme olevamme velvolliset joka ainoassa kohdassa sanasta sanaan noudattamaan sitä tekstiä, jonka eduskunta oli hyväksynyt. Semmoisten olojen palaamista, kuin ennen on ollut, ei kaiketi missään tapauksessa olisi suositeltava, eikä kai sillä asiaa parannettaisi, että samallaisia oloja nyt koetettaisiin ruotsinkieliseen tekstiin nähden saada uudelleen voimaan.

Ed. **Estlander:** Sedan landtdagen beslutit vägra remiss till utskott i och för åstadkommande af en grundlig utredning af denna ömtåliga fråga, är det väl tämligen ointressant för församlingen att höra sakliga skäl under denna diskussion. Härmed i öfverensstämmelse står också fullkomligt, att så många talare sökt reducera denna fråga till en rent praktisk sådan, med fullständigt förbiseende af dess pricipiella innebörd. Jag vill icke inlåta mig på att med dessa talare diskutera frågan, men inskränker mig till att fästa uppmärksamheten vid några omständigheter, som böra tagas i betraktande vid bedömandet af nu föreliggande förslag.

Jag ber få gifva tillkänna att jag för min del understöder hr Söderholms reservation.

Beträffande reservationen n:o 1 måste jag på grund af

det, jag tidigare haft äran anföra, göra gällande den åsikt, att densamma icke enligt L. O. kan komma under omröstning. Detta innebure nämligen, att i ordningsstadgan skulle införas sådana bestämningar, som äro stridande mot grundlagens anda och jämväl mot dess uttryckliga stadgande. Jag anser det icke nödvändigt att här vidare uppehålla mig vid denna reservation, hvars innebörd redan blifvit tydligen ådagalagd; jag konstaterar endast att, hvad jag anfört beträffande dess bristande öfverensstämmelse med grundlag, antagligen icke blifvit förstådt, men åtminstone icke blifvit bemött.

Hvad åter beträffar det förslag, som gjorts af hr Tainio och som äfven af hr Sirola har understödts, ber jag få yttra mig något mer ingående nu. Jag måste erkänna att detsamma afser en väsentlig förbättring i jämförelse med den reservation jag nyss berört. Men jag måste ifrågasätta, huruvida förslagsställarena dock verkligen lyckats undgå det, som enligt min tanke är omöjligt att acceptera uti den berörda reservationen. Också enligt detta förslag skulle nämligen uttryckligen framhållas, att den finska texten lägges till grund för förhandlingarna inom plenum. Hr Sirola har visserligen ansett att härmed endast vore utsagdt det faktiska förhållande, enligt hvilket beslut komma till stånd inom landtdagen. Jag måste för min del draga i tvifvelsmål, huruvida endast detta är uttryckt i ifrågavarande sats. Månne icke däri ligger äfven detta, att det finska språket, de finskspråkiga betänkandena skola vara de betänkanden, som utgöra grunden för landtdagens beslut. Hr Sirola har också själf kommit till en dylik konklusion, då han anser det vara omöjligt att vid ett ärendes behandling förslag skulle göras om ändring i den svenska texten och att dylikt förslag skulle komma under omröstning. Enligt min tanke vore det omöjligt, och detta har framhållits äfven af hr Setälä, att icke dylika förslag finge göras och komma under omröstning och sålunda blifva landtdagens beslut. Detta sammanhänger med hela den uppfattning om tillkomsten af landtdagsbeslut, som utgör grunden för hrr Tainios och Sirolas förslag. Detta förslag utgår från den uppfattningen att de finskatalande rösta om finska texten — möjligen kunde de svenskatalande få vara med därom —, om den svenska texten skulle däremot rösta endast de svenskatalande medlemmarna af landtdagen. Jag frågar: är detta öfverensstämmande med Landtdagsordningen? Är det icke fastmer förhållandet, att beslut i landtdagsärenden komma till stånd genom samverkan af samtliga landtdagsmän, genom

diskussion och beslut. Vid sådant förhållande synes mig, att det är en oriktig uppfattning om tillkomsten af landtdagsbesluten, som ligger till grund för detta förslag. Jag måste anse att, äfven med den tolkning man söker gifva detsamma, det dock är af den betänkliga art, att dess upptagande såsom proposition vid omröstningen förefaller mig vara i strid mot L. O.

Det har gjordts gällande, — och det är kanske det enda tillfälle, där frih. Palmén berört frågan om denna ordningsstadgas öfverensstämmelse med grundlag eller ej —, det har gjorts gällande, att denna ordningsstadga icke kan ändra grundlag. Detta är alldeles riktigt, men om jag förstod frih. Palmén rätt, så menade han att det gör ingenting, hvad vi sätta för stadgande in i denna ordningsstadga, då den ju i ingen händelse kan ändra Landtdagsordningen. Tvärtom måste man väl draga den slutsats, att vi just böra undersöka, huruvida icke bestämningarna i denna ordningsstadga äro sådana, att de strida emot grundlag. Jag skulle icke hafva berört denna omständighet, om den icke sammanhängde med ett uttalande, som tidigare gjorts om olika slag af grundlagstolkning, näml. att de dels äro sådana, hvilka böra vidtagas af regent och landtdagen i förening, och dels sådana, som endast tillfälligtvis vidtagas och som äro underkastade mer eller mindre snara förändringar och som kunna af landtdagen utan vidare omgång införas. Det förefaller som här skulle ligga en något egendomlig teori till grund, och detta var orsaken, att jag berörde frih. Palméns uttalande.

Ed. **Söderholm:** Friherre Palmén har anmärkt att det vore en inkonsekvens i mitt uttalande, då jag sade, att grundsatsen om, att de inhemska språken ega obetingad giltighet såsom originalspråk för lagarna i landet, stode i strid med mitt uttalande om att språklagstiftningen har utöfvats i administrativ väg och att denna lagstiftning dock är gällande. Det är fallet att grundsatsen om de inhemska språkens giltighet i det offentliga lifvet är fastständ med den hälgd, att den måste gälla såsom grundlag. Detta finnes uttaladt i det flere gånger under diskussionen åberopade stadgandet i 24 Kap. 3 § R. B. och det är så genomfördt i vår offentliga rätt, att ständerna hade all anledning i stora petitionen säga, att det, att icke de inhemska språken skulle vara original i lagarna, strider emot grundlagen. Här har också flera gånger erinrats om 50 § L. O. Nu är det visserligen fallet

att språkförfattningar utfärdats i administrativ väg. Huruvida detta varit riktigt, skall jag icke nu upptaga, ty detta skulle föra oss för långt och framkalla i minnet strider från tidigare landtdagar. Denna lagstiftning kan dock medgifvas giltighet endast såvidt den håller sig inom de normer, rättsordningen öfverhufvud uppställer, men är å andra sidan då också bindande för det offentliga lifvet öfverhufvud. Hr Paasikivi har sagt, att en administrativ författning icke kan invärka på landtdagens rätt att ordna sina inre förhållanden. Detta gäller icke obetingadt enligt min mening; tvärtom måste landtdagen, då den ordnar sina förhållanden exempelvis genom arbetsordningen, ställa sig på lagstiftningens grund. Hr Palmén har ytterligare anmärkt om de svårigheter och de rent af komiska situationer, som skulle uppkomma genom att landtdagen nödgades upptaga till pröfning frågor om uttryck i den svenska texten, huruvida „må" eller „böra" skall användas. För min del är jag öfvertygad om, att det är bra mycket svårare frågor, i hvilka landtdagen får lof att taga position, frågor, i hvilka kanske de flesta landtdagsmän begripa ännu mycket mindre. Det finns en massa tekniska frågor, som skola lösas i lagstiftningsväg och äfven i sådana frågor får man lof att bilda sig en mening, om man icke eger tillräckligt förutsättningar härför. Dylikt kan icke undvikas.

Vidare anförde friherre Palmén, hurusom det kan uppstå svårighet vid tolkningen af expeditioner, som utgöra öfversättningar. Det exempel friherren anförde, att i ett officiellt aktstycke stått „nauttimalla" i stället för „nauttimatta", det kan komma i fråga vid enspråkighet lika väl, som vid tvåspråkighet. Ett fel kan ha blifvit begånget i konceptet och blifvit utskrifvet i expeditionen. Sådana fall kunna aldrig undvikas här i lifvet. Det är misstag, som måste rättas på sätt eller annat.

Jag skall ännu återkomma till hr Paasikivis anmärkning beträffande den administrativa lagstiftningens invärkan i detta fall. Då förordningen af den 3 maj 1906 stadgar, att förslag till propositioner skola affattas och öfverlämnas till landtdagen på bägge språken och å andra sidan L. O:s 54 samt 31 §§ m. fl. stadga, att utskotten skola bereda de propositioner och öfriga ärenden, som öfverlämnas till landtdagen, så skola de naturligtvis också granska texten på både det ena och det andra språket. En annan ordning för granskningarna synes mig därför icke öfverenstämma med L. O. Härmed har jag också berört den anmärkning, som hr Sirola riktat emot mitt förslag till affattning af 35 §.

Hr Sirola tror, att jag icke vågat säga ut, huru utskotten skola behandla den svenska texten, hvilken den andra meningen här berör. Det är alls icke fallet. Af min affattning framgår med all tydlighet, att bägge texterna skola behandlas fullkomligt lika. Hr Sirola har dessutom i mitt uttalande om att det skall vara domstolarna obetaget att tillämpa lagens svenska text också sett någonting mycket egendomligt. Det är tvärtom icke något egendomligt alls. Då ett mål vid domstol anhängiggöres på svenska språket, så är det naturligt, att domstolen äfven vid afgörandet använder den svenska lagtexten. Icke finner jag detta stridande emot god ordning eller emot några sunda principer, och då måste naturligtvis äfven texten vara så affattad att domstolen värkligen kan lita på denna text. Det synes mig sålunda att de angrepp, som gjorts emot min uppfattning i saken, icke äro bindande, och jag måste fortsättningsvis vidhålla att mitt förslag till lösning af frågan är det enda riktiga.

Puhemies ilmoitti, että 8 puheenvuoroa oli vielä käyttämättä, joten oli pakko keskeyttää istunto ja kokoontua jälleen kello 6 i. p.

Istunto keskeytettiin klo 4 i. p.

Kun klo 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu jatkettiin aamupäivällä alotettua käsittelyä eduskunnan **työjärjestyksen 35 §:n** johdosta, jolloin ensimäisenä sai puheenvuoron:

Ed. **Schybergson**: Jag blef i hufvudsak förekommen af hr Setälä. Äfven jag hade ämnat påpeka att den praxis, hvarom friherre Palmén talat, innebar en olaglighet. Det kunde ju icke anses anständigt, än mindre riktigt, att en translator i senaten ändrade de finska texterna, och hvad beträffar friherre Palméns och andra kunniga mäns af finska språket äflan att efter ärendenas behandling i landtagen sätta in sin språkkunskap i lagtexterna, så var den knappast lättare att försvara än att en senatstranslator företog sig detta. Jag för min del motsatte mig från första stund, då jag var medlem i expeditionsutskottet, ett sådant förfarande. Jag förklarade att liksom i fråga om de svenska texterna äfven beträffande de finska icke andra ändringar finge vidtagas än rättelser af rena korrekturfel, i hvilket afseende dock samma rätt att korrigera fö-

relåg äfven beträffande den svenska texten. Och det räckte icke många landtdagar, innan denna uppfattning blef den gällande, och såsom hr Setälä det förklarat har under flere landtdagar också den finska texten behandlats med fullt samma pietet som den svenska. Jag förstår icke, huru man efter att i så bjärta färger hafva framhållit den oefterrättlighet, som tidigare egt rum beträffande de finska texterna, nu såsom friherre Palmén vill införa samma elände i fråga om de svenska. Då skola ju dock äfven de blifva gällande i landet och vara den närmaste källan för rättsvården och inhämtandet af kunskap om lagstiftningen för en stor del af landets befolkning. För min del tror jag, liksom någon af de föregående ärade talarene, att en fortsättning af samma system i fråga om de båda språken, som under de senaste landtdagarna varit inom utskotten gällande, icke heller nu vore någon omöjlighet. Systemet innebär nämligen, att några af utskottens medlemmar taga denna börda på sig. Det är, som friherre Palmén sade, en tung börda för dem, som äro mäktiga båda språken, men man får söka dragas med den, som med åtskilliga andra bördor. Emellertid kunde i utskottets skrifvelser anmälas att vissa medlemmar af resp. utskott icke hafva deltagit i behandlingen af den svenskspråkiga texten. Jag tror det skulle ske med en annan ansvarskänsla än om man bildade ett särskildt svenskt språkinstitut, som finge i uppdrag att sköta om saken. Jag vill ingalunda säga, att ett sådant språkinstitut icke kunde blifva nödvändigt. Det kunde vara nödvändigt icke blott för de svenska, utan också för de finska betänkandena och jag vill påpeka att, då vid en af våra landtdagar en grupp af språkmän tillsattes för att granska landtdagens lagtexter, jag vill minnas att dåvarande senator Genetz var kommissionens ordförande, så skedde det med det gynsamma resultatet att de finska texterna blefvo långt bättre än de förut varit, men det var icke dessa fackmän, som satte sigillet på det hela, utan därefter behandlades betänkandena af representationen själf. För min del tror jag, att det ligger yttersta vikt på att äfven de svenska texterna behandlas som hittills, och att de, som äro företrädesvis mäktiga endast det svenska språket, genom att lägga de svenska texterna till grund för sin behandling af ärendena, därigenom komma att behandla betänkandena med större ansvarskänsla, än som vore fallet, om ansvaret öfverflyttandes på en kanslikommission; och jag förstår icke, huru detta ens skall kunna göras, ty arbetsordningen må affattas huru som helst, så är det gifvet att, när t. ex. jag uttalar mig om ett lagförslag, så åberopar jag den svenska texten och därifrån kan ingen tvinga mig att afstå.

För öfrigt skall man nu icke glömma, att huru besvärligt det än är med de båda texterna, så bruka de emellanåt göra hvarandra en god tjänst. Hr Lauri Ingman anmärkte härom dagen, att den omständigheten att den svenska texten innehållit några ord, som blifvit bortglömda från den finska, vittnade om, huru omöjlig tvåspråkigheten var, men mig förefaller det såsom om det tvärtom bevisade, huru bra det var att ha den svenska texten att tillgå. Tack vare den kom felet i den finska texten i dagen, och mer än en gång har jag erfarit att när man granskar texten på det andra språket, så finner man oriktigheter i den text man först behandlat. Jag var senast i dag på morgonen i tillfälle därtill, då jag öfverflyttade bankutskottets finska betänkande till svenska och såg att en oegentlighet insmugit sig, som jag därigenom var i tillfälle att rätta.

Såsom framgår af hvad jag nu haft äran anföra ställer jag mig på hr Söderholms ståndpunkt och ber att få ansluta mig till hans reservation.

Ed. **Alkio**: Vaikka äsken jo sainkin lausua mielipiteeni tämän kysymyksen johdosta, pyydän nyt kuitenkin, kun asiaa on alettu valaista enemmän periaatteelliselta puolelta, puhua siitä hiukan enemmän.

Minun käsittääkseni ei täydellistä tasaarvoisuutta kahden virallisen kielen välillä samassa valtiossa voida koskaan saavuttaa. Minun ymmärtääkseni on tässä maassa saatu riittävästi kokemusta siitä, että se ei ole ollut mahdollista saavuttaa tätä ennen, eikä se ole mahdollinen saavuttaa tästäkään lähtien. Sen tekee mahdottomaksi varsinkin se seikka, että meillä yläluokat, varsinaisista puoluerajoistakaan välittämättä, yhä edelleen pitävät sivistyskielenään toista kieltä kuin sitä, mikä on tämän maan enemmistön kieli. Siitä on johtunut, että täällä on saatettu 70 vuoden kuluessa pääpuolueiden kesken käydä taistelua yksinkertaisesti siitä, millä kielellä tätä kansaa on hallittava. Olen tajunnut tästä keskustelusta, että lähenee kysymyksen kehityksen polttopiste, lähenee se aika, jolloin kieliasia on lopullisesti ratkaistava, ja jolloin tuosta onnettomasta kielitaistelusta vihdoinkin päästään ja voidaan ruveta tässäkin maassa rakentamaan uutta yhteiskunnallista kehitystä parempien puoluejakojen pohjalla.

Minä lausuin äsken ajatuksen, että kahta täydellisesti tasaarvoista virallista kieltä ei samassa valtiossa voi olla. Täällä on viime aikoina koetettu toteuttaa sitä periaatetta, että ruotsin- ja suomenkielen välillä on lainsäädännössä ja hallinnossa vallitseva jonkunlainen tasaarvoisuus. Sitä on kuitenkin noudatettu sillä tapaa, että lainsäädännön peruskielenä on ollut ruot-

sinkieli. Suomenkielinen teksti on ollut, harvinaisia poikkeuksia lukuunottamatta, käännös ruotsinkielestä. Me olemme kuitenkin tottuneet käsittämään asian siten, että suomenkielikin sellaisenaan nyt jo on tässä maassa ollut virallinen kieli, mutta että se on ollut vain toisarvoinen virallinen kieli ja ruotsinkieli ensiarvoinen virallinen kieli. Ymmärtääkseni ei tässä ole ollut kysymyksessä mikään muu kuin se, että vallankaappaus tapahtuu aivan rehellisesti, mutta täysin laillisessa järjestyksessä, siten että nämä kielet vaihtavat valta-asemaansa maan virallisina kielinä.

Mitä tulee esilläolevaan kysymykseen, on mielestäni herrojen Palménin ja Paasikiven antama muodostus 35 §:lle eduskunnan työjärjestyksessä sellainen, että se estää saivartelevan tulkitsemisen. Ja kun meidän kerran on päästävä selville siitä periaatteesta, että mitään lakitekstiä ei voida laatia samalla hetkellä kahdella kielellä, niin miksi tahtoisimme narrata itseämme sillä ajatuksella, että ne kuitenkin ovat laaditut yhtaikaa? Päästäksemme tästä on ymmärtääkseni niiden, jotka ovat tässä herrojen Palménin ja Paasikiven muodostelussa olleet huomaavinaan jotain loukkausta toista kieliryhmää kohtaan, yksinkertaisesti koetettava luopua siitä käsityksestä, että tämä olisi mikään varsinainen loukkaus. Se on vain selvä sanamuoto, jolla koetetaan tavoitella sitä, ettei mahdollisesti vastaisuudessa tarvitsisi tässä eduskunnassa kuluttaa päiväkausia keskusteluun siitä, kuinka tämä pykälä on käsitettävä.

Muuten lienee selvä asia, että tämä työjärjestys sellaisenaan tulee hyväksytyksi tällä kertaa vain yhdeksi vuodeksi. Näin ollen, jos se tulee synnyttämään sortoa toista kieliryhmää kohtaan, saatetaan vuoden kuluttua lopettaa se sorto. Jos taas se vielä vuoden kuluttua katsotaan sopivaksi ja hyväksyttäväksi, niin ollaan tilaisuudessa se uudelleen vahvistamaan. Emme tässä nyt kai laadi pitkäaikaista perustuslakia, vaan työjärjestelmää, joka nyt tarvitsee saada nopeasti valmiiksi, jotta eduskunta pääsisi käsiksi käytännölliseen työhön.

Ed. **Renvall**: En aijo ollenkaan kosketella asian periaatteellista puolta, siitähän on paljon puhuttu ja siitähän saamme vielä tilaisuuden lausua mielipiteemme laajemmalla pohjalla, kun tulee esille kieliolojen järjestäminen Suomessa. Mutta niin paljon kuitenkin tahdon ainoastaan väittää että minusta on käynyt aivan selville, että täällä on, huolimatta pitkistä puheista ja monisanaisuudesta, kysymyksessä, onko oleva kaksi virallista kieltä vai yksi. Edustaja Paasikivi väittäköön miten paljon tahansa sitä vastaan, minuun ainakaan se ei ole mahtunut. Mutta en tahdo tästäkään pitemmälti lausua. Ed. Setälä on mieles-

täni selvästi jo esittänyt sen kannan, jolla minäkin olen, ja turhaa on kuluttaa pitemmälti eduskunnan aikaa uudistamalla sitä, mitä jo toiset ovat lausuneet. Mutta minä menen sille alalle, jolle ne herrat, jotka eivät ole tahtoneet tunnustaa asian periaatteellisuutta, ovat tahtoneet asian viedä, nimittäin käytännöllisen toiminnan alalle.

Täällä oli pieni sananvaihto edustajain Cederbergin ja Palménin välillä. Ed. Cederberg lausui, että hänen tietääkseen suomalaiset mietinnön tekstit eivät ole olleet virallisesti käännöksiä, johon ed. Palmén huomautti että asia on päinvastoin aivan niin. Jos siis kerta tälle pohjalle asetutaan, on kysymys siis lopullisesti siitä että suomalaiset tekstit laaditaan tositeossa alkuperäisesti suomeksi, eikä siitä, ovatko ne virallisesti alkuperäiset. Mutta näin ollen tahtoisin minä kysyä, eikö ole suurta ajan hukkaamista että me pakoitamme valiokuntia laatimaan alkuperäisesti mietintönsä suomeksi, silloin kun ehkä on pohjana jo ruotsinkielinen anomus. Viittaan yhteen esimerkkiin näiltä valtiopäiviltä. Perustuslakivaliokunnassa on ollut keskustelun alaisena anomus laillisuuskysymyksessä, ja silloin kun päästiin niin pitkälle että oli päätetty, että anomus tehtäisiin, niin ehdotettiin että tämä anomus luonnollisestikin oli jätettävä sen henkilön tehtäväksi, joka oli allekirjoittanut sen anomusehdotuksen, joka oli antanut tähän aiheen, nimittäin oikealla puolella istuvan vierustoverini. Mainittu mietintö on nyt laadittu, minulla on se taskussa. Pitääkö minun nyt, jos täällä tehtäisiin päätös, jonka mukaan mietintö on tehtävä alkuperäisesti suomeksi, luopua käännättämästä tätä ehdotusta ja asettamasta sitä valiokunnan keskustelujen pohjaksi? Pyydän lisätä, että yksi niistä, jotka katsoivat aivan luonnolliseksi että mietintö jätettäisiin ed. Estlanderin tehtäväksi, oli valtioneuvos Danielson-Kalmari. Siis käytännölliseltä kannalta katsottuna ymmärrän asian niin, että valiokunnalle on hyödyllistä saatavilla olevien työvoimien mukaan ja sen perustuksen mukaan, mikä jo on valmiina, päättää siitä, millä kielellä valiokunnan mietinnöt ovat alkuperäisinä tehtävät. Kumpikin, suomenkielinen ja ruotsinkielinen, olisi silloin virallisesti alkuperäinen, mutta tosiasiallisesti alkuperäinen olisi mielestäni oleva se, jolla valiokunta nopeimmin ja helpoimmin saa työnsä suoritetuksi. Minä sen vuoksi rohkenen käytännölliseenkin puoleen viitaten ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan ehdotuksen pykäläksi.

Ed. **Cederberg**: Minä pyysin puhevuoroa silloin kun ed. Paasikivi lausui, ett'en minä ole voinut mainita sitä lain pykälää, missä olisi säädettynä, että eduskunnassa on asiat käsi-

teltävä sekä suomen että ruotsin kielellä. Hän oli sitä mieltä, etten minä eikä herra Söderholm olleet voineet mainita tällaista lain paikkaa. Minä tahdon siihen nyt vastata, että minä viittasin nimenomaan Valtiopäiväjärjestyksen säädökseen, jossa mainitaan, että edustajat saavat täällä käyttää suomen tai ruotsin kieltä, kumpaako hyväksi näkevät. Tästä katson minä olevan luonnollisena seurauksena, että asiain käsitteleminen todellakin tapahtuu kummallakin kielellä. Sitäpaitsi olemme tässä eduskunnassa jo tehneet tähän työjärjestykseen määräyksen, jonka mukaan meidän Puhemiehemme on velvollinen tekemään äänestysesityksensä kummallakin kielellä kuin myöskin antamaan eduskunnalle ilmoituksensa kummallakin kielellä. Kaikesta tuosta käypi selvästi ilmi, että käsittelyt eduskunnassa tapahtuvat todellakin kummallakin kielellä. Ja ruotsinkieltä eduskunnassa todellakin käytetään niin suuressa määrässä, ettei suinkaan voi katsoa, että ruotsinkieli olisi syrjäytettävä sen syyn nojalla ettei sitä käytettäisi.

Ed. **Listo**: Minä olen kiitollinen ed. Renvallille siitä, että hän on palauttanut tämän keskustelun niihin rajoihin, missä sen olisi pitänyt olla. Tämän pitkän keskustelun aikana on ryhdytty mietiskelemään, mikä oikeusvaikutus ulkopuolella tätä huonetta tulee olemaan niillä lakiteksteillä, jotka täällä hyväktään. Tämä on vienyt keskustelun hyvinkin laajoille teoreettisille aloille ja epäilemättä ulkopuolelle niiden puitteiden, joissa meidän nyt kysymyksessä oleva työjärjestyksemme liikkuu. Meidän työjärjestyksemme pohjana on, käsitykseni mukaan ja niinkuin Valtiopäiväjärjestyksen 72 §:ssäkin sanotaan, oleva käytännöllinen tarve eduskunnan työhön nähden ja Valtiopäiväjärjestys.

V. J:n 54 §:n mukaan ei Keisarin-Suuriruhtinaan esityksiä eikä myöskään valtiopäivillä tehtyjä eduskuntaesityksiä saa ottaa eduskunnassa lopullisesti käsiteltäviksi, ennenkuin valiokunta on niistä antanut mietintönsä. Niinkuin työjärjestyksen 35 §:n sanamuodosta näkyy ja myöskin niistä vastalauseista, joita on tehty seitsenmiehisen valiokunnan ehdotuksia vastaan, ilmenee, ovat valiokuntain mietinnöt pidettävät eduskunnan kaikkein tärkeimpinä asiakirjoina. Valiokunnan mietintöä ei ole olemassa vähemmällä kuin että enemmistö valiokunnassa on sen takana, on vastuunalainen sen sisällyksestä ja sanamuodosta. Ellen väärin ymmärtänyt ed. Söderholmin ja Estlanderin lausuntoja tässä kysymyksessä, ovat nämä molemmat ed. erityisesti alleviivanneet mainittua seikkaa. He vaativat, että valiokuntien pitää vastata ei ainoastaan suomenkielisistä, vaan myös ruotsinkielisistä mietinnöistä, ja ed. Cederberg on koettanut to-

distaa tämän mahdolliseksi viittaamalla nelijakoisten valtiopäiviemme esimerkkiin. Hän huomautti, että silloin pidettiin ruotsinkieliset valiokunnan mietinnöt pätevinä, vaikka valiokunnissa istui talonpoikaissäädyn sinne lähettämiä jäseniä, jotka eivät ruotsinkieltä osanneet. Minusta tuntuu kuin ed. Söderholmin vastalause olisi tykkänään kirjoitettu niiden muistojen vallassa, joita meidän edesmennyt säätyeduskuntamme hänelle on antanut. Todellinen asianlaita säätyeduskunnan valiokunnissa oli se, että siellä jäsenten enemmistö todellakin osasi molempia kieliä. Ainoastaan talonpoikaissäädyn lähettämät jäsenet eivät osanneet muuta kuin toista kieltä. Silloisten valiokuntien enemmistöt voitiin siis todellakin tehdä vastuunalaiseksi erikielisten mietintöjen sisällyksestä ja sanamuodosta. Mutta tässä eduskunnassa on asianlaita aivan toinen. On ehkä joitakuita valiokuntia, joissa jäsenten enemmistö osaa maan molemmat kielet ja jotka siis voidaan tehdä vastuunalaisiksi myöskin ruotsinkielisten mietintöjen sisällyksestä ja sanamuodosta, mutta vallan varmasti on meillä monta valiokuntaa, joissa sellaista asianlaitaa ei ole olemassa. 16-miehisissä valiokunnissamme on epäilemättä useita, joissa ei ole yhdeksää jäsentä, jotka ymmärtäisivät ruotsinkieltä siinä määrässä, että he voisivat vastata ruotsinkielisistä mietinnöistä. Ja kun ei kerran valiokunnan enemmistö voi mennä tällaiseen vastuunalaisuuteen, niin valiokunnasta lähtenyt ruotsinkielinen mietintö ei ole mikään valiokunnan mietintö. Eduskunta ei Valtiopäiväjärjestysen 54 §:n mukaan voi asettaa sellaista tekelettä keskustelujensa pohjaksi. Ed. Söderholmin ehdottama sanamuoto ja sisällys tälle 35 §:lle on siis mahdoton.

Seitsenmiehisen valiokunnan enemmistö koettaa selvittää sen pulman, joka syntyy nyt huomauttamastani seikasta, sillä keinoin että se, niinkuin sen ehdotuksen jälkimäinen lause sisältää, jättää joko asianomaiselle valiokunnalle tai erityiselle sitä varten asetetulle kansliaosastolle toimeksi jonkun asianomaisen jäsenen johdolla toimittaa ruotsinkieliset laitokset valiokunnan mietinnöistä. Minun käsitykseni mukaan sellainen menettely, että valiokunta voi jättää jonkun yksityisen jäsenensä toimeksi joidenkuiden ulkopuolella valiokuntaa olevain henkilöin kanssa yhdessä valmistaa sellaisia valiokunnan mietintöjä, joista valiokunnan tulee olla vastuunalainen, on vastoin V. J:tä. V. J. ei tiedä sellaisesta jonkun tai joidenkuiden valiokunnan jäsenten valtuuttamisesta mitään, eikä se myöskään sellaista valiokuntien mietintöjen valmistusta päteväksi tunnusta. Seitsenmiehisen valiokunnan enemmistön laatima ehdotus tälle 35 §:lle on siis vastoin V. J:tä, ja on sekin siis mahdoton. Ainoa ehdotus, joka asettuu eduskunnassa nykyään vallitsevien todel-

listen kieliolojen pohjalle, on edusmiesten Paasikiven ja Palménin vastalause. Se ei ole ristiriidassa Valtiopäiväjärjestyksen 50 §:n kanssa, se täyttää riittävästi niiden kielelliset tarpeet, jotka tässä eduskunnassa eivät osaa suomenkieltä, ja se on ainoa luonnollinen ja siis ainoa mahdollinen. Minä siis kannatan tätä vastalausetta.

Ed. Tainio on aamupäivällä tehnyt välittävän ehdotuksen, jolla hän koettaa eri puolueita vähimmän loukkaavalla tavalla ratkaista meidän kipeän ja kiivaan kielitaistelumme. Voin mielihyvällä merkitä hänen hyväntahtoisuutensa, mutta käsitykseni mukaan ei hän eikä kukaan meistä siten tule tarkoitettuun tulokseen. Sillä jos me tahallamme tai hyväntahtoisuudesta laitamme jotakin epäselvää, jonkalaisena minun täytyy pitää ed. Tainion ehdotusta, niin emme sillä tapaa kieliriidasta pääse. Päinvastoin. Epäselvät säännökset ja epäselvät paperit ovat niinkauvan kuin tätä maailmaa on ollut synnyttäneet riitoja ja niin tulee olemaan myös edelleen. En siis paraimmallakaan tahdolla voi kannattaa ed. Tainion ehdotusta.

Ed. **Viljomaa**: Täällä on lausuttu eri mielipiteitä siitä, onko eduskunta oikeutettu ilman muuta työjärjestyskysymyksen yhteydessä määräämään kielen käytännöstä töissänsä. Valtiopäiväjärjestys koskettelee kieliasioita 50 §:ssä, jossa lyhykäisesti sanotaan, että asiain käsittelyssä käytettäköön suomen tai ruotsinkieltä. Mitään muita määräyksiä ei kielen käytännöstä V. J:ssä ole. Tästä on tahdottu vetää se johtopäätös, ettei eduskunta ole oikeutettu ilman erikoista lainsäädäntötoimenpidettä tekemään muita määräyksiä kielen käyttämisestä, vaan että siinä suhteessa on voimassa muissa laeissa löytyvät määräykset virkakielestä, eli kielenkäytöstä tuomioistuimissa ja virastoissa. Jos asia olisi siten, niin ei olisi tarvittu tätä pykälää ollenkaan, sillä kieliasetuksissakin jo tunnustetaan tämä molempain kotimaisten kielten käyttöoikeus. Lainsäätäjä on nähtävästi ajatellut että, ellei tuota määräystä, joka on nyt otettu 50 §:ään, olisi, niin voisi eduskunta päättää esimerkiksi, että asioiden käsittelyssä on käytettävä yksinomaan suomenkieltä. Tämän estämiseksi on nähtävästi tuohon lainkohtaan otettu tämä määräys. Tästä käy selväksi, että eduskunnalle on muuten jätetty vapaat kädet järjestämään kieliasiansa kuten se parhaaksi katsoo.

Mitä sitten tulee kysymykseen siitä, millä tapaa nämä kielioIot olisivat järjestettävät, on täällä tehty useampia ehdotuksia. On valiokunnan enemmistön ehdotus ja vastalauseet. Sitäpaitse on, niinkuin täällä jo on mainittu, ed. Tainio myös tehnyt ehdotuksen. Tätä ehdotusta puolustaakseen ja ed.

Paasikiven ja Palménin ehdotusta vastustaakseen huomautti ed. Tainio, että ed. Paasikiven ja Palménin ehdotus loukkaa ruotsalaisen puolueen tunteita. Minun mielestäni ei ole niin välttämätöntä varoa tällaista tunteiden loukkaamista.! Sitäpaitse se ei olisi mahdollistakaan, niin kauvan kuin tässä eduskunnassa on eri puolueita ja siis myös eri mielipiteitä, josta on luonnollinen seuraus, että jokainen päätös tulee aina loukkaamaan sitä puoluetta, jonka mielen mukaan tuo päätös ei ole syntynyt. Mutta välttämättömämpää on se, että me teemme päätöksemme siten, etteivät ne loukkaa järkeä, eivät ole ristiriidassa järjellisyyden kanssa. Ed. Paasikiven ja Palménin vastalausetta lukuunottamatta eivät täällä tehdyt ehdotukset mielestäni ole sopusoinnussa järjellisyyden vaatimusten kanssa. Siitä ei ole kovinkaan pitkä aika kuin tässä maassa kaikki viralliset paperit laadittiin yksinomaan ruotsinkielellä. Eikä siinä kyllin. Asianajajat ja muut, jotka avustivat yksityisiä henkilöitä asiakirjain laatimisessa, tekivät nekin yksinomaan ruotsinkielellä ja näin tapahtui, että aivan ummikkosuomenkieliset kirjoittivat alle kauppakirjoja ja velkakirjoja y. m. papereita, jotka olivat ruotsinkielisiä, ja siis valmistetut kielellä, jota he eivät ollenkaan ymmärtäneet. Olemmehan kaikki jo myöntäneet, että tuollainen asiantila oli kerrassaan järjetön, mutta nyt ollaan eräillä tahoilla valmiit järjestämään kieliolot täällä yhtä järjettömälle kannalle.

V. J:n 77 §:ssä sanotaan: »Valtiopäiväpäätöksen sekä eduskunnan anomukset allekirjoittavat kaikki edustajat.» Tämä määräys allekirjoituksesta tietää luonnollisesti sitä, että allekirjoittajat sen kautta sitoutuvat vastaamaan siitä, mitä he ovat allekirjoittaneet. Mutta miten voidaan ajatella mahdolliseksi, että tämän eduskunnan suuri enemmistö, joka ei ollenkaan ymmärrä ruotsinkieltä, allekirjoittaisi ruotsinkielisen valtiopäiväpäätöksen ja siten sitoutuisi siitä kaikin puolin vastaamaan?

Ed. Tainio on ilmoittanut tahtovansa riistää suomalaiselta puolueelta suomalaisuuden keppihevonen ja sitä varten tahtovansa asettua samalle kannalle tässä asiassa kuin suomalainen puolue. (Ed. Tainio: Erehdytte!) Mutta tämä hänen ilmoituksensa on ristiriidassa hänen tekemänsä ehdotuksen kanssa. Hän tosin ehdottaa, että suomalainen teksti on pantava eduskunnassa asiain käsittelyn pohjaksi, mutta vaatii, että valtiopäiväpäätökset ja mietinnöt ovat laadittavat alkuperäisinä kummallakin kielellä. Viimemainitussa suhteessa hän siis ei asetu meidän kannalle. Muuten hän perustelee ehdotustaan että asioiden käsittelyn pohjaksi on pantava suomalainen teksti sillä, että eduskunnan suuri enemmistö ei osaa ruotsinkieltä ja että siis on käytännössä mahdotonta pitää ruotsalaista mietintöä keskustelun poh-

jana. Mutta aivan samat syyt voidaan tuoda myös sen ehdotuksen puolustukseksi, että valtiopäiväpäätöksetkin ovat tehtävät yksinomaan suomenkielellä. Voidaan tosin sanoa, että yhtä järjetöntä kuin on vaatimus siitä, että ummikkosuomalaiset allekirjoittaisivat ruotsalaisia valtiopäiväpäätöksiä, yhtä järjetön on sekin vaatimus, että yksinomaan ruotsinkieltä taitavat edustajat allekirjoittaisivat suomalaisen valtiopäiväpäätöksen, mutta meidänhän täytyy laatia toimituskirjamme jollakin kielellä ja kun on valittava kahden välillä, ei kukaan voine kieltää, että etusija silloin on annettava suomenkielelle.

Täällä on leimattu sortamiseksi sitä, jos hiukankaan tahdotaan poiketa kaksikielisyyden käyttämisestä ja periaatteesta. Minusta tuntuu melkein kohtalon ivalta, että juuri siihen ryhmään kuuluvat miehet, joka aikoinaan, kun ensi kerta käytettiin suomenkieltä aatelissäädyssä, leimasi sen jonkunlaiseksi häpeälliseksi teoksi, melkeimpä rikokseksi, että juuri tähän ryhmään kuuluvat miehet ovat nyt etunenässä puhumassa sorrosta ja puolustamassa kaksikielisyyttä.

Pyydän saada kannattaa ed. Paasikiven ja Palménin vastalausetta, sillä, niinkuin sanoin, se on ainoa järkevä ehdotus. Se voidaan tietysti, niinkuin jo saattaa aavistaa sosialististen edustajain puheista, tällä kertaa tappaa, mutta kyllä kuitenkin on varmaa, että sellainen ehdotus nousee yhä uudestaan ja ennemmin tai myöhemmin tulee myös eduskunnan päätökseksi, sillä se, mikä on järjellistä, kyllä kerran pääsee voitolle.

Ed. **Palmén**: Ken muistaa sitä pitkää ja katkeraa taistelua, joka läpi vuosikymmenien saatiin kestää, jotta tunnustettaisiin, että suomenkieli todellakin ansaitsee olla virallisena kielenä tässä maassa, ken muistaa mihin epätoivon keinoihin vastustajamme siihen aikaan ryhtyivät voidakseen tätä suomenkielen oikeutta kieltää, — olihan siihen aikaan kerran Oikeuskaaren 24 luvun 3 § muka omiansa todistamaan, että suomi oli Suomenmaassa pidettävä vieraana kielenä —, hän ei voi hämmästymättä kuulla, mitenkä nyt uudet olot ovat esiintyneet, kuinka ne nyt päinvastoin esitetään, että suomenkieli on ollut virallinen aina vuodesta 1863 tai vuodesta 1886 asti tai tiesi mistä ajasta. On hyvin omituista, että silloin kun tämä tunnustus olisi jotakin merkinnyt, silloin sitä ei mitenkään saatu; mutta nyt, kun se tunnustus on jotenkin arvoton, nyt koetetaan selittää että ainahan se on tunnustettu. Minä en rakasta n. s. virallista totuutta, se kun tavallisesti on virallista humbuugia, ja sentähden minä olen tahtonut huomauttaa, mitenkä asiat todellisuudessa olivat. Ja koska ei siitä, mitä minä olen sanonut, vielä ole saatu kylläksi muka todisteita, niin minä

pyydän vielä muistuttaa, että ehkä vaan viimeisinä vuosina on päästy siitä epäkohdasta että, kun joku uusi esitysehdotus tai asetusehdotus — olipa sitte perustuslakia, tavallista lakia tai hallinnollista lakia — valmistettiin, niin sitä valmistettiin viikkokausia, kuukausia ehkä vuosikausia,mutta sitte kun ruotsinkielinen ehdotus oli valmiina ja korrehtuurissa olemassa, sitte se vihdoin annettiin suomentajalle ja hänen piti saman ajan kuluessa kuin tarvittiin ruotsinkielisten painattamiseen laittaa selvä suomalainen teksti alusta loppuun saakka. Niin oli tavallisesti todellinen asianlaita. Luulen, että vielä voi saada esimerkkejä viimeisiltäkin vuosilta, kunhan vaan ksytään siltä mieheltä, joka sai nämä asiat toimittaa. Ja kun asema oli näin outo, niin totta puhuen oudot parannuskeinotkin saattoivat olla tarpeelliset.

Herrat Setälä ja Schybergson ovat täällä esittäneet, kuinka he ovat vastustaneet sitä laittomuutta, että joku meni muuttamaan säätyjen päätöksiä. Minä jätän herrat hyvin kernaasti siihen hivelevään omaantuntoonsa että aina olette olleet tätä laittomuutta vastustamassa, mutta pyydän omasta puolestani sanoa, etten katso laittomuudeksi, enkä ole sitä siksi sanonut, kun kielenkääntäjä Borg-vainaja, joka aikoinaan oli suomenkielen paraita tuntijoita, teki kielellisesti kunnollisia tai ainakin jotenkin kunnollisia lakeja, missä niitä ei ennen ollut. Sillä muistettakoon, että siihen aikaan suomenkielen taito asianomaisissa oli sellainen, että joskus, kun piti keisarillisessa esityksessä puhua siitä, miten irtolaisia oli kohdeltava, tai miten niiden kanssa oli meneteltävä, niin keisarillisen esityksen nimekkeessä mainittiin: „vapauttomia ihmisiä ja niiden menettämisestä". Jos semmoista meni muuttamaan, niin, luvalla sanoen, se oli välttämätöntä siihen aikaan. Kerran taasen, kun piti puhuttaman siitä, kuinka jotain oli „korvattava", niin kirjoitettiin, kuinka se oli „korvennettava". Jos tällaista tarkistettiin, niin luulen, että asianomainen teki hyvän palveluksen asialle, sanoipa laki mitä tahansa.

En ole omasta puolestani ollut näin pahoja kielivirheitä korjaamassa. Mutta muistan, että kun 1888 oli hyväksytty laki, joka koski yksityisten rautateiden laillistuttamista ja kiinnittämistä, niin suomalainen esitysehdotus ilman muuta puhui rautateiden kiinnittämisestä, ikäänkuin Suomen valtion rautatiet myös sopisi siten kiinnittää. Kyllä minäkin olin mukana siinä laittomassa teossa, että koetin sen saada korjatuksi. Ja samoin jossakin pykälässä puhuttiin „säännöstä", missä piti olla „saanto". Tällaisia muistoja minulla kyllä on useampia.

Mutta minä pyydän lisäksi ilmoittaa herroille, jotka ovat pelästyneet tätä laittomuutta, että — Suomen kaikkien neljän säädyn myöntämällä luvallahan toimitus- ja tarkastusvaliokunnat perästäpäin korjasivat, mitä oli korjattavissa; jo siitä syystä en voi tunnustaa, että ne, jotka olivat mukana oikaisutyössä, olisivat sillä tehneet mitään laittomuutta. Viimeisen kerran säädyt tietääkseni antoivat tämän luvan 1900 vuoden valtiopäivillä, jotenka siis tämän laillisuuden kysymyksen voisimme jättää sikseen.

Mutta jos kerran laittomuudesta puhutaan, niin täytyy minun sanoa, että katson sen olleen laittomuutta, kun kaksi, ajoittain kolmekin säätyä ei huolinut yhtään mitään kaikista suomalaisista mietinnöistä ja lakiehdotuksista, vaan heitti ne sikseen, eikä ottanut niitä vastaan, selittäen vain että eivät ne koske heitä. Jos kaksi säätyä, ritaristo ja aateli ja porvarissääty, ei viitsinyt katsastaa noihin mietinnöihin, ja kun valiokunnissa, alkaen lakivaliokunnasta, otettiin sellaisia sihteereitä, jotka eivät kuuna päivänä katselleet suomalaisia mietintöjä, niin saattoi tietysti tulla paljon epäkohtia; ja ne olivat välttämättä korjattavat. Muutoin olisi pitänyt ilmoittaa Keisarilliselle Majesteetille että valtiosäädyt olivat tehneet semmoiset ristiriitaiset päätökset ettei niitä voi hyväksyä. Epäilen, olisiko ollut parempi, että silloisen kaksikielisyyden tähden ja tuon halveksitun suomenkielen virallisuuden tueksi olisi jätetty kansa ilman tarpeellisia lakeja.

Sittemmin ruvettiin kyllä pitämään erityistä toimistoa, joka sai valvoa suomennostyötä. Siitä toimistosta mainitsikin täällä edustaja Schybergson puheessaan. Minä tahdon vaan täydentää hänen muistojaan sillä, että silloin kuului haikeita valituksia kaikista valiokunnista syystä että valiokunnat jotakuinkin yhtaikaa työnsivät sadottain pykäliä noille kolmelle tarkastajalle, joiden kuitenkin oli aivan mahdotonta yhdessä hetkessä saada kaikkia valmiiksi. Sattui että 5, 6 valiokunta yhtaikaa vaati tuossa tuokiossa kelvollisia tekstejä, joita eivät valiokunnat itse kyenneet tekemään.

Kun on semmoisia muistoja entisistä ajoista, niin annettakoon anteeksi, että niitä ei tahdota uudistaa. Päinvastoin kuin mitä täällä on sanottu — muistaakseni herra Schybergson sen sanoi — on se juuri tuo vanha järjestelmä, joka minusta tuntuu aivan mahdottomalta, ja jota en tahtoisi enään semmoisenaan takaisin.

Edustaja Schybergson aivan turhaan selitti, että me estäisimme ruotsinkieltä taitavia edustajia tekemästä työtä

valiokunnissa ja muuten. Eihän vastalauseen mukaan mitenkään estetä valiokunnan ruotsinkielisiä jäseniä, missä sellaisia on, valvomasta ruotsinkielistä tekstiä niin pitkälle kuin voimat vain riittävät. Mutta kun olen varma siitä, että ei ole yhtään valiokuntaa, missä edes enemmistö osaisi sekä suomen- että ruotsinkieltä, ja kun minä luulen tietäväni, että on valiokuntia, missä ei ole yhtä, ei ainakaan kahta jäsentä, jotka voivat tarkastaa ja vastata siitä, että ruotsalainen teksti tulee kunnollisesti laadituksi, niin minä juuri sentähden olen puolestani tahtonut kannattaa keinoa, jonka kautta niissäkin tapauksissa voidaan saada kunnollisia ruotsinkielisiä tekstejä. Kyllä minä siis puolestani hyvin mielelläni suon, että ruotsinkieliset jäsenet tekevät parastansa, ja minä voin lisätä, että siinä valiokunnassa, missä minulla on kunnia olla, katson velvollisuudekseni, jos sieltä annetaan ruotsinkielisiä mietintöjä, valvoa, mikäli voimat riittävät, että ne tulevat kelvollisia. Mutta minä pyydän huomauttaa että täällä on monta valiokuntaa, joissa ei ole riittävästi ruotsinkieltä taitavia jäseniä. Älköön senvuoksi uudestaan rakennettako virallista humbuugia sillä, että määrätään jotakin, jota ei voida panna toimeen.

Mitä edustaja Estlander lausui, se jääköön sillensä. Se osotti ainoastaan, ettei herra Estlander osaa kyllin suomenkieltä voidakseen ymmärtää mitä sanotaan. Mutta minä panin merkille, että hän alkoi lausuntonsa sillä arvelulla, että muka olisi ollut intressiä eli mielenkiintoa vailla kertoa seikkaperäiset syyt asian valaisemiseksi, ja pyydän siihen vastata, että me päinvastoin olisimme pitäneet hyvin intressanttina, mielenkiintona herättävänä, jos olisi esitetty todellisia syitä eikä semmoisia joutavia perusteluja, joita olemme saaneet kuulla. Uskon lisäksi ettei ole ensinkään vakuuttavaa, kun niinkuin kiikkulaudalla puhutaan laillisuudesta, semminkin niinkuin edustaja Söderholm teki, joka välistä puhui hallinnollisesta asetuksesta, välistä laista, ja yhtäkkiä punoi perustuslaillisuutta sinne väliin. Oikeudenkäymiskaarikin tuli yhteen perustuslain kanssa, ikäänkuin se olisi ollut perustuslaki, ja lopulta säätyjen suuri anomus, missä lausuttiin toivomuksia keisarille, näkyi kelpaavan autenttiseksi lakienselitykseksi.

Pitemmälti en tahdo enään tästä asiasta puhua. Tahtoisin vaan lopuksi huomauttaa yhtä seikkaa. Tämä asia on ilmeisesti ruotsalaisen ryhmän puolelta otettu enemmän ambitsioonin ja kunnianasian kuin käytännölliseltä kannalta. Luulen, että tämä kanta on sama, joka sillä puolen läpi vuosikymmenien vahingoksi on ollut vallitsevana. Jos vuosi-

kymmeniä sitte olisi pysytty paremmin käytännöllisissä vaatimuksissa ja käytännöllisissä tarpeissa, niin voin vakuuttaa, että ruotsinkielen asema tällä hetkellä olisi paljon parempi ja sen tulevaisuus paljon varmemmin turvattu kuin se nykyään on. Mutta se tehtiin aina ambitsiooniasiaksi, pidettiin kunnianasiana, esim. talonpoikaissäädyssä, että kolmen edusmiehen tähden koko säädyn piti kuulla pitkiä tulkitsemisia. Niin täälläkin: sanottiin, että muka vain ponnet piti tulkittaman, mutta jokainen on kuullut että paljon muutakin kuin ponnet täällä tulkitaan, siitä yksinkertaisesta syystä, että puhujat eivät ole tehneet ponsia, jonka vuoksi tulkin pitää koettaa saada ponsia lausunnosta, jolloin tulkitseminen tulee pitemmäksi. Erehdys on taasen tehty tässäkin pykälässä, ja se on todellakin surkuteltavaa, sillä ruotsinkielen asema ei suinkaan siitä kostu eikä hyödy. Jos muun muassa asetuttaisiin olevien olojen kannalle, m. m. siinä että herrat, jotka osaavat puhua suomea, mieluummin puhuisivat meille suoraan suomeksi kuin jättävät sen tulkitsemisen varaan, niin minä luulen, että tämäkin olisi käytännöllinen keino, ja paljon paremmin kuin mitkään muut turvaisi ruotsinkielen oikeutta. Aivan tarpeetonta on pelätä että vastalauseen ehdotuksella tahdottaisiin mitään pahaa. Me olemme asettuneet hyvin kuivalle ja käytännölliselle kannalle. Ei mikään ambitsioonikysymys ainakaan ole vaikuttanut minun päätökseeni.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Koetan sanoa sanottavani mahdollisimman mukaan lyhyesti. Ruotsinkieliset lakimiehemme ovat toinen toisensa jälkeen koettaneet täällä väittää ja todistaa, että jos eduskunta hyväksyy herrojen Paasikiven ja Palménin tai herra Tainion ehdotuksen, niin eduskunta sellaisella päätöksellä polkee perustuslakia. Tämä väite on niin painava, että luulen sen ansaitsevan koskettelemista. Ja minun täytyy sanoa, että ne syyt, joita mainitut herrat ovat tuoneet esiin, ovat minussa lujittaneet sitä käsitystä, että eduskunta on oikeutettu hyväksymään niin hyvin herrojen Paasikiven ja Palménin kuin Tainion ehdotuksen. Ainoa määräys maamme perustuslaissa, joka rajoittaa eduskunnan päätäntövaltaa kieleensä nähden, on määräys, että jokainen edustaja saa käyttää suomea tai ruotsia. Tästä eduskunta ei ole oikeutettu poikkeamaan, mutta kaikkiin muihin säännöksiin nähden, joita se tahtoo tehdä, sillä on minun käsittääkseni täysi oikeus. Käsitän siis asian sillä tavalla, että eduskunta ei lainkaan menisi oikeutensa yli, jos se päättäisi, että ei mitään valiokuntien kirjelmiä, ei

mitään puhemiehen äänestysesityksiä, ei mitään eduskunnasta lähteviä kirjelmiä esitetä eikä valmisteta muulla kielellä kuin suomeksi. Tällainen päätös olisi luullakseni täysin laillinen.

On kyllä totta, että herrat Estlander, Söderholm ja Cederberg ovat erityisillä todistuksilla koettaneet näyttää, että niin ei ole. Niinpä herrat Estlander ja Cederberg ovat johtaneet, deduseeranneet edustajan oikeudesta käyttää jompaakumpaa maamme kielistä oikeuden saada kaikki asiakirjat omalla kielellään niinkuin myöskin että asiain käsittely täällä on suoritettava molemmilla kielillä. Tämä on nyt minun käsittääkseni aivan mielivaltainen johtopäätös. Siitä, että myönnetään edustajalle oikeus käyttää jompaakumpaa kieltä, ei edes seuraa sitä, ettei perustuslaki olisi voinut määrätä, ettei tänne saa valita ketään muuta kuin niitä kansalaisia, jotka ymmärtävät maamme enemmistön kieltä. Ja siitä ei seuraa sitä, ettei eduskunta voi, kuten sanottu, järjestää toimintaansa kaikissa muissa kohdissa, kuin mitä tulee edustajien oikeuteen käyttää joko suomen- tahi ruotsinkieltä, yksikieliseksi. Totta on, että herra Söderholm on tuonut esiin muitakin näkökohtia katsantokantansa tueksi. Hän on muun muassa huomauttanut, että hallinnollisessa asetuksessa on määrätty, että arm. esitykset ovat jätettävät eduskunnalle sekä suomen- että ruotsinkielisinä. Ja kun V. J. määrää, että arm. esitykset ovat valmistavasti käsiteltävät valiokunnassa, niin johtaa hän ,jos käsitin hänet oikein, tuosta hallinnollisesta määräyksestä valiokunnille velvollisuuden käsitellä niin hyvin suomen- kuin ruotsinkieliset arm. esitykset sillä kielellä, jolla ne ovat annetut. Tämä on nyt jälleen johtopäätös, johon minun ymmärtääkseni ei ole minkäänlaista oikeutta. Sillä kuinka monella kielellä hallitus suvainneekin antaa meille arm. esityksensä, niin se ei mihinkään velvoita. V. J:n määräys arm. esitysten käsittelemisestä täytetään, jos käsittely tapahtuu vain yhdelläkin kielellä. Eduskunta saa, kun ei ole mitään rajoittavaa määräystä, valita senkielisen tekstin, jonka se itse katsoo parhaimmaksi. Ja näin ollen jää ymmärtääkseni eduskunnalle täysi päätäntöoikeus ja uskon, että tulevaisuuteen nähden, jos tahdomme todella turvata eduskunnan päätäntövaltaa, meidän täytyy olla niin varovaisia toimiemme alussa, ettemme hyväksy lain tulkitsemisia, joitten kantavuus saattaa olla arvaamattomon suuri.

Mutta näin pitkälle kuin käsittääkseni eduskunta voisi mennä oikeuttaan rikkomatta, ei nyt missään ehdotuksessa ehdoteta mentäväksi. Herrojen Paasikiven ja Palménin eh-

dotus sisältää aivan yhtä hyvin kuin herra Tainionkin sen, että vastedes tulisivat kaikki valiokuntien mietinnöt ja eduskunnan kirjelmät valmistettaviksi sekä suomen- että ruotsinkielisiki. Ei siis näidenkään ehdotusten mukaan jää yksistään hallituksen asiaksi toimittaa eduskunnan päätöksen pohjalla ne asetukset, jotka ovat ruotsinkielisinä maassa julkaistavat.

Ja yhtäpitävät ovat nämä ehdotukset siinäkin, että suomenkielinen teksti on laskettava eduskunnassa keskustelujen ja päätösten pohjaksi. Herra Sirola on selittänyt herra Tainion ehdotuksen sillä tavalla, että senkin mukaan käy mahdottomaksi pakottaa eduskuntaa äänestämään ruotsalaisesta tekstistä. Näin ollen ei ymmärtääkseni ole varsinaista asiallista erotusta mainittujen ehdotusten välillä. Mutta herrojen Paasikiven ja Palménin ehdotus on, niinkuin tässä on huomautettu, selvempi.

Yhdessä kohdassa olisin siinäkin toivonut suurempaa selvyyttä, nimittäin, että edustajat eivät ole velvolliset allekirjoittamaan muuta kuin suomenkielisen tekstin. Se sisältynee, käsitän minä, mainittuun ehdotukseen, vaikka sitä ei ole aivan selvästi lausuttu siinä yhtä vähän kuin herra Tainionkaan ehdotuksessa. Ja ehkä olisi ollut suotavaa, että olisi otettu erityinen määräys siitäkin, että toimitus- ja tarkastusvaliokunnat ovat velvolliset laskemaan myöskin ruotsinkielisen lakitekstin tarkastuksensa alaiseksi niin, että kun tämä teksti liitteenä seuraisi suomenkielistä alkutekstiä, niin se olisi eduskunnan keskuudessa valmistettu ja tarkastettu sellaiseksi, että olisi varmuus siitä, että se voidaan muuttamatta julkaista. Minä käsitän asian siten, että tämä toimitus- ja tarkastusvaliokuntien velvollisuus kyllä on ajateltu sisältyväksi kaikkiin näihin ehdotuksiin, mutta ehkä olisi ollut suotavaa, että tästä olisi tehty erityinen määräys. En kuitenkaan tahdo sitä ehdottaa siinä tapauksessa, että eri ehdotusten tekijät ovat sitä mieltä että puheenaoleva velvollisuus johtuu muutenkin heidän ehdotustensa sanamuodosta. Jos olemme yksimieliset siitä, että mainituilla valiokunnilla on sanottu velvollisuus, niin silloin on varmaa, että olemme hankkineet kaikki mahdolliset takeet ruotsinkielisen tekstin kunnollisuuden hyväksi. Jo kaksi eduskunnan valiokuntaa, joihin jäsenet voidaan sijoittaa sillä tavalla, että he hyvin pystyvät vertaamaan kumpaakin tekstiä, velvoitetaan valvomaan tekstien yhtäpitäväisyyttä, ovat takeet, kuten sanottu, paljoa suuremmat kuin jos ruotsinkielisen tekstin yksityiskohdat jäävät eduskunnan kokouksessa äänestyksen alaiseksi sellais-

tenkin edustajain puolelta, jotka eivät ruotsinkieltä ymmärrä.

Ed. **Arajärvi**: Sanotaan, että sokeakin kana joskus löytää jyvän. Ruotsalaisen puolueen ja viimeisinä aikoina nuorsuomalaisenkin puolueen taholla näytään yhä enemmän väitettävän, että tämänluontoisissa kysymyksissä kuin nyt esillä olevassa suomalaisen puolueen taholta ei ole vuosikymmenien kuluessa osattu eikä vieläkään osata löytää ainoatakaan semmoista ehdotusta, joka ei olisi perustuslain vastainen. Perustuslait ovat olleet ja ovat yhä edelleenkin suomen kielen asian tiellä, esiintyköönpä tämä asia niinkin viattomassa muodossa kuin nyt eduskunnan työjärjestyksessä. Suomenkieli on saatettava oikeuksiinsa milloin eduskunnallista tietä, milloin taas hallinnollista tietä; milloin on suomenkieli Suomessa perustuslaiton, milloin taas perustuslaillinen. Kaikki riippuu niistä asianhaaroista, joita ruotsalaiset „lakimiehet" kulloinkin suvaitsevat käyttää tässä asiassa vastustuksena tukemiseksi. Tämän enempää ei minulla puolestani ole lausuttavaa asian periaatteellisesta puolesta.

Mitä taas tulee työjärjestyksessä ehdotettuun 35 §:ään, niin se ei saata olla semmoinen, että eduskunta voisi ainakaan sitä hyväksyä, koska sen takana ei ole valiokunnan seitsemästä jäsenestä muuta kuin kaksi, arvattavasti nuorsuomalaisia nekin, koska sekä herra Tainio että herra af Ursin ovat molemmat tehneet oman ehdotuksensa, herrat Paasikivi ja Palmén samoin sekä lopuksi herra Söderholm on niinikään esiintynyt omalla ehdotuksellaan. Tämä seikka yksistään osottaa sen mahdottomuuden, että eduskunta voisi hyväksyä ehdotetun pykälän.

Keskustelussa minä olen erityisesti kiinnittänyt huomiota niihin kahteen lausuntoon, jotka edustaja Schybergson on antanut. Aamupäivällä hän ensimäisessä lausunnossaan mainitsi että hänen mielestään pitäisi käytännön kulkea edellä ja säännön seurata jälessä. Minä erittäin ilahduin tästä lausunnosta. Luulin nim., että sääntö hra Schybergsonin puolesta rakentuisi sen mukaiseksi kuin käytäntö on ollut pankkivaliokunnassa, jonka puheenjohtaja hän on. Hän mainitsi että pankkivaliokunnassa jo on valmistunut yksi mietintö. Näin on tapahtunutkin ja sitä käsiteltäessä ei ole yhtään ainoata ruotsalaista sanaa käytetty eikä esitetty. Suomalaisina me mietinnön hyväksyimme, eikä puhuttu halkaistua sanaa käännöksestä. Herra Schybergson ilmoittaa nyt mietinnön kuitenkin kääntäneensä sen jälkeen

kuin me olemme sen hyväksyneet. Mutta meille ei sitä tiettävästi ole aijottukaan näyttää. Tämän menettelyn mukaan, joka pankkivaliokunnassa on käytännössä ollut, ei sääntö siis mitenkään saattaisi tulla sellaiseksi kuin hra Schybergson jälkimäisessä lausunnossaan esitti, joka oli samanlaatuinen kuin hra Söderholmin vastalause. Hra Schybergsonin lausunnot näin ollen ovat minusta ristiriidassa. Mitä erityisesti pankkivaliokuntaan tulee, niin luulen, että se on sen luontoinen valiokunta, josta edustaja Listo huomautti, että siellä on mahdoton saada semmoista mietintöä aikaan, että sen voisi ruotsinkielisenä valiokunnan tekemänä panna keskustelujen pohjaksi sillä tapaa kuin täällä ruotsalaisnuorsuomalaiselta puolelta on tarkoitettu. Pankkivaliokunnassa ei saavuteta luullakseni täysimääräistä lukua ruotsinkieltä taitavia edes, vaikka kuinkakin sellaista tahdottaisiin.

Minä puolestani hyväksyn ilman muita mutkia edustajain Palménin ja Paasikiven ehdotuksen, koska se minusta on ainoa käytännöllisille perille vievä ja ainoa tarpeeksi selvä, niin ettei tarvita selityksiä ja tulkitsemisia, joita minä luulen johtuvan myöskin edustajain af Ursinin ja Tainion ehdotuksista, jos ne tulisivat hyväksytyiksi.

Ed. **Setälä:** Pyydän sanoa ainoastaan muutamia sanoja tehtyjen vastaväitteiden johdosta. Minun käsittääkseni suurin osa siitä, mitä edustaja Palmén esitti, ei kuulu tähän käsiteltävänä olevaan asiaan. Se on ainakin varmaa, että jos joku translaattori rupee lakeja perästäpäin muodostelemaan, hän menettelee laittomasti. Jos toimitus- ja tarkastusvaliokunnilla aikoinaan oli lupa tuollaisiin perästäpäin tehtäviin korjauksiin, niin niiden menettely tietenkään ei ollut laitonta, vaan luvallista. Edelleen tahtoisin sanoa, että minusta on vähän turhaa ja, niinkuin sanotaan, melkein puhumista nuorasta hirtetyn kodissa, kun edustaja Palmén puhui niistä vaihtelevista mielipiteistä, joita on ollut Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §:stä. Ei edustaja Palménin tarvitse etsiä niitä, jotka ovat muuttaneet mielipiteensä sen pykälän merkityksestä, ainoastaan ruotsinmielisten riveistä, vaan hän saa etsiä niitä paljoa lähempää.

Edustaja Listo väitti, että 35 §:n jälkimäinen lause siinä muodossa kuin valiokunta on sen ehdottanut on V. J:n vastainen, koska siinä on jollekulle tai joillekuille valiokunnan jäsenille annettu oikeus joissakuissa tapauksissa ikäänkuin toimia valiokunnan puolesta. Minä en kuullut edustaja Liston tekevän vastalausetta silloin, kun hyväksyttiin työ-

järjestyksen 14 §, jossa sanotaan: „Valiokunnan mietinnöt tarkistaa joko valiokunta kokonaisuudessaan tai sen sitä varten valitsemat tarkistajat".

Niitten vastaväitteitten johdosta, jotka kävivät siihen suuntaan, että eihän missään tapauksessa voida saada aikaan kahta tekstiä yhtaikaa, että on luonnollisesti mahdotonta, että kaksi tekstiä voisi samalla kertaa olla alkuperäistä, saan huomauttaa, ettei tässä ole ollenkaan kysymys siitä asiasta, mikä teksti on muodoltansa parempi, mikä huonompi, ei edes siitä, mikä teksti on ennen tehty ja mikä myöhemmin, vaan kysymys on ainoastaan tekstien oikeudellisesta pätevyydestä. Niinkuin edustaja Sirola tulkitsi edustaja Tainion ehdotusta, niin tarkoituksena on, että senkin mukaan myös ruotsinkieliselle tekstille myönnettäisiin täysi oikeudellinen pätevyys. Minulle jäi vaan epäselväksi, kuka se lopulta olisi, joka tuon oikeudellisen pätevyyden eduskunnan puolesta tai eduskunnan sivulla voisi myöntää, kun siitä ei ensinkään ole puhuttu.

Edustaja Danielson-Kalmari on tavallansa jo kosketellut sitä kohtaa, johon minä nyt tahdon tulla. Yksityisten tiedustelujen kautta sain selville, että hra Tainion ehdotuksen puoltajien taholla oli ajateltu sitä mahdollisuutta, että toimitus- ja tarkastusvaliokunnat eduskunnan vallalla antaisivat ruotsalaiselle tekstille sen pätevyyden, josta on kysymys. Jos todella näin on tarkoitettu, niin silloin minun ymmärtääkseni olisi luonnollisinta, että se selvästi mainittaisiinkin s. o., ettei lisättäisi tähän 35 §:ään sitä lausetta, jonka edustaja Tainio on ehdottanut ja joka koskee asian käsittelyä täysi-istunnossa — siitähän puhutaan jo edellisessä luvussa ja sitä varten on 26 § täällä pitkän keskustelun perästä hyväksytty —, vaan että pykälään lisättäisiin semmoinen lause, joka todella kohdistuisi juuri tähän asiaan. Minä rohkenisin siis ehdottaa harkittavaksi, eikö voitaisi suostua hyväksymään valiokunnan ehdotusta lisäämällä viimeiseen lauseen jälkeen: „ja on toimitus- ja tarkastusvaliokunnilla oikeus eduskunnan vallalla päättää ruotsinkielisen tekstin lopullisesta sanamuodosta". Tällä olisi ainakin saavutettu se, ettei jäisi semmoista aukkoa, ettei tiedettäisi, kenen lopulta on hyväksyttävä ruotsinkielinen teksti.

Ed. **Tainio:** Ensinnäkin huomautan edustaja Wiljomaalle, ettei ole ollut lainkaan tarkoitusta eikä toivetta, että tämän kysymyksen ratkaisun kautta kielikellon kalkutus loppuisi. Minä olen tarkoittanut, että kielilain täydennyksen kautta voidaan kerran tästäkin kalkutuksesta tehdä

loppu. Sitte minä pyydän huomauttaa niille, jotka ovat luulleet minun ehdotuksellani ja edustajien Paasikiven ja Palménin ehdotuksella ei olevan mitään muuta kuin muodollista eroa ja että minun ehdotukseni olisi vaan epäselvä, että ero on joltisenkin suuri ja sen eron ovatkin ruotsalaisen kansanpuolueen jäsenet täysin oivaltaneet. Aamupäivällä käyttäessäni puheenvuoroa minä vaan sanoinkin, että vastalause sisältää erään hyvän ajatuksen, enkä siis lainkaan asettunut vastalauseen muiden ajatusten kannalle. Se ajatus, jota minä en ole voinut hyväksyä, on juuri sen ensimäisessä lauseessa, jonka mukaan kaikki, valtiopäiväpäätökset, eduskunnan kirjelmät, valiokunnan mietinnöt, laadittaisiin yksinomaan suomenkielellä. Siinähän 35 §:n muodostus eroaa suuresti, kun siinä sanotaan että kaikki laaditaan kummallakin kielellä. Siis yhtäläisyys ei ole kovinkaan suuri. On myöskin olemassa joltinenkin asiallinen ero valiokunnan enemmistön ehdotuksen ja minun ehdotukseni välillä. Muuten on omituista, kun yksityisesti ja vieläpä täällä julkisestikin huomautetaan kummaltakin puolelta, että eihän heidän ehdotuksellaan ole mitään asiallista eroa sosialistien ehdotuksen kanssa. Herran nimessä, jollei ole mitään asiallista eroa, niin miksi kiistellään! Olisihan saanut ilman keskustelua hyväksyä meidän ehdotuksemme.

Täällä edustaja Setälä kysyi aamupäivällä jo, kuka sen ruotsinkielisen tekstin tarkistaa. Nyt on hän itse vastannut, joten minun ei ole lainkaan tarvis vastata siihen. Koska hän sen tiesi, miksi hän sitä sitte kysyi? Minä yhdyn täydellisesti siihen, että sen tarkistavat toimitus- ja tarkastusvaliokunnat eduskunnan siihen valtuuttamina. Ja kun toimitus- ja tarkastusvaliokunnat siten tarkastavat myöskin ruotsinkielisen tekstin, sekin saavuttaa täydellisen pätevyyden ja virallisuuden; silloin ei ole mitään ristiriitaa 35 §:n ensimäisen lauseen ja minun lisäykseni välillä, sillä sen tarkastuksen kautta juuri ruotsinkielisen tekstin pitää tulla ja tulee täysin lailliseksi, kun eduskunnan asianomaiset valiokunnat eduskunnan valtuuttamina sen lopullisesti tarkastavat. Ruotsalaisella kansanpuolueella on ollut epäilystä, että tässä rikotaan eräs periaate, joka heille on sangen kallis. Meillä, tämän välitysehdotuksen laatijoilla ei ole ollut vähintäkään aikomusta siihen periaatteeseen kajota, me olemme tahtoneet tässä asiassa asettua puhtaasti käytännöllisyyden kannalle, käytännöllisyyden vaatimuksia noudattamaan, mitään periaatteellisia näkökohtia huomioon ottamatta. Kyllä olemme ottaneet kuitenkin huomioon sen

periaatteen, että ruotsinkielen oikeuksia ei asiallisesti loukata. Ja jos tämä väliehdotus käsitetään tällaisena käytännöllisenä ehdotuksena eikä minkäänlaisena periaatteellisena, niin minä luulen ja toivon, että ruotsalainen kansanpuolue siihen alistuu, jos se tulee hyväksyttäväksi, ilman mitään tyytymättömyyttä tai katkeruutta.

Muuten minun mielestäni tämä välitysehdotus on ruotsalaiselle rahvaalle ja ruotsalaiselle lakitekstille edullisempi kuin valiokunnan ehdotus. Jos asetutaan ruotsalaisen rahvaan edun kannalle ja ruotsalaisen lakitekstin edun kannalle, niin onhan silloin parempi, että se täysin yhtäpitävänä suomalaisen tekstin kanssa ilmestyy eduskunnan toimitus- ja tarkastusvaliokuntien tarkastamana, kuin se kunnianasia, niin sanoakseni, että sekin teksti on täällä keskustelun pohjana, mutta kuitenkin ja juuri siitä syystä tulee ristiriitaisena ja epäselvänä julkisuuteen. Sitten kuitenkin olisi pakko turvautua suomalaiseen tekstiin, silloin kun halutaan tutustua lainlaatijain tarkoitukseen. Tästä minun välitysehdotuksestani on siis asiallista, käytännöllistä hyötyä ruotsalaiselle rahvaalle ja ruotsalaisille lakiteksteille.

Sen enempää ei minulla olekaan lisäämistä, sillä kaikkia niitä vastaväitteitä en halua kumota, mitä täällä on tehty. Ilmoitan samalla olevani valmis yhtymään edustaja Setälän toimitus- ja tarkastusvaliokuntien tehtävää koskevaan lisäykseen, vaikka olinkin pitänyt sen itsestään selvänä.

Ed. **Perttilä, E.**: Minun ei tekisi mieleni aivan paljoa vaivata eduskuntaa semmoisella asialla, josta on niin pitkältä keskusteltu kuin nyt kysymyksessä olevasta. Pyytäisin vaan sanoa niille, jotka ovat äärettömän paljon puhuneet tästä asiasta, että selityksissä, joita jo muutaman tunnin aika on annettu puhevuoroissa, ei ole minusta mitään uutta ilmestynyt, ja olisin erittäin tyytyväinen, jos tämmöisiä keskusteluja ei aivan paljoa jatkettaisi. Paha kyllä, on jo luvattu huolta pitää siitä, että yhä edelleen tulee samantapaista keskustelua eduskunnassa riittämään. Tosiaankin, jos tätä jatkuu, käy toteen tuo eräältä taholta lausuttu epäilys eduskuntamme kyvyttömyydestä emmekä me saa aikaan tosiaankaan mitään lakitekstejä. Mielestäni voitaisiin jo tällä kertaa keskustelu tähän jättää.

Ed. **Storbjörk**: Jag behöfver knappast säga, att jag står på samma ståndpunkt som hr Söderholm, men jag har dock nödgats be om ordet för att framhålla följande.

Vår demokratiska Landtdagsordning genomandas af rättfärdighet och rätt. På grund däraf har den svenska befolkningen och särskildt småbrukarene från Österbotten, visserligen med någon fruktan att den suometarianska nationalismens fåfänga skulle drifva dem till att förtrycka det svenska språket, men dock med förhoppning att Finlands folk lärt sig inse nödvändigheten af ett fridsamt och enigt arbete för vårt gemensamma fosterlands bevarande, sändt oss hit. Emellertid har jag med sorg konstaterat att inom denna kammare finnes en grupp, som tyckes vilja ett systematiskt utrotande af det svenska språket och ett undertryckande af detsamma vid denna landtdags förhandlingar. Hrr Paasikivis och Palméns reservation jämte andragandena från det suometarianska partiet äro härpå ett oförtydbart bevis. Man har försvarat denna taktik med att svenskarna fordomdags förtryckte det finska språket och att den finska befolkning nu har rätt att mäta med samma mått. Huruvida svenskarna fordom förtryckt det finska språket, är jag för min del icke kompetent att bedöma, men jag tror att äfven andra faktorer här spelat in. Emellertid synes det mig som en ganska lågsinnad hämnd att mäta med samma mått och ville jag hoppas att en sådan hämnd icke sist och slutligen skall diktera beslutet. Det är smärtsamt att nödgas inse, att här finnas män, hvilka med förbiseende af dyrbara intressen vilja uppoffra landtdagens tid med att få fastslaget den princip, enligt hvilken flertalet ägde rätt att förtrycka mindretalet. Det är smärtsamt därför att man har att frukta att en tredje kommer framdeles och använder samma vapen emot hela Finlands folk. Likställighetens princip skulle vara för oss ett starkt stöd. Jag skulle därför vilja hålla på att denna här skulle fastslås, och då likställighetsprincipen bäst uttalas i hr Söderholms reservation, skulle jag för min del be att få understöda denna.

Ed. **Castrén**: Pyysin puhevuoroa ainoastaan kannattaakseni edustaja Setälän viimeksi tekemää ehdotusta.

Ed. **Setälä**: Minulla oli tarkoitus vastata herra Tainion kysymykseen ja pyydän sen tehdä, vaikkakin hän nyt ei ole täällä. Hän kysyi minulta, miksi minä aamupuolella tein erään kysymyksen, koska kuitenkin tiesin siihen vastata. Minähän olin jo itse puheessani sanonut, että olin saanut yksityisesti asianomaisilta päivällisloman aikana selvityksen asiaan, joka minulle silloin oli aivan käsittämätön, nimittäin millä tapaa ehdotuksen puoltajain mielestä ruot-

salaiset tekstit kuitenkin saavuttaisivat laillisen pätevyyden, vaikka suomalaiset yksinään pantaisiin käsittelyn pohjaksi.

Ed. **Gustafsson:** Med nogsamt känd skiclighet ha här utmålats de skrämmande praktiska olägenheterna däraf, att svenska texter skulle affattas af landtdagen i dess helhet. Med större skäl kan man dock försäkra, att i många viktiga sakliga frågor folkombuden måste rösta utan att hafva kunnat fullständigt sätta sig in i hvarje detalj. Detsamma gäller också de finskspråkiga texternas affattning för de svenskatalande och till och med många finskatalande. I praktiken skall det helt säkert visa sig, att åtminstone de svenska texternas affattande icke skall upptaga kammarens tid så mycket. Här har af några talare, om jag rätt förstod dem, berörts mitt förslag till § 8 i denna arbetsordning, där jag föreslog ändring af ordet „må" till „skall". Detta förslag upptog ungefär 2 minuter af kammarens tid, och hade ock en viss saklig vikt, då det gällde en uttrycklig bestämning därom, att omröstningarna i utskotten skulle vara öppna. Förslaget gälde dessutom också den finska texten, som icke häller var fullt tydlig. Jag måste också för min del protestera emot hrr Palméns och Paasikivis förslag, som är ett försök att i en arbetsordning insmuggla ett uttalande af landtdagen om att finska språket skulle vara dess enda egentliga språk. Beträffande de framställda tilläggsförslagen är det svårt att egentligen nu här börja bestämma någonting Det bör praxis få afgöra . Kanske skulle ett sådant förfarande, som föreslagits i detta betänkande, vara ganska lyckligt äfven för den finska textens affattande. Jag skulle emellertid hälst föredraga hr Söderholms förslag, men då detta nu synbarligen icke vinner pluralitet, ber jag också för min del få omfatta hr Setäläs förslag.

Ed. **Bäck:** En tahdo paljon puhua, kun täällä on jo niin paljo puhuttu, mutta kuitenkin tahdon kajota erääseen epäjohdonmukaisuuteen, jonka olen ollut huomaavinani suometarlaisen puolueen lakiauktoriteettien lausunnoissa. He ovat puhuneet paljon siitä, että suomea puhuvat edusmiehet eivät voi kirjoittaa ruotsinkielisen valtiopäiväpäätöksen alle, mutta kuitenkin he vaativat, että ruotsinkieliset edusmiehet kirjoittavat suomenkielisen valtiopäiväpäätöksen alle. Tämä on minun mielestäni epäjohdonmukaisuutta. Ehkäpä nämä mainitut lakimiehet ajattelevat, että ruotsalaisten ei tarvitse olla sen parempia kuin meidän vanhat senaattorimme. He myöskin olivat valmiit silmiään räpäyttämättä

kirjoittamaan nimensä venäjänkielisten alkukirjoitusten alle. Ja kuitenkin olen niin rohkea, että uskallan väittää, että mainituilla senaattoreilla hyvästä halustaan ja palkitusta ahkeruudestaan huolimatta ei kuitenkaan ollut sen enempää taitoa venäjänkielessä, kuin että he auttavasti saattoivat kirjoittaa venäjänkieliset nimensä mainittujen asiapaperien alle. Tämänkö tähden suomettarelaisen puolueen lakimiehet nyt vaativat, että me ruotsalaiset kirjoitamme nimemme sellaisten valtiopäiväpäätösten alle, joita moni meistä ei oikein ymmärrä.

Olen myöskin niitä, jotka kannattavat herra Söderholmin ehdotusta. Jos tahdotaan oikeutta ja kohtuutta noudattaa, niin ei voi menetellä millään muulla tavalla kuin siten, että valtiopäiväpäätökset asetetaan alkuperäisinä meidän eteemme niin hyvin suomenkielellä kuin ruotsinkielellä. Silloin niin hyvin suomalaiset kuin ruotsalaiset voivat omaatuntoaan loukkaamatta kirjoittaa niitten alle.

Ed. **Nevanlinna:** En aijo vaivata eduskuntaa monilla sanoilla. Kun eduskunnassa oli kysymys tulkinnan toimeenpanosta, lausuin minä julki sen mielipiteeni, että saatoin hyväksyä edustaja Rosenqvistin silloin esillä olleen ehdotuksen ensimäisenkään ponnen ainoastaan sen nojalla, että se mielipide, jonka mukaan on oikein ja kohtuullista ruotsalaiselta rahvaalta odottaa, että se tänne lähettää ainoastaan suomenkieltä taitavia edustajia, ei ole tähän asti ollut niin yleinen ja voimakas, että tuota rahvasta olisi voitu kohtuullisesti katsoa velvolliseksi tällä kertaa niin menettelemään. Kun minä puolestani tässä asiassa hyväksyn herrojen Paasikiven ja Palménin ehdotuksen, niin pyydän myöskin saada lausua julki, että minä voin hyväksyä senkään kaksikielisyyden, joka siihen sisältyy, ainoastaan tällä samalla syyllä ja perustuksella. Asiasta voisi kyllä sanoa paljon muutakin, m. m. niistä ruikutuksista, joita täällä taas on saatu kuulla ruotsalaisen puolueen taholta, ja siitä mielestäni suorastaan käsittämättömän pintapuolisesta oikeuskäsityksestä, joka sieltä aina tuodaan esiin. En kuitenkaan tahdo vaivata eduskuntaa pitkillä periaatteellisilla lausunnoilla. Mutta sen vertaa en malta olla tässä yhteydessä sanomatta, että oikeus ja kohtuus ei ole se, että pienoinen vähemmistö tyranniseeraa enemmistöä ja pakoittaa sitä alistumaan kaikenlaisiin rasituksiin, kiusoihin ja vaivoihin. Oikeus ja kohtuus on se, että asiat järjestetään niin, kuin kokonaisuuden etu ja menestys vaatii.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Inga principiella skäl skulle hindra mig att omfatta 35 §, sådan den formulerats af sjumannakomitén, om jag också skulle föredraga hr Söderholms reservation. Jag utgår då från den förutsättningen, att 35 § bör tolkas såsom den på förmiddagen tolkades af hrr Setälä och Cederberg, eller från den förutsättningen, att den senare delen af paragrafen icke kan anses stå i strid med den första meningen, som uttalar den principiella ståndpunkten. Däremot skulle hvarje hänsyn till humanitet och rättvisa, för att icke tala om den rättsliga sidan af saken, hindra mig att omfatta hrr Paasikivis och Palméns reservation. Hr Paasikivi uttalade på förmiddagen den förmodan, att de svenska talande skulle ega tillräckligt förstånd att fatta innebörden af hr Tainios förslag. Jag tror detsamma kan sägas om förhållandet mellan detta förstånd och den verkliga innebörden af hrr Palméns och Paasikivis förslag. Jag tror, att man till fullo inser den „oskyldiga praktiska" karaktär detta förslag förklarats ega och jag tror, att man tillfullo uppfattar den om jag så får säga metafysik, som gömmer sig bakom detta förslag och som också kommit till uttryck i åtskilliga petitioner vid denna landtdag. Det föreligger faktiskt en skillnad mellan denna reservation och 35 §, sådan sjumannakomitén föreslår den. Denna principiella skillnad har på ett tydligt sätt på förmiddagen angifvits af hr Sirola och på eftermiddagen af hr Tainio, och denna principiella skillnad kan ingen försöka få bort. Den står klar för enhvar, som vill förstå saken, och det är denna principiella skillnad, som enligt min tanke innebär, att denna reservation står i strid med humanitet och rättvisa och gör det för mig omöjligt att kunna omfatta densamma.

Ed. **Johansson:** Vid behandlingen af föreliggande fråga hade man kunnat hoppas, att resultatet, i enlighet med det af den tidigare behandlade tolkningsfrågan, skulle blifva något helt annat än det nu blifvit, ty man kunde hoppas, att landtdagens starkaste parti sist och slutligen skulle fälla utslaget också här, och att detta utslag i enlighet med detta partis språkpolitik blefve å ena sidan ett nytt nederlag för språkpartierna och å andra sidan en ny seger åt förstnämnda parti. Orsaken till att dessa förhoppningar nu i någon mån gäckats är icke svår att fatta. En del socialister, med hr Tainio i spetsen, hafva, så synes det mig, icke blifvit fullt trogna de grundpriciper, hvilka tidigare fastslagits att gälla i språkfrågan. De hafva med eller mot sin vilja kastat sig in i språkstriden, och att detta skett till förfång för det ena

af de två språken, torde ej kunna bortresoneras. Det är mot detta förfaringssätt jag ber att få uttala mitt ogillande.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken hyväksyy vastaehdotukseksi edustaja Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty edustajain Palménin ja Paasikiven tekemä ehdotus.

Lippuäänestyksessä annettiin 90 jaa- ja 88 ei-ääntä.

2:o. Ken hyväksyy vastaehdotukseksi edustaja Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty edustaja Haverin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o. Ken hyväksyy vastaehdotukseksi edustaja Söderholmin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty edustaja Tainion tekemä ehdotus ilman hänen sittemmin tekemäänsä lisäystä.

Lippuäänestyksessä annettiin 32 jaa- ja 154 ei-ääntä.

4:o. Ken hyväksyy vastaehdotukseksi edustaja Tainion tekemän alkuperäisen ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty edustaja Tainion tekemä ehdotus sillä lisäyksellä, jonka hän siihen myöhemmin esitti.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

5:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy edustaja Tainion tekemän ehdotuksen lisäyksineen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on edustaja Setälän tekemä ehdotus lisäyksineen hyväksytty vastaehdotukseksi.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

6:o. Ken hyväksyy valiokunnan ehdotuksen 35 §:n, vastaa jaa; jos ei voittaa, on edustaja Tainion tekemä ehdotus lisäyksineen hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta **35 §:ään** nähden oli **hyväksynyt** edustaja **Tainion** tekemän **ehdotuksen lisäyksineen.**

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Estlander:** Jag anhåller vördsamt att få reservera mig emot beslutet, under åberopande af de skäl, jag haft äran under diskussionen anföra.

Ylläolevaan vastalauseeseen yhtyivät edustajat Cederberg, Ahlroos, Storbjörk, Näs, Söderholm, Wasastjerna, Sundblom, Hedberg, Oljemark, Karlsson, Bäck, Slätis, Schoultz, Neovius, A., Neovius, D., Ehrnrooth, Rosenqvist, V. T. ja Nix.

§:t 36—40 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta sekä tähän kuuluva **otsake.**

Nimikkeen: „Ehdotus Suomen eduskunnan työjärjestykseksi" johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Paasikivi:** Viitaten eduskunnan ennen tekemään päätökseen ehdotan, että sana „eduskunnan" muutetaan sanaksi „kansaneduskunnan".

Ed. **Renvall:** Se päätös, joka eduskunnassa on tehty, ei ole ollut mikään eduskuntaa sitova; ja vedoten niihin syihin, jotka olen ennen esittänyt, en voi katsoa, että eduskunta voisi tällä tavalla saada muutetuksi, jos kohta muodollistakaan kohtaa perustuslaissa. Ja on asia sentähden minun mielestäni, kun se kerran on virallisesti ratkaistava, käsiteltävä sillä tavalla, kuin perustuslain muutoksesta on määrätty. En voi käsittää, että eduskunta voi millään päätöksellä muuttaa nimeään, sitä nimeä, joka perustuslaissa on. Katson, että eduskunnan velvollisuus on pysyttää se nimi, mikä sillä on V. J:ssä: „Suomen eduskunta" tai „Suomen Suuriruhtinaanmaan eduskunta".

Ed. **Setälä:** Minäkin puoltaisin, että hyväksyttäisiin nimi: „Suomen eduskunnan työjärjestys" syystä, että Valtiopäiväjärjestyksessä ei „kansaneduskunta"-sanaa ensinkään käytetä. Se tavataan ainoastaan johdannossa, joka ei ole eduskunnan hyväksymäkään semmoisenaan, vaan on lisätty myöhemmin. Siinäkään ei puhuta edes tästä eduskunnasta, vaan kansaneduskunnasta yleensä; siinä käytetty sana tarkoittaa sekä vanhaa että uutta eduskuntaa. Sitäpaitsi on nimi „eduskunta" mukavampi, lyhyempi. Tarkoitus on tietysti sama, muu tässä ei ole kysymyksessä kuin kansaneduskunta, ja on siis asiallisesti aivan sama, käytämmekö sanaa „eduskunta" vai „kansaneduskunta". Mutta koska ainoastaan nimi „eduskunta" on käytetty Valtiopäiväjärjestyksessä ja koska se on lyhyempi, niin minusta olisi todellakin syytä sopia tämän nimen käyttämisestä.

Ed. **Listo:** Minä pyydän lyhyesti ilmoittaa, että olen tässä nimiasiassa aivan samalla kannalla kuin edustaja Setälä.

Ed. **Erkko:** En tahdo uudestaan herättää keskustelua, joka aikaisemmin tästä asiasta pidettiin, vaan pyydän, että eduskunta pysyisi siinä päätöksessä, jonka se ennen teki ja siis hyväksyisi nimen „kansaneduskunta".

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, esitti herra Puhemies eduskunnan vastattavaksi seuraavan **äänestysesityksen:**
Ken hyväksyy nimikkeeksi: »Suomen eduskunnan työjärjestys», vastaa jaa, jos ei voittaa, käytetään nimekkeenä: »Suomen kansaneduskunnan työjärjestys».
Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten nimekkeeksi oli hyväksytty: Suomen eduskunnan työjärjestys.

Esitysehdotuksia.

Uutta alkoholilainsäädäntöä koskevia eduskuntaesityksiä esitettiin seuraavat:

n:o 1, Ehdotus laiksi alkoholinpitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuomisesta, myymisestä ja kuljettamisesta (Liitteet IV,1, siv. 5),

jonka perustelujen lopun julkiluki ed. **Räsänen,** ehdottaen sen lähettämistä talousvaliokuntaan;

n:o 2, Ehdotus laiksi alkoholinpitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuomisesta, myymisestä, kuljettamisesta ja varastossa pitämisestä (Liitteet IV,2, siv. 13),

jonka perustelut julkiluki ed. **Soininen,** pyytäen esitysehdotuksen lähettämistä talousvaliokuntaan;

n:o 5, Ehdotus laiksi alkoholinpitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuomisesta, myymisestä ja kuljettamisesta (Liitteet IV,3, siv. 30),

jonka perustelut julkiluki ed. **Aalto,** pyytäen esitysehdotuksen lähettämistä talousvaliokuntaan;

n:o 14, Ehdotus laiksi alkoholinpitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuonnista, myynnistä ja kuljetuksesta (Liitteet IV,4, siv. 37),

jonka julkiluki ed. **Ahlroos,** samalla lausuen

Jag ber att få föreslå, att landtdagen ville hänskjuta motionen till ekonomiutskottet, och ville jag för min del hafva framsagt till ekonomiutskottet, att 9 § i motionen, som är utarbetad af Nykterhetens Vänner, icke kan af mig godkännas, ehuru jag för öfrigt i hufvudsak förenar mig om motionen.

Ed. **Huoponen**: Johdonmukaisena sille esittämälleni toivomukselle, että vain anomusehdotusten ponnet luettaisiin ja noudattaen ed. Räsäsen esimerkkiä, en tahdo vaivata eduskuntaa lukemalla niitä perusteluja, joita tämä esitysehdotus sisältää, sitä suuremmalla syyllä kun huomaan että tuskin $^{1}/_{5}$ jäsenistä on täällä saapuvilla ja kun näiden perustelujen lukeminen veisi ainakin tunnin. Toivon sentähden, että jos sanomalehdet suovat, kuten toivon, esitysehdotuksille julkisuutta, eduskunnan jäsenet kiinnittävät mitä suurinta huomiota niille perusteluille, jotka ed. Viljakainen on laatinut, ja varsinkin tekevät sen silloin, kun asia palaa valiokunnasta. Jätän senvuoksi perustelujen lukemisen huomauttaen ainoastaan että näihin asiakirjoihin sisältyy kaksi eduskuntaesitystä, nimittäin »Ehdotus juovutusjuomain kieltolaiksi» ja »Ehdotus laiksi palo- ja väkiviinan valmistuksesta, kaupasta ja maahan tuonnista tieteellisiin tarkoituksiin ja teollisuuden tarpeeksi».

Mainitun esit. ehd. n:o 17, (Liitteet IV,5, siv. 47), allekirjoittajat luki sen jälkeen ed. **Huoponen** ehdottamalla asian lähettämistä talousvaliokuntaan.

Puhemies: V. J:n mukaan ovat eduskuntaesitykset, ellei niitä heti yksimielisesti lähetetä valiokuntaan, pantavat pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Tämän johdosta katsottiin puhemiesneuvostossa, ettei olisi asianmukaista, että nyt syntyisi pitempää lähetekeskustelua, vaan että esitykset pantaisiin pöydälle maanantain täysi-istuntoon. Kuitenkin on 4 edustajaa pyytänyt puheenvuoroa, ja oletan, että he aikovat puoltaa esitysten lykkäämistä valiokuntaan, joten pöydällepano ei tule kysymykseen. Tällä edellytyksellä annan puheenvuorot.

Keskustelu:

Ed. **af Ursin**: Koko Suomenmaassa löytyy nykyään suhteellisesti harvoja henkilöitä, jotka eivät palavalla innolla odottaisi yleistä kieltolakia. Varsinkin tuhannet noista kurjista henkilöistä, jotka ovat joutuneet kamalan juoppouspaheen alaisiksi, oikein huokaamalla huokaavat: »jospa vain saisimme kieltolain».

Voi sanoa, että kieltolakikysymys ehkä on ainoa sisällinen asia, joka aivan itsetietoisesti yhdistää koko kansamme, vähäisiä osia lukuun ottamatta, yhdeksi ainoaksi sopusointuisaksi kansaksi. Ei siis ole kumma, että kieltolakiesityksiä on tulvinut eduskunnalle sangen monta. Ne ovat koko kansamme hätähuutoja äärettömässä tuskassa. Sitä kummallisempaa on, että vielä kuuluu huhuja eräästä hallituksen esityksestä, joka olisi tulossa ja asettuisi aivan toiselle kannalle, kannalle, joka aukaisisi takaportin tälle turmiolliselle nesteelle, joka syöksee niin monta toivorikasta kansalaista perikatoon. Olen kosketellut tätä asiaa, koska toivon, että eduskunnan suuri enemmistö ei pane mitään painoa tälle huhulle, vaan käsittelee nyt esilläolevia esityksiä niinkuin tämmöistä huhua ei olisi olemassa. Toivonpa sitäkin, ettei hallitus tulekaan esittämään mitään semmoista esitystä, joka asettuisi kunnallisen kielto-oikeuden perustukselle, koska olen vakuutettu, että hallitus ei tahdo käydä aivan jyrkästi kansan selvään ja melkein yksimielisesti lausuttua tahtoa vastaan, joka epäilemättä täällä jo sosialistien ja suomenmielisten, etenkin suomalaisen puolueen yhteisillä äänillä aivan varmasti saisi loistavan vahvistuksen. Toivon myös, ettei eduskunnan milloinkaan tämän mielipiteensä läpiajamiseksi tarvitsisi ryhtyä ajattelemaan minkäänlaista erityistä toimenpidettä suostuntaverotuksen alalla. Olen tahtonut lausua ainoastaan nämä muutamat sanat, kun asia lykätään valiokuntaan ja siellä tulee käsittelynalaiseksi, jotta ne otettaisiin mikäli mahdollista tarkkaan huomioon.

Ed. **Paasikivi**: Minä olen aikoinani ollut jonkun verran osallisena sen ehdotuksen tekemisessä tai oikeastaan tarkastamisessa, jonka pohjalle nämä kaikki esitysehdotukset ovat valmistetut ja joiden joukossa myöskin on se esitysehdotus, jonka ed. Soininen julkiluki, ja joka on meidän ryhmästä annettu. Kun kuitenkin muiden valtiopäivätöiden vuoksi en ole ollut tilaisuudessa ottamaan osaa tämän lakiehdotuksen viimeiseen tarkastukseen, niin en ole kirjoittanut nimeäni sen alle, vaikka minä, kuten meidän valtiopäivämiesryhmämme ja koko puolueemme, hyväksyn kieltolain, jonka kautta alkoholipitoisten aineitten valmistaminen, myynti- ja maahantuonti tulee kielletyksi, ja toivon sen vuoksi, että asia valiokunnassa saapi suotuisan käsittelyn.

Useata eduskunnan jäsentä ja myöskin henkilöitä eduskunnan ulkopuolella oudoksuttaa arvatenkin se asiantila, että näillä valtiopäivillä tulee esitettäväksi useita suuria esitysehdotuksia. Onhan selvää, että tällainen menettelytapa, että eduskunnan jäsenten täytyy ruveta suuria lakiehdotuksia valmista-

maan saadaksensa asiat ajatuksensa mukaisesti esille, on jotakin tavatonta eikä voi aikaa myöten jatkua. Syynä siihen, minkä vuoksi meidän ryhmämme on katsonut pitävänsä esittää kolme tällaista suurta lakiehdotusta, joiden joukossa tämä on yksi, on se yksipuolisuus, jolla hallitus on valmistanut suuria uudistusasioita, sekä se viivytteleväisyys, jota se muun muassa tässä asiassa on osoittanut. Olemme jättäneet eduskuntaan esitysehdotuksen uudeksi torpparilaiksi, ja niin on myös sosiaalidemokraattinen puolue tehnyt. Tämän olemme, kuten sanottu, tehneet yksinomaisesti sen vuoksi, että se tapa, jolla hallitus on agraariasioita valmistanut, on meistä ollut perin yksipuolinen, katsoen sen komitean kokoonpanoon, jossa niitä parasta kättäkin valmistellaan. Ja nyt on eduskunta siinä asemassa, että se ei enää kaipaa hallituksen esityksiä, mikäli koskee torpparilakia. Ja samassa asemassa eduskunta olisi myöskin muihin tilattoman väestön kysymyksiin nähden, elleivät nämä asiat olisi sellaisia, että niitä ei voi esityksen muodossa esille ottaa, vaan ovat anomuksina esille tuotavat. — Tämä asianhaara on ollut syynä myöskin siihen, että olemme olleet pakoitetut valmistamaan laajan, kunnallisia äänioikeusoloja koskevan lakiehdotuksen. Siinä asiassa on hallitus pitkän aikaa viivytellyt ja kun se vihdoin on asiaan käynyt käsiksi, niin se, asettaessaan sitä valmistamaan komitean, on osoittanut siinäkin erinomaista ja meidän mielestä kummastuttavaa yksipuolisuutta, mitä tulee komitean kokoonpanoon. Ennen mainittu seikka on myös meille ollut aiheena valmistamaan tämän esityksen kieltolaiksi, sillä tässäkin asiassa on hallitus, vaikka sillä kyllä on ollut hyvästi aikaa, vasta aivan äskettäin saanut valmiiksi ehdotuksen, joka, niinkuin sanomalehdistä on käynyt selville, ei meidän ryhmää tyydytä.

Mitä tulee esillä oleviin esitysehdotuksiin, niin niissä anomusten perusteluissa, jotka luettiin, on vastattu useampiin niihin vastaväitteisiin, jotka julkisuudessa on esitetty kieltolakia vastaan. Minä en tahdo senvuoksi niihin sen pitemmältä kajota, mutta yksi puoli niissä on, johon katson olevan syytä muutamalla sanalla kosketella. Se on kieltolain ja sen voimaan panemisen finanssipuoli, kysymys siitä, mitä tällaisen lain voimaan paneminen on vaikuttava Suomen valtion finansseihin. On huomautettu, että tässä olisi suuria vaikeuksia voitettavana, ja myönnettävä todella on, että tällä asian puolella on jotenkin suuri merkitys, sillä 10 miljoonan markan tulojen vähenemisen kieltolain toimeeepaneminen aiheuttaisi. Mutta voittamattomia eivät ole nämätkään vaikeudet, ja jo ennenkin kun täydellinen verotuksen uudistus valtion rahahallinnon alalla voidaan toteuttaa, näyttää minusta mahdolliselta kieltolain toimeenpaneminen

ja sen johdosta tarvittavien uusien tulojen hankkiminen muulla sopivalla tavalla. Saattaahan siinä kohden ajatella, ainakin viimeisenä keinona, väliaikaista, vaikkapa 10 taikka 15 pennin tullin korotusta tupakka- ja kahvikilolta ja ehkä 5 á 10 p:n korotusta, tosin muutenkin jo raskaan tullin alaisesta sokerista, jos nim. kieltolain voimaan paneminen tästä riippuu.

Mutta tämä finanssipuoli on tietysti tarkasti harkittava ja siinä kohden minusta näyttää, ennenkuin kysymys lopullisesti harkitaan, olevan tarpeellista, että asia menisi valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi. Tahtoisin valiokunnan harkittavaksi esittää, eikö olisi syytä eduskunnan, samalla kuin kieltolaki hyväksytään, lykätä sen toimeenpano pariksi tai korkeintaan kolmeksi vuodeksi, sekä samalla kehottaa hallitusta ottamaan harkittavaksi, mihin toimenpiteisiin kieltolain johdosta valtion finanssihallintoon nähden olisi ryhdyttävä sekä antamaan ensi tilassa eduskunnalle ne ehdotukset, jotka asian järjestämiseksi havaittaisiin tarpeellisiksi.

En kuitenkaan tahdo ehdottaa, että eduskunta nyt heti päättäisi lähettää tämän kysymyksen valtiovarainvaliokuntaan. Se voi nähdäkseni ensin mennä talousvaliokuntaan, mutta sittemmin olisi valtiovarainvaliokunnan lausuntokin asiasta hankittava.

Ed. **Hedberg**: Jag har undertecknat det utaf hr Ahlroos upplästa motionsförslaget, oaktadt jag icke till alla delar förenar mig om de uti lagförslaget ingående paragrafernas innehåll. Då jag emellertid blir i tillfälle att göra dessa afvikande åsikter kända i det utskott, dit helt visst motionen kommer att remitteras, inskränker jag mig till att ha gjort endast detta uttalande.

Ed. **Bäck**: Jag ber också att få till protokollet antecknadt, att, ehuru jag har underskrifvit den af hr Ahlroos inlämnade motionen, jag likväl icke i detalj kan godkänna densamma. Jag förbehåller mig därför öppen talan, när ärendet framdeles kommer före.

Ed. **Nuorteva**: Yhtymällä siihen, mitä ed. af Ursin jo esitti, en voi olla lausumatta mielipahaani siitä, että tämänpäiväinen tarpeeton ja hedelmätön keskustelu sekä sitä seurannut äänestysurheilu ovat estäneet asiallisen keskustelun näistä koko meidän kansallemme niin tuiki tärkeistä asioista. Minä luulen että Suomen kansa paljoa suuremmalla mielihyvällä olisi kuullut tiedon, että Suomen kansaneduskunta tarpeellisella harkinnalla ja myötätuntoisuudella on ottanut vastaan nämä kieltolaki-

esitykset kuin tiedon siitä, että se koko päivän on uhrannut tarpeettomaan muodollisuuksilla ratsastamiseen.

Ed. **Söderholm**: Hr Paasikivi har tagit sig anledning att i sammanhang med denna remissdebatt rikta ett skarpt klander emot regeringen för att den icke skulle hafva utvecklat tillräcklig energi vid förberedandet af lagförslag till innevarande landtdag. Det stora antal propositioner uti mycket viktiga ämnen, som redan öfverlämnats till landtdagen, och den intensiva värksamhet, som fortsättningsvis pågår inom senaten för att slutföra behandlingen af ärenden, hvilka ytterligare skola öfverlämnas till landtdagen, vittnar om att detta klander är fullkomligt omotiveradt. Jag har endast velat få detta till protokollet antecknadt.

Ed. **Palmén**: Niin suurella mielenkiinnolla kuin seurasin ed. Paasikiven esitystä, yhtä vähän minä käsitin, mitä aihetta ed. Nuortevalla oli muistutukseensa. Asianlaita on se, että jokainen eduskunta maailmassa, kun ratkaisu on kysymyksessä, on pakotettu keskustelemaan ja esittämään syitä. Kun asioita on lähetettävä valiokuntaan ja kaikki olemme selvillä siitä, että kysymys vaatii tarkastusta, niin ainoastaan ne lausunnot ovat tärkeät, jotka tuovat jotakin uutta esille. Ja arvatenkaan ei kieltolakiasiassa olisi mitään erityisen uutta esiin tuotavaa; asia on niin tyystin jo punnittu, että me nyt kaipaamme vaan sellaista lisäselvitystä, minkä valiokunta voi antaa. Kaikki muu puheleminen sopii paraiten silloin, kun ratkaisu tulee. Keskustelu tänään on hyödytön, jos vaan tahtoo urheilla puhumalla tarpeetonta. Asiallisesti uutta sitä vastoin ainakin minä puolestani olen mielelläni kuunteleva.

Ed. **Hänninen (Valpas)**: Minun mielestäni ei tästä asiasta oikeastaan maksaisi vaivaa pitää mitään tarpeettomia puheita, mutta ed. Paasikiven lausunto velvoittaa sanomaan edes jonkun sanan. Hän hyökkäsi kiivaasti nykyisen hallituksen kimppuun. Sen johdosta pyydän hiukan muistuttaa entisyyttä. Kieltolakiasia, kuten yleisesti puolueiden keskinäisessä kilpailussa myönnetään, on ollut ensimäiseksi sosiaalidemokraattisen puolueen ohjelmassa eikä suomettarelainen puolue suinkaan etupäässä ole vienyt sitä eteenpäin. Sentähden olisi ollut kohtuullista, että ed. Paasikivi olisi antanut siitä meillekin kunniaa niin paljon, kuin halusi itselleen. Silloin kun me tätä asiaa ajoimme, taistelivat vielä suomettarelaiset sitä vastaan. He ilmoittivat sanomalehdissään väkijuomia, ja meidän täytyi hommata kaikellaisia lähetystöjä ja muita sivustapäin, jotta ne olisivat vaikuttaneet, että nuo turmiolliset väkijuomat olisivat joutuneet

pois suomettarelaisista lehdistä ja sillä lailla jossain määrin tuota turmiollisuutta olisi estetty edes yksityisesti, kun ei yleisesti voitu. Ja kun suomettarelaiset olivat hallituksessa, oli kansan keskuudessa jokseenkin voimakas mielipide, että pitäisi saada kieltolakiesitys. Pyydän huomauttaa, että suomettarelaiset yhtä hyvin ja yhtä suurella halulla viivyttivät sitä hanketta kuin ovat viivyttäneet nykyisetkin hallituksen jäsenet. Vasta kun nykyinen äänioikeus on saatu, on monille herrasmiehille tullut kiire, sillä olisihan selvä asia, että jos me sosiaalidemokraatit olisimme saaneet yksin kalastaa näin voimakkaalla aseella kuin kieltolakiasia on, niin olisimme sillä saavuttaneet kenties kuinka suuria vaalituloksia. Olkoon merkitty ed. Paasikiven puheen johdosta, että kalastuskilpailu etupäässä, enemmän kuin puhdas raittiusharrastus, ymmärtääkseni on pakoittanut suomalaisen puolueenkin ratkaisevasti ottamaan kieltolain ohjelmaansa, samoin kuin se on pakoittanut siihen muutkin porvaripuolueet. Tämä vain vastakohdaksi ed. Paasikiven esitykseen.

Ed. **Paasikivi**: Minä luulen, että ed. Valpas on sinne taakse kuullut aivan väärin, mitä minä puhuin. Minä en ole tahtonut ottaa meidän puolueellemme kieltolakiasiassa mitään kunniaa. Minä tiedän sen, että sosiaalidemokraattinen puolue on ensimäisenä ottanut kieltolakiasian ajaakseen. Ei tässä ollut ollenkaan puhe siitä. Minä olen ensimäinen myöntämään sosiaalidemokraatiselle puolueelle sen ansion, mutta, kuten sanottu, luulen, että ed. Valpas on väärin kuullut, mistä oli kysymys.

Ed. **Huoponen**: Pyydän anteeksi, että talousvaliokunnan jäsenenä, johon nämät eduskuntaesitykset lähetetään, katson velvollisuudekseni pyytää puoheenvuoroa, koska täällä näkyy tulevan riita kunniasta, kuka ennemmin ja enemmän on kieltolakiasiaa ajanut. Minä puolestani en tahtoisi ed. Valppaankaan väitteelle myöntää täyttä oikeutta. Jos oikein muistan, niin luulen, että sosiaalidemokraattinen puolue perustettiin vasta Forssan kokouksessa vuonna 1902 (Huutoja: Suuri erehdys!) nimittäin oikein varsinaisena puolueena (Huutoja: 1899!). Toivon, että nämä herrat antavat minun rauhassa puhua ja että puheenjohtaja tekee minulle oikeutta. Tämän johdosta pyydän mainita, että minulla oli kunnia talonpoikaissäädyssä 1900 vuoden valtiopäivillä jättää anomus kieltolakiasiassa, ja totuuden mukaan täytyy minun nyt tässä tunnustaa, että jokseenkin voimakas mielipide talonpoikaissäädyssä ja suomettarelaisen puolueen johtomiehet pitivät tätä anomusta epärehellisessä tarkoituksessa tehtynä kansan kiitoksen saavuttamiseksi. He olivat sitä mieltä, ettei vakaumus voi johtaa kieltolain vaatimiseen.

Mitä nyt suomettarelaiseen hallitukseen tulee, niin pyydän senkin johdosta huomauttaa, että 1904 vuoden valtiopäivillä nimenomaan kansan yksimielisestä vaatimuksesta pyydettiin, että hallitus olisi tehnyt ehdotuksen ainakin kunnallisen kieltolain aikaansaamiseksi. Mikäli varmuudella kerrotaan, asetti senaatti komitean tätä asiaa tutkimaan, mutta jo ensimäisessä istunnossa, kun tämä asia otettiin käsittelyn alaiseksi, joutui komitea niin suureen erimielisyyteen, ettei minkäänlaista ehdotusta voitu aikaansaada.

Tämä luultavasti on totuuden kanssa yhtäpitävää, jonka tähden minä pyydän, että herrat sopivat keskenään siitä, kenelle nyt tulee kunnia kieltolain voimakkaan mielipiteen esille tuomisesta.

Ed. **Kares**: Kyllä on koko lailla joutavaa, että ne miehet, jotka ovat olleet raittiusväen riveissä, rupeavat tänä hetkenä, jolloin todella ensi kerran yleinen kieltolakiesitys on esitettävä, väittelemään: minä olen enemmän tehnyt kuin sinä. Minä huomautan vain, että koko raittiuskansa on ollut aivan viime aikoihin saakka kunnallisen kieltolain kannalla, ja suomalaisen puolueen hallitus seisoi takavuosina myös kunnallisen kieltolain kannalla, siis samalla, kuin raittiusväki silloin. Jos täällä kunniasta kerskaillaan, niin kutka Tampereella raittiuskokouksessa, missä ensi kerran varsinaisella päätöksellä määriteltiin raittiuskansan kanta kieltolakiin, kutka siellä mahtoivat kannattaa yleistä kieltolakia, elleivät juuri muutamat »suomettarelaiset». Sosialistit ja muut olivat kunnallisen kieltolain kannalla. Minusta on arveluttavaa ruveta kerskaamaan asiassa, jossa jokaisella on jotakin omallatunnollaan.

Ed. **Arajärvi**: Minä tahdon ainoastaan huomauttaa siitä kierosta tavasta, jolla ed. Valpas täällä esitti asioita. Voin mainita aikanaan olleeni suomalaisen puolueen sanomalehden toimittajana, johon ei ed. Valpas ainakaan lähettänyt mitään toivomuksia, eikä ed. Valpas edes liene sanomalehdimiehenä tunnettukaan vielä silloin, kun me jo puolustimme kieltolakia ja olimme viinaksista ilmoittamatta.

Mitä muuten raittiusasiaan tulee, on sen ajamisesta jo historia olemassa, ja ed. Valpas vanhana raittiusmiehenä epäilemättä tuntee sen ja ehkä myös myöntää, jos hän vertaa siihen omaa lausuntoaan, että hän on kierosti puhunut ja jos kukaan samalla koettanut kalastaa.

Ed. **Vuolijoki, S.**: Vaikka ed. Paasikivi sanoi, ettei hän tahdo puolueelleen kunniaa niittää siitä, että sen puolueen taholta on

muun muassa tehty esitysehdotus kieltolaista, niin minä kuitenkin käsitän hänen sillä puolueelleen kunniaa niittävän. Niihin lausuntoihin taas, joita ed. Valpas toi esille suomalaisen puolueen kannasta kieltolakiin nähden, tahtoisin lisätä yhden pienen tosiseikan ja se on se, että kun suomalainen puolue piti puoluekokousta 1905 kesällä, se silloin puoluekokouksessa asettausi kunnallisen kielto-oikeuden kannalle ja asetti komitean viipymättä kotimaiselle hallitukselle jättämään esityksen. Mutta tämä komitea, kerrotaan, tiedusteli asiaa kotimaisen hallituksen jäseniltä, ja oli miten tahansa, mutta summa on, että mainittu komitea laiminlöi tehtävänsä, ei jättänytkään kotimaiselle hallitukselle mitään puoluekokouksen päätöksiä, ei jättänyt ennen suurlakkoa, eikä sen jälkeen, ei ennenkuin vasta seuraavana vuonna, kun kotimaisessa hallituksessa olivat toiset miehet, ne, jotka siellä nykyään istuvat, kuuluisiksi tulleet »lailliset». Kerrotaanpa vielä, että tämä komitean laimiinlyönti tapahtui sentähden, että komitean jäsenet edeltäkäsin, skandaalia peläten, eivät uskaltaneet jättää puoluekokouksen päätöstä hallitukseen, koska jotenkin varmaan tiesivät, minkä vastauksen sieltä olisivat saaneet. Ed. Huoposelle tahdon huomauttaa, että sosiaalidemokraattinen puolue perustettiin vuonna 1899 sekä että Forssan puoluekokous oli v. 1903 eikä 1902.

Ed. **Soininen:** Minunkin mielestäni on tämä keskustelu jotensakin ikävä silloin, kun yleinen kieltolaki niin yksimielisesti on eri puolueitten toimesta näillä valtiopäivillä esitetty. Mutta kun se kerran on tullut puheeksi, niin pyydän saada lausua muutaman sanan. Minä en tahdo millään tavalla vähentää sitä kunniaa, jota sosiaalidemokraattinen puolue on saavuttanut ottamalla ohjelmaansa yleisen kieltolain; se tunnustettakoon kernaasti. Mutta tahdon kuitenkin huomauttaa, että varsinainen raittiusväki oli ottanut kieltolain ohjelmaansa ja ajanut sitä ehkä vuosikymmeniä ennen, kuin sosiaalidemokraattinen puolue oli syntynytkään. Tahdon huomauttaa siitä, mitä tohtori Granfelt jo sitä ennen monta kertaa oli kirjoittanut sanomalehtiin, sekä raittiuslehtiin että muihin.

Sitten pyytäisin myös huomauttaa siitä, että kun v. 1904 Raittiuden Ystäväin kehoituksesta hallitus asetti komitean valmistamaan juovutusjuomalakiehdotusta, tämä komitea valmisti jotenkin semmoisen ehdotuksen, jota hallitus nyt nähtävästi näille valtiopäiville valmistaa, ehdotuksen, joka perustuu kunnalliseen kielto-oikeuteen, jolloin kaikki kansalaiset, jotka ovat täyttäneet 21 vuotta, saisivat raastuvankokouksessa kaupungeissa ottaa osaa äänestykseen siitä, myönnettäisiinkö väkijuomakauppaa vai ei, ja johon sitten liittyy se, että väkijuomakauppa maalla

olisi kokonaan kielletty. Kun tämä lakiehdotus oli esivalmistusten alaisena, pidettiin Turussa yleinen raittiuskokous, jossa hyväksyttiin tämä kunnallisen kielto-oikeuden periaate semmoisena kuin minä nyt olen sen esittänyt. Samana kesänä pidettiin Forssassa työväenpuolueen kokous, jossa myös sama periaate hyväksyttiin. Me olimme siis silloin kaikki kunnallisen kielto-oikeuden pohjalla, sen vuoksi että hyvin ymmärrettiin, että niissä oloissa ei voitu mennä kauemmaksi. Mutta me näemme, että niin hyvin Forssan kuin Turunkin kokouksessa aivan selvästi pyrittiin samaan tarkoitusperään, nimittäin yleiseen kieltolakiin, niin pian kuin olot sen suinkin sallisivat. Tämän olen asian valaisemiseksi tahtonut sanoa.

Ed. af **Ursin**: Minä pyydän saada konstateerata vaan muutamia faktoja. Vuonna 1896 Tampereen kokouksessa suositteli tohtori Granfelt, en muista julkisesti vaiko yksityisesti, useampien läsnäollessa kunnallista kieltolakia. V. 1899 perustettiin Turussa työväenpuolue, joka ei kutsunut itseään sosiaalidemokraattiseksi, mutta oli sääntöjensä puolesta jo sosiaalidemokraattisella pohjalla. Siellä asetettiin yksimielisesti ohjelmaan kieltolaki, minun tietääkseni julkisesti aivan ensi kerran. Mutta v. 1904 Turussa yksimielisesti hyväksyttiin raittiusmiesten yleisessä kokouksessa kunnallinen kieltolaki. Tunnustan mielihyvällä, miten paljo raittiustyötä raittiusyhdistykset ovat tehneet. Olen viimeinen, joka tahdon kieltää tunnustukseni niiltä, enkä tahdo myöskään kerskailla siitä, mitä sosiaalidemokraatit täällä ensiksi ovat esiintuoneet. Mutta minä tahdon nimenomaan mieliin teroittaa, että sosiaalidemokraatit ovat jyrkästi ja tarmokkaasti aina siitä asti, kun sosialistinen puolue perustettiin, vaatineet kieltolakia, jota eivät raittiusmieliset ole uskaltaneet tehdä. Ja minä luulen, että siitä myöskin on jonkunlaisia seurauksia asialle ollut.

Muuten minä toivoisin, että tämä minustakin sangen ikävä riita loppuisi ja että me kaikki, jotka tätä asiaa kannatamme, yhtyisimme kaikki yhteen työhön emmekä tässä meille luullakseni molemmille sangen kalliissa asiassa rupeaisi jatkamaan jupakkaa, vaan jättäisimme nyt riidan alun sikseen ja tekisimme tarmokkaasti työtä asian hyväksi.

Ed. **Brander**: Minustakin tuntuu aivan aiheettomalta, että evästyskeskustelussa, silloin kun tämä meille kaikille kallis asia on täällä ensi asteellaan, ryhdymme kiistämään, kellekä kunnia kuuluu. Kiistäkäämme sitten kunniasta, kun tämä vaikea asia on saatu onnelliseen ratkaisuun (Hyvä!) Älkäämme moittiko toisia, älkäämme itseämme kiittäkö! Tälle kannalle

asettuen en myöskään katso asiakseni kiittää tahi moittia sitä kantaa, jolle hallitus on asettunut. Vastatkoon se itse kannastaan ja vastatkaamme mekin omasta kannastamme, ja vastatkaamme sillä toimella ja työllä, jota tämä asia tässä eduskunnassa vielä ehdottomasti vaatii. Senkin pienen ryhmän keskuudessa, johon minulla on kunnia kuulua, on katsottu tarpeelliseksi tässä asiassa tuoda esille lakiesitys ei vain kilpailun tähden, vaan vakaumuksesta. Se maalaiskansa syrjäisillä seuduilla, jota minä edustan, on evästänyt minua tätä asiaa ajamaan, ei sen takia, että tämä väestö tahtoisi niittää kunniaa, vaan siksi, että se tuntee, mikä kirous kansaamme painaa, ja tuntee, että kirouksesta on päästävä irti.

Samalla kun katson tarpeelliseksi tuoda tämän ilmi, tahdon vielä lisätä, että allekirjoittaessani meidän ryhmän puolelta tehdyn esityksen olen tehnyt sen siinä mielessä, etten voi yhtyä kaikkiin erikoiskohtiin, joita lakiesityksessä on, sillä lyhyessä ajassa ei uudesta lakiesityksestä voi päästä täyteen vakaumukseen. Kun olen yhtynyt lakiesityksen tarkoitukseen, olen sen tehnyt erityisesti siinä mielessä, että esim. ne rangaistusmääräykset, joista siinä puhutaan, ovat siksi lainopillisia, että tavallinen maallikko ei niihin ensi silmäyksellä voi täydellisesti perehtyä. Toivoisin, että voisimme suunnata tämän keskustelun oikealle tolalle ja jättää asian tällä kertaa, ryhtyäksemme vasta siihen sitä suuremmalla tarmolla ja vakavuudella.

Ed. **Ala-Kulju**: Suomalaiseen puolueeseen kuuluvana kansannaisena minä panen vastalauseen ed. Valppaan syytöstä vastaan, kun hän sanoi, että meidän kieltolain-ajamisemme olisi vain agitatsioonitemppu tai kalastustarkoituksessa tehty. Minä tiedän puhuvani monen kansannaisen puolesta, kun sanon, että kieltolaki on ollut meidän unelmaimme, meidän toiveittemme päämäärä, vaikka emme ennen ole voineet ottaa osaa niin mieskohtaisesti sen ajamiseen kuin nyt. Mutta mitä olemme koettaneet tehdä, on se että olemme omissa kodeissamme koettaneet toteuttaa kieltolakia jo ennen kuin mikään puolue oli tätä asiaa varsinaisesti ohjelmaansa ottanut. Tätä en tahdo sanoa sillä, että tahtoisin riistää sosialistipuolueelta sitä kunniaa, että se on ollut tässä asiassa suurena tekijänä, vaan sentähden että tämä aate on meidän mieliämme innostuttanut, eikä sen ajaminen, kuten jo sanoin, ole tapahtunut missään kalastus- tai agitatsioonitarkoituksessa. Pyydän puolestaui lausua sen toivomuksen, että koettaisimme jokainen kohdastamme niin paljon kuin mahdollista toteuttaa kieltolakia nyt jo ennen kuin se on saatu lävitse menemään ja vaikuttamaan kaikki yhtenä miehenä ja naisena sen saavuttamiseksi.

Ed. **Aalto**: Verraten nyt kyseessä olevaa asiaa siihen asiaan, jonka pohtimiseen tämä päivä on kulutettu ja jonka käsittelyllä suurta edustajajoukkoa on kiusattu, minua pelottaa tämän suuren asian ratkaisu. Minä kuitenkin huomaan ilokseni, että on syntynyt kilpailu kunniasta, kuka meillä tästä kansaamme niin suuresti ja kipeästi koskevasta asiasta kunniaa niittää ja kuka saa sen perille viedä. Toivoisin, että tämä kilpailu kunniasta riittäisi kaikkiin muihinkin suuriin reformikysymyksiin, jotka tulevat niin läheisesti kansamme syviä rivejä koskemaan, ja lausun vielä sen toivomuksen, että hallituskin liittyisi tähän kilpailuun ja että tämä kilpailu kestäisi, niin että kansan syvien rivien toivomukset tulisivat ei ainoastaan tässä asiassa, vaan muissakin toteutetuiksi ja että, kun tämä asia tulee valiokunnasta, se yksimielisesti hyväksyttäisiin ihan kansan toivomusten mukaisesti.

Ed. **Hoikka**, I: Eräs tärkeä kohta velvoittaa minua lausumaan mielipiteeni tässä asiassa. Täällä on ed. Valpas lausunut että suomettarelaiset olisivat ottaneet tämän kielikysymyksen ikäänkuin agitatsiooni-aseekseen. Mutta sitä he eivät ole tehneet. Jo 1885 vuoden valtiopäivillä oli minulla ja moniailla muilla suomettarelaisella talonpoikaissäädyn jäsenellä kunnia eli pikemmin velvollisuutemme silloin jo tehdä jonkunlainen anomus, joka tarkoitti kieltolakia. Minun luullakseni tämä sama anomus sanotuilla valtiopäivillä lienee ensimäisiä mietelmiä, mitä lienee eduskunnassa julkilausuttu kieltolain toimeenpanosta. Jo silloin on siis suomettarelaisten puolelta tehty tämänkaltainen anomusehdotus. Minä annan aivan täydellisen ja vilpittömän¦ tunnustuksen sosialisteille raittiusasian harrastamisesta ja kieltolain toimeen saattamisesta. Siinä minä olen vilpittömästi yhtä mieltä heidän kanssaan. Enkä tahdo ensinkään edellä mainitusta 1885 vuoden valtiopäivillä tehdystä anomuksesta kieltolain suuntaan mitään kunniaa enkä kiitosta saada. Teimme sen silloin jo nähdessämme sen suuren turmiollisuuden, jota väkijuomat kansallemme tuottavat.

Ed. **Tokoi**: Tänä päivänä on kaiken päivää puhuttu kaikesta muusta kuin asiasta, ja ilta näyttää käyvän yhä lystimmäksi. Ainahan kun joudumme pois sivuradalle, unohdetaan pääasia. Tietääkseni tästä sivuradalle menosta saamme kiittää ed. Paasikiveä.

Mitä itse pääasiaan tulee, ei se ole tällä kertaa unohdettava. Nyt tahdotaan kiistellä siitä kunniasta, kenenkä toimesta tämä asia on saatu eduskuntaan jätetyksi. Mutta olimme unohtaa sen seikan, että ei se vielä ole lakina. Tarvitaan vielä joka

miehen tarmo, ennenkuin se on lakina. Luuletteko, että se nyt vaan niin saadaan, ei muuta kun taputamme käsiä perään, kun lähetämme sen valioknntaan, ja sitten se on laiksi julistettu. Minä tahtoisin pikemmin nähdä ne miehet, jotka viimeiseen asti seisovat sen takana. Silloin vasta voimme sanoa, kutka ovat ajaneet asian perille saakka.

Vielä yksi seikka. Koska kerran tahdomme kilpailla kunniasta siinä, että asia on tullut käsiteltäväksi, luulisin, että se siveellisesti velvoittaisi jok'ainoata niistä, jotka nyt tuosta kunniasta kilpailevat, siveellisesti velvoittaisi jokaista tässä eduskunnassa nyt jo panemaan kieltolain toimeen oman nokkansa alla. (Hyvä, hyvä!)

Ed. **Snellman**: Minä vaan pyydän saada lausua vastalauseeni ed. Paasikiven lausunnon johdosta, kun hän tämän asian yhteydessä poikkesi sivuasioihin, torpparilakiin ja muihin asetuksiin, sitä kautta päästäkseen nykyisen hallituksen kimppuun. Minun vakaumukseni mukaan nykyinen hallitus on tehnyt ainakin niin paljon kieltolain hyväksi kuin edellinen suomettarelainenkin hallitus. Ja mitä tulee muihin reformikysymyksiin, niin minun täytyy sanoa, että nykyinen hallitus lyhyeen hallitusaikaansa nähden on tehnyt niissäkin asioissa enemmän kuin mikään muu hallitus tähän asti maassamme.

Ed. **Pärssinen**: Minä en pidä sitä minään pahana, että tällaisista kysymyksistä eduskunta puolisen tuntia keskustelee. Mutta siitä huolimatta en saata kieltää, että tässä nyt on tuntunut siltä, kuin toteutettaisiin erästä vanhaa satua, joka kertoo veljeksistä, jotka jakoivat karhunnahan, ennenkuin se karhu oli kaadettukaan. Niin on tässäkin laita. Minä siis en ensinkään vielä voi niiden iloon yhtyä, jotka luulevat, että asiassa on hyvinkin pitkälle päästy. Minä uskallan väittää, että vielä täytyy paljon taistella kieltolain hyväksi ja silloin minun katseeni ehdottomasti kääntyy niiden rivien puoleen, jotka tähänkin asti minun käsittääkseni ovat todella kieltolakia ajaneet, ja ne rivit ovat etupäässä köyhälistöä. Minkätähden? Sentähden että löytyy eräitä tosiasiallisia perusteita, joitten tähden he ovat olleet tämän asian kaikkein vilpittömimpiä ajajia. Mitä ovat ne tosiasialliset perusteet? Esitän lyhyesti. Eikö juuri sitä varten, että tämmöisen järjestelmän aikana voidaan pitää orjia, ylläpidetä väkijuomaliikettä? Väkijuomat ovat juuri sellainen aine, jolla voidaan pitää heitä orjien kahleissa. Siksipä ei ole meidän maassamme enempää kuin muuallakaan väkijuomia vastaan noustu, että ne ovat erinomainen välikappale viemään työläisiltä kaiken tarmon, niin että he eivät ole tarpeeksi voimak-

kaita taistelemaan oikeuksiensa ja etujensa puolesta. Kun työväki tahdotaan riistää paljaaksi, niin annetaan heille tilaisuus viinan nautintoon ja silloin tämän avulla painetaan heidät eläimelliseen tilaan. Kun yhteiskunnallinen kurjuus yhä kasvaa, niin se kurjuus tuo mukanaan juoppoutta. Jos tahdotaan todellisesti raittiutta edistää, niin ei kieltolaki yksin voi saada sitä aikaan, sillä niin kauan kuin on kurjuutta, niinkauan kansa tavalla tai toisella koettaa hankkia keinoja, joilla se kiihottaa itseään voidakseen unohtaa sen kurjuuden, missä se elää. Kun työväki pääsi käsittämään, että sen, päästäkseen kurjuudesta, täytyi viinakahleet luoda pois, silloin se rupesi tosi innolla ajamaan kieltolakiasiaa, ja kun se otti tämän asian ajaakseen, niin — se täytynee jokaisen myöntää. — Raittiuden Ystävien työtapa muuttui, he alkoivat uskoa siihen päämäärään, jonne he todella tähtäsivät, mutta varovaisemmilla ja hiljaisemmilla keinoilla. Siis juuri se voima, jolla syvät rivit alkoivat vaatia pois tuota kahletta, se on se tärkeä voima, joka antoi pontta kieltolakivaatimukseen. Minä en koskaan voi sitä kunniaa ottaa pois Suomen köyhälistöltä, juuri tältä viinan uuvuttamalta työväestöltä, että he ovat itse ajaneet asiaansa. Eivät ole sitä ajaneet ne luokat, jotka eivät ole väkijuomien kirousta sillä tavalla tunteneet kuin he. Sanoin, että on liika aikaista täällä tätä karhuntaljaa ruveta jakamaan ja ruveta ottamaan kunniaa. Minkä vuoksi? Sen vuoksi, että tiedetään että meidän päätöksemme eivät ole sitovia, vaan että ne voidaan tappaa mahtikäskyllä idästä päin. Sillä nykyään ollaan tulkitsemassa Suomen kansan mielipidettä väärin Venäjän hallitukselle. Siellä mahdollisesti valmistellaan tällä tavalla sellaista mielipidettä, että kauppasitoumusten ja valtion taloudellisten etujen y. m. seikkojen vuoksi, ehkäpä vielä senkin vuoksi, ettei olla valmistuttu kieltolaille, ei voisi yleistä kieltolakia toteuttaa, vaan ainoastaan kunnallista kieltolakia. Tämmöinen menettely on hyvin paheksuttava. Kun tällainen tosiasia on tiedossa, niin näyttää siltä, että näitten anomusten suhteen, joita on jätetty, ei voi olla niin luottavalla kannalla kuin tässä tahdotaan uskotella. Kun tiedetään, että omistavat luokat ovat osallisia siitä voitosta, mitä väkijuomista tulee, ja väkijuomien kirous ei paina omistavia luokkia sillä tavalla kuin köyhälistöä, niin on tosiasia se, etteivät he voi olla niin vilpittömästi kieltolain ajajia kuin ne, jotka itse kirouksesta kärsivät. Minä vaan lyhyesti tahtoisin lausua sen, että tulkoon kieltolain tielle mitä esteitä hyvänsä, täytyy antaa se tunnustus, että ainoastaan syvät rivit ja pohjakerrokset maassamme sen voivat toteuttaa, mutta eivät mitkään muut siitä kaukana olevat ryhmät eivätkä missään tapauksessa yksityiset valtiolliset puolueet.

Ed. **Torppa**: Minä en ole pyytänyt puhevuoroa merkitäkseni kantaani tässä kysymyksessä, koska katson että jokainen edustaja on velvollinen osoittamaan kantaansa itse teossa. Pyysin puhevuoroa lausuakseni ikävän mieleni siitä, että ed. Huoponen rohkeni täällä leimata entisen talonpoikaissäädyn suomalaisen puolueen jäseniä tähän kysymykseen nähden tavalla sellaisella, joka on kaikkea perää vailla. Minä olen ollut siinä säädyssä aikaisemmin mukana kuin ed. Huoponen ja minä olen saanut aivan päinvastaisen kokemuksen ja käsityksen suomalaisen puolueen jäsenten kannasta tässä kysymyksessä. Olen tahtonut sanoa tämän sentähden, että täällä on tahdottu tuoda esille asioita, joissa ei ole minkäänlaista perää. (Hyvä!)

Ed. **Ahlroos**: Då det nu redan tvistats om äran, vill jag endast hafva sagt, att jag och helt säkert alla de öfriga, som undertecknat den svenska motionen, icke räknar med den större eller mindre ära, som kan vara förbunden med lagförslagets tillkomst. För oss gäller det att genom denna lag kunna gagna land och folk.

Ed. **Kivilinna**: Me olemme useamman kuin yhden kerran saaneet tämän eduskunnan vasemmistosta kuulla kovia sanoja siitä, että aikaa tuhlataan tarpeettomiin keskusteluihin, silloin kun on sattunut esille sellaisia kysymyksiä, joihin osanotto ei erikoisesti miellytä herroja ja naisia vasemmalla. Jos sillä puolella on jonkun verran johdonmukaisuutta jälellä, niin pitäisi ymmärtää, että tällaisen keskustelun virittämisellä, kuin se, jonka ed. Valpas on virittänyt, kaikkein vähimmin säästetään aikaa ja tehdään minkäänlaista hedelmällistä työtä. Ei epäkohtia sillä paranneta, että täällä veisataan ylistyslauluja oman puolueen kunniaksi ja että kerrotaan kaikenlaisia juorukaskuja, joista ei niiden kertojakaan tiedä muuta, kuin että »niin kerrotaan,» eikä edes sillä, että saadaan aihetta pitää tuollaisia totuttuja agitaattoriesitelmiä riistämisestä ja sorrosta, joita jo alamme vähitellen osata ulkoa, ja joita joka asian yhteydessä olemme tottuneet saamaan nautittavaksemme. Minä puolestani luulen, että ed. Valpas olisi tehnyt viisaimmin, jos hän olisi noudattanut tuota hänelle niin ominaista kultaista vaikenemisen taitoa, sen sijaan että hän nyt on virittänyt tämmöisen turhanpäiväisen keskustelun. Ryhtymättä kiistelemään kunniasta sinne tai tänne toivon, että tämä joutava keskustelu voitaisiin tähän lopettaa.

Ed. **Ahmavaara**: On valitettu sitä, että päivä on tuhlattu tyhjällä asiattomalla keskustelulla, joten ei ole jäänyt esillä olevan

tärkeän asian evästyskeskustelulle aikaa, mutta jos evästyskeskustelu muuttuu sellaiseksi, kuin se nyt on muuttunut, niin soisin, että puhuttaisiin kaikkea muuta, mutta ei pidettäisi tällaista evästyskeskustelua. On suoraan sanoen lapsellista, että täällä ruvetaan riitelemään, kuka on asiassa enimmän tehnyt. Jos tahdotaan, että valiokunnan pitää antaa lausuntonsa siitä, kuka enin on kieltolakiasiaa ajanut, silloin olisi joku merkitys tämmöisellä keskustelulla. Mutta kun kukaan ei ole semmoista lausuntoa valiokunnalta vaatinut, on tällainen menettely eduskunnan arvolle sopimatonta.

Olisin toivonut että olisi asiallisia lausuntoja annettu puheena olevassa asiassa, mutta sitä ei ole vielä yksikään tehnyt. Ed. Pärssinen tosin yritti, josta minä jo ihastuin, mutta petyin suuresti, sillä hän veti tuohon tavalliseen puoluetaisteluun tämänkin asian niinkuin kaikki muutkin. Sitte hän teki erään törkeän syytöksen, jonka johdosta minun täytyy kysyä, millä hän sen todistaa. Hän sanoi, että suomalaisten puolelta olisi vaikutettu Pietariin siihen suuntaan, että kauppasopimusten nojalla hylättäisiin kieltolain anomus. Minä kyllä tiedän, että tällaista on kansankokouksissa sanottu ja siellä voi kukin sanoa, mitä soveliaaksi katsoo, mutta jos edustaja lausuu tällaista eduskunnassa, niin pitäisi hänen edes yrittää todistaa väitettään Sanon tämän vastaisen varalta, sillä pitäisi mielestäni edustajan pikkuisen ajatella mitä puhuu.

On ikävää, että keskustelu meni näin huonolle tolalle, ja soisin että se heti lopetettaisiin, mutta olen vähän eri kannalla siitä, kenenkä oli syy tähän. En tahdo väittää, että ed. Valppaalla oli pakko esiintyä, mutta en pidä ihmeenä, että hän sen teki, sillä ed. Paasikivi oli se, joka jutun alotti. Häneltä, joka on kokenut ja oppinut mies, olisi voinut vähän enemmän vaatia. Hän nimittäin sotki tähän agraarikomiteat, kunnalliskomiteat, kieltolakikomiteat y. m., joilla ei ole mitään tekemistä nyt esillä olevan kysymyksen kanssa, hänellä kun oli tuo tavallinen hyvä halu hyökätä hallituksen kimppuun. On hyvin kaunista hyökätä agraarikomitean kimppuun sen muka yksipuolisuudesta, kun ensin on kieltäydytty sen jäsenyydestä, niinkuin sen ryhmän puolelta tehtiin, johon ed. Paasikivi kuuluu. Kunnalliskomiteassa on ed. Paasikivi toki itse ja kai hän itseensä luottaa, joten kai siitä tulee hyvä komitea, ellei hän siitäkin kieltäydy. Minä pyydän että tällaiset sättimiset tämän asian yhteydessä jätettäisiin. Kyllä me niitä saamme tarpeeksi huomenna kululla.

Olisi yhdestä ja toisesta asiasta huomautettavaa, mutta ei niistä maksa vaivaa väitellä. Ed. Hoikalle minä vain sanon, hän kun mainitsi suomettarelaisena tehneensä tästä asiasta

anomuksen talonpoikaissäädyssä jo 1885, että edustaja Hoikka on kyllä monasti ollut valtiopäivillä, mutta suomettarelaisena hän on ensi kertaa täällä.

Ed. **Räsänen**: Sen jälkeen, kun pyysin puheenvuoroa, on ajatukseni monta kertaa lausuttu. Pyydän vaan yhtyä niihin, jotka tämän asian suhteen ovat lausuneet paheksumisensa hallituksen kannasta tässä kieltolakiasiassa. Totisesti täällä todellakin on tämän neronäytteisen päivän iltana saavutettu tällä keskustelulla lapsellisuuden huippu. Jatkamatta pitemmältä tahtoisin vaan palauttaa mieliin maanantai-iltana annetut aakkoset, joskaan ei aivan niiden opettajalle, niin kuitenkin hänen läheisilleen.

Ed. **Käkikoski**: Silloin kun pyysin puheenvuoroa, oli kaikkein kiihkeimmillään kiista kunniasta, ja siitä syystä ajattelin nöyrimmästi pyytää, että koetettaisiin tässä keskustelussa tuoda esille sellaista, joka olisi evästyksenä valiokunnalle tarpeen. Muuten minulla ei ole paljon sanottavaa. Tekee mieleni vaan johtaa mieleen Suonion kaunis runopätkä: „Ylempänä, alempana, vähät siitä huolitaan, kunhan kukin portahana vaan on Suomen kunniaan''.

Ed. **Heikiö**: Minua ei juuri paljoa loukannut herra Valppaan lausunto enemmän kuin muittenkaan tästä asiasta tekemät lausunnot toiselta tai toiselta puolen. Minä nimittäin olen joskus oppinut lauseen: „Älkää turhaa kunniata pyytäkö''. Mutta kuitenkin sain kokolailla raskaan mielen sentähden, että tällaisia puolueasioita sekoitetaan pääasiaan. Meillä maalaisilla on monta kertaa ollut keskustelua ja surua siitä, että tuollaiset puolueseikat, jotka eivät ollenkaan kuulu asiaan, nykyään vedetään joka paikkaan. Meillä maalaisilla ei tietysti ole mitään kunniaa kiisteltävänä tästä raittiusasiasta. Mutta väkijuoma-asiasta on meille häpeää. Me kannamme kaikkein raskaimmalla tavalla väkijuomain kirouksen häpeän, niinkuin täällä eräs edustaja mainitsi. Ei tarvitse muuta kuin silmäillä vaan esim. tämän kaupungin kaduille, niin näkee, kuinka juuri se osa kansastamme, joka on vähimmin taloudellisesti tuettu ja vähimmin tiedoilla ja taidoilla varustettu, on se, joka raskaimmin kantaa väkijuomakirouksen. Ja kaikki ne maalaiskunnat, jotka ovat tällaisten kaupunkipesien ympärillä, kantavat kirousta siinä määrin, ettei voi muuta kuin toivoa, että tällaisista asioista jätettäisiin puoluekiista pois, jotta pääasia, kieltolaki, voitaisiin voittoon viedä. Toivon että valiokunta, joka ottaa

asian käsiteltäväkseen, menettelisi kansan tahdon mukaan ja valmistaisi ehdotuksen kieltolaiksi.

Ed. **Hänninen (Valpas)**: Myönnän aivan hyvin että edustaja Paasikiven ensimäisestä lausunnosta sain sen käsityksen, että sillä oli tarkoitus osoittaa kieltolakiasian edistyminen etupäässä suomalaisen puolueen ansioksi. Tuo tarkoitus loukkasi minun oikeudentuntoani, ja minä myönnän, että tein itseni siihen syntiin vikapääksi, että aivan tahallani koetin synnyttää tuosta esityksestä keskustelua. Tulos on täydelleen saavutettu. Keskustelun aikana ovat eri puolueet tuoneet esille kantansa ja syyttäneet toisiaan, ja niin on saatu asiakirjoihin ja ehkä ulos eduskunnasta tasapuolisempi kuvaus asian vaiheista kuin olisi edustaja Paasikiven yksipuolisesta kuvauksesta tullut.

On huomautettu, ettei pitäisi sekoittaa puolueasioita tällaisiin puheisiin, mutta minä olen sitä mieltä, että lähes kaikki parlamentaariset puheet, samalla kun niissä koetetaan vaikuttaa toisiin edustajiin, ovat siinä merkityksessä kalastuspuheita, että niillä koetetaan vaikuttaa ulos, puhumalla mikäli mahdollista niin, että koetetaan saada ihmiset kääntymään niiden aatteiden puoleen, joita puhujat edustavat. Minä luulen, että niihin puheisiin käytetty aika ei ole mennyt ihan hukkaan, vaan voimme olla jotenkin tyytyväisiä.

Ed. **Turkia**: Täällä on muutamien porvarillisten edustajain taholta huomautettu, ettei tämä ole puolueasia. Tämä on yhtä hyvin puolueasia kuin kaikki muut asiat. Jos kieltolain saavuttaminen ei olisi puolueasia, niin varmaankin olisi entinen eduskunta jo ehkä 20 vuotta ennen koettanut saavuttaa sen tai ainakin meidän yläluokka koettanut vaikuttaa jollei lainsäädännön kautta, niin vaikkapa rukoillen sen saavuttamiseksi. Tämä on puolueasia, tässä tulevat puolueiden edut kysymykseen. Työnantaja, oli hän suometarlainen tai perustuslaillinen tai ryssä, hyötyy väkijuomaliikkeestä. Hän hyötyy ensiksi sentähden, että saa suoranaista aineellista hyötyä. Väkijuomaliike on porvareille lypsylehmä, tunnustakaa vain se suoraan. Ja toiseksi hyötyy vallassa oleva luokka siitä, ettei työväenluokka voi silloin omia asioitaan hommata, kun ne makaavat pöhnässä. Ja kolmanneksi on tässä hyötyä porvaristolle siinä, että mitä enemmän väkijuomilla kansaa turmellaan, sitä tyhmemmäksi se tulee polvi polvelta jäämään. Tämä on muuten ainakin osittain tieteellisesti todistettu.

Kun asema on tällainen, niin ei huoli sanoa, ettei tämä ole puolueasia. Työväelle ei väkijuomaliikkestä ole muuta kuin suoranaista vahinkoa ja sentähden työväki on asettunut kieltolain kannalle. Jos ei työväellä olisi äänioikeutta, niin, tunnustakaa hyvät porvarit suoraan, ette te olisi kilpailleet kieltolakianomuksilla täällä. Sillä koskaan ei porvaristo ole ollut niin tyhmä, että se olisi luopunut eduistaan vapaaehtoisesti ja tämä on myöskin yksi etu porvaristolle. Minä olen useissa työpaikoissa nähnyt niin suometarlaisten työnantajain menettelyn kuin perustuslaillistenkin ja tiedän esim. täällä Helsingissä puuseppätehtaan, jossa on suomettarelainen mestari, joka pitää mitä suurimmalla halulla sellaisia patajuoppoja työssään. Luuletteko että hän säälistä sellaisia pitää. Ei. Kun mies on juonut palkkansa ja tulee kysymään työtä, niin mestari sanoo: kyllä minä annan sinulle, jos teet siitä ja siitä hinnasta. Hän polkee täten tarjonnan, hän saa tuollaisen työhönsä, joka on juonut itsensä tyhjäksi, millä hinnalla tahansa. Ja kun hänellä on sellaisa käytettävänään, hän niiden avulla koettaa polkea kaikkien palkat.

Väkijuomat ovat siis monipuolisesti porvaristolle hyödyksi ja sentähden tämä on puolueasia ja tulee olemaan.

Täällä muuten edustaja Ahmavaara käytti puheenjohtajan virkaa äsken. Hän antoi varoituksia oikein isällisesti, niinkuin tavalliseti hänen tapansa on. Hän vaati todistuksia. Minä kehoitan edustaja Ahmavaaraa tutkimaan hallituksen salaisia papereita, joissa käsitellään kieltolakia, ja sitte torjumaan syytökset. Minä en sano, että niillä olisi suorastaan siinä suhteessa agiteerattu, mutta on niillä kumminkin agiteeraavaa merkitystä, mikä tarkoitus muuten lieneekin. Jos voitte todistaa, ettei niillä ole mitään tarkoitusta, jos voitte todistaa siten että se menee meidän järkeemme, sitten ehkä peruutamme, mitä on tääItäpäin tehty syytöksiä.

Minä en tiedä, enkä tahdo ruvetakaan profeettana ennustamaan, kuinka tämän niin tärkeän kysymyksen, kuin kieltolaki on, tulee käymään, mutta missään tapauksessa en pane kovin suurta arvoa noille lämpimille myötätuntoisuudenosotuksille, mitä oikealta on tullut. Yhdyn niihin, jotka sanovat, että sitte vasta nähdään, kun asia menee niin pitkälle, kuka viimeksi on tämän kieltolakikysymyksen takana. Minä kyllä tiedän, että suomettarelaisen puolueen keskuudessa saattaa olla sellaisia, joilla ei väkijuomaliikkeestä ole suurta hyötyä, mutta luulen, että suomettarelaisessakin puolueessa on niin suuri yhteistunto, että he puolueensa ni-

messä koettavat menetellä niin, että siitä on puolueen kaikille jäsenille hyötyä.

Ed. **Huoponen**: Pyydän anteeksi, että vielä toisen kerran rohkenen vaivata eduskuntaa. Edustaja Torpan lausunto on pakoittanut minua vielä kerran käyttämään puhevuoroa. Hän nimittäin tahtoo väittää, että se lausunto, jonka annoin, ei olisi totuuden kanssa yhtäpitävä. Tunnustan kernaasti ja mielihyvällä, että edustaja Torppa ja monet muut samaan puolueeseen kuuluvat ovat mitä innokkaimpia raittiusmiehiä, mutta väitän, että se, mitä edellisessä lausuin, on yhtäpitävä talonpoikaissäädyn pöytäkirjan kanssa. Sillä pikakirjoittajat antavat aina kaikille oikeutta, he ovat puolueettomia. Myöskin henkilökohtaisia todistuksia voidaan tuoda esiin sen väitteen tueksi, jonka minä olen täällä esittänyt. Että tämä kysymys nyt on kokonaan eksynyt väärille poluille, sitä minä suuresti valitan ja pyydän merkitä koko tämän pahennuksen edustaja Paasikiven tiliin. Mutta totuuden mukaan täytyy minun kuitenkin tunnustaa, että puolueperiaate on kypsyttänyt ja aiheuttanut tämän kieltolaki-eduskuntaesityksen, mutta ei se ole mikään sosiaalidemokraattinen puolue, ei suomettarelainen eikä nuorsuomalainen puolue, vaan se on raittiuspuolue. Ehdottoman raittiuden liike on noin 30 vuotta sitten kylvänyt sen siemenen, joka on elinvoimainen ja kantaa sen hedelmän, mikä nyt on nähtävänä. Täällä on aivan oikein huomautettu, että 22 vuotta sitten jätettiin ensimäinen anomus kieltolain aikaansaamiseksi ja sen tekivät kunnallisneuvos Björkenheim ja tohtori Granfelt ritaristossa ja aatelisssa ja sama anomus jätettiin talonpoikaissäädyssä. Se on siis raittiuspuolue, joka on saava kunnian, ja syystäkin, tämän kysymyksen herättämisestä, että se on yhä elinvoimaisemmaksi tullut.

Täällä on eräs edustaja — minä en tahtoisi mihinkään repliikkeihin käydä, kun se ei kuitenkaan johda mihinkään käytännöllisiin tuloksiin — sanonut, että porvarit kyllä puhuvat, mutta eivät näitä kauniita puheita elämässään noudata, heille kun siitä muka olisi vahinkoa. Pyydän lausujaa olemaan vakuutettuna siitä, että vaikkakin me olemme porvarillisia, niin olemme yhtä innokkaita raittiuden harrastajia kuin tekin, eikä meillä ole mitään hyötyä koko viinakaupasta ja kaikesta sen tuottamasta kirouksesta.

Eräs asia, jonka tahtoisin merkille panna, ennenkuin lopetan, on se omituinen peruste, joka vasemmiston edustajien puolelta on lähtenyt tänä iltana; se on epäluulon herättäminen ja aikaansaaminen. Täällä on heitetty sellainen

epäluulon siemen, että porvarilliset kyllä pitävät huolen, että he kuiskaavat ministerivaltiosihteerille: Esittäkää hylättäväksi tämä eduskuntaehdotus. En olisi rehellinen, jos en tunnustaisi, että monessa sosiaalidemokraattisen puolueen kokouksessa on samanlaista epäluuloa herätetty kuulijakunnassa. Ennenkuin äänioikeusasia ratkaistiin, olen minä omin korvin kuullut kuinka moni puhuja on sanonut: „Voiko kukaan olla vakuutettu siitä, että äänioikeusasia Pietarissa hyväksytään. Ei, sitä ei hyväksytä. Säätyeduskunta ja senaatti pitävät kyllä huolen siitä, että ne sopivalla hetkellä kuiskaavat ministerivaltiosihteerille, joka esittää asian Majesteetille, että se hylätään.'' Tämmöistä epäluuloa on kautta Suomen aikoinaan levitetty ja te tiedätte ja tunnette, että tämä oli aiheetonta epäluulon siemenen kylvämistä. Voi käydä niin, että tämä ehdotus tulee hylätyksi. Mutta siitä minä olen elävästi vakuutettu, että mitään salajuonia epärehellisessä tarkoituksessa ei tässä tule tapahtumaan, ja jos tulee, niin kyllä me sitten yksimielisesti ryhdymme niitä torjumaan.

Olen tahtonut tuoda esille tämän tosiasian. Se on teille kyllä ikävä kuulla, mutta totuuden kuuleminenhan on aina ikävää.

Ed. **Paasikivi:** Minä valitan, jos todellakin olen ollut syypää siihen, että keskustelu on joutunut tällaiselle tolalle. Minä en kuitenkaan puhunut, en enempää meidän puolueen kuin kenenkään muunkaan puolueen ansioista tässä asiassa. Joka ei usko, olkoon hyvä ja lukekoon pikakirjoituksen mukaan, mitä lausuin.

Väitettiin, etten puhunut asiasta. Puhuin kolmesta seikasta. Ensiksi sanoin kannattavani esillä olevia anomuksia ja ilmoitin lausuvani julki kannatukseni sen vuoksi, että olin Raittiuden Ystävien pyynnöstä ollut mukana tarkastamassa sitä lakiehdotusta, joka on näiden esitysten pohjana, mutta etten ollut nimeäni allekirjoittanut, koska en ole ollut asian viime valmistuksissa mukana. — Toiseksi tahdoin lausua, minkätähden meidän ryhmästä on tehty tämä ja muutamia muita esitysehdotuksia. Voisi sanoa, ettei olisi ollut tarpeellista lausua mitään torppariasiasta eikä kunnallisesta äänioikeusasiasta. Oisin voinut käyttää puheenvuoroa kunnallisesta äänioikeusasiasta, kun se tänään tulee esille, ja torppariasiasta huomenna, kun se asia tulee esille. Mutta katsoin parhaaksi kuitata tämän asian yhdellä kertaa. Ja kolmanneksi puhuin kieltolakiasiasta Suomen valtion finansseihin nähden, ja lausuntoni loppui nimenomaiseen ehdotuk-

seen siitä, mitä tässä asiassa olisi finanssipuoleen nähden varteen otettava. Muusta en puhunut, ja katson, että tosiaankin pysyin asiassa.

Ed. **Tainio**: Minä olisin toivonut, ja toivon vieläkin, että hallitus olisi ottanut huomioon esittelijäsihteeri Liston esityksen että se ei tälle eduskunnalle antaisi esitystä Gööteporin järjestelmään perustuvasta väkijuomalainsäädännöstä; sillä minä olen samaa mieltä kuin esittelijäsihteeri Listo oli asiata esitellessään, että se ei tule täällä hyväksytyksi. Sitäpaitsi me olemme vielä sitä mieltä, että jokainen sellainen „esitystekele'', käyttääkseni edustaja Castrénin sanoja, vaikeuttaa todellisen kieltolain aikaansaamista. Muuten lausun tyytyväisyyteni edustaja Valppaan menettelystä, sillä nyt, kun täällä kaikki edeltäpäin kerskaavat olevansa kieltolain ystäviä, ehkä ollaan ystäviä loppuun saakka.

Ed. **Tokoi**: Täällä on valitettu ettei ole puhuttu asiasta. Suokaa anteeksi, jos minä nyt aijon tehdä poikkeuksen ja puhua asiasta. Minulla on, hyvät herrat ja naiset, hiukan kokemusta miten kieltolakia käytännössä toteutetaan. Olen useita vuosia oleskellut seuduilla, missä kunnallinen kieltolaki on ollut käytännössä. Olen myös ollut valtiossa, missä valtiollinen kieltolaki on ollut säädettynä, nim. Amerikan Yhdysvaltain Kansasin valtiossa sekä muutamissa kaupungeissa, missä kunnallista kieltolakia on noudatettu. Hallituksen ehdotus asettuu parhaasta päästä kunnallisen kieltolain kannalle ja se käsitys on ollut vallalla aina viime vuosiin saakka ja on vieläkin yleinen johtavissa piirissä, olletikkin omistavissa luokissa. Kunnallinen kieltolaki ei merkitse käytännössä, sen on kokemus osoittanut, juuri paljon mitään. Mistä syystä? Siitä syystä että on samojen tullirajain sisäpuolella paikkoja, joissa valmistetaan väkijuomia. Näin ollen salakuljetus käy sangen helpoksi. Amerikan Yhdysvalloissa on näin laita, sillä liittovaltion eri yksityisvaltiot kuuluvat samaan tullialueeseen. Sentähden ei myöskään valtion kieltolaki ole näyttäytynyt sinä hedelmää tuottavana laitoksena, joksi me sitä yleensä ajattelemme. Siihen on ollut syynä, paitsi nuo epämääräiset rajat, vielä se seikka, että järjestyksen valvojat ovat erittäin taipuvaiset suosimaan salakuljetusta ja väkijuomaliikkeitä. Mistä syystä? Siitä syystä että ovat tavallisia ihmisiä ja monessa tapauksessa vielä rappiolle joutuneita ihmisiä, kuten olen tullut kokemuksesta huomaamaan. Järjestyksen valvojat eivät ole tässä maassa tavallisia ihmisiä kummemmat ja

tästä syystä, jos lainsäädäntövalvonta jätetään yksinomaan hallituksen ja sen toimeenpaneman järjestysvalvonnan alaiseksi, uskallan olettaa, että siitä väkijuomalainsäädännölle koituu jonkunlainen vaikeus tulevaisuudessa, sillä ne, jotka tuloa tuottavana liikkeenä ovat oppineet käyttämään väkijuomaliikettä, ovat aina taipuvaisia käyttämään omaisuuttaan lahjoakseen järjestyksen valvojia saadakseen täten ehkä luvatontakin liikettä pitää edelleenkin yllä. Niin kauan kuin hallitus on yksinomaan järjestyksen valvojana, sen valvonta ei ole tarpeeksi riittävä, se ei ulotu kautta koko laajan maan, vaan jää joka tapauksessa jotenkin lievälle pohjalle. Siitä syystä voidaan olettaa, että salakuljetus ja viinakauppa tulee ehkä jossain määrin jatkumaan, ehkei kuitenkaan niin suuressa määrin kuin monessa niissä Amerikan valtioissa, joissa kieltolaki on käytännössä. Siitä syystä tahtoisin eritoten kiinnittää valiokunnan huomiota siihen seikkaan, että väkijuomalainsäädännön valvonta uskottaisiin myöskin kunnallisille laitoksille, kunnallishallitukselle. Silloin se tulee olemaan paljoa tehokkaampaa ja silloin sitä käytännössä noudatetaan paljon paremmin, kuin mitä muissa tapauksissa voisi olla mahdollista.

Ed. **Sipponen**: Aijoin vain muutaman sanan sanoa evästykseksi valiokunnalle tässä tärkeässä kieltolaki-asiassa, jota yleensä, niinkuin keskustelustakin on käynyt selville, kaikki puolueet ovat kannattaneet ja jonka toteuttamista koko Suomen kansa hartaalla innolla odottaa. Kävin viime sunnuntaina Helsingin kuritushuoneen vankilassa ja puhuttelin siellä vankeja. Lausun nyt heidänkin hartaan toivonsa, että uusi eduskunta saisi toteutetuksi kieltolain, sillä siellä on monia nuorukaisia, jotka ovat tulleet alkoholin tähden sinne moniksi vuosiksi kytketyiksi. Saakoon tämä vankien tervehdys elvytetyksi sitä valiokuntaa, johon tämä asia menee, uutteraan toimintaan sen hyväksi.

Ed. **Nykänen**: Raittiusasia ja kieltolaki ovat kuuluvat samaan luokkaan. Raittiusasia on suuri kansallinen kysymys, joka vaikuttaa yhtä hyvästi ja yhtä tehokkaasti kaikkiin kansanluokkiin, olipa se sitten sosiaalidemokraattinen, tai suomettarelainen tai nuorsuomalainen. Meitä suomettarelaisia on täällä varsinkin tänä iltana soimattu, että me olisimme kapitalisteja, jotka emme todellisuudessa kannattaisi tätä asiaa. Mutta siihen täytyy minun panna jyrkkä vastalause. Sillä jos kukaan kannattaa tätä asiaa kaikesta sydämestään, niin on se meidän talonpoikaiskansamme. Olkoon

se sitten alkanut puolelta miltä hyvänsä, olkoon vaikka sosiaalidemokraattein. Me annamme heille kiitokset siitä, että he ovat asiaa niin tarmokkaasti ryhtyneet ajamaan, sillä meillä maaseutulaisilla ei ole ollut tarpeeksi tarmoa asian ajamiseksi, se täytyy tunnustaa. Yhdyn kaikessa niihin, jotka kaikesta sydämestä toivovat että täydellinen kieltolaki saataisiin aikaan. Tähän suuntaan on meille maaseudulta monelta taholta puoluerajoista huolimatta evästyksiä lausuttu ja, kuten sanoin, hartaasti toivon, että todella kieltolaki täällä saataisiin aikaan.

Ed. **Kares**: Minä pyysin puhevuoroa puhuakseni pikkuisen asiasta ja pikkuisen siitä, mistä kaikki muutkin ovat puhuneet, nimittäin ei asiasta. Minä en tiedä, mikä vaikutus eduskunnassa lausutuilla toivomuksilla on maamme hallitukseen ja hallituksen töihin ja toimintaan, mutta mikä vaikutus sillä lieneekin, niin olisin minäkin halukas, erityisesti sen valiokunnan jäsenenä, jonka käsiteltäväksi sanotut kysymykset tulevat, yhtymään siihen toivomukseen, että meidän hallituksemme ei jättäisi eduskuntaan tällä kertaa ensinkään käsiteltäväksi sensuuntaista armollista esitystä, josta sanomalehdistössä on puheita kuulunut. Tämä armollinen esitys tulee perustumaan kunnallisen kieltolain periaatteelle ja kyllä kai hallituksen, niinkuin kaikkien muidenkin, tällä kertaa täytyy huomata, että sellaisella arm. esityksellä ei ole minkäänlaista mahdollisuutta saada tässä eduskunnassa vähääkään kannatusta. Mutta tällainen arm. esitys tulee häiritsevästi vaikuttamaan tämän tärkeän asian pohtimiseen ja valmiiksi ehtimiseen eduskunnassa. Nythän ovat V. J:n mukaan arm. esitykset ensimäisinä pohdittavat, ne ovat otettavat valiokunnissa kaiken ensimäiseksi käsittelyn alaiseksi. Ja niin on kieltolaki-asiassakin. Valiokunnan täytyy antaa hallituksen kunnallisen kieltolain esityksestä jonkunlainen lausunto, jonkunlainen mietintö. Ja minun ymmärtääkseni niillä voimilla esim. lakityöhön ja lainopillisiin tietoihin nähden, mitä meillä valiokunnassa nykyään on käytettävänä, me tarvitsisimme kaiken ajan, mitä meillä suinkin on pohtiaksemme suurta lakiehdotusta yleisestä kieltolaista. Sen tähden katson että hallituksen kieltolakiehdotus tulisi olemaan vain jarruna, viivyttäjänä. Siksi sydämellisesti ja hartaasti toivoisin, ettei hallitus tällaista turhaa kappaletta lainkaan eduskunnalle esittäisi.

Toiseksi oli puhevuoroni pyytämisen syynä se, että meidän pitäisi tehdä loppu siitä näytelmästä, jota nyt on esitetty. Täällä on niitäkin, jotka todella ovat olleet rait-

tiusmiesten riveissä, ja kovinkin korskuvin sanoin pyytäneet kiitoksia itselleen. Jotta saisimme tällaisesta loruilemisesta lopun, niin lupaan valiokunnan jäsenenä puuhata siihen suuntaan, että valiokunnan mietintöön tulee tarpeellinen määrä kiitoksia kaikille, jotka sitä haluavat.

Ed. **Reima:** Koska tämä asia tulee talousvaliokuntaan, johon minulla on kunnia kuulua, niin en asian puolesta aijo ollenkaan puhua, mutta pyydän kuitenkin muutamia sanoja yleisesti lausua.

Me raittiusväki ylimalkaan olemme tottuneet vaatimaan henkilöitä sanojen taakse, eikä yksistään sanoja. Vaalien aikana kuulimme sanoja joka puolelta ja se kyllä meitä tavallaan innosti ja nosti. Senjälkeen olemme olleet jonkun verran alakuloisia. Mutta nyt tänä iltana raittiusasia on saanut sitä kannatusta, joka siltä on puuttunut, ja vaikka tämä keskustelu on tänä iltana jonkun verran mennyt harhaan, niin minun täytyy sanoa, että sittenkin se on tehnyt rohkaisevan vaikutuksen. Tämä jalo kilpailu on rohkaissut valiokunnan jäseniä, ja nyt mielellämme ryhdymme työhön. Minun luullakseni muihinkin valiokunnan jäseniin tämä keskustelu on tehnyt saman vaikutuksen, niin että meillä on mieluista ryhtyä työhön ja saada kieltolaki aikaan kansallemme. Varmaan se sitä odottaa hartaasti, siitä meidän ei tarvitse pitkältä puhua. Menenpä niin pitkälle, että tämä meidän eduskuntammekin tarvitsee kieltolain.

Mitä sitten tulee edellisen puhujan lausuntoon armollisesta esityksestä, mitä hallitukselta odotetaan kunnallisen kieltolain suhteen, niin minä uskallan yhtyä häneen täydelleen siinä, ettei sitä pitäisi päästää viivyttelemään asiata. Kun ei ennen ole sitä tehty, niin jättäkööt sen nytkin tekemättä.

Ed. **Kuisma:** Tämä kieltolain evästyskeskustelu on johtunut harhaan, mutta en tahdo käydä siitä tässä sen pitemmälti puhumaan. Kaikille eduskunnan jäsenille on tunnettu asia, miten tosi tarpeellinen kieltolaki olisi maalle ja etenkin meille maalaisille. Ja onkin kansan harras toivo saada täydellinen kieltolaki toimeen. Sitä ihantelen täydestä sydämestäni että kaikki puolueemme ovat tehneet eduskunnalle kieltolakiesityksen. Se osoittaa, jos mikään, että tämä aate ei ole virinnyt yhden eikä kahden ryhmän puolelta, vaan se on virinnyt yli koko maamme. Toivon lämpimästi, että nämä esitysehdotukset lähetettäisiin valiokuntaan ja evästykseksi

pyydän minäkin lausua, että valiokunta ottaisi tämän tärkeän ja kansan toivoman asian tarkkaan huomioonsa.

Ed. **Pykälä:** Minun täytyy ikäväkseni sanoa, että täällä ei ruveta työtä tekemään. Minä olisin nyt valmis jotain tekemään, mutta näyttää siltä ettei täällä saada työtä aikaan. Lähdemme kohta juhannuslomalle. Mitä me sanomme täällä tehneemme? 1/2 koko oloaikaa olemme nyt kuluttaneet: tänäänkin oli pantu kova työtaakka, jota emme ole saaneet suoritetuksi. Pelkään, mihin tätä tietä joudutaan. Mitä valiokunta hyötyy tästäkään evästyskeskustelusta, sen minä olisin hyvin halukas tietämään. Viikko on taas lopulla, tänään on perjantai ja huomenna lauantai, viimeinen tunti on kulumassa, ja tämän päivän työt ovat tekemättä, ja huomiseksi on tiedossa taas yhtä suuri työtaakka kuin oli tänäänkin.

Pyydän että esitysehdotukset lähetetään valiokuntaan, keskusteluista eivät ne paljoakaan parane.

Ed. **Huotari:** Kaikkialla ovat syvien rivien silmät luodut eduskuntaan esillä olevan asian takia. Minä vain tahdon lyhyesti köyhälistön äitien puolesta lausua sen toivomuksen valiokunnalle, että se laatisi kieltolakiehdotuksen, jotta eivät odottavat enää tulisi petetyiksi. Sydämen hartaudella ne toivovat nykyiseltä eduskunnalta kieltolakia.

Ed. **Martikainen:** Olen keskustellut rajaseutujen Suojärven, Suistamon, Salmin ja Korpiselän asukasten kanssa siitä, millä tavoin Venäjän puolelta Suomeen valuva väkijuomatulva saataisiin estetyksi, jos kotimaassa kieltolaki pantaisiin toimeen, ja he olivat sitä mieltä, että jokaiselle kunnalle olisi annettava itsenäinen järjestysvalta ja oikeus asettaa ainakin joka kylään erityinen raittiusvahti, jolle olisi myönnettävä oikeus, missä ikänä hän tapaa viinankauppaajan tai -kuljettajan, ottaa hänet kiinni ja toimittaa heti paikalla vangittuna kruunun huostaan. Samoin he toivovat ehdottomasti poistettavaksi sakkomääräykset ja annettavaksi vankeusrangaistusta, ja olivatpa niinkin ankaria, että sanoivat: vuosi vankeutta viinankauppiaalle ja puoli sen juojalle. Ottakoon valiokunta näitä toivomuksia huomioonsa, sillä ne ovat todella rajaseudun kansan suusta lähteneitä; siis mahdollisimman ankarat rangaistukset viinan kuljettajille, kauppiaille kuin myös väkijuomain juojille.

Ed. **Suomalainen, J.:** Tuskin tarvinnee enää mainita sitä seikkaa, että tämä kysymyksessä oleva kieltolaki on

tarpeellinen ja etteikö sitä jo liene evästetty valiokunnalle kyllin pätevästi. Mutta erään seikan puolesta aijon lausua tässä muutaman sanan, nimittäin että valitsijani tulevat suuresti pettymään, jos todellakin Suomen hallitus tällä kertaa uskaltaisi antaa esitykseksi tuon kunnallisen kieltolakitekeleen, sillä kansa on jo niin äänekkäästi lausunut tuomionsa väkijuomatulvasta, hyvin tietäen että väkijuomilla yhä edelleen tulisi maaseudullakin olemaan niin notkea selkä, että ei siinä kymmenen peninkulmaa, eikä kaksikymmentäkään suurelle tunnu saadessa kotiinsa. Kuitenkin tahtoisin toivoa, että hallitus ei kehtaisi enää näin kansan toiveita pettää, sillä se todellakin pettäisi kansan toivon.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin edelläesitellyt viisi **esitysehdotusta talousvaliokuntaan.**

Puhemies ilmoitti lausutun toivomuksen mukaisesti katsovansa sopivaksi nyt lopettaa istunnon ja siirtää kaikki muut päiväjärjestyksessä olevat asiat **huomispäivän istuntoon.**

Edustaja **Haverille** myönnettiin pyynnöstä lupa olla poissa huomispäivän aamuistunnosta.

Seuraava istunto oli oleva huomenna lauantaina k:lo 11 a. p.

Istunto päättyi k:lo 11,50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

14. Lauantaina 15 p. kesäkuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa olivat poissa ed. Järvinen, Haveri ja Runeberg.

Valiokuntien puheenjohtajia.

Talousvaliokunnalta saapuneessa kirjeessä ilmoitettiin, että valiokunta oli valinnut **puheenjohtajakseen** edustaja **E. Perttilän** ja varapuheenjohtajaksi edustaja **Huoposen.**

Edustaja **Sulo Vuolijoelle** myönnettiin yksityisten asiain tähden vapautusta ensi maanantain istunnosta ja samoin ensi tiistain istunnosta, jos silloin on täysi-istunto, sekä edustaja **Järviselle** tämän päivän istunnosta.

Vapautuspyyntö valiokuntatyöstä.

Puhemies ilmoitti edustaja **Valppaan** pyytäneen yksityisasiain tähden päästä vapaaksi jäsenyydestä perustuslakivaliokunnassa ja varajäsenyydestä rautatievaliokunnassa.

Sen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Palmén:** Perustuslain ajatus on, että tärkeä kansalaisen oikeus on V. J:ssä myönnetty jokaiselle kansalaiselle, ja ken ei näe voivansa käyttää aikaansa eduskunnan työhön, hänellä on tilaisuus kieltäytyä ottamasta vastaan luottamustointa. Mutta minä käsitän perustuslain määräykset siten, että ken kerran on ottanut tehtäväkseen olla kolme vuotta Suomen kansan edustajana, hänellä on myös velvollisuuksia eikä vain oikeuksia. Katson erittäin vaaralliseksi ennakko-päätökseksi, jos ken hyvänsä ilmoittamalla vaan yksinkertaisesti, että hänellä on yksityisiä tehtäviä, rupeaa jättämään täyttämättä velvollisuuksia, sittenkuin ensin on saanut oikeuden. Puolestani en siis voi äänelläni kannattaa semmoista myönnytystä, jota nyt pyydetään, ennenkuin esitetään päteviä syitä. Pätevänä syynä en pidä sitä, että joku vain ilmoittaa yksinkertaisesti, että hän ei yksityisesteiden takia voi olla mukana. Koska edusmies Valpas jo on jäänyt pois valiokunnan istunnosta, niin tämä kyllä saattaa todistaa, että hän ei voi tehdä tehtäväänsä. Mutta sittenkin täytyy ankarasti pitää kiinni periaatteesta, että oikeuksien ja velvollisuuksien täytyy käydä käsitysten. (Hyvä!).

Puhemies: Ennenkuin annan puheenvouroja, pyydän muistuttaa, että eilen hyväksytyn työjärjestyksen mukaan

jokaisen, joka pitää pitemmän puheenvuoron, on astuttava puhujalavalle, samoin kuin että puheenvuoroja ei saa pyytää suullisesti sillä aikaa, kun joku puhuu, vaan ainoastaan kirjallisesti. Suullisesti voi pyytää puheenvuoroja vain puheitten väliajoilla.

Ed. **Hjelt:** Pyydän kaikin puolin yhtyä siihen lausuntoon, jonka herra Palmén äsken antoi. Siihen on mielestäni sitä enemmän syytä, kun eduskunta, äsken käsitellessään työjärjestystänsä, nimenomaan otti siihen määräyksen, että valitsijamiesten tulee, mikäli mahdollista, sijoittaa jokainen edustaja johonkin valiokuntaan, jotta valtiopäivätyöt tulisivat tasan jakautumaan eduskunnan jäsenten kesken. Me joudumme vallan väärälle tolalle, jos eduskunta rupeaa myöntämään etuoikeutta työttömyyteen niille eduskunnan jäsenille, jotka, tuomatta minkäännäköistä pätevää syytä esille, tällaista itselleen pyytävät.

Pyydän siis saada aivan tinkimättä yhtyä siihen vastustavaan lausuntoon, joka tässä on annettu edustaja Valppaan pyynnön johdosta.

Ed. **Huoponen:** Yhdyn niihin mielipiteisiin, jotka täällä on esitetty eduskunnan jäsenten velvoituksesta ottamaan osaa valiokuntatyöhön. Jos edustaja Valpas esittää ne syyt, jotka työjärjestyksessä oikeuttavat olemaan poissa toisesta valiokunnasta, niin on vapautusta hänelle myönnettävä, mutta muuten ei.

Ed. **Turkia:** Toivoisin että ne, jotka tästä lähtien tulevat pyytämään vapautusta valiokuntatöistä tai pitempiaikaista vapautusta istunnoistakin, toisivat esiin ne syyt, jotka heitä pakottavat vapautusta pyytämään. Mikäli minä luulen tuntevani, eivät ne syyt, mitkä edustaja Valppaalla on, pakota häntä vapautusta pyytämään. Minä luulen, että hänellä ei mitää todellista syytä olekkaan. Sentähden olen sitä mieltä, että eduskunnan on kieltäydyttävä tällaista vapautta hänelle myöntämästä.

Ed. **Hänninen (Valpas):** Minua ihmetyttää, että tästä vähäpätöisestä asiasta on viitsitty tehdä keskustelunumero. Yksityisen olemisella siinä tai tässä valiokunnassa on itse asiassa eduskunnalle vähäinen merkitys, varsinkin kun otetaan huomioon, että siinä ryhmässä, johon minä kuulun, löytyy henkilöitä, jotka eivät ole missään valiokunnassa. Täällä hyväksytyn työjärjestyksen mukaan kuiten-

kin sopisi ja olisi velvollisuus toimittaa niin, että nekin henkilöt tulisivat jäseniksi johonkin valiokuntaan. Minä pyydän huomauttaa, että minä kuulun jo suureen valiokuntaan ja valitsijamiehistöön, ja olen niiden kokouksissakin käynyt. Niiden jäsenelle kuuluva työvelvollisuus olisi minulle riittävä. Olen pyyntöni syyksi vaan ylimalkaisesti ilmoittanut yksityiset asiat. Pyydän saada huomauttaa, että olen vastaavana sanomalehdessä ja edustajat täällä tietävät, niinkälaisessa asemassa työväenlehden vastaava toimittaja nykyään on. Mitä vähäpätöisimmistäkin syistä saatetaan nykyään nostaa painokanne. Jos minä viitsisin esittää joitakuita niistä syytöksistä, joita nykyään tehdään työväenlehden toimittajaa vastaan, niin eduskunta varmaan hämmästyisi ja tulisi siihen käsitykseen, että meikäläisiä sanomalehtien toimittajia rasitetaan niin kauhean monilukuisilla asioilla, että tämä jo antaisi aihetta myöntää heille joitakuita vapautuksia. Mutta minä jätän nyt tällä kertaa lukematta syytöskirjelmät, koska luulen, että asia muuten selviää. Sitä paitsi olen yksityisillä asioilla tarkoittanut tehtäviä työväen järjestössä. Edustajat eivät liene niin yleisiä asioita seuraamattomia, etteivät tietäisi, mitä Helsingissä äskettäin on tapahtunut. Meillä on täällä työväenyhdistys. Siihen näyttää tunkeutuneen joitakuita henkilöitä, joita poliisi epäilee rikoksista. Tätä seikkaa käyttävät Helsingin poliisit mitä hävyttömimmällä tavalla. Eräänä päivänä tulee poliisi Helsingin työväenyhdistyksen talolle ja panee siellä toimeen mitä katalimman kotitarkastuksen. Hän ei ainoastaan etsi sieltä joitakin rahoja, vaan myös tarkastaa yhdistyksen kassan, jota hoitamassa on vanha, peräti kunnioitettava rahastonhoitaja.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut. Puhuja tekee hyvin ja astuu lavalle.

Puhuja jatkaa (lavalta): Täällä on hieman outo seisoa. Se rahastonhoitaja oli selittänyt näille kotitarkastajille, että kassaan ei Kouvolan ryöstön jälkeen — niitä rahoja näet kotitarkastajat olivat hakevinaan — ole mitään pantu, mutta vielä tästä selityksestä huolimatta tahtoivat nuo poliisiherrat tarkastaa senkin rahaston. Siis he kai olettivat, että yhdistyksen kassassa mahdollisesti on niitä ryöstettyjä rahoja. Kun sellaisia häväistyksiä osoitettiin siihen järjestöön nähden, johon minä kuulun ja jonka johtokunnassa minä olen, niin synnytti se tosiaan sellaista mielen levottomuutta, etten tahdo voida ottaa oikein vakavasti

eduskuntatyötä. Minä olen kyllä käsittänyt velvollisuudekseni olla mukana niissä valiokuntien kokouksissa, joita ennen eronpyyntöäni on pidetty, mutta minun mieleni tuli tuollaisista tapauksista niin kauhean levottomaksi, että arvelin, etten minä voi vakavasti harkita asioita enkä kiinnittää mieltäni niihin, ennenkuin moisten tapausten vaikutus vähän hälvenee. Ja kun tiedetään, että sama poliisivalta edelleen on olemassa ja voi minä hetkenä hyvänsä ryhtyä samallaisiin tekoihin ja kun tällainen poliisin käytös voi kiihdyttää yleisöä niin suuressa määrin, että voi syntyä kaikellaisia ikäviä rettelöitä, niin yhä edelleen arvelen, että sellaiset tapaukset tekevät valiokunnassa oloni vaikeaksi.

Voisin esittää koko joukon yksityisiä syitä pyyntöni tueksi. Pyytäisin vielä edelleenkin, että vapautus minulle myönnettäisiin. Toivon ettei asiasta enää käytettäisi sen pitemmälti puheenvuoroja.

Ed. **Palmén:** Sitä pyyntöä, johon edustaja Valpas eli Hänninen lopetti puheensa, ettei käytettäisi puhevuoroja tässä asiassa, en katso oikeutetuksi, koska asialla kerran on se merkitys, että se voi olla ennakkopäätös. Kaikkiin niihin seikkoihin, jotka hän täällä esitti vaivoistaan, minä en myöskään koske, ne eivät kuulu tähän. Hän sanoi, että hänellä on joukko muitakin yksityisasioita, mutta ei ole saatu kuulla, mitä ne ovat, joten saanen jättää nekin sikseen. Jää oikeastaan yksi syy, mikäli saatoin käsittää, se nimittäin, minkä hän tunnusti aluksi, että hänen merkityksensä valiokunnassa oli kovin mitätön, joten hän ei siinä voisi mitään tehdä. Täytyy uskoa että niin on, koska hän itse tämän vakuuttaa, ja siltä kannalta olisi kyllä hyvä saada sinne joku muu jäsen, joka ei vielä ole tullut käytetyksi. Mutta kun valiokuntavaalit tällä kertaa ovat sillä tavoin asetetut, että jokainen ryhmä, joka paraiten itse tuntee kykynsä, on saanut vapaasti asettaa kuhunkin paikkaan, kenenkä sopivaksi katsoi, niin uskallan olettaa, että sosiaalidemokraattinen ryhmä on koettanut käyttää kaikki kykynsä mukaan. Jos joku on tullut käytetyksi ainoastaan varajäseniksi, niin kaiketi ei ole arveltu, että hänellä vielä on kyllin perehtymystä asioihin ollakseen mukana valiokuntatöissä. Sentähden minä en voi omalla äänelläni mennä kannattamaan sitä, että joku toinen, joka asiantuntevissa piireissä katsotaan vähemmän sopivaksi, tulee sijaan ainoastaan siitä syystä, että toinen tahtoo päästä vapaaksi.

Kun kysymyksenalaisen puheen lopussa puhuttiin levottomuudesta ja levottomasta mielentilasta, joka muka

estää edusmiestä täyttämästä velvollisuuttaan, niin tahdon vaan mainita, että kyllä voi olla samanlaisia esteitä muillakin. Kyllä ennenkin on sattunut, että valtiopäivillä on istunut vastaavia toimittajia ja on niitä näilläkin valtiopäivillä muita kuin herra Valpas eli Hänninen. Ja mitä levottomuuteen tulee, niin kyllä se taitaa tulla vielä suurempi joskus — jos nimittäin panee etusijaan valtiopäivätyön niinkuin olemme velvolliset kaikki panemaan. Siitä jokaisen, joka on ottanut edusmiestoimen vastaan, täytyy murehtia ennen kaikkea.

Ed. **Renvall:** Edustaja Valpas-Hännisen lausunnon johdosta pyydän ainoastaan lyhyesti sanoa, että se mielenliikutus, joka muka on pakoittanut häntä pyytämään eroa valiokunnasta, on estänyt häntä saapumasta perustuslakivaliokunnan istuntoihin jo aikaisemmin kuin ne tapahtumat sattuivat, joihin hänen hermostumisensa muka perustuu. Ainakaan minä en ole häntä tähän päivään asti perustuslakivaliokunnassa nähnyt.

Ed. **Huoponen:** Pyydän vaan lyhyesti ilmoittaa, että edustaja Valppaan lausunto on saattanut minut yhä enemmän vakuutetuksi siitä, että hänellä ei ole asiallisia syitä kieltäytymiseensä. Mikäli tiedetään, on syy hänen vetäytymiseensä vastuunalaisista tehtävistä yksinomaan puolueetujen tavoittaminen. Sen takia vastustan hänen pyyntöään, ellei hän tuo asiallisia syitä esiin.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken suostuu edustaja Valppaan vapautuspyyntöön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on pyyntö hylätty.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten eduskunta oli hylännyt edustaja Valppaan pyynnön päästä vapaaksi valiokunnan jäsenyydestä.

Interpellatsiooni Laukon sukutilan lunastuksesta.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi maanantain istuntoon seuraava eilen Puhemiehelle jätetty interpellatsiooni:

Tänä keväänä jätettiin hallitukselle Laukon fideikomissin torpparien puolesta anomus, että tilan isännän ja vuokralaisten välisten pitkien riitaisuuksien sovinnolliseksi ratkaisemiseksi Laukon fideikomissi siihen kuuluvine tiluksineen

hallituksen välityksellä tulisi lunastetuksi sekä tilan maalla asuville nykyisille vuokraajille luovutetuksi. Mikäli julkisuudessa olleista tiedonannoista on näkynyt, on hallitus tähän anomukseen antanut kieltävän päätöksen. Katsoen siihen suureen yhteiskunnalliseen merkitykseen, mikä tällaisella tilattoman väestön suoranaista etua tarkoittavalla toimenpiteellä olisi ollut, pyydän, koska julkisuudessa ei ole näkynyt mitään lähempiä selityksiä niistä syistä, joihin nojautuen hallitus on jättänyt kysymyksen kokonaan raukenemaan, nojautuen Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ään, jonka tarkoittamiin tapauksiin tämä asia ehdottomasti on luettava, saada asianomaisen senaatin jäsenen vastattavaksi esittää kysymyksen:

> mitkä syyt ovat aiheuttaneet, että hallitus on kieltänyt myötävaikutuksensa tämän asian saattamisesta pyydettyyn ratkaisuun.

Hesingissä, 14 p:nä kesäk. 1907.

Sulo Vuolijoki.

Pöydällä ollut an. ehd. n:o 174

Viranomaisten menettelystä laittomuusvuosina palveluksessa olleita virkamiehiä vastaan,

joka nyt esitettiin, aiheutti seuraavan

keskustelun:

Senaattori **Nybergh:** Epäillen olen pyytänyt puheenvuoroa tässä nyt käsiteltäväksi otetussa asiassa. Tähän epäilykseen ei ole syynä ainoastaan se harvinaisen kiihkomielinen tapa, jolla niin kahta ylioikeutta kuin maan hallitustakin siinä on käyty moittimaan, vaan sekin, että anomusehdotuksen sisällys melkein kaikilta osiltaan mielestäni on mahdoton anomukseksi, jota vastoin, jos ehdotuksentekijät olisivat niin halunneet, siihen interpellatsioonina olisi kernaasti vastattu. Kun nyt kumminkin ryhdyn tähän kysymykseen, teen sen osaksi syystä että asiallinen valaistus voi olla tarpeen tätä asiaa edelleen käsiteltäessä, osaksi myöskin jottei vaitioloa minun ja virkatoverieni puolelta väärin selitettäisi todisteeksi siitä, että asialliset syyt ovat heikot.

Anomusehdotuksessa, jossa sekaisin käitellään senaatin talousosaston ja sen oikeusosaston toimipiiriin kuuluvia asioita, on ensiksi syytös tuomioistuimiamme vastaan siitä että ne useissa tarkemmin mainitsematta jätetyissä tuomioissa olisivat tuominneet puolueellisesti, tehden oikeuden-

vastaisia päätöksiä toiseen puolueeseen kuuluvien henkilöiden asioista. Tämä syytös ei ensinkään ole vähimmässäkään yhteydessä itse asian kanssa, joka on lausuttuna ponsissa ja joka koskee sitä luuloteltua vääryyttä, jota routavuosien virkamiehet olisivat joutuneet kärsimään. Mutta lisäksi olisi ollut suotavaa, etteivät anomuksentekijät, jotka ilmoittavat lämpimästi harrastavansa tuomioistuinten arvon loukkaamattomuutta, itse olisi ruvenneet syytösten kautta, joita puheenalainen asia ei mitenkään aiheuta, ja jotka sitä paitse ovat perustetta vailla, tätä arvoa alentamaan.

Seuraa sitte pitkänlainen niiden seikkojen esitys, jotka ovat 20 päivänä joulukuuta 1906 annetun n. k. virkamieslain ilmestymisen yhteydessä. Tuon esityksen tarkoituksena on näyttää että senaatti, taipuen eräisiin mielipiteisiin, jotka vaativat routavuosien hovioikeuksiin asetettujen virkamiesten eroa, olisi osaltaan tuottanut ne vaikeudet, joihin sitte vedottiin virkamieslain tueksi. Tästä asiasta voin supistaa sanottavani lyhyeen. Ne asianhaarat, jotka aiheuttivat virkamieslain, sekä kysymys sen tarpeellisuudesta ovat jo olleet laajan keskustelun sekä lopullisen harkinnan alaisina niillä valtiopäivillä, jolloin virkamieslaki hyväksyttiin, s. o. viime ylimääräisillä valtiopävillä. Katson sen vuoksi yleensä tarpeettomaksi tarkemmin käsitellä tätä osaa anomusehdotuksesta. Tahdon vain kosketella paria tärkeätä seikkaa, niissä kun anomuksentekijäin puolelta erittäin ilmenee väärä käsitys.

Anomuksentekijät lausuvat, että se ehdotus, jonka Turun hovioikeus teki senaatille laillisten olojen palauttamiseksi hovioikeuteen, olisi antanut kaikille laittomasti erotetuille hovioikeuden virkamiehille tilaisuuden päästä virkoihinsa. Niin ei kuitenkaan ollut asianlaita. Sillä laittomasti erotetut hovioikeuden sihteeri, kanneviskaali ja varakanneviskaali olisivat edelleenkin jääneet hovioikeuden ulkopuolelle. Ehdotus oli siis jo tästäkin syystä mahdoton.

Toinen kysymys, jossa anomuksentekijäin väärä käsitys ilmenee, on kysymys siitä, olivatko ne henkilöt, jotka Turun hovioikeus ehdotti apujäsenikseen, velvolliset vastoin tahtoansakin ottamaan tällaista tointa vastaan. Tämä kysymys on sentähden tärkeä, että virkamieslain oleellisena aiheena oli sekin seikka, että työ hovioikeudessa oli joutumaisillaan kerrassaan seisahduksiin, joka taas riippui siitä, ettei ollut saatavissa henkilöitä, jotka suostuivat rupeamaan apujäseniksi, niin kauan kuin hovioikeus oli uudestaan järjestämättä. Anomuksentekijät tahtovat tähän kysymykseen nähden väittää, että kieltäytyviä alituomareita olisi pitänyt

velvoittaa rupeamaan apujäseniksi, ja tietysti olisi silloin — sitä tosin ei ehdotuksessa sanota, mutta se johtuu itsestään — ollut kieltäytyviä alituomareita siihen uhkasakolla ja tarpeen vaatiessa vankeudella pakoitettava. Totta kyllä on, että eräs kuninkaallinen kirje vuodelta 1801 säätää että alituomareita voidaan määrätä hovioikeuteen apujäseniksi, mutta riidanalaisena voidaan pitää, onko sanotulla hallintotoimin syntyneellä säädöksellä vakinaisiin alituomareihin nähden se velvoitettava voima, että heitä vastoin tahtoansa voisi pakoittaa luopumaan oman vakinaisen virkansa hoitamisesta, vastaanottaakseen apujäsenen toimen hovioikeudessa, etenkin jos se on kestävä pitemmän ajan ja suoritettava muualla kuin alituomarin laillisella asuinpaikalla. On sen vuoksi yleensä vältetty alituomarien määräämistä apujäseniksi vastoin heidän tahtoansa.

Anomuksentekijät kohdistavat sitten senaattia vastaan sen syytöksen, että senaatti olisi mielivaltaisesti sovelluttanut puheenaolevaa virkamieslakia, koska 95 koulunopettajaa, joiden olisi pitänyt joutua lain alaisiksi, ei ole eroitettu viroistaan. Kun virkamiesasiaa viime valtiopäivillä käsiteltiin, lausuttiin sen ryhmän puolelta, johon anomuksentekijät kuuluvat, pelko että laki kenties tulee koskemaan koulunopettajiakin. Niinpä muun muassa sanotaan eräässä valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa, että sen selvityksen mukaan, jonka etevät lainoppineet ennen olivat esittäneet, puheena olevat koulunopettajat joutuisivat uuden lain alaisiksi, mutta että vastakkaistakin lain tulkitsemista käy tukeminen. Näin ollen, sanotaan vastalauseessa, jäisi epälukuisten virkamiesten säilyminen viroissaan tai erottaminen tietymättömän lain tulkitsemisen varaan. „Eikä laintulkitsijana ja asian ratkaisijana tulisi olemaan puolueeton tuomioistuin, vaan syvälle päivän riitoihin sekaantunut ja vain yhtä puoluetta edustava hallituskunta". Arvoisa vastalauseentekijä lausui siis, kuten sanoin, pelkonsa siitä, että senaatti, joka edustaa vaan yhtä puoluetta, n. s. perustuslaillista puoluetta, menettelisi puolueellisesti näihin koulunopettajiin nähden, ja hänen toivomuksensa siis oli se ettei laki kohdistuisi koulunopettajiin. Mutta nyt, kun vastalauseentekijän ennustus on näyttäytynyt vääräksi, käydään esillä-olevassa anomuksessa muka paheksumaan sitä, että noita 95 koulunopettajaa ei ole erotettu. — Asia on se, että senaatti, lain ilmestyttyä, molemmissa osastoissa asettui sille käsityskannalle, että laki oli sovellutettava ainoastaan ilmeisesti selviin tapauksiin. Anomuksentekijät näyttävät itsekin käsittävän, että tämänluontoista lakia on tulkittava supistavai-

sesti eikä laajentavaisesti. Olisi odottanut, ettei ainakaan tämä senaatin menettelytapa olisi saanut osakseen moitetta.

Anomuksentekijät siirtyvät sitte siihen, joka ponsista päättäen on anomuksen tarkoitus, nimittäin osottamaan, että routavuosien virkamiehiä sen jälkeisenä aikana olisi virkamiesnimityksissä kohdannut vääryys. Tällöin huomautetaan ensimäisenä, että Oulun lyseon lehtori Hämäläinen virkamieslain sitä aiheuttamatta olisi virasta erotettu. Sanotaan samalla, että lehtori Hämäläinen oli nimitetty virkaansa vasta 20 päivänä kesäkuuta 1906 eikä siis muka ollut poikkeuslain alainen. Laki on kumminkin aivan selvä siinä että se, joka lain ilmestyttyä piti virkaa, johon aikaisempi haltija, vuosina 1902—05 erotettuna, on takaisin asetettava tai olisi ollut oikeutettu tulemaan takaisin asetetuksi, on velvollinen eroamaan siitä riippumatta, onko hän astunut virkaan ennen vai jälkeen lain antamisen.

Anomuksentekijät lausuvat edelleen, että laittomuutta olisi harjoitettu „siinä muodossa, että vuosina 1902—1905 palveluksessa olleille ei ole tunnustettu samaa virkakelpoisuutta ja ylennysoikeutta kuin muille virkamiehille". Tämän johdosta voi olla syytä esittää eräitä numerotietoja virkamiesnimityksistä esim. oikeus- ja sivilitoimituskunnan alalta 1906 vuoden alusta saakka. Numerot koskevat kaikki virkamiehiä, jotka ovat tulleet virkoihinsa sortovuosien asetusten mukaisella tavalla.

Laillisten olojen palauttamiseksi vapaaehtoisesti eronneista virkamiehistä on 30 saanut uusia virkoja, useimmat samanarvoisia kuin edelliset virkansa, nimittäin 6 hovioikeuden asessoria, 1 kihlakunnan tuomari, 2 hovioikeuden notariota, 10 kruununvoutia, 8 henkikirjuria, 1 lääninkirjuri, 1 läänin notario ja 1 läänin arkkitehti. Ilman vapaaehtoista virkaeroa on hakemuksesta saanut toisia virkoja 15 virkamiestä, nimittäin 2 hovioikeuden neuvosta, 2 lääninsihteeriä, 3 kruununvoutia, 3 henkikirjuria, 1 hovioikeuden notario, 1 varalääninsihteeri, 1 läänin rahastonhoitaja, 1 läänin kirjuri ja 1 läänin notario. Niinkuin näkyy ei tämä määrä ole niinkään vähäinen: yhteensä 45 uudestaan sijoitettua tai muuten toiseen toimeen nimitettyä virkamiestä. Ja tämä lyhyelle $1^1/_2$ vuoden ajalle! — Kaikissa senaatin tähän asti käsittelemissä nimitysasioissa on ainoastaan tavallisia nimitysperusteita noudatettu, eivätkä anomuksentekijätkään liioin ole voineet osottaa ainoatakaan tapausta, jossa näitä perusteita olisi syrjäytetty.

Mitä taas tulee hovioikeuksien apujäsenten määräämiseen, ovat nämä toimet tilapäisiä tuomarintoimia, joihin kel-

lään hakijalla ei ole minkäänlaista oikeutta päästä, vaan joihin viranomaiset määräävät soveliaita henkilöitä vapaan harkinnan nojalla. Kuten tunnettu, on hovioikeuksilla valta alistamatta ottaa apujäseniksi eräitä alempia virkamiehiä, ja siinäkin tapauksessa, että alistus on tehtävä, on vanhastaan sitä periaatetta noudatettu, että hovioikeuden, joka on suuri kollegiaalinen virasto, tulee itsehallinnon periaatteen mukaan saada, mikäli suinkin mahdollista, oman harkintansa mukaan järjestää apujäsenyytensä. Poikkeusta tästä on tavallisesti tehty ainoastaan sikäli että senaatin oikeusosasto toisinaan on apujäseneksi määrännyt jonkun omista virkamiehistään. Itsehallinnon periaatteeseen perustuu myös käytäntö hovioikeuden omien alempien virkojen täyttämiseen nähden. — Viimemainitusta asiasta, nimittäin hovioikeuden alempien virkain täyttämisestä, on eräs valitusasia nykyään tullut senaattiin.

Niin hyvin varsinaisiin virkanimityksiin kuin hovioikeuden apujäseniin nähden ei kuitenkaan ole erästä tärkeätä seikkaa jätettävä huomioon ottamatta. Perustuslain säännöstä taidosta ja ansiosta oikeana nimitysperusteena ei vastaa yksinomaan pelkkä virkavuosiperiaate: virkavuosien tai toimitettujen käräjien paljous. Yleisesti tunnettuahan on, että moni virkamies jää keskinkertaiseksi koko elinajakseen, vaikka hänen jatkuvan virkatoiminnan kautta pitäisi saada lisäkokemusta, kun taas toinen osottaa kykynsä jo alkuaikoina virkamiesuralla.

Kaikille tunnetuna seikkana on myöskin merkille pantava, että useat virkamiehet routavuosina tulivat saamaan virkoja, joihin heitä säännöllisissä oloissa ei mitenkään olisi voitu katsoa päteviksi.

Kysymys toisen tai toisen suuremmasta pätevyydestä tulkitaan virkaa täytettäessä. Onko nyt anomuksentekijäin tarkoitus, että eduskunnan jokin valiokunta ja eduskunta itse ryhtyisi tutkimaan, onko oikeita nimitysperusteita noudatettu? Jos tämä jo on vaikea virastolle, jossa kuitenkin aina joko tarkemmin tai vaillinaisemmin tunnetaan hakijain kelvollisuus, kuinka paljon vaikeammaksi se silloin käy eduskunnan asetettavalle valiokunnalle ja eduskunnalle itselleen? En tahdo tässä lähemmin kosketella kysymystä, onko ollenkaan asianmukaista eduskunnan ryhtyä käsittelemään sellaista asiaa, taikka tutkimaan varsinaisia laintulkitsemiskysymyksiä, joita myös virkamiesnimitysasioissa voi esiintyä. Mutta näin rajoittuenkin en voi olla huomauttamatta, että vielä käsittelyn alaisena olevaan nimitysasiaan ei eduskunta voi, niinkuin anomuksentekijäin tarkoi-

tuksena näyttää olevan, ryhtyä. Tarkoitan tällä Turun hovioikeuden tekemää ehdotusta erinäisten hovioikeudessa avoinna olevien asessorinvirkojen täyttämisestä, ehdotus, joka on vielä senaatin lopullisesti tutkittavana.

Anomusehdotuksentekijät lausuvat anomusehdotuksen alussa moittivin sanoin ,että senaattia kohtaan olisi muka käytetty pakotusta sen aikaansaamiseksi, että routavuosien virkamiehet saataisiin Turun hovioikeudesta pois. Mutta juuri ratkaisematta olevan hallintoasian vetämistä tähän anomusehdotukseen tuskin voitanee käsittää muuksi kuin epäoikeutetuksi yritykseksi vaikuttamaan päättävän viranomaisen ratkaisuun.

Ei käy kieltäminen, että n. k. virkamiesasia on ollut mitä vaikempia ja ikävimpiä asioita, jotka ovat olleet nykyisen hallituksen ratkaistavina. Laillisuuden palautuessa maahamme oli virkamieskunnassa niiden rinnalla, jotka eivät taipuneet tai hyväksyneet taipumista routavuosien mahtikäskyjen alle, toisia, jotka sen olivat tehneet. Tämä eriävästä ajatuskannasta riippuva ja nykyaikaankin vaikuttava hajaannus luonnollisesti ei voi heti poistua, vaan ainoastaan aikaa myöten vähitellen tulla tasoitetuksi. Mutta minä en usko, että sellainen menettelytapa, josta tämä anomusehdotus on ilmauksena, on omiaan edistämään mainittua tasoittamista tai yleensä rauhallisten yhteiskuntaolojen palauttamista. Jos ne numerotiedot, joita minä äsken käytin, ynnä muut tähän kuuluvat tosiasiat, joista tarkempia tietoja luonnollisesti tarvittaessa on saatavana, otetaan asianmukaisesti huomioon, pitäisi käydä ilmeiseksi, että hallitus virkanimitysasioissa ei ole sovelluttanut puoluenäkökohtia, vaan ratkaissut ne, niinkuin se vastaisuudessakin tulee ne ratkaisemaan, lain ja asiallisten perusteitten nojalla.

Ed. **Pesonen**: Senaattori Nyberghin esityksen jälestä en katso tarpeelliseksi ryhtyä käsittelemään esilläolevaa anomusehdotusta. Tahdon ainoastaan lausua oudoksumiseni sen johdosta, että tämän tapainen ja tämän muotoinen anomusehdotus on voinut päästä esityslistalle; asianhaara, jonka selittänee ainoastaan meidän puhemiehemme erinomaisen suuri suvaitsevaisuus. Kun nyt tämä anomusehdotus on esille tullut, herää kaiketi kysymys siitä, onko eduskunnan ryhdyttävä sitä sen enemmän käsittelemään vallankin sen asiallisen selityksen jälestä, jonka olemme hallituksen jäseneltä tässä vastikään kuulleet. Kun kuitenkin meidän eduskunnassamme on jo melkoisesti päässyt vakiintumaan sellainen menettelytapa, että eduskunta, lähemmin

tarkastamatta anomusten sisällystä ja laatua, on pitänyt tarpeellisena lähettää ne asianomaisiin valiokuntiin ilman että eduskunta sen kautta on millään lailla osoittanut antavansa arvoa niille mielipiteille, joita anomuksessa on esiintuotu, niin minä puolestani en katso olevani pakoitettu suorastaan vastustamaan tämän anomusehdotuksen valiokuntaan lähettämistä, sillä näin ollen ei eduskunta, lähettämällä tämän anomusehdotuksen valiokuntaan, millään tavalla osoita olevansa solidaarinen sen kanssa eikä valiokuntaan lähettäminen siis voi näissä oloissa sisältää vähintäkään moitetta hallitukselle.

Minulla olisi ollut muutamia evästyksiä annettavana sille valiokunnalle, johonka tämä anomus nähtävästi tulee lähetettäväksi, mutta sen johdosta, että ne evästykset ovat olemassa senaattori Nyberghin selityksessä, luovun esittämästä niitä.

Ed. Renvall: Mikäli minä tiedän, on aikomus saada tämä anomus lähetetyksi perustusvaliokuntaan, jossa valiokunnassa minullakin on sijani. En senvuoksi nyt aijo kosketella anomusehdotuksen faktillisia kohtia ja siinä esitettyjä väitteitä, mutta sen sijaan täytyy minun eduskunnan jäsenenä ottaa sanavuoro lausuakseni mielipiteeni anomusehdotuksen, niinkuin minä sen katson, laittomasta muodosta.

V. J:n 28 § säätää, että eduskunnalla on „sen oikeuden mukaisesti, joka tähän saakka on ollut valtiosäädyillä", oikeus tehdä Keisari-Suuriruhtinaalle anomuksia. Ja kun me tarkastamme 1869 vuoden Valtiopäiväjärjestystä, sen 51 §:ää sellaisena kuin se kuuluu 1886 vuoden asetuksessa, sanotaan siinä, että säädyillä on se anomusoikeus, „jota valtiosäädyt vanhastaan ovat nauttineet", ja siis viittaa tämäkin pykälä vanhempiin oloihin. Meidän täytyy sentähden ymmärtääksemme sen anomusoikeuden laajuutta, mikä meillä on, tarkastaa millainen se anomusoikeus oli, joka Suomen säädyillä vanhastaan on ollut, millainen se oli silloin, kun vanha Valtiopäiväjärjestys annettiin. Haemme turhaan sekä Yhdistys- ja Vakuuskirjan säännöistä että myös Hallitusmuodosta mitään määräystä siitä, miten laaja säätyjen anomusoikeus oli. Kun ylimalkaan on asetuttava, tulkitessa näitä perustuslakejamme, sille kannalle että, missä ne ovat epäselviä tai epätäydellisiä, ovat ne tarkoittaneet olojen palauttamista sellaisiksi kuin ne olivat ennen vuotta 1680, niin täytyy meidän, päästäksemme selville, miten laaja anomusoikeus säätyeduskunnassa oli, siirtyä aina 16-satalukuun ja vielä pitemmällekin. Me tiedämme,

että tämä anomusoikeus on niin vanha kuin Ruotsin valtiolaitoskin on. Se perustuu ikivanhaan tapaan, jonka juuret ulottuvat hämärään muinaisuuteen. Anomukset tehtiin alkuaan säädyttäin ja vähitellen kaikki säädyt tekivät niitä yhteisesti. Tällaiseen anomustapaan perustuneena on tämä anomusoikeus sitten laajennut n. s. itsevaltiusoikeuden kautta vapauden aikana ja sellaisena se on siirtynyt meille. Kun me sitte kysymme, mitä asioita entisinä aikoina anomusehdotuksissa on kosketeltu ja kuinka laaja tämä anomustekooikeus on, joka meillä on jälellä, niin saamme siihen kyllä jonkunlaisen vastauksen tarkastaessamme näitä anomuksia tai valituksia — niin niitä kutsuttiin vanhempina aikoina. Me näemme silloin, että ne ovat koskeneet sekä perustuslain että muunkin lain säätämistä. Ne ovat koskeneet myös oikeushoidon edistämistä, ne ovat kohdistuneet kaikkiin hallinnon haaroihin, ne ovat sanalla sanoen olleet niin moninaiset, että melkein tuntuu siltä kuin ei olisi minkäänlaista rajaa niille tehty. Mutta niin ei asian laita kuitenkaan ole. Tämä anomusteko-oikeus on selvästi käsitettävä yhteydessä koko valtiolaitoksemme perusteiden ja periaatteiden kanssa. Ja sen periaatteita on kai, että periaatteellisesti se on hallitsija, joka hoitaa maan hallintoa, s. o. lainsäädäntö on uskottu hallitsijalle ja kansaneduskunnalle, mutta suuressa määrässä riippumattomana hallitsijasta ja täysin riippumattomana eduskunnasta on tuomarin toimena oikeudenhoito ja lain soveltuttaminen erikoistapauksiin. Tällaisiin asioihin ei hallitsijalla ole meidän oikeutemme mukaan mitään oikeutta koskea. Hänellä on ainoastaan kaksi ääntä ylimmässä tuomioistuimessa eikä mitään muuta. Kun sitten ymmärrämme, että anomus ei ole mitään muuta kuin kansaneduskunnan kääntyminen hallitsijan puoleen pyynnöllä, että hän ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, jotka hänen toimivaltaansa kuuluvat, niin ymmärrämme tästä selvästi, että anomuksenteko mistään yksityisestä vireillä olevasta oikeusasiasta ei voi tapahtua, sillä silloin eduskunta kääntyisi hallitsijan puoleen pyytäen häntä ryhtymään sellaisiin toimiin, joihin hän lain mukaan ei ole oikeutettu. Tämän kanssa yhteydessä on myös, että anomusehdotuksessa ei voi tehdä mitään ehdotuksia siitä, että jokin ratkaisematon yksityinen asia hallinnon alalla tulisi suuntaan tai toiseen päätetyksi.

Mutta nämä periaatteet eivät ainoastaan polveudu meidän valtiolaitoksemme rakenteesta, vaan niihin on myös olemassa selviä vastauksia entisiltä ajoilta. On ennenkin tapahtunut, että kansaneduskunta on koettanut sekottaa anomusehdotuksiinsa myös yksityisiä asioita. Mutta jo 16-

sataluvulta löytyy vastauksia hallitsijan puolelta, joissa hän ilmoittaa, että tällaista ei saa tapahtua. Minä pyydän saada tässä käännöksenä lukea yhden kohdan Kuninkaallisen Majesteetin vastauksesta ritariston ja aatelin valituksiin 18 p:ltä marrask. 1693, jossa lausutaan: „muuten Kuninkaallinen Majesteetti ei suinkaan ilman mielipahaa huomaa, että ritarihuoneella, joka ei ole mikään tuomioistuin, käsitellään oikeusasioita ja yritetään yksityisten henkilöiden intresseistä tehdä koko säädyn valituksia, varottaa Kuninkaallinen Majesteetti täten vakaasti, että tällaista ei tulevaisuudessa saa kärsiä, älköönkä se, joka tällaisissa asioissa katsoo olevansa loukattu, rohjetko panna sellaista asiaa siellä vireille ,älköönkä ritaristo sitä hyväksykö, älköönkä salliko käsitellä". Löytyy muitakin samallaisia määräyksiä samoilta ajoilta ja 17-sataluvulta sekä säätyjen hyväksymissä säännöissä että myös hallitsijan antamissa, joissa selvästi ilmoitetaan, että yksityisten asioitten esilletuominen anomusehdotuksissa ei ole meidän perustuslakiemme mukaista, niinkuin niissä useassa kohdassa sanotaan: ei ole yhtäpitävä hallitusmuodon kanssa.

Jos asianlaita on tällainen ja jos me näiden historiallisten tosiasiain valossa katselemme käsillä olevaa anomusta, niin ponsista huolimatta, jotka, niinkuin hallituksen jäsen on huomauttanut, monissa kohdin eivät ole ollenkaan sopusoinnussa sen häväistystulvan kanssa, joka lausutaan niiden muka perusteluissa, huomaamme, että näissä perusteluissa, joihin on sotkettu erilaisia asioita, käsitellään myös tuomioistuimessa vireillä olevia ja virkanimitysasioita, joita ei vielä ole ratkaistu, joten on juuri yksityisten henkilöitten intresseistä koetettu tehdä koko eduskunnan anomukselle pohja. Jos me karsimme nämä asiat pois, joita minun mielestäni ei perustuslaillisesti voi ottaa käsiteltäviksi — sillä anomusoikeuteen nähden on varma raja tehtävä, ainoa rajoitus, mikä löytyy anomusteko-oikeudelle —, jos sitte vielä karsimme pois kaiken sen, mitä lausutaan toimenpiteistä, jotka eivät ollenkaan voi kuulua tämän eduskunnan valtapiiriin, niistä toimista, jotka johtivat virkamieslakiin ja jotka siis saivat ratkaisunsa laillisessa muodossa Suomen laillisen eduskunnan ja hallitsijan yhtäpitävällä päätöksellä, ja kun me sitten otamme pois ne valitukset, jotka koskevat hovioikeuksien itsehallintoa ja joista senaattia ei voi missään määrin moittia, koska ne eivät ole senaatille kuuluneet, niin jää meille faktillisesti jälelle minun ymmärtääkseni kouluasia ja siinäkin, sen mukaan mitä hallituksen jäsen on ilmoittanut, ainoastaan lehtori Hämäläisen

asia. Juuri lehtori Hämäläisen asia on ainoa faktillinen pohja tälle häväistysanomukselle. Ainoastaan tällaisesta asiasta, jonka ratkaisu sekin, niinkuin hallituksen jäsenen lausunnosta kävi ilmi, on tapahtunut täysin sopusoinnussa lain kanssa, on anomus nostettu, jos nimittäin tämä ainoa faktillinen pohja on ollut syynä tähän anomukseen. Vai onkohan asianlaita niin, että todellakin on tahdottu tehdä yksityisten henkilöitten intresseistä asioita? On ainakin omituista nähdä, että yhtenä päivänä tämä anomusehdotus jätetään eduskunnalle ja että toisena päivänä ne Turun hovioikeuden jäsenistä, joita muka on loukattu, niinkuin tässä anomusehdotuksessa sanotaan, valittavat viralle-panosta. Onko tarkoitus tällä tavoin valmistaa noille henkilöille suurempaa mahdollisuutta päästä virkaan?

Ed. **Estlander**: Sedan landtdagen numera från tillförlitligt håll erhållit en saklig framställning af fakta uti den sak, som nu föreligger, så är det möjligt att uti densamma göra ett uttalande. Jag vill då genast anmäla, att det förefaller mig som om genom meddelandet af dessa fakta skriften ifråga skulle hafva reducerats från sin föregifna karaktär af stort, politiskt aktstycke till enbart ett alster utaf bristande politisk ej mindre än juridisk tukt. Frågan om senatens föregifna partiska tillämpning af tjänstemannalagen befinnes sålunda icke alls höra till denna sak. Ja, man måste fråga sig, huruvida densammas inmängande uti skriften icke skett i syfte att just söka skaffa åt framställningen en så att säga allmängiltigare bakgrund. Söker man då att uppfånga det sakliga uti skriften, om man för öfrigt i sammanhang med densamma kan tala om saklighet, så kvarstår då allenast påståendet, att några enskilda personer blifvit vid tjänsteutnämningar eller tjänsteförordnanden förbigångna. Det vore alltså härpå som yrkandena uti petitionen skulle grunda sig. Men af allt, som i denna sak i detta hänseende anförts, äger större betydelse blott frågan om förslagen i Åbo hofrätt. De öfriga fall, som i skriften beröras, hafva redan erhållit sin belysning genom senator Nyberghs andragande.

Hvad åter beträffar frågan om de tjänsteförslag, som af Åbo hofrätt äro uppgjorda, så måste jag tillstå, att jag ytterligare under öfvervägande af denna sak har blifvit stärkt uti de betänkligheter, jag redan vid senaste plenum hade äran anföra beträffande rättigheten för landtdagen att taga befattning med petitionen. Dessa betänkligheter bestå däri, att landtdagen enligt gammal häfd icke äger befatta sig med saker, som endast röra enskilda personer. Den före-

gående talaren har redan omständligt utvecklat denna sak. Jag skall be att få i original uppläsa den resolution på ridderskapets och adelns besvärspunkter af den 18 november 1693, som också den föregående talaren berörde. Det säges där: „Allt derföre som Kongl. Majestät ingom lag och rätt förnekar utan lemnar densamma hvar och en fri och obehindrad, så kan den af ridderskapet och adeln, som detta erkannerligen angår, med sine besvär och käromål framkomma, då Kongl. Majestät ock i nåder sig deröfver efter sakens egenskap och beskaffenhet lärer förklara och låta densamma hvad lag och process förmår vederfaras. Uti det öfriga förmärker Kongl. Majestät icke utan misshag att man på riddarhuset, hvarest ingen jurisdiction är, justitiesaker andrager och af partikular personers intressen söker att formera hela ståndets besvär, åtvarnandes Kongl. Majestät härmed allvarligen att dermed hädanefter må hafvas fördrag, och hvarken den, som i sådana mål tycker sig besvärad vara, understå sig dem der anhängige att göra, ej heller ridderskapet dem att antaga eller företräda". Det är klart att, om landtdagen önskar att dess petitioner må tillmätas betydelse, det är angeläget för henne att icke öfverskrida sin befogenhet och icke, kränkande ordningen uti en rättslig stat, inmänga sig uti styrelsens förfogande på sätt härmed skulle ske.

Hvad som ännu gör ifrågavarande petition betänklig är, att den sak, som densamma berör, nämligen tjänsteförslagen i Åbo hofrätt, ännu är beroende på åtgärd från vederbörande myndighets sida. Det är därför på grund af gammal häfd och med hänsyn till landtdagens såsom statsmakt förhållande till monarken icke tillständigt, att landtdagen söker ingripa uti ärendenas laggilla gång, allra minst i frågor rörande justitien, sålunda sökande att för sig upptaga sådana enskilda frågor, som kunde af högre eller lägre förvaltande myndigheter eller domare afhjälpas.

Betraktar man ifrågavarande petition och yrkanden med hänsyn till de grundsatser, som jag här har antydt, måste man förmärka, att i självfva värket klämmarna, yrkandena i petitionen alls icke svara emot motiveringen af densamma, i ty att motiveringen söker gifva ett sken af att petitionen skulle åsyfta ett allmänt missförhållande, en missriktning i hela styrelsen, sådan som landtdagen kunde och borde upptaga. Då detta falska sken, som sagdt, vid närmare granskning försvinner och blottar självfva innebörden af petitionens yrkanden, så skulle enligt min mening fulla skäl föreligga att yrka på att ärendet icke finge vid landtdagen upptagas. Emellertid och då det måste vara för

alla angeläget, att en fullständigare utredning kommer till stånd och att tomheten i petitionärernas påståenden till fullo visas, så vill jag för min del icke motsätta mig remiss af ärendet till grundlagsutskottet.

Ed. **Lagerlöf:** Kun minun näyttää olevan luonnollinen velvollisuus vastata niihin muistutuksiin, joita täällä on tehty esittämääni anomusehdotusta vastaan, niin pyydän minä heti puheen aluksi saada ilmoittaa, että katson tämän velvollisuuteni rajoittuvan yksinomaan siihen alaan, jolla itse olen anomusehdotuksessa liikkunut, ja silläkin alalla yksinomaan siihen, mikä on asiallista huomautettu ja mihin mielestäni ei ole riittävästi vastattu itse anomusehdotuksessa.

Mitä täällä nyt siis on tolitettu siitä, että tämä anomusehdotukseni muka olisi jotakin niin ennen kuulumatonta, röyhkeätä ja muodotonta, kiihkomielistä j. n. e., se saa luisua aivan siivosti minun sivutseni. (Naurua.) Eduskunta on kirjoittamani kuullut ja Suomen kansa saa sen lukea. Tehkööt päätöksensä, missä määrin minä olen mennyt oikeuteni ja velvollisuuteni sivu, ja päättäkööt myös, missä määrin minä olen mennyt sen rajan yli, jonka tämän asian laatu vaatii. Siitä minä en tässä tahdo riidellä. Jos minä nyt sanoisin oman mielipiteeni, niin on se se, että tuo kirjelmä on aivan liika siivo ja lievä. (Naurua.)

Kun minä siis siirryn asiaan, niin täytynee minun ensiksi antaa kunnia sille, jolle kunnia tulee, ja mainita senaattori Nyberghin hyvin „asiallinen" ja rikas esitys tästä asiasta. Minun sanottavani sen esityksen suhteen saa kumminkin jäädä jotensakin lyhyeksi, se voipi rajoittua siihen, että minä en ollenkaan epäile, ettei perustuslakivaliokunta, verratessaan sitä anomusehdotukseen, tule antamaan sille kaikkea sitä huomiota, jonka se ansaitsee. Mitä siinä lausunnossa muuten oli asiallista, semmoista, joka kuuluu minun vastattaviini, niin ovat samat näkökohdat tulleet mainituiksi myös muutamien muitten puheissa. Mikäli minä nyt olen osannut ymmärtää mitä viime täysi-istunnossa, kun tämä asia oli esillä, ja tänään on sanottu, niin täällä on muistutettu pääasiallisesti, että tämmöisistä asioista ei olisi pitänyt tehdä anomusta, vaan olisi pitänyt tehdä interpellatsiooni. Sitten on arveltu, että tämä anomus tietäisi eduskunnan sekaantumista hallintoon ja tuomioistuinten jonkunlaista luvatonta painostamista. On sanottu, että tämmöinen sekaantuminen ei olisi luvallinen, vaan periaatteellisesti väärä, ja että eduskunnalla siis ei ole valtaa semmoiseen anomukseen, kuin minä nyt olen ehdottanut. Ja sen ohessa

on myös viitattu siihen, että olen liioitellut. Mitä näihin liioitteluihin tulee, mikäli ehkä tarkoitetaan sitä, että anomusehdotus ei sisällä aivan tarkkaa selvitystä detaljeista, niin minulla kyllä on niitäkin jonkun verran „peukalon takana", ja jos minut siihen pakoitetaan, niin kyllä minä niitä voin tässäkin lukea ja esittää. Toistaiseksi minä nyt odotan suurempaa tarvetta.

Mitä siis tulee siihen, ettei olisi näistä asioista pitänyt tehdä anomusehdotusta, vaan pyytää interpellatsioonia, niin minullakin tietääkseni oli itselläni jonkun verran valtaa valita menettelytapani, kun vaan pidin siinä varani, etten mennyt V. J:n asettamien rajojen yli. Ja minulla oli varsin pätevät syyt anomuksien valitsemiseen. Ensinnäkin se syy, että tämä asia lopultakaan ei ole ollenkaan semmoinen asia, joka kaipaa interpellatsioonia, taikka olisi sitä tietä autettavissa. V. J:n 32 §:n sanoista käy ilmeisesti selville, että interpellatsioonia saa ja tulee käyttää silloin, jos edustaja tahtoo jonkun „senaatinjäsenen vastattavaksi asettaa kysymyksen tämän virka-alalle kuuluvasta asiasta". mutta mitään kysymystä minulla juuri ei ole ollut aihetta tässä tehdä, sillä niiden asioiden suhteen, joista olen kirjoittanut, ei mikään ole epäselvänä. Hovioikeuksien ja senaatin kanta näissä asioissa on aivan selvä. Sehän nyt kuultiin siitä, mitä senaattori Nybergh sanoi; ei siinä mitään uutta ollut, se oli kaikki ennen kuultua. Mitä minä olisin kysymyksestä viisastunut, ja mitä eduskunta olisi siitä viisastunut? Olisiko minun pitänyt kysyä: „Aijotaanko ja kauvanko aijotaan rehellisten miesten vainoamista vielä jatkaa?" Semmoisesta kysymyksestä ei olisi ollut mitään apua, vaikka siihen olisi vastattukin, jota minä silloin en tiennyt, enkä tiedä vieläkään varmaan, olisiko juuri siihen kysymykseen vastattu. Mutta tämän lisäksi saatan tehdä pienen, sanoisinko, tunnustuksen — näin meidän tyttöjen kesken. Anomusajan lopulla en vielä tuntenut tätä eduskuntaa niinkään paljon, kuin nyt sitä tunnen, enkä ollut aivan varma siitä, olisiko eduskunta sallinut tuommoisen tiedustelun. Ja sitten en vielä silloin, niinkuin sanoin, ollut varma, olisiko siihen vastattu, — ja kaikkea tuota tietoa odotellessani olisi anomusaika kulunut loppuun. Se on niin matoinen tämä maailma, että, myöntäkäämme, hyvät herrat, oli varmempi, että minä menin anomustietä. (Naurua.) Se oli käytännöllisempää.

Mutta täällä on väitetty, että tämä asia ei ole semmoinen, että siitä perustuslain mukaisesti sopii anomusta tehdä. Suvaittakoon minun olla sitä mieltä, että tämä väite

on aivan mahdoton. V. J. ei aseta mitään kovinkaan ahtaita rajoja eduskunnan anomusoikeudelle. 28 §:ssä sanotaan vaan, että „sen oikeuden mukaisesti, joka tähän saakka on ollut Valtiosäädyillä, on eduskunta varsinaisilla valtiopäivillä oikeutettu tekemään Keisarille ja Suuriruhtinaalle anomuksia." Jos nyt kysymme: mikä oikeus siis tähän saakka on valtiosäädyillä ollut, niin ymmärtääkseni siihen täytyy löytää aivan toinen vastaus, kuin mitä täällä yksi eikkä, luulen, kaksi edellistä puhujaa ovat löytäneet. Jo ammoisista ajoista, aivan Ruotsin historian aamuhämärästä alkaen, on jokaisella Ruotsin kuninkaan alamaisella ollut oikeus, riidaton oikeus kuninkaalleen valittaa ei ainoastaan itse kärsimästään vääryydestä, vaan myös kaikesta ja minkä luontoisesta hyvänsä epäkohdasta, joka julkisen elämän kaikilla aloilla, yhtä ainoatakaan siitä erottamatta, on näkyville tai rehottamaan päässyt tai pyrkinyt. Eikä vähääkään vähempi ole valtiosäätyjenkään oikeus ollut siinä suhteessa. Niin luonnolliseksi on tämä anomusoikeus jäänyt kaikille veriin, ettei edes kuningas Kustaa III siihen koskenut, vaan joutui se vähentymättä meille jäämään, kun maamme eroitettiin Ruotsista, jäi meille perinnöksi, jota eivät keisarit ja suuriruhtinaamme ole vielä yrittäneet meiltä kieltää. — Eritoten on historiamme täynnänsä esimerkkejä siitä, kuinka valtiopäivillä on valitettu kaikenlaisesta virkamiesten vallan väärinkäyttämisestä, ja vanhoista ajoista puhuen saattanee sanoa, että sen verran on kuningas säilynyt kansan rakkaassa muistissa, minkä verran hän on ottanut huomioonsa juuri tuontapaisia anomuksia niitten virkamiesten vallan väärästä käytöstä, jotka eivät omalla, vaan kuninkaan vallalla ovat olleet kansan kanssa tekemisissä sen keskuudessa hallintoa hoitaessaan.

Voi olla, että tässä huoneessa on joku, jonka mielestä se ei tunnu kauniilta tai mieluisalta kuulla, mutta me elämme yhäkin monarkkisessa valtiossa ja se sama valta, joka aikanaan oli Ruotsin kuninkaalla, on nyt keisarilla ja suuriruhtinaalla ja se oikeus, joka kuninkaaseen nähden vanhuudestaan oli Ruotsin vallan säädyillä, on nyt tällä eduskunnalla, ei ainoastaan kaikenlaisiin taloudellisiin vaikeuksiin nähden, vaan kaikilla julkisen elämän aloilla, ja eritoten siinä tapauksessa, missä jotkut semmoiset, joilla on valtaa, ei itseltään, vaan hallitsijaltansa, ovat menneet mielitekojansa noudattamaan sivu hallitsijansa käskyn tai tahdon. On sanottu, että eduskunta ei saa sekaantua hallintoon, eikä painostaa tuomioistuimia. Se olisi hallintoon sekaantumista, jos eduskunta hallitsijalta pyytäisi, että hän erityisissä asioissa me-

nisi muuttamaan, mitä hallituksen viranomaiset ovat laillisesti tehneet, ja se olisi tuomioistuinten luvatonta painostamista ja niiden itsenäisyyden horjuttamista, jos eduskunta pyytäisi, että hallitsija sekaantuisi tuomioistuinten tehtäviin ja muuttelisi niiden tuomiota. Mutta se ei ole hallintoon sekaantumista, jos eduskunta ilmoittaa, että hallitus, jolla ei ole omaa valtaa, menee yli sen vallan, joka sille on uskottu, eikä se ole tuomioistuinten painostamista, jos eduskunta ilmoittaa, että maan korkeissa ylioikeuksissa pyrkii vallalle väärä järjestelmä ja lain väärä käyttö. Ei pidä meillä sanoa, ettei eduskunnalla ole semmoiseen kontrolliin oikeutta ja ettei eduskunnalla ole ainakin kaikki se anomusoikeus, joka aina on valtiosäädyillä ollut.

Täällä on jokunen pitänyt sopivana oudoksua, että sillä taholla, jolla ei ennen ole katsottu välttämättömäksi kaikelle maailmalle myötäänsä huutaa, että meille on tehty väkivaltaa ja että me olemme niin heikkoja, ettemme pysty sitä torjumaan, nyt ollaan niin arkoja oman maan miesten pienistä virheistä. Minulla ei ole oikeutta vastata siihen sen ryhmän puolesta, johon minulla on kunnia kuulua, mutta omasta puolestani voin vastata, että minä en ole pitänyt vääränä enkä minua persoonallisesti nöyryytävänä taipua pakkovallan edessä, jota en ole pystynyt vastustamaan. Mutta sen minä pitäisin nöyryytyksenä, jos seisoisin tässä kansani edustajana ja hetkeksikään suostuisin pitämään hyvänä, että ne miehet, jotka pitävät hallitsijan valtaa käsissään, itsensä ottamalla luvalla anastavat semmoista tuomari-, lainsäätämis- tai hallitusvaltaa, joka ei heille kuulu. Semmoista rengin palvelusta minä en tee.

Ed. **Castrén**: Käsillä olevan anomusehdotuksen tarkoitus lienee jokaiselle vähänkin ajattelevalle selvä. Anomuksen esittämisellä on ilmeisesti tarkoituksena saada mustatuksi perustuslaillinen hallitus, halvennetuksi perustuslaillinen prokuraattori, halvennetuksi niitten tuomioistuinten jäseniä, jotka sortovuosina tarjosivat kansalleen ylevän esimerkin siitä, mitenkä huolimatta yksityisistä eduista on laista ja laillisista asetuksista kiinnipidettävä. Eikä ole vähemmin kuvaavaa tälle anomusehdotukselle se seikka, että anomusehdotuksen alla luetaan ensimäisenä miehen nimi, joka eräässä vaalikokouksessa pienessä kaupungissa tuolla Pohjan perillä häikäilemättömästi valitsijakunnalle ilmoitti, että hän piti helmikuun manifestin pätevänä ja että Suomen perustuslaeissa kyllä oli tinkimisen varaa. Sama mies esiintyy nyt ensimäisenä anomuksen allekirjoittajana valvo-

maan maassa lakia ja oikeutta, jota muka nykyinen prokuraattori, hallitus, hovioikeudet ja alioikeudet polkevat jalkojensa alle. Herra Lagerlöfiin on yhtynyt joukko talonpoikia, jotka silminnähtävästi ovat panneet nimensä anomuksen alle hyvässä uskossa siihen, mitä anomuksen sepittäjä on kirjoittanut. Kuitenkin kummastuttaa minua, että anomusehdotuksen alla olevien nimien joukossa löytyy mies, jonka en olisi uskonut enkä toivonut panevan nimeänsä anomusehdotuksen alle, tarkoitan edustaja Gebhardia. Anomuksentekijät lausuvat lähtökohtana mielipiteilleen, että lainkunnioitus ja luottamus oikeuslaitokseen ja oikeudenhoitoon maassamme olisi arveluttavalla tavalla vähentynyt. Ja he koettavat selittää, mikä on ollut syynä tähän lainkunnioituksen heikkenemiseen sekä sortovuosien aikana että sen jälkeen. Tätä tehdessään käyttävät anomuksentekijät muun muassa tilaisuutta ylistyssäveleen virittämiseksi sortovuosien suomettarelaiselle hallitukselle ja moitelauseen antamiseksi perustuslaillisille puolueille. Anomuksessa sanotaan: „Se kotimainen hallitus, joka ylen vaikeissa oloissa rehellisesti ja parhaan ymmärryksensä mukaan koetti pelastaa, mitä pelastettavissa oli, mustattiin maansa ja kansansa pettäjäksi''. Siitä yhteydestä päättäen, missä lause on, voi vetää sen johtopäätöksen, että anomuksentekijäin mielestä sortovuosien senaatin muka aiheeton mustaaminen on muun muassa vaikuttanut lain ja oikeuden kunnioituksen vähentymiseen. Asianlaita ei nyt kuitenkaan ole sellainen, että sortovuosien suomettarelaista senaattia olisi aiheettomasti mustattu, vaan on se omilla teoillaan ja omilla töillään itse ikipäiviksi mustannut itsensä. Ja nämä silloisen senaatin mustan mustat teot, nepä ne juuri etupäässä ovat hämmentäneet oikeudenkäsitystä ja himmentäneet oikeudentuntoa maassamme, ne ne ovat heikentäneet lainkunnioitusta, ulotuttaen turmiolliset vaikutuksensa aina näihin päiviin saakka. Kieltämätön tosiasia on, että suomettarelainen senaatti julkaisi kaikki nuo laittomat asetukset, jotka tuhosivat valtiollisen asemamme ja yhteiskunta- sekä oikeusjärjestelmämme. Suomettarelainen senaatti julkaisi asetuksen venäjänkielen saattamisesta Suomen hallinnon pääkieleksi, asetuksen isiltä perityn kokoontumisvapauden rajoittamisesta, laittoman asetuksen asevelvollisuuden suorittamisesta, joka oli laiton sekä synnyltään että sisällöltään. Yhtä kieltämätön tosiasia on, että useinmainittu hallitus teki kaiken voitavansa pakoittaakseen kansaa ja Suomen laille kuuliaisia virkamiehiä laittomia asetuksia noudattamaan. Se pakoitti papit julkilukemaan laittoman asevelvollisuusasetuksen saar-

nastuolista; se käski kuvernöörejä langettamaan kunnat ja niitten luottamusmiehet suunnattomiin sakkoihin siitä, että kunnat noudattivat voimassaolevaa asevelvollisuuslakia, joka oli säätyjen ja hallitsijan vahvistama; kielsi niiltä kunnilta, jotka olivat ottaneet vastustukseen osaa, pyydettyjä valtioapuja ja lainoja sekä vainosi niitä nuorukaisia, jotka eivät menneet arvannostoon.

Silloisen senaatin laittomia tekoja voisi luetella melkein loppumattomiin saakka. Niinpä mainittu senaatti julkaisi vuonna 1902 ilmestyneet laittomat asetukset, jotka koskivat virkamiesten syyttämistä ja erottamista, ja joitten tarkoitus oli murtaa kaikkien Suomen lakeja noudattavien virkamiesten vastarinta ja toiselta puolen turvata laittomien virkamiesten asema ja avata ovi sepposelälleen muukalaisille, maan lakien mukaan oikeudettomille, virkamiehille. Ja vihdoin julkaisi suomettarelainen senaatti diktatuuriasetuksen vuodelta 1903, joka kerrassaan tuhosi perustuslaillisen hallitusmuodon tehden maan kenraalikuvernöörin itsevaltiaaksi. Tämän asetuksen sekä silloisen senaatin niinikään julkaiseman uuden senaatin ohjesäännön kautta vajosi maan senaatti vain mitättömäksi varjoksi, jolla ei ollut mitään muuta itsenäistä tointa ja tehtävää kuin nostaa ne korotetut palkat, jotka vastikkeena sen alttiudesta olivat tulleet tuolle senaatin varjolle myönnetyksi.

Oman senaattimme menettely se juuri oli, joka osaltaan hävitti lain kunnioituksen; eikä ainoastaan se, vaan myös sortovuosien hovioikeuksien lainkäyttö. Anomuksentekijät katsovat asiaa päinvastaiselta kannalta. He lausuvat: „Ja kun hovioikeutemme yhteiskunnan sortuessa väkivallalla melkein hävitettiin, ei parempaa arvostelua liene niillekään miehille, jotka käsittivät velvollisuudekseen astua laittomasti erotettujen virkamiesten tilalle, tullut osaksi ja jotka siten tekivät hovioikeuksien säilymisen mahdolliseksi”. Anomuksentekijäin väitteessä, että hovioikeutemme yhteiskunnan sortuessa olisi väkivallalla hävitetty, on tosin perää, mutta anomuksentekijät eivät hiisku sanaakaan siitä, ken tuon väkivallalla hävittämisen aikaan sai ja ken siihen aiheen antoi. Helmikuun 18 päivänä 1902 lähetettiin jokaiselle maamme hovioikeudelle senaatin sota-asiaintoimituskunnasta kirjelmä — se oli ruotsinkielinen, sillä siihen aikaanhan kaikki kirjevaihto tapahtui joko venäjän- tai ruotsinkielellä — joka suomennettuna kuuluu näin: „Heinäkuun 12 päivänä 1901 Suomen Suuriruhtinaanmaalle annetun asevelvollisuuslain 22 ja 239 §:n johdosta on Keisarillinen Senaatti tänä päivänä tahtonut käskeä hovioikeutta hankkimaan sekä

sota-asiaintoimituskunnalle kiireimmiten ja viimeistään ennen toukokuun 1 päivää tänä vuonna lähettämään luettelon kaikista sen alaisista valtion viran haltijoista, jotka virkansa puolesta olisivat vapautettavat tulemasta vakinaiseen palvelukseen reservistä ja nostoväestä, jonka Keisarillinen Sota-asiaintoimituskunta Keisarillisen Senaatin päätöksen mukaan saa täten hovioikeuksille tiedoksi ja noudatettavaksi ilmoittaa''. Tämä kirje nojautui nimenomaan laittoman asevelvollisuusasetuksen 22 ja 239 §:ään, jotka pykälät eivät kuitenkaan sisällä minkäänlaista sellaista määräystä, joka olisi velvoittanut senaattia vaatimaan hovioikeuksilta puheenalaisia luetteloja. Senaatin tarkoituksena oli tuolla kirjeellä tunnustella, olisivatko hovioikeudet taipuvaiset alistumaan laittoman asevelvollisuuslain alle vaiko ei. Hovioikeudet vastasivat tuohoon senaatin kirjelmään, etteivät ne voi tunnustaa laitonta asevelvollisuuslakia laiksi eivätkä sentakia voi lakia ja velvollisuuttaan rikkomatta noudattaa senaatin käskyä. Mitä silloin senaatti teki? Senaatti katsoi asiakseen syyskuun 10 päivänä 1902 korkeimpaan paikkaan ilmoittaa hovioikeuksien vastaukset ja se liitti vielä ilmoituksensa hovioikeuksissa asiaa käsiteltäessä syntyneet pöytäkirjat. Tämä senaatin ilmoitus korkeimpaan paikkaan ei ollut ilmoitus sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan se oli ilmianto.

Sittemmin lähetti tuon samaisen suomettarelaisen senaatin oikeusosasto kirjeen hovioikeuksille, jossa käskettiin hovioikeuksien keskeyttää kaikki ne virkasyytejutut, jotka olivat vireillä erityisiä viranomaisia vastaan. Näistä herätti etupäässä huomiota se virkasyytejuttu, joka Turun hovioikeudessa oli nostettu Uudenmaan läänin kuvernöörin viran silloista pitäjätä, kenraalimajuri Kaigorodoffia vastaan. Turun hovioikeus ja muut hovioikeudet vastasivat, etteivät ne voi noudattaa tätä senaatin oikeusosaston, korkeimman tuomioistuimen, käskykirjettä, jossa korkein tuomioistuin vaati oikeuden säännöllisen kulun lainvastaisesti keskeytettäväksi. Tämän johdosta lähetti suomettarelainen senaatti helmikuun 19 päivänä 1903 hallitsijalle kirjeen, joka kirje myöskin sisälsi täydellisen ilmiannon hovioikeuksia vastaan. Tuossa kirjeessä ei sanallakaan viitattu niihin päteviin syihin, joita hovioikeudet olivat tuoneet esille kieltonsa perustukseksi. Kirjeessä ei sanallakaan senaatin puolelta tuotu esille minkäänlaisia oikeusnäkökohtia, mutta ilmoitettiin vaan yksinkertaisesti, millä tavalla hovioikeudet olivat vastanneet. Jokainen voi ennakolta arvata, mikä seuraus tulisi olemaan tuosta senaatin ilmiannosta. Seurauk-

sena oli se, että helmikuun 26 päivänä, siis 7 päivää senaatin kirjeen lähettämisen jälkeen, erotettiin virasta eläkettä myöntämättä 15 Turun hovioikeuden jäsentä. Samanlainen kohtalo tuli, kuten tunnettu, muittenkin hovioikeuksien jäsenten osaksi.

Se oli siis suomettarelaisen senaatin ansio, että hovioikeudet sortuivat. Tämä hovioikeuksien sortuminen, siitä seuraavat sietämättömät olot ja muut siitä johtuneet seuraukset, joita maamme tänäkin päivänä potee, ovat luettavat juuri sanotun senaatin laskuun, suomalaisten miesten laskuun.

Sitte ryhdyttiin täyttämään ne paikat hovioikeuksissa, jotka olivat jääneet avonaisiksi hovioikeuden entisten jäsenten erottamisen kautta, mikä tapahtui jyrkimmässä ristiriidassa voimassaolevan perustuslain kanssa, joka turvaa ja vakuuttaa tuomareille luovuttamattomuuden heidän viroistaan, säätää ettei heitä saa viralta panna muuta kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion jälkeen. Millä tavalla uudet hovioikeuksien jäsenet käyttivät tuomiovaltaansa, ei pitäisi olla kenellekään tuntematonta. Täten uudesta muodostuneet hovioikeudet käyttivät tuomiovaltaansa vääryyden ja laittomuuden edistämiseksi ja laillisuuden polkemiseksi.

Mitä ensinnäkin Viipurin hovioikeuteen tulee, niin oli presidentti siellä antanut käskyn rekistraattorille, jotta kaikki asiat, jotka haiskahtivat vähänkin poliittisilta, olivat suorastaan jätettävät hänelle, ja esitti hän ne jäsenten suostumuksella aina ensimäisellä osastolla, vaikka, kuten tunnettu, kaikki asiat ovat jaettavat osastojen kesken. Siis siinä kohden ilmeisesti laiton menettely. Palvelusmiehiään nimittäessä on sanottu hovioikeus soveltanut laittomia asetuksia. Edelleen on se kieltänyt ottamasta vastaan auskultanteiksi lakimiehiä, jotka eivät olleet menneet kutsuntaan. Se on useissa jutuissa, joista minulla on luettelo, mutta jonka lukeminen kävisi liian pitkäksi, nimenomaan tuomioperustuksena käyttänyt laittomia asetuksia. Vihdoin on se laittoman asetuksen perustuksella ensin tiedustellut senaatilta lupaa syytteen nostamiseen erinäisiä viranomaisia vastaan.

Mitä Turun silloiseen hovioikeuteen tulee, tuohon hovioikeuteen, jonka jäsenten puolesta anomuksentekijät muka loukatun oikeudentunnon nimessä mitä juhlallisimmasti vetoovat eduskuntaan ja hallitsijaan, on tämä hovioikeus useissa, hyvinkin useissa tapauksissa sovelluttanut laittomia asetuksia ja nojautunut niihin. Tahdon mainita muu-

tamia niistä. Turun hovioikeuden, kaupunginviskaali Albrechtin valituksen johdosta, antamassa päätöksessä, jutussa, joka koski silloisen poliisi Molodkinin ja ylimääräisen poliisikomisario Juho Kaitokankaan syyttämistä laittomasta vangitsemisesta, sanotaan, että sitten kun hovioikeus nojautuen keisarilliseen asetukseen 14 päivältä elokuuta vuonna 1902, koskeva sitä järjestystä, missä oli virkamiehiä syytteeseen pantava virkarikoksista, sekä nojautuen määräyksiin valtiosihteerin kirjeessä 9 päivältä syyskuuta 1902, oli lähettänyt asiakirjat Uudenmaan läänin kuvernöörille saadaksensa selville, olisiko kuvernööri läänin korkeimpana poliisiviranomaisena taipuvainen antamaan suostumuksensa syytteen nostamiseen, ja samalla tavalla myöskin Helsingin poliisimestarille, mutta koska silloinen Uudenmaan läänin kuvernööri Kaigorodoff ja silloinen Helsingin kaupungin poliisimestari Carlstedt olivat kieltäytyneet antamasta lupaa virkasyytteen jatkamiseksi mainittuja syytettyjä poliisiviranomaisia vastaan, on hovioikeus päättänyt, että asia saisi raueta.

Samanlaisen päätöksen antoi tuo laiton, tuo sortovuosien Turun hovioikeus toisessa yhtäläisessä jutussa, joka koski kannetta poliisikomisario Aleksander Nyholmia vastaan. Päätöksessä lausutaan, että koska keis. asetuksen mukaan 14 päivältä elokuuta 1902, joka koskee sitä järjestystä, jossa syytteitä on viritettävä virkamiehiä vastaan virkarikoksista, jonka voima ja vaikutus valtiosihteerin kirjeen mukaan 9 päivältä syyskuuta samana vuonna on ulotettava kaikkiin niihin virkasyytteisiin, jotka silloin olivat vireillä tuomioistuimissa virkarikoksista, sellaista syytettä ei saada toimeenpanna muutoin kuin sitte kun asianomainen esimies on syytökseen antanut suostumuksensa, mutta kun se viranomainen, jonka asiana olisi tällainen suostumus antaa, ei ole sellaista antanut, niin tutkii hovioikeus oikeudenmukaiseksi purkamalla raastuvanoikeuden päätöksen määrätä, että kaikki kanne puheenalaista syytettyä Aleksander Nyholmia vastaa on raukeava. Jos mahdollista, vielä räikeämpi oli se päätös, jonka kautta usein mainittu hovioikeus kielsi omaa virallista syyttäjäänsä advokaattifiskaali Gustaf Arvid Schybergsonia jatkamasta sitä juttua, jonka hän oli pannut vireille kenraalimajuri Kaigorodoffia ja kruununnimismies Sadeniusta vastaan, jossa päätöksessä hovioikeus myöskin nimenomaan nojautuu laittomasti ilmestyneeseen asetukseen.

Vieläpä samainen Turun hovioikeus on eräässä jutussa nojautunut nimenomaan diktatuuriasetukseen, siihen asetuk-

seen, jolla Suomen kansalaisilta perustuslakivastaisesti riistettiin kaikki oikeudenturva, persoonallinen vapaus ja omaisuuden loukkaamattomuus, ja jätettiin heidät silloisen kenraalikuvernöörin mielivaltaisista määräyksistä riippuviksi. Olisi odottanut, että anomuksentekijät olisivat kajonneet näihin tällaisiin tapauksiin, osottaakseensa, millä tavalla oikeutta oli turmeltu ja tärvelty, mutta näistä seikoista, jotka epäilemättä suuresti ovat vaikuttaneet oikeustajunnan hämmentämiseen ja oikeudenhoidon kunnioittamisen heikkenemiseen, eivät anomuksentekijät sanallakaan mainitse mitään.

Täällä on eräässä edellisessä keskustelussa lausuttu, ja siihen anomuksentekijätkin viittaavat, että Turun hovioikeuden jäsenet olisivat tehneet palveluksen maallensa siten, että he astuen laittomasti eroitettujen sijaan säilyttivät hovioikeuden semmoisenaan. Mitkä mielipiteet tässä kohdin ovat maan eduskunnassa olleet vallalla, siitä on todisteena vuosien 1904 ja 1905 valtiopäivien erityisen valitusvaliokunnan ehdotus niiden eriävien päätösten yhteensovittamiseksi, joita valtiosäädyt tekivät käsitellessään valiokunnan mietintöä n:o 1 kaikissa säädyissä tehtyjen anomusten johdosta, jotka koskevat toimenpiteitä laillisen järjestyksen palauttamiseksi maahan, ja joka valiokunnan yhteensovitusehdotus sitten hyväksyttiin säätyjen adressiksi eli kirjoitukseksi hallitsijalle. Siinä lausuu valiokunta samoinkuin sittemmin säädyt, ettei yhdelläkään lainsäädäntötoimella, johon julistuskirjan ja perussäännösten mukaan ryhdytään, ole Suomen kansaa velvoittavaa lain ominaisuutta. Edelleen sanotaan: „Tuomareita ja muita virkamiehiä, jotka velvollisuutensa mukaisesti eivät ole voineet noudattaa lain pyhyyttä vailla olevia määräyksiä, on tutkinnotta ja tuomiota pantu viralta". Siis säädyt 1904 vuoden valtiopäivillä selvästi ja epäämättömästi lausuivat, että jokaisen tuomarin ja muun virkamiehen velvollisuus on noudattaa lakia, eikä sellaisia määräyksiä, jotka ovat lain pyhyyttä vailla. Ja tuosta laittomasta diktatuuriasetuksesta, jonka sortovuosien Turun hovioikeus sovellutti lakina, sanotaan kyseenalaisessa mietinnössä samoin kuin säätyjen adressissa: „Vähintäkään edistämättä valtiollista järjestystä on mainittu asetus sekä itsessään että käytäntöön sovitettuna ennen kuulumaton loukkaus koko Suomen oikeusjärjestystä vastaan." Ja vihdoin sanotaan samassa asiakirjassa: „Maassa, jossa, niinkuin on laita Suomessa, sukupolvi toisensa jälkeen on kasvanut ja elänyt siinä tietoisuudessa.

että laki on niin hyvin valtiovallan kuin yksityisten yhteiskunnan jäsenten ohjeena, tuntuu aivan yhteiskunnan perijuurien mullistamiselta, kun hallitus, jonka tärkeimpänä tehtävänä tulisi olla lain voimassa pitäminen, itse järkyttää laillista järjestystä." Vanhalla eduskunnalla, Suomen kansan silloisella laillisella eduskunnalla on ollut selvä käsitys siitä, mihinkä rikoksiin sortovuosien hallitus ja sortovuosien hovioikeudet ovat tehneet itsensä syypääksi ja ovat pelottomin sanoin siinä kohdin lausuneet mielipiteensä.

Kuten edelisessä on sanottu, eivät anomuksentekijät sanallakaan koskettele siihen, miten turmiollisesti kansanoikeudentuntoon Turun ja Viipurin hovioikeuksien lainkäyttö on vaikuttanut. Sen sijaan puhuvat anomuksentekijät nykyisistä tuomioistuimista huomauttaen niistä „lievistä, eriskummallisesti perustelluista tuomioista", jotka monessa tapauksessa ovat kohdanneet perustuslailliseen puolueeseen kuuluvia henkilöitä, sekä lisäävät: „Se tapa, millä on Helsingin raastuvanoikeudessa viivytelty muutamia huomiota herättäneitä poliitillisia juttuja, joissa satoja syytetyitä on kelvottoman prosessin vuoksi istutettu tutkimusvankeudessa monin kerroin enemmän aikaa kuin olisi tarvittu, on varsinkin kansan syvissä riveissä varmentanut tuota epäluuloa" oikeuden puolueettomasta käyttämisestä. Jokainen ymmärtää, mitä varten tuo lause on anomusehdotukseen pantu. Se on syötti, rasvainen syötti meidän sosiaalidemokraateillemme. Mitä anomuksentekijät ja se ryhmä, johonka he kuuluvat, tällä syötillä tarkoittavat, on jokaiselle ajattelevalle selvä: sillä koetetaan onkia sosialistien kannatusta tuolle kuulumattoman julkealle anomusehdotukselle. Saman lauseen lopussa sanovat anomuksentekijät: „Meidän täytyy surumielin sanoa, että tähän epäluuloon näyttää olevan syy." Mikä liikuttava näky! Mikä liikuttava näytelmä! Suomettarelaisuus suruharsoon puettuna itkee ja suree nykyisen oikeudenkäytön rappeutumista!

Se ei kadu eikä sure omien miestensä edellä luettelemiani kuulumattomia tekoja sortovuosina, tekoja, jotka olivat upottamaisillaan ja osaksi upottivat Suomen kansan siihen pohjattomaan häpeän, alennuksen ja hävityksen kuiluun, josta suuret historialliset tapahtumat ja kansan omat, joskin vain hetkeksi yhdistyneet voimat sen pelastivat. Vaan se itkee ja se suree sitä, että nykyiset tuomarit antavat niin lieviä ja eriskummallisesti perusteltuja tuomioita! Vasten tahtoansakin tulee tällaista ulkokullaisuuden ilveilyä kuullessaan ajatelleeksi niitä sanoja, joilla kerran nuhdeltiin

fariseuksia ja kirjanoppineita: „Voi teitä, kirjanoppineet ja fariseukset, te ulkokullatut, sillä te olette valkeiksi sivuttujen hautain kaltaiset, jotka ulkoa kauniit ovat, mutta sisältä ovat täynnä kuolleitten luita ja kaikkea riettautta!"

Edelleen lausuvat anomuksentekijät, että jos nykyisessä Turun hovioikeudessa olisi säilynyt „oikeutta rakastava vanhurskaan tuomarin henki", niin silloin eivät alioikeuksien muka väärän oikeudenkäytön ilmaukset niin paljon vaikuttaisi. Anomuksentekijät puhuvat oikeutta rakastavan vanhurskaan tuomarin hengen säilyttämisestä nykyisessä Turun hovioikeudessa! Tarkoittavatko he sitä, että samallainen vanhurskaan tuomarin henki, joka vallitsi sortovuosina Turun hovioikeudessa, olisi säilytettävä nykyisessäkin hovioikeudessa, sillä silloin olisivat kentiesi anomuksentekijät tunteneet oikeudenturvaa olevan maassa. Jättäkööt suomettarelaiseen puolueryhmään kuuluvat anomuksentekijät pois kaiken puheen oikeutta rakastavan vanhurskaan tuomarin hengestä, sillä sitä henkeä ei ollut sortovuosien laittomassa Turun hovoikeudessa. Mutta sitä henkeä oli niissä Turun hovioikeuden jäsenissä, jotka laittomasti erotettiin paikoistaan. Vanhurskaan tuomarin henki on siten, että hovioikeudesta laittomasti eroitetut ovat asetetut paikoilleen, jälleen palautettu Turun hovioikeuteen ja se on se, joka takaa meille ettei nykyinen Turun hovioikeus tule sovelluttamaan laittomia asetuksia, ei asettamaan laittomuutta laillisuuden sijalle. Turun hovioikeudessa nykyään vallitseva vanhurskaan tuomarin henki tarjoaa meille takeita siitä, että oikeaa lakia tullaan oikein käyttämään.

Anomuksentekijäin julkeus menee ylimmilleen, kun he lausuvat, että jos nykyiset hovioikeudet olisivat silmiensä edessä pitäneet perustuslain ylevätä määräystä, jossa säädetään että hovioikeuksien tulee, katsomatta omaa etuansa, omaa voittoansa ja muita tarkoituksiansa, tehdä jokaiselle oikeutta sillä tavalla, että siitä Jumalalle ja hallitsijalle voivat vastata, niin ettei vääryys turmelisi maata ja valtakuntaa, niin olisi myöskin voitu luottaa siihen, että lain kunnioitus ja luottamus tuomioistuimiin pian olisi itsestään palannut.

Suomettarelainen puolue lienee uskonnollinen puolue ja sen kai pitäisi tuntea, että on olemassa pieni kirja, jota sanotaan katkismuksksi. Katkismuksessa löytyvät niin sanotut kymmenet käskyt, ja toinen niistä sanoo: „Ei sinun pidä turhaan lausuman Herran sinun Jumalasi nimeä". On mitä julkeinta turhaan lausumista, kun anomuksentekijät uskaltavat nykyiseen hovioikeuteen nähden vedota tuohon perustuslain ylevään säännökseen. Vetosivatko he silloin

siihen, kun heidän oma hovioikeutensa jakeli oikeutta diktatuuriasetusten ja muitten laittomien asetusten nojalla? Olikohan anomuksentekijäin joukossa yhtään, joka olisi silloisen Turun hovioikeuden väärille tuomareille huudahtanut: Muistakaa, mitä perustuslain ylevä määräys hovioikeuden tehtävistä sanoo? Seisoiko silloisen Turun hovioikeuden jäsenten silmien edessä, kuten olisi pitänyt, tulikirjaimilla kirjoitettuna tuo perustuslain ylevä säännös? Ei. Älkää siis sovelluttako ylevää perustuslain säännöstä nykyiseen hovioikeuteen, vaan käsittäkää ja tunnustakaa, että Teidän olisi pitänyt silloin, kun Teidän omat miehenne olivat hovioikeudessa, vedota perustuslakiin. Mutta sitä Te ette ole tehneet.

Anomuksentekijät puhuvat siitä, muka järjestelmällisestä, kinastuksesta, joka olisi alituomarien ja lautakuntien puolelta pantu toimeen laitonta Turun hovioikeutta vastaan. Kutsukaa sitä kinasteluksi tai miksi tahansa, minä näen siinä kansan oikeudentunnon ilmauksen, ilmauksen siitä käsityksestä, että Turun hovioikeuden jäsenet ovat laittomasti virkoihinsa nimitetyt, jonka takia ei myöskään heidän määräyksiänsä käy laillisiksi tunnustaminen.

Hallituksen jäsenten puolelta on jo osotettu, kuinka virkamieslain, jota anomuksentekijät suvaitsevat kutsua poikkeuslaiksi, sovelluttaminen on ollut täydellisesti laillinen. Edelleen on hallituksen puolelta osotettu, että myöskin virkamieslakia koulualalle sovellutettaessa on menetelty laillisesti. Jokainen meistä valittaa, että täytyi turvautua virkamieslain aikaansaamiseen. Mutta kenenkä oli syy? Kenenkä vika? Se oli entisen Turun hovioikeuden. Anomuksentekijät myöntävät itse, että uudet jäsenet nimitettiin laittomasti erotettujen sijoille. Täsä täytyy vetää se johtopäätös, että ne, jotka astuivat sijoille, joitten oikeat pitäjät olivat niistä laittomasti poistetut, olivat laittomasti asetetut. Kun lakkoviikon jälkeen laillisuus suureksi osaksi palautettiin jälleen maahan, silloin olisi Turun hovioikeuden laittomien jäsenten pitänyt ymmärtää, että heidän isänmaallinen velvollisuutensa oli luopua sijoiltansa ja jättää paikkansa niille, joille ne laillisesti kuuluvat. Ne eivät kuitenkaan sitä tehneet, vaan tarrasivat lujasti kiinni istuimiinsa ja pysyivät itsepintaisesti paikoillaan siksi, kunnes eduskunnan ja hallitsijan toimenpiteen kautta saatiin aikaan laki, joka velvoitti laittoman viranomaisen poistumaan laillisen tieltä.

Mitä koskevat nuo syytökset, joita anomusehdotuksessa tehdään prokuraattoria, hallitusta, hovioikeuksia ja alioikeuksia vastaan ja joitten takia vedotaan hallitsijaan? Mitä

ensinkin koskee syytöstä prokuraattoria vastaan, lausutaan anomusehdotuksessa seuraavasti: „Samaa jarrutusjärjestelmää noudatettiin Turun hovoikeuteen nähden siinäkin, että tässä ylioikeudessa avoinna olevat virat jätettiin täyttämättä, mikäli täyttämistä voitiin estää. Niinpä kahta ylimääräisen viskaalin virkaa ei voitu täyttää syystä, että prokuraattori asettui hovioikeuden toimintaa jarruttamaan siten, että hän mielivaltaisesti kieltäytyi antamasta lainmukaisesti tarvittavaa lausuntoansa hakijain sopivaisuudesta, ennenkuin virkamieskysymys kokonaisuudessaan oli ratkaistu". Tarkastakaamme mitä laatua tuo syytös oikeastaan on.

Sitten kun Turun hovioikeus kesäkuun alkupuolella 1906 oli ilmoittanut prokuraattorille kahden ylimääräisen viskaalinviran täyttämisestä, niin vastasi prokuraattori seuraavan syyskuun 12 päivänä, että koska Hänen Keisarillinen Majesteettinsa oli silloin kokoontuneitten valtiosäätyjen hyväksyttäväksi antanut arm. esityksen, joka koski perustuslain vaatimuksista poikkeamalla viroistaan eroitettuja ja virkoihinsa nimitettyjä virkamiehiä, ja puheena olevat nimitysasiat olivat niin läheisessä yhteydessä sanotussa arm. esityksessä nostetun säännöllisten olojen m. m. hovioikeuteen aikaansaamista tarkoittavan kysymyksen kanssa, nämä nimitysasiat prokuraattorin mielestä eivät olleet ratkaistavat, ennenkuin äskenmainittu kysymys tulisi lopullisesti päätetyksi. Sentähden prokuraattori ei katsonut voivansa yhtyä hovioikeuden mielipiteeseen kanslistien Tornilaisen ja Wäntin nimittämisestä mainittuihin virkohin, vaan lähetti asiakirjat hovioikeuteen asian enempää käsittelyä varten siinä järjestyksessä kuin 63 § senaatin ohjesäännössä 13 päivältä syyskuuta 1898 säätää. Syy prokuraattorin menettelyyn oli seuraava. Kun puheenaolevat hakemuskirjat prokuraattorille esitettiin, valmistettiin par'aikaa ehdotusta edellämainittuun arm. esitykseen, jonka kautta menneitten vuosien epäsäännölliset olot virkamieskunnassa, etupäässä Turun hovioikeudessa, saataisiin poistetuksi. Nämä epäsäännöllisyydet esiintyivät, mitä nyt kysymyksessä oleviin virkanimityksiin tulee, m. m. siinä, että halukkaina avonaisiin viskaalinvirkoihin syistä, joita lienee tarpeetonta lähemmn kosketella, ei ollut ilmaantunut muita pätevämpiä henkilöitä kuin hakijat, joista toinen, Wäntti, ainoastaan kolme ja puoli kuukautta sen jälkeen, kun oli hovioikeudenauskultantiksi astunut, oli tullut nimitetyksi hovioikeuden kanslistiksi, ja jotka kokemuksen ja virkakelpoisuuden puolesta eivät täyttäneet säännöllisissä

oloissa ylläpidettäviä vaatimuksia niin tärkeiden virkojen suhteen, joista on kysymys, nimittäin ylimääräisen viskaalin virkojen. Toinen, Tornilainen, oli perustuslain määräyksistä poikkeamalla tullut nimitetyksi siihen kanslistin virkaan, joka hänellä silloin oli. Tähän nähden oli aivan luonnollista, ettei prokuraattori voinut yhtyä hovioikeuden mielipiteeseen mitä mainittuihin virkanimityksiin tulee, semminkin kun mitään todellista haittaa hovioikeuden töiden kulkemiselle ei voinut aiheutua siitä, että viransijaiset, kuten avonaisten virkojen suhteen hyvin useasti tapahtuu, saisivat jonkun aikaa ylläpitää mainittuja virkoja. Tämä prokuraattorin varsin luonnollinen ja täydellisesti laillinen menettely ei kuitenkaan miellyttänyt Turun hovioikeutta, joka teki itsensä vikapääksi siihen lainvastaiseen tekoon, ettei toimittanut asiakirjoja senaatin oikeusosaston ratkaistavaksi, kuten edellä viitatun pykälän mukaan olisi pitänyt tapahtua, vaan lähetti ne prokuraattorille takaisin uutta lausuntoa varten, perustamalla tätä lainvastaista toimenpidettä sillä, ettei puheenalaisista viroista ketään virkojen aikaisempaa haltijaa ollut erotettu eikä edellämainittu arm. esitys näin ollen muka koskisi näitä nimitysasioita, jonka vuoksi asiakirjat eivät ole siinä tilassa, että ne sanotun pykälän mukaan olisivat senaatin ratkaistaviksi jätettävät. Tämä hovioikeuden toimenpide oli ilmeisesti lainvastainen, koska niitten perusteitten tarkastaminen, joiden nojalla prokuraattori ei ollut katsonut voivansa yhtyä hovioikeuden mielipiteeseen mainittujen nimitysten suhteen, ei kuulu lainkaan hovioikeuden toimivaltaan ja eri mielten vallitessa hovioikeuden ja prokuraattorin lausuntojen välillä virkaannimitysseikat, sellaiset kuin nämä, ovat alistettavat senaatin ratkaistavaksi. Tätä hovioikeus ei kuitenkaan tehnyt, vaan kieltäytyi ilman mitään laillista syytä käsittelemästä asiata mainitussa pykälässä säädetyssä järjestyksessä, jonka vuoksi prokuraattori sittemmin alisti asian senaatin oikeusosaston ratkaistavaksi. Tällainen on asian laita. Arvostelkoon nyt jokainen puolueeton, kumpiko on menetellyt laillisesti, prokuraattoriko vai laittomasti nimitetty Turun hovioikeus.

Mitä sitten syytöksiin hovioikeuksia vastaan tulee, niin ne koskevat kahta asiaa: ensiksi niiden alempien hovioikeuden virkojen täyttämistä, joihin hovioikeus itse on oikeutettu nimittämään henkilöitä; toiseksi apujäsenten määräämistä hovioikeuteen ja kolmanneksi asessorinvirkoihin ehdolle panemista. Mitä ensimäiseen seikkaan tulee, on Wiipurin hovioikeudessa noudatettu sitä periaatetta ensinmainittuja virkoja täytettäessä, että se, jolla on enimmät

palvelusvuodet hovioikeudessa, on tullut virkaan nimitetyksi. Mitä apujäsenten määräämistä koskee, on jokaisella hovioikeudella sekä vanhan tavan että voimassa olevien asetusten nojalla oikeus oman harkintansa mukaan ottaa vissi määrä apujäseniä. Jos lisäjäseniä tarvitaan yli sanotun määrän, on asia alistettava oikeusosaston ratkaistavaksi. Lisäjäsenten määräämiseenkin nähden on Wiipurin hovioikeudessa noudatettu ennen mainittua periaatetta. Turun hovioikeus sitävastoin on asettunut sille kannalle, ettei se lainkaan ole nimittänyt niihin alempiin virkoihin, jotka ovat hovioikeuden poisannettavat, ei ottanut lisäjäsenikseen eikä pannut ehdolle asessorinvirkoihin niitä hovioikeuden entisiä palvelus- ja virkamiehiä sekä jäseniä, jotka ovat olleet laittomasti nimitettyjä ja jotka ovat laittomia asetuksia noudattaneet. Tähän menettelyynsä on Turun hovioikeudella minun käsittääkseni ollut laillinen syy. 1772 vuoden Hallitusmuodon 10 §:ssä säädetään: kaikkiin muihin virkoihin ehdottaa Kuninkaalliselle Majesteetille kolleegiumit ja muut asianomaiset kolme ymmärtäväisintä, arvollisinta ja avoimiin virkoihin sopivinta henkilöä, jotka ovat saatavana. Tätä määräystä on noudatettava asessorinvirkoihin ehdolle pantaessa. 1789 vuoden Yhdistys- ja Vakuuskirja säätää taasen, että „ansio, kokemus ja koeteltu kansalaiskunto pitää olla ainoana ja oikeana perusteena kaikkiin valtion virkoihin nimitettäessä". Turun nykyinen hovioikeus on ollut sitä mieltä, että noilla sen hovioikeuden entisillä jäsenillä, virka- ja palvelusmiehillä, jotka ovat laittomia asetuksia käyttäneet ja niihin nojautuneet, ei ole sitä „kansalaiskuntoa", jonka perustuslaki vaatii. Jos joltakin on vaadittava kansalaiskuntoa, niin tottahan ylioikeuden tuomarilta. Kuinka olisikaan voitu tuomarin virkaan panna ehdolle, apujäseniksi ottaa, taikka hovioikeuden palvelukseen nimittää sellaisia henkilöitä, jotka ovat mitä julkeimmalla tavalla rikkoneet maan lakia ja omaa valaansa vastaan. Anomuksentekijät pitävät nykyisen Turun hovioikeuden edellä selitettyä kantaa nimitysasioihin nähden vääränä. Minun ymmärtääkseni olisi nykyinen Turun hovioikeus päinvastoin menetellyt virheellisesti, jos se olisi toisin tehnyt. Hovioikeuksilla on perustuslaillinen oikeus vaarinottaa, ettei jäseniksi ehdolle panna eikä myöskään apujäseniksi oteta sellaisia henkilöitä, joilla ei ole tuomarilta vaadittavaa kansalaistuntoa. Kuinka voisi ylioikeuden tuomari, jonka tulee valvoa, että alituomarit noudattavat maan lakia ja laillisia asetuksia, täyttää tätä tehtäväänsä, kun hän itse on rikkonut niitä vastaan? Anomuksentekijäin edellä torjumani syytök-

set nykyistä Turun hovioikeutta vastaan ovat siis kaikkea pontta ja kaikkea perää vailla. Ne ovat lähteneet siitä valitettavasta oikeuskäsitteiden hämmennyksestä, jonka valtaamina anomuksentekijät osottavat anomuksessaan olevansa, joka ilmestyy siinäkin että he kutsuvat nykyisen Turun hovioikeuden edellä esitettyä kantaa rikolliseksi, arvostelu, joka vaan kilpistyy niitä entisiä hovioikeuden jäseniä vastaan, jotka tuomarin virassa ollessaan ovat laittomia asetuksia käyttäneet ja noudattaneet.

Anomuksentekijät ovat sitä mieltä, ettei viranomaista voida katsoa kansalaiskuntoaan menettäneeksi ilman että häntä oikeudessa on syytetty ja langetettu. Tämän johdosta sallittanee minun kysyä, tahtovatko anomuksentekijät kieltää, että diktatuuri-asetus on laiton asetus? Tahtovatko anomuksentekijät kieltää, että nuo elokuulla 1902 ilmestyneet virkamiehiä koskevat asetukset ovat laittomia asetuksia? Voivatko anomuksentekijät kieltää, että Turun hovioikeuden jäsenet ovat vastamainittuja laittomia asetuksia käyttäneet? Jos he eivät sitä voi, kuten he eivät voikkaan, niin on notoorillista, on ilmeistä, että Turun hovioikeuden entiset jäsenet ovat rikkoneet maan lakia vastaan. Ja kun tämä on notoorillista, kaikille selvää, sekä kieltämätöntä, ei siinä kohden tarvita minkäänlaisia oikeuden päätöksiä. Eikä tuota Turun hovioikeuden entisten jäsenten menettelyä sen käyttäessä laittomia asetuksia käy sillä puolustaminen että he muka olisivat niin toimineet ulkonaisesta pakosta. Ken heitä oli pakottamassa? Heidän oli korkeata tuomarinvirkaa hoitaessaan yksinomaan otettava huomioon, mitä maan perustuslait säätivät, mitä voimassa oleva laki määräsi ja mitä heidän omatuntonsa käski. Heidän oli myös harkittava, mitä heidän virkavalansa vaatii. Mutta he unohtivat kaikki, alentuen oikeista tuomareista vääriksi tuomareiksi.

Edellisessä on osotettu, mitä laatua ovat nuo syytökset, joita anomuksentekijät ovat viskanneet hallituksen, prokuraattorin, hovioikeuksien ja alioikeuksien silmille. Kuinka äärettömän heikkoja, kuinka onttoja, kuinka perättömiä eivätkö ne itse asiassa ole!

Ja mitä anomuksentekijät lopultakin anovat? Mihinkä heidän pontensa päättyy? Niin, me tulemme nyt ponsiin. Anomuksentekijät kehoittavat eduskuntaa Keisarilliselta Majesteetilta alamaisuudessa pyytämään pikaisia toimia sen väkivallan ehkäisemiseksi, jolla menneinä laittomuusvuosina palveluksessa-olleilta virkamiehiltä on tämän heidän palveluksensa vuoksi ryhdytty riistämään heidän virkakelpoisuutensa ja nuhteettomuutensa. Anomuksentekijät tur-

vautuvat hallitsijan apuun kotimaista hallitusta, kotimaista prokuraattoria, kotimaisia hovioikeuksia ja kotimaisia alioikeuksia vastaan. He turvautuvat idän apuun. He vaativat, että hallitsija sekaantuisi oikeudenkäyttöön, ryhtyisi hovioikeuksien alempien virkamiesten nimittämiseen, hovioikeudenasessorien ehdollepanoon ja hovioikeuksien apujäsenten määräämiseen, muka vääryyksien poistamiseksi. He vetoovat hallitsijaan alalla, joka ei hallitsijalle kuulu.

Arvoisa eduskunta! Suomettarelaisen puolueen nykyisyys on sen entisyyden veroinen. Puolue ei ole tällä anomuksellaan kieltänyt entisyyttään, vaan päinvastoin näyttänyt, että se yhä vaeltaa samoja vaarallisia laittomuuden polkuja kuin sortovuosinakin.

Ed. **Bäck**: En tahdo enkä voikaan käsitellä asiaa fakkimiehenä, mutta minun ei ole tarviskaan sitä tehdä, sillä asiantuntijat ovat tämän jo tehneet, ja tehneet sillä tavalla että suomettarelaisen puolueen päämiehet, alkaen ensimäisestä niin viimeiseen, ovat katsoneet hyväksi poistua salista. Olkoon minulle kuitenkin sallittu maallikkona lausua muutamia sanoja siitä asiasta, joka täällä on ollut esillä.

Herra Lagerlöfin ja hänen kumppaniensa anomusehdotuksella on silminnähtävästi kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin tahdotaan saada se tuomio, jonka suurlakko julisti routavuosien sortovallan niin hyvin kotimaisten kuin itämaalaisten kätyrien toimista peruutetuksi, ja toiseksi tahdotaan iskeä nykyiseen senaattiin. Että tuomio tuli julistetuksi lakon päivinä routavuosien sortopolitiikasta, se on luettava yksinomaan Suomen köyhälistön ansioksi. Kun me porvarilliset istuimme kädet ristissä emmekä edes ajatelleet lakkoa, silloin Suomen köyhälistö nousi taisteluun. Ja tämän taistelun seurauksena oli, että sortovalta tuli poistetuksi. Nyt suomettarelainen puolue nähtävästi tahtoo käyttää samaa työväen puoluetta, jota se muutoin niin ahkerasti, mutta niin traagillisen huonolla menestyksellä on kosinut, saadaksensa mainitun tuomion peruutetuksi. Olen varma siitä, että Suomen sosiaalidemokraattinen puolue nyt, kuten niin monta kertaa ennenkin, antaa vanhalle kosijalleen rukkaset.

Toiseksi, niinkuin jo mainitsin, suomettarelainen puolue eli, niinkuin se, vaatimattomasti kyllä, suvaitsee itseään kutsua, suomalainen puolue, tahtoo tällä surkean kuuluisalla anomusehdotuksellaan iskeä meidän nykyiseen senaattiimme. Olen tullut vasten tahtoanikin verranneeksi toisiinsa näitä molempia senaatteja, nykyistä ja entistä. Ja kun olen tämän tehnyt, niin olen ollut löytävinäni kohdan, jossa on

huomattavana yhtäläisyyttä. Niin hyvin nykyinen kuin suomettarelainenkin senaatti ovat olleet erittäin johdonmukaisia. Suomettarelainen senaatti tanssi johdonmukaisesti Bobrikoffin pillin mukaan; nykyinen senaatti on johdonmukaisesti noudattanut maassa vallitsevia lakeja ja asetuksia. Meillä voi olla eri käsityksiä näistä laeista, meillä voi myös olla monessa kohdin eri käsityksiä siitä, onko senaatti joka tapauksessa menetellyt oikein viisaasti. Mutta minä luulen, ettei meillä voi olla erilaista käsitystä, lukuun ottamatta tuota „keskuspuoluetta", siitä että nykyinen senaatti on koettanut noudattaa lakeja. Se ei ollut mielivallan orja, niinkuin suomettarelainen senaatti, ja sentähden meidän tulee antaa tunnustuksemme nykyiselle senaatille.

Uskallan, vedoten siihen, mitä äsken olen lausunut, ehdottaa — se tosin sotii käytäntöä vastaan, mutta uskallan sittenkin sen ehdottaa — että herra Lagerlöfin surkean kuuluisa anomusehdotus jätettäisiin asiakirjain joukkoon, että se tapettaisiin lähettämättä valiokuntaan. Tällä tapaa on Suomen ensimäinen kansanvaltainen eduskunta julistanut, että se tuomio, joka köyhälistön avulla lakkopäivinä julistettiin sortovallan politiikasta, on ikuisesti peruuttamaton.

On myöskin toinen näkökohta, joka on pakottanut minut tekemään ehdotukseni. Jos tämä anomusehdotus lähetetään valiokuntaan, niin se tietysti sieltä aikain kuluttua viimein palaa eduskuntaan. Silloin meidän täytyy taas riidellä turhanpäiväisistä asioista ties kuinka monta päivää. Meillä on muutakin tehtävää. Me olemme tästä samasta asiasta taistelleet jo kaksi kokonaista päivää. Sen tähden on minun mielestäni kamarin arvolle edullista, että me kerrassaan tapamme tämän anomusehdotuksen, joka vaan on omiansa vetämään meidän huomiotamme sellaisiin asioihin, joista kansallemme ei ole mitään suoranaista hyötyä.

Ed. **Ahlroos**: Jag vill icke spilla många ord på denna sak. Senator Nybergh och hr Castrén hafva redan sakligt bemött petitionen. Så mycket vill jag dock säga, att petitionen fullt återspeglar petitionärernas själ. Jag föreslår därför, att petitionen lämnas utan afseende. Det anstår icke vår kammare att upptaga tiden med petitioner af sådan art, som endast upprifva hat bland vårt folk. Nu måste vi få reformerna ur våra händer.

Ed. **Ingman, L.**: Kun valitsijani ovat kehottaneet minua kiinnittämään huomiota siihen asiaan, jota tämä anomus tarkoittaa, pyydän lausua sen johdosta muutaman sa-

nan. Herra Jonas Castrén on lausunut että tämän anomusehdotuksen tarkoitus olisi mustata nykyistä hallitusta, nykyistä prokuraattoria, nykyisiä hovioikeuksia j. n. e. Olen käsittänyt anomuksen tarkoituksen aivan toisin. Anomuksen tarkoitus on lausuttu sen ponnessa. Siinä pyydetään, että kansaneduskunta alamaisessa anomuksessa Keisarilliseltä Majesteetilta pyytäisi pikaisia toimia sen väkivallan ehkäisemiseksi, jolla menneinä laittomina vuosina palveluksessa olleilta virkamiehiltä on tämän heidän palveluksensa vuoksi ryhdytty riistämään virkakelpoisuutensa ja nuhteettomuutensa. Anomuksen tarkoitus, niinkuin se tässä ponnessa tulee ilmi, on mielestäni lyhyesti lausuen se, että perustuslain vaatimuksia virkanimityksissä tinkimättä olisi noudatettava niihinkin virkamiehiin nähden, jotka poikkeuslain perustuksella ovat poistetut viroistaan.

Täällä on nyt herätetty kysymys, onko eduskunta oikeutettu anomaan kysymyksessä olevaa toimenpidettä. Useat puhujat, erittäinkin herrat Estlander ja Renvall ovat sen kieltäneet ja ovat kieltonsa perustelleet pitkillä oikeushistoriallisilla esityksillä. Minulla ei ole tarpeeksi juridisia tietoja voidakseni näitä esityksiä arvostella. Mutta muistan erään ennakkotapauksen, joka mielestäni erinomaisesti valaisee tätä kysymystä.

Niinkuin muistettanee, saapui viime ylimääräisillä valtiopäivillä säädyille joitakin venäjänkielisiä kirjelmiä. Sen johdosta ritaristo ja aateli herra Ernst Estlanderin ehdotuksen mukaisesti antoi lakivaliokunnan tehtäväksi harkita kysymystä „laillisten olojen palauttamisesta kaikessa, mikä koskee virkain asettamista ja pitämistä, sekä ehdottaa toimenpiteitä mainitussa tarkoituksessa." Ja talonpoikaissääty päätti, herra Jonas Castrénin ehdotuksen mukaan, että lakivaliokunta „antaisi sanotuista kirjelmistä aiheutuvan lausunnon sekä ehdottaisi sopivia toimenpiteitä niiden syntymisen yhteydessä olevien epäkohtien poistamiseksi." Valiokunta otti näiden päätösten johdosta ne asiat, joita niissä oli kosketeltu, harkittavakseen. Epäilyksiä valiokunnassa herätti se seikka, että valtiopäivät olivat väliaikaiset, ja että V. J:n mukaan väliaikaisilla valtiopäivillä saadaan käsitellä ainoastaan se asia, jota varten kutsumus on tapahtunut, tahi jonka Keisari muuten valtiopäiville esittää, niin myös mitä sellaisen asian kanssa erottamattomasti yhteen kuuluu. Mutta silloinen lakivaliokunta arveli kuitenkin, että ne seikat, joita tässä oli kosketeltu, olivat niin läheisessä yhteydessä niiden asiain kanssa, joita valtiopäivillä käsiteltiin, että saattoi ottaa mainitut kysymykset harkinnan alaisiksi.

Voinen sivuuttaa valiokunnan lausunnon venäjänkielen käyttämisestä eräissä virastoissa. Mainitsen siitä ainoastaan, että valiokunnan lausunto päättyi siihen, että nykyisen senaatin viime keväänä julkaisema asetus venäjänkielen käyttämisestä eräissä kohdin on vastoin perustuslakia. Valiokunta sanoo, että „kun puheena olleet säädökset ovat asetuksessa, joka oli julaistu Säätyjen myötävaikutuksetta, seuraa siitä, että noille määräyksille ei voida myöntää oikeudellista pätevyyttä". Täytyy ohimennen sanoa, että se nuotti, mikä kuuluu tässä lakivaliokunnan lausunnossa, on hieman toisenlainen kuin se ylistyslausunto, minkä herra Castrén tänään on hallitukselle virittänyt. Toiseksi käsitteli sitte valiokunta kysymystä perustuslain noudattamisesta, mitä virkanimityksiin tulee. Siihen nähden valiokunta havaitsi, että eräissä kohdin virkamiesten nimittämiseen nähden perustuslakia ja erioikeuksia oli loukattu, ja valiokunnan mietintö päättyi ehdotukseen, „että Valtiosäädyt tahtoisivat alamaisimmin ilmoittaa Keisarilliselle Majesteetille edellä kosketelluista, pikaista korjausta vaativista epäkohdista, lausuen vakaana toivomuksenaan — — — — — että lailliset olot virkain pitämiseen ja täyttämiseen nähden pikaisimmin palautetaan, poistamalla se perustuslain ja yleisen lain sekä yksityisen oikeuden vastainen tila, joka näissä kohdin viimeisinä vuosina on syntynyt."

Tämä ponsi on sellainen, että jos edustaja Lagerlöf olisi sattunut kiinnittämään huomionsa siihen, hän olisi sanasta sanaan voinut kopioida sen oman anomuksensa ponneksi. Sillä juuri sitä samaa tarkoittaa hänenkin anomuksensa. Tämän lakivaliokunnan ponnen alla on ensinnäkin lakivaliokunnan silloisen puheenjohtajan herra P. E. Svinhufvudin nimi. Tämä asia selittänee herra Pesoselle, miksi puheenjohtaja nytkin on voinut sallia ottaa herra Lagerlöfin anomuksen käsiteltäväksi. Lakivaliokunnan mietinnön alla löytyy edelleen nimi: Jonas Castrén, ja asian käsittelyyn on ottanut osaa myöskin jonkun verran hra Estlander. Herrat Castrén ja Estlander saavat suoda anteeksi että, kun vertaa tätä lakivaliokunnan mietintöä herrojen esiintymiseen tänään, johtuvat väkisinkin mieleen tunnetut sanat: „Det som gick an för gubben, gick ej an för andra."

Edelleen on herra Estlander täällä tänään erityisesti pannut painoa sille, että valtiopäivät eivät saa tehdä yksityisen asiaa omaksi asiakseen. Ja sekä hän että herra Renvall ovat lukeneet kuninkaallisen kirjeen, jossa on lausuttu paheksuminen siitä, että säädyt ovat ennen joskus niin tehneet. Ihmettelen erittäinkin että herra Estlander

lausui tämmöisen ajatuksen, kun hän muistaakseni itse täällä muutamia päiviä sitten luki julki anomuksen, jossa eräs kohta tarkoitti sitä, että muuan yksityinen Suomen mies, joka on tuomittu Venäjällä ja kärsii rangaistuksensa Venäjällä, saisi nauttia sitä oikeutta, minkä perustuslait jokaiselle Suomen miehelle takaavat. Eivätkö anomuksentekijät näin ollen saisi anoa, että poikkeuslain perustuksella erotetut virkamiehetkin saisivat nauttia sitä oikeutta, minkä perustuslaki jokaiselle kansalaiselle takaa.

Mitä sitten tulee niihin yksityiskohtiin, joita anomuksen perusteluissa on, niin luulen, että on varsin hyödytöntä tässä käydä niistä keskustelemaan. Oikea paikka näiden yksityiskohtain selvittämistä varten on tietysti valiokunta. Ja mielestäni se selvitys, minkä hra Castrén on antanut täällä, kun taasen olemme saaneet kuulla tuon tunnetun luettelon kaikista laittomuuksista viime vuosina, vieläpä parannetussa painoksessa, — saman, minkä hän täällä jo luki meille viime lauvantaina, — se pelottaa minua todella ja kehottaa mielestäni eduskuntaa keskustelussa jättämään sikseen erityiskohtien pohdinnan. Kannatan puolestani tämän anomuksen tarkoitusta.

Ed. **Rannikko:** Kansan miehenä olen melkein pakotettu puhumaan muutamia sanoja niiden hyökkäysten johdosta, joita meidän tekemäämme anomusta vastaan on täällä tehty. Tahdon sentähden lausua, mitä maalaiskansa ajattelee näistä täällä meille pitkillä saarnoilla esitetyistä laillisuuksista.

Kun Suomen valtiolaiva sinä kuuluisana helmikuun 15 päivänä idän aavikolta tulleen myrskyn johdosta joutui raadeltavaksi, niin silloin, kuten luonnollista on, hyökyaallot löivät muutamia sen johtomiehiä yli äyräiden, ja he näin joutuivat vieraan maan rannoille. Silloin valtasi kauhu toisia, jotka olivat tässä valtion purressa. Ja tämä kauhun tunne oli niin suuri että he jättivät tämän valtiolaivan ja pakenivat pois vaaran hetkellä. Ja sen he tekivät puhtaalla omallatunnolla, katsellakseen, milloin vihurien viskomana meidän esi-isiemme verellä ja kärsimyksillä kalliisti meille hankitut valtio-oikeudet pirstaleiksi sirpautuisivat. Tämän kaiken nähdessään riensivät kansamme rohkeimmat miehet avuksi niille, joiden toivo paremmista päivistä ei vielä ollut tyystin loppunut. Mitä tekemään? Pelastamaan sen, mikä oli mahdollista pelastaa, valtiollisen myrskyn viskeltäväksi joutuneesta valtiolaivasta, viedäksensä sen vaikkapa vikautuneenakin isänmaan historian rauhalliseen saaristoon. Ja

täytyy sanoa, että he eivät pettyneetkään, sillä se päivä koitti pikemmin kuin uskaliainkaan olisi voinut toivoa. Kansojen Suuren Kaitsijan viisas sormi johti myrskyt toisaalle ja niin Suomelle koitti vapautuksen päivä. Tämä päivä oli Suomen historian suurimpia päiviä. Sitä ei minun tarvinne tässä lähemmin kertoa, sillä se on niin äskeinen tapahtuma, että me jokainen sen tunnemme. Silloin pysähtyivät hetkeksi kaikki arkihuolet. Osa kansasta riensi vastaanottamaan näitä matkan vaivoista uupuneita raskaan, vaivaloisen työn suorittaneita. Ja tämä vastaanotto tapahtui niin hellästi, tämä tervehdys sellaisella tavalla, että monikin useiden vuorokausien jälkeen sai vielä sen tuntea omassa ruumiissaan.

Tällöin alkoi myöskin se korjaustyö tässä myrskyn hävittämässä valtiolaivassa, joka on pääasiassa tapahtunut sillä tapaa kuin tämä mainittu anomus tässä lähemmin selittää. Minun ei tarvinne sitä ruveta enää enempää selvittämään. Tahdon vaan sanoa, että tämä korjaustyö, niin lailliseksi kuin sitä sanotaankin, ja niin laillisissa oloissa kuin se on tehtykin, ei suinkaan vastaa kaikkien Suomen kansalaisten vaatimuksia. Koska kuulun niihin, jotka ovat kirjoittaneet sen anomuksen alle, josta täällä on sanottu, että se on hävyttömin tekele, mitä vielä koskaan on Suomen kansalle näytetty, niin uskallan vastata rohkeasti, että .sen allekirjoituksen olen tehnyt vakavalla vakaumuksella, ja tiedän että olen sillä allekirjoituksellani lausunut tuhansien Suomen kansalaisten toivomuksen, ja tiedän myös, että tämä meidän vaatimuksemme on täysin oikeutettu, sanottakoonpa, että esim. ne hovioikeuden tuomarit ovat vääriä tuomareita, ovat valapattoisia. Mistään ei ole löydetty, ei Ruotsin vallan lakiarkistoista, ei Suomen lakikokoelmista sellaista asetusta, vaikka sitä on haettu keisarin manifesti kourassa, jotta olisi voitu nämä väärät tuomarit virasta erottaa, vaan sitä varten on täytynyt Suomen entisen säätyeduskunnan muistopatsaakseen pystyttää poikkeuslaki, ja sen avulla on nämä tuomarit vasta saatu pois viroistaan. Tämä on maalaiskansan käsitys.

Edustaja Jonas Castrénille pyydän lyhyesti vastata. Hän kysyi, tietävätkö „suomettarelaiset" sellaisesta pienestä kirjasesta, jonka nimi on katkismus. Minä vastaan hänelle: me tiedämme sen katkismuksen, jota hän tarkoittaa; me tiedämme vielä kansalaiskatkismuksenkin, ja me osaamme myöskin lukea sanomalehtiä, vaikkemme ole tänne tulleet kuluttamaan Suomen eduskunnan kallista aikaa niitä lukemalla.

Ed. **Sirola**: Olemme siis taas keskellä laillisuus- laittomuus-pesua. Jälleen käydään lävitse koko se tapausten sarja, joka jo ennestään on niin monasti puitu, (ja jo tämän eduskunnan lyhyenä istuntoaikana kai jotakuinkin laajasti selvitetty. Onhan todellakin sopiva hetki kinata menneisyydestä! Rajan takana taistelee elämästä ja kuolemasta se eduskunta, joka tuli ilmoille sen vapausliikkeen aalloilla, joka meille tämän kamarin on lahjoittanut. Me tiedämme, että tuon eduskunnan kohtalosta koko suuressa määrässä riippuu myös meidän kohtalomme. Me tiedämme, emmekä voi itseltämme salata, että hetket, joita täällä kulutamme, ovat kalliit, paljoa kalliimmat kuin mitä ne päiväpalkkapenneissä voidaan laskea. Meidän olisi todellakin käytettävä joka hetki kaikkein tärkeimpien asioiden pohtimiseen, jotka välttämättömästi täytyy saada ohitse, ennenkuin täältä eroamme. Siksi epävarma on tulevaisuus.

Päätarkoitus tällä anomuksella on saada keskusteltavaksi muutamien lakimiesten „nuhteettomuus". Onko tämä riittävän laajaperäinen asia päivän ja parin tuhlaamiseen? -- Sen anomuksen perusteluissa sipaistaan kumminkin kohtaan, joka on niitä ydinkysymyksiä, mitkä selvitystä kaipaisivat. Sen alussa sanotaan, että luottamus oikeudenkäyttöön ja oikeuslaitokseen maassamme on pahasti horjahtanut. Ja se on todellakin enemmän kuin totta. Se tosin ei riipu siitä, mitä tässä ohimennen huomautetaan, että lakkoviikon väkivallanteot ovat jääneet rankaisematta y. m. s. Lakkoviikon väkivallantekoja on paljon. Kuinka paljon poliiseja silloin eroitettiin, kuinka paljon santarmeja pidettiin väkivaltaisesti vangittuina, kuinka paljon virkamiehiä pakoitettiin eroamaan j. n. e.! Valittavatko nyt anomuksentekijät kaikkien näiden väkivallantekojen rankaisemattomuutta? Haluaisivatko he todellakin, että lakkoviikon jälkeen jo olisi vyörytetty esille se ylösrakentavainen oikeusjuttujen sarja, jota me nyt vuosikauden kuluessa olemme saaneet ihailla, ja jonka virheellisyyksistä anojat kyllä huomaavat muistuttaa? Ei vain Viaporin ja Hakaniemen juttujen yhteydessä ole kansamme luottamusta oikeuslaitokseen järkytetty. Siitä voisi kertoa tarinoita monenmoisia, ja koska anomuksessa nimenomaan kosketellaan tähän oikeuslaitoksemme epävarmuuteen, uskallan vetää yhden tällaisen tapauksen esille.

Kaukana pohjolassa työskentelee tuhatlukuinen tukkimiesten joukko. Viime kesänä tapahtui siellä, kuten tapahtui yli maan, yli maailman, että palkkatyöläiset tunsivat olevansa peräti oikeudettomassa asemassa ja vaativat ainoalla heidän käytettävänään olevalla keinolla, lakolla, parannuk-

sia. Keskellä synkkiä erämaita he lakkasivat töistään. Nyt olivat asiat niin, että ainoa, joka heille näillä kaukaisilla mailla voi toimittaa elantoa, oli se yhtiö, jonka palveluksessa he olivat, ja joka heiltä otti heille antamansa palkkapennit jotakuinkin kelvottoman ravinnon hinnaksi. Mutta kun tämä lakko syntyi, suljettiin nämät ravintoainevarastot ja tämä tuhatlukuinen joukko jätettiin nälkään. Ne silloin avasivat ruoka-aitan, panivat vahdit ovelle ja punniten, mitaten ottivat elintarpeita ja käyttivät niitä elantoonsa, jonka ylläpitämiseen heillä ei ollut mitään muuta mahdollisuutta. He tarjosivat tästä myöhemmin maksua, kun tilaisuus tuli, mutta he saivat: — — kuritushuonetta!

Yhteiskuntaamme sanotaan kristilliseksi. Olisikohan tämä kristillistä? Raamattu ainakin kertoo, että kristinuskon perustaja opetuslapsineen sapattina poimi tähkäpäitä toisten pelloilta. Raamattu, jota täällä on siteerattu, kertoo muitakin sellaisia tapauksia, jolloin tämäntapaista „laittomuutta" ilmeisesti on tapahtunut ja se on hyväksytty. Mutta turhaahan on vedota tämän yhteiskunnan „kristillisyyteen". Siltä kannalta sitä kai tuskin kukaan rehellinen ihminen mahtaneekaan puolustaa.

Mutta sitä puolustetaan kuitenkin juriidisena oikeusyhteiskuntana, oikeusvaltiona. Mitä tämmöinen tapaus siltä kannalta katsottuna osottaa? Lakiemme yhteydessä olevissa tuomarinohjeissa sanotaan: „mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakikaan. Sen kohtuuden tähden, joka laissa on, se hyväksytään!" — No, tämähän yleensä myönnetään todeksi ja sanotaan, että lain pitäisi olla kohtuullisen, ja jos se ei ole kohtuullinen, niin se on muutettava. Ja tuomarinohjeissa sanotaankin, että „kaikki lait pitää olla semmoisia, että ne ovat yhteiseksi hyödyksi, ja sentähden kun laki tulee vahingolliseksi ei se enää ole laki, vaan vääryys ja on hyljättävä".

Syntyy sitten kysymys: miten vääräksi tullut laki hyljätään? Meidän muodollisten lainoppineittemme mielestä on laki hylättävä „laillisessa järjestyksessä" s. o. pitkien mutkien kautta, ja sillä aikaa on sitä, tosin kirvelevin sydämin muka, noudatettava. Tämä muodollinen lain tulkitseminen on vastoin sivistyneiden kansojen oikeuskäsitystä ja vastoin meidän lakiemme henkeä. Jotakuinkin yleinen tapa, jota meidän muotojuristimme eivät millään voi vastustaa, on kuitenkin se, että vääryydeksi muuttunutta lakia lakataan sovelluttamasta ilman että sitä tarvitsee muodollisesti kumota. Ja siihen viittaa myöskin noiden samojen kultaisten tuomarinohjeiden lauseet, että „yhteisen kansan hyöty on pa-

ras laki, ja sentähden, mikä havaitaan yhteiselle kansalle hyödylliseksi, se pidettäköön lakina, vaikka säädetyn lain sanat näyttäisivät toisin käskevän". Meidän tuomarinohjeemme siis nimenomaan vapauttavat tuomarin seuraamasta lakimme sanoja, jos hänelle ilmeisesti on selvillä, että yhteisen kansan hyöty toisin vaatii.

Tämä tapaus korkeasta pohjolasta, jonka olen kertonut, ei kuitenkaan ole ainoa laatuaan. Liikkuessaan kansan keskuudessa kuulee juttuja enemmänkin: kuinka alaikäisiä lapsia on parin vitsavarvun katkaisemisesta rangaistu metsän haaskauksesta muka j. n. e. Ei tämä tällainen lain käyttäminen ole sortovuosien eikä sen jälkeisen ajan tuotetta. Tällaiset tapaukset ovat ilmauksena siitä, mitä kansa on ruvennut nimittämään luokkaoikeudeksi, luokkatuomioiksi. Sellainen luokkaoikeus on tässä maassa vallinnut jo kauvan. Ei suotta ole kansan keskuudessa syntynyt sellaisia ytimekkäitä sananlaskuja kuin: „laki on niin kuin se luetaan." Tuhansia tapauksia on täytynyt olla ennen kuin kansa on oppinut sanomaan: „mennessään herrojen kanssa marjaan voi menettää tuokkosensa". Tämä on kalvanut lain luottamusta tältä kansalta jo aikaisemmin; ja etenkin sen jälkeen kuin uusi talousjärjestelmä, rahakapitalismi suurhuijauksineen on tämän kansan olot peräti myllertänyt, on tämä oikeuteen luottamus kokonansa, mikäli köyhälistöön tulee, lysähtänyt kokoon. Ei siinä kyllä, että meidän oikeudenkäyntilaitoksemme on muodollisesti vanhentunut, ei siinä kyllä, että tuomarin avuksi valitut kansanmiehet lautakuntana eivät enään kokoonpanoltansa vastaa kansan oikeudentunnon vaatimuksia, ei siinä kyllä, että meidän oikeudenkäyntilaitoksemme muodollisuus väliin antaa tuomarille ja tuomioistuimelle muodollisen syyn tuomita vastoin kansan oikeudentuntoa. Pääsyy tähän oikeudenkäyntilaitoksemme luottamuksen menettämiseen on se, että koko sen tuomiovallan käyttämisestä on alkanut henkiä yhä arveluttavampi henki, yläluokan henki, rahavallan henki, ilman että tuomarin persoonallisesti tarvitsee omaatuntoansa polkea, sillä tämä luokkavallan henki on myöskin lausunut tuomarin, kuten koko yläluokan, oikeuskäsityksen ja omantunnon. — Mutta jos nämät tuomarinohjeiden sanat olisivat olleet tuomioistuimiemme, meidän oikeudenkäyttäjäin edessä tulikirjaimilla piirrettyinä jo tuommoisina aikoina, niin siinä tapauksessa ei todellakaan tämän kansan luottamus oikeuslaitokseen olisi muutamana poikkeuslakivuonna horjahtanut.

Mutta mitä on näillä asioilla tekemistä tämän anomuksen kanssa? — — Tämän anomuksen tekijät, jotka tämän oikeuslaitoksemme epäluotettavuuden ovat lähtökohdaksensa ottaneet, itse ilmaisevat, että he eivät tällaisia seikkoja erittäin tärkeinä pidä. He näet sanovat että tällaiset jutut „eivät ehkä olisi antaneet meille riittävää aihetta tällä esityksellämme vaivaamaan kansaneduskuntaa". Se, että oikeuslaitos on tullut epäluotettavaksi, se, että kansa ei luota niihin, joiden pitäisi valvoa, „ettei vääryys turmele maata ja valtakuntaa", se ei heistä ole niin tärkeätä kuin se, että joidenkuiden virkamiesten nuhteettomuus on pantu kyseenalaiseksi ! ! — On totta, ettei suinkaan ole yhdentekevää, millä tavalla virkapaikkoja maassa täytetään, — kaikkea muuta. Että siinä tapahtuu oikeutta viranhakijoille, merkitsee sitä, että siinä tapahtuu myös oikeutta kansalle. Kykenevin henkilö, joka virkaa hakee eikä sitä saa, kärsii loukkauksen, ei ainoastaan persoonallisesti itseään kohtaan, vaan samalla muuttuu se loukkaukseksi kansaa kohtaan, joka ei saa tämän kyvykkään ja ansioittuneen henkilön työtä juuri siinä sopivassa paikassa hyväkseen käyttää. Ei siis se olisi joutavaa eikä kansaneduskunnalle tarpeetonta, joskin jotkut virkamiehet ja heihin liittyneet kansalaiset ilmoittaisivat eduskunnalle, että on tapahtunut jotakin vääryyttä, josta eduskunnan olisi lausuttava sanansa. Mutta jos tämmöistä oikeutta eduskunnalta halutaan, niin minä puolestani olen todellakin sitä mieltä, että sen olisi pitänyt tapahtua interpellatsioonin muodossa. Siinä joitakin huvittavassa lausunnossa, jonka täällä anomuksentekijä antoi, ja jonka sisällyksestä ja esittämistavasta ei suinkaan voinut tämän asian vakavaluontoisuutta päättää, lausuttiin, että anomuksentekijä ei ollut varma siitä, saisiko tällaista kysymystä tämän eduskunnan suostumuksella tehdä. Hänelle ei voinut olla tuntematonta, että siitä ryhmästä, johon minä kuulun, on anottu ja vaadittu eduskunnan kannatusta toimenpiteelle, että tämä luvanpyynti eduskunnalta kokonaan jäisi pois. Hänen täytyi tietää että ne 80 edustajaa, joiden joukossa minä olen, ovat aina valmiit sallimaan sellaisia kysymyksiä tehtäväksi. Ja jos hän oli omasta joukostansa varma, niin yksinkertainen yhteenlasku olisi hänet tästä pulasta päästänyt. Silloin ei hänen myöskään olisi tarvinnut kuulla sitä syytettä, että Suomen rajain sisäpuolella ei voida sopia muutamista virkapaikoista ilman Majesteetin apua. Silloin olisi todellakin edes yritetty, eikö, jos toimenpide olisi havaittu tarpeelliseksi, eduskunta auktoriteetillaan saa hallituksen virkanimitysepäkohtia korjatuiksi. Ja jos olisi tapahtunut niinkin,

että tämä eduskunta ei olisi näiden „surullisessa" asemassa olevien, lakkautuspalkkaa nauttivien herrojen asiaa pitänyt niin erinomaisen kiireellisenä ja nopeaa toimenpidettä tarvitsevana, niin olisihan heillä ollut kaikkien vääryyttä kärsivien vähemmistöjen lohdutus, että „uusi päivä kaikki muuttaa voi". Jos siis tästä asiasta interpellatsioonin kautta olisi haluttu toimenpidettä, niin minä arvelen, että tämän kysymyksen esille ottaminen olisi kokolailla voittanut. Mutta ne, jotka ovat tämän kysymyksen muodollista puolta moittineet juuri tästä mainitsemastani syystä, että maan rajain ulkopuolelta, Majesteetilta, haetaan tällaisiin seikkoihin selvitystä, ne vetävät itse hyllyiltänsä tomuisia nidoksia Ruotsin itsevaltiuden ajoilta, joissa hallitsija näpsäyttää eduskuntaa, kun tämä yrittää kääntyä hänen puoleensa virkanimitysasioissa. Minun mielestäni tässä ei suinkaan ole mitään johdonmukaisuutta. Toiset vetoavat olevaan monarkiaan, yksinvaltiuteen, toiset vuosisatojen takaiseen ja heidän mielestään vielä vaikuttavaan itsevaltiuteen. On omituista, että niin erityisellä painolla meidän maamme oloissa tätä periaatetta tällaisessa Suomen sisällisessä asiassa teroitetaan.

Mitä nyt itse tähän virkamies-kysymykseen tulee, niin ilman lainopillisia temppuja ja ilman muodollisia esteitä asian terveelle ymmärtämykselle voi sivullinen maallikko sanoa myöskin jonkun sanan.

Että niille Turun hovioikeuden tuomareille, jotka ylhäältä tulevasta mahtikäskystä erotettiin, tehtiin ilmeistä vääryyttä, on kaikille selvä, niin vähän sympatioja ja luottamusta kuin heillä mahtoikaan olla tämän kansan syvien pohjakerrosten keskuudessa. Ja ne henkilöt, jotka arvelivat isänmaan edun vaativan heidän antautumistansa näille vastuunalaisille paikoille, ne epäilemättä olisivat antaneet tästä syvästi vakavasta tarkoituksestansa kaikkein kauneimman todistuksen, jos he lukuisain puoluetoveriensa tavalla olisivat jättäneet paikkansa, silloin kun isänmaa oli pelastettu. — Tämä aivan välitön käsitys tästä seikasta jää sivullisen mieleen ja sen käsityksen varassa tuntuu myöskin tämä riita niin erinomaisen merkittävässä määrässä virkamieskinastelulta, jota sen pohjaltaan ei tarvitsisi olla.

Mitä taas siihen tulee, että edustaja Castrén, kuten viime lauantaina, ryhtyi pesemään nykyistä hallitusta vanhan hallituksen tahrapilkuilla, niin ei se voi järkyttää eikä muuttaa sitä käsitystä, mikä nykyisestä hallitussuunnasta on maassa vallalla. — Se liikuttava vetoaminen sosiaalidemokraatteihin, jota herra Bäck jo täällä toista tai kolmatta kertaa käytti, se on merkille pantava ainoastaan semmoisten

tapausten varalta, jolloin meillä ehkä on syytä vedota edustaja Bäckiin ja hänen ryhmäänsä kysymyksissä, missä tämän kansan polttavimpien taloudellisten elinehtojen korjaaminen tulee kysymykseen. Minä en tahdo profeteerata, mutta jos hän ohjelmassaan pysyy, niin meillä ei ainakaan silloin tule olemaan paljon yhteistä.

Onhan juuri nykyisen hallituksen ja sen kannattajain epäilyttävänä osana ollut yhä enemmän tätä maata siirtää poliisi- ja luokkavaltion alueelle. Tässä muutama vuosi takaperin herra Palmén silloisesta poliisin lisäämisestä lausui eräässä kirjotelmassaan, että maamme on arveluttavasti siirtymässä poliisivaltioksi. Kuinka monta vertaa enemmän totuutta onkaan lauseella, kun me nyt sanomme, että tämä maa jo on siirtynyt ja on poliisivaltio. Eihän se ole juuri erityinen luottamuslause nykyiselle hallitukselle, jos siitä sanotaan, että se on sentään „koettanut noudattaa lakia", kuten hra Bäck sanoi, kun ei voida tapauksellakaan juuri tietääkseni osoittaa, missä sitä olisi niin erinomaisempiin lainrikkomuksiin vaadittu. Mutta jos tahdotaan sanoa, että se on kansan oikeudentuntoa noudattanut ja kansan kiireellisiä tarpeita tyydyttänyt, mikäli on voinut, niin silloin minä en todellakaan ymmärrä niitä, jotka tulevat sosiaalidemokraateilta luottamuslausetta tälle hallitukselle pyytämään.

Täällä on jo valitettu että laajaperäiset, kansan eduskunnalle jätetyt esitykset suurista taloudellisista kysymyksistä viipyvät ja pakoittavat eduskunnan työtä monien kipeitten epäkohtien korjaamiseksi lykkääntymään ehkä vuosiakin eteenpäin, mutta täällä ei ole vielä paljonkaan viitattu, tuskinpa yhtään, niihin tämän kansan oikeudentuntoa mitä syvimmin järkyttäviin tapauksiin, jotka t o r p p a r i h ä ä t ö j e n nimellä ovat saattaneet koko elinvoimaisen torppariväestömme epävarmuudesta vapisemaan ja heikentäneet heidän toimintaansa siinä tärkeässä asemassa, mikä heillä tämän maan raivaamisessa on ollut ja edelleen on. Sanotaan, että ei torpparihäädöille ole voitu mitään. Ne ovat olleet „lailliset", ja laillisia tuomioita ei voi estää täytäntöön panemasta. Tällaisia tuomioita t ä y t y y voida estää, jos yhteiskunta on todellinen yhteiskunta. Mitenkä sitte? Jos todellakin on jouduttu semmoiseen umpikujaan, että hallitus ei tunne valtansa riittävän sellaisten väkivallantekojen keskeyttämiseen kuin Laukon ja Sälinkään häädöt ovat olleet ja monet muut, kysyttäköön silloin eduskunnalta neuvoa, annettakoon silloin niin pian kuin eduskunta on kokoontunut, sille esitys! Eiköhän silloin voitaisi katsoa poikkeuslakia tarpeelliseksi, kun tällaista törkeätä oikeudentunnon louk-

kausta tapahtuu pitkin maata? Olikohan anomuksessa mainittujen Turun hovioikeuden entisten jäsenten viroissa pysyminen kalliimpi tämän kansan oikeudentunnolle, kuin niiden satojen torpparien ja torppariperheiden pääseminen takaisin niille konnuille, jotka heidän esi-isänsä olivat raivanneet! Tämä vain pienenä esimerkkinä siitä, mitä hallitus olisi voinut, ja mitä sen olisi pitänyt tehdä, jos se „laillisuudella", jota palauttamaan se on paikoillensa muka asettunut, olisi myöskin käsittänyt kansan oikeudentuntoa ja sen tyydyttämistä.

Tätä anomusta ehdotetaan valiokuntaan, ja onhan kai oikeutettua, että valiokunta saa antaa eduskunnalle lausuntonsa, ja että eri ryhmiin kuuluvat henkilöt valiokunnassa saavat lähemmin tutustua niihin seikkoihin, mitkä ovat saaneet muutamat virkamiehet tekemään valituksia. Mutta minä pelkään, että sitä osaa tämän anomuksen perusteluista, jota anomuksentekijät itsekin puolittain pyytävät anteeksi, ja jota he eivät katso voivansa ponsissa mainita, nimittäin tämän maan oikeuslaitoksen epäluotettavaisuutta, tämän asian yhteydessä ei voitane saada ainakaan valiokunnassa esille, niin että se voisi johtaa toimenpiteisiin. Nämä viimeaikaiset rikosjutut, joita vastaan sopinee erittäin painavia muodollisia syytökiä tehdä, nehän ovat vielä kesken, ja vasta niiden päätyttyä edes joissakin korkeimmissa oikeusasteissa lienee eduskunnalla tilaisuus siihen; ja on sillä silloin velvollisuus käydä myöskin näitä seikkoja seulomaan, sillä minä en katso, että mitkään pari sataa vuotta vanhat kuninkaalliset kirjeet voisivat estää eduskuntaa, missä se tarpeellisena pitää, tulkitsemasta kansan oikeudenkäsitystä, olkoonpa se vaikka joitakin tuomioistuimia vastaan.

Ed. **Gebhard, Hannes**: Täällä on kummasteltu sitä että minäkin olen allekirjoittanut nyt käsiteltävänä olevan anomusehdotuksen. Toiselta puolen anomusehdotuksessa esiin tuotu tosiasiain paljous, toiselta puolen se heikkous, jolla sen kimppuun on käyty — siihen luettuna myöskin senaattori Nyberghin esiintyminen ja heti sen jälkeen poistuminen — ovat kyllin riittäviä syitä siihen.

Herra Jonas Castrén on itse tunnustanut, että hän ei ole kyennyt tuossa anomusehdotuksessa näkemään muuta kuin mustaamishalua. Sitä minä en ollenkaan kummastele sen perusteella, mitä minä tunnen hänen omasta poliittisesta toiminnastaan; mainittakoon vain esim. tunnetut Dannebrogkirjeet. Mutta se on minussa herättänyt suurta hämmästystä, että hän, herra Jonas Castrén, täällä, tässä tilai-

suudessa, ei sanonut odottaneensa minun nimeäni allekirjoittajien joukossa, sillä sama herra Jonas Castrén on vielä äskettäin selittänyt minusta ulkomaalaisille henkilöille, että minä routavuosina olisin muka — Bobrikoffilta lahjoja kantanut!

Kansalaiset, Te kai vapautatte minut ilman muuta enemmästä sananvaihdosta sellaisen henkilön kanssa. (Hyvä!) Te kai ymmärrätte myös varsin hyvin, että hänen iänikuiset mustaamispuheensa niitä henkilöitä vastaan, jotka routavuosina vapaaehtoisesti ottivat päällensä kärsimyksiä ja suunnattoman työtaakan vakaumuksensa mukaan isänmaataan pelastaakseen, eivät vaikuta meihin eivätkä Suomen kansaankaan nyt enään, ei vähääkään mitään. Senvuoksi meidän sijamme tässä salissa äsken tyhjentyivät ja tulevat vastakin tyhjentymään.

Ed. **Antila**: Minun oli aikomus lausua muutama sana evästettävänä olevan anomuksen puolesta, kun sitä nimittäin ed. Jonas Castrén ynnä muutamat muut ovat koettaneet vastustaa. Mutta senjälkeen kun ed. Ingman ja edellinen puhuja ovat sanottavansa sanoneet, ei minun tarvitse käyttää siihen monta sanaa.

Minä pyydän ainoastaan saada sanoa, että sitä saarnaa tai miksi sitä sanoisin, jonka ed. Jonas Castrén täällä äsken veisasi, kuulin viime vuoden valtiopäivillä melkein joka viikko kerran, ja senvuoksi tuntuu tuo virsi minusta sangen kuluneelta. Minä tahdon tämän lisäksi saada sanotuksi, että se sävel, joka siihen virteen sisältyy, ei vaikuta Suomen maalaisväestöön niillä paikkakunnilla, joissa minä asun ja joissa tunnen väestön mielialaa. Sillä se väestö on aikoja sitten muodostanut itsellensä vakaumuksen ja mielipiteen, joka on ihan päinvastainen kuin ed. Jonas Castrénin siinä virressä esiintuoma mielipide. Ja se sama väestö, minun valitsijani nimittäin siellä Vaasan läänin eteläisessä vaalipiirissä, ne ovat pitäneet siellä kokouksia ja ovat lähettäneet minulle tukuttain niistä kokouksista pöytänkirjanotteita, joissa vaativat minua asettumaan niiden riveihin, jotka meidän anomuksessamme esitettyjä asioita tahtovat oikealle tolalle saattaa. Tämän olen minä tahtonut saada lausutuksi sentähden, että täällä on tahdottu sanoa, että se on paljas virkamieskysymys, joka ei muka koskisi maalaiskansaa eikä ainakaan kansan syvempiä rivejä. Minä en käsitä, kuinka semmoinen väitös on saatettu tuoda esiin, koskapa maalaisväestö ei ainoastaan Turun hovioikeuden piirissä, vaan paljoa laajemmaltakin on monta kertaa jo ilmaissut mielialansa tähän kysymykseen katsoen, ja ne mielialan ilmaisut ovat aivan päinvastaisia kuin mitä ed. Jonas Castrén ja kumppanit ovat ilmituoneet. Minä siis rohkenen väittää omana vakaumuksenani ja

myöskin suuren kansan-osan vakaumuksena, että tämä anomusehdotus on perusteltu sillä tavalla, että sille on eduskunnassa annettava se huomio, joka anomusehdotuksille yleensä tulee antaa. Se on toisin sanoen laillisessa järjestyksessä täydellisesti käsiteltävä, niin että siitä saadaan se päätös, jota ne perustelut, jotka siihen sisältyvät, edellyttävät.

Ed. **Rajala**: Minä olen pyytänyt puheenvuoroa ainoastaan siitä syystä, kun ihmeekseni kuulin oppineen ed. Jonas Castrénin tässä saarnaavan senkaltaisen saarnan, joka jo ennestään on saarnattu niin monta kertaa, että minäkin sitä olen oppinut ulkoa jonkun verran. En ole kuullut ed. Castrénin puhuvan vielä mitään, joka itse asiaan koskisi, enkä ole kuullut mitään uutta näkyviin tulleen. Pyydän lausua sen toivomuksen, että ed. Castrén ottaa puheenvuoroa ainoastaan silloin kuin hänellä on jotain uuttakin tuotavana näkyviin. Lopuksi pyydän huomauttaa ed. Jonas Castrénille mitä kymmeniin käskyihin kuuluu, että kymmenissä käskyissä vielä kuuluu sellainen lause kuin: »Ei sinun pidä tappaman».

Ed. **Rapola**: Kun ed. Castrénin jo monin kerroin kuultu ja nyt taasen esittämä tavattoman pitkä routavuosien syntiluettelo yhtä vähän kuin myöskään hra senaattori Nyberghin ja muiden tässä esittämät väitteet ja selitykset eivät ole voineet minua vakuuttaa esilläolevan anomusehdotuksen aiheettomuudesta tai lainvastaisuudesta, ja vaikka minulla ei ole mitään asiallisesti lisättävänä sen perusteluihin, katson kuitenkin velvollisuudekseni tässä tilaisuudessa lyhyesti ja koruttomasti tulkita niitä tunteita, jotka vallitsevat esilläolevan kysymyksen suhteen siinä kansalaisryhmässä, joka on minut tähän eduskuntaan lähettänyt.

Kun Turun läänin pohjoinen vaalipiiri on välittömästi Turun hovioikeuden aluetta, on sikäläinen kansa erityisemmällä mielenkiinnolla viime vuosina seurannut tämän maamme vanhimman hovioikeuden vaiheita. Se on aina ollut herkkä täyttämään niiden lähetystöjen rivejä, jotka ovat milloin Turussa, milloin Helsingissä koettaneet saada kuuluville kansan toiveita ja huolia silloin, kun asiat tässä tärkeässä tuomioistuimessa ovat olleet joutumaisillaan tai jo joutuneet tolalle, joka tämän väestön mielestä ei ole ollut oikeuden ja kohtuuden mukainen eikä isänmaalle vahinkoa tuottamaton. On väitetty ja, ellen väärin muista, jo tässäkin kamarissa viitattu siihen, että tällaisia lähetystöjä on hälyyttämällä saatu kokoon, mikä sisältänee sen ajatuksen, että lähetystöjen jäsenille on jotensakin yhdentekevä se asia, jonka vuoksi ovat liikkeelle lähteneet. En tahdo tämän

johdosta mennä päättelemään, millä tavalla erilaisia lähetystöjä kulloinkin liikkeelle saadaan. Mutta sen tiedän, että kysymyksessäolevissa lähetystöissä on Satakunnan väestö ollut edustettuna täydestä sydämestä ja sielusta.

Ne virkanimitykset, jotka hiljakkoin ovat tapahtuneet Turun hovioikeudessa, senjälkeen kuin n. s. laillisuus on sinne palautettu, ovat tässä väestössä vahvistaneet sitä aikaisempaa käsitystä, että n. s. laillisuuden palauttaminen ei ole kysymys laillisuudesta, vaan kysymys jostakin aivan toisesta. Nämät virkanimitykset ovat tässä väestössä herättäneet sen surullisen tunteen, että silloin kun laittomuuden raskas aika jo näytti olevan ohi, uusi laittomuuden aika on alkanut, ilman että mikään ulkonainen pakko on siihen ollut syynä. Tämä väestö ei ole voinut vapautua siitä tunteesta, että kotimaiselta hallitukseltamme on puuttunut se viisaan valtiomiehen maltti ja tasapuolisuus, joka ristiriidat lieventää, haavat parantaa asettumalla puolueiden yläpuolelle ja jakamalla oikeutta kaikille puolueisiin katsomatta.

Oikeiston taholta on täällä tänäpäivänä väitetty, että koko kysymys koskee ainoastaan yksityisten henkilöiden intressiä; toisin sanoen oikeiston taholta on väitetty sitä, mitä niin usein kuulee väitettävän vasemmiston puolelta, että nimittäin kysymys ei ole mistään muusta kuin herrojen leivästä. Sen johdosta pyydän saada huomauttaa, että kysymys on muusta. Kysymys on siitä, että oikeus ja totuus maassa vallitsisi, että järjestys, rauha ja sovinnollisuus kansaan palajaisivat. Siinä sivussa on kysymys siitäkin, kannattaako tämä kansa keskessään mieluummin virkamiehistöä, joka mieleltään ja kieleltään tahtoo olla yhtä kansansa kanssa vai virkamiehistöä, joka aina on tottunut kohtelemaan tätä kansaa yli olkainsa.

Kun Porin kaupungissa vähää ennen tämän eduskunnan kokoontumista oli koolla useihin satoihin nouseva kansalaisjoukko Satakunnan maakunnan eri osista ilmaisemassa toiveitaan ja huoliaan valitsemilleen eduskunnan jäsenille, oli ensimäinen ajatus, joka tässä tilaisuudessa julkilausuttiin, syvän huolestumisen ilmaisu tämän uuden laittomuuden johdosta. Ja se voimakas hyvä-huuto, jolla kokoontuneet kansalaiset antoivat kannatuksensa näin julkilausutulle ajatukselle, oli paljon puhuva todistus siitä, kuinka lähellä tämän väestön sydäntä se asia on, joka meillä nyt on käsittelyn alaisena. Syventymättä lainopillisiin ongelmoihin osaa kansa usein tunteensa viittauksesta oikeampaan kuin kylmä lakimies juonikkailla lainselityksillänsä.

Olen katsonut velvollisuuteni valitsijoitani kohtaan kehoittavan minua täten esiintuomaan ja asianomaisen valiokunnan tietoon saattamaan heidän mielialansa, joka myös on täydelli-

sessä sopusoinnussa oman käsitykseni ja vakaumukseni kanssa. Kannatan esillä olevan anomusehdotuksen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed **Helkiö**: Kun ed. Castrén tunnetulla puhujataidollaan puheensa alussa suvaitsi arvostella niitä syitä, joiden aiheuttamina allekirjoittaneet olivat panneet nimensä esilläolevan anomusehdotuksen alle, niin hän sanoi maalaisten tehneen sen »nähtävästi yksinkertaisessa uskossa anomuksen hyvyyteen». Minä en osaa sanoa, minkä mittapuun mukaan ed. Castrén arvostelee maalaisia; sen minä luulen kuitenkin uskaltavanani varmuudella sanoa, että hän tässä on iskenyt harhaan. Me maalaiset olemme kirjoittaneet nimemme tämän anomuksen alle loukatun oikeudentunnon vaatimuksesta, koska anomuksessa kosketeltua laillisuusmenettelyä emme ole voineet hyväksyä emmekä oikeana pitää, ja vakuutettuna siitä, että jos tällainen näennäisesti laillisuuden vaippaan verhottu puolueoikeudellisuus edelleen saisi vastalauseetta ja oikaisutta jatkua, se veisi kansamme niljakoille poluille. Emme ole siis kirjoittaneet nimeämme anomuksen alle yksinkertaisessa uskossa sen hyvyyteen. Ei, me maalaiset uskomme kaikkea uutta verrattain vaikeasti, ja varsinkin kaikkea »outoa», kuten tästä anomuksesta on sanottu. Jos toisin tekisimme, olisimme varmaankin jo aikoja sitten kaikki piirtäneet puumerkkimme nykyään ainoaksi oikeaksi uskotellun puolue-perustuslaillisuuden aateliskirjan alle. Maalaisten ja meidän tyhmien maanmoukkien suuri enemmistö ei ole kuitenkaan sitä tehnyt ja se ei ole tehnyt sitä sentähden, että sen vielä järkkymätön siveellinen oikeudentunto ei halua ulkokultaisuuden naamaria. Tunnustamme, että parhainkin ihminen ja parhainkin, ihmisistä kokoonpantu, puolue saattaa erehtyä, mutta emme saata ulkokultaisesti kiittää niitä epäilyttävällä ylpeydellä perustuslaillisuudesta paljo puhuvia valtaherroja, jotka kerskuvat laista, mutta häpäisevät lakia sen ylitsekäymisellä. Että niin on käynyt, siitä antaa mielestäni esilläoleva anomus ainakin jonkinlaiset todisteet.

Emme uskalla odottaa, että tätä anomusta käsiteltäisiin kaikilta tahoilta sillä ennakkoluulottomuudella ja puoluehengestä vapaalla mielellä, jota anomuksentekijät ja asian laatu vaativat ja jota vaativat yleensä kaikki epäkohdat, jotka kansallista elämäämme uhkaavat. Siihen epäilykseen on antanut ainakin minulle aihetta ne monet hyökkäyksyt, joita täällä on tehty anomusta vastaan usein suurella paatoksella. Emme myöskään yleensä odota, että se oikeuskäsitteiden sekavuus, jota minun mielestäni vastustajiemme taholta on vuosikaudet tahdottu kansaan kylvää, yhtenä päivänä tämän anomuksen kautta selviäisi-

vät, mutta luulemme, että olemme antaneet aineksia sen selvittämiseen ja asialliseen käsittelyyn, sillä me odotamme tunnollista tutkimista ja asian selvitystä tässäkin suhteessa. Saammeko sitä turhaan odottaa, siihen vastatkoon tulevaisuus.

Jos toisiin valtiollisiin puolueisiin lukeutuville kansalaisille samoin kuin anomuksentekijöille on yhtä tärkeätä sen laittomuuden poistaminen, joka tapahtuu vastoin lakia, kuin senkin laittomuuden, joka tapahtuu lain varjolla, niin minä luulen, että olemme kaikki yhtä mieltä; yksimielisyydellä kuuluu olevan suuri voima ja sitä kansamme kaipaa, kaipaa tällä hetkellä, minä luulen, enemmän kuin koskaan ennen.

Istunto tässä keskeytettiin, kun valitsijamiesten oli kokoonnuttava toimittamaan eräs vaali.

Ed. **Kares** sai pyynnöstä luvan olla poissa iltapäivän istunnosta.

Istunto keskeytettiin klo 3, 30 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu, myönnettiin ed. **Hämäläiselle** yksityisten asiain tähden lupa olla poissa eduskunnan täysi-istunnosta iltapäivällä ja edustajille **Viljomaalle** sekä **V. Vuolijoelle** ensi maanantain istunnosta.

Keskeytynyttä asian käsittelyä jatkamaan ryhdyttäessä lausui:

Puhemies: Pyytäisin huomauttaa, että meillä on esityslistassa 8 eduskuntaesitysehdotusta ja lienee aivan välttämätöntä saada ne tänään esitetyiksi, sillä niiden täytyy olla yhden kerran pöydällä, jos niin vaaditaan. Senvuoksi minä katson velvollisuudekseni esittää nuo eduskuntaesitysehdotukset tämän keskustelun perästä, vaikka keskustelu sattuisikin venymään yli kello 11, sillä muuten voi käydä niin, ettemme ehdi läheteasioita käsitellä, ennenkuin loma tulee. Mitä muuten keskusteluun tulee, pyytäisin huomauttaa puhujia siitä, että työjärjestyksemme viimeisessä kohdassa mainitaan, että kunkin puhujan velvollisuus

on tarkoin pysyä asiassa. Pyydän puhujia pitämään tätä asiaa mielessään.

Ed. **Tulikoura**: Ed. Jonas Castrén on minua suomalaisena talonpoikana pakottanut pyytämään ja käyttämään puheenvuoroa. Ed. Jonas Castrén tuon väsyttävän pitkän esitelmänsä, tahi miksi sen voisi sanoa, miltei kokonaan tähän asiaan kuulumattoman sanomalehtikokoelmansa lukemisen alussa arvosteli meitä suomalaiseen puolueeseen kuuluvia talonpoikia kokonaan omaa arvostelukykyä vailla oleviksi raukoiksi, jotka olisimme valmiit kirjoittamaan nimemme vaikkapa minkälaisten herrojen kyhäyksen alle tahansa. Mitkä edellytykset ed. Castrénilla lienee ollut päästessään tällaisiin tuloksiin? Lieneekö monivuotinen asiamieskokemus näyttänyt, että suomalainen talonpoika on valmis kirjoittamaan nimensä minkä paperin alle tahansa, vai ovatko hänen ryhmäänsä kuuluvat talonpojat menettelyllään osottaneet taipuvansa johtajiensa kaikkiin määräyksiin? Jääköön tämä ed. Castrénin itsensä selvitettäväksi. Minun asianani on vaan lyhyesti lausua: hänen arvostelunsa meistä suomalaiseen puolueeseen kuuluvista talonpojista oli siksi halpamainen, että on vaikea sen lausujaa uskoa omaksi maamiehekseen.

Meidän vakaumuksemme perusteena olevat syyt ja synnyt ovat paljoa syvemmällä. Meidän mittapuunamme on ollut kannallemme peruskiveä laskiessa puolue-eduilta tahraamaton mittanauha. Peruskiveä laskiessa emme ole ottaneet yksin määrääviksi olevia oloja. Me olemme heittäneet silmäyksen menneisiin aikoihin ja katselleet tulevaisuuden verhojen läpi niin kauvas kuin meidän näköpiirimme on ulottunut sekä nähneet jo siellä, että sellainen menettelytapa, jota kyseessäolevassa anomuksessa moititaan, on kasvattanut ja yhä jatkuvasti kasvattaa kansassamme lainkunnioituksen puutetta, on haavoittanut ja yhä jatkuvasti haavoittaa oikeustajuntaa. — Toivoisin siis, että anomus lähetettäisiin valiokuntaan ja puheenaoleva asia tarkoin pohdittaisiin, että pääsisimme laittomista oloista kaikin puolin. Jos oikeustajunta kansasta häipyy, koituu siitä suuri vaara. Jos se kansaan saadaan kasvatetuksi, on se maallemme suureksi eduksi.

Ed. **Pesonen**: Sen johdosta, että lausuin oudoksumiseni käsilläolevan asian joutumisesta esityslistalle, on ed. Lauri Ingman huomauttanut, että tämäntapaisia asioita on entinenkin eduskunta ottanut käsitelläksensä. Tähän tahdon minä puolestani ainoastaan huomauttaa, että entisellä eduskunnalla ei ollut interpellatsioonioikeutta ja että entiselle eduskunnalle, yhtä

vähän kuin tällekään, ei ole ennen jätetty näin muodotonta anomusehdotusta kuin puheena oleva.

Keskustelun kuluessa on ed. Lagerlöf puhunut siitä, että nykyiset hallitusmiehet ovat »anastaneet valtaa» ja että he siis ovat toimineet tämän anastamansa vallan perusteella. Katson olevani pakotettu osoittamaan ainakin muutamissa kohdin, ,ninkä verran perää tässä väitteessä on. Kun ed. Lagerlöf anomuksessaan tuo esille sellaisia seikkoja, jotka muka osoittavat, että hallitusmiehet ovat anastaneet valtaa, niin hän mainitsee m. m. virkamieslain soveltuttamisen koulualalla toimiviin virkamiehiin. Tiettyä on, että kysymyksenalaisessa virkamieslaissa on eräs kohta, joka hallituksen esityksessä oli lievempi kuin miksi se sitten valtiopäivillä tuli. Hallitus ei ollut nimittäin tahtonut itselleen sitä valtaa, että se saisi erottaa tai olisi oikeutettu erottamaan virasta sellaisen viran hoitajan, jonka entinen haltija olisi ollut oikeutettu virkaansa jälleen astumaan, mutta valtiosäädyt tekivät tähän suuntaan menevän lisäyksen ja siinä muodossa tuli laki eduskunnan ja hallitsijan yhteisellä myötävaikutuksella hyväksytyksi. Se hallitus, joka tahtoo lakia seurata, ei voinut olla noudattamatta näin syntyneen lain nimenomaista määräystä.

Hallitus oli pakotettu sellaisessa tapauksessa ryhtymään toimeen. Koulualalla oli yksi ainoa semmoinen tapaus. Oulun suomalaisen lyseon uskonnon ja ruotsinkielen lehtori Maunu Rosendal oli laittomasti erotettu virastaan. Sen viran haltijana, sittenkuin lehtori Rosendal oli erotettu, oli lehtori Juhani Hämäläinen. Hallitus oli pakotettu, jollei se tahtonut langeta sellaiseksi hallitukseksi, joka ilmeisesti rikkoo lakia, erottamaan lehtori Hämäläisen virasta, koska sen entinen laillinen haltija, lehtori Rosendal oli oikeutettu jälleen astumaan virkaansa. Kun hallitus näin menetteli kuuliaisena isänmaan laille, niin on todellakin muodotonta tulla väittämään, että hallitus on anastanut itselleen valtaa. Hallitus ei ollut, niinkuin näimme, tahtonutkaan tätä valtaa, vaan se sille annettiin, ja samalla sille luonnollisesti tuli velvollisuus seurata asianmukaisessa järjestyksessä syntynyttä lakia. Hallitus on siis ainoastaan täyttänyt lain nimenomaisen vaatimuksen.

Kuinka vähän nykyisellä hallituksella on ollut halua anastaa valtaa ja anastetun vallan nojalla toimia, sitä osoittaa itse ed. Lagerlöfin anomus, siinä kun näennäisesti moititaan hallitusta siitä, että se ei ole erottanut viroistaan lähemmäs sataa koulumiestä. Voisi olla epäilyksiä siinä suhteessa, olisiko todella ollut hallituksen velvollisuus erottaa nämä lähes sata koulumiestä. Kenties voidaan väittää, että hallituksella olisi ollut sellainen velvollisuus, mutta kun toiselta puolen ei ole voitu

osoittaa, että näitten virkamiesten erottaminen olisi ollut välttämättömyys, siihen määrään välttämättömyys, että olisi tapahtunut perustuslain rikos, jollei heitä olisi erotettu viroistaan, niin selvää on, että hallitus, joka ei tahtonut anastaa valtaa eikä väkivaltaisesti toimia eikä syyttä suotta ilman pakottavaa aihetta erottaa lukuisia virkamiehiä, antoi näitten virkamiesten olla paikoillaan.

On vaikea uskoa, että ed. Lagerlöf taikka joku muu tahtoo väittää, että tämä hallituksen teko oli rikos hallituksen puolelta. Minä puolestani olen vakuutettu, että hallitus menetteli ei ainoastaan oikein, mutta myös kohtuuden mukaisesti ja kansan, ainakin enemmistön ja toivonpa senkin ryhmän enemmistön, johon ed. Lagerlöf kuuluu, toivomusten mukaan. Sillä emmehän toki sitä toivone, että kysymyksessäolevaa virkamieslakia armottomasti sovellutettaisiin. Kyllä kai on meidän kaikkien halumme, että sitä sovellutettaisiin niin lievästi kuin mahdollista. Sanon vielä: Kun hallitus menetteli lievemmästi kuin se kenties olisi voinut, niin olkaamme siitä kiitollisia hallitukselle.

Jos ed. Lagerlöfin väitteet siitä, että nykyinen hallitus on anastanut valtaa ja mielivaltaisesti, jopa väkivaltaisesti toiminut, muissa kohdissa ovat yhtä perättömiä, kuin mitä tulee virkamieslain sovelluttamiseen koulualalla palveleviin virkamiehiin, niin eipä jääne ymmärtääkseni sen valiokunnan tehtäväksi, jolle tämä omituinen anomus jätettänee, muuta kuin vähällä vaivalla osoittaa anomuksen nurjuus ja kierous.

Ed. **Hjelt:** Minäkin olen allekirjoittanut sen anomusehdotuksen, joka nyt on täällä käsiteltävänä. Olen siten tahtonut vähältä osaltani antaa tukea niille ponsille, joihin tämä anomusehdotus päättyy, ja samalla ilmoittaa, että, mikäli minä huomaan, näitten ponsien perustelut ovat asiallisesti oikeat.

Mutta minulla on sitäpaitsi erityinen syy olla tämän anomuksen allekirjoittajia, nimittäin sama syy, jonka ed. Rapola toi esille äsken käyttämässään puheenvuorossa. Tiedän, että siinä vaalipiirissä, jota minulla on kunnia täällä edustaa, löytyy useita kymmeniätuhansia kansalaisia, jotka täydestä vakaumuksestaan seisovat sen katsantokannan pohjalla, joka ilmenee ed. Lagerlöfin anomusehdotuksessa. Huonosti täyttäisin edustajavelvollisuuteni, ellen toisi ilmi tätä Lounais-Suomen kansan syvien rivien vakavaa mielipidettä.

Kun tämä anomusehdotus luettiin eduskunnassa, syntyi sen oikealla puolella hyvin kiihkeä mieliala eikä tämä mieliala tänään suinkaan ole lauhtunut. Väitettiin, että tämä anomusehdotus ei olekaan mikään anomusehdotus, vaan naamioitu interpellatsiooni, ja tehtiin joitakin viittauksia siihen, että edus-

kunnalla olisi syytä tappaa tämä lapsi päästämättä sitä perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Pyydän saada sanoa, että ainakin minuun tekivät nämät vaatimukset saman vaikutuksen kuin nuo prosessiväitteet, joihin asianajajat turvautuvat, kun heidän on jokin erittäin heikko asia viran puolesta hoidettavana ja he koettavat heti alussa tukkia vastapuolen suun. En myöskään ole niissä pitkissä lausunnoissa, niissä oikeushistoriallisissa tutkielmissa, joita täällä on luettu, huomannut minkäännäköistä asiallista tukea näille väitteille.

On myöskin sanottu, että esillä oleva anomusehdotus menisi valtiopävien toimivallan ulkopuolelle. Tämä puhe tuntuu minusta varsin oudolta ja ontolta. Niinkö tahdotaan sitoa uuden eduskunnan kädet, että se ei saisi maan hallitsijalle tuoda esille huoliaan maan hallinnossa tai oikeudenhoidossa ilmenevistä epäkohdista? Sillä ei eduskunta suinkaan vielä ole, kuten tässä on väitetty, itse välittömästi sekaantunut hallinnon menoon saatikka oikeudenhoitoon. Pyydän vain saada verestää anomuksen vastustajain muistoa muutamiin parlamenttaarisen historiamme uusimpiin lehtiin nähden. Seitsemän vuotta takaperin säädyt yhtyivät yksimieliseen anomukseen siitä, että hallitsija ryhtyisi toimenpiteisiin maan hallinnossa ilmenevien epäsuuntien poistamiseksi. On paljon tuoreempiakin prejudikaatteja tältä ajalta. Tyydyn viittaamaan vaan siihen lausuntoon, jonka ed. Lauri Ingman täällä äsken antoi.

Sanotaan ehkä, että nuo laittomuusajan laittomuudet olivat niin julkeita ja niin huutavia, että kansaneduskunnan pakostakin täytyi vaatia niiden poistamista ja että siis tässä asiassa mitkään viittaukset menneisiin aikoihin muka eivät ole paikallaan. Uskallan tässä kohdin olla toista mieltä. Tuon sortoajan laittomuudet olivat julkisia. Ne tapahtuivat kaikkien nähden, kaikkien kuullen. Se vieras valta, joka ne maahamme toi, tuskin huolikaan niitä peitellä. Tässä maassa niitä ei ole oikeaksi väitetty eikä puolustettu.

Se laittomuus, johon anomusehdotus tähtää, on tavallansa vaarallisempaa luonnetta. Sillä se on ainakin useissa kohdin yrittänyt ulkonaisesti pukeutua laillisuuden vaippaan, se vieläpä pyytää esiintyä laillisuuden erikoisena palauttajana ja — mikä tähdellisintä, — sillä on ollut kansalaisten kesken puolustajia. Siinä on tämän anomusehdotuksen leimaaman uuden laittomuuden varsinainen vaarallisuus. Se laittomuus, josta tässä on puhe, ei ole mikään satunnainen ilmiö, johon senvuoksi ei olisi tarvis kiinnittää niin suurta huomiota. Viittaan vain siihen pitkään sarjaan tosiasioita, joita anomuksentekijä luettelee, joka luettelo ei suinkaan ole eikä yrittänekkään olla tyhjentävä. Tässä laittomuudessa on systeemi ja se kantaa puo-

luehengen selvää leimaa. Siksi ja etupäässä juuri siksi esiintyy nyt luettu anomusehdotus todellisen käskevän pakon vaatimana.

On sanottu, että tämä anomusehdotus itse on puoluehengen synnyttämä. Tältä väitteeltä puuttuu kuitenkin kaikkea pohjaa. Sellainen voitaisiin sille myöntää siinä tapauksessa, että anomusehdotuksen vastustajien puolelta osoitetaan olemattomiksi ne tosiasiat, joihin anomusehdotuksessa viitataan, ja että siis tämä anomusehdotus on aiheeton. Tahtoisin kehoittaa arvoisia vastustajia kohdistamaan ponnistuksiaan juuri siihen kohtaan. Jos he siinä onnistuvat edes jonkun verran, niin ovat epäilemättä tehneet hyvän palveluksen ei ainoastaan hallitukselle, vaan myös eduskunnalle.

Omasta puolestani olen kiitollinen senaattori Nyberghille siitä, että hän tänäpäivänä vaivautui eduskunnan istuntosaliin ja yritti asiallisella tavalla torjua anomuksessa esitettyjä väitteitä. Tämä hänen käyntinsä velvoittaa myöskin nähdäkseni jonkun verran anomusehdotuksen allekirjoittajia puolestaan valaisemaan niitä kysymyksiä, joita hän täällä kosketteli.

Senaattori Nybergh mainitsi, että hallitus on uudestaan nimittänyt virkoihin kokonaista 45 sellaista virkamiestä, joitten oli pakko väistyä viroistaan. Tämä tiedonanto ei lainkaan koske siihen kysymykseen, jonka anomusehdotus toi esiin. Se koski nimittäin niitä virkamiehiä, jotka eivät ole päässeet takaisin virkoihinsa. Pyydän saada huomauttaa siitäkin, että virkamiehiltä, jotka vasten tahtoaan on tehty työttömiksi, joille on annettu valtion varoista jotenkin runsaita lakkautuspalkkoja ja jotka ovat pyrkineet takaisin vaikkapa vain ylimääräisinä palvelemaan entisessä virastossaan, niiltäkin on kielletty tämäkin tilaisuus palvella kansaansa ilman minkäänlaista erityistä korvausta. Tämä tosiasia ei minun nähdäkseni saanut mitään, saatikka tyydyttävää valaistusta senaattori Nyberghin selityksen kautta.

Senaattori Nybergh lausui, että senaatin oli pakko erottaa eräs koulunopettaja, lehtori Hämäläinen, virastaan, jotta tuon viran varsinainen entinen haltija pääsisi takaisin virkaansa, ja edellinen puhuja on laajalti kosketellut samaa kysymystä. Asianlaita on kuitenkin aivan toinen kuin mitä edellinen puhuja täällä esitti. Tosiasia, jota lienee vaikea kieltää, on se, että herra Rosendalille paljoa ennemmin tarjottiin hänen virkansa takaisin, mutta herra Rosendal ei tarjousta ottanut vastaan. Senaatti on kuitenkin viime vuoden maaliskuussa hallitsijalle esittänyt kirjelmän, jossa ehdotetaan, että herra Rosendalille olisi myönnettävä eläke, jopa melkoista suurempi eläke kuin hänelle lain mukaan kuuluu, ja tässä kirjelmässään on senaatti ilmoittanut, että »herra Rosendalia ei voida uudelleen asettaa puheenaole-

vaan virkaan, joka on laillisessa järjestyksessä vakinaisesti täytetty». Minä luulen, että rohkeimmallekin asianajajalle lienee vaikea sovittaa nämä senaatin eri päätökset yhteen.

Senaattori Nybergh lausui vielä, että eduskunnan on vaikea, jopa mahdoton ruveta tutkimaan eri virkamiesten pätevyyttä, kun virkoja hakevat, ja verrata niitä toisiinsa. Tässä kohdin yhdyn täydelleen hänen sanoihinsa. Mutta tässäkin asiassa sivuuttaa senaattori Nybergh sen, mikä on kysymyksen ydinkohta. Anomusehdotuksessa mainitaan nimenomaan, että Turun nykyinen hovioikeus on tunnustanut, että viranhakijoista muutamat ovat toisia etevämpiä ja pätevämpiä, mutta että hovioikeus siitä huolimatta sivuuttaa juuri nämä hakijat, turvautuen puolestaan siihen kohtaan, jossa puhutaan kansalaiskunnosta. Siis se asia, johon anomus viittaa, on jäänyt selvittämättä senaattori Nyberghin lausunnossa.

Hän myönsi, että kuninkaallinen kirje vuodelta 1801, joka velvoittaa alituomareita hovioikeuden käskystä astumaan hovioikeuteen apulaisjäseniksi, vielä on voimassa, koska sitä ei ole kumottu. Mutta hän samassa hengenvedossa lausui, että saattaa olla eri mieliä siitä, voidaanko tämän asetuksen pohjalla pakoittaa tuomaria tuollaiseen palvelukseen. Tämä tällainen lain tulkitseminen on, sanoisinko, jonkun verran laaja. Senaattori Nybergh on kuitenkin itse ilmoittanut, että syy, miksikä nämä alituomarit kieltäytyivät täyttämästä virkavelvollisuuttaan, oli vastenmielisyys olla yhteistyössä muiden virkamiesten, muiden työtoverien kanssa. Ja saman selityksen antoi senaatin oikeusosaston varapuheenjohtaja vapaaherra Wrede, kun viime vuoden toukokuussa hänen luonaan kävi lähetystö rahvaan miehiä, jotka lausuivat ihmettelynsä siitä, että näille tuomareille myönnettiin lainvastainen oikeus olla tekemättä käskettyä työtä. Pitkälle menee tosiaankin virkamiehen oikeus, jos hän saa valita sen seuran, jossa hänen tekee mieli palvella kansaansa. Tämä kohta on arka. Täydellä syyllä ovat anomuksentekijät ottaneet tämänkin kysymyksen esille.

Mutta tällä kiellolla ja vallankin niiden tuomarien kiellolla, jotka eivät tahtoneet asettua niihin ylimääräisiin osastoihin, jotka Turun hovioikeus ehdotti perustettaviksi, on vielä toinenkin ja vielä vakavampi puoli. Eräs Turun hovioikeuden entinen virkamies, joka nyt jälleen siellä palvelee, on jo toista vuotta sitten tuonut julkisuudessa sanomalehdessä esille sen ajatuksen, että hänen edustamalleen valtiolliselle puolueelle on tärkeä saada käsiinsä oikeuslaitos tahi ainakin ylioikeudet. Minä en puolestani pane aivan suurta arvoa sanomalehtikirjoituksiin. Syy, miksi tämän kirjoituksen mainitsen, on se, että olisi sopinut odottaa, että se ryhmä, jonka pää-äänenkannatta-

jassa tätä väitettä käsittelevä kirjoitus ilmestyi, olisi huomannut olevan syytä edes jollain tavalla desavueerata oman puoluelaisen puhetta. Mutta sitä ei tapahtunut. Ja sama henkilö arveli viime vuoden toukokuussa julkaistussa toisessa sanomalehtikirjoituksessa, että Turun hovioikeuden entisille jäsenille, niin sanotuille »lainkuuliaisille», viritetttin ansa, kun ehdotettiin uuden osaston perustamista hovioikeuteen. He välttivät kuitenkin, ilmoitti hän, tuon ansan, sillä he olisivat kaikissa täysiistuntoon kuuluvissa asioissa, nimittäin virkanimitys- ja poliitillisissa asioissa, jotka presidentti voi siirtää täysiistunnossa käsiteltäviksi, jääneet vähemmistöön. Ja tästäpä, hän ilmoitti, johtui se »vihainen kieltäytyminen,» jolla tätä ansaa torjuttiin. Minä tässä siteeraan tekijän omia sanoja. Tuollaiset ilmiöt muodostavat nyt esillä olevan kysymyksen taustan ja antavat sille sen vakavan luonteen, mikä sillä mielestäni on.

En tahdo väittää, että hallituksen puolelta olisi vääryyttä harjoitettu tahallisesti. Sellaisia syytöksiä ei suinkaan säästetty silloin, kun nykyinen hallituspuolue hyökkäsi edellistä hallitusta vastaan. Minä päinvastoin rajoitan väitteeni siihen, että nykyinen hallitus on todistanut olevansa kykenemätön pysyttelemään puoluetaistelun yläpuolella; että se, toivoakseni vastoin tahtoaan, ei ole pystynyt hallitsemaan niitä voimia, joita se saattaa kiittää olemassaolostaan ja jotka edelleen näkyvät tahtovan määräävällä tavalla vaikuttaa hallintoon, jopa oikeudenhoitoonkin.

Nykyinen niin kutsuttu laillisuuden aika rupeaa nähdäkseni yhä selvemmin osottamaan pelottavaa yhtäläisyyttä niiden olojen kanssa, jotka Ruotsissa vallitsivat niin sanotulla vapauden aikakaudella, jolloin puoluehallitukset vuoroin vainosivat vastustajiansa, saattaen oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden vaaran alaiseksi.

Siinä on se vaara, jonka torjumista anomusehdotus vaatii. Se vaara ei suinkaan koske vain sitä tai tätä puoluetta tai valtiollista suuntaa. Se koskee koko yhteistä valtiollista ja yhteiskunnallista elämäämme. Se on tuhoisa ei suinkaan vain niille, jotka saattavat joutua vääryyttä kärsimään, vaan myöskin ja ehkä suuremmassa määrässä niille, jotka ehkä tietämättänsä vääryyttä harjoittavat tai sen harjoittamista sallivat.

Anomusehdotusta kannattaa se käsitys, että hallituksen, olkoon se minkä valtiollisen puolueen tai valtiollisten ryhmäin muodostama hyvänsä, aina ja joka paikassa tulee pitää tinkimättömänä velvollisuutena esiintyä ja toimia koko kansan, kaikkien kansankerrosten, kaikkien puolueitten yhteisenä hallituksena sekä omistaa siihen tarvittavaa voimaa. Sen tulee va-

pautua puoluesiteistä niin täydelleen, että se pystyy olemaan itse antamatta ja estämään alaisiansa viranomaisia antamasta mitään todellista aihetta sellaisiin epäilyksiin ja sellaisiin huoliin, joiden synnyttämänä ed. Lagerlöfin tekemä anomusehdotus esiintyy.

Ed. Jonas Castrén teki lausuntonsa lopussa omituisen viittauksen siihen, että se ryhmä, jonka keskuudesta tämä anomusehdotus on lähtenyt, hakisi jonkunlaista »apua» idästä päin. Kaikessa hämäryydessään tämä lausunto on enemmänkin kuin omituinen. Moittiiko ed. Castrén Suomen kansaa siitä, että sen hallitsija ei asu lännessä, vaan idässä? Itäänpäin ovat eduskunnan silmät ennenkin kääntyneet silloin, kun heillä on ollut joku erityinen huoli, jonka poistamiseen he ovat vaatineet hallitsijan myötävaikutusta. Mitään muuta tämä anomusehdotus ei tarkoita eikä sisällä.

Vielä tahdon lausua pari sanaa ed. Bäckin lausunnon johdosta. Hän luuli huomanneensa, että ne puhujat, jotka ovat kääntyneet nyt käsiteltävänä olevaa anomusehdotusta vastaan, ovat sellaisella voimalla ja sellaisilla asiallisilla todisteluilla musertaneet tämän anomusehdotuksen, että koko keskusta havaitsi välttämättömäksi poistua salista. Minä voin vakuuttaa arv. edustajalle, että tässä väitteessä on enemmänkin kuin vain mielikuvittelua.

Mitä minuun tulee, niin pyydän vain lyhyesti sanoa, etten ole minkäänlaisten parlamenttaaristen demonstratsioonien ystävä enkä mitenkään soisi, että ne tulisivat tässä eduskunnassa tavaksi. Mutta annettakoon anteeksi, jos ehkä useatkin väsähtyneet eduskunnan jäsenet eivät jaksa joka kerta ja loppuun saakka kuunnella sellaisia pitkiä saarnoja, kuin varsinkin ed. Castrénin puolipäiväsaarna oli, jossa hyvä osa oli laittomuusvuosien asetuskokoelman rekisterin lukemista. Ainakin minuun vaikuttaa sellainen esitys — sen tahdon sanoa avoimesti — aivan samalla tavalla kuin laulu, minkä virittää nuoruutensa tuoreuden menettänyt, äänensä kadottanut grammofooni (Naurua), niin grammofooni, jonka repertoaari sitä paitsi on hyvin rajoitettu ja joka jo osataan enemmän kuin hyvin ulkoa. (Hilpeyttä.)

Ed. **Estlander**: Det torde icke vara det rätta tillfället att här upptaga till bemötande hr Sirolas andragande, hvilket väl mycket aflägsnade sig från den sak, som egentligen är före. Några ord må emellertid tillåtas. Hr Sirola synes icke vara någon vän af juridik, och knappast ens af lag, men han underhöll oss dock med en framställning af ett ganska inveckladt och genomtänkt juridiskt system, som han tydligen med stor öfvertygelse omfattar. Jag ämnar icke upptaga denna juridik

till bemötande i detta sammanhang, utan vill endast framhålla, att jag icke tror, att någon, som håller på laglighet och anser att lagligheten och dess värnande är hela folkets sak och icke blott ett partis, kan vara med om de synpunkter, hr Sirola gjorde gällande.

Det har sagts, att man gentemot upptagande af denna petition till behandling har vädjat till resolutioner af en enväldig konungamakt. Jag ber att få anmärka, att här ingalunda har vädjats till dessa resolutioner därför, att de varit uttryck för en envåldsregerings uppfattning, utan tvärtom därför, att dessa samma resolutioner måste erkännas innehålla en giltig grundsats angående förhållandet mellan monark och landtdag, en grundsats, som är bestående ännu i denna dag. Jag erkänner, att jag råkar i förlägenhet, då det gäller att söka för hr Ingman framställa de omständigheter, som göra, att det enligt min tanke måste anses vara högst betänkligt, om denna fråga kommer att föranleda beslut inom landtdagen. Jag tyckte mig dock redan hafva tämligen klart framställt denna sak. Jag ber att få återupprepa, att de omständigheter, som göra, att enligt min tanke innehållet af petitionärernas framställning icke kan föranleda en åtgärd från landtdagens sida, äro de, att uti densamma endast beröras sådana enskilda frågor, som kunna af högre eller lägre förvaltande myndigheter eller domare afhjälpas. Det var dessa ord, som jag anförde. Det är således tvänne omständigheter, icke den ena eller den andra för sig, utan dessa tillsammans, som här måste betraktas. För det första gäller det här en fråga, som berör enskilda personer, icke en fråga, som kunde visas hafva samma allmänna syfte, som tidigare petitioner, dem hr Ingman och en senare talare hafva velat bringa i erinran. De väsentliga yrkandena i petitionen gälla förslagen i Åbo hofrätt, d. v. s. äro yrkanden, som hänföra sig till förhållanden, hvilka ännu äro anhängiga och icke afgjorda vid vederbörande forum och för den skull icke kunna upptagas af landtdagen, emedan detta skulle innebära, att landtdagen inblandade sig uti enskilda styrelse- och förvaltningsangelägenheter. Jag vet icke, om det ännu behöfves någonting för att göra denna sak klar för de herrar, som icke förstått den tidigare. Jag vet icke, huru man skulle kunna göra den klarare.

Det har anmärkts, jag minnes icke mera af hvem, att det skulle hafva gjorts gällande, att denna fråga endast rör några enskilda personers välfärd, och att det var därför som man ansåg det icke vara någon anledning att här upptaga densamma. Det är ingalunda därför, att det vore likgiltigt, om enskilda personers välfärd åsidosättes, utan det är just på det

skäl jag här åberopat, nämligen att dessa enskilda personers sak ännu kunnat afhjälpas i vanlig, i lag föreskrifven ordning och ingalunda kräfver eller får kräfva den här ifrågasatta interventionen, som man ansett anledning icke förefinnas att upptaga denna petition. Helt annat var förhållandet med de petitioner af ständerna, som åberopats såsom prejudikat i denna sak. Hvad beträffar frågan om laglighetens återställande, särskildt med afseende å tjänsters besättande inom särskilda förvaltande värk, så ber jag få nämna, att här, såsom allom veterligt är, ingenting kunde med vanliga utvägar åstadkommas. Det var icke möjligt, att med någon som helst rättegångs- eller administrativ instansordning utdrifva från statssekreteriatet eller generalguvernörskansliet de olagliga ryska tjänstemännen. Det var således en nödvändighet, om en rättelse skulle vinnas i dessa hela grundlagen kränkande förhållanden, att ständerna intervenerade på sätt de också ansågo sig kunna göra. Hvad åter beträffar de yrkanden, som gjorts i ett petitionsförslag vid denna landtdag, att man angående en enskild persons sak skulle framställa en af hela landtdagen omfattad petition, så torde af det föregående redan vara klart, att detta också beror därpå, att i denna sak, som har en stor politisk, af ingen förbisedd principiell innebörd, det icke är möjligt att med vanliga utvägar komma till rätta. Här ha försökts dessa utvägar af senaten och prokuratorn, men det har icke varit möjligt att vinna rättelse i detta förhållande, och den allra sista utvägen i denne enskildes sak, som dock har en så stor allmän betydelse, är landtdagens intervention. Detsamma kunde sägas beträffande petitionen angående missriktningarna i landets förvaltning af år 1900 och beträffande den stora petitionen vid 1904—1905 års landtdag. Men det torde vara onödigt att här mera uppehålla sig vid dem.

Hvad beträffar hr Hjelts andragande, så måste jag säga, att jag tror, att en stor del af de uttalanden han gjorde berodde, åtminstone såvidt de rörde juridiska frågor, därpå, att han icke hade tillräckligt noggrannt åhört senator Nybergh. Jag skulle tro, att redan uti senator Nyberghs andragande det mesta af hvad hr Hjelt här anmärkt emot detsamma är vederlagdt. I hvarje händelse har jag icke såsom medlem af grundlagsutskottet någon anledning att nu här längre ingå i dessa juridiska detaljer. Det är dock en sak af allmännare betydelse uti hr Hjelts andragande, som jag ber att få uppehålla mig vid. Så vidt jag förstod hr Hjelt rätt, så syntes han anse, att det ingalunda var nog därmed, att regeringen sökt återinsätta, och till den grad, den härintills kunnat det, i forna tjänster återinsatt, olagligen afskedade tjänstemän,

utan hr Hjelt menade, att det ännu fanns stora kategorier af dylika olagligen afskedade tjänstemän, som regeringen icke ens hade tänkt på att återinsätta, nämligen just dessa ledamöter i Åbo hofrätt, hvilka kommit till sina platser under olaglighetsåren, och nu enligt »tjänstemannalagen» borde afstå från dem. Jag hemställer, huruvida det icke skulle innebära antagandet af en väl vådlig princip, om man skulle godkänna denna äfven uti petitionen i dess helhet inneliggande grundsats, att dessa af monark eller andra vederbörande olagligen och i strid mot grundlag utnämnda tjänstemän skulle betraktas såsom lagliga innehafvare af de embeten, som de på detta sätt kommit sig till.

Hr Hjelt yttrade någonting angående de nuvarande förhållandena och den tendens, de under den nuvarande senatens styrelse erhållit att utveckla sig till motsvarighet mot förhållandena under frihetstiden i Sverige. Jag har svårt att följa med tankeflykten härvidlag. Det synes väl vara närmare till hands att anse, att, om landtdagen sökte utsträcka sin befogenhet utöfver dess värkliga, naturliga gränser, detta vore att åter införa sådana förhållanden, som rådde under frihetstiden i Sverige.

Det är ännu en annan sak af allmän betydelse uti petitionsmemorialet, som jag ber att få beröra. Det har sagts, att Åbo hofrätt förfarit olagligt därutinnan, att den upphäft sig till att förklara vissa tjänstesökande vara i afsaknad af medborgerlig dygd, då dessa likväl icke blifvit genom dom förklarade förlustiga densamma. Jag ber att få framhålla, att härom alls icke är fråga. Det är tvärtom fråga endast om fakta, som i detta fall äro allom kända och äfven erkända af de personer saken gäller. Ingen af dessa samma personer torde bestrida, att de tillämpat författningar, som tillkommit i icke grundlagsenlig ordning. Tvärtom hafva de åberopat skäl, hvarför de gjort det. Det är således ingalunda någon bevisning som kräfves eller någon dom som behöfver fällas för att konstatera denna omständighet. Men om så är fallet, så är väl vederbörande hofrätt icke allenast berättigad, utan också lagligen förpliktad att värdesätta dessa sökande och deras medborgerliga dygd på grund af dessa notoriska fakta.

Man har åberopat att härvid hänsyn borde tagas till de motiver, som föranledt dessa tjänstesökande och forna embetsmän att följa de olagliga författningarna. Jag kan icke underlåta att yttra, att det är en ömklig lära, denna lära, att motiverna skola vara bestämmande för en handlings rättslighet eller brottslighet. Hvem kan icke föregifva vackra afsikter och i skenfagra ord framställa sitt handlingssätt? Men

hvem kan bedöma dessa handlingars motiver? Jag håller före, att medborgarena böra bdömas efter deras handlingar och icke efter deras motiver. Läran om motiverna såsom de bestämmande i antydt afseende kan jag icke underlåta att betrakta såsom annat än moraliskt betänklig, juridiskt omöjlig och politiskt depraverande. Och om det är gärningarna, vi måste hålla oss till i denna värld för att bedöma personerna, så nog hafva i dessa fall gärningarna talat högt och tydligt nog.

Då jag försökt att sätta mig in det nu under behandling varande aktstycket, som utan tvifvel är af alldeles säregen beskaffenhet och säkerligen icke har många föregångare under våra parlamentariska förhållanden, har jag försökt finna den rätta synvinkeln för bedömandet af detsamma. Jag har försökt för mig klargöra, ur hvilken sinnesförfattning ett aktstycke af denna art kunnat tänkas framgå, och må det tillåtas mig att härom yttra några ord. Under ofärdsåren visade det sig snart, att, somliga medborgare ömsom läto sig skrämmas och ömsom tjusas af den förtryckets makt, som härskade och utvecklades här i landet. Man gjorde eftergifter. Man afvek efterhand från det, som hela folket i förstone instinktivt kännt och kräft, det, som hela folket varit ense om att stå för och falla för. Och dessa eftergifter, dessa afvikelser, som kommo medborgare att skiljas från medborgare, begynnte slutligen att tynga. De tyngde på de personer, som gjort sig skyldiga till dem, och dessa personer funno sig manade inför sig själfva och inför andra att söka rättfärdiga sig. Men eftergifterna fortforo, och de lade sten till sten på vägen utför. Bundna af sitt föregående sökte dessa medborgare och politiker speciösa argumenteringar för att rättfärdiga sig. Det befanns nödvändigt att konstruera den ena teorin efter den andra: en ny teori för att förklara hela vår föregående historiska utveckling, en ny teori för att förklara vår statsrätt, nya teorier således för att rättfärdiga gamla felräkningar och för att försvara sig själf inför nya eftergifter. Men som det plägar gå i dylika fall, så togo slutligen trollkonsterna öfverhand öfver trollkarlen själf. Dessa medborgare, hela detta stora parti af medborgare förändrades uti hela sitt sätt att se. Motgången förbittrade dem mot allt och mot alla. Det har härvid runnit mig i hågen, hvad en gammal folktro vill veta om människor, som genom onda makters tillskyndan fått sin syn förvänd, fått hela sin personlighet förbytt. De se det svarta hvitt och det hvita mörkt, det krumma rakt och det räta krokigt. Och folktron menar, att detta kommer sig däraf, att de fått en glasbit i ögat från trollens spegel. Jag har sagt mig själf, att möjligen någonting sådant äfven egt rum med dessa medborgare, som jag här

sökt för mig karaktärisera. Det är en skärfva glas från de onda förhållandenas trollspegel, som stannat kvar i ögat hos dem och hindrar dem från att se säkert och tänka rätt. Då jag försökt att förstå en dylik sinnesförfattnings psykologi, så har jag icke kunnat komma till något annat resultat. En sådan sinnesförfattning väcker beklämning och nästan medlidande, men den kan icke inverka på det slutliga omdömet.

Ed. **Virkkunen**: Viime lauantaina oli tässä eduskunnassa laillisuuden asia korkeassa kurssissa. Eikä puuttunut myöskään sitä, sanoisinko, jalomielisyyttä, jonka tieto hyvien ominaisuuksien yltäkylläisyydestä omistajilleen suopi. Ed. Castrén, oman sisällisen täyteläisyytensä tunnossa, puhui sangen voimakkaita sanoja katumuksen tarpeellisuudesta. Ja ed. Renvall katsoi itsensä kutsutuksi saattamaan tämän eduskunnan tietoon, että hän kuuntelisi mielellään muiden synnintunnustuksia. Pari muuta puhujaa julisti vapaasta tahdostaan kenenkään pyytämättä anteeksiantamusta elikkä amnestiaa. En sano tätä ketään moittiakseni, sillä saattaahan olla hyvä panna merkille sekin, että tässä eduskunnassa kaikki asteet uudenaikaisen laillisuuden armonjärjestyksessä ovat henkilökohtaisestikin edustettuina. Ja kun jo kuukausia sitte katsottiin tarpeelliseksi julkisesti saattaa ihmisten tietoon, että hyvän omantunnon siunausta joillakin tämän eduskunnan jäsenillä tulee olemaan päälle oman tarpeen, niin kaiketi tämän ylijäämän täytyy jollakin tavoin purkautua esille. Olisin kuitenkin omasta puolestani suonut, että olisi sitominen ja päästäminen, mitä takavuosiin tulee, jätetty sinne, minne se kuuluu, nimittäin Suomen tulevaisuuden historialle. Meillä, jotka itse olemme olleet noissa tapauksissa kukin osaltamme mukana, ei ole missään tapauksessa oikeutta asettua tälle tuomari-istuimelle.

Laillisuuskysymys on nyt taas esillä. Se tarkoittaa laittomuuden poistamista — tällä kertaa ei sen laittomuuden, joka saattaa kohdata kansoja niiden olemisen koetushetkinä, ja joka ulkoapäin on kohdannut Suomen kansaakin sen uudemman historian kovimman koettelemuksen aikana. Nyt on kysymys siitä laittomuudesta ja niistä väärinkäytöksistä, joita on harjoitettu silloin, kun tämän kansan tulevaisuuden enteet kirkkaimpina ja laajakantoisimpina kuvastuivat taivaanrannalla; väärinkäytöksistä, joita on tehty laillisuuden nimessä ja varjolla, ilman minkäänlaista ulkonaista pakkoa, Suomen miesten vapaasta tahdosta. Se tarkoittaa, nyt kyseessäoleva asia, sen laillisuuden palauttamista, jonka ylimielisyys ja mielivalta ovat syrjäyttäneet, maan lakien saattamista täyteen voimaansa ja vaikutukseensa siinä, missä ihmiset ovat olleet mahtavampia kuin niiden

on oikeus olla ja asettaneet omat mielitekonsa lain pyhyyden yläpuolelle.

En kiellä sitä, että tämä saattaa kuulua sangen ankaralta, enkä sitäkään, että se tapa, jolla nyt esillä olevassa anomusehdotuksessa arvostellaan nykyisten kotimaisen hallituksen jäsenten ja muiden vaikuttavilla sijoilla olevien suomalaisten miesten toimia, on ylen raskauttava. Täällä on sanottu, ja ehkä syystäkin, että mitään tämäntapaista asiaa ei ole ennen Suomen eduskunnan historiassa ollut käsiteltävänä. Herää näin ollen itsestään ajatus: Ovatko nämä syytökset oikeutetut? Onko ollut riittävää aihetta siihen, että tällainen asia on Suomen eduskunnassa otettu esille? Se, joka tästä on ollut epätietoinen, pankoon merkille sen keskustelun, joka asian johdosta on sukeutunut, ja ottakoon huomioonsa niiden lausuntojen sisällyksen, joilla sitä on koetettu eri puolilta valaista. Myönnettäneen, että täällä ei ole puuttunut hyvää tahtoa puhdistaa niitä, joista moitteita on lausuttu. Mutta keskustelun tulos, mikäli sitä tähän saakka olen voinut seurata, osoittaa ymmärtääkseni sitä, että niillä todisteilla, joita asiassa on tuotu esille, ei ole voitu osoittaa yhdenkään tässä anomusehdotuksessa kosketellun asian aiheettomuutta.

Senaattori Nybergh alustavassa lausunnossaan mainitsi ensinnäkin sen, että jos olisi hovioikeuden ehdottamaa keinoa käyttäen lisäosastojen perustamisella hankittu hovioikeudessa tilaa ja hyvitystä niille, jotka olivat laittomasti takavuosina erotetut, niin olisi kuitenkin kolme hovioikeuden alempaa virkamiestä jäänyt paikkoja vaille. Minä en voi pitää tällaista selitystä muuna kuin suorastaan hallituksen köyhän-todistuksena. Sillä niin vähäinen ei toki kotimaisen hallituksen valta meilläkään ole eikä sen käytettävien keinojen puute niin suuri, että kolmen virkamiehen kärsimää vääryyttä ei olisi voitu hyvittää muulla tavalla kuin poikkeus- eli häpeälain säätämisellä ja aiheuttamalla kaikki ne vuosikautiset rettelöt sekä väärinkäytökset, jotka liittyvät tämän lain aikaansaantiin ja käytäntöönpanoon. Ja mitä tulee senaatin menettelyyn hovioikeuden lisäjäsenten vapauttamisasiassa, niin senaattori Nybergh ei kieltänytkään, että kuninkaallinen kirje vuodelta 1801 on vielä voimassa, ja sen mukaan olisi senaatin velvollisuus ollut käskeä asianomaisten tuomarien täyttää virkavelvollisuutensa.

Seuraa sitte koulunopettajien asia. Se on juuri sillä tavalla, kuin se on anomusehdotuksessa esitetty. Ed. Pesonen on koettanut tätä asiaa laajasti selvitellä, mutta hän ei ole maininnut sanaakaan siitä, että vuoden 1904—05 valtiosäädyt katsoivat aivan selväksi asiaksi, että ne 95 koulunopettajaa, joista tässä on puhe, ovat perustuslain säännöksistä poikkeavalla

tavalla virkaansa nimitetyt. Tämä seikka on myöskin mainittu säätyjen alamaisessa anomuksessa. Nyt on koetettu asia tehdä aivan epävarmaksi, ja molemmissa näissä selityksissä ovat olleet mukana nykyisen senaatin johtomiehet. Se seikka, että nämät miehet vuosina 1904—05 olivat päinvastaisella kannalla ja saivat valtiosäädytkin olemaan toisella kannalla kuin millä senaatti on ollut vuonna 1907, se seikka minun mielestäni, niinkuin anomusehdotuksessakin sanotaan, ei ole omiansa lisäämään senaatin eikä poikkeuslain auktoriteettia. Ja lehtori Hämäläisen asia, jota täällä myös on kosketeltu, on sillä tavalla, että lehtori Hämäläinen ei lainkaan kuulu niihin virkamiehiin, jotka ovat poikkeuslain alaisia, sillä hän on nimitetty virkaan vuonna 1906. Sitäkin asiaa ed. Pesonen koetti selittää, mutta häneltä jäi mainitsematta sekin, että rehtori Rosendal, niinkuin täällä jo on huomautettu, oli pyytänyt ja saanutkin eläkkeen, ja tietysti sillä teollaan luopunut kaikista oikeuksistaan entiseen virkaansa.

Yleensä ne selitykset, jotka senaattori Nybergh täällä antoi, eivät ole vähimmässäkään määrässä pystyneet ainakaan minun käsitystäni näistä asioista muuttamaan. Ed. Castrén on koettanut näitä selityksiä täydentää. Hän otti erittäin puheeksi noiden kahden ylimääräisen kanneviskaalin viran täyttämisen ja lausui, että prokuraattori ei tahtonut antaa asiasta lausuntoansa siitä syystä, että hän piti viranhakijoita epäpätöisinä. Tämä selitys perustuu ed. Castrénin omiin lähteisiin, sillä prokuraattori itse ei ole tietääkseni asiassa selittänyt muuta, kuin että hän puolestansa katsoi tämän asian ratkaisun olevan jätettävän siksi, kun kysymys virkamiesasiasta oli tullut lopullisesti ratkaistuksi. Mutta juuri siinä, että prokuraattori kytki tämän asian tuohon yhteyteen, on minun ymmärtääkseni tapahtunut lain rikkominen. Sillä prokuraattorin asia ei ole määrätä sitä, tarvitaanko näitä virkamiehiä hovioikeudessa. Se kuuluu yksinomaan hovioikeudelle, ja prokuraattorin on ainoastaan annettava lausuntonsa niistä viranhakijoista, jotka ilmoittautuvat virkaan, sitte kun hovioikeus on julistanut virat haettaviksi.

Toinen seikka, jossa ed. Castrén täydensi senaattori Nyberghin lausuntoa, oli se, että hän asettui jyrkästi puolustamaan sitä menettelyä, jota viime aikoina on Turun hovioikeudessa noudatettu poikkeuslain nojalla erotettuihin hovioikeuden entisiin jäseniin nähden. Minä en usko, että tässä eduskunnassa on ketään siihen määrään tietämätöntä, ettei hän käsittäisi, mitä laatua on se lain tulkitseminen, jonka mukaan ihmiset ilman mitään tutkimusta ja tuomiota julistetaan olevan vailla nuhteettomuutta. En usko, että täällä on yhtään, joka tällaisen lain tulkitsemisen hyväksyy. Ja minä uskon, että ed. Castré-

ninkin käsitys on se, että tällainen lain tulkitseminen on lievimmin sanoen nurja ja kiero, vaikka hän täällä toisin puhuu. Muuten tahtoisin huomauttaa, että tässä asiassa ei ole kysymys, niinkuin on tahdottu tehdä uskottavaksi, ulkonaisista muodoista. Ne ovat ja pysyvät makukysymyksinä, ja niillä on ainoastaan toisarvoinen merkitys. Eikä ole kysymys siitäkään, onko tässä anomusehdotuksessa jokainen yksityinen sana ja lausetapa sattunut juuri siihen muotoon, joka olisi ehdottomasti paras. Asian ydin on niissä vallan väärinkäytöksissä, joita tämä anomusehdotus koskettelee, ja minä olisin toivonut, että ne olisi voitu osoittaa perättömiksi. Omasta puolestani olen sitä mieltä, että väärinkäytöksiä on todella tapahtunut. Minun täytyy lisäksi sanoa, että ne eivät ole esiintyneet yksityisinä tapauksina, vaan kokonaisena suunniteltuna sarjana mielivaltaa. Niiden alku- ja lähtökohta, josta senaattori Nybergh ei puhunut mitään, sattui joulukuun 10 p:nä 1905, jolloin juuri senaattori Nybergh, puhuen koko kotimaisen hallituksen nimessä, Turun hovioikeudessa asettui korkealla virkamahdillaan tukemaan sitä käsitystä, että niiden, jotka laittomuuden aikana olivat vääryyttä kärsineet, ei sopinut asettua edes virkatehtävien vaatimaan yhteistoimintaan niiden kanssa, jotka ovat heille persoonallisesti vastenmielisiä. Tämä on jo jotenkin lähellä sitä, että maan kansalaiset sen hallituksen nimessä, joka on julistanut tehtäväkseen laillisuuden ja isänmaan yhteisen hyvän edistämisen, ryhmitetään eri karsinoihin, toisia osoitetaan sormella ja toisia neuvotaan olemaan ryhtymättä mihinkään yhteistoimintaan noiden pannaan julistettujen kanssa.

Ja kun minä ajattelen, mitenkä tästä alusta on kehitetty johdonmukainen suunnitelma, joka on näyttäytynyt lisäosastojen perustamisen estämisessä, häpeälain säätämisessä, sen aivan mielivaltaisessa toimeenpanossa, epämieluisten henkilöiden johdonmukaisessa vainoomisessa, ja vihdoin vienyt siihen, että nimeltä mainituilta henkilöiltä ilman laillista tutkintoa ja tuomiota on riistetty virkakelpoisuuden ehdoksi perustuslaissa määrätty nuhteettomuus —, niin en luule meneväni edusmiesoikeuteni ulkopuolelle sanoessani, että tällaisilla toimenpiteillä ei ole rakennettu, vaan hajoitettu, niillä ei ole edistetty isänmaan ja kansan onnea, vaan suorastaan joudutettu niiden onnettomuutta. Ja juuri tämä käsitys, eikä mikään muu, on saattanut tämän kysymyksen eduskunnassa esille. Tiedän kyllä, että on ollut kansojen historiassa aikoja, jolloinka hallituksessa ja vallitsevissa asemissa olevat miehet ovat menetelleet samalla tavalla, mutta minä tiedän myöskin, että jälkimaailma aina poikkeuksetta on tuominnut tällaisen menettelyn puolueellisuudeksi ja kostonhalusta lähteneeksi.

Mieltä masentavia ovat muuten ne lausunnot, joissa on tänä päivänä asetuttu tätä kaikkea puolustamaan, varsinkin kun ne ovat tulleet siltä taholta, jolta on luvattu ja jolta olisi voinut odottaa kokonaan toista. Johtuu mieleeni, mitenkä joku aika sitten ed. Renvall täällä nimenomaan lausui jonkunlaista kiitollisuutta jokaisesta yrityksestä, jolla tahdotaan olla laillisuuden palauttamisessa mukana, ja ed. Setälä sanoi viime lauantaisessa istunnossa, että hänen käsityksensä mukaan laittomuus on yhtä moitittavaa ja häpeällistä, tulipa se miltä taholta tahansa. Minä olisin suonut ja soisin vieläkin kuulevani, että tällaiset lausunnot myöskin tositeossa vahvistuisivat.

Ed. Castrén on aamupäivällä pitänyt sangen pitkän, niinkuin täällä on sanottu, puolipäiväsaarnan. Siinä hän huusi avukseen tietysti Bobrikoffia ja hänen järjestelmäänsä, siteerasi raamattua ja katkismusta, antoi taaskin laajan luettelon takavuosien tapauksista ja sekoitti siihen sekaisin totta ja valetta. Minä en usko, että ed. Castrén on tietämätön siitä, että esim. diktatuuriasetus, jonka hän pani entisen senaatin rikostiliin, ei ole senaatin promulgeeraama. Semmoisen seikan mainitseminen tässä yhteydessä osoittaa hyvän tahdon puutetta silloin, kun totuus on kysymyksessä.

On jo huomautettu, että ed. Castrénilla on tapana joka viikko pitää tämä puheensa ja viime lauantaina se kuultiinkin. Otin silloin vapauden pikkusen täydentää ed. Castrénin luetteloa ja soisin, että kun hän viikon päästä sen jälleen esittää, siihen tulisi vähän lisätietoja siltä toiseltakin alalta. Hän lausui loppupuolella puhettaan sangen juhlallisesti, että nuo suomettarelaiset ovat aivan samoja kuin ennenkin. Tässä asiassa me olemme aivan samaa mieltä. Mutta pyytäisin, että ed. Castrén pikkusen silmäisi ympärilleen, ja hän on näkevä, että ne ovat perustuslailliset, jotka sekä hahmoltaan että alaltaan ovat muuttuneet. Minä luulen lausuvani jotenkin yleisen toivomuksen — ja tiedän siinä ainakin osaksi puhuvani myöskin ed. Castrénin oman ryhmän puolesta — että olisi aika jo vähän muuttaa niitäkin puheita, joilla ed. Castrén luulee täällä ryhmäänsä edustavan.

En tahdo ed. Castrénin puheen yksityiskohtiin sen enemmän kajota, sillä minun käsitykseni on se, että jos me tässä eduskunnassa emme osaa asettaa isänmaan suuria uudistustehtäviä noiden takavuosien tapahtumien ja niistä johtuvan toismielisten parjaamisen yläpuolelle, niin me suorastaan petämme ne toiveet, joita Suomen kansa tähän eduskuntaan asettaa.

Tänä päivänä on puheena laillisissa oloissa tapahtunut laittomuus. Siitä ei ole sanottu vielä moitteen sanaa sen ryhmän

puolelta, joka meillä etusijassa on julistanut edustavansa laillisuutta. On tietysti itsekunkin oma asia, millä tavalla hän katsoo periaatteensa olevan käytännössä toteutettavat. Mutta niin paljon lienee kuitenkin lupa sanoa, että se laillisuus, jota tässä maassa on tekeydytty niin suurisanaisesti ajamaan, on tämänpäiväisen keskustelun jälkeen vielä enemmän sitä, mitä sen aina on tiedetty olleen, nimittäin yksi viheliäinen loru. Minä jätän sen kaikkine kasvannaisineen niihin viemäreihin, joissa se ennenkin on viihtynyt, ja toivon, että se siellä kuivuu omaan tyhjyyteensä.

Tämän keskustelun aikana on tullut esille eräs toinen seikka, josta vielä pyytäisin lausua muutaman sanan. On koetettu tehdä uskottavaksi, ettei muka tällä eduskunnalla ole oikeutta käsitellä sellaisia kysymyksiä, kuin anomusehdotuksessa mainitut, on sanottu suoraan sitäkin, ettei se saa tällaisissa asioissa kääntyä hallitsijan puoleen. En voi muuta kuin surkutella sitä, että ne puhujat, jotka asettuvat tälle kannalle ja koettavat tällaisilla syillä heikontaa tämän anomusehdotuksen oikeutusta, iskevät samalla kuoliaaksi sen, mitä he ovat tottuneet pitämään elämänsä suurtyönä. Tarkoitan niitä laillisuuden palauttamista tarkoittavia anomusehdotuksia, joita tehtiin vuosien 1900 ja 1904—05 eduskuntakokouksissa. Ne olivat sisällykseltään ja luonteeltaan aivan samanlaisia kuin tämäkin anomusehdotus. Mikäli tiedän, vanhan säätyeduskunnan oikeutta anomuksissa käsitellä mainitunlaisia asioita ei tietääkseni kukaan ole pannut kyseenalaiseksi. Ainoa erimielisyys lienee koskenut näiden anomusten sisällystä eli sitä, minkä verran asioita niihin oli yhteen pantava. Yritys tällaisen epäilyksen lausumisella vähentää eduskunnan oikeuksia on ymmärtääkseni suorastaan korvapuusti niille toiveille, joita Suomen kansa tähän eduskuntaan kiinnittää. Se on vasten silmiä tähdätty isku sille kansanvaltaisuudelle, jonka pohjalle tämä Suomen uusi eduskunta on kokoonpantu. Se on yritys luoda huono traditsiooni eduskunnalle, sillä yksi niitä ehtoja, joihin tämän eduskunnan menestyksellinen toiminta ja sen historiallinen merkitys perustuu, on käsittääkseni juuri se, että sille suodaan oikeus arvostella hallituksenkin toimia ja tuoda esiin väärinkäytöksiä, olipa niitä tavattavissa millä aloilla tahansa.

Kun minä ajattelen sitä maata, jossa kansanedustuksen ja sen oikeuksien peruskirjat ensi kerran kirjoitettiin, niin minun täytyy sanoa, että koko siinä käsityksessä, jonka nojalla koetetaan sitoa kädet tältä eduskunnalta, ei ole vähintäkään parlamenttaarisuutta. Ne suuret henkilöt, jotka ovat toimineet ja kehittyneet Englannin parlamentissa ja siellä kasvaneet Euroopan kansain oikeuksien ja kansalaisvapauden tulkitsijain saa-

vuttamattomiksi esikuviksi, eivät ole kehittyneet siinä ilmakehässä, jossa eduskunnan oikeuksia on koetettu supistaa, vaan nämä miehet ovat kasvaneet siellä, missä on koetettu saavuttaa eduskunnalle niin laajaa vaikutusvaltaa kuin suinkin. Ja vaikka onkin niin, että me emme pysty missään suhteessa vetämään vertoja Euroopan suurten sivistyskansain oloille, niin se seikka ei estä eikä saa estää täälläkin asettamasta tarkoitusperää ja periaatetta korkealle. Sen vuoksi minä toivoisin, että kaikista niistä syistä huolimatta, joilla täällä tänä päivänä on koetettu tältä eduskunnalta kieltää luonnolliset oikeutensa, kaikesta siitä sivelemisestä huolimatta, jolla on yritetty peitellä nyt puheenaolevassa anomusehdotuksessa ilmituotuja ilmeisiä väärinkäytöksiä, Suomen eduskunta kaikiksi ajoiksi piirtää tulevaisuutensa kilpeen sen periaatteen, että se, niinkuin kansanvaltaisen eduskunnan tulee ja sopii, käsittää vastaansanomattomaksi oikeudekseen ja velvollisuudekseen, mikäli se perustuslain määräämissä rajoissa on mahdollista, julkisesti arvostella julkisia miehiä, olivatpa ne sitten maan hallituksessa tai sen ulkopuolella. Ja tähän samaan käsitykseen kuuluu sekin, että eduskunnalla täytyy olla oikeus ryhtyä, milloinka se syytä katsoo olevan, näissäkin asioissa sellaisiin toimenpiteisiin, mitkä ovat lain ja isänmaan edun mukaiset.

Ed. **Arajärvi**: Ei ole lainkaan oudoksuttavaa, että herrat perustuslaillisuuden asianajajat kauhistuvat sellaista anomusta kuin nyt kysymyksenalainen on, sillä ovathan teot, joista se on aiheutunut, sellaisia, että he pitävät niitä pyhinä, vaikka ne meidän muiden mielestä ovat lievimmin sanoen virkavallan väärinkäytöksiä. On siis myöskin luonnollista, että useammallakin tavalla on selitetty anomuksen tarkoitusta. Eräät näkyvät luulevan sitä aijotun hallituksen eli, niinkuin ed. Jonas Castrén tahtoo sanoa, perustuslaillisen hallituksen hirttonuoraksi. Sellaisena en minä puolestani sitä kuitenkaan osaa pitää. Sillä eihän anomus ole tullut nuorsuomalaisten taholta, joilla hallitusherroja kuuluu kehoteltavan eroamaan. Anomus on arvatakseni syntynyt etupäässä siinä tarkoituksessa, että herra Mechelinin hallitus vapautuisi hurjurien eli chauvinistien tyrannivallan alaisuudesta, joka lienee syvimpänä syynä siihen, että hallinnon ja oikeudenkäytön alalla ei ainoastaan ole tapahtunut, vaan myöskin uudistunut sellaiset epäkohdat, joita täällä on mainittu ja joista myös toistaiseksi vielä monista on vaijettu.

Vuoden 1904—1905 valtiopäivillä kuultiin sellaisenkin n. k. perustuslaillisen puolueen johtomiehen, joka samaan aikaan kävi Pietarin teitä kauppaamassa 10-miljoonia, lausuvan, että

tässä maassa pitää tapahtua suursiivous niihin miehiin nähden jotka ovat taipuvaisuuden politiikkaa noudattaneet, siis suomenmieliseen puolueeseen nähden, senaattorista aina poliisikonstaapeliin saakka, ja samaan aikaan valtiopäivillä levitettiin tätä melkoisen laajaa vihkosta, joka on minulla tässä käsissä, jossa luetellaan joukko niitä miehiä, jotka ovat vääryyttä kärsineet ja joiden tulee saada hyvitystä lukemattomissa miljoonissa. Yhdeltä puolen kuului siis siihen aikaan huuto: »erotettava», toiselta puolen: »palkittava», palkittava semmoisilla summilla, että ensimäinen tässä vihkosessa tietää 49,600 markkaa, toinen 26,000, kolmas 22,000 j. n. e. Onko ihme, että kansassa on herännyt huolia?

Kansa on käytännöllinen. Se ei tutki niin paljon kaikkia arkistoissa löytyviä vuosisatoja vanhoja oikeuskappaleita, mutta kansa kysyy, mitä leikki maksaa, ja kansa kysyy, mitä varsinaista etua siitä on kokonaisuudelle sellaisenaan. Ja tällä kertaa ei käy kieltäminen sitä seikkaa, että meidän kansassamme alkaa yhä enenevässä määrässä vakiintua sellainen käsitys ja mielipide, että perustuslailliset asianajajat muodollista oikeutta ja virkamieskärsimyksiä takaa ajaen pitävät vähempää huolta niistä kärsimyksistä, joita kansa, kansan pohjakerrokset, on tässä maassa saanut kärsiä ja yhä edelleen saa kärsiä. Että tämä on tosiasia, siitä on selvänä todistuksena se seikka, että herrat perustuslailliset, vaikka he asettivat vaalikilpensä ylimmäksi lauseeksi juuri tämän saman, heille niin pyhän perustuslaillisuuden, eivät saaneet Suomen kansaa enää uskomaan, koska sosiaalidemokraatitkaan, joita he yhä uudistuvin imartelevin lauseparsin koettivat ja edelleen koettavat tässä suhteessa aseenkantajikseen onkia, eivät näy »perustuslaillisuutta» tunnustavan.

Senaattori Nybergh koetti täällä lausunnossaan rauhoittaa kansaa sillä, että ne toimenpiteet, jotka tästä onnettomasta poikkeuslaista johtuvat, eivät olisi niin vaaralliset kuin tässä anomuksessa ja lausunnoissa on tahdottu kuvata. Se oli oikein. Näin hallitusmiehen tietysti tulee tehdä, mutta toinen asia on, kuinka hän siinä onnistuu. Sen me tiedämme erinomaisen hyvin, että herrat perustuslailliset siihen tyytyvät, sitä ei heidän olisi ollenkaan tarvinnut täällä lausua. Minä puolestani aijoin kosketella senaattori Nyberghin lausuntoa ja näyttää, että se oli eräiltä osiltaan pintapuolinen, epäselvä ja asian ydintä välttävä, mutta täällä on pari puhujaa siinä suhteessa minun ymmärtääkseni kumoamattomalla tavalla tuonut esiin tosiseikkoja, niin että jätän sen puolen. En kumminkaan malta olla koskematta senaattori Nyberghin esille tuomiin numeroihin, sillä ne näyttävät minusta jossain määrin olevan harhaan viepiä, sillä luulen, että ne käsittävät myös sellaiset virkamiehet, jotka

perustuslaillisessa järjestyksessä yhtenä päivänä eroitettiin ja toisena päivänä asetettiin virkaan, ne nöyräselkäiset virkamiehet, joita toimitettiin eroamaan, ja jotka jo erotessaan tiesivät, että he jälleen virkansa saavat. Viimeksimainittu asianlaita on sangen suuressa määrin horjuttanut kansassa niiden toimenpiteitten arvokkuutta ja merkitystä, joita perustuslailliset täälläkin jälleen ovat ylistelleet.

Muutamiin lausuntoihin, joita vastaisilta puolilta on annettu, olen myöskin erityisesti kiinnittänyt huomiota.

Mitä ensiksikin tulee ed. Sirolan lausuntoon, niin en minä puolestani täysin käsittänyt, millä puolella nyt kysymyksessä olevassa asiassa hän seisoo. Onko asianlaita niin, että hänen toinen jalkansa oli perustuslaillisten reessä, jossa aikaisemmin molemmat ovat olleet, vai miten lienee ollut, sitä en tiedä? Mutta samalla kun tämän lausun, tunnustan, että hänen lausunnossaan oli useita varsin huomattavia ja hyväksyttäviä näkökantoja.

Laki ja evankeliumi ovat tänä lauantaina, niinkuin ed. Huoponen tapaa sanoa, esiintyneet erinomaisella tavalla. Ed. Castrén on täällä tavallisesti jo suolattu. Castrén ja laki! Castrén ja vanhurskaus! (Naurua.) No niin! Luulen, että Suomen kansalla on syytä pukeutua surupukuun, asettukoon ed. Castrén puolustamaan hallitusta tai sitä moittimaan. Pappi Bäck jälleen osoitti harvinaisessa määrässä eduskunnan sielunhoitajana mustasukkaisuutta, jopa niin suuressa määrin, että hän kehoitti täällä sitä puoluetta, jota hän itse kosii, ei ainoasti hylkäämään, vaan tappamaankin toisen muka myöskin kosijan.

Ed. **Turkia:** Tässä on kaksi päivää väitelty kielikysymyksestä, yksi päivä laillisuusasiasta, siis kolme, ja nyt on neljäs päivä menossa laillisuus- ja virkamieskysymyksessä. Luuletteko, hyvät herrat, että ne kysymykset ovat olleet kaikkein tärkeimpiä, mitä täällä tulee ratkaistavaksi?

Tämän kyseessäolevan suomettarelaisten anomuksen yhteydessä on keskustelu luistanut, niinkuin anomuksen laatuun nähden on ollut pakkokin, kysymykseen vallasta. Kysymyksessä on hovioikeuksien virkapaikat. Ei syyttä meidän vallassa oleva luokka valita: »on maamme köyhä, siksi jää», sillä tästä keskustelusta on näkynyt, että virkapaikkoja on liian vähän. Jos meillä olisi tarjota hyvätuloisia virkapaikkoja kolme kertaa enemmän kuin niitä nykyään on, niin ei olisi tätäkään väittelyä täällä syntynyt. Täällä voidaan sanoa, että kysymys ei ole sitä laatua, mutta minä voin tehdä kysymyksen: miksikä täällä ei ole väitelty karjanpaimenen virasta? Siksi, että se paikka on

arvoton ja siinä on kovin huono palkka, ja herrathan haluavat ainoastaan arvokkaita ja hyvätuloisia virkapaikkoja.

Suomettarelaisen anomusehdotuksen perusteissa sanotaan, »ettei ole kiellettävissä, että kansamme suuressa, ehkä suurimmassa, osassa nyt vallitsee se pelko, että oikeuslaitostemme puolueettomuuteen ei voida luottaa». Siis suomettarelaisten mielestä tuo pelko on syntynyt nyt vasta tai nykyään vasta he ovat huomanneet, että semmoista pelkoa on kansassa. Eiköhän, hyvät suomettarelaiset, tuota pelkoa löytynyt jo routavuosina tai sitä ennen? Minä sanon, että nykyään siinä kansan luokassa, johon minä kuulun, ei vallitse ainoastaan tuollainen pelko, vaan se on kasvanut varmaksi tietoisuudeksi, ettei maamme oikeuslaitoksien puolueettomuuteen voida luottaa. Suomettarelaisten anomuksen perusteluissa huomautetaan, että tämä pelko on erittäin kasvamaan päin muutamien tapausten johdosta. Vedotaan esim. siihen tapaan, millä Helsingin raastuvanoikeudessa viivyteltiin muutamia poliittisia oikeusjuttuja, — tarkoitetaan Viaporin ja Hakaniemen juttuja. Tämä ei ole synnyttänyt ainoastaan epäilystä siitä, että oikeuslaitos olisi puolueelliseksi muuttumassa, mutta se on yksinkertaisesti, rehellisesti sanoen saanut sen kansankerroksen, johon minä kuulun, käsittämään, että koko menettelytapa Viaporin ja Hakaniemen oikeusjutuissa oli vallassa olevien puolelta suoranainen luokkakosto.

Muuten on omituista se, että suomettarelaiset ottavat tämän Viaporin jutun aseekseen asettuessaan perustuslaillista hallitusta vastaan, kun he vaalien edellä käyttivät sitä meikäläisiä vastaan. Pitkin maata suomettarelaiset koettivat todistella, kuinka kapinallisia sosiaalidemokraatit ovat, kun ovat käyneet sellaiseen hurjapäiseen leikkiin. Löytyy suomettarelaisten keskuudessa heille hyvin arvoisa tohtori, joka kehtasi julkisessa kansankokouksessa väittää, että kaikki ne todistajat, jotka todistivat oikeusjutussa kapinallisten puolella, olivat vääränvalan tekijöitä! Ja nyt ottavat suomettarelaiset tämän saman jutun sosialisteille syötiksi! Onko tämä johdonmukaista?

Tässä anomuksessa kerrotaan myös, että Turun hovioikeudessa on vallinnut keinotekoinen anarkia. Anarkialla minä olen oppinut ymmärtämään, sikäli kuin porvarilliset sanomalehdet sitä selittävät, sellaista asiaintilaa, missä vallitsee täydellinen vallattomuus, tai, jos sitä verrataan yhteiskuntaoloihin, sellaista olotilaa, missä ei ole minkäänlaista järjestystä, missä on mitä suurin sekasotku. Minä en tarkkaan tunne, onko Turun hovioikeudessa sellainen tila vallinnut, mutta jos on vallinnut, niin ei syyttä ole siellä tehty puhdistusta.

Muuten olisin toivonut, että suomettarelaiset, kun kerran ovat lähteneet puhumaan anarkiasta, olisivat löytäneet parempia

valtteja. Tuon porvarillisen kuvauksen mukaan anarkiasta näytellään sitä paraillaan Laukossa. Kerrotaan, että anarkistit anastavat maat ja mannut, kodit ja konnut ja jakavat ne keskenään. Laukossa hajoitetaan huoneet yksin hirsin, ja se tapahtuu kotimaisen hallituksen avustuksella. Minä en tiedä, pitävätkö suomettarelaiset isänmaallisempana tehtävänä sen, että koettavat saada niille hovioikeuden virkaherroille paikan, jotka virasta erottuaan saivat noin 8,000 markan eläkkeen, vai senkö, että he koettaisivat Laukon häädetyille torppareille saada katon pään päälle tai edes tilaisuuden asua ladoissa, joista heitä näinä päivinä kyörätään pois. Omasta puolestani asettaisin, vaikka puhuttaisiin laillisuuden palauttamisestakin, tuon Laukon jutun etunenään ja jos mahdollista sitte vasta toiselle sijalle hovioikeuden herrat.

Kysymyksessäolevassa anomusehdotuksessa löytyy syytöksiä, joissa sanotaan, että senaatti menettelee laittomasti, hovioikeudessa vallitsee mielivalta. Anomuksessa on monenmoisia lujia sanoja, mutta lopputulos on kuitenkin se, että pyydetään keisaria ryhtymään pikaisiin toimenpiteisiin, jotta väkivaltaisuudet loppuisivat ja tietysti hovioikeuksien virkaherrat pääsisivät entisiin virkoihinsa. Mitään ei mainita edes lopussa siitä, mitä nuo pikaiset toimenpiteet ovat. Eivät suinkaan suomettarelaiset tarkoita sentapaista toimenpidettä kuin vuonna 1899? Muuten minä olisin toivonut, että olisi hiukan tarkemmin sanottu, mitä toimenpiteitä tarkoitetaan.

En lähde väittelemään, kuinka laillista tuo hovioikeuksien herrojen virkapaikoista ajaminen oli. Siitä täällä väitelkööt juristit. Minä katselen asiaa työmiesluokkaan kuuluvana, ja minusta se näyttää yksinkertaisesti boikottaukselta, samanlaiselta, johon me olemme saaneet tottua jo vuosikymmeniä. Täällä löytyy meidän ryhmämme etupenkillä mies, joka mielipiteittensä tähden on boikotteerattu valtion virasta; se on ed. Sivenius. Meidän puolueeseemme kuuluu kansakoulunopettajia, jotka on boikotteerattu sentähden, että ovat uskaltaneet ajatella, niinkuin sosiaalidemokraatit joistakin asioista ajattelevat. Me olemme sentapaiseen menettelyyn niin tottuneet, ettemme ihmettele, jos sitä jatkuisi porvarienkin keskuudessa, etenkin niillä aloilla, joissa on paljon pyrkijöitä samoihin toimiin.

Jokapäiväinen asia on se, että työväenluokkaan kuuluvia henkilöitä boikotteerataan työpaikoista. Monet meikäläiset ovat saaneet yhden vuoden kuluessa muuttaa 6, jopa 8 kertaa työpaikkaa, sentähden että ovat uskaltaneet ajatella toisin kuin työnantajat. Kun tällainen boikottaus on käynnissä, kun sitä harjoitetaan ei ainoastaan työväkeä kohtaan, vaan jopa vallassa oleva luokkakin harjoittaa sitä keskuudessaan toisin ajattelevia

kohtaan, niin silloin ei huolisi luottaa siihen apuun, mitä keisari pikaisilla toimenpiteillä voisi hankkia. Eiköhän olisi selvintä vedota tässä asiassa kansaan? Me sosiaalidemokraatit olemme niin tehneet, ja minä vakuutan, että menestys on ollut hyvä.

Me olemme tehneet anomusehdotuksen, jossa ehdotetaan, että saataisiin kotimainen hallitus ja korkeimmat virastot kansaneduskunnalle vastuuvelvollisiksi, ei yksinomaan töittensä laillisuudesta, vaan vieläpä niiden tarkoituksenmukaisuudestakin. Jos nyt todellakin tahdottaisiin tällaisesta boikottauksesta päästä, niin mikä olisi selvempää kuin että koetettaisiin tuota anomusta ajaa eteenpäin niin paljon kuin suinkin mahdollista. Sen avulla kyllä tulisi lakkaamaan laittomuus senaatista. Jos hallitus ja virastot olisivat eduskunnalle vastuuvelvolliset kaikesta, niin luulempa, että laittomuus lakkaisi tai ainakin vähenisi.

Täällä ovat monet juristit puhuneet äärettömän pitkälti laillisuudesta. Minä pyytäisin yksinkertaisena kansanmiehenä painaa heidän muistoonsa, että laillisuus ei ole aina samaa kuin oikeus. Meillä löytyy laillista varkautta, ja kuitenkin meillä on rikoslaki, joka kieltää varkauden. Jos joku varastaa toiselta enemmän kuin 20 markan arvosta tavaraa tai rahaa, niin voidaan hänet tuomita korkeintaan kahdeksi vuodeksi kuritushuonerangaistukseen. Mutta jos työnantaja työntekijän tietämättä riistää hänen työnsä tuloksista vaikkapa 80 %, niin tuosta varkaudesta ei rankaise laki. Laissa kielletään myös ryöstö ja siitäkin on ankarat rangaistukset. Mutta kuitenkin voimme sanomalehdissä lukea, kuinka sen ja sen papin saatavista ryöstettiin siellä ja siellä köyhän vaimon ainoa lehmä, sairaalta lapselta ainoa kätkyt. Samoin voitaisiin kertoa äärettömän paljon samansuuntaisia asioita. Rikoslaki kieltää haureuden harjoituksen, ja kuitenkin te jokainen tiedätte, että se on aivan luvallista poliisin valvonnan alaisena tässäkin kaupungissa. Tämä ei tietysti ole ollenkaan oikeudenmukaista. Ja kun laillisuudesta puhutaan, tulisi hiukan muistaa, onkohan laillisuus myöskin oikeutta.

Jotkut puhujat ovat vedonneet kansan oikeudentuntoon, kun ovat koettaneet kiittää senaikaisia tai nykyisiä virastoja. Niin kauan kun virastot eivät ole kokoonpannut kansan oikeudentuntoa vastaavasti, niin kauan ei myös kannata puhua siitä, että ne menettelisivät kansan oikeudentunnon mukaan.

Yksi kummallinen eroavaisuus tässä boikottauksessa työväestön ja hovioikeuden jäsenten suhteen on se, että, kun työväenluokkaan kuuluvaa henkilöä boikotteerataan jostakin tehtävästä tai toimesta, hän ei saa minkäänmoista lakkautuspalkkaa tai eläkettä. Jos hänet boikotteerataan sillä edellytyksellä, että hän on tehtävään kykenemätön tai epäkelpoinen, niin siinä tapauksessa työnantaja vielä vaatii häneltä hyvitystä. Mutta

nyt, kun hovioikeuden jäsenet erotettiin, tietystikin virkakelvottomina, sillä eihän kelvollista virkamiestä eroteta, annettiin heille siitä huolimatta 8,000 markan eläkkeet.

Kun tämä kyseessäoleva anomus on ehdotettu lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan, johon minäkin kuulun, en mielelläni haluaisi tätä asiaa sinne, mutta päästäkseni selville siitä, mitä herrat siellä sanovat tuollaisista valtion varojen lahjoittelemisista, onko se laillista, onko se perustuslain mukaista, toivon minäkin sitä sinne. Minä toivon hartaasti, että kun asia perinpohjin tutkitaan, huomataan, että tässä on menetelty väärin, ja mahdollisesti voitaisiin ottaa myönnetyt eläkkeet virkamiehiltä pois. Ainakin siinä kansanluokassa, johon minä kuulun, käsitetään, että tuollainen valtion varojen lahjoitteleminen on, lievimmin sanoen, rikollista.

Tämän anomuksen johdosta on käytetty harvinaisen paljon puheenvuoroja, mutta muutamat suomettarelaiset eivät muista, mistä on kysymys. Täällä esim. ed. Antila sanoi, ettei ole kysymystä lainkaan virkamiesluokasta eikä virkajutuista. Ed. Rapola sanoi, että kysymys ei ole herroista eikä herrojen eduista. Kysymys on muka jostakin muusta; mutta hän heitti sanomatta, mistä muusta se on, tai ainakaan en minä hänen puheestaan saanut selville, mistä muusta se nyt oli. Jos tämän kysymyksen suhteen olisi käytetty vähemmän puheenvuoroja, niin ehkä olisivat suomettarelaisetkin muistaneet, mistä on kysymys. Ja minä toivoisin, että seuraavalla kerralla, kun laillisuusasia tai joku tämäntapainen otetaan esille, tyydyttäisiin hiukan vähempiin puheenvuoroihin, niin että suomettarelaisetkin voisivat seurata asiaa.

Epätoivoista työtä on myös se, mitä ed. Castrén täällä teki, että yrittää Bobrikoffin aikaisen senaatin vääryyksillä ja tyhmyyksillä pestä nykyistä hallitusta puhtaaksi. Täytynee kai myöntää, ettei tyhmyys muutu sillä viisaudeksi, jos se uudistetaan, eikä vääryys oikeudeksi, jos se tehdään uudestaan. Ei koskaan saa mennä puolustamaan jotakin väärää sillä, että ennenkin on tapahtunut vääryyttä. Ed. Arajärvi kertoi täällä, että edusmies Sirola muka seisoo toinen jalka perustuslaillisella puolella ja toinen muka suomettarelaisella. Hän näyttää unohtaneen kokonaan, että täällä löytyy myös kolmas puolue, joka esiintyy suurimpana kaikista. Minä vakuutan ed. Arajärvelle, että ed. Sirola seisoo sosiaalidemokraattisella kannalla eikä siis kummallakaan noista toisista. Ja luulenpa, että vaikka pidätte kuinka pitkiä agitatsioonipuheita tahansa, meidän ryhmästä ette saa yhtään sielua kosituksi itsellenne.

Ed. **Viljomaa:** Ed. Castrénin pitkä läksytys samoin kuin monen muun saman suunnan puhujan puheet muodostavat uuden todistuksen siitä, että tähän eduskuntaan aijotaan siirtää ja käytännössä vakaannuttaa sitä häväistyspolitiikkaa, jota eräät tämän maan kansalaiset ja valtiolliset ryhmät pitkin vuosia ovat harjoittaneet kaduilla ja kapakoissa. Kun puheet ovat tätä laatua, kun puheitten ei ainoastaan päävoima, vaan myöskin pääasiallinen tarkoitus on häpäiseminen, niin eivät ne mielestäni ansaitse vastausta. Enkä minä luule, että ne ansaitsisivat vastausta siinäkään tapauksessa, että näitä puheita olisi valaistu niillä kuvilla, joita tämän saman suunnan miehet katsoivat hyväksi aatteittensa tukemiseksi eduskuntavaalien aikana esittää kansalle, vaan joita kuvia ainakaan toistaiseksi vielä ei ole rohjettu liisteröidä tämän eduskuntahuoneen seinille. On olemassa eräs toinenkin syy, jonka vuoksi minä aijoin pysyä syrjässä tästä keskustelusta. Minä nimittäin otaksun, että tämä nyt käsiteltävänä oleva anomusehdotus lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka jäsen minä myös olen ja jossa minä olisin tilaisuudessa esittämään tarpeellisia selvityksiä.

Täällä on kuulunut kuitenkin sellaisiakin ääniä, että eduskunta ei olisi oikeutettu tekemään tällaista anomusehdotusta ja että sitä siis ei olisi lähetettävä valiokuntaan. Minä uskon, että tällaiselle nurjalle käsityskannalle ei tässä eduskunnassa saavuteta enemmistön kannatusta, ja minä jätän eduskunnan harkittavaksi, minkälaiseksi menettelyksi on leimattava se, että useat puhujat tässä eduskunnassa hallituksen puolustamisinnossaan ovat menneet niin pitkälle, että he pyrkivät vähentämään Suomen kansan ikivanhaa anomuksenteko-oikeutta. Siltä varalta että tämä anomusehdotus kuitenkin vastoin luuloani tulisi nyt tapetuksi ilman valiokuntaan lähettämistä, pyysin puheenvuoroa saadakseni oikaista paria ed. Castrénin väärää pääväitettä, nimittäin hänen väitteitään diktatuuriasetuksen synnystä ja hovioikeuksien virkamiesten laittomasta eroittamisesta.

Ed. Virkkunen on jo kosketellut edellistä väitettä, jonka vuoksi en siihen kajoa.

Puhuessaan siitä, kuinka täällä routavuosien aikana tapahtuivat ensimäiset laittomat hovioikeuksien virkamiesten eroittamiset, on ed. Castrén väittänyt, että näiden eroittamisten aiheuttajana ja ilmiantajana niihin esiintyi silloinen kotimainen hallitus. Minä en tiedä, millä nimellä tällaista totuuden pahoinpitelemistä sopivimmin tulisi merkitä. Eikö ed. Castrén todellakaan rohkene tunnustaa, että se ei ollut kotimainen hallitus, joka esiintyi ilmiantajana, vaan että se oli eräs tunnettu maanalainen julkaisu, nimeltä »Fria ord», joka ilmiantoi tämän asian? Se oli tämä samainen julkaisu, joka penkoi esille sen vastauksen, jonka

hovioikeudet antoivat ed. Castrénin mainitsemaan senaatin kirjeeseen, mutta jonka vastauksen tuo kotimainen hallitus hiljaisesti oli haudannut asiakirjain joukkoon. Tämän esiinkaivetun vastauksen saattoi samainen julkaisu kenraalikuvernöörin tietoon ja sitä tietä Pietariin. Tosiasia siis on, että se oli tämä julkaisu, joka esiintyi ilmiantajana, tämä julkaisu, jonka kautta muutaman vuoden kuluessa on valettu vihan, parjauksen, vääristelyn ja veljesvainon hävittävää myrkkyä tähän kansaan suuremmassa määrässä kuin ennen tähän asti on vuosisatojen kuluessa voinut tapahtua, jonka toimittamiseen luullakseni edusmies Castrén on tehokkaalla tavalla vaikuttanut ja jonka julkaisun sepustuksista hän tahtoo nyt saada uuden painoksen tunkemalla ne eduskunnan pöytäkirjaan.

Ed. Bäck, vaikka hän on pappi ja tavallisesti käyttää puheessaan apukeinona uskonnon opetuksia, näyttää kuitenkin olevan kykenemätön sovittamaan näitä opetuksia omaan esiintymiseensä. Melkein joka kerta, kun hän puhuu, pyrkii hän vääRentämään ja pahentamaan toisiin ryhmiin kuuluvien puhujain tarkoituksia. Hän on väittänyt, että käsillä olevan anomuksen tarkoitus on kosiskella ja kerjätä »Työmies-lehteläisiltä» jonkunlaista apua jostakin pahasta pelastuakseen. Minä kumminkin rohkenen olla sitä mieltä, ettei tällä anomusehdotuksella ole tarkoituksena avun hankkiminen, siitä yksinkertaisesta syystä, että anomusehdotus itse kyllin voimakkaasti puhuu puolestaan eikä siis apua tarvitsekkaan. Mutta jos täällä tosiaankin tahdotaan etsiskellä, kutka täällä ovat »Työmies-lehteläisten» kosijoita, niin kyllä ne ovat etsittävät toisilta istuma-sijoilta. Minä luulen, että ed. Bäck on puheissaan osoittanut, että hän itse kuuluu näiden kosijoitten eturiviin.

Täällä on sitten minun ainakin täytynyt panna merkille eräs seikka, nim. se, että melkein jokainen sosialistinen puhuja on alottanut puheensa moittimalla sitä, että toisten ryhmien miehet täällä kuluttavat aikaa, mutta samalla itse pitänyt pitkiä puheita. Minä jätän jäävittömien arvosteltavaksi, missä määrin nyt viimeinenkin sosialistinen puhuja on kuluttanut turhaan eduskunnan aikaa ja eikö hän ole kosketellut asioita, jotka tuskin lienevät lähempänä tätä anomusta kuin useimmat muut nyt esitetyt toisten ryhmäin puhujain puheet.

Puhemies ilmoitti puolet pyydetyistä puheenvuoroista olevan käytetty nimittäin 24, ja 6 ½ tuntia on jo asiaa käsitelty.

Ed. **Castrén**: Täällä otti viimeinen puhuja puhuakseen siitä häväistystulvasta, jota tässä eduskunnassa ja ulkopuolella sitä on pantu liikkeelle sen puolueryhmän jäseniä vastaan, johonka

hän kuuluu, kuin myöskin sitä hallitusta vastaan, joka piti maan ohjaksia sortovuosina. Mitä nyt suomettarelaisten menettelyn esille ottamiseen eduskunnassa tulee, niin pitäisihän kaikkien tietämän, mistä alku lähti. Viime lauantaina otti ed. Virkkunen puheeksi prokuraattorin kertomuksen ja heitti silloin sotahansikkaan kaikille perustuslaillisiin puolueisiin kuuluville jäsenille. Tämä uhmailu uudistettiin suomettarelaisen ryhmän puolelta nyt esillä olevan ja par'aikaa keskustelun alaisen anomuksen kautta. Anomuksessa esitettiin seikkoja, joihin oli pakko vastata. Sellainen oli esim. tuo kohta anomuksessa, jossa väitettiin, että kansalaiset ovat tehneet parastansa mustataksensa sortovuosien hallitusta maansa ja kansansa pettäjäksi. Olihan silloin pakko osoittaa, mistä mustaaminen ja ketkä siihen olivat aihetta antaneet. Jos suomettarelainen puolue olisi voinut vähääkään malttaa intohimojansa, jos se ei olisi viikko takaperin, samoin kuin nyt, niin röyhkeällä tavalla esiintynyt, ei epäilemättä tällaista keskustelua konsanaan olisi tässä eduskunnassa viritetty. Mutta se on suomettarelainen puolue itse, joka on tahtonut tällaista keskustelua saada viritetyksi. Ja heille on täytynyt antaa vastaus, sellainen vastaus, joka oli omiansa sekä eduskunnalle että ulkopuolella sitä oleville valaisemaan suomettarelaisen puolueen tekemäin hyökkäysten oikeata luonnetta.

Täällä on väitetty, ettei muka olisi pystytty näyttämään vääriksi anomusehdotuksessa esille tuotuja syytöksiä. Olen vastannut prokuraattoria vastaan tehtyyn syytökseen mielivaltaisesta menettelystä. Ed. Virkkunen on sen johdosta vaan lausunut, ettei selitys ollut prokuraattorin itsensä antama, vaan minun ja sentähden epätyydyttävä. Mutta ed. Virkkunen ei sanallakaan kosketellut sitä entisen Turun hovioikeuden laitonta menettelyä, johon mainittu hovioikeus teki itsensä syypääksi kahden ylimääräisen viskaalin nimittämistä koskevassa asiassa.

Nuo syytökset kotimaista hallitusta vastaan taas koskisivat ensinnäkin virkamieslain sovelluttamista koulualalla. Täällä on sekä hallituksen jäsenen että erityisten puhujain puolelta osoitettu, että hallitus on lievimmässä muodossa sovelluttanut virkamieslain määräyksiä koulualalla oleviin virkamiehiin nähden. Mitä rikollista siinä olisi? On väitetty, että hallituksen menettely lehtori Hämäläisen virasta poistamiseen nähden olisi ollut lakivastainen. Tuo väite on torjuttu ja syytös osoitettu perättömäksi.

Entäs muut syytökset, jotka ensinnäkin koskevat sitä, että hovioikeudet olisivat menetelleet mielivaltaisesti niitä alempia virkamiehiä nimitettäessä, jotka ovat hovioikeuksien asiana.

Missä ovat todisteet tällaiselle syytökselle? Hovioikeudet ovat, kuten monta kertaa on lausuttu, katsoneet, että ne hovioikeuden entiset jäsenet ja palvelusmiehet, jotka ovat ottaneet osaa valtiokaappaukseen, käyttämällä laittomia asetuksia, eivät täytä niitä ehtoja, joita perustuslaki vaatii. Toinen syytös koskee sitä, että hovioikeudet apujäseniä määrätessään olisivat mielivaltaisesti menetelleet. Tässä kohden on ainakin Turun hovioikeus noudattanut samaa oikeata periaatetta, jota se on noudattanut alempia virkamiehiä nimittäessään. Mitä sitte tulee asessorinvirkoihin ehdollepanemiseen, niin on Turun hovioikeus niihinkin nähden noudattanut usein mainittua periaatetta. Uuden hovioikeuden menettely kyseenalaisissa virkamiesnimitysasioissa ei sisällä sitä, että puheenalaisiin virkoihin pyrkivät henkilöt, jotka sortovuosina ovat olleet hovioikeuksien palveluksessa, olisivat julistetut kansalaisluottamuksensa menettäneiksi, vaan se sisältää sen, että hovioikeus, jolla on valta harkita ja tulkita, mitä perustuslain määräykset nimittämisasioissa vaativat, on harkinnut virkaan-pyrkijöitten kaipaavan perustuslain vaatimaa ominaisuutta. Kysymys on siis siitä, mitenkä perustuslakia on tulkittava. Tästä perustuslain tulkitsemiskysymyksestä ovat anomuksentekijät suotta syyttä tehneet mitä raskaimman syytöksen Turun nykyistä hovioikeutta vastaan. Kun anomuksentekijät loppuponnessaan sanovat »että Kansaneduskunta alamaisessa anomuksessa Keisarilliselta Majesteetilta pyytäisi pikaisia toimia sen väkivallan ehkäisemiseksi, jolla menneinä laittomina vuosina palveluksessa olleilta virkamiehiltä on tämän heidän palveluksensa vuoksi ryhdytty riistämään virkakelpoisuutensa ja nuhteettomuutensa», niin täytyy kysyä: mitä tällä ponnella tarkoitetaan? Tarkoitetaanko sillä sitä, että hallitsija ryhtyisi toimenpiteisiin niiden alempien virkamiesten nimittämiseen nähden, jotka ovat hovioikeuden täytettävät? Jos ponnella tarkoitetaan sitä, niin sisältäisi tämmöinen pyyntö laittomuuden, sillä mainitut virat ovat h o v i o i k e u k s i e n eikä hallitsijan täytettävät. Jos taasen tuolla hallitsijaan vetoamisella tarkoitetaan sitä, että hallitsija ryhtyisi toimenpiteisiin tarkoituksessa että hovioikeudet panisivat ehdolle asessorinvirkoihin sellaisia henkilöitä, jotka ovat olleet valtiokaappauksessa osallisina, niin sisältäisi sellainen ryhtyminen hovioikeuksille annettuun oikeuteen, sekin, ilmeisen laittomuuden, sillä hovioikeudet yksin ovat oikeutetut tekemään ehdotuksen asessorinvirkoja täytettäissä eikä kenkään muu. Tahdotaanko siis, että hallitsija lakivastaisesti tähän seikkaan ryhtyisi? Jos katsotaan hovioikeuksien niitä kohtaan, joita ei ole pantu ehdolle asessorinvirkoihin, laittomasti menetelleen, on asianomaisilla valitusoikeus senaatin oikeusosastoon, sillä valitusaika, mikäli koskee asessorien ehdollepanoa Turun hovi-

oikeudessa, ei vielä ole umpeen kulunut. Niillä, jotka pitävät itseään aiheettomasti syrjäytettyinä, on valitustie avoinna. Tarkoitetaanko vihdoin, että hallitsija ryhtyisi hovioikeuksien apujäsenten määräämiseen, joitten määrääminen kuuluu hovioikeuksille ja senaatin oikeusosastolle? Vai mitä tuolla kääntymisellä hallitsijan puoleen oikeimmittain tarkoitetaan? Tarkoitetaanko sillä mahdollisesti sitä, että hallitsija mieskohtaisesti ryhtyisi oikaisemaan senaatin muka liian lievää tai liian ankaraa menettelyä virkamieslakia sovellettaessa, — sovelluttaminen, joka lain mukaisesti on senaatin asiaksi jätetty. Arvosteltakoon anomuksentekijäin pontta miltä kannalta tahansa, niin käypi ilmeisesti selville, että anomuksentekijät tarkoittavat saada hallitsijata ryhtymään toimenpiteisiin, jotka lain mukaisesti eivät kuulu hallitsijan toimivaltaan. Senpätähden tuntuu tälläiseen ponteen päättyvän anomuksen esittäminen sanomattoman kevytmieliseltä, ajattelemattomalta ja arveluttavalta. — Tämä ponnesta, puhumattakaan perustelmissa esiintyvistä alituisista solvaussanoista ja muista nimittelyistä.

En kuitenkaan tahdo vastustaa anomuksen lähettämistä asianomaiseen valiokuntaan ja valitan, että ed. Bäck on tehnyt ehdotuksen anomuksen hylkäämisestä, jonka ehdotuksen minä kuitenkin toivon hänen peruuttavan, koska soisin, että perustuslakivaliokunta ottaisi mikäli mahdollista pian anomuksen käsiteltäväkseen ja osoittaisi seikkaperäisesti ja juurtajaksain, mitä laatua ja luonnetta anomus oikeastaan on. Jos anomus, kuten toivon, menee perustuslakivaliokuntaan ja valiokunta ryhtyy anomusta käsittelemään ja valmistaa siitä mietinnön, niinkuin sen mahdollisimman pikaisesti pitäisi tehdä, niin silloin, mutta vasta silloin saamme nähdä, mitä laatua anomuksen perustelmissa esille tuodut syytökset ovat, ja mitä laatua se ponsi on, joka uutta eduskuntaa kehoitetaan hyväksymään.

Ed. Ingman on ottanut verratakseen nyt käsillä olevan anomusehdotuksen pontta viime valtiopäivien lakivaliokunnan mietinnön n:o 1:n ponteen. Lakivaliokunnan viime valtiopäivillä ehdottama ponsi koski laillisuuden palauttamista mikäli koski niitä laittomia, vieraaseen kansanainekseen kuuluvia henkilöitä, jotka vasten Suomen lakia olivat viroissa maamme virkalaitoksissa. Eroitus viime valtiopäivien lakivaliokunnan mietinnön ponnen ja nyt käsillä olevassa anomuksessa ja sen ponnessa ehdotettujen toimenpiteiden välillä on kuin yö ja päivä. Anomuksentekijäin ponnessa ehdotetaan, kuten jo on osoitettu, hallitsijan ryhtymistä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka eivät lain mukaisesti hallitsijalle kuulu.

Useat niistä suomettarelaiseen puolueeseen kuuluvista edusmiehistä, jotka tässä asiassa ovat esiintyneet, ovat antaneet

sellaisen persoonallisen, mieskohtaisen ja arvottoman leiman esiintymiselleen, että sen jos minkään pitäisi todistaman, kuinka heikko heidän asiansa on ja kuinka sentähden on ollut tarpeellista mieskohtaisesti karata erinäisten heidän vastustajiensa puoleen sekä siten, parempien asiain puutteessa, käyttää mieskohtaisia, persoonallisia aseita. Jos jonkun lausunnolla oli tässä persoonallinen leima, niin ed. Gebhardin. Se ei oikeimmittain ollut mikään lausunto, se oli sapekas, intohimoinen, kiihkoinen, mieskohtainen mielenpurkaus. Tämä mielenpurkaus ei kaipaa mitään vastinetta minun puoleltani. Sanon vaan sen, ettei minulla ole ollut kunnia kenenkään ulkomaalaisen kanssa keskustella ed. Gebhardin persoonasta. Minulla ei ole ollut minkäänlaista aihetta ottaa ed. Gebhardin persoonaa puheeksi. Lisään, että minulle on enemmän kuin mieluista, jos minä tämänlaatuisen mielenpurkauksen jälkeen pääsen kaikesta sananvaihdosta mainitun herran kanssa.

Mitä tulee uhkaukseen paikkojen tyhjentymisestä, niin minua kummastuttaa, etteivät suomettarelaiset edustajat ole käsittäneet, että olisi asialle eduksi, jos he eivät ainoastaan ajoittaisin poistuisi paikoiltaan tästä eduskuntahuoneesta, vaan jos he ainaiseksi jättäisivät paikkansa eduskunnassa, sillä sellaisen sävelen ovat he virittäneet, että valitettavasti kyllä näyttää siltä kuin kaikki yhteistyö olisi heidän ryhmänsä kanssa mahdoton.

Mitä ed. Viljomaan väitteeseen tulee, että minä olisin ollut maanalaisen kirjallisuuden toimittajana, niin minun täytyy ikäväkseni mainita, ettei niin ole asianlaita. »Fria ordin» toimittajana on ollut aivan toinen mies kuin minä. Kun ed. Viljomaa väittää perättömäksi sen seikan, että Turun hovioikeus ja muut hovioikeudet olisivat sortuneet senaatin menettelyn johdosta, täytyy minun puolestani torjua tämä väite kerrassaan vääränä. Ensimäisen ilmiannon korkeimpaan paikkaan teki, kuten minulla oli kunnia ensimäisessä lausunnossani esittää, senaatin talousosasto ilmoittaen, että hovioikeudet olivat kieltäytyneet antamasta pyydettyjä luetteloja senaatille. Toisen kerran kääntyi senaatin oikeusosasto kirjelmällä 19 p:ltä 1903 korkeimpaan paikkaan, jonka kirjelmän sisältö on seuraava, — toivon, että eduskunta sietää kuulla tuon kirjelmän, koska muuten sen olemassaolo mahdollisesti yhä edelleen kiellettäisiin —: »Mainituista hovioikeuksien pöytäkirjoista, jotka nyttemmin ovat senaattiin saapuneet, on senaatti havainnut, että senaatin ylempänä mainittua määräystä esiteltäessä ovat kaikki hovioikeudet, tosin äänestyksen tapahduttua, päättäneet senaatin käskyn mukaisesti antaa siitä tiedon asianomaisten hovioikeuksien alatuomareille, mutta mikäli koskee niitä toimenpiteitä, joihin hovioikeuksien pitäisi näihin vireillä oleviin kysymyksenalaisiin syytteihin näh-

den ryhtyä, ovat eri hovioikeudet tulleet erilaisiin päätöksiin. Turun hovioikeudessa on enemmistö ollut sitä mieltä, että edellä mainitussa ministerivaltiosihteerin-viraston kirjelmässä elokuun 27 p:ltä 1902 annetulta armolliselta asetukselta puuttuu oikeudellista pätevyyttä ja että senvuoksi hovioikeus ei voi noudattaa senaatin käskyssä seuraavan marraskuun 11 p:nä annettuja määräyksiä, mikäli ne koskevat hovioikeudessa vireillä olevia virkasyytteitä. Edellä kerrotun lausunnon ei saata olettaa tarkoittavan muuta kuin hovioikeudessa vireilläolevia virkasyytteitä, joita edellä mainitusta väliaikaisesta asetuksesta ja Teidän Keisarillisen Majesteettinne ministerivaltiosihteerin-viraston ylempänä mainitussa kirjelmässä antamasta armollisesta käskystä sekä senaatin määräyksestä huolimatta olisi jatkettava soveltuttamalla asiasta tätä ennen voimassa olleita säännöksiä, jota olettamista myöskin vahvistaa se, että senaatin prokuraattorin helmikuun 17 p:nä 1903 senaatille tekemän ilmoituksen mukaan Turun hovioikeus oli tammikuun 27 p:nä 1903 määrännyt todistajien kuulustelun Helsingin raastuvanoikeudessa toimeenpantavaksi sen johdosta, että erinäiset henkilöt olivat virkavirheestä ilmiantaneet Uudenmaan läänin kuvernöörin kenraalimajuri M. Kaigorodoffin. Mitä tulee Vaasan ja Viipurin hovioikeuksien senaatin marraskuun 11 p:nä 1902 antaman käskyn johdosta tekemiin päätöksiin, on senaatti sitä mieltä, etteivät mainitut päätökset eikä äänestyksessä annettu lausunto, katsomatta erinäisiin muutamien jäsenten perustelmissa ilmeneviin epäasianmukaisiin kohtiin, sisällä suoranaista kieltäytymistä noudattamasta asiassa nykyään voimassa olevia säädöksiä. Katsoen siihen, mitä prokuraattori pöytäkirjat senaattiin lähettäessään on lausunut, saa senaatti Teidän Keisarilliselle Majesteetilleen alamaisuudessa ilmoittaa, mitä edellä mainitussa suhteessa on hovioikeuksissa tapahtunut». Kieltäköön nyt ed. Viljomaa, jos hän tahtoo, minun väitteeni todenperäisyyden.

Mitä sitte tulee niihin mieskohtaisiin solvauksiin, joita suomettarelaiselta taholta on minua vastaan niin viljalti viskattu, niin minä kyllä oivallan, että ne ovat aiheutuneet siitä, että minun on ollut pakko esille tuoda sellaisia tosiasioita sortovuosien ajoilta, jotka epäilemättä ovat olleet omansa kipeästi koskemaan moneen heistä. Olen kuitenkin vanhastaan tottunut samaiselta taholta kaikenlaisiin silmittömyyksiin, joten en osaa noille mieskohtaisille katalille mielenpurkauksille antaa mitään arvoa. Nehän kuvastavat vaan suomettarelaista sielua.

Ed. **Söderholm**: Efter de omfattande bemötanden af uttalandena i föreliggande petition, som redan förekommit, skall jag endast inskränka mig till att yttra några ord. Ett

hufvudvillkor för upprätthållandet af ett på en gång fritt och lagbundet samhällstillstånd är domstolarnas och rättsskipningens oafhängighet af de politiska och partiförhållandena samt striderna för dagen. Där det blir sed, att folkrepresentationen blandar sig i rättsskipningen, där är samhället i fara. De minnen från en tidigare period i vår historia, som hr Hjelt tidigare frammanat, ehuru med ett annat syfte, äro i detta afseende varnande exempel. Under den s. k. frihetstiden fick det missförhållande insteg, att domstolarnas och myndigheternas åtgärder t. o. m. i fall af rent enskild beskaffenhet begynte dragas inför riksdagen. Äfven med frihetstidens grumlade begrepp om rätt och orätt insåg man dock faran häraf, och åtgärder vidtogos i syfte att mål och ärenden, som ankomma å domstol och myndigheter, icke upptoges till behandling vid riksdagen; vederbörande borde i dylika mål, i händelse något utan skäl gått dem emot, söka ändring hos vederbörande högre myndighet i därför gällande ordning. Detta fastställdes genom en författning af år 1748. I motiveringen till förevarande petition har under hänvisning till fortfarande anhängiggjorda rättegångar rättsskipningen i dessa fall stämplats såsom oduglig, kelvoton. Ehuru sådant icke uttryckligen utsagts i klämmarna, synes det, som om det vore meningen att påkalla landtdagens bedömande af dessa och måhända äfven andra rättsfall. Genom att så förfara skulle landtdagen otvifvelaktigt gå utom området för sin befogenhet.

Af anförda uttalanden i petitionen har hr Sirola tagit sig anledning att rikta ett utfall mot hela rättsskipningen i detta land, hvilken enligt hr Sirolas förmenande skulle ställt sig i vissa klassintressens tjänst, deras, som enligt terminologin benämnas kapitalistiska. Orimligheten af sådana beskyllningar mot domstolarna i ett sådant land som vårt, hvars domstolar äro så demokratiska, att de folkvalda medlemmarna i underrätterna t. o. m. kunna öfverrösta den rättsligt bildade domaren, ligger i öppen dag. Om icke domstolsväsendet hos oss är folkeligt, så finnes det öfverhufvud ingen folkelig rättsskipning. Hr Sirolas beskyllning faller därför på sin egen orimlighet. Men det är nu en gång så, att enligt de socialistiska teorierna det nuvarande samhället med dess institutioner är odugligt, och alltså måste äfven dess domstolar vara det, för att också de må kunna tjäna agitationen. Hr Sirola hänvisar till enskilda fall, hvilka jag icke närmare känner till och icke kan bedöma. Hr Sirola har dock underlåtit att nämna, huruvida rättelse i de af honom nämnda

domsluten sökts utan framgång. Är så ej fallet kunna de i ingen händelse användas för att belysa ett regeringssystem.

Då jag emellertid icke anser mig hafva skäl att motsätta mig, att petitionen öfverhufvud remitteras till utskott, ville jag dock härvid göra det förbehåll, att petitionen, såvidt den hänför sig till rättsskipningen i enskilda mål, icke må blifva föremål för pröfning.

Jag skall icke uppehålla tiden med att upptaga de senaste andragandena, till hvilket man kunde vara frestad, utan endast i förbigående beröra den utaf hr Virkkunen antydda fiktion, som man försökt tillskapa genom förordningen af den 10 juli 1902, enligt hvilken författningarnas promulgation icke vidare verkställdes af senaten, och således icke häller diktaturförordningen af år 1903 skulle hafva af senaten promulgerats. Men utredandet af denna sak är af teoretisk beskaffenhet och lämpar sig kanske bäst för det utskott, grundlagsutskottet, till hvilket petitionen torde remitteras.

Ed. **Tainio:** Minä käsitän koko tämän pitkän keskustelun eri porvariryhmien keskinäiseksi taisteluksi virkapaikoista ja niitä seuraavista suurista tuloista ja vallasta. Aikaisemmin tällä hovioikeuden virkamieskysymyksellä oli toinenkin merkitys. Sillä oli merkitystä laillisuuden palauttamisessa, mutta nyt enää siinä on vaikea löytää mitään muuta kuin valtataistelua eri porvariryhmien välillä — ja senpä takia täällä keskustelu onkin niin kovin harrasta ollut. Puolue-etuja tässä tavoitellaan, tavoitellaan omille tovereille jonkunlaista anteeksiantoa toisella puolen ja toisella puolen taas toiseen puolueeseen kuuluvien uusien väärinkäytösten puoltamista. Naurettavalle kuitenkin kuuluvat ne suomettarelaisen puolueen syytteet, jotka koskevat nykyisen perustuslaillisen hallituksen puolueellisuutta, sillä mahtaako kukaan luulla, että mikään porvarillinen hallitus olisi puolueeton. Se on samaa, ovatko ne suomettarelaisia, ovatko perustuslaillisia, ruotsikoita tai mitä tahansa, oman puolueensa, oman ryhmänsä etuja ne ajavat, kun ne hallitukseen pääsevät ja sitä varten ne sinne pyrkivät.

Tämän pitkän anomuksen perusteluissa olisi ensimäinen kohta ainoa, joka ansaitsisi valiokuntaan lähettämistä, se kohta, mikä koskee lain kunnioituksen alentumista ja sen syitä. Mutta kun tämä anomus yhtä mittaa kehittymistään kehittyy koskettamaan ainoastaan hovioikeuden virkapaikkoja ja virkapaikkoja yleensä, niin silloin meidän puolueellamme ei ole mitään syytä tukea tai kannattaa tätä anomustekelettä.

Se loistava voitto, jonka tässä mielestäni suomettarelaiset ovat saavuttaneet eräistä perustuslaillisuuden asianajajista tänäpäivänä, ei kuitenkaan todista, että suomettarelaisten asia olisi oikea. Se osoittaa vaan, että perustuslaillisuuden asiata ovat täällä ryhtyneet ajamaan sellaiset henkilöt, joilla ei ole siihen vähäisintäkään syytä tai oikeutusta. Ja jos laillisuutta ajetaan, niin ne henkilöt, jotka täällä tänään ovat enimmin puhuneet perustuslaillisuudesta, eivät lainkaan pysty laillisuutta arvostelemaan, niin lakimiehiä kuin ovatkin.

Täällä on sanottu olevan erään rasvaisen syötin sosialisteille, ja niin täällä onkin. Nyt minä kuitenkin aijon siihen tarttua — minulla yleensä ei ole mitään tällaisia syöttejä vastaan. Se koskee sitä tapaa, „millä Helsingin raastuvanoikeudessa on viivytelty muutamia huomiota herättäneitä poliisijutuja, joissa satoja syytettyjä on kelvottoman prosessin vuoksi istutettu tutkimusvankeudessa monin kerroin enemmän aikaa kuin olisi tarvittu" j. n. e. Se asia sietää tarkempaa valaistusta, enemmän yksityiskohtaista selvitystä, vaikkakin valiokunta ei voine siihen asiaan kajota, kun anomuksentekijät ovat sen ponsissaan kokonaan unhottaneet ja käyttäneet sitä vaan perusteluissa, agitatsioonikeinona.

Mitä ensinnäkin n. s. Viaporin juttuun tulee, on pääasiallisin vääryys syytteenalaisia, 78 henkilöä, kohtaan ollut siinä, että heidän, vastoin lain selviä määräyksiä, ei ole sallittu koko oikeudenkäynnin aikana ja varsinkin todistajia kuulusteltaessa olla läsnä raastuvanoikeuden istuntohuoneessa. Tästä ja siitäkin, että raastuvanoikeudessa muutenkin koko tutkimusta toimitettiin ylen pintapuolisesti, on ollut seurauksena, että kaikki todistajat ovat hovioikeudessa uudelleen kuulusteltavat, ja että kaikki, mitä raastuvanoikeudessa on tapahtunut, on ollut vallan arvotonta. Mutta kumminkin syytteenalaiset tämän takia tulivat olemaan vankeudessa 2 p:stä elok. 1906, jolloin heidät tuotiin pois Viaporista, aina 2 p:ään helmik. 1907, jolloin valitusaika raastuvanoikeuden 3 p:nä sen edellistä tammikuuta antamassa päätöksestä loppui ja hovioikeuden kanneviskaalin syytöskirja hovioikeuteen annettiin. Sen lisäksi olisi huomioon otettava tässä asiassa, että raastuvanoikeus, jos kohta se arvelikin, ettei kaikkia syytteenalaisia voisi saada mahtumaan oikeuden istuntohuoneeseen lääninvankilassa, ei suinkaan silti missään tapauksessa ollut oikeutettu poikkeamaan lain selvistä määräyksistä ja siten tekemään koko lakia olemattomaksi. Raastuvanoikeuden olisi tullut ehdottomasti noudat-

taa mitä laki määrää sekä järjestää asiat niin, että mahdolliset käytännölliset vaikeudet olisi voitettu.

Tässä eräs seikka, josta meidän laillisemme eivät ole sanoneet sanaakaan, enempää kuin heidän sanomalehtensäkään. Lakia tässä maassa saa rankaisematta polkea silloin, kun se koskee köyhiä ja varsinkin silloin, kun se koskee sosialisteja, mutta mikä hirmuisen suuri numero, kun on kysymyksessä hovioikeuden herrat, joilla on 8000 markan vuotuiset eläkkeet! Missä on herrojen perustuslaillisten ja patriootteen johdonmukaisuus? Ja suomettarelaisistakin tällainen lain väärinkäyttö on siksi vähäpätöinen, että he yhdellä lauseella siitä mainitsevat, mutta eivät saa ponsiinsa mitään sellaista mahtumaan, että valiokunnassa nämätkin asiat olisi voitu esille ottaa.

Ja sitte tulee eräs toinen juttu, koskeva Hakaniemen mellakkaa, jonka asian käsittely muodostui, kuten täällä jo Turkia ennemmin sanoi, puoluekostoksi, muodostui oikeuden häväistykseksi. Minä käytän jyrkkiä sanoja, mutta minä todistelen ne myös.

Vaikka 6 syytetyistä oli vangittu jo tapahtumapäivänä, 2 p:nä elok. 1906, ja muut 12 syytettyä vangittiin seuraavina viikkoina, niin asia joutui raastuvanoikeudessa ensi kerran käsiteltäväksi 23 p:nä lokak., jolloin siis ensiksi vangitut olivat olleet vankeudessa jo 82 vuorokautta. Jossain määrin tähän tietysti vaikutti jutun laveus, poliisikuulustelupöytäkirjaan kun oli otettu 242 henkilön kertomukset, mutta sittenkin olisi pitänyt asiassa, jossa oli kaikkiaan 19 vangittua, voida noudattaa suurempaa nopeutta tai, paremmin sanoen, vähempää hitautta.

Kun sitten juttua ruvettiin käsittelemään, pantiin tutkimuksen pohjaksi poliisikuulustelussa laadittu pöytäkirja, siihen otettuine 243 henkilön lausuntoineen. Näin ollen olisi raastuvanoikeuden tullut yhtämittaisesti pitää istuntoja, kunnes kaikkia poliisitutkinnossa esiintyneitä henkilöitä olisi ehditty kuulustella, kuten esim. kihlakunnanoikeudessa maaseuduilla on tavallista. Raastuvanoikeuden olisi siis tullut pitää istuntojaan niin taajaan ja kauvan kuin suinkin mahdollista ja, mikäli ei välttämättömiä esteitä sattunut, joka päivä, kunnes tuo runsas todistusaines olisi ehditty loppuun tutkia. Mutta sen sijaan raastuvanoikeus keskeytti jutun käsittelyn, kulloinkin kuulusteltuaan vain noin parikymmentä todistajaa, viikon, jopa kahdenkin ajaksi.

Niinpä juttu lykättiin 23 p:nä lokak. viikon ajaksi eli 30 p:ään samaa kuuta;

30 p:nä lokak. taasen viikon ajaksi eli 6 p:ään marrask.;

6 p:nä marraskuuta 10 päivän ajaksi eli 16 p:ään marraskuuta;

16 p:nä marraskuuta kahden viikon ajaksi eli 30 p:ään samaa kuuta;

30 p:ä marraskuuta viikon ajaksi eli 7 p:ään joulukuuta:

7 p:nä jouluk. viikon ajaksi eli 14 p:ään samaa kuuta;

14 p:nä jouluk. viikon ajaksi eli 21 p:ään jouluk.;

21 p:nä jouluk. kahden viikon ajaksi eli 4 p:ään tammikuuta 1907;

4 p:nä tammik. viikon ajaksi eli 11 p:ään samaa kuuta;

11 p:nä tammik. viikon ajaksi eli 18 p:ään samaa kuuta;

18 p:nä tammik. viikon ajaksi eli 25 p:ään samaa kuuta;

25 p:nä tammik. viikon ajaksi eli 1 p:ään helmik.;

1 p:nä helmik., jolloin oli ehditty kuulustella poliisitutkimuksessa olleita henkilöitä, muutamia lukuunottamatta, kahden viikon ajaksi eli 15 p:ksi samaa kuuta, jolloin virallisen syyttäjän piti ilmoittaa todistajiksi kaikki ne henkilöt, joita hän tahtoi asiassa vielä kuulusteluttaa;

15 p:nä helmik. pyysi virallinen syyttäjä lykkäystä 3 viikon ajaksi uusien todistusten hankkimista varten ja vaikka lykkäysanomusta vastustettiin, lykättiin jutun käsitteleminen kahden viikon ajaksi eli 1 p:ään maalisk., jolloin virallisen syytäjän oli esitettävä kaikki väitöksensä;

1 p:nä maalisk., jolloin virallinen syyttäjä, jolla nähtävästi jo edelliselläkään kerralla ei ollut uusia todistajia tiedossa, taasen pyysi lykkäystä todistajien hankkimista varten. Juttu lykättiin vieläkin 2 viikon ajaksi eli 15 p:ään samaa kuuta, jolloin virallisen syyttäjän tuli olla valmis esittämään loppulausuntonsa;

15 p:nä maalisk. lykättiin juttu päätöksen antamista varten 22 p:ään samaa kuuta;

22 p:nä maalisk. annettiin jutussa päätös.

Poliisitutkimuksessa kuulusteltujen henkilöiden kuulustamiseen tarvittiin siis kaikkiaan 13 istuntoa. Jos istuntoja olisi pidetty jotakuinkin joka päivä, niin tähän kuulustelemiseen olisi kulunut noin 2 tai korkeintaan 3 viikon aika, kun siihen nyt sitä vastoin kului aika 23 p:stä lokakuuta aina 1 p:ään helmikuuta eli siis kolme kuukautta ja yksi viikko.

Lopputuloksena oli, että Manninen, Lehmusvaara, Vasara, V. A. Aalto ja O. V. Aalto vapautettiin. Raastuvanoikeus „ei katsonut voivansa heitä rangaista". Schneider vapautettiin. Hyrskymurtoa, Heleniusta, Sinivaaraa, Torniaista ja Kotkaa ei huomattu syyllisiksi osanottoon Hakaniemen mellakoihin, mutta katsottiin heitä vastaan olevan olemassa epäilystä herättäviä seikkoja heidän osanotostaan

vallankumoukselliseen liikkeeseen, minkä takia juttu tässä kohdin lykättiin Turun hovioikeuden tutkittavaksi. Näkyy, että ollaan tekemisissä perustuslaillisten tuomarien kanssa.

Yksitoista henkilöä oli siis vapautettu heitä vastaan nostetusta syytteestä siitä, että muka olivat olleet osallisina Hakaniemen torin mellakoihin, mutta heistä olivat useat olleet vankeudessa lähes 8 kuukautta.

Ainoastaan 6 henkilöä tuomittiin rangaistukseen, niistä 3 henkilöä 4 kuukauden ja 1 henkilö kahden kuukauden vankeuteen. Näistäkin 2, joille kummallekin tuomittiin vankeutta 4 kuukautta, määrättiin edelleenkin pidettäviksi vangittuina.

Sittemmin kaupungin viskaali pyysi pitennettyä valitusaikaa ja saikin yhden kuukauden pitennystä, mutta hänen valituksensa ei kuitenkaan sisältänyt mitään muuta, kuin että hän lyhyesti viittasi raastuvanoikeudessa esittämiinsä väitteisiin.

Kun näitä seikkoja tarkastaa ja samalla ottaa huomioon, että poliisitutkinnossa ei ollut tullut mitään ilmi useimpia syytteenalaisia vastaan, niin varsinkin vähemmän kriitillinen tai oikeudenmutkissa oudompi tarkastaja voi tulla siihen johtopäätökseen, että viranomaiset ovat tahtoneet tutkintovankeudessa pitämisellä kurittaa henkilöitä, joita ei ole voitu laillisesti tuomita rangaistukseen, ja samalla nähtävästi rangaista koko sitä kansanryhmää ja puoluetta, johon mainitut henkilöt kuuluvat. Tätä väärinkäsitystä, jos se sitä on, ei suinkaan ole omiansa oikaisemaan se tapa, millä raastuvanoikeus on perustellut päätöksensä, mikäli se koskee 5 henkilön luuloteltua osanottoa valtiopetokseen. Perustelu on nimittäin seuraava:

„Samoin kuin virallinen syyttäjä pitää raastuvanoikeuskin tässä olevia rikoksia valtiopetoksena, mutta ei katso saadun selville, että kaikilla syytetyillä olisi ollut sitä rikollista aikomusta, joka tähän rikokseen sisältyy. Ainoastaan seuraavien suhteen heistä on olemassa sellaisia epäilystä herättäviä seikkoja heidän osanotostaan vallankumoukselliseen liikkeeseen, että heidät on asetettava syytteeseen valtiopetoksesta: puutarhuri Tuomas Vilho Hyrskymurto (ent. Hellstén), joka *oman tunnustuksensa mukaan on ollut sosialisti-agitaattorina ja ottanut osaa siihen kokoukseen, jossa sosiaalidemokraatisen puolueen hallinto on päättänyt julistaa suurlakon* sekä muutenkin ottanut osaa erinäisiin toimeenpanopuuhiin; kivityömies Anshelm Helenius, viilarinoppilas

Sinivaara, työmies Anders Herman Torniainen, joka on kuulunut punaiseen kartiin ja kyseessä olevina päivinä ottanut osaa sen puuhiin Eläintarhassa, sekä suutari Antero Kotka, joka oman tunnustuksensa mukaan on ollut punakaartissa komppanianpäällikkönä ja heinäkuuhun asti kaartin johtokunnan puheenjohtajana sekä jolla Hakaniemen torin tapahtumissa oli ollut johtava sija, ilman että kuitenkaan on voitu todistaa, että hän on ollut osallisena suojakaartilaisten murhiin, jonkatähden yleisen syyttäjän Kotkaa vastaan tässä suhteessa tekemät väitteet kumotaan", j. n. e. Tätä tällaista tuomiota ja sitä perustelua minä sanon oikeuden häväisemiseksi, oikeusskandaaliksi. Minäkin olen ollut sosiaalidemokraattisena agitaattorina. Minäkin olin myös siinä kokouksessa läsnä, jossa sosiaalidemokraattisen puolueen hallinto päätti julkaista tämän työsulun, joka on täällä Hyrskymurrolle (Helsténille) raskauttavana asianhaarana mainittu. Minuakin siis oikeastaan olisi voitu syyttää valtiopetoksesta. Eikö niin, herrat juristit! (Huuto: Kyllä!) Ja minä aion vielä vastakin olla sosiaalidemakraattisena agitaattorina, ja, jos tarve vaatii, olla vielä toisenkin kerran julistamassa työnsulkua, suurempaa tai pienempää, tarpeen mukaan. Mutta tässä on varottava esimerkki. Tulee syytetyksi valtiopetoksesta. Tämä on luokkaoikeutta, ne ovat luokkatuomioita, se on puoluekostoa. Siinä on tahdottu rangaista niitä henkilöitä, joiden on arveltu olleen edes vähääkään tekemisissä Hakasalmen tappelun kanssa, ei sentähden, että he ovat tapelleet, vaan sentähden, että he ovat olleet toisella puolella kuin porvarillisten etuja turvaava suojakaarti. Suojakaartilaiset, jotka siellä ampuivat ja myöskin tappoivat ihmisiä, ne kelpasivat tässä samassa oikeudessa todistajiksi, mutta heistä ei ketään vangittu. Mitä me enempiä todistuksia tarvitsemme! Minä en kuitenkaan halua panna tätä minkään erityisen puolueen syntiluetteloon. Minä haluan vaan huomauttaa, että oikeudenkäyttö meillä Suomessa jo kauan aikaa on ollut tällaista, vaikka näin räikeitä todistuksia ei ole aina saatavissa sentähden, että meillä ei ole aina varaa palkata samallaisia asianajajia kuin tähän oikeuteen. Eihän sitä köyhä mies usein saa entistä prokuraattoria asianajajakseen. Jos tämä asia voisi tulla valiokunnassa esille ja jos tästä asiasta valiokunta voisi antaa mietintönsä, niin minä puolustaisin koko anomuksen lähettämistä valiokuntaan tämän rasvaisen syötin perusteella. (Vasemmistossa hilpeyttä.) Mutta koska anomuksen ponnet eivät laisinkaan käsitä tätä asiaa ja minun käsittääkseni valiokunta ei voi myöskään niin paljon tätä anomusta

laajentaa, niin minä vastustan koko tämän anomuksen valiokuntaan lähettämistä. Minä olen tahtonut vaan saada nämät erittäin huvittavat numerot pöytäkirjaan. Minä en tällä kertaa puhu lehtereitä varten, minä puhun pöytäkirjaa varten. (Naurua.) Nuo numerot saattaisivat hukkua jossain sanomalehdessä, mutta täällä pöytäkirjoissa ne säilyvät tuleville historian tutkijoille tärkeinä asiapapereina oikeudenkäytöstä Suomessa vuosina 1906—07.

Kun olen sanonut vastustavani koko ehdotuksen valiokuntaan lähettämistä, niin minä mainitsen sen perusteluksi, että kun asia sieltä palaisi, me saisimme toisen samanlaisen tyhjän päivän. Täällä loistaisivat muutamat puhetaidollaan ja me muut emme pääsisi yhtään askelta eteenpäin. Ja minä vastustan sitä vielä senkin takia, että kaikki puolueet käyttävät poliittista kostoa niin pitkälle kuin ne jaksavat. Suomettarelaiset ajavat pois perustuslaillisia ja sosialisteja kaikista niistä luottamustoimista, mihinkä heidän valtansa ulottuu. Perustuslailliset ja yleensä kaikki menettelevät samalla tavalla, ja sehän on minun mielestäni luonnollista. Eihän etupolitiikka voi mihinkään muuhun johtaa kuin etujen valvomiseen; ja mitä Herran nimessä te sitten puoltaisitte, jollette omia etujanne? Eihän teillä ole mitään ihanteita eikä teillä myöskään ole mitään periaatteita. (Naurua.) Se makea nauru, mikä näitä sanoja seurasi, osoitti, että sanani sattuivat ihan paikalleen (Naurua.)

Pastori Bäck'ille minä pyydän huomauttaa, että kun minä äänestän valiokuntaan lähettämistä vastaan, niin en lainkaan tee sitä sentähden, että hän sitä niin kauniisti pyysi. (Naurua.) Kyllähän meitä osasi kosia ruotsalainen kansanpuoluekin herra Bäck'in suun kautta. Niitä syöttejä asetetaan meille aina joka puolelta, kun luullaan meitä niin tavattoman herkkäuskoisiksi, että me odottaisimme vastapalveluksia. Mutta me tiedämme, että niin pian kuin tulevat köyhälistön luokkaedut kysymykseen, te olette kaikki yhtenä meitä vastassa ja sentähden me emme auta teitä ketään missään asiassa. (Äänekästä naurua.) Lopettakaa keskinäinen tappelunne, seuratkaa edusmies Schybergsonin — eräs tämän eduskunnan järkevimmistä miehistä — neuvoja, ja muodostakaa suuri antisosialistinen puolue, sillä siitä täällä lopuksi tulee kysymys. Tämä suuri tai pikkuinen narrimainen laillisuustaistelu ei lopu, ennenkuin meillä on tullut vedenpaisumus, ja minä toivon, että se vedenpaisumus tulee pian suuren sosiaalidemokraattisen vaalivoiton muodossa. Ja silloin te saatte parempaa keskustelua.(Hyvä, Hyvä!).

Ed. **Renvall:** Minä pyydän saada lausua asiasta, enkä sanella sanoja pöytäkirjaan, enkä myöskään puhua lehtereille, enkä puhua tuulentuvista ja kaiken maailman pahuudesta, vaan siitä, mistä on kysymys. Ja luulen, että sillä tavalla järkevää työtä saadaan tässä eduskunnassa aikaan, eikä sillä tavalla, että joka kerta, kun joku sosialisti esiintyy, hän käyttää pari tuntia tai puolen tunnin tai tunnin ajan puhuakseen meille porvareille meidän viheliäisyydestämme. Me ehkä tunnemme teidän viheliäisyytenne yhtä hyvin. Niistä ei nyt tarvitse puhua. En tahdo myöskään lausua mitään sen esiintymisen johdosta, jota edustaja Lagerlöf täällä ilveillen esitti. Minä pyysin puheenvuoroa oikeastaan selvittääkseni mielipidettäni.

Viime lausunnossani en vastustanut asian lähettämistä valiokuntaan enkä myöskään sitä puoltanut. Mutta nyt pyydän saada ehdottaa, että tämä asia menisi valiokuntaan. Sillä olen huomannut, että huolimatta kaikesta siitä asiallisesta vastauksesta, mikä on annettu näihin syytöksiin, joita tämä anomusehdotus sisältää, kuitenkin on rohjettu asettua sellaiselle nurkkasihteerin kannalle, että tahdotaan kieltää kaikki ja siten todistaa väitteensä. Täällä on annettu asiallinen selitys yhden hallituksen jäsenen kautta, ja kuitenkin on selitetty varsinkin herrojen Gebhardin ja Rapolan kautta, ettei asiassa ole mitään asiallista lausuttu. Näin ollen on parempi, että saadaan asiallinen vastaus valiokunnan kirjoittamana. Tämä minun vaatimukseni on myöskin sopusoinnussa sen toivomuksen kanssa, jonka lausuin eräässä toisessa kokouksessa, kun suomettarelaisen puolueen puolelta luvattiin meille apua laillisuuskysymyksessä. En usko, että meidän ryhmässä on ketään, joka pelkää asiain paljastamista.

Se oli tämän takia, kun pyysin puheenvuoroa. Minun täytyy myös lausua sanani eräästä silmänkääntäjätempusta, jota on yritetty käyttää tässä minun mielestäni kylläkin vakavassa asiassa. Kun täällä muutamat lakimiehet, minä niiden joukossa, olemme koettaneet selittää, että sellaisista asioista, jotka riippuvat vielä viranomaisten päätöksestä, asioista, jotka vielä ovat tuomioistuimissa ratkaisematta, ei sovi anomusta tehdä, niin on suurella paatoksella, vedoten Englannin parlamenttarismiin — ja Jumala tietää mihin —, selitetty, että tämä muka todistaisi puuttuvaa kansanvaltaisuutta. Tätä en ymmärrä. En luule, että se on mikään epäkansanvaltainen periaate, joka on lausuttu meidän perustuslaissamme, hallitusmuodossa, sanoin: „pitäen suurimpana kunnianamme, onnenamme ja hyötynämme olla ja elää vapaina ja itse lakia säätävinä, mutta laille kuuliaisina säätyinä vallitsevan,

mutta lailla sidotun kuninkaan alla". En luule, että tämä periaate on epäkansanvaltainen, päinvastoin se on täysin sopusoinnussa meidän valtiorakenteemme kanssa. Ja yksinomaan vedoten meidän valtiorakenteemme luonteeseen ja vedoten epäämättömiin, oikeudellisesti päteviin todistuskappaleisiin sekä itsevaltiuden että myöskin n. s. vapauden aikakaudelta, olemme asettuneet sille kannalle, että tässä anomuksessa on paljo sellaista, josta eduskunnalla ei ole oikeutta anomuksen kautta kääntyä hallitsijan puoleen. Ja sehän on luonnollista. Anomus ei ole muuta kuin hallitsijalle lausuttu toivomus siitä, että hallitsija ryhtyisi määrättyihin toimenpiteisiin. Mutta eihän se ole kansanvaltaista, että kansan eduskunta menee ja pyytää hallitsijaa ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, joihin hänellä ei ole oikeutta. Onko se kansanvaltaisempi, joka koettaa antaa hallitsijalle oikeuden sekaantua tuomioistuinten tekemisiin, sekaantua asioiden vireillä ollessa vielä viranomaisten tehtäviin, onko tämä kansanvaltaisempi kuin se, joka tahtoo, niinkuin me olemme tahtoneet, saada tämän asian yksinomaan eduskuntaan jäämään, tahtoneet, että jos on joitakin hallituksen toimenpiteitä, joista tahdotaan sitä moittia, tuotakoon moite esille interpellatsioonina. Mutta vaikka kohta olen aivan samalla kannalla kuin edustaja Söderholm siitä, että eduskunta ja perustuslakivaliokunta eivät voi ryhtyä käsittelemään kaikkia niitä asiaita, joita tässä anomusehdotuksessa on, ja vaikka sen ponnet ovat muodottomat ja meidän valtioperiaatteiden vastaisia, niin sittenkin tahdon, että se lähetetään valiokuntaan, koska siinä on jokunen asia, josta eduskunta voi mielipiteensä lausua.

Täällä on myöskin, — minä luulen että sen teki herra Hjelt —, selitetty, että se laittomuus, joka nyt muka on olemassa, eroaa bobrikoffilaisesta laittomuudesta ainoastaan siinä, että bobrikoffilainen laittomuus oli kaikkein tunnustama laittomuudeksi, mutta että nykyinen tapahtuu lain varjon alla. On oikeastaan turha puhua siitä, että kaikki tunnustivat bobrikoffilaisen laittomuuden laittomaksi. Onhan tässä eduskunnassa niitä, jotka ovat selittäneet sekä maallisen että jumalallisen oikeuden kautta oikeaksi alistumisen, laista luopumisen. Onhan täällä eduskunnassa myöskin se, joka takavuosina selitti, että Suomen kansan silloinen tila, sen perustuslaista kiinnipitäminen, oli verrattava kuolleen miehen kanssa naimisissa oloon. Eihän tällaiset lauseet todista, että silloin käsitettiin tätä laittomuutta laittomuudeksi. Herra Hjelt on tahtonut ulottaa hallituksen vastuunalaisuuden sanomalehtikirjoituksiinkin. Mutta eihän nyt toki vielä ruveta

keskustelemaan jokaisesta sanomalehtikirjoituksesta ja vaatimaan hallitusta niistä vastaamaan. Edustaja Virkkusen kanssa minä saan otella perustuslakivaliokunnassa, niin että säästän kaiken sen, mitä minulla on hänelle sanottavaa.

Että oikeus ja laki ovat eri käsitteitä, sen me niin kutsutut porvarit ymmärrämme aivan yhtä hyvin kuin koskaan herrat sosialistit. Ja senpätähden meillä juuri on kansanvaltainen eduskunta, senpätähden kaikilla kansalaisilla on tilaisuus saada äänensä eduskunnassa kuuluviin, jotta laki pääsisi kehittymään kansan oikeustajunnan mukaisesti. Ei täällä tarvitse pitää puheita, jotka tähtäävät yhteiskunnan järjestystä vastaan. Onhan täällä kaikilla Suomen kansalaisilla, jotka ovat päässeet määrättyyn ikään, sama vaikutusvalta näitten lakien muuttamiseen kansan oikeustietoisuutta vastaaviksi. Silloin kun sosiaalidemokraatit ovat saavuttaneet kansan keskuudessa niin suuren suosion, että he ovat kansan enemmistönä, niin suurena enemmistönä, että he voivat perustuslait muuttaa, niin minä luulen, että me, jotka seisomme laillisella kannalla, tulemme kyllä alistumaan ilman vastalausetta niitten lakien alle, joita Suomen laillinen eduskunta silloin hallituksen myötävaikutuksella säätää.

Minä ymmärrän, niinkuin kaikki ovat edustaja Tainion avomielisen lausunnon johdosta päässeet käsittämään, että koko tämä sosialistien jokapäiväinen muitten puolueitten nalkuttaminen ei ole mitään muuta, kuin epäluottamus omaan itsenäisyyteensä. Eihän meidän, porvarien, tarvitse joka puheessa terottaa sitä, että me emme ole sosiaalidemokraatteja emmekä suomettarelaisia emmekä ruotsinmielisiä. Toivon että päästäisiin niin pitkälle, että kukin asiallisten mielipiteitten kautta merkitsisi kantansa eikä niin, että joka ainoa kerta sosialistit lausuvat samat syytökset meitä muita puolueita vastaan.

Ed. **Ahmavaara:** Täällä on kulutettu tämä päivä puhumalla laajoja puheita ei ainoastaan asiasta, joka on esillä, vaan kaikista asioista, jotka taivaan kannen alla voivat tapahtua. En tahdo kajota niihin kaikkiin, sillä se ei kuulu asiaan. Minä puhun vaan asiasta ja siitäkin ainoastaan muutamista kohdista, koska täällä ovat toiset kohdat jo tulleet huomautetuiksi.

Täällä tietysti sopisi vedota hyvinkin paljon viimeisten routavuosien tapahtumiin, jotka vetoamiset eivät taitaisi olla anomuksentekijäin ryhmälle kovin mieluisia, siitä olemme saaneet jo todistuksia tänä päivänä samoinkuin ennenkin.

Mutta en lähde niihin yleensä vetoamaan. Kajoan ainoastaan muutamaan kohtaan, jolla minä luulen osottavani pääasian siitä, kenen on syy siihen että tämä ikävä asia on tullut esille ja että keskustelu tänä päivänä on taas näin laajaksi mennyt asiasta, josta on vuosikausia sanomalehdissä mitä intohimoisimmissa hyökkäyksissä riidelty. Sortovuosien aikana selitettiin sen puolueryhmän puolelta, joka katsoi isänmaan edun vaativan alistumista laittomuuksiin, m. m. sitä että, jos me päästämme vastaanpanomme kautta vieraita kansalaisia meidän hallinto- ja tuomarivirkoihin, niin sitte kuin paremmat ajat koittavat — sillä huomatkaa: toivo paremmista ajoista oli kaikilla puolueilla maassamme — on meidän mahdoton ja vaikea saavuttaa laillisuutta ja laillisia virkamiehiä, jos muukalaiset ovat viroissa. Ja minun täytyy sanoa, että tätä väitettä minä aikanansa kaikkein enimmän uskoin. Monasti ajattelin, että siinä tosiaan näyttää olevan perustusta enemmän kuin kaikilla muilla vastapuolueen väitteillä. Mutta minun täytyy sanoa, että tämäkin väitös ja tuokin luulo on kokonaan pettänyt. Kun tuli se kuuluisa, muistettava vapausviikko, jolloin kansa yhtenä miehenä katkaisi ne orjuuden kahleet, joilla kansamme oli moniksi pitkiksi vuosiksi sidottu, niin silloin menivät nuo muukalaisvirkamiehet maasta niinkuin siivellä pyyhkäistyinä pois. Mutta kutka olivat ne, jotka jäivät laittomiin virkoihin? Ne olivat kotimaiset miehet, häpeä sanoa, ja näitten kotimaisten miesten takia on ollut pakko valtiosäädyillä s. o. maan laillisella eduskunnalla ja hallituksella, laatia erityinen laki, jolla vihdoinkin päästäisiin laittomuudesta erilleen. Tämä tulee Suomen historiassa aina olemaan mustana pilkkuna, puolustettakoon sitä kuinka kauneilla fraaseilla tahansa. Minä väitän, että jos Turun hovioikeus olisi tehnyt niinkuin sen isänmaallinen velvollisuus olisi ollut, että se olisi poistunut vapaaehtoisesti silloin, kun laillinen aika tuli, niin koko tätä ikävää riitaa ei olisi ollut olemassa, katkeroittamassa kansalaisten mieliä. Mutta tuo hovioikeus, nuo herrat, jotka olivat kehuneet ja joitten vieläkin kehutaan tehneen kaiken, pelastaakseen mitä pelastettavissa oli, eivät oman persoonallisen etunsa ja puoluekiihoituksen takia jaksaneet kohota niin paljon yläpuolelle omaa ja puolue-etuansa, että he olisivat omanneet isänmaanrakkautta sen verran, että olisivat luopuneet näistä laittomasti saamistaan viroista vapaaehtoisesti, mikä, niinkuin jo sanoin, olisi ollut heidän velvollisuutensa. Tässä on syy kaikkeen tähän riitaan. Se, joka tämän jälestä väittää, että syy on muka perustuslaillisten, se puhuu vasten totuutta.

Täällä on vakuutettu, että tämä anomus on lähtenyt todellisesta vakaumuksesta, hyvästä tarkoituksesta. Saattaa olla, että se on niin lähtenyt, mutta sen muoto ei todista sitä. Jos tämä anomus olisi lähtenyt todellakin loukatun oikeudentajunnan puolesta, laillisen yhteiskuntajärjestyksen turvaamisen tarkoituksessa, niin siihen ei olisi tarvittu käyttää niin äärettömän raakaa, hävytöntä kieltä kuin siihen on käytetty. Ja se olisi, niinkuin täällä on sanottu. — —

Puhemies: Ajatelkaa sanojanne vähän tarkemmin.

Puhuja: — — — lähtenyt siitä tarkoituksesta, että sillä pitäisi rauhaa ja sopua saavuttaa, niin se olisi todella ollut toisenlainen.

Olisi kajottava yhteen ja toiseen kohtaan siitä, mitä täällä tänäpäivänä on lausuttu, mutta minä jätän niistä suurimman osan pois, koska aika on niin kulunut. Tahdon vaan huomauttaa muutamista seikoista. Täällä ovat useat edustajat tahtoneet lausua muka sen mielipiteen, mikä Suomen maalaiskansassa s. o. heidän valitsijoissaan vallitsee. Se on ollut jotenkin tarpeetonta, sillä me emme ole kukaan väittäneet, etteivät herrojen valitsijamiehet ole samalla kannalla kuin he itse. Senhän jo vaalilakimme olettaa. On siis turhaa tällainen vakuutus. Mutta Suomen koko maalaiskansa ei suinkaan ole samalla kannalla.

Täällä on eräs puhuja sanonut, että joukko kansalaisia pakeni maasta peläten vaaraa, että rohkeimmat riensivät pelastamaan mitä pelastettavissa oli, ja että he voivatkin pelastaa. Minun täytyy sanoa, että nämä kaikki ovat minulle kysymysmerkkejä. Olisin toivonut, että puhuja ensin olisi sanonut, kuka täällä on mennyt pois ja paennut vapaaehtoisesti ja kuka on pelastanut maan laillisuuden. Jos puhuja on niin sokea, että luulee todellakin laittomuuksiin alistumisen tämän pelastamisen aikaansaaneen, niin kyllä hän on liian sokea, sillä kaikkihan tiedämme, millä tavalla laillisuus meille palautettiin. Ei laittomuuksiin alistumisen kautta, vaan miehevällä, pontevalla esiintymisellä se saavutettiin.

Yhtä ja toista minulla olisi sanottavaa myös sosialistipuolueeseen kuuluvain herrojen lausuntojen johdosta, mutta niihin kajoaminen menisi liian pitkälle ja sivuasiaan. Minä vaan valitan sitä, että täällä alituiseen joka ainoassa asiassa tuodaan samoja sosialistien fraaseja ilmi, joita kansalaiskokouksissa olemme kuulleet yllin kyllin, ja etteivät ne ollenkaan eri asioissa muutu muodoltaan, vaan että niitä aivan samanlaisena sovitetaan joka ainoaan asiaan. Ve-

toan, jos siitä apua on, herrojen sosialistien hienotunteisuuteen. Tunnette kai, että olemme kansan valitsemia kuten tekin, ja meitä porvareita on kuitenkin enemmistö. Syytöksenne siis kohdistuvat Suomen kansan enemmistöön. Tämän kansan enemmistöllä, huomatkaa se, ei ole sanojenne mukaan periaatteita eikä mitään moraalia. Minä pyydän, ellei hienotunteisuuteen vetoaminen auta, vedota Valtiopäiväjärjestykseen, ja minä katson, että täällä puheenjohtajan pitäisi turvata edes toisinaan edustajia loukkauksilta.

Niinkuin sanottu, jätän muut seikkaperäiset selvittelyt, koska ne eivät kuulu asiaan. Edustaja Hjeltin väitteisiin on jo vastattu. Tahtoisin kajota ainoastaan siihen kohtaan, jossa hän rehtori Rosendalin asiassa vakuutti senaatin sanoneen hra Rosendalille eläkettä pyytäessä, että tuota virkaa ei voida hänelle enään antaa, koska siihen on toinen laillisesti asetettu. Asia voi kyllä olla niin, kuin edustaja Hjelt sanoi, mutta hänen olisi pitänyt tietää, että virkamiesasetusta, silloin kuin senaatti tätä kirjoitti, ei ollut olemassa ja että asia muuttui jälestäpäin, tuon asetuksen tultua, aivan toiseksi.

Täällä on sanottu, että nykyinen hallitus ei ole kyennyt olemaan puolueeton. En tietysti voi vakuuttaa, että mikään hallitus ylipäänsä maailmassa voisi olla aivan puolueeton, mutta minä väitän, ettei ainakaan ole tuotu mitään todisteita nykyisen hallituksen erinomaisesta puolueellisuudesta, ja siksi kuin sitä ei ole todistettu, pidän nykyistä hallitusta aivan yhtä paljon puolueiden yläpuolella olevana kuin mitä tahansa. Ei nykyään toki ole enään niin pitkälle puolueellisuudessa menty kuin muutama vuosi sitten, että, jos esim. virkaa haki joku henkilö, ei riittänyt, että hän ilmoitti virka-ansionsa, vaan samalla piti olla todistettu, minkä mielinen tuo viranhakija oli. Se oli jo puolueellisuutta vähän liiankin paksussa muodossa.

Edustaja Virkkunen sanoi, että me emme voi tuomita virkamiesten routavuosien aikaista toimintaa, koska olemme itse ottaneet siihen osaa ja koska ne ovat liian lähellä meitä. Mutta sama edustaja pystyi kyllä tuomitsemaan aivan päiväntapahtumia, siis vielä tuoreempia tapahtumia, joissa itse olemme vieläkin enemmän osallisia, ja edustaja Virkkunen erityisesti sukulaisuuden takia oikein persoonallisestikin. Huomautan vaan tämän johdosta, että jos nyt edelliset sortovuodet ovat niin lähellä, ettemme voi niistä tuomiota lausua, niin älkäämme lausuko sitä näistä päivän tapahtumistakaan, jotka ovat vielä lähempänä meitä.

Laillisuudesta on täällä sanottu kaikenlaista tänäpäi-

vänä. Edustaja Virkkunen suvaitsi sanoa, että se on viheliäistä lorua. Tahdon tämän johdosta ainoastaan konstateerata, millä tavalla täällä on laillisuuden harrastusta arvosteltu. Edustaja Arajärvi, jos oikein muistan, puhui, kuinka niille, jotka laittomuusvuosina ovat kärsineet sortoa, on suuria palkintoja tarjottu, luetellen kymmeniä tuhansia. Tahdon tähän vastata, että, jos olisikin luvattu, ei niitä vielä ole annettu. On suuri ero, jos löydätte jonkun kirjan, johon joku yksityinen on pannut mitä lupauksia tahansa, mutta lupausten ja todellisuuden välillä on toki suuri ero. Puhukaa sitte vasta palkitsemisista kuin sellaisia on tapahtunut. Voisin viitata tässä suhteessa tapahtuneisiin tosiasioihin viimeisiltä sortovuosilta, mutta jätän senkin.

Sama puhuja, ellen väärin muista, sanoi, että perustuslailliset pitävät vähän väliä kansasta, kunhan vaan saavat huutaa laillisuutta, ja miten muutamat johtomiehet täällä muita kannustavat. Mutta kuinkahan kansallinen tämä Turun hovioikeuden asia on, josta koko tämä juttu on lähtenyt. Ei se ole sen kansallisempaa, kuin että se koskee kymmentä tai kahtakymmentä virkamiestä, virkamiestä, jotka ovat saaneet lakkautuspalkan ja täyden eläkkeen. Ei ole tämä niin säälittävää eikä niin kansanvaltainen asia, kuin täällä on uskoteltu.

Eräänä edellisenä päivänä eräs arvoisa puhuja sanoi perustuslaillisuuden höristelevän siipiään niinkuin syyskärpäsen, jolla hän kai tarkoitti, että perustuslaillisuus on kuolemaisillaan. Mutta hän unhotti sen luonnonlain, että kärpänen virkoo aina kun kevät tulee ja se on vironnut nyt jo aivan saman ryhmän kotelossa, joka sen luuli kuoliaaksi. Sillä tässä anomuksessa, olkoonpa, että se ei ole tällä kertaa osunut oikeaan, tarkoitetaan kuitenkin pitää kiinni laillisuudesta ja laillisuuden puolesta taistella, ja sille minä annan kunnioituksen, ja toivon että, kun uusi yritys tehdään, se onnistuu paremmin kuin tällä kerralla, sillä äkkinäiselle voi aina tapahtua erehdyksiä. Hyvälle harrastukselle annan kaiken kannatukseni, ja toivon, että tuo syyskärpänen vasta elää talvenkin yli.

On moitittu anomuksen muotoa, sen raakaa kieltä j. n. e., ja syystä kyllä, mutta on sillä sentään hyvätkin puolensa. Jos on etevä kirjailija, kuvastuu kirjassa asianomaisen kirjailijan sieluntila; niin tekee tässäkin. Ja hyvä on, että me tulemme täällä tuntemaan toisiamme. Siinä suhteessa on anomuksella melko suuri merkitys. Kun vielä lisään, että edustaja Lagerlöf suvaitsi aamupäivällä sanoa toisten edustajain puheista, että on „tolitettu", ja että hänen

anomuksessaan on se vika, että se on liian kiltti ja siivo, niin, jos hänen anomusehdotuksensa olisi tullut semmoiseksi kuin hra Lagerlöf olisi sen omien sanojensa mukaan tarkoittanut, niin silloin siitä vasta olisi tullut täydellinen peili tekijästä. Olisin kuitenkin toivonut, ettei edustaja Lagerlöf olisi käyttänyt sellaisia sopimattomia sanoja kuin hän sanoi esim., että „meidän tyttöjen kesken sopii sanoa". Hän unohtaa, että hän ei tällä kertaa ollut tyttöjen keskellä, vaan Suomen eduskunnassa. Eduskunnassa vaadittaisiin hiukan arvokkaampaa kieltä, ja minä toivon, ettei sellaista osaa, jota edustaja Lagerlöf teatterimaisesti näytteli, enää tässä eduskunnassa näyteltäisi. Siinä oli jotain sellaista, jota olisi voinut keskeyttää.

Ed. **Paasivuori** luopui puhevuorostaan.

Ed. **Wuorimaa**: Minua ihmetyttää, miksi tästä asiasta on niin äärettömän paljon puhuttu. Minua ihmetyttää, miksi sen suuren perustuslaillisen hallituksen puolue on niin sitkeästi asettunut vastustamaan tämän anomuksen lähettämistä valiokuntaan. Miksi he ovat niin hiusta halkaisevilla selityksillä koettaneet näyttää toteen, että tämmöinen lähettäminen olisi laiton, vedoten vielä 300 vuotta vanhoihin kuninkaallisiin resolutsiooneihin. Mielestäni olisi heidän kunnian asiansa ollut senjälkeen kuin on tehty anomus, jossa on vakava syytös laittomuudesta hallitusta vastaan esitetty, myötävaikuttaa siihen, että asia tulee selitetyksi paikassa, jossa sitä voidaan selittää, sillä mahdotonta on suurilukuisessa istunnossa perusteellisesti päästä selvyyteen. Juuri tuo sitkeä vastarinta tässä asiassa on synnyttänyt ja synnyttää varmaa epäilystä, kuinka tuon suuren laillisuuspallon kanssa on, jolla takavuosina on täytetty koko maa. Eikö se vaan ole saippuakupla, joka hajoaa, kun siihen kosketellaan. Mutta kuten viimeisistä herrojen Castrénin ja Renvallin lausunnoista huomataan, on tämä asia ehkä heillekin selvinnyt, että elleivät he myötävaikuta siihen, että tämä anomus lähetetään valiokuntaan, he samassa tunnustavat, että heidän tukemansa hallitus on ansainnut ne syytökset, joita anomuksessa on esiintuotu, joten voimme toivoa, että se sinne lähetetään.

Sentähden pyydän sen lisäksi, mitä anomuksessa jo on, esiintuoda vielä muutamia näkökohtia pöytäkirjaan evästykseksi valiokunnalle sen käsitellessä tätä asiaa, näkökohtia, joita ei vielä ole otettu huomioon, mutta jotka kuitenkin ovat herättäneet oikeutettua arvostelua ja oikeutettuja kysymyksiä ympäri maatamme ja kansaamme. Yksi semmoinen asia koskee n. s. Voima-juttua. Aseita tuodaan maahan, sota-aseita

kuletetaan kaupungista kaupunkiin, kuletetaan rannikkolaivoilla, kuletetaan rautateitse täysissä vaunuissa maan halki, kuletetaan viranomaisten tieten, tullivirkamiesten, vieläpä poliisipäällikköjen ei ainoastaan tieten, vaan myötävaikutuksella, kuletetaan niin julkisesti, että passissa oleva poliisi joutuu niitä vastaan ja löytää niitä. Yleisesti niistä puhutaan, ja sanomalehdissä asiaa pohditaan, mutta hallitus vaan ei tiedä mitään. Se torkkuu. Vasta kun meille vieras mies ryhtyy asiaan, herää hallitus. Silloin määrätään tutkinto pidettäväksi. Mutta minkälainen tutkinto! Kun tätä verrataan siihen ripeyteen ja siihen jäntevyyteen, jota hallitus osoitti toista samanlaista aseellista seuraa vastaan, niin nousee kysymys, mitenkä hallituksen suhde tähän asiaan oikeastaan on?

Toinen kysymys, joka myös sietää pohtimista valiokunnassa ja jota pohditaan monessa kohdin maassamme, koskee valtion asettamia lukuisia komiteoita kaikenlaisia asioita varten. On herättänyt huomiota se ilmiö, että hallitus näihin komiteoihin kutsuu pääasiallisesti tai melkein kokonaan jäsenet yksinään siitä pienestä ryhmästä, joka on hallituspuolueena. Ainoastaan poikkeustapauksissa, niinkuin vahingossa, kutsutaan niihin jäseniä muista ryhmistä. Tämä näyttää siltä kuin tässä olisi puolueellisuutta, ja oikealta laillisella hallitukselta maassa vaaditaan, että sen täytyy puolueellisuutta katsomatta toimia. Sitten on herättänyt huomiota, että komiteain työt tulevat maksamaan maalle suunnattoman paljon. On komiteoita, jotka tekevät joukkomatkustuksia ympäri maan, saadakseen muutamia yksinkertaisia tietoja, joita helposti olisi voitu saada yksinkertaisella kirjeenvaihdolla.

Virkamieskysymystä en tahdo enään tässä ottaa puheeksi. Siitä on jo kyllin puhuttu. Tahdon kuitenkin mainita yhtä kohtaa siinä, nim. asian taloudellista puolta. Kuinka äärettömän paljon hukataan Suomen kansan varoja, kun hallitus asettaa lakkautuspalkalle nuoria, täysissä voimissa olevia virkamiehiä, joille ei anneta mitään muutakaan virkaa, vaan heitä pidetään ikäänkuin kunniattomia ihmisiä, vaikka heillä on kunnia istua Suomen kansan eduskunnassa. Tämä on asia, joka myös sietää tulla huomioon otetuksi, varsinkin kun nämät samat virkamiehet ovat tyytymättömiä eläkkeisiin ja siihen tilaan, johon he ovat asetetut. He pyrkivät kansansa palvelukseen ja tahtovat sen kautta vapauttaa kansansa tuosta turhasta menosta.

Täällä on jo lehtori Hämäläisen asiasta puhuttu. Mutta siinä on vielä huomattava yksi kohta, josta hallituksenkin

edustaja kaikessa hiljaisuudessa luiskahti. Lehtori Hämäläinen,kun hänen edeltäjänsä virassa tuli maahan takaisin, tarjosi virkansa vapaaehtoisesti hänelle takaisin, mutta tämäpä ei tahtonutkaan ottaa sitä vastaan, koska hän kernaammin tahtoi vetäytyä vielä täysissä voimissa ollen ja nuorena mukavaan laiskan elämään ja täydelle eläkkeelle. Hän siis kieltäytyi virasta. Kun hän sitten oli laillisessa järjestyksessä pyytänyt virkaeroa ja eläkettä ja saanut sen, niin silloin vasta lehtori Hämäläinen sai valtakirjan. Kuitenkin hänet näin laillisesti virkaansa asetettuna pantiin pois virastaan ja siis vastoin poikkeuslainkin määräyksiä.

Lopuksi en voi itseltäni kieltää tilaisuutta lausua muutamaa sanaa sen johdosta, mitä edustaja Ahmavaara täällä koreissa fraaseissa puhui Turun hovioikeudesta, että siellä olisivat alkaneet muka hyvät ja suloiset olot, jos hovioikeuden jäsenet olisivat kauniisti vetäytyneet pois viroistaan. Tämä nyt on paljaita fraaseja . Sillä niin tekivät Viipurin hovioikeuden jäsenet, mutta kuitenkaan siellä ei ole mitään suloista rauhaa syntynyt.

Vihdoin muutama sana myäs herroille sosialisteille. Muutamat sosialistien edustajat ovat ottaneet esiintyäkseen suurina siveyden saarnaajina muille puolueille. He ovat asettuneet korkeille ratsuilleen, yleenkatseellisesti katsoen alas meidän porvariraukkojen puoleen (Sosialistien puolelta: Hyvä!). He ovat niinkuin poikaset, joiden parta ei tahdo kasvaa ja jotka pelkäävät, että heitä yhä vaan pidetään alaikäisinä poikasina, että heitä ei kohdella niinkuin miehiä. He pelkäävät, että julmat suomettarelaiset tulevat ja valloittavat heidät ja pistävät heidät taskuunsa. Siksi he joka paikassa vaanivat, että heitä kositaan ja ongitaan. Hyvät herrat sosialistit! Teillä ei vielä ole mitään syytä pröystäillä. Te olette vielä lapsenkengissä. Te ette vielä ole olleet missään edesvastuunalaisessa toimessa tässä maassa ja ne muutamat toimet, joissa olette olleet, eivät ansaitse pröystäilemistä. Me muistamme hyvästi kuuluisan soppa-juttunne Bobrikoffin ajoilta, me muistamme myös surkean senaattoridraamanne. Ja paljon muutakin muistamme, mutta olkoon tällä kertaa mainitsematta. Odottakaamme siksi, kun kerran jotain kykenette tässä maassa toimimaan Nyt on parasta, että käännätte moraalisaarnanne omaan ryhmäänne, siellä sitä paremmin kaivataan ja annatte muitten ryhmäin olla rauhassa.

Ed. **Snellman:** Tätä 10 tuntia keskustelunalaisena ollutta anomusehdotusta ei minun ymmärtääkseni ole sen ryhmän puolelta, joka sortovuosina maata ja kansaa hallitsi, teh-

tykään minään varsinaisena, todellisena anomusehdotuksena. Kun ottaa huomioon sen sisällön ja muodon, on se ymmärtääkseni tehty siinä tarkoituksessa, että sillä saataisiin poistetuksi ja peitetyksi ne suomettarelaisen puolueen oikeuskäsitteiden loukkaukset, joihin se sortovuosina kansaamme hallitessaan teki itsensä syypääksi. Nähtävästi sillä koetetaan saada herätetyksi se usko, että nykyinen hallitus myöskin olisi rikkonut lakia ja oikeutta, kuten sen ryhmän kannattama silloinen hallitus, johon anomuksentekijät kuuluvat. Sanotun ryhmän puolelta on tässä eduskunnassa jo useasti sanottu, kuin myöskin puolueen sanomalehdissä usein kirjoitettu, että silloin oli pakkotila, ja sellaisena aikana tällainen hallitustapa oli maamme ja kansamme onneksi. Mutta tässä nyt mielipiteet monessa kohden suuresti eroavat toisistaan. Monessa suhteessa on mitä suurimmassa määrässä hyötypolitiikka ilmaantunut siltä taholta. Pakkotila olisi silloin ollut jossain määrin ymmärrettävissä, jos silloin, kun lailliset olot arm. manifestin kautta marraskuun 4 p:ltä 1905 palautettiin, laittomasti nimitetyt virkamiehet Turun hovioikeuden herratkin olisivat luopuneet viroistaan ja jättäneet virkapaikkansa laillisesti täytettäviksi. Mutta näin ei ole käynyt. On vaan tahdottu laittomuutta tunnustaa ja tehdä lailliseksi. Tätä aatetta on sen ryhmän sanomalehdissä useasti tuotu esiin ja mitä voimakkaimmin viime valtiopäivilläkin silloin, kun virkamies-asia oli talonpoikaissäädyssä käsiteltävänä. Ja silloin erittäinkin pappissäädyssä tehtiin suoranaisia uhkauksia ja viittauksia siihen taisteluun, mihin tämä merkillinen anomusehdotus perustuu ja on nyt johtanut. Siis lainkunnioituksen alentumisen syyt ovat kotoisin siitä ryhmästä, mistä tämä merkillinen anomusehdotuskin.

Kun siinä hallitussuunnassa ei tunnustettu maan lakia ja oikeutta päteviksi, kun m. m. tahdotaan tukea laittomattomasti nimitettyjä virkamiehiä ja niitä, jotka suorastaan lakia ja oikeutta polkivat, niin kansa ei luottanut siihen, että nämä virkamiehet, ylemmät ja alemmat tuomarit, jotka eivät ennen noudattaneet lakia eivätkä anna sille tunnustusta, oikein jakaisivat kansalle lakia ja oikeutta.

Nämä ajatukset tunnen kansanmiehenä aivan toisella tavalla kuin edustaja Antila y. m. suomettarelaisen ryhmän edustajat, jotka ovat vedonneet kansan luottamukseen, vaikka tätä periaatetta en itse asiassa kannata, sillä kaikkihan olemme kansan valitsemia. Tunnen oloja Savossa ja vähän muissakin maamme osissa, ja tiedän, että useat kansalaiskokoukset ovat lähettäneet Turun hovioikeudelle kirjeitä ja

sähkösanomia, jotka vaativat heitä eroamaan viroistaan, jotta laillisuus tässä korkeassa tuomioistuimessa saataisiin palautetuksi ja ettei siinä enää jatkettaisi lain ja oikeuskäsitteiden hämmennystä.

Muuten suomettarelais-puolueen pää-äänenkannattajassa on siitä osasta maata, josta minä olen, ollut kirjoituksia, joissa sanotaan, että se maanosa on tyyten kehittymätön ja takapajulla oleva seutu. Voi olla niin; ainakin myönnän täydellisesti, että se oppi, mitä siltä puolen on kauan aikaa lietsottu ja jota tänäkin päivänä on eduskunnassa lietsottu, ei ole ainakaan siellä voimakkaasti pystynyt alaa voittamaan. Siis voimme vielä siitä kehityksestä ja edistyksestä, jota esim. tässä anomusehdotuksessa tarkoitetaan, pysyä ja olla vielä kauan aikaa jälellä.

Edustaja Lagerlöf lausui m. m.: aijotaanko ja kuinka kuinka kauan aijotaan rehellisten miesten vainoomista jatkaa. En tahdo epäillä näiden miesten rehellisyyttä, joita otaksutaan vainottavan, vaan kuitenkin olen eri mieltä tavasta, jolla moni silloinen virkamies täytti tehtävänsä ja rehellisyytensä maan ja kansan palveluksessa lakia ja oikeutta kohtaan.

Sen jälkeen kun senaattori Nybergh on antanut asiallisen ja arvokkaan selityksen tämän anomusehdotuksen johdosta, minä puolestani kannatan anomusehdotuksen hylkäämistä suoraan valiokuntaan lähettämättä ja myöskin syystä siitäkin, että eduskunnan ei enää tarvitsisi uudelleen tämän arvottoman anomusehdotuksen johdosta toista päivää menettää, sitten kun se valiokunnasta palaisi. Kaikkihan tiedämme, että eduskunnalla on paljoa tärkeämpiä tehtäviä ja velvollisuuksia kuin tämän ja viime lauantain käsittelyt, jotka on viritetty suomettarelaisen puolueen taholta.

Muuten nuo halpamaiset, yksityisten persoonain kimppuun samalta taholta tehdyt hyökkäykset antavat nekin todistuksen ja kuvauksen siitä, että anomusehdotus on sen arvoinen kuin itse nuo hyökkäyksetkin, jotka luonnollisesti jäävät omaan arvoonsa, sillä luultavasti koko anomusehdotus tulee tykkänään hyljätyksi ja samassa ne alhaiset persoonalliset hyökkäykset, joista olen maininnut.

Ed. **Lagerlöf:** En ollut aikonut enään käyttää puheenvuoroa tässä asiassa, mutta olen siihen pakotettu täydellisyyden vuoksi, varsinkin jos ei tätä asiaa nyt lykättäisi valiokuntaan, niinkuin täällä on uhattu.

Senaattori Nyberghin esitys asiasta on saanut tarpeellisen valaistuksen, varsinkin herrojen Lauri Ingmanin, Hjeltin

ja Virkkusen lausunnoista. Asiassa on yksi seikka, jonka herra Hjelt on maininnut, ja jonka suhteen voi huomata, että senaattori Nybergh sen kokonaan kiersi. Hovioikeus on nimittäin muutamissa virkanimitysasioissa nimenomaan julistanut, että erotetut hakijat ovat olleet kilpailijoitansa virkaansioiltaan etevämmät, mutta kumminkin syrjäyttänyt heidät entisen palveluksensa vuoksi. Herra senaattori ei suvainnut ilmaista käsitystään tässä asiassa. Hän kyllä huomautti, että hovioikeuksilla täytyy olla jonkun verran itsehallinto-oikeutta virkanimityksissä, vaan ei tuonut esille käsitystänsä itse asian oikeudellisesta puolesta eikä siitäkään, eikö hovioikeus tuota autonomiaakin käyttäessään ole velvollinen noudattamaan lakia, ja eikö hallituksen velvollisuus ole pitää silmällä, että niin tapahtuu.

Että lainsäätäjällä on ollut toinen käsitys kuin hovioikeudella, käy tarpeellisesti selville viime valtiopäiväin asiakirjoista. Ei liene kiellettävissä, että poikkeuslakia säädettäessä se käsityskanta, joka oli erotettaville virkamiehille vähimmän suotuisa, tuli paraiten esiin herrojen Antti Mikkolan, Heikki Renvallin, K. V. Koskelinin ja Oskari Nissisen vastalauseessa. Mutta tässäkin vastalauseessa myönnetään selvillä sanoilla, että erotettavat ovat oikeutetut vastaisten virkojen ja eläkkeiden saamista varten lukemaan hyväksensä „laittomasti" saavuttamansa virkavuodet. Saman käsityskannan ilmaisi herra Hermanson vastalauseessaan. Hän sanoi suoraan: „Tuskin tarvinnee sanoa, että virkamies, joka eroaa tämän lain nojalla, on esteetön hakemaan samanlaisia virkoja". Kun valiokunnan mietintö oli vielä paljoa lievemmällä kannalla virkamiehiin nähden kuin herrojen Mikkolan ynnä muiden vastalause, ei jää tilaa epäilyksille siitä, mikä oli lainsäätäjän tarkoitus erotettavien virkaylennysoikeuteen nähden.

Sen aukon, joka jäi senaattori Nyberghin lausuntoon tässä suhteessa, on herra Castrén hyväntahtoisesti täyttänyt. Hän on tässä proklameerannut, että erotettujen virkamiesten kansalaiskunto voidaan heiltä riistää, koska heidän virheensä ja rikoksensa on „yleisesti tunnettu", on „notoorinen". Minä tahtoisin tietää, mikä herra Castrénin mielipide olisi, jos häntä yritettäisiin tuomitsemaan sen nojalla, mitä h ä n e s t ä suvaittaisiin katsoa „notooriseksi".

Mitä muuten tulee siihen suureen huomaavaisuuteen, jota herra Castrén on minulle pitkin päivää osoittanut, ei siitä maksa vaivaa paljon puhua. En olisi koko hänen — sanoisinko — sirkusnumeroihinsa kajonnut, ellei hän olisi minun suuhuni pannut sitä sitaattia, että minä olin vaalikokouksessa

valitsijoille lausunut, että pidän helmikuun manifestia pätevänä lakina ja että perustuslaeissamme on tinkimisen varaa. Tämä ei ole totta. Sitä on kyllä sanomalehdissä kerrottu, mutta se on valhe. Jos ei tässä suhteessa luotettaisi minun totuudenrakkauteeni, niin luotettakoon ainakin siihen, että minä en olisi ollut niin tyhmä, että sen olisin vaalikokouksessa sanonut.

Ed. **Erkko**: Se anomus, jonka valiokuntaan lähettäminen näyttää antavan meille koko vuorokauden työn, ei itse asiassa sisällä mitään uutta, ainakaan mitään sellaista uutta, jota ei olisi sanomalehdissä, sen puolueen lehdissä, joka on tämän anomuksen takana, jo aikaisemmin käsitelty. Ja kun myöskin toiselta taholta on näitä samoja mielipiteitä sanomalehdissä jo vastustettu, niitä vastaan taisteltu, niin on minun mielestäni koko tämän päivän keskustelu ollut aivan hyödytön ja tarpeeton. Asia olisi voitu suoraan, paljon vähemmällä, lähettää valiokuntaan, vaikka ilman keskustelua.

Minun mielipiteeni on nimittäin se, että anomusehdotus on lähetettävä valiokuntaan. Minusta on tärkeätä, että saadaan niistä asioista, joita se käsittelee, täysi selvyys, jotta nähdään, minkä verran syytöksissä on perää, minkä verran liioiteltua, minkä verran suorastaan vääristelyä.

Me olemme täällä aamupäivällä saaneet kuulla hallituksen edustajan selityksen näistä asioista. Mutta niinkuin on näkynyt keskustelusta, se ei ole tyydyttänyt sitä ryhmää, joka on anomuksen tehnyt. Mutta kun hallituksen edustaja samalla ilmoitti, että hallitus on valmis antamaan kaikki mahdolliset lisätiedot anomusta käsittelevälle valiokunnalle, niin on mielestäni täysi syy, että ehdotus sinne lähetetään ja joutuu perinpohjaisen käsittelyn alaiseksi.

Ed. **Mikkola**: Täällä on jo hallituksen puolelta aamulla sekä tämän päivän pitkän keskustelun kuluessa tuotu esille paljon todistuksia niiden väitteiden perättömyydestä, joita tässä anomuksessa on tehty, ja ruveta esittämään lisätodistuksia niiden varalle, jotka täällä ovat vakuuttaneet olevansa vieläkin alkuperäisellä kannallaan, ei maksane vaivaa, sillä heillä epäilemättä on ja tulee olemaan parantumattoman esteet. Pyydän ainoastaan lyhyesti viitata muutamiin, kaikille tunnettuihin tosiasioihin ja niiden valossa aivan lyhyesti tarkastaa tätä anomusta.

Että tämä n. s. anomus on provokatoorinen, sen osoittaa sen muoto ja sisällys. Sen perustelut eivät ole missään suhteessa siihen ponteen, johon anomus päättyy.

Täällä on tänään jo viitattu siihen taisteluun elämästä

ja kuolemasta, jota suuren kansan eduskunta itäisessä naapurimaassamme paraillaan taistelee kansan oikeuksien ja oman olemassaolonsa puolesta. On lausuttu myös, että mahdollisesti tämä taistelu jo on ratkaistu ja ratkaistu niiden periaatteiden tappiolla, jotka ainoastaan takaavat kansalle vapauden ja sen oikeuksien loukkaamattomuuden. Täällä ei liene ainoatakaan, joka ei täysin käsittäisi, mitä tämä taistelu merkitsee myöskin meidän maallemme ja meidän vastaisuudellemme. Täällä ei voine olla niitä, jotka eivät käsittäisi, että sama taistelu lain ja kansan oikeuksien pyhänä pitämisestä, joka ulkonaisesti päättyi marraskuun suurlakkoon 1905, vieläkin voi uudistua. Ovathan ne olleet samat voimat ja vaikuttimet, jotka 7 pitkän vuoden kuluessa polkivat meidän oikeuksiamme, jotka nyt taas naapurimaassamme näyttävät virkoavan saattaakseen kukaties olot taas siihen tilaan, jossa ne olivat ennen vuotta 1905. Mutta tätä uhkaavaa mahdollisuutta muistamatta ja unhoittaen sortovuosien surullisen ja rikkaan kokemuksen täällä vieläkin rohjetaan puolustaa menettelytapaa ja niitä tuomareita, jotka surkeasti rikkoivat tuomarivalansa ja tuomitsevat, ei Jumalan ja Suomen lain laillisten sääntöjen, vaan laittomien mahtikäskyjen mukaan. Muun muassa Turun hovioikeuden laittomat tuomarit rikkoivat sen säännön, jota kansan täytyy vaatia ensimäiseksi ja viimeiseksi jokaisen tuomarin noudattamaan, nim. että tuomarin tulee tuomita ainoastaan voimassa olevan lain, eikä oman mielensä tai vielä vähemmin ulkoa tulevan käskyn tai pakotuksen mukaan. Jos tätä ei noudateta, jos katsotaan kansalaiskuntoa omistavaksi tuomari sellainen, joka vastoin parempaa tietoaan ja tätä yksinkertaisinta oikeudentunnon vaatimusta syrjäyttää lain — ja luonnollisesti on valmis tekemään sen taas, jos samantapaiset olot uudestaan ilmestyvät, — niin mitä todellakaan kannattaa meidän täällä laatia lakeja, mitä kannattaa tehdä täällä lainsäädäntötyötä, johon kansa panee niin suuria toiveita, jos tuomarin istuimella istuvat miehet, jotka syrjästä tulevien käskyjen mukaan tuomitsevat toisin kuin laki säätää? Mitä merkitystä on silloin laillla, olipa se miten hyvä tahansa? Minä pyydän, että eduskunta pitää mielessään myöskin tämän asian, kun se käsittelee anomusta, jossa valitetaan muka vääryyksiä ja syrjäytyksiä niitä lain ja tuomarinvalansa rikkoneita tuomareita kohtaan, joiden puolesta suomettarelaiset täällä ovat tänään provokatoorisen anomuksensa herättäneet ja sitä puolustaneet.

Minä puolestani luulen uskaltavani olla varma siitä, että jos täällä uusi sortoaika ennemmin tai myöhemmin taas al-

kaa, meidän kansamme ei halua nähdä tuomioistuimissaan miehiä, jotka taas ovat valmiit alistumaan mahtikäskyjen alle ja virassa pysyäkseen syrjäyttämään lait ja asetukset, jotka eduskunta täällä laatii ja joiden noudattamista sen täytyy vaatia myös tuomioistuimissa. Olen varma siitä, että tämän eduskunnan suuri enemmistö ei voi hyväksyä sellaista „vanhurskaan tuomarin henkeä", joka on valmis heittämään lain ja oikeuden penkin alle ja tuomitsemaan niiden komennon mukaan, jotka tahtovat hävittää lakimme, kansallisen ja valtiollisen olemassaolomme. Minä en puolestani voi näille laittomille ja väärille tuomareille tunnustaa täyttä kansalaiskuntoa, perustuslain käsittämässä merkityksessä.

Minä yhdyn myöskin siihen käsitykseen, että on menty aivan liian pitkälle, kun tämäntapaista „vanhurskaan tuomarin henkeä" on ruvettu ylläpitämään runsailla eläkkeillä Suomen kansan hiellä ja verellä kokoamista varoista.

Ed. **Kivilinna**: Tämän kysymyksessä olevan asian käsittely on näyttänyt, että on käynyt suunnilleen niin, kuin saattoi edeltäkäsin arvata. Täältä eduskunnan oikealta puolelta on vedetty esille se vanha, kulunut laillisuuden fonograafi, pikkuisen sitä ehkä paikattu, käännetty rulla alulle ja pantu se soimaan pääasiassa edustaja Castrénin ja nyt viimeksi edustaja Mikkolan suun kautta. Minä vaan pelkään pahasti, että jos sitä useampia kertoja yritetään soittaa, niin saavat herrat patenttilaillisuuden ajajat soitella sitä omassa tuttavallisessa keskuudessaan seinille ja tyhjille pulpeteille ja mahdollisesti myöskin lehtereille. Se siitä, se ei enempää kaipaa.

En myöskään halua kajota niihin lainopillisiin viisasteluihin, joilla aikaisemmin päivällä on äärimmäiseltä oikeistolta meitä syötetty. Voin jättää oikeiston tähän, se on käsittääkseni tässä asiassa auttamaton.

Eduskunnan vasemmiston taholta on asiaa käsitelty tavalla, joka ainakin alussa näytti takaavan toisenlaista käsitystä. Minä luulen voivani sanoa, että paljon enemmän olen nauttinut esim. edustaja Sirolan puheesta, joka kieltämättä sisälsi monta tervettä totuutta, kuin niistä väljähtyneistä annoksista, joita oikeistolta on tarjottu. Mutta näissä keskusteluissa on sittenkin kuulunut eräs verrattain tuttu, mutta kumminkin ikävä sivuääni ja edustaja Tainio varsinkin on pannut sille painoa. On viitattu siihen, että tässä muka olisi kysymys ainoastaan muutamien herrojen leivästä ja vallasta. Voisin tähän yksinkertaisesti sanoa, ettei tässä ole kysymys muutamien herrojen leivästä, sillä kyllä näillä herroilla,

joista tässä olemme puhuneet, on leipänsä muutenkin taattu. Ei meidän olisi sentähden tarvinnut tällaista juttua nostaa. Voisin sanoa vain lyhyesti, että me tahdomme, että näidenkin herrojen pitää tehdä työtä leipänsä edestä ja hyödyttää kansaa.

Mutta on tässä kysymys jostakin muustakin vielä. Minä tahdon puhua tässä asiassa suoraan. En laula sellaisia sireenilauluja, enkä tee sellaisia kosinta-tarjouksia, joita edustaja Bäck on katsonut täällä sopivaksi tehdä. Minä luulen nimittäin tuntevani toverit täällä vasemmalla siksi hyvin, ettei se maksaisi edes vaivaa, jos minä katsoisinkin sen arvolleni sopivaksi. Minä tahdon tässä asiassa asettua rehellisen vastustajan kannalle ja jos herrat sosiaalidemokraatit itse ylimalkaan koskaan asettuvat tälle kannalle, saanevat he luottaa siihen, että minä puhun rehellisestä mielestä.

Tässä on yksinkertaisesti kysymys siitä, asetetaanko ja tahdotaanko asettaa minkäänlaisia sulkuja sille usein hykinkin mielivaltaiselle menettelylle, jolla meidän nykyisen hallituksen puolelta, ja etupäässä hallituspuolueen äärimmäisen osan, ruotsikkojen puolelta tiettävästi nykyään käyttämällä lain muotoja, lain varjon alla ja vieläpä polkemalla lain kirjaintakin koetetaan paaluttaa ruotsalaisen virkamiesryhmän asemaa kautta maamme kaikkien virastojen. Se on ainakin minun käsittääkseni ydin tässä kysymyksessä ja minä luulen, että se käsitys on verrattain yleinen ja määräävä siinä osassa kansaamme, joka minutkin tänne on valtuuttanut. Ei suinkaan ole yhdentekevää, minkälainen virkamiehistö kansalla on. Siinä suhteessa minä täydellisesti voin yhtyä edustaja Sirolan lausuntoon. Ja siitä nyt on kysymys. Voin sitäpaitse varsin hyvin ja täydessä sydämestä yhtyä herra Sirolan lausuntoon siinä, että kansalta suureksi osaksi on mennyt luottamus nykyisiin virkamiehiin ja virastojen puolueettomuuteen, vieläpä nykyisten tuomioistuintenkin puolueettomuuteen. Myönnän mielelläni ja tiedän sen, että lain varjon alla tosiasiallisesti harjoitetaan paljon sellaista, mikä itse asiassa on laittomuutta. Täällä on vedetty esimerkeiksi sellaiset tapaukset kuin Laukon häädöt ja paljon muuta. Ne ovat minun mielestäni kylläkin kuvaavia esimerkkejä ja minulla puolestani ei suinkaan ole mitään sitä vastaan, että valiokunta, jos tämä asia sinne lykätään, ottaa harkittavakseen tämänkin puolen kysymyksestä ja samoin ne puolet, jotka edustaja Tainio on vetänyt esille. Ei minulla ole sellaista ahdasta käsitystä valiokunnan toimintavallasta, että sen pitäisi rajoittua ainoastaan siihen, mitä ponsissa sanotaan. Koettakoon kernaasti valiokunta keksiä sellaisen muodon, että nä-

mätkin asiat voitaisiin järjestää. Minä olen varsin tyytyväinen, jos se sen löytää, sillä minä panen arvoa myöskin muodolle, koska on aivan selvä asia, että jos muodot laimiinlyödään, niin se jos mikään antaa tilaa kaikenlaiselle vallattomuudelle.

Mitenkä voidaan saada aikaan parannuksia sellaisissa oloissa, joihin meidän virkakuntamme tosiasiallisesti on joutunut? Täältä vasemmistosta vastataan minulle ehkä: siihen tuo avun ainoastaan n. s. vallankumous, mullistus. Sen ryhmän keskuudessa, johon minulla on kunnia kuulua, on toisenlainen käsitys. Me uskomme, että asteettaisten parannusten avulla, ryhtymällä sellaisiin toimeenpiteisiin, joihin kulloinkin on mahdollisuus, voidaan saada parannuksia aikaan. Mutta se on varma, ettei sellaisesta parannuksesta meidän virkamiesoloissamme tule koskaan kerrassaan mitään, niin kauan kuin meidän ruotsikkoylimyksemme saavat tähänastisella tavallaan mellastaa. Sellainen asiantila voi kyllä viedä mullistuksiin ja kaikkiin niihin vaaroihin, joita sellainen tuo mukanaan. Sitäkö tahdotaan, siihenkö tahdotaan päästä vai tahdotaanko tekemällä, mitä tehdä voi, panna jonkunlaisia sulkuja sille mielivallalle ja sille järjestelmälle, jota tällä alalla on alettu harjoittaa? Siitä asiasta tässä nyt on kysymys. Me olemme vastustajia, me tulemme seisomaan vastakkain monessa tärkeässäkin asiassa. Se on totta, enkä minä sitä kiellä, mutta toiselta puolen on myöskin totta, että meillä on tai ainakin pitäisi olla, jos tahdomme periaatteillemme uskollisina pysyä, paljon yhteistäkin ja minä puolestani tahtoisin rehellisesti asettua sille kannalle, että tehdään yhteistyötä, niin kauan kuin yhteismaata kestää, tehdään sitä niin kauan rehellisesti ja kun se sitten loppuu, niin tapellaan yhtä rehellisesti. Niinkuin sanoin, siitä on nyt kysymys, tahtovatko sosiaalidemokraatit asettua tälle kannalle, vai tahtovatko he asettua tässä asiassa kielteiselle kannalle estämään minkäänlaisten sulkujen asettamista sille mielivallalle, josta mainitsin, tahtovatko he tehdä niin mahdollisesti pelosta, että he silloin joutuvat yhteistyöhön porvarillisten kanssa, vieläpä niin vaarallisen porvariryhmän kanssa kuin me n. k. suomettarelaiset olemme.

En minä tahdo tovereita täällä vasemmalla houkutella mihinkään, en tahdo pyytää heiltä mitään, tehkööt kernaasti niin, kuin katsovat parhaaksi, mutta minusta on sanottava suoraan, kuinka asia on. Taktilliselta kannalta, puoluenäkökannalta, jos sille asetutaan, saattaisi olla ja on varmasti paljon parempi, että toverit täällä vasemmalla asettuvat meitä vastaan tässä asiassa, sillä en minä ainakaan heitä erityisesti

onnittele siitä, että he sen kautta tulevat kaiken kansan edessä esiintymään ruotsikkoylimysten puolustajina. Jos minä siis asettuisin tällaiselle kannalle, niin minun tehtäväni olisi ärsyttää teitä hylkäämään tämä anomus, mutta sille kannalle minä en tahdo asettua. Minä tahdon tässä ottaa punnitakseni paraan vakaumukseni mukaan, mitä tässäkin asiassa olisi tehtävä silmällä pitäen koko kansan etua, silmällä pitäen sitä näkökantaa, että meidän virkamiesolomme ja se henki, joka niissä vallitsee, saataisiin kääntymään toiselle taholle, toiselle suunnalle. En minä käsittääksni tässä aja minkään erityisen puolueen asiaa. Minä tahdon vaan ja meidän ryhmämme tahtoo tehdä lopun siitä mielivallasta, jota tähän saakka on käytetty. Me tahdomme vaan yksinkertaisesti taata, mikäli se tämän anomuksen kautta on saavutettavissa, kaikille aineksille, jotka pystyvät kansaansa palvelemaan, pääsyn sen palvelukseen. Tästä nyt on kysymys eli siitä, tahtovatko sosiaalidemokraatit asettua rehellisten parannusten kannalle, vai tahtovatko he puoluetaktillisista syistä asettua niitä vastaan vai ehkä luovia siinä välissä, niinkuin he niin erinomaisen hyvin osaavat. Se on asian ydin, se on alaston totuus, jos tässä, asiassa oikein suoraa suomea puhutaan. Tulkoon se nyt kerran sanotuksi, mutta niille, jotka eivät kerrasta sitä ymmärrä, niille en kyllä minä ainakaan rupea toista kertaa selittämään.

Ed. **Pajari**: Mitä esillä olevan anomuksen puolesta voidaan sanoa, siitä on jo paljon puhuttu. Minä en ole pyytänyt puhevuoroa kerratakseni, mitä muut ovat puhuneet, mutta kun täällä on viitattu kansaan, sen pohjakerroksien oikeuskäsitteiden himmentymiseen, joka on muka suomettarelaisten syy, niin sitä kohtaa kansan pohjakerroksiin kuuluvana en voi vaitiololla sivuuttaa. Näkevin silmin ei voi olla näkemättä eikä kuulevin korvin kuulematta sitä, että oikeuskäsitteet kansassa ovat, joskaan eivät aivan sekaisin, niin kuitenkin suuresti järkytetyt. Mutta ketkä tässä suhteessa ovat olleet tekijöinä? Ketkä ovat tehneet luvattomasta luvallisen noina surkeina sorto-aikoina? Ketkä historiallisen suuren näyttämön esiripun laskettua ja laillisten olojen palattua ovat jääneet ja tahtoneet jättää kansankin sille luonnottomalle oikeuskannalle, johon he pahana päivänä olivat toivonsa ankkurin laskeneet? Ketkä ne vielä tänäpäivänä ihailevat ja opettavat kansaa ihailemaan niitä kuvia, jotka muistuttavat Jumalan käskyjen julmasta rikkomisesta? Ketkä ovat olemattomia mustausjuttuja omista kansalaisistaan ulkomaan lehdissä levitelleet ja senkin jälkeen kuin nämä jutut ovat, ei

ainoastaan vääriksi väitetyt, mutta oikeudettomiksikin todistetut, senkin jälkeen ovat erityisjulkaisuna niitä vaalien aikana kansan keskuuteen levittäneet? Ketkä ne olivat ne ritarit, ne laillisuusritarit, jotka takavuosina mielten kuohun korkeimmillaan ollessa kruunauttivat itsensä marttyyriseppeleellä luottaen laki- ja oikeus-arkkuun ja sen tyhjennyttyä tulivat ja ottivat kansan kukkarosta niitä tuhansia, joilla kruunausaikana ylpeilivät? Ketkä ne olivat ne, jotka laativat järjestelmällisen vainoomis-opin järjestetyssä puoluekokouksessansa ja ovat sitä ohjesääntöänsä, kansalaiskatkismustansa, johdonmukaisesti noudattaneet, ja noudattaneet aina tähän päivään asti? Ketkä ne ovat ottaneet tunnukseksensa nuo kummat ja kaameat sanat: „Kosto jalostaa?" Ja ketkä ne vihdoin ovat ne, jotka asianajo-tempuilla ja lain varjolla ovat sotkeneet ja tänä päivänä sotkevat laillisten aikojen laittomuutta samaan tilaan kuin olot ja tapaukset olivat sinä aikana, jolloin lakia ei ollut ja joissa oloissa toimivien täytyi pakosta tyytyä vain huolehtimaan siitä, mitenkä väistettäisiin kaikkein pahinta, joka oli kaiken kotoisen virka- ja oikeushoidon kadottaminen? Jos noihin kysymyksiin voidaan vastata: Ne olivat suomettarelaiset, niin silloin ei meillä ole mitään puolustusta. Silloin me tosiaankin saamme käydä tomuun ja tuhkaan ja ottaa itsellemme sen katumuskuurin, jota herra Castrén viime lauantaina meille suositteli. Mutta nyt ei onneksi ole asianlaita niin, vaan pikemmin päinvastoin. Se oikeuskäsitteiden höltyminen, jota kansassamme huomataan, se on valitettavaa ja meidän velvollisuutemme on tuon tilan parantaminen ja oikeuskäsitysten lujittaminen Suomen syvien rivien keskuudessa. Millä tapaa se tapahtuu? Se tapahtuu sillä tavalla, että aikana, jolloin ollaan laillisissa oloissa, kaikki saavat oikeutta, kostojärjestelmä laillisesti lakkautetaan. Se tapahtuu sillä tavalla, että olot palautetaan entiselleen ja uusia lakeja laaditaan sen mukaan kuin kansa ja sen syvät rivit kaipaavat.

Edustaja Tainio on täällä tänä iltana pitänyt loistopuheensa ja siinä puheessa on ollut paljon huomioon otettavaa. Mutta minä luulen, että minun kanssani ovat yhtä mieltä kaikki siihen ryhmään kuuluvat, johon minulla on kunnia kuulua, siitä, että emme suinkaan taivu kirjoittamaan hänen julistamansa ihanteettomuuden tuomion alle. Meillä on ihanteita ja jos meillä ei niitä olisi, jos meidän ihanteemme rakentuisivat ainoastaan leipään, silloin me olisimme onnettomia. Meidän pyrkimyksenämme on kyllä tasoittaa taloudelliset olot kaikille siedettäviksi, mutta me tiedämme, ettei leivästä yksin vaimene surut. Me tiedämme, että Suomen

kansan suurin ihanne on siinä, että se kerran saapi kaivetuksi kansallisuuslippunsa ruotsalaisen Louhen kätköistä ja sitä korkealle kantaa ja lennättää. Meidän ihanteemme ovat siinä, että koetetaan tasoittaa ne rikkahan riemun murut, jotka Luoja jo aikojen aamusta on kaikille kansalaisille työnteon tuloksena luvannut.

Ed. **Hokkanen:** Lyhyesti vaan, niinkuin maalaisukolla on tapanakin. Puhemies jo päivällä huomauttikin ajan tärkeydestä ja pitkistä puheista, mutta ei sitä ole näytty täällä huomioon otettavan. Tältä paikalta on puhutu paljon laillisuudesta ja laittomuudesta, molemmista. Minä vaan olen saanut huomiooni ainoastaan sen, että jonkun ryhmän puoleiset virkamiehet olisivat joutuneet jonkunlaiseen ahdinkotilaan ja täten olisi muka tehty joku laittomuus. Taitaa niin olla, että on niin tapahtunut, mutta minä olen huomannut laittomuutta olevan siitä saakka kuin minä muistan, mutta sitä on vaan käytetty alaluokkaa kohtaan, sorrettua kansankerrosta kohtaan, ja sentähden ei ole siitä hälinää kuulunut. Ikävä kyllä, että vallassa olevia henkilöitä kohtaan on nyt näytty ruvettavan laittomuutta käyttämään. Tästä on koitunut tämä hälinä, jota on kestänyt koko päivän ja josta minä en tykkää. Minä en hyväksy tällaisia hälinöitä. On kyllä hyvä, että asiat tulisivat olemaan paikallansa, mutta kutka ovat saaneet kärsiä enemmän laittomuudesta maassamme? Se on ollut köyhälistö ja torppariluokka. Meidän torppariluokkamme on on saanut kärsiä ankaraa laillisuutta ja laittomuutta, molempia. Eikö siis jo olisi aika ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, että tulisi sorretuilla luokilla oikeus löytymään, eikä ainoastaan vaan herroilla, koska ei heillä kuulu leivän puutettakaan olevan.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ei ole enää hetki suotuisa pitkiin puheisiin, eikä minun tarkoitukseni olekkaan sellaisiin ryhtyä, mutta muutamat huomautukset ovat kuitenkin vielä minun puoleltani tehtävät.

Viime maanantaina minä yhdyin kannattamaan esillä olevan anomusehdotuksen pöydällepanoa niin pitkäksi aikaa, että senaatin jäsenillä olisi tilaisuus tutustua tähän ehdotukseen ja että he huomaisivat, että heidän oli mahdollista torjua siinä esitetyt raskaat muistutukset, voisivat käyttää tätä tilaisuutta. Oikeustoimituskunnan päällikkö onkin tänään täällä esiintynyt. Minä pyydän yhtyä siihen puhujaan, joka on lausunut mielihyvänsä sen johdosta, mutta minun täytyy lisätä, että mielihyvä eduskunnassa olisi varmaankin ollut vielä suurempi, jos herra senaattori olisi nähnyt mah-

dolliseksi jäädä hiukan kauemmaksi aikaa eduskunnan istuntoon kuullakseen mitä oli sanottavaa hänen täällä antamansa selityksen johdosta. Nimenomaan olisi minulla ollut hänelle jotakin sanottavaa siitäkin syystä, että hän selityksessään kosketteli erästä vastalausetta viime valtiopäivien perustuslakivaliokunnan mietintöön virkamiesasiassa, joka vastalause oli minun kirjoittamani.

Herra senaattori mainitsi, kuten sanottu, tämän vastalauseen. Hän luki sieltä erään kohdan, mutta hän selitti sen ja lukematta jättämänsä lauseet tavalla, josta minun täytyy sanoa, että hänen selityksensä ei ilmituonut minun vastalauseessani lausuttua ajatusta. Hän lausui, että vastalauseen tekijä oli ilmaissut sen pelon, että ne 95 koulunopettajaa, jotka siinä vastalauseessa oli mainittu nimitetyiksi vuosina 1902—1905 perustuslain määräyksistä poikkeavalla tavalla, joutuisivat eroitettaviksi. Sellaista pelkoa minä en tuossa vastalauseessa enkä koskaan muutenkaan ole ilmaissut, päinvastoin minä siinä lausuin, että asiakirjat antavat tukea sille ajatukselle, että senaatin tarkoitus ei ollut ryhtyä mainittujen koulunopettajain erottamiseen. Mutta minä huomautin puutteena armollisessa esityksessä ja niinikään valiokunnan ehdotuksessa sen seikan, että ei selvästi, ehdottoman sitovasti näkynyt, kuinka oli meneteltävä mainittuihin koulunopettajiin nähden, vaan että oli jätetty tilaa hallinnolliselle mielivallalle ja minä huomautin, että tällaisen mahdollisuuden jättäminen hallitukselle sovittaa lakia, miten se itse tahtoo, varmaankaan ei voisi missään muussa perustuslaillisessa valtiossa tulla kysymykseen. Tämä, niinkuin näkyy, ei sisällä sitä, että minä olisin pelännyt puheenaolevien koulunopettajain erottamista. Ja kun siis herra senaattori lausui, että olisi — siihen tapaan hänen sanansa sattuivat — vähemmin voinut odottaa, että siltä taholta, jossa tuo hänen mainitsemansa pelko viime vuonna oli vallinnut, nyt tahdottaisiin noitten koulunopettajain erottamista, niin hänen sanansa eivät lainkaan satu asiaan. Asia, jonka oikeustoimituskunnan päällikkö sivuutti, on kieltämättä se, että valtiopäivät vuonna 1904—05 selittivät mainituista koulunopettajista, että heidät oli nimitetty perustuslainvastaisessa järjestyksessä ja että poikkeuslaki viime vuodelta määrää, että perustuslainvastaisessa järjestyksessä nimitetyt virkamiehet, nimittäin vuosina 1902—05 nimitetyt, ovat viroistansa eroitettavat.

Kieltämätön tosiasia on niinikään, että juuri nykyisen kotimaisen hallituksemme johtomiehet olivat 1905 lausumassa hallitsijalle tuon väitteen, että mainitut koulunopettajat oli-

vat laittomasti nimitettyjä, mutta että he nyttemmin hallituksessa ollessaan eivät ole tahtoneet tietää mitään siitä, mitä he lausuivat kaksi vuotta sitte. Ja mikä merkitsee vieläkin enemmän, he eivät ole antaneet mitään arvoa sille lausunnolle, jonka valtiosäädyt heidän ehdotuksestansa keväällä 1905 mainituista koulunopettajista hallitsijalle esittivät.

Tätä tosiasiaa oikeustoimituskunnan päällikkö ei ole maininnut, vielä vähemmän kumonnut. Hänen lausuntonsa puheena olevista koulunopettajista oli erehdyttävä. Ja hänen lausunnossaan oli muuan toinenkin kohta, joka niinikään oli mitä suurimmassa määrässä erehdyttävä ja josta, olkoon se sanottu, voidaan käyttää sitäkin sanaa, että se oli väärä. Tämä kohta hänen lausunnossaan oli se, jossa hän, puhuessaan lehtori Hämäläisen erottamisesta, mainitsi, että poikkeuslaki ei rajoitu niihin virkamiehiin, jotka ovat perustuslainvastaisessa järjestyksessä joutuneet virkoihin vuosina 1902—05, vaan että sillä on laajempi kantavuus. Valitettavasti minä en voi tässä sanasta sanaan esittää herra senaattorin lausuntoa. Minä olen kuitenkin kysynyt niin monelta eduskunnan jäseneltä, kuinka oikeustoimituskunnan päällikkö lausui ajatuksensa, että kun kaikki ovat kuulleet sen samalla tavoin, minun täytyy pitää kieltämättömänä, että herra senaattori ilmoitti, että poikkeuslaki ei rajoitu niihin virkamiehiin, jotka ovat joutuneet viroistansa vuosina 1902—05 tahi silloin nimitettiin virkoihinsa, vaan että se on sovitettava toisiinkin. Ja kuitenkin on kieltämätön tosiasia, että lain nimike jo nimenomaan ilmoittaa, että se koskee yksistänsä niitä virkamiehiä, jotka joko eroitettiin tahi nimitettiin virkoihin puheenaolevina routavuosina, ja tämä on lausuttu myöskin lakiin liittyvissä perusteluissa. Perustuslakivaliokunta viime valtiopäivillä huomauttaa mietinnössään nimenomaan, että tämän lain rajoittuminen puheena oleviin vuosiin on ilmilausuttu niissä asiakirjoissa, jotka oli valmistettu lakiehdotusta varten senaatissa, siis asiakirjoissa, jotka valmistettiin juuri siinä toimituskunnassa, jonka päällikkönä herra senaattori Nybergh on.

On siis kummastuttava tosiasia, että oikeustoimituskunnan päällikkö puolustellessaan ja selitellessään senaatin menettelyä lehtori Hämäläisen asiassa on koettanut saada eduskuntaa siihen käsitykseen, että puheenaolevaa lakia olisi sovellutettava toisiinkin virkamiehiin kuin niihin, jotka laissa nimenomaan mainitaan. Herra senaattori ei voinut kumota sitä tosiasiaa, että lehtori Hämäläinen oli nimitetty virkaansa vasta vuonna 1906, siis aikana, johon laki ei ulottunut, eikä hän ole voinut kumota sitäkään tosiasiaa, että herra Hämä-

läisen edeltäjä virassa, joka aikoinaan kyllä oli laittomasti eroitettu tuolla aikakaudella 1902—05, oli vastaanottanut hänelle tarjotun eläkkeen ja siten luopunut itse kaikesta oikeudesta palata entiseen virkaansa, ja että senaatti, niinkuin täällä on mainittu, itse oli selittänyt, että virka oli edellisen laittomasti eroitetun virkamiehen siitä luovuttua laillisessa järjestyksessä täytetty.

Minä olen katsonut asiakseni kääntää huomion molempiin niihin erehdyttäviin tietoihin, joita minä viime valtiopäivien perustuslakivaliokunnan jäsenenä olen tullut lähemmältä huomaamaan. Minä pyydän vielä saada kosketella paria yksityiskohtaa.

On koetettu todistaa, ettei anomuksen muoto olisi paikallaan esilläolevassa asiassa, ja tätä on perusteltu etupäässä sillä väitteellä, että meidän ei sopisi kääntyä Venäjän hallitsijan puoleen tällaisessa asiassa. Siihen vastaan, että me käännymme Suomen Suuriruhtinaan puoleen eikä edes häneenkään mieskohtaisesti, tässä käännytään maan hallituksen puoleen. Interpellatsioonin kautta oltaisiin käännytty yksityisen senaatin jäsenen puoleen. Hän olisi antanut ne selitykset, jotka me olemme kuulleet. Anomusehdotus tarkoittaa ilmeisesti sitä, että saataisiin hallitus virallisesti käsittelemään niitä asioita, jota anomusehdotus koskettelee, ja sentähden anomusehdotuksen muoto on tässä ollut verrattomasti parempi kuin interpellatsiooni.

Mutta onko sitte tässä asiassa kysymys seikoista, jotka ansaitsevat eduskunnan huomiota siinä määrin, että eduskunta kääntyisi hallituksen puoleen? Täällä on sanottu, että on kysymys yksistänsä virkamiehistä. Minä rohkenen pyytää, että hetkeksi koetetaan joka taholla ymmärtää toisiamme. Ja jos eduskunnan arvoisat jäsenet sen tekevät, niin ehkäpä kuitenkin syntyy joku hiljainen tunne siitä, että kyllä mahtaa kuitenkin siinä piirissä, josta tämä anomus on lähtenyt, olla toinen katsantotapa määräämässä kuin ainoastaan se kysymys, onko suurempi tai pienempi määrä virkoja tämän puolueen jäsenten käsissä. Minä käsitän asian siten, että me olemme eläneet täällä pitkän aikaa, jo lähes vuosikymmenen oloissa, jotka ovat verrattavat kauan kestävään kumoukseen, jossa olot eivät ole säännöllisiä ja jossa erilaiset sorrot seuraavat toisiaan. Täällä meidän maassamme ja myöskin tässä eduskunnassa on ryhmä, joka on sitä mieltä, että olot muuttuivat säännöllisiksi ja että laki pääsi voimaan niin pian kuin vieras sorto lakkasi. Mutta laajat kerrokset Suomen kansaa käsittävät asian siten, että tuon vieraan sorron jälkeen seurasi kotimainen sorto, jossa harjoitettiin kos-

ton työtä. Ja olkoonpa niin, etteivät kaikki tässä maassa tahdokaan eivätkä voi tätä myöntää, niin kaikkein meidän pitäisi voida yhtyä siihen käsitykseen, että on meidän kansamme tulevaisuudelle välttämätöntä, että uudelleen saadaan juurtumaan kansaan se tieto, että vallankumouksen sorron, laittomuuden aika on päättynyt ja uusi jakso on alkanut, jonka kuluessa kansalaiset tietävät seisovansa lain pohjalla. Suomalainen puolue on, kun se on kannattanut tätä anomusehdotusta, käsittänyt asian siten, että se juuri tämän ehdotuksen kautta tarjoaa hyvän tilaisuuden siihen puhdistustyöhön, joka on välttämätön, jotta tuo tieto lain voimasta pääsisi kaikkialla jälleen valtaan. Jos me annamme erilaisten vastakkaisten käsitysten rehellisesti törmätä vastatusten, niin lopulta sittenkin täytynee, ei tosin taistelun telmeessä, mutta piankin sen jälkeen, vakaantua yleisempi käsitys siitä, missä kohden vääryyttä on tapahtunut ja mitä tarvitaan, jotta Suomen valtio uudelleen ja entistä täydellisemmässä merkityksessä muuttuisi oikeusvaltioksi. Se on sitä, jota suomalaisella taholla on tarkoitettu ja sen tarkoituksen saavuttamiseksi on rehellisesti ja peittelemättä, olkoonpa sanottu: jonkun verran ivankin muodossa tuotu esiin ne tosiasiat, ainakin osa niitä, joihin se käsitys perustuu, että meidän vielä on suorittaminen tärkeäkin puhdistustyö, ennenkuin tässä maassa oikeusvaltion periaatteet ovat vahvat. Se on sitä varten kun suomalainen puolue, mikäli minä sen katsantokantaa tunnen, toivoo, että tämä anomusehdotus joutuisi valiokunnan seikkaperäisesti tarkastettavaksi. Se on sitä mieltä, että valiokunnalla ja eduskunnalla on tämän oikeus, niinkuin velvollisuuskin. Sillä me emme voi tunnustaa oikeiksi herra Estlanderin ja muitten tekemiä vastaväitteitä.

On kieltämätön tosiasia, että eduskunta ei saa sekaantua oikeudenhoitoon enemmän kuin hallintoonkaan. Mutta anomusehdotus ei tarkoitakaan sekaantumista oikeudenhoitoon, sillä asiat, vireille pannut oikeusjutut, menevät menoaan, huolimatta siitä, mitä eduskunta lausuu. On asianomaisten tuomioistuinten velvollisuus käsitellä niitä. Mutta se seikka ei estä meidän maassamme, enemmän kuin se missään oikeusvaltiossa on estänyt, kansaneduskuntaa kääntymästä hallitsijan puoleen huomauttamalla, että oikeuslaitoksissa niinkuin hallinnollisissakin virastoissa on eduskunnan käsityksen mukaan pääsemässä vallalle menettely, joka on lainvastainen, ja tämän käsityksensä tueksi eduskunta on oikeutettu mainitsemaan asioita oikeudenhoidon alalta, mainitsemaan sellaisiakin, jotka eivät vielä ole joutuneet lopullisesti päätetyiksi, mutta joiden tähänastisessa käsittelyssä eduskunta

näkee oireita, jotka tukevat ajatusta, että väärä, laista poikkeava suunta on nousemassa ja vallalle pääsemässä. Esimerkkinä tällaisena vain on käsitetty ne tapaukset, jotka on mainittu anomusehdotuksessa. Järjestelmästä tässä on kysymys. Eduskuntaa ei kehoiteta keskeyttämään tai muulla tavoin vaikeuttamaan niitten oikeusasiain käsittelyä, jotka anomusehdotuksessa mainitaan.

On merkittävä asia, että ne eduskunnan jäsenet, jotka ovat tottuneet pitämään silmällä yksistänsä jokapäiväisiä, kylläkin tärkeitä, toimeentuloa koskevia kysymyksiä, eivät näy huomaavan, että tällaisissa väittelyissä, kuin ovat täällä tänään kestetyt, on todellakin jotain, jolla on merkitystä. Heitä vastaan minä rohkenen lausua sen ajatuksen, että niin tuskastuttavat kuin nämä väittelyt ovatkin meille, joitten täytyy olla näissä osallisina tahi ainakin saapuvilla, niin sittenkin ne kysymykset, joita tämänkin päivän väittely pohjaltaan koskee, ovat sellaisia elinkysymyksiä Suomen kansalle, että niistä täytyy vaihtaa ajatuksia, siihen asti, että eduskunnassa samoin kuin Suomen kansassa uudelleen muodostuu ja vakaantuu vahva, varma enemmistö, joka lujasti on päättänyt estää lain polkemista kaikessa, mihin Suomen kansan voimat riittävät, ja joka tietää, että ainoastaan sillä tavalla rakentaa se pohjaa niidenkin epäkohtien poistamiseen, joita eräät puhujat ovat täällä maininneet koettaessaan todistaa, ettei tämänpäiväisellä väittelyllä olisi kansallemme minkäänlaista merkitystä.

Ed. **Pesonen**: Rajoitun taaskin kouluasioihin.

Edustaja Hjelt on väittänyt, että lehtori Rosendalille tarjottiin virkaa takaisin, mutta että hän ei ottanut tarjousta vastaan. Varovasti kyllä jätti edustaja Hjelt mainitsematta, kuka tarjosi. Senaattiko tarjosi? Ylihallitusko? Vaiko lehtori Hämäläinen? Luulen, että senaatti ei ole tarjonnut, sillä semmoista tietoa ei ole ollut missään nähtävänä, ja vielä: senaatti ei olisi voinutkaan sitä siihen aikaan tarjota, kun virkamieslaki ei ollut vielä syntynyt, sillä Hämäläinen oli laillisesti nimitetty virkaan. Yhtä vähän oli ylihallitus oikeutettu virkaa kellekään tarjoamaan, niinkuin ei liioin ole sasanomalehdistä näkynyt eikä muualta kuulunut, että ylihallitus olisi sitä lehtori Rosendalille tarjonnut. Jos näiltä virallisilta tahoilta olisi voinut tarjous tulla, silloin olisi tietysti lehtori Rosendal saattanut ottaa viran vastaan, jopa voimme olla sitä mieltä, että hän olisi ollut velvollinen niin tekemään. Mutta se tarjous, josta on puhuttu ja jota en tahdo puolestani epäillä, on kaiketi ollut

yksityistä keskustelua lehtori Hämäläisen ja Rosendalin välillä. Jos näin on ollut, niin en voi muuta ymmärtää, kuin että lehtori Rosendal hienotunteisuudesta ei voinut ottaa vastaan virkaa, johon lehtori Hämäläinen oli laillisesti nimitetty ja siihen aikaan sen laillinen hoitaja. Epäilen, olisiko lehtori Rosendal menetellyt oikeinkaan siinä, että hän sellaisen yksityisen tarjouksen olisi vastaanottanut.

Ed. Hjelt on vielä väittänyt, että senaatti esittäessään eläkettä lehtori Rosendalille on lausunut, että lehtori Rosendalia ei voida nimittää uudelleen virkaan, joka on laillisessa järjestyksessä täytetty. Minulla ei ole syytä epäillä tämän tiedonannon todenperäisyyttä, sillä tuntuu aivan luonnolliselta, että senaatti siihen aikaan, jolloin ei puheenaolevaa virkamieslakia ollut, ei voinut olla millään muulla kannalla kuin sillä, että kysymyksessäoleva lehtorinvirka Oulussa oli laillisessa järjestyksessä täytetty. Siitä siis ei tässä ollenkaan ole erimielisyyttä, että lehtori Hämäläinen oli laillisesti asetettu virkaan, eikä häntä ole siitä syystä virasta erotettu, että hän muka olisi laittomasti virkaan tullut nimitetyksi. Hän on erotettu toisesta ja täysin laillisesta syystä, niinkuin on jo ennen tullut näkyviin ja niinkuin saadaan kohta uudestaan nähdä, koska kaikki eivät ole voineet tulla tätä asiaa vielä oikein käsittämään.

Ed. Virkkunen on täällä huomauttanut, että kaikista selityksistä huolimatta ei ole tullut näkyviin mitään, joka osoittaisi ed. Lagerlöfin ja hänen toveriensa syytösten aiheettomuutta. Tämä hänen väitteensä osoittaa, ettei hän ainakaan ole jaksanut päästä selvyyteen, että tämä asia, josta minä nyt puhun, on selvän selvä siinä suhteessa, että senaatti on oikein menetellyt ja että ed. Lagerlöfin ja hänen toveriensa syytös on kerrassaan aiheeton ja perätön. Koska ed. Virkkunen on saattanut väittää, ettei ole mitään asiallista esiintuotu, niin minä olen pakotettu esiintymään lakikirja kädessä.

On edessäni kysymyksenalainen laki. Sen lain toisessa momentissa sanotaan muun muassa näin: »Virkamies, jonka virkaan tämän lain ensimäisen kohdan mukaisesti on viran entinen haltija jälleen asetettava tai olisi ollut oikeutettu jälleen astumaan — — —, poistukoon virasta senaatin määrättävänä aikana kuuden kuukauden kuluessa tämän lain antamispäivästä lukien». Siis viran entinen haltija, joka tämän lain ensimäisen kohdan mukaisesti olisi ollut oikeutettu jälleen astumaan virkaan, on poistava tieltään sen virkamiehen, joka, vaikkapa laillisesti, on samaan virkaan nimitetty; vieläpä enemmänkin: vaikkei olisi entinen viranhaltija tahtonutkaan virkaan tulla, niin, jos hänellä kuitenkin olisi ollut oikeus siihen, on virka tuleva avonaiseksi. Vaikka lehtori Rosendal

olisi ollut haudassa, niin lehtori Hämäläisen olisi tämän lain mukaan täytynyt tulla pois virasta ja virka olisi ollut julistettava laillisessa järjestyksessä haettavaksi. Kun lehtori Hämäläinen erotettiin virasta, selitettiinkin, että, ellei lehtori Rosendal määrättynä aikana ilmoittaudu halulliseksi ottamaan virkaa vastaan, virka on julistettava haettavaksi. Tästä syystä lehtori Hämäläinen on erotettu virasta eikä mistään muusta.

Mutta nyt me saimme kuulla ed. Danielson-Kalmarilta — ja luulen, että siihen suuntaan ovat muutkin viitanneet — että lehtori Hämäläinen oli nimitetty virkaan vasta 1906 ja että sentähden muka tämä laki ei ollut häneen sovellutettavissa. Asianlaita on niin, että lehtori Hämäläinen sai tosin valtakirjan vuonna 1906, mutta hänet nimitettiin virkaan vuonna 1903. En puolestani tahdo sanoa, että siinäkään tapauksessa, että lopullinen nimitys olisi todellakin tapahtunut myöhemmin, lehtori Hämäläinen olisi ollut oikeutettu pitämään viran. Sillä lain määräys, että virkamiehen on poistuttava virasta, jos entinen haltija olisi ollut oikeutettu astumaan jälleen siihen, on niin selvä, että sen edessä täytyy kaikkien epäilysten väistyä. Minä näin ollen toivoisin, että nekin edustajat, jotka eivät nyt ole voineet tätä asiaa lähemmin seurata ja saada siitä vakaumusta, jälestäpäin tutustuttuaan asiakirjoihin tulevat myöntämään tämän minun väitteeni oikeaksi.

On vielä huomautettu ja sen huomautuksen on tehnyt ainakin ed. Virkkunen, että lehtori Rosendal ottaessaan vastaan eläkkeen luopui oikeudestaan virkaan. Enpä tahdo väittää tuota katsantokantaa vastaan. Mutta niinkuin edellisestä jo selvinnee, ei se ollenkaan oikeuttanut senaattia pitämään lehtori Hämäläistä virassa, koskapa, niinkuin monta kertaa olen sanonut, lehtori Rosendal olisi kuitenkin ollut oikeutettu siihen tulemaan.

Että tuota seikkaa, että lehtori Rosendal oli muka luopunut oikeudestaan virkaan ja kuitenkin sitte jälleen tuli siihen, on tuotu esille, sitä minä suuresti ihmettelen. Lehtori Rosendalia on näet kovin paljo juuri vanhan suomalaisen puolueen sanomalehdissä soimattu siitä, että hän kantoi verrattain suurta eläkettä. Kun nyt virka tuli avonaiseksi, minkä joka tapauksessa piti lain mukaan avonaiseksi tulla, niin, jos lehtori Rosendal ei olisi astunut jälleen siihen taikkapa hallitus niin olisi menetellyt, että lehtori Rosendal ei olisi voinut siihen astua ja työllään ansaita elatustansa, rohkenen kysyä, eivätköhän syytökset lehtori Rosendalia kohtaan olisi vieläkin suuremmat. Olen vakuutettu siitä, että hänen, maanpaon vaivoissa väsähtäneen miehen, oli raskas kantaa sitä syytöstä, joka häntä vastaan tehtiin eläkkeen vuoksi, ja että hänelle oli helpotus se hetki, jolloin hän sai luopua eläkkeestä ja, vaikka heikontunein

voimin, ryhtyä työllään elättämään itseään ja perhettään. Minusta on vain ihme, että vieläkin, kun hän luopui eläkkeestään, joka oli hänen palkkaansa suurempi, jaksetaan syytöksiä heittää häntä vastaan. Ihmisyyden nimessä pyytäisin, että lehtori Rosendal jo jätettäisiin rauhaan. Hän on sen isänmaan palveluksessa jo hyvin ansainnut.

On vaikea ymmärtää, että siveellinen tunne loukkaantuisi siitä, että lakia sovellutetaan. Pyytäisin sen vuoksi ystävällisesti kaikkia niitä, jotka ovat tämän ajatuskannan tuoneet esille, ajattelemaan, eivätkö he langeta tuomiota itsensä yli, jos väittävät siveellisen tunteensa loukkaantuvan siitä, että eduskunnan ja hallitsijan yhteisesti hyväksymää lakia noudatetaan ja että lehtori Hämäläinen väistyy virasta, josta laki pakottaa hallituksen hänet erottamaan, ja että lehtori Rosendal astuu omaan virkaansa takasin. Siveellinen tunne ei voi tästä loukkaantua, mutta kyllä se tunne, joka on muutamalla taholla epäsuotuisa lehtori Rosendalille.

Vaan että tunnekkaan voi toisessa tapauksessa loukkaantua, nim. siinä, että ei ole erotettu 95 koulualalla palvelevaa henkilöä, sitä minun täytyy todellakin hämmästyksellä mainita. En tahdo ketään loukata, mutta minun täytyy kuitenkin sanoa, että se laillisuuden harrastus, joka tänä iltana on tahtonut johtaa asiat siihen, että hallituksen muka virkamieslain mukaan olisi pitänyt erottaa nuo 95 opettajaa viroistaan, on sangen oudostuttava. On oudostuttavaa, kun on vakuutettu siitä, että siveellinen tunne olisi pikemminkin siitä loukkaantunut, ainakin sen ryhmän keskuudessa, josta anomus on lähtenyt, että nuo 95 miestä olisi erotettu viroistaan. Mikä meteli ympäri maan, mikä kiihotus, mikä villitys, mikä vimma, jos nuo 95 olisi viroistaan erotettu! Kyllä minä olen vakuutettu siitä ja olen varma, että kuulijaini laita on sama, että ainakin siinä ryhmässä, josta anomusehdotus on lähtenyt, olisivat siveelliset tunteet mainitussa tapauksessa loukkaantuneet.

Jos laki olisi suorastaan pakoittanut hallituksen erottamaan kysymyksessäolevat lukuisat koulualalla palvelevat virkamiehet, niin hallituksen olisi tietysti täytynyt niin tehdä. Täällä on erittäinkin ed. Danielson-Kalmari tuonut esiin sen käsityksen, että laki on tarkoitettu olemaan sellainen, että nuo 95 olisi pitänyt erottaa viroistaan. Mutta asianlaita on kuitenkin niin — minä sivuutan vanhat asiat ja selonteot vanhan eduskunnan töistä — että etevien lakimiesten joukossa on sellaisia, jotka joko ovat sitä mieltä, että laki ei ole sovitettava näihin 95:een, taikka ovat epätietoisia, onko se sovitettava heihin vai eikö. Jälkimäisten joukkoon kuulunee m. m. sellainen lainopillinen auktoriteetti kuin professori Hermanson. Jos nyt näin on, että

ei ole voitu katsoa näitten virkamiesten virkaanasettamisen epäilemättömästi sotivan perustuslakeja vastaan, niin, sanon vielä, mikä oli luonnollisempaa ja kohtuullisempaa hallituksen puolelta, kuin että se antoi noitten 95 koulumiehen olla viroissaan? Enkä minä usko, että vastustajat täällä tositeossa olisivat tahtoneetkaan, että lakia näin olisi sovitettu kuin he nyt ovat esittävinään. Päinvastoin uskon, että he sydämessään ovat kiitollisia hallitukselle siitä, että se näin ihmisystävällisesti, humaanisesti, jalomielisesti ja kansan yhteistä parasta tarkoittavalla tavalla on tämän lain selittänyt.

Se, mistä siveellinen tunne voisi loukkaantua, on jotain muuta, kuin ne seikat, joita nyt on kosketeltu. Siveellinen tunne voi loukkaantua siitä, että silloin, kun tahdotaan ajaa muka laillisuuden asiaa, käytetään loukkaavaa puhetapaa, esiinnytään ivallisesti ja pilkallisesti, että silloin, kun toiselta taholta asiallisia syitä tuodaan esiin, otetaan tehtäväksi mustata edusmiestä, mustata kuulumattomalla ja häpeällisellä tavalla. Tämä on jotain sellaista, joka minun käsitykseni mukaan on omansa loukkaamaan siveellistä tunnetta, ja toivon, että me siinä voimme olla yhtä mieltä. Ja vihdoin: minun käsitykseni mukaan loukkaa siveellistä tunnetta se, että oikeuden ja totuuden valkoinen peite tahdotaan heittää sen laittomuuden yli, jota meillä sortovuosina on niin räikeästi harjoitettu.

Ed. **Setälä**: Minä en ollut aikonut ollenkaan käyttää puhevuoroa, koska tämä asia oli aiottu lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan, ja minulla olisi ollut siinä tilaisuus kai monta päivää jauhaa tätä samaa asiaa, joka nyt jo on eduskunnalta vienyt kokonaisen pitkän työpäivän. Minä olisin suonut, että tämä asia olisi tosiaankin tullut perustuslakivaliokuntaan, jotta se siellä olisi tullut todellakin seikkaperäisesti selvitetyksi, eikä kuitattu vain muutamilla ylimalkaisuuksilla. Mutta minä voin myöskin varsin hyvin käsittää, että kun keskustelu nyt jo on venynyt näin pitkälle ja laajalle, sitä ei enää haluta valiokuntaan lähettää.

Minä tahtoisin tästä anomuksesta muuten sanoa, että se ei minun ymmärtääkseni suinkaan sisällä mitään ennen kuulumatonta, niinkuin on sanottu. Se voi olla ehkä anomuksena laadultaan ennen kuulumaton, mutta sen sisällyksestä minä en sitä sanoisi, sillä en tiedä siinä yhtään sanaa, jota en olisi monen monta kertaa kuullut tai lukenut Uudesta Suomettaresta ja muista lehdistä. Tuskinpa myöskään paljon mitään siitä, mitä on sanottu anomusehdotusta vastaan, on sellaista, jota ei olisi ennen sanomalehtikirjallisuudessa tuotu esiin.

Tämän asian laitahan on sellainen, niinkuin kaikki tiedämme, että tuo n. s. poikkeuslaki eli virkamieslaki tuli välttämättö-

mäksi sen johdosta, että Turun hovioikeuden jäsenet, jotka vakuuttivat pelastaneensa tämän hovioikeuden, eivät huomanneet ajan tulleen, jolloin heidän pelastustoimensa olisi saattanut loppua, jolloin he olisivat isänmaata vaaraan saattamatta voineet luopua niistä toimista, jotka he olivat laittomalla tavalla ja ilman virkaan tarvittaviin ansioihin perustuvaa kilpailua ottaneet vastaan. Sitä he eivät käsittäneet ja sen vuoksi täytyi tähän erityiseen lainsäädäntötoimeen ryhtyä. Mitä tarkoittaa nyt siis tämä anomus? Eihän se tahdo saada tätä n. s. poikkeuslakia peruutetuksi, se sanotaan selvästi itse anomusehdotuksessa. Ei se tahdo myöskään saada noita paljon puhuttuja 95 kouluopettajaa erotetuksi. Loppupontena siinä on vain, että kansaneduskunta Keisarilliselta Majesteetilta pyytäisi pikaista tointa sen väkivallan ehkäisemiseksi, jolla menneinä laittomuuden vuosina palveluksessa olleilta virkamiehiltä tämän heidän palveluksensa vuoksi on riistetty virkakelpoisuus. Toisin sanoen se siis pyytää, että Keisarillinen Majesteetti pitäisi huolen siitä, että Turun nykyiset hovioikeuden jäsenet eivät pöytäkirjaan lausuisi mielipidettänsä sillä tavoin kuin he ovat sen tehneet, vaan että Majesteetin pitäisi heitä estää siitä. Ja tämmöistä toimenpidettä pyydetään sellaiseen virkaehdotukseen nähden, josta valitus, niinkuin monta kertaa jo on sanottu, laillisessa järjestyksessä vielä voidaan tehdä. Se toimenpide, jota pyydetään, on jokseenkin kuulumaton, mutta todellakin hyvin vähän merkitsevä, niin että minä en ihmettelisi, jos eduskunta ei tämmöistä anomusta tahtoisi valiokuntaan lähettää. En tahdo siis tästä asiasta sen enempää puhua.

Tässä yhteydessä tahtoisin vain muutaman sanan vielä sanoa tuosta vanhasta tuomariohjeesta, johon ed. Sirola vetosi: »Yhteisen kansan hyöty on paras laki». Siihen lauseeseen on vedottu niin monen monituista kertaa, tietääkseni vanhan suomalaisen puolueen puolelta vielä useammin kuin sosiaalidemokraattisen puolueen puolelta. Ja aina kun siihen on vedottu, on tahdottu sanoa, että tuomarin tulee arvostellessaan kansan hyötyä saada päättää myöskin, onko hänen poikettava laista kansaa hyödyttääksensä. Jos tämmöistä olisi joskus voitu sanoa, niin kuinka voitaisiin sitä sanoa nyt, kun meillä jo on uusi kansanvaltainen eduskuntamme. Eräs edellinen arvoisa puhuja on vedonnut siihen tämän eduskunnan tehtävään, että sen tulee saada asiat sille kannalle, että laillisuus samalla myöskin on oikeus. Mutta ajatelkaammepa, että yksityinen tuomari ei ota tuomitakseen sen lain mukaan, jonka tämä eduskunta säätää, vaan tuomitsee sen mukaan, mitä hän oman mielipiteensä mukaan katsoo yhteisen kansan hyödyn vaativan. Jos näin on käyvä, niin silloin tässä maassa ei toteudu kos-

kaan se, minne pyrimme, silloin ei milloinkaan toteudu laillinen kansanvalta.

Minusta oli ed. Sirola oikeassa eräässä toisessa huomautuksessa, kun hän viittasi siihen, että on todellakin kevytmielistä, että me semmoisena hetkenä, jona olot meidän itäisessä naapurimaassamme kehittyvät huimaavalla vauhdilla, semmoisena hetkenä, jona kaiken pitäisi yhdistää meidät työhön yhteisen isänmaan hyväksi, käytämme aikaamme hajoittavaan ja mieliä raastavaan keskusteluun, että semmoisena aikana pannaan toimeen täydellisiä ilveilyjä kaikenmoisilla silmien mulkoiluilla ja suun väännöksillä tämän eduskunnan edessä. Eräs puhuja mainitsi aikaisemmin Englannin parlamenttia. Englannin parlamentin sopivaisuussääntöihin kuuluu, että kukaan edustaja ei saa edes mainita toisen edustajan nimeä, mutta tässä ihan äskettäin tapahtui, että eräs edustaja, mies, joka on jo ehtinyt saada harmaat hapset ansiokkaassa palveluksessa maamme hyväksi, piti puheen, vieläpä kirjoitetun puheen, joka tuskin sisälsi mitään muuta kuin että hän pari kolme kertaa mitä ivaavimmalla tavalla mainitsi toisen edustajan nimeä. Semmoiselle tielle meidän ei pitäisi kääntyä. Viime lauantaina minulla jo oli tilaisuus panna vastalauseeni persoonallisia solvauksia vastaan, joita silloin lausuttiin taholta, jolta en niitä olisi odottanut. Minä uudistan sen nyt, lausuen sen vakavan toivomuksen, että tämä uusi eduskunta ei kehittyisi semmoiseen suuntaan. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. **Nevanlinna:** Siitä on jo useita tunteja kulunut, kun minä pyysin puheenvuoroa. Tein sen erään lausunnon johdosta, joka kuului niihin moniin, joissa on puhuttu enemmän muusta kuin itse asiasta. Ja minä tein sen sentähden, että siinä lausunnossa mielestäni tuli niin oivallisella tavalla esiin se pintapuolisuuteen yhtynyt tietämättömyys, taikka sanoisinko tietämättömyyteen yhtynyt pintapuolisuus, joka minun vakaumukseni mukaan on ollut kaikkein kuvaavimpia tunnusmerkkejä sille ajatussuunnalle meidän suuressa valtiollisessa taistelussamme, johonka tuon lausunnon antajakin kuuluu. Mutta, niinkuin sanottu, sen jälkeen on kulunut tuntikausia, ja niiden kuluessa on taas ehditty esittää yhtä paljon asiaan kuulumatonta, jonka kaiken johdosta taas houkutus olisi suuri saada puhua myöskin jotain asiaan suhteellisesti vähän kuuluvaa, mutta kuitenkin sellaista, jonka nämä samaiset puhujat olisivat mitä rehellisimmin ansainneet saada kuullakseen. Myönnän kuitenkin, että sen jälkeen on puhuttu myöskin jotakin, joka koskee itse asiaa, ja koska minä nyt kerran olen tällä paikalla, niin katson velvollisuudekseni lähinnä kosketella jälkimäistä

laatua olleita lausuntoja. Siinä suhteessa pyydän ensiksi saada sanoa vain pari sanaa siitä lainopillisesta lausunnosta, joka tältä sijalta viimeksi tuotiin esiin tuossa Rosendal—Hämäläisen asiassa.

Koko se, tekisi melkein mieli sanoa, meteli, jonka tämä puhuja siinä asiassa suoritti, olisi minun ymmärtääkseni ollut niin hyvin lainopilliselta kuin muultakin kannalta vallan tarpeeton, jos hän ei olisi siinä lausunnossansa niin helposti luisunut sen tosiasian sivu, että poikkeuslaki nimenomaan, niinkuin häntä edellinen puhuja oli sen erityisesti pannut merkille, koskee ainoastaan vuosina 1902—05 erotetuttuja ja nimitettyjä virkamiehiä. Ja se koulunopettaja, jonka erottamisesta on ollut puhe, on nyt kerran nimitetty tämän jälkeen. Hän ei ole silloin saanut ainoastaan valtakirjaa, niinkuin täällä on lausuttu, vaan se, mikä todellisesti ja yksistään on hänen nimityksensä, on tapahtunut vuonna 1906. Se, mikä sitä ennen hänen virkaan-asettamisensa yhteydessä tapahtui, ei ole mitään nimittämistä. Sen pituinen se.

Enkä minä voi aivan sivuuttaa myöskään niitä nuhdesaarnoja, joita, arvatenkin sille ryhmälle, johonka minäkin kuulun, tämä sama arvoisa puhuja täältä suvaitsi jaella, jos ymmärsin oikein, siitä, että me muka olemme täällä hammastelleet nimeltä mainittua henkilöä, joka tässä samassa riidanalaisessa virassa aikaisemmin oli ja joka siitä laittomasti erotettiin. Minä en ole kuullut tänä iltana häntä millään tapaa hammasteltavan enkä minä yleensä tiedä sitä tässä yhteydessä tehdyn. Siis ne nuhdesaarnat eivät ainakaan meihin koske.

Mutta, niinkuin sanottu, ne lausunnot, joiden johdosta minä pyysin puheenvuoroa, ovat tosiaan ainoastaan kaukaisemmalla tavalla koskeneet itse sitä asiaa, joka on tämän anomuksen esineenä. Tahdon kuitenkin koettaa edelleenkin poimia niistä nimenomaan ne, jotka saattavat lähinnä asiaan liittyä, ja silloin minä ensiksi pyydän saada sanoa jotakin tuosta viimeiseksi tältä sijalta uudistetusta väitteestä, että tämä anomusehdotus, jonka alla tosin minun nimeäni ei ole, mutta jonka tarkoituksen minäkin puolestani hyväksyn, sisältäisi jonkun sellaisen muodottomuuden tai tyhjänpäiväisyyden, että se jo sen kautta olisi mahdoton. Minä en voi puolestani tätä myöntää. Niin kauan kuin meillä on voimassa perustuslaki, joka säätää hallitsijan yleväksi velvollisuudeksi oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella, mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää, hävittää ja polkea, niin kauvan täytyy Suomen kansaneduskunnalla myöskin olla oikeus ja aihe sellaisissa tapauksissa, kuin niissä, jotka täällä nyt ovat nousemassa, kääntyä hallitsijan puoleen anomuksella, anomuskirjelmällä tästä kaikesta huomauttaen. Ja

tämän seikan rinnalla häviävät mitättömyyteen kaikki ne juristeriiat, joita täällä on koetettu tuoda esiin. Tästä juristeriiasta minä pyytäisin saada sanoa erikseen pari sanaa, sillä se kuuluu läheisesti tähän keskusteluun.

Olen kuullut kerran erään vanhan lakimiehen sanovan, että meidän juristimme ovat olleet hävittämäisillään maamme. Tässä luonnollisesti liioittelevassa sanassa piilee ehkä enemmän totuuden murua, kuin miltä ehkä kuuluu. Siinä on sitä enemmän totuutta, kun koko se luokka, joka on tähän asti tässä maassa — minä ainakin tahdon lisätä: sivistyksen voimalla — hallinut, se, joka samalla muodostaa ruotsalaisen puolueen, on aivan erityisesti aina ollut kiinni ja kietoutunut tuohon juristeriiaan ja muodollisuuteen. Ei ole helppo mainita meidän historiastamme siltä ajalta, jolloin täällä yleensä on ollut valtiollista elämää, sitä suurta kansallista tarvetta, jota ei meidän ruotsinmielisen yläluokkamme puolelta olisi vastustettu muodollisilla syillä. Ja tätä menettelytapaa tämä luokka edellensä jatkaa. Ja se tekee sen hyvällä syyllä. Sillä se saa meidät muut juoksentelemaan uskollisesti perässänsä kaikki nuo muodolliset mutkat läpi ja poikki. Me tahdomme näyttää, että — hyvänen aika —! emmehän me mitään laittomuutta tahdo. »Me tahdomme osoittaa teille, että teidän väitteenne eivät pidä paikkaansa, että ne ovat aiheettomia». Ja me juoksemme heidän perässänsä ja he kuljettelevat meitä yhä edelleen. Enkä minä tahdo moittia niitä, jotka sen tekevät. Päinvastoin, minä olen itsekin ollut juoksemassa perässä. Juoskaamme vaan, ja näyttäkäämme, että vastustajain syyt eivät pidä paikkaansa. Niin tapahtui eilisiltana, niin on tapahtunut tänään, ja niin kyllä tulee vielä kauan eteenkin päin jatkumaan. Nuot muodollisuuden miehet menettelevät sitä suuremmalla syyllä näin, kun se on sangen edullista eräältä toiseltakin kannalta. Niitä on aina niitä, joihin tuo tuollainen tekee vaikutuksen, jotka heti siitä säpsähtävät, ja heti ovat valmiit epäilemään jokaista asiaa, niin pian kuin joku muodollinen veruke tai, olkoonpa, rehellinen syykin, vedetään esiin. Siltä kannalta on tämäkin asia taas otettu koko tämän päivää. Ja tulokseen lienevät ne jo valmistuneet, jotka tämän anomuksen ovat esittäneet, eikä se tulos siis tule heitä suuresti hämmästyttämään.

Mutta, niinkuin sanottu, koska se edustaja — hän välttää itse tavallisesti nimien mainitsemista ja minä tahdon mielelläni vastata hänelle samanlaisella kohteliaisuudella — jonka lausunto lähinnä sai minut pyytämään puheenvuoroa tuossa klo 7 tienoissa, katsoi oikeutetuksi tämän asian yhteydessä lausuntonsa lopussa kosketella asiaa, josta minä tosin puolestani tahdon myöntää, että se on vain varsin kaukaisessa yhteydessä tämän

asian kanssa, niin lienee minun lupa samaa asiata ja saman lausunnon loppua hiukan kosketella.

Mainittu puhuja tahtoi nähtävästi asettua sen yliopistollisen virkaveljensä rinnalle, joka jo aikaisemmin on tässä maassa saavuttanut maineen suomalaisen puolueen psykologian tutkimusyritysten tekijänä. Hän tahtoo muka psykologisesti tutkia, mistä tämä anomus on lähtenyt. Ja hänhän laatii siinä suhteessa selityksensä. Ennen kaikkea hän, jos nimittäin saatoin oikein kuulla häntä, selitti, että se on lähtenyt jostakin rehabiliteerauksen halusta, vaikka tuo väite tällä kertaa esitettiin vähän toisessa muodossa kuin tavallisesti. Meidän ajatussuuntamme on muka pitkin kuluneita vuosia tahtonut hakea itselleen joitakin henkisiä lymypaikkoja, jos niin saa sanoa, omassa sydämessään, jonne se olisi voinut kömpiä. Minä sanon, etten voi muuta käsittää kuin että tämä tällainen lausunto on ymmärrettävissä ainoastaan pintapuolisuuden ja tietämättömyyden yhteisenä tuloksena. Sillä suunnaton on se tietämättömyys, joka luulee, että takavuosien taistelu on selitettävissä tällä tavalla. Ja jos yliopiston opettaja ei tiedä sen enempää tämän maan uusimmasta entisyydestä ja niistä vastakkaisista virtauksista, jotka täällä ovat vallinneet, niin en todellakaan onnittele. Niin kauan kuin täällä on ollut valtiollista ja itsetietoista elämää, on täällä taistellut kaksi suurta vastakkaista ajatussuuntaa. Niillä on paljon tunnusmerkkejä, mutta niillä on ennen kaikkea tunnusmerkkeinä juuri muodollisuus toisaalla ja, sanoisinko, reaalisuus toisaalla. On kyllä totta, että tämä jälkimäinen ajatussuunta, kun ne ajat lähenivät ja ne tapaukset tulivat, joiden onnettomissa seurauksissa me nyt yhä edelleen poljemme, oli epätietoisena, olipa melkein olematon. Mutta se on jo vuosikausia seisonut itsetietoisena, ja se seisoo, hyvät herrat, tästä lähtien ikipäivät. Se on se katsantokanta, joka asettaa kansalliset, sisällykselliset näkökohdat yli kaiken. Se on se katsantokanta, joka ei koskaan ole voinut sulaa yhteen muodollisten katsantotapain kanssa, olkoot sitten laatua tai toista. Joka ei huomaa, että se ristiriita, jonka keskellä me yhä edelleen seisomme, on selitettävissä ainoastaan näistä kahdesta vastakohdasta, hän ei myöskään näistä asioista mitään käsitä.

Mutta, niinkuin sanottu, jollei tuo puhuja olisi sallinut itselleen tätä poikkeamista asiasta, niin en minäkään olisi rohjennut sitä tehdä. Sillä nämä keskustelut eivät todellakaan ole mieltä ylentäviä eikä rakentavia. Sitä vähemmän, kun näyttää siltä kuin muutamat ryhmät täällä suorastaan tahtoisivat ylvästellä pintapuolisuudellaan. Sosialistien penkeiltä ainakin on siinä suhteessa tänä iltana saatu kuulla loistokukkasia sellaisiakin,

että eduskunta ei ole voinut olla suoraan vasten kasvoja puhujalle nauramatta, silloinkin kun ainakin mahtava ryhmä siinä ei ole voinut vähimmässäkään määrässä hyväksyä, mitä sieltä on väitetty. Niin tapahtui, kun täällä yksi sosialistinen puhuja, kädet housuntaskussa seisoen, luuli voivansa ylvästellä väitteellä, ettei täällä kellään ole mitään periaatteita. Ja hän antoi meille hyvän neuvon, mitenkä meidän pitää tehdä, koska meillä mitään periaatteita ei ole. Meidän pitää muka yhtyä ed. Schybergsoniin. Minä en tietysti tällä väitä, että se arvoisa edustaja, jonka nimen olen nyt tullut vastoin omaa tahtoani maininneeksi, olisi ilman periaatteita. Mutta se on varmaa, ja se pitäisi tuon arvoisan sosialistisenkin puhujan tunnustaa, jota minä tarkoitan, että jos meillä ei olisi periaatteita, niin silloin kai me voisimme yhtyä niin toiseen kuin toiseen. Mutta kun nyt emme yhdy, vaikka me kuulumme kaikki olevan yksiä samoja mustia porvareita, joilla muka vaan edut ovat kysymyksessä, niin meillä mahtanee juuri olla periaatteita, jotka meitä siitä estävät. Ja niin onkin. Sillä ainakin sillä ryhmällä, johon minä kuulun, on periaatteita. Ja sentähden se ei yhdy siihen eikä tähän, vaan kulkee omaa tietänsä. Myönnettäköön, että se on haparoinutkin. Mutta tästä lähtien se ei tule haparoimaan. Sillä se on löytänyt itsensä, se on löytänyt vanhan latunsa. Tänään se on taaskin sitä kulkenut, huolimatta siitä, että se kyllä saattaa aavistaa, mikä näiden sen ponnistusten kohtalo on oleva. Tällä anomuksellansa, jonka se on esittänyt, se ei tarkoita toisen eikä toisen ryhmän yhdistämistä itseensä. Se on tahtonut tuoda esiin sen, minkä se pitää oikeana. Sen puolesta se on tänään taistellut, on ollut pakotettu taistelemaan, vaikka se todellakin on ollut vastenmielistä, kun on täytynyt siihen tuhlata kokonainen päivä tärkeiltä asiallisilta uudistuskysymyksiltä. Se jättää tämän anomuksen eduskunnan harkittavaksi ja tulee hyvin tyynellä mielellä ottamaan vastaan päätöksen, meni se puoleen tai toiseen.

Minä puolestani kannatan anomuksen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Oljemark**: För min del skall jag icke synnerligen förlänga denna enastående remissdebatt, som redan mer än nog pröfvat kammarens tålamod i dag. Jag kunde tillägga, att den diskussion, som här har försiggått, dock kanske icke har varit alldeles förgäfves, då det förefaller som om frågan genom densamma skulle blifvit utagerad. Tidigare hade jag för min del den uppfattning, att frågan borde hänskjutas till grundlagsutskottets närmare beredning, men efter den diskussion, som nu försiggått, ber jag att få understöda dem, som hafva

yrkat på, att petitionen måtte som sådan förkastas och icke vidare underkastas någon beredning. Det, som emellertid föranledt mig att anhålla om ordet, var några talares uttalanden, hvilka talare tidigare, redan långt före detta framhållit, att det bland de djupa lagren af vårt folk finnes en kraftig opinion, som skulle stöda den uppfattning, som nu särskildt tagit sig uttryck uti föreliggande petition. Det kan ju vara att så är fallet. Men det finnes också i vårt folks djupa leder en opinion, som går i alldeles motsatt riktning, och som säkert är mer omfattande än den, som går i den nu nämnda riktningen. Hvad beträffar den folkgrupp, som jag för min del närmast företräder, så kan jag försäkra, att inom de djupa lederna där det knappast finnes en enda, som skulle stöda den meningsriktning, som i det nu nämnda petitionsförslaget har tagit sig uttryck. I öfriga delar af vårt land äro meningarna i detta afseende ganska delade. Uti folkopinionen kan man sålunda icke finna något stöd för petitionen i fråga.

Då jag för min del har närmare försökt sätta mig in i denna fråga och sökt förstå deras uppfattning, som omfatta den andra ståndpunkten, så har det varit mig ganska svårt att sätta mig in i deras tankegång. En tidigare talare, hr Estlander, sökte gifva en förklaring till denna uppfattning. För min del skulle jag anse, att en annan förklaring ligger vida närmare, nämligen den, att roten till de olika uppfattningarna vore att söka i den partidelning och de partistrider, som förekommit i vårt land redan under långa tider, och väl närmast i den omständigheten, att partigrupperingen varit fotad på språklig eller nationalistisk grund. Det är härigenom som vårt folk blifvit i viss mån förblindadt, så att detsamma icke har kunnat i många stycken alldeles tydligt och klart döma öfver saker, som ändå i det stora hela för den sunda folkopinionen borde framstå såsom ganska enkla att afgöra. Jag har äfven för min del den uppfattning, att i samma mån de nationalistiska ideerna träda tillbaka för andra sådana, som alltmer begynna göra sig gällande, också folkets sunda omdöme i denna fråga mer skall komma till sin rätt, och är det jämväl min uppfattning, att särskildt den partigrupp, från hvilken nu nämnda petition utgått, då allt mindre skall vinna understöd uti det åskådningssätt, som den här nu velat göra gällande. Och då skola vi väl i framtiden blifva besparade diskussioner utaf detta slag, som vi nu i dag fått vara med om till lust och leda.

Ed. **Perttilä, Emil:** Täällä eräs edellinen puhuja lausui, että sosiaalidemokraatit yleensä ovat jotakuinkin kummallista pintapuolista väkeä — lausui ainakin sen ajatuksen. Ja jospa se nyt

olisi jossain määrin totta, niin minä lähden aivan siltä kannalta. — Kun ed. Pesonen lausui, että jos se laki, josta hän äärettömän paljon puhui, olisi sattunut tulemaan jotakin toista kuin mitä se on tullut, niin minusta tuntuu erittäin omituiselta saada tietää sivistyneeltä henkilöltä, joka ei ole pintapuolinen, että edellinen nelijalkainen säätylaitos laati lakeja vaan sattuman varaan. Ja kun ne lait ovat laaditut sattuman varaan ja niitten perusteella on myöskin toimittu sinä aikana, jota tämä kysymys käsittää, ja josta täällä on koko ilta puhuttu, niin minä en ensinkään ihmettele, että sitä on voitu tulkita myöskin niin monella tavalla. On aikaisemmin sanottu, että »laki on niinkuin luetaan» ja joka tämän keskustelun tässä on kuunnellut, hänen täytyy tulla ehdottomasti samaan tulokseen.

Eräs puhuja, ed. Vikkunen, lausui, että suomettarelaiset ovat niitä, mitä ne ovat, mutta eräs toinen puolueryhmä on muuttunut äärettömän suuressa määrin pienuuteen käsin. Voisin siihen lisätä, että sosiaalidemokraatit eivät ole sitä, mitä ne ovat olleet muitten ryhmäin silmissä silloin, kun niitä lakeja on laadittu, joista nyt riidellään. Sitä ei yleensä ole tähän saakka tunnustettu tuskin tässä maassa olevaksikaan, mutta nyt se on kumminkin kaikkein suurimpana ryhmänä täällä.

Ed. Vuorimaa täällä lausui, että valtion komiteat tähän saakka on kokoonpantu yksinomaan perustuslaillisista puolueista. Ihmettelen sitä, sillä minulla on tosiaankin jäsenyys yhdessä semmoisessa komiteassa ja ainakaan en minä pidä itseäni perustuslailliseen puolueseen kuuluvana. Mielestäni olen siellä nähnyt vain yhden ainoan ruotsikon, joka voidaan laskea perustuslailliseen puolueeseen kuuluvaksi, niin että eivät ne valtion komiteat niin aivan ruotsalaisia tähän asti ole olleet.

Ed. Renvall puhui täällä paljastuksista, joita mahdollisesti tämän lisäksi vielä voisi tulla, mainiten, ettei hän pelkää minkäänlaisia paljastuksia. Minä tosiaankin olisin halukas tietämään, onkohan näitten asiain yhteydessä vielä semmoisiakin asioita, joita ei ole näin pitkän keskustelun jälkeen paljastettu. Käsitykseni mukaan on täällä jokainen koettanut paljastaa niin paljon kuin mahdollista toisiaan. Ed. Ahmavaara täällä samalla tavalla puhui, että sosiaalidemokraattien puolelta on käytetty semmoisia sanoja ja semmoisia puhetapoja, jotka voisivat tulla kysymykseen ainoastaan jossain kansalaiskokouksessa. Mutta mielestäni puhuja ei kuitenkaan itsekkään paljon sen enemmän lausunut semmoista, mitä minä en olisi tietänyt.

Ed. Pajari taas kertoili, että mitkään ihanteet, jotka ovat sillä perusteella, mikä sosiaalidemokraateilla on, eivät ole muilla puolueilla, nimittäin suomettarelaisella puolueella, leipä-ihanteita. Se kai täytyy jokaisen sosiaalidemokraatin myöntää, sillä lei-

pää suomettarelaisilla on, jotenka se ei ole enää mikään ihanne heille.

Sitten ed. Setälä puhui minusta omituisella tavalla jostakin nimien mainitsemisesta. Mielestäni olisi ed. Setälä voinut nämät sanat lausua hänelle hyvin läheiselle toverille, mitä nimien lausumiseen tulee. — Ja kun täällä nyt on jo aikaisemmin minusta hyvin tarpeettomasti eduskunnan aikaa kulutettu koko lailla pitkältä, vaikka on hyväksytty järjestelmä, jonka mukaan ruvettaisiin työtä tekemään, täytyy tosiaankin lausua vielä kerran, että minä epäilen, tokkohan täällä mitään lakeja ja parannuksia aikaansaadaan, jos tällä tavalla ruvetaan yhä riitelemään päivästä toiseen.

Ed. **Kallio**: Kun on ummelleen kellon ympärystä jo puhuttu tästä samasta asiasta, niin voin pitemmästä puhevuorosta luopua, varsinkin kun näen tässä vanhan valtakysymyksen ja uskon täydellisesti, että eduskunta on jo valmis ratkaisemaan tämän asian.

Edusmies Danielson-Kalmari lausui, että tähän maahan tulisi syntyä »uuden vankan enemmistön tukemaan lakia.» Tähän pyytäisin minä huomauttaa, että se enemmistö on kuitenkin rakennettava uusille jaloille eikä niille, jotka routavuosina jo koeteltiin ja heikoiksi huomattiin. Ja voisin vielä lisätä tähän, että nämä riidat, joita täällä uudelleen ja uudelleen niin loistavasti esitetään, ehdottomasti jouduttavat sen enemmistön muodostumista.

Ed. **Rapola**: Minä pyysin puheenvuoroa oikaistakseni pöytäkirjaa varten erään kohdan ed. Turkian lausunnossa. Hän oli kuullut minun aikaisemmin sanoneen, että esillä oleva kysymys ei ole kysymys herrojen leivästä, mutta väittää minun jättäneen lausumatta mistä sitte kysymys on.

Minun lausuntoni sisälsi kuitenkin juuri ne sanat, joita ed. Turkia siitä kaipasi, niinkuin olen jo ollut tilaisuudessa sen ed. Turkialle yksityisesti todistamaan.

Mutta kun minulla nyt on puheenvuoro, niin lausun toisenkin sanan. Aavistin kyllä ennakolta, että sosialistit tässä kysymyksessä tahtovat asettua korkean ylhäiselle sivultakatselijan kannalle ja teeskennellä puolueetonta tuomaria. Se on nyt heidän taktiikkansa. Mutta suotakoon anteeksi, että tämmöinen pikkuvanhana esiintyminen minua hiukan hymyilyttää.

Ed. **Nuorteva**: Minun puheenvuoroni on kai viimeinen tässä jutussa. Ehkä edustajilla on vielä sen verran kärsivällisyyttä, että jaksetaan se kuulla.

Täällä on puhuttu tämän kysymyksen lähettämisestä valiokuntaan ja on sitä kannatettukin. Mutta minusta se tuntuu aivan tarpeettomalta. Se tuntuu tarpeettomalta ensinnäkin ja pääasiallisesti siitä syystä, että minusta näyttää kuin tämän anomuksen tekijät eivät olisi sellaista tarkoittaneetkaan. Tämän anomuksen esilletuominen on ollut pelkkä komedia hyvinkin naurettavaa laatua sille, jolla vaan on tarpeeksi humoristista älyä voidakseen kaikki sen humoristiset kohdat ymmärtää. Tällä anomuksella nähtävästi ei ole tarkoitettu mitään muuta kuin saada viritetyksi jonkinlaista riitaa, tunnustellakseen sitte terrängiä, minkälaista se mahtanee olla. Minä luulen, että tämä tulos on saavutettukin, on viritetty riita näistä kysymyksistä ja selvät rajat ovat muodostuneet eri ryhmien käsityskantojen välillä. Siinä on tämän keskustelun suuri hyöty.

Tämä päivä ei ole ollut hukkaan heitetty. Minä ainakin olen taipuvainen uskomaan, että tällaisen viheliäisen keskustelun jälkeen ei enää toista kertaa viitsitä virittää mokomia juttuja. On myös ollut todellista hyötyä siitäkin, että tämän anomuksen yhteydessä on tullut esille tärkeitä kysymyksiä, kysymys laillisuudesta ja siitä, mitä laillisuudella tarkoitetaan. Minun olisi tehnyt mieli vielä ryhtyä tuon asian käsittelemiseen, mutta en sitä enää jaksa. Ryhmämme taholta on ed. Sirola aamupäivällä lausunut sen, minkä me sosiaalidemokraatit katsomme laillisuudeksi, oikeuskäsitteeksi. Lausun ihmetykseni siitä, että vaikka täällä on puhuttu niin tavattoman paljon muuta, ei ole uskallettu tahi ei ole tahdottu kajota tähän seikkaan, ei ole tässä uskallettu arvostella m e i d ä n laillisuus- ja oikeuskäsitettämme, vaikka siitä puhutaan jos jotakin porvarillisissa sanomalehdissä ja luultavasti huomennakin tullaan siitä uudelleen puhumaan.

Muuten päätin käyttää tätä puhevuoroa aivan toisen seikan johdosta. Aijoin nimittäin vastata sille arvoisalle »toverille», joka niin kauniisti puhui meille sosiaalidemokraateille — tohtori Kivilinnalle. Tohtori Kivilinna sanoi puhuvansa rehellisenä miehenä, sanoi rehellisesti lausuvansa ne näkökannat, jotka hänen mielestään ovat pakottaneet heidän ryhmänsä ottamaan tämän asian esille. Hän sanoi, että tämän kysymyksen takana on jotain muutakin kuin vaan kysymys muutaman herran virkapaikasta. Minä tahdon uskoa tämän olevan herra Kivilinnan vakaumuksen, tahdon uskoa, että hän persoonallisesti todellakin tahtoo nähdä tämän kysymyksen takana jotakin muutakin. Minä onnittelen häntä siitä, sillä tämän kysymyksen alla on todellakin jotakin arvokasta tai ainakin voisi olla sellaista. On totta, että täällä on kosketeltu erästä hyvinkin tärkeää seikkaa. On kosketeltu sitä kysymystä, tahdom-

meko me maassamme pyrkiä todelliseen kansanvaltaisuuteen, tahdommeko me nousta virkavaltaa vastaan, tahdommeko me pyrkiä olosuhteisiin, joissa noudatetaan todellista oikeutta eikä minkäänlaista mielivaltaa. Siihen minä rehellisesti yhdyn. Tohtori Kivilinnan kysymykseen tahdon vastata, että sitä me tahdomme toteuttaa, jos vaan tätä pyrkimystä ei vastustajain yhteisillä voimilla tehdä aivan mahdottomaksi. Sillä siitähän on lopullisesti kysymys. On kysymys siitä, voimmeko me, kykenemmekö me, jotka olemme tänne edustajiksi lähetetyt, ryhtyä luomaan jotain uutta, voimmeko me rikkoa entisaikojen edistykselle pystyttämät esteet, ja voimmeko me täällä avata Suomen kansalle uusia kehitysmahdollisuuksia. Tähän minä tahdon vastata, että me sen voimme. Mutta ei sillä tavalla kuin sitä tänä päivänä on muka tahdottu yrittää.

Paitsi tohtori Kivilinnaa ovat täällä muutamat muutkin henkilöt suomettarelaisen ryhmän taholta lausuneet, että tämän kysymyksen takana on kansan yhteisten etujen ajamista. Suomettarelaisen ryhmän taholta on esiintynyt muutamia kansanmiehiä, jotka, valitettavasti kyllä, ovat heidän joukossaan. He ovat lausuneet tämän ajatuksen, ja minä, niin sosiaalidemokraatti kuin olenkin, uskallan lausua uskovani, että he todellakin puhuvat vakaumuksesta. He kyllä uskovat, että se ryhmä ajaa kansanvaltaisuuden asiaa. Minun tulee sääli näitä miehiä. Emme me pääse kansanvaltaisuuteen, jos me tahdomme tätä kansanvaltaisuutta ajaa niillä perustuksilla, joilla useimmat niistä seisovat, jotka tänä päivänä ovat sanoneet tahtovansa sitä ajaa. Me emme pääse kansanvaltaisuuteen, jos me emme irtaudu siitä katsantokannasta, joka niin suuressa määrin erottaa muut ryhmät meistä, katsantokannasta, joka on niin suuressa määrin toisenlainen kuin se, jota me tahdomme noudattaa. Sekä tohtori Kivilinna että nuo kansanmiehet suomettarelaisen ryhmän keskuudessa tekisivät paljon viisaammin, jos he ryhtyisivät tätä kansanvaltaisuutta harrastamaan sillä tavalla, että he pakottaisivat omia ryhmiään näyttämään kansanvaltaisuutta muissakin asioissa kuin vaan silloin, kun tavoitellaan jonkun viheliäisen virkapaikan saamista.

Koska, kuten jo sanoin, anomuksentekijöillä ei nähtävästi ole ollut tarkoitustakaan saada tätä anomusta valiokuntaan, ja koska sen valiokuntaan joutuminen tarjoisi meille kaikkea muuta kuin hauskan tiedon toisen samanlaisen päivän tulosta, niin ehdotan, että anomusehdotus yksimielisesti hylätään. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Schybergson**: Jag hör till dem, som hade varit beredda att rösta för remiss af förevarande petitionsmemorial till ut-

skott, om icke denna debatt hade egt rum. Men den har varit af den längd och art, att en vidare behandling uti utskott icke har något som hälst skäl för sig. Hr Nuorteva har alldeles rätt, och det är mig angenämt att också en gång få förena mig med honom, då han framhållit, att det framförallt har varit ett meningsutbyte som afsetts med detta petitionsmemorial, och detta meningsutbyte har ju nu egt rum uti fullt, i öfverfullt mått. Vi måste bespara icke endast oss själfva en upprepning af denna debatt, utan också grundlagsutskottet för den handläggning under flera dagar, som dess ordförande hr Setälä redan förespådde. Vi måste vägra remiss också af denna anledning. Och jag tror att vi komma att hafva en känsla af befrielse, då vi lagt denna petition till handlingarna.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lähettää käsiteltävänä olevan anomusehdotuksen perustus lakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se päätetty panna asiakirjoihin.

Äänestyksessä annettiin 59 jaa-ääntä ja 110 ei-ääntä sekä 3 tyhjää lippua. **An. ehd. n:o 174** oli siis päätetty **panna asiakirjoihin.**

Ed. **Siveniukselle** myönnettiin lupa perheasiain vuoksi olla poissa ensi maanantain istunnosta.

Esitysehdotuksia

esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi maanantain istuntoon, sitte kun ajan voittamiseksi oli hyväksytty **Puhemiehen** ehdotus että ne vaan esityslistan mukaan lueteltiin, tämän päivän esityslistalla olevat seuraavat:

Oppivelvollisuuslain säätämisestä:

n:o 20, Ehdotus oppivelvollisuuslaiksi (Liitteet III,21, siv. 115);

Kunnallishallintoa koskevia:

n:o 18, Ehdotukset asetukseksi muutoksista 15 p:nä kesäk. 1898 maalaiskuntien kunnallishallinnosta ja 8 p:nä jouluk. 1873 kunnal-

lishallituksesta kaupungissa annettuihin asetuksiin, sekä ehdotus vaalilaiksi kuntien suhteellisia vaaleja varten (Liitteet V,1, siv. 5);

n:o 19, Kaupunkikunnille annetun kunnallisasetuksen 7 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi (Liitteet V,4, siv. 64);

n:o 22, Muutoksesta kaupunkien kunnallishallituksesta 8 p:nä jouluk. 1873 annetun asetuksen 55 §:ään (Liitteet V,5, siv. 78);

Työsopimusta ja työriitojen ratkaisemista koskevia:

n:o 11, Ehdotus asetukseksi 30 p:nä tammik. 1865 annetun palkkaussäännön kumoamisesta (Liitteet IX,1, siv. 5);

Metsästysasetuksen uudistamista koskevia:

n:o 4, Ehdotus asetukseksi 20 p:nä lokak. 1898 metsästyksestä annetun asetuksen 23 §:n osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi (Liitteet V,15, siv. 189); ja

n:o 13, Voimassa olevan metsästysasetuksen 23 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi (Liitteet V,16, siv. 193).

Esityslistalla olevat **anomusehdotukset** päätettiin esittää ensi maanantain istunnossa.

Puheenvuoron saatuaan lausui senjälkeen

Ed. **Castrén**: Koska jokaisella eduskunnan jäsenellä on oikeus lausua mielensä kaiken sen laillisuudesta, mitä eduskunnassa tapahtuu, niin pyytäisin minä puolestani saada huomautetuksi, että kun täällä kieltolakia koskevan esitysehdotuksen yhteydessä otettiin puheeksi agraarikomitean työt ja tehtävät, kun tänä päivänä yhteydessä ed. Lagerlöfin anomuksen kanssa myös on otettu puheen alaiseksi se tapa, millä hallitus panee kokoon komiteoita ja se seikka, onko ollut asianmukaista ja

soveliasta, että agraarikomitea on pitänyt kuntien edustajien kanssa kokouksia maaseudulla, niin minun ymmärtääkseni mainitut asiat eivät ole missään yhteydessä käsiteltävänä olevan asian kanssa.

Puhemies: Pyydän huomauttaa, että edustaja, joka ei ole ollut mukana päätöstä tekemässä, V. J:n 71 §:n mukaan on oikeutettu sen jälkeen ilmoittamaan pöytäkirjaan, ettei hän ole ollut osallinen päätöksen tekemisessä, mutta älköön hän päätöstä vastaan tehkö muistutusta. Tämä huomautukseni tietysti ei koske äsken päätettyä asiaa.

Ed. **Castrén:** Edellä sanotun nojalla katsoisin suotavaksi, että keskustelua edes jossain määrin supistettaisiin laillisten rajojen sisälle. Niinikään katsoisin suotavaksi, ettei tehtäisi muistutusta sellaisille henkilöille, jotka kyllä ymmärtävät ja tietävät, mitä he puhuvat, siitä, käyttävätkö he sopivia vai sopimattomia sanoja, samalla kun toiselta taholta sallitaan mitä räikeimpiä mieskohtaisia hyökkäyksiä ja solvauksia, ilman että minkäänlaista muistutusta puhemiehen puolelta tehdään.

Seuraava täysi-istunto oli oleva maanantaina klo 11 a. p.

Istunto päättyi klo 1,50 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

15. Maanantaina 17 p. kesäkuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Runeberg, Karhi, Huotari, Kares, Sivenius ja Vuolijoki, S.

Edustajille **Karhille** ja **Huotarille** myönnettiin pyynnöstä lupa yksityisten asiain vuoksi olla poissa tämänpäiväisestä istunnosta sekä ed. **Karekselle** tämän päivän aamuistunnosta.

Toimitus- ja tarkastusvaliokuntain jäsenet.

Ilmoitettiin, että valitsijamiehet olivat toimittaneet toimitus- ja tarkastusvaliokuntain vaalin, ja oli tällöin valittu

toimitusvaliokuntaan

jäseniksi: ed. **Paasivuori, Tanner, Vuolijoki, S., Sivenius, Palmén, Käpy, Laine, Oskari, Setälä** ja **Cederberg,** sekä varalle: ed. **Heikkilä, Eloranta, Listo, Pesonen** ja **Ehrnrooth** sekä

tarkastusvaliokuntaan

jäseniksi: ed. **Nuorteva, Perttilä, E., Vuolijoki, V., Lindroos, Viljomaa, Torppa, Ingman, L., Erkko** ja **Neovius, A.,** sekä varalle: ed. **Sillanpää, Perttilä, V., Kivilinna, Vikman** ja **Gustafsson.**

Esitettiin päiväjärjestyksessä ensimäisenä oleva asia ed. **Vuolijoen, S.,**

Laukon sukutilan lunastustusta koskeva interpellatsiooni.

Puhemies esitti seuraavan

äänestysesityksen:

Ken tahtoo interpellatsioonikysymyksen tehtäväksi, vastaa jaa; jos ei voittaa, on kysymys hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **interpellatsiooni** oli päätetty **tehtäväksi.**

Helsingin poliisin menettelystä.

Ed. Orasmaan tekemän ilmoituksen johdosta, joka koski Helsingin poliisin menettelyä, ilmoitti Puhemies puhemiesneuvoston päättäneen ehdottaa, että eduskunta päättäisi tapahtumasta tehdä ilmoituksen senaatin prokuraattorille.

Puheenvuoron saatuaan lausui tämän johdosta:

Ed. **af Ursin**: Pyydän ehdottaa, että puhemiesneuvoston tekemä ehdotus hyväksyttäisiin ja että kirjelmä eduskunnan puolesta laadittaisiin V. J:n 77 §:n mukaan.

Ed. **Estlander**: Jag anhåller vördsamt, att detta ärende blefve bordlagdt till tredje plenum i denna vecka.

Ed. **Castrén**: Minun tarkoitukseni oli myös pyytää tämän asian panemista pöydälle, jonka takia rajoitun kannattamaan ed. Estlanderin tekemää ehdotusta. Tähän pöydällepanopyyntöön on minun ymmärtääkseni sitä enemmän syytä, kun minä puolestani olisin olettanut, että jonkunlaista perustelua olisi annettu puhemiesneuvoston puolelta eduskunnalle. Täällä on tehty eduskunnalle lyhyt ilmoitus, joka sisältää sen, että puhemiesneuvosto on päättänyt eduskunnalle ehdottaa meneteltäväksi siten, että asiasta tehtäisiin ilmoitus prokuraattorille. Asiain näin ollen minun ymmärtääkseni tällainen paljas ilmoitus tekee eduskunnalle mahdottomaksi tässä asiassa vielä mitään päättää, ennenkuin esitys on ollut lähemmän harkinnan alaisena ja näin ollen jokainen edusmies on voinut muodostaa itselleen käsityksen asiasta hankkimalla lähempiä tietoja tästä tapahtumasta, josta, kuten sanottu, ei sanallakaan virketä puhemiesneuvoston ehdotuksessa.

Puhemies: Pyydän ilmoittaa, että kun on tehty ehdotus pöydällepanosta, on se puoli asiasta työjärjestyksen mukaan ensin ratkaistava, ja kehoittaisin siis seuraavia puhujia rajoittamaan puheensa ainoastaan tähän osaan kysymystä.

Ed. **Palmén**: Koska pöydällepanoa on pyytetty, niin minä en sitä vastusta.

Ed. **Perttilä, E.**: Minä puolestani vastustaisin pöydällepanoa. En pyytänyt puheenvuoroa tätä tarkoitusta varten, vaan minulla olisi ollut muuta sanottavaa.

Ed. **af Ursin**: En myöskään tahdo vastustaa asian pöydällepanoa seuraavaan istuntoon.

Ed. **Castrén**: Minusta tuntuu enemmän kuin oudolta, että pöydällepyyntöä on tässä asiassa vastustettu. Kun asia on pyydetty pöydälle, on se pöydälle pantava, semminkin kun eduskunnan jäsenet eivät ole lainkaan olleet tilaisuudessa muodos-

tamaan itselleen mitään varmaa mielipidettä asiassa, puhemiesneuvoston ehdotus kun rajoittuu paljaaksi yksinkertaiseksi ilmoitukseksi ilman pienintäkään perustelua.

Ed. **von Alfthan**: Om jag rätt erinrar mig den form, som remissen af detta ärende till talmanskonferensen fick, så var detsamma underkastadt en serie omröstningar och remitterades slutligen enligt hr Paasikivis förslag, hvilket innebar att talmanskonferensen skulle särskilja ifrån ärendet, i den form detsamma hade kommit fram, den del af klagomålet, som rörde enskilda landtdagsmän och därom göra framställning till landtdagen. Nu synes det mig, att talmanskonferensen icke fullföljt ärendet i den form, som landtdagens beslut innebar. Då förslaget nu föreligger i så obestämd form, att man icke får klart för sig, om detsamma gäller ärendet i dess helhet eller den del af detsamma, som hr Paasikivis förslag omfattade, skulle jag anhålla om upplysning härutinnan.

Puhemies: Frågan gäller nu endast ärendets bordläggning.

Ed. **Renvall**: Minä katson, että kun asia on pöydälle pyydetty, se on välttämättömästi pöydälle pantava minun ymmärtääkseni jo Valtiopäiväjärjestyksen 56 §:n mukaan.

Puhemies: Minun käsittääksenni tämä ei ole mikään valiokunnan mietintö eikä puhemiesneuvosto ole mikään valiokunta.

Ed. **Renvall**: Minä kyllä tiedän, ettei puhemiesneuvosto ole mikään valiokunta, mutta kun asia on jätetty puhemiesneuvoston valmistettavaksi ja puhemiesneuvoston ehdotuksessa eduskuntaa vaaditaan johonkin toimenpiteeseen ryhtymään, niin minun mielestäni juuri tämän toimenpiteen vakavuuden turvaamiseksi on pöydällepano välttämätön.

Ed. **Schybergson**: Just därför, att något betänkande icke föreligger från talmanskonferensen, är det så mycket mer viktigt att frågan bordlägges, så att representationens medlemmar själfva få fylla i hvad som rätteligen ankommit på talmanskonferensen.

Ed. **Perttilä, E.**: Koska muut eivät ole pöydällepanoa vastustaneet kuin minä, niin pyydän luopua ehdotuksestani ja yhdyn ed. af Ursinin ehdotukseen, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan kokoukseen.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo asian lykättäväksi seuraavaan istuntoon, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se päätetty lykätä tämän jälkeiseen kolmanteen istuntoon.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten asia oli **päätetty lykätä kolmanteen** tämän jälkeen seuraavaan **istuntoon.**

Oppivelvollisuuslain säätämistä

koskeva pöydällä ollut **es. ehd. n:o 20** (Liitteet III,21, siv. 115), jonka puhemiesneuvosto oli ehdottanut lähetettäväksi anomusvaliokuntaan, aiheutti seuraavat lausunnot:

Ed. **Nuorteva:** Minulla oli aikomus ehdottaa anomusta lakivaliokunnan käsiteltäväksi, koska se tarkoittaa yleisen lain muuttamista. Lakivaliokunta sitte pyytäisi sopivissa kohdin lausuntoa anomusvaliokunnalta. Ehdotan siis, että se lähettäisiin lakivaliokuntaan.

Ed. **Soininen:** Pyytäisin kannattaa ehdotuksentekijää siinä, että anomus lähetettäisiin lakivaliokuntaan, koska se sisältää täydellisen lakiehdotuksen. Sentähden ehkä ei olisi sopivata lähettää asiaa anomusvaliokuntaan. Mutta toiselta puolen se koskee kouluasioita, ja koska tietääkseni lakivaliokunnassa ei ole montakaan sellaista jäsentä, jotka olisivat erityisesti kouluasioihin perehtyneet, pyytäisin, että lakivaliokunta tahtoisi pyytää anomusvaliokunnan lausuntoa. Toiselta puolen koskee myös tämä anomusehdotus suuressa määrässä valtion menosääntöön, jonka tähden olisi syytä, että lakivaliokunta pyytäisi myös valtiovarainvaliokunnan lausuntoa.

Ed. **Nuorteva:** Minä kannatan ed. Soinisen ehdotusta, että lakivaliokunta pyytää lausuntoa anomusvaliokunnalta, mutta en voi katsoa tarpeelliseksi, että valtiovarainvaliokunnalta lausuntoa pyydetään, sillä ehdotuksessa ei ole yhtään kohtaa, joka koskisi valtion varoja. On ehdotettu nämä koulut kuntien ylläpidettäviksi, siis ei kosketeta valtiovaroja tämän ehdotuksen yhteydessä.

Ed. **Soininen:** Esitysehdotusta ei ole täällä luettu, niin että on vaikea sanoa, miten asia on, mutta luulen kuitenkin tietäväni, että siinä edellytetään sentään runsaita valtiolainoja, ja se on kohta, joka vaatisi valtiovarainvaliokunnan lausuntoa.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin **es. ehd. n:o 20 lakivaliokuntaan**, jonka oli siitä pyytäminen anomusvaliokunnan lausuntoa.

Anomusehdotuksia.

Erinäisiä koulukysymyksiä koskevia.

Esitettiin ja lähetettiin **anomusvaliokuntaan**

n:o 24. Laajemman hakukelpoisuuden myöntämisestä valtion virkoihin realilyseon keskikoulun oppimäärän suorittaneille (Liitteet VI,28, siv. 101),

jonka julkiluki ed. **Pesonen**, ja

n:o 25, Yhteiskoulujen kehityksen edistämisestä (Liitteet VI,31, siv. 93),

jonka julkiluki ed. **Nissinen.**

An. ehd:n n:o 55, Valmistettavina olevien koulutointa koskevien lakiehdotusten antamisesta arm. esityksinä eduskunnan käsiteltäviksi (Liitteet I,26, siv. 149)

ponnet julkiluki ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**, ehdottaen sen lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Sen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **af Ursin:** Minä tervehdin tätä anomusta mitä suurimmalla ilolla. Se tähtää vielä laajemmallekin kuin mitä ponsi sisältää. Se tähtää siihen, että kansallemme annettaisiin takaisin yksi sen kalleimmista oikeuksista ja sen luotettavimmista turvista. Kansallisuuden hävittäminen kansallisuutena ei millään alalla ole tehokkaampi kuin koulualalla. Sen näyttää kansallinen sortopolitiikka ja chauvinismi joka maassa. Eduskunnalle on sentähden varattava oikeus lainsäädäntöön kuolualalla perustuslaissamme. Kuten anomuksen perustelut, jotka minä yksityisesti olen ollut tilaisuudessa lukemaan, osoittavat, on kansaneduskunnalla ennen, Ruotsin vallan aikana, ollut tällainen oikeus, ja nyt me olemme tämän anomuksen kautta päässeet oikealle tolalle. Kun tämän oikeuden takasin saaminen on pantu alkuun

ja varsinkin kun kouluhallituksen esimies sen on tehnyt ja kun kirkollisasiain toimituskunnan päällikkö on sama mies, joka mitä pontevimmin on tässä suhteessa kansaneduskunnan osanottoa tähän lainsäädäntötyöhön puolustanut, niin minä toivon, että sillä on hyvä menestys. Minä tahdon vain lopuksi lausua sen toivomuksen, kun tämä asia menee valiokuntaan, että se siellä otettaisiin ensimäisten joukkoon valiokunnan työjärjestyksessä.

An. ehd. n:o 55 lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 92, Kannatusavun myöntämisestä valtion varoista Pietarin suomalaiselle yhteiskoululle (Liitteet VI,24, siv. 108),

jonka ponnen julkiluki ed. **Valavaara**, lähetettiin tehdystä ehdotuksesta **anomusvaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 107, Korkeamman valtioavun myöntämisestä yksityiskouluille ja niiden opettajien aseman turvaamisesta (Liitteet VI,23, siv. 97),

jonka ponnet julkiluki ed. **Arajärvi**, lähetettiin tehdyn ehdotuksen mukaan **anomusvaliokuntaan.**

An. ehd:n n:o 124, Kansakoulunopettajien oikeudellisen aseman parantamisesta (Liitteet VI,20, siv. 89),

julkiluki ed. **Pajari**, ehdottaen sen lähettämistä anomusvaliokuntaan.

An. ehd:n n:o 185, Kansakoulunopettajien taloudellisen aseman parantamisesta (Liitteet II,7, siv. 33),

ponnen julkiluki ed. **Soininen**, ehdottaen sen lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. **Häkkinen:** Pyysin puheenvuoroa ensimäisen tässä asiassa esitetyn anomusehdotuksen johdosta. Ilmoitan kohta, että kannatan siinä esitettyjä periaatteita. Mutta pyydän lisäksi

esittää muutamia näkökohtia, joista tämän anomuksen perusteluissa ei ole mitään muistutettu.

Noin parikymmentä vuotta sitte olin eräässä koulussa, jossa oli nuori kansakoulunopettaja ja jossa oppinut kansakoulumies puhui heille. Tässä puheessa hän sanoi usein ihmetelleensä, mikä lienee syynä siihen, että kansakoulunopettajat jo nuorina väsähtävät ja vanhentuvat, ja arveli siihen suuressa määrässä vaikuttavan sen, että kansakoulunopettajat eivät hoida terveyttään. Hän perusteli tätä väitettä monella tavalla. Mutta minun mielestäni jäi sittenkin vaillinaiseksi syy, miksi kansakoulunopettajat väsähtävät ja vanhenevat liian aikaiseen, sillä vaikkakin epäilemättä yksi hyvin tärkeä syy tähän on se, että opettajat eivät hoida terveyttään, niin minun luullakseni siihen on monta muutakin syytä. Tahtoisin tässä varsinkin huomauttaa kolmesta. Ensinnäkin siihen vaikuttaa se aivan liian ihanteellinen maailmankatsomus, joka useimmilla nuorilla kansakoulunopettajilla on, kun he lähtevät seminaarista, toiseksi epävakaa taloudellinen asema ja kolmanneksi liian vähäinen oikeudenturva. Mutta kun, kuten jo alussa mainitsin, pyysin puheenvuoroa ensimäisen näitä asioita koskevan anomusehdotuksen johdosta, niin koskettelen tässä yksinomaan tuota viimeistä kohtaa, nimittäin opettajien oikeudellista asemaa.

Tänne valtiopäiville tullessani satuin kohtaamaan erään nuoren kansakoulunopettajan, joka oli minulle persoonallisesti tuttu ja joka kertoi tulevansa hermotautiparantolasta. Olin oppinut tuntemaan hänet, silloin kun hän opettajatoimeensa ryhtyi, reippaaksi, iloiseksi ja elämänhaluiseksi mieheksi, joka oli toivonut kauan voivansa vaikuttaa kansakoulunopettajana. Mutta nyt hän, oltuaan kolme vuotta opettajana, palasi hermotautiparantolasta. Mikä lienee ollut tähänkin syynä? Tunsin miehen elämänvaiheet ja tiesin, mitä kaikkea hän näinä kolmena vuotena oli saanut kokea, ja mitenkään en voinut uskoa, että hänen sortumiseensa oli vaikuttanut huono terveydenhoito, vaan se vähäinen oikeudellinen turva, joka hänellä oli ollut.

Pyydän kosketella esim. meidän kansakouluasetuksemme 132 §:ssä mainittua kohtaa. Siinä sanotaan, että jos opettaja tai opettajatar on sairaana, ottakoon koulun johtokunta soveliaan henkilön virantekijäksi sekä antakoon siitä asiasta viipymättä tiedon ja ilmoittakoon tarkastajalle j. n. e. Tämä opettaja, josta puhuin, oli sairastunut jo joulun aikaan ja hänen sijaansa oli asetettu virantekijä, jolle hänen täytyi maksaa palkastaan muistaakseni 100 markkaa kuussa, vaikka hän tuskin sai 100 markkaa kuussa itsekkään palkkaa. Ja kun nyt siis oli vielä kustannettava matka parantolaan, niin millä elivat kotona vaimo ja lapset? Nyt sanotaan: ovathan säädyt myöntäneet suostunta-

varoista sairaille kansakoulunopettajille avustusta. Ovathan kyllä. Mutta ne varat ovat niin vähäiset, etteivät ne pitkällekään riitä. Ne menevät jo lääkärin palkkaan kaikki. Tunnen kuvaavan esimerkin sellaisesta tapauksesta. Eräs sairastunut opettaja kutsui luokseen lääkärin ja sai maksaa hänelle tästä käynnistä 160 mk. Siis noin 2 kuukauden palkka meni jo yhdestä lääkärin käynnistä. Tällaiset tapaukset antavat mielestäni täyden aiheen harkita, eikö tähän pykälään olisi saatava tarkempi määräys, jotta ei jäisi epäilyksen alaiseksi, kuka maksaa sairauden sattuessa opettajan viransijaisen palkan, opettajako itse, koulun kannattajat, vaiko ehkä valtio. Varmuus siitä, että opettajan ei itse tarvitse sairauden sattuessa kustantaa sijaisen palkkaa, olisi tietysti suuresti omiaan turvaamaan hänen asemaansa ja estämään hänen liian aikaista väsymistään ja vanhenemistaan.

Luonnollista on myös, että ylenmääräinen rasitus, joka aiheutuu liian suuresta oppilasmäärästä, mitä haitallisimmin vaikuttaa opettajan voimiin ja terveyteen. Onhan nimittäin sama opettaja armollisen asetuksen mukaan 11 päivältä toukokunta 1886 velvollinen opettamaan 50 oppilasta yhtaikaa neliosastoisessa koulussa. Ja tällainen oppilasmäärä ei todellisuudessa ole mikään harvinaisuus. Mutta jokainen ken tietää, miten vaikeata on jo 30:kin oppilaan opettaminen neliosastoisessa koulussa, hän ymmärtää, että syntyy liikarasitusta, jos siellä on 50 oppilasta saman opettajan opetettavana. Muttä tämäkään ei ole suinkaan vielä korkein määrä; toisinaan saattaa olla 60—70:kin oppilasta. Nyt väitetään ehkä, että onhan asetuksessa sanottu, että älköön olko yhden opettajan opetettavana muuta kuin 50 oppilasta. Sitäkin määräystä voidaan kiertää monella tavalla. Selitetään usein, kun kouluun tulee esim. 60 oppilasta, että se on vain satunnaista, jotenka ei tarvitse mitään apuopettajaa, jommoinen lain mukaan tämmöisessä tapauksessa olisi otettava.

Sitte on vielä sellaisia tapauksia, että jos tahdotaan, että apuopettajia otetaan kouluun, niin selitetään, etteivät nuo liikalapset ole siitä piiristä kotoisin. Meillä on nimittäin lakimääräys, joka mielestäni on omansa tekemään opettajan työn raskaammaksi kuin se muuten olisi. Keisarillisen Majesteetin armollisen asetuksen ylempien kansakoulujen perustamisesta ja edistämisestä Suomen maalaiskunnissa 3 §:n loppupuoli kuuluu tosin näin: »Jos jossain piirissä on koulu, ja siitä piiristä kotoisin olevia kouluun otettavia lapsia ennen kouluun otettujen kanssa on yli 50, tulee kunnan pitää huolta siitä, että apuopettaja tai -opettajatar otetaan ja että opetushuone hankitaan tai että piiri jaetaan kahteen tai useampaan piiriin, joilla kullakin tulee olla oma koulu». Mutta kun nuo piirit, joita maalaiskunnissa on, ovat sellaisia, että useinkin on piiriraja lähempänä jonkun vieraan

piirin koulua kuin sen omaa koulua, niin on luonnollista, että vanhemmat pyrkivät laittamaan lapsensa kouluun sinne, minne on lyhyempi matka. Silläkin tavalla on tullut saman opettajan opetettavaksi yli 50 lasta.

Nyt voi joku väittää, että miksi otetaan niin paljon lapsia vastaan. Sen seikan määrääminen ei ole opettajan vallassa, vaan siitä päättää koulun johtokunta. Opettajalla ei ole muuta tehtävänä kuin pitää tutkinto ja kirjoittaa ne oppilaat kouluun, jotka tutkinnossa on hyväksytty. Jos opettaja asettuisi vastustavalle kannalle liiallisen oppilasmäärän vastaanottamiseen nähden, niin selitettäisiin, että hän on kansansivistyksen vastustaja, eikä semmoinen opettaja sovi, joka estää lapsia kouluun tulemasta. Näin ollen ei jää muuta neuvoa kuin että lapset pidetään koulussa, ja tästä taas on opettajalle paljon lisätyötä, joka ei ole vahingoksi ainoastaan opettajan terveydelle, vaan myös koulun menestykselle ja se on vahinko kansanvalistuksen asialle.

Näihin opettajan oikeuksien hämäriin kohtiin kuuluu myös kansakouluasetuksen 117 §:n 3 kohta. En tiedä, mitä kohtaa koskaan kansakouluasetuksessa olisi niin paljon tulkittu ja niin monella tavalla selitetty kuin juuri tätä on muutamissa suhteissa selitetty. Niin kauan kuin Suomen kansakoululaitos on tämän asetuksen perustuksella ollut olemassa, niin kauan on riidelty tämän pykälän määräyksestä, varsinkin mitä tulee määräykseen, että opettajalla pitää olla tarpeelliset ulkohuoneet. Nuo sanat »tarpeelliset ulkohuoneet» ovat todellakin hämärät, ja ne on useimmiten selitetty sillä tavoin, että opettajalle kuuluu ulkohuoneaitta, halkoliiteri, navetta, mahdollisesti sauna ja pesutupa. Mutta opettajat väittävät, että heille pitäisi kuulua esim. talli, työkalujen säilytysliiteri, kellari ja muutamissa tapauksissa myös riihi. Tästä luonnollisesti johtuu paljon rettelönaihetta koulun kannattajien, johtokunnan ja opettajan välillä, ja opettaja se siinä jää huonompaan asemaan. En ymmärrä, minkä tähden pykälässä pitää olla näin epäselvä määräys, joka saattaa opettajan kärsimään äärettömän paljon harmia. Tuo opettaja, josta yllä mainitsin, oli saanut kipeästi kärsiä kaiken aikaa, minkä oli ollut opettajana. Koulu voi sijaita esim. 2 penikulman päässä kirkonkylästä — kirkonkylähän maalla pidetään keskuksena, jonne opettajalla aina on asiaa, jossa kaikki valistuspyrinnöt johdetaan ja toimitetaan — ja opettajalla pitää olla mahdollisuutta ja tilaisuutta toimia siellä. Mutta matka sinne kysyy varoja. Mistä ne tulevat? Usein opettaja tahtoisi pitää hevosta, mutta ei ole paikkaa, missä sitä pitäisi. Voidaan sanoa: laittakoon itselleen tallin. Mutta ajatellaan, että opettaja on otettu koevuodeksi ja että hänellä ei ole tietoa, kuinka kauan tulee koulussa olemaan.

Kuinka hän silloin voi ruveta tallia itselleen rakentamaan? Ajatellaan vielä, että hän on virkavahvistuskirjalla varustettu; mutta kuten anomusehdotuksessa mainitaan, ei tuo virkavahvistuskirja merkitse paljon mitään. Hänet voidaan monella tavalla siirtää pois koulusta, ja niin hän on estetty rakentamasta tai innostumasta rakentamaan tallia, jos vielä niinkin olisi, että hänellä varoja riittäisi. Mutta mistä hänelle nyt varat tulevat, sopii kysyä, sillä useissakaan tapauksissa ei niitä hänellä ole. Hevosen pidosta johtuu myös ajokalujen säilytyspaikan tarvis — nekään eivät menesty taivasalla. Näin ollen pitäisi koululla myös olla työ- ja ajokalujen säilytyspaikka. Ulkohuoneisiin luetaan myös kellari ja eiköhän pitäne myös puhua kaivosta. Monella koululla on vesi haettava monen kilometrin päästä ja siihen tarvitaan hevonen — ei sitä aina jaksa kantaa. Kellariasia on tärkeä, sillä eivät juurikasvit voi säilyä, ellei kellaria ole. Ei voi puutarhanhoidosta tulla kysymystäkään, kun ei ole missä tuotteita säilytetään.

Sumassa pykälässä on toinen kohta, joka sietäisi korjausta, nimittäin tuo maamääräys, että koulun opettajalla olkoon 2 tai 3 tynnyrinalaa viljeltyä maata. Kuinka monella koululla tätä viljeltyä maata on? Ja jos se joskus on viljelty, mikä merkitys sillä on opettajalle? Määräyksellä on varmaankin tarkoitettu sitä, että koululle pitäisi syntyä viljelys ja että nämä kouluviljelykset olisivat ikäänkuin mallina pikkuviljelijöille, joten ne innostuisivat maata viljelemään. Mutta kun tuollainen maa, joka on toisinaan kivikkoa ja viljelykseen kelpaamatonta, jätetään opettajalle, joka on näin epävakaisessa asemassa kuin äsken mainitsin, niin ei hän voi ryhtyä sitä viljelemään, jos sitä vielä viljellä voisikin. Mutta ajatellaan, että se on viljelyskelpoista. Maanviljelys kysyy varoja. Kuinka suuria summia opettaja, jolla on velkaa ehkä pari tuhatta markkaa ja palkkaa 100 markkaa kuussa, voi panna maanviljelykseen? Jos hänen asemansa olisi edes turvattu, niin että hän pääsisi nauttimaan sitä, mitä hän viljelykseen panee, olisi asian laita toinen, mutta hän voi joutua koulusta pois, ja silloin hän olisi kipeästi tarvinnut ne varat, jotka hän viljelykseen on pannut. Näin jää koulu asumatta. Joka tapauksessa tarvitaan erittäin suurta innostusta, ennenkuin opettaja voi viljelykseen ryhtyä. Näiden syiden perusteella uskallan ehdottaa, että selvitettäisiin opettajan asema niin, että sanat: »viljelyskelpoista maata» muutettaisiin sanoiksi: »viljelys- ja kasvukuntoista maata».

Anomusehdotuksessa mainittiin myös vähäisen sitä selkkaa, josta puhutaan saman 117 §:n 4 kohdassa, mutta siitä mainitaan vain sivumennen eikä siinä katsannossa kuin minä soisin. On tunnettua, että ennenkuin kansakoululle saadaan valtioapua,

tarvitsee tehdä asianomainen anomus ja siinä luetella mitä palkkaetuja opettajalle myönnetään, ja sitte luetellaan ne siinä senaatin päätöksessä, joka asiasta annetaan. Nyt luullaan, että se paperi takaa opettajille heille tulevat palkkaedut, mutta ikävä kokemus on näyttänyt aivan toista. On tultu huomaamaan, että tuo paperi hyvin vaikeasti ja työläästi turvaa opettajien palkkaedut; onpa sitäkin tapahtunut, että oikeudet ovat kumonneet vaatimukset, jotka ovat tuolla perusteella tehdyt. Minä luulen, että asetukseen tarvittaisiin tarkempia määräyksiä siihenkin suuntaan.

Vielä olisi minulla yksi huomautettava pykälä, joka mielestäni hyvin kipeästi toisinaan koskee opettajien oikeudellista asemaa. Voimassaolevan kansakouluasetuksen 16 §:n kolmas kohta kuuluu: »Otollisten syiden vaatiessa myöntää opettajalle tai opettajattarelle virkavapautta, ei kuitenkaan pitemmäksi ajaksi kuin 14 päiväksi». Tämä on kansakoulun johtokunnan ohjesäännössä oleva määräys. Kansakoulun johtokunnalla on oikeus opettajalle myöntää virkavapautta otollisten syiden vaatiessa. Mutta nuo sanat »otollisten syiden» ovat taas niin hämärä käsite, että monta kertaa voidaan syyt tulkita epäotollisiksi silloinkin, kun ne ovat »otollisia» j. n. e. Tästä epäilemättä johtuu rettelöitä johtokuntien ja opettajien välillä, varsinkin aikana tällaisena, jolloin puolue-elämä on vireillä maassa ja jolloin opettajistakin toinen kannattaa yhtä valtiollista puoluetta, toinen toista. Jos johtokunta on vastakkaista puoluetta kuin opettaja, voi se selittää §:ää sellaisessa tarkoituksessa, joka ei opettajan mielestä ole oikein j. n. e. Ikävä kokemus on johtanut siis siihen, että tämä pykälä tarvitsisi selitystä niin, että ainakin siinä tapauksessa, että asiasta on tehty valitus kouluylihallitukseen, kouluylihallituksella olisi oikeus kumota sellainen johtokunnan päätös, joka sotii opettajan inhimillisiä oikeuksia ja kohtuullisia vaatimuksia vastaan.

Nämä muutamat huomautukset pyydän lausua evästykseksi, jättää valiokunnan harkittavaksi. Jos mieli yhdessä kohdassa turvata opettajan oikeuksia, on niitä koetettava turvata toisissakin kohdissa.

Ed. **Ahmavaara**: Siihen tarkoitukseen, joka ed. Pajarin y. m. anomuksella on, yhdyn minä mielihyvällä, mutta valitan, että anomuksen ponsi on muodostettu sillä tavalla, että voi panna epäilyksen alaiseksi, voineeko asiata ollenkaan ottaa käsittelyn alaiseksi. Ponnessa nimittäin sanotaan, että eduskunta päättäisi asettaa asiantuntijoista komitean järjestämään Suomen kansakoulunopettajien oikeudellisen aseman oikeuden ja kohtuuden kannalle. Ponnen seuraavassa koh-

dassa pyydetään, että komitea kokoaisi nykyiset kansakouluasetukset yhteen ja että yhdessä eduskunnan ja hallitsijan kanssa laadittaisiin niin pian kuin mahdollista uusi laki. Mutta nyt on huomattava, että eduskunnalla ei olekaan oikeutta asettaa tällaisia komiteoja, sillä se oikeus kuuluu hallitukselle, ja sen vuoksi olisi pitänyt pyytää hallitusta asettamaan tämän komitean. Vielä vähemmän on eduskunnalla oikeutta asettaa sellaista komiteaa, kun asia koskee lakia, joka on hallinnollinen asetus. Minä olisin suonut, että anomuksentekijät olisivat asiain tuntijain kanssa neuvotelleet, ennenkuin kirjoittivat anomuksen, jotta ponsi olisi tullut vastaamaan tarkoitustaan. En kuitenkaan tahdo anomusehdotusta vastustaa, vaan soisin, että se näistä muodottomuuksista huolimatta menisi valiokuntaan, jonka tehtäväksi muun muassa tulisi antaa lausunto siitä, voidaanko asiaa ollenkaan käsitellä. Sitä ennen on kuitenkin puhemiehen asia päättää, voiko anomusehdotusta nykyisessä muodossa lähettää valiokuntaan.

Ed. **Nissinen**: Edustaja Soinisen ehdotuksessa huomasin, jos kuulin oikein, erään puutteen, jonka johdosta pyytäisin saada lisätä yhden asian.

Varallisuuden suhteen olisi nimittäin otettava huomioon myöskin se, että kansakoulun naisopettajalla voi olla vanha äiti, tai pieniä orvoiksi jääneitä sisaria, joita hänen tulee elättää. Silloin olisi hän mielestäni asetettava samaan asemaan kuin jos hän olisi leski ja hänellä olisi omia lapsia. Hän on nimittäin silloin perheen elättäjä, kuten sekin, joka pitää huolta omista lapsistaan. Kannatan ehdotuksen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. **Näs**: Under hela min föregående landtdagsmannaverksamhet har jag, då frågor om anslag till folkskolors uppförande på landsbyggden eller i städerna, äfvensom frågor om folkskollärarnes löneförhöjning varit före, varit med om desamma. Från denna princip har jag ännu icke vikit, utan anser fortsättningsvis frågan om folkskollärarnes löneförhöjning såsom en utaf de viktigaste faktorer på det kommunala och politiska lifvets område. Likväl har jag hyst betänkligheter därom, huruvida statsverket kunde gå i land med att i kontanta penningar höja folkskollärarnes löner så ofta, som nu varit fråga om på ständermötena. Man har ju att emotse, att folkskolorna skola ökas mer och mer öfver hela landet, och i all synnerhet skall detta blifva fallet, om kammaren skulle antaga en obligatorisk folkskoleundervisningslag. Såsom en följd däraf komme nämligen då också folkskolelärar-

nes och -lärarinnornas antal att betydligt ökas. Denna utgift kunde slutligen, om man så får säga, växa statens kredit öfver hufvudet, och annan utväg ser jag då icke än att genom bevillning återfylla statskassans behof. För min del skulle jag föreslå, att staten genom billiga lån skulle understöda de folkskollärare och -lärarinnor, hvilka skulle vilja köpa åt sig en mindre jordlägenhet, exempelvis par tolftedels mantal eller några hektar jord, som de själfva skulle sköta. Denna utväg anser jag vara mycket lämplig att tillgripa, då man vill höja folkskollärarnes och -lärarinnornas existensmöjlighet. Det är ju kändt att folkskollärarene och -lärarinnorna isynnerhet på landsbyggden äro lediga från sin folkskolesyssla hela halfva året och detta på den årstid, då jordbruket mest kräfver omtanke och arbete. De hafva i öfrigt icke, mycket att syssla med under sommartiden, utan nästan gå och drifva tiden och veta icke hvart de skola göra af med sina dagar. Det borde vara utmärkt passligt för dem att få en jordbit att syssla med under tiden, hvarigenom de kunde få en bättre utkomst. Jag vet icke, om de behöfva vara högre herrar än hvarje annan bonde eller annan jordegare. Han måste ju också arbeta hela sommaren och t. o. m. arbeta mera tungt än någonsin under andra årstider. Jag anser det icke ligga något hinder i vägen för våra folkskollärare att göra på samma sätt.

Ed. **Hedberg**: Jag begärde ordet endast för att understryka en redan delvis berörd omständighet, nämligen svårigheten för folkskolläraren, särskildt på landet, att erhålla annan skolundervisning åt sina barn än den, som folkskolan meddelar. Och önskade jag till utskottet hemställa, huruvida detsamma icke kunde taga i öfvervägande möjligheten att åt folkskollärares barn, särskildt på landet, ur allmänna medel utgifva sådan skolhjälp, som dessa behöfva, då de besöka annan, högre skola än folkskola.

Ed. **Nuorteva**: Allekirjoitin edustaja Soinisen anomuksen, täydellisesti yhtyen siinä lausuttuun toivomukseen kansakoulunopettajien palkan korottamisesta, kuitenkaan voimatta täydellisesti yhtyä niihin perusteluihin, jotka siihen ovat liitetyt.

Koska minulla on puheenvuoro, täytyy minun edustaja Hedbergin puheen johdosta lausua suuri ihmetykseni siitä, että hän tahtoo asettaa nimenomaan kansakoulunopettajien lapsille jonkunlaisia erikoisoikeuksia. Heidän muka pitäisi saada valtiolta avustusta korkeakouluihin päästäkseen. Pi-

täisi kai muidenkin ihmisten saada lapsiaan varten samanlaista avustusta. Kyllä kai muutkin ihmiset olisivat siihen yhtä oikeutetut kuin kansakoulunopettajat.

Ed. **Castrén**: Samalla kun minä lämpimästi pyydän kannattaa niitä anomuksia, jotka tarkoittavat kansakoulunopettajien aseman parantamista, en voi olla kiinnittämättä huomiota siihen samaan seikkaan, johon edustaja Ahmavaara jo on kosketellut, nimittäin sen anomuksen ponsiin, jonka edustajat Pajari, Reima, Kares, Vemmelpuu, Rissanen ja Järvinen ovat allekirjoittaneet. On todellakin hämmästyttävää, että eduskunnassa on jäseniä, joilla ei ole kaukaistakaan aavistusta siitä toimivallasta, mikä eduskunnalle kuuluu. On surkuteltavaa että kansaneduskunnan jäsenet eivät niin paljon ota vaivakseen, että he, jollei heillä itsellään ole tarpeellisia tietoja, hankkisivat niitä muilta, jotta he voisivat sepittää anomuksensa ponnet sellaiseen muotoon, etteivät ne sotisi eduskunnan toimivaltaa vastaan.

Ensimmäisessä ponnessa ehdotetaan, kuten edustaja Ahmavaara jo on huomauttanut, että eduskunta päättäisi asettaa asiantuntija-komitean tekemään ehdotusta Suomen kansakoulunopettajain oikeudellisen aseman järjestämiseksi oikeuden ja kohtuuden kannalle. Ensinnäkään ei eduskunnalla ole oikeutta asettaa minkäänlaisia komiteoja. Eduskunnalla on oikeus lähettää valtiopäiväjärjestyksen säätämiin valiokuntiin anomuksia, esitysehdotuksia ja armollisia esityksiä: edelleen voipi eduskunta asettaa keskuudessaan valiokuntia erityisten asiain käsittelemistä varten, valiokuntia, joita ei valtiopäiväjärjestyksessä nimenomaan luetella. Mutta eduskunnalla ei ole mitään valtaa ruveta asettamaan komiteoja siihen tapaan kuin hallitus asettaa komiteoja, ja vielä vähemmän on eduskunnalla minkäänlaista oikeutta asettaa sellaista komiteaa, joka ottaisi järjestääkseen „Suomen kansakoulunopettajain oikeudellisen aseman oikeuden ja kohtuuden kannalle".

Toinen ponsi ei ole ensimäistä ehompi. Toisessa ponnessa ehdotetaan, että tuo komitea, jonka asettamiseen eduskunta ei ole oikeutettu, „valmistaisi lakiehdotuksen, jossa kaikki kansakoulua koskevat säädökset olisivat yhteen koottuina, ja — niin pian kuin mahdollista — tulisivat asianmukaisessa järjestyksessä Hallitsijan ja Eduskunnan säätämään lakiin otetuiksi".

Olen samoin kuin edustaja Ahmavaara tahtonut kiinnittää eduskunnan huomiota esillä olevan anomuksen ponsiin, jotta eduskunta ottaisi harkitakseen katsooko se asiakseen

lykätä tällaista anomusta valiokuntaan ja Puhemies miettiäkseen, onko tällaisen anomuksen lykkääminen valiokuntaan sopusoinnussa valtiopäiväjärjestyksen kanssa.

Ed. **Ingman, Lauri:** On mielestäni aivan ilmeistä, että edustaja Pajarin y. m. anomuksen ponsi on muodoton. Mutta minä luulisin että siinä on tapahtunut „lapsus calami" eikä mitään sen enempää. Arvelen nimittäin anojain tarkoituksen olevan, että eduskunta päättäisi pyytää hallitusta asettamaan komitean kyseessä olevaa asiaa varten. En tiedä, mikä estäisi valiokuntaa antamasta ponnelle sen oikean muodon. Mielestäni semmoinen opetus- ja nuhdepuhe, jonka edustaja Castrén taas sai aihetta pitämään, on tuiki tarpeeton.

Ed. **Gripenberg:** Kannatan edustaja Soinisen anomuksen lähettämistä valiokuntaan. Mutta luulen että ehdotus palkkakysymyksen kytkemisestä perheen-elättäjän tukemiseen valtion puolelta ei ole onnistunut. Se tulee, kuten jo neiti Nissisen huomautuksesta kävi selville, usein johtamaan epäjohdonmukaisuuteen. Kaikkein yksinkertaisinta olisi, että valtio aina maksaisi saman palkan samasta työstä, sukupuoleen katsomatta. Kysymystä perheen-elättäjien tukemisesta valtion puolesta älköön kytkettäkö tähän kysymykseen.

Ed. **Pajari:** Minä en ollenkaan pidä tarpeettomana edustaja Castrénin opetuspuhetta, vaikka se tällä kertaa minun mielestäni ei johtunut siitä, että anomuksentekijät ja etupäässä allekirjoittanut ovat jättäneet huomaamattomuudessa pois siitä pari tarpeellista sanaa. Tietenkään ei ollut tarkoituksena, että eduskunta komitean asettaisi asiantuntijoista, vaan että eduskunta päättäisi pyytää hallitusta sitä tekemään. Ja kun eduskunnalla kerran on valta lähettää asia valiokuntaan, niin eiköhän valiokunnalla liene oikeus asianomaisten anomuksentekijäin kanssa muodostaa ponsia siihen muotoon kuin laki vaatii. Minusta olisi ihmeellistä, jos asia, jota muuten kaikin puolin kannatetaan, tämän erehdyttävän muotovirheen tähden hyljättäisiin.

Ed. **Oljemark:** För min del tänkte jag också be att på det varmaste få understöda den gjorda petitionen och att densamma skulle remitteras till utskott. Detta gör jag icke blott på grund af det uppdrag, som jag fått af särskilda valmän, utan också på grund af den uppfattning jag personligen fått genom den erfarenhet jag har af våra folkskollärares lif och arbete. För mig finnes dessutom en omständighet, som sär-

skildt talar för löneförhöjning, nämligen den att, då folkskollärarnes löner i tiden fastställdes, förhållandena i vårt land voro helt andra än de nu äro. Med den utveckling landet undergått och med de ökade lefnadskostnaderna är en sådan löneförhöjning absolut nödvändig. Angående själfva beloppet vill jag dock icke nu uttala mig, emedan frågan därom i hög grad beror af statens tillgångar, och skulle jag anse det nödvändigt, att petitionsutskottet i denna fråga skulle inhämta utlåtande från statsutskottet, innan frågan afgöres.

Ed. **Eloranta:** Tätä kysymystä esitettäessä ei ollut minulla aikomus ottaa puhevuoroa, mutta nyt keskustelun johdosta on ilmennyt muutamia sellaisia tosiseikkoja, että olen niiden johdosta katsonut tarpeelliseksi lausua jonkun sanan.

Ensiksikin tahtoisin huomauttaa, että se agitatsiooni kirjanen, joka annettiin joku päivä takaperin eduskunnan jäsenille, on tehnyt minuun eräässä kohden muistuttamista ansaitsevan vaikutuksen. Tässä nimittäin sanotaan, että kansakoululaitoksemme kipein kysymys olisi opettajain palkankorotuksen ja palkka-asiain järjestäminen. Mutta epäämätön tosiasia on, että kansakoululaitoksemme kipein kohta ei suinkaan ole tämä seikka, sillä joka vähänkin tuntee meidän kansakoululaitoksemme lukujärjestystä ja toiselta puolen kansakoulunopettajain palkkausta, hän voi helposti tehdä sen johtopäätöksen, että sittenkin kansakoululaitoksen kipein kohta on kansakouluoppijärjestyksen korjaaminen, sillä sieltä löytää epäilemättä monta niin homehtunutta kohtaa, että ne ovat paljon painavampia tosiseikkoja, kuin kansakoulunopettajain palkankorotuskysymys. Sillä en ensinkään tahdo väittää, että kansakoulunopettajain palkka-asia olisi jo sellaisessa tilassa, että siinä ei olisi mitään korjaamisen varaa.

Edustaja Häkkisen muutamiin lausuntoihin en myöskään voi olla kajoomatta. Ensiksikin hän lausui, että kansakoulunopettajilla on liian ihanteellinen maailmankatsomus. Siihen minä tahtoisin huomauttaa, että kansakoulunopettajilla minun mielestäni on liian sekava maailmankatsomus. Mutta siihen en käytä sen enempää eduskunnan aikaa, vaan jätän asian tähän huomautukseen.

Toinen huomautus, jonka edustaja Häkkinen teki, on se, että opettajat saavat muka pitää 60—75 oppilasta edessänsä opetettavana. Tämä ei pidä paikkaansa, sillä kansakoulunopettaja voi asetuksiin vetoamalla pyyhkäistä siitä luvusta 15—10 oppilasta pois, jotka ovat liikaa, ja siis on hänellä korkeintaan 50. Sillä asetus sanoo, että jos kansakouluissa

on yli 50 oppilasta, on koulun johtokunnan ja esimiesten hankittava apuopettaja.

Se huomautus, minkä edustaja Häkkinen teki johtokuntia vastaan, on erityisesti merkittävä ja siihen olisi vielä paljonkin lisättävä, mutta kun se ei kuulu tähän asiaan, niin en ainakaan tällä kertaa koske siihen.

Edustaja Nissisen huomautus opettajattarien asettamisesta leskien asemaan, silloin kun heillä on äiti hoidettavana, on sitä laatua, että se ei kannata tämän enempää huomautusta.

Asiantuntevana tunnustan täysin, ettei opettajien palkkaus ole niinkään erikoisen hyvä, mutta toiselta puolen katsellessani tätä „ruokalistaa'', jos niin saan sanoa, mikä täällä on edustajille eräässä lentokirjasessa esitetty, täytyy minun ehdottomasti lausua muutama sana. Jos mainittua ruokalistaa vertaamme köyhälistön ruokalistaan, niin on niiden ero hämmästyttävä. Meidän työväestömme ei uskalla jouluviikkonakaan asettaa näin korkealle menevää ruokalistaa, kuin on opettajilla. Siinä listassa on mainittu noin puolitoistakymmentä erikoista ruokalajia ja muutamissa tukuttain erikoisia ravintoaineita. Minä en sano, etteivätkö ne olisi tarpeellisia normaalielämälle, mutta tahdon huomauttaa, että se ei ole ollenkaan sopusoinnussa nykyisen työväestön ruokalistan kanssa, eivätkä työväestön vaatimuksetkaan ole niin korkeita, vaikka niistä yleensä meidän yhteiskunnassamme huudetaan, että ne ovat aivan hämmästyttäviä, kauheita, ja aivan lähellä kohtuuttomuuden rajoja.

Edustaja Häkkinen huomautti, että menee 100 markkaa ja joskus enemmänkin kuukaudessa sairausapuihin opettajan sattuessa sellaiselle kohdalle. Sen minä myönnän, mutta kun sitä vertaa köyhälistön sairaustapauksiin, täytyy sanoa, ettei köyhälistö uskalla edes ajatellakaan 100 markkaa kuussa sairaustapauksiin, vaan köyhät useasti saavat painaa kätensä ristiin rinnoilleen ja antaa henkensä lähteä ruumiista saamatta mitään lääkärinapua.

Asiantuntijana voin huomauttaa erästä tärkeää asian puolta, nimittäin sitä, että kansakoulunopettajain työ on kyllä raskasta, mutta ei se ole niin raskasta kuin miksi se on tahdottu leimata. Sillä jos vähänkin on kykyä kansakoulunopettajan toimeen, niin ei 8 tuntia enempää tarvitse vuorokaudessa kansakoululaitoksen hyväksi tehdä työtä. Kun sitä vertaa meidän köyhälistön työntekoon, ei voi olla ihmettelemättä Suomen kansakoulunopettajain menettelyä vaalien edellä, kun työväki vaati itselleen vain 350 markkaa vanhuudenvakuutukseksi tulevaisuudessa. Kun työväki us-

kalsi kokouksissaan huutaa yhtä ja toista tämän asian hyväksymisen merkiksi, niin silloin he pontevasti taistelivat sitä vastaan muka järjettömänä vaatimuksena. Kuinka monta kertaa raskaampaa onkaan monen rengin, palvelustytön ja torpparin työpäivä, heillä kun on kaksi kertaa niin pitkä työpäivä kuin kansakoulunopettajalla, eivätkä elä sellaisissa ruokaoloissa kuin kansakoulunopettajisto.

Tämän kaiken tahdon lyhyesti lausua erityisenä evästyksenä sille valiokunnalle, johon tämä kysymys luultavasti tulee menemään, ikäänkuin vastapainona sille evästykselle mitä on sanottu kansakoulunopettajien kurjasta asemasta, joka täällä edellä on annettu ja jossa on menty niin pitkälle, että kansakoulunopettajalla pitäisi oleman vaunuliiterikin. Se huomautus, että opettajat eivät voisi nykyisiä maitansa käyttää puutarhanhoitoon sen vuoksi, että heillä ei muka ole kylliksi hyviä kellareita tuotteiden säilyttämiseksi, on heikko. En ensinkään vastusta kansakoulunopettajien aseman parantamista, mutta, niinkuin sanoin, olen tahtonut lausua tämän huomautukseksi sille valiokunnalle, jolle anomus lähetetään.

Ed. **Soininen**: Edustaja Häkkisen lausunnon johdosta tahtoisin vain sanoa sen, että kyllä kansakoulu-asetuksesta voisi ladella hyvin pitkälti epäkohtia, jotka kaipaavat korjausta. Sehän on luonnollista, kun tämä on 40 vuoden vanha asetus. Minä en pidä tätä kuitenkaan tarpeellisena, vaan toivon, että asia tulee hyvinkin pian autetuksi sen kautta, että jo hallituskin on ottanut käsittelyn alaiseksi kysymyksen semmoisen komitean asettamista, joka uudestaan tarkastaisi tätä asetusta ja parantaisi nämä puutteet.

Mitä tulee edustaja Näsin ehdotukseen, että kansakoulunopettajain palkkaetuja parannettaisiin sillä tavalla, että annettaisiin heille helppohintaisia lainoja, jotta hankkisivat itselleen maatiloja, niin en voi sitä kannattaa. Minusta olisi onnetonta, jos kansakoulunopettajasta tehtäisiin pääasiassa maanviljelijä , sillä epäilemättä silloin hänen harrastuksensa siirtyisi koulusta maanviljelykseen aivan liian suuressa määrin. Onhan nyt jo pidetty epäkohtana sitäkin, että papisto on siinä määrin maanviljelijä kuin se on, ja tahdottu tehdä siitä loppu. Ei pidä nyt kansakoulunopettajasta tehdä maanviljelijää ensi sijassa ja virkansa hoitajaa toisessa sijassa, kuten tämän kautta, pelkään minä, tulisi tapahtumaan. On sitä paitsi huomattava, että keväällä ja syksylläkin, juuri silloin kun maanviljelystyöt ovat kiireellisimmät, on opettajalla myöskin koulussa ehkä kaikkein kiireellisimmät työnsä.

En olisi tässä tahtonut ottaa esille tuota vaikeaa kysymystä, onko eri sukupuolille maksettava samasta työstä sama palkka. Periaatteessa olen sillä kannalla, että se kyllä olisi kohtuullista, mutta tässä minun on täytynyt asettua tosiolojen pohjalle, ja ne ovat semmoiset, että miesopettajilla tavallisesti on paitsi itseään puolikymmentä perheen jäsentä elätettävänä, kun naisopettajalla tavallisesti ei ole juuri ketään muuta kuin oma persoonansa. Niiden tosiolojen pohjalta katsoen olisi sama palkka epäkohta. Onkin tunnettua, että naisopettajat tulevat paljoa paremmin toimeen kuin miesopettajat. Ei tarvitse ehdottomasti hyväksyä periaatetta, että miehelle on annettava samasta työstä suurempi palkka kuin naiselle, vaikka tämän anomusehdotuksen hyväksyy. Sillä ovathan naisetkin perheen elättäjinä asetetut samaan tilaan; ja toiselta puolen on huomattava, että tässä perheellinen opettaja tekee lisätyön yhteiskunnalle, kun hän kasvattaa sille uusia jäseniä.

Mitä edustaja Eloranta puhui „agitatsiooni-kirjasta", jota on täällä levitetty, niin tahdon sanoa, että se ei ole missään likeisessä yhteydessä nykyisen anomuksen kanssa, sillä se päättyy ponsiin, joissa vaaditaan paljon suurempaa palkkaa kuin tässä anomuksessa. Olisi ehkä yhtä ja toista korjattavaa edustaja Elorannan puheessa. Tahdon rajoittua yhteen seikkaan, nim. siihen, että hän mainitsi opettajien tekevän noin kahdeksan tuntia päivässä työtä. Olen itse hyvin likeltä seurannut tätä asiaa ja tiedän, että monen monet opettajat tekevät työtä lukukauden aikana 10—12 tuntia ja enemmänkin päivässä. Sillä heillä on koulutyötä 5 tuntia ja valmistusta seuraavan päivän koulutyöhön sekä sen lisäksi hyvin suuri määrä vihkoja, joitten korjaaminen vaatii moneltakin useampia tunteja päivässä.

Ed. **Räsänen**: Ei ollut aikomukseni tässä asiassa puhevuoroa käyttää, mutta kun muutamat opettajat ovat asiantuntijoina esiintyneet, en voi olla ilmaisematta kantaani.

Jokaisen, joka ymmärtää että sivistys on pienten kansojen parhain turva, täytyy myöntää opettajan työn arvo. Varsinkin tunnustetaan se mairitellen silloin, kun uusien yhteiskunnallisten tehtäväin velvollisuus tavan mukaan lasketaan opettajain hartioille. Mutta sanoilla emme enää elä. Suomen puutteenalainen opettajisto tarvitsee ennen kaikkea l e i p ä ä. Jokaisen, joka puolueettomasti arvostelee oloja, täytyy myöntää, että opettajain palkka ei millään tavalla vastaa niitä raskaita velvollisuuksia, jotka hänelle lankeavat. Jos yhteiskunta tunnustaa työn tarpeelliseksi ja arvokkaaksi,

täytyy sen myöskin turvata työntekijäänsä riittävästi. Voidaan väittää, että on hyödyllisen työn tekijöitä kurjemmassakin asemassa, niinkuin täällä on väitettykin. Saattaa niin olla ja onkin, minä myönnän sen. Mutta mehän pyrimme niidenkin asemaa parantamaan. Opettajien puutteellinen asema ei ole tuskallista ainoastaan hänelle itselleen, vaan se vaikeuttaa ja ehkäisee suuresti työn menestymistä. On sanottu: riittääkö varoja? Sitä ei ole sanottu silloin, kun on ollut kysymys suurten herrojen ylimääräisistä eläkkeistä.

Olisi huomautettava paljonkin edustaja Elorannan puheen johdosta, mutta voin siinä yhtyä pääasiallisesti edustaja Soiniseen.

Ed. **Vemmelpuu**: Pyydän sen johdosta, kun edustaja Eloranta „kokemuksestaan" sanoi, että opettaja tekee päivittäin 8 tuntia työtä, mutta köyhälistö toistakymmentä, huomauttaa, jotta eivät edustajat saisi väärää käsitystä kansakoulunopettajan työpäivän pituudesta. Minä voin myöskin sanoa, vieläpä kokemuksesta sanoa sen, että hyvin harvoin opettaja pääsee 8 tunnilla päivittäin, jos hän todellakin tekee sen työn, mitä kansakouluasetus vaatii, kunnolla ja tarkkuudella.

Muutamat edustajat näkevät kaikessa, mitä täällä esiintyy, agitatsioonia. Sitä lentolehtistäkin, joka tänne on lähetetty, josta minä puolestani en tiedä mistä se on tullut, sanotaan agitatsioonilehtiseksi ja käydään siinä olevan ruokalistan kimppuun. On kyllä totta, että siinä on jonkun ruoan hinta liian korkea. Onhan siinä toistakymmentä ruokalajiakin, niinkuin edustaja Eloranta sanoi, jos nim. erotetaan kaikki, kala, liha, leipä, voi, sokeri, kahvi, eri ruokalajiksi. Mutta minä en tiedä siinä ainoatakaan sellaista ruokaa, jota ei köyhälistö myöskin käyttäisi, niin että edustaja Elorannan väitös oli minusta aivan suurennettu.

Sitte sanotaan että köyhälistö tekee toistakymmentä tuntia päivässä työtä ja kuitenkin esim. palkollisen palkka on niin ja niin pieni. Mutta meidän täytyy ymmärtää, kuinka toisessa asemassa ovat sentään palvelijat kuin Suomen kansakoululaitoksen palveluksessa olevat opettajat, sillä täytyy huomata, että Suomen kansakoululaitoksen palvelukseenkaan eivät luonnollisesti voi päästä henkilöt ilman edelläkäypää valmistusta ja kaikki edelläkäypä valmistus se vaatii myöskin kustannuksia. Heidän täytyy ottaa lainoja ja näitä lainoja eivät he voi mitenkään maksaa ensimmäisinä opetusvuosinansa, syystä, että heidän palkkansa on niin pieni. Hyvä, jos he korkeintaan kykenevät maksamaan lainojensa korot. Vasta vastaisuudessa, sitten kun he ovat saaneet pal-

kankorotusta, he voivat ruveta lyhentämään lainattua pääomaa. Ne sitä vastoin, jotka ryhtyvät palvelukseen, palvelustytöt ja miespalvelijat, eivät tarvitse mitään edelläkäypää valmistusta, vaan kohta ensimmäisestä päivästä, kun he palveluspaikkaansa menevät, saavat he palkan. Ei heidän myöskään tarvitse käydä missään oppikursseissa, joiden kautta heille karttuisi suuria velkataakkoja maksettavaksi. Minä yhdyn niihin, jotka tahtovat kannattaa opettajain palkkauksen korottamista siihen tapaan, kuin anomuksessa on esitetty, mutta niitä paria edustajaa, jotka ovat ehdottaneet muita tapoja opettajain palkkauksen järjestämiseksi, en voi kannattaa.

Ed. **Alkio:** Minä pyysin puheenvuoroa kannattaakseni anomusta, joka koskee kansakoulunopettajain oikeudellisen aseman varmistamista ja selventämistä. Mutta minä en saata yhtyä kannattamaan anomusta siitä, että kansakoulunopettajain palkkauskysymys nykyisellä hetkellä otetaan sellaisena esiin kuin se anomuksessa esiintyy. Siihen pidän erityisestikin syynä sen seikan, että tällä eduskunnalla tulee olemaan ratkaistavana ennen kaikkea kysymys siitä, millä tämän maan köyhälistön taloudellinen asema saadaan turvatuksi sillä tapaa, että siinä jossakin määrin voitaisiin tyydyttäviin tuloksiin päästä. Äskettäin kun sanomalehdet kertoivat siitä, että hallitus on taasen ehdottanut nimismiesten palkat korotettaviksi niin paljo, että korotus nostaisi Suomen valtion menoja noin 280,000 markalla vuodessa, jouduin tuskallisesti ajattelemaan sitä seikkaa, että kun sellaisen työntekijäjoukon kuin meidän nimismiehemme suurimmaksi osaksi ovat, joitten työn suorittavat etupäässä poliisikonstaapelit, palkankorotusanomus lähetetään hallitsijalle samalla aikaa kun eduskunnassa tulee esiin kysymys korottaa sen työntekijäjoukon palkkoja, jotka muodostavat kansakoulunopettaja-armeijan, tuntuu ikäänkuin kohtalon ivalta, että täällä täytyy ryhtyä vastustamaan kansakoulunopettajain palkankorotusta, vaikka täytyy sydämessänsä myöntää, että he ehdottomasti ansaitsevat kaksi kertaa niin korkean palkan kuin meidän nimismiehemme nykyiseen työhönsä nähden. Mutta minä olen tahtonut lausua mielipiteeni tässä asiassa ja sen ajatukseni, että olisin toivonut, että kansakoulunopettajain palkankorotuskysymys tulisi lykkääntymään siksi, kunnes eduskunta saa koko laajuudessaan järjestää virkamiesten palkkauskysymyksen.

Mitä sitte tulee siihen järjestelmään, jota kansakoulunopettajain palkankorotuksen järjestämiseksi täällä nyt on

esitetty, täytyy minun sanoa, että se on joka tapauksessa sangen epäonnistunut, sillä siihen muun muassa kätkeytyy sellainen ajatus, että Suomen valtio tästä lähin velvoitettaisiin maksamaan jonkunlaisia eläkkeitä esim. kansakoulunopettajain perheille, silloin kun opettajat ovat itse täysikykyisiä. Minä en mitenkään myönnä, että se, silloin kun me vielä olemme nykyisen yhteiskunnallisen järjestelmän kannalla, on mitenkään oikeutettu, ennenkuin täällä on päästy siihen, että valtio jossakin määrin turvaa jokaiselle työntekijälle valtiossa riittävästi työtä, jolla hän voi ansaita perheensä toimeentulon. Muuten olen sitä mieltä, että jotakin asiassa olisi tehtävä. Yksi keino olisi sekin, että esim. kunnat velvoitettaisiin kaikkialla pitämään jossakin määrin huolta siitä, että kuntien maksama palkkaosuus kansakoulunopettajille ei olisi niin kohtuuttoman pieni, kuin se monessa tapauksessa on. Minä olen ollut tilaisuudessa keskustelemaan eri paikkakuntien kansakoulunopettajien kanssa ja tullut havaitsemaan, että siellä, missä kunnat maksavat tyydyttävän korkean osuuden kansakoulunopettajan palkasta, varsinaista valitusta tässä suhteessa ei ole olemassakaan, jota vastoin tämä valitus etupäässä tulee sieltä, missä kunnat varsin huonosti ovat velvollisuutensa täyttäneet.

Täällä huomautettiin myöskin siitä, että opettajain valmistuessaan tehtäviinsä tulee tehdä velkoja. Se on kyllä totta, mutta meidän on muistaminen se seikka, että nykyään on kansakouluseminaariin pyrkijöitä suuret joukot joka ainoassa seminaarissa. Jokainen kuitenkin lähtiessänsä seminaariin tietää jo ennakolta ne palkkaehdot, joiden alaiseksi hän antautuu tälle virkaalalle ryhtyessään. Minun ymmärtääkseni ei kansakoulunopettajilla sellaisenaan ole minkäänlaista syytä valittaa tällä perusteella palkkojensa riittämättömyyttä, silloin kun he ennakolta tietävät minkälaisiin oloihin, minkälaisten palkkaehtojen alaisiksi he tulevat tälle tielle antautuessaan.

Lisäksi pyydän vielä sanoa sen, josta jo äskenkin mainitsin, että minä olisin ensimäinen mies kohottamaan kansakoulunopettajain palkkoja tyydyttäviksi, sillä tyydyttäviä ne eivät ole. Mutta olosuhteet ovat sellaiset, että minä puolestani en saata tähän anomukseen sellaisenaan tällä kertaa yhtyä, vaikka en saata vastustaa sen valiokuntaankaan lähettämistä. Sillä meillä on velvollisuus päästä siihen, että syvien rivien elinoloja koetetaan parantaa, niin että ne jossakin määrin tyydyttäisivät niitä oikeutettuja vaatimuksia, joita jokaisella kansalaisella on oikeus asettaa sellaiselle valtiolle,

joka, niinkuin Suomi nykyään, on tunnustanut itsensä kansanvaltaiseksi valtioksi.

Ed. **Häkkinen**: Minä pyydän vaan edustaja Elorannalle huomauttaa, ettei hän kuullut minun lausuntoani tarkemmin, koska hän sanoi, että opettaja voisi ajaa pois 10 tai 15 oppilasta, jos niitä on liikaa. Muuten pyydän huomauttaa, että tahdoin asettua sille kannalle, ettei mikään anastaminen saisi tulla kysymykseen. Opettajat nimittäin itse rakentavat kaikenlaisia lisälaitoksia, jotka sitte jäävät koululle, mutta jotka ovat vieneet opettajan vähäisiä varoja enemmän kuin kohtuullista on.

Ed. **Käkikoski**: Edustaja Elorannan puhetta kuullessani ihmettelin, että tässä eduskunnassa saattaa olla edes yksi, joka ei täysin tunnusta sitä suurta kiitollisuudenvelkaa, jossa me olemme kansakoulunopettajille. Kansakoulunopettajat meidän maassamme tosiaankin kantavat sivistyksen soihtua ja he työskentelevät vaikeissa oloissa, monet yksin ympäristössään ilman työtovereita, joiden kanssa saisivat neuvotella, joista saisivat tukea joutuessansa vaikeuksiin. Ja he eivät ole monikaan saaneet niin äärettömän suurta pääomaa, ennenkuin ovat tähän vaikeaan tehtävään joutuneet. Muutaman vuoden he ovat saaneet olla opinahjon läheisyydessä, ja vähävaraisina silloinkin, velkaantuneina. En tahdo puhua niistä ruumiillisista tarpeista, mitä kansakoulunopettaja tuntee, niistä ovat muut jo puhuneet. Mutta tahdon vaan huomauttaa sitä henkistä nälkää, mitä tuntee se, joka saa aina vaan antaa, antaa toisille, olla ikäänkuin oppineimpana ympäristössään, aina valmiina antamaan neuvoja siinä, missä tarvitaan. Me, jotka olemme työskennelleet pääkaupungissa suuren työtoverijoukon keskuudessa, mekin olemme monta kertaa tunteneet tyhjentyvämme, tunteneet, että olemme antaneet niin paljo, että meillä ei ole enää antaa, vaan että me itse tarvitsisimme uusia herätyksiä, uutta henkistä virkistystä. Paljo vaikeampi asema on kansakoulunopettajalle, joka on yksin. Niin moni kansakoulunopettaja on valittanut sitä, että hän tarvitsisi henkistä uudistusta, mutta hänellä ei ole varoja matkustaa, tehdä opintomatkoja, eikä varoja edes hankkia itselleen tarpeellista kirjallisuutta voidakseen oikein seurata aikaansa. Jo tältäkin kannalta katsottuna on opettajain palkkojen korotus velvollisuus, ja se on tämän eduskunnan mitä tärkeimpiä velvollisuuksia.

Mutta kun tulee kysymykseen opettajain palkkain korottaminen, niin täytyy tunnustaa, että herra Soinisen ano-

muksessa tuntui oudolta se, että naineille maksettaisiin suurempi palkka kuin naimattomille. Luonnollista on, että naineella perheenelättäjällä on suuret menot, mutta kyllä siinä huomautuksessa, minkä neiti Nissinen täällä lausui, mutta jota on pidetty vähäarvoisena, kuitenkin on perää, että nimittäin niin monella naimattomalla kansakoulunopettajalla on äiti, on sisaruksia elätettävinä, ja onhan sekin tehtävä, minkä he yhteiskunnalle suorittavat, joten sitä ei auta halveksua. Tahtoisin esittää valiokunnan mietittäväksi, eikö se voisi keksiä mitään keinoa toteuttaakseen tuota periaatetta, että sama palkka on maksettava samasta työstä. Eikö voitaisi ajatella minkäänmoista keinoa, jolla perheenelättäjää voitaisiin auttaa, tarvitsematta sitä apua antaa juuri palkan muodossa. Jos tällä alalla toteutetaan tuo periaate: perheenelättäjille suurempi palkka kuin toisille, silloin on johdonmukainen seuraus se, että toisillakin aloilla sitä vaaditaan. Jos valtio voisikin tämän suorittaa, jos vielä kunnatkin voisivat tämän suorittaa, niin voi panna kysymykseen, voivatko yksityiset suorittaa sen. Ja kun tullaan niin pitkälle, että yksityisiltä myös vaaditaan perheenelättäjille suurempaa palkkaa, niin voipa kysyä, eivätkö perheenelättäjät silloin joudu epäedulliseen asemaan, eivätkö yksityiset silloin mieluummin ota perheettömiä palvelukseensa, kuin perheellisiä. Eikä tämä ole vain minun mielessäni herännyt ajatus, vaan luin sen myöskin muutamien kansakoulunopettajien tekemästä vastalauseesta. He juuri huomauttavat siitä, että perheenelättäjät tämmöisen järjestelmän kautta voisivat kansakoulualallakin joutua vaikeampaan asemaan kuin perheettömät.

Ed. **Eloranta**: Minun huomautukseni johdosta opettajien 8-tuntisesta työpäivästä tahdon lyhyesti sanoa, että minä sanoinkin, että opettajilla, jotka jonkun verran kykenevät kansakoulunopettajina olemaan, ei ole 8 tuntia pitempi työaika. En voi olla huomauttamatta myöskään siitä, että kansakoulunopettajilla on vielä sen lisäksi koko kesä-aika vapaa. Ei siis voi mitenkään verrata työmiehen ja kansakoulunopettajan työntekoa toisiinsa, silloin kun on kysymys työn vaikeudesta. Minulla on kokemusta kummastakin. Oltuani 6 vuotta kansakoulunopettajan toimessa luovuin siitä ja olin sitten yhden vuoden kirvesmiehenä, jona aikana sain 2: 50 päivässä, ja kyllä minun täytyy tunnustaa, että kirvesmiehenä-olo oli ainakin puolta vaikeampaa kuin kansakoulunopettajana, ettei kukaan voisi väittää, että minä olin siihen kypsymätön, voin lisäksi vakuuttaa, että minä olen ollut voimistelija pienestä saakka ja vielä syönyt kunnol-

lista ruokaa kansakoulunopettajana ollessani, niin että lihakseni siis kykenivät toimittamaan sen työn yhtä hyvin kuin harjaantunut kirvesmies.

Mitä syvintä asiantuntemattomuutta osoittaa erään edustajan huomautus siitä, että työläisten ei tarvitse käydä opissa. He käyvät opissa monet 6:kin vuotta, ja se oppiaika ei vaadi heiltä ainoastaan aineellisia varoja, joita heillä juuri ei ole, mutta se vie heiltä ruumiilliset voimat, niin että usein työmies, joka on opista päässyt, ei enää kykene paljon mihinkään, kun on siihen määrään kuihdutettu mestarinsa palveluksessa.

Erään edellisen edustajan huomautusta siitä, että monet kertovat olevansa ilman työtoveria asuskellessaan Suomen saloilla, en voi oikein ymmärtää, sillä mitä syvemmissä saloissa olin opettajana, sitä enemmän oli minulla työtovereita, mutta ne työtoverit eivät olleet haettavissa, niinkuin porvarilliset sanovat, vertaistensa piiristä, vaan minä hain työtovereja todellisen kansan riveistä. Sieltä sainkin todella työtovereja, jotka puhuivat luonnon ymmärryksellä monista asioista ja hätäpikaa minuakin kasvattivat siihen määrään, että nykyisen seminaarilaitoksen antama homehtunut opetus ja maailmankatsomus alkoi koko joukon tulla selvemmäksi. Työtoverien puutetta ei ole kasvatusalalla koskaan, missä vaan ihmisiä on.

Tästä kysymyksestä en tahdo sen enempää puhua, sillä en minäkään ole vastustanut, niinkuin äsken sanoin, opettajien aseman ja tilan tutkimista ja tarkastamista. Mutta yhden ehdotuksen tahdon tehdä, sen, että eduskunta lähettäisi tämän kysymyksen työväenasiainvaliokuntaan.

Ed. **Pärssinen**: On lausuttu, että opettajilla on niin paljon työtä, että tämän työn määrä on päivittäin kymmenenkin tuntia. Minäkin kokemuksesta myönnän, että opettajan toimesta löytyy niin paljon työtä, mutta minä luulen, että se epäluulo, millä tätä kysymystä kohdellaan, johtuu siitä, että kansakoulunopettajat varsinkin viime talvena ovat näyttäneet hyvinkin muutamassa tunnissa suorittavansa koulutyönsä. He nimittäin töin tuskin pitivät viisi tuntia koulua ja lähtivät agitaattoreina pitkin pitäjää kiertelemään milloin suomalaisen puolueen, milloin nuorsuomalaisen puolueen agitaattoreina. Mitenkä silloin tuli koulutyö tehdyksi? Heillä silloin kyllä riitti aikaa ja vastakin riittää. Tämä on yksi merkittävä seikka. En luule suureksi hyödyksi koulun sisälliselle työlle, että opettajilla riittää niin paljon aikaa tuollaiseen sivutyöhön.

Sitten on puhuttu kansakoulunopettajien työn raskaudesta. Minä myönnän, että kun sen työn tunnollisesti suorittaa, niin se vie lukukausina kaiken ajan; mutta siitä huolimatta jää kansakoulunopettajalle kolme kuukautta kesälupaa ja kuukausi talvella. Harva työntekijä on niin onnellinen, että hänellä on kokonaista neljä kuukautta joutoaikaa. Minun mielestäni pitäisi tämän anomuksen yhteydessä ruveta miettimään, mitä työtä ja ansiota hankittaisiin kansakoulunopettajille noina neljänä kuukautena, että he saisivat tällä tavalla palkkansa lisätyksi. Pitäisikö nyt järjestää seisovia alakansakouluja, joissa he saisivat kesällä opettaa ja sillä tavalla saada lisätuloja tai jotain muuta? Jos olisi kysymys ruumiillisen työn tekijäin aseman parannuksesta, niin kai suuri osa tämän huoneen jäsenistä olisi sitä mieltä, että annetaan niille lisätyötä . Minä kuitenkin epäilen, lieneekö täällä ainakaan porvariryhmissä montakaan, joka tahtoisi kansakoulunopettajalle annettavaksi lisätyötä. Mutta minä rohkenisin olla sitä mieltä, ettei olisi niinkään huonoa, jos keksittäisiin jotain semmoista tointa, josta kansakoulunopettajat saisivat lisäpalkkaa, sillä harvat heistä näyttävät olevan innostuneita maapalstaansa viljelemään, joka muuten olisi sopiva toimi kesällä. Minun mielestäni on se yksipuolisuus tätä kansakoulunopettajain palkkakysymystä kosketeltaissa, että nimenomaan käsitetään, että jos opettajien palkkasuhteet korjataan, niin sillä myöskin koulun asema paranee. Ei oteta huomioon sitä, että kasvatuksessa ovat kodit ja vanhemmat paljon suurempia tekijöitä tai ainakin yhtä suuria tekijöitä, ja vaikka opettajat kylväisivät kuinka hyviä ja kuinka suuria harrastuksia, kun kodeissa äitien pitää olla tehtaantyöläisinä eivätkä voi kasvattaa, ja kodit ovat niin kurjia ja köyhiä kuin mahdollista, niin mitenkä koulutyö voi kantaa satoa. Jos tahdotaan koulun kasvatustyössä onnistua, niin silloin täytyy jokaisen myöntää, että on lähdettävä kipeimmästä kohdasta, on lähdettävä kodeista. Vanhemmille on turvattava semmoinen taloudellinen asema, että he voivat olla apuna kasvatuksessa. Ei se siis niin kauhean julmaa ole, jos jotkut täällä epäluulolla ovat katselleet kansakoulunopettajien palkankorotusta, kun he ovat pitäneet sitä silmällä, että köyhälistön kotien asema on niin hirveän arveluttava juuri kasvatuksen kannalta.

Minä yhdyn tässä edustaja Elorantaan siinä, kun hän sanoi, että opettajalla on kyllin tilaisuutta saada sellaisia vaikutuksia, joita kansanlasten kasvattaja tarvitsee, ilman suuria matkoja ja ilman tavattomia kustannuksia, joilla kei-

noilla nykyään opettajat koettavat vaikutuksia hankkia. Sellainen tilaisuus on oleminen tekemisissä lasten vanhempien kanssa, seurustelu niissä kodeissa, mistä heillä on oppilaita. Jos meillä mennään siihen suuntaan, että kansakoulunopettajat kohotetaan herraskaisiksi, etteivät ne enään voi kuin hameenliepeitään kannattamalla mennä köyhälistön likaisiin mökkeihin, niin tulemme siihen, että kansa alkaa tätäkin luokkaa yhtä karsaasti katsoa, kuin se on alkanut papistoa katsoa. Siis tässä suhteessa täytyy olla varovaisia.

Kansakoulunopettajien palkat ovat alkaneet tuntua pieniltä paljon senkin vuoksi, että elantokustannukset ovat nousseet. Ja minäkin puolestani yhtyisin siihen, että niitä jonkun verran nostetaan, mikäli siihen elantokustannusten nouseminen on antanut aihetta. Mutta tässä palkkojen nostamisessa on astunut esille eräs periaatteellinen kysymys, miten tässä on sovellutettava käytäntöön periaate: Samasta työstä sama palkka. Kun on tahdottu esittää perheellisille opettajille suurempaa valtioapua, on sillä tahdottu tunnustaa perheelle jonkunmoinen pätevä asema valtiossa. Tuo ajatus on tavallaan paikallaan. Mutta minun mielestäni pääsemme vasta asian ytimeen sillä tavalla, että maksetaan lasta kohti palkka; ja jos tahdotaan oikein asia ratkaista, niin olisi oikeastaan maksettava — niin epäkäytännölliseltä kuin se mahtaneekin näyttää — jokaista lasta kohden joku vissi määrä valtiopalkkaa lisää. Minä tahdon tämän ajatuksen lausua julkisuuteen, koska luulen, että ellei sitä voi vielä tämän asian yhteydessä toteuttaa, niin siihen kuitenkin täytyy pyrkiä, että työstä perheenelättäjille annetaan palkka sikäli kuin heillä on monta henkeä elätettävänä.

Kun puhutaan kansakoulunopettajain palkankorotuksesta, niin täytyy mainita pari seikkaa, jotka minun mielestäni ovat myöskin pidettävät silmällä tätä asiaa ratkaistaessa, nimittäin että opettajasivistys kaipaa kipeästi kohottamista ja kansakouluohjelmamme kaipaa myöskin perinpohjaista uudistamista. Sillä niin kauan kuin kansakoulun ohjelmassa on paljon semmoista, joka ei nauti kansan luottamusta, jota ei pidetä niin tärkeänä, että sitä olisi opetettava, niin kauan ei katsota sitä mielihyvällä, että koululaitosta yhä lisävaroilla tuetaan, vaan se sisällisesti jätetään korjaamatta. Kouluohjelman uudistus on kipeä kysymys, jota täytyy yhtärintaa ajaa, kuin ajetaan opettajien taloudellisen aseman parantamista.

Mitä tulee kansankoulunopettajien oikeudelliseen asemaan, niin se on tietysti, sen myöntävät kaikki kansakoulun-

opettajat, kyllä epävarma, huono. Yhdyn siihen, että sitä on parannettava.

Sitten täytyy minun vielä lausua pieni sivuhuomautus erääseen kohtaan neiti Vemmelpuun lausunnossa. Hän lausui, että opettajien täytyy valmistua erityisesti tehtäviinsä, jommoista valmistusta eivät palvelijat eivätkä sen semmoiset tarvitse. Meidän täytyy pyrkiä siihen, että näitäkin valmistetaan tehtäviinsä, eikä siis ole minusta paikallaan se ajatuskanta, joka mielestäni ilmeni hänen lausunnossaan, että palvelijain tehtävät ovat niin vähäpätöisiä, ettei niitä varten tarvita ammattioppia.

Ed. **Järvinen:** Kirjoittaessani nimeni sen anomuksen alle, jonka edustaja Pajari teki, oli minulla vähän toisenlainen käsitys sen anomuksen tarkoituksesta, kuin mitä muutamat edustajat ovat arvelleet sillä olevan. Opettajan oikeudellinen asema todellakin on ollut sangen kurja ja ikävä, sen tiedän omasta kokemuksestani. Olen 12 vuotta ollut opettajana ja kymmenkunta vuotta olen saanut aivan rauhallisesti työskennellä; mutta sen jälkeen kuin uskalsin liittyä sosialistien riveihin, on minua alettu vainota kaikin tavoin. Arvelin siis, että tämän anomuksen tarkoituksena olisi anoa, että opettajien oikeudellinen asema tässä suhteessa laadittaisiin paremmaksi. Tuskin kukaan virkamies on niin ikävässä asemassa kuin kansakoulunopettaja. Hän on riippuvainen monenlaisista virastoista. En tahdo sanoa, ettei opettaja saisi olla virastoista riippuva. Mutta on eräs virasto, jonka suhde on muuttunut aivan despoottiseksi, ja tämä on juuri kansakoulun johtokunta. Varsinkin viime talvena, kun puolue-elämä leimahti ilmituleen, muuttui tämä suhde aivan kiusalliseksi. Opettaja sai tuntea, ettei hänellä ollut oikeastaan mitään oikeudellista pohjaa. Jos opettaja ja johtokunta olivat samaa mieltä, niin hyvä oli. Opettaja sai hoitaa virkaansa niinkuin tahtoi. Mutta jos opettaja uskalsi olla eri mieltä, niin silloin häntä alettiin vainota. Mutta koska eivät ketkään toisetkaan edustajat ole tästä sen enempää puhuneet, en minäkään tahdo sitä tehdä.

Mitä sitten tulee puheisiin opettajien suunnattomasta työstä ja vaivasta, niin täytyy minun 12-vuotisen opettajakokemukseni perustuksella sanoa, ettei opettajan työ mitään niin tavatonta ole. Kahdeksana tuntina päivässä ehtii sen työn suorittaa, mitä opettajalla on, eikä sitä voi verratakaan siihen työhön ja vaivaan, mitä työväki saa tehdä. Opettaja Eloranta on lausunut niitä ajatuksia, mitä tahdoin sanoa, niin että hän on siinä suhteessa jo ehtinyt puhua sen, mitä minäkin

tahdoin esille tuoda. Kannatan anomuksen lähettämistä työväenasiainvaliokuntaan.

Ed. **Reima**: Me kansakoulunopettajat olemme hyvin merkillistä väkeä. Me riipumme maan ja taivaan välillä, emme kuulu mihinkään. Juhlapuheissa me olemme hyvin tärkeitä henkilöitä, joista isänmaan onni ja menestys hirmuisesti riippuvat. Ilman meitä ei mitenkään tultaisi toimeen. Mutta arkipäiväisissä oloissa, jollei meillä ole nöyrää niskaa, niin on toinen ääni kellossa. Herrasväkeen emme kuulu, emmekä niin kaikki sinne pyrikään. Nyt yhä enemmän köyhälistökin alkaa sanoa itsensä irti meistä. Jos ei sinnepäin tarpeeksi ole nöyrää niskaa, emme taaskaan kelpaa. Meille molemmilta puolilta saarnataan, että niskan pitää olla nöyrän, silloin ei tarvitse nälkävyötä kuristaa. Korjaamisen varaa siis olisi paljon tässä asiassa. Minä en kyllä kuulu niihin anojiin, jotka aina ruikuttavat palkoistaan, enkä ole ollut hyvin harras palkankorotuspyyntöjen alle panemaan nimeäni, tapahtui se sitten kunnissa, kaupungeissa tai yleisesti; mutta täytyy ymmärtää muidenkin asemaa kuin omaansa ja ymmärtää, että on tässä korjaamisen varaa.

Minun täytyy suuresti ihmetellä varsinkin edustaja Alkion puhetta. Minä tunnen pohjalaiset ja tiedän, etteivät he kovin paljoa kansakoulunopettajilleen maksa noissa suurissa väkirikkaissa ja varakkaissa pitäjissä, joissa kouluissa lapsia on vähän ja opettajilla todella nälkäpalkat. Mutta että mies semmoinen, joka on asettunut hyvien aatteiden ja rientojen etunenään ja Suomen nuorisoliikkeen kannattajana toiminut, että hän saattaa puhua sellaistakin, että kun tiedetään palkat pieniksi, miksi mennään seminaariin, — se minua kummastuttaa. Täytyyhän ymmärtää, että tämmöisissä asioissa voi olla semmoisiakin pakottavia syitä, jotka panevat sinne menemään ja tälle alalle antautumaan, vaikkei olisi yhtään palkkaa. Voihan tähän olla olemassa sisällinen kutsumus. Tunnustakaamme, että on muitakin syitä, kun sinne siis lähdetään, ei palkka ainoastaan; on toiset äänet sydämessä, jotka sitä vaativat ja sanovat että se on sittenkin ihanteellinen ala, olkoon muuten kuinka sekava tahansa. Ei silloin palkkoja kysytä, elämän todellisuus astuu vasta myöhemmin esille.

Edustaja Elorannalla näyttää olevan hirmuisen paljon hampaankolossa kansakoulunopettajia ja koko kansakoululaitosta vastaan. Monessa kohden voin häneen yhtyä, ja siihenkin että tällä alalla on paljon korjaamista, mutta ihmettelen, että edustaja Eloranta, joka näkee tämän toimen niin ihan-

teellisena ja Suomen salot niin ihanina, joissa kansakoulunopettajan muuten köyhä henki voi innostua, nousta, kehittyä ja edistyä, että hän pyrkii tänne pääkaupungin kuiville kaduille ja suurille palkoille, siihen on voinut vaikuttaa jonkun verran pakkokin, mutta ei niin paljon, ja minä valitan sitä suurta tappiota, mikä sydänmaan kylille siinä on tapahtunut.

Sitten on minun huomautettava, että edustaja Pärssinen on minusta kaikista jäävillisin puhumaan millään tavalla agitatsioonista, tapahtuipa se sitten suomalaisten tai nuorsuomalaisten tai kenen muun kustannuksella tahansa. Minä onnittelen häntä, jos hän on ollut niin omantunnon tarkka siinä suhteessa, sillä hän on ollut agiteeraaja jos ken, ja siinä suhteessa hän voisi meidät muut opettajat heittää kokonaan rauhaan. Minä toivon, että hän ymmärtää asian, että se on häneltä vaan erehdystä ja että hän ei ole sillä niin pahaa tarkoittanut. — Minä en puhu tässä omasta puolestani. Muutamat edelliset puhujat ovat sanoneet, että opettaja voi joutua asemaan, jossa hän voisi paljon enemmän ansaita muilla toimilla, olipa se sitten agitatsioonista, puhumisesta tai mistä muusta tahansa, ja että opettajatoimi siitä kärsii. Sehän on itsestään selvää, sen tiedän omasta kokemuksestani. Vaikka palkat meillä eivät ole suuria, niin tiedän että me voimme asettaa asiamme sellaisiksi, ettei tarvitse nälkävyötä kuristaa. Mutta meidän täytyy ajatella niitä tuhansia tuolla salomailla, jotka eivät voi pienimmässäkään määrässä korottaa palkkojaan ja joiden täytyy ehdottomasti sortua. Asema on sellainen että opettajan pitäisi henkisessä suhteessa olla pohjattomampi kuin papin säkki. Hänen pitäisi aina vaan antaa. Hänen täytyisi siis saada kehitystä lisää, mutta jos hän sitä ei saa, niin hän tylsyy ja sortuu.

Sanoin alussa, etten ole suurien palkkojen ihailija, en tällä alalla enemmän kuin muillakaan, mutta tässä on sittenkin korottamisen ja parantamisen varaa. Kyllä asetan tuon ruumiillisen puolen etusijaan, että nim. sekin tarvitsee parempaa toimeentuloa, mutta sittenkin tahtoisin sangen paljon alleviivata sitä, että henkinen puoli olisi myöskin kohotettava ja senvuoksi parannettava palkkaetuja, niin että opettajalta voidaan vaatia niitä tietoja, joita hän tarvitsee, mutta joiden saantiin hänen nykyinen palkkansa ei riitä. Hänen täytyy saada alallansa terävämmät aseet voidakseen tehdä työtä ja toimia voimakkaammin Suomen hyväksi. Senpätähden juuri on tärkeätä, että hän henkisesti voi kohota ja seurata aikaansa ja siten pitää aseensa terävämpinä, ja ennenkaikkea pitää päänsä pystyssä, pitää vakaumuksensa,

niin ettei hänen tarvitse olla kansan orjan, miksi häntä nyt usein vaaditaan.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.**: Eduskunnan täytyy tottua siihen että, puhutaanpa mistä asiasta tahansa taivaassa tahi maassa, siihen aina vedetään myös köyhälistön asia. Täällä on jo puhuttu niistä 350 markasta, jotka sosiaalidemokraattinen puolue on luvannut vanhuuden eläkkeiksi kaikille 55 (tahi 50 vuotta) täyttäneille, ilman että nämät itse millään tavalla ovat olleet näitä eläkkeitä kokoamassa. Kysymys on nyt siitä, t a h d o t a a n k o jotakin parannusta kansakoulunopettajien palkkauksessa. Kaikki ovat sitä mieltä, että varsinkin naineet kansakoulunopettajat tarvitsevat palkkain parantamista, mutta verukkeita tehdään kaikenlaisia jo evästyskeskustelussa. Minä soisin että valiokunta, johon asia lähetetään, ottaisi perinpohjin selvittääkseen tämän palkkauskysymyksen. Omasta puolestani tunnustan, etten ole koskaan käsittänyt sitä periaatetta, joka täällä m. m. on lausuttu ohjeeksi valiokunnalle ja joka kuuluu: „Samasta työstä sama palkka". Jos olisi kysymys jostakin urakkatyöstä, jonka kelvollisuus voidaan tarkastaa, niin asialla voisi olla merkitystä; mutta mitä tietää vaatimus, kun on puhe työstä, jonka yksi toimittaa niin ja toinen näin, olkoon nyt sitten mies tai nainen, niin minä en todellakin ymmärrä, mitä merkitsee mainittu periaate. Eihän kaksi miesopettajaakaan toimita työtään samalla tavalla. Yhteiskunta palkatessaan heitä tietysti edellyttää, että kumpikin tekee työtä tunnollisesti. Useimmiten tietysti näin onkin laita, mutta aina ei edes tämäkään pidä paikkaansa. Ja lisäksi tulee, että erilainen kyky merkitsee työn suorituksessa äärettömän paljon. Kun valtio tai kunta palkkaa itselleen palvelijan, niin sen täytyy ottaa lukuun ainoastaan kaksi asiaa. Sen tulee ensinnäkin katsoa, että palkka, joka tarjotaan on siksi suuri, että kelvollisia hakijoita ilmaantuu, ja toiseksi, että palkka on siksi suuri, että sillä voi viran toimittaa suoraa puutetta kärsimättä. Nämä ovat minun ymmärtääkseni ainoat näkökohdat, jotka asiaa järjesteltäessä voidaan ottaa huomioon.

Olen muuten, sen voin tunnustaa, vanhastaan edustaja Pärssisen kannalla, mitä tulee palkkaus-asian lopulliseen järjestelyyn, nimittäin että palkat on järjestettävä jossain määrin lasten lukumäärän mukaan — minä tietysti edellytän, että on kysymys aviolapsista.

Jos tahdotaan ajaa tämä asia karille, niin ei mitään parempaa keinoa voi keksiä kuin yksipintaisesti ruveta vaatimaan: samasta työstä sama palkka! Nyt on kysymys etu-

päässä perheellisten kansakoulunopettajain tilan parantamisesta. Ne sitä kipeästi kaipaavat, ja eduskunnalla on täysi syy suoda heille apunsa ja kannatuksensa.

Ed. **Pesonen**: Pidän kansakoulunopettajain taloudellisen aseman parantamista kaipaavana, mutta anomuksessa, joka tätä asiaa koskee, näen muodottomuutta. Muodotonta on, että tehdään anomus asiassa, jossa, niinkuin yleisesti tunnetaan, hallitus jo on ryhtynyt toimenpiteisiin. Edustaja Pajarin anomuksen virheellisyydestä on jo huomautus tehty.

Ed. **Räsänen**: Huomautan ensinnäkin edustaja Pesosen lausunnon johdosta, että opettajisto on tyytymätön ja mielestäni kerrassaan täydellä syyllä hallituksen toimenpiteisiin tässä asiassa.

Edustaja Pärssinen puhui nelikuukautisesta kesälomasta. Ainakaan meillä maalaisopettajilla ei ole kesälomaa kolmeakaan kuukautta, ja kun siitä vielä tavallisesti vähennetään pois se aika, joka menee vuosikertomusten, lukukausisuunnitelmien ja muiden sen sellaisten järjestelemiseen, ei lomaksi jää muuta kuin kaksi ja puoli kuukautta. Omasta puolestani kuulun niihin kykenemättömiin, joille ei 8 tunnin työpäivä koulutyössä koskaan riitä, jos tahtoo suorittaa työnsä niin, että se edes itseä vähääkään tyydyttää. — Edustaja Pärssiselle huomautan vielä, että on hyvä puhua työn lisäämisestä opettajalle sen, jolla sivuansioittensa vuoksi on varaa palkata apulaisia hoitamaan virkaansa. Mutta harva opettaja sitä voi.

Täällä on jo pohdittu asiaa puolelta ja toiselta. Sentähden en tahdo enää viivyttää eduskunnan kallista aikaa esitelmöimällä. Sanon vaan viimeisen sanani. Ensinnäkin huomautan sosialisteille, että pakolla ei Suomen opettajia sosialistien joukkoon vedetä. Olemme muuten kiitolliset heidän opetuksestaan siinä, että toivomme opettajienkin jo osaavan ja tulevaisuudessa vielä paremmin oppivan järjestäytymään. Ei ole myöskään mikään mahdottomuus tarpeen vaatiessa opettajien lakko; siitä on jo ääniäkin kuulunut.

Me emme tyydy enää ainoastaan siihen, että meiltä vaaditaan. Me tulemme myös vaatimaan, kunnes meidän oikeutetut vaatimuksemme täytetään.

Ed. **Soininen**: Olen pyytänyt puheenvuoroa toisen kerran vastatakseni muutamiin huomautuksiin, joita täällä on anomustani vastaan tehty. Edustaja Alkio sanoi, että vaikka hän tunnustaa kansakoulunopettajain palkkauksen paranta-

misen kylläkin tarpeelliseksi, niin hän kuitenkin soisi tämän asian lykättäväksi, kunnes virkamiesten palkkausolot yleensä järjestetään. Sehän olisi hyvä, mutta luulen, että tähän asiaan voi soveltaa vanhan sananlaskun: Kurki voi kuolla, ennenkuin suo sulaa. Tämmöinen on luullakseni jossain määrin opettajain asema. On huomattava, että opettajain palkat ovat nousseet varsin vähäisessä määrässä 40 vuoden kuluessa, mutta sillä aikaa ovat elinkustannukset tässä maassa nousseet hyvin suuressa määrässä ja ovat virkapalkat muilla aloilla, kuten työpalkatkin, tuntuvasti kasvaneet. Ei ole oikeassa suhteessa muuhun kehitykseen, että opettajain palkat ovat jääneet siinä määrin jäljelle, kuin ovat. Voisin kertoa pinen tapauksen, joka minulle aivan totena tässä pari päivää sitte kerrottiin. Oli kaksi veljestä, jotka lähtivät samasta kodista ulos maailmaan. Toinen lähti rautatielle ja sai kohta siksi paljo palkkaa, ettei hänen tarvinnut velkaantua ollenkaan. Nyt hän on junankuljettaja ja hänellä on palkkaa kappaleen kolmattasataa markkaa kuussa. Toinen veljeksistä meni seminaariin, ja siellä ollessaan hän velkaantui 3,000 markkaa. Nyt hänellä on palkkaa 100 markkaa kuussa eli 1,200 vuodessa.

Edustaja Alkio on sanonut, että kyllä tiedetään seminaariin mennessä, mikä palkka opettajilla on, ja kuitenkin mennään. Tämä muka on todistuksena siitä, että opettajapalkat ovat riittävän suuret. Opettaja Reima on jo tähän vastannut. Minä en vaan voi olla lausumatta ihmettelyäni siitä, ett'ei löydetä muuta vaikutinta nuorille ihmisille seminaariin menemiseen kuin palkka, mikä on odotettavissa. Minäkin toivoisin, että jotain arvoa pantaisiin kutsumukselle ja sille ihanteelliselle katsantotavalle, jonka minä luulen Suomen kansan onneksi olleen sen, mikä enimmin on vetänyt nuoria naisia ja miehiä opettajauralle. Siitä en tahdo sen enempää puhua.

On kyllä totta, että kansan aineelliset olot ovat järjestettävät ja että ne kipeästikin kaipaavat järjestämistä juuri näinä aikoina. Mutta kyllä sekin on totta, että Suomen kansan henkiset tarpeet vaativat tyydyttämistä, sen henkiset pääomat järjestämistä. Kun ajattelee, että meidän kansamme lähtee alkamaan kansanvaltaisuuden aikakautta, jonka vertaista ei mikään muu kansa ole tässä maanosassa vielä uskaltanut alkaa, niin kyllä on tarpeen, että tämän kansan lapset saavat myös mahdollisimman parasta opetusta. Senvuoksi en luule tässä lopultakaan olevan kysymystä kansakoulunopettajain aineellisesta asemasta, vaan siitä, minkälaista opetusta ja kasvatusta Suomen kansan lapset saa-

vat. Se, joka tahtoo olla kansanvaltainen katsantotavaltaan, ei vastusta sellaista asian järjestelyä, että kansakoulunopettajain toimeen tulee kykeneviä henkilöitä.

Sitä paitse on nykyisessä kansantaloustieteessä aivan ehdottomasti hyväksytty se katsantotapa, että hyvä opetus luopi aineellisiakin pääomia, että se tekee ihmiset kykeneviksi niitä hankkimaan sekä itsellensä että kansallensa. Älkäämme odottako siksi kunnes kansakoulunopettajan alalle ei enää antaudu muita kuin sellaisia henkilöitä, jotka eivät muualle kykene. Se olisi suurimpia onnettomuuksia ,mikä tätä kansaa voisi kohdata.

Mitä on puhuttu siitä, että opettajain pitäisi seurustella kodin kanssa ja olla vuorovaikutuksessa varsinaisen kansan kanssa, kansan, jonka lapsia opettavat, niin yhdyn siihen aivan täydestä sydämestä ja pidän sitä välttämättömänä. Jos opettajasääty erottautuu kansasta eikä säilytä yhteyttä sen kanssa, niin on se joutunut arveluttavasti väärälle tolalle. Mutta minä en tahtoisi mennä sanomaan, että Suomen kansakoulun opettajisto niin on tehnyt, ainaakaan suuremmassa määrässä. Päinvastoin luulen viime aikoina yhä elävämmästi kansakoulunopettajille koetetun teroittaa sitä velvollisuutta, että heidän tulee olla yhtä kansan kanssa. — On myöskin sanottu, että opettajasivistystä olisi kohotettava ja kansakoulun ohjelmaa parannettava. Niissäkin suhteissa yhdyn niihin arv. edustajiin, jotka ovat sitä vaatineet.

Lopullisesti tahtoisin sanoa edustaja Pesoselle, etten voi nähdä mitään muodottomuutta siinä, että tehdään anomus asiasta, josta tiedetään hallituksenkin tekevän jonkunlaisen esitysehdotuksen. Semmoista on tapahtunut monasti tässäkin eduskunnassa, ja tähän on nyt sitäkin enemmän syytä, kun anomus ei täydellisesti pyydä samaa kuin mitä hallitus esittää, vaan on lausunut toisellaisia mielipiteitä samassa asiassa.

Lopulliseti tahtoisin huomauttaa siitä, että totta kaiketi tämän kysymyksen tulee mennä valtiovarainvaliokuntaan, kun se suuressa määrin koskee valtion varoja ja kun myöskin hallituksen esitys tässä asiassa menee samaan valiokuntaan.

Ed. **Sundblom**: Sedan jag begärde ordet, hafva särskilda uttalanden, emot hvilka jag ansåg mig böra inlägga en gensaga, blifvit sakligt vederlagda, hvarför jag skall yttra blott ett par ord. Folkskolelärarnes lönefråga är, enligt min uppfattning, af utomordentligt stor betydelse, och det är representationens oafvisliga plikt att se till, det folkets lärare

och uppfostrare under sitt ansvarsfulla och svåra arbete icke nedtyngas af ständiga brödbekymmer.

Ed. **Leppälä:** Kun ylempi ja alempi kansanopetus sekä sitä koskeva lainsäädäntö kohdakkoin tulee perinpohjaisen tutkimuksen ja järjestelyn alaiseksi, ja koska nämä toivottavat uudistukset tulevat tuntuvasti vaikuttamaan opetajain valmistusajan pituuteen ja myöskin opettajain työn aikaan ja laatuun ja siten myöskin opettajan asemaa taloudellisesti koskettamaan, niin toivoisin, että asianomaiset valiokunnat koettaisivat vaikuttaa siihen suuntaan, että opettajapalkkausasia lykättäisiin edellämainitun kysymyksen yhteydessä järjestettäväksi, koska siten tulisi pysyväisempi työ. Tähän toivomukseen kehoittaa sekin, että me emme tiedä, kuinka tässä eduskunnassa tullaan kohtelemaan niitä anomuksia, joissa tarkoitetaan yleensä alempien palkkojen ylentämistä ja ylempien alentamista. Eiköhän meidän tehtävänämme ole kaikkein vaikeimmissa taloudellisissa oloissa olevien aseman parantaminen ensin, ja sikäli kuin tämä tapahtuu, sikäli kuin kansamme toimeentulo ja hyvinvointi kasvaa, voidaan myöskin korottaa kansan palvelijain palkkoja. Näillä syillä yhdyn niihin, jotka ovat puolustaneet esillä-olevan anomuksen lähettämistä valiokuntaan.

Ed. **Hedberg:** Med anledning däraf att någon talare uttalat sin förundran öfver, att jag i mitt tidigare andragande tänkt på möjligheten för folkskollärarnes barn att erhålla skolbildning, beder jag endast att få erinra därom, att folkskollärarne stå i det allmännas tjänst och att därför samhället äfven har särskilda förpliktelser emot dem, samt att i de petitioner, angående hvilkas remiss diskussion nu pågår, endast beröras folkskollärarnes och deras familjers existensmöjligheter och icke några andra folkklasser vidkommande spörsmål.

Ed. **Pykälä:** Pääasiassa yhdyn opettaja Leppälään. En tahdo pitemmälti puhua syystä, että keskustelulla vaan saatetaan turhaa ajanhukkaa, keskustelulla, jolla ei ole ratkaisevaa merkitystä.

Ed. **Hoikka, I.:** Minulla ei ole asiassa mitään muuta sanottavaa kuin että kaikin puolin kannatan professori Soinista.

Ed. **Slätis:** Jag har endast önskat låta remissen af denna fråga till utskottet åtföljas utaf förhoppningen, att representationen nu en gång måtte beakta denna synnerligen

viktiga sak. Granska vi medlen för folkets såväl andliga som materiela höjande, så måste vi ovilkorligen tillerkänna folkskolans verksamhet det allra första rummet. Det finnes många vidsträckta kommuner uti landet, där man icke träffar på någon annan för folket och dess barns uppfostran arbetande person än folkskolläraren. Ofta står detta oaktadt folkskoleläraren oförstådd utaf folket själft, för hvilket han arbetar. Han uppbäres knappast ens utaf föräldrarna till de barn han undervisar. Det förvånar mig mycket att isynnerhet från socialdemokratiskt håll höra en opposition uttalas emot förslaget om en rättvis förhöjning af folkskollärarnes löner. Men det är ofta fallet, att just de, hvilka arbetet i främsta rummet gäller, motsätta sig framsteg. Så tyckes tyvärr nu också vara fallet. En hvar, som något litet känner till förhållandena på landsbygden och vill vara rättvis, måste ändå medgifva, att det arbete, som folkskollärarne utföra, och lönen för detta arbete icke stå i något som hälst rättvist förhållande till hvarandra. Vi hafva för närvarande sett, huru den ena korporationen efter den andra utaf landets tjänstemän hafva anhållit om löneförhöjning på administrativ väg och ofta på smygvägar, så att man knappast vet utaf dessa önskemål, förrän man får se dem uti någon proposition eller också uti administrativ väg arrangerade. Nu har folkskoleläraren, denna den första läraren för vårt folk och den enda, som vi hafva att tacka för folkets egentliga höjande i stort, kommit öppet fram till representation, på hvilken han litar, och framhållit sina behof, och så tydligt gjordt det, att något tvifvel icke gärna kan råda därom, att han är för lågt aflönad i förhållande till det nyttiga och stora fosterländska arbete han utför. Och så kommer representationen, och främst socialdemokraterna, som borde stå honom bi uti denna anhållan, och motsätter sig densamma. Jag vill uttala den förhoppning att utskottet, till hvilket ärendet hänskjutes, måtte taga under noggrann ompröfning de förslag, som representanten Soininen uti sitt petitionsmemorial framställt. Jag ber att få understöda detsamma.

Ed. **Vikman**: Koska olen ollut tilaisuudessa kirjoittamaan nimeni toisen, esillä olevaa kysymystä koskevan anomusehdotuksen alle, en tahdo asiassa enää puhua. Mutta tahdon käyttää puhevuoroa vastustaakseni niitä, joiden tarkoitus on ollut lykätä kansakoulunopettajain palkkauksen järjestäminen toistaiseksi, siihen saakka kunnes saataisiin ylipäänsä kansanopetuksen alalla suuria uudistuksia aikaan. On selvää, että kansakoulunopettajain palkkausasiain järjes-

tely, sellaisena kuin edustaja Soininen tässä anomusehdotuksessa on sen esittänyt, tulee olemaan välitysaste sekin, sellainen aste, jonka ohitse eletään ja joka tulee siitä kohoamaan ja se kohoaminen ehtii kyllä tapahtumaan sitte, kun koko kansanopetusjärjestelmä tulee laajennettavaksi. Nyt on esillä niin äärettömän paljon syvälle käypiä uudistuksia, että luulen kansanopetuksen laajentamiskysymyksen täytyvän pakostakin, ainakin vielä joksikin aikaa, väistyä ja tämä aika tulee liian pitkäksi, jotta kansakoulunopettajat voisivat nykyisillä palkkaeduillaan sen ajan kestää.

Ed. **Castrén**: On tosiaankin ollut outoa kuulla, että sosiaalidemokraattiselta taholta vastustetaan oikeata ja niin kipeästi kaivattua parnnusta kuin kansakoulunopettajain taloudellisen aseman korjaaminen on. Jokaisen ajattelevan ihmisen pitäisi toki käsittää, että kansakoulunopettajain sekä taloudellinen että oikeudellinen asema on sitä laatua, että se kaipaa mitä pikaisinta korjausta. Olisin odottanut, että anomus sosiaalidemokraattiselta taholta olisi saavuttanut mitä lämpimintä kannatusta. Kansakouluopettajien tehtävänä on kansan lapsien, syvien rivien lapsien kasvattaminen. Jos jonkun asema on parannettava, niin se on juuri sen, joka kansan lapsille opetusta antaa. Jos kansakoulunopettajia nälällä kidutetaan, niinkuin nykyään tosiasiallisesti on asianlaita, niin älköön silloin myöskään vaadittako, että opetuksen tulee olla sellaisen kuin sen pitäisi olla. Toivon kumminkin, että eduskunnan enemmistö on sitä mieltä, että kansakoulunopettajain asema, sekä taloudellinen että oikeudellinen, on parannettava.

Minun täytyy yhä edelleen valittaa, että edusmiehet Pajari y. m., jotka ovat tehneet anomuksen kansakoulunopettajien aseman parantamisesta, eivät, jos kerran asia, niinkuin luulen, on ollut heille sydämen asia, ole pitäneet huolta siitä, että he olisivat pukeneet pontensa siihen muotoon, ettei se olisi ollut ristiriidassa V. J:n kanssa.

Muuten tuntuu ikävältä, että lähetekeskustelussa edusmiehet ryhtyvät väittelemään toistensa kanssa ja käyttävät monta tuntia väittelyyn, vaikka asia valiokunnasta palattuaan tulee koko laajuudessaan eduskunnan käsiteltäväksi. En olisi tahtonut langeta tähän syntiin, mutta katsoin asiakseni lausua kummastukseni siitä kannasta, jolle erinäiset sosiaalidemokraatit tässä asiassa ovat asettuneet.

Ed. **Orasmaa**: Otin puheenvuoron edustaja Castrénin puheen jälkeen. En ole kuullut, että tämän keskustelun ai-

kana täältä vasemmistosta olisi vastustettu opettajain palkkakysymystä siinä määrin kuin on sanottu, vaan on nimenomaan sanottu, että korjaaminen siinä on tarpeen. On tietysti esitetty vastakkaisiakin mielipiteitä, mutta ne ovat pääasiassa koskeneet valiokuntaan lähettämistä. Mitä itse opettajain palkankorotukseen tulee, ei se nyt niin kipeä kysymys ole kuin täällä on koetettu uskotella. Kyllähän kaiketi he tarvitsisivat lisäpalkkaa, koska heitä jo seminaarissa opetetaan syömään herroiksi, että osaavat samaa uraa jatkaa.

Toivon, että asia pitkittä puheitta lähetetään työväenasiainvaliokuntaan, sitä toivon siitäkin syystä, että täällä on vakuutettu, että opettajat tekevät työtä toistakymmentä tuntia päivässä, sillä työväen asemassahan he silloin ovat ja työväenasiain valiokunnassahan silloin tämä asia tulee perusteellisimman harkinnan alaiseksi.

Ed. **Tokoi**: Minä pyydän panna vastalauseen edustaja Castrénin väitöstä vastaan, että sosiaalidemokraatit olisivat vastustaneet kansakoulunopettajain oikeudellisen ja, kuten hän alleviivasi, taloudellisen aseman parantamista. Sillä sosiaalidemokraatit eivät ole vastustaneet kenenkään ihmisoikeuksia eivätkä taloudellisen aseman korjausta. On vain tahdottu sanoa, ettei tuo taloudellinen asema ole niin viheliäisen huono kuin täällä on tahdottu todistaa. Jos tahdotaan viheliäisyyttä hakea opettajien piiristä, niin sitä on löydettävissä pikkulastenkoulujen opettajista, jotka kyllä saavat tehdä tarpeeksi työtä 300 markan suuruisesta vuosipalkasta.

Ed. **Castrén** vastusti asian lähettämistä työväenasiainvaliokuntaan, sillä sinne se ei kuulu.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi lähetettiin **an. ehd. n:o 124 anomusvaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 185 johdosta hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken tahtoo lähettää tämän an. ehd. valtiovarainvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, tulee se lähetettäväksi työväenasiainvaliokuntaan.

Lippuäänestyksessä annettiin 100 jaa- ja 72 ei-ääntä, joten **an. ehd. n:o 185** oli päätetty lähettää **valtiovarainvaliokuntaan.**

Sivistys- ja siveellisyyspyrintöjen edistämistä koskevia

An. ehd. n:o 152. Taloudenhoito-opetuksen järjestämisestä naisille ja sen avustamisesta valtionvaroilla (Liitteet VI, 6., siv. 28),

jonka ponnet julkiluki **Gebhard, Hedvig.**

Keskustelu:

Ed. **Gebhard, Hedvig:** Pyydän saada omasta puolestani lisätä muutamia sanoja. Eduskunnalle on, sen jälkeen kuin tämä anomus jätettiin, esitetty useita anomuksia, jotka tavallaan tukevat nyt lukemaani anomusta. Tarkoitan niitä, jotka koskevat keuhkotautiparantolain aikaansaamista maassamme. Kun ensimäinen näistä anomuksista luettiin täällä, lausui ainoa lääkäri, jolla on paikka eduskunnassa, että keuhkotauti leviää niin nopeasti Suomessa, että me, jos me ainoastaan parantolain kautta koetamme vastustaa sitä, toimimme aivan samalla tavalla kuin jos me kaataisimme vettä seulaan. Suurin syy, miksi keuhkotauti leviää maassamme, on se, sanoi hän, että kansamme ruokajärjestys on niin perin huono. Tuollaisten epäkohtain poistamista tarkoittaa anomuksemme. Tehokas opetus naisia varten kotitaloudessa olisi myöskin omiaan suuresti vähentämään sitä kuolevaisuutta pienten lasten keskuudessa, mikä nykyään on Suomessa niin yleinen. Siis tällä meidän anomuksellamme on hyvin suuri kansanterveydellinenkin merkitys.

Toiseksi pyytäisin huomauttaa eräästä aivan tuoreesta esimerkistä siitä johdonmukaisuuden puutteesta, johon hallitus on tehnyt itsensä syypääksi jakaessaan apurahoja niille kouluille, joista anomuksessamme puhutaan. Maaliskuussa pyysi Helsingin kasvatusopillinen keittokoulu 7,000 markan suuruista vuotuista apurahaa, jotta voisi pitentää opettajakurssinsa kahdeksankuukautiseksi. Se sai ainoastaan 2,500 markkaa. Mutta 2 kuukautta myöhemmin sama hallitus myönsi eräälle yksityiselle henkilölle, joka aikoi perustaa emäntä- eli talouskoulun Uudellamaalla, ei ainoastaan 3,000 markkaa tämän koulun perustamiskustannuksiin, vaan sitä paitsi myös 3,400 markkaa vuotuista apurahaa sen ylläpitämiseen. Ensiksi mainitsemani koulu on maamme vanhin talouskoulu, se on jo 16 vuotta ollut toiminnassa. Se on tunnettu yli maan hyvästä järjestelmästään. Se sijaitsee kalliissa pääkaupungissa ja on lisäksi ainoa oppilaitos opettajattarien valmistamista varten tällä alalla maassamme. Toinen koulu ei ole ollut edes päivääkään toiminnassa, ja on lisäksi koko-

naan paikallista laatua. Tästä johdonmukaisuuden puutteesta olemme kyllä lähemmin puhuneet anomuksessamme, mutta olen lisäksi tahtonut tuoda esille tämänkin uuden esimerkin.

Tuommoiset tapaukset, ne väkisin vievät ajatukset samanlaisen toimenpiteen välttämättömyyteen kuin se, joka äskettäin on Tanskassa saatu aikaan, siellä kun hallitus äskettäin nimitti naisen valtionkonsulentiksi talouskouluja varten. Hänen tulee tarkastaa näitä kouluja ja ehdottaa, mitkä niistä voivat tulla kysymykseen apurahoja jaettaessa.

Pyydän että tämä anomus lähetetään anomusvaliokuntaan.

Ed. von Alfthan: Det är med synnerlig tillfredställelse jag har tagit del utaf det initiativ, som utaf fru Gebhard nyss framförts till landtdagen. Detta område utaf vårt ekonomiska lif har blifvit oerhördt försummadt, och att saken nu tagits upp och tagits upp utaf en af våra kvinnliga representanter, däri ser jag en af de mest välsignelsebringande följderna utaf att kvinnan numera tager del uti representationens arbete. Jag måste säga att jag skulle vara färdig att skänka bort hälften af samtliga våra lärda lyceer och högre skolor, om våra praktiska yrkesskolor skulle vara företrädda uti så mycket högre grad uti vårt undervisningsväsende. Landtdagen har ju hittills varit sysselsatt med särskilda initiativ för att höja vår nationella produktion öfverhufvudtaget. Men uti folkets ekonomiska lif spelar produktionen såsom sådan endast e n roll. Den förnuftigt anordnade konsumtionen är minst lika viktig, för att icke säga viktigare. Det är icke nog med att det framställes förnödenheter af olika slag, utan det är äfven nödigt, att man skall kunna använda dessa på ett förnuftigt sätt, så att det råmaterial, som finnes, icke genom okunnighet och oskicklighet förspilles. För välståndets höjande är det lika viktigt att denna kunskap blir omfattande och verkligen tillfredsställande, hvilket man nu på intet sätt kan säga därom. Det är denna del utaf den konservativa nationalekonomin, som väsentligen ligger i kvinnans händer, och genom hvilken hon starkare än genom deltagande i den omedelbara produktionen kan befordra nationens välstånd. Det är också högsta tid på att denna viktiga källa till nationens välstånd tages till vara i största möjliga grad.

Fru Gebhard har här redan antydt en sak, som jag därför nu kan förbigå, nämligen just den sak, som tidigare varit föremål för diskussion, när fråga var om sjukhusen. Det är mycket viktigt, att man skall göra hvad man kan för att taga vård om sjuka människor, men det är lika viktigt att ställa

så till, att så litet sjuka människor som möjligt finnas, d. v. s. man bör icke blott taga vård om individernas sjukdom, utan också om deras hälsa. Hvad vårt folk beträffar, så är det icke blott tuberkulosen, hvarom tidigare varit fråga, som är af betydelse, utan det är ännu en annan sjukdom, en verklig landsplåga i landet, som hvarje läkare känner till, och det är de ytterst omfattande magsjukdomar, hvilka icke blott förkorta ett oräkneligt antal individers lif, utan under en stor del af deras lif väsentligen förminska deras arbetskraft. Enligt min öfvertygelse utgör den illa tillredda födan och okunnigheten om huru man skall handtera dessa födoämnen, en utaf hufvudorsakerna för de utbredda magsjukdomarna, och där skulle kunskapen om en ordentlig matberedning vara af allra största betydelse. Det finnes många andra omständigheter på hithörande område, som vore skäl att anföra, men jag skall i detta sammanhang förbigå desamma. Jag ber blott att på det varmaste få understöda den nu föreliggande petitionen, och uppmanar utskottet, som får så många andra frågor att behandla, att ingalunda försumma att handlägga detta ärende, så att detsamma verkligen kommer till afgörande vid denna landtdag.

Ed. **Torppa**: Pyydän ilmoittaa lämpimästi kannattavani anomusta. Kannatan sitä siitä syystä että se käsittelee alaa, jonka hyväksi meidän maassamme on kaikkein vähimmän uhrattu. Tämä ala on, tietääkseni, ollut enemmän yksityisten kansalaisten harrastuksen esineenä ja ainoastaan nimellisesti ja näennäisesti on siihen valtion puolelta vielä tähän asti varoja käytetty, siihen verraten, mitä tulisi ja siihen verraten, mitä muilla kehityksen ja edistyksen aloilla on toimittu. Ja kuitenkin tällä alalla voidaan saada äärettömän paljon aikaan, jos siihen todella ryhdytään. Kokemusta on siitä jo olemassa. Tahdon ainoastaan huomauttaa, että omalla paikkakunnallani on yksityisten alotteesta tällaiseen toimeen jo aikaisemmin ryhdytty ja oli saatu siihen myös valtion kannatusta. Mutta valtion kannatus kuitenkin muutaman vuoden kuluttua ehkäistiin, muka sillä syyllä että tässä oppilaitoksessa ei ollut riittävää oppilasmäärää, vaikka silloin oli 3 oppilasta yli sen, mitä koulun ohjesääntö olisi hyväksynyt. — Nämä 3 tietysti ylimääräisiä.

Näin ollen pidän varsin tärkeänä, että eduskunnan puolelta asiaan ryhdytään ja että sitä painostetaan tavalla sellaisella, joka todellakin tulee vaikuttamaan niin, että se alhaisella kannalla oleva taloudenhoito, mikä yleensä meidän maalaisoloissamme vallitsee, saataisiin kohotetuksi edes siihen mää-

rään, että se osapuille voisi vastata olojen vaatimusta. Olen tahtonut ainoastaan näin lyhykäisesti viitata asian suureen merkitykseen ja pyydän, samalla kun olen maininnut tuosta paikkakunnaltani jo saavutetusta kokemuksesta, kertoa lisäksi, että tulos, mikä on saavutettu siellä toimivan oppilaitoksen kautta, on sellainen, että se on vaikuttanut huomattavammin kuin mikään muu oppilaitos alallaan.

Ed. **Alkio**: Minä pyydän saada lämpimästi kannattaa tämän anomuksen lähettämistä valiokuntaan ja erityisesti pyydän kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että se erityisellä tarkkuudella kohdistaisi huomionsa niihin asioihin, joita tässä anotaan. Erityisesti pyytäisin myös valiokunnan huomiota kiinnittää siihen seikkaan, että talouskoulut, sellaisina kuin ne tähän saakka ovat meidän maassamme olleet, ovat useilla paikkakunnilla näyttäytyneet epäonnistuneiksi sen vuoksi, että opetussuunnitelmia tehtäessä ei ole riittävästi otettu huomioon paikallisia olosuhteita, varsinkin varallisuussuhteita. Kansannaisten vanhoillisuus, josta meidän maamme joka puolelta kuuluu valituksia, johtuu ennen kaikkia taloudellisista syistä. Niinpä on saatu kokemusta myös siitä, että naisten talouskoulut sillä opetusjärjestelmällä, jolla ne useimmiten nykyään esiintyvät, eivät voi palvella kansan todellisia tarpeita silloin, kun olisi kysymys siitä, että naisemme oppisivat näissä talouskouluissa valmistamaan ruokaa sillä tavalla, että sitä voitaisiin myös niiden periaatteiden mukaan valmistettuna tarjota talon työväelle. Niinpä onkin useilla paikkakunnilla saatu talouskouluista se kokemus, että siellä ennen kaikkea koulutetaan kinkerikokkeja; ja sellaisina ne eivät tarkoitustaan vastaa. Sentähden pyydän kiinnittää valiokunnan huomiota erityisesti siihen, että samalla kun komitea tätä asiaa varten tullaan muodostamaan, sen kokoonpanossa varsinkin pidettäisiin silmällä sitä, että siihen tulisi kansan keskuudesta valituksi aineksia, jotka kansan syvien rivien tarpeita ja vaatimuksia tulisivat siellä valvomaan. Pyydän siis antaa lämpimimmän tunnustukseni tälle anomukselle ja toivottaa sille hyvää menestystä valiokunnassa.

Ed. **Brander**: Minäkin pyydän lämpimimmin yhtyä kannattamaan sitä anomusta, joka täällä äsken on luettu. Tämän anomuksen toteuttaminen sisältää suuriarvoisen tehtävän tälle kansaneduskunnalle, jossa naiset ovat mukana yhteiskunnan vastaisia oloja suunnittelemassa. Meidän miesten täytyy tunnustaa, että me olemme äärettömän paljon laiminlyöneet naisiin nähden. Nyt kun he itse ovat mukana, mei-

dän on kiirehdittävä korjaamaan se, minkä olemme laiminlyöneet.

Meillä kyllä on, en tahdo sitä tässä olla lausumatta, verrattain paljo tehty työtä naisten taloudenhoitoopetuksen järjestämiseksi verrattuna moneen muuhun maahan. Meidän maanviljelysseuramme ovat noin 7 vuoden aikana toimeenpanneet kiertäviä talouskursseja, ja on näyttäytynyt, että näitä kursseja on kansan puolelta otettu vastaan sellaisella mielihyvällä ja niin yleisellä osanotolla, että tuskin mikään toiminta maanviljelysseurojen puolelta on saanut sellaista kannatusta ja myötätuntoa osakseen kuin tämä. Mutta tämä toiminta on, niinkuin edellinen arv. puhuja jo huomautti, ollut aivan alkeellista laatua, ollen kiertokoulunopetusta, kun meidän pitäisi päästä vakinaiseen opetukseen. Meillä on myös karjanhoito- ja meijeriopetus ollut senlaatuista, että niiden kautta joku määrä taloudenhoitoopetusta on tullut kansan keskuuteen jo muutamien vuosikymmenien kuluessa, mutta se on ollut vain pisara meressä. Paljo yleisempää ja järjestelmällisempää toimintaa on saatava aikaan. Erityisesti tahdon juuri yhtyä siihen kohtaan anomuksessa, jossa lausutaan toivomus, että erityisen komitean työn kautta saataisiin sopiva järjestelmä luoduksi tätä toimintaa varten. Se toiminta, joka erityisissä talouskouluissa on ollut, on ollut hapuilemista, on tehty puolelta ja toiselta kokeita ja nämät kokeet on sitten vähitellen tulleet toistenkin tietoon, mutta ne olisi nyt koottava yhteen ja niiden pohjalla luotava sellainen järjestelmä, joka takaa tälle työlle sen pohjan, jota se kaipaa.

Oikeastaan pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni eräästä kohdasta, jossa on nähtävästi hiukan väärinkäsitystä. Kun asian luonnon tunnen, niin tahdon sen täällä lyhyesti tuoda esille. Sanottiin, että on ilmaantunut epäjohdonmukaisuutta siinä, että eräs koulu, joka valmistaa opettajattaria tätä alaa varten, joutui siihen ikävään asemaan, ettei se saanut pyytämäänsä valtioapua, jota minäkin suuresti valitan, ja kaksi kuukautta myöhemmin eräs toinen koulu maaseudulla sai anomansa valtioavun. Tahdon huomauttaa tämän johdosta, että se koulu, joka sai valtioavun nyt keväällä, oli ensimäinen ruotsinkielinen talous- ja kasvitarhakoulu, mikä meidän maassamme on, kun meillä sitä vastoin suomenkielisiä on ollut jo useita. Kuten sanottu, minä suuresti valitan, ettei tuo kasvatusopillinen koulu saanut valtioapua, jota se kipeästi tarvitsee ja jonka se monivuotisella hyödyllisellä työllään on ansainnut, mutta tahdon huomauttaa, että on johdonmukaista, että tuo Uudellemaalle perustettu koulu

sai kannatuksen, niinkuin toiset koulut olivat sitä ennen saaneet.

Ed. **Sillanpää:** Kun kansan syville kerroksille puhutaan ruuanlaitto-opetuksesta, saa usein sattuvan vastauksen: Antakaa meille ensin, mistä me ruokaa laitamme, sillä ruuanlaittoon ennen kaikkea tarvitaan ruoka-aineita. Pohjustuksessa sanotaan, että keuhkotaudin ynnä muiden tautien vastustamiseksi on ruuanlaitto-opetus yksi tärkeimpiä eliniehtoja. Tämä on kyllä tavallaan totta. Mutta kyllä keuhkotautiin vaikuttavat suuremmassa määrin ne kurjat olosuhteet, joissa erittäin kaupunkien köyhälistö elää. En tahdo kuitenkaan millään tavalla antaa ymmärtää, että vastustaisin tätä anomusta, päinvastoin puolustan sitä mitä lämpimimmin ja tahtoisin ainoastaan valiokunnalle esittää evästykseksi, että opetus koetettaisiin saada maksuttomaksi ainakin köyhien kansankerrosten lapsille. Kaupungeissa palkolliskysymyksen yhteydessä olemme kuulleet moitteita siitä, että palkolliset eivät ollenkaan välitä ammattinsa oppimisesta, että ne tulevat työhön osaamatta sitä tehdä. Juuri näiden puolelta on tätä anomusta kannatettava, koska he siten saisivat oppilaitoksen, jossa he todella voisivat tulevaa ammattiaan opetella. Tämä on heille erittäin tärkeätä oppiakseen elintarpeiden terveydellisen puolen, koska useasti esiintyy muodossa tai toisessa väärennettyjä elintarpeita, eikä oppimaton tiedä panna arvoa siihen, mikä on terveellistä mikä ei. Luulen, että monta kertaa eivät kaikki tiedä, missä on ero aamumaidon ja meijerimaidon välillä, vaan lapsille voidaan antaa viimemainittuakin, kun ei ole saatu edes niin alkeellista oppitietoa, että voitaisiin tässä kohden ero tehdä.

Kannatan asian lykkäämistä valiokuntaan ja erittäinkin sillä edellytyksellä, että tämä opisto tulisi vapaaksi kansan naisille, jotka sitä erikoisesti tarvitsevat.

Ed. **Aalto:** Yhdyn täydellisesti edustaja Sillanpäähän, mutta mielestäni täällä on jäänyt eräs tarpeellinen huomautus tekemättä. Tiedämme, että ensinnäkin kaupungeissa on suuret parvet työläisnaisia, jotka sangen pienillä palkoilla tekevät tavattoman pitkiä päivätöitä. Olen kuullut heidän valittavan sitä, ettei heillä ole tilaisuutta oppia ruuanlaittoa, joka olisi heille tuiki tarpeellinen, ei ainoastaan nykyisyyttä, vaan myös tulevaisuutta varten, johon jokaisen elämäntoiminta tähtää. He haluaisivat, että tällaista keitto-opetusta annettaisiin iltaisin, jotta he työpäivänsä päätyttyä voisivat siihen perehtyä. Tämä puoli pitäisi erikoisesti ottaa huomioon. Tiedän, että n. k. herrasväen lapsilla on tilaisuus,

jos he vain tahtovat, kehittyä ruuanlaittoon ilman kouluakin, kun he vaan tahtovat mennä keittiöön keittäjän avuksi. Siellä he eivät ainoastaan opi ruuanlaittoon, vaan vahvistuvat ja voimistuvat muihinkin tehtäviin, etteivät pysyisi kuten tähän asti kamareissa hemmoteltuina.

Paitsi tätä puolta, olisi komitean otettava huomioon se seikka, että kun nykyään ovat naiset valtiollisessa ja muussa toiminnassa osallisena, kuten miehetkin, olisi miestenkin opittava keittotaitoa. Tähän komiteaan ei olisi siis kutsuttava ainoastaan naisia, vaan myös miehiä etujansa valvomaan keittotaidon opetuksessa. Ennen kaikkea kuitenkin olisi siihen kutsuttava työläisperheiden naisia, he kun keittotaidon opettamista kaikkein kipeimmin kaipaavat.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin **an. ehd. n:o 152 anomusvaliokuntaan.**

Kunnallishallintoa koskevia.

Pöydällä ollut **es. ehd. n:o 18** (Liitteet V, 1, siv. 5) lähetettiin puhemiesneuvoston ehdotuksesta **laki- ja talousvaliokuntaan,** sekä samoin

an. ehd. n:o 143, Uuden kunnallisasetuksen säätämisestä maalaiskunnille (Liitteet V, 2, siv. 57),

jonka luki edustaja **Tokoi,** ehdottaen sen lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan samalla lausuen:

Koska minulla enemmän kuin arvattavasti monella muullakaan ei ole kunnia perinpohjaisesti tuntea sitä esitysehdotusta, joka äsken ikään päätettiin lähettää laki- ja talousvaliokuntaan, ja koska tiedämme hallituksen taholta olevan esityksen tulossa, olemme, siltä varalta, että ei sellaista esitystä tulisi, ja vaikuttaaksemme esityksen saamiseen, tehneet anomuksellemme mainitun ponnen;

pöydällä olleet
es. ehd. n:o 19 (Liitteet V, 4., siv. 64) ja
es. ehd. n:o 22 (Liitteet V, 5., siv. 78) ynnä
an. ehd. n:o 167, Uuden kunnallisasetuksen säätämisestä kaupunkikunnille (Liitteet V, 3., siv. 60),

jonka julkiluki edustaja **af Ursin.**

Kun kansliatoimikunnan tuli kokoontua, keskeytettiin istunto, joka jälleen oli alkava k:lo 6 1/2 i. p.

Istunto keskeytettiin k:lo 3,35 i. p.

Kun klo 6,30 i. p. jälleen oli kokoonnuttu, esitettiin ja lähetettiin **työväenasiainvaliokuntaan**

Työsopimusta ja työriitojen ratkaisemista koskevia:

pöydällä ollut **es. ehd.** n:o 11 (Liitteet IX,1., siv. 5), sekä **an. ehd.**

n:o 58, Palkkaussäännön uusimisesta (Liitteet IX,3, siv. 14),

jonka ponnet julkiluki ed. **Alkio**;

n:o 136, Palkkaussäännnnön uusimisesta (Liitteet IX,5, siv. 24),

jonka ponnet luki ed. **Ahlroos**;

n:o 140, Palkollissäädäntöä koskevan lainsäädännön uusimisesta (Liitteet IX,4, siv. 17),

jonka ponnet luki ed. **Söderholm**;

n:o 153, Palkkaussäännön kumoamisesta ja uudesta työvälipuhetta koskevasta laista (Liitteet IX,2, siv. 12),

jonka ponnet luki ed. **Torppa**;

Työväen tilastoa, asuntokysymystä y. m. koskevia:

n:o 111, Valtiolainoista omia koteja varten (Liitteet IX,18, siv. 60),

jonka ponnet luki ed. **Ahlroos**, ehdottaen että anomusehdotus lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan.

An. ehd. johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Paasikivi**: Tässä anomuksessa esitetty asia on epäilemättä niitä, jotka ansaitsevat varsin suurta huomiota.

Tämän yhteydessä en voi olla mainitsematta, että meillä valtio on jo muutamien vuosien kuluessa koettanut harjoittaa

tällaista lainausliikettä, mikäli koskee työväenasuntojen rakentamista kaupunkien työväelle. Säätyjen anomuksesta vuoden 1897 valtiopäivillä annettiin vuonna 1898 julistus, jossa sanotaan, että valtion lainausrahastosta on yksityisille yhtiöille ja kunnille annettava lainoja työväenasuntojen rakentamista varten, ja tämän julistuksen nojalla on sen jälkeen tuosta rahastosta annettu noin 3,000,000 mk. lainoja yksityisille työväen rakennusosakeyhtiöille täällä Helsingissä ja muutamissa muissakin maan kaupungeissa. Mutta valtion lainausrahaston varojen vähyyden vuoksi tämä liike jo monta vuotta sitte täytyi lakkauttaa, vaikka anomuksia kyllä on ollut hyvinkin kauan odottamassa. Mitä tulee näitä kaupunkilaistyöväen asuntoja varten tapahtuvaan lainausliikkeeseen, jota valtio harjoittaa, niin minusta olisi siinä valiokunnassa, joka tätä asiaa käsittelee, ensiksikin selvitettävä, ovatko tähänastiset muodot, nimittäin yksityisyhtiömuoto tällaisia lainausyrityksiä varten tarkoituksenmukainen, ja eivätkö muut muodot, etenkin kuntien välitys, johonka 1898 vuoden julistuksessa viitataan, olisi tarkoitustaan vastaavammat, sekä mitä muita mahdollisia muotoja tätä asiaa varten olisi ajateltavissa.

Mutta minun nähdäkseni ei tämänkään selvityksen kautta vielä päästä pitkälle, sillä jos tässä asiassa jotakin tuloksia aiotaan saavuttaa, niin siihen tarvitaan hyvin paljon varoja. Luulen, että tarvittavat varat täytyy laskea tuskin miljoonissa, vaan kymmenissä miljoonissa markoissa. Kun ottaa huomioon, että meillä nyt on edessä hyvin monta paljon varoja vaativaa reformiyritystä, niin minusta näyttää siltä, että valtion säästövarat tuskin tulisivat riittämään suuremmassa määrässä nyt esillä oleviin tarkoituksiin. Senvuoksi haluaisin valiokunnalle, joka asiaa tulee käsittelemään, esittää harkittavaksi senkin, millä keinoilla varoja tähän tarkoitukseen voitaisiin riittävästi hankkia.

Olen antanut tämän lausunnon sillä edellytyksellä, että asia ei menisi maatalousvaliokuntaan. Luulen, että tämä asia etupäässä koskee kaupunkilais- tai teollisuustyöväestön oloja, koska nimittäin maalaistyöväestön eli tilattoman väestön kysymys vaatii erityisen selvityksensä, ja sitä varten onkin useita anomus- ja esitysehdotuksia näillä valtiopäivillä esitetty. Minusta näyttää, että tämä anomus olisi sopivimmin lähetettävä työväenasiainvaliokuntaan, jossa yllä koskettelemani kysymyksen edellinen osa olisi selvitettävä. Jos eduskunta päättää anomukseen yhtyä, tulee arvatenkin välttämättömäksi myöhemmin vaatia asiasta valtiovarainvaliokunnan lausunto. Ehdotan siis, että asia aluksi lähetettäisiin työväenasiainvaliokuntaan.

Ed. v. **Alfthan**: Pyydän saada kannattaa edellistä puhujaa.

Työsopimusta ja työriitojen ratkaisemista koskevia:

n:o 138, Sovinto-oikeuksista työriidoissa (Liitteet IX,8, siv. 31),

jonka ponnet luki julki ed. **Ahlroos**, ehdottaen sen lähettämistä työväenasiainvaliokuntaan.

Puheenvuoroa tässä käytti:

Ed. **Ehrnrooth**: I anledning af förevarande petitiosmemorial kan jag icke underlåta att anmärka, att syftemålet med detsamma allaredan har tillgodosetts i regeringens proposition om ny näringslag. Då emellertid i memorialet måhända förebragts synpunkter, hvilka för utskottet kunde vara af intresse, vill jag icke motsätta mig ärendets remiss.

n:o 139, Elinkeinolain uusimisesta (Liitteet IX,6, siv. 26),

jonka luki julki ed. **Ahlroos** ehdottaen, että anomusehdotus lähetettäisiin työväenasiainvaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Ehrnrooth**: Det är ju ganska egendomligt att remittera till socialutskottet en petition, som afser förslag till ny näringslag, då en proposition i ämnet allaredan remitterats till utskottet i fråga. Då jag emellertid af petitionsmemorialet finner, att detsamma bland annat åsyftar lagbestämningar rörande fackföreningar och kollektiva arbetsaftal, hvilka två spörsmål af olika orsaker, vid hvilka jag icke nu vill uppehålla mig, icke hafva berörts uti den nådige propositionen om ny näringslag, är jag för min del beredd att tillstyrka remiss af petitionsmemorialet.

Ed. **Palmén**: Kyllä minäkin olen sitä mieltä, että tämä anomus on lievimmin sanoen omituinen. Tekee irvikuvaksi koko meidän anomusoikeutemme, jos täällä ruvetaan esittämään anomuksia asiassa, josta jo on tullut esitys. Korkeintain ne harvat uudet näkökohdat, jotka anomusehdotuksessa esitettiin, olisivat voineet lähetekeskustelussa tulla esille. Yleensä anomus ei paljasta muuta kuin että anomuksentekijä nähtävästi ei ole aavistanut sitä, että jo aikoja sitte uusi esitys oli tekeillä ja ehdotukset painetut. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että anomus menee valiokuntaan, mutta tässä tapahtuu, niin-

kuin sananlasku sanoo, että on koetettu murtaa auki ovi, joka on selkoselällään.

Esitettiin ja lähetettiin **laki- ja talousvaliokuntaan**

Metsästysasetuksen uudistamista koskevia:

pöydällä olleet **es. ehd.**:
n:o 4 (Liitteet $V_{,15}$, siv. 189),
n:o 10 (Liitteet $V_{,14}$, siv. 183) ja
n:o 13 (Liitteet $V_{,16}$, siv. 193) sekä

an. ehd.

n:o 80, Voimassa olevan metsästysasetuksen muuttamisesta (Liitteet $V_{,18}$, siv. 205),

jonka luki julki ed. **Häkkinen** ehdottaen sen lähettämistä maatalousvaliokuntaan;

n:o 187, Uuden metsästysasetuksen säätämisestä (Liitteet $V_{,17}$, siv. 197),

jonka ponnet luki julki ed. **Heikkinen** ehdottaen sen lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Kahden viimeksi esitetyn an. ehd. johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Paasikivi:** Minusta näyttäisi sopivammalta lähettää nämä kaikki anomukset, jotka koskevat metsästysasetuksen uudistamista, samaan valiokuntaan, ja minä luulisin, että puhemiesneuvoston ehdotus, että ne menisivät laki- ja talousvaliokuntaan, olisi sopivin.

Ed. **Tulikoura:** Niin kauniilta kuin kuuluukin tuo ed. Heikkisen anomusehdotuksessa mainitsema tosiasia, ettei metsänriista ole kenenkään yksityisen omaisuutta, on kuitenkin huomattava, että kaikilla asioilla on sekä varjo- että valopuolensa. Niin tässäkin, kun on kysymys lain muuttamisesta aivan toiseen luontoon, on katsottava molemmat. Ja jos lähdetään varjopuolia etsimään niin löytyy niitäkin. On otettava huomioon, että ne maat, missä riista kulloinkin kulkee, eivät ole ainoastaan metsänriistaa varten, vaan myöskin maamme pääelinkeinoja, maanviljelystä ja karjanhoitoa varten. On siis katsottava, mitenkä tulee tällainen kaikille annettu metsästysoikeus

vaikuttamaan näillä maataloutemme aloilla. Tässä ei tarvitse haaveilla ja kysymyksiä etsiä mistään niin kaukaisesta menneisyydestä, että ne olisivat epäluotettavia. Muistan vielä noin 30 vuotta sitte, mitä vapaasti harjoitettu metsästys vaikutti ainakin meidän paikkakunnalla — en nyt ole ottanut selkoa, myönsikö laki kaikille oikeuden metsästää missä tahansa, mutta käytettiin tällaista oikeutta ainakin. Kun esim. alkoi lupa-aika jänisten ampumiseen, silloin lähtivät nuo huvimetsästäjät, kaupunkilaismetsästäjät, koirajoukkojensa kanssa pikkuviljelijäin karjamaille. Tänne oli pienviljelijäin lammas- ja lehmäkarjat heidän omille mailleen ajettu tietämättä, että kellään oli oikeutta mennä niitä sieltä hätyyttämään ja haaskaamaan, mutta niin kuitenkin kävi. On hyvin tarkkaan muistissani vielä eräs sellainen tapaus, sillä asuin lähellä metsää. Oli eräs elokuun 16 päivän aamu, jolloin näin, miten kolmella hevosella ajettiin herra- ja koirakuormia metsään ja noin neljänneskilometrin matkan päässä kodistani ryhtyivät ne toimeensa. Koirat laskettiin irti. Näin, miten ennen laitumelle menneet lampaat juoksivat siellä koirien edellä ja kun puolitoista tuntia jälkeenpäin mentiin katsomaan, oli siellä 24 lammasta kaadettu. Tietysti herrat ja koirat olivat menneet matkoihinsa, ei ollut kukaan siellä näkemässä eikä ollut mitenkään todistettavissa, kenenkä koirat ne olivat kaataneet.

Jos nyt otetaan asia kansantaloudelliselta kannalta ja katsotaan, kumpiko on edullisempi Suomen kansan kansantaloudelle, metsästys vaiko maanviljelys, johon välttämättömästi täytyy yhdistää karjanhoito, niin ehdottomasti tullaan siihen tulokseen, että maanviljelys ja karjanhoito ovat Suomen kansantaloudelle edullisemmat kuin metsästys. En tiedä, voipiko metsästys tuottaa kansantaloudessa vastaavaa hyötyä siihen aikaan verrattuna, mikä siihen käytetään. Tästä itsestään seuraa kysymys, kumpi on siis lailla turvattava. Luonnollisesti maanviljelys ja karjanhoito. Mutta jos laki laadittaisiin siihen suuntaan, että kullakin olisi oikeus metsästää missä hyvänsä, silloin ei karjanhoito olisi turvattu. Lampaat kaupunkien läheisyydessä olisivat miltei kaikki jahtikoirien haaskattavina. Mutta nämät eivät anna rauhaa myöskään lehmäkarjalle. Suurviljelijät näistä eivät kärsi eivätkä suurilla lakeuksilla olevat, sillä eivät jahtikoirat sinne mene, mutta ne pikkuviljelijät, joittenka laitumet ja peltotilkut ovat juuri jänismailla. Näitten maitten yli jahtikoirat juoksevat kaiken syksyä, jos vaan tulee kaikille oikeus metsästää. Tämä olisi suureksi vahingoksi, sillä onhan vastaansanomaton totuus, että lypsykarjakin kärsii, jos se ei saa rauhassa olla laitumella samaten kuin se on navetassa rauhassa, niin ei ne anna hyviä tuloksia.

Näin oli lähes 30 vuotta takaperin. Nyt kun on ollut laki

sellainen, ettei kellään ole ollut oikeutta tulla metsästämään meidän pienviljelijäin karja- ja viljelysmaille, meidän viljamme ja karjamme ovat yleensä säilyneet rauhassa. Kuitenkin sellaisilla mailla, jotka eivät ole lähellä asumuksia ja joita emme voi aina silmällä pitää, tätä lakia on rikottu. Niinpä meren rantain saarilla, minne viedään aina lampaat ja muukin joutokarja kesäksi, huvimetsästäjät harjoittavat metsästystä, vaikkakin oikeudettomasti ja joka vuosi siellä vielä jahtikoirat haaskaavat lampaita. Tiedän sellaisia esimerkkejä viime kesästä, on niitä sattunut minullekin.

Sitä valiokuntaa, joka tätä anomusehdotusta tulee käsittelemään, pyytäisin ottamaan huomioon edellä mainitsemani seikat. Yleinen metsästysoikeus se tulee suuresti ehkäisemään meidän pienviljelijäin vapaata maanviljelystä ja karjanhoitoa, sillä nuo pienet peltotilkkumme jänismaitten välillä ovat silloin huvimetsästäjäin koirien polkuja. Kaikkein enin ihmettelen sitä, että tällainen anomus on tullut juuri siltä puolueelta, sosiaalidemokraattiselta puolueelta, joka sanoo olevansa köyhälistön oikeuksien ja etuuksien valvoja. Köyhälistö ei suinkaan tällaisesta metsästyslaista tulisi suuriakaan etuuksia nauttimaan, mutta juuri suurkapitalistit, porvarit. Niille tulisi meidän kaupungin lähellä olevien viljelysmaat ja karjalaitumet syyspuolella kesää metsästysaloiksi. Tähän ehkä sanottanee: laadittakoon lait niin ankarat, että nuo koirien omistajat tulevat rangaistukseen ja palkitsemaan tapahtuneet vahingot, jos heidän koiransa haaskaavat karjaa. Laki on pian laadittu, mutta olevissa oloissa sitä ei voi koskaan panna käytäntöön, sillä ei pienviljelijä jouda silloin menemään metsään juoksemaan, kun kuulee olevan metsästäjiä siellä ja hän saisi tehdä sitä koko syksypuolen kesää.

Ed. **Gebhard, Hannes**: Pyydän lyhyesti kannattaa ed. Paasikiven ehdotusta remissistä.

Ed. **Häkkinen**: Koska tätä asiaa koskevat muutkin anomukset tulevat ehkä lähetetyiksi laki- ja talousvaliokuntaan, niin suostun siihen, että tämäkin sinne lähetetään.

Ed. Tulikouran lausunnon johdosta pyydän huomauttaa vain lyhyesti, välttääkseni pitempää keskustelua, että nyt juuri herrojen koirat ovat syöneet pikkutilallisten lampaita ja metsästyskunnat ovat polkeneet niitten viljelyksiä. Jos hän olisi kuullut anomuksen ponnet, niin hän olisi kuullut, että lainlaatijalle jää valta ehkäistä epäkohdat, joista hän ei maininnut.

Ed. **Pykälä**: Ajan säästämiseksi on otettu tavaksi, ettei perusteluja lueta, mutta kuitenkin jossain asiassa se olisi välttä-

mätöntä, kuten esim. ed. Heikkisen metsästysanomuksessa. Jos perustelut olisi luettu, ei olisi hävitetty yhtään enempää aikaa kuin ed. Tulikouran selvitys, joka ei mielestäni ollut niin selvä kuin perustelut. Ei suinkaan liene luultavissa, että pikkutilalliset laskevat suuremman painon herrojen koiraviljeyksille kuin pikkutilallisten lammas- ja muulle karjanhoidolle. Kyllä se on otettu anomuksessa huomioon. Mutta anomus perustuu siihen, ettei siinä katsota sunnuntaimetsästäjien ja huvimetsästäjien etua, mutta pääasiassa jahtimetsästystä ammattimetsästäjille myös oikeaan suuntaan. Mehän tiedämme, ettei sunnuntaimetsästys ole kannattava, mutta maassamme elää niin äärettömän suuri kansanaines, joitten elinehdot riippuvat metsästyksestä. Anomuksessa on otettu huomioon pääasiassa pohjoisin osa maatamme, metsästysolot, jotka myöskin ovat suljetut tässä entisessä metsästysasetuksessa samoihin kaavoihin kuin herrojen jänismetsästys ynnä monet muut. Mitä taas tulee siihen, että kaupunkien ympäristöllä olisi vitsaus metsästyksestä, jos se tehtäisiin yleiseksi, niin se on aivan luonnollinen asia. Sitä ei kieltäne kukaan. Mutta sitä vartenhan siinä on sanottu, että jätettäköön tilaa paikalliselle itsehallinnolle niin paljon, että nuo näkökohdat voidaan ottaa huomioon.

Pitemmälti aikaa viivyttämättä pyydän huomauttaa, että se on laadittu käytännöllisten näkökohtain perustuksella ja hyvin paljon koettaa syrjäyttää n. s. koira- ja huvimetsästystä.

Ed. **Ahmavaara**: Äskeisen anomuksen perusteluissa oli ensinnäkin paha erehdys siinä, kun sanottiin, että se olisi muka 1898 vuoden laki, joka olisi maaomaisuuteen yhdistänyt metsästyksen. Kyllä se on, hyvät herrat, paljon vanhempi se laki. Nämät kumpaisetkin anomukset ovat hyvin hyviä herrasmetsästäjille. He tietysti tulevat syksyllä suurilla koiralaumoilla metsästämään ja ampuvat ei ainoastaan otuksia, vaan myös talollisten karjaa, lampaita ja muita. Minä surkuttelen niitä maanviljelijöitä, jotka asuvat lähellä kaupunkeja, sitten kun tämä on tullut laiksi. Mitä nyt tulee niihin harvaan asuttuihin seutuihin, joitten oloja silmällä pitäen tämä anomus muka on tehty, vaikkapa ponsissa siitä ei puhuta mitään, niin minä tahtoisin kysyä esim. ed. Heikkiseltä, joka on tämän anomuksen tehnyt ja asuu harvaan asutussa seudussa, onko kukaan siellä kieltänyt itsellistä tai torpparia käymästä metsästämässä, — ei ainakaan sellaista ole usein tapahtunut meidän paikkakunnalla, vaikka se on paljon tiheämmin asuttua kuin Kajaanin kihlakunta. Mutta kielto, ettei saa ilman lupaa mennä metsästysmaille on hyvä estääkseen kaikenlaisia herrasmiehiä sinne tulemasta. Tässä anomuksessa on se, mitä harvaan asutuilla

seuduilla käytännössä on olemassa, otettu perustukseksi ja sillä perustuksella tahdottaisiin yleensä maanviljelijöiltä riistää heille kuuluva oikeus.

Muuten onnittelen, että Suomen pikkuviljelijät ovat saaneet tänne niin hyviä edustajia maalaisliitosta, jotka tekevät yhden anomuksen toisensa perästä ehdottaen, että näitten pikkuviljelijäin etuja riistettäisiin.

Ed. **Heikkinen**: Anomusehdotus, joka tehtiin täällä, ei suinkaan ole tehty aivan ajattelemattomasti, eikä silmällä pitäen kaupunkilaisten herrasmetsästäjien etua, sillä en suinkaan minä ole kaupunkilainen, kaukana siitä. Minä edustan Suomen harvasti asuttua kulmakuntaa, Kajaanin kihlakuntaa. Siellä meillä on pikku Kajaanin kaupunki yksin. Sen edut eivät suinkaan ole minulla silmämääränä, vaan päinvastoin sen maaseudun nälkään kuolevan köyhälistön. Ajan säästämiseksi en tullut lukeneeksi anomusehdotuksestani kuin ponnet. Mutta kun asiassa ovat ottaneet puheenvuoroja jotkut ja ne mielestäni kaipaavat vielä selitystä, niin lyhykäisyydessä sanon siitä jotakin.

Mitä tulee ed. Tulikouran väitteeseen, niin asianlaita kaupunkien ympärillä kieltämättä ja minunkin kokemukseni mukaan on sellainen. Mutta se voitaisiin sillä estää, että herrasmetsästäjille, koirametsästäjille, lainlaatijat asettaisivat suurempia sakkoja, kovemman edesvastauksen kaikenlaisten karjojen: lehmien, lammasten ja porojenkin hajoittamisesta. Ajokoirametsästystä me emme käsittääkseni saata lopettaa. Se ei ole niinkään vahingollista kuin sanotaan, silläkin on hyvät puolensa. Me iloitsemme monta kertaa suuresti ja toivoisimmekin, että paikkakunnalle tulisi niin kutsuttuja ajokoirametsästäjiä eli herrasmetsästäjiä, me auttaisimmekin niitä. Niille me antaisimme metsästettäviksi vahinkoeläimiä: ilveksiä, kettuja, ahmoja j. n. e. Nykyään on oikeus ajokoirilla niitä metsästää, ja huolimatta maanviljelijäin väitteistä herrasmetsästäjät tulevat niitä metsästämään, ja silloin saattaa tapahtua, että ne hävittävät lammaskarjoja, porolaumoja j. n. e. Ja tämä mielestäni ei parane, niin kauan kun petoeläimiä sallitaan metsästää, muuten kuin sillä tavalla kuin mainitsin, että koirien omistajat velvoitetaan vastaamaan ne vahingot, mitkä ne matkaansaattavat, ja opettamaan koiriansa sellaisiksi, että ne eivät aja kotieläimiä, joka kyllä on mahdollista.

Ed. Ahmavaara kysyi, kuka on niillä paikkakunnilla, mistä minä olen, kieltänyt ketään tulemasta ja metsästämästä omilta mailtaan lintuja ja muita tarpeellisia metsäeläimiä. Totta kyllä, kansa ei yleensä kiellä ketään metsästämästä. Ne pitävät hä-

peänä, jopa syntinä kieltää metsästämästä heidän tiluksillaan. Minäkin omistan tuhansien hehtaarin tilan, joten anomuksesta minullekin saattaa tulla vahinkoa eikä vaan etua. Mutta siitäpä juuri nähdään kuka se on, joka kieltää metsästyksen. Siellä, missä on suuria metsämaita, siellä juuri kielletään kaikki metsästys, siellä ei saa mennä metsästämään muutoin kuin lakia rikkomalla, herra Ahmavaara. Pitääkö meidän nälkäännääntyviä muun hyvän lisäksi vielä opettaa lakia rikkomaan? Jos torppari menee metsästämään, niin metsänvartija tulee sanomaan: mitä täällä teet! Ja hänellä on oikeus saattaa torppari edesvastaukseenkin, jos tahtoo. Totta kyllä, minun täytyy se tunnustaa, herratkaan eivät ole voineet olla rikkomatta lakia. Mutta pitääkö meidän yksin virkamiehiäkin pakottaa lakia rikkomaan? Olen nähnyt erään metsäherran, joka, monen muun kanssa kävellessään kruununmetsässä, potkasi lintuansoja jalallaan sanoen: noin sitä lakia rikotaan. Toiset silloin huomauttivat: onko nälällä mitään lakia, jolloin metsäherra astui yli jättäen pyydykset siihen. Hänen omatuntonsa pakotti häntä lakia rikkomaan. Kun virkamiehet ja kansa näin rikkovat lakia, mitä varten semmoista lakia säilytämme? Meidän harvasti asuttuihin paikkakuntiimme nähden, jota tämä anomus juuri tarkoittaakin ja joissa on sekä viljaa että nälkää viljalti, tämä laki kaipaa korjausta. Samanlaisia lainrikkomuksia olisi minulla mainita useita, mutta ne on esiintuotu anomuksessa, joten lienee tarpeetonta niitä ruveta luettelemaan. Jokainen edustajista voi niistä ottaa selkoa sitten, kun anomus tulee valiokuntaan. Ed. Ahmavaaran puheen johdosta tahdoin kuitenkin kiinnittää huomiota tähän. Valiokunnassa kaiketi kyllä on asianomaisia ammattimiehiä ja metsästyksen tuntijoita, ja jos ei niitä siellä ole, voi valiokunta ulkopuolelta eduskuntaa ottaa tarkan tiedon näistä asioista. Käsittääkseni metsästys rajamailla ei ole niinkään pieni asia. Joka on ollut esim. Kajaanin markkinoilla, on nähnyt kymmeniä, toisinaan satojakin lintukuormia lähtevän sieltä. Jo niillä linturahoilla saa köyhä Kajaanin kihlakunnan väestö ja Raja-Karjalan väestö kotitarpeensa, jota se syksyllä kipeästi kaipaa.

Näitä asioita silmällä pitäen rohkenen esittää, että voimassaoleva metsästysasetus, mitä tulee uroslintujen metsästämiseen keväällä, muutettaisiin, jotta ei nälkä pakottaisi lakia rikkomaan. Syksystä voisi rauhoitusaikaa pitentää, jotta eivät linnut pikkupoikasina tulisi ammutuiksi. Kansalla onkin silloin muuta syömistä ja muuta työtä, ettei sen tarvitsekaan niitä ampua.

Toivon, että asia menee valiokuntaan ja joutuu siellä tarkan pohdinnan alaiseksi.

Ed. **Ripatti**: On tullut yleiseksi tavaksi, että metsästämistä ei ole talonpoikaiset maanviljelijät kieltäneet, olkoot metsästäjät sitte heidän maillaan asuvia torppareita, mäkitupalaisia tai muita, vaikka se kyllä ei ole yhtäpitävä sen asetuksen kanssa, joka on voimassa. Toivoisin senvuoksi, että se valiokunta, johon asia lähetetään, tekisi siihen suuntaan käyvän ehdotuksen, että niin hyvin asujamet kruunun kuin yksityistenkin maalla, missä asuvat, vaikkeivät maata omista, saisivat siellä vapaasti metsästää. Vaan en luule, että on terveellistä, että annetaan kaikille metsästysoikeutta, missä vaan tahtovat. Sillä kyllä niitä löytyy varakkaita, kaupunkilaisia, joilla on tilaisuutta lähettää metsästäjiä ja mennä itse huvittelemaan vaikka minne metsästyshuvitteluille.

Ed. **Vikman**: Ymmärtääkseni on tämä asia periaatteellisesti keskusteltu jo viime viikolla. Se tapahtui silloin, kun oli keskustelu kalastusasetuksen muuttamisesta toisille periaatteille. Ja kun tämä keskustelu silloin oli siksi seikkaperäinen ja paljon aikaa kysyvä, kuin se oli, niin minä toivoisin kaikella hartaudella, että tästä kysymyksestä ei nyt keskusteltaisi ei periaatteellisesti eikä myöskään annettaisi valiokunnalle enää mitään käytännöllisiä ohjeita, koska ne eivät tunnu sen painavampia olevan, kuin mitä täällä on saatu kuulla, vaan että asia semmoisenaan menisi laki- ja talousvaliokuntaan.

Ed. **Nykänen**: Viimeksi luetun anomuksen johdosta tahtoisin lyhyesti ilmoittaa, että metsästys meidän paikkakunnalla on tavallisesti yhteistä. Jokainen metsästää mistä tahtoo, lupaa kysymättä. Torpparit ja mäkitupalaiset saavat ilman isännän lupaa metsästää sen talon mailla, missä asuvat. Minun mielestäni tämä olisi laajennettava siihen suuntaan kuin anomuksessa mainitaan. Muuten jahtikoirilla metsästäminen olisi kiellettävä ankarasti, paitsi petoeläimiä varten, sillä se tuottaa maamiehille suurta vahinkoa lammaskarjojen ja muunkin karjan hävittelemisellä y. m.

Ed. **Pykälä**: Tulin pakotetuksi uudestaan käyttämään puheenvuoroa. Siihen antoi ed. Ahmavaara pakottavan aiheen. Ei kukaan ole väittänyt, että periaatteet olisivat väärät, mutta kaikki ovat tunnustaneet, että käytäntö on ikivanhoista ajoista asti säilynyt sellaisena, että jokainen saa metsästää eikä sitä kielletä. Se, minkä ed. Ahmavaara toi tueksi nykyisen lain voimassa pysyttämiselle, on ehkä ollut sillä perustanakin, — tiedämmehän, että täällä on paljon sen tekijöitä. Mutta mitä siitä laista, jota ei kunnioiteta, vaan rikotaan käytännössä niin

paljon kuin mahdollista? Moitittiin maalaisliittolaisten kömpelyyttä ja sitä, minkälaisilla ehdotuksilla ne tulevat esille. Minä olen yksi niitä, mutta minä en toivoisi, että Suomen eduskunta asettuu puolustamaan lainrikkojia, löysentämään lainkunnioitusta. Minä en toivoisi, että Suomen maalaisväestö luisuu tuolle pinnalle. Eiköhän tiedetä, että meillä on rikollisia liian paljo: vankilat ovat täynnä, mihin niitä lisää pannaan? Jos tätä ed. Ahmavaaran teoriiaa noudatetaan, silloin tulisimme siihen, ettei lakia tarvitakaan ensinkään muuta kuin vaan korukapineena, ettei sitä kunnioiteta eikä noudateta, vaan se on olemassa sitä varten, että eduskunnalla ja lainlaatijoilla olisi työtä. Koko anomus on laskettu sille perustukselle, että kansassa säilyisi lain kunnioitus, olkoon kysymyksessä mikä laki tahansa. Jos kansa yhtä lakia saa nuhteettomasti ja syyttä rikkoa, silloin se on valmis sellaisiinkin lainrikkomuksiin, jotka jo ed. Ahmavaaraakin suututtaisivat.

Ed. **Ahmavaara:** Minä olen ed. Heikkiselle kiitollinen siitä, että hän on lausunnossaan sanonut, mitä anomus tarkoittaa. Jos hän olisi pannut sen anomuksensa ponteen, niin sitä ei olisi tarvinnut keskustelussa selittää. Olisi vaan ollut tehtävä anomus siitä, että valtio antaisi kaikkien metsästää kruununmetsissä. Se olisi ollut yksinkertainen ja asianmukainen ponsi. Ja kun mainittua asiaa koskeva asetus on hallinnollinen, on hallituksella yksinomainen määräämisoikeus mitä kruununmetsiin tulee, joten ei kukaan muu voi siinä suhteessa mennä laatimaan lakia, jos ei hallitus siihen suostu. Mutta voimmehan anoa, että hallitus tämmöisen oikeuden antaisi.

Mitä ed. Pykälän lausuntoon tulee, niin hänellä näkyy olevan kummallinen käsitys laista. Jos minulla on pelto, ja minä tahdon antaa ed. Pykälän viljellä sitä, niin ei se ole lain rikkomista. Ei silloin lakia riko, jos tekee jotakin saatuaan siihen asianomaiselta omistajalta luvan. Pitäisi olla käsitys siitä, mikä on lain rikkomista, ennenkuin niin mahtipontisesti tulee asiasta puhumaan. Käytäntö on useimmissa tapauksissa se, että annetaan metsästää muidenkin paitsi maanomistajan, mutta eivät ole olot joka paikassa samanlaiset. Helsingin lähellä esim. merkitsee hyvin paljon, jos siellä kaupungin herrat saisivat mennä maanviljelijäin tiluksia polkemaan mielin määrin.

Ed. **Hoikka, I.:** Metsästysasetuksesta on tehty ja sisäänjätetty useita anomusehdotuksia. Mikäli minä asiaa tunnen, on se metsästyslaki, joka viimeksi astui voimaan, hämmästyttänyt sitä osaa kansastamme, joka on tottunut saamaan metsästyksestä suurta apua. Tämä osa kansaa on köyhälistö, maaton

kansa. Mitä hyvää on tällä lailla saatu aikaan? Ainakin mikäli minä tunnen, on tämä laki kasvattanut kansaa lainrikkomisiin. Siellä pohjoisessa, mistä minä olen tänne tullut, siellä, missä asumukset ovat hajoitettuina sinne tänne ympäri erämaita, järvien rannoille, metsiin ja jokien varsille, siellä perheenisä, joka taistelee perheensä toimeentulon puolesta, selvästi tietää ja tuntee, että kun hän virittää satimen, ansan tai loukun, niin rikkoo hän lakia. Mutta sen! hän kuitenkin tekee, ja useimmissa tapauksissa katovuosina, jommoiset siellä eivät ole harvinaisia. Hän ottaa näille metsästysretkille pienet, kasvavat poikansa. Kun sitten tullaan kotia saaliineen, taakkoineen, niin vieraat ja naapurit näkevät, mitä on tehty, mutta asia yhteisesti salataan, luonnollisesti siitä syystä, että tiedetään ja tunnetaan, että rikos on tapahtunut. Mitä ajattelevat nuo poikaset, kun he näkevät isän tällaista tekevän? He saavat jo pieninä, kasvavina poikina sen käsityksen, että laki ei olekkaan pyhä, että sitä ei tarvitse seurata. Eikä tämä käsitys jää ainoastaan tämmöisiin tapauksiin. Sitä mukaa kuin pojat kasvavat ja miehistyvät, joutuvat he samalla tavalla halveksimaan kaikkia muitakin lakeja. Meillä on tästä samasta metsästyslain rikkomisesta monta surullista esimerkkiä sieltä pohjoisesta. Täältä ovat useissa tapauksissa tulleet senkaltaiset nuorukaiset ja miehet, jotka ovat selvään osoittaneet, että he eivät muissakaan asioissa paljon kunnioita lain pyhyyttä. Tällä metsästysasetuksella on sanalla sanoen riistetty aivan viimeinenkin herkkupala köyhien suusta ja viety se herrojen ja virkamiesten suuhun. (Hyvä, hyvä!)

Rohkenen pyytää, että valiokunta, johon asia lähetetään, ottaisi harkitakseen sen, mitä tässä olen esiintuonut.

Ed. **Ahmavaara**: Pyydän vain sanoa, että minä olen samalla kannalla kuin ed. Hoikka mitä pyyntitapaan tulee. Mutta nyt ei ole siitä kysymys.

Ed. **Hänninen (Valpas)**: Ed. Ahmavaara näyttää erityisesti pitävän huolta meistä helsinkiläisistä, ja siitä meidän oikeastaan pitää kiittää häntä. Ken on Helsingin ympäristöllä käynyt, hän tietää, että siellä on työväestöllä paikoin pieniä, puolen hehtaarin suuruisia maapaloja. Jos niillä mailla sattuu joku metsästäjä liikkumaan, niin he puhuvat hyvin hauskalla ja humoristisella tavalla siitä metsästämisoikeudesta, mikä sellaisen maapalan omistamiseen on yhdistetty. Vielä siellä lähettyvillä voi olla joku isompi pientila, jonka omistaja voisi metsästysoikeuttaan käyttää sillä tavalla kuin ed. Ahmavaara täällä olettaa. Mutta niitä alueita on tosiaankin vähän. Monet talot ovat siellä

suurtiloiksi luettavat, ja itse asiassa tahtoo ed. Ahmavaara todellisesti suojella näiden suurtilallisten oikeutta. Sillä nämä suurtilalliset osaavat käyttää metsiään edukseen siten, että useat vuokraavat Helsingin herroille ja muille herroille metsästysoikeudet. Kun ed. Ahmavaara tahtoi suojella pikkutilallisten ja pikkuviljelijäin oikeuksia suurporvareita vastaan, niin teki hän sillä tavalla, että todellisesti nämä suurporvarit saavat kaikki metsästysoikeudet itselleen eivätkä kaikki pikkuviljelijät.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut; puhuja on hyvä ja astuu puhujalavalle.

Ed. **Hänninen-(Valpas)**: istuutuu jatkamatta puhettaan.

Esitettiin ja lähetettiin **anomusvaliokuntaan**:

Raittiustyön edistämistä koskevia:

An. ehd. n:o 84, Raittiusopetuksen järjestämisestä valtion ja kuntain voimassa pitämiin oppilaitoksiin (Liitteet VI,8, siv. 40),

jonka ponnet luki julki ed. **Vemmelpuu**;

n:o 108, Toimenpiteistä pakollisen raittiusopetuksen saattamisesta maamme kouluihin sekä tämän opetuksen tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä (Liitteet VI,9, siv. 43),

jonka ponnet luki julki ed. **Hedberg**;

n:o 155, Määrärahan myöntämisestä Raittiuden ystävät nimiselle seuralle raittiustyön avustamiseksi (Liitteet VI,10, siv. 46),

jonka ponnet julkiluki ed. **Räsänen**, ja

n:o 159, Vuotuisen apurahan myöntämisestä Suomen opiskelevan nuorison Raittiusliiton keskustoimikunnalle (Liitteet VI,11, siv. 49),

jonka ponnet julkiluki ed. **Kares**.

Määrärahoja kansanvalistustarkoituksiin:

An ehd. n:o 166, Kuoletuslainoista nuorisoseurojen rakennusyrityksiin (Liitteet II,9, siv. 38),

jonka ponnen julkiluki ed. **Storbjörk,** lähetettiin tehdystä ehdotuksesta **valtiovarainvaliokuntaan,**

senjälkeen kun puheenvuoroa käyttäen oli lausunut:

Ed. **Näs:** Jag var icke i tillfälle att underteckna denna petition, men jag anser, att dess syfte är så maktpåliggande och af den beskaffenhet, att den nödvändigt bör komma till utskottsbehandling och understöder jag därför remiss.

Esitettiin ja lähetettiin **maatalousvaliokuntaan:**

Maanvuokraajain aseman parantamista tarkoittavia:

es. ehd. n:o 6, Ehdotus laiksi torpan ja mäkitupalaispalstan vuokrauksesta (Liitteet VIII,16, siv. 121),

jonka allekirjoittajat luetteli

ed. **Paasikivi** samalla lausuen: Tämä esitysehdotus jaettiin muutama päivä sitten eduskunnan jäsenille ja senvuoksi en ryhdy enempää sitä julkilukemaan. Ehdotan sen lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan;

es. ehd. n:o 16, Ehdotus uudeksi maavuokralaiksi (Liitteet VIII,17, siv. 158),

jonka allekirjoittajat luetteli ed. **Hokkanen,** ja

an. ehd. n:o 146, Lainsäädäntötoimenpiteestä torpparien ja maanvuokraajain häätämisten ehkäisemikseksi (Liitteet VIII,18, siv. 172),

jonka julkiluki ed. **Häkkinen.**

Metsälain uudistamista koskevia:

Es. ehd. n:o 15, Ehdotus laiksi yksityismetsäin suojelemiseksi ryöstökäytöltä (Liitteet V,11, siv. 167),

julkiluki ed. **Kalliokorpi** ehdottaen senkin lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

Es. ehd. johdosta puheenvuoron saatuaan

Ed. **Ahmavaara** ehdotti sen lähetettäväksi laki- ja talousvaliokuntaan, jonne jo ennen oli samanluontoinen asia lähetetty.

Ed. **Sirola**: Tämä kysymys, samoin kuin edellä esitetty anomus torpparihäätöjen keskeyttämisestä, koskee kaikkein kiireellisimpiä ja tärkeimpiä asioita, mitä täällä pitäisi olla käsiteltävänä. Metsän raiskaamisen ehkäisemiseksi ei voi kyllin kiireellisiin toimenpiteisiin ryhtyä. Ja juuri näiden kahden seikan suhteen ei voi kylliksi ihmetellä, ettei hallituksella ole ollut jo eduskunnan kokoontuessa valmiita esityksiä. Kun näin on, ja kun jokainen hetki, mikä tätä kansanrikkautta, metsiä, yhä enemmän raiskataan, ja kun nyt jonkinlaisia teikeitä olisi asetettava, niin jokainen hetki, mikä metsää hävittäville yhtiöllle ja yksityisille jätetään, tässä antaa heille yhä enemmän aihetta ja tilaisuutta käyttää väärin sitä oikeastaan yhteistä omaisuutta, mikä heidän haltuunsa on joutunut, niin minä pyytäisin, että asianomaiset valiokunnat näitä kahta kysymystä käsittelisivät mitä kiireellisimmin, jopa niinkin että edellinen kysymys voisi tulla lopullisen käsittelyn alaiseksi ennen täältä eroamista.

Puhemies: Edellisestä asiasta ei saa puhua. Siitä on jo päätetty.

Ed. **Sirola**: Ja jälkimäinen heti syksyllä otettaisiin käsittelyn alaiseksi.

Ed. **Kairamo**: Pyydän saada kannattaa kysymyksessäolevan esitys ehdotuksen lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Ed. **Listo**: Minä pyydän ehdottaa, että asia lähetetään maatalousvaliokuntaan, johon tämänluontoiset asiat on lähetettävä.

Ed. **Mikkola**: Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni ed. Ahmavaaran ehdotusta että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan, jonne jotenkin samansuuntainen anomus on tätä ennen jo lähetetty.

Ed. **Palmén**: Minun täytyy sanoa, että on varsin vaikea saada aikaan mitään säännönmukaisuutta näissä lähetyksissä. Asiat

ovat tulleet eri istunnoissa esitetyksi ja asiannostajat ovat ehdottaneet niitä eri valiokuntiin lähetettäviksi, ja niinpä eduskunta on välistä takertunut siihen, että samoja asioita on lähetetty eri valiokuntiin. Täytyyhän huomata, että esillä oleva asia aivan selvästi luonteeltaan kuuluu laki- ja talousvaliokuntaan. En tiedä, että yksi valiokunta voi tehdä kiireellisempää työtä kuin toinenkaan. Lisään, että ehdottomasti saattaa vielä syksympänä, sitten kun on nähty, miten kysymykset parhaiten käyvät yhteen, olla tarpeellista johonkin määrin tarkistaa ne päätökset, jotka on tehty, sillä kysymyksiä on, joita ei voi käsitellä muuta kuin yhdessä jaksossa, vaikka nyt ovat joutuneet eri valiokuntiin. En tahdo ajan säästämiseksi luetella esimerkkejä, vaikka niitä kyllä on.

Ed. **Ahmavaara**: Pyydän huomauttaa, että minun ynnä monen muun allekirjoittama samallainen anomus lähetettiin laki- ja talousvaliokuntaan, jonne täänluontaiset asiat ehdottomasti kuuluvat. Yhdyn ed. Sirolan lausuntoon, että tämä on kovin tärkeä asia, jota tulisi jouduttaa. Mutta niinkuin me olemme sanomalehdistä nähneet, niin hallitus on jo ehdotuksen asiasta valmistanut. Valitettavaa on, että niinkin pitkä aika on mennyt mutta tulee muistaa, että nykyinen hallitus on antanut yli 60 tällaista esitystä. Tämäkin on siis asiassa otettava huomioon.

Ed. **Eloranta**: Tahdon vain lyhyesti huomauttaa edellä esitettyyn seikkaan, että mitä ed. Ahmavaara puolusti hallituksen esityksiä, niin on monta sellaista hallituksen valmistamaa ehdotusta, joilla ei ole verrattaviksikaan sitä tärkeyttä kuin tällä kysymyksellä, eikä se siis puolusta mitenkään hallituksen tekemiä esityksiä muistuttamattomiksi, joten ed. Sirolan lausunto hallituksen esityksiin nähden oli aivan oikea.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys**:

Ken tahtoo es. ehd. n:o 15 lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se päätetty lähettää laki- ja talousvaliokuntaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten es. ehd. n:o 15 oli päätetty lähettää **laki- ja talousvaliokuntaan**,

jonne samoin lähetettiin an. ehd. n:o 181: Uuden metsälain säätämisestä (Liitteet V,18, siv. 175),

jonka julkiluki ed. **Raatikainen** ensin lausuttuaan:

Siihen nähden, että tätä hyvää tarkoittavaa ehdotusta voitaisiin muutamilla tahoilla tavaksi tulleella pahalla tarkoituksella väärin ymmärtää ja kun lyhyt ponsi ei voi tarkoin ilmoittaa, mitä perusteluissa on lausuttu, täytynee lukea perustelutkin.

An. ehd. n:o 184, Yksityisten metsätalouden järjestämisestä uudelle kannalle (Liitteet VIII, 15., siv. 114),

luki julki edustaja **Suomalainen, A.**, koska sen perustelutkin olivat laaditut yleiseen muotoon, ehdottaen sen lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. **Schybergson**: Om denna petition vill jag endast säga: „ju enklare, dess simplare". Jag vill för ingen del motsätta mig dess remiss till utskott. Den kan knappast göra någon skada.

Ed. **Cederberg**: Jag ber att föreslå, att petitionen måtte bordläggas till nästa plenum. Jag gör det nu främst, emedan jag hyser betänkligheter, huruvida det kan anses böra ankomma på lag- och ekonomiutskottet att behandla denna fråga. Jag tror, att det närmast bör ankomma på grundlagsutskottet, men vill nu icke ingå på saken utan anhåller om bordläggning.

Ed. **Martikainen**: Koska tämä asia on jonkun verran puolinainen ja osuustoiminnanluontoinen, pyytäisin sitä lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan, siellä sillä tietääkseni on tilaisuus tulla tarkan punnituksen ja pohdinnan alaiseksi. Kun tämä anomusehdotus sitä paitsi tulee periaatteessa vähän tärisyttämään entistä omistusoikeuslakia, niin toivoisin, että maatalousvaliokunta tekisi siitä suunnitelman tarkimman harkintansa mukaan.

Ed. **Nuorteva**: Herra Schybergson lausui tästä anomusehdotuksesta: Ju enklare dess simplare. Mikäli minä ymmärsin tämän lausunnon, tarkoitti hän sillä, että tämä anomus on sitä laatua, ettei se ansaitse minkäänlaista huomiota. Minä ymmärrän kyllä, että hra Schybergson omistusoikeuden, kapitalismin suurena valvojana ja esitaistelijana suurella hämmästyksellä ottaa vastaan tällaisen anomusehdotuksen, joka ensi kerran Suomen eduskunnassa ilmilausuu toivomuksia, aivan vastakkaiseen suuntaan meneviä, kuin

mitä täällä ennen on lausuttu. Tätä päivää voidaankin tavallaan pitää merkkipäivänä Suomen yhteiskunnallisen kehityksen historiassa. Tämä anomusehdotus, niinkuin täällä jo on lausuttu, todellakin koskee tuota pyhää omistusoikeutta ja tämän anomusehdotuksen yhteydessä tullaan ratkaisemaan meidän aikakautemme suurin sosiaalinen kysymys, kysymys siitä, onko yksityinen omistusoikeus tärkeämpi kuin koko yhteiskunnan etu. Minä toivon, että tätä anomusehdotusta ei käsiteltäisi edustaja Schybergsonin lausuman reseptin mukaan, vaan että sille annettaisiin kaikki se huomio, minkä se epäilemättä ansaitsee. Sillä tämän anomusehdotuksen takana seisoo suuri osa eduskunnan jäsenistä, seisoo 40 prosenttia kaikista täällä läsnä olevista edustajista, enkä minä luule, että tällaisia ehdotuksia niin ilman mitään muuta voidaan syrjäyttää. Hyvin luultavaa on, että anomuksemme tässä eduskunnassa ei saavuta toivottua tarkoitusta, hyvin luultavaa on, että tämä ensimmäinen sosiaalidemokraattinen rynnäkkö yksityisomaisuuden n. s. pyhyyttä vastaan kohtaa täällä yksimielisen vastarinnan. Sitä minä en ollenkaan epäile, mutta uskokaa se, hyvät herrat, se ei ole viimeinen kerta, kun tällainen anomusehdotus esitetään.

Edustaja Cederberg lausui toivomuksena, että tämä anomusehdotus lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Siitä minä en tahdo lausua sitä enkä tätä, koska en ole vielä niin perehtynyt valtiopäivätyön teknilliseen puoleen, että tietäisin, mikä tässä on välttämätöntä, mutta jos arvellaan, että perustuslaki tämän kautta tulee kosketetuksi, niin ei suinkaan meillä ole mitään sitä vastaan, että perustuslakivaliokunta oikein juridiikan kaikella voimalla tuo esiin kaikki tykkinsä puolustaakseen niitä asemia, joita vastaan näinkin iso rynnäkkö tehdään.

Ed. **Renvall**: Kun minä pyysin puheenvuoroa, niin se ei suinkaan tapahtunut siksi, että minä olisin hämmästynyt tätä ehdotusta. Minä luulen että suurin osa eduskuntaa on päässyt niin pitkälle, ettei se hämmästy mitään. Minun mielestäni täällä on niin päättömiä ehdotuksia tehty jo ennenkin, ettei t ä m ä anomusehdotus ansaitse suurempaa hämmästystä. En myöskään aikonut tässä yhteydessä tästä asiasta puhua; olisin nim. voinut jotakuinkin yhtyä herra Schybergsonin lausuntoon, hän ratkaisi tämän anomuksen arvon yhtä yksinkertaisesti kuin sosiaalidemokraattinen puolue ratkaisee kysymyksen, minkä edellinen arvoisa puhuja sanoi aikakautemme suurimmaksi sosiaaliseksi kysymykseksi. On todellakin hauskaa, että meidän kansastamme 40 % yhdellä

kädenkäänteellä käytännöllisesti osaa ratkaista meidän aikamme suurimman kysymyksen, osaa ratkaista sen kysymyksen, jonka ratkaisemista koko sosiaalisesti ajatteleva osa yhteiskuntaa eri maissa ajattelee ja miettii. Voin sanoa omasta puolestani, etten pelkää suuria sanoja — niitä on jo ennenkin paljon käytetty, enkä tiedä niistä pelästyneeni —, mutta en myöskään usko, että meidän tarvitsee pelätä niitä outoja aatteita, joita täällä tahdotaan tuoda esiin. Minä en myöskään katso sen tosiasian, että täällä Suomen eduskunnassa ensi kerran on tuotu esiin käsiteltävänä oleva anomusehdotus, muodostavan mitään merkkipäivää. Minä luulen, että täällä eduskunnassa on tuotu esiin yhtä paljon kypsymätöntä kuin ylimalkain sanomalehdistössäkin. En tiedä mikä on erotus sanomalehtiartikkelin ja nyt esillä olevan anomusehdotuksen välillä. En tiedä että toiset enemmän kuin toisetkaan olisivat ylimalkaan syvemmin harkittuja. Mutta parastahan on, että tämä asia pääsee valiokuntaan, ja että se siellä saa osakseen kaiken sen tutkimuksen, kaiken sen perustelun, mitä tahdotaan tässä aikaansaada.

Sitä ihmettelen, että sosialistinen ryhmämme, kun se on käynyt ratkaisemaan tätä aikamme suurinta kysymystä, ei ole kohdistanut kaikkia voimiansa tähän pääasiaan, vaan on sen ohessa tuonut esiin paljon muita pieniä sosiaalisia kysymyksiä eduskunnan lyhyen koossa-olon aikana. Mutta sosialistimme näkyvät luulevan, että kaikki ne epäkohdat, jotka tuhansina vuosina ovat maailmassa syntyneet, ovat 2 tai 3 kuukaudessa ratkaistavia. Eikö terve järki sano, että tällainen käsitys kehityksestä ja kehityksen merkityksestä on lapsellinen ja aivan ristiriidassa sen aatesuunnan kanssa, joka on sosialismin luonut ja joka opettaa, että yhteiskunnalliset olot ovat yhteiskunnallisen kehityksen luomia, ja että niitä korjataan ainoastaan yhteiskunnan kehityksen mukaan.

Ed. **Orasmaa**: Sikäli kuin täällä eduskunnassa olen ennättänyt keskustelua seurata ja anomusehdotuksiin perehtyä, olen havainnut, että niissä ei ole ilmaantunut sosialismia, vaan hyvin kyllä porvarilliselta taholta täällä on sitä esiin tuotu. Porvarilliset anomusehdotukset, joiden kautta pyritään toteuttamaan sosialistisia periaatteita koskevia kysymyksiä, kuten tientekorasituksia, kyydinpitovelvollisuutta y. m., ovat kohdistuneet rasittamaan valtiota, vaan ei toiselta puolen mitään valtiolle tuottavaa ole esitetty. Se on merkittävä porvarillisten ansioluetteloon anomusehdotuksiin nähden. He tahtovat ottaa, mutta eivät antaa. Nyt esillä oleva anomusehdotus tähtää siihen, että valtion olisi mah-

dollista järjestää olevat olot sille kannalle, johon porvarillisten pyrinnöt rasituksiaan luovuttavassa merkityksessä kohdistuvat. En tahdo tämän kysymyksen tähden tämän pitemmältä aikaa tuhlata, vaan toivon, että tämä asia todellakin lähetetään sinne, mihin sitä on ehdotettu, nim. maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Cederberg**: Då jag icke blifvit understödd i mitt förslag angående petitionens bordläggning, utan diskussion i saken vidtagit, så ber jag att få framhålla, att jag ingalunda kan sympatisera med petitionens syfte, men anser att, då en remiss till utskott ingalunda innebär att de allmänna principerna i petitionen skulle godkännas, något skäl icke föreligger att vägra remiss. Jag yttrade senast att jag tvekat, till hvilket utskott petitionen borde hänskjutas och att den kanske borde behandlas af grundlagsutskottet. Till stöd för denna åsikt vill jag nu hafva framhållet, att petitionen gör ett djupt ingrepp i beståndande egenrättsförhållanden och strider emot § 2 i bondeståndets privilegier af 1789, hvari bland annat säges: „Perintötalonpojan omistusoikeus perintötaloon pidetään voimassansa aina rikkomatta, niinkuin myös se oikeus sitä hallita, joka on myönnetty ja vakuutettu".

Då på grund af § 60 i L. O. att privilegiifrågor skola behandlas i samma ordning som grundlagsfrågor, så torde denna fråga böra behandlas af grundlagsutskottet och icke af lag- och ekonomiutskottet. För min del skulle jag, som jag redan nämnde, hälst sett, att hela petitionen skulle lagts till handlingarna, men vill jag dock icke motsätta mig remiss på de skäl, som jag förut anfört.

Ed. **Nuorteva**: Pyysin puheenvuoroa edustaja Renvallin lausunnon johdosta, kun hän niin ylevämielisesti vakuutti, etteivät suuret sanat suinkaan häneen vaikuta. Jolleivät „suuret sanat" häneen vaikuta, niin ei suinkaan meihinkään vaikuta se hänen enemmän tai vähemmän rakastettava hymyilynsä, jolla hän lausuu tuomionsa tämän anomuksen ylitse. Edustaja Renvall kysyy, emmekö tiedä, ettei maailmaa saa mullistetuksi yhdessä silmänräpäyksessä, ettei päästä päämäärään ilman muuta. Kyllä me tiedämme sen ilmankin tohtori Renvallin opetusta.

Pyydän vaan saada huomauttaa, että anomusehdotuksessa on kosketeltu tuohon suureen periaatteeseen, vedottu tuohoon suureen asiaan siitä yksinkertaisesta syystä, että se tässä erikoistapauksessa on sellainen toimenpide, joka on saavutettavissa hyvinkin nopeasti ilman niitä suuria maail-

maa mullistavia seurauksia, joihin edustaja Renvall viittasi. Sen enempää en tahdo vastata hra Renvallin lausuntoon enkä kosketella hänen arvosteluansa sosialismista. Täällä on jo ennenkin pyydetty että herra R. välttäisi puhua sosialismista, ennenkuin hän on enemmän siihen tutustunut.

Ed. **Paasikivi**: Minä en halua ryhtyä laajempaan keskusteluun tästä anomusehdotuksesta. Lausun ainoastaan, että sillä on se hyvä puoli muutamien muiden sosiaalidemokraattisen puolueen vaatimusten ja ehdotusten rinnalla, että tämä on ainakin puhdasta sosialismia. Jos me tästä yksityisomistusoikeudesta ja kaikesta, mikä siihen liittyy, rupeamme keskustelemaan ja vaihtamaan mielipiteitä asiasta, josta maailmassa on suuria nidoksia kirjoitettu, niin ei tämä ilta taaskaan siihen riitä. Kun ylipäänsä vastustan anomusten tappamista ilman että ne ovat saaneet riittävää selvitystä osakseen, niin minusta on aivan luonnollista, että tämä anomus, niinkuin ylipäänsä kaikki muutkin, lähetetään valiokuntaan, joka sille antakoon sen selvityksen, mikä on mahdollista.

Mitä siihen tulee, mihinkä valiokuntaan anomusehdotus on lähetettävä, tahdon siitä lausua muutaman sanan. Jos olen asian oikein ymmärtänyt, on anomusehdotuksen tarkoitus Suomen maanomistajilta ilman korvausta ottaa pois ensinnäkin 50 prosenttia heidän metsäinsä arvosta ja lisäksi vielä se, mitä kaikkien ruokakuntien polttopuut maksavat. Jos asianlaita on tällainen, tarkoittaa anomusehdotus siis hallitusmuodon 2 §:ssä olevan säännöksen muuttamista, jonka mukaan keltäkään ei mitään irtainta eikä kiinteätä omaisuutta saa ottaa eikä otattaa ilman laillista tuomiota ja tutkintoa, paitsi mikäli se tapahtuu pakkolunastusasetuksen määräämässä järjestyksessä korvausta vastaan. Tämänkin vuoksi sekä ottaen huomioon, mitä edustaja Cederberg on esiintuonut, minusta näyttää kuin pitäisi tämä anomusehdotus lähettää perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Ed. **Sirola**: Herrat ottavat leikillä tämän anomuksen vastaan. Se oudoksuttaa hiukan. Mutta kun ajattelee, kuinka paljo hirtehishuumoria on käytetty silloinkin, kun sen aika ei enää olisi, niin tulee todellakin omituisia mietteitä mieleen. Niin varmojako todellakin ollaan tästä omistusoikeuden kohdasta, että kannattaa olkapäitä kohotellen ottaa ehdotus vastaan, ehdotus tällainen, jonka yhteydessä ei liene monellakaan halua ruveta ruikuttamaan „pienviljelijäin oikeuden polkemista", kuten tapana on?

Metsät! Tässähän juuri nimenomaan koetetaan pelastaa talonpoikaismetsät, pienviljelijäin metsät heille itsellensä. Tässähän nimenomaan valtion, yhteiskunnan puolelta kehotetaan, pakotetaan heitä muodostamaan yhdyskuntia, jotta he saisivat metsänsä pitää. Sillä sitä perustuslain ylevää sääntöä, että talonpoikien, perintötalonpoikien omistusoikeus on pidettävä rikkomatta, johon täällä on viitattu, ei kaikkivaltias kapitalismi ole rahtustakaan kunnioittanut. Ei ole perustuslaki estänyt sitä, että tuhannet ja kymmenettuhannet tilat ovat siirtyneet tukkiyhtiöitten haltuun ja sitä tietä menneet maailmalle. Ei yksistään nämä pieneläjät ole tässä suhteessa tulleet petetyiksi, ei yksistään heiltä ole heidän ainoata lopullista turvaansa riistetty oikeuden varjolla ja lain muotoja noudattaen, vaan on koko tältä maalta riistetty sen tärkeimpiä elinehtoisia ominaisuuksia. Metsä on maan turkki, etenkin näin pohjoisessa maassa, ja ilmanalan muutoksista me tiedämme, kuinka paljon sitä on jo pois riistetty. Kun tässä tarkoitetaan pelastaa polttopuut pieneläjille ylipäänsä koko maassa, niin mitä silloin tehdään muuta, kuin vaaditaan mitä polttavinta välttämättömyyttä. Tässä voisi, niinkuin äsken metsästysasiain yhteydessä edustaja Ahmavaara teki, tulla sanomaan, että vielähän siellä Kajaanin ja Iin takana saivat ihmiset ottaa puita ja polttaa uunissaan. Sillä sellaisia takamaita vielä on, missä tämä ikivanha kansan omistusoikeus, oikeus käyttää ikuisina aikoina kasvanutta metsää, on vielä voimassa. Mutta sielläkin se on menemässä, ja silloin ei todellakaan tiedetä, mitä poltettaisiin. Ei tässä siis auta vedota vanhaan, kaukaiseen patriarkaaliseen tapaan, jota vielä jossain kaukaisissa seuduissa noudatetaan, vaan tuo kristillinen ja patriarkaalinen tapa on todella saatava käytäntöön, että näin korkealla pohjoisessa sijaitsevassa, kylmässä maassa täytyy taata ihmisille lämpimän välikappaleet, jotka ovat yhtä tärkeät kuin ilma, jota he hengittävät.

Edustaja Renvall puhui sanomalehtiartikkeleista, joita tänne alkaa ilmestyä. Eiköhän niitä lienee ollut ennenkin? Erotus on vaan siinä, että niitä tulee nyt sellaisiakin, joilla on erilainen sävel. Mitään muuta eroa en huomaa tässä olevan. — Ja jos edustaja Paasikivi voi luvata edes pienenkin valaistuksen niistä tuhansista nidoksista, joita tästä asiasta on kirjoitettu, tämänkin kansan hyväksi, niin olisihan se tervetullutta. Onhan se todellakin jalomielistä, että jotkut tarjoutuvat tappamaan tämän anomuksen joillakin perusteilla, sillä heistä tuntuu niin rumalta tappaa se ylimielisesti, olkapäitään kohottaen.

Sanottiin, että tämä olisi puhdasta sosialismia. En tiedä. Minun mielestäni tämä on hyvin yksinkertaista ja asteettaista kehitystä, että metsät jäävät niille, joiden ne nytkin ovat. Mutta heidät pannaan muodostamaan yhdyskuntia, etteivät heikkoluontoisimmat heistä saisi huijata pois niitä ja että metsiä myytäisiin yhteisesti, suunnitelman mukaan, etteivät ne menisi pilkkahinnasta. — Vaaditaan yhteiskuntaa erottamaan pois 50 prosenttia siitä hinnasta, mikä omistajalle tulee. Mitä ihmeellistä se on? Oikeastaan yhteiskunta on tämän hyvästi ansainnut. Jos ajatellaan, että tämmöinen lainsäädös olisi ollut pari vuosikymmentä sitte säädetty, niin meidän metsänmyyjämme eivät olisi saaneet rahtuakaan vähemmän, sillä kuinka moni talonpoika sai takavuosina 50 prosenttia metsänsä arvosta? Jos olisi näille omistajille tullut 50 prosenttia, niin olisi yhteiskunta valtion muodossa tai jossain muussa muodossa ollut paljoa enemmän oikeutettu ottamaan sen toisen 50 prosenttia, kuin ne sahayhtiöt, jotka ovat sen ottaneet ja suuren osan niistä kiikuttaneet maamme rajain ulkopuolelle. Minä en usko, että tämä kysymys tulee käden käänteessä ratkaistuksi, mutta aika kai tulee pian, jolloin tällaisia kysymyksiä ei enää ainakaan ivan hymyllä uskalleta vastaan ottaa ja tappaa.

Ed. **Raatikainen**: Tämä kysymys, joka tässä tuodaan anomuksen muodossa esille, on käsittääkseni yhteiskuntataloutemme kannalta kaikista tärkein kysymys, mitä tällä hetkellä saatetaan nostattaa. Ja kun asian käsitän tuolta kannalta, niin pyydän saada vähäisen lausua mielipiteitäni valiokuntaan menevälle evästykseksi.

Meidän metsäasiamme ovat, surkuteltava kyllä, sillä kannalla, että ne sadat miljoonat, joita Suomen metsillä vuosittain saadaan ulkomailta, eivät suorastaan tule metsän omistajalle, maanviljelijälle, hyvinkään suuressa määrässä. Ei ole olemassa tilastoa, mutta varmaa on, että pikkuinen prosentti maanomistajalle tulee siitä summasta, joka metsätavaroilla ulkomailta saadaan. Ja kun asia on sillä kannalla, niin se ehdottomasti vaatii korjausta. Entiset muodot, jotka siinä kohden ovat olleet käytännössä, entiset menettelytavat eivät saa jatkua, jos kerran vakavinta talouskysymystämme tahdotaan vakaasti ottaa esille. Maataviljelevä luokkamme, etenkin sisä- ja pohjoisosissa maatamme, on köyhää, kykenemätöntä viljelyksiä parantamaan ja maataloutta edistämään, yksin aineellisen varallisuudenkin puutteessa. Ne rikkaudet, jotka sillä tosiaankin on ikimuistoisista ajoista ja jotka ovat minkäänlaisetta vaivatta ja huoletta kasvaneet,

eivät sitä mitään hyödytä. Liikemaailman miljoonamiehet ja pääoman omistajat ovat nähneet sen verran eteensä, että ovat aina käyttäneet niin paljon keinottelua, että suurin osa siitä pääomasta on mennyt näiden keinottelijain pussiin. Kun asiat ovat tällä kannalla, niin mielestäni yhteiskunnan täytyy ehdottomasti pikaisesti ryhtyä voimakkaasti toimimaan asioiden muuttamiseksi luonnollisemmalle, paremmalle, terveellisemmälle kannalle. Ja tässä anomuksessa, niin paljon kuin se pääosaltaan minusta tuntuikin olevan sellaisille perustuksille rakentuva, että minä en sitä suinkaan voi hyväksyä, oli myös sellainen käsite, jota minun mielestäni pitäisi valiokunnassa muodostaa tämän anomuksen pääosaksi. Se oli osuustoiminnallinen puoli siitä.

Minä luulen, että, jos meillä ruvettaisiin yhteiskunnan puolesta panemaan metsäosuustoiminnalle sitä huomiota, jonka asia ansaitsisi, voitaisiin todellakin sen avulla muuttaa asiat yleiselle kansalle, tässä tapauksessa maanomistajille, ja sieltä kautta välillisesti kaikille Suomen kansalaisille edulliseksi. Minä en suinkaan hyväksy sitä, että lunastuksetta otettaisiin metsät nykyisiltä maanomistajilta, mutta minä hyväksyn osuustoimintamuodon meidän yhteiskuntamme sosialiseerauksena ja olen vakuutettu siitä, että, jos tätä osuustoiminnallista muotoa metsäalalla ruvettaisiin toteuttamaan ja voimakkaasti yhteisin voimin ajamaan, niin se enemmän kuin mikään muu edistys kohdistuisi juuri pikkutilallisten hyväksi, vaikka tässä eräs edellinen puhuja huomautti, että niille ei sitä niinkään suuria hyötyjä olisi, tai jotakin sentapaista. Minä käsitän nim., että nykyisissä oloissa ollen, jolloinka suurtilalliset ovat metsiensä suhteen olleet sellaisessa asemassa, että ne ovat saaneet niille hintaa, pikkutilalliset, talonpoikaiskansa, on ollut siinä tilassa, että siltä on keinottelun kautta mennyt nuo metsät. Tämän käsitykseni tueksi tuon vielä sen, että maatalous kokonaisuudessaan on yksityisomistuksen kannalla ollen kohotettava, yhteisomistuksen kannalla se ei jaksa kohota. Valtion- eli yhteisomaisuutena sille tulee suuria vaaroja eteen, niin ettei se sitä kautta voi kohota. Metsät voidaan kaikkein paraiten käyttää sillä tavalla, että pienviljelijät yhtyvät osuuskunnittain metsätaloutta järjestämään ja että ne siten voivat enemmän kuin jos metsät olisivat yhteismetsinä käyttää hyväkseen myöskin liikapuut, kaatuneet puut ja hakkausjätteet, ne voivat käyttää hyödykseen metsän siivouksesta saatavat puut hyödyllisemmin kuin yhteismetsissä on mahdollista.

Taloudellisesti parhaiten onnistuva muoto metsätalouden alalla on osuustoimintamuoto ja sitä huutaa kipeästi esille

meidän maanviljelijäimme tulevaisuus, meidän maataloutemme tulevaisuus. Osuustoiminta juuri metsäalalla on käsitykseni mukaan kaikista tärkein nykyisistä maataloudellisista parannuspuuhista ja tältä kannalta asiaa ottaessa en minä ensinkään pidä tätä anomusta, vaikka se osalta onkin tavattoman harhaan isketty, sellaisena, jolta olisi kiellettävä valiokuntaan pääsö. Päinvastoin kannatan sitä lämpimästi ja toivon, että sitä tuohon osuustoimintasuuntaan erityisesti kehitetään. Siinä on meidän metsiemme tulevaisuus ja siinä on meidän maanviljelyksemme ydinpaikka. Suurin hyöty ainakin, mitä voidaan tehdä asian hyväksi, on tähän kysymykseen kätketty. Jos meillä saadaan aikaan, että keinottelijat ja miljoonanylkyrit, joista suurin osa on meidän maamme ulkopuolelta, saataisiin lakkaamaan siitä äärettömästä kansallisomaisuutemme ryöstämisestä, jommoista nykyisin tapahtuu, silloin meillä voitaisiin niillä rahoilla kohottaa maatalous ja maanviljelys aivan äärettömässä määrässä. Tältä kannalta asiaa katsellen minä pyydän lämpimästi kannattaa, että anomusehdotus lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan ja lausun sen toivomuksen, että niissä osissa, jotka perustuslakia koskevat, kuulusteltaisiin perustuslakivaliokunnan mieltä.

Ed. **von Alfthan:** Jag har anhållit om ordet för att understöda hr Cederbergs förslag om bordläggning. Jag gör det så mycket hällre, som jag ser att på föredragningslistan finnes upptaget ett annat ärende af samma principiella innebörd, nämligen hr Vuolijokis motion. För vinnande af tid ber jag därför att få understöda hr Cederberg.

Puhemies: Kun pöydälle panoa on kannatettu, niin tulee työjärjestyksen mukaan ensin ottaa ratkaistavaksi, pannaanko asia pöydälle, vai jatketaanko sen käsittelyä. Niitä puhujia, jotka jo ovat pyytäneet puheenvuoroa, siis kehoittaisin käyttämään puheenvuoroa ainoastaan pöydälle panosta tai asian asiallisesta jatkokäsittelystä.

Ed. **Tokoi:** Olen tarkoittanut puhua asiallisesti perusteluista ja lausun myös mielipiteenäni, että anomusehdotus lykättäisiin maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Kares:** Pidän pöydällepanoa tarpeettomana ja tarpeettomana pitämistä tahdon perustella muutamilla seikoilla. Minun täytyy sanoa, että en lainkaan pitänyt siitä tavasta, jolla etenkin herra Renvall rupesi puhumaan anomuksesta. Sellainen ylimielinen tapa olisi oikeutettu, jos tässä anomuk-

sessa, jonka suuntaa minäkään en hyväksy, olisi puhe vain jostain yksityisestä päähänpistosta, yksityisestä tuumasta. Mutta jok'ainoa tässä huoneessa tietää, että tässä ei ole kysymys mistään yksityisestä tuumasta, vaan se on jotenkin laajalle levinnyt yleinen mielipide, jolla on paljon kannattajia, ei tosin mihinkään harkittuun mielipiteeseen perustuvia, mutta ehkä etupäässä tunteen kannalta ottavia ja agiteerattuja. Jos tällaista mielipiteen suuntaa kohdellaan tuolla tavalla, niin täytyy minun, suokaa herrat anteeksi, sellaisesta tavasta löytää se meidän säätyläisten, herrasväen, vanha henki, se henki, joka on vuosisatoja tottunut katselemaan kaikkea, mitä tulee ulkopuolelta omaa piiriä, mitä ei ole omassa piirissä totuttu kannattamaan, siltä kannalta: se nyt on sellaista joutavaa lorua, josta ei kannata muuta kuin vähäsen naurahtaa. Ja kun asia on näin, niin tuollainen menettely on hyvin lähellä sitä, että ollaan välinpitämättömiä niistä suurista aatevirtauksista, joita yhteiskunnassamme alkaa liikkua.

Mitä itse asiaan tulee, niin jo äsken sanoin, että minä sen pöydälle panemista ehdottomasti vastustan. Pidän pöydälle panoa vallan tarpeettomana, niinikään vielä tällä kertaa koko tätä pitkää sananvaihtoa, joka tästä anomuksesta on syntynyt. Emme mihinkään pääse siitä, että tässä seisoo vastakkain kaksi yhteiskunnallista ajatussuuntaa, joilla ei ole mitään yhtymäkohtaa, joita ei voida millään tavoin keskenään sovittaa, ja sentähden on kaikki puheleminen siitä vallan tarpeetonta. Kun se aika tulee, jolloin tämä kysymys on ratkaistava, sen palattua valiokunnasta, silloin täytyy eduskunnan asettua jyrkästi puolelle tai toiselle, niin jyrkästi, että se armottomasti tappaa sen mielipiteen, jota se ei hyväksy. Mikään sovinto ei siinä kohden ole mahdollinen. Ja minä en luule, etteivät herrat anomuksentekijät itsekkään epäile, mille puolelle arpa tässä lankee. Ja minun täytyy sanoa, että minusta tuntuu, että anomusehdotus on tarkoitettu yli parvien meneväksi ja yli parvien vaikuttavaksi. Sentähden minä katson, että valiokunnan pitäisi ottaa tämä kysymys aivan tarkan harkinnan alaiseksi, ei vain syrjäiskuin sitä tappaakseen, vaan perusteellisesti, ymmärtäen että valiokunnan mietinnön tulee olla sellainen, että sekin vaikuttaa yli parvien siihen mielipiteeseen, josta kuitenkin kansamme lainsäädäntö lopulta on riippuvainen — — — —.

Puhemies: Puhuja puhuu muustakin kuin pöydällepanosta.

Ed. **Kares:** Minä katson, että asia ei pöydällepanosta parane ja sen vuoksi puolustan sen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Merinen:** Minä vaan lyhyesti huomautan, että tällä asialla ei ole mitään tekemistä perustuslakikysymysten kanssa eikä sillä ole mitään perustuslain luonnetta, vaan on se lähetettävä maatalousvaliokuntaan.

Puhemies: On puhe siitä, jatketaanko keskustelua, vai pannaanko anomusehdotus pöydälle. On sitte eri asia, mihin valiokuntaan se lähetetään.

Ed. **Paasikivi:** Minäkään en katso lykkäystä välttämättömäksi. Minusta on selvää, että asia on valiokuntaan lykättävä. En usko sen paranevan, jos vielä kerran sen otamme uudestaan esille. Haluan siis, että se heti lähetetään valiokuntaan.

Ed. **Suomalainen, J.:** En puolusta ensinkään pöydällepanemista. Toivoisin, että esillä oleva asia nyt jo lähetettäisiin valiokuntaan ja että siitä nyt pidettäisiin evästyskeskustelu.

Ed. **Tokoi:** Vaadin asiata heti keskusteltavaksi ja valiokuntaan lähetettäväksi, ja siltä varalta, että nyt ryhdytään keskustelemaan, pidätän itselleni sen puheenvuoron, jonka olen pyytänyt.

Ed. **Schybergson:** Också jag anser, att petitionen utan vidare kan öfversändas till utskott, såsom jag redan i mitt första uttalande framhöll, men då hr Kares har tillåtits att på sidan om denna fråga gifva hr Renvall och kanske också mig en liten upptuktelse för vårt sätt att i denna debatt uppträda, så ber jag att få säga, att, då hr Kares själf menar, att denna petition har varit afsedd att gå öfver alla gränser, och hr Sirola bland annat framhållit, att det, att taga 50 % af en annans kapital, icke alls berör eganderätten, utan endast är en beskattningsfråga, så kan man icke taga sådant på allvar.

Ed. **Vikman:** Minun puheenvuoroni ei koske pöydällepanoa.

Äänestysesitys:

Ken tahtoo asian pöydälle, vastaa jaa; jos ei voittaa, jatketaan asiallista käsittelyä.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli päätetty jatkaa asiallista käsittelyä.

Puheenvuoroa senjälkeen käyttivät:

Ed. **Paasikivi**: Täytyy myöntää, että tässä anomuksessa on yhdistetty useampia asioita, jotka olisi voitu pitää erillänsä toisistaan, ja luulen, että näitten eri kysymysten erottaminen ja erillään pitäminen olisi ollut asialle eduksi. Tässä tosiaan puhutaan osuustoimintamenettelyn ja -järjestelmän toimeensaamisesta metsänhoidon ja metsänmyynnin ja käyttämisen alalla. Mitä nyt tähän puoleen tulee, niin minä olen siinä kohden tämän periaatteen kannattaja. Mutta minun nähdäkseni tämä osuustoimintaperiaatteiden voimaansaaminen metsänhoidon alalla on tässä anomuksessa jotenkin syrjäseikka. Pääasiana minä pidän, kuultuani sen perustulun, joka anomukseen on liitetty, metsätulojen ottamisen yhteiskunnan haltuun. Metsänhoidon järjestäminen on yksi asia ja sitä varten on täällä sosiaalidemokraattien puolelta tehty muitakin anomusehdotuksia, joita on juuri tänäpäivänäkin luettu. Minä voin kaikessa yhtyä siihen, mitä edustaja Raatikainen täällä lausui juuri osuustoiminta-aatteen voimaansaamisesta metsänhoidon alalla, ja jos tässä olisi kysymys siitä, niin asia olisi kannatusta ansaitseva. Voin täydentää äskeistä lausuntoani sillä, että mikäli tässä anomuksessa on tästä asiasta kysymys, niin se on kannatusta ansaitsevaa. Se, mitä muun muassa edustaja Raatikainen on lausunut suurista metsätiloista, tukkiyhtiöistä ja siitä, mitenkä ne saavat aikaan häviötä itsenäiselle maanomistajasäädylle ja ylipäänsä Suomen maanviljelykselle, on kaikki aivan oikein. Siinä kohden olen minäkin kannattanut muutamia anomusehdotuksia, jotka tahtovat tässä olevia epäkohtia poistaa, ja minä olen kannattanut sellaistakin anomusta, joka tulee täällä huomenna tai ylihuomenna esitettäväksi, että suuria metsäomaisuuksia tosiaankin verotettaisiin erikoisella tavalla, jollaista veroa ei muulta maanomistukselta otettaisi. Mutta esilläoleva anomus tulisi minun nähdäkseni etupäässä koskemaan pienviljelystä, ja juuri se, että tämä 50 %:n veroitus, niinkuin sitä on kutsuttu, on yhdistetty osuustoimintajärjestelmään, vaikuttaa sen, että pienviljelijät tulevat suureksi osaksi tämän verotuksen kannattamaan. Jos jokai-

sesta metsänmyynnistä, jonka metsäosuuskunta suorittaisi, otettaisiin 50 % valtiolle, niin kaikki Suomen maanviljelijät, olivat ne kuinka pieniä tahansa, saisivat tämän korkean veron suorittaa, ja sellaista vaatimusta minä en, ainakaan toistaiseksi, voi kannattaa. Minä en ole tullut vakuutetuksi tällaisen menettelyn tarpeelisuudesta, se ei ole enää mikään veroitus, vaan se on tosiaan pakkoluovutus, niinkuin muistaakseni anomuksen perusteluissa sanotaankin. Mutta kuten sanottu, minä en myöskään suinkaan tahdo, että tämän anomuksen valiokuntaan menemistä estettäisiin. Ja kun nyt tarkemmin ajateltuani huomaan, että siinä on aivan kahdenlaisia asioita, yhdeltä puolen kysymys, joka koskee perustuslakia, nimittäin pakkoluovutuskysymys — en voi olla sitä siksi kutsumatta — ja toiselta puolen metsänhoidon järjestäminen osuustoimintaperusteille ja kaikki mitä siihen kuuluu, niin minä havaitsen, että tätä asiaa olisi käsiteltävä kahdessa valiokunnassa, edellinen kysymys perustuslakivaliokunnassa ja jälkimäinen maatalousvaliokunnassa. Senvuoksi yhdyn edustaja Raatikaisen lausumaan ajatukseen, että asia lykättäisiin maatalousvaliokuntaan mikäli se koskee metsänhoidollisia ja osuustoiminnallisia puolia, mutta mikäli se koskee useinmainittua 50 % luovuttamista, tulisi perustuslakivaliokunnan siitä antaa lausuntonsa.

Ed. **Tokoi**: On eritoten tultu huomaamaan se seikka, että aina kun suurempi tai periaatteellisempi reformikysymys otetaan esille, silloin herrat perustuslailliset vetävät erään vanhan kirjakokoelman, jota kutsutaan perustuslaiksi, ja löytävät sieltä aina esteitä tällaisten reformien toimeenpanemiselle. Sitten on heillä ääretön joukko monenlaisia muotoseikkoja, jotka tekevät sen aivan kerrassaan mahdottomaksi. Ei ollut mikään ihme, jos se nytkin löydettiin. Kun tässä puhuttiin perusteellisesti periaatteelliselta, vieläpä perustuslailliselta kannalta, niin haluan tähän seikkaan parhaiten kajota.

Herra Cederberg sanoi, että perintömaalle on perustuslain mukaan pidettävä vähentymättömänä se, mikä sille kuuluu. Haluaisin juuri vedota niihin perusteisiin miten esim. metsän omistusoikeudet ovat saavuttaneet ne, jotka nykyään omistavat suuria metsäalueita. Kai herrat varmaan joka ainoa tietävät, että esim. meidän nykyinen maanmittausasetuksemme ei ole sen vanhempi tekele kuin vuodelta 1848. Sitä ennen ei esim. hallitus valvonut niin perusteellista maanjakoa kuin siitä lähtien. Maan- ja erittäin metsänjaon toimittivat yksityiset maanmittarit — sen jokainen teistä tie-

tänee — jotka suurimmaksi osaksi olivat suoraan sanoen suuria lurjuksia. Ennen näitä aikoja vielä 18 vuosisadan lopulta, jolloin nykyinen perustuslaki oli voimassa, ja vieläpä vanhempiin vedottiin, olivat kaikki metsämaat vielä aivan koko yhteiskunnan yhteistä omaisuutta. Vielä meidän vanhat ukot nykyjään muistavat ja puhuvat siitä, miten metsät olivat yhteisiä; puhutaan suuresta sarkajaosta ja suuresta jaosta, jonka nojalla ne tehtiin yksityisten omistusoikeuden alaisiksi.

No niin, minä tahdon todistaa mitä minä puhun. Siellä meidän kylässä Simukkalassa on suuri talo — ja suuria taloja on joka kylässä, vaikkei tämä tarkoittamani niin suuri ole, noin neljännesmanttaalin suuruinen — ja sen omistajalla oli enemmän, kuten sanotaan, pääomaa. Maanmittarit eivät olleet perustuslaista eivätkä hallituksesta riippuvaiset, ne toimittivat metsänjaot oman pääpassinsa mukaan. Ja vielä kerrotaan — joka kylässä on vielä niitä, jotka kertovat — tänä päivänä, miten näitä jakoja toimitettiin ja miten ne, jotka olivat varakkaampia, saivat suuria metsäalueita. Vieläpä tarina kertoo, miten Simukkalassa oli ollut suuri sonni, joka oli joutunut maanmittarien omaisuudeksi. Tämä sonni puski kaikki metsät yhteen ja Simukkalalle kuuluivat kaikki metsät tietysti perustuslain mukaan eikä ollut oikeutta heiltä niitä millään muotoa riistää, kuten sanotaan.

Virtailla on m. m. suuri talo. Siellä myöskin maanmittari palstoitti metsät, jotka siihen päivään saakka olivat olleet yhteiskunnan yhteistä omaisuutta. Isäntä sanoi maanmittarill: „Pannaanpas tuosta vielä pikkusen vasikkahaaksi". Maanmittari vastasi: „Pannaan vaan". Mentiin ja mitattiin vasikkahaka, ja kahden viime vuoden kuluessa on tuosta vasikkahaasta saman talon perinnön kautta sama omistaja myynyt tukkipuita 80,000 markan arvosta, — aivan siitä vasikkahaasta, joka yhteiskunnalta omistettiin yksityisomaisuudeksi. Mitenkä muuten luulette, hyvät herrat, tätä omistusoikeutta voitavan laajentaa niin, että muillekin tulisi hiukan metsään omistusoikeutta, ei ainoastaan niille, jotka perustuslain mukaan ja perinnön nojalla ovat sen metsät saaneet, ellei niitä sosialiseerattaisi. Luuletteko, että uudet isojaot tuottavat mitään suurempia parannuksia? Ei mitään muuta kuin ainoastaan suuria kulutuksia. Kymmeniä, jopa satoja tuhansia markkoja ovat tulleet joka kunnassa isonjaon toimitukset maksamaan. Ja vielä nykyäänkin voi olemassa olevan verotuksen perustuksella omistaa summattoman suuria metsäalueita, kun toiset, jotka maksavat saman veron, omistavat verrattain vähäsen. Tämä todistaa, että

juuri jakoperuste metsäalalla on johtanut äärimäisyyteen, sen avulla on todellakin riistetty toisilta omistusoikeus. Eräs herrasmies, kuten moni muukin herrasmies, sanoi: „Sanokaanpa nyt sosiaalidemokraatit, onko teillä aikomus riistää", pannen erityistä painoa tuohon „riistää" sanaan, „niiltä, jotka ovat perineet esi-isiltään maan, ja antaa niille, joilla ei ole mitään". Mutta ajatelkaapa, mihin on niitten perintö joutunut, joilla ei ole puuta piisiin panna lämmittääkseen liettään? Nyt puhutaan äärettömän paljon isänmaallisuudesta, niinkuin tämä olisi meidän peritty isänmaa, jota meidän tulee suojella ja varjella. Mutta tämän perinnön ovat saaneet ainoastaan muutamat harvat, toiset ovat jääneet siitä tykkänään vaille. Mistä ne sitten ovat kotoisin, jotka eivät ole saaneet mitään periä; ne kai siinä tapauksessa polveutuvat jostain sivuhaarasta, jostakin tuntemattomasta sukuhaarasta, jos saan luvan käyttää sitä vertausta. Siinä tapauksessa on mahdoton ajatella, että millään muulla tavalla voitaisiin tätä perintöoikeutta jakaa vähän laajemmalle, että nekin pääsisivät perintöoikeuden omistajiksi, jotka eivät mitään omista, eikä tätä epäkohtaa voi mitenkään saada poistetuksi muuten kuin sosialiseeraamalla nämä metsämaat, tekemällä yhteisomaisuudeksi, kuten ne alkujaan ovat olleet, sitä ei kukaan mahtane eikä voi toiseksi väittää.

On puhuttu siitä, että silloinhan niiltä riistettäisiin omistus-oikeus, kun köyhät perhekunnat, sellaiset ruokakunnat, joilla ei ole manttaaliin pantua eikä perittyä maata, saisivat sitä, voidakseen siitä ottaa piisiinsä puita. Luuletteko, että he ovat tähän asti todella päivänpaisteella pärjänneet? Ei suinkaan, kyllä heidän on täytynyt lämmitellä, mutta se lämpö on heidän täytynyt ostaa, ostaa yksinkertaisesti niiltä, jotka ovat perineet esi-isiltä tämän maan, ja he itse jääneet perintöä vaille — ehkä syöneet sen hernerokassa, kuten muinoin kerran tapahtui. No niin, tuskin voidaan edes perustuslaista löytää sitä tukea, ettei juuri yksinomistusoikeus olisi kehittynyt siitä nylkemisjärjestelmästä, jota sanaa täällä on hyvin usein käytetty, siitä, että toiset ovat olleet suurempien pääomien omistajia ja sen kautta vaikuttaneet epätasaisiin jakosuhteisiin.

Täällä on puhuttu siitä, mitenkä olisi pakkoluovutusta, jos valtiolle myönnettäisiin siitä 50 %. Kuten äsken jo sasanoin, tämä perintöoikeus, jonka he eritoten omistusoikeudella ovat itselleen omistaneet — keneltä he sitten ovat perineet? Yhteiskunnalta vai valtiolta, suoraan sanoen, sillä mitä muuta käsitetään yhteiskunnalla, ellei juuri valtiota. Valtio on kaikkien yhteiskunnallisten reformien toimeenpa-

nija ja valtiolta ollaan nykyaikana jokainen vaatimassa suuria uhrauksia yhteiskunnalisten reformien toimeenpanemiseksi. Siis täytyy myös tämän yhteiskunnan voida niitä kannattaa. Mutta juuri yksilöt, jotka ovat perintöoikeuden nojalla päässeet suurien metsäomaisuuksien omistajiksi, pelkäävät tätä reformia, pelkäävät, että omaisuus joutuisi heiltä pois ja yhteiskunnan haltuun. Siinä tapauksessa he eivät saisi sitä mieskohtaisesti nauttia. Tässä ei ainakaan ole mitään periaatteellisesti väärää, sitä tuskin uskaltanee kukaan väittää, mutta, kuten alussa jo sanoin, silloin aina haetaan nuo vanhat kirjat esiin, joitten avulla ne tehdään mahdottomiksi toteuttaa. Se johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, ettei ole suoraan sanoen halua.

Täällä on puhuttu monesta muusta seikasta, jotka ovat tämän yhteydessä, mutta en tahdo tätä keskustelua kovin pitkittää. Tahdon vaan viitata siihen tosiasiaan, miten esim. hallitus on antanut esityksen, jossa on viitattu siihen, että niitten maatilojen metsät, jotka nykyään muodostetaan hallituksen avustuksella pienviljelijöille tämän uuden esityksen perusteella, tulevat yhteisomaisuudeksi, osuustoiminnalla viljeltäviksi. Minkä tähden tätä siunausta ei sitten riittäisi kaikille niillekin, jotka ovat nyt siinä asemassa, että heillä on jo manttaaliin pantua maata, ja siinä asemassa on äärettömän paljon sellaisia, jotka eivät tule siitä osallisiksi. Pitäisikö ne sitten julistaa valtion omaisuudeksi, todellakin panna pakkoluovutus toimeen, jakaa ne uudelleen ja vasta sitten tehdä ne todella yhteisomaisuudeksi. Eikö olisi mitenkään helpompi löytää suoranaista tietä, jonka avulla päästäisiin niille alueille, jotka eivät ole valtion antamia pikkutiloja. On sanottu, että pikkutilat tulisivat siinä tapauksessa kärsimään. Minä tiedän, että pikkutiloilla on melkein jok'ainoalla vaan sen verran metsää, että niissä on tuskin linnun istumapuuta. Mahdotonta on tyhjästä mitään ottaa. Metsänomistajat ne ennen kaikkea tätä pelkäävät ja niiltä luonnollisesti tulisi tässä tapauksessa jossain määrin omaisuus siirtymään yhteisomaisuudeksi. Mutta tapahtuisiko siinä vääryys, koska täydellisesti voidaan todistaa, että sen omistusoikeuden he ovat saavuttaneet tavalla, joka ei ainakaan nykyään ole sopusoinnussa oikeuden kanssa. Tästä syystä tahtoisin eritoten suositella tätä toimenpidettä läheisessä tulevaisuudessa. Täällä sanottiin, että sosiaalidemokraattien taholta on tehty esitysehdotus samaan suuntaan ja se esitysehdotus on todella tehty ja se on tehty siitä syystä, että saataisiin väliaikainen toimenpide, sillä tätä nyt suunniteltua suurempaa reformia, kuten näkyy, ei aivan ensimäisessä tilassa voi saada mene-

mään läpi ja siinä tapauksessa täytyy jotain väliaikaista tehdä. Mutta siitä voitte olla, hyvät herrat, varmat, että tämä on sittenkin se suunnitelma, jonka lopultakin täytyy toteutua, jos oikeudellisia periaatteita tahdotaan silmällä pitää. (Hyvä!).

Ed. **Häkkinen**: Pyysin puhevuoroa vastatakseni edustaja Raatikaisen puheeseen siinä kohdassa, missä hän väitti, että metsät yhteiskunnan omaisuutena eivät tule menestymään. Minulla on ihan päinvastainen ajatus ja sen ajatuksen tukena ovat ne monet havainnot, mitkä olen tehnyt ympäri Suomenmaan. Siihen aikaan kuin minä olin pieni poika, oli metsiä yksityisillä vielä vallan runsaasti Keski-Suomessa. Mutta sitte tuli suuria tukkiyhtiöitä, yksityisten metsät myytiin, ja nyt ovat metsät paljaaksi pannut, niin että voi nuotalla vetää. Mutta jälellä on sentään metsiä ja kenen ne ovat? Ne ovat kruununmetsiä; ne ovat kai yhteiskunnan, koska ne ovat kruunun. Keski-Suomessa näkee vielä sellaisia hongikoita, että pilviä vaan pikkuisen näkee hongikon läpi. Jos ei olisi valtion metsiä ollut, olisivat Suomen metsät kaikki menneet. Nyt ovat monessa kunnassa asiat niin hullusti, ettei ole hirsiä esimerkiksi kansakoulujen rakentamiseen, niitä mennään valtiolta pyytämään, ja niitä siltä saadaankin. Olen tehnyt havainnoita kruunun omistamain virkatalojen ja yksityisten tilojen metsien välillä. Saattaa olla kaksi yhtäkokoista taloa, kruunun virkatalo ja perintötalo, ja niitten maalla voi olla yhtä paljon torppareita. Virkatalon maalla on pantu toimeen järjestetty metsänhoito. Joka vuosi annetaan määrätyn kokoisia palstoja ja puita ei saa ottaa muualta kuin määrätyiltä palstoilta. Mutta niillä mailla on koskemattomia metsiä, niin komeita, ettei komeammista väliä. Mutta perintötilan metsät ovat autioita. Minä uskon, että jos tämä anomusehdotus johtaa toivottuun tulokseen, niin Suomelle säästyy sellaisia pääomia, joiden vertaisia me emme voi uneksiakaan.

Täällä on väitetty, että pikkuviljelijät tulisivat siitä kärsimään. Minulla oli kunnia olla näkemässä pikkuviljelijöitä kauan aikaa silloin kuin metsät olivat enemmän koskemattomia. Silloin ne olivat tavallansa yhteisiä. Silloin torppari sai vapaasti ottaa puita mistä tahtoi samoin kuin tilallisetkin. Ei riidelty, mistä puut oli otettu ja hyvin tultiin toimeen. Sitten tuli tukkiliike ja pienviljelijä möi metsänsä, mutta missä ovat rahat? Velkaa on enemmän kuin koko talon hinta!

Minä uskon että tästä pälkähästä Suomen kansa pääsee

vasta sitten, kun on saatu reformeja sellaisia kuin tämän kysymyksen takana on, että metsät tulevat osuustoiminnan kautta järjestetyksi osakkaille.

Ja mitä taas tulee siihen, että niiltä tahdottaisiin kantaa veroa — minä jo sanoin, ettei näytä olevan pienviljelijällä mitään hyötyä siitä että he ovat myöneet metsiä — niin minä voin vakuuttaa, että jos metsän käyttö tulee noin rajoitetuksi osuustoiminnallisella tavalla, heillä on myydä metsiä säännöllisellä tavalla ja on vielä maksaa 50 % yhteiskunnan hyväksi pysyen paljon varakkaampina kuin nyt ovat. Se on minun vakaumukseni.

Ed. **Vikman:** Edustaja Paasikiven lausunto sisälsi kaiken sen, mitä minä itse asiasta aioin sanoa, vieläpä koko joukon sen lisäksikin. Tahdon vaan sanoa pari sanaa, eräälle edustajalle nimenomaan. Edustaja Kares esiintyi opettamassa esiintymistapoja ainakin yhdelle eduskunnan jäsenelle. Minulla on muistissa ei niin kaukaiselta ajalta sellaista, joka minun mielestäni tekee hänet vähemmän sopivaksi sellaiseen tehtävään.

Ed. **Alkio:** Minusta tässä anomuksessa esiintyy sellainen periaate, jota puolestani saatan sellaisena kannattaa, mutta sillä nimenomaisella ehdolla, että ponsien viimeiset kohdat pyyhitään pois, nimittäin se vaatimus, että 50 % myydyn metsän hinnasta tulisi valtion omaksi.

Tähänastinen kokemus on osoittanut, että kun metsät ovat olleet maatilallisten yksinomaisen hallintooikeuden alaisina, metsät ovat hävinneet ilman että maanviljelijä siitä olisi itsekään varsinaisesti hyötynyt. Ne ovat hävinneet sen kautta, että liikemaailma on tässä nähnyt itsellensä ansion tilaisuutta ja käyttänyt sitä hyväkseen. Ja samalla aikaa kuin esim. mökkiläisten ja tilattomien poltopuunottooikeudet ovat hävinneet, ne kun eivät ole enää saaneet, niinkuin ennen, ottaa yhteisistä metsistä, niin se voitto, mikä tästä olisi saattanut koitua tilanomistajille, se onkin mennyt kapitalistien taskuihin. Minun käsitykseni mukaan jos tämä osuuskunnallinen metsänhoito saataisiin toteutetuksi tässä maassa, olisi siitä juuri pikkutilallisille erinomainen hyöty. Se hyöty olisi ensinnäkin siinä, että nykyinen metsien jakoperiaate ja jakamistapa saatettaisiin kokonaan poistaa. Olen kotoisin semmoiselta paikkakunnalta, jossa isonjaon järjestelyä on viimeisinä 15 vuotena käyty. Kokemus on siellä osoittanut, että näiden 15 vuoden kuluessa ovat metsät vielä lopullisesti typi tarkkaan hävinneet, ja suuri osa on mennyt maanmittarien linjahakkauksiin. Lopulta on tulos ollut se,

että metsät siellä nykyään ovat sangen heikkoja, ja minun ymmärtääkseni jos silloin jo olisi ollut olemassa tällainen laki, joka olisi velvoittanut kansaa, joka silloin omisti metsämaita, muodostamaan osuuskuntia, joiden omaksi metsät olisi luovutettu arvion mukaan, niin metsät siellä nykyään olisivat kokonaisina, ja niistä olisi hyötyä nykyisellekin polvelle, jonka aikana ne ovat hävinneet, puhumattakaan siitä, että tuleville polville niistä olisi monta kertaa suurempi hyöty. Ymmärtääkseni tämä osuustoiminnallinen periaate sovellettuna lakiin, jota tässä anomuksessa anotaan, olisi siltäkin kannalta erittäin tärkeä ja merkityksellinen, että silloin tulisi yhtiöiden metsänomistus maassamme mahdottomaksi. Siihen juuri olisi päästävä, sillä yhtiöiden omistus se juuri on nähtävästi suurimmalta osalta aiheuttanut tämän anomuksen tekemisen. Muuten, niinkuin jo alussa mainitsin, olisi välttämätöntä, että anomuksessa ei sillä tapaa pyrittäisi loukkaamaan yksityisen omistusoikeutta kuin siinä on tehty, siinä nimittäin, että 50 % myydyn metsän hinnasta olisi luovutettava valtion omaksi. Minun ymmärtääkseni, jos laki tulee tällaiseksi, ja jos progressivinen verotus kerran säädetään, silloin tulee jo valtio ilman sitä kaikista tällaisista kaupoista saamaan riittävän osuutensa. Toiselta puolen ne, jotka tällä tapaa tulisivat osuuskunnan jäseniksi, ne, jotka nykyään tai vastedes tulevat metsäosuuksia omistamaan, tulisivat sillä tavoin riittävästi veroitetuiksi valtiolle.

Erityisesti huomautan siitä, että anomuksessa on nimenomaan mainittu, että kaikki metsät otettaisiin osuuskuntien huostaan arvion mukaan. Tämä jo sellaisenaan edellyttää, että omistusoikeudelle tässäkin anomuksessa pannaan jonkunmoista arvoa siinä suhteessa. Siis ajattelen, että jos tämä viimeinen kohta tässä anomuksessa, nimittäin mikäli koskee valtion osuutta myydyistä metsistä, poistetaan, niin siinä on paljon hyviä periaatteita, joita pyydän saada valiokunnalle suositella.

Ed. **Suomalainen, J.**: Koska tässä jo edelliset edustajat ovat tuoneet tämän anomuksen periaatteellisen puolen kyllin selvästi esille, niin tahdon vaan mainita yhden seikan, joka perustuu asian käytännölliseen puoleen. Käytäntö on nim. jo viimeisinä vuosina todistanut, että yhä laajemmissa määrin siirtyy miljoonayhtiöiden huostaan melkein, voi sanoa, koko pitäjiä. Esim. siinä osassa Suomea, josta minä olen, voidaan jo arvella että noin $^1/_4$ manttaaleista on miljoonayhtiöiden hallussa. Tämä jo yksistään todistaa, kuinka välttämätön tällainen valtion hoiva olisi näille pikkumaanviljeli-

jöille. Tämä asia täällä näyttää kipeimmin koskevan juuri suurtilallisia, eikä ole tosiaankaan kukaan tässä asiassa rohjennut kajota tuohon ennen usein kuultuun pikkutilallisjuttuun. Koska on ilmi selvää, että miljoonayhtiöiden haltuun siirtyy niin paljon tiloja, ne kukaties pian valloittavat koko pitäjätkin. Onhan luultavaa että puut kasvavat, ja tämän kasvuprosentin nojalla miljoonayhtiöiden kannattaa ostaa metsät, mutta pikkuviljelijän ei kannata. Hänen ei kannata, vaikkakin metsäpääoma kasvaa 16 % vuodessa, jonka määrän keskimäärin on todistettu savolaismetsien tuottavan.

Koska nykyään jo maksetaan paljon tuntuvampia hintoja kuin tähän asti ja asiantuntevalta taholta viime aikoina on todistettu, että niillä hinnoilla, millä nykyään on Savosta metsiä myyty miljoonayhtiöille, vielä on voitettu noin 40 % noiden puiden arvosta, niin mitä tämä on muuta kuin että pikkumaanviljelijäin kukkarosta pääomat luisuvat miljoonayhtiöiden, siis huijausyhtiöiden kukkaroon, josta edellä on puhuttu. Tämä anomuksessa mainittu 50 % se pelottaa, mutta tämmöinen myyntitapa olisi pientilalliselle voitto tähänastiseen myyntitapaan nähden. En ensinkään epäile, vaikkakin 50 % menisi valtion huostaan, ettei sittenkin pikkutilalliset tulisi voittamaan metsäinmyynnissä.

En usko että kaikilla vielä on vakaumusta tässä asiassa, mutta toivon että asia, kun sitä enemmän ajatellaan, varmaan vakautuu moneen mieleen.

Ed. **Pykälä:** Niin ihmisystävällinen kuin tämä anomus onkin, niin nyt minunkin sosialistiset käsitykseni, joista täällä on tultu hyvin suuriin luuloihin, menevät toisaalle. Täällä on asetuttu pikkutilallisten neuvojiksi ja holhoojiksi, sanottu, että ne ovat täällä maailmassa yksin olleet tyhmiä ja myyneet metsänsä miljoonakeinottelijoille ilmaiseksi. Minä pyytäisin niille neuvonantajille huomauttaa sitä, että he ovat olleet yhtä tyhmiä, he ovat myös myyneet ansionsa neljäsosa hinnasta. Kaikki siis käymme kokemuksen koulua täällä maailmassa. Kyllä me pikkutilallisetkin viisastumme vahingosta. Emme me tarvitse kotiopettajia täältä kaupungista. Kyllä me vähitellen kehitymme perässä, kulkekaa te vaan edellä.

Pyydän eräälle puhujalle — se oli muistaakseni edustaja Tokoi — selittää, mistä on syntynyt tilaton väestö, onko se erityinen kansan haara, joka on syntynyt jostain tuntemattomasta olennosta. Maanomistus, metsänomitus menevät vuosisatoja taaksepäin, jolloin isojako on toimitettu, ja silloin ei tunnettu tehdastyöväestöä, ei irtolaisväestöä Suo-

messa. Ne ovat syntyneet myöhemmin. Veli on myynyt veljelle osansa, juonut rahat suuhunsa, tullut kaupunkiin ja synnyttänyt toisia tilattomia. Siten hänen perintönsä on mennyt. Minä olen tehnyt samoin. Mitä veljeni sanoisi, jos nyt menisin ja sanoisin hänelle, että olen juonut omaisuuteni ja minulla on 8 pikku Pykälää (Äänekästä iloisuutta.) Niin, ei se nauraa kannata, kyllä se on totta. Asialla on aina kaksi päätä, jos se otetaan oikealta kannalta. Siten on syntynyt tilaton väestö; ja mitä sitte, jos viimeinen turva tuolta pikkutilalliselta, nim. metsä riistettäisiin? Maanviljelys ei kannata. Silloin te tietysti toivoisitte pikkutilalliset vieraiksi tänne kaupunkiin talvella panemaan toimeen työttömäin kokouksia, kesällä lakkoja. Kyllä minulla siihenkin olisi taipumuksia. Mutta minä en tahdo, että me täällä ruvettaisiin kilpailemaan leipäkannikasta. Ei, hyvät ystävät, toimitaan yhdessä, mutta toimitaan omien periaatteittemme mukaan, ja sillä tavalla se yhteiskunta pysyy paremmin pystyssä kuin suurilla repäisevillä tuumingeilla.

Ed. **Tainio:** Kyllä minä tiedän ihan yhtä hyvin kuin tohtori Renvallkin, ettei kolmessa kuukaudessa tule toteutettua se suuri parannus, mistä nyt on kysymys. Mutta me olemmekin sen esittäneet näin aikaiseen sitä varten, että herroilla olisi aikaa asiata miettiä. Ja sitä sietää miettiä ja tutustua siihen, sillä se tulee yhä uudestaan esille siksi kuin se toteutuu. Ja luulen, että asiata käsittelevän valiokunnan on perin vaikea noudattaa edustaja Kareksen neuvoa ja kumota tämä esitys niin perusteellisesti, että se kadottaisi kannatuksen rahvaan keskuudessa. Samalle puhujalle vielä huomautan, että mitä päättömiin ehdotuksiin tulee, niin niitä meidän säätyeduskunnassamme on ollut enemmän kuin täällä ja vielä täälläkin on ollut enemmän toisten esittämiä kuin sosialistein, ja että yleensä Heikki Renvall ei kelpaa arvostelemaan, missä on päätä ja missä ei.

Edustaja Tokoi täällä selitteli, kuinka vanha se metsien yksityinen omistusoikeus on, (Edustaja Renvallille, joka tulee paikalleen: Tulitte liian myöhään!), joten minä pääsen siitä. Yhdyn vaan häneen. Ei ole se niin vanha kuin sitä mielellään juristit kuvittelisivat. Se onkin muuten yleensä juristien vika, että se niinkin vanha on. Jos täällä rahvaanmiehet olisivat takavuosina olleet lakia laatimassa, niin eivät vieläkään yksityiset Suomessa metsiä omistaisi. Metsien omistajille minä muuten, vastoin Pykälän ja muutamien muitten esityksiä, luulen tämän lain olevan erittäin edullisen. Vielä paremmin olisi sitä tarvittu jo parikymmentä vuotta aikai-

semmin ja jos olisi ollut, niin meidän pikkutilallisemme olisivat nyt todellakin paljon paremmassa taloudellisessa asemassa. Nyt se ei enää niitä kovinkaan paljon voi hyödyttää, sillä ne ovat jo ehtineet suurimmaksi osaksi myydä metsänsä. Mutta on Suomessa kuitenkin vielä sen verran metsiä, että voidaan ryhtyä ja täytyy ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin metsien raiskauksien estämiseksi ja metsähuijausten lopettamiseksi.

Täällä on pelätty pakkoluovutusta. Itse asiassa ei kuitenkaan vielä ole kysymys siitä. Kysymys on vaan ansiottoman arvonnousun pidättämisestä yhteiskunnalle. Se ansioton arvonnousu, se tässä näkyy herroille Schybergsonille ja Renvallille olevan niin tavattoman rakas, ja se on rakas kaikille keinottelijoille, mutta ne sanat itsestään jo osoittavat mitä laatua se omaisuus on, joka ansiottoman arvonnousun kautta saavutetaan. Siinä ei ole takana persoonallista työtä, ei vaivannäköä eikä neroa.

Edustaja Palmén on jossakin lentokirjasessa selittänyt tonttiarvojen kohoamista Helsingissä. Jollen väärin muista, hän todisti tonttien arvon kohonneen 3,000 prosenttia. Jos tämä sama laki jo silloin olisi ollut voimassa, koskien myöskin tontteja, niin olisi tonteista vielä ollut 1,500 prosentin hyöty yksityisille, vaikka ansiottomasta arvonnoususta puolet olisi mennyt valtiolle. 3,000 prosentin arvon kohoaminen ei tosin ole jokapäiväistä eikä satu jokaisen osalle, mutta se paraiten sittenkin kuvaa, millä tavalla rikkaudet syntyvät. Metsien arvonnousu on luonteeltaan aivan samanlaista kuin kaupunkitonttien ja siinä on yhteiskunnan pidettävä varansa ja myöskin saatava osansa. Tämä ansioton arvonnousu metsiin nähden, varsinkin kun huijaukset tulevat estetyiksi, tulee hyvinkin niin suureksi, että metsänomistajat eivät yhtään penniä häviä vielä sittenkään, vaikka 50 % myyntisummasta menee valtiolle, otettuna huomioon myöskin se, mitä tämä ehdotus sisälsi siitä, että järjestettäisiin erityinen metsänhoitovirasto tai että yleensä metsät saadaan järkiperäisesti ja järjestelmällisesti hoidettua.

Mitä sitten tulee pakkoluovutukseen ilman korvausta, niin minä väitän, että se olisi erityisissä tapauksissa sangen suotuisata ja oikeudellista. Minä tarkoitan metsäyhtiöitä, jotka nyt jo omistavat hyvin suuren osan koko Suomen metsistä, joilla jo on hallussaan useita jollei koko pitäjiä, niin suuriakin sellaisia, jos niiden metsäalueet laskettaisiin yhteen. Ne ovat hankkineet tämän omaisuutensa petoksella, valheella, vääristelyllä ja kaikenlaisten juonittelujen kautta. Ne ovat olleet olevinaan asiantuntijoita ja arvostelleet tilal-

listen metsiä ei 10 %:iin niiden todellisesta arvosta, ja siellä missä nämä valheet ja petokset eivät ole auttaneet, siellä on käytetty viinaa ja muita väkijuomia, juovutettu metsänomistajia humalaan, narrattu niitä tekemään suuria metsäkauppoja juovuspäissä j. n. e., ne ovat yllyttäneet maakauppiasta haastamaan velallisen oikeuteen muutaman sadan markan velasta saadakseen pikkutilallisen hätääntymään, ja sitten kun toisella on miltei häätötuomio edessä ja vaikea saada rahaa eikä voi tuota velkaa maksaa, silloin hän on häätynyt myymään metsänsä. Siten on usein myyty 2,000—3,000 markalla 50,000 ja 60,000 markan arvoisia metsiä. Metsäyhtiöt ovat jo metsiä myydessään saaneet kymmenkertaisesti niistä maksamansa hinnan eikä niille siis voi väittää syntyvän mitään vääryyttä, joskin ne heiltä nyt ilman pennin lunastusta riistettäisiin takaisin niiden jälkeläisten hyväksi, joiden esi-isiltä he ovat ne petkuttaneet. Ei se pakkoluovutuskaan siis aina ole niin oikeudeton ja järjetön kuin luulotellaan.

Näillä perusteilla minä puolustan anomuksen lähettämistä maatalousvaliokuntaan, joka, jos se lausuntoa ja neuvoa tarvitsee, pyytäköön sitä perustuslakivaliokunnalta.

Ed. **Paunu**: Täällä on sanottu tämän anomuksen olevan perustuslain luontoisen, ja että se olisi siis lähetettävä perustuslakivaliokuntaan. Tätä minä epäilen yhdestä syystä, nimittäin siitä syystä, että täällä ennemmin on ollut armollisena esityksenä jotakuinkin samanluontoinen esitys, oikeastaan kaksikin. Ensimäinen oli maanteiden ja siltain tekemisestä. Nämät, niinkuin tunnetaan, ovat tähän saakka olleet maanomistajain yksinomaisena oikeutena tai oikeammin sanoen velvollisuutena. Silloin kun niitä asioita täällä käsiteltiin, ei yhtään huomautusta tehty siitä, että armolliset esitykset olisivat lähetettävät perustuslakivaliokuntaan. Käsitettiinkö silloin sillä tavalla, ettei perustuslakia tarvitse noudattaa silloin, kun on velvollisuudet kysymyksessä, vaan ainoastaan silloin, kun kysymyksessä ovat etuoikeudet?

Mitä tulee siihen asiaan, jota tämä anomus tähtää, niin on täällä kyllä esiin tuotu paljon selviä esimerkkejä siitä hyödystä, mitä se tulisi tuottamaan. Mutta sitten täällä on väitetty, ainakin yhden edustajan puolelta, ettei metsät yhteisomaisuutena säilyisi niin paljon kuin yksityisten hallussa. Minä puolestani tiedän kokemuksesta, että asia on aivan päinvastoin. Tunnen erään kylän, jossa on yksi suurtila, yhdeksäntoista pientilaa ja koko lailla suuri pappila. Kaikki nämät muut tilat ovat myyneet metsänsä jotakuinkin puhtaaksi, mutta pappilassa on metsä säilynyt, kun ei sitä ole

voitu myydä. Se myytiin nyt vasta pari kolme vuotta takaperin ja saatiin silloin toistasataa tuhatta markkaa. Sillä pidetään nyt koko pappila kunnossa, ilman että seurakunnan tarvitsee siihen mitään maksaa. Mihinkä ovat näiden talollisten metsät menneet? Minä koko lailla tunnen sen asian ja voin sanoa, että ne ovat menneet sitä tietä kuin edustaja Pykälä täällä on sanonut menneen sosialistien metsäin. Ne ovat menneet kurkusta aivan vieraiden, usein ja hyvinkin usein tunnottomien keinottelijain käsiin. Ensin talo ostetaan metsineen päivineen, hävitetään metsät niin tyystin, ettei sieltä aidanseivästäkään saa. Sitten se vihdoin viimein myydään jollakin tavalla, keinokaupalla jollekulle yksinkertaisemmalle henkilölle, usein vähävaraiselle. Tämä ponnistelee aikansa suuren velkataakan painamana ja vihdoin sortuu. Siihen suuntaan ovat meidän yksityiset keinottelijamme ja myös yhtiökeinottelijamme meidän maassamme, niinkuin täällä on selvästi esiin tuotu, suuressa määrin tehneet. Minä arvelen ja olen varmasti vakuutettu siitä, että tällainen ehdotus paljon parantaisi meidän maamme oloja.

Täällä on sanottu, että tähän on yhdistetty kaksi eri asiaa: osuustoiminnallinen ja perustuslaillinen puoli. Osuustoiminnallista puolta on kannatettu, mutta ei perustuslaillista. Mutta ei osuustoiminnallistakaan puolta ole kannatettu siinä muodossa, kuin se tässä anomuksessa esiintyy. Mikäli minä osuustoimintaa olen seurannut ja siihen tutustunut, ei osuustoiminta ole osuustoimintaa, ennenkuin se sallii kaikille kansalaisille, jotka sitä haluavat, vapauden siihen yhtyä. Jos taas osuustoiminta kohdistetaan jonkun kansaluokan hyväksi, niin ei se ole mitään muuta kuin tavallista osakeyhtiötoimintaa toisessa muodossa. Osuustoiminnan perimmäisenä tarkoituksena on, että kaikki kansalaiset, kaikkein köyhimmätkin, kaikki kurjimmatkin voisivat siihen yhtyä,ilman että heillä tarvitsee olla yhtäkään rahapenniä silloin, kun he siihen yhtyvät. Silloin osuustoiminta on sitä, mitä sillä tarkoitetaan.

Muuten minä lämpimästi kannatan, että tämä asia lähetetään maatalousvaliokuntaan eikä perustuslakivaliokuntaan, sillä edellä lausumistani syistä se ei suinkaan sinne kuulu. Ja vielä toivoisin, että maatalousvaliokunta mitä pikimmin ottaisi tämän asian käsiteltäväkseen.

Ed. **Ahmavaara**: En ajatellut tässä asiassa puhevuoroa käyttää, koska olen vakuutettu, että minun kantani on puhumattakin selvä ja koska tämä anomus ei ole minua ollenkaan hämmästyttänyt eikä oudoksuttanut. Minua oudoksutti

enemmän se, että anomukset kalastuksen ja metsästyksen yhteiseksi tekemisestä olivat lähteneet taholta, jossa ei ole periaatteena omaisuuden yhteiseksi tekeminen. Mutta kun minä tiedän, että se on sosialistien periaatteiden mukaista, niin minä en sitä hämmästy, sillä kaikkien vakaumuksia tulee kunnioittaa, joskaan niitä ei hyväksy.

Se seikka, joka minua pakotti pyytämään puheenvuoroa, oli se, kun täällä tosissaan väitettiin, ettei pienviljelijälle tule mitään vahinkoa ja sanottiin, ettei tässä ole kukaan rohjennut ruikuttaa pikkuviljelijäin puolesta. Kun minä edellisissä asioissa ruikuttelin pikkuviljelijäin puolesta, niin minä pyydän, hyvät herrat, sanoa, että minä ruikuttelen vielä tässäkin asiassa. Sillä minun laskutaitoni on niin lyhyt, että minä en voi käsittää, mitenkä ei tulisi vahinkoa pikkutilalliselle, jolta puolet metsästä viedään pois. Jos herrat todellakin voivat todistaa laskuillaan, ettei pikkutilalliselle tule vahinkoa, vaikka puolet hänen yksityisomaisuutta viedään pois, niin sitten minä kai uskon. Luulen kuitenkin, että sitä on vähän vaikea todistaa.

On puhuttu täällä pitkältä, miten nuo pikkutilalliset ovat olleet typeriä, kuin lahjoittavat omaisuuttaan keinottelijoille ja muille sellaisille ja että he muka senvuoksi tarvitsevat tällaista holhousta. Jos tässä olisi kysymys ainoastaan siitä, että osuustoiminta pantaisiin metsähoidon ja myynnin alalla ylipäänsä toimeen, ilman että koskettaisiin omistusoikeuteen, silloin nämä puheet olisivat paikallaan. Mutta tässä ei ole kysymys ainoastaan osuustoiminnasta, vaan puhe on siitä, että puolet metsäomaisuudesta, niin suurtilallisilta kuin pikkutilallisiltakin, yksinkertaisesti ilman palkintoa otettaisiin valtiolle; kyllä tämä koskee ja koskee aika kipeästi juuri pikkuviljelijöihin. Sanotaan tähän, että jos metsänkäyttö perustetaan osuustoiminnalle, niin pikkuviljelijä kuitenkin saa yhtä paljon, ellei enemmän kuin ennenkin. Hyvät herrat, laitetaan vaan osuustoiminnan perusteella pikkutiloille metsänhoito, mutta annetaan niille kaikki metsä, mikä niille on tuleva, silloin se ei loukkaa niiden oikeutta ja silloin on estetty tuo keinottelu, jota valitettavasti kyllä meidän maassa on paljon harjoitettu ja jota tietysti ei kukaan edustaja voi hyväksyä. Keinottelua vastaan on kyllä koetettava keksiä keinoja ja semmoiseen olen valmis yhtymään, mutta sitä että puolet noiden pikkutilallisten omaisuudesta, jonka he ovat kyllin kovalla työllä ja suurilla ponnistuksilla ansainneet, riistettäisiin yhteiskunnalle, sitä minä en millään muotoa voi hyväksyä. Enkä minä hyväksy sitäkään, että suurtilallisiltakaan otettaisiin omaisuus pois, kun nim. olen sillä kannalla,

suokaa anteeksi, että tuo yksityisten omistusoikeus todellakin on pyhä. Ja niin kauan kuin tämä on kansan enemmistön käsityskanta — olkoon vaan, että se on väärä, niinkuin arvaan vasemmistosta sanotavan — niin kauan täytyy meillä olla yksityisomistusoikeutta, jolle perustamme yhteiskunnalliset olomme. Mutta jos tapahtuu, niinkuin on vasemmiston puolelta sanottu, että se aika ei ole kaukana, jolloin tämä sosialiseeraus tapahtuu, jos todella Suomen kansan enemmistö lähettää eduskuntaan enemmistön sellaisia henkilöitä, jotka edustavat sitä suuntaa mitä nyt sosialistit, silloin ei minulla ole mitään sitä vastaan. Jos Suomen kansa tahtoo riistää yksityisomaisuuden, niin antaa mennä vaan. Mutta nyt ei vielä kumminkaan ole tämän kansan enemmistö sillä kannalla.

Mitä sitten tulee siihen, mihin valiokuntaan anomus lähetettäisiin, niin siitä luonnollisesti voi olla eri mieliä. Olen kyllä sitä mieltä, että tässä todella on perustuslain muutos kysymyksessä, nim. että tarvitaan perustuslaki muuttaa, jos yksityisten omaisuus riistetään pois. Mutta kyllä minä myönnän sen, että täällä on esiintynyt eräitä muitakin anomuksia, jotka myös olisivat olleet menevät perustuslakivaliokuntaan. Sellaiseksi käsitän esim. kalastuksen ja metsästyksen yhteiseksi tekemisen, sillä niissä on periaatteessa aivan sama yksityisen omaisuuden riistäminen kysymyksessä. Minä ajattelinkin silloin, kun puheenalaiset anomukset esitettiin, että ne kuuluisivat perustuslakivaliokuntaan, mutta kun minun juridiset tietoni ovat siksi pienet, en rohjennut sitä ruveta esittämään. Ajattelin näet, että onhan täällä lakimiehiä, pitäkööt he siitä huolen, että asia tulee oikeaan valiokuntaan. Ei ole suurta vaaraa, jos joku anomus meneekin väärään valiokuntaan; kun siellä ruvetaan asiaa pohtimaan, niin kyllähän pian huomataan, että on perustuslain muutos kysymyksessä, jossa tapauksessa lähetetään eduskunnalle kirjelmä, jossa ehdotetaan, että ne lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan tai ainakin lausunto siltä vaadittaisiin. Näin ollen en pane pahakseni, jos tämäkin anomus lähetetään maatalousvaliokuntaan, niinkuin muistaakseni on esitetty. Olen vakuutettu että valiokunta, jos se tulee anomusta puolustamaan, jota epäilen, silloin lähettää sen perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten, mikäli se koskee perustuslakia.

Ed. **Heikkinen**: Äsken, kun tämä asia viritettiin, niin se otettiin vähän niinkuin leikin kannalta. Mutta jos mennään meidän paikkakuntaan, jossa koko eläminen ainakin viime

vuosikymmeninä on perustunut metsän varaan, niin siellä se ei ole mikään leikin asia. Siellä on suuria kruununmetsiä, jopa niin suuria, että ne vielä ovat mittaamattomia, jakamisesta ei puhettakaan. Ei mikään maanmittari ole vielä niihin koskenut; minä en voi tietää, millä tavalla ne ovat hehtaariksi arvioidut. Ei liioin mikään metsänlukija ole yhtään pilkkaa puihin pannut; en tiedä, miten puiden luku on selville saatu. Tiedän kokonaisia aloja, joissa metsänlukijat eivät vielä koskaan ole kulkeneet, koska he ovat minulta kysyneet: onko siellä vielä metsiä? Mutta iloista on tunnustaa, että siellä vielä on metsiä, että siellä Pohjois-Suomessa on niin suuri kansallisomaisuus odottamassa, että sitä kunnolla kehitettäisiin. Sitten siellä on isonjaon aikana saatu yksityismetsiä, joista äskettäin puhuttiin samalla kuin puhuttiin isonjaon epäkohdista. Kansa puhuu siitä samalla tavalla kuin edustaja Tokoi, ja jos todella tarvitaan, niin voidaan todistaa, että yksin maanmittauskin on ollut yhtä huolimatonta kuin metsien hoito. Kellä on siihen aikaan ollut rahaa, hän on saanut metsää. Jako on siellä esim. meidän kirkonkylässämme niin kumma, että kirkonkylän pienet herrastalot ovat saaneet jopa $^3/_4$ manttaaliakin maata. Ne, jotka ovat olleet likellä ja joilla on ollut vähä varoja sekä ovat lisäksi olleet herrain ystäviä, ovat osanneet käyttää näitä etuja hyväkseen. Sen sijaan, kun mennään länteen päin Hyrynsalmelle Moisseevaaran kylään, on siellä pitäjän parhaat maanviljelystilat. Niille on annettu $^1/_6$, jopa $^1/_8$ manttaalia maata.

Kun otetaan lukuun, että maanviljelyskelpoinen maa, pellot ja niityt on aina luettu pois manttaalista, niin metsä on käynyt yhä pienemmäksi. Katsellessa kartalta Kajaanin kihlakunnassa olevaa Paltamon pitäjää, näkee kuinka maat ovat kokonaan joutuneet yksityisille, syystä että siellä varallisuus ja tieto ovat isonjaon aikana olleet vähän paremmat. Pohjoiseen päin mennessä tai verratessa Suomussalmen pitäjän karttaa edelliseen, huomaa ensi silmäykseltä, että yksityisten maanviljelijäin maat ovat pikkutilkkuja, jota vastoin kruunu omistaa siellä suurimmat metsämaat. Se tästä.

Nyt on kysymys viritetty yksityismetsistä. Täällä sanottiin, että kalastus ja metsästys ovat olleet yhteisiä, ja jos kerran ne annetaan yhteisiksi, niin metsätkin annetaan yhteisiksi. Totta kyllä, semmoinen onkin kansan käsitys vielä meidän paikkakunnalla. Ei ole pitkiä aikoja kulunut siitä, kun kansa sanoi: Metsä ei ole paremmin yhden kuin toisenkaan. Mutta pitkien käräjänkäyntien, suurien sakkojen ja vankeuksien kautta on kansaa pakotettu tunnustamaan yksityisten ja

kruunun omistusoikeus metsiin. Mutta koska se kerran on isossa-jaossa annettu, on niitä mies mieheltä kulutettu. Toinen on ostanut ja toinen on myynyt. Niistä on siis maksettu hinta, jonka vuoksi olisi vaikea niitä noin vaan tasata s. o. suorastaan siirtää niistä 50 % valtionrahastoon, varsinkin kun meidän valtiolla jo ennestäänkin on niin suuria aloja, ettei niitä kaikkia ole saatu mitatuksikaan. Valtion ja herrojen sosialistein olisi siis etupäässä kohdistettava huomio siihen, millä tavalla tuota kansallisomaisuutta hoidetaan, millä tavalla se virasto, jonka varaan se on uskottu, täyttää tehtävänsä. Minulla on siitä pitkä kokemus ja omin silmin näkemys. Minä olen 25 vuotta samoillut kruununmetsissä metsäkauppiaana, poromiehenä, metsästäjänä, jopa valtionkin virkamiehenä ja voin sentähden sanoa, että siellä eivät kaikki asiat ole niinkuin olla pitäisi. Ei puita ole hoidettu niinkuin pitäisi, ei kaadettu silloin, kun olisi pitänyt. Sietää vakavata harkintaa kysymys, miten asia on ratkaistava, ja ratkaistava niin, että siitä tulee valtiolle hyötyä ja että ei kaikki mene meidän herraslauman elättämiseksi, vaan tulee hyödyksi köyhälistölle.

Vielä on toinen asia huomioon otettava, kun on puhe n. s. yksityismetsistä. Meidän kihlakunnassa ne erittäinkin viimeisen 15 vuoden aikana ovat joutuneet keinottelun alaisiksi, ensinnä siitä syystä, että on toivottu kulkulaitosten paranemista kanavien ja rautateiden kautta, joten metsän tuotteet viimeinkin olisi voitu tuoda eteläänpäin. Toinen seikka, mikä on vaikuttanut sikäläisen kansan kurjaan asemaan, on se, että olemme 15 vuoden aikana kärsineet ainakin 12 hallavuotta, joten on ollut pakko käydä käsiksi metsiin, vaikka vesi onkin silmistä juossut sitä tehdessä. Sillä kuolemaan ei kukaan kuitenkaan ole tahtonut ruveta. Siinä tulee tuhmaksi, kun ei ole mitä syödä. Jos silloin keinottelija tulee jotakin tarjoomaan, niin antaa metsänsä mennä melkein mistä hinnasta hyvänsä. Ennen myytiin niitä tavallisesti kappaleittain, mutta nyt on tullut tavaksi myydä ne pohjittain. Ja minkä sille voi, kun muuten ei elä ja keinottelijoilla siellä on rahaa. Jokainen päivä, joka täällä eduskunnassa kuluu, ilman että jotakin tehdään tässä suhteessa, tekee Kajaanin kihlakunnan pienviljelijöistä tilattomia tai ainakin riistää maan niin pieneksi, ettei sinne jää kuin joku kartano tai niittymaa, joita ei mikään tukkiyhtiö himoitse. Asia sietää sen vuoksi vakavata punnitsemista ja minua onkin käsketty lausumaan asiasta kansan toivomus ja pyyntö, että jotakin tuohon epäkohtaan olisi keksittävä. Täällä on kyllä esitetty yhtä ja toista keinoa, mutta yhdellä on yksi paha puoli, toisella toinen. Täällä äskettäin esitettyä keinoa käyttämällä, että nim.

noista pienviljelijäin pienistä palasista vielä olisi maksettava valtionrahastoon 50 %, olisimme määränneet aivan liian suuren veron kansan hartioille. Olen sen vuoksi ajatellut että eiköhän voitaisi asiata järjestää siihen tapaan, että perustettaisiin rahasto tai ehkäpä voitaisiin Suomen valtiopankki velvoittaa antamaan lainoja metsäomaisuutta vastaan. Metsäomaisuus tulisi siten kiinnitetyksi lainoja vastaan ja sillä aikaa, kun metsäomaisuus olisi kiinnitetty, metsä kasvaisi ja raha kasvaisi myös, ja pienviljelijä ei olisi pakotettu myymään metsäänsä eikä pohjaansa. Kun sitte metsä tulee hakattavaksi, tulee luultavasti käytäntöön asteettain nouseva tulovero, ja kun metsä olisi kasvanut, olisi myöskin vero valtion kassassa kohonnut. Meidän paikkakuntamme auttamiseksi minä nykyisin, ellei väkivaltaiseen keinoon ryhdytä, pidän ainoana keinona, että näitä pienviljelijöitä autetaan tällaisten rahastojen perustamisella, joista metsäkiinnettä vastaan annetaan lainoja, sillä muuten siellä varmaan kokonaiset kylät kohta ovat menemäisillään yksityisiltä. Kajaanin eteläpuolella on jo mennyt yksi kylä ja Hyrynsalmen pitäjässä on yksi menemäisillään. Paltamon pitäjässä ovat suuret yksityismetsät jo aivan vähiksi myydyt.

Puolustan asian lähettämistä maatalousvaliokuntaan ja myöskin perustuslakivaliokuntaan, mikäli sen lausuntoa tuossa 50 % koskevassa kysymyksessä tarvitaan.

Ed. **Schybergson**: Jag begärde ordet, då hr Tainio förklarade att med detta förslag ingenting annat afsågs än en beskattning af den oförtjänta värdestegringen. Om den saken skall jag gärna tala både med hr Tainio och andra af hans grupp. Jag finner att en beskattning af den oförtjänta värdestegringen är en mycket rationel sak, och vi skola försöka tillsammans arbeta på att få den frågan ordnad så godt sig göra låter. Men jag kan icke finna, att förevarande petition förtjänar ett fullt så oskyldigt namn. Icke ens hr Sirola gaf det den prägeln. Det är för öfrigt märkvärdigt hvad man inom socialistgruppen gifver sina kära barn mångskiftande namn. Hr Sirola använde ordet beskattning, hr Tainio förmildrade saken därhän, att det var en beskattning endast af den oförtjänta värdestegringen, och en tredje talare förklarade sist och slutligen, att det var en utvidgning af eganderätten, „omistusoikeuden laajentaminen". Detta att låta andra också komma och vara med om eganderätten är en utvidgning af densamma! Den sosialistiska gruppen måste ursäkta, om man trots frågans stora bärvidd icke kan taga allt det där eller ens gruppen såsom sådan riktigt på allvar.

Och man gör det icke ens fastän hr Tainio dundrar och ser så ledsen ut, att man i första ögonblicket riktigt blir skrämd, ty när man ser honom sedan följande minut, så förefaller han ändå ut att vara en rätt godmodig och tillgänglig man.

Men själfva frågan är nog så allvarlig. Jag är den första att erkänna, att beträffande skogshushållningen en socialisering är möjligare än på andra områden. Vi hafva statsskogar, som äro så betydande, att jag kan försäkra hrr Sirola och Tainio, att när dessa herrar satt sig litet mera in i ämnet, så skola de finna att läget, vare sig i fråga om klimat eller annat, dock icke är så bedröflig, ty det finnes knappast något land, där staten har en så stor anpart i skogarna som vårt. Men detta hindrar icke, att det vore lyckosamt om staten skulle komma i besittning af ännu större arealer och att framför allt kommunerna skulle få betydliga skogsvidder. Därom skall jag gärna vara ense. Frågan förtjänar att behandlas, men den måste tagas från en annan sida, än den har tagits uti denna petition.

Ed. **Paasikivi:** Täällä on väitetty, että tämä 50 %:n verotus, niinkuin sitä on kutsuttu, koskisi ainoastaan miljoonamiehiä tai suurtilallisia, mutta ei pientilallisia. Minä en tunne maalaisoloja ympäri maata, ja mahdollista on, että on paljonkin seutuja meillä, joissa pikkutilalliset ovat niin perin myyneet metsänsä, ettei heillä tällä hetkellä ole metsää ollenkaan myytäväksi, mutta sekin metsä tietysti kasvaa, ja jonkun ajan kuluttua heilläkin on metsää myytävänä. Mutta mikäli minä tunnen muutamilta seuduilta oloja ja mikäli olen kuullut kerrottavan toisilta seuduin, on paljon semmoisia pikkutilallisia, jotka aika ajoin voivat myydä metsää ja sillä tavalla saada itsellensä siitä lisätuloja. Metsänhoidon ja erittäin juuri pikkutilallisten metsänhoidon järjestäminen metsäosuuskuntien muotoon on minustakin aivan toivottava pääpäämäärä, johon on pyrittävä, ja puolestani olisin kyllä valmis ottamaan harkittavaksi, eikö siinä lain kauttakin tapahtuva pakottaminen voisi tulla kysymykseen.

Täällä on metsäomistuksen alkujuuria tutkittaessa yksinomaan nojauduttu siihen, mitenkä isoissajaoissa metsää annettiin, mitenkä sitä silloin maanomistajat saivat aivan ilmaiseksi, ja siitä on kerrottu kaikenlaisia juttuja — edustaja Tokoi on sen tehnyt. Minä olen myös kuullut paljon sellaisia juttuja; käräjillä kulkiessa niitä kuuli kerrottavan kuinka paljon tahansa. Mutta jos luullaan, että asia on tällä selvitetty, niin se on minusta erehdys. On huomattava että useimmat tilat Suomessa luullakseni ovat vaihtaneet monta kertaa

sitte isonjaon omistajaa oston kautta eikä ainoastaan perinnön kautta, ja silloin on metsästä maksettu hinta. Ja lisäksi on huomattava että, niinkuin tunnettu, useimmat tilat on ostettu velaksi ja, niinkuin sanotaan, kiinnitetty savupiippuja myöten. Ajatelkaa nyt, että tällaisen tilallisen, joka on ostanut metsänkin ja vielä kenties maksaa siihen käyttämästään pääomasta korkeita korkoja, pitäisi, kun hän myy metsää, jolla hänen tulisi velkansa maksaa, suorittaa valtiolle 50 %. Mikä siitä tulisi seuraukseksi? Luulen, että ainakin täällä Etelä- ja Länsi-Suomesta sekä Hämeestä tuskin löytää yhtään tai ainakin hyvin harvoja sellaisia tiloja, jotka eivät jonkun kerran ole oston kautta vaihtaneet omistajaa. Tästä myöskin nähdäkseni pitäisi käydä täysin selväksi, että se väite, jonka edustaja Tainio esitti, nimittäin että tässä olisi kysymys ansaitsemattoman arvonnousun veroittamisesta, ei ole pätevä. Jos kysymys tosiaan olisi siitä, niin olisin ensimäinen kannattamaan sitä että asia otetaan hyvin vakavan harkinnan alaiseksi. Ja se kysymys onkin tuleva ennen pitkää esille. Mutta minun nähdäkseni se kysymys ennen kaikkea kuuluu verotusjärjestelmän uudistamiseen, sillä ansaitsematon arvonnousu ei suinkaan ole mitään sellaista, joka yksinomaan liittyy metsäomaisuuteen, vaan se voi liittyä myös muuhun maaomaisuuteen, oli se sitte maalla tai kaupungissa. Mutta se kysymys vaatii erityisen harkintansa. Joka tapauksessa katson, että edustaja Tainio on tälle 50 %:n luovutukselle, tai miksikä sitä tahtoisi kutsua, antanut aivan liian lievän nimen, — nimen, joka ei vastaa sitä asiaa, mistä on kysymys.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy asian lähetettäväksi yksinomaan perustuslakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty, että asia lähetetään sekä maatalous- että perustuslakivaliokutaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o. Ken tahtoo lähettää asian maatalousvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se päätetty lähettää maatalousvaliokuntaan ja perustuslakivaliokuntaan,

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten an. ehd. n:o 184 oli päätetty lähettää sekä **maatalous-** että **perustuslakivaliokuntaan.**

Kun kello jo oli yli 11, ei enään otettu uusia asioita käsiteltäväksi, vaan lopetettiin istunto.

Seuraava istunto oli oleva huomenna, tiistaina klo 6 i. p.

Istunto lopetettiin klo 11,05 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

16. Tiistaina 18 p. kesäkuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa olivat poissa ed. Huotari, joka sairauden tähden oli estetty saapumasta, sekä ed. Lagerlöf, Runeberg, Vuolijoki, S. ja Vuolijoki, V.

Valiokuntien puheenjohtajia.

Toimitusvaliokunnalta tulleessa kirjelmässä ilmoitettiin valiokunnan **puheenjohtajaksi** valituksi ed. **Setälä** ja varapuheenjohtajaksi ed. **Palmén.**

Valtiopäivätyön loma.

Puhemiehelle saapuneessa sähkösanomassa ministerivaltiosihteeri ilmoitti, että **Keisarillinen Majesteetti** oli **hyväksynyt** eduskunnan alamaisen esityksen siitä, että **eduskunta saisi keskeyttää työnsä** tämän kuun 20 päivänä ja jatkaa sitä jälleen syyskuun 2 päivänä.

Edellisen ilmoituksen johdosta **Puhemies** huomautti kaikille edustajille, että heidän tulisi ilmoittaa kesäosoitteensa, jotta heille voitaisiin **lähettää** painetut pöytäkirjat ja muita painotuotteita, jotka kesän aikana ilmestyvät.

Vastaus interpellatsiooniin Laukon asiassa.

Puhemies ilmoitti, että sen jälkeen kun eduskunta eilisessä istunnossa suostui ed. S. Vuolijoen tekemään interpellatsiooni-kysymykseen, oli hän V. J:n mukaan ilmoittanut kysymyksen senaattori Ignatiukselle, jonka alaan asia kuuluu, ja oli senaattori Ignatius ilmoittanut olevansa valmis vastaamaan kysymykseen ensi torstain täysi-istunnossa.

Uusi eduskuntarakennus.

Puheenvuoron sai tämän jälkeen:

Ed. **Palmén**: Viime valtiopäivillä säädyt antoivat käskyn silloiselle valtiovaliokunnalle toimituttaa pankkivaltuusmiehillä piirustukset sekä kustannuslaskut sellaista huoneustoa varten, joka voisi olla uudelle kansaneduskunnalle sopiva. Tarkoitus oli, että tämä uusi huoneusto voitaisiin niin pian kuin mahdollista saada tehdyksi. Tämän johdosta pankkivaltuusmiehet ovat teettäneet piirustukset ja kustannuslaskut, jotka ynnä siihen kuuluva kirjelmä saapuivat eilen ja olivat osoitetut valtiovarainvaliokunnalle, koska sama valiokunta oli antanut pankkivaltuustolle tämän määräyksen. Kun asia tänään esitettiin valtiovarainvaliokunnalle, syntyi kuitenkin epäilystä, oliko sen asia valmistaa tätä asiaa ja päätettiin senvuoksi esittää kysymys eduskunnalle, katsooko eduskunta kysymyksen valmistelun valtiovarainvaliokunnan vai jonkun muun valiokunnan asiaksi.

Pyydän lisätä, että asia on kiireistä laatua. On laskettu, että jos tahdottaisiin laajentamalla Säätytaloa saada se uudelle eduskunnalle täydelleen sopivaksi, pitäisi nyt jo tänä vuonna muutamiin valmistuksiin ryhtyä. Siinä tapauksessa uusi eduskunta toivottavasti vuonna 1911 voi muuttaa sinne. Jotta aikaa ei menisi hukkaan, tahtoisi valtiovarainvaliokunta ennen kesän tuloa tietää, onko sen asia valmistella tätä kysymystä vai tahtooko eduskunta, kuten myös mainittiin mahdolliseksi, asettaa erityisen valtiokunnan tätä asiaa valmistamaan. Lukuun ottamatta sitä aikaa, jolloin oli erityinen säätyhuonevaliokunta olemassa, valtiovarainvaliokunta ennen aina on käsitellyt Säätytaloa koskevia asioita.

Hyväksymällä tehdyn **esityksen** antoi eduskunta valtiovarainvaliokunnan toimeksi valmistella kysymystä uuden eduskuntahuoneuston rakentamisesta.

Lisäpykälä työjärjestykseen.

Ed. Kairamon ehdottamaa työjärjestystä koskevaa lisäpykälää käsitellessään oli 7-miehinen valiokunta päättänyt eduskunnalle ehdottaa mainitun pykälän seuraavaksi:

»Jos täysi-istunto kestää jälkeen kello 11 illalla, jatkettakoon silloin käsiteltävänä olevan asian käsittelyä, vaan toista asiaa älköön esille otettako, ellei puhemies katso siihen erityistä syytä olevan tai eduskunta toisin päätä».

Asia pantiin Puhemiehen ehdotuksesta pöydälle.

Pankkivaltuusmiesten kertomus.

Esitettiin pöydällä ollut Suomen Valtiosäätyjen pankkivaltuusmiesten kertomus kansaneduskunnan pankkivaliokunnalle käsittävä vuodet 1905—1906.

Keskustelu:

Ed. **Nevanlinna:** Sen ajan suhteellinen lyhyys, jonka tämä kertomus on ollut eduskunnan jäsenten nähtävänä, on kaiketi tehnyt mahdottomaksi useimmille eduskunnan jäsenille siihen vielä tarkemmin perehtyä. Ainakin on asianlaita näin minun suhteeni. Mikään varsinainen arvostelu itse kertomuksesta ja Suomen Pankin toiminnasta sen ajan kuluessa, jonka kertomus käsittää, ei näin ollen voine vielä tulla kysymykseen. On kuitenkin muutamia seikkoja, joihinka minä pyytäisin, kun on täten tilaisuus lausua huomautuksia pankkivaliokunnalle, saada kiinnittää valiokunnan huomiota.

Edellytän, että se tarkastus, jonka pankkivaliokunta on omistava tälle kertomukselle ja Suomen Pankin toiminnalle näinä vuosina, on osoittava, että kansan eduskunnan pankkia ei ole ainoastaan hoidettu rahallisesti, puhtaasti yksityistaloudelliselta kannalta, oivallisesti ja tyydyttävästi, vaan myös, että meidän valtiopankkimme on muutoinkin tyydyttävästi täyttänyt ne erityiset tehtävät, jotka valtiopankilla kansan taloudessa yleensä ovat.

En kuitenkaan katso voivani olla mainitsematta, että tapauksia on tullut esiin, jotka mielestäni viittaavat siihen, että ainakin joissakuissa yksityiskohdissa kukatiesi ei niin täydellisesti kuin olisi ollut suotavaa Suomen Pankin toiminnan määräämisessä ne erityiset näkökohdat ole päässeet voimaan, jotka ymmär-

tääkseni ovat erityisesti huomioon otettavat valtiopankin tehtävien täyttämisessä. Minä tarkoitan lähinnä erästä tapausta viime kevään ajalta, joka julkisuuudessa oli paljon huomion ja keskustelun aiheena ja joka liittyy siihen valtiopankin korkokannan korottamiseen, joka silloin tapahtui, viime helmikuun lopussa. Niinkuin tämä arvoisa seura varmaankin muistaa, niin lausuttiin julkisuudessakin epäilyksiä tämän toimenpiteen tarkoituksenmukaisuudesta, nimenomaan valtiopankin toimenpiteenä. Niinikään muistettanee, että tämä toimenpide oli läheisimmässä yhteydessä sen yksityispankkien koron noston kanssa, joka jo muutamia kuukausia aikaisemmin oli tapahtunut ja joka taas oli johtunut erään suuremman yksityispankin siihen suuntaan käyneestä yksinäisestä toimenpiteestä, vaikka näytti siltä, että yleinen rahaolojen suunta kotimaassa viittasi pikemmin päinvaistaiseen korkopolitiikkaan.

Minä olen katsonut sitä enemmän syytä olevan tuoda esiin tämän yleisen näkökohdan, kun tiedän, että en lausu julki ainoastaan yksityistä mielipidettä, sanoessani, että jo kauemman aikaa on, tosin ahtaammissa piireissä tietääkseni — paljon vähemmän ainakin julkisuudessa — sellainen ajatussuunta ollut olemassa, että meidän valtiopankkimme hoidossa ei ole tarpeellisella, kansantaloudelliselta kannalta suotavalla tavalla ja suotavassa määrässä menetelty silmällä pitäen erityisesti niitä näkökohtia, jotka eroittavat valtiopankin toiminnan yksityispankin toiminnasta. Ja tätä käsitystä ovat pitemmän ajan kuluessa, vuosikymmeniä, olleet omansa tukemaan neuvottelut ja päätöksetkin, jotka pankin hallinnon määräävissä paikoissa, muun muassa vanhan säätyeduskunnan pankkivaliokunnassa tässä suhteessa ovat tulleet esiin. Suomen Pankin uudempi historia osoittaa selvästi, että se käsitys, jonka mukaan meidän valtiopankkiamme on hoidettava puhtaasti yksityistaloudellisia näkökohtia silmällä pitäen, nimenomaan sen korkopolitiikkaa ja lainausliikettä, ovat olleet hyvin voimakkaasti edustettuina. Tämä käsityskanta on tullut suoraan esiin muun muassa pankkivaliokunnan päätöksissä. Tämän käsityksen tuloksena on esim. ollut se vastarinta, jota juuri vanhan säätyeduskunnan pankkivaliokunnan puolelta varsinkin aikaisemmin osoitettiin Suomen Pankin pääoman lisäämistä vastaan. Ne perustelut, joilla tätä kantaa esitettiin, ilmaisevat selvästi juuri sen käsityksen, johon tässä olen viitannut, mutta jota omasta puolestani en luulisi tarkoituksenmukaiseksi missään tapauksessa siinä jyrkkyydessä, jossa sillä meillä on ollut vaikutusvaltaiset puoltajansa. Tällä kertaa ja nimenomaan tässä kertomuksessa pankkivaltuusmiehet ehdottavat Suomen Pankin pääoman melkoista lisäämistä. Minä puolestani olen mielihyvällä nähnyt tämän ehdotuksen, sentäh-

den että minä siinä huomaan jotakin, joka ei ainakaan anna tukea sille katsantokannalle, jota tässä koetin kuvata, mutta jota, niinkuin sanoin, en pidä hyödyllisenä. Tällainen toimenpide, eli valtiopankin varojen vahvistaminen, epäilemättä on omansa yhä enemmän tarjoamaan mahdollisuutta valtiopankille esiintymään meillä liikeolojen, jollei juuri haltijana, niin kuitenkin tarmokkaana ja voimakkaana järjestäjänä. Itse toimenpiteestä, jota ehdotetaan, mitä varojen lisäykseen tulee, minä en tietysti vielä voi lausua enkä tahdokaan lausua mitään yksityiskohtaista mielipidettä. Se vaatii tietysti harkintaa yhteydessä kaikkien niiden näkökohtien kanssa, jotka tällaisen kysymyksen ratkaisuun vaikuttavat.

Mutta on vielä muutama seikka, johonka en ole voinut olla kiinnittämättä huomiota, kun olen hätäisesti selaillut tämän kertomuksen lävitse. Se on kohta, joka esiintyy tässä kertomuksessa sivulla 33 26 §:n kohdalla ja joka koskee asiaa, mikä tosin ei ole suoranaisessa yhteydessä Suomen Pankin rahallisen toiminnan kanssa, mutta kuitenkin on mitä läheisimmässä yhteydessä kansallisten tarpeittemme kanssa — niinkuin ainakin minä ne käsitän — ja sen kautta myös sen kanssa, missä määrin Suomen Pankki voi täyttää sen kansallisen rahalaitoksen tehtävän, joksi se on perustettu ja joka sen tulee olla. Tämä kohta sisältää ilmoituksen siitä, että pankkivaltuusmiehet ovat kohdistaneet huomionsa Suomen Pankissa vallitseviin kielioloihin, siihen syrjäytettyyn tilaan, joka suomen kielellä siellä on. Siinä ilmoitetaan, mitä pankkivaltuusmiehet ovat tässä suhteessa tehneet. Tämä on voinut minulta luiskahtaa sitä vähemmän huomaamatta, kun tämän tiedonanto koskee asiaintilaa, joka on ilman sitäkin yleisesti tunnettu. Suomen kansan pankki on valitettavasti vielä tänäkin päivänä laitos, jota syystä on sanottu suorastaan ruotsalaisuuden linnoitukseksi Suomenmaassa. Minä tahtoisin mieluummin sanoa, että se on yksi noita vielä valitettavasti monia epäkansallisen hengen linnoituksia tässä maassa. Tässä suhteessa se valitettavasti kilpailee toisen yhtä tärkeän taikka ehkä vielä tärkeämmän laitoksen kanssa, joka myös kait vielä tässä suhteessa tänä iltana, jos iltaa riittää, tulee esille, se on Suomen yliopisto. Niin, se voittaa vielä tässä suhteessa yliopiston. Suomen Pankki on, niinkuin useimmat muutkin kansamme yleiset laitokset, aina viimeisiin saakka ollut sen luokan hallussa ja hallittavana, joka yleensä on asettunut välinpitämättömäksi suomalais-kansallisia pyrintöjä kohtaan. Toisin on tuskin voinut olla. Voimassa olevat valtasuhteet ovat sen niin määränneet, ja vielä paljoa enemmän on tämä luokka, sentähden että se on omistanut ja edelleen omistaa suuren osan kansamme perinnäistä sivistyspääomaa, voinut

tätä valtaa harjoittaa. Mutta tällä ei vielä ole sanottu mitään siitä, ovatko ne kieliolot, joita minä tarkoitan, sellaiset kuin niiden olla pitäisi. Siinä suhteessa ei tarvitse pelätä sanoa, että se mielipide on valtava meidän kansamme kesken nyt jo, joka ei voi muuta kuin tuomita nämät kieliolot mitä nurinkurisimmiksi ja kansallemme ja kansallisille tarpeillemme peräti turmiollisiksi. Jos kerran on pidetty tärkeänä, että Suomen valtion viranomaiset palvelevat tätä kansaa kielellä, jota se ymmärtää, niin yhtä tärkeätä toki lienee, että se laitos, joka nimenomaan on tämän kansan suoranaisissa käsissä, ei enempää saa uhmailla tämän kansan tarpeita, vaan sen myös on alistuttava tämä velvollisuutensa täyttämään. Ja varmaa on yhtäläisesti, että tässä ei ole kysymys, yhtä vähän kuin Suomen muussa kielitaistelussa, mistään, jota sopii sanoa »tulitikkupolitiikaksi», vaan tässä on kysymys sen periaatteen sovelluttamisesta kaikkiin julkisiin laitoksiin, että niiden tulee olla muodostetut tämän kansan kansallisten tarpeitten mukaan. Näitä tarpeita on, että tämän kansan kieli on niissä se, jota käytetään, koska se on luonnollinen tie, jota myöten myös kansallinen henki ja kieli pääsee niiden toimintaa määräämään, joka tietysti lopulta on pääasia.

Minä olen tietysti kiitollinen pankkivaltuusmiehille, että he ovat kohdistaneet huomionsa tähän epäkohtaan, mutta minun täytyy suoraan tunnustaa, että minä tuskin saatoin malttaa mieltäni, kun näin missä muodossa pankkivaltuusmiehet ovat tämän tehneet. He ilmoittavat, että he ovat ensinnä päättäneet laatia omat kirjelmänsä myöskin suomeksi ja sitte olivat lisäksi päättäneet, että heidän puheenjohtajansa tulee kehoittaa pankin johtokuntaa ottamaan harkittavaksi mahdollisuutta suomen kielen käytännön lisäämiseen pankin kirjeenvaihdossa, joka kait suomeksi ajateltuna — sillä tämäkin kertomus on tietysti käännös, näkeehän sen tuhannesta kohdasta — merkinnee sitä, että pankin johtokunnan tulee ottaa korkeasti virallisen harkintansa alaiseksi, olisiko ja missä määrin mahdollista ruveta pankin kirjeenvaihdossa käyttämään suomenkieltä. Tämä on, luvalla sanoen, haudantakaista puhetta. Tämä tulee jo tuolta 60-luvulta, mistä tulleekin. Niin voitiin ehkä silloin puhua. Mutta nyt eivät voi näin puhua muut kuin ne, jotka eivät ajasta ja siitä elämästä, joka täällä nyt tykkii, ole mitään havainneet tai käsittäneet. Tässä käsketään pankin johtokuntaa ottamaan harkittavaksi, onko mahdollista käyttää pankin kirjeenvaihdossa suomenkieltä. Edellytetään siis arvatenkin, että se voi olla myös mahdotonta. En ole päivääkään palvellut Suomen Pankissa enkä yleensä missään pankissa, mutta rohkenen vakuuttaa — ja sanoihini voi täydellisesti luottaa — se on erinomaisen mahdollista. Sillä mahdollisuudella ei ole ollenkaan mitään rajoja.

Eikä tässä ole yleensä mitään harkitsemista. Kysymys on yksinkertaisesti siitä, tahdotaanko sitä vai eikö sitä tahdota. Voinhan minä ymmärtää, että näitten sanojen takana on saattanut piillä myös joku ajatus. Tässä maassa on yleensä aina ollut hyvin kysymyksenalaista, onko mahdollista saada virkamiehet johonkin alistumaan. Se oli yksi niitä asioita, joilla meidän epäkansallinen yläluokkamme myrkytti esim. Juhana Vilhelm Snellmanin muutenkin raskaat hallitusvuodet. Sillä silloin ei myöskään ollut mahdollista saada virkamiehiä tekemään sitä, mitä kansan tarve vaati. Ja jos puheenaolevalla lauseella tarkoitetaan sitä, että herrat Suomen Pankin virkamiehet kenties eivät osaa tarpeeksi suomea voidakseen sitä käyttää, niin se kukaties on varsin mahdollista. Minä en ainakaan uskalla siinä suhteessa mitään varmaa sanoa, sillä minä sanoin jo: tämä laitos on ollut meidän epäkansallisen yläluokkamme tyyssija, ja se suomenkielen taito, joka sillä luokalla on ollut, se ei valitettavasti ole juuri hyvyydestään erityisen kuuluisa. Mutta oli tämän asianlaita miten oli, se ei vaikuta tämän kielimuutoksen mahdollisuuteen eikä mahdottomuuteen. Ja niinkuin minä ymmärrän kunniakäsitteiden vaatimukset, ei niihin ollenkaan sovellu, että eduskunnan tai sen edustajain puolelta kysytään niiltä, jotka tämän eduskunnan toimimiehinä hoitavat tätä laitosta, mitä he tästä asiasta ajattelevat. Meidän arvomme mukaista on minusta yksistään antaa heille sitovat käskyt, jotka heidän tulee kauniisti panna toimeen. Minä sentähden pyytäisin, että pankkivaliokunta tahtoisi ottaa tämän seikan huomioonsa, kun se tätä kertomusta käsittelee ja erityisesti silloin, kun se käsittelee sitä ehdotusta uudeksi ohjesäännöksi Suomen Pankille, joka tähän kertomukseen myöskin liittyy. Täydessä sopusoinnussa sen alennustilan kanssa, jossa meidän vallitseva osa yläluokkaamme on pitänyt kansallisuuttamme, sanotaan tämän ohjesäännön ehdotuksen 53 §:ssä, joka, ellen väärin muista, on sisällykseltään aivan sama kuin vastaava nyt voimassaoleva säädös, että »virkaa pankissa täytettäessä on pääasiassa otettava huomioon hakijan taito ja soveliaisuus». On kuitenkin oltu niin armeliaita, että on lisätty, että soveliaana pitämisehtona on myöskin, että asianomainen on näyttänyt osaavansa »siinä määrin kuin viran laatu vaatii» käyttää m. m. suomenkieltä suullisesti ja kirjallisesti. On kyllä totta, että jokaisen viran laatu Suomessa vaatii, että tuon virkamiehen täytyy osata tämän kansan kieltä, mutta me tiedämme hyvin, mitä tämä merkitsee todellisuudessa. Toivon siis, että pankkivaliokunta käsitellessään tätä ohjesääntöehdotusta asettuu sille kannalle, että Suomen Pankin kielenä on oleva suomenkieli ja että pankkiin älköön mihinkään virkaan tai toimeen otettako

älköönkä sitä hoitamaan määrättäkö ketään, joka ei ole osoittanut osaavansa suomenkieltä.

Vielä pyytäisin saada tehdä yhden huomautuksen. Tähän uuteen ohjesääntöehdotukseen liittyy myöskin ehdotus uudeksi vuosirahasäännöksi Suomen Pankille, joka erinäisissä kohdissa sisältää, mikäli olen voinut huomata, verrattain vähäpätöisiä muutoksia s. o. lisäyksiä. Minulla ei taaskaan ole mitään oikeutta otaksua, etteivät nämä ehdotukset kaikki olisi tarpeellisia. Toivon päinvastoin, että pankkivaliokunnan tarkastus on osoittava, että näin on asianlaita. Mutta rohkenen kuitenkin lausua sen toivomuksen, että pankkivaliokunta ei suinkaan tässä kohdin umpimähkäisesti tai edes millään tavalla, jota voitaisiin sanoa umpimähkäiseksi, menettelisi, vaan että se ottaisi tarkan tarkastuksen alaiseksi, missä määrin todella kukin yksityinen lisäero on välttämätön. Sanoin jo, että minä toivon, että tulos on oleva se, että kaikki lisäysehdotukset ovat tarpeen ja siis myönnettävät, mutta tämän tarkastuksen minä katsoisin jo periaatteen kannalta mitä perinpohjaisimpana tarpeelliseksi. Tämän kansan suuri enemmistö on kieltämättä sellaisen käsityksen vallassa, että meillä on virkamiehiä aivan liiaksi ja virkamiehillä palkkaa aivan liiaksi. On kokonaan toinen kysymys, missä määrin tämä käsitys on oikeutettu. Siitä on minulla ollut kunnia tässä eduskunnassa jo osittain tuoda esiin mielipiteeni. Mutta se on tärkeää, että kun tämä uusi kansaneduskunta korottelee vaikkapa vähäpätöisestikin valtion tai, niinkuin tässä, Suomen Pankin virkailijalukua ja palkkoja, tämä eduskunta tietää todella tekevänsä sen ainoastaan silloin, kun välttämätön pakko on edessä. Sillä muutoin ei tuo käsitys kansastamme hälvene siltäkään osaltaan kuin se ehkä on aiheeton, ja se turmiollinen epäluottamus jatkuu, joka tämän johdosta ja paljon muun ylläpitämänä kansassa vallitsee. Erityisesti pyytäisin, että pankkivaliokunta tahtoisi alistaa nämät, kuten jo sanoin, suhteellisesti vähäpätöisetkin lisäykset tarkastuksen alaisiksi sentähden, että jos Suomen Pankissa — jota minä en tosin ollenkaan tiedä — työ-intensiivisyys virkamiesten puolelta ei ole sen suurempi kuin se keskimääräisesti on meidän valtiovirastoissamme, lähinnä niissä, jotka yleensä ovat lähinnä verrattavissa Suomen Pankkiin, niin siellä silloin on paljon epäkohtia, jotka ovat lähinnä saatavat korjatuiksi, ennenkuin mitään lisäyksiä pannaan toimeen. Pyydän saada uudistaa: minä en tunne, onko näin, en sitä tiedä, eikä sanojani siis saa käsittää miksikään syytökseksi, sillä ne eivät ole sitä. Mutta tarkastus niistä syistä, jotka olen tässä tuonut esiin, on minun mielestäni siitä huolimatta aivan välttämätön.

Ed. **Pohjanpalo:** Pyydän lämpimästi kannattaa edellistä puhujaa ja myöskin lausua asiassa muutamia sanoja. Jokaiselle kautta maan on tunnettu, missä tilassa suomenkieli valtiomme pankkilaitoksessa on ollut ja vieläkin on. Tämä laitos on ollut kauttaaltaan puhtaasti ruotsalainen, kuten täällä jo edellinen puhuja laajasti selitti. Ilolla täytyy siis tervehtiä sitä seikkaa, että nyt vihdoin viimeinkin on päätetty ottaa askel eteenpäin ja valtuuston kirjeenvaihto, kuten kertomuksesta selvenee, sallittu myös suomenkielellä. Mutta minä pyytäisin, että pankkivaliokunta tämän lisäksi painostaisi vielä erittäin tätä valtiopankkia ja sen toimivia virkamiehiä tekemään myös tehtävänsä sillä tavalla, että suomenkieltä enemmän kuin tähän saakka kaikkialla, missä Suomen Pankin konttoreita maaseuduillakin on, tarkasti käytetään. Monessakin supisuomalaisessa paikassa tapaa nykyään rehoittamassa tuon muukalaisen kielen valtiopankin konttoreissa.

Tämän lisäksi toivoisin, että pankkivaliokunta myöskin lämpimästi kannattaisi sitä ehdotusta, että Suomen Pankin vararahastoa niin runsaasti kuin se on mahdollista korotettaisiin, sillä muuten tämä pankkilaitos, tämä valtion ainoa pankki ei täytä tehtäväänsä, niinkuin valtiopankin pitäisi täyttää. Onhan kokonaan sopimatonta, että meidän valtiopankkimme nykyisissä oloissa ollen on pienempi kuin moni yksityinen pankki. Sen täytyy ehdottomasti järjestyä sellaiseksi laitokseksi, joka ottaa johtavan aseman maamme pankkilaitosten johdossa ja sentähden tulee sen vararahastoja ehdottomasti korottaa niin paljon kuin mahdollista.

Muuten tulisi myös laajentaa pankin diskonttaus- ja lainanantoliikettä sillä tavalla, että se ulottuisi pienempiinkin liikemiehiin kuin mitä se on tähän saakka tehnyt. Jos arvoisa pankkivaltuusto ottaa silmäilläkseen Suomen Pankin papereita tarkemmin, niin tulette aivan pian huomaamaan, että pankin kanssa tekemisessä on melkein säännöllisesti muutama sata ruotsalaista suurfirmaa meidän maassamme, mutta että suomalaiset liikemiehet eivät useastikaan ole saaneet armoa tuon viraston puolelta. Jokainen käsittää, mitä merkitsee, että tuollaisesta pankkilaitoksesta, joka myöntää lainoja 1 $^1/_2$ à 2 % helpommalla kuin muut, yksityiset pankit, ainoastaan joku osa maamme liikemiehistä saa etuoikeudella rahoja halvemmalla korolla. Eihän ole mikään mahdottomuus sellaisen liikemiehen kilpailla toisten kanssa. Suomen Pankin tulisi, niinkuin alkuperäisesti lieneekin ollut tarkoitus, toimia siihen suuntaan lainausliikkeeseensä nähden, että se ei katso henkilöitä, mutta myöntää luottoa sille, joka voi riittävät varmuudet antaa. Tähän saakka näyttää niinkuin eivät suomalaiset liikemiehet olisi voineet koskaan mitään

varmuutta antaa, ainakaan sellaista kuin tuo pankki tahtoisi, koska siellä niin vähän on sellaisia liikkeitä.

Muuten pitäisin myös Suomen Pankin tärkeimpinä velvollinuuksina tästä lähtien, kun osuustoiminta-aate on meidän maassa kehittynyt ja yhä edelleen kehittyy, että se tukevasti avustaisi tätä toimintaa sillä tavalla, että se myöntäisi lainoja osuustoimintaliikkeille hyvää vakuutta vastaan.

Minä luulen, että maamme kansantaloudelliseksi eduksi ei laisinkaan ole se, että erityisiä luokkia meidän maassa suositaan ja sillä tavoin estetään vapaata kilpailua. Kun Suomen Pankki on sellaista harjoittanut, niin tulisi sen tästä lähtien tehdä siitä loppu. Yhtenä syynä, miksi se tähän asti on näin toiminut, on ollut varmasti se, että se on silmällä pitänyt tuon yläluokan etuja, jolla on ollut niin suuri osuus meidän maamme yksityisiin pankkiosakeyhtiöihin. Olisihan ollut kokonaan sopimatonta, että Suomen Pankki olisi laajentannt lainausliikettään, silloinhan se olisi tietysti supistanut yksityispankkien etuja, näiden pankkien, jotka meidän maassa ovat jakaneet 18—22 % voittoa. Näyttää siltä kuin meidän valtiopankkimme olisi tahtonut supistamalla uloslainausliikettä harvojen käsiin pitää ainoastaan näitä »lellipoikia» suosiossa ja antaa niille tilaisuutta koota rikkauksia toista tietä, nim. yksityispankeissa omistamillaan osakkeilla.

Kansaneduskunnan pankkivaltuuston tulisi siis toimia niin, että valtiopankki kaikessa täyttää tarkoituksensa, joka sillä alkuperäisesti lienee ollutkin, nim. »olla maan raha-asiain pitäjänä vakavalla ja turvallisella kannalla», että se tukee, tekemättä kehenkään nähden poikkeusta, maan kauppaa ja liikettä yleensä, eikä teollaan rasita toisia kansan jäseniä enemmän kuin toisiakaan työntämällä nuo toiset (sille epämieluiset) yksityispankkeihin ja siten ikäänkuin velvoittamalla heitä maksamaan korkeampaa kasvua lainarahoistaan.

Muuten pyytäisin myös, että kansaneduskunta valiokuntansa kautta ottaisi tarkastaaksensa, eikö pankin virkamiesten palkkoja, eläkkeitä ja lahjapalkkioita voitaisi jollain tavalla järjestää siten, että ne vastaisivat nykyajan vaatimuksia, ja jos se huomaa, että niissä on korjaamista, se sen tekisi, hyvin tietäen, että kaikilla muillakin tahoilla tullaan tarkastamaan ja tekemään samanlaista.

Suositan siis pankkivaliokunnalle nämätkin kohdat huomioon otettaviksi ja toivon, että se, nyt ensi kerran Suomen uuden eduskunnan pankkivaliokuntana, ryhtyy työhönsä, jättää merkkejä siitä, että yleinen suunta on muuttunut ja toimii sen mukaan, että saadaan räikeimmät epäkohdat pankkialallakin korjatuiksi.

Ed. **Huoponen:** Niissä piireissä, joilla on asiantuntemusta korkokannan merkityksestä maan taloudelliseen elämään yleensä, lienee se mielipide yleinen, että korkokannan yleneminen Suomessa, jossa on ennestään jo aivan liian korkea korkokanta, tulee haitallisesti vaikuttamaan maan taloudellisen elämän kehitykseen. Omasta puolestani olen täysin samalla kannalla ja toivoisin, että ryhdyttäisiin ensi tilassa semmoisiin toimenpiteisiin, että tapahtunut korkoylennys palautettaisiin.

Mitä tulee Suomen Pankin myöntämiin luottoihin yleensä ja erittäin maataloudellisen elämän parantamiseksi, lienee se periaate tähän asti ollut yleinen, että luottoa on etupäässä annettu liikeyrityksiin, teollisuuslaitoksiin, sitä vastoin maanviljelyksen alalle sangen niukalti, pikkuviljelijöille tuskin ollenkaan. Tämän johdosta lausuttiin talonpoikaissäädyssä vuoden 1904 valtiopäivillä yksimielisenä se toivomus, että Suomen Pankin hallinto ottaisi vakavan harkinnan alaiseksi, eikö maan taloudelliselle kehittymiselle olisi välttämätöntä, että luottolaitosta ja luottoa yleensä kehitettäisiin pikkuviljelijäin tilan parantamiseksi, koska kokemus meidän maassamme sekä kaikissa viljelysmaissa osoittaa, että voimaperäinen pikkuviljelvs on ainoa kannattava muoto ja kansan hyvinvoinnille välttämätön ehto. En puolestani ole saanut tietää, onko Suomen Pankin hallinnossa tämä talonpoikaissäädyn esittämä toivomus otettu harkinnan alaiseksi. Kenties pankin hallinnon jäsenet antavat tässä suhteessa selvityksiä. Ellei tästä vielä ole nimenomaista päätöstä tehty, lausun puolestani sen toivomuksen, että ensi tilaisuudessa otettaisiin tämä tärkeä asia perinpohjaisen harkinnan alaiseksi, ja puolestani toivoisin, että pankin hallinto tulee yksimieliseksi siitä, että luottoa pikkuviljelysolojen parantamiseksi olisi myönnettävä. Ainakin lienee asiantuntevissa piireissä se mielipide yleinen, ettei luoton antaminen pikkuviljelijöille millään tavoin tule luottoa antavalle laitokselle vaaran alaiseksi. Luotto pikkuviljelijöitä varten on paljoa vähemmän vaarallista kuin suurtilallisille myönnetty luotto, sillä tiedämme, että suurtiloja on hyvin vaikea saada myydyksi, mutta tuskinpa Hypoteekkiyhdistys tai muut sellaiset laitokset ovat kärsineet tappiota pikkuviljelystä varten myöntäessään lainoja. Koska siis luoton kannalta katsoen ei tällaisista lainoista pankille mitään vaurioita tapahdu, niin pitäisi tämän lainausliikkeen luonnollisesti olla pankinkin edun kannalta suotavaa.

Mitä suomen kielen syrjäytettyyn asemaan pankin hallinnossa tulee, on se herättänyt yleensä kiusallista huomiota ja oikeutettua mieliharmia kaikkialla. Pankin hallinnon tässä kertomuksessa ehdottamat parannustoimenpiteet ovat mielestäni aivan puolinaisia. Minä puolestani olen sitä mieltä, että Suo-

men Pankin hallinnossa tulee suomen kielen olla virallisena kielenä.

Mainitsin, että tämä asianlaita on herättänyt kiusallista huomiota kaikkialla, sitä suuremmalla syyllä, kun Suomen Pankin johtajan tultua nimitetyksi, kuten tiedämme, valtiovarainpäälliköksi, olisi ollut tilaisuus järjestää kieliolot niin, että nyt jo kerta kaikkiaan olisi päästy oikealle tolalle. Tämä olisi ollut mahdollista sen johdosta, että Suomen Pankin hallinnon johtajan tointa haki erittäin eteväksi tunnettu pankkimies, jolla oli kompetenssivaatimuksien suhteen ainakin yhtä hyvät edellytykset kuin sillä arvoisalla henkilöllä, joka tuli määrätyksi pankin hallinnon toimitusjohtajaksi, mutta myös sen lisäksi ne edellytykset, että suomen kieli pankin hallinnossa olisi tullut viralliseksi kieleksi. Hallituksen toimenpide tässä suhteessa on, kuten sanottu, herättänyt yleistä mielipahaa. Mutta mikäli sanomalehtien kautta on saatu selville, ovat säätyjen luottamusmiehet pankin hallinnossa vaikuttaneet välillisesti siihen, että hallitus sai näennäisesti aihetta ja tukea sille mielipiteelleen, joka lopullisesti tuli määrääväksi. Kerrotaan nimittäin, että kolme pankivaltuusmiesten neljästä jäsenestä olisi antanut äänensä sille henkilölle, joka tuli virkaan määrätyksi, ja ainoastaan yksi, talonpoikaissäädyn luottamusmies, herra Ahmavaara, olisi antanut äänensä sille hakijalle, joka olisi näitä mainitsemiani puolia toiminnassa pannut käytäntöön. Jos näin on, tuntuu tuo menettely käsittämättömältä, että nimittäin henkilö, joka edustaa näitä mielipiteitä ja joka suomenkielen ja suomalaisuuden harrastukselle on tahtonut ottaa ikäänkuin erikoisoikeuden tässä maassa, olisi vaikuttanut toimenpiteellään siihen suuntaan, että senaatti sai näennäisen aiheen määrätä pankin johtajaksi ruotsinmielisen miehen, vaikka olisi ollut valittavissa yhtä etevä mies, jolla olisi ollut tilaisuus panna suomen kieli pankin hallinnon viralliseksi kieleksi. Pyydän saada selvitystä tähän asiaan.

Ed. **Ahmavaara**: Että suomenkielen asia Suomen Pankissa on mitä huonoin sen tietää jokainen, joka tuntee vähänkin tämän pankin toimintaa. Se on huonossa asemassa, ei vain pankin virkamiesten kesken ja pankin johtokunnassa, mutta se on hyvin huonossa asemassa pankkivaltuusmiestenkin kesken. Niinpä esim. ovat pankkivaltuusmiesten keskustelut käyneet näihin päiviin asti yksinomaan ruotsinkielellä, ja minun täytyy sanoa, että kertomuksessa mainittu alote uudistustoimeen suomenkielen hyväksi on todellakin aivan mitätön. Sekään toimenpide, jolla jätettiin puheenjohtajan asiaksi antaa pankin johtokunnalle käsky ottaa harkittavaksi, millä tavalla suomenkielen asemaa pankin toiminnassa ylipäänsä olisi voitu korottaa, ei

ole minun tietääkseni tähän päivään asti johtanut mihinkään tulokseen — se tehtiin viime vuoden lopulla. Minä käsitin päätöksen sillä tavoin, että aikoinaan tulisi johtokunnan antaa ehdotus, että ennen tämän kalenterivuoden alkua suomenkieli otettaisiin käytäntöön myöskin pankin johtokunnassa ja pankin virkamiesten keskuudessa, sillä sitä käytetään siellä tuskin ollenkaan, ja että tästä ehdotuksesta annettaisiin vastaus pankkivaltuuskunnalle. Mutta mitään vastausta ei ole johtokunnalta tähän päivään asti vielä tullut. Näyttää siis siltä, että koko asia on ihan nukkunut. Vaikka minä myönnän, että syy tähän suomenkielen valitettavaan tilaan tietysti on alkujaan virkavaltaisessa ja ruotsinmielisessä katsantokannassa, niin on tässä kuitenkin paljon syytä meissä suomalaisissa itsessämmekin, jonka vuoksi tuntuu melkein joutavalta pitää täällä kiivaita puheita suomenkielen hyväksi, kun käytäntö puhuu aivan toista. Onhan pankkivaltuustossa ollut pitkät ajat toinen puoli suomenkielisiä ja toinen puoli ruotsalaisia, nimittäin kaksi kumpiakin. Olisi voinut toivoa, että kun puoli pankkivaltuuskunnan jäsenistä on suomenkielisiä, me olisimme saaneet edes vähän enemmän arvoa suomenkielelle kuin mitä valitettavasti on saatu. Tässä minun käsittääkseni toteutuu juuri se asianlaita, mikä kyllä entisestäänkin on tunnettu, että me suomalaiset kyllä juhlapuheissa puhumme kauniisti suomenkielen puolesta ja keskustelemme siitä paljon, mutta käytännössä alistumme siihen, että äidinkieltä poljetaan ja halveksitaan kaikkialla. Minun täytyy sanoa, että kun sattumoisiaan, nimittäin pankkivaltuusmiesten varajäsenenä, tulin viime syksynä valtuustoon, teki minuun mitä kipeimmän vaikutuksen se, etten kuullut edes valtuustossa suomen kielen sanaa eikä siellä keskustelun aikana nytkään kuule muuta kuin mitä sangen lyhyellä selityksellä on oltu pakotettuja minulle ilmoittamaan asioista, mitä on päätetty j. n. e. Minä käsitän tätä surkeaa menettelytapaa kuitenkin jonkun verran, sillä huomattavaa on, että valtuustossa on eräs jäsen, nykyään puheenjohtajana toimiva, joka ei ollenkaan suomenkieltä osaa puhua eikä näytä sitä ymmärtävänkään. Tämä asiantila luultavasti selittää sen, miksikä suomenkielisetkin jäsenet valtuustossa katsovat tarpeelliseksi käyttää yksinomaan ruotsinkieltä. Mutta kun nyt uudella eduskunnalla on tilaisuus pian valita uudet pankkivaltuusmiehet, niin luultavasti tällaiset epäkohdat tulevat poistumaan, ja toivoa sopii, että edes tästä lähtien alettaisiin Suomen Pankissa antaa kansan kielelle se arvo, mikä sille on tuleva. Sillä onhan se, jos mikään, masentavaa ja kerrassaan sietämätöntä, ettei kansankielellä ole Suomen kansan pankissa, mitään merkitystä nykyään. Kaikki kirjeet ovat sieltä menneet viimeiseen asti pankin haarakonttoreihin

yksinomaan ruotsinkielellä. Nyt viime syksynä sen asiantilan kautta, että pankin valtuustoon tuli sellainen jäsen, joka ei hyvällä halullakaan kyennyt noita ruotsinkielisiä kirjoja lukemaan ja ymmärtämään, oli tietysti asian pakosta ruvettava pankkivaltuusmiesten kirjeissä haarapankeille ja virastoille käyttämään myöskin suomenkieltä siinä halveksitussa muodossa tosin, että keskellä on suuri viiva ja vasemmalla sivulla jotenkin huomaamattomassa asemassa suomenkieli, mutta hyvä, että edes tässä asemassa se löytyy.

En ole tätä lausunut senvuoksi, että tahtoisin tätä kohdistaa kenenkään persoonaan erityisesti, mutta sentakia että ylipäänsä meillä suomalaisilla ei ole niin paljon tarmoa, että käytännössä suomenkieltä käyttäisimme. Kyllä voimme siitä paljonkin puhua ja sen puolesta kauniita sanoja lasketella, mutta kun tulee kysymykseen virastoissamme, seurassa tai muualla sitä käyttää, niin ei oteta näitä periaatteita huomioon, vaan käytetään melkeinpä yksinomaan tai ainakin suurimmaksi osaksi ruotsinkieltä. Niin tekevät useimmat meidän sivistyneet, jotka tuota kieltä osaavat, ja siinä suhteessa on niin paljon syntiä itsekullakin, että toden teolla pitäisi toimia varmasti eikä vain puhella.

En rupea antamaan selvityksiä niihin muihin muistutuksiin, joita on tehty, syystä että olen ollut niin vähän aikaa pankkivaltuustossa, ja koska toinen pankkivaltuuston jäsen, joka on pitemmän aikaa siinä ollut ja enemmän perehtynyt, on pyytänyt puheenvuoroa, jätän hänen selvitettäväkseen tarkemmin asian.

Yhteen asiaan kuitenkin tahtoisin kajota. Senvuoksi että minun aikani on ollut pankkivaltuustossa väliaikaista ja tulen pian luopumaan, rohkenen lausua tämän tulevaisuutta varten. On niin yleensä tunnettua, että Suomen Pankki on asettunut liian viralliselle kannalle eikä sille liike- ja afäärikannalle, jolle pankin pitäisi asettua. Haarakonttorin johtajat ovat virkamiehiä, jotka katsovat omaa mukavuuttaan; mitä vähemmän on pankissa liikettä, sitä helpompi johtajan on olla. Tässä suhteessa olisi tilaa parannuksiin ja useita muistutuksia onkin tehty, mutta ei parannusta ole vielä saatu. Kun katselee liikettä useissa kaupungeissa, antavat ne selvän todistuksen tähän. Sillä toisissa paikoin on liike paljon isompi, vaikka on pienempi paikkakunta, ja tämä riippuu juuri siitä, minkälainen johtaja ja minkälaiset virkamiehet pankissa ovat.

Korkokannan ylennyksen myöskin jätän ed. Palménin selitettäväksi. Kosketan vielä tuota maanviljelyslainoja koskevaa muistutusta, josta ed. Huoponen mainitsi. Siitä, niinkuin hän sanoi, viimeisen edellisillä valtiopäivillä talonpoikaissäädyssä

lausuttiin toivomus, että Suomen Pankki toimisi niin, että se voisi antaa luottoa myöskin maanviljelijöille ja ennen kaikkea pikkuviljelijöille. Tästä asiasta nostin kerran kysymyksen, sitte kun tulin pankkivaltuustoon, ja silloin siellä katsottiin asiakirjoihin ja huomattiin, ettei mitään päätöstä oltu tehty tässä asiassa, ei talonpoikaissäädyssä eikä muissakaan. Oli vaan lausuntona pöytäkirjaan siitä jotain mainittu ja senvuoksi selitettiin, ettei pankkivaltuusto ollut ottanut sitä huomioon.

Ed. **Schybergson**: Ehuru jag sitter i bankutskottet och sålunda är i tillfälle att där uttala mig och uti utskottsbetänkandet gifva uttryck åt min mening, anser jag mig dock böra redan yttra några ord för att icke de, som intaga samma ståndpunkt som de senaste talarena, skola känna sig alltför besvikna, då betänkandet framträder.

Hvad särskildt beträffar yrkandet därpå, att banken skall såvidt möjligt utstkräcka sin verksamhet äfven till småbrukare, så bör det erinras, att Finlands Bank framför allt har till uppgift att upprätthålla stadga och säkerhet i landets penningeväsen, och det gör den icke, om den binder sina ressurser i lån, som äro, låt oss säga, omöjliga att drifva in, i all synnerhet under tider, då behofvet att drifva in dem kanske är som störst. Det är ingalunda småbrukare, såsom hr Huoponen tror, som icke erhålla kredit i institut af denna art, utan det är jordbrukare öfverhufvud, emedan de icke kunna åtnöjas med så kort, uppsägbar kredit som ett sedelutgifvande institut uteslutande måste basera sig på. Följden häraf är den, att det icke endast är jordbrukare, vare sig svenska- eller finskatalande, som icke åtnjuta kredit i Finlands Bank, utan knappast häller affärsmän, icke ens dessa svensksinnade, som hr Pohjanpalo talade så mycket om, utan, om jag icke är orätt underrättad, är det de stora bankerna i England och Tyskland, äfvensom inhemska bankinstitut, som hufvudsakligen haft kredit hos Finlands Bank under det förflutna året. Finlands Bank skall skötas just så, att den har reserver i utlandet, hvilka kunna användas, när pennigetillgången blir stram; eljes står banken rådlös, när den onda tiden kommer. Finlands Bank bör allt mer och mer öfvergå till att icke bevilja kredit inom landet, eller åtminstone så ringa kredit som möjligt, och framförallt endast åt bankerna och hälst åt de bästa af dem. Jag vill minnas, att från samma håll, där anmärkning nu gjorts emot Finlands Banks obenägenhet att bevilja kredit åt mindra affärsmän, i tiden gjordes en mycket skarp anmärkning mot att Finlands Bank beviljat kredit åt en institution sådan som Maanviljelyspankki, hvars språkliga tendens var tämligen klar,

men som icke hade den soliditet, att kredit bordt åt den beviljas.

Det hufvudsakliga rättesnöret för en sedelutgifvande statsbank måste, som sagdt, vara, att krediterna skola vara goda, och i det afseendet finner man redan vid ett flyktigt genomgående af bankfullmäktiges berättelse att förlusterna hafva varit nästan inga. Utan att för öfrigt gå bankutskottets betänkande i förväg vill jag framhålla, att det är detta som är en banks största förtjänst. Det är icke de stora vinsterna, som karaktärisera en god bankförvaltning, utan det är de små förlusterna, ty förlusterna icke endast komma till synes uti bankens egen berättelse, utan de bringa olycka öfver dem, som göra förlusterna, och i vida kretser därutöfver.

Hr Huoponen har talat om de små jordbrukarne. Det är alldeles i sin ordning, att man gör så, när det är fråga om statsgaranti för Finlands Hypoteksförening. Då kan man ställa anspråk på denna anstalt och framhålla betydelsen af att den beviljar lån äfven åt de små jordbrukarena, såsom detta skedde vid senaste landtdag. Såsom kändt har Hypoteksföreningen också ställt sig denna uppmaning lojalt till efterrättelse. Men icke hänger det fullt så ihop som hr Huoponen påstod, att man icke gör förluster på de små lånen. Hypoteksföreningen hade bland annat ett lån från näjder, som äro nära belägna den ort, där hr Huoponen är bosatt. Lägenheten var värderad till 8,000 mark. Mot inteckning i denna hade beviljats ett lån af endast 2,000 mark och vid försäljningen gick den för mindre än 1000 mark. Det finnes små lägenheter uti aflägsna delar af landet, som, då de lämnas på förfall, äro värda rakt ingenting. Ännu för några veckor sedan hade Hypoteksföreningen en likadan påminnelse från Uleåborgs län, där ett lån hade gifvits på 6,000 mark mot en lägenhet värderad till 14,000 mark eller något mer, och där auktionsskillingen steg blott till några mark öfver 6,000. Hypoteksföreningen undgick förlust, men så när hade den nödgats inropa lägenheten. Det är icke desto mindre, som sagdt, i sin ordning, att en hypoteksförerening beviljar lån äfven mot säkerhet i små lägenheter, men må vi skydda det sedelutgifvande institutet från att taga befattning därmed. Ty då blir den sista villan värre än den första, och vi skola mycket snart få se följderna af ett sådant sätt att sköta en statsbank, hvilken, jag upprepar det, framförallt bör vara bankernas bank, och som bör se till att vi hafva utländska reserver, när exporten aftager, importen tilltager och nöden står för dörren.

Hvad språkfrågan beträffar, så vill jag icke närmare denna gång gå in därpå. Jag förmodar att, när en språklagstiftning,

gemensam för ständer och monark, kommer till stånd, också bestämningarna om språket inom Finlands Bank där skall hafva sin rätta plats. Det finnes ingen anledning att tillämpa andra reglar på detta institut än på de öfriga. Alla öfriga ämbetsverk i landet äro ju också landets och folkets ämbetsverk lika väl som Finlands Bank.

Men ett vill jag säga, nämligen att man, af den erfarenhet jag har bland annat såsom tjänstförrättande sekreterare i Finlands Bank, gör en något för stor nummer af språket där. Siffrorna äro ändå lika på hvartdera språket och de äro hufvudsaken i den skriftväxling, som eger rum inom banken. Ty denna är mestadels af allra enklaste art, sådan hvarje bildad person kan skrifva på finska eller på svenska och nära nog på tyska eller franska.

Hvad slutligen vidkommer behofvet af ökad personal i banken, så förmodar jag, att friherre Palmén, som har ordet efter mig, uttalar sig i denna sak. Jag har alls icke hunnit sätta mig in i frågan därom, men uti dessa öfriga frågor, som jag i detta mitt andragande berört, har jag ansett mig skyldig att taga till ordet, för att intrycket af de föregående andragandena icke skall blifva fullt sådant, som de ärade talarne afsett. Och jag ber ännu i anledning af hr Ahmavaaras andragande, hvilket synbarligen riktade sin udd mot hans kolleger eller särskildt mot en af dem, att få göra den anmärkning, att man nästan hade väntat en reservation till bankfullmäktiges berättelse undertecknad af hr Ahmavaara, där han hade framhållit alla de förfärliga saker, till hvilka hans kolleger i bankfullmäktige enligt hans förmenande gjort sig skyldiga.

Ed. **Palmén**: Ajan lyhykäisyys on niin arveluttava ja muut käsittelyä odottavat kysymykset niin lukuisia ja niin tärkeitä, että luulen eduskunnan olevan minulle kiitollisen, jos tyydyn muutamiin pääseikkoihin vaan. Minun ajatukseni on, että tämä asia, tutkiminen, kuinka paljon on Suomen Pankin hallinnossa korjattavaa, ja erittäin kuinka voisi saada sopivia pankkivaltuusmiehiä, parhaiten tulee käsiteltäväksi myöhemmin, kun pankkivaliokunta on tehnyt tarkastuksensa.

Omasta puolestani ei minun tarvitse sanoa, että suomen kielen asema Suomen Pankissa kyllä on ollut minullekin tunnettu ja että se ei ole liioin vastannut minunkaan toivomuksiani. Mutta toivon toiselta puolen, kun on kulunut vasta 14 $^1/_2$ kuukautta siitä, kun tulin pankkivaltuusmieheksi, että ei odoteta, että olisin sillä ajalla voinut tehdä suuria. Tässä kohdin pankkivaltuusmiesten asema ei tosiaankaan ole niin vaikuttava, kuten ehkä muutamat arvelevat täällä. Suomen Pankki

on laitos, jota ei hoideta aivan patriarkaalisella tavalla. Se on rahalaitos ja on rahalaitoksen periaatteiden mukaan hoidettava. Siinä virkamiestiedot merkitsevät paljon, mutta täytyy sanoa, että epäilemättä ne eivät saa merkitä aivan paljon. Ja mitä se merkitsee, kun rahalaitosta hoidetaan melkein kokonaan virkamiehen kannalta, sen muistanevat ne, jotka olivat mukana 80-luvulla ja näkivät, mitä huolestuttavia numeroita silloin saatiin valtiopäivillä kuulla: tappioita miljooniin. Viime aikoina on tultu niin pitkälle, että joka kerta on voitu näyttää eduskunnalle voittoja miljooniin. Ja minun täytyy sanoa, että tämä on edistys, joka merkitsee paljon. Se on ollut mahdollinen yksistään siitä syystä, että on onnistuttu yhä enemmän hankkia sijaa pankin johdossa todellisille asioitsijakyvyille ja todellisille asioitsijatiedoille. Mutta siinä tulee juuri suuret vaikeudet eteen. Sillä se tosiasia ei ole hetimmiten muutettavissa, ei ainakaan lakimääräysten kautta, että suurliikkeen harjoittajat, jotka vielä joku vuosikymmen sitten olivat melkein yksinomaan ruotsinkielisiä, vieläkin ovat suuremmaksi osaksi vieraita suomenkielelle. Tämä on hyvin tärkeä pitää mielessä, sillä niin pian kuin tulee kysymykseen diskonttokomiteain täyttäminen sopivilla voimilla, Suomen Pankki epäilemättä on usein hankalassa tilassa, liiatenkin, jos tässä vaan ruvetaan jokaisen suomenkielen taitoa katsomaan. Ehkäpä nekin, jotka tähän asti ovat saaneet nimittää pankkivaltuusmiehiä, ovat pitäneet asiantuntemusta tärkeämpänä kuin kielitaitoa; siinä on selitys, minkätähden m. m. on pankissa pankkivaltuusmiehenä yksi, joka on ummikkoruotsalainen. Minun täytyy kumminkin sanoa aivan suoraan ja peittelemättä — ja toivon, ettei ainakaan hra Ahmavaara tule ajamaan minua valehtelijaksi — että tämä mies, pankkivaltuusmiesten puheenjohtaja hra Hallberg yksinään omistaa tietoja ja asiantuntemusta alallaan enemmän kuin me kolme muuta yhteensä. Asian näin ollen voi kysyä, mikä on Suomen kansalle edullista, sekö, että meillä pankkivaltuustossa on sellaisilla tiedoilla, asiantuntemuksella ja arvostelukyvyllä varustettu mies, vai että meitä olisi vaikka neljä, jotka osaisivat virheettömästi — toivottavasti virheettömämmin kuin minä — suomenkieltä puhua, mutta eivät ymmärtäisi pankin asioita. Vaihto olisi kovin huono.

Minun täytyy lisätä, että asetettaessa virkoja on muitakin vastuksia. Suomen Pankin on siinä suhteessa erinomaisen vaikea kilpailla yksityispankkien kanssa. Ei ole ollut kysymystä siitä, että voi virkamieheksi ottaa vain sellaisia, jotka eivät osaa suomenkieltä, (vaikka on tosin muutama, joka on kutsuttu ulkomailta jotta voisi ulkomaan kirjevaihtoa hoitaa), mutta epäilemättä sittekin todellinen kyky liikealalla ja itsenäi-

nen harkinta ovat tärkeimmät. Hyvin usein on ollut vaikea saada virkoja täytetyiksi siitä selvästä syystä, että yksityispankit tarjoovat kaksi, ehkä kolmekin kertaa suurempia rahallisia etuja kuin Suomen Pankki, joskuspa vieläkin enemmän. Siten jo neljän vuosikymmenen kuluessa ja pitemmänkin aikaa on nähty, että milloin on saatu joku hyvin sopiva mies Suomen Pankkiin, sieppaa joku yksityispankki hänet siitä pois. Katsokaa, mitä henkilöitä nykyänsä istuu ja äskettäin on istunut yksityispankeissa, niin huomaatte, kuinka monta niistä on ollut Suomen Pankissa, mutta loistavilla tarjouksilla sieltä saatu poistumaan. Tämäkin asia on otettava huomioon, kun tulee kysymykseen, mitenkä virat ovat asetetut ja millä tahdotaan sopivia virkamiehiä palkata.

Mutta tulen muihin kysymyksiin. Ed. Huoponen ja Ahmavaara ovat esittäneet muistutuksia mitä korkokantaan tulee ja erikseen huomauttaneet, kuinka vaikea korkea korkokanta on. Minä ajattelen, että maanviljelijät saattaisivat yhtä hyvällä syyllä valittaa täällä eduskunnassa, kuinka ikävä on, ettei saada suotuisaa ilmaa kesällä, kun on heinänteon aika. Kun nykyänsä rahaasiain liike on siihen määrään yhteinen yli koko maailman, että semmoiset tapaukset kuin Valparaison ja San-Fransiskon hävitys voivat tuntuvasti vaikuttaa rikkaitten Europan maitten rahamarkkinoihin, niin voidaan myöskin huomata, kuinka sellaiset kysymykset, kuin korkokanta ja mikä sen kanssa on yhteydessä, eivät suinkaan riipu meidän köyhästä vähäväkisestä kansastamme ja sen vielä vähäväkisemmistä rahalaitoksista. Siinä kohden ovat semmoiset rautalait vallitsemassa koko maailmassa, että joka luulee voivansa sitä tutkainta vastaan potkia, saa nähdä että kaatuu selälleen. Siinä on yksinkertainen selitys, minkä tähden korkokantaa ei todellakaan voi mielin määrin muutella, ei liioin pikkuviljelijäin hyväksi.

Minä tunnustan, että pikkuviljelijäin auttaminen on niitä kaikkein tärkeimpiä kysymyksiä, mitä näillä valtiopäivillä tulee käsiteltäväksi. Mutta jos ruvetaan katselemaan asioita siltä, sanokaamme naiiviselta kannalta kuin ed. Huoponen, ja oletetaan, että tuskin koskaan on mitään tappioita tehty pikkuviljelijäin suhteen, niin huomaa, että puhuja arvatenkin on syntynyt jälkeen niitten aikojen, jolloin Hypoteekkiyhdistys perustettiin. Sillä muuten pitäisi tiedettämän, että pikkuviljelijäin tähden se oli aivan vararikon partaalla, josta Suomen säädyt vaivoin saivat sen pelastetuksi. Ja kyllä muitakin esimerkkejä on. Tiedämme jokaisesta katovuodesta, että pikkutiloja on mennyt tuhansia kruunun riskin hinnalla ostajille. Niin paljon vakuutta ne tarjoovat, kun sitävastoin todellisesti suuret tilat, joita myös on tarjottu vakuudeksi rahalaitoksille, eivät sinne-

päinkään ole niin vaarallisia riskejä. Tämä tietysti ei vie sellaiseen päätökseen, että muka kiellettäisiin luottoa pikkuviljelijöiltä, mutta pikkuviljelijöille täytyy keksiä, niinkuin viime vuosikymmeninä on keksitty, aivan toiset luottomuodot, joissa vakuus on taattu samassa kuin tarpeellinen huokea pääoma saadaan. Mutta kun ruvetaan vaan tuolla lailla lyhytnäköisesti tekemään päätöksiä, että pitää hankkia maanviljelykselle helppo krediitti, eikä asiantuntemus tule avuksi, niin voi aivan helposti tapahtua, kuten on tapahtunut eräälle pankille, joka otti juuri maanviljelyksen kilvekseen ja sittenkin meni vararikkoon.

Mutta minä oletan, että ainakin ed. Huoponen esiintyi oikeastaan saadakseen esille toista asiaa, josta on sanomissa ihan sanomatonta melua pidetty. Muutama kuukausi sitten tuli kysymykseen kuka tulisi Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtajaksi sitten, kun edellinen puheenjohtaja oli siirretty senaattiin. Asianlaita oli yksinkertaisesti se, että ratkaiseva päätös asiasta tehtiin senaatissa. Hallituksen ei olisi tarvinnutkaan kysyä pankkivaltuusmiesten mieltä, mutta se kysyi, ja jokainen meistä neljästä pankkivaltuusmiehestä antoi lausuntonsa paraan ymmärryksensä mukaan. Tavallinen järki sanoisi, että siinä tapauksessa ed. Huoposella olisi täysi syy rynnätä päättäjää vastaan eikä mennä piiloon sen sanan taa, että hallitus muka oli saanut »näennäisen» syyn päättää sillä tavoin. Jos hallituksella oli vaan n ä e n n ä i n e n syy, niin, Herran nimessä, eikö moite kohdistu senaattiin eikä niihin, jotka ainoastaan antoivat lausuntonsa? Mutta kyllä minä sitä paitsi voin vastata siitä, mitä olen lausunut. Oli kaksi hakijaa, ja vaikka ed. Huoponen suvaitsi väittää, että syrjäytetty oli erittäin etevä, jos ei vielä etevämpi sitä, joka tuli valituksi, niin minä uskallan sanoa, että minun vakaumukseni on aivan päinvastainen. Siitä syystä en voinut antaa ääntäni hra Stenrothille, koska kaikki asiat tarkkaan huomioon ottaen yksinkertaisesti olin tullut siihen vakaumukseen, että hra Stenrothin ansiot pankkimiehenä eivät vastanneet niitä, jotka hra von Collan omisti. Huomasin, että ero oli siksi suuri, että se verrattain vähäinen etu, joka hra Stenrothilla oli siinä kohden, että hän osaa paremmin suomenkieltä — vaikka hra Collankin tulee suomenkielisessä puheessa erinomaisen hyvin toimeen — ei vastaa edes sitä suurta etua, joka on Suomen Pankille aivan tärkeä, että toinen, sittemmin nimitetty, osaa hyvin kolmea, neljää suurta europpalaista kieltä. Sillä olisi sekä vahinko että häpeä, jos ei Suomen Pankissa kukaan osaisi puhua, kun tulee tänne englantilainen, ranskalainen tai venäläinen. Se asia tämmöiselle laitokselle merkitsee paljon. Menemättä syvemmin asiaan voin lisäksi sanoa, että hra Stenroth oli mukana Kansallis-Osake-Pank-

kia perustamassa, kun se oli vararikkoon joutumassa. Että laitos saatiin pelastetuksi ei ollut hra Stenrothin ansio, vaan toisen miehen, joka kutsuttiin ulkoapäin sen johtokuntaan; tämän tarmo ja varma käsi saivat aikaan, että sitten on tultu hyvälle tolalle. Ei olisi ollut hauskaa eikä oikeaakaan näin ollen kutsua juuri sitä henkilöä, jonka itsenäisestä ja päättäväisestä kyvystä voi olla epätietoinen, johtamaan Suomen kansan pääpankkia. Minä en olisi tahtonut koko tästä asiasta puhua. Niihin lukemattomiin syytöksiin, joita sanomalehdistössä on minua vastaan sen johdosta esitetty, olen vastannut vaitiololla, sillä en tahtonut vetää yksityisiä mielipiteitäni esille; minä kannan pikemmin moitetta, joka kääntyy minua vastaan kuin menen moittimaan toista, vieläpä vanhaa tuttavaa, jota tiedän pitää arvossa. Mutta hra Stenroth saa syyttää ystäviään, jos minun nyt, kun minua siihen on vaadittu, on täytynyt puhua aivan suoraan. En voinut hetkeäkään epäillä, että hra von Collan, joka kauan oli ollut Suomen Pankissa ja tunsi kaikki, mikä Suomen Pankkia koskee, jopa sitäpaitsi oli kaikissa kohdin suotuisa niille kaikille, jotka olivat Suomen Pankin palveluksessa, oli se, joka oli enemmän pätevä ja sentähden, että katson hänet enemmän päteväksi, panin hänet etusijaan.

En nyt enkä koskaan, tulkoon mitä tuleekin, aio menetellä muulla lailla. Jos joku ei ole täysmittainen asiallisesti, niin suomenkielen taito ei auta asiaan. Minun silmissäni on ja pysyy asiallinen pätevyys pääasiana.

On sitte vielä puhuttu muusta. Ed. Ahmavaara on antanut hyvin räikeän kuvan asemasta pankkivaltuustossa. Minä luulen, että siinä kohden saattaisi helposti antaa selityksiä, jotka eivät olisi ed. Ahmavaaralle erittäin mieluisia. Tahdon huomauttaa, että ne selitykset, jotka hän sanoi tulleen lyhyesti annetuiksi suomenkielellä, ovat olleet asian tärkeyden mukaan. Monessa pikkuasiassa minä, joka olen tulkkina auttanut ed. Ahmavaaraa, olen tyytynyt tulkitsemaan hyvin lyhyesti, mutta mitä tärkeämpi asia on ollut, sitä täydellisempi on tulkintani ollut. Uskallan sen sanoa, koska voinen ymmärtää sen asian. Mutta jos joskus on jäänyt antamatta selityksiä, niinkuin varsinkin kun tämä kertomus, jonka kielellistä asua nyt on moitittu, oli käsiteltävänä, niin on syynä omituinen asianlaita. Kun nim. tulimme tätä kertomusta tarkastamaan, niin ed. Ahmavaara oli unohtanut kotiin suomalaisen kappaleensa, niin ettei hän enää oikein muistanut mitä muistutuksia hänellä oli tehtävänä; minun kappaleestani sitte koetettiin selvitellä. Mutta kun sitte kello tuli neljä, niin ed. Ahmavaara riensi pois, ennenkuin oli kaikkia tehtyjä muutoksia kerrottu, vaan se ei ollut minun vikani, sillä minä olin nimenomaan tarjoutunut näitä selityksiä

ja korjauksia antamaan, niinkuin muut pankkivaltuusmiehet kyllä muistanevat. Siinä minun selitykseni.

Ed. **af Ursin**: En tahdo alottaa sillä kuin muutamat muut puhujat, että ne lausuvat katsovansa ajan olevan hyvin täpärällä eivätkä sen takia pidä pitkiä puheita, mutta siitä huolimatta pitävät semmoisia. Tahdon tosiaankin puhua lyhyesti ja kajota ainoastaan pariin asiaan.

Luulen, että minua ei voida syyttää minkäänlaisesta chauvinismista kansallisissa asioissa, mutta kyllä minun täytyy yhtyä jossain määrin ed. Nevanlinnaan siinä, että nuo 26 ja 53 §:t eivät tyydytä. Minä sen takia pyydän, niinkuin hänkin (vaikka ei sillä ole sanottu, että minä täydelleen yhtyisin kaikkeen, mitä hän sanoi) sulkea nämä molemmat pykälät valiokunnan tarkkaan huomioon.

Muuten minun täytyy sittekin kummastella, että ne, jotka nyt panevat niin erinomaisen suuren merkityksen, enemmän kuin epäilemättä minä, tähän kieliasiaan, eivät ole tahtoneet kaikessa tapauksessa silloin, kun olisi ollut tilaisuus, vaikuttaa tämän kieliasian suotuisaan ratkaisuun heidän käsityksensä mukaan. Olen kuullut ed. Palménin selityksen ed. Hallbergista. — Minä voin otaksua, että on oikein, että herra Hallberg on niin erinomaisen tärkeä mies sillä paikalla, ettei siitä mitään moitetta voi antaa. Mutta hrain von Collanin ja Stenrothin jutussa voin vakuuttaa, että kyllä herätti yli koko maan monessa piirissä suurta huomiota sen omituinen ratkaisu. Ed. Palmén on antanut jonkunlaisen selityksen, joka ei ainakaan minua tyydytä. Herra Stenrothin taitoa arvostellaan ehdottomasti nyt toisellakin tavalla hyvin yleisesti, ja vaikka ottaakin huomioon, että virka on asetettava taidon mukaan, niin eivät kaikki, eivät läheskään kaikki ole sitä mieltä, että siinä olisi herra von Collanin taito niin suuresti ratkaiseva, että olisi pitänyt syrjäyttää se tärkeä näkökohta, että suomenkielen asema virallisena kielenä olisi saanut ihan toisen aseman Suomen Pankissa, jos johtokunnan puheenjohtaja olisi ollut suomenkielinen ja suomenmielinen. Niinkuin tiedetään, tämä pankkivaltuusmiesten lausunto vaikutti sitte korkeimpiinkin piireihin, joissa sama kummallinen näytelmä uudistui.

Lopuksi pyydän saada yhtyä ed. Pohjanpaloon siinä, että valiokunta myöskin ottaisi huomioon palkat ja eläkkeet ja ylimääräiset eläkkeet, sillä kyllä ne ehkä sietäisivät tarkkaa miettimistä, jotta ne eivät olisi niin suuria kuin ne yleensä ovat.

Ed. **von Alfthan** kannatti ed. Schybergsonia.

Ed. **Kairamo**: En ole pankkimies, mutta olen pyytänyt puheenvuoroa niiden huomautusten johdosta, jotka ed. Huoponen on tuonut ilmi Suomen Pankin suhteesta erityisesti pikkuviljelijöihin. Minusta on tärkeätä, että tulee ilmi, kun valiokunta käy tätä kertomusta käsittelemään, että, niinkuin luulen, niillä mielipiteillä, jotka ed. Huoponen lausui, ei ole mitään suurempaa kannatusta eduskunnan keskuudessa. Se luotto, jonka Suomen Pankki yleensä myöntää ja jonka se yleensä voi myöntää, ei ole sitä laatua, että se tyydyttäisi maanviljelijäin ja varsinkaan ei pikkuviljelijäin tarvetta. Pikkuviljelijät tarvitsevat ja ansaitsevat ylipäänsä vaan henkilökohtaista luottoa, ja mikäli minä olen voinut seurata näitä asioita, lienee jotenkin varmaa, että juuri tästä syystä Hypoteekkiyhdistys ei luultavasti voi tyydyttävästi täyttää pikkuviljelijäin tarvetta ympäri maata. Pikkuviljelijäin liikepääoman tarvetta täyttävät paraiten minun nähdäkseni osuuskassat, ja missä pitempiaikaisia lainoja voi tulla kysymykseen, siellä paikalliset pikkurahalaitokset, semmoiset kuin säästöpankit, ovat paraiten omiansa siinä suhteessa toimimaan.

Voin muuten yhtyä siihen erinomaisen valaisevaan ja asialliseen lausuntoon, jonka ed. Schybergson täällä antoi. Valitan vaan, että se tapahtui ruotsiksi, eikä suomeksi. Minä luulen, että eduskunnan suomenkieliselle osalle se olisi ollut tarpeellisempi kuin ruotsinkieliselle.

Pikkuviljelijäin asiaa ei nähdäkseni palvella sillä, että koetetaan järjestää kaikki asiat maan ja taivaan välillä suorastaan silmällä pitäen juuri heidän tarpeitaan. Suomen Pankin tulee pyrkiä itsenäisempään asemaan yksityispankkeihin nähden kuin millä se tähän asti on ollut. Sen tulee johtaa Suomen rahamarkkinoita ja se voi tällä tapaa paraiten myös hyödyttää pikkuviljelijäin etuja, mutta se ei tapahdu sillä tavalla, että se suorastaan rupee niille lainanantajaksi. Semmoinen pyrkimys olisi minun mielestäni arveluttava harha-askel.

Ed. **Turkia**: Näyttää siltä, että ed. Nevanlinnan hyökkäys kohdistui hänen omaa puoluettansa vastaan. Ed. Nevanlinna ihmetteli miksi ei Suomen Pankissa käytetä suomenkieltä. Ed. Palmén on vastannut, tai yleensä tässä on tullut selville, että sentähden, kun siellä on ruotsalaisia herroja johdossa. Mutta miksi on siellä ruotsalaisia herroja johtajina? Siksi, että suomettarelaiset ovat niitä äänestäneet, kuten ed. Palmén kertoi. Ja miksi ne ovat niitä äänestäneet? Ed. Palmén sanoi, että yksi ruotsalainen pankkiherra vastaa 3—4 suomalaista. Siis syyt ovat pätevät. Sitten ed. Nevanlinna teki huomautuksen näitten palkkojen suhteen. Ed. Palmén antoi siihenkin seli-

tyksen. Yksityispankit vievät sieltä parhaat miehet pois loistavilla tarjouksilla, ellei nosteta palkkaa. Ed. Huoponen taas teki muistutuksen, että miksei myönnetä pikkuviljelijöille lainoja. Ed. Palmén sanoi, että pikkuviljelijät ovat vieneet muitakin pankkeja ennen kumoon; vieläkö pitäisi viedä valtionkin pankki. Tämä koko keskustelu olisi jäänyt keskustelematta, jos ed. Nevanlinna olisi ed. Palménille yksityisesti, esimerkiksi tuolla eteisessä, pitänyt tuon puheen kahden kesken. Minä en luule, että lehteriyleisökään kovin nauttii siitä ja sen vähemmin vielä sanomalehdet.

Ed. **Ahmavaara**: Ed. Schybergson sanoi minun täällä panneen vastalauseen virkaveljieni toimintaa vastaan. Luulen, että tämä väite johtui ed. Schybergsonin suomenkielen taidon puutteesta. Jos hän olisi oikein käsittänyt minun lausuntoni, joka on pöytäkirjassa nähtävänä, niin hän olisi huomannut, ettei siellä ole mitään vastalausetta. Minä puhuin siitä surkeasta tilasta, missä todellakin suomenkieli on Suomen Pankissa, ja tämä ei muutu, väitettäköön miten paljon hyvänsä.

Sitten sanoi ed. Palmén minun vaatineen koron alentamista. Siinä hän nähtävästi erehtyi. Minä nimenomaan sanoin, että jätän selityksen antamisen siinä suhteessa ed. Palménille. Koron noston syyksi olisi voinut tuoda muutamia pätevämpiäkin seikkoja kuin mitä ed. Palmén esitti. Se oli tosiasiain vaatima ja olisin toivonut, että ed. Palmén olisi esittänyt ne tosiasiat. Kun minä puhuin, että talonpoikaissäädyssä tehty vaatimus, mitä pikkuviljelijöihin tulee, oli oikeutettu, niin se on aivan toinen asia. Minä en pitäisi sitä niin voittamattomana asiana, että Suomen Pankissa voitaisiin asettaa pieni määrä varoja sille kannalle, että pikkuviljelijätkin niistä saisivat. Esteenä on vaan tuo ijankaikkisen vanha tapa, että ne ovat vaan kauppaa ja teollisuutta varten, tapa, joka on vallan päällä, mutta joka ei ole asian vaatima. Olisi myöskin paljon sanomista siitä, onko Hypoteekkiyhdistys saanut enemmän vahinkoa pikkutilallisten kautta kuin suurtilallisten, mutta jääköön se asiaan kuulumattomana. Isoimmat vahingot se kuitenkin on saanut suurtilallisten kautta.

Mitä muuten tulee ed. Palménin väitteeseen, tahdon vaan lausua, että jos nyt asianlaita on niin kuin ed. Palmén sanoi etteivät suomenkieliset yleensä pysty asioihin, niin mitä sitten puhutaan suomenkielen asiasta joka paikassa, oltakoon silloin tyytyväiset, kun ei kerran mihinkään pystytä.

Mitä herra Hallbergin ansioihin tulee, niin niitä en suinkaan kiellä. Minä myönnän kernaasti, että hän nykyisessä pankkivaltuustossa on ensimäisiä. Ed. Turkia muuten tässä

kohden erehtyi: herra Hallberg on pankkivaltuusmies ja sellaisena porvarissäädyn valitsema.

Mitä siihen kertomukseen tulee, josta ed. Palmén muistutti, on hänen esityksensä osaksi väärä. Minulla oli siellä käytettävänä kertomus, ja minähän tein siihen muistutuksiakin. En ole kertomuksesta mitään valittanutkaan.

Mitä tulee sitten suomenkielelle kääntämiseen, en siinä suinkaan ed. Palménia moittinut, hän ei ole ollut ollenkaan velvollinen kääntämään, vaan on hän sen tehnyt hyvästä tahdostaan. Minä nostin kysymyksen siitä, että otettaisiin tulkki, mutta siihen ei tahdottu suostua, ja ed. Palmén otti hyväntahtoisesti käännöksen suorittaakseen. Mutta kyllä minun täytyy sanoa, että pikkuasiat olisivat jääneet kokonansa tietämättä, ellen vähän olisi ymmärtänyt ruotsia, sillä käännetyksi ei suinkaan ole tullut kaikki.

Lisäksi pyydän huomauttaa, että kyllä on sietämätöntä, että Suomen Pankissa eivät kieliolot ole edes siihen määrin kehittyneet kuin valtion virastoissa. Suomen Pankista lähetetään ruotsalaisia kirjeitä suomalaisiin seutuihin. Semmoinen ei enää voi käydä laatuun. Jos kerran Suomen Pankki luetaan valtiolaitokseksi, niin on tässä kohden kieliasetuksen rikkomista tapahtunut, siitä ei päästä mihinkään.

Ed. **Nevanlinna:** Olin luullut, että voisin paikaltani sanoa vaan pari sanaa, mutta on mahdollista, ettei lausuttavani kuitenkaan sen puhevuoron jälkeen, joka täällä lähinnä edellistä käytettiin, mahtuisi 2 minuutin rajoihin.

Olin vaan arvellut omalta osaltani vaikuttaa siihen, että asia menisi asialliselle tolalle, että yhtenä niitä, jotka koskettelivat suomenkielen asiaa Suomen Pankissa, en voi hyväksyä ed. Schybergsonin käsitystä, että olisi näiden kieliolojen korjaamista varten odotettava mahdollisesti tulevaa yleistä kielilainsäädäntöä, joka voi lykkäytyä vuosikausia. Suomen Pankissa on tämä asia päinvastoin siitä riippumatta järjestettävä kiireimmän kautta.

Kun joku, niinkuin näyttää, luuli minun lausuntoni kärjistyneen erästä pankkivaltuusmiestä vastaan, joka kuuluu samaan ryhmään kuin minäkin, niin pyydän saada ilmoittaa, ettei hän ole mahtanut kuulla minun sanojani. Niin ei missään tapauksessa ole tapahtunut. En voi hyväksyä sitä katsantokantaa, että Suomen Pankin kieliolojen järjestäminen riippuisi siitä, onko siellä »suomenmielinen» vai »ruotsinmielinen» päällikkö. Suomen kansan eduskunnan asia on määrätä tämä seikka ja virkamiesten kauniisti totella.

Voin muuten käsittää, että lausuntoni tässä asiassa nähtävästi harmitti herroja sosialisteja. Mutta se on minulle vaan sangen mairittelevaa. Mutta että he, niinkuin näkyy, luulevat pääsevänsä asiasta sellaisella helppohintaisella keinolla kuin sillä, jota siltä taholta viimeiseksi puhevuoroa käyttänyt henkilö koetti, se sentään vähän ihmetyttää. Sillä olen kuullut ennen koko joukon parempaa taitoa siinä suhteessa niiltä penkeiltä osotettavan.

Ed. **Erkko**: Minä puolestani yhdyn ed. Nevanlinnan ehdotukseen, että uuteen Suomen Pankin johtosääntöön otettaisiin määräys siitä, että suomenkieli on Suomen Pankin virallinen kieli ja että siis suomenkieli on oleva pankin sekä kirjanpitoettä kirjevaihtokielenä.

Täällä kyllä ed. Schybergson arveli, että asia voitaisiin järjestää samassa yhteydessä kuin suomen- ja ruotsinkielten asema muissa virastoissa järjestetään. Nyt on kuitenkin huomattava, että vaikkakin tähän saakka on ollut olemassa säännöksiä ruotsin- ja suomenkielten asemasta virastoissa, niin niiden ei ole katsottu koskevan Suomen Pankkia, tai jos niiden on katsottu sitä koskevan, on niitä ilmeisesti rikottu. Nykyisen kieliasetuksen mukaan olisi Suomen Pankin johtokunnan pitänyt käyttää kirjevaihdossa maaseutukonttorien kanssa suomenkieltä. Sitä se ei ole tehnyt. Se on käyttänyt yksinomaan ruotsia, siis rikkonut nykyistä kieliasetusta. Tätä on selitetty sillä tavalla, että Suomen Pankkia ei voisi pitää samassa asemassa olevana kuin keskusvirastoja, vaan että se on liike, joka käyttää sitä kieltä, mikä on käytännöllisin. Mutta tältäkin kannalta katsottuna olisi minun käsittääkseni käytännöllisintäkin, että kirjevaihdossa suomalaisilla seuduilla oleville pankin konttoreille käytettäisiin suomenkieltä.

Kun minä siis en voi toivoa, että asiassa muuten tulisi parannusta kuin että ohjesääntöön nimenomainen määräys virallisesta kielestä otetaan, niin kannatan ed. Nevanlinnan ehdotusta.

Ed. **Renvall**: Minun mielestäni on tämä keskustelu ollut poikkeuksena monesta edellisestä keskustelusta ja ollut hyvinkin tarpeellinen varsinkin muutamien edustajien lausuntojen johdosta. Lähinnä tahtoisin siinä kohden viitata ed. Schybergsonin, Palménin ja Kairamon lausuntoihin. Täällä on näet kerrankin puhuttu asiallisesti, on puhuttu maailmasta sellaisena kuin se on, on puhuttu taloudellisesta asiasta taloudelliselta kannalta, ja joskin tämä asia ei voi huvittaa lehtereitä eikä jo-

tain ryhmää, niin luulen, että me saamme useastikin vielä tilaisuuden tällaiselle kannalle palata ja että on pakko siihen palata.

On moitittu Suomen Pankkia, sen hoitoa. Se on valtiopankki. Joku päivä aikaisemmin kuulimme eräässä anomusehdotuksessa moitittavan rautatielaitostamme. Se on myös valtiolaitos. Ja eilen, jos olisin ollut tilaisuudessa olemaan täällä koko ajan saapuvilla, olisin voinut tuoda muutamia vähemmän imartelevia numeroita esille myös valtion metsänhoidosta. Nämä moitteet on niiden pantava mieleen, jotka luulevat, että kaikki apu ja kaikki hyvä tulee valtion kautta, valtionavustuksen kautta ja valtion virkamiesten johdolla.

Ed. Kairamo on täällä minun ymmärtääkseni selvästi lausunut, mitä tietä pikkuviljelijäin luottotarpeet ovat tyydytettävät. Siinä minun luullakseni on valtion tehtävä hyvinkin rajoitettu, ainoastaan johtava ja ohjaava, mutta itse tämän luoton järjestäminen on riippuva pienviljelijäin omasta taloudellisesta ajattelukyvystä.

Ed. Schybergson on osoittanut, että korkokanta ei ole mikään sellainen asia, jota voidaan parantaa sillä, että pannaan pykälään eduskunnan päätös. Niinkuin korkokantakin on, on koko taloudellinen elämä suurissa piirteissä kansainvälistä, ja se ei muutu paljonkaan siitä, millaisia päätöksiä täällä tehdään. Taloudellinen elämä, varsinkin kauppa ja koko suurteollisuus, ovat kansainvälisiä. Ne ovat riippuvaisia kansojen välisistä suhteista. Maailman markkinoilla myytävien tuotteiden hinnat eivät riipu niiden valmistajista, vaan niiden kuluttajista. Siinä on arvon lähde. Saan ehkä joskus myöhemmin tätä asiaa selvitellä. Mutta olen iloinen siitä, että täällä on kerrankin älytty, että tämän eduskunnan valta ei mene niin pitkälle kuin menee kyky kirjoittaa pykäliä, tehdä päätöksiä ja laatia ponsilauseita, vaan että taloudellista elämää on arvosteltava taloudellisen kehityksen mukaan, että se kulkee kulkuaan omaa tietään.

Täällä on kosketeltu kielikysymystäkin ja osotettu, missä suhteessa kielikysymys on liikemaailmaan. Jos me tahdomme taloudellista elämää parantaa, niin emme saa olla sokeita kielikysymyksessä, emme saa antaa kielikysymyksen sokaista itseämme. Meidän täytyy johtaa taloudellisia yrityksiä taloudellisina yrityksinä ja pitää niitä kansallisina ainoastaan siinä merkityksessä, että niitä hoidettaessa pidetään silmällä meidän kansamme suurinta mahdollista hyötyä, että ne hoidetaan sopusoinnussa kansamme taloudellisten pyrkimysten kanssa. Mutta minä toivoisin, että liikemaailmassa vastaisuudessa kokonaisuudessaan syrjäytettäisiin sekä kielipoliittiset että muut poliittiset näkökohdat. Varsinkin tahtoisin lausua toivomuksenani, että Suomen Pankkia hoidettaisiin vastedeskin liikeyrityksenä ja että

valvottaisiin sitä, että taloudelliset näkökohdat tulevat siinäkin merkitseviksi eivätkä mitkään kielipoliittiset eivätkä muutkaan puoluepoliittiset näkökohdat.

Ed. **Huoponen:** Täällä esitetyt lausunnot Suomen Pankin toiminnan hyväksi ovat antaneet minulle erityisen aiheen vielä kerran käyttää sanavuoroa.

Pyydän merkille pantavaksi, että täällä eräs suomalaisen puolueen johtomiehistä on antanut semmoisen todistuksen pankkivaltuuston puheenjohtajasta, että hän on siksi kyvykäs mies, että hän vastaa ainakin kolmea suomalaista. Tämä on erittäin ilahuttavaa kuulla siltä taholta, josta usein on tehty, sanomalehtikirjoituksista päättäen, mitä suurimpia hyökkäyksiä tässä suhteessa. Ne lausunnot, joilla pankin menettelyä täällä on puolustettu, ovat minun mielestäni erittäin virkavaltaisuuden osoituksena. Täällä on huomautettu, että numerot ovat aivan samat, jos ne kirjoitetaan ruotsiksi tai suomeksi. Tämmöisen väitteen minä olen kuullut ennenkin, hyvät herrat. Siitä on noin parikymmentä vuotta tai toistakymmentä, kun oli samanlainen asia kysymyksessä Viipurin läänissä, umpisuomalaisessa läänissä, jossa maanviljelysseuran virkakielenä oli ruotsi ja nämä onnettomat numerot kirjoitettiin ruotsinkielellä. Tilintekijä sanoi, että se on talonpojille yhdentekevä ja saman se vaikuttaa, onko ne kirjoitettu ruotsiksi vaiko suomeksi. Mutta me emme yhtyneet siihen mielipiteeseen. Meidän järkähtämätön vaatimuksemme oli, että ne oli kirjoitettava suomeksi, sillä kansan kansallinen henki kehoittaa, että ne ovat kirjoitettavat suomeksi. Ja se henki se juuri kehoittaa, että nämä Suomen Pankin numerot ovat kerran kirjoitettavat suomeksi.

Kun minä täällä sekä muualla olen joskus yrittänyt lausua muutaman sanan pikkuviljelijäin luoton hyväksi, silloin se herättää ankaran vastustusten myrskyn, silloin kaikki epäluotettavaisuuden peikot maalataan kaikkien kauhistukseksi. Minä nyt en ole tarkoittanut talonpoikaissäädyn päätöstä 1904 vuoden valtiopäivillä siten, että Suomen Pankki antaisi yksinomaan maatalouskiinnityksiä pikkuviljelijöille, vaan luoton myöntämistä yleensä. En tiedä, mitenkä pääkonttorissa menetellään, mutta maaseutukaupungeissa lienee tapa yleinen, että Suomen Pankki antaa luottoa pikkukauppiaille, mutta kun tulee maanviljelijä — ei nyt semmoinen, jonka talo myydään kruunun maksuista, vaan semmoinen maanviljelijä — jolla on kyllin luottoa ja jolla on henkilökohtaisesti mitä parhain vakuus tarjottavana pankille, niin hänen raha-anomuksensa hylätään. Minä en voi nähdä mitään järjellistä johdonmukaisuutta tässä periaatteessa. Pikkukauppiaille kaupungeissa antaa pankki luottoa, mutta se

kieltää sen täysin vakavaraiselta maanviljelijältä. Onko siinä, hyvät herrat, mitään johdonmukaisuutta?

Täällä on puhuttu, ja minä olen suurimmalla ilolla kuullut, että Hypoteekkiyhdistys on se, joka valvoo pikkuviljelijäin luottotarpeita. Minä kernaasti tunnustan, etten ole ijältäni varsin vanha, mutta sen verran minä kuitenkin jo tiedän tämän Suomen kansan kehityshistoriaa, että on minullakin selvillä se, että Hypoteekkiyhdistys oli kerran konkurssin partaalla ja tiedän senkin, mikä sen siitä pelasti. Olivatkohan juuri nämä pikkuviljelijät aiheuttaneet yhdistykselle tämän tilan? Jos se periaate olisi oikea, niin silloin tietysti koko Hypoteekkiyhdistyksen lainausperiaate menee päin männikköä, se tuottaa suurimman vaurion Suomen valtiotaloudelle, sillä lainausarvohan Hypoteekkiyhdistyksessä talonpoikaissäädyn ja pikkuviljelijäin ankarasta vaatimuksesta alenee alenemistaan. Mutta kyllä minä luulen, että Hypoteekkiyhdistyksen herra johtaja ja sen hallinnon jäsenet ovat tietoiset siitä, minkä sitkeän vastustuksen kautta lainaus Hypoteekkiyhdistyksessä on kerta kerralta saatu alenemaan. Olen nyt juuri saanut tietää, että hallinto on hyväksynyt sen mielipiteen, että Hypoteekkiyhdistys antaisi 4,000 markan suuruisille taloille luottoa. Ei ole helposti tätäkään saatu — vahvistetaanko se, on toinen asia. Minä puolestani olen vakuutettu siitä, että se menee vieläkin alemmaksi. Minä kyllä olen aivan samalla kannalla kuin ed. Kairamo, että osuustoiminnan kautta, avustamalla osuustoimintayrityksiä, keskuslainarahastoja ja erityisiä luottolaitoksia pikkuviljelystä varten avustetaan parhaiten pikkuviljelijäin luottotarpeita. Mutta minä olen periaatteellisesti samalla kannalla, että jos kerran periaatteet selvitetään, niin älköön silloin Suomen Pankki ollenkaan lainatko pikkuliikkeen harjoittajille, jos se kerran kieltää luoton pikku maanviljelijöiltä.

Täällä on sanottu että Maanviljelyspankki sen johdosta, että se antoi luottoa pikkuviljelijöille, teki vararikon. Ei, hyvät herrat, se niin ollut. Tämä pankki antoi luottoa huijausyrityksille eikä pikkuviljelijöille. Maanviljelyspankin nimi oli vain kyltti, jolla pikkuviljelijöitä narrattiin panemaan rahaa siihen pankkiin, mutta kun pikkuviljelijät tulivat pyytämään rahaa, ei sieltä tullut penniäkään. Se oli väärä kyltti, melkein samanlainen kuin eräällä puolueella on, joka tahtoo suomalaisen puolueen nimellä kulkea ja toimia tässä maassa, mutta jonka johtomiehet usein toimissaan osoittavat, että he eivät tämän puolueen periaatteiden mukaan toimi, vaan käyttävät ruotsinkieltä. Se on kyltti, joka ei mitään merkitse, eikä mitään velvoita.

On huomautettu, että meidän puolelta pitäisi kohdistaa moitelausunto hallitusta vastaan sen johdosta, että hallitus on

määrännyt Suomen Pankin johtajaksi semmoisen miehen, kuin se on määrännyt. Minä puolestani pyydän ilmoittaa, että minä en koskaan ole ollut ja toivon etten koskaan tule siihen tilaan, että ottaisin moittiakseni tahi kiittääkseni jonkun hallituksen toimia urakalla. Minä olen aina sillä kannalla, että, olkoon hallituksessa kuka hyvänsä, jos hallitus tekee hyvin, sitä kiitetään, jos hallitus tekee huonosti, sitä moititaan.

Ed. **Palmén**: Se, mitä ed. Turkia täällä on sanonut, ei aiheuta mitään vastausta. Hänen puheessaan on kolme tai neljä lausetta ja yhtä monta erehdystä. Tällä kertaa oli puhe kaikeksi onneksi lyhyt, ja erehdysten luku siis myöskin vähäinen. (Naurua.)

Ed. Huoponen ansaitsee oikeastaan saman arvosanan, sillä en minä hänenkään lausunnossaan löytänyt asiallista yhtään mitään, niin paljo kuin tässä saatiinkin ääntä kuulla, niin että luulen jo pilarienkin tärisseen. (**Huoponen**: Oho!) Hän kertoi meille kaikenlaista, ja sanoi, että tässä on järjettömyyttä. Mutta kukaties löytyy tässä maailmassa paljokin semmoista, mikä käy yli ed. Huoposen järjen.

Mitä Maanviljelyspankkiin tulee, niin se, minkä sanoin, ei lainkaan sisältänyt sitä, että olisin uskonut pankin menneen kumoon pienviljelijäin tähden. Mutta minä huomautin eräästä toisesta seikasta, nim. juuri siitä, kuinka vaarallisia ovat tuommoiset kauniit syötit, joita ei voi täyttää.

On mahdollista, että minä sekoitin toisiinsa sen, mitä ed. Ahmavaara ja Huoponen sanoivat korkokannasta. Jos minä tein tämän erehdyksen, niin on se tunnustettava. Ed. Ahmavaara oli pankkivaltuustossa puhunut tuon koron johdosta, mikä saattoi minut käsittämään asian toisin kuin hän kai tarkoitti. Sitä vastaan minun täytyy sanoa, että ed. Ahmavaaran kuvaus pankkivaltuusmiesten kokouksesta on ja pysyy vääränä, sillä juuri kun minun piti kertoa, mitä korjauksia oli tehty, sitten kuin puheenjohtaja oli ruotsiksi esittänyt monia korjausehdotuksia, lähti hän pois. Ja sama on tapahtunut pari kertaa ennenkin juuri kuin minun on pitänyt ruveta asiaa selvittämään.

Muutoin tahdon ilmoittaa, että tämän vuoden alusta on joukko konttooreja — en muista kuinka monta — ruvennut kirjoittamaan ainoastaan suomenkielellä, ja, jollen erehdy, on niille kirjoitettu ainoastaan suomea. Kysyin kerran asiaa ja muistelen saaneeni sen vastauksen. Myönnän tietysti, että pankin virkamiehet kaikki ovat velvolliset noudattamaan kieliasetusta. Sen minä pidän aivan selvänä enkä koskaan ole sitä kieltänyt. Minä en siis näe, että siitä suuresta äänestä, jota

täällä on pidetty, on paljoakaan jäänyt. — Mitä erikseen tulee maanviljelysluoton oikeaan laatuun ja siihen tapaan, miten sitä voi paraiten käyttää, niin on täällä jo annettu, annetaan ehkä vielä tietoja, jotka ovat siksi päteviä ja tarkkoja, että voinen jättää sen asian sikseen.

Kun eräältä taholta ruvetaan tekemään sukkeluuksia siitä, että muka yksi ruotsalainen vastaa kolmea suomalaista, niin menköön se herrojen omaan laskuun. Minä konstateeraan, että se ruotsinkielinen henkilö, josta olen puhunut, vastaa hyvinkin meitä kolmea toisella puolella olevaa, joista kaksi on suomalaista ja yksi ruotsinmielinen. Mutta tämä johtuu siitä, että hän tässä toimessa liikkuu omalla alallaan; hän on näet asioitsija. Minä en ole asioitsija, minä olen vaan professori, vaikka olen sattunut joutumaan pankkivaltuusmiekeksi. (Naurua.)

Ed. **Schybergson**: Ed. Ahmavaara väitti, että minä muka en olisi häntä ymmärtänyt. On kyllä totta, että minun suomenkielentaitoni on sen verran puutteellinen, etten olisi voinut pitää ensimäistä lausuntoani suomeksi, mutta kyllä minä sentään ymmärrän yksinkertaista suomenkieltä, vaikkapa ed. Ahmavaaraakin. Minua ei kummastuta, ettei ed. Ahmavaara ymmärrä ruotsia, mutta se minua kummastuttaa, ettei hän ymmärtänyt tulkin tulkitsemista. Tulkki näet nimenomaan käänsi minun lausuntoni sillä tavalla, että minä olisin odottanut vastalausetta pankkivaltuusmiesten kertomukseen, koska ed. Ahmavaara oli niin monessa suhteessa eri mieltä siihen nähden ja niin tyytymätön pankkivaltuusmiesten toimeen. (**Ahmavaara**: Ei ollut!)

Mitä kieliasiaan tulee, niin minä puolestani olen arvellut, että kielikysymys pikemmiten järjestetään valtiopäiväin vahvistamalla lailla. Ja jos niin tapahtuu, niin on luonnollista, että tämä laki sovellutetaan myös Suomen Pankkiin.

Mitä lopuksi tulee ed. Huoposen lausuntoon, niin en minä uskalla ainakaan pankkiasioissa hänen kanssaan kiistellä. (Kestävää naurua.)

Ed. **Gebhard, Hannes**: Ed. Schybergson sanoi, ettei hän uskalla lähteä ed. Huoposen kanssa kiistelemään pankkiasioista. Minä olen paljo vähemmän pankkimies kuin ed. Schybergson, mutta ehdin kaikeksi onnettomuudeksi pyytämään puheenvuoroa juuri lähteäkseni kiistelemään ed. Huoposen kanssa. Minun täytyy siis koettaa.

Edustaja Huoponen moitti Suomen Pankin haarakonttoreita siitä epäjohdonmukaisuudesta, että ne menevät myöntämään luottoa sen kaupuegin kauppiaille, jossa haarakonttori

on, mutta eivät pikkuviljelijöille, jotka asuvat maakunnassa, jonkun matkan päässä haarakonttorista. Se riippuu yksinkertaisesti siitä että kun luottoa myönnetään, täytyy tuntea henkilö, minkälainen tämä on luonteeltaan, minkälainen elämäntavoiltaan, ja minkälainen hän on taloutensa hoidossa. Pankin konttori voi tuntea henkilön luonteen, elämäntavat ja taloudenhoidon siinä kaupungissa, jossa pankin konttori on. Sitä paitsi pankin haarakonttorin johtaja, jos hän hoitaa konttorin hyvin, vaatii kauppiaalta hänen kirjansa. Kauppiaan täytyy avomielisesti tuoda esille koko taloutensa hoito, silloin kun pankin johtaja sitä vaatii. Tämmöistä henkilöiden luonteen ja luottokuntoisuuden tutkimista pankin konttori ei voi harjoittaa pikkuviljelijöihin nähden, jotka asuvat monen penikulman ehkä kymmenienkin päässä pankkikonttorista. Tämä yksinkertainen asianhaara on tehnyt sen, että melkein kaikissa sivistysmaissa on pikkuviljelijäin luotto järjestetty sillä tapaa kuin sitä viime aikoina on ruvettu järjestämään meillläkin, siten nimittäin, että pikkuviljelijät kaukana saloissa ja kylissä perustavat itselleen pieniä kyläpankkeja, osuuskassoja. Tämän pienen kyläpankin johtokunta tuntee kunkin luotonhakijan kylässään sekä luonteenominaisuuksien, elämäntapojen, että myös taloudenhoidon puolesta; jokaisen pikkuviljelijän taloudenhoito on naapuriensa nähtävänä, niin pellot, navetta, tunkiot, työkalut kuin kaikki muutkin. Tähän tulee vielä lisäksi, että kyläpankin hoitajat voivat valvoa, pitää silmällä, millä tapaa lainanottaja käyttää lainaansa. Sen vuoksi nämä pienet kyläpankit eli osuuskassat, jos niitä hoidetaan kunnollisesti, voivat mennä pitemmälle kuin kaupunkien pankit edes kaupunkilaisiin nähden: ne voivat myöntää lyhytaikaista luottoa ilman takuuta, ilman että ne koskaan savat mitään tappiota.

Tämä on asianhaara, jota edustaja Huoponen ei näy tuntevan, vaikka hän näistä asioista käyttää puheenvuoroja toisen toisensa perästä.

Ed. **Tainio:** Herra Renvall ei osaa käyttää täällä yhtään ainoata puheenvuoroa mestaroimatta meitä sosialisteja. Ja minä otan tästä lähtien urakakseni, joka kerta kun olen salissa, sen jälkeen maksaa samalla mitalla. Luulen, että minä kestän sen leikin yhtä hyvin kuin herra Renvallkin. Ja tahdon nyt hänelle sanoa, että tämä keskustelu on ollut tavattoman huvittava myöskin meille sosialisteille. Tässä ei ole käytetty kuin yksi ikävä puhevuoro, ja sen käytti herra Renvall.

Herra Nevanlinna myös luuli tämän keskustelun olleen meille kiusallista ja odotti, että tästä joillakuillla sukkelilla tempuilla pelastuttaisiin. Hänen mielikseen minä itse puolestani teen sellaisen sukkelan tempun ja yhdyn herra Erkon ehdotukseen, joka oli selvempi ja jyrkempi kuin herra Nevanlinnan, nim. että Suomen Pankin johtosääntöön pannaan selvä määräys suomenkielen käytöstä. Silloin ei herra Nevanlinnalla ole toista kertaa enää tätäkään kieliratsua ratsastettavana.

Päätös:

Pankkivaltuusmiesten kertomus sekä asiassa syntynyt keskustelupöytäkirja lähetettiin **pankkivaliokuntaan.**

Pöydällä ollut **Kertomus Postisäästöpankin tilasta** vuosina 1904—1905 lähetettiin keskustelutta **valtiovarainvaliokuntaan.**

Pankkivaliokunnan mietintöjä.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi torstain istuntoon pankkivaliokunnan **mietintö n:o 1** arm. esityksen n:o 7 johdosta, koskeva Suomen Pankille 19 p:nä helmikuuta 1895 annetun ohjesäännön 2 §:n 6 kohdan, semmoisena kuin se kuuluu arm. asetuksessa 10 p:ltä heinäkuuta 1901, muuttamista toisin kuuluvaksi ja

pankkivaliokunnan **mietintö n:o 2** pankkivaltuusmiesten kirjelmän johdosta, jossa ehdotetaan myöskin **1,000 markan setelien käytäntöön ottamista.**

Interpellatsiooni poliisivoiman lisäämisestä maassa.

Esitettiin ja **pantiin** puhemiesneuvoston ehdotuksesta **pöydälle** huomispäivän istuntoon seuraava interpellatsiooni:

Se suuri poliisivoimain lisääminen, joka on antanut erikoisen leimansa maamme viimeaikaiselle hallintovallalle, ei ole voinut olla herättämättä mitä vakavinta huomiota laajoissa kansankerroksissa ja koko siinä köyhälistön ja vähä-

väkisten luokassa, joka muodostaa Suomen kansan valtaavan enemmistön. Sen ohella on se tapa ja henki, joka poliisin toiminnassa yleensä sanottuna aikana on ilmennyt, ollut omansa synnyttämään jyrkkää vastenmielisyyttä koko kyseenalaista n. k. järjestysvaltaa kohtaan.

N. k. varsinaisina bobrikoffilaisen hallitusjärjestelmän vuosina poliisivoimaa lisäämistään lisättiin, joka menettely tietenkin johtui siitä, että silloiset vallanpitäjät halusivat tuon suuren poliisivoiman kautta väkivallalla pakoittaa kansaamme luopumaan sorron vastustamisesta ja saada sitä siten alistumaan vieraan järjestelmän alaiseksi. Niin pitkin askelin edettiin poliisivoiman lisäämisessä, että kun esim. v. 1903 menot kaupunkien poliisilaitoksista olivat 817,000 mk., tekivät ne jo seuraavana eli 1904 kokonaista 1,264,000 mk. Kun palautamme mieliin, että tuollaista kansan varojen tuhlausta ja pakkojärjestelmän kehittämistä silloin tässä maassa vastustivat ei ainoastaan valtiollisesti valveutunut työväenluokka, vaan myöskin silloinen, varakkaiden yhteiskuntaluokkien muodostama eduskunta, voinemme täydellä oikeutuksella sanoa, että kyseenalaista menettelyä poliisivoiman lisäämisen suhteen vastusti koko Suomen kansa, lukuunottamatta silloisia hallitusherroja ja heidän läheisimpiä kannattajiaan. Olisi näin ollen luullut, että kun sitten kuuluisaksi tulleen marraskuun suurlakon jälkeen melkoisen suuri muutos maamme oloissa tapahtui, uusi senaatti olisi mitä pikimmin ryhtynyt vähentämään tuota kenraalikuvernööri Bobrikoffin ja silloisen senaatin vastoin Suomen kansan tahtoa järjestämää suurta poliisivoimaa. Että näin ei kuitenkaan tapahtunut, se on kaikille tunnettu tosiasia.

Mutta nykyinen senaatti ei ainoastaan lyönyt laimin lopun tekemistä kansanvarojen tuhlaamisesta kyseenalaisessa suhteessa sekä järjestyksen ylläpidon muodostamista todellisia olosuhteita ja kansan oikeustajunnan vaatimuksia vastaavalle kannalle; se ryhtyi muodostamaan maatamme oikeaksi poliisivaltioksi tuon sanan täydellisimmässä merkityksessä. Se hankki syyskuulla v. 1906 Pietarista luvan saada käyttää yleisiä varoja poliisivoiman lisäämiseksi Helsingin kaupungissa arviolta 600,000 mk. sanottuna vuonna sekä 1,300,000 v. 1907 ja samoin poliisivoiman lisäämiseksi muissa kaupungeissa v. 1906 noin 300,000 mk. sekä v. 1907 noin 600,000 mk. Senaatti myös antoi maan kuvernööreille Elok. 1 p. v. 1906 kehoituksen poliisivoimain lisäämiseen kaupungeissa ja sittemmin on se auliisti jaellut rahoja sanotun luontoisiin tarkoituksiin joko kuvernöörien esityksistä tai suoranaisia määräyksiä antaen, niin että kaikissa osissa maata olevat kau-

pungit ovat tässä suhteessa tulleet muistetuiksi. Eikä yksistään kaupunkeihin, vaan monessa tapauksessa maaseudullekin on asetettu lisättyä poliisivoimaa, tämäkin senaatin välillisestä alotteesta. Tuon menettelyn kautta on käynyt mahdolliseksi se hämmästyttävä todellisuus, että kaupunkien poliisivoima on, valtion tilinpäätöksen mukaan, viime vuotena tullut valtiolle maksamaan ei vähempää kuin 2,629,688: 05, josta yksinomaan Uudenmaan läänin osalle lankeaa 1,424,672: 91. Maaseudun järjestysvalta — nimismiehet ja muut kruununpalvelijat — tulivat samana vuonna saamaan osakseen vuositilin mukaan 1,373,428: 2. Ja mikä omituisempaa, nousevat menot kaupunkien poliisilaitoksista tänä vuotena vieläkin suuremmiksi, tehden ne valtion tulo- ja menoarvion mukaan 3,734,558 mk. Tämän lisäksi on osotettu poliisikoulun ylläpitämiseksi Helsingissä 72,000 mk. sekä menoja Suomeen sijoitetusta venäläisestä sotaväestä 99,251: 72, joka menoerä myös sopinee tässä yhteydessä mainita.

Onko edellä viitattu menettely senaatin puolelta ollut sellainen, että Suomen kansan enemmistö saattaa sitä olla ankarasti arvostelematta, sen me, lievästi sanoen, uskallamme asettaa kysymyksen alaiseksi.

Tuo huimaava kehitys poliisivaltiota kohti ei kuitenkaan ole käsittääksemme turmiollisilta seurauksiltaan rajoittunut yksinomaan siihen taloudelliseen vahinkoon, mitä edelläolevat numerot osoittavat. Se on sangen monissa erikoistapauksissa ja yleensäkin vaikuttanut ärsyttävästi, levotonta mielialaa ja järjestyksen häiriötä synnyttävästi. Tämän väitteen todisteeksi voimme viitata poliisin väärinkäytöksiin n. k. Laukon torpparihäätöjen yhteydessä, samoin Oulun kaupungissa niinä aikoina tätä vuotta, jolloin sikäläiessä poliisilaitoksessa tapahtui erinäisiä lakkoselkkauksia ja jolloin sinne tuotiin poliisivoimaa maan pääkaupungista, ja edelleen siihen, että senaatin toimesta tai sen suostumuksella viime syksynä lähetettiin poliisivoimaa Helsingistä ja Turusta Kemijoen lakkoalueille Oulun läänissä sekä siihen tapaan, jolla Helsingin poliisi yleensä on yleisöä kohtaan käyttäytynyt ja josta valaisevana todisteena on m. m. se loukkaus, jonka alaiseksi neljä kansaneduskunnan jäsentä joutui nykyisten valtiopäivien aikana Helsingin poliisin puolelta. Lisäksi on voitu tuoda esille mielestämme oikeutettuja valituksia poliisin väärinkäytöksistä yleisöä kohtaan Turussa, y. m. m. paikoissa. Kun kaikkea tätä on saanut vapaasti jatkua, ei ole ihme, että etenkin maan väestön taloudellisesti kovaosaisin kerros, s. o. työväen luokka, on tottunut katselemaan nykyistä, samoin kuin se katseli bobrikoffilaisajankin poliisivaltaa, sen raa'an hen-

gen vuoksi, joka nykyisenkin poliisivallan johdosta yleisimpänä piirteenä on ollut huomattavissa, ei suinkaan tuossa laajuudessa tarpeelliseksi vielä vähemmin hyödylliseksi, vaan pikemminkin oikeutettujen vapautuspyrkimystensä vihollisekSi. Ja meistäkin puolestamme kyseessä olevan asiainmenon ja poliisin mielivaltaisten menettelytapojen jatkuessa on yhä enemmän ja enemmän alkanut näyttää siltä kuin koko tuo suuri poliisivoimain lisääminen olisi sekä lähtökohtaansa että tarkoitusperäänsä nähden ennen kaikkea tähdätty juuri sitä kasvavaa kansanliikettä vastaan, joka tarkoittaa työväenluokan ja samalla koko kansan kohottamista henkiseen ja aineelliseen hyvinvointiin ja valtiolliseen vapauteen ja täysi-ikäisyyteen, sen vapauttamista yhteiskunnassamme nykyään vallitsevan kapitalistisen riistämisen ja kaikenlaisen oikeudettomuden ja sorronalaisuuden ikeestä. Kun kuitenkaan tuo tarkoitus mielestämme ei ole ollenkaan sopusoinnussa sen kanssa, mitä me pidämme hallituksen tehtävänä ja velvollisuutena, emmekä taas toiselta puolen saata käsittää mitä oikeutettua aihetta senaatilla olisi ollut kyseenalaiseen toimenpiteeseensä, pyydämme kohteliaimmin saada kaiken edellä sanotun perusteella asianomaisen senaatin jäsenen vastattavaksi asettaa kysymyksen:

mitkä syyt ovat aiheuttaneet maamme poliisivoimain, kansanvaltaisuuden vaatimusten kanssa ristiriidassa olevaa suurta lisäämistä ja miksi senaatti ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin poliisin väärinkäytösten ehkäisemiseksi sekä katsooko senaatti tämän menettelytapansa ja edellä sanotun toimenpiteen kautta onnistuneensa täyttämään velvollisuutensa puolueettomana koko yhteiskunnan etua ja todellista edistystä valvovana valtana?

Helsingissä, 18 p. kesäkuuta 1907.

Kalle Hämäläinen.

S. Nuorteva. Nestori Walavaara.

Anomusehdotuksia.

Kalastuslainsäädäntöä ja kalastuselinkeinon elvyttämistä koskevia.

N:o72: Kalatussäännön eräitten pykälien muuttamisesta (Liitteet IV, 10, siv. 88)

luki julki ed. **Hoikka, I.**

N:o 195: Arm. es. saamisesta, joka koskisi oikeutta käyttää Oulun läänissä sijaitseviin kruununmaihin kuuluvia kalavesiä. (Liitteet IV, 12, siv. 97)

luki julki ed. **Hoikka, I.**

Keskustelu:

Ed. **Hoikka, I.**: Viimeksi lukemani anomusehdotus on syntynyt ja matkaan lähtenyt kansan katkerasta, epätoivoisesta mielialasta nähdessä, niinkuin anomusehdotuksessa olen maininnut, sadat, jopa tuhannetkin kalavedet sijaitsevina kruununmetsien sisällä. Voimassa olevan kalastussäännön kautta on kansa suletty tykkänänsä pois näissä kalastamasta. Mitä kalastamista niissä tapahtuu, se tapahtuu, uskaltaisinko sanoa, varkaudella, siis törkeällä lain rikkomisella. Ainoat, mitkä näissä monilukuisissa kruunun maitten sisällä sijaitsevissa vesissä kalastavat, ne ovat meidän hyvin arvoisat metsäherramme ja metsävartijat ja joku, jolle metsänhoitajalta tapahtuu se armo, että hän jotakin maksua vastaan luovuttaa kalastusoikeuden yksityiselle. Mutta se tapahtuu peräti harvoin. Meidän kansamme on uskonnollinen kansa, se tietää, että Luoja maailmaa luodessaan lausui ensimäisile ihmisille: vallitkaa linnut ilmassa ja kalat meressä. Tätä raamatullista lausetta ei kukaan ole tuntematta. Jo tämän lauseen perustuksella kansa pitää peräti syvänä loukkauksena, että tämän kaltaisen lain säätämisellä kuin nykyinen kalastussääntö on, on otettu kansalta niin kallis, niin hyvä ruoka kuin kala on. Ja minkätähden? Ainakin kansa on saanut sen käsityksen, että se on tapahtunut sentähden, että tämän lain säätämisellä se on hankittu virkamiesten, herrojen yksinomaiseksi ruuaksi. Ei ole sen vuoksi ihme, jos kansassa tätä nähdessään herää viha ja ylenkatse asianomaisia virkamiehiä ja osaksi niitä kohtaan, jotka tämmöisen kamalan lain ovat säätäneet. Näistä syistä on kansa kiivaasti ryhtynytkin pohjolaistensa edus-

miestensä kautta vatimaan niitä luonnollisia oikeuksia, joita ihmiskunnalla kieltämättä täytyy olla niin hyvään ja edulliseen ravintoaineeseen nähden kuin kala. Jos ei mainittua epäkohtaa ryhdytä täällä korjaamaan, niin katkeruus kasvaa muun katkeruuden kanssa yhä enemmän ja enemmän. Uskallan pyytää, että tämä lausuntoni lähetetään asianomaiseen valiokuntaan, mihin anomusehdotuksetkin tulevat lähetettäviksi.

Ed. **Vaarala:** Pyydän kannattaa edelläolevia anomusehdotuksia ja myös sitä lausuntoa, jonka edustaja Hoikka täällä antoi.

Ed. **Kirves:** Minä pyytäisin hiukan lisätä siihen anomukseen. Anomuksentekijä anoi armollista esitystä siihen suuntaan, että jokaisella olisi oikeus kalastaa sillä alueella, missä hän asuu. Minä käsitän anomuksen sillä tavalla, että jos henkilö asuu pitäjän rajalla tai jos kalaveden jakaa pitäjän raja, niin hänellä ei ole oikeutta mennä toisen kunnan alueelle kalastamaan. Minä toivoisin, että tämmöinen rajoitus ei saisi valiokunnassa kannatusta, vaan että laki laadittaisiin vapaammaksi. Sitte anomuksentekijä huomautti, että raamatussa sanotaan „vallitkaa kalat meressä". Mutta ei siellä sanota, että olisi rajoituksia eri pitäjien kesken. Sitte vielä sanoisin, että asetus ulotettaisiin koko maata koskevaksi eikä vain pohjoista osaa varten.

Ed. **Pykälä:** Minä pyytäisin myöskin muutaman sanan lausua tästä esityksestä. Esityksentekijä toi siinä huomioon, kuinka se tulee ylhäällä kalastajilla vaikeaksi, kun aikoinaan alhaalla kalastajat ovat joissa ja jokien suissa hankkineet oikeuden sulkea tykkänään kalanpääsyn ylös. Jos mikään on kalastukselle surma ja vahinko, niin se on juuri tuo, että jokien suilla ja kalojen nousupaikoilla tehdään sellainen liikkuminen mahdottomaksi, niin ettei kala pääse kutupaikoille. Sillä tavalla tehdään vääryyttä ei ainoastaan suurelle maakunnalle, joka tuon vesijakson latvoilla on, vaan sillä tavoin hävitetään myös kokonainen kansallisomaisuus, se kalarikkaus, mikä seuraisi, jos kalat pääsisivät oikeille kutupaikoilleen lisääntymään.

Muun muassa sanotaan anomuksessa, että kalastus olisi tehtävä kruununmailla yhteiseksi. Se on kyllä hyvä niinkin, mutta sellaisissa seuduissa, missä kruununmaita ei ole, siellä nuo tilattomat ja irtolaiset eivät tämänkään anomuksen nojalla tulisi milloinkaan pääsemään järvelle.

Muuten on täällä ymmärretty niitä kalastusanomuksia, joita eduskunnasa on tehty, tykkänään väärin. On tultu siihen käsitykseen, että anojat muka olisivat sillä kannalla, ettei minkäänmoista kalastuslakia eikä rajoituksia tulisi olemaan. Mutta päinvastoin niissä anomuksissa, mitä me olemme tehneet, on tarkoitus olla lainsäädännössä paljon ankarampi kuin mitä nykyinen kalastuslaki on, varsinkin kalan sikiämistä koskevissa asioissa, jos siinä meille jonkun verran sanansijaa jätetään. Mehän tiedämme, että Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa ei ole kellään rajattomia oikeuksia kalavesiin, mutta tiedämme myös, että siellä on kalastussääntö tavattoman ankara. Se on kuitenkin laadittu niin, että se on käytännöllisen elämän kanssa sopusoinnussa ja kansa voi sitä kunnioittaa. Miksi emme me voisi päästä lainlaadinnan kautta siihen, että kalansuku saataisiin lisääntymään eikä vähenemään ja että kaikki kansalaiset voisivat olla tyytyväisiä? Kaikki anomukset, jotka ovat täällä tehdyt, todistavat selvän selvään, että meidän kalastuslakimme jo pitkän ajan kuluessa on johtanut tykkänään väärille urille. Se on välttämättömästi ja kiireesti korjattava. Yhdyn täydellisesti niihin anomuksiin, mitä täällä luettiin.

Päätös:

An. ehd. n:ot 72 ja **195** lähetettiin **talousvaliokuntaan.**

Eri aloja koskevia.

An. ehd. n:o 170: K o m i t e a n a s e t t a m i s e s t a t u t k i m a a n l a h j o i t u s m a i d e n o l o j a, (Liitteet VIII, 26., siv. 219),

luki osaksi julki edustaja **Pykälä**, ehdottaen sen lähettämistä anomusvaliokuntaan.

Puheenvuoroa käytti sen johdosta:

Ed. **Kivilinna:** Saattanee ensi katsannolta ehkä tuntua vähän muodottomalta, että on tehty anomus asiassa, jossa oikeastaan jo on toimenpiteihin ryhdytty. Asian laita kaiketi on niin, että hallitus on aivan hiljattain asettanut komitean juuri sellaisen, jota tässä anomuksessa tahdotaan. Minä en kumminkaan tämän tähden, niin muodotonta kuin tämä onkin, vastusta asian valiokuntaan lähettämistä. Päinvastoin saattaa kyllä olla hyvä, että nämä kysymykset tulevat siellä poh-

dinnan alaisiksi. Tähän antaa minulle sitä enemmän syytä se seikka, että se komitea, jonka hallitus on asettanut, on perin kummallisesti kokoonpantu. Sen pitäisi tutkia lahjoitusmaaoloja ja mikäli minä tiedän, — ja luulen että kaikki, jotka oloja Viipurin läänissä jonkun verran tuntevat, voivat siihen yhtyä — nämä lahjoitusmaista johtuneet epäkohdat ovat kaikkein räikeimmillään niin sanotulla Karjalan kannaksella. Tässä kysymyksessä olevassa hallituksen asettamassa komiteassa ei kuitenkaan ole ainoatakaan edustajaa näiltä seuduilta ja tuskin ainoatakaan näiden seutujen olojen erikoistuntijaa. Sen sijaan siellä kyllä on edustajia kunnista, joissa tietääkseni ei lahjoitusmaita ole ollut ja jotka henkilöt eivät lahjoitusmaaoloja, mikäli minä tiedän, sanottavasti juuri tunne enemmän kuin mikä muu maanviljelijä tahansa. Sen mukaan kuin olen tietooni saanut, on se ainoa henkilö, joka komiteassa tuntee lahjoitusmaaoloja Viipurin läänin itäisimmissä seuduissa, tullut komiteaan perästäpäin erään Rajakarjalaisen lähetystön nimenomaisesta vaatimuksesta. Ei häntäkän siihen alun pitäen aijottu. Ei ole tarkoitukseni käydä mainitsemaan erityisiä henkilöitä nimeltään, mutta en voi olla huomauttamatta siitä, että liikemiespuolta edustaa tässä hallituksen asettamassa komiteassa henkilö, joka, sen mukaan kuin tiedetään, juuri on harjoittanut suurta maan- ja metsien ostoa nimenomaan Karjalan kannaksella ja on tavallansa siis ollut mukana myötävaikuttamassa niihin epäkohtiin, joita siellä on syntynyt. Minä en osaa varmasti sanoa, missä määrin muodolliselta kannalta katsoen valiokunta voi ottaa nämä asiat huomioonsa, mutta jos se mahdollista on, pyytäisin, että se sen tekisi. Mitä muuten tulee asianomaiseen valiokuntaan, niin pyytäisin muistuttaa eduskunnalle, että aikaisemmin samanlaisessa asiassa tehty anomus, joka myös koskee näitä samoja seutuja ja samoja asioita, vaikka loppuponnet ovat hiukan erilaiset, on lähetetty maatalousvaliokuntaan. Onkohan nyt syytä lähettää tämä eri taholle? Kun lahjoitusmaaoloissa vallitsevat epäkohdat ovat pääasiassa maataloudellista laatua ja niiden käsittely siis kuuluu maatalousvaliokunnalle, niin eiköhän olisi johdonmukaisinta lähettää tämäkin anomus samaan valiokuntaan? Siinä ajatuksessa olen minäkin käyttänyt puheenvuoroa, sillä jos esitetty anomus anomusvaliokuntaan lähetetään, niin minun mainitun valiokunnan jäsenenä ei olisi oikeastaan sopinut tätä puheenvuoroa pyytää.

Ed. **Pykälä:** Tulin pakoitetuksi käyttämään puheenvuoroa oman anomani asian johdosta siitä syystä että edus-

taja Kivilinna mainitsi ryhdytyn anomuksessa esitettyihin toimenpiteihin. Minä kyllä tiesin, että tällainen komitea oli päätetty asettaa, mutta en tiennyt, kuinka laajaksi sen työsuunnitelma tulee ja keitä siihen tulee nimitetyksi. Silloin kuin lahjoitusmaiden talonpojille saapui tieto keitä komiteaan on asetettu ja kun he näistä henkilöistä tiesivät, etteivät he lahjoitusmaan asioista tunne ikinä mitään, sain minä kirjeitä tukuttain joka päivä, että minun on ryhdyttävä tarmokkaasti asiaan, koska ne toimenpiteet, joihin on ryhdytty, ovat sitä ijankaikkista komiteapeliä, jossa itse asia vaan on toisarvoinen.

Mitä tulee tähän komiteaan, joka on asetettu, ei sen toimi minun ymmärtääkseni koske lahjoitusmaaoloja kokonaisuudessaan, vaan ainoastaan siltä osalta Karjalan kannasta, jossa venäläiset ovat maanomistuspuuhiin ryhtyneet. Minä en ollekaan käsitä että sillä komitealla olisi ihan sama tarkoitus kuin tällä nyt pyydetyllä komitealla. Mitä edustaja Kivilinna toi esiin, muun muassa mainiten, että siinä komiteassa ei ole asiantuntijoita kun yksi, niin kyllä minä uskallan panna vastalauseeni ja sanoa, ettei hänkään ole asiantuntija mitä käytäntöön tulee. Onhan hän asunut Sortavalassa jonkun aikaa ja paperilta niitä tutkinut, mutta itse käytännössä minä luulen että hän on yhtä köyhä kuin toisetkin. On Kaakkois-Karjalan kannaksella kyllä henkilöitä, jotka ovat syntyneet lahjoitusmaiden talonpoikina ja siellä kasvaneet ja nauttivat laajaa luottamusta. Miksei niitä kutsuttu komiteaan? Mutta hallituksella näyttää olevan tarkoituksena asettaa komitea, joka pyyhkäisisi jäniksenkäpälällä niitten virheiden jäljet, mitkä hallituksen viranomaiset ovat tehneet. Siitä syystä minä olen ryhtynyt anomaan, että puolueeton komitea asetettaisiin, jossa asianomaistenkin ääni tulisi kuuluviin. Lasken anomukseni kansanedustajain sydämelle, sillä ei se ole muodon vuoksi tehty. Se on tehty kansalaisten vaatimuksesta, joidenka luku nousee noin 60,000:een, ja jotka ovat kärsineet sortoa 300 vuotta ja vielä enemmänkin ja jotka toivovat Suomen uudelta kansaneduskunnalta, että heille oikeutta kerran jaetaan.

Mitä tulee siihen, että edustaja Kivilinna on tehnyt samanlaisen, jo aikaisemmin sisäänjätetyn anomuksen, niin minä en ole ollenkaan pahoillani, että semmoinen on tehty, päinvastoin olen iloinen, että eri edustajat ovat ryhtyneet niihin epäkohtiin, jotka todella ovat olemassa. Ja mitä siihen tulee, että hänen anomuksensa on lähetetty maatalousvaliokuntaan, sitä en tietänyt. Kyllä minä olen valmis suostumaan siihen, että myöskin minun anomukseni lähetetään

siihen valiokuntaan. Minkä verran siinä komiteassa enemmän kuin muissakaan on asiantuntemusta, sitä en tiedä ja onhan siis mahdollista, että anomukseni siellä voi joutua kylmän kohtelun alaiseksi. Pyytäisin joka tapauksessa asianomaisen valiokunnan jäseniä ottamaan selkoa asiasta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin

an. ehd. **n:o 170 maatalousvaliokuntaan.**

Asutuspolitiikkaa ja metsätaloutta koskevia.

An. ehd. n:o 193: Viljelyspakkoa koskevan lain säätämisestä, (Liitteet VIII, 14, siv. 91),

julkiluki edustaja **Eloranta** ehdottaen sen lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. **Castrén:** Muutamia päiviä sitte esitettiin eduskunnalle maalaisliiton edusmiesten puolelta, sosialistisen ryhmän kannattamana, anomus kalastusoikeuden yhteiseksi tekemisestä;seurasi sen jälkeen saman liiton edustajain puolelta anomusehdotus metsästysoikeuden yhteiseksi saattamisesta, ja eilen esitettiin tässä eduskunnassa anomusehdotus, jonka mukaan pienviljelijöiltä ja tavallisilta talonpoikaistilallisiltakin, riistettäisiin 50 % vuotuisesti heidän metsäntuotannostaan. Kaikkien noiden anomusten tarkoituksena on riistää osa maanomistajain omistusoikeutta ilman mitään lunastusta. Mutta tätäkään ei vielä ole katsottu riittäväksi. Näyttää siltä kuin sosialistisen ryhmän ruokahalu maanomistusoikeuteen nähden kasvaisi joka ainoa päivä, minkä laupias Jumala meille suo. Siitä on elävänä todistuksena nyt käsillä oleva anomus ja siihen liittyvä ehdotus viljelyspakkolaiksi. Katson asiakseni jonkun verran valaista, mitä vastamainittu viljelyspakkolakiehdotus oikeastaan sisältää, mitä sillä tarkoitetaan ja minne se pyrkii sekä minkälaisia tuloksia seuraisi sosialistien viljelyspakkolain aikaansaamisesta. Mutta ennenkuin tämän teen, tahtoisin saada sanotuksi, että tarkoitusperä, johon anomuksentekijät pyrkivät, on minun ymmärtääkseni huomiota ansaitseva. Kansaneduskunnan on ehdottomasti kiinnitettävä huomiota verrattoman suuremmassa määrässä kuin mitä tähän asti on ollut laita tuon suuren kansalaisluokan ase-

man parantamiseen, jota sanotaan tilattomaksi maalaisväestöksi ja johon tavallisesti torpparitkin luetaan. Mutta tämän suuren kansalaisryhmän taloudellista asemaa ei ole parannettava sillä keinoin kuin sosialistiselta taholta ehdotetaan.

Käsiteltävänä olevalla anomusehdotuksella ja siihen liitetyllä viljelyspakkolakiehdotuksella tarkoitetaan, että viljelyksen ja pysyväisen asutuksen edistämiseksi olisi ehdotetun lain voimaanastumisesta lukien kaikki maamme viljelyskelpoiset tilukset jätettävä halullisten viljeltäviksi. Viljelyskelpoisella maalla ymmärretään viljelyspakkolakiehdotuksessa sellaista viljelykseen kelpaavaa maata, joka on kokonaan viljelemätöntä tai jonka viljelys on heikkoperäistä, mutta jolla pysyväistä maanviljelystä voidaan harjoittaa. Sosialistien lakiehdotuksen 3 §:ssä luetellaan, minkälaista viljelyskelpoista maata olisi yksityiseltä maanomistajalta ilman lunastusta otettava luovutettavaksi halullisille: ensiksi kaikki viljelyskelpoiset suot, toiseksi kuivat viljelyskelpoiset maat, joiden metsä ei ole hyvässä ja tuottavassa kunnossa, kolmanneksi heikkoperäisessä viljelyksessä olevat maat, luonnonniityt, y. m., joiden bruttotuotanto on varsin alhainen; sekä neljänneksi viljelyksessä olevat maat, joita omistaja lakkaa viljelemästä.

Siis riistettäisiin maanomistajilta ilman lunastusta ei ainoastaan kaikki viljelyskelpoiset suomaat, vaan sellaiset viljelyskelpoiset maat, joitten metsä ei ole hyvässä ja tuottavassa kasvussa. Minä tahtoisin tietää, kuinka monen tavallisen talonpoikaistilallisen metsä on hyvässä ja tuottavassa kunnossa. Tästä määräyksestä seuraisi, että tavallisilta talonpoikaistilallisilta, jotka eivät pysty eivätkä ole pystyneet metsäänsä hyvällä ja tuottavalla tavalla hoitamaan, anastettaisiin koko se ala, jolla tuottavaa metsäviljelystä ei harjoiteta. — Edelleen otettaisiin pois „heikkoperäisessä viljelyksessä olevat maat ja luonnonniityt, joitten bruttotuotanto on varsin alhainen". Kuinkahan monta tavallista talonpoikaistilaa on maassamme olemassa, joitten viljelykset eivät olisi heikkoperäisessä kunnossa, ja onkohan hyvinkään paljon sellaisia talonpoikaistiloja meidän maassamme, joitten luonnonniittyjen bruttotuotanto ei olisi varsin alhainen? Seurauksena vasta mainituista määräyksistä samoinkuin tuosta määräyksestä, että viljelyksessä olevat maat, joita omistaja lakkaa viljelemästä esim. vuodeksi tai pariksi, jotta maa saisi levätä, tulisi olemaan se, että ehdotetun vil-

jelyspakkolain nojalla anastettaisiin lunastuksetta suurimmalta osalta tavallisia talonpoikaistilallisia miltei kaikki heidän omistamansa maa.

Kenen määrättävänä olisivat nuo tärkeät seikat, millä maa-alueella on metsää, joka ei ole hyvässä ja tuottavassa kunnossa, mikä ala on heikkoperäisessä viljelyksessä, mistä luonnonniityistä bruttotuotantotulo on varsin alhainen ja milloin maanomistajan on katsottava lakanneen viljelemästä viljeltyä maata? — Ratkaisijana olisi läänin asutuslautakunta, joka tällä tavoin saisi mielensä mukaan määräillä talonpoikaistilallisten maaomaisuudesta, josta he ovat suorittaneet täyden lunastuksen. Läänin asutuslautakunnasta voitaisiin vedota asutushallitukseen ja asutushallituksesta kihlakunnanoikeuteen. Millaisia loppumattomia käräjänkäyntejä tästä syntyisi, sitä lienevät anomuksentekijät tuskin itse tulleet ajatelleeksi.

Kenenkä hyväksi sitte tulisivat nuo täten maanomistajilta lunastuksetta anastetut maat annettaviksi? Siitä me saamme selon 13 §:stä, jossa sanotaan, että „kaikki tilattomat henkilöt, jotka haluavat maata uutisviljelystä harjoittaakseen", ja muut, joilla ei ole 6 hehtaaria maata, olisivat oikeutetut näitä maanomistajilta riistettyjä maa-alueita viljelemään ja hallitsemaan. Anastuksesta tulisivat siis osallisiksi „kaikki tilattomat". Onko tarkoitus, että tuo tilallisten maitten anastus tapahtuisi k a i k k e i n niitten hyväksi, joilla ei ole ennestään 6 hehtaariin nousevata maa-aluetta? Kylläpä sitte siihen pääsisivät osallisiksi monet porvarilliset, joilla on hyvinkin suuret omaisuudet, mutta jotka eivät omista 6 hehtaaria maata. Se armo suotaisiin kumminkin maanomistajalle, että hän lakiehdotuksen 10 §:n mukaan „olisi oikeutettu", jos hän tahtoo, itse ryhtyä panemaan viljelyskuntoon omaa omistamaansa maata, sen välttämiseksi, että maa häneltä vietäisiin pois. Jos hän viljelystyöhön ryhtyisi, mutta sittemmin huomaisi, että hänen voimansa eivät siihen riitä, niin olisi siitä seurauksena, että hänen tulisi luopua maastaan, mutta korvauksena hänelle kesken jääneestä raivaamistöistä ja viljelystöistä olisi tuon anastavan uutisasukkaan suoritettava sen verran, „kuin puolueeton vuokralautakunta arvostelee tehtyjen raivausten edistäneen vuokrausta". Merkillinen säännös! Mistä ensinnäkin tämä puolueeton vuokralautakunta otettaisiin ja toiseksi, mitä tarkoitetaan noilla sanoilla, että korvaus on suoritettava sen mukaan kuin tuo vuokralautakunta arvostelee tehtyjen raivausten edistäneen maan vuokrausta?

Toiselle kannalle asettuvat anomuksentekijät lakiehdotuksessaan, kun on kysymys korvauksen suomisesta tuolle anastavalle asukkaalle hänen luopuessaan anastetusta alastaan ja luovuttaessaan sen toiselle hänen sijaansa astuvalle anastajalle. Silloin on tuon sijaan astuvan anastajan 68 §:n mukaan suoritettava korvaus ensimäiselle anastajalle tilan viljelykseen pannuista kustannuksista, pääomasta ja työstä, joitten kautta tilan arvo on noussut. Jokainen huomaa, kuinka tasapuolista mittaa tässä käytetään, ensinnä maanomistajaan nähden, jolta maa on riistetty ja joka on yrittänyt, mutta ei ole jaksanut saada kakkea maatansa viljelykseen, ja minkälaista mittaa käytetään, kun on korvauksesta kysymys, minkä tuo ensimäinen anastaja tulisi saamaan.

Jos taasen maanomistaja olisi päättänyt ryhtyä saattamaan koko maansa viljelykseen, mutta ei kumminkaan olisi vielä alkanut mitään uutisviljelystä tai raivausta, niin seuraisi siitä hänelle vielä se rangaistus, että hän, kuten 10 §:ssä sanotaan, menettäisi kaksi vertaa niin pitkäksi ajaksi kuin hän viljelysoikeutensa nojalla on estänyt maan viljelykseenottoa kaiken vuokramaksun siitä maasta, joka häneltä on viety. Kun tämän lakiehdotuksen mukaan maanomistajan, jos hän tahtoo estää oman maansa riistämistä ilman lunastusta, on asetettava maansa voimaperäiseen kuntoon kuuden vuoden kuluessa, rangaistaisiin häntä, jos hän ei tuohon pystyisi, mutta kuitenkin olisi tehnyt ilmoituksen aikomuksestaan, vuokran menettämisellä 12 vuodeksi, joka vuokra muuten on mitä omituisinta laatua, kuten jokainen, joka tarkastaa lakiehdotuksen määräyksiä siinä suhteessa, tulee huomaamaan.

12 §:ssä tehdään toinen armo anastuksenalaiselle maanomistajalle. Hänelle hyväntahtoisesti ja jalomielisesti myönnetään oikeus, että metsä, joka mahdollisesti löytyisi maalla, joka lakiehdotuksen mukaan viljelyshaluiselle ilman lunastusta luovutetaan, tulisi kuulumaan maanomistajalle. Mutta kun tuo ala olisi häneltä anastettu, jossa metsä kasvaa, niin ei maanomistaja tietysti voisi käyttää metsää hyväksensä muuten, kuin että hänen olisi paikalla hakattava ja vietävä se pois. Minkälaista hyötyä maanomistajalle siitä koituisi, sen ymmärtää jokainen.

21 §:ssä jätetään ehdotetun asutuslautakunnan tehtäväksi muun muassa laatia summittainen luettelo kaikista sellaisista alueista lautakunnan alueella, joilla uutisviljelyksiä perustamalla itse-kannattava maanviljelys voisi syntyä, ja lisätään, että tässä luettelossa tulee olla ilmoitettuna, kuinka paljon arvion mukaan viljelyskelpoista maata kussakin pai-

kassa löytyy, minkälaatuista tämä maa on, kuinka monta tilaa sinne voidaan arvion mukaan perustaa, kuka on maanomistaja, millaiset ovat kulkuneuvot y. m. asiaa selvittäviä seikkoja. Tämähän ei sisällä mitään enempää eikä vähempää, kuin että asutuslautakunnalta vaadittaisiin täydellisen katasterin aikaansaaminen alueella, joka ei suinkaan olisi pieni. Mitenkä asutuslautakunta tuota tuollaista tehtävää pystyisi ja ennättäisi suorittamaan, se ei ole käsitettävissä.

37 §:ssä on vielä hyvin omituinen määräys. Siinä sanotaan että „maanomistajalla ja viljelysmaata haluavalla olkoon oikeus liittää paikallisen asutuslautakunnan lausunnon oheen mitä heillä kysymyksessä olevan asian johdosta on huomautettavaa, jättämällä valituksensa kirjallisessa muodossa asianomaiselle asutuslautakunnalle 15 p:n kuluessa siitä kun asutuslautakunnan lausunnosta heille on tiedoksi annettu". Asutuslautakunnan tulee nimittäin tämän lakiehdotuksen mukaan antaa lausuntonsa siitä, onko ja minkä verran maata anastettava maanviljelijältä. Tästä lausunnosta saa sitte valittaa. En ole koskaan kuullut, että valitettaisiin lausunnosta; päätöksistä tavallisesti valitetaan.

Yhtä kummallinen määräys on 40 §:n toisessa momentissa, jossa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi että maanomistaja, jolta hänen maansa on päätetty ilman lunastusta riistettäväksi, on oikeutettu asutushallitukseen valittamaan ja ellei hän ole tyytyväinen asutushallituksen päätökseen, on hänellä oikeus siitä lainmukaisessa järjestyksessä tehdä valitus asianomaiseen kihlakunnanoikeuteen. Toisessa momentissa sanotaan, ettei valitus kuitenkaan aiheuta muutosta asutushallituksen päätökseen, „jollei kihlakunnanoikeus katso asiassa lainvastaisesti menetellyn". Voipikohan muuta tulla kysymykseen kuin että kihlakunnanoikeus ainoastaan siinä tapauksessa muuttaa asutushallituksen päätöksen, jos lainvastaisesti on menetelty.

Vielä olisi kiinnitettävä huomiota 7 lukuun, jossa puhutaan uutistiloille myönnettävistä perustamislainoista. 58 §:ssä sanotaan että tällaiselle anastavalle uutisviljelijälle on myönnettävä korkeintaan 2,000 markan perustamislaina, mutta lakiehdotuksessa vältetään sanallakaan mainitsemasta siitä, minkälaista vakuutta vastaan laina annettaisiin, kiinnitystäkö, vaiko takuuta vaiko vaan persoonallista luottoa vastaan. Eiköhän lakiehdotuksen tekijät ole tulleet ajatelleeksi tätä seikkaa vai ovatko he itse tarkoituksenmukaisesti välttäneet puhumasta, minkälaista vakuutta vastaan valtiolainoja annettaisiin miehelle, joka on ehkä ihan tyhjä.

Kaikista kummallisimmat määräykset sisältyvät kuitenkin 8 lukuun, jonka otsakirjoituksessa puhutaan uutistilallisten hallinto-oikeudesta. Kuten eduskunnalla oli tilaisuus kuulla lakiehdotuksen julkiluetuista perusteluista, sanotaan niissä, ettei lakiehdotuksessa ole kysymys mistään tilallisten maaomaisuuden riistämisestä, koska maanomistaja tulisi saamaan vuokran. Jätän tykkänään syrjään kysymyksen vuokrasta, johon minä vaan koskettelin, koska se itse asiassa tulisi olemaan niin pieni ettei siitä mitään varsinaista hyötyä olisi maanomistajalle. Mutta vaikka 8 luvun otsakirjoituksessa puhutaan „hallinto-oikeudesta", niin muuttuu kumminkin samassa luvussa hallinto-oikeus yht'äkkiä, kädenkäänteessä omistusoikeudeksi. 63 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi ettei haltuun otettua maata „ositettako, yhdistettäkö tai viljeltäkö yhdysviljelyksessä toisen maan kanssa älköönkä sen tiluksia toisiin vaihdettako". Jos maanomistajalle on omistusoikeus pysytetty ja anastaja vaan on vuokramies, niin kuinka on mahdollista että tällaista kieltoa tarvitaan, sillä eihän vuokramies saa mennä osittamaan eikä yhdistämään eikä vaihtamaan tiluksia, joihin maanomistajalla on omistusoikeus, yhtä vähän kuin maanomistaja voi sitä tehdä, kun maa on vuokramiehen hallussa. Miten tuo pysyväinen vuokraoikeus on muuttunut omistusoikeudeksi, käy yhä selvemmäksi 64 §:stä, siinä kun sanotaan „kun tällaisen tilan haltija kuolee, olkoon leski oikeutettu s a a m a a n tilan". Ja yhä selvemmäksi tämä käy pykälä pykälältä, kuta pitemmälle lakiehdotuksessa sanotussa luvussa päästään. Loppupuolella lukua on yks' kaks' omistusoikeus valmiina. 65 §:ssä sanotaan että „perillinen, joka tilan s a a, vastatkoon yksin siitä osasta perustamislainaa, joka vielä on maksamatta, sekä olkoon velvoitettu kanssaperillisille suorittamaan, jolleivät nämä muuten asiasta sovi, k o r v a u k s e n, kuten alempana säädetään". Ja jos me edelleen katsomme 66 §:ää, niin sanotaan siinä, että „perillisen, joka tilan saa, on suoritettava l u n a s t u s t i l a n a r v o s t a". Edelleen säädetään 67 §:ssä, mitenkä t i l a n a r v o on määräiltävä. 68 §:ssä toisessa momentissa säädetään, että asujan tulee vastata tilaa rasittavasta valtion velasta. Siis näyttää tarkoitus olevan se, että tuo 2,000 markan laina annettaisiin kiinnitystä vastaan maanomistajalta anastettuun alaan, koska tilaa voi rasittaa ainoastaan sellainen laina, joka on kiinnitetty, ja siten anastajalla, joka muka hallinto-oikeuden nojalla tilaa asuu, olisi omistusoikeus, sillä ainoastaan omistusoikeus oikeuttaa maan kiinittämiseen. Kaikesta on ilmeistä, että vaikkakin puhutaan pysyvästä hallinto-oikeu-

desta, josta suoritetaan vuokraa, niin tuo hallintaoikeus yks' kaks' muutetaan 8 luvussa täydelliseksi omistusoikeudeksi. Kuinka tuo on selitettävänä? Onko anomuksentekijöillä todella ollut tämmöinen tarkoitus? En tahtoisi uskoa sitä, vaan luulisin, että selitys on toisaalta haettava. Pääpiirteissään on sosialistein viljelyspakko-lakiehdotuksen 8 luku lainattu agraarikomitean lakiehdotuksen maanhankinnasta tilattomalle väestölle 7 luvusta. Mutta kun tämä lainaus on tehty, niin eivät lainaajat, anomuksentekijät, ole tulleet huomanneeksi että agraarikomitean ehdotuksen 7 luvussa olevat määräykset koskevat omistusoikeutta. Anomuksentekijät ovat sovelluttaneet lakiehdotuksensa 8 lukuun sellaiset määräykset agraarikomitean lakiehdotuksesta, jotka koskevat omistusoikeutta eikä hallinto-oikeutta. Tämä osoittaa, että kun toisten kirjallisia tuotteita ryhdytään anastamaan, niin pitää menetellä vähän varovaisemmin; ei pidä pistää näppiänsä sellaisiin asioihin, joista ei ymmärretä, mitä ne sisältävät. Tahdon lisätä, että minä olisin ilolla nähnyt tämän lainauksen tapahtuneen, kunhan sitä vain olisi järkevästi käytetty, mutta anomuksentekijät eivät ole ymmärtäneet, mitä heidän lainaamansa pykälät sisältävät. Ilolla konstateeraan myös, että monta pykälää on sanasta sanaan lainattu agraarikomitean lakiehdotuksesta.

Mitä tulee sitten koko siihen periaatteeseen, jolle sosialistien viljelyspakkoa koskeva anomus on rakennettu, niin on se ehdottomasti harhaan viepä. Anomusta seuraava lakiehdotus on rakennettu sille periaatteelle, että maanomistajalta otetaan hänen maansa ilman minkäänlaista lunastusta. Ovatko anomuksentekijät hetkeksikään tulleet ajatelleeksi mitä seurauksia olisi täntapaisen lain voimaanastumisesta? Ensinnäkin tulisi tällainen laki kohtaamaan niitä onnettomia maatilanomistajia, joilta maat anastetaan, aivan eri tavalla. Kaikkihan pyrkisivät anastamaan maata siltä maanomistajalta, jolla olisi viljelemätöntä maata likellä hyviä liikepaikkoja. Mutta ne maanomistajat, jotka olisivat kauempana, saisivat toistaiseksi, kenties ainaiseksi olla rauhassa ja pitää maansa. Edelleen tämän lain kautta, vaikka anomuksentekijät perustelmissaan sanovat, että tarkoituksena on edistää voimaperäistä maanviljelystä, tultaisiin ihan päinvastaisiin tuloksiin. Jokainen maanomistaja pyrkisi ostetun omaisuutensa säilyttämiseksi asettamaan maansa jonkunlaiseen viljelykseen, ja siitä seuraisi ettei voimaperäinen viljelys, mutta laajaperäinen astuisi voimaan.

Mutta nämät seuraukset olisivat vielä vähäpätöisiä verrattuina muihin. Ovatko anomuksentekijät tulleet hetkeksi-

kään ajatelleeksi, että meidän maatilat ovat kiinnitetyt monen sadan miljoonan markan arvosta. Mikä tulisi seuraukseksi, jos tällainen laki säädettäisiin? Se, että kaikki kiinnityksen omistajat pyrkisivät hakemaan lainojaan pois. He vaatisivat heti saamisensa maksettavaksi. Siitä taasen seuraisi että maatilojen arvo huimaavassa määrässä laskeutuisi, että syntyisi yleinen suunnaton kriisi eli pula, joka vaikuttaisi ei ainoastaan maanviljelijöihin, vaan myöskin kauppaan, teollisuuteen ja koko liike-elämään, ja tästä tällaisesta pulasta tulisivat juuri köyhälistö, tilattomat ja työväki kaikkein enimmän kärsimään. Minä rohkenen uskoa ettei köyhälistö tulisi siunaamaan niiden lainsäätäjien muistoa, jotka ovat tällaisen lain aikaansaaneet. Samalla tavalla pyrkisivät maanomistajat kaikin mokomin myymään tilansa. Se tietysti ei onnistuisi. Maatilojen hinta alenisi ja kuka ne ostaisi? Keinottelijat ja kapitalistit tulisivat ne ostamaan ja osittamaan viljelystiloiksi ja asumustiloiksi ja sittemmin korkeasta hinnasta myymään tilattomaan maalaisväestöön kuuluville henkilöille, joita siten nuo seuraukset tulisivat mitä ankarimmalla tavalla koskemaan. Eivät ainakaan tilattomat pystyisi kokonaisia maatiloja ostamaan.

Minun tietääkseni ei missään maassa ole vielä ryhdytty eikä edes uskallettu minkään sosiaalidemokraattisen puolueen puolelta ehdottaa sellaista lakiehdotusta, kuin se, joka nyt — sanottakoon vaan, että tämä päivä on merkkipäivä — on esitelty sosialistien puolelta Suomen eduskunnassa. Kaikista pohjoismaitten sosiaalidemokraateista seisovat Norjan sosiaalidemokraatit jyrkimmällä kannalla. Vaalitaistelun aikana suurkäräjien vaaleissa vuonna 1906 julistettiin Norjan sosiaalidemokraattisen puolueen ohjelmassa, että laillinen oikeus on hankittava kunnille saada l u n a s t u s t a v a s t a a n pakkoluovuttaa viljelemätöntä, mutta viljelykselle kelpaavaa maata, jonka lunastuksen perustuksena olisi viime kymmenen vuoden keskituotanto. Eivät edes Norjan radikaaliset sosiaalidemokraatit uskalla mennä kauvemmaksi, kuin että pakkoluovutusoikeus l u n a s t u s t a v a s t a a n annettaisiin kunnille, joka lunastus lähemmin määrätään.

Niinikään on Norjassa ehdotettu, että asetettaisiin vero viljelemättömälle, mutta viljelyskelpoiselle maalle. Tätä ehdotusta, joka ei läheskään mene niin pitkälle kuin nyt kysymyksessä oleva, pohdittiin sosialistisissa piireissä, ja eräs Norjan tunnetuimpia sosiaalidemokraatteja, Ole Holmen, piti esitelmän Hedemarkenin työväestön amtikokouksessa „Jordsspörsmåletista" eli maaprobleemista. Esitelmässään sanoo Holmen ehdotuksesta asettaa vero viljelemättömälle,

mutta viljelyskelpoiselle maalle seuraavaa: „On puhuttu paljon siitä, että pantaisiin erityinen vero viljelemättömälle mutta viljelyskelpoiselle maalle. Toiset ovat sitä mieltä, että täten hankittaisiin valtiolle runsas tulo. Toiset taasen ovat arvelleet että täten pakotettaisiin talonpojat myymään liiat maansa helposta hinnasta. Minä rohkenen kumminkin olla sitä mieltä, että tällainen vero ei tulisi parantamaan asemaa, vaan päinvastoin suuressa määrin sitä huonontamaan, varsinkin niihin nähden, jotka kuuluvat tilattomaan maalaisväestöön. Veron asettaminen viljelemättömälle, mutta viljelyskelpoiselle maalle tulisi aikaansaamaan suuren alenemisen tilojen hinnoissa, mutta tämä alentuminen tulisi etupäässä keinottelijoille ja rahamiehille hyväksi. Työmiehille, tilattomille ei hankittaisi minkäänlaista etua tästä maanhinnan alenemisesta siitä yksinkertaisesta syystä, ettei heillä ole mitään, jolla he voisivat maata ostaa, ei mitään, jolla he voisivat hankkia kalustoa ja muita tarveaineita. Mutta suurelle joukolle Norjan talonpoikia tulisi tuollaisella verolla olemaan mitä suurin tuhoa tuottava merkitys. Suuret joukot Norjan talollisia ovat verrattain heikossa taloudellisessa asemassa. On niin ja näin, että he voivat suorittaa veronsa. Jos viljelemättömälle maalle asetettaisiin vero, seuraisi siitä, että maanomistajat saisivat jättää maansa ja mantunsa, jolleivät he voisi saada tuota liikanaista maata myydyksi. Ja se ei ole luultavaa, sillä ei ole ketään, joka sitä tahtoisi ostaa ja viljellä. Sen sijaan, että tällaisella verolla vähennettäisiin tilattomien lukumäärää, tulisi siitä olemaan ihan vastakkainen seuraus, sellainen seuraus, että sadat ja tuhannet niistä Norjan talonpojista, jotka ovat tukalissa oloissa, saisivat luopua tiloistaan. Minä olen sentähden sitä mieltä, että meidän sosiaalidemokraattien on varottava antautumasta tällaisen veron asettamiseen".

Niin norjalainen sosiaalidemokraatti.

Paitsi ennen esittämiäni seurauksia tulisi viljelyspakkolaista olemaan seurauksena, että kapitaali, tuo sosiaalidemokraattein vihaama kapitaali, muuttaisi pois maastamme. Tuo kapitaali sijoittuisi ulkomaille. Meidän on otettava lukuun, että hypoteekkiyhdistys, jolla tätä nykyä on 60 miljoonaa markkaa lainana kiinnityksiä vastaan maatiloissa ja jolla on useampia ulkomaalaisia lainoja valtion takausta vastaan, ei ensinnäkään enää uskaltaisi antaa mitään lainoja. Vaan ei siinä kyllä. Ne ulkomaalaiset kapitalistit, joilla on paljonkin varoja meidän maassamme maatilojen kiinnityksiä vastaan, vetäisivät heti kapitaalinsa pois. Ymmärrän, etteivät sosiaalidemokraatit itsekään tarkoita totta tällä lakieh-

dotuksellaan, mutta on monesta syystä vaarallista mennä pelkässä kiihotustarkoituksessa tällaisia lakiehdotuksia esittämään eduskunnalle. Jo tällaisen lakiehdotuksen seurauksena saattaa olla se, että meidän ulkomainen krediittimme kerrassaan menee mitättömiin. Se on varsin vähäinen jo tätä nykyä. Huomautettakoon vaan siitä, että 3 ja $3 \frac{1}{2}$ %:n arvopaperit, valtion takaamat obligatsioonit, joiden nimellinen arvo on 100 markkaa, seisovat 67—77 markassa. Kun nyt tällainen lakiehdotus tuodaan esiin eduskunnassa ja se tulee ulkomaitten rahamiesten tietoon, niinkuin se epäilemättä tulee, niin siitä voisi olla seuraus, että meidän ulkomainen krediittimme kerrassaan loppuisi, että luotto koko maassa vähenee, ja ne, joilla on kapitaalia sijoitettuna pankkeihimme, jotka ovat niitä lainanneet teollisuuden harjoittajille, ottaisivat ne pois pankeista ja sijoittaisivat ne ulkomaille. Ja millä kapitaalilla sitten täällä harjoitetaan teollisuutta, kauppaa ja muuta liikettä? Ei ole minun mielestäni hyvin harkittua, että tällaisia ehdotuksia tehdään, sillä niiden seuraukset saattavat olla tuhoa tuottavia koko maalle ja etupäässä sille kansanluokalle, jonka kannatusta tällä kiihoittavalla ehdotuksella on tarkoitettu onkia.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Viimeinen arvoisa puhuja on sen valiokunnan jäsen, johonka tämä asia lykätään, ja kuitenkin on hän rohjennut ottaa tämän eduskunnan viimeisistä työhetkistä kolme-neljäsosatuntia kestävään esitelmään. Meitä on siinä valiokunnassa muitakin asiantuntijoita, ehkä vähän pitemmänkin aikaa tällä alalla liikkuneita, kuin edellinen puhuja. Mekin voisimme pitää pitkiä esitelmiä ja jarruttaa eduskunnan töitä, mutta me pidämme sitä säädyttömänä sen vuoksi, että meillä on tilaisuus tästä asiasta puhua valiokunnassa. Minä pyytäisin, että ne sosialistit edustajat, jotka istuvat tässä valiokunnassa ja mahdollisesti ovat pyytäneet puheenvuoroa, koettaisivat mahdollisuuden mukaan hillitä mielensä, niin että me päästäisiin ensin valiokunnassa keskustelemaan ja sitten vasta täällä. Se on tavallinen parlamenttaarinen tapa, jota viimeinen puhuja ei näy ottaneen huomioonsa.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Minä ensinnäkin valitan, että herrat Schybergson ja Palmén eivät ole täällä — edustaja Palmén selittämässä edustajaCastrénille omaan valiokuntaansa evästämisestä, ja edusmies Schybergson puhumassa niistä pitkistä motiveerauksista, joista hän on väliin täällä puhunut. Ei ole mitään outoa saada siltä taholta senkaltaista ankaraa

arvostelua kuin meidän vähäpätöinen lakiehdotuksemme on saanut — siinähän tietysti loukataan mitä ankarimmin omistusoikeuden pyhyyttä. Sillä vallankin, kun edustaja Castrén täällä on jo ennen selittänyt roomalaisen oikeuden kannalta omistusoikeuden pyhyyttä, ei ollut outoa, että hän tässäkin sen tunnetulla mahtipontisuudella teki.

Kun täällä oli se kalastusjuttu viimein käsillä, niin seuraavana päivänä telefonoi minulle eräs Suomen yliopiston juridiikan professori ja sanoi, että „kyllä te sosialistiset edustajat siellä olette olleet huonoja, kun annoitte sen Jonas Castrénin sillä tavalla pahoin pidellä itseänne oikeuskäsitteiden selvittämisissä. Sillä vanha skandinaavialainen oikeuskäsite on, että kalastus on maanomistuksesta riippumaton. Hän selitteli teille roomalaista oikeutta, sitä individualista oikeutta". Minä luulen, että me tässäkin olemme skandinaavisen oikeuskäsitteen pohjalla aivan täydellisesti. Herra Castrénille ei ole tuntematonta, että jo Kustaa Vaasan ajoista asti on hallituksella ollut suuri oikeus sekaantua omistusoikeuteen, jos se on tapahtunut yhteiskunnan hyväksi. Sillä on ollut oikeus omistusoikeudesta riippumata antaa lupa uutisasutuksien perustamiseen. Ja 1775 vuoden asetus metsien erottamisesta oli mitä törkeintä omistusoikeuden loukkaamista. Sen kai myöntänee edusmies Castrénkin. Mutta tämähän oli käsitettävissä ja oikein sentähden, että se tarkoitti ja oli yhteiskunnan hyväksi toimitettu. Samaa uskallan väittää meidän lakiehdotuksestamme, että se on sekä tarkoitettu yhteiskunnan hyväksi että tulee edistämään yhteistä hyvää.

Täällä on edustaja Castrén huomauttanut, kuinka me olemme ottaneet tunnetun agraarikomitean pykäliä tänne. Pyydän huomauttaa, että me olemme vaan muodollisia seikkoja ottaneet sieltä emmekä juuri mitään asiallista, ja häneltä, joka niin mahtipontisesti puhui toisen työn lainaamisesta, pyytäisin kysyä, eiköhän hänellä ole ollut agraarikomitean ideoihin alkulähteitä, eiköhän ne ole olleet alakomitean mietinnöstä suurimmaksi osaksi otettu.

Hän mainitsi useita pykäliä, kuinka ei ole tehty selviä määräyksiä, kuinka eräässä sanotaan, että „metsä on hyvässä ja tuottavassa kunnossa" ja sanoo ettei ole — kolmannessa pykälässä — tarkemmin määritelty maan laatua, vaan on sanottu: „heikkoperäisessä viljelyksessä — — joitten bruttotuotanto on varsin alhainen". Tämä lakiehdotus onkin paljo perustunut siihen, että paikalliset viranomaiset saavat määrätä paikallisten olosuhteitten mukaan. Olemme lähteneet siitä, että maanviljelyksen hyöty on oleva määräävä, mutta

koska meidän maamme olosuhteet ovat niin erilaiset maamme laajuuden tähden, on täytynyt jättää paikallisille viranomaisille suuri sananvalta; samalla tapaa olemme menetelleet torpparilaissa. Minä luulen, että maassamme on tehty suuria virheitä lainsäädännön alalla sen kautta, että on soviteltu samanlainen laki yli koko maan. Tässä lakiehdotuksessa on tarkoituksella jätetty näin aukkoja, jotta paikalliset asutuslautakunnat saattaisivat määrätä sen maan, joka sen mielestä on heikkoperäisessä kunnossa tai sen, jossa metsänhoito ei ole hyvässä ja tuottavassa kunnossa. Niissä paikkakunnissa, missä on paljo maata viljelykseen saatavaksi, ei tule otettavaksi sellaisia heikkoperäisiä luonnonniittyjä ja sellaisia viljelyksiä, jotka ovat jonkunlaisessa kunnossa, se on luonnollista, mutta paikkakunnissa, missä ei ole sopivia maita, niissä niitä tullaan ottamaan.

Syy, että tämä laki koskee eri tavalla eri maanviljelijöitä, on niitä yleisimpiä syitä, joita tuodaan kaikkia reformiehdotuksia vastaan. Luulen, että suurempia reformiehdotuksia ei voida tehdä ilman, että ne koskevat e r i tavalla eri omistavia luokkia. Ajatelkaamme esim. kieltolakia, koskeehan se vallan eri tavalla viinatehtaiden omistajia, kuin muita ihmisiä, ja luulen, että sama on laita jokaisen lakiehdotuksen. Ne koskevat eri tavalla eri yhteiskuntaluokkia ja eri indivdejä. Kun hän puhuu siitä tasapuolisesta mitasta ja miten täällä on eri tavalla kohdeltu maanomistajia, kuin vuokramiestä tai viljelyspakon alaista tilanomistajaa, niin jos siten sanotaan, vastaan, että se on aivan oikein. Me kohtelemmekin eri tavalla eri ihmisiä, ja luulen, että edustaja Castrénkin, kun hän säätää lakia, olipa mitä lakia tahansa, esim. työväen suojeluslakia, kohtelee eri tavalla työnantajaa kuin työntekijää, ellei hän ole aivan äärimmäinen vapaan kilpailun puoltaja, manshesterialainen, ja niin pahaa en hänestä luule. Se on nykyisten lakien periaate, että se kohtelee eri tavalla sorrettuja ja sortajia, anastettuja ja anastajia, työmiestä ja työnantajaa; se sanoo, että ne eivät ole tasaväkiset taistelijat tässä yhteiskunnassa, vaan se asettuu nimenomaan työntekijän puolelle työnantajaa vastaan. Ja on se yleinen periaate, jota tässäkin on noudatettu.

Pikku muodollisuuksien johdosta, joita epäilemättä lakiehdotuksessa löytyy hyvinkin useita ja joista edusmies Castrén huomautti, kuten esim. että lausunnoista ei sovi valittaa vaan päätöksistä, sanon vaan, ettei meillä ole vuosikausia ja kuukausmääriä istuvaa valtion palkkaamaa agraarikomiteaa ollut sitä tekemässä, meillä ei ole ollut edes juristia apuna, meidän on täytynyt tehdä niillä voimilla mitä meillä on ol-

lut saatavissa. Siihen on tullut muodollisia virheitä, sen uskomme, mutta olemme vallan suostuvaisia edustaja Castrénin suosiollisella avulla maatalousvaliokunnassa ne korjaamaan. (Naurua.)

Kun hän puhui niin suuria sanoja maanomistusoikeudesta, niin olisi päinvastoin luullut, että häntä olisi ilahuttanut se, että olemme luopuneet siitä periaatteesta ettemme tahdokaan maata ilman omistusoikeutta. Siitähän on päinvastoin juuri syytetty sosiaalidemokraatteja etteivät ne anna tilattomille maata omistusoikeudella. Nyt kun me sen teemme, olemme siis täyttäneet sen, mitä on toivottu.

En tahdo niihin moniin muihin seikkoihin kajota, joita on esiintuotu, varsinkin kun minulla maatalousvaliokunnan varajäsenenä tulee epäilemättä olemaan tilaisuus edustaja Castrénin kanssa vaihtaa näistä asioista mielipiteitä. Minä jos mahdollista koetan päästä ainakin silloin, kun tätä lakiehdotusta käsitellään, valiokunnan istuntoihin osaa ottamaan, joten rajoitan puhevuoroni tähän ja toivon, että juuri niiden monien asioiden takia, jotka vielä ovat esillä, muutkaan eivät pitkiä puhevuoroja käyttäisi.

Ed. **Alkio**: Olisi ollut kyllä suotavaa, että tämä asia olisi tullut esille eduskunnassa sellaisena aikana, jolloin eduskunnan jäsenet olisivat olleet täysissä ruumiinvoimissa tästä keskustelemaan, sillä asia on siksi kauas kantava ja siksi huomiota ansaitseva. Kuitenkin, koska minulla ei ole onnea olla jäsenenä valiokunnassa, joka tulee tätä asiaa käsittelemään, rohkenen pyytää eduskunnan huomiota niille käsityksille, joita minussa tämän asian johdosta on syntynyt.

Vaikka minulla omasta puolestani on jokseenkin pitkälle meneviä sosialistisia vakaumuksia ja soalistista maailmankatsomusta, niin täytyy minun kuitenkin sanoa, että tämä lakiehdotus on ollut minulle jonkullainen yllätys. Sillä vakaumukseni on se, että tällainen lakiehdotus voimaan tultuaan tekisi Suomesta kolkon erämaan. Ja sen se tulisi tekemään sentähden, että ihmiset meidän maassamme vielä yleensä ovat kapitalistisen maailmankatsomuksen kannalla. Uskallanpa sanoa, että sellaisia ovat suurimmaksi osaksi nekin henkilöt, jotka nykyään lukeutuvat sosiaalidemokraattiseen puolueeseen. Jos pyritään sosialiseeraamaan maaomaisuutta sillä tavalla kuin tässä lakiehdotuksessa on ajateltu, niin minä olen vakuutettu, että se vie köyhälistöltä kaiken harrastuksen maanviljelysyritteliäisyyteen ja saa aikaan sen, että jokainen, jolla nykyään on jonkunlainen maatila, tulee sen ennen pitkää jättämään muiden käytettäväksi. Erityi-

sesti pyytäisin kiinnittää huomiota siihen seikkaan, että tässä ei ole kysymyksessä omistaa maata valtiolle, joka epäilemättä, niinkuin täällä on edellä huomautettu, pitäisi olla aikomuksena silloin, jos joku kysymys olisi maan lopullisesta sosialiseeraamisesta. Kysymys on siitä, että maat siirrettäisiin toisten käsiin, jotka sen saisivat perinnöllisellä vuokraoikeudella, joka olisi vain eräs uusi muoto omistusoikeutta. Minun ymmärtääkseni ainakin niin kauan kun omistajat tai viljelijät tulisivat maata viljelemään, ei kukaan, ei valtiokaan olisi oikeutettu näiltä vuokralaisilta sitä anastamaan. Että omistusoikeus näille uusille viljelijöille tässä edellytetään, siitä on todistuksena se seikka, että, niinkuin lakiehdotuksen lopussa ehdotetaan, perinnönjaossa tulisi kysymykseen perintölunastus näistä maanosuuksista. Minä pyydän erityisesti kiinnittää valiokunnan huomiota siihen seikkaan, että, kun täällä pikkutilalliset ostavat maatilan, niin he ennen kaikkea pyrkivät valitsemaan sellaisia tiloja, joissa on tekomaata. Usein tällainen tila ostetaan puhtaasti velaksi. Nuori mies, joka tällä tapaa saa itselleen tilan, suunnittelee tulevaisuuttaan sen periaatteen mukaan, että hän koettaa niin kauan kun hänen lapsensa ovat työhön kykenemättömiä, saada tilan jotakuinkin kunnossa pidetyksi, kunnes lapset varttuvat työhön kykeneviksi ja voivat ryhtyä korpia raivaamaan. Useimmin nämä viljelysmaat, joita tällä tavoin silmällä pidetään, kun tila ostetaan, ovat sellaisia, jotka tämän lain mukaan tulisivat pakkoluovutuksen kautta toisille omistajille luovutettaviksi. Käsittääkseni tällainen tilanosto ei olisi ensinkään mahdollista eikä myöskään tilan omistus, sillä silloin kun pientilalliselta tulee tämä tekomaa kokonaan poistetuksi, tulee hänen maansa arvo laskeutumaan. Niin ollen myös se omaisuuden määrä, jonka perusteella tila on ostettu, tulee laskeutumaan oikeudettomasti sellaisessa yhteiskunnassa, jossa muu omaisuus samalla aikaa on täydellisesti samassa kurssissa, kuin ennenkin. Tämän järjestelmän mukaan kävisi pikkutilallisen maalle sillä tavalla, että kun hän on ostanut tilan, jossa on olemassa viljelysmaata, niin hänen naapurinsa, mahdollisesti hänen entinen torpparinsa, tulee osoittamaan, että hän tahtoo viljelykseen tuon kaistaleen, joka tässä on sopiva viljelyksen alaiseksi. Silloin tulee vuokralautakunnan tarkastaa tämä maa. Maanomistaja voi mahdollisesti ilmottaa, että hän on aikonut panna sen viljelyksen alaiseksi. Tässä laissa on määräyksiä siitä, minkä ajan kuluessa maanomistajan pitää panna maansa viljelykseen. Siinä on myös määräyksiä siitä, minkä ajan kuluessa vuokraajan, joka on maata tällä tavoin saanut, pitää

se viljelykseen panna. Nyt on ristiriitaa olemassa siinä, että maanomistajan, olkoon hän miten köyhä tahansa, pitää panna oma maansa kuuden vuoden kuluessa viljelykseen, jota vastoin pitemmän viljelysajan saa se, joka maan vuokraa. Sen lisäksi on ristiriitaa olemassa siinä kohden että maanomistajalle ei ole lain mukaan edellytetty valtiolainaa, jonka avulla hän tulisi panemaan maansa viljelykseen tuon määräajan kuluessa. Sitävastoin se, joka pakkoluovutuksen kautta tulee ottamaan sen viljeltäväkseen, on tilaisuudessa saamaan aina 2,000 markkaan saakka viljelyslainaa, jonka avulla hän voi ryhtyä maata viljelemään. Mutta lisäksi saa kulua 10 vuotta, ennen kun se henkilö, joka on pakkoluovutuksella saanut tämän maan, on velvoitettu sen luovuttamaan takaisin, jos ei hän ole kyennyt sitä hyvin viljelemään. Ja vielä sen lisäksi tämä pikkuviljelijä, jos hän koettaa itse panna maan viljelykseen, eikä joidenkuiden määrättyjen vuosien kuluessa saa sitä viljelykseen, menettää useilta vuosilta sen vuokran, joka olisi hänelle tullut siinä tapauksessa, että hän olisi kohta antanut maan vuokralle. Minun ymmärtääkseni tulee tämä rangaistus ennen kaikkea kohdistumaan varsinkin köyhiin tilallisiin, jota vastoin varakkaammat tilalliset voivat sen välttää, panemalla tilansa viljelykseen.

Tässä muuten on 3 §:ssä sanottu, että myöskin heikossa viljelyksessä olevat maat joutuisivat tämän saman lain alaisiksi. Mutta kun ajattelee sitä seikkaa, että tässä täytyisi epäilemättä tulla kysymykseen jonkunlainen jyvitys ja maan luokittelu eri puolilla maata, niin minusta ainakin näyttää, että ken joutuisi vuokralautakuntaan arvostelemaan, mikä maa on niin heikossa viljelyksessä, että se täytyisi tuon lain mukaan antaa pakkoluovutuksella toisten viljeltäväksi, näyttää jotenkin vaikealta että kukaan voisi mennä luokittelemaan näitä maita sillä tavalla, että se jossain määrin voisi vastata oikeudellista näkökantaa. Tiedän että maan luokittelu ja jyvitys on niin vaikea tehtävä, ettei siihen joka mies pysty. Ja aivan mahdotonta on sitä suorittaa eri paikoilla maata samalla tavalla ja samojen perusteiden mukaan.

Sitte sanotaan 9 §:ssä että viljelysmaa, joka on jaettu vuokrattavaksi, on ennen kaikkea annettava sellaisille, joiden viljelykset ovat hyvässä viljelyskunnossa. Tämän johdosta pyydän huomauttaa vaan siitä, että, mikäli minä tunnen, köyhäin maanviljelijäin, köyhäin torpparien ja muiden sellaisten köyhäin miesten viljelykset useimmiten ovat huonossa kunnossa, sellaisessa kunnossa, josta ei saata kiittävää arvostelua antaa. Sitä vastoin siinä määrässä kuin varallisuus pientilallistenkin keskuudessa kasvaa, heidän vil-

jelyksensä myös sen mukaan kehittyvät, jolloin minun ymmärtääkseni tämä pykälä velvoittaisi ennen kaikkea siihen, että viljelyskelpoiset maat, joita useat samalla kertaa haluavat, joutuisivat sellaisille henkilöille, jotka ennestään ovat jonkunlaisessa varallisuudessa, jota vastoin köyhemmät tulisivat tämän kautta jäämään näitä viljelysmaita kokonaan vaille.

Samanlainen määritelmä on täällä 14 §:ssä. Siinä sanotaan nimittäin että viljelysmaita on annettava etupäässä sellaisille, joiden työkykyisyys ja maatyöhön perehtyminen on tunnettu asia. Minun ymmärtääkseni varsinkin, mitä tulee nuoriin yrittelijöihin tällä alalla, on ratkaisu tässä kohden vuokralautakunnalle erittäin vaikea kysymys. Mielestäni siinä suhteessa joudutaan sellaisiin tuloksiin että ne, jotka kilpailevat jonkun maakappaleen saamisesta, tulevat varmaankin useimmissa tapauksissa syyttämään vuokralauniinkuin lain henki näyttää tarkoittavan, vaan joka tapauksessa mahdoton välttää.

Sitte täällä 19 §:ssä, jossa puhutaan ehdotetun lautakunnan valitsemisesta, on vaalitapa sellainen, josta minä puolestani en ole ensinkään vakuutettu että se tulisi vaikuttamaan siten, että lautakunta tulisi puolueettomaksi muodostumaan, niinkuin lain heki näyttää tarkoittavan, vaan joka tapauksessa muodostumaan sangen puolueelliseksi.

Sitte on 77 §:ssä vaatimus siitä että, jos esim. joku haluaa itsellensä viljelysmaata, niin hän saa vaan ilmoittaa halunsa tälle lautakunnalle, jonka pitää pitää huolta siitä, että hän saa sopivan paikan viljelläkseen. Minun ymmärtääkseni on tämäkin vaatimus ainakin muutamilla paikoin maatamme mahdoton toteuttaa tämän perusteen mukaan, mutta se on toteutettavissa, jos on lupa antaa viljelyshaluiselle maata muullakin paikkakunnalla kuin vaan siinä pitäjässä, jossa hän asuu. Se on toteutettavissa sen periaatteen mukaan, joka on olemassa kruunun maiden viljelemisessä, mutta kokemus on osottanut, että useimmat eivät halua mennä sinne, minne osotetaan, vaan katsovat viljelysmaita sieltä, missä he haluavat mieluummin asua. Semmoisessa tapauksessa lautakunta joutuu useimmiten pahempaan kuin pulaan, sillä sellaisia viljelysmaita ei useimmissa tapauksissa ole saatavissa, varsinkaan tiheimmin asutuilla seuduilla.

Sen johdosta että tässä annetaan maanomistusoikeus niille, jotka pakkoluovutuksen kautta saavat näitä maita, viittasin jo äsken siihen että tässä kohdassa, jossa asian tätä puolta käsitellään, nim. 65 ja 66 §:ssä maanvuokraoikeus menee perintönä. Mutta tässä on sangen omituinen perintöjako,

joka on kokonaan vailla perustusta, ainakin mitä tulee entiseen perintöjakolakiin — tarkoitan sitä määräystä että neljäs osa jäännöksestä otetaan päältä ja loppu jaetaan. Minä en ainakaan ole voinut tajuta, kuinka tämä perintöjako lopullisesti voisi tapahtua siten, ettei perillisten kesken saattaisi syntyä riitaa siitä, kuka heistä saa maan omistaa.

Sitte puhutaan 68 §:ssä tällaisen vuokramaan takaisin jättämisestä ja sanotaan, että maa on silloin ilmoitettava uudelleen vuokrattavaksi. Mutta jollei ilmestykään ketään uutta vuokraajaa? Ja sellaisia tapauksia tulee epäilemättä olemaan äärettömän paljon, siitä olen vakuutettu. Tai ajatellaan että maa on tämän 10 vuoden kuluessa, jonka se on ollut tällä ensimäisellä vuokraajalla, huonontunut koko joukon siitä, mitä se oli alkujaan. Miten tilan silloin käy, siitä ei lakiehdotuksessa mitään mainita. Luonnollista on tietysti ettei se voi joutua takaisin tilan entiselle omistajalle, sillä onhan se häneltä otettu. Joutuuko se siis valtiolle vai mihin se joutuu? Joka tapauksessa on asianlaita sellainen ettei tilanomistaja saa sitä vuokraosuutta maastaan, joka ei ole kenenkään vuokrattavana, minkä olisi oikeutettu saamaan ja olisi saanut, jos olisi voinut sitä itse viljellä.

Sitte on erityisesti merkille pantava se seikka että laissa ei ole millään tavalla määrätty, mitenkä sitä on sovellutettava silloin kun maatila, josta tämän lain perusteella lohkaistaan joitakin vuokrapalstoja, on koko arvostaan kiinnitetty. Jos esim., niinkuin täällä eräässä edellisessä lausunnossa jo huomautettiin, sattuu sellainen tapaus että kiinnityslaina sanotaan irti, ja maatila siis tällaisten olosuhteitten vallitessa myydään uudestaan, niin eikö se velkainen talollinen, joka tämän kautta joutuu antamaan tilansa huutokaupalle kiinnityksen omistajan vaatimuksesta, joudu oikeudettomasti kärsimään, varsinkin jos ottaa huomioon sen seikan että tuo uusi vuokraajakin tulee monasti huomaamaan että hänen ihanteensa ja toiveensa sen vuokrapalstan suhteen pettää ja hän joutuu sen jättämään takaisin, kykenemättä sitä viljelemään.

Minä myönnän kyllä, että tuntuu viekoittelevalta ajatus viljelyspakon aikaansaamisesta jollain tavalla täällä Suomessa, sillä meidän maassammehan ovat maat yleensä huonosti viljeltyjä, ja meillä on sitä paitsi äärettömän paljon viljelemättömiä maita. Mutta minä en ainakaan usko että viljelyspakko yhdistettynä pakkoluovutukseen, niinkuin tässä laissa on ehdotettu, tulisi viemään onnelliseen ratkaisuun. Sillä pelkään että, niinkuin jo alussakin mainitsin, jos maamme — sanottakoon se aivan koristelematta — vanhoillisin kansanluokka, pienviljelijät, ensimäisenä joutuisivat tällaisen

koetuksen alaisiksi, pelkään että siitä syntyisi tässä maassa sellainen taantumuksen aika, että luullakseni yksin sosiaalidemokraattienkaan jalot ja korkealle tähtäävät opit eivät voisi pitkään aikaan innostaa heitä nousemaan siitä taantumuksesta, johon tämän kautta jouduttaisiin. Kun sen lisäksi, niinkuin jo myös huomautin, käsittääkseni ei tässä maassa ole niin vaikea saada viljelyskelpoisia, viljelemättömiä maita viljelyksen alaiseksi kuin on yleensä tahdottu viime aikoina uskotella, olen vakuutettu, varsinkin jos ne lakiehdotukset, joita täällä on tehty ja tullaan tekemään toisenmuotoisina, voidaan onnellisesti saada läpi menemään, ettei maan saanti enää tule olemaan pääasia tässä maassa, vaan tärkeintä on se että koetetaan pienten maanviljelijäin taloudellista asemaa tukea niin, ettei sitä horjuteta minkään sellaisten kumousperiaatteiden nojalla, joiden tarkoituksena on sovelluttaa uusia yhteiskuntaihanteita meillä, ennenkuin kehitys on ehtinyt niille tilaa valmistaa ja silloin kuin muitten kansanluokkain omistusoikeutta täällä vielä arvossa pidetään. Ja senvuoksi toivon että myös ne ajatukset, jotka tässä olen lausunut, otettaisiin huomioon siinä valiokunnassa, johon tämä kysymys menee.

Ed. **Eloranta**: Eräs kirkkoisä on kerran sanonut satoja vuosia takaperin: kansalle ei tarvitse muuta kuin „lörpötellä" tehdäkseen siihen vaikutuksen. Tätä ovat meidän valtaluokkalaisemme osanneet erinomaisesti seurata ainakin tähän aikaan saakka. He ovat kaikissa juhlapuheissaan ylistellen, kaunistellen puhuneet meidän kauniista isänmaasta ja sanoneet että sen onnea ja menestystä on meidän jokaisen Suomen kansalaisen tarkoin valvottava ja sen eteen meidän pitää uhrata henkemme ja voimamme.

Tähän minä tahdon huomauttaa — katsottakoon sitä sitten valtapuolueen taholta lörpötyksen tarkoituksessa tehdyksi tai ei, — että tuo lörpötys on tehnyt vaikutuksensa. Nyt meidän maamme kansa on herännyt ja aikoo tuota „lörpötystä" panna käytännössä täytäntöön. Se tahtoo todella ruveta tätä meidän Suomeamme, tätä meidän maatamme raivaamaan sellaiseksi, miksi sitä yliluokka on usein juhlapuheissaan koristellen, kaunistellen tahtonut esittää. Mutta se ei tyydy tuollaisiin kaunisteleviin puheisiin, vaan se rupee luonnon ymmärryksellä ajattelemaan, miten olisi käytännössä saatava ne asiat menemään läpi.

Jokainen sanomattakin tietää, minkälaisissa yhteiskuntapuitteissa meidän maamme maaomaisuus on. Äärettömän vaikea on köyhälistön saada millään tavalla maata itselleen, jollei alistu isännän mielivallan alle siinä määrin että maksaa

vaikka kuinka suuria veroja maa-aloista. Ihan kuin sanattomasti on maata omistava luokka muodostunut, sanoisinko ammatti-järjestöksi, joka osaa etujansa erinomaisella tavalla valvoa maan vuokraamissuhteissa. Jos maanvuokraaja ei suostu niihin korkeihin vaatimuksiin, kuin isännät ovat tehneet, niin he laskevat ne rauhassa menemään pois, mutta muualtakaan ei ole sen enempää toivoa tuolla maanvuokraajalla.

Palatakseni taasen äskeiseen korulausetulvaan, jota juhlapuheissa käytetään, huomautan, että jos todella näiden puheitten takana tahdotaan seisoa, niin meidän isänmaamme onni vaatii todellakin että maatkin lasketaan viljelykselle käytettäväksi, siinä määrässä etteivät ne seisoisi enää viljelemättöminä, kuten usein nyt on laita, vaan olisi asia järjestettävä tavalla, johon tämä viljelyspakkolakianomuksemme kyllä mielestäni on antanut viittauksia. Nykyään nimittäin se suunnaton kansallispääoma, maa, on sillä tavalla laissa turvattu että sen omistaja ei ole edesvastuun alainen, millä tavalla hän hoitaa sitä. Vaikka hän lakkaisi peltojansa viljelemästä, laskisi ne vaikka rikkaruohoja kasvamaan, ei laki voi sekaantua tähän asiaan. Jokainen asiaa ymmärtävä mielestäni käsittää, mikä tappio syntyy maamme maanviljelystuotannolle, kun niin suurta kansallisomaisuuden tuottajaa kuin on maa, ei laki pääse ollenkaan tässä suhteessa söyrimään. Tätä epäkohtaa poistakseen on viljelyspakko kohdistettu. Olisi nimittäin saatava ja on saatava sellainen laki; ettei maanviljelijät saa enää mielivaltaisesti käyttää tuota suurta kansallispääomaa, vaan silloin kun he laiminlyövät työn tekemisen sen hyväksi, laki antaisi yhteiskunnalle oikeuden sekaantua siihen asiaan ja siis päästää sellaisia henkilöitä, jotka tahtovat tuota omaisuutta paremmin käyttää, sitä viljelemään.

Täällä on huomautettu että se olisi maan ryöstöä ja siis yksityisomaisuuden ryöstämistä pois niiltä, joilla sitä nykyään on. Se huomautus on kyllä tehty sellaisen edustajan suun kautta, jonka oikeuskäsitteen Suomen kansa kyllä on jo edellisinä vuosikausina hyvin tullut tuntemaan, niin että sen vuoksi ei kannattaisi ollenkaan siihen lausuntoon viitata. Mutta kun tämä on niin tärkeä kysymys, niin täytyy ottaa huomioon sellaisetkin puheet, jotka minä tahtoisin sanoa, kansan kieltä käyttäen, lörpötyksiksi.

Huomautukset siltä, että tässä omistusoikeus muuttaisi luonnetta, ei pidä ensinkään paikkaansa, sillä olkoon tämän lain mukaan maa alkuperäisellä omistajalla tai vuokraajalla, niin joka tapauksessa tulee vuokralautakunnalla olemaan

oikeus sekaantua uutistilan asioihin, silloin kun tila rupee rappiolle joutumaan tai jollakin tavalla sitä huonosti viljellään. Ei siis missään tapauksessa ole tuo maa tämän pakkoviljelyslain kautta turvattu sellaiseen asemaan, ettei yhteiskunnalla aina olisi sekaantumisoikeutta ja kumoamismahdollisuutta edellistä omistajaa kohtaan. Se on kyllä asetettu koko joukon monimutkaisempaan kehystään, kuin mitä tähän saakka on on ollut maan vuokraamisen laita, mutta se on täytyyt tehdä monestakin syystä. Onhan nykyiset lakimme maanvuokraoloista niin selvästi osoittaneet, kuinka huonolla pohjalla maanvuokraajat ovat, koska heitä voi maanomistaja häätää mielensä mukaan. Ei minun tarvitse muuta mainita osoittaakseni minkälaiseen tilaan maanvuokraolot ovat joutuneet, kuin lausua vaan, että eduskunnan jäsenet ottaisivat huomioonsa Laukon tapaukset.

En kuluta enempää aikaa viitatakseni viljelyspakkoesityksemme pykäliin, mutta tahdon huomauttaa kuitenkin sitä tärkeää seikkaa, josta täällä on puhuttu, että työväestö tulisi pakkoviljelyslain voimaan astuttua mitä kurjimpaan puutteeseen. Minua kummastuttaa suorastaan sellainen ymmärryskanta tästä kysymyksestä. Silloinko työväki joutuisi puutteeseen, kun saataisiin laki, joka pakottaisi nykyiset maanomistajat joko ottamaan maansa viljeltäväksi tai antamaan sellaisille viljeltäväksi, jotka sitä tahtovat?

Jos tahtoisi kansan kieltä käyttää, eikö silloin voisi edellyttää että jokainoa sanomalehti sisältäisi ilmoituksia: 200 kuokkuria hoi! Kirvesmiehet hoi! Ojamiehet hoi! Siellä ja siellä olisi työtä vaikka kuinka paljon.

Silloin tietysti jokainen maanomistaja, joka ei ymmärrä voimaperäisen viljelyksen merkitystä, tahtoisi vielä lisätä yhä suuremmaksi peltojansa, kuin mitä ne nykyään ovat, siinä suuressa yhteiskunnan saaliin ahneudessa, että maata pitää olla mahdottomasti, ehkä penikulmakaupalla.

Se huomautus ei siis pidä ensinkään paikkaansa, että työväestö viljelyspakkolain voimaanastuttua joutuisi suureen pulaan.

En malta olla myöskään koskettelematta siihen leikilliseen käsitykseen, jonka edustaja Castrén lausui, nimittäin että meidän rahamiehemme veisivät pois koko kapitaalin meidän maastamme ja siitä olisi seurauksena, että tilojen hinnat halpenisivat kovasti ja keinottelijat olisivat silloin valmiit ostamaan maatiloja ja sitten taas myisivät korkeasta hinnasta. Hämmästyin sitä esitystapaa, mitenkä voivat tilojen hinnat kohota, kun on kerran laskettu niin alas. Mitä ihmeen merkillisiä keinottelijoita ne olisivat, ja entäpä sitten,

jos tilojen hinnat laskeutuisivatkin alas? Mitä se merkitsee, jos tilojen hinnat paperilla ovat vähempiarvoisia, sillä täytyyhän meidän ymmärtää, mitä varten meidän tästä varsinaisesta maasta tarvitsee niin korkeita hintoja maksaa. Päinvastoin sitte vasta siitä voi ruveta maksaamaan suuremmassa määrin, kun sen hyväksi on tehty paljon työtä, ja kun sen työn perustuksella ruvetaan maksua tarkemmin laskemaan.

Minuun on tänä iltana tehnyt miellyttävän vaikutuksen, ettei tällä kertaa ole herrasluokkaa enää naurattanut niinkuin silloin, kun metsäkysymys esitettiin. Sen minä otaksun tulevan siitä, että metsäkysymyksen suhteen herraspuolueet ovat vielä sillä kannalla. He luulevat, että pikkutilojen omistajat eivät käsitä sitä suurta hyötyä, mikä heillä yhteismetsistä olisi. Mutta tämän kysymyksen edessä herrat eivät naura, sillä he ymmärtävät, että maalaisväestö osaa seisoa tämän viljelyspakkokysymyksen takana. Olkoon se satua ja „lörpötystä", mutta tilattomat siitä huolimatta aikovat sen „lörpötyksen" sillä panna käytäntöön, että lähettävät tulevien vaalien jälkeen omia edustajia yli 100.

Ed. **Häyrynen:** Edustaja Eloranta on jo pitkälti puhunut tästä asiasta, mutta siitä huolimatta en voi olla tässä huomauttamatta jostakin kohdasta edustaja Castrénille, joka lakiehdotusta laajalti selvitteli. Yhtä kohtaa hän erityisesti kosketteli, nimittäin sitä, mitenkä voitaisiin antaa luottoa niille vuokralaisille, jotka lain mukaan tulisivat maata vuokraamaan. Minun käsittääkseni luoton antaminen heille käy aivan samalla tapaa kuin nykyaikanakin pikkuelinkeinonharjoittajille, asianajajiksi pyrkiville ja monille muille sellaisille. Heilläkään luonnollisesti ei ole monellakaan ollut tilaisuutta antaa minkäänlaista kiinne-takuutta tarvitsemaansa lainaa varten.

Toinen kohta hänen puheessaan oli pelko sen johdosta, että muka sellaista lakia ei ole missään muualla. Se on kyllä totta, mutta yksi kertahan on ensimäinen ja sitte vasta kokemuksen perusteella on tuomio annettava.

Kolmanneksi hän lausui huolensa sen johdosta, että meidän maamme kapitalistit tämän lain voimaanastuttua tulisivat menemään ulkomaille. Toivon voivani lohduttaa herroja sillä, että Suomen suuri köyhälistö silloin lausuisi heille: „terve menoa vain". Jäisihän silloin ainakin tuotannon välikappaleet jälelle, joten riittäisi työtä ja leipää kaikille.

Ed. **Aromaa:** Luovun puheenvuorosta ja yhdyn edustaja Elorantaan.

Ed. **Kallio:** Koko tämä esilläoleva esitys-anomus on luonteeltaan siksi outo ja uusi, että minun täytyy tunnustaa, että suurella epäilyksellä olen ryhtynyt sitä lukemaan, vaan vaikka kaikki ennakkoluulot voisi itsestään torjuakin, täytyy kuitenkin tulla siihen samaan käsitykseen, joka tässä on jo ennen esitetty, että tässä on kyseessä ehdottomasti omistusoikeuden loukkaus. Täällä ovat ed. Castrén ja Alkio jo huomauttaneet niistä eri pykälistä ja erittäin tahtoisin minä vielä alleviivata sen, että täällä niin monessa suhteessa katsotaan toisen oikeuksia suuremmalla mitalla kuin toisen. Sitä, mitä 3 §:ssä puhutaan niistä luovutettavista maista, ei oteta ollenkaan huomioon 49 §:ssä, jossa vuokra määrätään. Maan nettotuotanto voi olla maanomistajalle paljon suurempi kuin se, mikä 49 §:ssä määrätään, vaan siitä huolimatta voi maanomistaja joutua vuokralautakunnan ja tuon uuden viljelijän mielivallan alaiseksi. Voihan esim. luonnonniityllä nettovoitto olla paljon isompi kuin nämä vuokramaksut, joista 49 §:ssä puhutaan, ja kuitenkin jokaisen vuokralautakunnan jäsenen ja maanviljelijän itsensäkin täytyy tunnustaa, että sen tuotanto on heikko. Mutta tässä tapauksessa tullaan kuitenkin syvästi loukkaamaan omistajan oikeuksia siinä suhteessa, että se luonnontilassakin tuottaisi enemmän kuin nämä ehdotetut vuokramaksut. 10 §:stä on jo huomautettu, kuinka sen johdosta varakas maanviljelijä voi karttaa tuon anastuksen, vaan köyhä viljelijä voi joutua uhriksi, vaikka tämä ryhmä sanoo oikeutta ajavansa. Läpeensä koko tämän lain on sama sointu, on pidetty enemmän toisen kansaluokan oikeuksista kuin toisen,.esim. 10 ja 57 §:ssä on selvä oikeusero. Täällä edustaja Eloranta sanoi, että maalaisväestö osaa seistä tämän kysymyksen takana. Maalaisväestöön kuulumme mekin, ja meillä on aivan toisenlaiset käsitteet tästä. Kun nyt puheenaoleva kysymys oli keskustelun alaisena kotiseudullani, niin pikkuviljelijät olivat itsekin juuri sillä kannalla, jota täällä on jo varemmin esitetty. — Ajan voittamiseksi en tahdo enää kajota niihin asioihin, joista täällä jo on ollut puhe.

Ed. **Castrén:** Kun viimeksi käytin puheenvuoroa, oli tarkoitukseni muun muassa lausua mielipiteeni siitä, mihinkä valiokuntaan käsillä oleva anomusehdotus olisi lykättävä. Ikävä kyllä se unohtui minulta ja tätä tilaisuutta käytti edustaja Gebhard tapansa mukaan karatakseen minun kimppuuni.

Anomusehdotus koskee ennen kaikkea omistusoikeutta ja ennen kaikkea talonpoikaistilallisten omistusoikeutta. Kuninkaallisen Majesteetin armollinen vakuutus ja vahvistus Ruotsin ja Suomen talopoikaiskansan vapauksista ja oikeuksista, annettu huhtikuun 27 päivänä 1789, säätää toisessa pykälässään: „Perintötalonpojan omistusoikeus perintötaloon pidetään voimassansa aina rikkomatta, niinkuin myös se oikeus sitä hallita, joka on myönnetty ja vakuutettu". Tällä säädöksellä on perustuslain pyhyys, ja niin ollen koskee asia etupäässä mitä tärkeintä perustuslakikysymystä. Senpätähden anomus minun käsittääkseni olisi lähetettävä perustuslakivaliokuntaan eikä suinkaan maatalousvaliokuntaan.

Mitä asiassa sosialistiselta taholta esitettyihin lausuntoihin tulee, niin yhdessäkään niistä ei ole kyetty pienimmälläkään tavalla asiallisesti kumoamaan niitä muistutuksia, joita minä olen tuonut esille ehdotettua viljelyspakkoa vastaan. Tahdon kuitenkin antaa edustaja Vuolijoelle sen tunnustuksen, että hänen esiintymisesensä oli asiallisempi kuin tavallisesti sosialistiselta taholta ollaan tottuneita kuulemaan. Mutta sellaista tunnustusta en voi antaa edustaja Elorannalle, sillä kaikki hänen puheensa oli hölyn pölyä, siinä ei ollut vähintäkään asiallista. Koko mainitun puhujan esiintyminen osoittaa, ettei hänellä ole vähintäkään aavistusta taloudellisista laeista ja niitten vaikutuksista. Olen sanonut, että lakiehdotuksen tarkoitusta tilattoman maalaisväestön aseman parantamisesta on kannatettava. Mutta tällaisilla väkivaltaisilla keinoilla sitä ei paranneta. Seuraukset sosialistien viljelyspakkolaista tulisivat olemaan enin tuhoisat taloudellisesti heikommille talonpoikaistilallisille, jotka muodostavat enemmistön maanviljelijöistä meidän maassamme. Ne häviäisivät ja astuisivat tilattomain joukkoon. Toisena seurauksena olisi ääretön maan hinnan aleneminen ja siitä seuraava yleinen taloudellinen pula.

En ole sanonut, että kapitalistit muuttaisivat maasta, vaan että kapitaali siirtyisi maasta pois. Ne ulkomaalaiset, jotka ovat lainanneet rahoja maahamme, vaatisivat kiireimmän kautta kapitaalinsa pois. Maanomistajat koettaisivat saada tilojaan myydyiksi ja kaikki ne, sekä yksityiset että rahastot, joilla on lainoja maan kiinnityksiä vastaan, etsisivät ulos saamisensa, koska vakuus äärettömän suuressa määrässä viljelyspakkolain kautta tulisi vähenemään. Tämä kaikki synnyttäisi tavattoman taloudellisen pulan. Minä puolestani en soisi että tilaton maalaisväestö ja tehdastyöväestö joutuisi tällaisen taloudellisen pulan alaiseksi.

Ette te, herrat sosialistit — tämän minä sanon erittäin

herra Elorannalle — paranna asiatanne sillä, että te rupeatte mieskohtaisiksi, se osottaa vain, kuinka heikko teidän asianne on. Mutta jos te kykenette asiallisesti torjumaan niitä väitteitä, joita teidän ehdotuksianne vastaan tuodaan, ja asiallisilla syillä puolustamaan niitä, silloin on asia toinen. Ei agitatsioonipuheilla ole täällä mitään vaikutusta.

Ed. **Tikkanen**: Tämän asian perusteluissa mikä nyt esillä on, on jokseenkin selväpiirteisesti tuotu sen periaate julkisuuteen, jotenka siihen en erityisesti tahdo kajota. Mutta edustaja Castrénin lausunnon johdosta pidän velvollisuutenani lausua muutamia sanoja. Minä kuuluessani sosialistien joukkoon en hyväksy sitä tapaa, jolla meitä rauhallisimpiakin sosialisteja tahdotaan sorkkia ja soimata. Pitäisin paikallansa ne terävät ja sattuvat huomautukset, että itse asioista puhuttakoon, — jos olisi niin, että niillä tarkoitettaisiin antaa neuvoja ja opetusta, mutta ensimäinen edusmies Castrénin puhe ei vähimmässäkään määrässä ollut selitystä, enemmän kuin se mitään muutakaan oli, vaan päinvastoin se oli koko meidän anomuksemme leimaamista mitä suurimmalla häpeällä. Tämän käsityksen olen jo kaiken aikaa tullut saamaan osakseni porvarien puolelta. Onko todellakin tarkoitus se, että himmennettäisiin meidän periaatteellista vakaumustamme sillä, kun tahdotaan kiinnittää tuollaisia etikettejä meidän anomuksiimme, jotka todella tarkoittavat kansan pohjakerroksien hyvinvointia, sen tukemista ja turvaamista. Ei vähimmässäkään määrässä tule se järkyttämään meidän periaatteitamme eikä horjuttamaan vakaumustamme. Me sittenkin kestämme sosiaalidemokraatteina. Ne pyrinnöt ja pyyteet, mitkä meidän ohjelmassamme vaaliaikoina, niinkuin kaikkina muinakin aikoina, ilmenevät, ja mitkä meidän anomuksissamme myös ovat, perustuvat niihin todellisiin näkökohtiin, jotka me pidämme todellisesti suurina epäkohtina. Edustaja Castrén puhui anastajista, mutta ei puhunut siitä keneltä tähän saakka on anastettu ja kuka on todella se anastava luokka. Minä tahtoisin että perusteellisesti lähdettäisiin syitä esiintuomaan, silloin kun tahdotaan puhua anastajista. Älkää missään nimessä ajatelko, ettemme me käsitä, keneltä anastettu on ja kuka se anastava luokka on.

Tämän lauselmani olen tahtonut vaan tuoda julkisuuteen sentähden, että tiedettäisiin ettemme me kaikki, emmekä yksikään, mitä täällä edustajina on meitä sosiaalidemokraatteja, ole sellaisia, että meitä niin vaan noin käden käänteessä käännetään sinne tai tänne, jos kiinnitetään eti-

kettejä meidän anomuksiimme, etikettejä sellaisia, jotka vain sisältävät pelkkää häväistystä. Minä toivoisin että tämä menettelytapa kokonaisuudessa lakkautettaisiin. Muuten itse asiassa yhdyn edustaja Vuolijokeen.

Ed. **Tokoi**: Täällä on vaadittu ja pyydetty puhumaan asiasta ja se on kai hyvä tapa. Täällä eritoten edustaja Castrén on iskenyt erääseen periaatteelliseen kysymykseen, nimittäin omistusoikeuskysymykseen, sillä tämä kysymys on ennen kaikkea omistusoikeuskysymys. Hän on tahtonut eritoten teroittaa mieleen sitä seikkaa, että niiltä omistusoikeus riistettäisiin, jotka nykyään omistavat maata. Hän vetosi vielä lopuksi 1789 vuoden kuninkaalliseen kirjeeseen, jolla on perustuslain luonne ja jossa näille maanviljelijöille taataan muuttumattomana se, minkä he ovat perintömaana saaneet. Mutta vielä siihen aikaan, kun tämä kuninkaallinen käskykirje annettiin, oli, kuten edustaja Castrénkin kyllä tietää, suurin osa maata sellaista, joka ei ollut perintömaan luontoista, taloihin kuului ainoastaan rintamaat. Maat, jotka nykyään ovat jo osaksi sen jälkeen viljeltyjä, olivat silloin kokonaan viljelemättömiä, olivat yhteiskunnan yhteistä maata. Vielä ennen tätä aikaa ja varsinkin tähän aikaan oli jo yksityinen omistusoikeus iskenyt leimansa lainsäädäntöön. Tämä tapahtui meidän maassa olletikin sillä vuosikymmenellä, johon edustaja Castrén viittasi, sillä sen vuosikymmenen valtiopäivillä ensi kerran tuli näkyviin, miten omistava luokka tahtoi määrätä lainsäädännön kulun siten että heidän mieskohtainen omistusoikeutensa heille taattaisiin. Ei vielä itse kuuluisa Magnuksen maalakikaan sisällä mitään siitä ettei se, joka raivaa ja viljelee maan, olisi maan oikeutettu omistaja. Vielä 18:nen vuosisadan lopulla tunnustettiin periaatteellisesti se käsitys aivan oikeaksi, että se, joka maan ruoppasi, kuten sanotaan, oli sen omistaja eikä se, kenenkä alueelle maa kuului. Mitä siihen aikaan puhuttiin torppareista, lampuodeista y. m. tarkoitettiin aina niitä, jotka vuokrasivat asuttuja maatiloja, eikä suinkaan niitä, jotka viljelijät asumattomia, viljelemättömiä seutuja, jotka päinvastoin tulivat juuri näiden omistuksen alaisiksi, jotka sellaisia maita ruoppasivat viljelykselle alttiiksi. Se on päivän selvä asia. Siitä syystä ei tämä anomusehdotus sisällä mitään uutta; se on ainoastaan vanha käsite, joskin nyt omistusoikeus on väliaikaisesti lyönyt merkkinsä lainlaadintaan. Se todistaa vain sitä seikkaa, että omistamattomat luokat eivät ole olleet osallisia lain laadinnassa, mutta ei suinkaan se todista sitä, että se periaate,

mikä nykyisissä laeissa on vallalla, olisi oikeudellisesti katsottuna aivan oikea.

Nyt eritoten tahtoisin kohdistaa kysymyksen ytimen siihen, mitä pakkovaatimus merkitsisi kansantaloudelliselta kannalta, sillä kansantaloudelliselta kannalta se ennen kaikkea täytyy ottaa harkittavaksi. Täällä on aluksi viitattu siihen, mitenkä suhteellisesti paljon on lisääntynyt niiden joukko, jotka jäävät irtolaisiksi, joilla ei ole mitään muuta kuin satunnainen toimeentulo. On ääretön taloudellinen tappio, jos tällaiset työvoimat jäävät käyttämättömiksi, kun meidän maassamme kuitenkin löytyy paljon alueita, jotka juuri kaipaisivat työvoimaa, mutta kaikeksi onnettomuudeksi ovat joutuneet yksityisomistusoikeuden alaisiksi ja näin ollen ei keillään syrjäisemmillä ole niiden kanssa mitään tekemistä, eivätkä he siten todellakaan voi työkykyänsä käyttää maan taloudellisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

On puhuttu siitä, mitenkä maan hinta tällaisen ehdotuksen kautta alentuisi hämmästyttävällä nopeudella. Mutta mitenkä sitte on maan hinta näin suureksi kohonnut kuin se nykyään on? Se on kohonnut keinotekoisella tavalla. Viime vuosikymmenen kuluessa on maan hinta kohonnut noin toisella puolella, lähes kaksinkertaisesti, vaikka maan taloudellinen tuotanto ei todellisesti ole kohonnut samassa määrässä. Tunnustaa täytyy, että esim. metsät ovat juuri sen vuoksi paljon huonontuneet ja maa on taloudellisesti köyhtynyt. Myös tilasto osoittaa, miten viljan tuonti maahan vuosi vuodelta yhä lisääntyy — ei suinkaan se todista sitä, että maan tuotantokyky olisi noussut. Tilastolliset numerot osoittavat, että viljan tuonti maahan nousee vuosittain noin 10 miljoonalla markalla, tehden koko viljavaraston tuonti nykyään lähes 90 miljoonaa markkaa vuodessa. Se todistaa sitä, että maan tuotanto ei ole kohonnut, vaikka kohta maan arvo on keinotekoisesti kohonnut.

Edustaja Castrén sanoi, että kapitaali vetäytyisi pois maasta, jos maanomistusoikeus tulisi näin epävarmaksi. Mitä ymmärretään sitte kapitaalilla? Tietysti tarkoitetaan kapitaalilla tavallisesti pääomaa, rahaa. Mutta minä en ymmärrä, että raha pääasiallisesti olisi kapitaalia. Täytyy ymmärtää että on olemassa muutakin kapitaalia ja se on työvoimaa. Työvoima juuri on ensisijassa kapitaalia ja sitä herrat rahamiehet eivät voi viedä mennessään, sillä he eivät tavallisesti ole tällaisen kapitaalin omistajia. Sitä kapitaalia ei mikään laki siirrä pois maasta, se jää maahan. Se on korkoa tuottavaa kapitaalia ja se ennen kaikkea kohottaa maan

taloudellista tuotantoa kansantaloudelliselta kannalta katsottuna.

Edustaja Alkio sanoi että maita olisi yllin kyllin saatavana ilmankin anomuksen ehdottamaa tapaa. Minä tahtoisin vastaukseksi viitata siihen tosiseikkaan, että lukuisia torpparihäätöjä nykyään toimitetaan kautta koko maan. Tämä seikka antaa vastauksen siihen, missä märin maita on saatavana, missä määrin työkapitaaleja pannaan kiinni maahan, silloin kun yksinomistusoikeus on täysin määräävässä asemassa.

Edustaja Alkio myös viittasi siihen, että moni pienviljelijä on ostanut maata sillä syyllä, että kun hänelle kasvaa lapsia, ne saisivat ottaa maat maanviljelyksen alaiseksi ja saisivat siitä myös elatuksensa. Mutta on otettava huomioon että on jo valmiiksi siitettyjä lapsia yllin kyllin, jotka olisivat valmiit ottamaan maata, jos heille annettaisiin siihen tilaisuutta. Miksi ei niiden, joilla on työkykyisiä lapsia, joskaan he eivät kuulu niihin, jotka vasta aikovat kasvattaa lapsia, anneta tätä maan muokkaamista toimittaa, miksi ruvetaan tulevilta sukupolvilta odottamaan sitä, minkä tämä sukupolvi voi tehdä?

On sanottu että pienviljelijät tulisivat kärsimään ehdotetusta toimenpiteestä. Mutta tilastolliset numerot puhuvat toista kieltä, sillä ne osottavat, että suurtilalliset ovat sittekin huonommin viljelleet maata, ne osottavat että ne, jotka omistavat 2,000 hehtaaria maata, ovat maa-alastaan panneet viljelyksen alaiseksi tuskin $1^1/_2$ %, kun sitävastoin taas ne, jotka omistavat pienemmän alan 50—25 hehtaaria, ovat viljelleet 30, 35 ja 45 % maastansa. Tämä täydellisesti todistaa sen seikan että sittekin suurviljelijät ovat ne, jotka maanviljelemistä pelkäävät, eivätkä suinkaan pienviljelijät. Se täytyy jokaisen, joka hiukankin tuntee olosuhteita, täydellisesti myöntää todeksi. Se vaan olkoon siitä sanottuna.

Asia on otettu erittäin vakavalta kannalta, ja vakavalta kannalta se on otettava. Mutta silloin kun pidetään kansantaloutta silmällä, silloin kuin todellakin tahdotaan jotain tehdä tulevaisuuden hyväksi ja panna ensimäinen yritys tähän suuntaan toimeen, silloin jokainen kyllä on valmis sanomaan että jotakin olisi tehtävä. Mutta kun me sosiaalidemokraatit satumme tämän ensimäisen yrityksen tekemään, on jokainen kynsin ja hampain sen kimpussa ja valmis sanomaan: tämä ei kelpaa mihinkään, mutta ei kuitenkaan ole valmis tuomaan esille käytännöllisiä keinoja, jotka olisivat ehdotettuja paremmat. Se todistaa ettei ole ajateltukaan parannuksia, vaan tahdotaan edelleenkin ylläpitää nuo omis-

tusoikeuden pyhyydet, jotka nykyisten, muka voimassaolevien perustuslakien mukaan ovat heille taatut, huolimatta siitä, mitä kansantaloudellinen elämä siitä kärsii.

En tahdo pitemmälti selittää tätä asiata. Olen tahtonut vaan näitä muutamia periaatteellisia näkökohtia tuoda esiin. Muiden muassa tahdon vielä viitata siihen, kuten jo edustaja Alkio antoi tietää, miten nykyiset maanomistajat ovat tämän vuosisadan alkupuoliskolla saaneet äärettömän suuria tiluksia viljelyskelpoista maata. Eilen jo viittasin siihen, miten metsämaat on saatu yksityisomaisuudeksi; samoin on saatu viljelyskelpoiset suomaat. Laihialla esim. on saatu kaikki suot, mitä sillä alueella sattui olemaan. Tämän saman perintöoikeuden nojalla on niitä sitte tahdottu pitää yksityisenä omistuksena. Mutta se ei ole kansan oikeuskäsityksen kanssa sopusoinnussa. Siitä syystä on ryhdyttävä tarkoituksenmukaisiin toimiin, pakkoviljelyksen aikaansaamiseen, sillä työhön näyttää nykyään täytyvän pakottaa, muuten ei sitä tehdä. Mutta jos me työläisinä tahdomme olla pakottajia työn suhteen, niin silloin herrasluokka tahtoo nousta sitä vastustamaan. Antaa jokaisen tehdä, niinkuin itse ajattelee. Katsoen kuitenkin tämän asian luonteeseen en tahdo vastustaa sitä, etteikö tässä asiassa olisi jotain perustuslain luontoista olemassa. Siitä syystä tahtoisin ehdottaa, että tämä asia lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan sillä edellytyksellä, että maatalousvaliokunta näissä kohdin, missä asia on perustuslainluontoinen, pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiassa.

Ed. **Renvall**: Vaikka edellinen puhuja sanoi, että tämä ehdotus löytyy vaan sosiaalidemokraattiselta taholta, niin kai hän niin paljon kuuli edustaja Gebhardin jonkunlaisesta persoonallisesta kateudesta lähtenyttä lausuntoa, että hän tietää, että agraarikomiteakin on tehnyt samanlaista työtä, ja saihan hän kuulla, että agraarikomitean mietinnöt lienevät lainatut jostakin muualta, johon ne taas ovat muualta lainatut. Eiväthän agraaripoliittiset näkökannat ole tässä maassa syntyneet; ne ovat kyllä tavattavissa muidenkin maiden parlamenttilausunnoista ja lakiehdotuksista. Minä sen tähden lausuisin toivomuksena, että me nyt ilman muuta lähettäisimme kaikki nämä eri suuntiin menevät ratkaisuehdotukset valiokunnan harkittavaksi. Sittehän saamme otella perusteellisemman lausunnon pohjalla kuin mikä nyt on olemassa. Ei ainakaan minulla ole ollut tarpeellista aikaa yksityiskohtaisesti esitysehdotusta tarkastella, enkä sentähden ole valmis

tässä lausumaan mitään ratkaisevaa sanaa. Minä ja moni muukin toivoo, että maatalousvaliokunta, johon tämä ehdotus pääasiallisesti lähetetään, ottaa tämän asian perinpohjaisesti harkittavakseen, ja että se ottaa harkittavakseen varsinkin tämän ehdotuksen. Ne, jotka tämän ehdotuksen ovat esittäneet, jääkööt he sitten enemmistöön tai vähemmistöön, esittäkööt valiokunnan mietinnössä tai vastalauseessa, millä tavalla he luulevat, että Suomen talonpoika meidän maassamme voi tulla toimeen ja elää, kun siltä ensin on viety vedet ja metsät ja suurin osa maata ja kun kaikki rasitukset ja kaikki verot ovat sälytetyt sen kannettavaksi ja kun sen niskoille tulee sälytettäväksi vielä lisää veroja kaikkien niiden reformein toteuttamiseksi, joita niin viljavasti on esitetty varsinkin juuri sosialistien taholta. Minun oma kantani on se, että tällainen selvittely olisi erinomaisen terveellinen, sillä se tekisi meidän itsenäistä taloudellista elämää elävälle väestölle saman palveluksen kuin minkä Bobrikoff teki koko meidän kansallemme. Sen jos minkään täytyy herättää meidän maassa taloudellista ajattelua ja päästää meidät vihdoin viimein vapaiksi siitä fraseoloogisesta reformikaudesta, jossa nyt olemme, ja valmistaa tietä todellisen reformityön alalle, jossa asioita perustellaan asiallisilla syillä eikä korulauseilla.

Ed. **Ripatti**: Asian periaatteellisesta puolesta on jo puhuttu niin paljon, että uskon sen jo riittävän evästykseksi valiokuntaan. Mutta en voi olla lausumatta ihmettelyäni siitä, että puolue, joka aina on sanonut olevansa ainoa puolue, joka katsoo vähäväkisten ja torpparien etua, tässä anomuksessa minun mielestäni esiintyy juuri heidän sortajanaan. Kellä on 12 hehtaarin ala maata, siltä olisi jo, viljelyspakkolain nojalla, otettava toinen puoli pois. Kyllä minua epäilyttää, tokko silloin saattaisi perhettä elättää niin vähäisen maan tuotteilla lähtemättä muualle työnansiolle. Mitä eduttaisi, vaikka kuinkakin suotuisa torpparilaki laaditaisiin, jos tämä pakkolaki voimaan tulisi. Ei kukaan torppari voi saada maatansa niin voimaperäiseen viljelykseen, että sillä maalla enää karjaa voisi elättää, sillä torpparit ovat vähävaraisia eivätkä voi perata kaikkia luonnonniittyjä kasvukuntoon. Nämä torpparit jäisivät silloin tilallisten aitojen sisälle, eivät saisi mistään puita eivätkä karjalleen ruokaa. Olisi siis käytännössä mahdoton toteuttaa ehdotettua lakia. En voi sanoa, ettei suurten kaupunkien lähistöllä voitaisi sillä tavoin toimeen tulla, siellä kun tuotteille saadaan paremmat hinnat, mutta sisämaassa on asia peräti toinen.

Ed. Jalava: Edustaja Castrén huomautti siitä, ettei ole millään tosiasiallisilla syillä koetettu kumota hänen väitteitänsä, mutta ne eivät ole olleet sen arvoisia, että niitä kannattaisi ruveta kumoamaan. Edustaja Castrén pelkäsi erityisesti sitä, mikä surkea kohtalo tulisi pikkutilallisten osaksi, jos tällainen viljelyspakkolaki saataisiin aikaan. Tilojen hinnat esim. tulisivat laskemaan. Minun täytyy ihmetellä sitä ajatuskantaa. Minulla on toisenlainen ajatuskanta tästä asiasta. Jos minulla esim. on tila ja se on viljelemättömänä, suuret suot kenties peittävät tiluksiani, niin tosiaan minun tilani hinta silloin on alhainen. Mutta kun se tulee asutetuksi ja luovutetuksi viljeltäväksi, silloin sen arvo myöskin kohoaa ja sen vuotuinen tuotanto kasvaa. Ja siinä määrässä kuin se kasvaa, minä rupean saamaan siitä enemmän veroa, vuokrarahoja. Ja lieneehän tila aina sitä arvokkaampi, jota enemmän sillä on vuotuisia tuloja. Ei siis ollenkaan pidä paikkaansa se väite, jota edustaja Castrén pelkäsi, että nimittäin tämä tulisi halventamaan tilan hintaa.

Edustaja Castrén vielä huomautti siitä, että jos tämmöinen viljelyspakkolaki tulisi aikaan, niin silloin porvarit ja kapitalistit tulisivat viljelemään maita. Hyvä kyllä olisi, jos rikkaat kapitalistit luopuisivat keinottelemisesta ja menisivät viljelemään maata, ei siitä mitään vaaraa olisi, mutta kyllä minä uskallan edellyttää, ettei edustaja Castrén mene niitä vaivannäköjä kokemaan, mitä tämmöinen maanviljelijä saa kokea. Ei siitä niin suurta pelkoa tarvitse pitää, että porvarit tulisivat anastamaan tilattomalta väestöltä maata. Ei pidä paikkaansa myöskään se väite, kun hän pelkäsi, että ulkomaalaiset rahamiehet ottavat takaisin luottonsa. Minä olen päinvastaisella kannalla. Tämmöiselle maalle, jossa ei nykyaikana ole muuta kuin köyhyyttä ja nälkää, eivät suinkaan ulkomaalaiset rahamiehet voi antaa luottoa. Mutta kun se saadaan korotetuksi varallisuudessa ja hyvinvoinnissa, niin onhan luonnollinen asia, että sillä silloin on paljoa suurempi luotto. Muuten minä arvelen, että tietysti vallassaolijat ja varakkaammat maatilanomistajat vastustavat juuri tätä viljelyspakkolakia siitä pelosta, että he tietävät, että jos viljelyspakkolaki saataisiin aikaan, he eivät niin nälkäpalkoilla enää saisi työväkeä, jota tähän saakka ovat saaneet, kun he suoraan sanoen ovat kiduttaneet nälässä työväkeä. Onhan luonnollista, että kun kohtuullisella vuokralla saa maata, silloin tosiaan jokainen pyrkii maanviljelykseen eikä vuosikausia suinkaan rupea orjuudessa olemaan renkinä, muonamiehenä ja sen selkaisena. Ja juuri se syy pelottaa varakkaita. Minä ajattelen, että he eivät voi enää rikkauksia

kerätä työntekijäin kustannuksella, kun heiltä tällainen halpa työväki tulee loppumaan.

Muuten edustaja Castrén on erityisesti suurilla sanoilla puhunut siitä hyvästä agraarikomitean mietinnöstä. En tahdo olla mikään profeetta tai pahan ilman lintu, mutta kyllä minä sentään luulen, ettei suinkaan se niin erinomaisen hyvä mahda olla, ettei sitä vastaan vielä tässä eduskunnassa saa tulla jotain sanomaan. Ei siitä siis vielä kannata niin paljon ylpeillä. Muuten pääasiallisesti yhdyn Tokoihin.

Ed. **Hokkanen**: Ajan säästämiseksi yhdyn edustaja Tokoihin.

Ed. **Hämäläinen, K.**: Käsillä oleva esitys, joka tarkoittaa anastuksen lakkauttamista, vähentämistä eikä suinkaan sen lisäämistä, niinkuin on sanottu, on täällä saanut osakseen ankaraa arvostelua. Etenkin edustaja Castrén on sille antanut melkein yhtä isällisen ja ankaran kurituksen kuin sen kuuluisan agraarikomitean edesottamiselle ovat antaneet ne, joitten etua se komitea muka on ollut tarkoittavinaan. Tämä esitys tarkoittaa todellakin anastuksen lakkauttamista. Sanottiin, että tämän esityksen toteuttamisen kautta ehkä tultaisiin meidän maastamme tekemään kolkko erämaa, mutta minusta tämä vaikuttaa juuri sen asian menon ehkäisemiseksi, joka on suuressa määrin tehnyt ja on yhä enemmän tekemäisillään meidän maastamme kolkon erämaan. Täällä sanottiin aikaisemmin erään toisen keskustelun yhteydessä, että pientiloilla on ollut niin vähän arvoa, että ne on monasti olojen pakosta myyty kruunun verorästien arvosta. Ne ovat tosiaankin menneet mitättömästä arvosta tukkiyhtiöille ja sellaisille, ja siten ovat entiset tilojen omistajat joutuneet tilattoman väestön lukuun sekä joutuneet lisäämään sitä suurta satoihin tuhansiin nousevaa tilattoman väestön joukkoa, jonka surkea tila jokaisen pitäisi tuntea. Jos nyt tällainen esitys toteutuisi, esitys, joka tekisi tuolle tilattomalle väestölle mahdolliseksi päästä käsiksi maanviljelykseen, silloin suuret joukot niistä, joilta on anastettu maata, saisivat takaisin ne maansa, jotka heiltä on anastettu. Sanottiin myös, että tämä tulisi riistämään maasta pois pääomia. Jos tästä tulisi olemaan sellainen seuraus, että ne tukkiyhtiöt ja ulkomaalaiset miljoonayhtiöt, jotka ovat täällä pienviljelijöiltä anastaneet maita, jos ne menisivät pääominensa pois ja jättäisivät nuo maatilat tänne Suomen köyhälistön viljeltäviksi, niin tämä ei voisi olla muta kuin toivottavaa. Onhan tunnettua, että muutamissa lääneissä, kuten

esim. Kuopion läänissä, kovin suuri osa, milteipä suurin osa maatiloista on joutunut tällaisten anastajayhtiöiden haltuun ja siten pois palvelemasta sitä maanviljelystarkoitusta, jonka palveluksessa niitten pitäisi olla.

Mutta kuitenkin tuskin olisin pyytänyt puheenvuoroa, ellei edustaja Kallio olisi siihen minua tavallaan pakottanut. Edustaja Kallio mainitsi, että siellä, nimittäin Pohjolassa, josta hänkin on edustajana, pienviljelijätkin yleensä vastustavat tällaista pakkoluovutusajatusta. Tulisi kovin yksipuolisesti ja epätotuudenmukaisesti edustetuksi Pohjolan maalaisväestön katsantokannat ja toiveet, jos sitä väitettä, minkä edustaja Kallio lausui, saisi pitää ehdottomana totuutena. Voidaan yhtä suurella, kenties suuremmallakin painolla ja oikeutuksella tuoda esille aivan päinvastaisia näkökohtia. Suurissa kokouksissa ovat maalaiset, torpparit ja tilattomat siellä asettuneet jyrkästi sille kannalle, että on aivan turhaa ryhtyä toteuttamaan esim. niitä kuuluisan agraarikomitean edesottamisia ja toimenpiteitä, sillä ne eivät tulisi todellisia parannuksia saamaan aikaan, vaan olisi jyrkästi seisottava juuri tällaisen pakkoviljelyskannan takana, joka tulisi todennäköisesti viemään siihen tulokseen, että irtolaisväestön luku vähenisi ja yleensä maalaisolot tulisivat paremmalle kannalle sen kautta, että suuremmille joukoille tarjoutuisi tilaisuus elinkeinon harjoittamiseen.

Edustaja Castrén puhui myöskin maan lepäämistarpeesta. Minä luulen että meillä maat ovat saaneet liiankin paljon levätä. Samalla aikaa kuin toimeentulon puute pakottaa suuria kansajoukkoja muuttamaan ulkomaille, samalla aikaa meillä maat lepäävät, syystä, että kapitalistiyhtiöt ja yksityiset kapitalistit ovat ne anastaneet haltuunsa ja pitävät ne siinä tilassa, ettei niillä ole muuta tehtävää kuin lepääminen.

Edustaja Castrén sanoi myöskin luulevansa, että tällaisen toimenpiteen toteuttamisen johdosta Suomen syvät rivit eivät tulisi siunaamaan lainlaatijakuntaa. Minä kuitenkin puolestani katson voivani vakuuttaa, että tällainen toimenpide on kipeän tarpeen vaatima ja perustuu, mikäli luulen voivani vakuuttaa, Suomen maalaisväestön enemmistön hartaisiin toiveisiin. Näin ollen jo yksistään se seikka, että tämä esitys on tullut eduskunnassa esille, on vakaumukseni mukaan saapa siunausta ja hyväksymistä osakseen paljon suuremmassa määrässä kuin esim. sen kuuluisan agraarikomitean vuosikausia kestäneet ja paljon maksamaan tulleet toimenpiteet ja edesottamiset. Edustaja Castrén puhui täällä myös suu-

rella kiivaudella ja voimalla agraarikomitean töiden lainailemisesta, anastamisesta. Edustaja Vuolijoki on jo osoittanut, että sellaista edes lainaamista itse teossa ei ole tapahtunut. Mutta jos sellaista olisikin tapahtunut, niin minusta ei edustaja Castrénilla olisi tässä yhteydessä suinkaan oikeutta sovittaa niitä omituisia anastusteoriiojaan eli t. s. puhua toisen työn anastamisesta agraarikomitean töihin nähden, sillä minun käsittääkseni agraarikomitean työt ovat siksi täysiarvoisesti maksetut Suomen kansan varoilla, että jokaisen veroa maksavan myös täytyy voida sanoa niitä omikseen, joten niitä ei voi sanoa toisen omaisuudeksi, jos niissä yleensä mitään omistamisen arvoista on.

Ed. **Laine, O. F.**: Olen pyytänyt puheenvuoroa sitä varten, kun täällä joku arvoisa edustaja ehdotti esilläolevan anomusehdotuksen lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan. Sen jälkeen edustaja Tokoi kuitenkin on tuonut esiin sen mielipiteen, että maatalousvaliokunta saisi tässä asiassa pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa, mikäli asia koskee perustuslakia ja omistusoikeutta. Pyydän sentähden lyhyesti yhtyä edustaja Tokoihin, enkä pitemmältä enää tahdo kuluttaa eduskunnan aikaa.

Ed. **Tainio**: Edustaja Castrén on täällä kerskunut, että hänen esittämiään väitteitä ei ole pystytty kumoamaan. Mutta onko edustaja Castrén ennen nähnyt niin huonoja parlamentaarisia tapoja, että ruvetaan lähetekeskustelussa väittelemään asian yksityiskohdista. On ikävätä meille, että tottuneet valtiopäivämiehet koettavat yllyttää meitä kokemattomia tuollaisiin tuhmuuksiin. Minä olen arvellut evästyskeskusteluja sellaisiksi, että jos jollakin on jotakin sellaista lisättävää, jota anomuksessa ei ole tuotu esiin, hän tekee sen evästyskeskustelussa. Nyt kuuluisa parlamentaarikko Castrén koettaa saada syntymään yksityiskohtaisen keskustelun koko lakiehdotuksesta. Sitä paitsi, ryhtyä sellaisesta lakiehdotuksesta kuin esillä oleva väittelemään täällä keskellä yötä ammattiasianajajan kanssa, se olisi yhtä turhaa kuin juosta vasikan kanssa kilpaa. Minä ihmettelen että meidän ryhmämme niinkin paljon on antanut vetää itseään nenästä.

Mitä taas tulee siihen ehdotukseen, että esillä oleva esitys lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, niin sen edustaja Castrén keksi itselleen hätäpuolustukseksi, tehtyään sen tyhmyyden, että rupesi keskustelemaan asiasta, joka menee siihen valiokuntaan, jossa hän itse on jäsenenä. Ei kai kukaan olekaan ottanut hänen ehdotustaan perustuslakivaliokuntaan lähettämisestä vakavalta kannalta.

Lopuksi: kyllä pikkutilallisten asema olisi erittäin kadehdittava tässä maassa, jos kaikki ne pikkutilallisten asemaa puolustaisivat, jotka täällä niiden asianajajina ovat esiintyneet. Suurtilallisia tämä viljelyspakkolakimme kyllä vahingoittaa tuntuvasti, ja ne, jotka sitä vastustavat, tekevät sitä sentähden että siinä suurtilallisten edut ovat kysymyksessä.

Ed. **Castrén**: En tahdo vaivata eduskuntaa enää pitkillä puheilla. Tahdon vaan saada sanotuksi sen, että minä olen lausunut ihmettelyni siitä, että sosialistiselta taholta, jolta niin viljavasti on puheenvuoroja käytetty tänä iltana, minun esille tuomiani mielipiteitä ei ole asiallisesti kyetty torjumaan. En ole tahtonut silti ryhtyä seikkaperäiseen keskusteluun lakiehdotuksesta.

Mitä edustaja Tainion edellytykseen minun aikomuksistani tulee, niin luulen, ettei edustaja Tainio ole oikea mies tulkitsemaan minun ajatuksiani. Hän kyllä käyttää täällä puhevuoroa vaikkapa mistä. Kerran edustaja Tainio lausui että minä olen leikillisin mies eduskunnassa, mutta minä rupean vähitellen luulemaan, että täällä löytyy toinen, joka on minuakin leikillisempi, nimittäin edustaja Tainio itse. En voi monasti käsittää hänen esiintymistään muuksi kuin suoraksi pilanteoksi kaikesta totisesta touhusta huolimatta. Edustaja Tainio on epäilemättä tämän eduskunnan suurin humoristi.

Ed. **Tainio**: Edustaja Castrén sanoi, että minulla ei ole oikeutta mennä hänen tarkoituksiansa arvostelemaan. Mutta millä oikeudella edustaja Castrén arvostelee kokonaisen ryhmän tarkoituksia? Edustaja Castrén laskee täällä todellakin perin sopimatonta leikkiä silloin kun väittää, että tämän anomuksen tekijät eivät olisi tarkoittaneet totta, vaan olisivat esittäneet tämän vaan agitatsioonitarkoituksessa, ja sitten pitää hän meille pitkiä nuhdesaarnoja siitä, kuinka vaarallista tällainen agitatsiooni on. Niin kauan kun edustaja Castrén ei osaa ottaa meidän esityksiämme totiselta kannalta, vaan rupee niistä leikkiä tekemään ja arvostelemaan koko ryhmän tarkoituksia, silloin pitää paikkansa mitä edustaja Jalava sanoi, että hänen väitteensä eivät ole kumoamisen arvoisia.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lähettää anomusehdotuksen maatalousvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, lähetetään se maata-

lousvaliokuntaan, joka on velvollinen pyytämään perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiassa.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli päätetty an. ehd. n:o 193 lähetettäväksi **maatalousvaliokuntaan**, joka oli velvollinen pyytämään perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiassa.

Edustaja **Johanssonille** myönnettiin pyynnöstä lupa olla poissa huomispäivän istunnosta.

Seuraava istunto ilmoitettiin olevan huomenna kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 12,40 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

17. Keskiviikkona 19 p. kesäkuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Huotari, Hoikka, I., Johansson, Vahe ja Vuolijoki, S.

Ed. Huotari oli ilmoitettu sairauden tähden poissa olevaksi. Ed. I. Hoikalle myönnettiin vapautta täksi päiväksi yksityisten asiain tähden ja ed. Vaheelle samoin tämänpäiväisestä iltaistunnosta sekä huomispäivän istunnoista.

Puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan oli tänään pidettävä kaksi eri täysi-istuntoa, toinen aamupäivällä, toinen iltapuolella, joka oli asiain pöydällepanoa varten huomattu tarpeelliseksi. Samalla muistutti Puhemies edustajia siitä, että on vielä 47 anomusta ja eduskuntaesitystä käsittelemättä ja valiokuntiin lähettämättä ja että huomenna istunnot päättyvät, joten huomenna täytyy kello 12 yöllä ehdottomasti lopettaa.

Interpellatsiooni poliisivoiman lisäämisestä.

Ed. Nuortevan y. m. eilisessä istunnossa jättämään interpellatsiooniin nähden hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy interpellatsioonikysymyksen tehtäväksi, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten eduskunta oli **päättänyt yllämainitun interpellatsioonin tehtäväksi.**

Työjärjestystä koskevia kohtia.

Seuraavana asiana oli päiväjärjestykseen merkitty **perustuslakivaliokunnan mietintö,** joka koskee työjärjestyksen 30 §:ää, mutta kun se ei vielä ollut valmistunut eikä ennätetty jakaa painettuna, oli se esitettävä myöhemmin.

7-henkisen valiokunnan laatima eilen pöydälle pantu ehdotus mitä **eduskunnan työn lopettamiseen** yöllä tulee **hyväksyttiin** keskustelutta.

Helsingin kaupungin poliisin menettelytapa.

Pöydällä ollut puhemiesneuvoston ehdotus mitä ed. Orasmaan tekemään ilmoitukseen tulee Helsingin poliisin menettelytavasta, että eduskunta päättäisi tehdä ilmoituksen tapahtumasta keisarillisen senaatin prokuraattorille, otettiin sen jälkeen käsittelyn alaiseksi.

Keskustelu:

Ed. **von Alfthan:** Frågan om landtdagsmans okränkbarhet af myndighet är utan tvifvel en synnerligen viktig fråga, som måste allvarligen beaktas, men just, emedan denna fråga är utaf så allvarsam natur, så tillkommer det utan tvifvel landtdagen själf att allvarligt pröfva, huruvida ett öfvergrepp har egt rum eller icke, innan en åtgärd i en eller annan riktning beslutes eller vidtages. Det var så jag uppfattade att landt-

dagen ville begå, när densamma till talmanskonferensen hänskjöt den gjorda anmälningen med det uttryckliga uppdrag att talmanskonferensen skulle ifrån detta ärende, i hvilket olika saker voro sammanblandade, särskilja den del, med hvilken landtdagen icke kunde och icke borde taga befattning, och sedan till landtdagen göra framställning beträffande den öfriga delen utaf frågan, nämligen för så vidt den rörde klagomål utaf landtdagsmän öfver dem ågånget våld. Det synes mig, att talmanskonferensen nu icke har fullgjort detta uppdrag. Såsom sakerna nu ligga, återstår således endast för den enskilde landtdagsmannen att själf försöka göra detta särskiljande. För så vidt jag här kunnat uppfatta den utaf hr Orasmaa gjorda anmälan, och kännedom om någonting därutöfver i denna sak eger jag icke, då talmanskonferensen icke gjort något som hälst meddelande till landtdagen, så innefattar detta att hr Orasmaa sofde något illa den natt han var närvarande vid dessa uppträden och att en annan landtdagsman hade stött sin tumme. Detta är nu för mig det sakliga innehållet utaf den skada, som har tillfogats landtdagsmännen. Ingen utaf dessa herrar har heller påstått, att dem skulle hafva ågått något direkt våld, än mindre hafva de påstått, att de skulle hafva legitimerat sig gentemot ordningsmakten genom företeende af fullmakt. Det hade tyvärr icke kunnat gå på ett enklare sätt, då polletterna ännu icke blifvit färdiga. Emellertid förutsätter L. O. § 13 ovillkorligen, för att något klandervärdt eller straffbart skall föreligga, att det skall vara medvetet för den, som det begår, att det sker emot landtdagsman, och således borde denna ha legitimerat sig eller vara med säkerhet känd såsom sådan. Under sådant förhållande anser jag dels att själfva saken är utaf mycket ringa betydelse, då intet direkt våld öfvergått dessa herrar, utan de endast råkat ut för indirekta påföljder utaf särskildt vidriga omständigheter, dels att de förutsättningar, som § 13 i L. O. stadgar för att öfverhufvudtaget i sak någon åtgärd skall vidtagas, saknas, och måste jag under sådant förhållande yrka uppå, att denna anmälan utaf landtdagen utan vidare lägges till handlingarna.

Ed. **Estlander**: Alla måste ju vara ense därom, att det är för landtdagen af vikt, att hvarje dess medlem må komma i åtnjutande af honom tillbörligt skydd till person, och enligt min tanke bör landtdagen icke häller undandraga sig att, då sådant blifver nödigt, skänka sitt understöd åt enskilda dess medlemmar, då de kräfva sin rätt. Emellertid måste uti dylika fall, där landtdagens ingripande påkallas, den sak det gäller

vara klar och i sådant skick, att landtdagen kan bedöma densamma. Enligt min tanke kan landtdagen nämligen icke skrida till anställande af sådan undersökning, genom hvilken sakens sammanhang kunde inhämtas. Detta ligger utom landtdagens möjligheter. Hvad beträffar det förevarande fallet, så skulle jag hålla före, att saken emellertid icke befinner sig uti det af mig antydda nödvändiga skick, och att därjämte den åtgärd, som föreslås, innebär annat och mer än blott understöd af en enskild målsegares anspråk. Det har föreslagits att landtdagen skulle uti skrifvelse till prokuratorn i kejserl. senaten anmäla om det öfvergrepp, som några af dess medlemmar för landtdagen angifvit sig hafva varit utsatta för. Det skulle således vara landtdagen, som i första hand skulle väcka sak härom. Enligt min tanke skulle detta innebära, att landtdagen komme att vara den, som angifver det förmenta brottet till åtal, och således också vore skyldig att garantera värkligheten och riktigheten utaf de uppgifter om den förefallna saken, som nödvändigt måste ligga till grund för en dylik angifvelse. Det heter nämligen, såsom kändt, i instruktionen för prokuratorn, att det står hvar och en fritt att vända sig till honom och under förbindelse till bevisning angifva förmenta lagbrott. Man kunde visserligen anse, att Finlands landtdag stode i något annat förhållande till prokuratorn än enskilda personer, men då landtdagen antager sig enskildas sak, måste i hvarje fall för landtdagen också gälla, att landtdagen skall stå för hvad den angifver. Härtill kommer ännu det, att målseganden själf icke har anlitat de laga utvägar, som hafva stått och ännu stå honom öppna. Först om målsegaren angifver det honom ågångna öfvervåldet för att undersökas af vederbörande domstol, synes det mig att landtdagen kunde under de förhållanden, som därvid möjligen uppstå, finna nödvändigt att understöda hans yrkande, men såsom saken för närvarande ligger, skulle jag för min del hålla före, att landtdagen icke borde skrida till en åtgärd, som i hvarje fall har en mycket stor betydelse och hvars användande således icke bör ske i onödan och utan visshet om att den värkligen är af sakläget föranledd. Jag måste af denna orsak uti sakens närvarande skick yrka afslag på den framställning om åtgärd, som gjorts.

Ed. **Schybergson**: Hr Estlander har sagt, att hvarken landtdagen eller dess utskott, än mindre då talmanskonferensen kunna verkställa någon undersökning i ett sådant fall som detta för utredande af de faktiska förhållandena. Hr Estlander har alldeles rätt däri, och såvidt jag kunde fatta diskussi-

onen i talmanskonferensen, uuder den tid, som jag var i tillfälle att där närvara, var denna åsikt den allmänna. Själfva faktum, på hvilket ett sådant yrkande stöder sig, måste vara notoriskt. Det får icke vara något tvifvel om riktigheten utaf detsamma och någon vidare undersökning kan icke från representationens sida äga rum, men jag kan dock icke dela hr Estlanders åsikt därom, att icke denna sak i själfva värket skulle vara klar. Det är fullkomligt notoriskt, att de resp. landtdagsmännen icke hafva varit föremål för någon kränkning. Det är notoriskt, att ett slag har träffat en, som var i deras sällskap, men att detta slag icke träffat någon af dem själfva och icke var ämnadt åt någon af dem. Det är visserligen sannt, såsom hr af Ursin uti talmanskonferensen det antydde, att det hade kunnat träffa äfven någon af dem, men det är väl dock icke nog för att de därigenom kunnat blifva kränkta. Som sagdt, det är alldeles klart, att någon kränkning icke har träffat någon som hälst af dessa fyra landtdagsmän, och vid sådant förhållande kan ju icke någon åtgärd från landtdagens sida vidtagas. Det blefve ett slag i vattnet. Situationen är sådan, att det nog kan komma tider, då vi behöfva skydda landtdagsmännens okränkbarhet, men vi skola vänta därmed tills verklig anledning därtill förekommer. Jag ber att få tillägga, att efter det vi nu hafva medgifvit att hr Nuortevas interpellation uti polisfrågan må riktas till regeringen, så förefinnes det ännu mindre anledning att särskildt taga upp denna hr Orasmaas anmälan. Om jag icke hörde orätt, då interpellationen i går framställdes, så talades också i den om den förmenta kränkning, som träffat dessa fyra landtdagsmän. Huru många gånger skall denna samma sak blifva föremål för representationens behandling?

Jag kan icke dela hr Estlanders åsikt om att denna anmälan hos prokuratorn skulle hafva så stor betydelse. Jag ville tvärtom säga, att den betyder nästan mindre än ingenting. Men just detta är en anledning att låta alla åtgärder i denna sak förfalla. Och en anledning därtill för mig är ytterligare den, att jag är mycket tveksam om det är till prokuratorn vi skola vända oss och om icke hr Danielson-Kalmari hade alldeles rätt, då frågan var före vid ett föregående plenum och han ansåg, att det är endast och allenast till senatens ordförande, vi hafva att vända oss i dessa liksom i andra frågor. Jag ber att få nämna, att när t. ex. prokuratorns berättelse behandlas af landtdagen och anmärkningar mot denna göras, så framställas dessa icke i skrifvelse till prokuratorn, utan uti en skrifvelse till Hans Majestät med anhållan att han ville öfverlämna den till prokuratorns utlåtande.

Allt i allt är denna sak så obetydlig att vi icke böra vidtaga en åtgärd, som lindrigast sagdt är tvifvelaktig.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Minä pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni, että minä silloin jo, kun asia oli ensi kerran esillä, mainitsin, että Valtiopäiväjärjestys minun käsitykseni mukaan ehdottomasti vaatii eduskuntaa kääntymään tällaisissa asioissa senaatin puheenjohtajan puoleen ja että kääntyminen prokuraattoriin siis olisi muodoton. Lisäksi tahtoisin mainita, että puhemiesneuvosto ei ole noudattanut sitä kehoitusta, jonka eduskunnan edellinen päätös minun käsittääkseni sisälsi, nimittäin että se selvästi erottaisi eduskunnan jäsenten suojaa tarkoittavan kohdan siitä toisesta kohdasta, joka on ed. Orasmaan ehdotuksessa kosketeltu. Tämä on yhtenä seikkana, joka vaikuttaa sen, että minä puolestani en voi kannattaa ed. Orasmaan enkä myöskään puhemiesneuvoston ehdotusta. Lisäksi on tullut, että julkisuuteen on saatu jonkun verran tietoja tapahtumasta, jota ed. Orasmaa on kosketellut, ja on huomattu sen perinpohjainen vähäpätöisyys. Asiaan vaikuttaa myöskin eilen esitetty ja tänään päätetty interpellatsiooni poliisivoimasta, joka tekee ed. Orasmaan ehdottaman toimenpiteen täydelleen tarpeettomaksi. Minä siis yhden ed. Schybergsoniin siinä kohden, että hänen mainitsemillaan perusteilla asia rauetkoon.

Ed. **Perttilä E.**: Kun tämä asia puhemiesneuvostossa oli käsiteltävänä, niin näytti se ainakin minusta jo silloin siltä, että kun on kysymyksessä sosiaalidemokraattiset edustajat, niin silloin voi panna asialle niin vähän arvoa kuin mahdollista. Aivan lyhkänen aika sitten on tapahtunut jotakuinkin samanlainen tapaus Suomen kansan edustajia kohtaan. Se koski ahvenanmaalaisia edustajia muistaakseni 1904 vuoden valtiopäivillä. Jos verrataan tätä tapausta ja niiden tapausta toisiinsa, niin minä en voi millään tavalla katsoa tätä vähäpätöisemmäksi asiaksi kun se, mikä tapahtui ahvenanmaalaisille edustajille. Ahvenanmaalaiset edustajat saivat jonkun venäläisen santarmin perässä kulkea tunnin tai tuskin sitäkään, ja heidän tavaransa tarkastettiin, siinä kaikki. Tässä tapauksessa ovat kansanedustajat, joita tällä kertaa näytään syrjäytettävän sen vuoksi että ne ovat sosiaalidemokraatteja, saaneet poliisin piiskaa juosta pakoon. Jos poliisi kauniisti vaatii tulemaan tutkimuksiin, niin kyllä minä ennemmin menen sinne kuin pidän suotavana, että saa juosta piiskaa pakoon. Eduskunta tietysti enemmistöllä tulee päättämään, että asia ei anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen. Mutta jos vastaisuudessa tapahtuu samanlaisia ta-

pahtumia ja ne sattuvat porvarillisia edustajia kohtaan, ja jos vielä silloin eduskunnassa on porvarillinen enemmistö, on tulos sama kuin 1904 vuoden valtiopäivillä, nim. että valtiopäivät ilmoittavat siitä viranomaisille niitä toimenpiteitä varten, joihin se antaa aihetta. Minun mielestäni ei pidä ensinkään paikkaansa ne väitteet, joita on sanottu, että asiaa pitäisi tutkittaman eduskunnan puolelta. Valtiopäiväjärjestys nimenomaan määrää, että eduskunnan jonkun viranomaisen puoleen tulee kääntyä niissä tapauksissa, joissa se tarvitsee selitystä ulkopuolelta eduskuntaa. Ja kun tässä on sentapainen kysymys, että tarvitaan selitystä, niin minusta eduskunnan velvollisuus on tehdä se, minkä se katsoo olevansa velvollinen sen ilmoituksen perustuksella, minkä eduskunnan jäsenet ovat eduskunnalle tehneet. Jos asetuttaisiin ed. Estlanderin ja von Alfthanin kannalle tässä, niin tultaisiin jotakuinkin omituiseen tulokseen. Emme voisi mitenkään missään muussa tapauksessa hyväksyä eduskunnan sentapaista tointa, joka suojelisi sen yksilöitä, muulloin kuin silloin, kun edustajia tullaan loukkaamaan eduskunnan täysiistunnoissa. Koska muulloin voisi eduskunta olla niin varma siitä, että tosiaan on niin tapahtunut? Mutta jos joku edustaja, oli se sosiaalidemokraatti tai porvarillinen, jotain laitosta vastaan ilmoittaa rikoksen, joka on tapahtunut häntä kohtaan, niin minä olen valmis uskomaan sitä. Ja vaikka omasta puolestani epäilisinkin, niin yhtyisin kuitenkin, että asiassa ryhdytään asian vaatimiin toimenpiteisiin. Minusta se kanta ei ole ainakaan tulevaisuudelle ensinkään suotava, millä varsinkin ed. Estlander ja kaikki sen puolueen edustajat, jotka ovat hyvin lähellä Helsingin poliisilaitosta, ovat asettuneet.

Ed. **af Ursin**: Ed. Perttilä on jo viitannut siihen tapaukseen, joka vuonna 1904 sattui herrojen Janssonin ja Karlssonin suhteen. Ikävä kyllä täytyy minun nyt, vastoin niin sanoakseni periaatteitani, käyttää kallista aikaa vähän laveampaan selitykseen, koska pidän tätä asiaa sangen tärkeänä.

Minun täytyy tehdä se niin perinpohjaisesti, että ensiksi pyydän saada lukea sen kirjoituksen, jonka herra Jansson porvarissäädyssä esitti. Se kuuluu näin:

»Esiteltiin hra Julius Janssonin porvarissäädylle antama kirjoitus, joka oli näin kuuluva:

Till välloflіga borgareståndet.

I omkring ett års tid hafva ryska gendarmer i städerna Åbo och Mariehamn utöfvat kontroll på den med ångfartygsaktiebolaget Bores båtar emellan nämnda städer resande allmänheten sålunda, att de tvungit resandena att af gendamerna ut-

taga ett slags kontrollbiljett under hot om våld, därest denna biljett icke af resandena anskaffades.

Då jag natten emot den 1 innevarande december i egenskap af representant för Mariehamns stad i borgareståndet vid denna landtdag skulle från sagda stad med ångfartyget Bore II afresa till Åbo och därifrån med bantåg fortsätta resan till Helsingfors för att deltaga i nu pågående ständermöte, blef jag af den vid fartygets landgång posterade gendarmen anmodad att uttaga gendarmbiljett, såvida jag ville åtfölja fartyget till Åbo. I min egenskap af landtdagsman ansåg jag mig nu hafva särskild anledning att häfda landets rättsordning och ville förty icke underkasta mig en slik tillsägelse af en rysk gendarm. Jag vägrade fördenskull att uttaga gendarmbiljetten samt tillkännagaf tillika hvilket ärende min resa gällde. Det oaktadt fortfor gendarmen jemte gendarmlöjtnanten Smirnoff, som äfven infunnit sig å platsen, att hindra mig att stiga ombord å fartyget. Först efter en längre ordväxling, hvarunder en större folkmängd samlat sig omkring landgången, tilläts jag gå ombord under hot om att jag af gendarmerna i Åbo skulle utsättas för obehagligheter. Kommen ombord, uppmanades jag ytterligare af gendarmlöjtnanten Smirnoff att uttaga ifrågakomna biljett under förmälan, att han eljes icke skulle låta fartyget afgå från Mariehamn. Då jag härtill enständigt nekade, fick fartyget dock slutligen afgå, utan att jag därefter denna gång utsattes för vidare hinder eller obehag.

Emellertid har jag numera erfarit, att representanten för Ålands domsaga i bondeståndet magister K. J. Karlsson, då han under julhelgen besökte sitt hem på Åland och därefter annan dag jul återvände hit, blef vid ångfartyget Bores ankomst till Åbo sagda dag på förmiddagen af gendarmerna hindrad att landstiga samt därpå under gendarmuppsikt förd till poliskammaren i Åbo och underkastad förhör för det han underlåtit att vid sina resor emellan Åbo—Mariehamn och Mariehamn—Åbo såsom landtdagsman underkasta sig påbudet att uttaga gendarmbiljett.

Då jag sålunda har grundad anledning att antaga, att samma förfarande kommer äfven emot mig att af gendarmerna inledas, då jag under den tillärnade landtdagsferien skall besöka min hemort, samt liknande svårigheter tilläfventyrs kunna från gendarmeriets sida göras gällande jämte mot andra medlemmar af ständerförsamlingen, anser jag mig böra påkalla det skydd af ständernas fri- och rättigheter, som jämlikt den i § 24 L. O. ingående och af ståndens talmän aflagda ed ankommer på dessa talmäns åtgärd. Jag får förty för vällofliga borgareståndet föreslå, att ståndet ville besluta uppdraga åt sin talman,

att, såsom jag vill hoppas, gemensamt med andra stånds talmän göra framställning hos vederbörande om det förefallna under påyrkande, att behörig åtgärd blefve vidtagen till undanrödjande för framtiden af slika ingrepp i ständernas fri- och rättigheter, hvarjämte jag får föreslå att ståndet ville, med omfattande af min ofvangjorda framställning, besluta att omedelbart genom en deputation inbjuda medstånden att, enär hela ständerförsamlingens rätt genom omförmälda ingrepp är trädd för nära, skrida till fattande af beslut i samma riktning, som jag nu haft äran till vällofliga borgareståndet hemställa. Helsingfors den 31 december 1904.

Julius E. Jansson.»

Tätä hra Janssonin tiedonantoa ei epäilty, se pidettiin hyvänä ja siitä sukeutui seuraava keskustelu, joka minun täytyy myös pyytää saada lukea, se ei ole pitkä:

»Hra Lundenius pyysi puheenvuoroa ja lausui:

Det fall, som här af hr Jansson bragts till ståndets kännedom, utgör ett allvarligt ingrepp i landtdagsmännens oantastlighet och rör därmed ståndets fri- och rättigheter. Enligt hvad till min kännedom kommit, har hr Karlsson i bondeståndet öfverklagat det öfvergrepp, som honom ågått från ryska gendarmeriets sida; men bondeståndets talman har, på skäl som icke kunna anses innebära något slags fog, förvägrat ståndet all diskussion i detta ärende. Vid detta beklagliga förhållande anser jag, att hr Janssons åtgärd att i denna väg bringa ärendet under borgareståndets behandling är fullkomligt på sin plats; och jämte det jag sålunda på det varmaste ansluter mig till hr Janssons förslag om åtgärd i saken af ståndets hr talman och också om hr Janssons förslag, att medstånden skulle inbjudas att äfven de uppdraga åt sina talmän att hos generalguvernören göra framställning därom, att sådant oskick för framtiden från ryska gendarmeriets sida måtte förekommas, får jag endast föreslå sådan förändring i hr Janssons förslag, att denna inbjudning till medstånden icke skulle ske genom deputation utan genom protokollsutdrag, som fordersammast skulle expedieras och såsom brådskande tillställas medstånden ännu i dag.

Hra Ignatius: Jag ber få understöda hr Lundenius. I anseende till den långt framskridna tiden torde det vara det enda praktiska sätt, som kan komma till användning.

Hra Renvall: Pyydän saada kannattaa hra Janssonin tekemää ehdotusta. Ajan voittamiseksi olisi mielestäni asia sillä tavoin suoritettava.

Hra Spoof: Niinikään minä pyydän saada kannattaa hra Janssonin alkuperäistä ehdotusta.

Sittenkuin keskustelu oli julistettu päättyneeksi, pyysi vielä hra Bergman puheenvuoroa ja lausui: Före det omröstningen vidtager, vore det kanske ännu skäl, att ståndet finge ett meddelande om, huru lång tid det kan taga att få ett protokollsutdrag expedieradt.

Sittenkuin hra puhemies oli ilmoittanut, että tähän sihteerin antaman tiedon mukaan menisi enintään puoli tuntia, esitti hra puhemies säädyn vastattavaksi seuraavan äänestysesityksen:

Ne, jotka hyväksyvät hra Julius Janssonin esityksen muuttamatta, äänestävät jaa; ne, jotka sitä eivät hyväksy, äänestävät ei;

jos ei voittaa, niin sääty on yhtynyt hra Lundeniuksen ehdotukseen.

Esitykseen annettiin lippuäänestyksessä vastaukseksi 31 jaa ja 34 ei, ja sääty oli siis päättänyt hyväksyä hra Janssonin esityksen sekä myöskin pöytäkirjanotteella pyytää toisia säätyjä yhtymään säädyn siten tekemään päätökseen.»

Siis tuo esitys meni koko eduskunnan nimessä.

Santarmiston puolelta tällä tavoin loukattu edustaja oli herra Julius Jansson, Maarianhaminan edustaja, kuuluva porvarissäätyyn ja täysverinen porvari. Nyt taas teki ed. Orasmaa ensi kerran, kun Suomen eduskunta uudessa muodossaan kokoontui, samanlaisen ehdotuksen, sillä erotuksella vain, että tässä on niiden puolelta, jotka eivät tahdo ryhtyä minkäänlaiseen toimenpiteeseen, tehty erotus persoonan ja persoonan välillä. Ed. Schybergson etenkin suvaitsi leimata tämän asian aivan vähäpätöiseksi. Mutta asia on kuitenkin sillä kannalla, että meidän kotimainen poliisijoukkomme, joka nykyään, niinkuin minä olen ennenkin sanonut, ottaa tehtäväkseen piiskata ihmisiä, on tässä tapauksessa lyönyt ruoskalla siihen joukkoon, jossa edustajia oli, vaikka tästä sitä ennen sille ilmoitettiin. Ja se on aiheettomasti ajanut näitä hevosilla hajaantumaan, vaikka siihen ei ollut vähintäkään syytä. Pyydän kysyä, olisivatko asianomaiset herrat, esim. ed. Schybergson tai kuka muu tahansa, olleet ryhtymättä minkäänlaiseen toimenpiteeseen, jos ratsastavat poliisit olisivat ajaneet siihen joukkoon, jossa he seisoivat, ja piiskalla lyöneet jotakuta heidän kumppaniaan, joskaan iskut eivät olisi sattuneet ed. Schybergsoniin tai johonkuhun muuhun. Rohkenen otaksua, että siitä olisi täällä syntynyt hyvinkin suuri numero.

On sanottu, että asia ei ole notoorinen. Minä en ole sitä mieltä, niinkuin jo puhemiesneuvostossa sanoin, että edus-

kunta on mikään tuomioistuin, enkä minä luule, että kukaan vaatii, että täällä eduskunnassa asetettaisiin joku tuomioistuin, joka todistusten nojalla tuomitsisi. Pyydän kuitenkin asian valaisemiseksi saada lukea erään asiapaperin, joka kuuluu näin:

»Täten saamme todistaa seuraavaa: Kun viime toukokuun 23 päivän iltana kello 10—11 välillä seisoimme toveri Halmeen kanssa talon n:o 6—8 (12) Siltasaaren kadun varrella porttikäytävässä, yhtyi meihin ed. Orasmaa, Huttunen, Eronen ja Järvinen, kysyen: »vieläköhän pääsisi saunaan». Samassa näimme suuret joukot poliisia ratsain ja jalkasin laukkaavan kaupungista, jotka hajaantuivat Eläintarhan ja Sörnääsin tien risteyksessä, yksi osa kääntyen Siltasaaren kadulle, alkaen ratsastaa katukäytävillä hätyytellen ihmisiä, joita ei näkynyt liikkeellä tavallista runsaammin eikä myöskään päihtyneitä ollut nähtävissä, kaikki oli rauhallista. Poliisit ratsastivat täyttä laukkaa, ihmiset edellä kuka mihinkin pääsi. Eräs poliisi ratsasti nähtävästi pakenevien jälestä vastapäätä olevan kahvilan rappusille, talossa n:o 9 saman kadun varrella, niin että hevosen pää oli jo ovesta sisällä, jolloin sisältä vedettiin ovi kiiruusti kiini, samalla löi poliisi oven väliin piiskallaan. Äkkiä alkoivat poliisit ratsastaa sitä porttikäytävää kohti, jossa seisoimme, sekä sama jalkapoliisi, joka juuri oli poistunut luotamme, saatuaan kuulla ja nähdä, että olimme rauhallisia ihmisiä, jolle sitäpaitsi ed. Huttunen mainitsi, että olemme kansanedustajia. Hyökkäys tehtiin niin nopeaan, että yksi hajaantui yhtäälle, toinen toisaalle. Järvinen ja Eronen juoksivat kadulle päin ja me toiset pihalle päin, jolloin samalla lyötiin minua (Tammista) nahkaisella piiskalla porttikäytävässä. Poliisit ratsastivat aina pihan perälle asti, ja huusi että »saatanan torpanjussit» (Murtosalo), y. m. sen kaltaisia huutoja. Tämän kaiken todenperäisyyden voimme tarvittaissa valallamme todistaa.

Helsingissä kesäk. 12 päivä 1907.

Osk. Murtosalo. Nikolai Tamminen.
talonmies. kirvesmies.

Yllä olevat nimikirjoitukset omakätisesti kirjoitetuksi todistavat:

A. Halme. P. Huttunen.»

Näitä todistuksia voisi lisätä. Minulla on täällä pieni pinkka niitä, mutta toistaiseksi en sittenkään tahdo tuoda enemmän niitä esille ajan täperyyden takia. Onhan minulla tilaisuus tehdä se myöhemmin. Tämä yksikin todistuskappale jo kuvaa, minkälainen santarmijärjestelmä tätä nykyä Suomessa on, olkoot

santarmit sitte venäläisiä tai suomalaisia. Nimet eivät asiaa muuta.

Kun on ehdotettu, niinkuin puhemiesneuvosto on tehnyt, että käännyttäisiin prokuraattorin puoleen tässä asiassa, niin minulla ei ole mitään sitä vastaan. Olen jo sanonut, että se menisi tavallisessa järjestyksessä V. J:n 77 §:ää noudattaen. Mutta koska täällä on lausuttu epäilyksiä siitä, voiko asia mennä prokuraattoriin, niin tahdon sanoa, että minullakin oli alussa hyvin paljon epäilyksiä siinä suhteessa. Pyydän saada tehdä alkuperäisen ehdotukseni, jonka esitin puhemiesneuvostossa ja joka minusta on täysin asiallinen, sen tapauksen varalta nimittäin, että ei tahdottaisi asiaa lykätä prokuraattoriin, ja tämä ehdotukseni on, että asia lykättäisiin senaatin puheenjohtajan ja poliisilaitoksen korkeimman kaitsijan puoleen, jotta hän ryhtyisi niihin toimenpiteisiin, joihin hänen lain mukaisesti tulee ryhtyä.

En tahdo puhua asiasta sen enempää. Minulla on tilaisuus jatkaa keskustelun kuluessa.

Puhemies: Puhuja siis teki sen ehdotuksen, että asiasta tehtäisiin ilmoitus senaatin puheenjohtajalle, että hän ryhtyisi tarpeen mukaisiin toimenpiteisiin.

Ed. **af Ursin**: Ellei päätetä, että prokuraattorille ilmoitus tehdään.

Ed. **Söderholm**: Hr Danielson-Kalmari har emot talmanskonferensen riktat den anmärkning, att talmanskonferensen skulle gått öfver det uppdrag landtdagen gaf den. Denna anmärkning synes mig icke vara befogad. Landtdagen gaf i uppdrag åt talmanskonferensen att utreda, hvad från landtdagens sida kunde tillgöras i anledning af hr Orasmaas och andra landtdagsmäns anmälan, för så vidt den angick dem själfva, och det förslag, som talmanskonferensen gifvit, hänför sig ju också endast till de landtdagsmän, hvilka uppgifvits hafva blifvit kränkta vid ifrågavarande tillfälle. Hr Danielson-Kalmari har vidare anmärkt, att denna form för åtgärd i saken icke skulle öfverensstämma med Landtdagsordningen. Hvad frågan om för landtdagens kommunicerande med utom densamma stående vederbörande beträffar, så innehåller Landtdagsordningen därom ingenting annat än att i 46 § säges, att om utskott behöfver uppgifter från myndighet, som icke står under landtdagens förvaltning, så kan utskott genom senatens ordförande anhålla, att myndigheten åläggges att gifva den ifrågavarande utredningen. Det är således i dessa fall fråga om att myndigheterna

skola fullgöra ett uppdrag, som landtdagen gifvit dem. Det är också riktigt att landtdagens skrifvelser till Hans Majestät aflämnas till senatens ordförande, ehuru därom ingenting finnes stadgadt. Det fall, som här är i fråga, är emellertid ej att hänföra till något af dessa. Talmanskonferensens förslag går nämligen endast ut på att landtdagen skulle framföra den anmälan, en del landtdagsmän gjort, till prokuratorn såsom högste åklagare. Denna anmälan synes mig böra kunna framställas direkt till prokuratorn.

Det har också anmärkts mot talmanskonferensen, att dess förslag skulle innebära att landtdagen iklädde sig en viss ansvarighet för riktigheten af den anmälan, som gjorts. Såsom talmannens framställning vidhandengifver finnes ingen anledning till en sådan slutsats, och talmanskonferensens beslut gick ej häller i den riktningen. Talmanskonferensen har icke kunnat fatta någon position i fråga om det faktiska i saken i det skick, hvari den nu befinner sig.

Ed. **Paasikivi**: Ed. Söderholm on jo lausunut aivan ne ajatukset, jotka minullakin oli aikomus esiintuoda, ja voin sen vuoksi luopua puheenvuorostani.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Kun asia ensi kerran oli esillä, lausuin, että niin pian kun eduskunnalle ilmoitetaan, että loukkaus edustajaa vastaan on tapahtunut, sitä ei voi ilman muuta jättää huomioon ottamatta. En nytkään saata yhtyä niihin mielipiteisiin, että tuommoisen loukkauksen täytyy olla täysin todistettu, ennenkuin siihen eduskunta voi ryhtyä. Mutta siitä pitäen, kun tämä asia on ollut viimeksi esillä, on siitä pidetty poliisitutkimus, eduskunta on sen lähettänyt valiokuntaan, jossa sitä myöskin on tutkittu niin paljon kuin on ollut mahdollista, ja lopputulos on, että tämä asia tuntuu jotenkin mitättömältä. Kun lisäksi tulee vielä se, että asia esiintyy myöskin sen interpellatsioonin yhteydessä, joka tänään on täällä hyväksytty, niin minä katson koko kysymyksen esillä olevassa muodossaan kypsyneen asiakirjoihin liitettäväksi ja pyydän yhtyä ed. Danielson-Kalmariin.

Ed. **Erkko**: Olin silloin, kun asia ensi kerran esitettiin, sitä mieltä, että eduskunnan yksinkertainen velvollisuus olisi ollut tehdä ilmoitus siitä ilmiannosta, jonka edustaja Orasmaa teki, asianomaisille viranomaisille, itse ryhtymättä minkäänlaisiin tutkimuksiin asiassa. Tutkimuksen pitäminen ei mielestäni ole eduskunnan tehtävä. Kun nyt kuitenkin sittemmin on asiasta näkynyt julkisuudessa selitys viranomaisten pitämistä tutkimuk-

sista ja niistä on käynyt selville, ettei mitään tahallista edustajain loukkausta ole tapahtunut, että poliisi ei ole tietänyt edes että ne henkilöt, joita se kadulla kohtasi, olivat edustajia, niin olen minäkin sitä mieltä, että asia näin ollen ei antaisi aihetta mihinkään toimenpiteisiin, varsinkin kun se tulee täällä toisessakin muodossa esille.

Ed. **Karlsson**: I anledning af att hr Perttilä jämte flere andra fortfarande tyckas hysa den uppfattning, att den anmälan, hr Orasmaa här gjort om ett förment polisöfvergrepp, vore likartad med den, som ett par landtdagsmän gjorde vid 1904 års landtdag, ber jag få yttra några ord. Jag var nämligen en af de representanter, mot hvilka öfvergreppet den gången företogs. Då genom uppläsning af det af hr Jansson författade aktstycket, som till borgareståndet ingafs, redan själfva tillvägagåendet blifvit klargjordt, ber jag endast få framhålla att det för en hvar måste vara klart, att det dock är en väsentlig skillnad emellan de ryska gendarmerna och den finska polisen. Polisen är ju dock en laglig inrättning för ordningens upprätthållande, under det att gendarmeriet icke blott hos oss utan äfven i dess hemland är en af de mest föraktade och förhatliga inrättningar, som finnas. Mot öfvergrepp af polisen står ju alltid utvägen öppen för den, som anser sig kränkt, att anlita domstol och landets myndigheter. Men mot gendarmeriet fanns ingen annan utväg än den, som anlitades för det då öfverklagade öfvergreppet. Gendarmerna hade gjort sig på många områden i vårt land förhatliga, och det gällde att med hvilka medel som hälst försöka komma åt dem och få denna inrättning från landet aflägsnad, hvilket ju sedan också slutligen lyckades.

Hvad själfva den sak vidkommer, som nu är under behandling, ber jag att få förena mig i det uttalande, som hr Estlander gifvit.

Ed. **Setälä**: Minä olen asiasta pääasiallisesti yhtä mieltä ed. Söderholmin kanssa ja olenkin katsonut, puhemiesneuvoston kokouksessa asian ensi kertaa ollessa käsiteltävänä, voivani yhtyä tähän ehdotukseen. Koska kuitenkin on lausuttu epäilyksiä siitä, saattaako eduskunta suorastaan kääntyä minkä viranomaisen puoleen tahansa meidän maassamme tai yleensä muun viranomaisen puoleen kuin senaatin puheenjohtajan, s. o. kenraalikuvernöörin, niin minä puolestani ehdottaisin, että puhemiesneuvoston päätöstä hiukan muodostettaisiin, nim. siihen suuntaan, että eduskunta antaisi puhemiehellensä toimeksi ilmoittaa asiasta keis. senaatin prokuraattorille. Tällä vältettäisiin ne muodolliset epäilykset, joita asiassa saattaisi olla; tämä päätös

olisi myös täysin yhtäpitävä sen porvarissäädyn tekemän päätöksen kanssa, johon ed. af Ursin viittasi. Silläkään kerralla eivät säädyt säätyinä, eduskunta eduskunta, kääntyneet kenraalikuvernöörin puoleen, vaan antoivat puhemiehilleen toimeksi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tämä ehdotus oli esillä puhemiesneuvoston myöhemmässä kokouksessa ja useimmat sitä oikeastaan silloin kannattivat, mutta koska asia ei edellisessä ratkaisevassa keskustelussa tullut varsinaisesti keskustelun alaiseksi, niin jäi päätös entisen varaan.

Ed. **Renvall**: Kun ed. af Ursin on lukenut täällä erään minun lausuntoni porvarissäädyn pöytäkirjasta, niin täytyy minun pyytää puheenvuoroa myöskin tässä asiassa, jossa en aikonut mielipidettäni lausua. Tunnustan kohta, että minä en voi asettua ed. Orasmaan tekemään ilmoitukseen nähden samalle kannalle, mille asetuin porvarissäädyssä herra Janssonin ilmoituksen johdosta. Mutta tämä ei perustu minkäänlaiseen käsitykseen, että toinen kuuluu toiseen puolueeseen ja toinen toiseen. Minä, niinkuin kaikki muutkin eduskunnan jäsenet, hyvin tiedän, että se loukkaus, joka kohtaa yhtä eduskunnan jäsentä, kohtaa kaikkia eduskunnan jäseniä. Mutta asianlaita on se, että herra Jansson vetosi silloiseen V. J:n 9 §:ään, jossa kosketellaan sellaista tapausta, että »valtiopäivämiehelle sanoilla tai töillä tehdään rauhattomuutta sitte kun hän on ilmoittanut tällä asialla olevansa», nim. matkalla valtiopäiville j. n. e. On ilmeistä herra Janssonin ilmoituksen mukaan, että hänelle oli tehty rauhattomuutta juuri matkalla valtiopäiville, ja myös kävi siitä ilmi, että se henkilö, joka hänelle oli rauhattomuutta tehnyt, oli saanut tietää, että hra Jansson oli valtiopäivämiehenä matkalla valtiopäiville.

Mutta se ilmoitus, jonka ed. Orasmaa on tehnyt, on minun mielestäni arvosteltava nykyisen V. J:n 13 §:n mukaan, jossa sanotaan: »Jos joku valtiopäivien aikana taikka edustajan ollessa matkalla valtiopäiville tai valtiopäiviltä sanoilla taikka teoilla loukkaa edustajaa, tietäen hänet edustajaksi — — — niin pidettäköön sitä asianhaaraa, että rikos tehtiin edustajaa vastaan, erittäin raskauttavana». Jos ed. Orasmaan omasta ilmoituksesta olisi käynyt ilmi, että poliisi oli tiennyt ed. Orasmaan ja hänen edustajakumppaninsa olleen edustajia, niin olisin valmis kannattamaan puhemiesneuvoston tekemää ehdotusta ilmankin mitään poliisitutkintoa, sillä katson, että eduskunta on velvollinen luottamaan jokaisen edustajan sanoihin, silloin kun hän eduskunnassa tekee ilmoituksen. Mutta ed. Orasmaan lausunnosta ei käy ilmi, että poliisi olisi saanut pätevän tiedon siitä, että ed.

Orasmaa ja hänen edustajatoverinsa olivat kansanedustajia, valtiopäivämiehiä. Ei ole minun huomatakseni ed. Orasmaa väittänytkään, että hän olisi sellaisen ilmoituksen antanut. Ed. Huttunen on kyllä sanonut, että mellakan aikana tällainen ilmoitus poliisille hänen puoleltaan annettiin, mutta minun ymmärtääkseni se tapahtui sellaisessa tilaisuudessa — vetoan yksinomaan siihen ilmoitukseen, joka on eduskunnalle annettu — että poliisi ei voinut silloin ottaa harkitakseen, oliko tämä ilmoitus oikea vai eikö, ei ollut tilaisuudessa silloin esim. tiedustelemaan muilta, oliko asianlaita niinkuin ed. Huttunen lausui. Kun en siis voi, ainakaan siihen ilmoitukseen perustuen, joka on eduskunnalle tehty, havaita, että poliisi ehdoin tahdoin olisi loukannut ketään edustajaa, niin en ymmärrä, että myöskään voitaisiin tässä asiassa mitään luottamus- tai epäluottamuslausetta poliisia vastaan esittää — siitähän on itse asiassa kysymys, sillä asiahan on tutkittu, tutkimatta jättämistä tämä asia ei ollenkaan koske. — Niin ollen katson, ettei ed. Orasmaan ilmoitus voi antaa aihetta eduskunnan puolelta mihinkään toimenpiteeseen. Sitäpaitsi on herra Janssonin ja ed. Orasmaan asioiden välillä sekin eroavaisuus, että toinen oli rauhattomuus, jota edustajaa kohtaan harjoitti ulkomaalainen viranomainen, jolla ei ollut mitään virkavaltaa Suomessa, mutta se rauhattomuus edustajaa kohtaan, josta ed. Orasmaa on valittanut, oli toimenpide, johon ryhtyi kotimainen laillinen viranomainen. Mutta tälläkään asialla ei minun ymmärtääkseni ole tässä kysymyksessä ratkaiseva merkitys, mutta sen sijaan juuri sillä seikalla, että arvosteltaessa ed. Orasmaan ilmoitusta sen itsensä pohjalla ei voida tulla minun ymmärtääkseni sellaiseen tulokseen, että siitä voitaisiin poliisia syyllä moittia.

Ed. **Luoma**: Sosiaalidemokraattiselta taholta on tämän asian yhteydessä sekä nyt että ennemmin kiinnitetty eduskunnan huomiota siihen, että porvarilliset elementit muka pitäisivät äärettömän kovasti kiinni edusmiesten loukkaamattomuudesta, kun on kyseessä porvarillisten edusmiesten loukkaamattomuus, mutta että tämä ei olisi asian laita, kun on kyseessä sosiaalidemokraattiseen ryhmään kuuluvien edustajien loukkaamattomuus. Ja tämän väitteen tueksi on kerta toisensa perästä vedetty esiin tuo tunnettu tapahtuma Jansson—Karlsson 1904—1905 vuoden valtiopäiviltä. Nyt pyytäisin minä puolestani kunnioittavimmin saada asian valaisemiseksi kiinnittää eduskunnan huomiota muutamaan toiseen tapahtumaan viime säätyeduskunnan kokousajalta.

Eduskunnan käsiteltävänä oli silloin nyt voimassaoleva vaalilaki. Asian tärkeyden johdosta oli väkeä kerääntynyt ympäri

Säätytalon monin tuhansin. Porvarissäädyssä ehdittiin asia saada varahimmin päätetyksi ja niinpä porvarissäädyn jäsenet ehtivät ennen muita laskeutua istuntohuoneestansa alas. Kun porvarissäädyn edusmiehet astuivat Säätytalosta ulos, kohtasi heitä ääretön murina. Väkijoukkoon oli nimittäin saapunut se väärä ja valheellinen tieto, että muka porvarissääty olisi hylännyt tämän kansankin suosiman lakiehdotuksen. Ja kun porvarissäädyn jäsenet laskeusivat Säätytalosta alas kadulle, niin sateli satelemalla heitä kohtaan mitä hävyttömimpiä sadatuksia, mitä hävyttömimpiä herjauksia. Yksityisten porvarissäädyn jäsenten oli miltei mahdoton muuten kuin tunkeutumalla päästä väkijoukkojen läpi, kunnes vihdoin moniaan minuutin perästä arvattavasti johtavat henkilöt toimivat niin, että valmistettiin ahdas, mutta kuitenkin mahdollinen tilaisuus päästä väkijoukon läpi kukin kotiinsa.

Minun mielestäni tällainen kohtelu valtiosäätyjen jäseniä kohtaan todisti, jos mikään, miten vähä edusmiesten loukkaamattomuutta respekteerattiin. Tämän johdosta eivät kumminkaan porvarissäädyn edusmiehet asiasta mitään suurempaa numeroa tehneet. Seuraavassa täysi-istunnossa, ellen väärin muista, pyysi tosin edusmies Schybergson saada pöytäkirjaan merkityksi minkälaisen kohtelun esineeksi porvarissäädyn edusmiehet edellisenä iltana olivat joutuneet, mutta asiasta ei muuten herätetty mitään ehdotusta, että se vedettäisiin prokuraattorin tai senaatin puheenjohtajan ratkaistavaksi.

Johtopäätös tästä olisi mielestäni se, että järkevät ihmiset osaavat kyllä arvon antaa edusmiesten loukkaamattomuudelle, mutta jos ei tämä loukkaaminen käy kerrassaan sietämättömäksi, niin he tietävät pitää semmoisesta asiasta suunsa kiinni.

Muuten minä puolestani pyytäisin yhtyä niihin, jotka ovat ehdottaneet, ettei tämä asia anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen kansaneduskunnan puolelta.

Ed. **Hagman** luopui ajan voittamiseksi puheenvuorostaan.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Ed. Söderholm on puolustanut puhemiesneuvoston käsitystä, että jos johonkin toimenpiteeseen olisi ryhdyttävä, olisi eduskunnan käännyttävä prokuraattorin puoleen, ja hän näkyy perustelevan tätä käsitystä sillä, että Valtiopäiväjärjestys ei sisällä mitään määräystä, joka nimenomaan estäisi sellaisen menettelyn. Siinä kohden pyydän huomauttaa, että täytynee katsoa säännöksi Valtiopäiväjärjestyksessä, että eduskunta kääntyy Keisari-Suuriruhtinaan puoleen, s. o. toinen valtion mahti kääntyy toisen puoleen; mutta poikkeuksena tästä säännöstä on V. J:n 46 §:ssä määräys, joka oike-

uttaa eduskunnan valiokunnan kääntymään senaatin puheenjohtajaan. Yksistään tämä poikkeus on, mikäli minä tiedän, olemassa siitä säännöstä, että on käännyttävä hallituksen puoleen, ja yksistänsä senaatin puheenjohtajaan onkin tähän asti käännytty. Lienee mahdotonta mainita yhtäkään esimerkkiä siitä, että meidän valtiopäivämme olisivat kääntyneet jonkun toisen virkamiehen puoleen. Pyydän käsitykseni tueksi vielä viitata siihen lausuntoon, jonka Suomen valtio-oikeuden professori antoi pappissäädyssä silloin, kun herrojen Janssonin ja Karlssonin tapaus oli siellä esillä. Hän huomautti tässä lausunnossa muun muassa sitä, että Ruotsissa vastaavissa tapauksissa eduskunta kääntyy kuninkaaseen. Meidän erityiset poikkeusolomme tekevät sen, että täällä käännytään hallitsijan korkeimman edustajan, senaatin puheenjohtajan puoleen.

Mutta ajatukseni on se, että mikään toimenpide ei ole tarpeen, vallankin senjälkeen, kun interpellatsiooni on täällä ilmoitettu, ja että siis asiakirja olisi liitettävä eduskunnan aikaisempiin asiakirjoihin.

Ed. **Castrén**: Kun ed. Orasmaa teki ilmoituksensa eduskunnassa, niin antoi hän aivan yksipuolisen kuvan niistä tapahtumista, jotka olivat antaneet aihetta poliisille väkijoukkojen hajoittamiseksi Kalliolinnan ympäristöllä. Sama yksipuolisuus on astunut esille ed. af Ursinin lausunnosta, kun hän väitti poliisin aivan aiheettomasti ryhtyneen väkijoukkoja hajoittamaan. Nämät kaksi lausuntoa pakoittavat minun käyttämään puheenvuoroa esillä olevassa asiassa.

Asianlaitahan on sellainen, että kun poliisi yritti talteen korjaamaan erästä juopunutta henkilöä, joka teki vastarintaa, niin kokoontui suuri väkijoukko, joka mitä törkeimmällä tavalla solvaisi poliisia sen luvallisessa virkatoimessa. Väkijoukko kasvoi vähitellen kasvamistaan. Kun poliisiviranomaiset, poliisiupseeri ja poliisikonstaapelit kehoittivat väkeä hajaantumaan, niin vastattiin vaan solvaussanoilla ja solvaussanain perästä seurasi kivisade. Kun väkijoukko siis oli ryhtynyt väkivallan tekemiseen eikä totellut poliisiviranomaisen käskyä hajaantumaan, olisivat poliisiviranomaiset olleet täydellisesti oikeutetut ryhtymään sellaiseen toimenpiteeseen, josta säädetään Rikoslain 16 luvun 6 §:ssä. Sanotussa lain paikassa sanotaan: jos väkijoukko on osoittanut aikovansa häiritä yleistä turvallisuutta tai järjestystä, niin tulee poliisiviranomaisen (joka tässä tapauksessa on poliisimestari) kolme kertaa kuuluvasti käskeä väkijoukkoa kohta hajaantumaan, ja ellei väkijoukko hajaannu, on poliisi oikeutettu käyttämään asevoimaa tällaisen metelin asettamiseksi. Tämä siinä tapauksessa, että ainoastaan aikomusta osoitetaan häiritä

yleistä turvallisuutta. Sellainen aikomus oli ilmeinen, kun sadatus ja solvaussanain tulva kohtasi poliisia. Mutta kun väkijoukko ryhtyi kivenheittoon, josta poliisiviranomaiset tulivat haavoitetuksi, niin olisi poliisi ollut oikeutettu ryhtymään vieläkin ankarampiin toimenpiteisiin. Rikoslain 16 luvun 6 §:ssä säädetään »Jos väkijoukko niin äkkiä ryhtyy väkivaltaan, ettei viranomainen voi menetellä niin, kuin vasta sanottiin, olkoon viranomaisella valta määrätä, että väkijoukko on heti asevoimalla hajoitettava. Älköön kummassakaan tapauksessa käytettäkö ampumatai teräaseita aikaisemmin, älköönkä aseita kauemmin, kuin mitä kapinan tai metelin asettamiseksi on välttämättömästi tarpeen. Jos asevoimaa on laillisesti käytetty niin kuin tässä on sanottu ja jos joku väkijoukosta saa haavan tai surman, olkoon sinään». Kieltämätöntä on, ettei väkijoukon käytös puheenalaisessa tapauksessa rajoittunut sellaiseen laittomuuteen, jota rikoslaissa kutsutaan meteliksi, vaan kasvoi se sellaiseksi rikolliseksi toiminnaksi, jota nimitetään kapinaksi. Väkijoukko ei hajaantunut, se pysytteli katujen käytävillä ja porttikäytävissä sadatellen poliisia ja heittäen kiviä. Poliisi siis olisi ollut oikeutettu asevoimalla hajoittamaan väkijoukon, jos se ei hyvällä hajaantunut. Ed. Orasmaan antama esitys Kalliolinnan tapahtumista on aivan vaillinainen ja puutteellinen, siinä kun ei lainkaan selitetä, mistä syystä poliisi vaati sitä väkijoukkoa, jossa ed. Orasmaa ja hänen toverinsa olivat, hajaantumaan. Poliisiraportti eroaa olennaisissa osissa ed. Orasmaan antamasta kertomuksesta.

Tuosta kahvilatapahtumasta, johon ed. af Ursin on koskettellut, annetaan seuraava selitys poliisiraportissa. »Ratsastava konstaapeli Fredrik Henriksson ilmoitti, että joukko häiritsijöitä oli liittynyt yhteen erään Siltasaaren kadun varrella olevan kahvilan rappusille. Heitä kehoitettiin hajaantumaan, mutta he vetäytyivät kahvilan sisään, piiloutuivat sen oven taakse, jonka jättivät raolleen, huusivat poliisille solvaussanoja sellaisia kuin huligaani ja rosvo, sekä heittivät kaikellaisia esineitä poliisia vastaan. Tehdäksensä lopun tästä laittomasta menettelystä, pakoitti Henriksson nämät häiritsijät sulkemaan oven siten, että hän piiskalla löi oven rakoon. Myöhemmin on myöskin Henriksson käyttänyt piiskaa hajoittaakseen työväenyhdistyksen kartanolta väkeä, joka kivenheitolla oli rynnännyt poliisiviranomaisten päälle».

En puolestani voi hyväksyä piiskan käyttämistä. Käyttäköön poliisi, jos tarve vaatii ja kun laki siihen oikeuttaa, aseita, mutta piiskan käyttäminen silloin, kun aseitten käyttäminen lain mukaan olisi sallittu, kuuluu itämaisiin eikä länsimaisiin tapoihin. Meidän kansamme ei ole tottunut sellaiseen menettelyyn.

Asetta on poliisi oikeutettu käyttämään Rikoslain määräämien rajojen sisällä, jollei väkijoukko hajaannu, kun sitä siihen kehoitetaan. Jos väkijoukko yhdistynein voimin ryhtyy väkivaltaan, niin on poliisiviranomainen vaarinottamalla Rikoslain määräyksiä oikeutettu käyttämään ampuma-aseitakin, jollei muu auta. Piiskan käyttäminen sitä vastoin vaikuttaa vaan ärsyttävästi.

Jos ed. Orasmaa olisi tahtonut Valtiopäiväjärjestystä noudattaa, olisi hänen pitänyt tehdä interpellatsiooni. Ed. Orasmaa ei ole tehnyt mitään interpellatsioonia asiassa, vaikka hän katsoi turvallisuutensa olleen vaarassa. Hän ei myöskään ole tehnyt ilmiantoa ei prokuraattorille eikä viralliselle syyttäjälle kanteen nostamisesta poliisia vastaan, jonka jälkeen ja sittenkun laillinen tutkimus olisi asiassa tapahtunut, eduskunta olisi voinut ryhtyä asiaan, jos todistettavasti olisi loukattu sen jäsenten turvallisuutta.

Pyydän vakuuttaa, että ainakin minulle jokaisen edustajan turvallisuus ja persoonallinen loukkaamattomuus, kuulukoon hän sosiaalidemokraattiseen tai porvarilliseen puolueeseen, on yhtä kallis, mutta minusta on silloin, kun joku katsoo turvallisuutensa tulleen loukatuksi, käytettävä lain osottamia keinoja hyvityksen saamiseksi. Edustaja Orasmaan antamasta kertomuksesta ei kuitenkaan käy selville, että hänen turvallisuuttansa tai persoonaansa olisi loukattu tilaisuudessa, jolloin poliisi ryhtyi tottelematonta ja väkivaltaisuuteen ryhtynyttä väkijoukkoa hajoittamaan.

Jos nyt, kuten puhemiesneuvosto ehdottaa, asiassa käännytään prokuraattorin puoleen, niin voipi se tapahtua kahdessa tarkoituksessa, joko siinä tarkoituksessa kuin senaatille ja' prokuraattorille vuonna 1892 annettu ohjesääntö sisältää, nim. että prokuraattori määräisi asiassa kanteen nostettavaksi. Mutta kannetta ei käy prokuraattorin nostaminen, ellei asia ole hänelle ilmiannettu. Eduskunnan on mahdotonta esiintyä ilmiantajana, sillä jos se tahtoisi esiintyä ilmiantajana, täytysi eduskunnan sitoutua näyttämään toteen ilmiantonsa, koska ilmiantajan täytyy ilmiannostaan vastata oikeuden edessä ollen ilmiantaja rangaistuksen alainen, jos hänen ilmiantonsa huomataan aiheettomaksi. Eduskunta ei siis voi esiintyä ilmiantajana. Eduskunta voi tosin tehdä asiasta ilmoituksen prokuraattorille, mutta mitä tällainen ilmoitus, jossa ei vaadita kanteen nostamista, pyhittäisi? Prokuraattori voi joko jättää asian sikseen taikka voi hän — ja se on ainoa toimenpide, johon prokuraattori voi ryhtyä — antaa määräyksen viralliselle syyttäjälle poliisikuulustelun pitämisestä. Mutta mitä poliisitutkinto hyvittäisi? Virallinen syyttäjä pitää poliisitutkinnon asiassa, poliisi antaa selvityksensä, ed. Orasmaa

ja hänen toverinsa niinikään. Mutta sen selvemmäksi ei asia lainkaan tule.

Täytyneehän jokaisen, joka tasapuolisesti asioita arvostelee, myöntää, että asema oli aivan toisenlainen 1904 vuoden valtiopäivillä, kun eduskunta puhemiesneuvostonsa kautta päätti kääntyä senaatin puheenjohtajan puoleen. Venäläiset viranomaiset, joilla ei ollut laillista toimivaltaa tässä maassa, koettivat pakoittaa laillisesti valittuja edusmiehiä alistumaan laittoman viranomaisen laittoman määräyksen alle, jos mieli heitä laskea matkustamaan valtiopäiville. Kyseenalaiset edusmiehet kieltäytyivät alistumasta mainitun laittoman viranomaisen ja sen yhtä laittomien määräysten alle. Nyt on asianlaita aivan toisenlainen. Jos jonkun edustajan turvallisuutta loukataan, voi hän kääntyä prokuraattorin tai virallisen syyttäjän puoleen, hän voi tuoda asian esille tuomioistuimessa, ilman että on olemassa sitä estettä, joka silloin oli olemassa, nimittäin tuo laiton asetus vuodelta 1902, joka kielsi nostamasta kannetta virkamiestä vastaan ilman esimiehen suostumusta. Kun ed. Orasmaa ei ole tehnyt asiassa interpellatsioonia eikä itse kääntynyt ei prokuraattorin, ei virallisen syyttäjän puoleen eikä turvautunut tuomioistuimen apuun, vaikka kaikki nämä tiet olisivat olleet hänelle avoinna, en asian näin ollen ja koska minusta tuntuu muodottomalta, että eduskunta ryhtyisi asiaan, vaikkei ed. Orasmaa itse ole voinut väittää, että hänen persoonallinen loukkaamattomuutensa olisi joutunut väkivallan esineeksi, voi tulla muuhun tulokseen kuin siihen, ettei ed. Orasmaan ilmoitus pitäisi antaa aihetta minkäänlaiseen toimenpiteeseen eduskunnan puolelta.

Mitä sitten koskee ehdotusta, että eduskunnan olisi kääntyminen senaatin puheenjohtajan puoleen, sallittakoon minun olla sitä mieltä, ettei tällainen kääntyminen puheenalaisen viranomaisen puoleen olisi paikallaan. Älköön luultako, että olen ehdottanut kaikkein toimenpiteitten sikseen jättämisen siitä syystä, että ilmoituksen on tehnyt edustaja, joka kuuluu sosiaalidemokraattiseen ryhmään. Älköön luultako, etteivät porvarilliset edustajat käsittäisi ja tunnustaisi, että jokaisen edusmiehen, kuulukoon hän mihin ryhmään tahansa, loukkaamattomuus on ja täytyy olla kallis eduskunnalle, mutta eduskunta voi ryhtyä asiaan vasta silloin, kun sille ilmoitetaan, että todellakin väkivaltaa on tehty jonkun edustajan persoonallista loukkaamattomuutta vastaan, joka nyt ei ole asianlaita.

Ed. **von Alfthan**: Jag måste till först beklaga, att diskussionen råkat så här på afvägar. Det var närmast genom hr af Ursins uppträdande, som detta kom att ske. Det synes mig nämligen, att landtdagen i sin helhet småningom ingått i

saklig pröfning af alla möjliga detaljer, medan landtdagen tidigare beslöt att icke så förfara, och synes det mig att det egentligen skulle tillkommit presidiet att försöka hålla diskussionen inom gränser, som icke upprifva tidigare fattade beslut.

Hvad nu saken i öfrigt beträffar, så har den blifvit uttömmande skildrad, särskildt såvidt det gäller frågan om skiljaktighet emellan detta fall och det vid tidigare landtdag anhängiggjorda. Men det var egentligen åt hr Perttilä jag ville säga några ord. Jag har icke på något sätt betviflat, att hr Orasmaa haft en orolig natt eller att en annan landtdagsman stött sin tumme. Icke har jag något behof af en undersökning härutinnan. Nog tror jag på en landtdagsmans ord. Men dessa saker äro icke af sådan beskaffenhet, att de skulle innebära ett dessa personer från myndigheternas sida ågånget våld, utan de hafva närmast karaktären af olyckshändelse. Det är alldeles detsamma, som om en landtdagsman skulle slinta på skridskobanan och stöta sin tumme. Då hade det också varit en olyckshändelse, och myndigheterna hade icke väl kunnat göras ansvariga därför. Det tidigare fallet, som rörde hrr Karlsson och Jansson, innebar ett direkt mot landtdagsmän, som hade legitimerat sig, utöfvadt våld. Här är fråga om något helt annat. Jag skulle i likhet med hr Danielson-Kalmari anse landtdagen vara oförhindrad att där behof föreligger, vända sig till senatens ordförande, men jag anser icke något behof nu föreligga, och skulle därför be att få motsätta mig hr Setäläs förslag, hvilket synes mig gå t. o. m. längre än hvad talmanskonferensen har föreslagit och innebära nära nog en uppmaning att taga ihop med saken. Om det endast är meningen att göra senatens ordförande bekant med saken, kunna vi vara öfvertygade om, att han nog fått kännedom om densamma af tidningarna.

Ed. **Näs**: Utan att inlåta mig på detaljer i förevarande fråga, vill jag endast yttra några ord. Det samhälle, som anser polisen och ordningsmakten såsom en obehöflig institution, har snart att räkna med sin egen undergång. Jag tillåter mig därför fråga vederbörande interpellanter, huru de tänkt sig att samhället utan lagens väktare skulle kunna ega bestånd. På denna fråga ville jag hafva ett tillfredsställande svar, och jag tror, att en stor del af kammarens ledamöter önskar detsamma. Om ett sådant inkommer, tror jag, att vi skola vara benägna att arbeta tillsammans med socialdemokraterna, men icke förr. De senaste händelserna i vårt land, som hafva bestått uti rån och mord, vittna mer än tillräckligt om, att vi behöfva en poliskår och att den behöfver stärkas för att kunna bevaka sam-

hällets lagar och individernas säkerhet till lif och egendom. Att denna institution kräft utgifter är icke att undra öfver. Den är behöflig, och de som annat tänka, de tänka orätt.

Ed. **Söderholm**: Mitt mellanhafvande med hr Danielson-Kalmari tyckes icke, att döma af hvad hr Danielson-Kalmari senast anförde, hafva blifvit fullt klargjordt med mitt senaste yttrande. Jag vill därför göra ett litet tillägg. Det är riktigt, att landtdagen uti frågor, som gälla dess verksamhet såsom sådan, vänder sig till regeringen genom senatens ordförande, men här är det nu icke fråga om detta, utan om en angelägenhet, som rör enskilda landtdagsmän. Att också i dessa fall den vedertagna seden beträffande meddelande med regeringen ovillkorligen borde tillämpas, kan jag icke anse vara något skäl till. Jag vill dessutom påpeka, att det förekommit fall, t. ex. då landtdagsman under landtdagens förlopp aflidit, då resp. stånd icke ansett sig förhindradt att direkte skrifva till vederbörande myndighet om anställande af nytt val. Det har således nog förekommit fall, då landtdagen vändt sig omedelbart till myndighet i landet.

Hvad sedan vidkommer det utaf hr Setälä gjorda förslaget, som här utaf friherre von Alfthan betecknats såsom alldeles omöjligt, så synes det mig tvärtom som om detta vore en lämpligare form för sakens anhängiggörande hos prokuratorn än den utaf talmanskonferensen föreslagna. Om en hänvändning sker, synes det mig därför som om detta sätt vore att föredraga.

Ed. **af Ursin**: Ed. Renvall sanoi täällä, että jos ed. Orasmaan ensimäisestä ilmoituksesta olisi käynyt selville, että poliisi oli saanut tiedon, että joukossa oli edustajia ja niitä oli loukattu, niin hän olisi ollut taipuvainen kannattamaan tätä puhemiesneuvoston ehdotusta. Nyt on ed. Orasmaa antanut semmoisen kirjallisenkin todistuksen — jonka minä voisin lukea täällä, mutta joka vie ehkä liiaksi aikaa — että niin on tapahtunut. Ed. Orasmaa voi muuten itse — ehkäpä hänellä onkin puhevuoro — esittää sen todistuksen. Minä toivon siis, että ed. Renvall nyt kannattaa tätä esitystä.

Mitä ed. Setälän ehdotukseen tulee, niin minä en voi hyväksyä sitä. Se antaisi jonkunlaisen epävirallisen muodon koko tälle esitykselle eduskunnan puolelta. Kun joku kirjelmä — ja minä otaksun, että tässä on kysymys kirjelmästä — menee eduskunnan puolesta, niin V. J:n 77 § nimenomaan vaatii, että se on kolmen miehen allekirjoittama eikä ainoastaan yhden. Kyllä minä myönnän, että semmoista tapaa on ennen nouda-

tettu, vaikka V. J:ssä on ollut toisin määrätty, mutta se ei millään tavalla puolusta sellaista melkein epälaillista menettelyä.

Mitä ed. Castrénin lausuntoon tulee, niin minä valitan että hän on sekoittanut kaksi asiaa, sen, mikä tapahtui aamupuolella, ja sen, mikä iltapuolella. Se, mitä tapahtui aamupuolella, ei kuulu tähän ja se, mitä tapahtui iltapuolella kuuluu tähän. Herra Berg on minun tietääkseni myöskin siinä, mitä hän on nähnyt hyväksi esittää sanomalehdissä, lausunut samantapaista; siitäkin löytyy muuten todistuksia, ettei asianlaita ole aivan niin kuin poliisi on esittänyt. Mutta koska se ei tähän kuulu, en ole tahtonut niitä todistuksia täällä esittää.

On muuten hauskaa, ettei ed. Castrén hyväksy tätä piiskajärjestelmää. Niinkuin sanoin, se on kuitenkin tullut tavaksi täällä meidän maassa. Sitä käytettiin Laukossa ja sitä on käytetty nyt ja ehkä käytettäisiin vieläkin, ellei pantaisi vastalausetta sitä vastaan. Että menetellään niinkuin Rikoslaki sanoo, sitä vastaan ei minulla ole mitään, niinkauan kuin semmoinen säännös on olemassa; vaikka minä toivon, että poliisi tietää ymmärtäväisyydellä valtaansa käyttää. Se tahtoo sanoa, että se tietää, milloin se voi mennä äärimmäisyyksiin, milloin ei, milloin se ärsyttää, milloin ei. Piiska on tosiaankin, niinkuin ed. Castrén sanoi, ärsytyskeino eikä mitään muuta ja kuuluu itämaille eikä sivistyneille länsimaille.

Ed. Karlsson on tahtonut täällä huomauttaa, että on ero asian ja asian välillä, ja muut ovat myöskin tahtoneet panna siihen suurta painoa. Kyllä minä ymmärrän, että on ero, jos venäläinen santarmisto loukkaa edustajaa ja jos kotimainen poliisi loukkaa edustajaa. Mutta minä käsittäisin asian hiukan toisella tavalla. Minä katson, että jos kotimainen poliisi loukkaa edustajaa, se on suuremmaksi rikokseksi katsottava, kuin jos sen tekee venäläinen santarmisto, joka on vieras meidän oloillemme. Kotimaisen poliisin tulee tietää, millä tapaa se menettelee, venäläiseltä santarmistolta ei voi niin paljoa ymmärrystä vaatia, ei ainakaan joka tilaisuudessa.

Tässä on nyt, niinkuin on käynyt ilmi ja niinkuin jokainen, joka tämän asian perinpohjin tuntee, tietää, kansanedustajaa törkeillä sanoilla loukattu, siitä ei päästä mihinkään, ja on, vaikka tiedetään, että kansanedustajia oli joukossa, heitä piiskalla hätyytetty. Ellei Suomen kansan eduskunta katso sitä loukkaukseksi, niin se on toinen asia, minä katson sen ehdottomasti kansanedustajan arvoa loukkaavaksi, että niin on tapahtunut. En voi muuta kuin vaatia, että tämä asia otetaan hyvinkin totiselta kannalta ja että sen johdosta ryhdytään toimenpiteisiin. Ellei näin tapahdu, niin minä uskallan ilmoittaa Suomen koko köyhälistön nimessä, että se käsitys, mikä heissä nykyään

on laillisuudesta, tulee alenemaan vieläkin (Ed. Schybergson: Vieläkin!). Minä ehdotan siis nyt, kun teen loppuehdotukseni, että käännyttäisiin maan prokuraattorin puoleen.

Ed. **Turkia**: Omituista on tässä asiassa ollut se, että porvarillisten taholta koetetaan asiaa sotkea ja etenkin ed. Castrén on siinä koettanut tehdä voitavansa. On koetettu yhdistää kaksi toisistaan eriävää asiaa yhteen. Se kansankokous, josta ed. Castrén kertoi, ei ole missään yhteydessä tämän tapauksen kanssa, minkä johdosta meidän taholta on nostettu kysymys. Tapaus ei tosin tapahtunut aamupuolella, niinkuin ed. af Ursin sanoi, vaan se kansankokous, missä poliisi raastoi juopunutta miestä putkaan ja jossa tuli jonkunmoista rauhattomuutta, tapahtui klo 8 illalla, ja tämä edustajien hätyyttäminen tapahtui jälkeen klo 10, ja kokonaan eri paikoilla. Siis mitä yhteyttä näillä on?

Kun ed. Castrén ilmoitti, ettei hän hyväksy piiskan käyttämistä, niin minä olisin toivonut, että hän lakimiehenä olisi tarkemmin selvittänyt, onko piiskan käyttö laillista, onko se perustuslain tai muiden lakien mukaista ja myöntääkö meillä laki käyttää piiskaa. Mutta sen hän kokonaan sivuutti. Siis se ei ollenkaan kuulu perustuslaillisten laillisuusasiaan, miten poliisi käyttäytyy.

Omituinen seikka on myös se, että poliisi hyökätessään näiden edustajien kimppuun käytti sanoja »saatanan torpanjussit». Mistä tämä johtui? Se johtuu siitä, että nämä edustajat olivat harmaasta kotikutoisesta kankaasta tehdyissä puvuissa, ja kun poliisit näkivät, että he olivat maalaisten tavalla puettuja, ehkäpä tiesivätkin tai arvelivat, että he ovat maalaistyöväen edustajia, tahtoivat sentähden erittäin heitä hätyyttää. Tämä seikka pitäisi ottaa huomioon, sillä tämä on jonkun verran painava tässä asiassa.

Kun tämä asia tulee äänestyksen alaiseksi, ja kun täällä ovat useat porvarispuolueiden edustajat lausuneet ajatuksenaan, että tämä asia ei anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen, niin jos äänestyksessä käy siten, että koko tämä kysymys haudataan, minä tulen silloin vapaasti sille kansanluokalle, johon minä kuulun, tulkitsemaan tämän päätöksen siten, että eduskunta hyväksyi työväen edustajain hätyyttämisen ja että porvariedustajat sanoivat, ettei se ole loukkaamista, jos niitä hätyytetään, sillä täällä on todistettu, että niitä on hätyytetty. Tämän tietäen voitte äänestyksellä haudata asian, jos se on teille edullista.

tettu, vaikka V. J:ssä on ollut to… …antanut eduskunnalle ta- lään tavalla puolusta sellaista … selonteon, jonka sittemmin Mitä ed. Castrénin … puhemiesneuvostolle todis- että hän on sekoitt… …hän asian suhteen tehdä, minkä puolella, ja sen, … sopivaksi, se tehtäköön, minä en lella, ei kuulu … sanoa sitä enkä tätä. Olen esit- tähän. Herra … vaatimukseni. Äänettömänä en kui- hän on näh… ed. Castrénin hävyttömän, voisin sanoa tapaista; s… …johdosta — — aivan ni… kuulu, …

Puhemies: Puhujan pitäisi valita sanojansa tarkemmin.

Ed. Orasmaa: — — jonka hän teki sanoessaan, että olisimme antaneet aihetta kivien heitolla tai muutenkin sopimattomalla menolla poliisille sekaantumaan joukkoomme sillä seurauksella, että käyttivät piiskaa. Sekin on todistettu, että äänettöminä seisoimme ja omia rauhallisia asioitamme keskustelimme ja vain ihmettelimme sitä loistavaa poliisijoukkoa, joka todellakin laillisuuden nimessä rauhoitustyötään piiskojen avulla teki. En nähnyt liioin, että toiselta puolen katua kahvilasta, niinkuin ed. Castrénin lausunnosta ilmeni, olisi poliiseja vastaan heitetty aseita. Ed. Castrénin selonteossa on jotain yhtenäistä niitten Helsingin sanomalehdistössä olleitten kertomusten kanssa, jotka mainitaan poliisipäällikön selonteoksi. Siellä vedotaan m. m. siihen, mitenkä kansanjoukko hyökkäsi poliisin päälle. Tästä seikasta jo edellinen puhuja, ed. Turkia teki selvää. Mutta mitä se kuuluu tähän asiaan, ne ovat eri asioita. Minä toin asian esille semmoisena kuin minä tiesin, enkä ollut tiennyt tuosta aikaisemmasta asiasta, ennenkuin vasta myöhempään sanomalehtien kertomuksista. En tahdo lähteä eduskunnan kallista aikaa tässä pitemmälle tuhlaamaan, vaan jätän tämän asian eduskunnan harkittavaksi, tehköön eduskunta, minkä se näkee arvollensa sopivaksi.

Ed. **Tainio**: Myönnän herra Puhemiehemme tavattoman hyväksi, eteväksi puheenjohtajaksi, mutta tämän varoituksen johdosta, jonka hän antoi äskeiselle puhujalle, pyydän huomauttaa, että toinen varapuhemies, ed. Palmén, käytti eräässä puheenvuorossa ed. Nuortevalle sanaa »hävytöntä» ja silloin ei tehty mitään muistutusta. Nyt sitä käytti edellinen puhuja ja paikalla kehoitettiin häntä valitsemaan sanojansa. Minä haluan tällä vain sanoa, että toinen varapuhemies, ed. Palmén on antanut meille siinä suhteessa huonon esimerkin.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Ed. Söderholm mainitsi tapauksia, joissa joku sääty on kääntynyt muiden viranomaisten puoleen

kuin senaatin puheenjohtajan. Tällaisia tapauksia on ollut, mutta ne tietävät vaan sitä, että joku sääty on tehnyt aivan ksinkertaisen ilmoituksen jollekin viranomaiselle, niinpä on noitettu edustajan kuolemasta sille viranomaiselle, jonka velvollisuus on ollut panna toimeen uusi vaali. Tällä kertaa on kysymyksessä jotakin aivan toista.

Ed. Setälän ehdotusta minä vastustan siitä syystä, että jos puhemies yksinänsäkin kääntyy viranomaisen puoleen, niin tekee hän sen eduskunnan nimessä ja eduskunnan auktoriteetilla. Se on siis eduskunta, joka hänen kauttansa puhuu. Asia ei siten muutu.

Ed. Turkia on uhannut, että jos eduskunta tekee toisen päätöksen, kuin mitä hän tahtoo, niin hän eduskunnan ulkopuolella ilmoittaa päätöksemme tavalla, jonka hän on meille maininnut. Jos hän tekee sellaisen ilmoituksen, niin ilmoitus on väärä ja se keskustelu, joka täällä on tapahtunut, on sitä laatua, että ed. Turkia itse tietää tekevänsä väärän ilmoituksen.

Ed. **Ahmavaara:** Minä en tahdo käydä enää itse asiasta puhumaan — siitä on jo kyllin puhuttu — mutta pyysin puhevuoroa ed. af Ursinin ja Turkian uhkausten johdosta. Minä en olisi pitänyt niin kummana, jos ed. Turkia tällaisia uhkauksia olisi lausunut, sillä häneltä, hänen käytännölliseen elämäänsä ja kasvatukseensa nähden, ei voi niin paljon vaatia, mutta se, että sen tekee tohtorismies, se on jo jotain ennen kuulumatonta. Luulevatko herrat tosiaan, että eduskunta tällaisten uhkausten johdosta päättää toisin kuin mikä sen vakaumus on? Jos näin luulette, niin te suuresti erehdytte. Me teemme jokainen vakaumuksemme mukaan, huolimatta uhkailettepa kuinka paljon tahansa. Kyllä me olemme kuulleet noita uhkauksia kansalaiskokouksissa, mutta eivät ne sovi eduskunnan istuntohuoneessa. Mitä siihen ed. Turkian lupaukseen tulee, että hän kertoo kansankokouksissa päätöksen siinä muodossa, kuin hän sanoi kertovansa, sitä en epäile. Kertokoon hän muualla mitä tahansa. Ei se olisi ensimäinen väärä kertomus, joka meillä viime vuosina on kuultu. Ihmettelen muuten — vaikka minä en tahdo ed. Castrénin puolesta ruveta puhumaan — että ed. Turkia väitti hänen jättäneen sanomatta, onko ruoskan käyttäminen lainmukaista menettelyä, vaikka ed. Castrén juuri luki pykäliä R. L:stä, joitten mukaan se ei ole lainmukaista ja niitten perustuksella juuri vastusti ruoskan käyttämistä.

Mitä sitten tulee ed. Tainion huomautukseen Puhemiehelle, pyydän siinä suhteessa osittain häneen yhtyä. Minä en ollenkaan pitäisi pahana, jos Puhemies todellakin käyttäisi hänelle

kuuluvaa oikeutta kieltää sopimattomia sanoja käyttämästä, mutta täällä on käytetty paljoa sopimattomampia sanoja kuin äskeinen puhuja käytti, ilman että puhujaa on keskeytetty. Olen koonnut tuollaisia kielikukkasia sen jälkeen kun minäkin sain samasta sanasta muistutuksen, ja tiedän, että tuota samaa sanaa on sen jälestä käytetty viisi kertaa ilman että puhujaa on muistutettu. Toivoisin, että tässä suhteessa käytettäisiin johdonmukaisuutta.

Ed. **Renvall**: • Minä valitan, ettei ed. af Ursin enempää kuin ed. Orasmaakaan ole ennen tehnyt sitä ilmoitusta, jonka ed. af Ursin sanoi löytyvän hänen papereissaan siitä, että todellakin olisi poliisille nimenomaan huomautettu näitten henkilöiden, jotka joutuivat valituksen alaisen säikyttämisen alaiseksi, olleen kansanedustajia. Sillä seikalla, että ed. Huttusen puolelta on väitetty, että hän keskellä tätä meteliä tai pakoa sen ilmoitti, ei minun mielestäni voi olla mitään merkitystä. Eihän poliisi tuommoisissa tapauksissa voi olla tilaisuudessa ottamaan harkitakseen, oliko ilmoitus oikea vai eikö. Että vääriäkin ilmoituksia annetaan poliisille tällaisissa asioissa, siitä kyllä sosiaalidemokraattisessakin puolueessa tiedetään esimerkkejä. Ed. Huttusen ilmoituksen olen siis kyllä ottanut huomioon, mutta en ole huomannut, että ed. Orasmaan puolelta olisi sanottua ilmoitusta tehty. Yhtä vähän luulen ed. Orasmaan tai ed. Järvisen ja muiden vaatteenasun olleen sellaisen, että siitä olisi huomannut heitä enemmän torpan-jusseiksi kuin edusmiehiksi. Vaikea on poliisin arvostella vaatteista, kuka on valtiopäivämies, kuka ei.

Ed. **Ahlroos**: Då också jag räknar mig till det s. k. proletariatet och man här i dess namn utfarit i hotelser, ville jag gifva min åsikt tillkänna. Emedan hr Nuorteva inlämnat en liknande petition till landtdagen och densammas framställande godkänts, så synes det mig, att den af hr Orasmaa inlämnade hemställan kunde förfalla, på det att vi icke i onödan måtte komma att besvära regeringens medlemmar två gånger för samma sak.

Ed. **af Ursin**: Voi olla eri käsityksiä, mikä on uhkausta ja mikä ei. Minun käsitykseni mukaan se, minkä minä lausuin tässä suhteessa, ei ole mikään uhkaus, se on tiedonanto siitä, että käsitys laillisuudesta tässä maassa proletaariaatin, köyhälistön joukossa on alentumassa ja että päätös, jos se tulee semmoiseksi kuin toiselta taholta on sanottu, tulee vaikuttamaan samaan suuntaan. Jos joku tahtoo käsittää lausuntoani

uhkaukseksi, niin se on hänen oma asiansa. Minä olen tarkoittanut sillä tiedonantoa.

Muuten tahdon vain lisäksi huomauttaa, että ed. Renvall lähti siitä edellytyksestä, ellen erehdy, että edustajain Orasmaan ja Huttusen ilmoitukset ovat pidettävät tosina, ja kun ne nyt ovat molemmat ilmoittaneet, mitenkä kävi tässä asiassa, josta on puhe, niin hän siis toivottavasti yhtyy asiaan sittekin.

Ed. **Tainio**: Ed. Ahmavaara yhtyi minun lausuntooni, mutta minä en millään tavalla voi yhtyä hänen lausuntoonsa. Minä en hänen tavallaan moiti Puhemiestä siitä, ettei hän useammin ja ennemmin ole muistutuksia esittänyt, vaan pikemmin siitä, että hän sen nytkään teki. Edustamme siis siinä suhteessa vastakkaisia mielipiteitä.

Ed. **Estlander**: Det sätt, på hvilket Talmannen begagnar sin diskretionära och ömtåliga rätt att söka förhindra användandet af olämpliga uttryck, måste ju, det ligger i sakens natur, alltid blifva föremål för olika uppfattning inom församlingen. Emellertid synes det mig vara orätt, att man gör anmärkning mot Talmannens tillvägagående, då han brukat sin rätt uti ett fall, där väl alla måste erkänna att tillrättavisningen varit väl förtjänt.

Ed. **Castrén**: Minä puolestani en voi käsittää ed. af Ursinin ja Turkian lausuntoja muuksi kuin selväksi uhkaukseksi eduskuntaa vastaan. Onhan uhattu antaa muka tieto työväestölle siitä, ettei eduskunta tahdo laillisuutta noudattaa. Tuollaiset uhmailut eivät vaikuta kehenkään, joka panee vähintäkään arvoa omaan vakaumukseen ja omaan käsitykseen. Vaikutus on päinvastainen. Tuollaisia uhkauksia on enemmän tai vähemmän peitetyssä muodossa sosiaalidemokraattiselta taholta tässä eduskunnassa jo ennen käytetty. Suotavaa olisi, että niitä lakattaisiin jo käyttämästä. Työväestö on tilaisuudessa Työmiehen palstoilta saamaan selkoa siitä, mitä tässä eduskunnassa sanotaan ja mitä täällä ollaan sanomatta ja kenties vähän vielä lisäksikin. Jos väitetään eduskunnan tehneen itsensä syypääksi laittomuuteen, niin on velvollisuus näyttää, missä niin on tapahtunut. Jos laillisuudesta kerran tulee kysymys, niin on sosiaalidemokraattisella puolueella hyvinkin paljon syntejä omallatunnollaan. Minä viittaan ainoastaan siihen puoluehallituksen antamaan proklamatsiooniin, jossa sanotaan, että nykyisillä yhteiskuntalaeilla ei ole sen enemmän sitovaa voimaa kuin Bobrikoffin ukaaseilla. Säästettäköön vastaisuudessa eduskun-

taa kuulemasta noita enemmän tai vähemmän peitettyjä uhkauksia, joilla ei lainkaan mitään voiteta.

Ed. **Valjakka**: Täällä keskustelussa on vähemmän arvoa pantu edustajain omiin kertomuksiin poliisin menettelystä, ja enemmän »viralliseen» kertomukseen, silloin kun poliisi käytti piiskoja edustajia kohtaan. Vieläpä on mainittu, ettei poliisi tietänyt sitä, että kansan joukossa oli edustajia. Mielestäni ne perustelut, joilla on tahdottu asiaa kumota, ovat peräti löyhiä. Olen sitä mieltä, että eduskunnan on valvottava ei ainoastaan edustajain loukkaamattomuutta, vaan myös kansalaisten turvallisuutta, ettei kansalaisten kokoontumisvapautta rajoiteta poliisin mielivaltaisella menettelyllä. Ed. Castrén viittasi Rikoslain 16 lukuun, jossa poliisille annetaan valta käyttää aseita, vieläpä ampuma-aseitakin, jos niin tarvitaan. Me tiedämme, että se pykälä on olemassa ja onpa sitä yritetty käyttääkin. Joitakuita vuosia takaperin kun työväestö aikoi pitää rauhallisia kokouksia, joissa päivän tärkeimmistä kysymyksistä aijottiin neuvotella, niin silloin poliisit tulivat hajoittamaan kokouksia. Silloin kyllä se puolueryhmäkin, johon ed. Castrén kuuluu — ja oletan, hän itsekin — paheksui poliisin sekaantumista näiden rauhallisten kokousten toimintaan. Minä ihmettelen, että nyt Rikoslain 16 luvun pykälää suositellaan, jota en olisi odottanut, kansalaisten rauhaa ja kokoontumisvapautta ehkäisemään.

Ed. **Käpy**: Vastoin sitä käsityskantaa, jonka muutamat puhujat ovat lausuneet, olen sitä mieltä, ettei eduskunta tekemällä ilmoituksen prokuraattorille tässä asiassa suinkaan mene vastuuseen siitä, että tapaus on ollut sellainen kuin ed. Orasmaa ja hänen toverinsa ovat kertoneet. Toimitettavan tutkimuksen kautta tämä asia selvitetään ja jos käy ilmi, ettei heidän kertomuksessaan ole perää, niin vastuu silloin lankee ed. Orasmaalle eikä suinkaan eduskunnalle. En voi katsoa, että sanomalehdissä poliisin puolesta olleitten selvitysten kautta olisi selvitetty, että tämä tapaus välttämättömästi on toisenmoinen kuin mitä ed. Orasmaa on kertonut. Kannatan puhemiesneuvoston ehdotusta.

Ed. **af Ursin**: Tahdon vaan sanoa, että ed. Castrén on minun sanoihini pannut enemmän kuin niissä oli.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o. Ken hyväksyy puhemiesneuvoston asiassa tekemän ehdotuksen, että eduskunta päättäisi ilmoittaa tapauksesta pro-

kuraattorille, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Setälän tekemä ehdotus, että eduskunta antaisi puhemiehen toimeksi antaa tapahtumasta tiedon prokuraattorille.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o. Ken hyväksyy puhemiesneuvoston tekemän ehdotuksen asiassa, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus asian jättämisestä silleen.

Lippuäänestyksessä annettiin 92 jaa- ja 85 ei-ääntä sekä 2 tyhjää lippua, joten eduskunta oli **päättänyt** asiasta **ilmoittaa prokuraattorille.**

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui

Ed. **Listo**: Nyt tehtyä päätöstä vastaan minä en tahdo panna vastalausetta. Mutta sitä tapaa vastaan, millä äänestys toimitettiin, on minun pantava vastalause. V. J:n 53 § sanoo nimittäin, että edustajaa mieskohtaisesti koskevassa asiassa saakoon tämä olla mukana keskustelussa, vaan ei päätöstä tekemässä. Ottamalla osaa nyt toimitettuun äänestykseen ed. Orasmaa on menetellyt vastoin Valtiopäiväjärjestystä.

Ed. **Nuorteva**: Minun muistaakseni kun tämä asia ensi kerran oli täällä esillä, ed. Orasmaa nimenomaan kysyi herra puhemieheltä — — — —

Puhemies: Siitä nyt ei saa puhua. Vastalauseen tätä vastaan saatte panna, mutta ei muuta. Siitä oli puhe jo viimein. — Ed. Palmén on pyytänyt tehdä erään ilmoituksen esillä olleen asian ohessa.

Ed. **Palmén**: Tämän keskustelun kuluessa on minun poissa ollessani tehty syytös sekä minua että kamarin Puhemiestä vastaan ja sanottu, että minä eräässä tilaisuudessa olisin ed. Nuortevaa vastaan käyttänyt sanaa »hävytön». Minulla on tässä molemmat lausunnot siitä ainoasta istunnosta, jossa minä olen vastannut jotakin ed. Nuortevalle, ja ne todistavat, mitä kaikki nekin, joita minä olen kuulustellut, ovat sanoneet kuulleensa, nimittäin, etten ole koskaan mitään sellaista sanonut. Ed. Tainio on kuullut minua väärin. Minä olen sanonut »hyödytön», hän on kuullut »hävytön». Itse lausunto onkin sellainen, ettei siihen mahdu mitään sellaista sanaa, jonka ed. Tainio on väittänyt minun sanoneen. Ja koska ed. Tainio ei ole ottanut peruuttaakseen tiedonantoaan, joka on kaikkea perää vailla, minun täytyy peruuttaa se, ei ainoastaan itseni, vaan myös kamarin Puhemiehen tähden.

Ed. **Ahmavaara**: Minä pyydän panna vatalauseen sitä vastaan että, kun keskustelu on päättynyt, tässä uutta keskustelua viritetään.

Puhemies: Minä pyydän huomauttaa, että tämä otettiin esille eri asiana, josta vapaaherra Palmén teki erityisen ilmoituksen.

Anomus- ja esitysehdotuksia.

Asutuspolitiikkaa ja metsätaloutta koskevia.

Esitettiin ja lähetettiin **maatalousvaliokuntaan**:

an. ehd. n:o 192: Kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamisesta eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi (Liitteet VIII,8, siv. 51)

jonka ponnet luki julki ed. **Kivilinna**, ehdottaen samalla että anomusehdotus lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan, sekä lausui:

Minä puolestani pyydän saada valiokunnalle lausua, että se koettaisi, joskin kyllä tiedän että sillä on paljon ja tärkeitä tehtäviä, jouduttaa tämän asian käsittelyä. Se ei ole pitkä eikä monimutkainen, ja epäkohta, jota siinä tahdotaan korjata, on sitä laatua että se vaatii pikaisia toimenpiteitä. Muuten ne tulevat suureksi osaksi liian myöhään sen takia, että näiltä kysymyksessäolevilta torpilta häätöjä tapahtuu päivä päivältä;

an. ehd. 77: Suurista maaomaisuuksista johtuvien epäkohtien ehkäisemisestä (Liitteet VIII,9, siv. 55),

jonka luki julki osittain ed. **Gebhard, Hannes**, lausuen ensin seuraavaa:

Koska tämä anomus on mielestäni yhtä tärkeä kuin monet niistä pitkistä puhevuoroista, joita täällä vähäpätöisemmistä asioista on käytetty, täytyy minun vaivata eduskuntaa kuulemaan ainakin osia tästä, vaikka tämä onkin pitkä;

es. ehd. n:o 9: Ehdotus laiksi maanviljelyksen kunnossa pitämisestä yhtiöiden ja yksityisten omistamilla tiloilla, joita käytetään pääasial-

lisesti metsäntuotantoa varten (Liitteet VIII,10, siv. 72),

johon sisältyvän lakiehdotuksen 1 §:n, jossa periaate oli lausuttuna luki julki ed. **Gebhard, Hannes;**

es. ehd. n:o 7: Esitys laiksi, joka rajoittaa yhtiöiden, osuuskuntain ja yksityisten oikeutta hankkia omaksensa kiinteätä omaisuutta (Liitteet VIII,11, siv. 77),

johon sisältyvän lakiehdotuksen 1 §:n luki ed. **Gebhard, Hannes;**

an. ehd. n:o 135: Puutavaraliikkeiden maatilanostojen ehkäisemisestä (Liitteet VIII,12, siv. 82),

jonka ponnet luki julki ed. **Mantere** ehdottaen sen lähetettäväksi laki- ja talousvaliokuntaan ja jonka johdosta käytti puhevuoroa

Ed. **Paasikivi**: Mikäli minä voin käsittää tämän viimeksimainitun anomuksen tarkoitusta, on se jotenkin samanlainen kuin ed. Gebhardin viimeksi esittämä esitys ehdotus. Näin ollen näyttää olevan vähemmän syytä lähettää näitä asioita eri valiokuntiin. Minusta näyttäisi olevan syytä lähettää tämä viimeinenkin anomusehdotus maatalousvaliokuntaan;

Ed. **Kallio**: Mikäli tuosta ponnesta voi päättää, on minulla aivan sama käsitys kuin edustaja Paasikivellä, että anomus olisi lähetettävä samaan valiokuntaan kuin edellinenkin es. ehd;

es. ehd. n:o 8: Ehdotus laiksi, joka koskee eräitä toimenpiteitä maan hankkimiseksi tilattomille (Liitteet VIII,13, siv. 85),

jonka luki julki edustaja **Gebhard, Hannes**, ja

jonka johdosta puheenvuoroa käytti:

Ed. **Renvall**: Sen johdosta että täällä on ennen jo lähetetty samaa asiaa koskeva esitysehdotus siihen valiokuntaan, johonka tätäkin ehdotusta aijotaan, ja myöskin sen henkilön asiantuntemukseen nähden, joka tämän ehdotuksen on lukenut, niin minä en tahdo tätä asiaa pöydälle, joskin minä muuten katsoisin aivan luonnolliseksi, että eduskunta, ennenkuin se näin tärkeää asiaa edes sen verran käsittelee, että sen valio-

kuntaan lähettää, vaatisi itselleen tilaisuutta saada siihen tutustua. Nyt ei edes lakiehdotusta luettu. Minä ymmärrän, että se tapahtui ei suinkaan mistään epäkohteliaisuudesta eduskuntaa kohtaan, vaan päinvastoin säästääkseen eduskunnan aikaa, mutta ainoastaan näillä syillä minä en tahdo vaatia asiaa pöydälle pantavaksi;

an. ehd. n:o 119: Tilattomain maanhankinnan helpoittamisesta (Liitteet VIII,$_4$, siv. 37),

jonka luki julki ed. **Heininen**;

, an. ehd. n:o 128: Tilattoman väestön lainarahaston uudestaan järjestämisestä (Liitteet VIII,$_2$, siv. 11),

jonka luki julki ed. **Gebhard, Hannes**, ehdottaen sen lähettätämistä maatalousvaliokuntaan.

Viimemainitun an. ehd. johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Renvall**: Kaikki ne, jotka sydämestään harrastavat Suomen taloudellis-yhteiskunnallista kehitystä — ja minä rohkenen lukeutua niihin — eivät voi muuta kuin iloita siitä, että niin paljon uusia ehdotuksia tehdään Suomen taloudellisen vaurastumisen hyväksi. Ja sitä tarkoittanee myöskin nyt luettu anomusehdotus. Mutta samalla täytyy myöntää, että se kilpailu ohjelmista, se kilpailu reformiehdotuksista, joita näillä valtiopäivillä on tullut ilmi, ei ole terveen yhteiskuntaelämän ilmiöitä, vaan on sekin selvästi polveutuvaa entisiltä ajoilta, seuraus kansallisesta hajaannuksestamme. Ja ennen kaikkia muita täällä tuotuja ehdotuksia on tällä anomuksella minun mielestäni alustuksessaan ja perusteluissaan juuri tällainen leima. Aivan syyttä, jonkinlaisesta ammattikateudesta — minä uudistan sen vielä kerran ja nyt vielä paljon perusteellisemmin — näkyy täällä käytävän niiden kimppuun, jotka ovat katsoneet velvollisuudekseen ottaa vastaan sen työn, minkä hallitus heidän mieltään kysymättä on heille uskonut tilattomien maalaisolojen parantamiseksi. Ainakin minä tunnen tämän anomusehdotuksen perustelun vaativan minua esiintymään, sillä minä olen joutunut agraarikomiteaan, jota täällä niin ylimielisesti arvostellaan, ennenkuin sen mietintöön edes on ehditty tutustua, olen siihen joutunut ainoastaan sentähden, että se henkilö, jota valtion varoilla vuosikausia oli palkattu agraaripolitiikkaa tutkimaan, on vetäytynyt silloin, kun valtio hänen työtään tarvitsi, hänelle tulevaa työtä tekemästä. En katso, että se henkilö, joka ennen kuulumattomin määrin on saanut käyttää valtion varoja kehittyäk-

seen maaseudun yhteiskunnallista kysymystä tutkiakseen, olisi oikeutettu moittimaan niitä, jotka ilman tällaista valmistusta ovat panneet kaiken sen työn ja kaiken sen tarmon, mikä heiltä on liiennyt, siihen, että voisivat lyhyessä ajassa perehtyä niihin suuriin virtauksiin, jotka nykyään liikkuvat agraaripolitiikan alalla. Anomusehdotuksen lukija luki erityisellä mielihyvällä niitä perusteluja, jotka olivat negatiivista laatua, jotka olivat moitetta ja soimausta. Mutta sen sijaan hän katsoi asiakseen aivan lyhyesti viitaten pääpiirteisiin puhua siitä, mitä anomusehdotuksessaan oli rakentavaa, oli positiivista. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että tämä ehdotus menee valiokuntaan, ei suinkaan. Toivon, että sekin tulee vaikuttamaan sen tuloksen saavuttamiseksi, mihin minun mielestäni meidän kaikkien pitäisi pyrkiä, siihen, että me saisimme aikaan yhtenäisen tosiasiaoloihin ilman puolueintohimoja ja ilman puoluekilpailua perustuvan agraariohjelman. Mutta en voi olla panematta vastalausetta sitä tapaa vastaan, jolla on tahdottu kohdella niitä, jotka, kuten sanoin, ilman että heiltä on kysytty, ovat joutuneet tekemään työtä, johonka itse eivät ole pyrkineet. Täällä on ennen puhuttu niin monta kertaa siitä, että toiset sortovuosina vetäytyivät palvelemasta isänmaata, silloin kun tarvittiin, mutta että he kyllä ovat valmiit moittimaan muita, jotka jäivät työhön. Eiköhän tässä ole jonkunlaista vertauskohtaa? Tässä oli suuri työ tehtävä. Alakomitea ei ollut muodollisesti mahdollinen, uusi oli luotava, herra Gebhard kutsuttiin siihen mukaan ja hänen kanssaan se ruotsinmielinen senaattori, joka hänen kanssaan on tehnyt lakiehdotuksen. Molemmat vetäytyivät jonkunlaisesta ammattikateudesta pois ja toiset saivat silloin astua heidän sijaansa. Ainoastaan tämän surkean asiantilan olen tahtonut saada ilmilausutuksi.

Agraarikomitean mietintö on, mikäli olen nähnyt, tänään eduskunnalle jaettu. Toivon, että sille suodaan ainakin se kunnia, että arvostelu siitä seuraa sen lukemista eikä sitä tehdä niiden sanomalehtikirjoitusten nojalla, joissa asiata on oltu arvostelematta, mutta henkilöitä, mikäli on ollut mahdollista, solvattu.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Olen myöskin asettanut nimeni tämän anomuksen alle ja katson siitä syystä minulla olevan aihetta vastata edelliselle puhujalle. Hän on puhunut siitä, että meidän pitäisi pyrkiä puolueettomaan yhteiseen agraariohjelmaan. En luule, että sillä taholla, jonne hän kuuluu, tuo puhe on paikallaan, vaatimuksena nimittäin muille, sillä hän esitti asiain menon, mikäli hän siihen koski, tavalla, jossa tärkeä seikka jäi peitetyksi. Puhuja mainitsi, että hallitus oli, kysymättä häntä

ja muita, jotka olivat joutuneet nykyiseen agraarikomiteaan, asettanut tämän komitean. Siitä voisi tulla siihen käsitykseen, että se oli hallitus, joka ilman syrjästä tullutta painostusta ryhtyi toimeen. Ne, jotka olivat mukana valtiopäivillä, silloin kun tämä komitea asetettiin, tietävät hyvin kysymyksen esihistorian, kuinka siellä, minä sanon suoraan, juoniteltiin aikaisemmin alakomitean syrjäyttämiseksi ja uuden aikaansaamiseksi. Että hra Gebhardilla oli täysi syy vetäytyä pois tästä uudesta komiteasta, se on myös minun käsitykseni, sillä uusi komitea oli aijottu niiden miesten häväistykseksi, jotka hänen kanssaan olivat tehneet työtä alakomiteassa. Yksipuolisuus mitä suurin on esiintynyt agraarikomitean asettamisessa. Sen töitä en tahdo arvostella, sillä nyt vasta tulokset alkavat näkyä, mutta vastalauseen panen mainitun komitean jäsenen, ed. Renvallin lausuntoa vastaan, sikäli kun se on suunnattu alakomitean jäseniä, nimenomaan ed. Gebhardia vastaan.

Ed. **Castrén**: Jospa kohtakin ei katsottane aivan soveliaaksi, että jäsen, joka istuu siinä valiokunnassa, johon nyt esillä oleva anomusehdotus on ehdotettu lykättäväksi, käyttää puheenvuoroa, on minun kuitenkin pakko lausua muutama sana ed. Gebhardin ja Danielson-Kalmarin lausuntojen johdosta.

Agraarikomitea, joka ryhtyi toimiinsa 2 päivänä viime lokakuuta, eikä, kuten täällä eilen sanottiin, ole työskennellyt vuosikausia, on kaikella tavoin tehty epäluulon alaiseksi suomettarelaiselta ja osaksi myös sosialistiselta taholta. On puhuttu »tuosta kutuluisasta agraarikomiteasta», on käyty varsinaista sissisotaa Uudessa Suomettaressa komiteaa vastaan. On koetettu kaikin tavoin ehkäistä niiden kokousten pitämistä, joita agraarikomitea ehdotti hallitukselle toimeenpantavaksi kuntien edustajien kanssa, joissa kokouksissa kuntien edustajille asetettaisiin vastattavaksi tärkeitä periaatteellisia kysymyksiä. Suomettarelaisten pääkortteerista täältä Helsingistä tulleen kiihotuksen johdosta tekivät suomettarelaiset kuntien edustajat kaiken, minkä he ikinä voivat, estääkseen vastausten antamista ennen mainituissa kokouksissa. Pääkortteerista lähetettiin kiertokirjeitä, joissa neuvottiin kuntien suomettarelaisille edustajille, miten heidän jarruttaen olisi esiinnyttävä kuntien edustajain kanssa pidettävissä kokouksissa. Tämä oli suomettarelaisten passiivista vastarintaa, jolla koetettiin kaikilla mahdollisilla keinoilla ehkäistä agraarikomiteaa työskentelemästä tilattoman väestön hyväksi.

On sanottu, että hallitus asetti agraarikomitean häväistäkseen hra Gebhardin alikomiteaa. Minä en tiedä, mihinkä ed. Danielson-Kalmari perustaa tämän väitteensä. Ed. Danielson-Kalmari huomautti, että agraarikomitean työn tulokset ovat n y t

vasta ilmestyneet. Sallittanee minun kerskailematta sanoa, että tuskinpa milloinkaan ennen joku komitea on niin lyhyessä ajassa valmistanut kaksi laajaa mietintöä. Hra Gebhardin alakomitea asetettiin vuonna 1901 ja on jo ollut toimessa sanotusta vuodesta alkaen. Sen työn tuloksena on, kuten tunnettu, yksi laiha mietintö ja toinen lihavampi. Sitte nuo tilastolliset tiedot. Kuinka paljon tuo kuusi vuotta työskennellyt n. s. alikomitea on tullut valtiolle maksamaan, on minulle tuntematonta. Mutta en erehtyne, jos sanon sen maksaneen parin sadantuhannen markan korville.

Minä puolestani en tahdo lausua sitä enkä tätä agraarikomitean työn tuloksista; siihen minä olen jäävi. Mutta minä kehoittaisin jokaista eduskunnan jäsentä perehtymään komitean työn tuloksiin. Silloin vasta voidaan siitä jotain lausua. Mutta sitä vastaan, että suomettarelaiselta taholta on yritetty mustata ja panetella agraarikomiteaa, ennenkuin on nähty minkäänlaisia tuloksia sen toimista, panen jyrkän vastalauseen. Sellainen menettelytapa on mahdollinen ainoastaan suomettarelaiselle puolueelle.

Ed. **Mikkola**: Minustakin näyttää hyvin omituiselta, että täällä ne henkilöt, jotka sekä omasta alotteestaan että valtion kustannuksella ovat harrastaneet tätä asiaa, jolla alalla myös agraarikomitea on työskennellyt, kaikin tavoin koettavat esiintyä tuon kilpailijansa työtä jo edeltäpäin häväisemässä. Minusta se, samoin kuin ed. Renvallista ja Castrénista, osoittaa sellaista hämmästyttävää ammattikateutta, ettei sitä todellakaan olisi odottanut eikä todeksi uskonut. Minä pyydän ainoastaan huomauttaa tätä seikkaa ja toivon, että puolueettomat edustajat vertaavat toisiinsa näitä molempia mietintöjä, jotka on eduskunnan jäsenille jaettu. Niistä saadaan nähdä, kuinka vähän niissä on yhteistä ja kuinka paljon erilaista. Toiselta tai toiselta puolen ei tarvitse ruveta kateellisesti huomauttamaan: tämä on minun ja tuo on toisen.

Ed. **Snellman**: Minuakin suuresti kummastuttaa se edustaja Gebhardin katsantokanta, mikä anomusehdotuksessa on esiintynyt, että muut kansalaiset olisivat vieraita niille aatteille, jotka anomusehdotuksessa esiintyvät. Se panee uskomaan, että tässä on takana jonkunlaista ammattikateutta. Ainakin minun tekee mieleni otaksumaan, että näitä asioita ei muilla olisi lupa ajatellakaan, saatikka erityisesti niitä ajaa kuin ainoastaan ed. Gebhardilla ja sillä ryhmällä, johon hän kuuluu. — Muuten pääasiassa yhdyn kaikkeen siihen, mitä ed. Renvall täällä on lausunut.

Ed. **Hänninen (Valpas)**: On tietysti suotavaa, että tällainen asia tulee valiokuntaan. Ja kun se sinne menee, niin onhan luultavaa, että se siellä otetaan tarkastettavaksi. Sitten kun se on valiokunnasta palannut, voimme me paljon paremmalla syyllä kuin nyt ottaa tämän kysymyksen keskustelun alaiseksi. Minä katsoin äsken esityslistaa ja huomasin, että tänä päivänä on vielä noin 40 asiaa esille otettava, ja niissä on paljon sellaisia, jotka ansaitsevat tulla ennen lomaa valiokuntaan lähetetyiksi. Jos jokaisesta anomusehdotuksesta aijotaan keskustella tunti, niin kertyy tästä 40 tuntia. Jos tyydytään puoleen tuntiin kussakin kysymyksessä, niin riittää 20 tuntia. Eiköhän olisi hyvä, että tällä kertaa suostuisimme kilpailemaan vaitiolosta ja Puhemiehen nuijan avulla lähettämään asiat valiokuntiin. Sitten loman jälkeen voisi pitää puheita ammattikateudesta. (Hyvä!)

Ed. **Palmén**: Kelloa katsellessani olen täällä koko päivän ajatellut, mitä ajan murusia lopulta jää jälelle niille lukuisille ja osaksi hyvin tärkeille asioille, jotka vielä on edessä. Ei ole mitään mahdollisuutta saada muuta kuin lyhimmittäin kuulla kauan pohdittuja ja punnittuja asioita, eikä sitäkään aikaa jää meille, jos tässä ruvetaan yksityiskohdista keskustelemaan ja vastalauseita ja sen semmoisia esittämään. Niin paljon kuin olisi sanottavaakin niiden tiedonantojen johdosta, joita täällä nyt on tehty, niin minä vastustan sitä muodottomuutta, että evästyskeskustelu on laajennettu persoonalliseksi riidaksi. Kaikkein niiden puolesta, jotka ovat tahtoneet käyttää tarjona olevaa aikaa viimeiseen asti hyväkseen, rohkenen pyytää, että jätettäisiin nuo tarpeettomat puheet, jotta kerrankin voisimme mennä eteenpäin. Esityslista on pitkä ja aikaa on vähän.

Ed. **Renvall**: Olisin toivonut, että ed. Palmén olisi ottanut oman neuvonsa huomioon, silloin kun hän itse allekirjoitti ne solvaukset, jotka anomusehdotuksessa esitetään komitealle, jonka työn arvo ei ole ollut allekirjoittajille tunnettu, silloin kun ovat sen tehneet.

Ed. Danielson-Kalmarin lausunnon johdosta pyydän sanoa, etten tiedä mitään vehkeilyä harjoitetun. Olin alusta asti kyllä mukana silloin, kun kysymys uudesta agraarikomiteasta pantiin alulle ja käsittääkseni jätettiin kaikille valtiopäivillä olleille edustajille puolueeseen katsomatta tilaisuus allekirjoittaa ja myötävaikuttaa sen anomuksen aikaansaamiseksi, joka tahdottiin saada aikaan. Hallitus menetteli myös puolueettomasti, kun se silloin pyrki saamaan komitean jäseniksi tohtori Gebhardin ja senaattori Serlachiuksen, jotka molemmat olivat asioihin perehtyneitä ja olivat täysin tutustuneet alakomitean työhön ja työtapaan.

Että nämä henkilöt kieltäytyivät komitean jäsenyydestä, siitä ei voi moittia meitä ja kaikkein vähimmin niitä, jotka on otettu komiteaan juuri näiden herrojen sijaan.

Ed. **Paasikivi**: Minä pyydän tässä julkilausua, että herrat agraarikomitean jäsenet näkyvät olevan sitä mieltä, että ainoastaan nuorsuomalaisessa ja ruotsinmielisessä puolueessa löytyy asiantuntijoita tällä alalla. He lausuivat, että hallitus olisi noudattanut sitä puolueettomuutta, jota asian laatu olisi vaatinut, jos vaan hra Gebhard olisi suostunut vastaanottamaan jäsenyyden mainitussa komiteassa. Pyydän tämän johdosta viitata siihen luetteloon henkilöistä, joka löytyy jaetun mietinnön viidennellä sivulla, ja kehotan katsomaan minkälaista puolueettomuutta hallitus tässä erinomaisen tärkeässä asiassa on noudattanut. Hallitus on tämän asian vienyt puoluepolitiikan alalle, ja se on yksi niitä todellisen valtiotaidon puutteita, joita tämän hallituksen töissä on esiintynyt;

an. ehd. n:o 129: Tilanhaltijain hallinto-oikeuden järjestämisestä niillä tiloilla, jotka valtion toimenpiteistä muodostetaan tilattomille luovutettaviksi (Liitteet VIII,8, siv. 32),

ryhtyessään esittämään lausui

Ed. **Kairamo**: Tilattoman väestön alakomitean jäsenenä on minulla ollut ilo ja kunnia suunnitella ja valmistella sitä alakomitean mietintöä, joka täällä eilen jaettiin. Nyt esilläoleva anomusehdotus samoin kuin kaksi seuraavaakiin on sisällykseltään yhtäpitävä niiden näkökohtien kanssa, jotka laajemmin ja seikkaperäisemmin ovat esitetyt mainitussa mietinnössä, kuitenkin siten että näissä anomusehdotuksissa on otettu huomioon valtion koko maanhankintatoiminta tilattoman väestön hyväksi, eikä ainoastaan sitä erikoisalaa, joka kohdistuu varsinaisten kruununmetsäin eli kruununliikamaitten asuttamiseen. Luulen, että niinkuin asiat tällä hetkellä ovat, voin asiaa vahingoittamatta rajoittua siihen kuin useimmat muutkin anomusten lukijat, että nimittäin esitän ainoastaan loppuponnet, mutta ed. Renvallin äskeisen lausunnon johdosta pyydän kuitenkin ilmoittaa, että olen valmis lukemaan enemmänkin, jos lähetekeskustelu tästä asiasta syntyisi tai joku edustaja sitä vaatisi. Ehdotan, että an. ehd. lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Castrén**: Minä pyytäisin kunnioittavimmin saada kuulla niitä periaatteita, joista tässä anomusehdotuksessa on kysymys.

Puhemies: Ettäkö anomusehdotus luettaisiin ääneen?

Ed. **Castrén**: Ne periaatteet, joita siinä esitetään.

Gebhard, Hannes: Eikö ed. Castrénilla voisi olla tilaisuus lukea niitä siinä valiokunnassa, johon tämä anomusehdotus on ehdotettu lähetettäväksi ja johon hän itse kuuluu? (Hyvä!)

Puhemies: Kun kerran on pyydetty anomusehdotus luettavaksi, niin en katso voivani sitä kieltää.

Sen jälkeen ed. **Kairamo** luki perustelutkin.

Puheenvuoroa käytti:

Vuolijoki, Väinö: Minä pyysin puheenvuoroa pannakseni vastalauseen sitä ed. Castrénin järjestelmällistä jarrutuspolitiikkaa vastaan, jota hän täällä harjoittaa, tekemällä melkein mahdottomaksi näiden asiain loppuun kerkiämisen ennen loma-aikaa. (Hyvä!)

Ed. **Ahmavaara**: Minä pyydän mielihyvällä kannattaa tätä anomusehdotusta, koska minä ilokseni huomaan, että siinä on aivan samat periaatteet kuin agraarikomitean mietinnössä ja se osoittaa, että sittenkin olemme tässä asiassa samalla kannalla. Se on itse asialle hyvä, sillä asia on tärkeä.

Ed. **Gebhard, Hannes**: Mitä tähän kysymyksen samalla kannalla olemiseen tulee, pyydän minä huomauttaa, että ne ajatukset, jotka tässä esitetään, julkaisimme me Tilattoman väestön alakomitean mietinnössä 1904, ja sitten ne ovat otetut suomalaisen puolueen ohjelmaan, joka on ollut julaistuna kauan aikaa. Sitä vastoin monet niistä herroista, jotka nyt agraarikomiteassa ovat tulleet tälle kannalle, olivat vielä joku vuosi sitten toisella kannalla. Iloitsen, että herrat nyt ovat tulleet tälle meidän kannallemme.

Ed. **Castrén**: Minä lausun myös iloni siitä merkillisestä yhtäläisyydestä, joka on olemassa käsillä olevassa anomuksessa esiintuotujen periaatteiden ja niiden välillä, jotka esiintuodaan agraarikomitean lakiehdotuksessa. (Naurua.) Tämä olisi sitäkin ilahuttavampaa, jos asianlaita on sellainen, ettei yhtäläisyys lainkaan riippuisi siitä seikasta, että agraarikomitean lakiehdotus on julaistu muutamia viikkoja ennen, kuin esillä oleva anomus on nähnyt päivän valon. En tahdo millään tavoin ottaa kil-

paillakseni suomettarelaisten kanssa asutusaatteitten keksinnässä, asutusaatteitten, jotka nykyään ovat tulleet käytäntöön miltei kaikkialla, missä ulkomailla asutuspolitiikkaa harrastetaan. Lisään, etten huolimatta ed. Vuolijoen vastalauseesta ole voinut olla tätä iloani esiintuomatta, ilman että sillä olen mitään jarrutusta tarkoittanut.

Ed. **Heikkinen**: Ilolla olen nähnyt ja kuullut, kuinka täällä eri puolueiden kesken kilpaillaan siitä, kuka paremman ehdotuksen on tehnyt maatalouden parantamiseksi. Kun asia menee maatalousvaliokuntaan, niin toivoisin, että nämä herrat siellä heittäisivät puoluekinastukset kunniasta ja vallasta ja tekisivät, maan parhaat miehet, yhteisvoimin yhteistyötä maatalouden hyväksi. Erittäin lausun iloni näistä ehdotuksista, kun meillä, kuuluen maalaisliittoon, ei ole ollut tilaisuutta vähän lukumme vuoksi ensinkään saada esittää toivomuksiamme ja kantaamme mainitussa valiokunnassa.

Ed. **Gebhard, Hannes**: Minä panen vastalauseen ed. Castrénin julkeutta vastaan tässä asiassa.

Ed. **Turkia**: Minä pyydän lausua iloni sen johdosta, että porvarit ovat yhtyneet ja nyt yhdessä iloitsevat (Naurua), ja toivon, että kun he iloitsevat, eivät sitte enää jarruttaisi.

Edustajille Soiniselle ja Pesoselle myönnettiin yksitysten asiain vuoksi lupa olla poissa iltaistunnosta ja samoin edustajille Hjeltille ja Ripatille.

Iltaistunto oli alkava kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 3,52 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

18. Keskiviikkona 19 p. kesäkuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Huotari, Hoikka, I., Kannisto, Soininen, Pesonen, Hjelt, Ripatti, Vahe ja Runeberg.

Ed. Kannistolle myönnettiin yksityisten asian tähden vapautta olla poissa tästä istunnosta.

Anomusehdotuksia.

Asutuspolitiikkaa ja metsätaloutta koskevia.

An. ehd. n:o 130: Valtion asutustoiminnan järjestämisestä (Liitteet VIII,1, siv. 5)

lukemaan ryhtyessään lausui

Ed. **Kairamo**: Eduskunnan valtava enemmistö haluaa minun käsitykseni mukaan, että anomusehdotusten lukeminen supistetaan niin lyhyeksi kuin mahdollista. Pyydän senvuoksi ilmoittaa, että en aijo tällä kertaa lukea mitään muuta kuin tämän anomuksen ponnen. Niitten enemmän tai vähemmän verhottujen syytösten johdosta, jotka lausuttiin aamupäivän istunnon lopussa, tahdon kuitenkin mainita, että tämän anomusehdotuksen sisällys täydellisesti löytyy seikkaperäisesti ja laajasti esitettynä Tilattoman- väestön alakomitean mietinnössä n:o 2, joka ilmestyi painosta vuonna 1904 ja oli jo sitäkin aikaisemmin valmiiksi kirjoitettu.

Kun anomusehdotuksen ponsi oli luettu lähetettiin an. ehd. **maatalousvaliokuntaan**; samoin

an. ehd. n:o 131: Uudisasutuksen edistämisestä kruunun metsämailla (Liitteet VIII,6, siv. 40),

jonka ponnen luki samoin ed. **Kairamo**, lausuen että tämänkin anomusehdotuksen suhde useinmainittuun Tilattoman väestön alakomitean mietintöön on aivan sama kuin viimeksi luetunkin;

an. ehd. n:o 172: Vesiperäisten maiden viljelyskuntoon saattamisen edistämisestä (Liitteet VIII,$_{6}$, siv. 45),

jonka ponnen luki ed. **Kairamo**,

ja joka lähetettiin maatalousvaliokuntaan sillä nimenomaisella määräyksellä että maatalousvaliokunta osittain hankkisi valtiovarainvaliokunnan lausunnon asiassa;

an. ehd. n:o 133: Sotilas- ja siviilivirkatalojen luovuttamisesta kruunun huostasta niiden asukkaille itsenäisiksi tiloiksi (Liitteet VIII,$_{7}$, siv. 49),

jonka ponnen luki julki ed. **Torppa**,

ja lähetettiin se maatalousvaliokuntaan, joka tarpeellisissa osissa hankkisi valtiovarainvaliokunnan lausunnon.

Eri aloja koskevia.

An. ehd. n:o 141: Valtion maanviljelystarkoituksiin harjoittaman lainausliikkeen uudestaan järjestämisestä (Liitteet VIII,$_{24}$, siv. 209),

jonka ponnen luki julki ed. **Pullinen**,

lähetettiin **maatalousvaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 145: Maanmittauslaitoksen uudistamisesta (Liitteet V,$_{19}$, siv. 209),

jonka ponnet luki julki ed. **Torppa**,

lähetettiin **laki- ja talousvaliokuntaan.**

Maanviljelijäin ammattitaidon kohottamista tarkoittavia.

An. ehd. n:o 176: Maataloudellisten neuvojain oikeudellisen ja taloudellisen aseman järjestämisestä (Liitteet VIII,$_{22}$, siv. 194),

jonka ponnen julki luki ed. **Koskelin,**

lähetettiin **maatalousvaliokuntaan.**

Sivistys- ja siveellisyyspyrintöjen edistämistä tarkoittavia.

An. ed. n:o 179: Vuotuisen määrärahan myöntämisestä maanviljelysharrastusten elvyttämiseksi toimeen pantavia retkeilyjä varten (Liitteet VI,7, siv. 37),

jonka ponnen julkiluki ed. **Alkio,**

lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Oikeuksia maahan ja rakennuksiin sekä niiden rekisteröimistä koskevia.

An. ehd. n:o 105: Perintörakennusoikeudesta keinona asuntokysymyksen ratkaisuun (Liitteet III,25, siv. 142),

jonka ponnen julkiluki ed. **Ahlroos,**

lähetettiin **lakivaliokuntaan.**

Rautatievaliokuntaan lähetettiin

Joenperkkauksia, suonkuivatuksia y. m. koskevia:

an. ehd. n:o 117: Lapuan—Kauhavanjoen veden korkeusmittausten loppuun suorittamisesta ja Lapuanjoen alajuoksun perkauksesta (Liitteet VII,46, siv. 147),

jonka ponnen luki julki ed. **Malmivaara;**

an. ehd. n:o 39: Lappeen ja Jääsken kihlakuntien rajalla olevan Konnunsuon kuivattamisesta (Liitteet VII,48, siv. 154),

jonka ponnen julkiluki ed. **Huoponen;**

an. ehd. n:o 164: Toimenpiteistä Kokemäenjoen tulvien ehkäisemiseksi, (Liitteet VII,47 siv. 150),

jonka ponnen julkiluki ed. **Rapola.**

Avioliittolainsäädännön uudistamista koskevia.

Esitettiin ja lähetettiin **lakivaliokuntaan:**

es. ehd. n:o 3: Ehdotus asetukseksi Naimiskaaren 1 luvun 6 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi (Liitteet III,5, siv. 26),

jonka julkiluki ed. **Ala-Kulju,**

ja jonka johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui:

ed. **von Alfthan:** Beträffande höjande af åldern för ingående af äktenskap kunde jag i hufvudsak vara ense med petitionären. Det är nog så, att 18 års ålder i vårt klimat är tämligen normalt. Men när man går till så stark ökning af den nedre gränsen, måste man taga i betraktande att det finnes ett stort antal personer, som dock vid tidigare ålder hafva nått den utveckling, åtminstone i fysiskt afseende, att något hinder för ingående af äktenskap från den sidan icke förefinnes. Och då det nu tillika i viss mån gäller att bryta landssed, så skulle en så stark höjning af den nedre åldersgränsen påkalla en kompensation genom lämpligt dispensförfarande i särskilda fall;

an. ehd. n:o 91: Naisen naimaijän korottamisesta (Liitteet III,6, siv. 29),

jonka ponnen julkiluki ed. **Hagman;**

an. ehd. n:o 96: Naisen naimaijän korottamisesta (Liitteet III,7, siv. 35),

jonka ponnen luki julki ed. **Raunio.**

Uusia armollisia esityksiä.

Senaattori **Granström** esittelijäsihteeri Degerholmin seuraamana saapui ja jätti eduskunnalle seuraavat **arm. esitykset:**

n:o 19 suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta;

n:o 20 kulkulaitosrahastosta:

n:o 21 varojen osottamisesta kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908;

n:o 22 varojen hankkimisesta niihin tarpeihin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä;

n:o 23 siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava sekä sanotun veron käyttämisestä;

n:o 24 tuulaakimaksun laskemisesta verusteista.

Puhemies eduskunnan puolesta kiitti annetuista armollisista esityksistä, jotka eduskunta oli perustuslain mukaisesti otettava käsiteltäväkseen.

Anomusehdotuksia

Esitettiin ja **lähetettiin lakivaliokuntaan:**

Naisen kelpoisuutta valtiovirkoihin koskevia:

an. ehd. n:o 50: *Lainsäädäntötoimenpiteestä hakukelpoisuuden tunnustamiseksi naisille kaikkiin valtion virkoihin* (Liitteet III,$_{11}$, siv. 57),

jonka osittain julkiluki ed. **Käkikoski**, sekä

an. ehd. 101: *Oikeuden myöntämisestä naiselle samoilla ehdoilla kuin mieskin päästä valtion virkoihin* (Liitteet III,$_{12}$, siv. 65),

jonka ponnen julkiluki ed. **Hagman.**

Esitettiin ja **lähetettiin perustuslakivaliokuntaan:**

Kielilainsäädäntöä koskevia:

an. ehd. n:o 158: *Että valtiopäiville annettaisiin arm. esitys suomen- ja ruotsinkielistä Suomen kansalliskielinä* (Liitteet I,$_{20}$, siv. 124),

jonka julkiluki ed. **Estlander**;

an. ehd. 191: Lakisäädöksen aikaansaamisesta suomen- ja ruotsinkielen keskinäisestä asemasta maamme virastoissa (Liitteet I,31, siv. 127),

jonka ponnen ja perustelut osittain julkiluki ed. **Setälä**;

an. ehd. n:o 168: Suomen- ja ruotsinkielen asemaa koskevan kielilain aikaansaamisesta (Liitteet I,19, siv. 117),

jonka ponnet sekä lyhyesti perustelun luki julki ed. **Listo**.

Esiteltiin an. ehd. n:o 175: Suomenkielen saattamisesta opetuskieleksi yliopistossa ja polyteknillisessä korkeakoulussa (Liitteet VI,1, siv. 5),

jonka julkiluki ed. **Antila**.

Keskustelu:

Ed. **Antila**: Sen jälkeen kun esittämäni anomus on kirjoitettu ja eduskunnan kansliaan jätetty, on sanomalehtien kautta julkisuuteen tullut 62:n yliopiston opettajan laatima ehdotus yliopiston kieliolojen järjestämisestä. Mainitulla ehdotuksella on käsittääkseni yksi hyväkin puoli, sen kautta kun nimittäin tunnustetaan suomenkielen käyttäminen täysin oikeutetuksi yliopistossamme ja tämäkin lienee ruotsalaisten kannalta katsottuna hyvinkin paljon. Mutta suomalaiskansalliselta kannalta katsottuna on ehdotuksella myöskin puolia, jotka tekevät varsin arveluttavaksi sen toteuttamisen. Sillä kaksikielisyyden periaate, siten kuin sitä yliopiston opettajat ehdotuksessaan ehdottavat käytäntöön asetettavaksi, tulee ensinnäkin taloudellisesti kohtuuttoman rasittavaksi. Heidän ehdotuksensa mukaan tulisi kutakin professorinvirkaa hoitamaan kaksi professoria, toinen ruotsin-, toinen suomenkielellä. Ehdotuksen tekijäin laskujen mukaan olisi kysymys noin 100,000 markan lisäkustannuserästä vuodessa, ja tunnustetaan ehdotuksessa, että toimenpide »tulevaisuudessa tulisi luonnollisesti vaatimaan enemmän valtiovaroja valtion kassasta». Se on siis ainoastaan kansallisvarallisuuteen katsoen kohtuuttoman suuren uhrauksen kautta kuin ehdotuksen tekijät myöntävät suomenkielelle yliopistossa oikeutta. Eräässä eduskuntaesityksessä, joka aikai-

semmin on eduskunnalle esitetty, on lausuttu ankara arvostelu maamme virkaoloissa olevien epäkohtien rasittavuudesta yleensä, ja näyttivät nuo arvostelut eduskunnassa saavan kannatusta. Mutta jos yliopistomme kieli-olot korjattaisiin puheenaolevan yliopiston opettajain ehdotuksen mukaan, tultaisiin siihen tilaan, mistä maamme virkamiesoloissa pyritään vapautumaan. Sitä paitsi suomenkieli jäisi edelleen toisarvoiseen asemaan, ja sen ohessa kun suomenkielinen kansa aineellisilla varoilla suurimmaksi osaksi pitää pystyssä yliopistoa, tukisi se ruotsinkieltä ja vierasta kulttuuria tässä yliopistossa. Näin ollen saisivat meidän poikamme ja tyttäremme yhä edelleen jatkaa opintoja tuossa laitoksessa sen masentavan tunnon painamina, että heidän äidinkielensä ja kansallinen kulttuurinsa ovat kestiläisiä tuossa laitoksessa. Kohtuus ja oikeus ei pakoita Suomen suomalaista väestöä tuohon suostumaan, ja jos se siihen suostuisi, olisi se epäkansallisen mielen ilmaus, joka aikaa myöten epäilemättä johtaisi Suomen kansan kansalliseen häviötilaan. Toivon, että asianomainen valiokunta käsitellessään anomusta pitäisi silmällä näitä tässä lausumiani mielipiteitä. Pyydän ehdottaa, että esittämäni anomus päätettäisiin lähettää yleiseen anomusvaliokuntaan.

Ed. **Rosenqvist, G. G.**: Då nyss upplästa petitionsmemorial med all sannolikhet kommer att remitteras till annat utskott än det, till hvilket jag hör, har jag begärt ordet för att låta några ord åtfölja remissen.

Att på alla områden utaf det offentliga lifvet bringa det finska språket till dess behöriga rätt och att särskildt häfda högskolans uppgift att befordra och höja den finskspråkiga bildningen och den finskspråkiga kulturen, är ett mål, hvars fulla berättigande af knappast någon skall bestridas. Men beträffande vägarna till och medlen för vinnande af detta mål kunna meningarna gå åtskiljs. Man kan uti det kärleksfulla, positiva arbetet, som icke kränker någon eller något, se en hufvudbetingelse för målets nående. Det förefaller mig att den petition eller de petitioner, hvilka för några dagar sedan upplästes i denna församling, och hvilka gingo ut på att om möjligt få till stånd en finsk akademi eller något motsvarande, väsentligt fullföljde denna väg. Men man kan också inslå hatets och förtryckets negativa väg, som i undertryckande af en annan nationalitet och en annan kulturform ser ett hufvudvillkor för målets vinnande. Det synes mig att den nu upplästa petitionen kommer denna väg väsentligen nära. Den tager ingen hänsyn till det faktum, att antalet svenskatalande studenter vid vårt universitet är

större än hela antalet studenter vid många utländska högskolor; den tager ingen hänsyn till den svenska kulturformens historiska plats och betydenhet i detta land; den förbiser, att vårt land är fattigt, icke blott på guld, utan äfven på bildningsfaktorer och att särskildt i vissa fakulteter lärostolarna åratal, ja, tiotal år stått obesatta i brist på kompetenta sökande; den vill synbarligen hafva det svenska språket bort från den högre bildningens område, och vill med yttre tvångsmedel undertrycka en kultur, som varit och fortfarande i vissa afseenden är en fostrarinna för en senare i historien framträdande kulturform. Den utgår från den förutsättning, att den finskatalande studenten bör hafva rätt att erhålla all akademisk undervisning, äfven den högsta, uteslutande på sitt modersmål, så att han kan lämna högskolan och gå ut att tjäna ett tvåspråkigt folk utan att hafva åhört en enda föreläsning på det andra inhemska språket, den utgår från denna förutsättning utan att draga slutsatserna af densamma beträffande dem, hvilkas modersmål är svenska. Petitionärerna klaga öfver att många akademiska lärare, som meddela undervisning på finska språket, göra det på ett i språkligt afseende bristfälligt sätt, och likväl vilja de med yttre maktmedel tvinga dessa samma lärare att gifva en bristfällig undervisning på finska, i stället för en god sådan på svenska o. s. v.

Jag skall emellertid icke vid denna remissdebatt söka ingå på ett bedömande utaf dessa fordringar och förutsättningar eller på en pröfning af om och i hvad mån de kunna anses befordra det finska språkets och den finska litteraturens utveckling och höjande. Det må vara nog att vid detta tillfälle endast antyda dem, för att konstatera att vägen, på hvilken man vill nå det höga målet, icke är kärlekens och det positiva arbetets väg, utan väsentligen den negativa vägen, som vill tvång och förtryck gentemot en annan kultur, som dock, äfven den, äger hemortsrätt i detta fattiga land, hvilket mer än något annat behöfver alla sina söner.

Men innan denna petition remitteras till utskott, förtjänar den i några afseenden belysning äfven från en annan sida än den principiella.

Ett kändt faktum torde vara att bland alla motsatser i denna på motsatser rika värld det knappt finnes någon mera skarp och mer bestämd än den mellan partisinne och sanningssinne. Partisinnets framställningar och karakteriseringar af historiska och faktiska förhållanden äro alltid mer eller mindre ensidiga och skefva. Man får, tack vare dylika

målningar, en föreställning och bild af värkligheten, som i större eller mindre grad är snedvriden och inkorrekt, är detta icke endast genom hvad man säger, utan ofta än mer genom det man underlåter att säga. Jag skulle tro att nu ifrågavarande petitionsmemorial för att bli en fullt objektiv och sann framställning af språkförhållandena och deras utveckling vid universitetet i åtskilliga afseenden skulle behöfva retuschering och komplettering. Jag skall i detta afseende påpeka några omständigheter för att belysa det sistsagda.

Petitionärerna framhålla att för närvarande förhållandena emellan finskatalande och svenskatalande studenter eller mellan dem, som hafva finskan, och dem, som hafva svenskan till bildningsspråk, är detsamma, som förhållandet mellan 65 och 35. Detta öfverensstämmer också med de „Statistiska uppgifter, rörande den studerande ungdomen" universitetets rektor nyligen publicerat. Men denna statistik innehöll äfven andra siffror, hvilka förtjäna att beaktas, om man vill rätt förstå och rätt bedöma de nuvarande förhållandenas historiska tillkomst. Denna statistik visar bland annat, att vid slutet af 1860 talet de finskspråkiga studenterna utgjorde endast 5,5 % af hela antalet, att under trienniet 1876—1878 procenttalet visserligen ökats, men icke högre än till 23,1 %, och att under åren 1885—1887 procenttalet utgjorde 41,3 samt att först 1889 de finskspråkiga första gången befunno sig i majoriteten, som dock under följande tio år icke blef obestridd i det de båda språken höllo sig ganska jämnstarka, med mindre växlingar åt det ena eller det andra hållet. Under hela perioden 1867—1895 inskrefvos 9,971 manliga studenter, hvaraf 5,441 från svenskspråkiga och 4,530 från finskspråkiga lärovärk.

Vill man nu objektivt och historiskt bedöma de bestående språkförhållandena vid universitetet, man må nu anse dem normala eller abnorma, deras uppkomst och utveckling, så bör man, synes det mig, taga hänsyn till de fakta, hvarom sist anförda siffror vittna, och icke endast åberopa det faktum, att 1905 förhållandet emellan finskspråkiga och svenskspråkiga var såsom 65 till 35. Man borde då också, synes det mig, påpeka, att självfallet växlingen inom lärarekåren icke kan försiggå lika snabbt som växlingen inom studentgenerationerna.

Petitionärerna erinra vidare att 1894 års språkförordning, i hvilken det bland annat stadgas: „För erhållande af anställning såsom lärare vid Alexanders Universitetet erfordras hädanefter förmåga att i tal och skrift använda finska

språket samt att handhafva undervisning och examinering på sagda språk", och vidare: „Förekommer vid besättande af någon professorsbefattning synnerliga omständigheter, som göra eftergift af denna fordran nödig och gagnelig, tillhör det konsistorium att om sådan eftergift hos oss göra underdånig framställning". Petitionärerna understryka särskildt detta senare moment det s. k. dispensmomentet, och tillägga därom: „Denna senare bestämning har ingalunda blifvit obegagnad". Läsaren måste häraf få den föreställning, att konsistorium mer eller mindre ofta begagnat sig af denna bestämning. Emellertid har den mig veterligen endast en gång och det innevarande år, vid besättandet utaf professuren i rysk statsrätt och rättshistoria, hvilken ansökts af en utlänning och hvars ämne icke är obligatoriskt examensämne, blifvit tillämpad. Något inflytande på de bestående språkförhållandena vid universitetet har sålunda ifrågavarande dispensbestämning alldeles icke utöfvat.

Petitionärernas säga vidare, att undervisningen vid vårt universitet allt fortsättningsvis till största delen bedrifves på svenska. Och man får den föreställningen, att det finska språkets användning vid universitetet hörde mer eller mindre till undantagen. Emellertid gifves det fakulteter och sektioner, där undervisningen på finska bedrifves i större utsträckning än förhållandet mellan finska och svenska talande studerande skulle kräfva. Så är fallet med teologiska fakulteten, så ock med filosofiska fakultetens historisk-filologiska sektion. Inom den förstnämnda fakulteten gifves intet ämne, i hvilket föreläsningar skulle hållas uteslutande på svenska och blott ett enda ämne, i hvilket de icke hållas uteslutande på finska. Inom juridiska fakulteten höllos senaste läseår flere föreläsningar på finska än på svenska. Inom fysisk-matematiska sektionen förelästes både på svenska och finska i sektionens hufvudämnen. Härtill kommer att den grundläggande undervisning och den personliga undervisning, som meddelas under praktiska öfningar, demonstrationer och repetitioner, och hvilken undervisning utgör en stor del utaf den akademiska undervisnigen, numera enligt konsistorii beslut sker på hvartdera språken.

Petitionärerna omnämna äfven den skrifvelse angående språkförhållandena vid universitetet, som af ett antal studerande år 1905 inlämnades till konsistorium, samt konsistorii beslut med anledning häraf; men de redogöra icke närmare för innehållet utaf detta beslut, utan säga blott att det betyder litet, då konsistorium fortfarande lämnade beroende af lärarenas egen pröfning på hvilket språk föreläsningarna

böra hållas. Betydelsen utaf detta beslut är emellertid för tidigt att konstatera, då det först från och med det läseår, som ingår i höst, träder i gällande kraft. Emellertid torde redan nu kunna fastslås att det redan under det år, som nyss förgått, varit allt annat än betydelselöst, och det program, som nu blifvit uppgjordt för nästa läseår, skall ännu tydligare visa, att det långt ifrån saknat betydelse.

Dessa nu gjorda antydningar torde vara nog för att visa hvilken snedvriden och skef bild af språkförhållandena vid universitetet petitionen är egnad att gifva. Klart är att dessa förhållanden icke motsvara hrr petitionärers ideal, enligt hvilket det svenska språket borde utmönstras och den svenska kulturen undertryckas, och enligt hvilket språkkunskap synes vara hufvudvillkor för fyllande af en akademisk lärareplats samt tvångsmedel vara de medel, som borde komma till användning äfven på lifvets högsta områden. Men som sagdt, jag anser mig icke vid denna remissdebatt böra ingå på en kritik af den principiella bas, på hvilken hela petitionsförslaget hvilar. Jag hoppas att man här icke skall kunna säga, att det endast är fråga om en oskyldig, praktisk anordning.

Men jag ber att ännu få säga några ord:

Man skulle tycka att en rörelse, hvilken i sig innesluter ett så starkt etiskt berättigande, som den finska nationella rörelsen, i känslan af högheten och helgden hos det mål, mot hvilken den innerst sträfvar, skulle vara tillräckligt andligt förnäm för att icke begagna sig af våld och förtryck. Man skulle tycka att en rörelse, som alltigenom är buren af medvetandet om modersmålets rätt och värde, om dess oskiljaktliga samband med folkandens innersta väsen, skulle förstå att visa en hänsynsfull respekt gentemot liknande kraf hos en annan mindretalig folkgrupp. Man skulle tycka att ett folk, som så nyss i all dess råhet fått erfara makts- och våldspolitikens människorätt och människovärde kränkande tillvägagångssätt, skulle omskapats och frigjorts från alla tendenser i en liknande riktning. Man skulle vänta att i en representation, som alltigenom hvilar på denna grundsats: „här är icke man eller kvinna, herre eller dräng, grek eller barbar" skulle sky att begagna sig af medel, hvilka kunna anses innebära ett försök att utestänga den ena nationaliteten från det inflytande den enligt sin insikt och erfarenhet bör ega vid betjänande af det gemensamma fosterlandet. Man skulle tycka och vänta allt detta. Men erfarenheten, så kort den än varit, har redan visat att partisinnets furier kunna rasa i denna sal, har visat att partisinnet, partiintressen och partisyn-

punkter mer eller mindre kunna blifva bestämmande och normerande vid de flesta frågor, som här tagas till tals. Men behöfver då verkligen den finska nationella rörelsen, för att nå sitt höga mål, undertrycka en folkstam, hvars hemortsrätt i detta land är obestridlig, och en kulturform, som varit och ännu i många afseenden är en fostrarinna för en senare i historien framträdande kulturform? Måste denna rörelse verkligen, för att komma till seger, inslå vägar, hvilka mer eller mindre äro analoga med dem, som riksintressenas politik hos oss inaugurerat? Jag tror det icke, och jag är öfvertygad om, att skenbara segrar vunna med yttre maktmedel skola befinnas vara inre nederlag. Det innebär, synes det mig, en historisk kortsynthet, innebär majoritetsförtryck och orättfärdighet att medels yttre maktmedel vilja förvandla det svenska språket i vårt land till ett blott undantagsvis tolereradt lokalspråk, och att i den svenska kulturen vilja se en oberättigad och farlig parasit på det finska folkets lifsträd. Man skiljer då åt, synes det mig, med yttre maktmedel hvad historiens Gud har förenat.

Ed. **von Alfthan:** Jag anhöll egentligen om ordet beträffande frågan om, till hvilket utskott det nu föreliggande petitionsmemorialet skulle remitteras. Då petitionsmemorialet afser universitetets totala förfinskning, och då detta står i nära samband med frågan om tjänstemännens språk och således med frågan om språklagstiftningen öfverhufvudtaget, så synes det mig, att detta petitionsmemorial, i likhet med de tre föregående om språklagstiftningen och språkförhållandena, borde remitteras till grundlagsutskottet. Men då jag nu har ordet, skall jag be att yttermera få säga några ord i tvänne principiella saker. Det är icke min afsikt att ingå i någon detaljdiskussion af förslaget, då jag anser att sådant icke hör remissdebatten till.

Jag ville då först yttra mig om en omständighet i den ärade petitionärens motivering. Det finnes ju inga tvifvel därom att i längre tillbaka stående tider det finska språkets användning varit mycket inskränkt i förhållande till befolkningens antal och efter allehanda matematiska och procentsatser. Men däraf följer icke, att detta skulle betingats af illvilja och synes det mig att, när den ärade petitionären gått till så genomgripande förslag, som han framställt, han bort i sin motivering bringa i erinran, att dessa långt tillbaka liggande förhållanden, hvilka i våra dagar skulle varit särdeles abnorma, betingats af historiska förhållanden och särskildt däraf, att det finska språket såsom kulturspråk först under

de senare decennierna nått en högre grad af blomstring, och att i samma mån, som språket utvecklats, en process, hvilken lik andra naturliga processer tager sin tid, i samma mån har också detta språk vunnit allt mer insteg, så att det i framtiden kommer att vara det i vårt offentliga lif mera framträdande.

Men jag vill taga till tals ännu en annan sida, hvilken synes mig beröra själfva kärnpunkten, nämligen den, som petitionären framhöll i det andragande han lät åtfölja petitionen. Jag menar enspråkigheten. Detta vore nu då den stora statsmannatanken, att genom alla medel, som lagstiftningen kan lämna i handen, förvandla detta lands innebyggare till ett enspråkigt folk. En sådan tanke måste ju betecknas såsom en statsmannatanke, men om det är en lycklig och en riktig statsmannatanke, det är en annan sak. Det faktiska förhållandet är nu dock att i detta land finnes en till inemot 400,000 personer uppgående befolkning med annat modersmål, med en bildning, som är byggd på gamla och fasta grunder, och hvilken tillika har sin styrka uti ett samband med en stor likartad språkkulturgrupp af människor annorstädes i världen. — Om man nu genom artificiella medel och genom medel, som jag icke kan beteckna som annat än våldsamma medel, skedde det äfven i form af lag, skulle försöka att gå en naturlig utveckling i förväg och artificielt bringa till stånd resultat, som icke äro naturligt mogna, så skulle man därigenom ovilkorligen i vårt samhälle framkalla ett sjukligt tillstånd, hvilket vi näppeligen nu hafva råd att kasta oss in på. Såsom saken tidigare har gestaltat sig, tror jag, att man dock måste erkänna att ett icke ringa antal personer, utgångna från denna svenska befolknings leder, hafva egnat mycken kraft och mycket arbete åt det finska språket och särskildt den finska befolkningens intressen och utveckling; och detta icke blott på kulturens, utan också på åtskiliga andra områden af samfundslifvet. Detta har härflutit däraf, att utom det naturliga intresset för språkförvandter hos ett stort antal personer inom denna befolkning också har funnits ett lefvande intresse för landet i dess helhet, för Finlands folk såsom helhet betraktadt, samt funnits lust och kärlek att arbeta för hela detta folks bästa. Och jag tror att om man vill vara fullt rättvis, man måste erkänna, att en god del af den rent finska utvecklingen har att tacka denna sida af saken för sin nuvarande blomstring. Ett försök att med våldsamma medel undantränga det andra inhemska språket från alla delar i det offentliga lifvet skulle naturligtvis tvinga den svenska bildade klassen att koncen-

trera allt sitt arbete, all sin uppmärksamhet, all sin hängifvenhet och all sin ekonomiska förmåga uteslutande på den svenska befolkningens styrkande och stödjande. Detta vore att undandraga landets utveckling i dess helhet nyttiga krafter, som kunna värka välsignelserikt. Och därför måste jag beteckna detta såsom en dålig statsmannatanke.

Dessutom finnes det ännu en annan omständighet, som jag ber att få här också i korthet bringa i erinran: en snart 50 årig erfarenhet har gifvit vid handen att tvåspråkighet i Finlands förvaltning kan, om än med arbete och möda för tjänstemännen, det erkänner jag, upprätthållas. Ett utträngande af svenska språket helt och hållet ur förvaltningen skulle jag under sådana förhållanden anse från många synpunkter i hög grad betänkligt i detta land och i det läge, i hvilket detta och dess folk befinna sig. Jag skulle således be att få tillstyrka och hoppas, att den ärade petitionären icke har något däremot, att denna petition också måtte sändas till grundlagsutskottet.

Ed. **Virkkunen:** Kun tämän vastaluetun anomusehdotuksen johdosta on syntynyt keskustelu, niin pyydän, kun olen yksi sen allekirjoittajia, saada lausua muutaman sanan.

Huolimatta kaikesta siitä, mitä täällä on sanottu, pysyy tosiasiana; josta ei mitenkään päästä, että tämä anomusehdotus koskee sellaista seikkaa, josta julkisuudessa on ollut monasti puhetta ja minä puolestani toivon, että siitä niin kauan ääntä pidetään, kunnekka se räikeä ja kansan edistystä niin suuresti haittaava epäkohta, joka tässä on puheena, tulee tyystin korjatuksi. Ei tarvinne minun tässä seurassa ruveta tarkemmin selittelemään, mikä merkitys yliopistolla on ollut ja mikä sillä yhä vieläkin pitää olla Suomen kansan sivistyselämässä. Tämä asia on yleisin ja mielestäni saattuvin sanoin lausuttu tässäkin anomusehdotuksessa, ja minä toivon, ettei yksikään niistä, jotka ovat tässä saapuvilla, ole siitä tietämätön. Riittää vain, kun huomautan, että jo niinä aikoina, jolloin suomalainen kansallishenki vielä oli itsetietoisuutta vailla ja jolloin se ainoastaan vaistomaisena, salaisena voimana pystyi määräämään tämän kansan taisteluita ja toimintaa, jo niinä aikoina maan yliopisto oli se laitos, jossa tämän hengen ilmiöitä on huomattavissa enemmän kuin missään muualla. Ja sieltä ne levisivät kaikkeen kansaan, laskeusivat niinkuin kevään vihma kostuttamaan sitä maaperää, josta Suomen kansan parhaimmat harrastukset, sen kansallinen tutkimus, suomenkielinen kirjallisuus,

ja myöskin kansan aineellinen hyvinvointi saivat luonnollisen hedelmällisyytensä.

Niin on ollut ennen ja niin pitää yhä vieläkin oleman. Suomen yliopiston korkea tehtävä on edustaa niitä edistyksen ilmaumia, joissa suomalaisen hengen voima parhaimmissa muodoissaan uhkuu esille. Sieltä pitää kuulua suomalaisen elämän sydämentykytys semmoisella voimalla, että sen kaiku kantaa ympäri maan ja, jos suinkin mahdollista on, sen rajojen ja koko nykyisyyden ulkopuolelle. Sitä vaatii aivan yksinkertaisesti Suomen kansan eläminen ja sen säilyminen maailmassa. Ja siitä on tässä kysymys.

Täällä on koetettu antaa anomusehdotukselle semmoinen selvitys, että ne epäkohdat, joita siinä tuodaan esille, eivät muka ole tosioloihin täysin perustuvia. Huolimatta tämmöisistä yrityksistä todistaa mielestäni jo yksistään se ankara arvostelu, jonka alaiseksi maan yliopisto etenkin viime aikoina on suomalaisen kansan keskuudessa joutunut, että tämä laitos on jäänyt korkeasta kansallisesta tehtävästään ja siitä edistyksestä, joka niin monella muulla alalla maassamme on huomattavissa, melkoisesti jälelle. Ei ole minun asiani lausua, missä määrin yliopiston tieteellistä merkitystä ja tuotantoa on heikontanut se kaikelle kansalliselle käsitykselle vieras kanta, jolle sen opettajiston enemmistö on katsonut voivansa asettua, mutta luonnollisena asiana pidän, että tieteellinenkin työ kärsii, jos se irtautuu sen voiman elähdyttäväisyydestä, mikä on elävässä kansallistunnossa. Varmaa on, että se tapa, jolla maan yliopiston hallitus ja sen muut viranomaiset ovat kohdelleet suomenkielisen opetuksen vaatimuksia, on laajalti maan väestön keskuudessa herättänyt mielipahaa, jotten sanoisi suuttumusta. Se vaatimus, että yliopiston, maan korkeimpana sivistyslaitoksena, täytyy myöskin opetuksessaan käyttää maan valtakieltä, on niin luonnollinen asia, että sitä ei millään syyllä voida vastustaa. Sitä luonnollisempi on tämä vaatimus, kun se nuoriso, joka täyttää yliopiston oppisalit, jo jonkun aikaa on ollut suurimmaksi osaksi suomenkielinen. Minä pyydän viitata siihen, että jo silloin, kun lausuttiin ensi kerran Suomen yliopiston syntysanat, toivottiin siitä laitosta, jossa etupäässä kansan lapset saisivat kehitystä ja voisivat valmistautua maan palvelukseen. On kulunut jo 270 vuotta siitä, kun tämä ajatus lausuttiin, ja minä rohkenen väittää, etteivät vieläkään ole Suomen yliopiston olot Suomen kansan lapsille niin edullisia kuin ne olla voisivat. Suomalaisen kansallisuuden vaatimuksia on kaikilla aloilla ruvettu yhä enemmän tunnustamaan, mutta sitä luonnollista oikeutta, että Suo-

men yliopistossa suomenkieli pitää oleman opetuskielenä, sitä ei ole vieläkään toteutettu. Ylioppilaat itse ovat kuusinseitsemin sadoin lähestyneet yliopiston hallitusta ja pyytäneet siltä tätä luonnollisinta kaikista oikeuksistaan, mutta ei ole tätä pyyntöä vielä täytetty eikä yliopiston kielioloja järjestetty siten, että ne vielä nytkään missään suhteessa olisivat tämän laitoksen korkean kansallisen tehtävän ja maan ylioppilasten enemmistön edun mukaisia. Minun täytyy valittaa sitä, että tätä järjestämistä on viivytetty ja estelty niin kauan, että Suomen yliopisto ei ole säästynyt siitä alennuksesta, mikä sitä minun käsittääkseni nyt kohtaa, kun kansan eduskunnassa täytyy ottaa yleisessä anomuksessa tällainen asia esille.

Täällä on jo viitattu siihen omituiseen sattumaan, että juuri samaan aikaan, jolloin tämä anomus on tuotu esille, on myöskin yliopiston puolelta tehty ehdotus, jonka on allekirjoittanut 62 yliopiston opettajaa, ja joka ehdotus tarkoittaa kielиолojen järjestämistä tässä laitoksessa. Tämä ehdotus, niinkuin jo mainittiin, katsoo mahdolliseksi sellaisen yliopiston opetuskielen ratkaisun, että vakinaiset virat yliopistossa, joitakin poikkeuksia lukuunottamatta, aivan yksinkertaisesti kaksinnettaisiin. Toista saman aineen professorinvirkaa hoitaisi suomeksi, toista ruotsiksi opettava professori. Mikäli ehdotuksesta voi päättää, olisi näitä virkoja ensi aluksi perustettava toistakymmentä, mutta järjestelmän laajemmalle ulottuminen tästä alusta on sitten vaan ajan ja otollisten olosuhteiden kysymys. Sanottiin jo, että vuotuiset kustannukset tästä lisäopetuksesta, näistä lisätyistä opettajaviroista, aluksi tekisivät noin 100,000 markkaa vuosittain, mutta ehdotuksentekijät itsekin myöntävät, että tämä on ainoastaan väliaikainen järjestelmä, ja että vuotuiset menot tulevaisuudessa tulisivat olemaan paljon suuremmat. Täytynee myöntää, että tämä ehdotus on sangen hyvin harkittu, jos sitä arvostellaan sen tekijäin mukavuuden kannalta ja sen edun kannalta, minkä se kaikiksi ajoiksi tuottaisi niille yliopistonopettajille, jotka eivät tahdo eivätkä käsitä velvollisuudekseen Suomenmaassa virkatoimessaan käyttää suomenkieltä. Vakuuttaisihan se toteutuneena ainaisiksi ajoiksi etuoikeutetut sijat Suomen yliopiston kateedereissa tällaisille Suomen kansalaisille.

Tämä ehdotus on jo semmoisenaan omansa herättämään sangen suurta huomiota, eivätkä ole vähemmän merkillisiä ne syyt, joilla sitä on koetettu perustella ja joihinka nyt alkavassa keskustelussakin jo on osaksi viitattu. Niissä huomautetaan, mitenkä ruotsinkielisiä ylioppilaita on yliopis-

tossa noin kolmasosa, sanotaan, että niiden tulee saada nauttia samoja oikeuksia kuin suomenkielistenkin ylioppilasten; muuten yliopisto ei ole koko kansan tarvetta täyttävä sivistyslaitos. Edelleen huomautetaan tässä ehdotuksessa, että suomenkielen kehitys tieteellistä käytäntöä varten hyötyisi paljon siitä, jos tämä asia saisi ajajikseen yliopistossa henkilöitä, jotka tällaiseen tehtävään ovat erityisesti sopivia. Ja tuodaanpa vihdoin esille sekin, että kielikysymys yliopistossa täten saataisiin ratkaistuksi erittäin onnellisella ja mieliä rauhoittavalla tavalla. Maan yliopisto antaisi täten, niin väitetään, erittäin hyvän esimerkin koko maalle siitä, miten kielikysymys yleensä olisi ratkaistava.

Lähemmin tarkastettuna ovat nämä syyt sellaisia, että ne eivät vakuuta ketään. Ruotsinkielisiksi lukeutuvia ylioppilaita saattaa kyllä olla noin $^{1}/_{3}$, mutta niiden lukumäärä supistuu tuntuvasti, kun otetaan huomioon, että tässä kolmannessa osassa, niinkuin meidän maassamme kaikkialla muuallakin, on suurin osa niitä ruotsinkielisistä käypiä, jotka itse asiassa eivät sellaisia ole. Ja vaikka voitaisiinkin osottaa, että Suomen yliopistossa tätä nykyä ja yhä edelleen tulee olemaan joku määrä ylioppilaita, jotka ovat lähteneet maan ruotsalaisesta väestöstä, niin siitä ei seuraa, että tätä kaikessa tapauksessa verraten harvalukuista opiskelevan nuorison osaa varten Suomen kansan on maan ainoaan yliopistoon perustettava kaksinkertaiset opettajanvirat. Ensinnäkin kuuluu tätä nykyä ja tulevaisuudessa täytyy yhä enemmän kuulua ylioppilastutkitovaatimuksiin se, että jokainen maan nuorukainen, joka yliopistoon saapuu, osaa suomenkieltä. Tämä vaatimus yksistään on jo takeena siitä, että ei yksikään näistä ylioppilaista ole oikeutettu väittämään, että hän ei osaa täydelleen hyväkseen käyttää myös suomenkielistä opetusta. Tällaista opetusta täytyy siis jokaisen ylioppilaan voida käyttää hyväkseen ilman yliopiston opettajain ehdottamaa outoa toimenpidettä. Ja se vaatimus taas, että Suomen kansan pitäisi vuosittain uhrata satoja tuhansia sitä varten, että sen opiskelevassa nuorisossa saattaa olla joku määrä, joka ei tahdo käyttää hyväkseen suomenkielellä tarjottua opetusta, on toki kerrassaan kohtuuton vaatimus. Mutta minä tahtoisin sen lisäksi huomauttaa, että tässä ei ole kysymys siitä, mitä suomenkieliset ja mitä ruotsinkieliset ylioppilaat saattavat vaatia ja pitää oikeutenaan, vaan kysymys on siitä, mitä Suomen kansan etu vaatii, ja se vaatii kieltämättä sitä, että maan yliopisto on suomenkielinen, jos mieli tämän laitoksen täyttää tarkoituksensa omassa maassa, saatikka sitte maailmassa.

On kaunis ajatus, mikä lausutaan yliopiston opettajain ehdotuksessa, että nimittäin suomalainen sivistys ja varsinkin suomenkielen kehittäminen ehdotuksen toteutumisen kautta saisi hyvin tuntuvia apulisiä. Minä tahtoisin tähän vaan huomauttaa, että niiden molempien, sekä suomalaisen sivistyksen että suomenkielen tieteellisen kehityksen, eteenpäinvieminen on ilman muuta näidenkin 62 yliopiston opettajan asia, jos he tahtovat tieteen edustajina suomalaisen kansan keskuudessa täyttää tehtävänsä, ja tämä velvollisuus ei heiltä itseltään vähääkään vähene siitä, että he koettavat vyöryttää sen muiden hartioille.

Mitä taas tulee siihen, että muka yliopisto tämän järjestelmän kautta antaisi esimerkin, millä tavalla kieliolot maassa ovat järjestettävät, niin se on sellainen väite, että luullakseni arvoisat anomuksentekijät itsekin, jos tarkemmin ajattelevat sen sisällystä, tulevat huomaamaan, että he siinä ovat sanoneet kaikkein räikeintä ja kaikkein tajuttominta, mitä meillä vielä kansallisessa ja kielikysymyksessä on tuotu esille.

Täällä on lausuttu yhtä ja toista tätä anomusehdotusta vastaan. On selitetty, että suomenkielen vaatimusten oikeutus tunnustetaan jo kaikkialla. Samaa on sanottu tässä maassa jo lähes puoli vuosisataa, mutta nyt on kysymys siitä, että tämän tunnustuksen pitäisi tositeossakin näyttäytyä. On puhuttu ruotsalaisen väestön sortamisesta, jos Suomen yliopistossa annettasiin yksinomaan suomenkielistä opetusta. Minä luulen ajan merkkien osoittavan, että maan ruotsalainen väestö on jo liian kauan viivytellyt, kun se ei ole hankkinut itselleen semmoisia asiainsa ajajia, jotka pystyisivät tämän kansamme osan tarpeita edustamaan suomenkielellä. Siten ajettuna nämä tarpeet voisivat paremmin kuin nyt koskea Suomen kansan korvaan ja tulla siten edustetuiksi, että kaikki nämä väestön kohtuulliset vaatimukset tulisivat täytetyiksi.

On erittäin mainittu sitä, että muka tämän anomusehdotuksen takana on puoluemieli. Minä tahtoisin asettaa kaikkien niiden vastattavaksi, jotka ovat tällä kannalla, kysymyksen, kumpiko on puolueellisuutta: Sekö, että Suomen eduskunnassa tuodaan esille vaatimus, että ne yliopistonopettajat, jotka ovat virkaan astuessaan antaneet todistuksen suomenkielen taidosta ja siten todistaneet pystyvänsä suomenkielistä opetusta antamaan, myöskin tämän velvollisuutensa täyttävät? Vai sekö, että tästä velvollisuudesta vapautumisen hinnaksi vaaditaan Suomen kansan varoja satoja tuhansia joka vuosi?

Minä toivoisin muuten, että kun Suomen uuden eduskunnan kynnyksellä on tehty tällainen ehdotus, joka niin tuntuvasti kysyy myöskin maan aineellisia varoja, kansaneduskunnalle suotaisiin tilaisuus lausua sanansa tämän kysymyksen rahallisestakin puolesta, ennenkuin asiaa eteenpäin ajetaan ja ennenkuin siinä mihinkään ratkaisuun ryhdytään.

Ed. **Perttilä, E.**: Luulen, että jokainen eduskunnan jäsen on jotakuinkin selvillä siitä, mitä eduskunnassa ajatellaan kieliasiassa. Kieliasiasta yleensä, siis melkein samantapaisesta asiasta kuin nyt on esillä, on täällä keskusteltu äärettömän paljon, ja jos esillä oleva anomusehdotus olisi lykätty valiokuntaan ilman mitään keskustelua, niin varmaankin olisi valiokunnan jäsenillä ollut tarkka tieto eduskunnan ajatuskannasta tässä suhteessa. Näin ollen pyytäisin, että eduskunnan aikaa ei aivan pitkälti nyt enään kielikysymyksellä kulutettaisi, vaan lähetettäisiin käsillä-oleva anomus niin pian kuin mahdollista valiokuntaan ja ryhdyttäisiin käsittelemään muita asioita, joita meillä on vielä äärettömän paljon. (Hyvä, hyvä!).

Ed. **Palmén**: Kansamme korkeamman sivistyksen asema on tosiaankin niin tärkeä, että sillä on oikeus vaatia huomiota, vaikkakin aika on lyhyt. Kun minullakin on kunnia kuulua siihen yliopistoon, jonka jäsen alkoi tämän keskustelun, ja kun minun täytyy pitkänä vaikutusaikanani yliopistossa saavuttamani kokemuksen nojalla sanoa, että käsitykseni monessa kohden on aivan päinvastainen kuin herra Rosenqvistin, niin katson velvollisuudekseni siitä huomauttaa.

Jos katsotaan yliopiston asiaa noiden aiheettomien pelkojen kannalta, joita me niin suuressa määrässä täällä olemme saaneet kuulla, niin kyllä sitte on helppo maalata peikkoja seinille. Mutta muistakaamme kerta kaikkiaan, että niin pitkälle kuin muisto ulottuu olemme saaneet kuulla yhtä tyhjiä väitteitä. Jos ken sitä epäilee, niin voin minä alkaen 1863 vuoden valtiopäiviltä asti jokaisen säätykokouksen pöytäkirjoista saada todisteita, kuinka muka ruotsinkieli aina on ollut äärettömän sorron alaiseksi tulemisen vaarassa, — niinpä jo mainitusta vuodesta alkaen, jolloin sitä talonpoikaissäädyssä valitettiin. Ja sittenkin me tiedämme, kuinka asianlaita yhä vielä on; ja jos sanon suoraan, niin suomenkielen asema yliopistossa silloin, kun minä nuorena opettajana astuin sen palvelukseen, oli monessa kohden parempi ja valoisampi, kuin se sitten oli pitkät ajat. Ainoastaan viimeisten aikojen kova pakko näkyy saaneen nekin, jotka vii-

meiseen asti vastustelivat pienimpiäkin vaatimuksia meidän puolelta, johonkin määrin ottamaan huomioon, mikä on täytymys. Mutta yhä edelleen elää yliopistossa sellainen käsitys, jonka herra Rosenqvist täällä esitti. Sillä ken seuraisi alkukielellä hänen — muuten jotenkin täydellisesti suomeksikin käännettyä — lausuntoansa, se kyllä huomasi, että hänestä nähtävästi oli aivan liikanainen vaatimus sekin, kun suomenkieliset ylioppilaat vaativat joka aineessa saada opetusta omalla kielellään. Niin totta tosiaan — juuri sitä vaativat suomenkieliset ylioppilaat, ja minä tahdon sanoa, että luullakseni $^{7}/_{8}$ Suomen kansasta vaatii samaa. Minkätähden tätä yliopistoa kannatetaan, minkätähden Suomen kansa, joka 25 vuotta sitten kannatti yliopistoa puolella miljoonalla, nyt joka vuosi maksaa sille 1,100,000 markkaa? Minkä muun tähden, ellei siinä toivossa, että Suomen kansan pojat ja tyttäret, jotka tulevat yliopistoon, saisivat niin hyvää opetusta kuin mahdollista. Eikä täällä tosiaankaan tarvinne selittää, että opetus, joka saadaan äidinkielellä, on parempaa kuin se opetus, jota annetaan vieraalla kielellä. Meitä lohdutetaan sillä, että olot eivät yliopistossa ole niin pahat kuin sanotaan. Epäilemättä hyvin pätevä todistus, kun siinä oikeastaan täytyy turvautua siihen opetusjärjestelmään, joka tulee käytäntöön ensi vuodesta! — tulevaisuus saa meitä lohduttaa. Mutta tämä entinen epäkohtien ajanjakso on liian kauvan kestänyt. Jos herra Rosenqvist olisi puhunut nuo sanansa vuonna 1865, jolloin suomenkielisiä ylioppilaita oli 5 % tai niillä paikoin, tai vaikkapa olisi lausunut sen 1880-luvun lopulla, jolloin ylioppilaista oli vaan puolet suomalaisia, niin sitä olisi vielä voinut ymmärtää. Silloin olisi voinut huomauttaa, ettei kaikkea voi saada aikaan aivan pian. Mutta tämän todistuksen ontevuus esiintyy kaikkein parhaiten siinä, että esim. niissäkin tiedekunnissa, joiden opettajilta uuden vuoden päivästä vuonna 1872 alkaen on vaadittu täydellistä suomenkielen taitoa ja taitoa opettaa ylioppilaita suomen kielellä, yhä vielä viime aikoihin asti yksityisten opettajien opetus on ollut ruotsinkielinen. Vai mitä se on, kun suomenkielinen ylioppilas ei edes yksinkertaisimmassa tutkinnossa saa käyttää äidinkieltään tai edes kuulla kysymyksiä omalla kielellään, jos hänen armollisesti sallitaankin vastata suomeksi. On osottautunut, että tuo yksityinen opetus, jolla nyt puolustetaan olevia oloja, on ollut pettävä pohja. Kun on annettu enemmän kuin miespolven aikaa valmistusta, eikä sittenkään ole sen enempää saavutettu, niin ei tosiaankaan voi kummeksia, että kärsivällisyys rupee loppumaan. Ja kun minä monta kertaa joka vuosikymmenenä, jona olen

ollut konsistoorissa, olen ollut pakotettu yksityistapauksissa esittämään tätä samaa, niin en tee väärin, jos lausun sen täälläkin nyt, koska olen jo niin pitkälle ijässä tullut, että aikani yliopistossa pian loppuu.

Täällä sanottiin, että muka se kuva, jonka totuudenrakkaus antaa, suuresti eroaa siitä, minkä puolueraivo luopi, ja koetettiin väittää erehdykseksi, — jotten sanoisi mitään pahempaa —, muutamat tiedot täällä luetussa anomusehdotuksessa. Minun täytyy sanoa, että minun käsitykseni mukaan päinvastoin herra Rosenqvistin esitys oli kiero ja väärä. Jos hän todellakin tahtoo selittää, että ainoa tapaus, jolloin on kierretty asetuksen selvää vaatimusta, että yliopiston opettajan pitää osata suomenkieltä, oli se, kun eräs venäläinen äsken siitä vapautettiin, niin pyydän huomauttaa, että löytyy toinen vieläkin räikeämpi tapaus. Eräs Suomen mies yksinkertaisesti kieltäytyi täyttämästä mitä laki vaati ja mitä konsistoori itse asetusten mukaan oli vaatinut häneltä. Vaikka hän oli suvainnut kieltäytyä tottelemasta lakia, niin konsistoorin enemmistö kuitenkin kauniisti tunnusti hänet päteväksi; mikä selitti, että hän muka osasi suomea, mikä, että hän oppisi suomea, mikä, ettei hän ollut kaukaisissa maissa ollut tilaisuudessa oppimaan suomea, mikä mitäkin, ja lakia kiertämällä hän sitten tuli professoriksi. Semmoisia tapauksia löytyy.

Minun täytyy sanoa, että jos minun ei olisi ollut muuten syy puhua tästä asiasta, niin se uusi ehdotus, joka jo pari viikkoa sitten annettiin konsistoorille ja josta vasta pari päivää sitten sain tiedon, pakottaa minua panemaan ikäänkuin julkisen vastalauseen koko sitä käsitystä vastaan, joka vaatisi kaksi opettajaa joka aineeseen ja jonka kannattajien joukossa myöskin on, ellen erehdy, herra Rosenqvist. Voi olla totta, että ensimäisenä vuonna ei tarvittaisi 100,000 markan lisämaksua tämän suunnitelman toteuttamiseksi, mutta yhtä varmaa on, että tuo lisämäärä vastedes nousisi satoihin tuhansiin. Ja minun täytyy sanoa, että se jo rupeaa olemaan korkea hinta katsoen siihen, mitä tässä maassa ilmankin uhrataan. Ei kukaan, joka tuntee yliopiston oloja, voi luulla, että kaikki on autettu sillä, että annetaan kymmenelle ylimääräiselle professorille joku pieni lisäpalkkio. Kyllä se on tiettyä, että jos saadaan täydellinen opettajavirkojen kaksinnus, tämä kaksinnus vaikuttaa muun muassa sen, että kaikki yliopiston laitokset, oppisalit y. m. vaativat melkoista lisäystä. Kun koetin tehdä jonkunmoisen laskun, mitä tuommoinen uudistus eli laajennus tulisi maksamaan, jos se kerran ajatellaan täydelliseksi, niin tulin summaan, joka todellakin

oli kovin pelottava, niin korkealle kun asetankin korkeimman opetuksen oikeuden vaatia tarpeittensa tyydyttämistä. Eikä rahakysymys tässä ole kaikki. Tahdon varsinkin panna huomiota siihen näkökohtaan, jonka herra Rosenqvist esitti sanoessaan, että meillä ei ole ainoastaan puute rahoista, vaan meillä on puute kyvyistä, joten eräät virat kyvykästen hakijain puutteessa joskus ovat olleet avoinna vuosikausia. Jos tähän asti on ollut semmoinen puute, ettei yhtä kyvykästä hakijaa ole ollut saatavissa, niin pyydän kysyä mistä niitä saadaan kaksi jokaiseen virkaan. Selvä järki sanoo, että tuo laskutapa on väärä.

Mutta ennen kaikkea pysyn nyt siinä, että periaate on väärä, jos vaaditaan, että yliopisto, korkein opin ja tieteellisen sivistyksen ahjo, jota maamme ylläpitää, on asetettava siihen poikkeustilaan, että siinä muka kaikki on jaettava puoliskoihin, että puolet pitää antaa ruotsiksi, puolet suomeksi. Vaikka koetettaisiinkin korottaa meidän ruotsinkielisen väestön lukua neljäänsataantuhanteen, niin ei siitä sittenkään pääse mihinkään, että kolmatta miljoonaa merkitsee enemmän kuin pari sataatuhatta. Ja jos täällä puhutaan sitä, ettei pidä sortaa noita paria sataatuhatta, niin pyydän kysyä, millä nimellä kutsutaan semmoista menettelyä, joka tulisi sorroksi kahdelle miljoonalle viidellesadalletuhannelle tai vielä useammalle asukkaalle? Minä nimittäin pysyn siinä, että jos kerran Suomen kansa suurilla uhrauksilla ylläpitää korkeampaa opistoa, niin sillä on oikeus vaatia, että niiden lukuisain ylioppilaiden, jotka lähtevät suomalaisista kodeista, suomenkielisistä kouluista pitää saada äidinkielellä opetusta Suomen yliopistossa. Jos me itse emme kehitä suomenkieltä ja suomenkielistä sivistystä, niin kuka muu maailmassa sen tekee?

En tietysti katso ensinkään sopimattomaksi, että tämä asia menee perustuslakivaliokuntaan, jos se katsotaan sopivaksi. Kuitenkin sen nojalla että olen niin kauan ollut yliopistossa, uskallan lausua vakaumuksenani, että ainoastaan sillä lailla voidaan odottaa todellisia parannuksia, jos kansa ja sen eduskunta mitä suurimmalla tarkkaavaisuudella ja huolella seuraa yliopiston asioita. Joka muistaa, miten 1865-vuoden asetus jätettiin unohduksiin ja kuinka se jäi kehittämättä, niin että ylioppilasnuoriso kerran toisensa perästä on saanut muistuttaa opettajistoa siitä, mitä isänmaan etu vaatii, se ei voi suuria parannuksia odottaa yliopiston entisen ja tavanmukaisen itsehallinto-oikeuden avulla. Olot ovat tähän asti menneet hyvin kieroon suuntaan, ne täytyy jo saada kehittymään oikeampaan suuntaan.

Ed. **Gustafsson**: Jag begärde ordet blott för att motsätta mig petitionens remiss till grundlagsutskottet. Den behöfver framför allt en saklig belysning och torde lättast få en sådan i petitionsutskottet, som också petitionärerna afsett. Men då jag har ordet, ber jag att få förena mig om hr Perttiläs yttrande, att vidare diskussion i denna fråga vid detta tillfälle tyckes vara tämligen öfverflödig.

Ed. **Ingman, Lauri**: Esillä olevassa anomuksessa on nähty puoluehengen ilmaisu ja oikeuden ja humaniteetin vaatimusten nimessä on sitä vastustettu. Minä näen tässä anomuksessa jotain aivan toista. Minä näen siinä ilmaisun siitä, että Suomen kansa tällä hetkellä elävästi tuntee, että se tarvitsee saada s u o m a l a i s e n y l i o p i s t o n. Se tarvitsee sen kahdesta syystä. Ensinnäkin siitä syystä, että se on alkanut luoda itselleen suomalaisen kulttuurin. Se on ollut tässä työssä pari-, kolmekymmentä vuotta. Se on surukseen havainnut, että se kansaluokka, joka sitä ennen on kulttuuria maassamme edustanut, on näitä sen pyrintöjä joka askeleella vastustanut. Luettakoon esim. keskustelupöytäkirjat porvarissäädystä sekä ritaristosta ja aatelista, kun on ollut kysymys suomalaisten koulujen perustamisesta, niin saadaan todistukset tähän. Eikä Suomen kansa ihmettele sitäkään, että nyt kun se tuntee tarvitsevansa suomalaisen yliopiston, niinkuin ennenkin, vastustetaan tätä oikeuden ja humaniteetin nimessä.

Mutta se tarvitsee suomalaista yliopistoa toisestakin syystä.. Se nim. aikoo täst'edes virkamiehikseen saada henkilöitä, jotka palvelevat sitä sen omalla kielellä. Se on vuosikymmeniä ja vuosisatoja tyytynyt ja alistunut siihenkin, että tuomaripöydän ääressä ovat sitä tuominneet niin hengen kuin omaisuuden puolesta henkilöt, jotka varsin vaillinaisesti ovat osanneet sen kieltä, ja lakien mukaan, joitten sisällöstä sillä on ollut vaillinaiset tiedot. Se on kärsinyt, että sen ruumiillisia tarpeita ovat hoitaneet lääkärit, jotka varsin heikosti ovat käsittäneet suomenkielisten sairaitten valituksia. Se on tottunut lakki kädessä lähestymään virkamiehiä, joista sillä on ollut se välitön tunne, että ne ylenkatsovat ja halveksivat sitä sentähden, että se on suomenkielistä rahvasta. Mutta se aikoo tehdä tästä lopun. Se aikoo luoda itselleen suomenkielisen virkamiehistön.

Näitä kahta mainitsemaani tarvetta varten Suomen kansa tarvitsee suomalaisen yliopiston. Ja kun sillä ei ole mitään muuta yliopistoa maailmassa, jota se ylläpitäisi, kuin Helsingin yliopisto, niin se aikoo siitä, juuri siitä muodostaa

suomalaisen yliopiston. Ja tämä on mielestäni oikein. Se on täysin sopusoinnussa oikeuden ja humaniteetin periaatteitten kanssa.

Aivan eri kysymys on, jaksaako Suomen kansa myöskin niitä neljääsataa tuhatta ruotsalaista varten, jotka ovat tässä maassa, ylläpitää ruotsinkielisen yliopiston, taikka ruotsinkielisen osaston suomenkielisessä yliopistossaan. Sitä asiaa en tahdo käydä ratkaisemaan tässä. Tahdon vain huomauttaa, että ruotsalainen kansanaines maassamme joka tapauksessa on paljon edullisemmassa asemassa, kuin mitä suomalainen kansanaines tähän asti on ollut. Ensinnäkin siitä syystä, että ruotsinkielisen kulttuurin tarpeista pidetään ilman meidänkin apuamme huolta, ja että maamme ruotsinkielinen väestö on laajassa määrin tilaisuudessa nauttimaan niitä etuja, joita Ruotsin ruotsinkielinen kulttuuri tarjoo. Toiseksi tahdon huomauttaa, että niin kauan kuin 35 % yliopiston ylioppilaita on ruotsalaisista kouluista lähteneitä, ruotsinkielisen rahvaan ei tarvitse suurestikaan peljätä saavansa virkamiehiä, jotka eivät sen kieltä osaa. Niinkuin sanottu, tästä näkyy, että ruotsinkielisen rahvaamme asema joka tapauksessa on edullisempi kuin suomalaisen kansan asema on tähän asti ollut. Mutta tästä huolimatta olen ensimäinen vakavasti ottamaan harkitakseni kysymystä, jaksaako Suomen kansa suomalaisen yliopiston rinnalla ylläpitää jonkunlaista ruotsalaista osastoa yliopistossa. Päivän selvää on kuitenkin, että jos se tulee ylläpidettäväksi, sen täytyy tyytyä erinomaisen vaatimattomaan muotoon.

Ed. **Torppa**: Esillä olevan anomuksen allekirjoittajana minun ei tarvitse oikeastaan enää evästää sitä, ellei täällä olisi ryhdytty tämän anomuksen johdosta keskustelemaan. Tämän keskustelun kuluessa olen enemmän ja enemmän tullut vakuutetuksi tämän anomuksen todellisesta tarpeesta. Täällä on keskustelussa esiintynyt 4 meidän yliopistomme opettajaa, joista 2 on asettunut täällä oleville, ruotsinkieltä taitamattomille edustajille tuntemattomiksi. Tämä osaltaan on todistuksena siitä, millä tavalla meidän maamme yliopiston ruotsinkieliset opettajat kohtelevat kansamme enemmistön kieltä, suomenkieltä. Jos nämä opettajat olisivat tahtoneet antaa tunnustuksen ja arvon kansan enemmistön kielelle, on selvää, että he myös olisivat sillä kielellä esiintyneet. Kun näin jo tapahtuu kansaneduskunnassa kaikkien kuullen ja huomattavasti, mitä sitte yliopiston seinien sisällä.

Minä en tahtoisi enkä toivoisi että meidän maamme ainoassa yliopistossa asetuttaisiin sille kannalle, jolle vielä on täytynyt asettua tässä eduskunnassa, sen ensi kerran koolla ollessa, kannalle, jolloin täytyy käyttää kääntämisjärjestelmää. Tämmöinen järjestelmä pantaisiin kuitenkin toimeen maamme yliopistossa — joksika minä tavallaan ymmärrän sen ehdotuksen, joka äskettäin yliopiston konsistoorin puolelta on tehty yliopiston kieliolojen järjestämistä varten. Henkilöillä, jotka ryhtyvät opettajatehtävään maamme korkeimmassa oppilaitoksessa, täytyy vaatia niin paljon että he kykenevät tarjoomaan opetusta kansan enemmistön kielellä. Siihen he oikeastaan jo nykyäänkin ovat velvolliset. Mutta se menettely, jota he tämän velvollisuutensa laiminlyömisessä ovat osoittaneet, viittaa siihen selvään todistukseen että he tahtovat halveksia juuri tätä suomenkielen käytäntöön ottamista. Ja minä pidän asian jo itse periaatteen kannalta niin suuriarvoisena, että kansaneduskunnan on pakko ryhtyä toteuttamaan meidän kansan enemmistön kielen oikeuden kunnioitusta. Senvuoksi olen tahtonut vielä eritoten lausua ajatukseni sen lisäksi mitä jo anomukseen yhtyessäni olen ilmaissut.

Eräs kohta professori Rosenqvistin lausunnossa minua oikein tärisyttävästi hämmästytti, ja se oli se, että herra Rosenqvist täällä julkisesti tunnusti, että yliopiston opettajat eivät ole voineet seurata sitä kehitystä, minkä tämän oppilaitoksen oppilaat jo ovat saavuttaneet. Se oli tosin liian alentava opettajalle, mutta kuitenkin rehellinen tunnustus; se vain todistaa opiskelevan nuorison kehitystä kansanomaiseen suuntaan, mutta on kovin masentavaa yliopiston opettajiin nähden.

Ed. **Rosenqvist, G. G.**: Jag har begärt ordet endast för att korrigera några misstydningar af mitt uttalande. En stor del af diskussionen har hänfört sig till den skrifvelse, som inlämnats af 62 universitetslärare till konsistorium. Jag ber få säga att denna skrifvelse från min sida mött en skarpare kritik än den, som här kommit den till del, och att jag icke undertecknat och icke kommer att underteckna densamma. Jag har icke stämplat såsom partisinne att man fordrar att universitetslärare, som enligt lag äro skyldiga att kunna finska, äfven skola använda detta språk; något sådant har jag icke stämplat och kommer icke att stämpla såsom partisinne. Jag har icke häller talat om fordran från finskatalande studenters sida att erhålla undervisning på finska i alla ämnen; än mindre uttalat något omdöme om en sådan

fordran. Jag har talat om fordran att erhålla all undervisning vid universitetet på modersmålet, och framhållit att man bör draga konsekvenserna af en sådan fordran äfven beträffande de svenskatalande. Hvad åter dispensmomentet i 1894 års förordning beträffar, så är det riktigt, såsom jag framhållit, att detta blott en gång kommit till användning. Jag har icke i humanitetens och rättvisans namn protesterat mot sträfvan att bringa finska språket till dess fulla rätt vid universitetet. Något sådant har jag icke gjort. Det är mot medel och utvägar, som gå ut på att förbjuda det svenska språket att åtnjuta sin rätt vid universitetet, det är mot sådana fordringar som jag i humanitetens och rättvisans namn protesterat. Slutligen ber jag få säga, att jag icke uttalat en sådan tanke som hr Torppa lade i mina ord. Jag har icke „bekänt'', att lärarne vid universitetet icke skulle kunnat följa med den utveckling, som inom studentkåren vid universitetet försiggått. Något sådant har jag icke sagt.

Ed. **Nykänen:** Minäkin olen tämän anomuksen allekirjoittajain joukossa, ja tahdon siis lausua muutaman sanan. Pääasiallisesti yhdyn herra Wirkkuseen. Mutta samalla tahtoisin tehdä sen huomautuksen, että vuonna 1862 keisari Aleksanteri II käski, että kahdenkymmenen vuoden kuluttua eli vuonna 1882 piti suomen kielen olla tässä maassa täysissä oikeuksissaan, ja että tämän ajan kuluessa tuli jokaisen virkamiehen oppia suomenkieli. Mutta niin ei ole tapahtunut. Sitä todistaa sekin seikka että nykyään on korkeissa viroissa vielä sellaisia miehiä, joiden suomenkielen taito on varsin puutteellinen. Ja me maalaiset olemme ihmeeksemme kuulleet, että maamme ainoassa yliopistossa on professoreja, jotka eivät kykene suomenkieltä käyttämään. Tätä ei enää meidän päivinämme uskoisi mahdolliseksi. Luulisi jokaisen ymmärtävän, että Suomen kansan kunnia vaatii, että jokaisen virkamiehen tässä maassa tulee osata suomenkieltä, joten ruotsinkielen nykyinen asema tässä maassa on mahdoton. Minä voin vakuuttaa, että tämä anomus on tullut Suomen kansalaisten sydämestä eikä aiheuttanut mistään puolueellisuudesta.

Ed. **Ylikorpi:** Kun nyt Suomen kansan uusi eduskunta on alkanut toimittaa niin sanottua suursiivousta monella eri alalla, on tässä työssä yhtenä tärkeimmistä uudistuksista se vaatimus, että tuo luonnoton suhde ruotsin ja suomen kielen asemassa tulee tarkoin huomioon otetuksi. Hyvin tietäen että, kun jokin kansallisuus, joka vuosisatoja on ollut sorretun ase-

massa, alkaa kansalliseen itsetietoisuuteen herätä ja rupeaa omaa elämäänsä kehittämään ja omalle olemukselleen perustuvaa sivistystä luomaan, niin selvää on, ettei tämä voi tapahtua ilman epäsopua ja riitaa. Sillä joku toinen kansallisuus, jonka edun täytyy tieltä väistyä, jättääkseen erikoisasemansa uudelle tulokkaalle, huutaa itselleen tehtävän vääryyttä ja sanoo etujansa loukattavan. Se on kasvanut kiinni valta-asemaansa ja pitää sen niin luonnollisena oikeutenansa, ettei se ollenkaan epäile sitä viimeiseen asti puolustaa. Sille ei edes juolahda mieleenkään, että sen oikeudet voisivat olla vaan oikeudettomia etuoikeuksia. Kaiken tämän hyvin tietäen, kuitenkin on tämä uusi aika herättänyt meissä rahvaan miehissäkin toivontunteen siitä, että ajan puhdistava virta on huuhtova pian pois kansamme elämässä nekin epäkohdat, mitkä nyt viimeiseksi luetussa anomuksessa on esille tuotu. Me suomea puhuvan rahvaan enemmistö olemme syvästi loukatut ja katkeralla mielellä siitä, että suurin osa virkamiehistä ja muusta yläluokasta on aina oleva samassa auttamattomassa asemassa kansaansa nähden, etteivät he osaa puhua, tuskin kunnollisesti ymmärtääkään kansan kieltä. Vielä hyvää tahtoakin monasti puuttuu. Ja tämä johtuu yksinomaan siitä, että meidän korkeakoulussamme on pääasiallisesti vieraskielinen opetus. Tästä on luonnollisena seurauksena ensinnä se epäjohdonmukaisuus, että tuollaiset koulut eivät voi valmistaa kykeneviä virkamiehiä palvelemaan sitä kansaa, jonka kieli on heille enemmän tai vähemmän vieras ja sentähden vielä jotenkin halveksittu. Ja toiseksi johtuu siitä vielä se surkuteltava epäkohta, että aina on olemassa tuollainen syvä juopa ruotsia puhuvan ja suomalaisen rahvaan välillä. Tämä on kansallamme raskaana huolena, jota se on kantanut monta vuosisataa ja joka merkitsee paljo enemmän kuin joku tilapäinen mielipaha. Ja sentähden tämä juopa on täytettävä ja silta rakennettava sen päälle. Sillä kansamme ei ole koskaan yhtenäinen ja luja, ennenkuin tämä silta on rakennettu. Mutta tämä tapahtuu vasta sitten, kun maamme virkamiehet ja muut sivistyneet voivat selvällä suomenkielellä lähestyä kansaa ja kansa heidät omakseen tuntee. Suomenkielen puolesta on taisteltu jo puolen vuosisataa, ja sen taistelun avulla on kieliasetukset saatu. Mutta pitkälle ei vieläkään ole päästy. Oikeuslaitoksessa, virastoissa, rautateillä ja muissa liikepaikoissa saa suomea puhuva monasti kokea, että hän kielensä vuoksi on ikäänkuin vieras omassa maassaan. Eikö tämä ole kansallemme jokapäiväinen loukkaus? Se ei kyllä kohtaa tuimina iskuina, mutta se puree ja kirvelee hiljaisuudessa kenenkään huomaamatta. Sentähden on syytä muistaa, että kansallakin on tunteensa, sekä loukkauksensa että

häpeän tunteet. Kansa on tyynesti ja äänettömänä tämän nöyryytyksen kestänyt, mutta se ei voi olla siihen yhä edelleen tyytyväinen.

Minä pyytäisin asianomaiselle valiokunnalle, johon tämä anomus lähetetään, lausua sen toivomuksen, että valiokunta koko tarmollaan vaikuttaisi siihen suuntaan, että ne epäkohdat, mitkä anomuksessa on esiintuotu, niin pian kuin mahdollista tulisi poistetuksi. Muuten en epäile, ettei valiokunta oivaltaisi jo ajan tulleen, jolloin meillä todella on täysi oikeus rauhallisen tien kautta palauttaa takaisin ne suomenkielen oikeudet, mitkä meiltä jo 3/4 vuosituhatta sitten on niin surkealla tavalla riistetty.

Ed. **Merinen**: Minäkin tahtoisin evästää valiokuntaa, mutta en sellaisilla sanoilla kuin täällä on tehty. Kieltä ei saada laillа laadituksi; minun luullakseni on siksi vanha tuo kertomus Baabelin tornista. Mutta siitä on kysymys, mitä meidän kansallemme opetetaan, eikä siitä, millä kielellä sitä opetetaan. Minä luulen, ettei täällä ole tarvis riidellä suomenkielen asiasta. Meitä on täällä, ellen erehdy, 175 suomenkielistä. Turhaa on riidellä siitä, mitä kieltä täällä enemmän puhutaan ja mitä kansan enemmistö puhuu. Ja valiokunta on myös minun luullakseni siksi suomalainen, että se osaa asian arvostella, ja riidellään sitte vasta, kun se valiokunnasta palaa.

Ed. **Setälä**: Minä puolestani pyytäisin vastustaa sitä ehdotusta, että tämä anomusehdotus lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, koska se koko luonteeltaan on aivan toisenlainen kuin ne asiat, jotka on aikaisemmin päätetty perustuslakivaliokuntaan lähettää.

Kun minulla on puheenvuoro, niin lisään ainoastaan sen, että niin suuret kuin epäkohdat yliopistossa ovatkin, niin ei niitä kuitenkaan korjata sillä, että ruotsinkieltä puhuville asema tehdään samaksi kuin missä aikaisemmin suomenkieltä puhuvat ovat olleet, että toisin sanoen säädetään, ettei ainoatakaan julkista luentoa saada pitää yliopistossa muulla kuin suomenkielellä.

Ed. **Tainio**: Jos me olisimme näin kauan evästäneet tuollaisilla vanhoilla ja kuluneilla fraaseilla jotakin valiokuntaa jossakin työväkeä koskevassa tai yhteiskunnallisessa kysymyksessä, niin olisimme jo aikoja sitten saaneet pitkän nuhdesaarnan vapaaherra Palménilta. Mutta nyt kun asia koskee porvarien lempiainetta, kielikysymystä, niin silloin on tilaisuutta ja aikaa kuluttaa näitä eduskunnan viimeisiä hetkiä kuinka paljon ta-

hansa ihan turhaan. Keskustellaan asioista, joista U. Suometar ja Hufvudstadsbladet ynnä Nya Pressen tavattoman hyvin pitävät huolen. Sitä paitsi täällä naurettiin viime lauantaina, kun minä sanoin puhuvani pöytäkirjaa varten enkä lehtereille enempää kuin asiaan vaikuttamiseksikaan ja minä sain silloin läksytykseni. Mutta nyt täällä on puhuttu vaan U. Suometarta varten, sillä eihän täällä kukaan ole viitsinyt noita pitkiä jaarituksia edes kuunnellakaan. Minun mielestäni olisi ollut parempi, jos he olisivat antaneet puheensa kirjoitettuna Suomettareen. Silloin olisimme saaneet ne siellä lukea ja olisimme jo ehtineet lähettää ison joukon anomuksia valiokuntaan. Tämä etenkin vapaaherra Palménin vanhojen läksytysten päälle.

Ed. **Kares**: Minun täytyy konstateerata se ihmeellinen kanta, mille herrat sosialistit ovat asettuneet kaikissa kysymyksissä, jotka koskevat tässä eduskunnassa suomenkieltä ja kansallisuusasiaa. Ed. Tainio puhui siitä, että olemme täällä puhuneet niin ja niin monta kertaa. Joka kerran kun siitä on puhuttu, niin on sosialistien taholta ollut sama läksy esillä: »Te puhutte liian paljon». Älkää luulko, herrat sosialistit, että tässä maassa on suomalaisen kansallisuuden hyväksi tehty mitään sellaisilla leikittelyillä, kuin te aijotte leikitellä.

Muuten luulen, että eduskunta on jo täysin kyllästynyt niihin opetuspuheisiin, joita ed. Tainio, ikäänkuin joku suuri mestari, pitää joka keskustelun lopussa.

Ed. **Virkkunen**: Pyytäisin ed. Tainion lausuman johdosta sanoa muutaman sanan. Ed. Tainiolla on erinomainen taipumus jokaisessa kysymyksessä vedota siihen, että porvarit keskinäisissä väleissään aikaa kuluttavat. Olisin suonut, että hän tällä kertaa olisi ollut sen tekemättä. Minä neuvoisin ed. Tainiota kysymään niiltä vähävaraisilta valitsijoiltaan, jotka ovat elämänsä hien ja vaivan uhranneet saadakseen lapsilleen yliopistollista sivistystä, onko heille yhdentekevää, antaako Suomen yliopisto näille nuorille henkilöille opetusta sillä kielellä, mikä on heidän äidinkielensä. Jos herrat sosialistien johtajat katsovat asiakseen kokonaan unohtaa, mikä elinkysymys tämä on juuri heidän valitsijoilleen, niin heillä ei ole mitään oikeutta siihen luuloon, että Suomen eduskunta jättää tällaiset epäkohdat huomioon ottamatta.

Ed. **Nevanlinna**: Minä pyysin puheenvuoroa saadakseni vaan sanoa sosialistiselta taholta käytetyn viimeisen puheenvuoron johdosta, että meidän ryhmä ei aijo sen enempää tästä lähtien kuin tätä ennenkään kysyä herroilta sosialistijohtajilta

lupaa, saammeko me ajaa Suomen kansan asiaa. Herrat sosialistijohtajat saavat vielä monta kertaa, niinkuin sanotaan, »hyvällä miinillä» pitää hyvänään että me »suomettarelaiset». ajamme monia hyviä asioita. (Hyvä! hyvä!)

Ed. **Tainio**: Ed. Virkkuselle minä huomautan, että minun valitsijani ovat tietäneet minun kieliohjelmani ja hyväksyvät sen sellaisena, mimmoisena se täällä on esiintynyt. — Ed. Nevanlinnan puheen johdosta pyydän huomauttaa, että olkoon niinkuin hän sanoi; mutta siinäkin tapauksessa hän voisi säästää meitä, ja antaa varoituksensa vapaaherra Palménille, ettei hän tulisi meille pitämään siveyssaarnojaan silloin, kun keskustellaan toisista kysymyksistä.

Päätös:

an. ehd. n:o 175 lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Muutoksia rikoslakiin koskevia.

Es. ehd. n:o 21: Ehdotus Rikoslain 43 luvun 5 §:ään tehtävästä lisäyksestä, joka koskee vivisektsioonin poistamista (Liitteet III,₄₀, siv. 96),

jonka perusteluista teki selkoa ed. **Nuorteva** seuraavin sanoin:

En lue tätä esitystä kokonaan semminkin kun se on hyvin laaja, mutta kun siinä kosketeltu kysymys on kuitenkin sitä laatua, että siitä on verrattain vähän puhuttu ja sitä verrattain vähän tunnetaankin, pidän velvollisuutenani ainakin muutamilla sanoilla kajota siihen aineeseen, jota esitys koskee.

Kysymys on niin sanotusta vivisektsioonista, tieteellisestä eläinrääkkäyksestä. On sangen eriäviä mielipiteitä eläinsuojelustyön merkityksestä ja onhan se useasti leimattu turhamieliseksi sentimentaalisuudeksi ja jos joksikin. Epäilemättä on kuitenkin tämänkin aatteen takana jotain todellista humaniteettia. Ei voi olla eri mielipiteitä siitä, että eläinten rääkkääminen on jotain siveetöntä, on jotain sellaista, joka on ristiriidassa humaniteetin kanssa. Ihminen kuitenkin useasti taipuu rikkomaan tätä siveyskäsitettä vastaan, vedoten yliherruuteensa kaikkien luontokappaleiden ylitse. Mutta olkoonpa sen asian laita miten tahansa, niin voimme kai olla yksimieliset siitä, että eläinrääkkäys on rikoksellista silloin, kun se on tarpeetonta. Vivisektsiooni on tieteellistä eläinrääkkäystä. Lääkäri kokeilee kai-

kenlaisten eläinten kanssa voidakseen perehtyä kokeilemansa eläimen organismiin, päästäkseen selville organismin elintoiminnasta j. n. e. Hyvin vähän tunnetaan, kuinka paljon hirmuista eläinrääkkäystä tällä alalla tapahtuu. Jos lääkäri tahtoo päästä selville jonkun organismin vaikutuksesta, hän leikkaa eläintä elävänä jos jollakin tavalla, hän hakkaa sen kappaleiksi, pistää neuloilla, keittää ja paistaa sen elävänä j. n. e. Siitä on lukemattomia esimerkkejä ja tämänkin esityksen alustuksessa, joka tietysti on haluavien luettavana, on paljon tilastoa, paljon maailman kuuluisimpien lääkärien lausuntoja siitä, kuinka paljon eläinrääkkäystä vivisektsioonin ohella tapahtuu. Minä sanoin äsken, että eläinrääkkäystä voitaisiin jossakin määrin ainakin nykyisten siveyskäsitteiden nojalla väittää oikeaksi, jos voitaisiin todistaa, että se todellakin on jotain tarpeellista ihmiskunnan kehitykselle, ja niinhän sitä väitetäänkin. Väitetään, että vivisektsiooni on aivan välttämätön lääketieteen kehittämiselle, aivan välttämätöntä fysioloogisille tutkimuksille, joita ilman lääketiede ei voi tulla toimeen. Tahtoisin muutamalla sanalla kajota tähänkin kohtaan, tietysti voimatta antaa mitään ehdottomasti pätevää lausuntoa, sillä kysymys koskee ammattimiehiä, lääkäreitä, joita tässä eduskunnassa on valitettavasti sangen vähän. Lääketiede tarkoittaa ihmisruumiin hoitamista; lääkäri koettaa perehtyä ihmisruumiin toimintaan niin paljon, että hän voi tarttua sopivalla tavalla kiinni siihen silloin, kun tarve vaatii. Mutta luonnottomalta tuntuu se, että hän voisi löytää jotain tietoa ihmisruumiin suhteen eläimen ruumiista. Europan suurimmissa kaupungeissa on sangen paljon lääkäreitä, eteviä kliinikoita, jotka suorastaan väittävät, että lääketiede vivisektsioonin kautta on monessa suhteessa joutunut kokonaan väärälle uralle. Lääkäri on sovelluttanut ihmisruumiiseen menettelytapoja, joita hän on keksinyt tehdessään tutkimuksia eläinten ruumiissa, joka tietysti on fysioloogisesti suuressa määrässä toisenlainen kuin ihmisruumis. Tästä voisi puhua paljon, voisi mainita lukemattomia esimerkkejä niistä hairahduksista, joita lääketiede tämän kautta on tehnyt, voisi mainita etevien lääkärien lausuntoja tästä, mutta ajan vähyyden takia en voi tähän kaikkeen kajota. Lääkärikorporatsiooneissa on kuitenkin kaksi voimakkaasti toinen toistaan vastustavaa suuntaa, joista toinen ehdottomasti puolustaa vivisektsioonia jonakin välttämättömänä, toinen jyrkästi sitä vastustaa. Ja voin väittää, että tässäkin suhteessa tapahtuu kehitys antivivisektsiooniin päin. Yhä enemmän ja enemmän lääkäreitä yhtyy niihin, jotka väittävät vivisektsioonin olevan jotakin suorastaan vahingollista, vaarallista lääketieteelle ja samalla myös ihmiskunnan menestykselle. Me voimme vivisektsiooniasiassa, joka sivumennen sanottuna ulko-

mailla on paljon enemmän tunnettu kuin meillä, nähdä samanlaisia ilmiöitä kuin muiden kysymysten ohella on nähty. Mille kannalle lääkärit ovat asettuneet esim. väkijuomakysymyksen suhteen? Muutama vuosikymmen sitte he milt'ei kaikki ehdottomasti julistivat, että väkijuomat ovat aivan välttämättömän tarpeellisia ihmisruumiille, että ihmisen terveys kärsisi, jos väkijuomia lakattaisiin käyttämästä. Nyt on kuitenkin lääkärien keskuudessa aivan toisenlainen mielipide vallalla, mielipide, joka käy aivan vastakkaiseen suuntaan. Samaa voisimme väittää laillistetun prostitutsioonin suhteen, jota useat lääkärit muutama vuosikymmen sitten ovat ehdottomasti puolustaneet, mutta jota he nyt jyrkästi vastustavat. Tässäkin asiassa tulee ehdottomasti käymään samalla tavalla. Joskin nyt vivisektsioonin käyttämistä puolustetaan jossain määrässä, vieläpä hyvinkin paljon, huolimatta siitä, että se niin jyrkällä ja kamalalla tavalla sotii kaikkia inhimillisyyskäsitteitä vastaan, niin aivan varma on, ettei kulu pitkiä aikoja, ennenkuin lääketiede yhä enemmän ja enemmän tulee kallistumaan aivan toiselle uralle.

Tämän kysymyksen ohessa minun täytyy myös esiintuoda eräs suuressa määrässä tätä asiaa koskeva seikka, nimittäin se vaara, joka vivisektsioonin harrastamisesta syntyy muissakin suhteissa. Sikäli kuin lääkärit tulevat näkemään, etteivät he vivisektsioonin kautta saa sitä kokemusta ihmisruumiiseen nähden, jota he kaipaavat, oppivat he yhä enemmän tietämään, että voidakseen arvostella ihmisorganismia, heidän täytyy ehdottomasti kokeilla juuri ihmisorganismin kanssa. Siitä seuraa tuo kamala tosiasia, että kaikkialla klinikoissa, joissa on köyhään kansaan kuuluvia henkilöitä, jotka maksutta nauttivat sairashuoneessa hoitoa, lääkärit ja lääkärikokelaat, tuntematta minkäänlaista omantunnonvaivaa, eksperimentteeraavat heidän kanssaan ruiskuttamalla heihin jos minkälaisia serumeja saadakseen selville, mitenkä tämä tai tuo myrkky vaikuttaa j. n. e. Tältäkin alalta on tilastoa, joka on kaikkea muuta kuin mieltä ylentävää. Meidänkin klinikoissamme tapahtuu samanlaista, niistä voitaisiin tuoda esiin tuhansia esimerkkejä, lievempää tai törkeämpää laatua. Tietysti tämä kokeilu, mitä pitemmälle lääketiede kehittyy, käy yhä häikäilemättömämmäksi, jos nimittäin kehitys yleensä tähän suuntaan rupee jatkumaan. Tämä eläinrääkkäys, jota rangaistuksetta saadaan harjoittaa, kehittyy yhä enemmän olosuhteiden pakosta ihmisrääkkäykseksi ja tämä ihmisrääkkäys kohtaa köyhän kansan henkilöitä, jotka sairashuoneissa eivät voi puolestaan maksaa ja tällä tavoin elävätkin ikäänkuin yhteiskunnan armoilla.

En tahdo tämän enempää kajota tähän kysymykseen, sillä se veisi meidät liian laajoille aloille. Pyydän kuitenkin huo-

mauttaa, etten ole tätä kysymystä ottanut esille minkäänlaisena puoluekysymyksenä; esityksen olen yksin allekirjoittanut ja tiedän, että siitä on äärettömän eriäviä mielipiteitä kaikissa eri ryhmissä ja kaikkien eri kansankerrosten keskuudessa. Kun siis asia joutuu valiokunnan harkittavaksi, olisi aivan välttämätöntä, että valiokunta kutsuisi asiantuntijoita sitä tarkemmin pohtimaan. Samanluontoinen laki on ollut esillä Englannissa ja Ranskassa ja niinikään koetettu eduskunnassa voittaa alaa näille aatteille. Näin ollen olen rohjennut asian esittää täälläkin harkittavaksi. Eläinrääkkäys on meidän rikoslaissamme kielletty; 43 luvun 5 § nimenomaan kieltää eläinrääkkäyksen, jota harjoitetaan omia tai toisten eläimiä vastaan, mutta koska tämä pykälä on epäselvä eikä nimenomaan kiellä puheenaollutta eläinrääkkäystä ja voi ainakin jossain määrässä antaa aihetta uskoon, että se voi olla sallittua, niin olen rohjennut nostaa kysymyksen rikoslain mainitun kohdan muuttamisesta.

Ehdotan, että esitysehdotus lähetettäisiin anomusvaliokuntaan.

Tämän johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Castrén**: Minä pyytäisin puolestani ehdottaa, että lähetettäisiin lakivaliokuntaan, koska se esitys koskee muutosta voimassaolevaan lakiin eikä mitään sellaista kysymystä, jota olisi sovelias harkita anomusvaliokunnassa. Minä luulen myös, että asia sen kautta voittaisi.

Ed. **Nuorteva**: Ei minullakaan puolestani ole mitään sitä vastaan, että asia lakivaliokuntaan lähetetään. Voin peruuttaa pyyntöni ja yhtyä ed. Castréniin.

Ed. **Hagman**: Minäkin puolestani pyytäisin, että tämä esitysehdotus lähetettäisiin lakivaliokuntaan. Samalla pyydän saada lämpimästi kannattaa esitysehdotuksessa mainittua tarkoitusta.

Ed. **Ahlroos**: Då jag icke har varit i tillfälle att underteckna denna petition, ber jag att också för min ringa del få understöda densamma.

Es. ehd. n:o 21 lähetettiin **lakivaliokuntaan** sekä samoin

es. ehd. n:o 24: Ehdotus laiksi Rikoslain 38 luvun 12 §:n muuttamisesta (Liitteet III,18, siv. 91),

jonka julkiluki ed. **Käpy**.

Oikeuksia maahan ja rakennuksiin sekä niiden rekisteröimistä koskevia.

Es. ehd. 23: Ehdotus asetukseksi Maakaaren 16 luvun 15 §:n osittaisesta muuttamisesta (Liitteet III,$_{24}$, siv. 139),

jonka julkiluki ed. Gebhard, Hedvig, lähetettiin lakivaliokuntaan.

Kirkollishallintoa ja taloutta koskevia.

An. ehd. n:o 194: Pappien palkkojen uudestaan järjestämisestä kohtuullisemmalle kannalle (Liitteet V,$_{8}$, siv. 152),

jonka ponnen julkiluki ed. **Kallio**, lähetettiin **laki- ja talousvaliokuntaan.**

Muutoksia Rikoslakiin koskevia.

An. ehd. n:o 188: Lisäyksestä Rikoslain voimaanpanoasetuksen 20 §:n 2 kohtaan (Liitteet III,$_{19}$, siv. 93),

jonka ponnen osaksi perusteluista mainiten, luki julki

ed. **Kares** lausuen sen lisäksi: Perusteluissa viitataan erääseen kohtaan, joka laajalti tunnetaan kautta maan ja josta maalaisoloissa paljon valitusta kuuluu, nimittäin siihen, että viinan salakaupittelijat harjoittavat liikettä jatkuvasti minkään estämättä, vaikka syyte heitä vastaan on nostettu, ainakin siihen asti kuin oikeudenkäynti on päättynyt. Tämä epäkohta varsinkin kuljeskeleviin väkijuomakauppiaihin nähden on kipeästi tunnettu.

lähetettiin **lakivaliokuntaan**, samoin kuin myöskin

an. ehd. n:o 169: Rikoslain muuttamisesta siihen suuntaan, että ehdollisella tuomiolla tulisi olemaan mahdollisimman laaja ala rankaisusysteemissä (Liitteet III,$_{17}$, siv. 88),

jonka ponnen luki julki ed. **Vuolijoki, Sulo**, samalla lisäten:

Anomus on siis samansisältöinen kuin se, jonka professori Serlachius teki pappissäädyssä 1905 vuoden valtiopäivillä. Sii-

loin se lähetettiin lakivaliokuntaan, mutta sieltä palattuaan se sai osakseen hiljaisen hautauksen. Toivon, että nykyinen uusi eduskunta suo tälle tärkeälle asialle suurempaa huomiota kuin vanha säätyeduskunta.

Kalastuslainsäädäntöä ja kalastuselinkeinon elvyttämistä koskevia.

An. ehd. n:o 57: **Haminan ja Haapasaaren luotsien palkkaukseen pidätettyjen kalastussaarten ja luotojen luovuttamisesta asianomaisiin kuntiin kuuluvien saaristolaiskylien käytettäväksi** (Liitteet IV,11, siv. 94),

jonka ponnen julkiluki ed. **Tulikoura** ehdottaen sen lähettämistä talousvaliokuntaan, jonka tulisi, jos se katsoo tarpeelliseksi, hankkia valtiovarainvaliokunnan lausunto. Samalla puhuja lausui:

Tämän anomuksen perusteluissa mainitaan asiakirjoja ja keisarillisia ukaaseja, joiden nojalla on Virolahden, Vehkalahden ja Kymin saaristokalastajilta aikanansa riistetty oikeus kalastaa entisillä kalastuspaikoilla ja annnettu ne Haapasaaren ja Haminan luotsien palkkaukseksi, joten siis Suomen kansan eduskunnalle pyydän vaan viitata perustelun loppuosaan.

An. ehd. johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Vikman**: Tämän esillä olevan anomuksen johdosta pyytäisin saada asianomaisen valiokunnan tietoon saattaa, että tämän asian järjestämiseksi on jo ryhdytty toista tietä toimenpiteisiin. Asianomaisten tai melkoisen osan asianomaisia pyydettyä minua ottamaan siitä selkoa, olen sen tehnyt ja saanut tietää, että asia on järjestettävissä hallinnollista tietä, siis anomuksella senaattiin, ja tällaisen anomuksen laatimista varten on jo ryhdytty valmistaviin toimenpiteisiin.

Ed. **Vuorimaa**: Ed. Vikmanin lausunnon johdosta pyydän saada huomauttaa, että tästä asiasta on jo senaattiin muutamia vuosia sitte tehty hakemus laillisessa järjestyksessä. Mutta senaatti on jättänyt sen huomioon ottamatta, selittäen että ukaasissa, josta mainitaan anomuksessa, on laillisessa järjestyksessä myönnetty Haapasaaren luotseille kalastuspaikat. Myös on ilmoitettu, päinvastoin kuin ed. Vikman sanoi, ettei tätä asiaa voi järjestää muuten kuin eduskunnan suostumuksella. Kannatan anomuksen lähettämistä talousvaliokuntaan.

Ed. Listo: Koska tässä näkyy olevan kysymys jonkunlaisista palkkatiluksista, niin tuntuu minusta oikeammalta, että tämä anomusehdotus lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

An. ehd. n:o 57 lähetettiin talousvaliokuntaan.

Apteekkiolojen uudestaan järjestämistä koskevia.

An. ehd. n:o 112: Apteekkiolojen uudestaan järjestämisestä (Liitteet IV,13, siv. 103),

jonka ponnen julkiluki ed. Arajärvi mainiten samalla, että niinkuin loppuponnessa ja perusteluistakin lähemmin näkyy, on tämä anomusehdotus syntynyt etupäässä seurauksena väkijuomalainsäädäntöä suunniteltaessa; mutta kun muutkin näkökannat apteekkioloissa puhuvat samaan suuntaan kuin tämä anomus, niin olemme sen sitä suuremmalla syyllä tehneet ja pyydämme kunnioittavimmin, että tämä anomusehdotus lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

An. ehd. n:o 156: Apteekkilaitoksen uudestaan järjestämisestä (Liitteet IV,14, siv. 106),

jonka ponnen luki ed. Vikman mainiten, että niinkuin ponsista käy ilmi, käy tämän anomuksen tarkoitus vastakkaiseen suuntaan kuin edellisen, mutta ehdottaen, että tämäkin anomus saisi seurata edellistä anomusta samaan valiokuntaan, mikä sitte päätökseksi tuleekin.

An. ehd. johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. Castrén: Käsillä olevat anomukset koskevat niin sanottua reglementeerattua elinkeinoa, joka muodostaa poikkeuksen elinkeinolaista. Kun kumminkin asia koskee elinkeinoa, joskin reglementeerattua, ja asia siis on likeisessä yhteydessä elinkeinolain kanssa, olen minä sitä mieltä, että asia olisi lähetettävä sosiaaliseen valiokuntaan.

Ed. Palmén: Puheenaolevat anomukset koskevat minun mielestäni lähinnä elinkeinolakia, ja jos ne ovat aivan läheisessä yhteydessä juovutusjuomia koskevan lainsäädännön kanssa, niin siinä on yksi syy lisäksi, minkätähden anomukset kuuluisivat talousvaliokuntaan Talousvaliokunta on ennen sellaisia asioita käsitellyt. Minusta tuntuu siltä kuin laki- ja talousvaliokunta joka tapauksessa on nyt saanut siksi paljon asioita, et-

tei kysymys mitenkään siellä ehdi tulla käsiteltäväksi. Minä luulen siis, että talousvaliokunta, ainakin niitten periaatteiden mukaan, joita aina tähän asti on noudatettu, olisi oikea tätä asiaa valmistamaan.

Ed. Renvall: Minä pyydän saada kannattaa ed. Palménia.

Ed. Castrén: En voi ymmärtää, että kysymys juovutusjuomista olisi yhteydessä esilläolevan asian kanssa, koska kaikissa niissä kieltolakiesitysehdotuksissa, joita on jätetty eduskunnalle, vaaditaan, ettei apteekeista suurten sakkojen ja apteekkioikeuksien menettämisen uhalla saisi antaa väkijuomia muutoin kuin lääkärin reseptillä. Tässä on kysymyksessä elinkeinoehdotus, joka minun mielestäni ehdottomasti samoin kuin muut elinkeinoja koskevat osat on käsiteltävä työväenasiainvaliokunnassa.

Ed. Arajärvi: Minä puolestani olen valmis peruuttamaan ensin tekemäni ehdotuksen ja yhtymään ennen kannatettuun esitykseen, jonka ed. Palmén teki.

Ed. Mikkola: Kyllä minä katson, että tämä asia kaikkein vähimmin kuuluu työväenasiainvaliokuntaan; se koskee elinkeinolakia, mutta elinkeinoa, joka vastedeskin tulee olemaan ja jonka täytyy tulla olemaan reglerattu. Se koskee elinkeinooikeutta, samalla kuin se on tärkeä taloudellinen kysymys. Katson siis, että se kuuluu laki- ja talousvaliokuntaan.

Ed. Hjelt: Pyysin puhevuoroa lausuakseni samaa, mitä ed. Mikkola jo ehti tuoda esille. Tässä kysymyksessä ovat oikeudelliset näkökohdat ehdottomasti etusijalla, jotenka tämä anomusehdotus luonnostaan ei kuulu työväenasiainvaliokuntaan, vaan nähdäkseni parhaiten laki- ja talousvaliokuntaan.

Ed. Listo: Pyydän vaan saada mainita, että puhemiesneuvosto, jossa valiokuntien puheenjohtajat ovat jäseninä, on ollut sitä mieltä, että tämä asia olisi menevä talousvaliokuntaan, ja minä ehdotan, että se sinne lähetetään.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava äänestysesitys:

Ken tahtoo lähettää käsiteltävänä olevat anomusehdotukset laki- ja talousvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, lähetetään ne talousvaliokuntaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten an. ehd. n:ot 112 ja 156 oli päätetty lähettää talousvaliokuntaan.

Joenperkauksia, suonkuivatuksia y. m. koskevia.

An. ehd. n:o 157: Avustuksesta yksityiselle henkilölle tai yhtiölle säännöllisen talviliikenteen ylläpitämiseksi Maarianhaminasta Turkuun ja Tukholmaan (Liitteet VII,49, siv. 157),

jonka ponnen julkiluki ed. Sundblom ehdottaen sen lähettämistä anomusvaliokuntaan.

Sen johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. Palmén: Luulen, että kaikki kulkulaitoksia koskevat asiat jo vuosikymmenien aikana ovat lähetetyt rautatievaliokuntaan, joka, huolimatta sen nimestä, on käsitellyt kanavakysymyksiä ja muita kulkulaitosta koskevia asioita. Eiköhän olisi parasta, että tämäkin anomus menisi rautatievaliokuntaan.

Ed. Söderholm kannatti ed. Palménin tekemää ehdotusta.

Ed. Sundblom: Under förutsättning att järnvägsutskottet närmast är att betrakta såsom ett allmänt kommunikationsutskott har jag ingenting emot att petitionen remitteras till nämnda utskott.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi lähetettiin an. ehd. n:o 157 **rautatievaliokuntaan.**

Määrärahoja kansanvalistustarkoituksiin koskevia.

An. ehd. n:o 165: Kuoletuslainain myöntämisestä nuorisoseurojen rakennusyrityksiin (Liitteet II,9, siv. 38),

jonka ponnen luki julki ed. **Storbjörk** ehdottaen sen lähettämistä anomusvaliokuntaan.

Puheenvuoroa käytti

Ed. **Näs** kannattaen mitä lämpimimmin anomusehdotusta.

Ed. **Castrén**: Samalla kun lämpimästi kannatan anomuksen tarkoitusta että nuorisoseurojen rakennuksille annettaisiin valtioapua, niin olisin sitä mieltä, että asia olisi lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan.

Hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken tahtoo lähettää asian anomusvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, lähetetään se valtiovarainvaliokuntaan.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten an. ehd. n:o 165 oli päätetty lähettää **valtiovarainvaliokuntaan.**

Terveys- ja sairashoitoa koskevia.

An. ehd. n:o 76: Hengellisen hoidon järjestämisestä houruinhoitolaitoksiin (Liitteet VI,19, siv. 83),

jonka ponnen julkiluki ed. **Sipilä**,

lähetettiin tehdystä ehdotuksesta **anomusvaliokuntaan** ja samoin

Muistopatsasta J. V. Snellmannille koskeva

an. ehd. n:o 86: Alotteesen ryhtymisestä muistopatsaan pystyttämistä varten J. V. Snellmanille (Liitteet VI,18, siv. 55),

jonka julkiluki ed. **Torppa**, ynnä

Eri aloja koskevia

an. ehd. n:o 147: Sisävesillä kulkevien rannikkolaivojen päälliköille säädettyjen kelpoisuusehtojen muuttamisesta sekä sellaisen kelpoisuuden saavuttamiseen soveltuvien merimieskoulujen perustamisesta (Liitteet VI,37, siv. 127),

jonka ponnet julkiluki ed. **Snellman.**

An. ehd. n:o 148: Papinotto-oikeuden lakkauttamisesta (Liitteet I,28, siv. 158),

jonka ponnen luki julki ed. **Mikkola** ehdottaen sen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan, koska se läheltä koskee erioikeuskysymystä.

An. ehd. lähetettiin **perustuslakivaliokuntaan.**

Tuomioistuinlaitosta ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevia.

An. ehd. n:o 120: Korvauksen myöntämisestä yleisistä varoista viattomasti vangitulle henkilölle tai sille, joka on kärsinyt rangaistuksen rikoksesta, jota hän myöhemmän selvityksen mukaan ei olekaan tehnyt (Liitteet III,$_{24}$, siv. 135),

jonka ponnen luki julki ed. **Cederberg,**

lähetettiin tehdystä ehdotuksesta **lakivaliokuntaan.**

Terveys- ja sairashoitoa koskevia.

An. ehd. n:o 121: Kuntien velvoittamisesta palkkaamaan kätilöitä kuhunkin kuntaan (Liitteet VI,$_{18}$, siv. 61),

jonka ponnen ja osaksi perustelut luki julki ed. **Gebhard, Hedvig,**

lähetettiin **anomusvaliokuntaan.**

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 ehdotetun Suomen eduskunnan **työjärjestyksen 30 §:n johdosta**

pantiin pöydälle ensi istuntoon, sekä samoin

vastatuodut ja eduskunnan jäsenille jaetut **arm. esitykset n:ot 19—24.**

Seuraava istunto oli oleva huomenna kello 11. a. p.

Istunto päättyi kello 10,$_{40}$ i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

19. Torstaina 20 p. kesäkuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Johansson, Naaralainen, Repo ja Vahe.

Ed. **Naaralaiselle** myönnettiin pyynnöstä lupa olla poissa istunnon alkuosasta.

Interpellatsiooni poliisin lisäämisestä y. m.

Puhemies ilmoitti, sen johdosta että eduskunta eilisessä aamuistunnossa hyväksyi esitettäväksi ed. Nuortevan y. m. interpellatsioonikysymyksen, käyneensä tänään siviilitoimituskunnan päällikön puheilla, joka selitti vastaavansa tehtyyn kysymykseen ensi syyskuunalussa, tullen päivästä syksyllä annettavaksi tieto.

Kysymys edustajain istumapaikkojen järjestämisestä.

Puhemies ilmoitti viimeisenä asiana tämän päivän istunnossa seuraavan, vaikka sitä ei ole kirjoitettuun esityslistaan ennätetty merkitä, kysymyksen istumajärjestyksestä, joka on oleva esityslistalla siis 12:na asiana.

Arm. esitykset,

jotka olivat olleet pöydällä, esitettiin nyt järjestänsä.

N:o 19 suostuntaverosta mallasjuomien valmistamisesta, lähetettiin keskustelutta **valtionvarainvaliokuntaan.**

N:o 20 kulkulaitosrahastosta.

Keskustelu:

Ed. **Nevanlinna:** Minulla ei ole tilaisuutta ottaa osaa tämän asian käsittelyyn valiokunnassa. Mutta kun mielestäni tämä armollinen esitys on kaikkein tärkeimpiä, mitä näillä valtiopäi-

villä esille tulee, huolimatta siitä, että se ehkä nimeltänsä ei ole niin huomiota herättävä, niin pyydän sen johdosta tässä tilaisuudessa saada lausua pari sanaa.

Ei enää liene mikään tuntematon asia, että meidän valtiomme rautatietalous on kipeä kohta. Uskallan omasta puolestani sanoa, että juuri valtiomme rautatietalous on sillä kannalla, että siitä, jollei pikaista muutosta vastakkaiseen suuntaan tapahdu, on muodostuva meidän vanhastaan erinomaisille valtion raha-asioille sangen arveluttava Akilles-kantapää.

En uskalla tällaisessa tilaisuudessa vaivata eduskuntaa pitkillä numeroluetteloilla. En kuitenkaan voi olla sanojeni tueksi huomauttamatta, että valtiorautateitten menot jo kymmenkunnan vuoden kuluessa ovat lisääntyneet paljoa nopeampaa vauhtia kuin tulot. Yhtenä kuvaavana todistuksena siitä asiaintilasta, johon olemme tässä kohdin joutuneet, pyydän saada mainita, että valtiorautateitten n. s. liikennevoitto niinikään jo vuosikymmenen ja enemmänkin on ollut aivan näennäinen numero. Todellisuudessa valtiorautatiet ovat nielleet paljoa enemmän kuin ne ovat tuottaneet, kun nimittäin otetaan huomioon kaikki niiden menot. Katsoen näiden menojen laatuun osittain ylimääräisinä, ei tämä seikka tosin olisi semmoisenaan vielä niin aivan arveluttava. Mutta se tulee arveluttavaksi, kun näiden samojen ylimääräisten menojen joukossa on useita, jotka laatunsa puolesta oikeastaan olisivat suoritettavat valtiorautateitten antamilla tuloilla. Toiseksi on tämä vaarallista sentähden, että n. s. vakinaistenkin menojen joukossa on monta erää, jotka antavat aihetta mitä suurimpiin huoliin valtiotalouden kannalta.

Tähän tulee lisäksi, että koko Suomen valtiovelka, niinkuin yleisesti tunnetaan, on otettu yksistään meidän rautatieverkkoamme varten. Mutta jo kauan aikaa se on vaatinut korkoonsa ja kuoletukseensa verovaroja. Siihen ei ole osapuilleenkaan riittänyt valtiorautateitten antama n. s. liikennevoitto. Tällä haavaa me olemme tässä suhteessa siinä tilassa, että valtiorautateitten tuloista oikeastaan liikenee tuskin mitään tämän, rautateihin kuitenkin kokonaan käytetyn valtiovelan kuoletukseen ja korkoihin. Se näkyy m. m. siitä armollisesta esityksestä, joka tässä juuri nyt on esillä, kun katselee sitä tulo- ja menoarviota vuodelle 1908, jonka hallitus siinä kulkulaitosrahastolle ehdottaa. Sillä jos ei ota pikkuseikkoja tässä huomioon, niin huomaa, että valtiolainain vuotuismaksut ja muut korot, jotka ovat kulkulaitosrahaston kannettavat, tekevät runsaasti sen verran kuin se summa, joka vuosittain kulkulaitosrahastoon siirretään paloviinaveroista. Jälkimäinen on 6 miljoonaa, valtiolainan vuotuismaksut ovat 6,200,000 ja valtiorautateitten liikennevoitto on laskettu vaan 2 $^{1}/_{2}$ miljoonaksi markaksi. Nämä kaksi erää

tekevät siis yhteensä 8,500,000 markkaa ja mainitut menot tekevät 6,500,000 markkaa. Siinä on siis korkeintaan 1 ½ miljoonan erotus. Se on niin pieni summa, että se on melkein häviävä. Senvuoksi voi sanoa, että valtiorautateiden tuloista tuskin mitään liikenee valtiolainan korkoihin ja kuoletukseen.

Niinikään tiedetään kai jo varsin yleisesti, — niin vähän huomiota kuin yleisesti aivan viime aikoihin saakka julkisuudessa on tahdottu kiinnittää tähän seikkaan — että valtiorautateitten liikennemenot, n. s. puhtaat liikennekustannukset — siihen ei luettuna ollenkaan mitään ylimääräisiä menoja, uusia asemia, uusia vetureita j. n. e. — aivan pelättävässä määrässä rupeavat suuruudeltaan lähenemään bruttotulojen määrää. Sen osottaa myöskin tämä armollinen esitys, josta näkyy, että vuodelta 1908 ei odoteta muuta kuin taaskin 2 ½ miljoonaa nettotuloa. Ja tämän vuoden tulo- ja menoarvio kulkulaitosrahastolle osottaa ainoastaan 1,658,000 markkaa tuota n. s. nettovoittoa, s. o. eroitusten bruttotulojen ja aivan puhtaasti vakinaisten menojen välillä.

Sanoin jo, että tähän huonoon tulokseen eivät vaikuta ainoastaan ylimääräiset menot, vaan myöskin ne, jotka ovat riidattomasti vakinaisia ja jotka niiksi nimitetään, varsinaiset liikennekustannukset. Nämä juuri ovat suunnattomasti nousseet jo pitemmän aikaa, kymmenkunta vuotta. Kun katselee sitä kertomusta valtiovarain tilasta, joka V. J:n mukaan on näillekin valtiopäiville annettu, niin huomaa siitä, kuinka hallituksen puolelta juuri huomautetaan, että liikennemenojen nousussa ilmaantuu muutamia arveluttavia seikkoja. Sivulla 57 tuossa kertomuksessa valtiovarain tilasta huomauttaa valtiovaraintoimituskunta nimenomaan, kuinka vuosina 1904—05 sellaiset menot kuin kustannukset raiteiden ylläpidosta, veturien, tenderien ja vaunujen kunnossapidosta osottavat lisäysprosenttia, joka on paljoa suurempi kuin vastaava prosenttiluku kaikista käyttö- ja kunnossapitokustannuksista, jota vastoin, — lisää valtiovaraintoimituskunta — palkat, vaikka edustaen melkoista osaa koko menon lisäyksestä, ovat nousseet vähäisen alemmassa suhteessa kuin koko menosumma.

Tämä lausunto valtiovaraintoimituskunnan antamassa kertomuksessa heittää minun vakaumukseni mukaan valaistusta juuri todellisiin syihin valtiorautateitten antamien huonojen rahallisten tuloksien suhteen. Siellä vallitsee e p ä t a l o u s, juuri näitten liikennekustannusten alalla. Se valitus onkin aivan yleinen ja julkinen ja se kaikuu rautatielaitoksen omienkin parempien virkamiesten kesken, että meidän rautatiehallintomme on täynnänsä huutavia epäkohtia, myöskin mitä tulee taloudelliseen hallintoon. Siellä vallitsee, niin kuuluu tuo valitus, leväperäisyys, tuhlaa-

vaisuus, välinpitämättömyys valtion edusta. Jos olisi tilaisuutta ja vähän enemmän aikaa, niin olisi syrjäisenkin varsin helppo tuoda esille tässä suhteessa sitovia numerotodistuksia siitä aineistosta, jota rautatiehallitus itse vuosittain tuopi julkisuuteen, niin huonossa kunnossa kuin meidän rautatietilastomme tosin — sekin taas jo monia vuosia — on ollut, siinä suhteessa nimittäin, että se, niinkuin yleensä meidän viralliset julkaisumme, on enimmäkseen raaka-ainesta, jota ei ole vielä varsinaisesti käytelty, kaikkein vähimmin siitä vedetty johtopäätöksiä hallinnon tarpeitten ja suunnan valaisemiseksi.

Mutta niinkuin sanottu, näitten numerojen esittäminen, mitä tulee varsinaisiin liikennekustannuksiin, ei voi tulla sen enempää kysymykseen tässä lähetekeskustelussa. Minä olen ottanut tämän puheeksi sentähden, että, niinkuin jo sanoin, ainakin meidän julkisessa elämässämme tähän asti on ylen vähän kiinnitetty siihen huomiota, ja ne muutamat lausunnot, joita on näkynyt, on se sanomalehdistö, joka tässä maassa on nimeltään »vaikutusvaltaisin», säännöllisesti painanut vaitiolon peitteen alle. Viime aikoina näyttää kuitenkin se ilahuttava muutos onneksi olevan tässä kohdin tapahtumassa, että tuolta »vaikutusvaltaisemmaltakin» taholta alkaa kuulua joku ääni, joka käypi uuteen suuntaan. Pyydän siinä suhteessa erittäin ilahuttavana ilmiönä saada viitata erääseen pari viikkoa sitten julkisuudessa näkyneeseen lausuntoon meidän rautateittemme hallinnosta, joka on esiintynyt täällä ilmestyvässä ruotsalais-saksalaisessa kauppalehdessä, ja jossa tämä hallinto saa mitä ankarimman arvostelun, juuri siltä kannalta, vaikka ei yksistään siltä, jota minä myöskin olen tässä esittänyt. Tähän lausuntoon pyydän edempänä vielä hiukan palata.

Minun vakaumukseni on järkähtämätön siinä suhteessa, että mitään korjausta näihin valtiorautateitten rahallisiin tuloksiin on aivan turha ruveta odottamaan, jollei perinpohjaista perkausta saada tässä kohdin toimeen. Se ei ole mikään helppo asia, minä myönnän sen. Kaikkein vähimmän syytän nykyistä hallitusta siitä, ettei se ole lyhyenä puolentoista vuoden aikana saanut tässä asiassa mitään aikaan. Korjauksen aikaansaaminen on vaikeaa sentähden, että meidän rautatietaloutemme epäkohdat oikeastaan ovat jotakin, joka ei ole asetuksilla ja reklementeillä korjattavissa. Ihmisissä vika on. Se on vaan yksi ilmaus niistä yleisistä epäkohdista, jotka vallitsevat meidän virkamieslaitoksessamme yleensä, vaikka nämät epäkohdat tulevat niin räikeiksi ja taloudellisesti niin tuhoa uhkaaviksi, kun on kysymys valtiolaitoksesta, jolla on niin suunnaton rahallinen merkitys kuin rautateillä. Tämä virkamiehistössämme, valtiontoiminnassamme, vallinnut umpinaisuus, se seikka, että tämä virkamiesluokka kai-

kesta siitä paljosta puheesta huolimatta, jota pidetään siitä, että on tulvinut niin paljon kansan lapsia sen korkeaa herrassivistystä tärvelemään, umpinaisuus siinä luokassa, josta kaikki nämät hallitsevat ja pikku-hallitsevat ovat tulleet, tässä etupäässä on syynä. Meidän virkamiehemme olisivat olleet enemmän kuin ihmisiä, jos he eivät olisi tällaisesta järjestelmästä tärveltyneet. Sillä me ihmiset olemme nyt enimmäkseen sellaisia, että kun ei ole pakon ja kontrollin piiskaa meidän perässämme, niin harvoin mitään kunnollista työtä tulee. Meidän virkamiehemme, virastomme ja valtiolaitoksemme eivät nyt koskaan ole tarvinneet tehdä työtä »pelvon ja vavistuksen alla». Mutta juuri se on se, mikä on kaikelle ihmistoiminnalle tarpeellista: työnteko pelvon ja vavistuksen alla.

Mutta jos siis tehtävä onkin äärettömän vaikea, niin siihen on välttämättä kuitenkin käytävä käsiksi. Sitä vaatii auttamattomasti jo meidän valtiotaloutemme terveys. Muistakaamme: rautatiebudgeettimme muodostaa kolmanneksen koko valtionbudgeetista. Nyt jo heitetään ja ollaan pakoitetut heittämään verovaroja kuusin, seitsemin miljoonin vuodessa peittämään niitä tulojen vajauksia, jotka valtiorautatiet antavat. Kuinka täällä jokaista 50,000 tahi 1,000:kin markkaa sormien välissä pyöritelläänkään, ennenkuin se myönnetään! Jos on kysymys esim. koulun perustamisesta, joka maksaa 100,000 markkaa, niin se meistä monesta on hirmuisen suuri asia; ja sen pitääkin olla suuri asia Suomen valtion pienissä raha-asioissa. Mutta kun on puhe 3 à 4 miljoonan markan käyttämisestä joka vuosi kulkulaitosbudgeetin sisällä valmiitten rautateitten menotaloudessa, niin siitä oikeastaan ei ole niin paljo keskustelukaan, se on ollut jotakin muka välttämätöntä. Ja saattaahan olla niin. Minä en nyt puhu siitä. Minä puhun vaan siitä, kuinka ääretön merkitys puhtaasti rahalliselta kannalta näitten olojen korjaamisella on.

Sanoin, että nykyinenkään hallitus ei ole saanut mitään aikaan tässä suhteessa. Silloin minä tietysti en kuitenkaan ole unohtanut, että tämä hallitus toki on asettanut sen komitean, joka jo aikaisemmin viimeisten lakimääräisten valtiopäiväin pyynnöstä oli määrätty valtiorautateitten talouden tutkimista varten. Tämä komitea on kai ollut myös työssä, on näkynyt joitakuita hajanaisia tietoja julkisuudessakin sen toimista. Mutta mitään sanottavaa asiallista sen töiden tuloksista ei ole sillä tavoin saatu ainakaan julkisuuteen, että siitä mitään lausuntoa vielä voisi antaa. Niinikään on näkynyt, että rautatiehallitus itse on koettanut kiinnittää huomiota noihin taloudellisiin epäkohtiin, sekin kun on asettanut parisen niitä komiteoita, joita se sänänöllisesti kyllä asettelee etupäässä omien virkamiestensä

keskuudessa. Yhden komitean on rautatiehallitus asettanut tutkimaan vaunujen käyttämistä, siinä suhteessa nimittäin, käytetäänkö niitä niin paljon kuin niitä voitaisiin käyttää, ja toisen se on asettanut tutkimaan, miksi valtiorautateiden tutkimukset tulevat niin äärettömän kalliiksi. Nähtävästi on alote tässä suhteessa tullut juuri tuolta mainitsemaltani suurelta komitealta, jonka hallitus on asettanut rautatielaitostamme tutkimaan. Valitettavasti saattaa kuitenkin hyvin vähän apua odottaa näiltä rautatiehallituksen komiteoilta. Siinä vieraskielisessä aikakauslehdessä, johon viittasin, moititaan juuri erityisellä ankaruudella sitä menettelyä, jota rautatiehallitus on osottanut näitä komiteoita asettaessaan, kun se on asettanut niihin etupäässä vain omia virkamiehiänsä. Se on asettanut komiteaan, jonka tulee tutkia, miksi rautatierakennukset tulevat niin kalliiksi, yhden rakennusmestarin ja yhden ratainsinöörin, jotka ovat rautatien palveluksessa ja joiden tehtäviin juuri kuuluvat nämät liian kalliiksi tulevat työt. Edelleen on komiteaan pantu vielä yksi arkkitehti rakennushallituksesta — hänkin siis virkamies — ja ainoastaan kaksi muuta, jotka eivät ole virkamiehiä. Täydellä syyllä mainitsemani sanomalehti leimaa tämmöisen menettelyn mitä suurimmaksi virkamiesslentriaaniksi.

Minun täytyy suoraan sanoa, että olisin odottanut, että hallituksen esityksessä kulkulaitosrahastosta olisi näkynyt edes vähän enemmän merkkejä siitä, että meidän hallituksemme tajuaa nämä epäkohdat ja tahtoo niitä vastaan tarmokkaasti taistella. Sanon e n e m m ä n, sillä jokunen viittaus siinä on. Esityksessä puhutaan m. m. siitä, että saattaa toivoa, että ne pyrinnöt, joihin rautatiehallitus on ryhtynyt tässä viittaamieni epäkohtain korjaamiseksi, tulevat tuottamaan tuloksia. Valitettavasti minä en uskaltaisi ollenkaan yhtyä tähän otaksumiseen, jos se lausutaan tuossa muodossa. Ei nimittäin ole mitään toiveita asian paranemisesta, jollei h a l l i t u s tässä itse käy ankarasti käsiksi. Rautatiehallitukselta odottaminen on aivan turha, sillä olisi miltei luonnotonta, jos keskusvirasto, jossa on olemassa niin vanhat epäkohdat, rupeaisi itsestään niitä poistamaan ja osaisi itsestään niitä poistaa. Se ei tapahdu, ellei se tiedä, että sillä on ankara pakko, että hallitus kotkan silmin valvoo, että jokainen tehtävä, mikä voidaan tehdä, myöskin suoritetaan. Mutta että hallitus olisi tällä kannalla, siitä en ole mitään todistusta huomannut. Sanoin jo, että nykyiseltä hallitukselta ei toistaiseksi ole voinut paljoa tässä kohdin odottaa. Sen syyksi jääpi näistä epäkohdista tietysti suhteellisesti vähän, kun ne kerran ovat vuosikymmeniä vanhoja. Meidän keskimmäinen ja ylin rautatiehallintomme on jo pitemmistä ajoista tässä suhteessa suuresti syypää, ennen kaikkea siinä, että rautatiehalli-

tuksen on annettu niin mielin määrin hoitaa ja määrätä puheenaolevia asioita. Hallitus on ollut oikeastaan vain rautatiehallituksen ehdotusten hyväksyjä. Kun yleinen mielipide on päälle päätteeksi ollut samoissa käsissä, nim. meidän ruotsinmielisen yläluokkamme johtama, ja siinä on ollut uskonkappaleena, että meidän rautatiehallintomme on ollut mainiointa mitä maailmassa on — samoin kuin meidän virkamiehistömme muka yleensä on ollut parasta mitä maa siinä suhteessa päällänsä kantaa — ja valtiosäädyt, vanha kansaneduskunta, myös oli samojen ainesten hallittavana, niin jokainen ymmärtää kuinka tämmöiseen asiantilaan on tultu.

Pyydän saada vielä kosketella sitä osaa tässä kipeässä kohdassa, joka ulkonaisesti näyttää suurimmalta aiheelta siihen, että meidän rautateitten rahalliset tulokset ovat niin huonot, se on: n. s. ylimääräisiä menoja valtion rautateillä, menoja uusiin rakennuksiin valmiilla radoilla (uusiin asemarakennuksiin y. m. s.) sekä uuteen liikkuvaan kalustoon (uusia vaunuja, uusia vetureita). Oli aika tässä pari vuosikymmentä takaperin, jolloin otaksuttiin tällaisia menoja tuskin ollenkaan tulevan. Kun ensi kerran tällaisia lisäys-, kompletteeraus- ja uudistusmenoeriä rupesi ilmestymään vakavammassa muodossa, niin ei valtiopäivilläkään asiaa otettu erinomaisen vakavalta kannalta. Muistan erityisesti, kuinka katsellessani näitä asioita vanhan eduskunnan ajoilta, tuli eteeni lausunto,jossa m. m. nykyisen senaatin talousosaston varapuheenjohtaja lohdutti eduskuntaa sillä, että nämä menot sillä kertaa tosin olivat suuret; mutta se oli muka vain ohimenevä ilmiö. Suurempi kaukonäköisyys oli toisella valtiovaliokunnan jäsenellä, kirkollisasiaintoimituskunnan nykyisellä päälliköllä, joka ei suinkaan voinut tuohon käsitykseen yhtyä, vaan uskalsi lausua varmana, että puheena oleva menoerä päin vastoin tulee vuosi vuodelta kasvamaan ja muodostamaan kaikkein tärkeimmän osan koko valtiorautateitten tulo- ja menoarvioissa. Ja häneen yhtyivät muutamat muut pappissäädyn suomenmieliset jäsenet. Niin, nyt on kokemus jo näyttänyt, että jälkimäinen mielipide on ollut ainoa oikea ja että edellisessä ei ole ollut vähintäkään kaukonäköisyyttä. Vuosittain on jo pitkän ajan kuluessa useita miljoonia uhrattu uutisrakennuksiin valmiilla radoilla ja uuden liikkuvan kaluston hankkimiseen. Tämä tietysti ei ole voinut olla kokonaan vältettävissä, ensinnäkin jo siitä syystä, että kun meidän valtiorautatiet aikoinaan rakennettiin, ne rakennettin silmällä pitäen paljoa pienempää liikettä kuin mikä nykyään on olemassa. Varsinkin on Helsingin—Riihimäen—Pietarin rata juuri tässa asemassa. Mutta näissäkin suurissa ylimääräisissä menoissa on taas ilmiöitä, jotka selvästi osottavat, että asiat eivät ole niin, kuin olla pitää. Jääväämät-

tömät numerot, jotka tässä tahdon jättää senkin tähden esille tuomatta, että viime ylimääräisten valtiopäivien valtiovaliokunta esitti ne mietinnössään kulkulaitosrahastosta, osottavat nim. aivan kerrassaan hämmästyttävällä järjestelmällisyydellä, että sikäli kuin meidän valtiorautateille on lisää hankittu vaunuja, niin hyvin tavara- kuin matkustajavaunuja, ja vetureja, vaunujen ja veturien käyttöintensiteetti ihan säännöllisesti on alentunut. Ja jokainen, joka jotakin tietää meidän valtiorautateittemme hoidosta, tietää, mitenkä notoorinen se tosiasia ja epäkohta on, jonka nämä numerot paljastavat. Niin kauan kuin pidettiin tässä suhteessa asioita vähänkään kireällä, niin kauan lisääntyi vaunujen ja veturien käyttöintensiteetti säännöllisesti. Mutta sitten kun ruvettiin myöntämään miljoonia toinen toisensa perästä uusien vaunujen ja veturien hankkimiseksi, intensiteetti väheni. Edelleen jokainen, joka on kulkenut meidän rautateillämme — ja kuka sitä ei olisi tehnyt — tietää myös, mitenkä hyvää tilaa meillä rautatievaunuissa enimmäkseen on, varsinkin korkeammissa luokissa. Meillähän on oikeastaan jo maan tapa, että ainakin jokaisella, joka on ostanut itselleen toisen luokan piletin, pitää olla kokonainen pitkä sohva käytettävänään; katsellaan heti kieroon toista, joka aikoo viereen, varsinkin jos on vähän illempi aika. Tämän tähden meillä kulkee hyvin paljon vaunuja puolityhjinä. Edelleen tiedetään, että junat muutamilla linjoilla juoksevat melkein toistensa perässä. Tämä on tietysti varsin mukavata, varsinkin yläluokalle, mutta kaikki tämä ilo tapahtuu nykyään Suomen kansan kustannuksella. Ja se ei minun ymmärtääkseni ole niinkuin olla pitää. Tässäkin kohdin näkyy, että kuta enempi on hankittu liikkuvaa kalustoa, sitä enemmän on myöskin ollut tilaisuus hankkia puolityhjinä ja kokotyhjinä kulkevia niin hyvin matkustaja- kuin tavarajunia.

Olen rohjennut näin laajalti puhua tästä asiasta. Minä toivon, että herrat sosialistijohtajat muun muassa ovat siitä huomanneet, että meitä vihattuja »suomettarelaisia» sentään huvittaa muutamat muutkin asiat kuin vaan sen kuuluisan »kielikellon» soittaminen. Olen rohjennut lausua pitkänlaisen sanottavani sentähden, että kun Suomen kansan uusi eduskunta nyt kokoontuu aivan toisenlaisessa kokoonpanossa kuin entinen, ja, kuten ainakin minä uskon ja toivon, kaikissa näissä suhteissa toisenlaisten katsantokantojen ja ihanteiden läpitunkemana kuin meidän hautaan mennyt yläluokkaeduskuntamme, minä omalta osaltani vaikuttaisin siihen, että tältä eduskunnalta ei jäisi huomauttamatta ne tehtävät, joita minun mielestäni uudella eduskunnalla tällä tärkeällä alalla on. Se on nimittäin niin tärkeä, tämä ala, että me saamme heittää paperikoppaan monet kauniit yhteiskuntapoliittiset suunnitelmat, jollei siinä saada korjausta aikaan.

Lähinnä on tässä suhteessa tämän eduskunnan valtiovarainvaliokunnalla tehtävää. Minun täytyy sanoa, että minua melkein säälittää tämän valiokunnan asema tässä suhteessa; se on niin vaikea. Se helpoittuu kuitenkin jossain määrin, jos tämä valiokunta, niinkuin minulla ei ole mitään syytä epäillä, oikein käsittää tehtävänsä. Eduskunnan, enempää kuin valiokunnankaan asia ei ole olla mikään komitea. Ei sen tarvitse esittää selvitystä. Sen tehtävä on, niinkuin jokainen hyvin tietää, kontrollin harjoittaminen. Jos se tämän tekee, jos se vaan kiinittää huomionsa siihen, missä epäkohtia on, niin se minun luullakseni täyttää tyydyttävästi, jopa oivallisesti tehtävänsä. Tässä kohdin luulisin, että epäkohdat ovat numeroissakin siksi selvästi havaittavissa, että huomion kiinnittämiseksi niihin tarvitaan oikeastaan vain hiukan avointa silmää ja hyvää tahtoa, ja kumpaakaan en luule tältä eduskunnalta ja sen valtiovarainvaliokunnalta puuttuvan. Korjauksien toimeenpano on hallituksen tehtävä, se on hallituksen raskas ja edesvastuunalainen tehtävä.

On ikävää, että nämät olot ovat niin kauan saaneet jatkua korjaamatta. Siinä on muiden muassa vanhalla säätyeduskunnalla syntiluettelossansa hyvin ikävä pykälä. Ja siinä seikassa, että säätyjen valtiovaliokunnat, joissa, niinkuin tiedetty, aina katsottiin olevan edustettuna kaikki, mitä tässä maassa on finanssineroa ja kykyä, ovat niin hämmästyttävällä, kuinka sanoisin: huomaamattomuudella kohdelleet näitä valtiorautateillämme ilmeisesti nousemassa olleita ja nousseita epäkohtia, minä puolestani näen yhden kuvaavan todistuksen siitä, kuinka tältä niin paljon kehutulta, tiedoilla ja taidoilla muka varustetulta eduskunnalta puuttui kykyä täyttämään tehtäväänsä, ja kuinka se siinäkin suhteessa meni ansaittuun hautaan.

Senaattori **Mechelin**: Arvoisa puhuja on huomauttanut, että senaatti on antanut erityiselle komitealle tehtäväksi tarkoin tutkia ne epäkohdat, joista hra Nevanlinna täällä on puhunut. Ennenkuin tuo komitea on jättänyt senaatille mietintönsä ja ehdotuksensa, ei tietysti voida ryhtyä toimenpiteisiin siinä suhteessa, josta nyt on kysymys. Eikä olisi ollut sopivaa, että armollisessa esityksessä olisi jo annettu jonkunlaista vakuutusta siitä, että nämä epäkohdat pian tulevat korjatuksi. Ainahan odotetaan ensin asian valmistelua, ennenkuin tehdään päätöksiä ja annetaan määräyksiä.

Ed. **Laine, Oskari**: Pyysin puheenvuoroa kosketellakseni sitä onnetonta taloudellista asemaa, johon rautatietaloutemme

on joutunut. Mutta edellinen puhuja on sen niin perinpohjin tehnyt, että minä voin siitä kokonaan luopua.

Sen sijaan pyydän saada kosketella muutamia yksityiskohtia arm. esityksen liitteestä. Tässä arm. esityksessä, mikäli se koskee liikkuvan kaluston lisäämistä, esitetään rakennettavaksi m. m. 20 uutta veturia, joiden menoarvio tekee 1,700,000 markkaa. Kuten edellinen puhuja jo mainitsi, tuntuu olevan puute kaikenlaisesta muustakin liikkuvasta kalustosta. Mutta hän myös viittasi siihen, että siitä ei oikeastaan ole puutetta, vaan vika on siinä, että tätä liikkuvaa kalustoa ei johdeta sillä kuntoisuudella kuin pitäisi.

M. m. vuonna 1905 ei veturien keskimääräinen kulkumäärä vuorokaudessa tehnyt muuta kuin 85 km., jommoinen määrä tuntuu ainakin näin maalaisesta niin sanomattoman vähäiseltä, että luulisi ehdottomasti voivan vetureita käyttää paljon suuremmassa määrässä. Ja jos todella päästäisiin siihen, ettei vetureita niin äärettömän paljon tarvitsisi lepuuttaa, niin voitaisiin myös tulla toimeen esim. vähemmillä veturien lepuutuspilttuilla, joita niitäkin ehdotetaan uusia rakennettavaksi lähes puolen miljoonan markan arvosta. Samoin ehdotetaan rakennettavaksi uusia matkustaja-boggievaunuja sekä ensimäisen ja toisen luokan kaksi-akselisia vaunuja, m. m. viimeksi mainittuja neljä kappaletta ynnä vielä toisen ja kolmannen luokan yhdistettyjä matkustaja-boggievaunuja kolme kappaletta. Minusta olisi aika jo luopua varsinkin ensimäisen, mutta myös toisen luokan vaunujen rakentamisesta, sillä koska kansamme jo mahtuu yhteen kamariin täällä eduskunnassakin, niin eiköhän pitäisi ruveta totuttelemaan myös siihen, että maamme rautateillä voitaisiin mahtua samaan vaunuun, ja varsinkin kun, niinkuin edellinen puhuja huomautti, rautateillämme toisen luokan matkustajat todellakin kulkevat kerrassaan ruhtinaallisesti, joten aniharvoin tapaa näissä vaunuissa ahdinkoa, ainakaan semmoista kuin melkein aina tapaa kolmannen luokan vaunuissa. Minulla ei ole ollut aikaa tehdä tilastoa, sen verran kuin se olisi ollut mahdollista, siitä, miten mahdottoman paljon edullisemmin nuo ensimäisen ja toisen luokan matkustajat pääsevät kulkemaan, verrattuna kolmannen luokan matkustajiin, mutta umpimähkäisestikin sen voi huomata, että ne ovat asetetut erittäin edulliseen asemaan. Rohkenen siis valiokunnalle ehdottaa harkittavaksi, eikö voitaisi näitä menoeriä kokonaan tällä kertaa poistaa.

Täällä jo erään kerran ennen keskustelussa ilmeni, miten sanomattoman kalliiksi kaikki työt meidän rautateillämme tulevat. Kun silmäilee tässä liitteessä olevaa uudistustyökustannusehdotusta, niin totisesti sen tästäkin tulee uskomaan. Siinä m. m. ehdotetaan, että viidennen luokan asematalon rakentamiseksi

Grankullan pysäkille pitäisi varata 90,000 markkaa. Minusta tuntuu tämä summa siksi korkealta, että sillä pitäisi voida rakentaa jo kaksikin viidennen luokan pysäkkiä. En tahdo muihin eriin kajota; tämä jo yksistään riittää osoittamaan, että kyllä todellakin meidän rautatietyömme ja -rakennuksemme tulevat tavattoman kalliiksi. Toivoisin siis, että valiokunta ottaisi tämänkin puolen asiassa tarkan harkinnan alaiseksi ja ehdottaisi toimenpiteitä, joita se mahdollisesti voisi huomata, näitten epäkohtain poistamiseksi.

Ed. **Vuorimaa:** Jokaisen talouden menestymiselle on välttämätöntä, että siinä noudatetaan säästäväisyyttä. Jos se on yksityisen talouden menestymiselle välttämätöntä, vielä enemmän on se valtion taloudelle. Ellei siinä noudateta tarkkuutta, täsmällisyyttä ja säästäväisyyttä, niin varmaan valtion jäsenet eli yhteiskunta saavat tuntea itsessään siitä johtuvia vaikutuksia, niinkuin mekin täällä nyt jo olemme matkustajapilettien hinnan kohoamisella päässeet tämän tuntemisen alkuun. Meidän rautateittemme hallinto on, niinkuin edelliset arvoisat puhujat jo ovat täällä lausuneet, joutunut sellaiseen tilaan, että siellä ei enää noudateta yksinkertaisintakaan täsmällisyyttä, huolellisuutta ja säästäväisyyttä. He ovat myös yleisissä piirteissä esiintuoneet ne syyt, jotka ovat tämmöisen asiantilan vaikuttaneet. Sentähden minä en enää tahdo uudestaan niistä puhua. Tahdon vaan lisätä muutamia yksityiskohtia.

Liikkuvaan kalustoon nähden, jonka lisäämiseen vaaditaan ensi vuodeksi kokonaista 4 miljoonaa markkaa, on edellisillä valtiopäivillä jo tehty muistutuksia. Jokainen olemme olleet tilaisuudessa näkemään, kuinka tätä liikkuvaa kalustoa käytetään; olemme olleet tilaisuudessa näkemään kuinka esim. Viipurin aseman ratapihalla ja vaihdepaikoilla makaa alituiseen satoja tyhjiä vaunuja, joita ei mihinkään käytetä. Olemme olleet tilaisuudessa näkemään, kuinka alituiseen suuria jonoja aivan tyhjiä vaunuja kulkee aivan vastakkaisiin suuntiin; olemme myös olleet tilaisuudessa näkemään ja kuulemaan, kuinka valtion rautatiet itse turhan takia kulettavat tarpeitansa pitkien matkojen takaa semmoisille paikoille, joissa olisi ollut tilaisuus saada samoja aineita aivan likeltä, ainoastaan sen tähden että esim. puiden hankkijat ovat joutuneet asemapäällikön kanssa jostakusta syystä huonoihin väleihin.

Jos sitten käännämme katseemme rakennuksiin, niin näemme meidän maassamme noudatettavan niitten suhteen semmoista ylellisyyttä, jota me emme näe missään maassa, ei edes Venäjällä. Jos menemme muihin maihin ja katsomme minkälaiset rautatieasemat siellä ovat, niin näemme, kuinka yksinkertaiset

ne ovat. Jos menemme Tanskaan tai Englantiin, niin näemme, kuinka tavattoman huokeat ja yksinkertaiset kaikki maaseudun pienemmät asemarakennukset ovat. Kuten nähdään rautatiehallituksen esityksestä, tuhlataan täällä pienen viidennen luokan aseman rakentamiseksi 90,000 markkaa. Lisäksi vaaditaan esimerkiksi uuteen Rajajoen tällä puolella rakennettavaan asemaan ei vähemmän kuin 861,000 markkaa, vaikka vähän matkan päässä on Terijoen asema, joka kyllä on suureksi rakennettu ja täydellisesti tyydyttää tarvista.

Sitte tahtoisin huomauttaa, millä kevytmielisellä tavalla rakennetaan muita rakennuksia. Täällä Helsingin asemalla on maalarinverstas. Nyt joku rautatiehallituksen insinööri tai arkkitehti on katsonut, että se pitäisi muuttaa makasiiniksi ja sen sijaan rakentaa $^1/_2$ miljoonaa maksava maalarinverstas Fredriksbergiin. Samaten se on myös katsonut, että Fredriksbergin konepajan ääreen olisi rakennettava uusi paja, joka vaatisi 150,000 markkaa, vaikka semmoinen jo löytyy Helsingin asemalla. Muistaakseni kun Fredriksbergin asema perustettiin ja rakennettiin, niin silloin rautatiehallitus perusteli sen semmoiseksi, jossa olisi rautatievaihdepaikkoja ja veturitalleja; ja nyt vaaditaan että tallit ovat rakennettavat taas Helsinkiin, josta pitäisi hajoittaa entinen paja. Tälläiset rakennusyritykset, joita rautatiehallitus esittää, ovat suorastaan tuhlausta.

Vielä on muutama sana sanottava virkamiehistöstä. Suomen rautateillä käytetään liika paljon virkamiehiä ja alhaisille virkamiehille maksetaan liika vähän palkkaa. Ulkomaan maalaisrautatienasemia, esim. Englannissa, hoitaa yksi ainoa mies ja siellä kulkee kuitenkin monta kymmentä kertaa enemmän junia vuorokautta kohti kuin täällä. Täällä jokaisella vähäpätöisellä maalaisasemalla täytyy olla suuripalkkainen asemapäällikkö, eri sähköttäjä ja toisissa vielä konttoristi. Tässäkin suhteessa pitäisi siis täydellinen muutos tapahtuman. Semmoiset asemat voisi hoitaa aivan yksinkertainen mies, ei siinä tarvitse suurta oppia eikä paljon koulunkäyntiä.

Samoin on jäänyt vanhoista ajoista virkoja, joita nykyään ei ollenkaan kaivata, vaan joita ei kuitenkaan ole poistettu, kun uusia keksintöjä ja tapoja on otettu noudatettavaksi. Tiedämme esim., että joka ainoaa tavarajunaa seuraa 4—7-miehinen jarruväestö ja kuitenkin on melkein kaikkiin juniin asetettu uudenaikainen ilmajarrulaitos. Sentähden ei jarrumiehistö istukaan vaunuissa, vaan asettuu konduktöörin vaunuun tyhjäntoimittajana loikomaan. Tällaiset virat, joita ei ollenkaan kaivata, voitaisiin kokonaan poistaa.

Mitä tarvittaviin palvelusmiehiin tulee, niin tiedetään, että niiden suhteen ollaan hyvin niukkoja. Ne pidetään melkein

nälkäpalkoilla. Niiltä vaaditaan, että heidän tulee 50 à 48 markan kuukausituloilla yksinomaan tulla toimeen, sillä minkäänlaista lisäansiota eivät he voi ajatellakaan. Näiden palkka olisi lisättävä ja sen sijaan vähennettävä kaikkia niitä ylimääräisiä ja turhia menoja, jotka eivät itse asiassa mitään vaikuta, vaan ainoastaan osottavat turhaa komeilemista, jota meidän maamme ei siedä ja jota kansamme ei tarvitse eikä kaipaa.

Näitäkin asioita pyytäisin valiokuntaa tällä kertaa ottamaan tarkan pohdinnan alaiseksi, ei jättämään niitä niin vähälle kuin ne ennen on valiokunnassa jätetty, vaan ryhtymään oikein tositoimella tutkimaan asiaa.

Mitä siihen komiteaan tulee, jonka hallituksen edustaja sanoi asetetun tätä asiaa pohtimaan, niin yhdyn sen suhteen ed. Nevanlinnan lausuntoon. Siihen komiteaan on pantu yksinomaan miehiä, jotka ovat, niinkuin sanotaan, kuten pukki puutarhamestarina. Kuinka he voisivat ryhtyä omiin töihinsä parannuksia tekemään? Suomen kansan täytyy vaatia, että tämmöiseen komiteaan pannaan muita miehiä. Kyllä muillakin miehillä on järkeä ja kokemusta näissä asioissa eikä ainoastaan niillä, jotka itse ovat tällä toimialalla. Valiokunnan olisi otettava myös tämä huomioonsa ja ehdotettava, että asetettaisiin erityinen komitea, johon suurimmaksi osaksi pitäisi kutsua muitakin kansalaisia ja ainoastaan teknillisiä tietoja antamaan myös rautatievirkamiehiä.

Ed. **Kivilinna**: Voin kaikessa yhtyä siihen lausuntoon, jonka ed. Nevanlinna täällä jo on antanut. Pyydän vaan puolestani saada valaista rautatielaitoksemme taloutta muutamilla erikoisaloilla, jotka ymmärtääkseni osaltaan selvittävät sitä seikkaa, että taloudellinen tulos yhä huononemistaan huononee. Muuten en tarvinne sanoa, että ne tiedot, jotka minulla ovat annettavina, eivät ole sellaisia, jotka olisin saanut itse omasta kokemuksestani, vaan ne ovat sellaisia, joita ovat antaneet asiantuntijat, sillä, niinkuin täällä on mainittu, rautatielaitoksemme huono tila on herättänyt huomiota myöskin sen omissa paremmissa virkamiehissä.

Täällä on erityisesti kiinnitetty huomiota siihen, että rautatiekalusto, nimenomaan varsinkin liikkuva kalusto ja uutisrakennukset, tulevat kovin kalliiksi. Aivan yleistä huomiota rautatievirkamiesten keskuudessa on herättänyt se seikka, että tarkastus, mitä kaluston tilaan tulee, rautateillämme yleensä on miltei olematon. Se rajoittuu asiantuntijain lausuntojen mukaan ainoastaan siihen, että kolmen vuoden kuluttua poistetaan se, mikä on kelvotonta. Mutta mitään tarkastusta siitä, kuinka kalustoa on hoidettu ja missä kunnossa se sillä välin on ollut, ei pidetä.

Jos tarkastelee esim. meidän asemarakennuksiamme liikkuessaan rautateillä, niin huomaava tarkastaja selvästi tulee nähneeksi, että usein aivan läheiset asemat ovat erilaisessa kunnossa; toiset ovat lasketut rappeutumaan, toiset ovat kerrassaan ruhtinaallisesti varustetut, aivan tarpeettomastikin. On luonnollisesti selvää, että kummassakin tapauksessa tapahtuu valtiovarain tuhlausta. Sitä on tietenkin vaikea todistaa, mutta katson kumminkin voivani mainita, että aivan yleinen käsitys rautatieläisten keskuudessa tässä kysymyksessä on se, että tämä riippuu siitä millaisissa, niinkuin sanotaan, papereissa asemapäällikkö on päällystönsä suhteen. Toisilta kielletään varoja korjauksiin, toisille sellaisia ylellisestikin myönnetään. Olkoon tuon asianlaita miten tahansa, mutta se on todistettavissa ja se on varmaa, että se, missä kunnossa asemarakennukset pidetään, riippuu kun riippuukin paikallisen asemapäällikön toimenpiteistä. Jos hän vaan pitää huolta korjaustarpeista, niin aina hänelle rahoja annetaan ja annetaan liiaksikin, ei pidetä mitään tarkastusta siitä, mihin ne käytetään. Ja jos hän laiminlyö huolenpidon rakennuksista ja päästää ne rappeutumaan, niin ei ylempien viranomaisten puolelta katsota, että hän tehtävänsä täyttää. Voidaan sanoa, että kulkeehan meidän rautateillämme tarkastusjunia ja tarkastajia edes takaisin. Totta kyllä, että niitä kulkee, mutta se, joka on nähnyt tarkastusjunat liikkeessä, tietää, että ne useimmissa tapauksissa viivähtävät vain hetkeksi, käväistään asemasillalla, pistäydytään konttoorissa ja sanotaanpa toisinaan, että pääasia siinä tarkastuksessa on ravintolan tarkastus, missä sellainen on olemassa.

Nimenomaan on täällä viitattu siihen, että liikkuvan kaluston uudistamiseen menee tavattomasti varoja ja se on aivan totta. Tässäkin ennakkoarviossa, joka on esillä, on valmiiden ratojen liikkuvan kaluston lisäämiseen laskettu 4 miljoonaa markkaa, siis ei mikään pieni summa. Täällä on jo viitattu siihen, että liikkuvaa kalustoa käytetään peräti tuhlaavasti. Niinkuin tiedämme, pitäisi tavaravaunut purkaa määrätyn ajan kuluessa, kaupungeissa 24 tunnin kuluessa lukuunottamatta yöaikaa ja maalla 2 vuorokauden kuluessa. Niinkuin kaikki rautatiealalla palvelleet yksimielisesti vakuuttavat, niin tämä on yleisesti täydellisesti kuollut määräys. Kaikki siinä suhteessa riippuu siitä, kuinka paikalliset virkamiehet hoitavat kontrollitehtäviään ja ne tuskin siitä ollenkaan välittävät. Kontrollintarkastuksen pitäisi perustua niin sanottuihin vaunuilmoituksiin ja vaunupäiväkirjoihin. Mutta kun ei mitään persoonallista, mieskohtaista tarkastusta vuosikausiin tapahdu, niin määräyksiä kierretään ja useilla asemilla, mikäli olen saanut tietää, ei pidetä lainkaan niin sanottuja vaunupäiväkirjoja, joissa olisi sanottu

koska vaunut ovat tulleet ja koska lähteneet. Tiedän, että on rataosia, joilla ei liikennetarkastaja eikä hänen apulaisensa persoonallisesti ole 4 vuoteen tarkastaneet, miten liikkuvaa kalustoa käytetään. Voidaan kyllä sanoa, että liikennetarkastajilla on paljon kansliatehtäviä, mutta varsinkin viime aikoina on heille tietääkseni lisätty kaikenlaisia apulaisia, linjakirjureita ja muita sellaisia.

Tästä kaikesta on seurauksena se, että liikkuva kalusto joutuu asemilla seisomaan aivan tarpeettoman kauan ja luonnollisesti sitä tarvitaan silloin aina enemmän ja enemmän. Sanotaan: »exempla sunt odiosa», voisi kääntää: esimerkit herättävät pahennusta, mutta voinen kuitenkin mainita yhden tapauksen. Erään tavaran vastaanottaja ei sattuneesta syystä voinut kahteen viikkoon periä tavaroitaan. Kun hän lähti niitä perimään — kysymyksessä ei ollut mikään iso tavarapaljous — oli se vielä tavaravaunussa. Siellä se oli jo kaksi viikkoa seisonut ja kaikki muu tavara oli vaunusta purettu; ja tätä yhtä pientä kollia varten oli vaunua seisotettu näin kauan. Mutta makasiinivuokra kannettiin kyllä. Luultavasti tämä tapaus ei ole ainoa laatuaan. Vielä räikeämmin ilmenee rautatieläisten antamien tietojen mukaan tämä sama epäkohta silloin, kun liikkuvaa kalustoa käytetään valtion rautateitten omissa töissä. Niin sanottu rataosasto tavallisesti suorittaa suuria töitä, joissa tarvitaan tavaravaunuja suurissa määrin. Ei ole harvinaista, että niitä seisotetaan viikkokausia. Yksityisliikettä palvellen ne eivät sentään joudu seisomaan muuta kuin keskimäärin jonkun päivän liiaksi jokainen vaunu kerrallaan.

Esim. se suhde, joka on olemassa valtion rautateillä suoritetuissa töissä käytetyn liikkuvan kaluston ja muun työvoiman välillä, on usein niin suhteeton, että siitä johtuu aivan tavatonta tuhlausta. Luulen, että valaisen tätäkin kohtaa paraiten eräällä tosiasiallisella esimerkillä. Oli suoritettavana kerran eräs suurenmoinen kivityö, oli purettava parikymmentä vaunua. Sitä varten tilattiin veturi kolmenkymmenen kilometrin päästä. Purkaminen tapahtui yötisaikaan, ja yhden yön jälkeen ei jälkeä työstä näkynyt juuri lainkaan; ja kun sitten asiata tiedusteltiin, tuli selville, että purkamistyö oli annettu neljälle miehelle urakalle. Ymmärtäähän sen jokainen, ettei ne neljä miestä saa paljoakaan aikaan yhden yön kuluessa. Mutta sitä varten kuletettiin sitten veturi ja sen miehistö 30 kilometrin päästä, mikä valtiolle tuli maksamaan arvatenkin toista sataa markkaa.

Täällä on vielä huomautettu siitä, että valtion rautateiden uutisrakennuksetkin yleensä tulevat kalliiksi. Se on aivan luonnollista, että niin käy, ja jo sekin seikka, johon minä äsken viittasin, vaikuttaa siihen. En voi tässä suhteessa olla huomautta-

matta erästä kohtaa, joka on yleensä tunnettu ratojen varsilla ja joka on se, että työn voimakkuutta, intensiteettiä, näillä uutisrakennuksilla valvotaan peräti huonosti. Yleinen sananparsi, yleinen kulkupuhe siitä on se, että työmies, joka ei laiskuutensa ja huolimattomuutensa tähden kelpaa kenenkään muun työhön, se kyllä menestyy hyvästi valtion rautateiden töissä.

Tämän asian yhteydessä olisi tietenkin erittäin viekoittelevaa koskea rautatielaitoksemme virkamiesoloihin, mutta se on nyt oikeastaan löyhässä yhteydessä tämän asian kanssa, ja toiselta puolen siihen jo on viitattukin. Pyydän kumminkin huomauttaa muutamasta seikasta, joka on yhteydessä juuri tämän taloudellisen puolen kanssa.

On aivan syystä sanottu ja sanotaan, että virkamiehiä yleensä meidän rautateillämme on peräti liian paljon, kerrassaan tarpeettomat määrät, ja että ne ovat toinen toisensa tiellä. Siinä suhteessa voin yhtyä siihen, mitä ed. Vuorimaa äsken sanoi. Voidaan sanoa, että olisi korkeampien viranomaisten asiana pitää huoli siitä, että jokaisella virkamiehellä olisi tehtävää. Kyllähän sitä pitäisi laatia asemapäällikön työjärjestys ja lähettää se ylemmille viranomaisille vahvistettavaksi, mutta yleensä niitä ei lähetetä. Tarkastaja ajattelee kaiketi, että kun ne siellä asemalla sopivat keskenään, niin sopikoot. Jos jonkunlainen työjärjestys on olemassa, niin se koskee vain alempia virkamiehiä. Tosiasia on, että useilla asemilla, joilla liikenne ei ole erittäin suuri — kaksi matkustajajunaa menee toisaalla ja kaksi toisaalle päivässä — kaikki työt ovat niin tarkoin alempien viranomaisten käsissä, että asemapäällikkö ei tee oikeastaan mitään. Pitävätpä rautatieläiset jo sitäkin verrattain suurena työteliäisyytenä, jos asemapäälliköt matkustajajunan lähtiessä ilmestyvät asemasillalle ja ilmoittavat että »saatte lähteä». Mutta usein ei tehdä sitäkään.

Voin aivan täydellisesti yhtyä siihen, mitä ed. Vuorimaa sanoi siitä, että meidän rautateittemme virkamiehet eivät tahdo käydä käsiksi sellaisiin tehtäviin, jotka kuuluvat n. s. palvelusväelle ja että sentähden monasti tarvitaan kaksinkertainen miehistö sielläkin, missä yksinkertaisella hyvästi voitaisiin tulla toimeen. Ja mikäli rautatieläiset itsekin arvelevat, niin ei ollenkaan tarvittaisi tuota jyrkkää eroa virkamiesten ja palvelusväen välillä, vaan tultaisiin paljoa vähemmällä toimeen ja saataisiin myös kykenevämpiä voimia, jos asiat järjestettäisiin niin, että ammattivalmistus olisi kummallakin ryhmällä yhteinen ja kelvolliset miehet saattaisivat kohota palvelusväestä virkamiehiksi.

Tämän yhteydessä pyytäisin aivan lyhyesti vielä huomauttaa ainoastaan yhdestä seikasta, joka myös on omiansa lisäämään valtiorautateiden menoja. Niinkuin yleensä tiedetään

on postinhoito sangen usein asemapäällikön tehtävänä. Siitä ei ole mitään pahaa sanottavaa, kun on kysymys pienistä asemista, mutta suuremmilla asemilla johtuu siitä usein epäkohtia. Työtä kertyy paljon, ja silloin asemapäälliköt sangen yleisesti käyttävät sitä tapaa, että he pyytävät postihallitukselta määrärahaa apulaisen palkkaamista varten, mikä tietysti myönnetään. Mutta samalla he vetävät esiin erään rautatiehallituksen kiertokirjeen, jossa määrätään alemmat virkamiehet avustamaan asemapäällikköä postinhoidossa, milloin työ käy liian raskaaksi. Täten he hoidattavat postinsa entisillä apulaisillaan, mutta nostavat silti postihallituksesta rahat erityisen apulaisen palkkaamista varten, siis tarkoitusta varten, johon he eivät rahoja käytäkkään.

Epäkohtia rautatielaitoksemme alalta voisi tietenkin vetää esille hyvinkin paljon. Sen, minkä olen esittänyt, olen tehnyt verrattain lyhyesti. Olisin voinut puhua pitemmältäkin niiden tietojen johdosta, joita olen ollut tilaisuudessa saamaan, mutta luulen, että tämäkin riittää, varsinkin kun aikamme on varsin vähissä, osottamaan, minkälaisia epäkohtia rautateittemme taloudessa on, ja yleensä että niitä on. Yhtyen edellisiin puhujiin toivon, että valiokunta tätä asiaa käsitellessään penkoisi tämän haaran meidän virkalaitostamme niin perinpohjin kuin sille suinkin mahdollista on.

Ed. **Schybergson**: Det har icke varit vanligt vid föregående landtdagar att använda remissdebatterna till polemik, men arten af de andraganden, som här hafva fällts, är sådan, att jag funnit nödigt och önskvärdt, att frågan redan i detta stadium af dess behandling erhåller en något modifierad belysning. De ärade föregående talarena hafva icke haft orätt i allt, långt därifrån. Jag vill t. o. m. medgifva, att de anmärkningar, som af dem riktats emot järnvägsförvaltningen, träffa statshushållningen hos oss äfven i andra afseenden. Jag påminner mig ett tillfälle för tjugu år tillbaka, då statsutskottets betänkande om finansrelationen förelåg uti borgareståndet och jag för min del tillät mig att göra anmärkning därom, att misshushållning med statens medel egt rum. Då svarades mig ifrån statsutskottets sida, att jag icke hade så alldeles orätt, men att det icke varit en misshushållning, men väl en förmögen mans hushållning. Jag tror att de tider varda kommande, då vi icke vidare kunna sköta vår statshushållning på det sättet, utan snarare måste öfvergå till en fattig mans hushållning. Ty med alla de behof, som nu träda fram, kommer det väl att blifva nog så knappt med tillgångarna. Men jag vill medgifva att, om en större hushållning än hittills, på något om-

råde är af behofvet påkallad, så är det på järnvägarnas. Därom, tror jag, vi alla äro ense. Tjänstemännens antal är för stort, det arbete, som utföres, för litet och det hela lämnar ett för klent resultat. Där finnas missförhållanden att rätta, men dessa missförhållanden ligga kanske djupare än de föregående ärade talarena hafva föreställt sig. Det är öfverhufvudtaget här i landet så, åtmistone numera, att medan man i tiden sade, att man skulle arbeta duktigt och taga duktigt betalt, så håller man nu på satsen, att betalningen skall vara duktig, men arbetet ringa. Det är såväl stora som små, som hålla på den satsen, och därigenom blir allt både dyrt och dåligt.

Man må emellertid allra minst skylla den nuvarande regeringen för att den icke skulle hafva haft ögonen öppna för dessa missförhållanden i fråga om järnvägarna. Jag påminner mig ett tillfälle år 1905 på hösten, när den dåvarande ordföranden i den stora komité, som af de föregående talarene berörts, f. d. senator Neovius, vände sig till mig med förfrågan, huruvida jag icke ville inträda såsom medlem i komitén. Jag var af mångahanda skäl nödsakad att afböja detta, men tillade tillika, att det icke är med komitéer missförhållanden af denna art afhjälpas, utan genom att till chef för järnvägarne utse den rätta mannen. Och på hans förfrågan, hvem som, enligt min mening, var den rätta mannen, utpekade jag den person, som nu står i spetsen för kommunikationsexpeditionen, och som några veckor senare blifvit därtill utnämnd. Jag tror att saken nu är i rätta händer och jag vet af personlig erfarenhet, att vår nuvarande kommunikationschef med största bekymmer ser på de utaf hr Nevanlinna framhållna missförhållandena, och egnar sitt största intresse åt arbetet att uttänka medel till afhjälpande af dem.

Jag bör slutligen framhålla, att vi ännu vid 1897 års landtdag hade den glädjande erfarenheten, att våra järnvägar, de sämre inberäknade, lämnade ett netto af, om jag icke missminner mig, ombring 3 $^0/_0$ på det i dem nedlagda kapitalet. Nedgången daterar sig från 1898, och det är omöjligt att under ett eller par år råda bot på hvad som då kom fullständigt på sned.

Jag ville begagna mig af ordet för att framhålla, att vi väl alla skola vara med om att försöka afhjälpa hvad som på detta område utan tvifvel brister.

Ed. **Huoponen**: Ajan voittamiseksi lausun ainoastaan muutaman sanan. Yhdyn kaikin tavoin näihin lausuntoihin, jotka asiallisilla syillä ovat osoittaneet, mitkä syyt ovat vaikuttaneet

nyt kyseessä oleviin epäkohtiin, en tietysti puoluetarkoituksia palvellen niinkuin useat muut lausujat ovat osottaneet.

Pyytäisin, että valiokunta kiinnittäisi mitä suurinta huomiota siihen epäkohtaan, josta jo ennenkin olen ollut tilaisuudessa huomauttamaan, vaan josta ei voi kyllin usein huomauttaa, siihen nim. että työvelvollisuuksien pitäisi olla äärettömän paljon korkeammalla valtionrautateillä kuin mitä ne itse asiassa ovat. Nykyään on yleinen ja voimakas mielipide semmoinen, että vaaditaan mitä lyhintä työaikaa ja niin paljon palkkaa kuin mahdollista. Mutta en ole milloinkaan kuullut puhuttavan vastaavista velvollisuuksista. Kun katselee työvelvollisuuden täyttämistä, mitenkä se on huonolla kannalla, niin kyllä se tekee kipeätä. Täällä eduskunnassa on kyllä semmoisia jäseniä, joilla on ollut johtonsa alaisena työväestöä; he voisivat antaa tässä suhteessa, jos tahtoisivat, hyvinkin suurta valaistusta tähän nyt kysymyksessä olevaan epäkohtaan, siihenkin, että työt valtionrautateillä nousevat äärettömän kalliiksi. Minulla puolestani ei ole mitään sitä vastaan, että saadaan niin lyhyt työpäivä kuin suinkin ja myös runsaasti palkkaa, mutta kyllä toivoisin, että tästä puoleen ainakin niiden taholta, jotka tässä suhteessa voivat jotakin vaikuttaa, kiinnitettäisiin huomiota siihen, että tästä puoleen täytyy ruveta puhumaan myös velvollisuuksista tässä suhteessa.

Minulla ei ole mitään esimerkkejä, joilla voisin valaista, mitenkä huonoihin työtuloksiin tullaan valtionrautateillä, mutta eräältä toiselta alalta pyydän mainita esimerkin osoitukseksi, miten vähän työtuloksia aikaan saadaan. Erään kivivuolu-osakeyhtiön työhön hankittiin Saksasta 10 työmiestä, joille taattiin 10 markan päiväpalkka. Nämä saksalaiset tekivät ainoastaan 7 $^1/_2$ tuntia työtä päivässä. Oppilaita otettiin tähän liikkeeseen, joilla työt aijottiin saada suoritetuiksi. Yhtiö sai kuitenkin niin paljo tilauksia, etteivät nämä työvoimat millään tavoin riittäneet. Tämän johdosta tilattiin lisään työvoimaa »Granit»-osakeyhtiöltä ja näille luvattiin 6 markkaa päivältä. Saksalaiset tekivät edelleen työtä 7 $^1/_2$ tuntia, ja suomalaiset keskimäärin 11 tuntia. Mutta kun saksalaiset saivat 10 markkaa ja suomalaiset 6 markkaa päivältä, niin tämä herätti tietysti suurta nurinaa suomalaisten työmiesten keskuudessa. Seuraus tästä oli se, että toimitusjohtaja sanoi: »tehdään työt urakalla». Siihen suostuttiin ja nyt alkoi kilpatyönteko — sillä seurauksella että saksalaiset, jotka tekivät yhtä lyhyen työpäivän kuin ennenkin, saivat 12 markkaa ja suomalaiset saivat 4 markkaa. Suomalaiset huomauttivat, että saksalaiset valitsivat parhaimpia kiviä ja se aiheutti tällaisen huonon tuloksen suomalaisille. Silloin toimitusjohtaja antoi sen luvan, että suomalaiset saivat ensiksi valita

parhaimmat kivet. Suomalaiset menivät ja merkitsivät itselleen kivet ja ne vedettiin työpaikalle. Kun saksalaiset saivat tietää tämän, niin tulos tuli vieläkin musertavammaksi. Saksalaiset saivat 14 markkaa päivältä ja suomalaiset pysyivät 4 markassa. Tämä yksi ainoa esimerkki, joka on todellisuuden kanssa aivan yhtäpitävä, puhuu kumoamattomasti sen puolesta, että me kyllä vaadimme kovaäänisesti oikeuksia, mutta harvoin huomautamme vastaavista velvollisuuksista. Jos tähän suuntaan saa jatkua, niin kaikki työnteko valtiotaloudessamme nousee niin kalliiksi, että Suomen valtiotalous alenee alenemistaan ja me emme saa varoja niiden välttämättömien tarpeidemme tyydyttämiseksi, joita nykyään kaikilla eri aloilla tarvittaisiin. Tämän johdosta pyydän kohteliaimmin herroille sosialisteille lausua sen toivomuksen, että tästä puoleen ruvettaisiin myöskin toisenlaisia ääniä virittämään, ettei ainoastaan vaadita oikeuksia, vaan myöskin kehoitetaan siihen, että tästä puoleen muistetaan myöskin vastaavia velvollisuuksia. Sillä oikeuden ja velvollisuuksien täytyy olla sopusoinnussa.

Toivon, että valiokunta koettaa miettiä tätäkin puolta. Joko on työt tästä puoleen annettava osuustoiminta-periaatteiden nojalla taikka urakkajärjestelmän perusteella, tai millä muulla tapaa hyvänsä. Joka tapauksessa tässä ilmenee epäkohta, ja ellei siihen voimakkaasti käydä käsiksi, niin siitä tulee onnettomuutta meidän valtiotaloudellemme.

Ed. **Sivenius**: Täällä on huomautettu, että edellisillä valtiopäivillä ei ole ollut tapana puhua varsin pitkälti remissikeskustelussa. Tiedän varmasti mistä se johtuu. Edelliset valtiopäivät eivät ylipäänsä ole tahtoneet koskaan asettuakaan arvostelemaan sitä laitosta, mistä nyt on kysymys. Tahdon minäkin säästää aikaa ja koettaa tuoda ajatukseni julkisuuteen mitä lyhyimmin.

On puhuttu paljon töiden kalleudesta, että rautatielaitoksissa tehdyt työt nousevat äärettömän suuriin ja mahdottomiin summiin. Täällä on edustaja Huoponen löytänyt vian sosialisteissa ja nimenomaan huomauttanut „herroille sosialisteille", että meidän pitäisi ruveta saarnaamaan velvollisuuksia työväelle. Minä pyytäisin saada luvan huomauttaa herroille porvareille, etteivät he ajaisi kilometritehtaalle niitä työvoimia, joista he ovat parhaimman mehun imeneet. Nämä joukot tai ainakin enin osa niistä, jouduttuaan yksityisten työnantajien työstä häädetyiksi kilometritehtaalle, tulevat silloin valtionrautateitten työhön. Tästä yksinkertaisesta syystä, jonka mainitsin, johtuu se, että valtionrautatiet saavat käytettäväkseen peräti huonoa työväkeä.

Jos me tarkemmin tarkastelemme rautatielaitoksen hoitoa ja siinä vallitsevaa järjestelmää, niin täytyy sen silmiin, joka vähänkin tuntee näitä oloja, pistää tuo äärettömän suuri huolimattomuus esim. polttoaineiden säilyttämisessä. Jokainen, joka on rautatieammattialaan hiemankaan perehtynyt, tietää, että polttoaineena rautateitten vetureissa käytetään halkoja, jotka ovat lahoja ja happamia, joista paras voima on haihtunut, kun ovat saaneet seistä pari vuotta sateessa ja talven lumiränteessä. Veturimiesten puolelta on useasti asiallisesti huomautettu, että rautatien varsilla sietäisi olla halkokatoksia, jommoisia olisi helppo rakentaa, koska niihin ei tarvita muuta kuin katto ja pylväät kattoa kannattamassa. Kun on puhuttu polttoaineiden säilytyspaikoista, on tämä saanut osakseen vain yksimielistä naurua, joka merkitsee aivan samaa kuin että kyllä herrat tietävät asian paljoa paremmin, he, jotka kerran kirjojakin lukevat. Ei ainoastaan siinä ole vika, että halkojen säilyttäminen tapahtuu huonosti, sillä huonosti tapahtuu myös niiden jakelu, niiden osto ja niiden lastaus y. m. sen sellaiset. Eräs rautatien varikonpäällikkö on minulle personallisesti sanonut, että konjakki näyttelee sangen suurta osaa halkoasioissa rautatiellä, ja tähän minun mielestäni voitanee luottaa, sillä tämä virkamies ei ollut itse ehdottomasti raitis, joten hänen ei voida edes olettaakaan puhuneen puolueellisesti.

Löytyy sitten toinen seikka, joka on äärettömän paljoa suurempi epäkohta halkoasioissa. Hallitus on nim. useissa eri paikoissa vahvistanut taksan, jonka mukaan työntekijöille maksettaisiin palkka halkojen purkamisesta ja lastauksesta varastoihin ja varastoista pois. Mutta nyt on etenkin viime aikoina ilmestynyt välikäsiä tällekin alalle ja nämä välikädet ovat ansainneet mahdottoman suuria summia ja pistäneet ne tietysti omaan taskuunsa. Tiedän, että kerrankin on tehty rautatiehallitukselle ilmoitus, että tällaisessa välitysliikkeessä ovat yksilöt hyötyneet noin 45—54 markan välille päivässä, silloin kun halkotarhassa on käytetty 30 työntekijää. Seuraus tästä on minulle tietämätön. Minkäänlaista julkista tutkintoa ei ainakaan minun tietääkseni ole asiasta pidetty, joten näyttää edelleenkin siltä, että korppi ei korpin silmää puhkaise.

Kun nyt on ylipäänsä puhe niistä epäkohdista, jotka saattavat valtionrautatiet huonoon taloudelliseen asemaan, niin en usko, että rautatiehallitus on onnistunut turvaamaan laitoksensa taloudellista asemaa ainakaan sillä, että se on poistanut III luokan matkustajavaunut pikajunista, sillä julkinen tilasto kertoo meille joka vuosi, että III luokan matkustaja-

liike rautatiellä on ollut se, joka todellisuudessa on rautatielaitosta kannattanut ja ylläpitänyt, jota vastoin I luokka on tuottanut rautatielle kaikkein suurimmat kulungit ja kaikkein pienimmät tulot. Olisin toivonut, että rautatiehallituksella olisi ollut niin paljon järkeä, että se olisi lisännyt pikajunaan yhden III luokan vaunun lisää eikä ottanut tuota ainoata pois, niinkuin rautatiehallitus tänä keväänä teki. Joka on kulkenut pikajunan III luokassa, on huomannut, että se vaunu on niin käytetty, ettei siinä ole riittävää tilaa kaikille matkustajille, ja näin ollen ihmetyttää todellakin sangen vahvasti se seikka, että tuo III luokka kokonaisuudessaan on poistettu.

Kun puhutaan vaunuista, niin puhutaan samalla myös vaunujen puutteesta ja mistä se ylipäänsä johtuu. Me tiedämme, ettei kamariteoria mitenkään lyö yhteen käytännön kanssa ja että viisaimmassakin kamarissa ei voi hoitaa asioita sillä tavalla kuin niitä hoitaisivat ne kädet, jotka ovat hieman käytännöllisempiä. Näin ollen on vaunujen puute tullut tuntuvammaksi juuri siitä yksinkertaisesta syystä, että vaunujen tilaukset täytyy toimittaa pitkien matkojen päähän, jossa virkamiehet istuvat tunnin ja kaksi kansliassaan katsellen niitä ja sitten lähettävät uudelleen määräyksen asianomaiselle, että se vaunu on siirrettävä sieltä sinne ja sieltä sinne. Näin ollen tietävät rautatievirkamiehet kertoa monta hullunkurista kaskua, kuinka 40—50 vaunua on kuljetettu yhteen suuntaan noin 150 kilometriä, ja kun samat henkilöt ovat palanneet takaisin junan kanssa, ovat he saaneet nuo samat vaunut tuoda takaisin samaan paikkaan, mistä ne lähtivät.

Sitä paitsi löytyy puolueellisuutta niin äärettömän suuri määrä etenkin siinä, mikä koskee tehtaitten ja rautateitten virkakuntain keskinäisiä suhteita. Suurilla tehtailla makaa useasti satoja vaunuja lastattuina, ja jos ne makaavat yli sen määrätyn ajan, mikä yleensä korkein luvallinen aika on, niin ei siitä tietysti puhuta mitään, sillä useimmat tehtaat maksavat sellaisia pieniä juomarahoja asemapäälliköille, jonkun 500 tai tuhannen markkaa, riippuen siitä, kuinka suuri tuo vaunujen väärinkäyttö tehtaiden palveluksessa on ollut. Mutta jos köyhän leipäpussi makaa aseman tavaramakasiinin nurkassa yli tuon 24 tunnin ajan, on kokemusta, että siitä on nylјetty tuo vähin maksu 25 penniä makasiinivuokraa. Mutta että tällaista tapahtuu suuressa määrin, siitä ei juuri tiedetäkään mitään, ja toiseksi ne, jotka tietävät, pitävät kiltisti suunsa kiinni, sillä tässäkin asiassa näyttelee usein konjakki äärettömän suurta osaa.

Puhumattakaan siitä, että rautatievirkamieskunta meillä on jokseenkin suuria herroja, niin osaavat ne myös sitä herruuttaan varsin mahtavasti käyttää. Löytyy asemia, joissa alimmat virkailijat, sähköttäjät ja kirjurit, saavat tehdä ja hoitaa kokonaan koko „lafkan", niinkuin sanotaan. Asemapäällikkö yksinkertaisesti sanoo, että tässä on koko laitos, mitä asemalle kuuluu, pitäkää huolta siitä, että asiat tulevat hoidetuiksi. Hän pitää tietysti hyviä päiviä, tai jos ei hyviä, niin ainakin sellaisia kuin hän itse voi järjestää, ja näin ollen tulee usealla asemalla asemapäällikön virka varsinaisesti vallan tarpeettomaksi, käytännössä sitä ei tarvita, vaikka siitä virasta on niin paljon palkkaa, että siitä voisi työtäkin tehdä. Löytyy eräs asema, jossa tiedetään asemapäällikön olleen korkeintaan yhden ainoan kerran vuodessa virkapukineessa, ja se osoittaa, ettei hänellä siinä tapauksessa ole liioin virkansa kanssa ollut mitään tekemistä. Ja tämäkin tapahtui ainoastaan silloin kuin asianomainen tarkastajajuna saapui, ja hänellä oli toivomuksia lausuttavana tarkastajille, että hänen pitäisi saada parempi leivintupa ja sauna.

Kun asemapäälliköt yleensä osoittavat niin suurta huolettomuutta, johtuu se siitä, että suuremmissa paikoissa heillä on muita tärkeämpiä tehtäviä kuin rautatielaitoksen palveleminen. Me tiedämme, että suuremmilla asemilla on välitysliike melkein poikkeuksetta asemapäällikön huostaan annettu, ja näin ollen johtuu siitä myöskin se, että asemapäällikkö toimii kokonaan tuon välitysliikkeen palveluksessa pitäen samoin niiden palveluksessa vielä rautatien alemmat virkamiehet sekä palvelijat omaksi hyväkseen. Tämä on surkea totuus ja saattaa vetää rautatievirkamiesten suuta hieman kieroon, kun siitä puhutaan eduskunnassa, mutta ei auta enää. Siitäkin asiasta täytyy kerran saada loppu ja siitä luultavasti kerran tuleekin loppu, kun meidän eduskunnalle on annettu anomus, joka juuri hyvin läheisesti koskettelee tätä samaista asiaa.

Täällä ed. Vuorimaa kertoi, että 7-miehiset jarrumiehistöt ovat junissa ja että ne nyt ovat käyneet tarpeettomiksi, kun ilmajarrulla on varustettu tavarajunatkin. Pyydän kertoa, että tähän asti ei junissa ole ollut kuin 4 tai 3 jarrumiestä ja että näiden jarrumiesten pääasiallinen tehtävä, kun uudet raskasmalliset koneet on saatu käytäntöön, ei ole enää jarruttaminen, joka on vaan nimellinen seikka, vaan heidän tehtävänänsä on kuormitus ja vaunujen vaihto väliasemilla, mikä minun pienen kokemukseni mukaan ei ole niin pieni, ettei hyvinkin tarvitsisi neljän miehen seurata mukana junassa sitä varten.

Tärkeä asia on jarrumiesten terveydelle tuo ilmajarrujen käytäntöönotto, sillä sen kautta vatsakatarrit ja reumatismit, jotka ovat varsinaisia rautatieläisten tauteja, voivat vähentyä, kun ei heidän tarvitse enää olla 40 asteen pakkasessa ulkona.

Kun kerran on tuosta suuresta tuhlauksesta puhuttu, mitä rautatielaitoksessa löytyy, niin minä ainakin omasta puolestani olen huomannut, että siellä on vielä kokonainen ammattikunta, jolla minun käsittääkseni ei ole mitään merkitystä rautatien tulopuoleen. Ja kun tulopuolesta, finanssiasiasta on tässä kysymys, pidän tarpeellisena mainita, että nimittäin rautateillä löytyvät papit ja lukkarit ovat aivan hyödyttömiä virkamiehiä siinä laitoksessa. Voidaan väittää, että rautatiemiehen sielu tarvitsee päästä taivaaseen ja minäkin olen sitä mieltä, mutta kuitenkin on ainakin kokemus osoittanut, että nämä varsinaiset rautatielaitoksen palkkaamat papit ja lukkarit sitä sinne kaikkein vähimmin vievät. Sitä paitsi, jos edes pienipalkkainen palvelijakunta olisi ollut papin palkkauksesta ja lukkarin palkkauksesta tässä tapauksessa vapautettu, niin olisi sillä toimella ollut jonkunlaista hyötyä, mutta näin ollen, kun palvelijakunta edelleen saapi maksaa lukkarin sekä papin palkat asianomaisiin seurakuntiin, missä he asuvat, on se aivan hyödytöntä. Meillä on sitäpaitsi kansakoululaitos valtion rautateiden kannattama, joka suinkaan ei minun mielestäni ole ainakaan turha laitos, mutta turha siinä tapauksessa, että mitään hyötyä se ei liioin tuota rautatielle taloudellisesti, sillä jokainen kunta olisi kuitenkin velvollinen rakennuttamaan rautatien suuren aseman läheisyyteen kunnan kustannuksella kansakoulun; mutta kun rautatielaitos tarjoo kunnalle sellaisen, ei kuntien tarvitse välittää suuremmista kustannuksista eikä mistään. He verottavat edelleen palvelijakuntaa ja rautatielaitos pitää yllä kunnalle koulun, johon kunta ei edes saa valita johtokuntien jäseniä.

Kun on kerran rautatievarojen tuhlauksesta kysymys, sopinee kysyä, mahtaneeko olla ihmisyyden nimessä sopivaa, että asemapäällikkö, joka asuu kaupungissa, pitää valtion palkkaamia passareja, jotka käyvät lakaisemassa hänen rappusensa, kantamassa halkoja ja vettä, oikein miespuolisia passareita, niinkuin on tensikoita upseereilla. Eräällä asemalla, jossa tuli kysymykseen kolmen palvelijan lisääminen, nousi hirveän kova juttu siitä, että palvelijakunta ei saa olla vaativainen, mutta siitä ei noussut mitään kysymystä, kun asemapäällikön piti saada itselleen valtion kustannuksella miespuolinen palvelija.

Edelleen on aivan turhaa komeutta pitää rautatien palveluksessa sellaisia junia kuin kasöörijuria. Tällaiset junat tulevat verrattain kalliiksi, ne käyttävät polttoaineita ja ne tarvitsevat muutakin palvelijakuntaa, ja sitä paitse on niistä ollut usein sellainen haitta, että hyvin usein on kuultu suurista uhkaavista tapaturmista, joita kasöörijunat ovat vähällä aikaansaada siitä syystä, että ne kulkevat omilla epäsäännöllisillä ajoilla. Niiden turvallisuuden suhteen olisi otettava huomioon se seikka, että kasöörijunia ei tarvitsisi lähettääkään erikseen, vaan voisi tämä kasööri, koska hänkin on kerran ihminen, kulkea siinä junassa, jossa muutkin ihmiset.

Sitten voidaan kyllä teknilliseltä puolelta väittää erittäin tärkeäksi ja tarpeen vaatimaksi sitä seikkaa, että Suomen valtion rautateiden tarpeeksi ulkomailta tilattuja vaunuja lähetetään valvomaan pari insinööriä asianomaisiin tehtaisiin. Ainakin lyhytnäköisen henkilön, sellaisen kuin minun mielestäni näyttää tuo asia olevan aivan tarpeeton. Minä oletan, että meikäläisellä insinöörillä pitäisi toki oleman sen verran ammattitaitoa, että voisi tuon vaunutarkastuksen tai ylipäänsä rautatielaitoksen tilaaman veturin tarkastuksen toimittaa sen kotimaahan saavuttua, ettei sitä varten tarvitsisi majailla ulkomailla monia vuosikausia.

Vielä on huomautettava eräs hyvin tärkeä seikka rautatielaitoksen tuhlauksesta. Ylipäänsä, kun tällä laitoksella on kansa isäntänään, asianomaiset virkailijat välittävät viis siitä, mitenkä taloutta yleensä hoidetaan. Lähellä Pietaria tehtiin kerran kivisilta, sellainen, jota ruotsinkielellä sanotaan plattformuksi, ja tämä sattui tulemaan kolmetoista metriä liian etäälle eräästä paikasta, jossa sen piti olla. Tämä 13 metriä ei ollut kovinkaan pitkä matka, mutta asianomainen insinööri ei tietysti sellaisesta pitänyt, ja tämä kivisilta täytyi repiä pois ja muuttaa, vaikkakin se oli tullut valtiolle maksamaan 13,000 markkaa: on itsestään selvää, että tämän kivisillan muuttamiseen kului melkein sama määrä. Tämä esimerkki osoittaa, millä tavalla ylipäänsä töitä toimitetaan.

Kun tässä armollisessa esityksessä sivulla 13 mainitaan, että esim. vesijohdon rakentamiseen Vesijärvestä Lahden asemalle ja varikkoon on otettu menoarvioon ei aivan pieni summa 92,000 markkaa, niin ihmetyttää se todellakin, mitä varten 2 kilometrin piirissä Lahden aseman seutuvilla löytyy kolme vedenottopaikkaa vetureita varten. Että näistä on valitettu varikon vedenottopaikassa olevan huonoa vettä, on kyllä yksi syy, mutta mitä varten on sitten kahden kilometrin matkalla tehty kolme vedenottolaitosta? Kun pannaan 1/2 kilometriä lisää ja on kesäinen aika, niin toimii va-

jaan kolmen kilometrin kehän sisällä neljä vedenottolaitosta vetureita varten. Nyt näyttää 92,000 markkaa olevan aivan pieni erä vesijohdon rakentamisessa, mutta minä rohkenen väittää, että tässä asiassa tahdotaan sittenkin käyttää samallaista tuhlausta kuin ennenkin ja että asia olisi aivan hyvin autettavissa paljon pienemmillä rahaerillä. Kun kerran kaivoja kaivetaan rautatien varsille muuallakin, ja kun tällekin rautatien varrelle on jo kolme kaivettu, niin voisi käsittääkseni kunnostaa näitä entisiä sen verran, ettei tarvitsisi 92,000 markan suuruista summaa heittää sellaiseen työhön.

Täällä ei ole kukaan vielä huomauttanut niistä suurista kassavaillingeista, joita rautateilläkin ylipäänsä esiintyy. Lienee paikallaan mainita siitäkin ja asettaa kysymyksiä, vaikka vastaustakaan ei saataisi, mihin toimenpiteisiin rautatiehallitus on mahtanut ryhtyä niiden 215,008 markan 16 p:n takaisin saamiseksi, jotka ovat kaikissa semmoisissa maksamatta olevissa saatavissa kiinni. Tästä on suuri osa kassavaillinkeja. En ole varma, ovatko kaikki neljä erää semmoisia, mutta ainakin kaksi niistä on kassavaillinkia. Sietäisi tosiaan olla sen verran ymmärrystä taloudenhoidossa, että tuollaiset 215,000 markan erät kerättäisiin sisään. Me tiedämme, että rautatielaitos vaatii jonkunlaisia pikkutakuita, 2,000 tai 4,000 markan takuita alaisiltaan virkamiehiltä, mutta tiedämme, että sietäisi toki asiat järjestää paremmalle kannalle, jottei tulisi näin äärettömän suurta balanssia, sillä vähää vaille 1/4 miljoonaa tahtoo sanoa äärettömän paljon.

Yksi asia on minun sydämelläni ollut jo kymmenen vuotta, se nim. että jos rautatielaitoksessa tekee jonkun hairahduksen virkatoimessaan, niin siitä sakotetaan, mutta rautatien kasööreille on varattu n. s. laskuerehdysrahoja siltä varalta, että jos hän sattuisi syntiin lankeemaan, niin jo etukäteen hänen virheensä otetaan huomioon. Minusta olisi oikeuden ja kohtuuden mukaista, että jos joku tekee erehdyksen virkatoimessaan, olkoonpa hän vaikka itse kasööri, niin pitäisi hänen omissa nahoissaan kärsiä, niinkuin sen saa kärsiä joku toinenkin, jos niin sattuu tekemään. Olisin hyvin mielissäni, jos joskus näkisin sen ilopäivän koittavan, jolloin rautatielaitoksen kasööreiltä samoin kuin muidenkin valtiolaitoksen virkamiehiltä otettaisiin pois nuo laskurahat ja asetettaisiin virkamiesten sydämelle hiukan enemmän vastuuntunnetta valtion asioissa toimiessaan.

Ed. **Aalto**: Täällä on jo hyvinkin paljon tuotu esiin niitä kipeitä epäkohtia, joita rautatiehallinnossa ilmenee. Koetan sentähden supistaa puheeni niin lyhyeen kuin mahdollista.

Täällä on edustajille jätetty rautatietilasto vuodelta 1905. Tuon tilaston mukaan bruttotulo rautatiematkustajaliikenteestä samalta vuodelta teki ensimmäisestä luokasta 223,889: 32, tehden siis matkustajaliikenteestä 1,68 prosenttia; toisesta luokasta 3,566,508: 42, tehden 26,72 prosenttia; kolmannesta luokasta 8,952,400: 92, siis 67,06 prosenttia matkustajaliikenteestä. Näkyy siis, että ensimmäinen ja toinen luokka eivät tuota puoltakaan siitä, mitä kolmas luokka tuottaa. Useissa junissa on kuitenkin ensimmäisen ja toisen luokan vaunuja enemmän kuin kolmannen luokan. Tällainen mettely osoittaa jo suurta tuhlausta, kun näiden luokkien vaunut eivät tuota puoltakaan siitä mitä kolmas luokka tuottaa, vaikka ovat paljoa kalliimpia. Ensimmäisen ja toisen luokan matkustajaliikennettä pidetään näin ollen yllä kolmannen luokan kustannuksella. Joskin maksut ensimmäisessä ja toisessa luokassa ovat näennäisesti kalliimmat kuin kolmannessa, niin yksinkertainen laskutaito kuitenkin hyvin selvästi osoittaa, että kolmannen luokan vaunussa maksu sittenkin on kalliimpi. Ensimmäisen ja toisen luokan vaunussa on paljo vähemmän tilaa kuin kolmannen luokan vaunussa. Jos otamme määrätyn välimatkan ja laskemme tulot eriluokkaisia vaunuja kohden, niin hämmästykseksemme näemme, että kolmannen luokan vaunut tuottavat paljoa enemmän ja kuitenkin tavallisesti toisen luokan vaunussa eivät tilat ole täynnä, niinkuin kolmannessa luokassa on asianlaita.

Jätetystä arm. esityksestä näemme kuitenkin, että taaskin ensimmäisen ja toisen luokan vaunujen osalle ehdotetaan 425,500 markkaa, sen sijaan kolmannen luokan vaunujen osalle vain 312,000 markkaa. Taaskin ehdotetaan paljo huimaavampi summa ensimmäisen ja toisen luokan osalle kuin kolmannen luokan. Tässä on nimenomaan yksinkertaisesti vallitsevaa tuhlausjärjestelmää mitä tulee matkustajavaunuihin nähden.

Jos vielä vertaillaan, mitä toisen luokan päiväboggievaunut tulevat maksamaan ja mitä kolmannen, edelliset kun maksavat 38,000 markkaa kappale, jälkimäiset sen sijaan 28,000 markkaa, niin näemme tässäkin ei ainoastaan tuhlaavaisuutta, vaan sitä suurta ylimielistä virkahenkeä, joka meidän maassamme ilmenee. Toisia kuletetaan suurissa loistovaunuissa hyvissä tiloissa, toisia yksinkertaisissa vaunuissa suuresa ahdingossa. Juuri tämä luokkajärjestelmä ja se tuhlaus, mitä siinä harjoitetaan, olisi valiokunnan tarkoin otettava huomioon.

Me tiedämme myöskin, kuinka paljo ensimmäisen ja toisen luokan makuuvaunuja nykyään junissa kulkee, niinpä esim. Waasan yöjunassa kokonaista kaksi, kolmatta luokkaa ei yhtään. Ja näihin vaunuihin nähden on suhde sama, mitä tuottavaisuuteen tulee, kuin muihinkin vaunuihin nähden. Ja nytkin taas arm. esityksen mukaan ehdotetaan rakennettavaksi lisää viisi ensimmäisen ja toisen luokan yhdistettyä boggievaunua, jotka maksavat 42,700 markkaa kappale. Kun se liike ei kannata, miksi aina vaan lisää tällaisia kulkuvälineitä hommataan? Sitä varten, että herroilla olisi yhä suurempi mukavuus matkoilla.

Boggievaunujen huono tuottavaisuus ilmenee vielä selvemmin, jos lasketaan, miten paljo tulee maksamaan esim. makuuvaatteiden käyttäminen niissä. Yksistään makuuvaatteiden pesuun menee kolmatta tuhatta markkaa kuukaudessa. Se tekee suuren joukon kolmattakymmentätuhatta markkaa vuodessa. Ja tämäkin työ annetaan yksityisten keinottelijain tehtäväksi. Koetettaisiin edes itse harjoittaa tuollaista liikettä, joka on niin helppo ylläpitää. Silloin menotkin jossain määrin pienentyisivät. Monenlaisia muita makuuvaatteita näissä vaunuissa vielä käytetään, monet palvelijat niitä varten palkataan. Onpa siis jotenkin suurta tuhlaavaisuutta tämä, jota ensimmäisen ja toisen luokan makuuvaunuihin nähden meidän maassamme harjoitetaan.

Rautateittemme keskushallinnon menot nousevat runsaasti $1^1/_4$ miljoonaan markkaan. Ruvetaanpa katselemaan, eiköhän sieltäkin löytyisi semmoista, mikä tarpeettomana sietäisi jäädä pois. Katse kääntyy silloin rautateitten kilometrikonttoriin, jossa lasketaan nuo suuret palvelijain kilometrimaksut. Kuten tiedämme, on rautatienpalvelijoilla konduktööreillä, jarrumiehillä, kulettajilla ja lämmittäjillä, n. s. virstarahat, ja nyt pitää olla suuri joukko virkamiehiä laskemassa, kuinka paljo sille ja sille miehelle kuukaudessa tulee. Tuota on kymmeniä vuosia harjoitettu, mutta asia olisi yksinkertaisesti järjestettävissä siten, että se summa, joka arviolta tiedetään kullekin kuukaudessa tulevan, lisättäisiin kuukausipalkkaan. Täten voisi tuntuvasti virkamiehiä vähentää, sillä paljo mitään muuta merkitystä tällä konttorilla ei ole ollut. Tiedämme, että meille jätetyssä tilastollisessa julkaisussa ainoastaan kahdeksan lehteä on tuon kilometrikonttorin osalta toimitettua työtä. Tuo konttori voitaisiin siis kokonaan poistaa ja yhdistää sen tilastoa varten suorittama työ nyt jo olevaan tilastokonttoriin.

Täten varmaan voitaisiin säästää kymmeniätuhansia markkoja vuodessa.

Mitä sitte virkavaltaisuuteen rautateillä tulee, niin siitä on täällä jo erikoisen sattuvasti huomautettu. Sanon vaan, että sellaista se on, että jos on rautatiellä virkamiehen alkukin, mies, joka ei ehkä vielä ansaitse sataakaan markkaa kuussa, niin se on kuitenkin sellainen herra, että vanhan palvelijan, joka saa opettaa tuota nuorta virkamiestä tekemään työtä ja oppimaan tointaan, sen pitää käsi otsalla tai kumarrellen lähestyä häntä. Kun on näin virkamiesten laita, etteivät ne työhön ja toimeen uskalla tarttua, mikä ei näennäisesti ole heidän tehtävänsä, niin kyllä silloin todellakin täytyy ainakin sillä alalla vaatia työkuntoa lisättäväksi. Mitä vetureihin tulee, niin lyhyesti vaan mainitsen, että niistä on muuteltu milloin hiilien, milloin halkojen polttamista varten, ja siten tuhlattu suuriakin summia. Tämä osoittaa insinööritaidon kehittymättömyyttä.

Täällä on myöskin paljon puhuttu tuosta hyvin yleisesti tunnetusta vaunujen puutteesta ja niitten huonosta järjestämistavasta. Vaunuja siirrettäessä tapahtuu usein, että esim. Helsingistä lähetetään pitkä juna tyhjiä vaunuja Riihimäkeen ja sama juna saa vasta palatessaan ruveta jakamaan niitä Riihimäen ja Helsingin välisille asemille, sen sijaan että voisi niitä mennessään jättää, tullen sekin huokeammaksi, että veturi saisi tyhjänä palata takaisin kuin kuormitettuna. Äskettäin kerrottiin varmana, että Orihveden asemalla tuli vastakkain kaksi pitkää ylimääräistä junaa, jotka kulettivat tyhjiä vaunuja, toinen pohjoisesta päin Tampereelle, toinen Tampereelta pohjoiseen päin. Kun tällaista järjestelmää harjoitetaan, niin kyllä se on hyvin suurta tuhlaavaisuutta. Kuitenkin täytyy minun sanoa, että sitä on koetettu parantaa, ainakin mikäli minä tunnen. Tiedän että monta kertaa tätä asiaa koskevia raporttikaavoja on satojen, ehkä tuhansien markkojen arvosta hylätty, että saataisiin käytännöllisemmät paperit, mutta asia ei näytä siltä parantuneen. Nyt näytään hankkiuduttavan sitä varten järjestämään aivan uusia virkamiehiä ja toivottavasti asia nyt tulee parannetuksi. Valiokunta voisi kuitenkin kiinnittää huomionsa tähän seikkaan, koska se ei ole tähän asti parantunut.

Sitte on mainittu kasöörijuna. Ne ovat aivan tarpeettomia. Mielestäni ei kasöörien tarvitse kulkea niissäkään junissa, missä muut matkustajat. Tämä asia voidaan järjestää yksinkertaisemmin Tanskan tapaan, sieltä meidän pitäisi saada selvä oppi. Siellä eivät kasöörit kulje linjalla ollenkaan ja tanskalaiset ihmettelevät, että meillä Suomessa sillä tavoin tuhlataan valtion varoja. Viime kesänä olin

tilaisuudessa Kööpenhaminassa näkemään, että asia voidaan järjestää aivan yksinkertaisesti. Palkkalistat valmistetaan hallituksessa ja lähetetään postin tavoin asemapäällikölle tahi muille osaston päälliköille ja nämät yksinkertaisesti maksavat miehille. Moni asia on hyvin helppo järjestää, kun vaan löytyy järjestäjiä.

Mitä muuten tulee palvelijavirkakuntaan, niin onhan tiettyä, että rautatienpalvelijakunnalla on paljoa enemmän ja paljo raskaampia töitä, mutta kuitenkin on monella asemalla virkamieskunta aivan yhtä suurilukuinen kuin palvelijakuntakin.

Entä työajan pituus sitte. Meillä ovat virkamiehet viroissaan 5—4, vieläpä 3 tuntia päivässä, palvelijakunta 8, paikoin 10—12, jopa kiireellisenä aikana 16 tuntia työssä. Nyt näytään täälläkin haluttavan, että palvelijakuntaa pitäisi enemmän vaan kiristää, mutta virkakunnasta ei puhuta mitään. Berliinissä ollessani näin, että rautatien virka- ja palvelijakunnan työn pituudella oli eroa vaan yksi tunti; virkamiehet tekivät työtä 7 tuntia, palvelijakunta 8. Kööpenhaminassa oli samoin yhden tunnin ero työajassa, virkamiehet tekivät 6, palvelijakunta 7 tuntia. Meillä Suomessa on ero vähintäin 3-tuntinen ja siitä ylöspäin. Sanotaan, että ulkomaalainen työmies tekee paljo paremmin työnsä; miksei hän tee, kun ei häntä kohta, kun hän työn alkaa, rääkätä, niin ettei työkunto kasva. Järjestettäköön meilläkin nuo suhteet enemmin toisiaan vastaaviksi, älköön rääkättäkö palvelijakuntaa jo alusta alkaen niin, ettei sen työkunto pääse kehittymäänkään. Mitä sitte tulee rautatievirkailijoitten palkkoihin, niin pyysi palvelijakunta viime vuonna palkkain parantamista siten, että neljä alinta huonommasti palkattua luokkaa kokonaan poistettaisiin, jotta huonompipalkkaiset pääsisivät korkeammalle kohoamaan. Hallitus ryhtyi asiaan, mutta ehdotti senaatille, että kaikki huonoimmin palkatusta aina päätirehtööriin saakka ylennettäisiin 2 palkkaluokkaa. Tästä näemme, että missä paljo on, sinne paljo pitäisi antaa, mutta missä vähä on, sinne ei juuri mitään riitä. Sen arvaa, että tällainen palkkain lisäys merkitsi alemmille 6—7 markkaa kuukautta kohti, ylemmille monia kymmeniä. Kun näin menetellään, ettei mitään keskinäistä sopusuhtaisuutta noudateta, kyllä se herättää katkeruutta.

Sitte on arveltu, että ehkä saataisiin rautatien kustannukset, kulut ja toimet paljo käytännöllisemmin parannetuiksi, kun ruvettaisiin välikäsiä pitämään. Edustaja Huoponen erinomaisesti täällä osoitti, kuinka se kävisi päinsä.

Minä toivoisin, että valiokunta ottaisi tämän ehdotuksen huomioonsa ja valtuuttaisi edustaja Huoposen tuollaisena välikätenä hankkimaan kokonaan saksalaista työväkeä meidän maahamme. Ehkä rautatietkin sitte kannattaisivat.

Ed. **Paasivuori**: Täällä on nyt puhuttu siitä, mitenkä saataisiin rautatierakennukset halvemmiksi ja rautatielaitos kannattavammaksi, kuin mitä se tähän asti on ollut. Edustaja Huoponen, ikävä kyllä, että hän ei ole nyt täällä läsnä, on tehnyt sen syytöksen sitä kansallisuutta vastaan, johon edustaja Huoponen itse kuuluu, vieläpä kiihkokansallisena. Minä edustaja Huoposena en viitsisi kuulua niin huonoon kansaan, jossa työntekijät ovat kaiken arvostelun alapuolella, eivät kelpaa mihinkään. Se on ihmeellistä, että meillä niin yksityiset työnantajat kuin eräät edustajat valtiopäivillä laulavat samaa laulua tuosta huonosta työväestä: se ei kelpaa mihinkään. Ulkomailla on paljo parempaa työväkeä, kotimainen ei siinä suhteessa ensinkään vastaa tarkoitustaan. Mutta kun tuo sama kelvoton työväki, työmiehet lähtevät ulkomaille, silloin isänmaallisuuden nimessä huudetaan: älkää menkö, pysykää isänmaassa. Miksi estetään noita kelvottomia menemästä? Antaa heidän mennä, kyllä saadaan parempaa sijaan. Mutta kokemus osoittaa, että suomalainen työmies ulkomailla tulee aivan hyvin toimeen. Se elää siellä työllänsä paljon paremmin kuin herrat. Kysyttäköön vaan vaikka amerikkalaiselta työnantajalta, miten hän arvostelee suomalaista työmiestä. Hänen arvostelunsa on aivan toinen kuin edustaja Huoposen. Mutta suomalainen herra, kun se menee Amerikkaan tai jonnekin muualle, mihin hän kykenee? Korkeintaan hän kykenee maata kaivamaan ja siinäkin hän ansaitsee kovin vähän; voi saada esim. puolen päivän päästä tilin kouraansa. Näin on asiat todellisuudessa. Minä voisin muuten kertoa jonkun esimerkin, joka puhuu edustaja Huoposen puhetta vastaan. Ensiksi meillä ovat muutamat rautatiet tulleet paljonkin halvemmiksi niitten kustannusarviota. Esim. Vaasan tien kustannusarvio oli jotain 28 miljoonaa ja sen tiedetään tulleen maksamaan vain 22 miljoonaa. Siis suomalaiset työmiehet tekivät tuon tien paljoa halvemmalla kuin mitä valtiosäädyt olivat tuon tien kustannuksiin arvostelleet. Ja sen hyvän työn tuloksena jaettiin herroille lahjapalkkioita, joista työmiehet eivät saaneet penniäkään. Herrat joivat päälle päätteeksi. Vielä nekin kustannukset maksoivat satoja tuhansia, jotka kulutettiin sen johdosta, että tie tuli valmiiksi. Mutta työmiehille ei paljoakaan juomia tarjottu. Muuten yhdyn niihin,

jotka ovat olleet sitä mieltä, että meidän valtiorautateiltä joutaa hävittää koko ensimäinen ja toinen luokka. Jos katsellaan tätä ehdotusta, nähdään, että toisen luokan vaunut tulevat kaksi jopa kolmekin kertaa kalliimmaksi rakentaa kuin kolmannen luokan vaunut, ja kuitenkin ne kulkevat tyhjinä. Ne eivät tuota mitään. Sen sijaan kolmannen luokan vaunut ovat täynnä, liiankin täynnä ja ovat ainoat, jotka Suomen valtion rautatiellä matkustajaliikenteessä jotakin tuottavat. Siis olen sitä mieltä, että nämä eriarvoisuuden, luokkalaitoksen pönkittämiseksi rakennetut ensimäisen ja toisen luokan vaunut poistetaan. Samoin asemarakennuksilla poistettakoon toisen luokan ravintolahuoneet, samoin odotushuoneet, niin senkin kautta jonkun verran säästetään varoja.

Ed. **Laine, O. Fr.**: En tahdo kauvan kuluttaa tätä kallista aikaa, mutta kuitenkin täytyy minun herra Huoposelle huomauttaa, vaikka hän ei olekaan täällä. Jos nyt hän on moittinut sosiaalidemokraatteja siitä, että todellakin kaikki työmiehet ovat yhtä hyviä ja että työ kulkee hitaasti rautateillä, että hyvällä syyllä minä heitän sen takaisin siinä merkityksessä, että se todellakin kuuluu meidän valtion insinööreillemme tuo työn hitaus. Monta kertaa sattuu niin, että työ on valmiiksi tehty ja insinööri tulee ja purkauttaa tuon työn kokonaisuudessaan, josta jo herra Sivenius toi yhden 13,000 markkaa maksavan tilityksen. Mutta tällaisia tapauksia tapahtuu vähän väliä rautateillä. Yhtä hyvällä syyllä, jos olisimme niin epäkansallisia, me herrat sosialistit, kuin herrat nuorsuomalaiset herra Huoposen suulla ovat täällä puhuneet, voisimme toivoa, että me tuottaisimme insinöörejä Englannista, jotka tietysti ovat teknillisesti enempi kehittyneitä, ettei tarvitsisi niitä töitä purkaa, mitä huonot työmiehet tekevät.

Ed. **Sirola**: Erään vanhan rautatietyössä 40 vuotta toimineen rakennusmestarin kokemuksia olisi minulla tuotavana esille näitten rautatietyöolojen valaisemiseksi. Hän on minulle näyttänyt asiakirjoja, joissa insinööri tuo häntä vastaan syytöksiä siitä, että hän „kiihottaa" työväkeä insinööriä vastaan, kun hän kehoittaa niitä pitämään säännöllisiä ruoka-aikoja, eikä sentakia, että insinööri sattuu tulemaan työmaalle juuri ruoka-aikana, pysymään 9—10 tuntia yhtä kyytiä syömättä. Hän palkkausasioissa on pitänyt työväen puolta ja tätä pitävät insinöörit erittäin raskauttavana seikkana häntä vastaan. Ja kun hän sitten esittää

vastavalituksessa Tie- ja vesirakennusten ylihallitukselle kaikenlaisista insinöörien tuhlauksista, joista voisi luetella koko pitkiä juttuja, niin samaan aikaan, kun tämä valitus on ylihallituksessa, saa tämmöinen insinööri korotuksen piiri-insinööriksi, mutta samaan aikaan tämä valtion töitä 40 vuotta johtanut mestari, joka oli rakentanut useimmat suurimmat ratapihamme, asemamme ja suurimmat siltamme, saa 40 vuoden työn jälkeen kolme sataa markkaa vuotuista eläkettä! Tästä voisi paljon laajemmin puhua pieneksi esimerkiksi edustaja Huoposen esille vetämiin seikkoihin. Pyytäisin myös juuri huomauttaa, että, kuten edustaja Schybergson jo tavallaan myönsi, työvireyden ja työkunnon esimerkkien on lähdettävä ylhäältä päin. Ja lisäksi on tämän työväen opittava tuntemaan, että he tekevät omaa työtänsä, kun he tekevät valtion työtä. He eivät silloin käytä väärin aikaansa, — joka nyt ei ole mitenkään ihmeteltävää, silloin kun he näkevät esimiehensä niin peräti kevyesti valtion aikaa ja varoja kuluttavan.

Ed. **Wuorimaa:** Edustaja Schybergson puheensa lopussa lausui, nähtävästi puoluetarkoituksessa, että epäkohtia rautateillä olisi syntynyt vasta vuonna 1898. Pyydän huomauttaa, että jo 1897 vuoden valtiopäivillä tehtiin vakavia muistutuksia sitä taloudellista suuntaa vastaan, joka rautatiehallituksessa oli alkanut. Mitä edustaja Siveniuksen lausuntoon tulee, että tavarajunassa käytettäisiin ainoastaan 4 jarrumiestä, pyydän huomauttaa, että se kai riippuu väärinkäsityksestä. Totta kyllä, sivuraiteilla ja pienemmillä radoilla tavarajunissa käytetään 4, mutta Pietarin—Helsingin radalla 7. Ja kaikki asiantuntijat ovat sitä mieltä, että 2 jarrumiehessä on kyllä tavarain purkamiseen, varsinkin jos konduktööri ottaa osaa siihen. Ja ei kai edustaja Sivenius pidä konduktöörejä niin suurina herroina, etteivät ne voisi puuttua kollyihin kiinni. Rautatiepappeihin nähden olen yhtä mieltä edustaja Siveniuksen kanssa siinä, että he ovat kokonaan tarpeettomia. Missä on suurempia asemia, siellä voi sopia sielunhoidosta paikkakunnan papiston kanssa, ja pienemmillä asemilla ei tarvita erityisiä jumalanpalveluksia.

Lopuksi lisään vielä, että pikajunissa seuraa kolme konduktööriä. Se on liikaa komeutta. Useimmissa Englannin junissa ei ole yhtään konduktööriä. Kaksi saisi täälläkin jäädä pois. Eräs puhuja lausui vielä, että yhtä pitkä työpäivä olisi määrättävä kaikille rautatievirkailijoille. Sitä ei kuitenkaan voida tehdä. Englannissa esim. keskusvaihtolaitoksen hoitajat suuremmilla asemilla ovat ainoastaan kol-

me tuntia työssä, koska työ on niin hermoja rasittava, ettei mies kauemmin kestä. Täällä on laita kai samoin.

Ed. **Martikainen:** Tärkein huomautus näyttää olevan unohtunut tästä keskustelussa, nimittäin se, että nykyiset etevimmät liikemiehet katsovat velvollisuudekseen kehoittaa työväkeänsä järjestäytymään, ja minä myös kehoittaisin, että rautatiehallitus tekisi samoin kehoittaen työväkeänsä liittymään järjestöihin. Nämä järjestöt tulisivat sitte pitämään kaikista jäsenistään tarkkaa huolta ja myös vaatimaan niiltä velvollisuuksien täyttämistä. Se tapa, millä rautatiehallitus on menetellyt sosialistisien henkilöiden järjestöjen suhteen, on minusta ala-arvoista. Ajatuksen vapaus on siellä jonkun verran kielletty. Nämä seikat täytyisi ottaa huomioon, kuin myöskin se, että rautatieinsinöörit velvoitetaan ensin tarjoomaan osuuskunnalle töitään eikä ainoastaan yksityisille. Minä olen ollut tilaisuudessa pyytämään työ- osuuskunnalle huonerakennustöitä, mutta sitä on kielletty ja työ annettu yksityisille lempilapsille ja vieläpä paremmilla ehdoilla.

Päätös:

Arm. esitys n:o 20 lähetettiin **valtiovarainvaliokuntaan.**

Arm. esitys **n:o 21 varojen osottamisesta kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908** aiheutti seuraavan lausunnon:

Ed. **Vikman:** Pyydän saada kiinnittää asianomaisen valiokunnan huomion pariin seikkaan esilläolevassa armollisessa esityksessä. Täällä on nimittäin 12 kohdassa esitetty määrärahoja 50,000 markkaa kansakoulujen havainto-opetusvälineitten ostamisen avustamista varten. Minä pyytäisin, että kansanopistot pääsisivät tähän samaan kategoriaan ja että kansanopistojen varalta tätä määrärahaa korotettaisiin 10,000 markalla.

Lisäksi pyydän saada huomauttaa siitä, että 15 kohdassa, jossa puhutaan apurahoista kansanopistoille, on jätetty huomioon ottamatta muutamia hyvin tärkeitä seikkoja. Tässä ehdotetaan nimittäin vuodeksi 1908 kansanopistoille myönnettäväksi tuo 150,000 markan määräraha, joka tänä vuonnakin on olemassa. Minä pyydän saada kiinnittää huomiota siihen, että meillä on olemassa nyt jo 25 kansanopistoa, jotka ovat toimineet enemmän kuin 2 vuotta tai tulevat

ainakin ensi vuonna toimineeksi enemmän kuin 2 vuotta. Jo nämä 25 kansanopistoa, jos niistä kukin saa 6,000 markkaa vuotuista apurahaa, tulevat tarvitsemaan kaiken sen rahan, mikä tässä on esitetty. Mutta on huomattava, että maassamme on yksi kansanopisto, joka on toiminut yhden vuoden, ja on jo lisäksi päätetty perustaa 5 kansanopistoa, jotka alkavat toimintansa ensi syksynä. Nämä 6 kuuluvat siihen kategoriaan, jolle annetaan 3,000 markan vuotuinen apuraha. Tästä esitetystä määrärahasta ei riitä näille tarvittavaa 18,000 markkaa. Näin ollen minä pyytäisin, että tämä 150,000 markan määräraha kansanopistoille korotettaisiin 20,000:lla eli siis 170,000 markaksi.

Arm. esitys n:o 21 lähetettiin **valtiovarainvaliokuntaan.**

Arm. esitys **n:o 22, varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä.**

Keskustelu:

Ed. **Nevanlinna:** Tiedän, että eduskunnan aika on vähissä. Luulen niinikään tietäväni, että suuri osa eduskunnan jäsenistä odottaa erityisellä mielenkiinnolla sitä asiaa, jota varten hallituksen jäsenetkin tänne ovat saapuneet, enkä sentähden tahdo pitkälti kuluttaa aikaa. Mutta katsoen taaskin sen asian erinomaiseen tärkeyteen, joka nyt on esillä, pyydän kuitenkin saada lausua pari sanaa.

Tämä arm. esitys poikkeaa jossain määrin siitä, mikä tähän asti on Suomen eduskunnalle vastaavasta asiasta annettu. Ja Suomen eduskunta näkee varmaan ilolla sen muutoksen, joka on tapahtunut, sillä se viittaa siihen, että nykyistenkin perustuslakiemme puitteissa se yhtenäisyys valtiovarain hoitoon katsoen, johon meidän on pyrittävä, on mahdollinen toteuttaa suuremmassa määrin kuin tähän asti.

Mitä tulee itse siihen asiaan, jota tämä esitys käsittelee, niin tulee siinäkin asianomaisella valiokunnalla olemaan erinomaisen raskas ja vastuunalainen tehtävä. Kysymys on valtion tulo- ja menoarvion järjestämisestä kokonaisuudessaan. Niinkuin tämä arm. esitys ja siihen liittyvät taulut osoittavat, on meidän valtion menotalous aivan, täytyy sanoa, huimaavaa vauhtia vakinaiseltakin osaltansa kohoamassa. Tästä löytää todistukset kyllä paljon suuremmassa määrässä, kuin tästä esityksestä, siitä kertomuksesta valtiovarain tilasta, joka aikaisemmin on eduskunnalle an-

nettu. Varmaankin hämmästyttävät nimittäin siinä olevat tiedot siitä suunnattomasta menojen lisäyksestä, joka viime vuosina on valtion vakinaisessa menoarviossa tapahtunut, kun näet vakinaisten menojen lisäys vuodesta 1903—07 tekee kokonaista 26¹/₂ miljoonaa markkaa, ja tämä tapahtuu menoarviossa, joka vuonna 1903 ei vielä tehnyt kuin noin 80 miljoonaa. Omasta puolestani tahdon tosin olla viimeinen, joka pelkäisi valtiomenojen lisäämistä s e m m o i s e n a a n. Tässä suhteessa riippuu kaikki siitä, minkälaisiin tarkoituksiin varoja käytetään, ja siitä, voidaanko ne käyttää todellakin kunnollisesti. Valtion talous ei ole muuta kuin kansan yhteistä taloutta. Ja kuta useampia tarpeita syntyy sellaisia, jotka kansa havaitsee paremmaksi tyydyttää yhteisin voimin, sitä enemmän tietysti nousee valtion menoarvio. Mutta tässä menojen nousussa, johonka nyt viittasin, on se huolustettava seikka, että, niinkuin senaatin valtiovaraintoimituskunta itse erityisesti ilmoittaa, menojen nousu on suuremmassa määrässä kuin aikaisemmin tapahtunut niiden menoarvion osien kohdalla, jotka eivät suoranaisesti eli ahtaammassa merkityksessä tule kansan sivistyselämän hyväksi. Niinkuin edellisessä valtiovarain kertomuksessa, niin on tässä nykyisessäkin taulu, joka jakaa valtion menot sivistystarkoituksiin ja hallintotarkoituksiin käyttämisen mukaan. Nämä taulut osoittavat nyt, niinkuin valtivaraintoimituskunta erityisesti huomauttaa, että siinä suhteessa, jossa hallintomenojen ja sivistystarkoituksiin suoranaisesti käytettyjen valtiovarain kokonaismäärät ovat toisiinsa ja molempien summiin, on tapahtunut suurempia muutoksia nykyisinä vuosina kuin edellisten varainhoitokausien aikana. Ja muutokset ovat tapahtuneet juuri tähän epäedulliseen suuntaan. On tunnettua ja valtiovaraintoimituskunta huomauttaa siitäkin erityisesti, mistä nämä hallintomenojen lisäykset ovat johtuneet: etupäässä siitä suuremmoisesta menojen lisäyksestä, joka on tapahtunut siviilihallinnossa ja joka todellakin on tavattoman suuri. Siinä valtion tulo- ja menoarviossa, joka tähän kohdistuu, ovat menot vuodesta 1903, jolloin ne olivat 7, 8 miljoonaa, nousseet 11,100,000 markkaan 1907 vuoden menoarvion mukaan. Kertomuksessa huomautetaan, että tämä on tapahtunut etupäässä niiden surien menojen johdosta, joita poliisivoimain lisääminen on vaatinut. Tämä asia on jo asetettu interpellatsioonin aiheeksi, enkä minä tahdo siihen nyt sen enempää koskea. Valittaa kuitenkin täytyy, että muillakin hallinnon aloilla menot nousevat niin huimaavaa vauhtia. Tässä suhteessa pyytäisin saada niillä syillä, joita minulla on pari

kertaa jo ollut kunnia tuoda esille, erityisesti laskea valtiovarainvaliokunnan huomion alaiseksi, että se ottaisi suunniteltuja lisäyksiä tarkoin harkitaksensa. Hallitus ilmoittaa esim. esillä olevassa arm. esityksessä, että yhä edelleen lääninhallinnon kustannuksiin tarvitaan vieläkin tuntuvasti suurempia määrärahoja kuin ennen. Niinpä otaksutaan, että 5:s pääluokka, johon juuri sisältyy siviilihallinto, on vuonna 1908, siis sinä varainhoitokautena, jonka raha-asiat nyt ovat järjestettävät, todennäköisesti vaativa vähän päälle 200,000 markan menon lisäyksen. Selityksissä ilmoitetaan, että on epätietoista, voidaanko poliisimenoja vielä vähentää — tämän asian jätän taas sikseen tällä kertaa. Mutta samalla ilmoitetaan, että lisäys on tarpeellinen m. m. kruununvoutien ja kruununnimismiesten palkkojen parantamista varten. Mitä tulee kruununnimismiesten palkkaukseen, en tahdo sitä nyt ottaa käsittelyn alaiseksi. Se voi olla asia, jota saattaa eri lailla käsittää. Mutta mitä kruununvoutien palkankorotukseen tulee, niin minä rohkenen lausua valtiovarainvaliokunnalle sen toivomuksen, että se tämän asian alistaisi mitä vakavimman harkinnan alaiseksi. Näillä virkamiehillä on nyt jo 4,600 markkaa vakinaista palkkaa. Se on palkka, niinkuin ehkä yleisesti tiedetään, joka täydellisesti vastaa esim. lyseon lehtorin palkkaetuja. Lyseon lehtorin on kuitenkin pakko elää kaupungissa, hänen ammattivalmistuksensa vaatii yleensä paljo suurempia kustannuksia kuin — kaikella kunnioituksella — herrojen kruununvoutien. Sitä paitsi meillä lyseon lehtorit ja koulunopettajat yleensä kansallisestikin edustavat sivistyselämässämme aivan toisenarvoisia henkisiä pyrinnöitä kuin nyt puheenaolevat hallintovirkamiehet. Kaikkeen tähän katsoen minusta ei mitenkään voi olla kohtuullista, että kruununvoutien palkkoja korotettaisiin.

On muutamia muitakin kohtia nyt ehdotetussa menojen lisäyksessä, jotka varmaan vaativat tarkkaa harkintaa. Yksityiskohtaisesti en kuitenkaan, niistäkin syistä, jotka alussa mainitsin, käy asiaan sen syvemmälti. Mutta eräästä muodollisesta seikasta pyytäisin vielä saada arvoisalle valtiovarainvaliokunnalle huomauttaa. Me olemme nykyään hyvällä tolalla päästäksemme parempaan valtion tilinpidon järjestelmään kuin mitä meidän valtiomme raha-asioissa vuosikymmenet on ollut voimassa. Mutta siinä suhteessa on edelleen ponnistuksia jatkettava. Nämätkin arm. esitykset antavat aihetta sen toivomuksen lausumiseen, että valtiovarainvaliokunnan on syytä tässä kohden yhä edelleen harjoittaa sitä painostavaa vaikutusta, joka tässä kohden on

ollut sen tehtävänä aina ensimmäisiltä valtiopäiviltä saakka. On ymmärtääkseni ylen tarpeellista, että eduskunnan päätökset raha-asioista myöskin muodollisessa suhteessa tehdään täysin yhtäpitävästi sen tilijärjestelmän kanssa, joka on säädetty valtion raha-asiain hallinnossa noudatettavaksi. Siinä suhteessa antavat nämä esitykset jossakin määrin aihetta muistutuksiin, ennen kaikkea siinä suhteessa, että kulkulaitosrahaston tulo- ja menoarvio ei ole ehdotettu muodollisesti täysin sellaiseksi, kuin sen olla pitää, jos mieli voida valtion tilinpäätösten nojalla aikanaan tehdä tarkkoja vertauksia eduskunnan hyväksymäin ennakkolaskujen ja valtion tilien välillä.

Lopuksi en malta olla vähän taas soittamatta tuota „kielikelloa". Asia nimittäin on se, että näiden hallituksen esitysten suomenkieliset kappaleet antavat aihetta hyvin painaviin muistutuksiin. Ne osoittavat mielestäni, että meidän nykyinen hallituksemme, kaikesta kehutusta suomenmielisyydestään huolimatta, on laatinut ne ruotsinkielellä. Suomalaiset kappaleet ovat vaan käännöksiä, ja ne ovat monin paikoin vielä hyvin kömpelöitä. Rohkenen lausua sen toivomuksen, että tällaista ei enää vastedes ole tapahtuva.

Ed. **Vuorimaa**: Yhdyn pääasiallisesti edelliseen puhujaan. Pyydän ainoastaan huomauttaa vielä parista kohdasta. Sivulla 26, jossa puhutaan hovioikeuksista, sanotaan että menoerää on täytynyt korottaa sentähden, että hovioikeuksiin tarvitaan ylimääräisiä osastoja. Pyydän, että valiokunta ottaisi huomioon, että korotettuja menoja voisi välttää sen kautta, että hovioikeuksiin asetetaan niitä miehiä, jotka nyt nauttivat lakkautuspalkkaa ilman mitään viran toimitusta. Sitte on 29 sivulla komitean kustannukset. Tiedetään yleisesti, kuinka äärettömästi komiteat maksavat ja millä veltolla tavalla ne tekevät työtä, kuinka ne vähä väliin kokoontuvat Helsinkiin, istuvat päivän tai pari ja taas hajoovat. Siten komitean työt kestävät vuosikausia ja vaativat suuria kustannuksia valtionvaroista. Tämäkin seikka olisi otettava huomioon. Tulot kruunun omistamista sotilastiloista ovat tuottaneet ainoastaan 1,260,000 markkaa. Kun tiedetään, että niitä kuitenkin on viidettä tuhatta taloa, jotka kaikki ovat sangen tuottavia, ja siis eivät tuota täyttä 300 markkaa talosta, on tämä tulos, joka on luonnottoman pieni, niin pieni, ettei se vastaa puoltakaan siitä, mitä odottaisi ja olisi luonnollista.

Ed. **Paasikivi:** Minä pyytäisin kääntää valiokunnan huomiota noihin menoihin, jotka ovat menoarvion 15 pääluokassa, jotka koskevat eläkkeitä ja yleisiä apurahoja. Tämä pääluokka on, kuten tunnettu, viimeisinä vuosina suuresti noussut. Minä sen vuoksi tahtoisin jättää valiokunnan harkittavaksi, eikö näitä menoja voisi ylipäänsä saada vähenemään sillä tapaa, että hallituksen toimenpiteiden vuoksi viimeisinä aikoina viroistansa pois joutuneet virkamiehet, mikäli he ovat työkykyisiä, ylipäänsä saisivat tilaisuutta jälleen päästä valtiota palvelemaan niin suuressa määrässä kuin mahdollista, jotta valtion ei heille tarvitse turhanpäiten tällaisia eläkkeitä ja apurahoja maksaa.

Ed. **Paunu:** Ylimalkaan tässä on puhe niistä epäkohdista, mitkä vallitsevat valtiotalouden menoerissä, mutta minun arveluni mukaan voisi myöskin luoda vähän huomiota tuloeriin. Muutamat tuloerät arvelisin nimittäin toisentapaisella hoidolla saatavan paljoa suuremmiksi kuin mitä ne nykyään ovat. Täällä on mainittuna, että tulot kruunun maatiloista kaiken kaikkiaan nousevat 856,000 markkaan, ja niistä on sotilasvirkataloista saatu ainoastaan 400,000 markkaa. Kun tietää, mitenkä paljo näitä sotilastiloja on ja miten vanhanaikaisella kannalla niiden vuokrausjärjestelmä on, niin ei ole ollenkaan ihmettelemistä, että tulos on tällainen. Mutta vielä enemmän herättää huomiota se, että sotilasvirkatalojen metsistä tulot ovat ainoastaan 100,000 markkaa. Sitäkään ei ihmettele, joka tietää, millä tapaa näiden sotilasvirkatalojen metsänhoito on järjestetty. Ensinnäkin jo tavallisista vuosikappaleista, mitkä sotilasvirkatalojen vuokraajille annetaan, nämä vuokraajat, jos tila on vähänkin hyvänlainen, saavat useampia tuhansia markkoja. Sitä paitsi saavat he niittymaista kaiken sen metsän, mitä tarvitsevat talossa asumiseen. Täten valtion omaisuutta menee joka vuosi joka puustellia kohti toista tuhatta tai useampia satoja markkoja. Edelleen, missä valtio itse on myynyt metsää näistä virkataloista, niin se osuus, minkä virkatalon vuokraaja on saanut, on koko lailla räikeä. On semmoisia tapauksia, että virkatalojen vuokraaja on tällä tavoin saanut 100,000 jopa 200,000 markkaa metsärahoja, siis paljon enemmän kuin hän koko ajalla tulee valtiolle maksamaan vuokraa. Minä pyytäisin kiinnittää valiokunnan huomiota siihen seikkaan, eikö näitä kruununvirkataloja voitaisi ruveta toisella tapaa hoitamaan. Minä arvelisin paremmaksi, että sen mukaan kuin näiden nykyiset vuokrakaudet loppuvat, niitä ei enää sillä tapaa vuokrattaisi, vaan palstoitettaisiin ne tilattoman

väestön haltuun annettavaksi. Silloin luulisin niistä saatavan tuloja paljon enemmän, ja samalla myöskin metsät säästyisivät valtion haltuun.

Päätös:

Arm. esitys **n:o 22** lähetettiin **valtiovarainvaliokuntaan.**

Arm. esitys n:o 23 **verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava sekä sanotun veron käyttämisestä.**

Keskustelu:

Ed. von **Alfthan**: Jag skulle för min del tillåta mig föreslå, att ärendet till sin finansiella del i sin helhet skulle skickas till statsutskottet, och till ekonomiutskottet endast såvidt det rör fördelningen af den kommunerna tillkommande delen utaf bränvinsmedlen eller 400,000 mark. Härtill förefinnes så mycket större skäl, som man i den nya L. O. eftersträfvat att få hela budgetregleringen i alla afseenden förenad inom statsutskottet. För sådant ändamål har man ju utlämnat bevillningsutskottet och öfverfört dess funktioner på statsutskottet. Förut var faktiskt ju regleringen af budgeten fördelad på tre särskilda utskott, nämligen statsutskottet hvad utgifterna beräffar, bevillningsutskottet hvad beträffar en del af bevillningen och ekomiutskottet såvidt det gälde en annan del af bevillningen. Jag har dessutom tydligt stöd för denna uppfattning uti § 43 L. O., hvilken gifver uttryck åt denna afsikt om en enhetlig behandling af budgeten, då däri säges: »Till statsutskottet hänskjutes ock Kejsaren och Storfurstens uti 26 § 2 mom. omförmälda proposition och propositioner om bevillningar samt likaledes öfriga propositioner och hos landtdagen väckta förslag angående finansiella frågor, som underligga landtdagens afgörande.» Det synes mig således vara alldeles klart att saken till sin finansiella del i sin helhet borde remitteras till statsutskottet.

Ed. **Torppa**: Armollisen esityksen lakiehdotuksen toisessa pykälässä on eräs menoerä, joka ei voi minuun nähden näilläkään valtiopäivillä jäädä koskemattomaksi. Tämä sama menoerä on ollut huomattavissa jo aikaisemminkin hallituksen ehdotuksena, ja sitä vastaan on tehty vakavia muistutuksia. Minä tarkoitan sitä lisäpalkkiota, mikä ehdotetaan syyttäjälle osottamastaan erityisestä ahkeroimisesta paloviina-asetusten rikkomisia

syytteeseen saatettaessa. Tämä menoerä tosiaan ei nouse miljooniin, joten rahalliselta kannalta en pidä sitä niin kovin suuriarvoisena, mutta itse periaatteen kannalta on se mielestäni alentavaa syyttäjiin nähden. Minä en soisi, että asetuttaisiin sille kannalle, että tunnustettaisiin meidän valtion virkamiehet niin välinpitämättömiksi, että heitä täytyy erityisesti suositella, jotta he suorittaisivat sen, mikä heillä on tehtävänä, sekä että tämä suositus tapahtuu sitte vielä erityisen ylimääräisen korvauksen muodossa valtion varoista. Minun ymmärtääkseni tämmöinen menettely alentaa siihen määrään viranomaisia heidän luottamustoimessaan, että jo yksinomaan siltä kannalta toivoisin, että tästä kerrankin tehtäisiin loppu. Sen vuoksi minä nyt uudelleen, kuten minulla jo aikaisemmin edellisillä valtiopäivillä on ollut tilaisuus tästä samasta asiasta huomauttaa, rohkenen valtiovarainvaliokunnan huomioon kiinnittää tämän kohdan, eikö valiokunta katsoisi syytä olevan saattaa pois paloviinan verojen menoerästä juuri tällaiset maksut. Minä tahdon vielä toistaa, että se jo itse periaatteen kannalta on meidän virkamiehiimme nähden siksi alentavaa, että tämän jo mielestäni pitäisi antaa täysi syy tällaisen erityisen korvauksen lakkauttamiseen.

Ed. **Hedberg** kannatti ed. v. Alfthanin mielipidettä.

Ed. **Karhi**: Koska esityksessä esitetään, että paloviinavero säilytettäisiin edelleen entisessä määrässä, nimittäin 1 mk. 20 p. litralta, niin minä toivoisin, että valiokunta, joka asiaa käsittelee, koettaisi toimia siihen suuntaan, että tuo viinavero jos mahdollista saataisiin korotetuksi. Ehdottaisin sen korotettavaksi kahteen markkaan litralta.

Ed. **Sirola** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Laine, Oskari**: On jo useammilla valtiopäivillä tätä ennen huomautettu siitä epäkohdasta, mikä on ollut näiden paloviinarahojen jaon järjestämisestä kunnille, nim. että tämä verojen jako on tähän asti tapahtunut manttaalin mukaan. Minua ilahuttaa, että armollinen esitys on pyrkimässä oikeaan päämäärään näiden rahain jakamisessa kuntain kesken eli henkilölukujärjestysperusteeseen. Kuitenkaan ei arm. esityksessä ole vielä voitu kokonaan luopua ottamasta manttaalia huomioon. Tosin koetetaan jonkun verran tasoittaa sitä vääryyttä, mikä näiden varojen suhteen tähän saakka on vallinnut, mutta ei ole rohjettu astua täyttä askelta, ei ole rohjettu määrätä näiden rahojen jakoa tapahtuvaksi kokonaan henkilöluvun mukaan. Minä roh-

kenen valiokunnalle ehdottaa, että se korjaisi sen lopunkin, mikä esityksessä on laiminlyöty, ja ottaisi pelkän henkilöluvun näiden rahojen jakamisen perusteeksi kuntien kesken.

Päätös:

Arm. es. n:o 23 lähetettiin ed. v. Alfthanin tekemän ehdotuksen mukaan sekä **talous- että valtiovarainvaliokuntaan.**

Arm. esitys n:o 24, **tuulaakimaksun laskemisen perusteista,** lähetettiin keskustelutta puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan **talousvaliokuntaan.**

Eduskunnan työjärjestyksen 30 §:ää koskevasta muutoksesta.

Esitettiin **perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1** ehdotetun Suomen eduskunnan työjärjestyksen 30 §:n johdosta.

Keskustelu:

Ed. **Setälä:** Pyysin puhevuoroa ainoastaan mainitakseni että mietinnössä, se kun on ollut suurella kiireellä painettava, on joitakuita painovirheitä. Suomalaisessa kappaleessa viidennen sivun loppupuolella on muuan virhe: sanotaan: „työjärjestykseen määräämään", kun pitäisi olla: „työjärjestyksessään määräämään". Muut ovat vähäpätöiset ja tulevat korjattaviksi siihen osaan painosta, joka tulee asiakirjoihin. Mitä ruotsalaiseen painokseen tulee, pyydän saada mainita että täällä eilen jaeltiin korrehtuurivedoksia riittävä määrä, ja oli niissä vielä joku määrä tarkastamattomia painovirheitä. mutta tämä on tänä aamupäivänä korvattu uudella painoksella, joka on istunnon kuluessa jaeltu.

Ed. **Söderholm:** Såsom utaf utskottsbetänkandet framgår, hafva tvänne olika meningar uti denna fråga gjordt sig gällande inom utskottet. Då jag har företrädt den mening, som är minoritetens, men det referat af min mening, som förekommer i betänkandet, blifvit affattadt utan kännedom om den del däraf, som redogör för pluralitetens åsikt, ber jag att här få göra några tillägg med anledning af den motivering, som betänkandet upptager för pluralitetens räkning, jämte det jag i öfrigt återhämtar hvad motiveringen innehåller i fråga om minoritetens mening. På sid. 4 af utskottsbetänkandet säger utskottet att ständerna, enligt 38

§ R. F., hade initiativ i två former, i form af motionsrätt och i form af petitionsrätt, och däraf drager utskottet den slutsats, att bestämningen i sagda paragraf „Riksens ständer böra ej undandraga sig att sammankomma — — — — att rådslå med Kongl. Maj:t om the ärender, för hvilka Kongl. Maj:t them sammankallar" icke skulle hafva någon egentlig betydelse, och att interpellationsrätten därför skulle kunna utan vidare anses tillkomma landtdagen i den omfattning, som utskottets förslag innebär. Emellertid säger utskottet självt, att ständerna hafva initiativ i två former, motionsrätt och petitionsrätt, d. v. s. i dessa fall är monarkens uteslutande rätt till initiativ inskränkt. Men däraf följer enligt min tanke fullt logiskt att i öfriga afseenden monarkens initiativ icke är begränsadt.

Utskottets pluralitet åberopar sig dessutom på representationsreformkomiténs memorialprotokoll. Det är, såsom jag redan vid remissdebatten antydde, fallet, att komiténs betänkande icke besvarar frågan i en riktning, som vore bevisande för majoritetens åsikt, men ifrån memorialprotokollet har man trott sig finna, att representationsreformkomitén i själfva verket haft den åsikt, som betänkandet företräder. Jag vill icke sätta detta i fråga, men å andra sidan är det fallet, att den bestämning, som ligger till grund för förevarande bestämning i arbetsordningen, nämligen § 32 i L. O., måste i främsta rummet tolkas efter sin ordalydelse.

Utskottets pluralitet har dessutom trott sig från hrr Hermansons och Boismans reservation till komiténs betänkande få stöd för sin uppfattning. Utskottet säger nämligen på sid. 4: „Detta framgår äfven af den till betänkandet fogade reservationen, hvilken undertecknats af hrr Hermanson och Boisman. Dessa medgifva, att paragrafen, ifall fattandet af beslut däri uttryckligen icke förbjudes, kunde tolkas så, att fattande af beslut vore tillåtet". Af detta uttryck har utskottet dragit den slutsats, att hrr reservanter anse, att den ena tolkningen skulle vara lika mycket värd som den andra, d. v. s. att man med lika mycket skäl skulle kunna komma till det resultat, att landtdagen kunde fatta beslut i anledning af en interpellation, som att landtdagen icke skulle kunna göra det. Om man emellertid läser denna reservation och beaktar det sammanhang, i hvilket den förekommer uti komiténs betänkande, så framgår det enligt min mening alldeles klart, att reservanterna ingalunda ansett, att bägge tolkningarna vore lika berättigade; de anföra endast att en sådan tolkning sannolikt skulle försöka göra sig gällande.

Hvad diskussionen uti grundlagsutskottet vid senaste landtdag beträffar, så är det riktigt, att en sådan diskussion där egde rum, som utskottsbetänkandet gifver vid handen, men oberoende däraf måste jag vidhålla, att en diskussion i ett utskott, som icke föranledt beslut, icke kan vara afgörande gentemot den bestämning uti R. F., som jag ofvan antydt.

På sid. 3 uti utskottsbetänkandet förekommer sedan en motivering, som jag icke anser mig kunna förbigå. Det säges där, att det redan enligt 1869 års L. O. varit vanligt att landtdagsman i R. o. A. ställt spörsmål till ledamot af regeringen, som där hade säte och stämma, och att dessa spörsmål besvarats. Men hvad innebar detta? Det, att en representant ställer en fråga till en annan representant, som besvarar densamma, kan icke vara i något afseende belysande för frågan om interpellationsrätten, äfven om i detta fall den interpellerade var medlem af landets regering. Ingen hade väl heller satt i fråga att R. o. A., efter det ståndet inhämtat sådan medlems svar, skulle egt fatta beslut om någon dagordning hit eller dit. Denna sak har således ingenting med förevarande frågas rättsliga sida att göra.

På sid. 3 hänvisar utskottet sedan till 69 § L. O., och säger: „Hvad angår fattande af beslut, stadgas i 69 § L. O., att talman må icke vägra framställande af proposition, utan så är, att han finner sådan åtgärd stridande mot grundlag eller annan lag". I denna bestämning tror man sig också hafva funnit stöd för den uppfattning pluraliteten velat göra gällande. I självfva verket innehåller 69 § dock ingenting annat än ett uttalande om, att det är lag, som afgör, när beslut öfverhufvud får fattas. Men det är just det, som här skall bevisas, om grundlagen tillåter att beslut fattas i anledning af interpellation eller icke.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter såsom stöd för den åsikt, som betänkandet upptager såsom minoritetens, och som jag för min del icke kan undgå att anse såsom den riktiga. Jag måste således förorda att 30 § får den lydelse, som minoriteten omfattat, nämligen att 2:dra mom. skulle utgå och att 1:sta mom. skulle affattas såsom på sid. 3 uti det svenska betänkandet och på sid. 2 i det finska betänkandet är föreslaget.

Ed. **Setälä:** Ydinkysymys asiassa on tietysti se, salliiko voimassa oleva perustuslaki keskustelua ja päätöstä interpellatsioonin johdosta vai eikö. Edellinen puhuja huomautti, että koska silloin, kun hallitusmuoto säädettiin, valtiosää-

dyillä oli ainoastaan anomus- ja esitysoikeus, hallitusmuoto tietysti ei sisällä mitään interpellatsioonioikeuteen nähden. Että säädyillä ei silloin ollut muuta alotemuotoa, kuin nämä kaksi, se on tietysti aivan oikein, mutta nykyinen Valtiopäiväjärjestyshän on juuri lisännyt tuon kolmannen alotemuodon. Valiokunta on puolestaan koettanut, ottaen huomioon V. J:n 48 ja 69 §§, selvittää, mitä nyt annettu interpellatsioonioikeus sisältää, koettanut todistaa että ei ole olemassa mitään perustuslain säännöstä, jota nyt, senjälkeen kuin interpellatsiooni-oikeus eduskunnalle on annettu, voitaisiin tuoda esiin keskustelun tai päätöksen kieltämiseksi.

Mitä tulee siihen, että ne kysymykset, joita ennen saatettiin tehdä hallituksen jäsenille erittäinkin ritaristossa ja aatelistossa, olivat toisenlaisia, kuin interpellatsiooni, sen on valiokunta itse lausunut, koska se on huomauttanut, että interpellatsiooniksi on katsottava vain sellainen hallituksen jäsenelle tehty kysymys, joka erityisenä asiana otetaan esille. Entisessä eduskunnassa kysymyksen tekeminen hallituksen jäsenelle tietysti ei ole saattanut tapahtua muuta kuin ritaristossa ja aatelissa, jossa hallituksen jäseniä oli edustajina. Sitäpaitsi se on saattanut tapahtua myöskin plenum plenorumissa, jossa hallituksen jäsenet saattoivat olla saapuvilla, mutta tätä täysistunnon muotoahan peräti harvoin käytettiin säätyeduskunnan aikana, joten siis kysely ei siinä saattanut tulla mihinkään varsinaiseen kehitykseen. Perustuslakivaliokunnalla on tietysti joka tapauksessa ollut selvillä, että tämä oli jotakin toista kuin interpellatsiooni. Se on mainittuna mietinnössä ainoastaan itse interpellatsioonin käsitteen selvittämiseksi.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Valiokunnan ponnessa ensimäisessä kohdassa sanotaan m. m.: „Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, esittää puhemies eduskunan hyväksyttäväksi siirtymisen päiväjärjestykseen, jonka sanamuoto on seuraava: „Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen”. Sitten seuraa saman ponnen toisessa kohdassa: jos tällaista yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen ei hyväksytä, lykätään asia johonkin valiokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen. Tahtoisin kysyä valiokunnan jäseniltä, onko tarkoituksena, että eduskunta, senjälkeen kuin asia palaa valiokunnasta, ei enään voi siirtyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Se ei käy selvästi esiin valiokunnan mietinnöstä, ja minusta olisi kuitenkin tärkeätä, että eduskunnalle säilyisi tämäkin oikeus.

Ed. **Setälä**: Tästä asiasta on tehty selkoa valiokunnan mietinnöstä sivulla 8, johon minä pyydän saada viitata. Pykälä määrittelee yksinkertaisen ja perustellun päiväjärjestyksen sillä tavoin, että yksinkertaisen päiväjärjestyksen sanamuoto on täysin määrätty, mutta jos siihen jotakin, vaikka kuinka vähäistä, tulee lisää, niin sitä ei enää saata lukea yksinkertaiseksi, vaan se silloin muuttuu perustelluksi, niinkuin onkin varsin luonnollista, kun eduskunta kerran on lähettänyt asian valiokuntaan. On melkein mahdotonta olettaa, että eduskunta sen jälkeen kuin se on hylännyt pykälän ensimäisessä momentissa mainitun päiväjärjestyksen sanamuodon hyväksyisi sanasta sanaan samanlaisen. Epäilemättä siihen silloin on tuleva jonkunmoinen perustelu.

Ed. **Estlander**: Då jag endast delvis deltagit i ärendets behandling i grundlagsutskottet, så vill jag nu icke häller yttra mig närmare angående ärendet i dess helhet, vill endast anmärka, att jag i hufvudsak delar de betänkligheter hr Söderholm framhållit. Därjämte vill jag beträffande den del af utskottets betänkande jag varit med om, nämligen rörande sista momentet af § 32 framhålla, att enligt min tanke ordalydelsen af detta moment icke kan tolkas annorlunda än att, då en gång frågan hänskjutits till utskottets behandling, en enkel öfvergång till dagordning icke mer kan förekomma.

Ed. **Listo**: Edustaja Yrjö-Koskisen huomautuksen johdosta pyydän lausua käsityksenäni, että tietysti eduskunnalla täytyy olla senkin perästä kuin joku valiokunta on tällaisessa kysymyksessä lausuntonsa ja ehdotuksensa tehnyt oikeus hyväksyä yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen. Voihan käydä niin, ettei valiokunta onnistukaan tekemään sellaista ehdotusta, jonka eduskunta voisi hyväksyä, ja että keskusteltaessa siitä ei myöskään eduskunnassa voida ehdottaa sellaista motiveerattua palaamista päiväjärjestykseen, jonka eduskunta voisi hyväksyä. Niin ollen täytyy eduskunnalla olla oikeus ilman muuta siirtyä takaisin päiväjärjestykseen. Minusta ei tämä valiokunnan ponsi estäkkään sellaista tapahtumasta; ja minä pyysin puheenvuoroa vain ilmaistakseni tämän käsitykseni asiasta.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Minä pyydän huomauttaa, että melkoinen osa valiokunnan jäseniä on ollut sitä mieltä, että joku selventävä määräys siitä, että eduskunnalla on

täysi tilaisuus, kun asia palaa valiokunnasta, hyväksyä minkälainen päiväjärjestys tahansa, olisi ollut otettava. Kun sitä tarkoittava ehdotus on valiokunnassa hylätty, ovat luullakseni kaikki sen jäsenet, yhtä ehkä lukuun ottamatta, käsittäneet asian siten, että, niinkuin edustaja Listo on maininnut, eduskunnalla sittenkin on valta tämän työjärjestyksen mukaan hyväksyä sellainen siirtyminen päiväjärjestykseen, joka asiallisesti on yksinkertainen, vaikka se sanamuodoltaan poikkeaisikin siitä, joka on mainittu pykälän ensimmäisessä kohdassa. Se voi poiketa siitä esim. siten, että siinä ilmoitetaan asian olleen valiokunnassa käsittelyn alaisena.

Pyydän vielä herra Söderholmin lausunnon johdosta sanoa yhden pienen huomautuksen. Hän mainitsi, että jos valiokunnan käsitys hallitusmuodon 38 §:stä olisi oikea, ei pykälän puheena olevalla määräyksellä olisi mitään sisällystä. Sillä on kuitenkin senkin selityksen mukaan, jonka valiokunta on sille antanut, hyvinkin tärkeä sisällys, se velvoittaa nim. eduskuntaa ehdottomasti käsittelemään kaikki ne arm. esitykset, jotka hallitsija jättää eduskunnan käsiteltäviksi. Tämä sisällys on siinä sanojen mukaan, eikä valiokunta ole suinkaan tahtonut kieltää, että se määräys sisältyisi pykälään.

Ed. **Nevanlinna**: Pyydän saada tämän keskustelun johdosta huomauttaa että, mikäli minä voin käsittää, tämä pykälä, niinkuin se ehdotetaan, jättää eduskunnalle kokonaan vapaat kädet, mitä sen päätöksen laatuun tulee, jonka se tahtoo tehdä. Ainoa, mistä toinen momentti puhuu, on valiokunnan ehdotus. Ja valiokunnallekin se jättää täysin vapaat kädet kaikessa muussa paitse siinä, että siinä on otaksuttu mahdottomaksi, että valiokunta voisi, sen jälkeen kuin se on asiaa käsitellyt, ehdottaa, sellaista siirtymistä päiväjärjestykseen hyväksyttäväksi, joka tuon ehdotuksen mukaan on ainoa, joka on nimeltään „yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen".

Päätös:

Mietintö hyväksyttiin.

Interpellatsiooni hallitukselle Laukon sukutilan lunastusta

koskevassa asiassa.

Ensinnä käytti puheenvuoroa

Senaattori **Ignatius**: Senaatille on tehty interpellatsiooni siitä, mitkä syyt ovat aiheuttaneet, että hallitus on kieltäytynyt myötävaikuttamasta Laukon fideikomissin lunastamiseen ja sen luovuttamiseen tilan nykyisille torppareille. Kamaritoimituskunnan päällikkönä, josta toimituskunnasta asia senaatin ratkaistavaksi esitettiin, on minun asiani antaa tähän vastaus.

Ensiksi en kuitenkaan voi olla lausumatta sitä mielipidettä, että interpellatsiooni, jos sen kautta vain on tahdottu saada suora vastaus, ei nähdäkseni ollut tarpeen vaatima. Ne syyt, joiden vuoksi senaatti ei katsonut voivansa suostua Tottijärven ja Vesilahden kuntien Laukon fideikomissin lunastamisesta tekemiin anomuksiin, ovat pääkohdissa tunnettuja jokaiselle, joka on lukenut sanomalehtien kertomuksia asiasta, ja interpellatsioonin arvoisa tekijä itse on saanut ei ainoastaan asiassa syntyneet pöytäkirjat, vaan myöskin muut asiakirjat nähtäväksensä. Vastaus oli siis hänelle tunnettu, ennenkuin kysymys voi tulla eduskunnan käsiteltäväksi.

Kuitenkin pyydän minä nyt, koska niin halutaan, saada esille tuoda muutamia seikkoja, jotka asiaa valaisevat.

Kuten mainittu, jätti Tottijärven kunnan valtuuttama asiamies senaatille anomuksen, jossa kunta, torppariammattiosaston ehdotuksen johdosta ja viitaten Laukossa tapahtuneiden levottomuuksien ikäviin seurauksiin, pyysi, että senaatti ryhtyisi toimenpiteisiin sanotun fideikomissin lunastamiseksi samalla tavalla kuin Anjalan fideikomissin oli tapahtunut. Vesilahden kunnan puolesta jätettiin Hämeenlinnan kuvernöörin kautta samanlainen anomus.

Tässä oli siis olemassa anomus siitä, että valtio lunastaisi Laukon fideikomissin kauppakirjalla, joka kumoaisi fideikomissin ominaisuuden maatilana ja muuttaisi sen nykyajan arvoa vastaavaksi rahapääomaksi. Mutta jo muodolliselta kannalta katsoen oli olemassa vakavia epäilyksiä siitä, oliko sellainen oikeustoimi mahdollinen. Kauppasopimuksen tekemiseen vaaditaan kaksi asianosaista, ostaja ja myyjä. Nyt puheenaolevassa tapauksessa olisi ostajana Suomen valtio, mutta kuka olisi myyjänä? Fideikomisario ei ole fideikomissinsa omistaja, vaan ainoastaan haltija. Laukon fideikomissikirjassa, joka on julkaistu Suomenmaan asetuskokoelmassa vuodelta 1890, sanotaan nimenomaan, ettei fideikomissia saa koskaan vähentää eikä muulla tavoin muuttaa. Jos nyt senkaltainen kauppa kuitenkin voitaisiin tehdä, niin olisi siihen vähintäin hankittava ei ainoastaan fideikomissin haltijan, vaan myöskin kaikkien niiden hänen sukulaistensa suostumus, joiden oikeutta tämä mah-

dollisesti koskisi. Senaatille jätetyt anomukset eivät kuitenkaan sisältäneet mitään viittaustakaan siihen, että Laukon fideikomissin haltija olisi suostuvainen vaihtamaan fideikomissin vuosikorkoon eikä myöskään mitään selitystä siitä, mille kannalle muut sukutilan mahdolliset perilliset kysymykseen nähden asettuisivat. Ja lopuksi eivät anomuksentekijät olleet edes oikeita asiallisia asiassa, joka koski yksityistä tilanhaltijaa ja hänen torppareitaan.

Näiden muodollisten syiden lisäksi, jotka aiheuttivat anomuksen hylkäämisen, tuli vielä ne epäilykset, jotka senaatin keskuudessa enemmistön puolelta lausuttiin hallituksen laillisesta pätevyydestä kumota tai muuttaa lainvoimaa voittaneen fideikomissitestamentin määräykset. Sellainen valta, arveltiin, olisi myönnettävä hallitukselle vasta hallitsijan ja eduskunnan hyväksymän lain kautta.

Omasta puolestani olen edelleenkin tätä mielipidettä.

Nyt lausutusta voidaan ehkä vedota siihen seikkaan, että hallitus on lunastanut Anjalan fideikomissin sen haltijan ja alustalaisten yhteisestä anomuksesta. Mutta tässä kohdin on kuitenkin otettava huomioon, että Anjalan fideikomissi perustettiin Suomen valtion varoilla ja että sen perustaja oli maan hallitsija, joka senvuoksi myös voi kaikkien asiallisten suostumuksella muuttaa sitä koskevia määräyksiä loukkaamatta kenenkään oikeutta. Laukon fideikomissi on sitävastoin lainvoiman voittaneen testamentin kautta perustettu yksityisillä varoilla ja sen perustaja on jo aikoja sitten kuollut.

Nämät olivat ne syyt, joiden vuoksi senaatti ei katsonut voivansa suostua anomukseen Laukon tilan lunastamisesta, jota anomusta muuten Laukon torpparit eivät olleet tehneet, niinkuin kysymyksentekijä on lausunut, vaan olivat sen tehneet, kuten sanottu, Tottijärven ja Vesilahden kunnat. Laukon fideikomissin haltijan ja hänen alustalaistensa väliset riidat samoin kuin niistä johtuneet valitettavat seuraukset jäivät siis senaatin päätöksen ulkopuolelle. Kuitenkin voi mielestäni hyvällä syyllä panna kysymykseen, olisiko senaatti, vaikkapa näitä esteitä ei olisi ollut olemassa, ollut oikeutettu lunastustoimenpiteellä ryhtymään par'aikaa kestävään ja tuomioistuimessa vireillä olevaan riitaan tilanhaltijan ja hänen alustalaistensa välillä.

En luule tarvitsevani huomautta siitä eroituksesta, joka on tavallisen työmiehen ja torpparin välillä. Kun edellinen tekee lakon, niin hän samalla kadottaa myös työpalkkansa. Lakkotilasta johtuu, että sekä työnantajat että työmiehet kärsivät vahinkoa, mutta kumpikin puoli on laillisessa oikeudessaan, sillä heidän välinen kontrahtinsa on lakannut. Lakossa oleva torppari sitävastoin nauttii palkkaansa suorittamatta työtään. Tämä

ei ole kohtuullista eikä oikeaa. Mutta olkoon oikeuslaitoksen asia tutkia ja ratkaista, kuka on syypää Laukon surullisiin selkkauksiin.

Ei liene muuten tuntematonta, että senaatti kyllä on koettanut aikaansaada sovintoa Laukon fideikomissin haltijan ja hänen alustalaistensa välillä, mutta on kohdannut ensinmainitun puolelta jyrkän kiellon. Aiottua sovintolautakuntaa ei senvuoksi voitu asettaa.

Ed. **Vuolijoki, S.**: Ensiksi pyydän lausua suuren ihmettelyni siitä, että kotimaisella hallituksella on niin merkillinen käsitys interpellatsioonista, että muka tahdottaisiin interpellatsioonilla saada ainoastaan tietää, mitenkä se ja se asia on, millä tavalla senaatti on sen ja sen asian motiveerannut. Interpellatsioonin tarkoitus minun ymmärtääkseni on myös se, että saadaan tietää, mitä eduskunta sanoo tuosta motiveerauksesta, ja se tälläkin kertaa on tietysti päätarkoituksena ollut.

Odottaa jo sopi, että ne perustelut, joihin kotimainen hallitus on nojautunut, antaessaan epäävän päätöksen alkuperäisesti Laukon ja Tottijärven alustalaisten tekemään anomukseen saada Laukko valtion välityksellä lunastetuksi ja tilattomalle väestölle luovutetuksi, olisivat jokseenkin heikkoja. Mutta täytyy sanoa, että ei kuitenkaan olisi luullut, että kotimainen hallitus siihen määrin turvautuisi muotoseikkoihin kuin se tässä asiassa on turvautunut — tämmöisessä. asiassa, joka ei koske yksistään muutamia satoja tai satoihin nousevia torppariperheitä, vaan tavallaan koko Suomen torppariväestöä, sillä Laukon tapahtumat ja kotimaisen hallituksen menettely niiden suhteen ovat herättäneet ääretöntä kiihtymystä yli koko maan, ovat herättäneet niin suurta kiihtymystä, että siitä olisi voinut tulla hyvinkin vakavat seuraukset. Mutta kuitenkin kotimainen hallitus on asiassa menetellyt yksinomaan tuommoisiin muodollisuuksiin nojautuen ja pannut päähuomion siihen, mitenkä voisi motiveerata epäävän päätöksensä.

Kamaritoimituskunnan arvoisa päällikkö, joka tältä paikalta tehtyyn interpellatsiooniin vastasi, sanoo käsityksensä olevan sen, että kotimaisella hallituksella ei ollut oikeutta tuskin asianomaisten pyynnöstäkään mennä fideikomissin säännöksiä muuttamaan tai kumoamaan. Toisen käsityksen on kuitenkin lausunut ilmi asiaa senaatissa esiteltäessä senaattori Ståhlberg. Hänen käsityksensä oli se, että hallitsija voi asianomaisten pyynnöstä pätevän syyn ilmaantuessa ryhtyä tämmöiseen asiaan, ja vielä lisäksi hänen käsityksensä oli se, että senaatti, jos se pitäisi sellaisen tilan lunastamisen valtiolle suotavana, voi muun muassa kunnan hakemuksesta, jopa omasta alotteestaan tiedus-

tella sukutilan haltijalta, haluaako hän valtion välityksellä saada sukutilan tilattomille luovutetuksi. Senaatin enemmistön käsitys oli kuitenkin se, jonka täällä kamaritoimituskunnan päällikkö juuri ilmitoi, ja siihen käsitykseen perustuen senaatti myös antoi epäävän päätöksensä. Kotimainen hallitus siis kieltää myötävaikutuksensa näin äärettömän suuren työriidan saattamisesta sovinnolliseen ratkaisuun, ja erittäinkin tahdon panna merkille sen lausunnon, jonka kamaritoimituskunnan päällikkö antoi silloin, kun asia senaatissa esiteltiin. Hän lausui, että koska »on epäilyksenalaista, voiko hallitus asianomaisten pyynnöstäkään tämmöiseen seikkaan nojautuen» j. n. e. Kotimaisen hallituksen tehtävä olisi tietysti ollut ensin hankkia selkoa, onko se epäilyksenalaista vaiko ei, mutta se ei käy ilmi siitä lausunnosta, mikä niissä pöytäkirjoissa oli, jotka kamaritoimituskunnan päällikkö mainitsi jätetyn interpellatsioonin tekijälle. Kamaritoimituskunnan päällikkö mainitsi myös, että niissä asiakirjoissa, jotka jätettiin hallitukselle, ei ollut millään tavalla selitetty eikä todistettu, suostuuko fideikomissin nykyinen haltija siihen, mitä anomuksentekijät olivat pyytäneet. Päinvastoin mainitaan kyllä kahdessakin paperissa, että fideikomissin haltija olisi suostuvainen siihen, ja vaikka se ei olisikaan mainittu, niin ainakin minun käsitykseni on sama kuin senaattori Ståhlbergin, että kotimainen hallitus olisi siinä tapauksessa velvollinen tiedustelemaan asiaa fideikomissin haltijalta. Mutta mikäli minulla on ollut asianomaiselta esittelijäsihteeriltä tilaisuus kuulla, niin sitä ei ole tapahtunut.

Yhtenä syynä siihen, että hallitus antoi epäävän päätöksen, mainitaan myös se, että anomuksentekijät eivät olleet Laukon torppareita. Alkuperäisesti oli se kuitenkin Laukon ja Tottijärven torppariosasto, joka pani tämän asian vireille, mutta kun he tahtoivat saada anomukselle suurempaa kantavuutta, hankkivat he siihen myös kahden kunnan suostumuksen. Laukon ja Tottijärven torppariosaston anomus oli myöskin Vesilahden ja Tottijärven kuntien nähtävänä, ja sentähden katson olleeni aivan oikeutettu sanomaan, että asianomaiset torpparit olivat anomuksen tehneet.

Sosiaalidemokraattien käsitys tämmöisestä asiasta on se, että kotimainen hallitus kyllä voi tähän asiaan sekaantua ja voi siihen myös ottaa ainakin alotteen asian saattamiseksi onnelliseen ratkaisuun, jos se vaan tahtoo. Meillä on ennemmin prejudikaatti Haminan lampuotitiloista. Siellä oli riidelty vuosikymmeniä, mutta kun riitaisuudet olivat muodostumassa siksi uhkaaviksi, kun ne kärjistyivät kärjistymistään, silloin kotimainen hallitus katsoi velvollisuudekseen käydä väliin, ja vaikka kuuluisat suomalaiset juristit olivat selittäneet, että se maa,

missä Haminan lampuodit sijaitsivat, kuului semmoisiin maihin, joita perustuslain mukaan ei saa kaupungilta ottaa pois, niin tämä ei kuitenkaan estänyt senaattia saattamasta asiaa onnelliseen ratkaisuun; se on nyt onnellisella tolalla ja toivottavasti tulee loppuun saakka saatetuksi siihen suuntaan, että Haminan lampuodit voivat olla tyytyväisiä. Mutta kun hallitus Laukon torpparien anomuksessa ei tahdo antaa välittävää kättä, niin se osoittaa, että hallitus tahtoo harjoittaa luokkakostoa niitä torppareita vastaan, jotka olivat rohjenneet lakkoon käydä, jotka olivat rohjenneet käydä puolustamaan oikeuksiansa keskiaikaa muistuttavaa paroonia vastaan. Tahdon erityisesti panna merkille, että hallituksen käytös ja hallituksen motiveeraus muistuttaa tavattoman suuressa määrin niitä mielipiteitä, mitä hallituksen äänenkannattajassa, Hufvudstadsbladetissa, siihen aikaan oli julkilausuttu. Sitä suuremmalla syyllä olisi hallituksen velvollisuus tämmöisessä asiassa ottaa edes initsiatiivi asian saattamiseksi onnelliseen ratkaisuun, jota se ei kuitenkaan tehnyt, koska Laukon ja Tottijärven torpparit eivät olleet ainoastaan oikeutetut, vaan vieläpä velvolliset ryhtymään lakkoon. Todistaakseni sitä, että Laukon fideikomissin torpparit olivat vieläpä velvoitetut ja pakoitetut ryhtymään lakkoon, pyydän lyhyesti mainita muutamia tosiseikkoja, jotka oikeudenkäynnissä tulivat ilmi ja toteennäytetyiksi.

On yleisesti tunnettu asia, että Laukon torpparien oikeudellinen asema on ollut kautta vuosikymmenien semmoinen kuin yleensä kaikkien torpparien, joilla ei ole ollut minkäänlaista kontrahtia. Laukossa oli luvattu monen vuoden kuluessa hankkia torppareille kontrahdit, mutta tätä lupausta ei oltu täytetty. Ja tiedämme, että kun torpparilla ei ole kontrahtia, voi kartanon herra vuosi vuodelta lisätä veroa. Ja niin on Laukossakin käynyt: veroa on lisätty harva se vuosi häädön uhalla. Torparilla oli silloin valittavana kaksi mahdollisuutta: joko mennä pois tai maksaa veroa lisää. Hän tietysti valitsi pienemmän pahan, maksoi lisättyä veroa. Mutta vaikka veroa lisättiin vuosi vuodelta, ei kuitenkaan lisätty niitä etuja, joita torpparilla oli nautittavana, ei poikkeustapauksessakaan vähennetty veroa, vaan vähennettiin etuja, vähennettiin laitumenkäyttöä, metsänkäyttöoikeutta, vähennettiin niittyjä. Häädön uhalla pakotettiin myös tekemään tinkitöitä, semmoisia tinkitöitä, että jäävittömäin todistajain mukaan meni yhdeltä mieheltä kaksikin hevospäivää tinkitöihin, minkä kartanon työnjohtaja katsoi, että hänen olisi pitänyt suorittaa yhdessä päivässä. Verona oli muun muassa hevospäiviä, mutta aivan mielivaltaisesti muutettiin niitä kartanon herran puolelta miespäiviksi ja lisättiin aivan mielivallan mukaan. Vaikka välipuheessa oli mainittuna, että veron pitää

olla jaettuna tasaisesti pitkin vuotta, niin siitä huolimatta kartanon herra kuitenkin piti oikeutenaan ottaa muutamista torpista kaikki verot kesällä; on hyvin ymmärrettävää, että torpparien oma maanviljelys silloin kärsi mitä suurimmassa määrässä. Vaikka laissa, jo 1734 vuoden laissa nimenomaan sanotaan, että veron pitää olla vissi, »vissi vuotuinen vuokra on välikirjassa määrättävä», käytti Laukon parooni siitä huolimatta niin sanottuja ylipäiviä. Joka paikassa, missä ne olivat tavallisia, on niistä aina maksettu korvaus talon puolelta, markka tai vähemmän, mutta joka tapauksessa korvaus. Mutta Laukon ylipäivät erosivat siinä muista, että niistä ei maksettu penniäkään korvausta. Yleensä vuokravuoden alkaessa ei vuokraaja ensinkään tiennyt, mitenkä korkeaksi hänen rasituksensa nousevat, sillä näiden ylipäivien ja muiden erinomaisen hienosti keksittyjen keinojen avulla voi kartanon herra seurata aivan pienimpiäkin vivahduksia vuokralaistensa maksukyvyssä. Vaikka vuokralaiset olivat sitoutuneet tekemään työpäiviä Laukon kartanoon, niin pantiin heidät häädön uhalla tekemään päiviä puolentoista peninkulman päässä olevaan Tottijärven kartanoon, mikä tietysti erinomaisessa määrässä lisäsi torpparien työrasitusta. Siinä määrässä johdonmukaista ryöstöjärjestelmää harjoitettiin Laukossa, että yksin palovakuutusmaksujen suhteen oli kartanon herra mahdollisimman johdonmukainen. Palovakuutusmaksun suoritti torppari, mutta aina, kun vakuutettu rakennus paloi, piti torpparin rakentaa se uudestaan. Palovakuutusmaksun taas kantoi siitä kartanon herra.

Välitön aihe lakkoon oli kuitenkin se niin sanottu »taksvärkkipirtti», jonka jokainen eduskunnan jäsen tuntee sanomalehtien kertomuksista, niin ettei sitä tarvitse ruveta kuvailemaan. Mainittakoon vaan, että siinä teurastettiin kaikki, mitä kartanossa yleensä teurastettiin, ja ettei sitä koskaan puhdistettu muuta kuin mitä torpparit puhdistivat. Ja ellen väärin muista, oli Laukon torpparien kontrahtien lopussa vielä se huomautus, että torpparien piti kulkea hattu kädessä kartanon portaiden ohi katsomatta siihen, istuiko siellä herrasväkeä vai ei. Tämä kaikki kävi niin sietämättömäksi, että torpparien palvelijat kieltäytyivät menemästä työhön kartanoon. Siis palvejat! Torppareilla ei siis ollut mitään muuta keinoa kuin kääntyä kartanon herran puoleen pyytämään jonkunlaista huojennusta, etupäässä taksvärkkipirtin korjausta. Mutta armollinen herra ei suostunut minkäänlaisiin neuvotteluihin. Siitä oli seurauksena lakko, lakosta luokkatuomio ja luokkatuomiosta häätö, ja kun asema oli niin pitkälle kärjistynyt ja herättänyt ääretöntä huomiota ympäri maan, odotti jokainen kotimaisen hallituksen välintuloa, odotti, mitä tekee kotimainen hallitus. Ja

mitä teki kotimainen hallitus? Se lähetti armeijan poliiseja, lauman kotimaisia kasakoita, jotka siellä menettelivät niinkuin Itämerenmaakuntien rauhoittajat menettelivät sanomalehtikertomuksista päättäen. Tässä pyydän uudistaa, mitä äsken sanoin, että hallituksen menettely tuntui luokkakostolta, koska vielä toisen kerran sinne lähetettiin sama mies, joka itse myönsi piesseensä torppareita, ratsumestari Calonius — — — —

Puhemies: Se ei kuulu tähän asiaan vaan toiseen, poliisiasiaan. On pysyttävä tarkoin asiassa.

Ed. **Vuolijoki, S.**: Minä katson tämän selvittävän asiaa. — — — Suuremmalla syyllä olisi sen lisäksi kotimaisen hallituksen pitänyt ryhtyä edes jonkinlaiseen initsiatiiviin asian saattamiseksi onnelliseen ratkaisuun tässä suhteessa, koska kotimainen hallitus tahdittomalla käytöksellään viime vuoden kuluessa on tavattoman suuressa määrässä lisännyt levottomuutta ja kiihtymystä torpparien keskuudessa, ja kotimaista hallitusta tavallaan voidaan pitää osaltaan edesvastuussa siitä, että mitä ikävimpiä torpparilevottomuuksia ja torppalakkoja viime vuoden kuluessa ympäri Suomea sattui. Sillä kun torppariliike viime vuoden alussa nousi yhä enemmän ja enemmän, kun torpparit pitivät ympäri maata kokouksia ja kokouksissa laativat ponsia sekä valitsivat ja lähettivät miehiä suureen edustajakokoukseen Tampereelle, joka laati ponsia ja teki päätöksiä, niin olisi luullut, että kotimainen hallitus siihen komiteaan, jonka se asetti maatalousoloja tutkimaan ja jota agraarikomiteaksi nimitetään, olisi ottanut edes jonkun henkilön, jonka tiedettiin olevan tämän Tampereen torpparikokouksen päätöksen takana. Se olisi epäilemättä hyvin suuressa määrin rauhoittanut kiihtynyttä ja kiivastunutta mielialaa torpparien keskuudessa. Mutta sitä ei kotimainen hallitus tehnyt, vaan sen sijaan asetti tähän komiteaan neljän maakunnan suurimmat tilanomistajat, joka seikka oli omiansa vielä suuremmassa määrin herättämään kiihtymystä, suuttumusta ja vihaa torpparien keskuudessa, koska sillä tavoin katsottiin kotimaisen hallituksen halveksivan torpparien selvästi ilmitullutta oikeustajuntaa ja selvästi ilmituotuja vaatimuksia. Että torpparien kiihtymys tässä suhteessa oli täysin oikeutettu, sen osottaa se seikka, että vielä huhtikuussa tämän saman komitean torpparilakiehdotuksessa ei ollut edes kahden vuoden lyhintä mahdollista vuokra-aikaa, vaan sitä koskeva pykälä kuuluu ainoastaan että »kontrahti maalla olevaan vuokraan tehtäköön määräajaksi», minimiä mainitsematta. Sanoin jo, että sitä suuremmalla syyllä olisi senaatin pitänyt ottaa initsiatiivi tämän asian saattamiseksi onnelliseen ratkaisuun, koska katson, että

se tuolla käytöksellään on siihen määrin kiihottanut maanvuokralaisia Suomessa, että levottomuuksia tämän johdosta on epäilemättä syntynyt. Nyt kun senaatti on asettanut keskuudestaan komitean tarkastamaan sitä samaa agraarikomitean lakiehdotusta, niin tahtoisin kamaritoimituskunnan herra päällikön kautta lähettää sellaisia terveisiä tarkastajille, että he aivan rauhassa voivat mennä kesälaitumille, sillä ei sille laille tulla panemaan mitään huomiota, koska hallitus on käytöksellään pakottanut muiden muassa sosiaalidemokraattisen ryhmän tekemään oman ehdotuksen torpparilaiksi, joten ei sellaisen hallituksen armollista esitystä tässä asiassa enää kaivata. Ja samalla pyytäisin huomautta, että, vaikka sitä kesälomaa pitennettäisiin pitemmälle kuin tavallista, niin sitä ei suinkaan Suomen kansa tulisi suremaan. Sillä semmoinen kotimainen hallitus, joka siinä määrin katsoo voivansa polkea kansan selvästi ilmitullutta oikeustajuntaa kuin kotimainen hallituksemme on nyt tehnyt tässä Laukon asiassa, semmoinen hallitus ei ansaitse istua enää päivääkään paikallaan. Ja kun se hallitus eroaa, niin minä vakuutan, että Laukon torpparit tulevat murhemielin ajattelemaan niitä suuria eläkkeitä, joita armolliselta taholta heille määrätään, jos nimittäin heillä on sydäntä ottaa niitä vastaan.

Senaattori **Ignatius**: Jos joku toimenpide on lain kannalta katsoen epäilyksen alainen, niin minä luulen, ettei mikään hallitus voi siihen ryhtyä, jollei se tahdo olla itsevaltias. Mutta itsevaltias ei nykyinen hallitus Suomessa ole, ja siitä syystä ei senaatilla ole valtaa tehdä mitättömäksi, mitä kerran tuomioistuimet ovat tuominneet. Se on jotenkin selvää, enkä olisi luullut, että minun olisi tarvinnut sanoa sitä. Mitä puhuja muuten lausui senaatista ja siitä, että senaatin menettely olisi kostoa, en luule tarvitsevani vastata siihen. Se oli solvaus, johon en ryhdy vastaamaaan, koska en katso sitä sopivaksi.

Ed. **Nuorteva**: Kamaritoimituskunnan päälikön esiintyminen tässä asiassa selvästi osottaa, että joko ei kyetä tai ei tahdota ymmärtää, mistä tällä kertaa on kysymys. Voimassa oleva interpellatsioonioikeus pakottaa supistamaan kaikki hallituksen puoleen kääntymiset johonkin määrättyyn kysymykseen. Mutta minä ainakin tahtoisin käsittää tämän oikeuden sen kaltaiseksi, että jokaisen interpellatsioonikysymyksen lopussa ymmärretään ne sanat, jotka liitettiin äsken tehtyyn poliisi-interpellatsiooniin, nimittäin sanat: „luuleeko hallitus näitten toimenpiteitten kautta onnistuneensa täyttämään velvollisuutensa puolueettomana koko

yhteiskunnan etua ja edistystä valvovana valtana". Siitä on kysymys jokaisen interpellatsioonin yhteydessä. Siitä on kysymys myös tässä asiassa. Todellakin hämmästyttävältä näyttää se, lievimmin sanottuna kevytmielinen tapa, jolla hallitus uskoo voivansa vastata kysymykseen, joka koskee koko Suomen köyhälistön alkeellisimpia oikeuksia. Edellinen puhuja on jo selvästi ja sitovasti esiintuonut asian juriidiset puolet. Senaattori Ignatius on tahtonut tehdä uskottavaksi, että tässä asiassa juriidiselta kannalta katsoen senaatin väliin meneminen ei ole ollut mahdollinen. Kuitenkin hän myönsi, että tuostakin seikasta on ollut erimielisyyttä hallituksen keskuudessa. Siis toisin sanoen, joku osa — en tiedä kuinka suuri — senaatin jäsenistä on ollut sitä mieltä, että jonkunlainen väliin meneminen olisi ollut mahdollista. Siltä näkökannalta minä tahdon lähteä.

Tiedämme, että tuollaiset lain tulkitsemiset eivät koskaan ole ehdottomasti sitovia. Tiedämme, että alituisesti uudistuu sen tosiasian totuus, että laki on sellainen kuin se tulkitaan, ja senhän senaattori itse täällä myönsi sanoen, että muutamat senaatin jäsenet ovat olleet toista mieltä kuin hän. Minä olen ehdottomasti sitä mieltä, että kysymyksessä tällaisessa kuin Laukon asia senaatin olisi pitänyt ryhtyä toimeen, jos olisi ollut pienintäkin, kuinkakin pientä mahdollisuutta siihen. Minä uskallan sanoa senkin, että jos kysymyksessä oleva senaatin toimenpide olisi aiheuttanut jonkunlaisen muodottomuuden, niin senaatin sittekin olisi pitänyt ryhtyä toimeen, sillä siinä asiassa oli liian suuria intressejä kysymyksessä.

Voidaksemme täysin käsittää, mitä Laukon asia oikeastaan on ja mitä sen ohessa on tapahtunut, meidän täytyy luoda silmäys siihen. Laukossa on elänyt voimakas torppariväestö. Useimmat torpparit ovat eläneet siellä 50—60 vuotta, vieläpä kauemminkin. Siellä on torppariperheitä, jotka jo pari kolme sukupolvea ovat asuneet siellä, raivaten maata aivan viljelemättömästä erämaasta. Siellä on perheitä, jotka vuosikymmeniä ovat uhranneet kaiken elämäntyönsä maansa viljelykseen. Tämä tosin on tapahtunut toisen maalla, toinen on ollut tuon maan „omistaja", mutta nuo torpparit, hehän ovat sen maan viljelleet, he ovat sen saaneet kuntoon, heidän työllään ja heidän voimallaan Laukon ja Tottijärven kunnat ovat muuttuneet niiksi viljaviksi pelloiksi, mitä ne ovat. Kehittyneemmän oikeustajunnan kannalta juuri nuo torpparit ovat oikeutetut tällä kertaa kysymyksessä olevaan maahan. Juriidinen oikeus kieltää sen. Meidän täytyy

myös olevien olojen tähden resigneerata tässäkin suhteessa, myöntäen, että nykyään voimassa oleva juriidinen oikeus on ristiriidassa kehittyneemmän oikeustajunnan kanssa. Mutta jos tulee kysymykseen törkeä tämän oikeustajunnan loukkaaminen, täytyy hallituksen yhteiskunnallisen rauhan nimessä tehdä kaikki, minkä se voi estääkseen tuollaista tapahtumasta.

Mitä me näemme siellä nyt? Siellä ovat kaikki nuo torppariperheet häädetyt maantielle, maantieltä pellolle, pellolta metsään. Perheet, jotka vuosikymmeniä ovat eläneet siellä, tehden kovaa työtä, ovat yhtäkkiä muutaman kuukauden kuluessa menettäneet kaiken omaisuutensa, puhumattakaan muista huutavista vääryyksistä, joita heille sen ohessa on tehty. Mutta tämä vahinko ei koske ainoastaan heitä. Se koskee koko meidän maatamme. Sillä niinkuin monet Wesilahden ja Tottijärven pitäjissä asuvista talollisista ovat sanoneet, Wesilahden ja Tottijärven kunnat joutuvat kokonaan autioiksi. Peltoa siellä ei enää viljellä, koska ei ole viljelijöitä, siellä ei hoideta mitään, koska ei ole hoitajia. Sanomalehdissä on ollut uutisia, että sinne on tullut uusia torppareita. Me tahdomme vaan mainita, että ne torpparit, jotka ovat tulleet sinne, ovat ihmisiä, joilla ei ole minkäänlaista kuntoisuutta. Sillä kunnon ihminen ei mene taloon, joka on toiselta ryöstetty. Sinne on tullut ihmisiä, jotka eivät kykene siellä mitään aikaansaamaan, jotka eivät kykene saamaan noita laajoja maita viljelyksen alaisiksi. Kuinka tätä kysymystä arvosteleekin, niin on selvää, että tässä on vääryys tapahtunut noita useampaa kymmentä torpparia kohtaan, jotka ovat tällaisen merkillisen tapahtuman kautta tuomitut menettämään kaiken omaisuutensa, tuomitut lähtemään pois taivasalle, tuomitut syrjäyttämään kaikki tunteensa, tuomitut pakottamaan lapsensakin menemään taivasalle, kärsimään kylmyyttä ja nälkää. Toiselta kannalta taas on yhteiskunta kärsinyt suuren vahingon sen kautta, että joku osa ja melkoinen osa tämän maan alasta on joutunut autioksi. Tällaisen kysymyksen edessä me seisomme. Minusta tuntuu todellakin — en löydä sopivaa sanaa — todellakin kevytmieliseltä tällaisen situatsioonin yhteydessä tuoda esille monenlaisia muodollisia pikkuseikkoja, vedota siihen tai tähän epäilyksenalaisena olevaan pykälään fideikomissin oikeuksista ja sen sellaisista. Minusta tuntuu kevytmieliseltä rajoittaa vastaus tällaisiin kysymyksiin ainoastaan vetoamiseen siihen, että nuo torpparit ovat tehneet muka jonkinlaisen lainrikoksen ja sen takia nyt kärsivät ansaitun rangaistuksensa. Tällainen vastaus todellakin osoit-

taa, että hallitus, joka tällaisen vastauksen antaa, ei kykene arvostelemaan olevia oloja siltä kannalta kuin niitä tulisi arvostella.

Laukon lakko ei ole mikään satunnainen ilmiö, se ei ole mikään seuraus jostakin tilapäisestä agitatsioonista, niinkuin meidän maamme yläluokka-lehdet ovat kaiken aikaa julistaneet. Joku yksityinen agitaattoriko voisi saada tällaista aikaan? Joku yksityinen kiihoittajako, niinkuin on sanottu, menisi puhumaan ja hänen vaikutusvaltansa olisi niin suuri, että hän muutamilla puheilla saisi tällaisen lakon syntymään ja johtamaan kaikkiin näihin seurauksiin? Suokaa anteeksi, hyvät herrat, tuo puhe on vähän liian lapsellista. Laukon lakko ei ole mitään muuta kuin luonnollinen ilmaus nykyään tapahtuvasta muutoksesta yleisessä oikeustajunnassa ja luonnollinen seuraus siitä kehityksestä, jonka alaisina me olemme. Laukon lakko oli ilmaus torpparien vapautumishalusta. He olivat jo aikoja sitten huomanneet, että jonkun paroonin itsevaltias menettely ei suinkaan ollut millään tavalla puolustettavissa. He tunsivat sen sisimmässä sydämessään jo vuosia sitten. He olivat jo vuosikausia saaneet tuntea mitä törkeimpiä loukkauksia tuon kartanon omistajan puolelta, puhumattakaan noista lakin-pois-päästä-ottamisista ja kumartamisista ja „herra parooniksi' ja sen sellaisesta tituleeraamisesta, jota siellä on aivan ehdottomasti välttämättömänä pidetty. Nämä sanat eivät ole mitään tyhjää puhetta, jotakin solvausta, niinkuin täällä ehkä suvaitaan sanoa, vaan ne ovat todistettavia seikkoja. Jos kuka on ollut lainrikkoja Laukon ja Tottijärven tiloilla, niin on se ollut joku muu henkilö kuin kartanon alustalaiset. Tämän ovat he tunteneet kauan uskaltamatta ilmi lausua tätä. Tulee silloin uusi aika. Kansamme elää muutamia vuosia valtiollisen sorron alaisena, sorto painaa kaikilta tahoilta, kärjistyy yhä enemmän. Tulee ratkaisu, tulee päivä, jolloin kansa yhtenä miehenä nousee kaatamaan vallassa olevaa sortoa. Ja sorto kaatuu. Miten tämä kansaan vaikuttaa? Kansassa syntyy vapauteen pyrkiminen. Mutta, hyvät herrat ja naiset! Kun meidän yläluokkamme taisteli sortoa vastaan ja kun tämä sorto loppui, niin he iloitsivat sen takia, että olivat päässeet siitä sorrosta. Mutta köyhälistö, köyhä kansa, kun se taisteli sitä sortoa vastaan — tietysti monessakaan suhteessa ei niin itsetietoisesti kuin ne, jotka selvemmin saattoivat ymmärtää, mistä kysymys oli — he eivät kuitenkaan — minä uskallan sen sanoa huolimatta siitä, että se saattaa tuntua olevan vähän ristiriidassa tavallisten korulauseitten ja juhlapuheitten kanssa — he eivät koskaan ole tunteneet tuota Bobrikoffin

sortoa niin kovin kuin kapitalismin sortoa. Kun kansamme sellaisena nousi sortoa vastaan ja tunsi vapauden tulevan, silloin oli köyhälistölle pääasiana vapautuminen aineellisesta, taloudellisesta sorrosta. Se oli tämä seikka, joka suurlakon päivinä kesken kaikkien juhlapuheitten ja korulauseitten soittoa katkaisi välit ja jakoi meidän kansamme niihin kahteen ryhmään, jotka täällä ovat olemassa ja tulevat täällä olemaan.

Tahdoin tämän sanoa todistaakseni, valaistakseni sitä seikkaa, että Laukon lakko oli ilmaus kansan yli koko Suomen tapahtuvasta vapautumispyrkimyksestä. En voi olla huomauttamatta sitä todellakin valaisevaa seikkaa, että niin pian kun tämä kansa vapautumispyrkimyksissään yhä enemmän järjestäytyy selvälle pohjalle, tämä yhä enemmän tulisi mitä se todellakin oli, nim. taistelua aineellista sortoa vastaan, sitä harvemmiksi kävivät meidän yläluokkalaisten juhlapuheet vapaudesta, juhlapuheet taistelusta sortoa vastaan, sitä uhkaavammaksi kävi reaktsiooni, joka nyt on kehittynyt pitkälle ja kehittyy vielä pitemmälle, jollei ajoissa aseteta sille rajoja. Laukon lakko tapahtui hetkenä sellaisena, jolloin suurlakon aikuiset korulauseet jo olivat jotakuinkin unohtuneet vallassa olijoilta, tapahtui hetkenä sellaisena, jolloin selvästi nähtiin, mihin päin köyhälistö pyrki. Ja minä uskallan vielä kerran väittää sen, minkä edellinen puhuja on väittänyt, että yläluokan taistelu tätä torppariliikettä vastaan oli kahta eri laatua: ensinnäkin vaistomainen itsensäsäilyttämis-pyrkimys ja toiselta puolen luokka-kosto.

Silloin kun nuo surkean kuuluisat Laukon häädöt alkoivat, silloin kun poliisit olivat siellä harjoittamassa sitä, mihin tässä on viitattu, silloin meidän yläluokkalaiset sanomalehdet lähettivät sinne reporttereita, jotka sanomalehdissä toivat esille ja julistivat räikeitä kuvia siellä tapahtuvista töistä. Mutta tämä ei kestänyt montakaan päivää. Nuo kertomukset, joita julistettiin, olivat todellakin sitä laatua, että vaikkapa ne kirjoitettiin yläluokkalaisten lehtiin kaikella mahdollisimman suurella varovaisuudella ja käyttäen niin vaaleita ja niin varovaisia värejä kuin suinkin, ettei vaan millään tapaa liioiteltaisi, niin nuo kuvat olivat niin kamalia, että jokainen ihminen, jolla on hiukankin sydäntä ruumiissa, todellakin reageerasi niitä vastaan. Joku sanomalehti uskalsi vähän voimakkaammin kajota noihin juttuihin. Mutta silloinpa alkoi sota. Se osa meidän kansastamme ja sen sanomalehdistöstä, joka — minä uskallan sen sanoa — näkyy suuressa määrässä vaikuttavan hallituksen tekoihin ja menettelyyn, se yhtäkkiä julisti avoimen sodan koko tätä juttua

vastaan. Silloin ruvettiin soittamaan sitä säveltä, ettei mitenkään sovi, ei mitenkään voi kajota tähän seikkaan, ei mitenkään sovi ruveta häiritsemään noitten luokkatuomioitten toimeenpanoa, ei mitenkään saa ruveta rajoittamaan tätä yläluokan kostonhimoa. Ja kumma kyllä, täällä eduskunnassa on monta kertaa sanottu, että se vähänen joukko sanoo itsellänsä olevan suuren vaikutusvallan, mutta kyllä myöskin näkyy sellainen olevan. Hallituksen ensi toiminnassa näkyy jonkunlaisia oireita siitä, että se halusi jotain tehdä. Kun sanomalehdissä julaistiin ensimmäiset räikeimmät kertomukset poliisin menettelystä siellä, silloin hallitus tai ainakin jokunen hallituksen jäsen empimättä lähetti sähkösanoman Hämeen läänin kuvernöörille vaatien häntä ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tätä mielivaltaa, joka vielä tapahtui. Mutta seuraavana päivänä jo nähtiin noissa ruotsalaisissa katulehdissä komeita artikkeleita — kenen allekirjoittamia lienevät olleet — joissa kaikella mitä hirmuisimmalla voimalla hyökättiin tuota rakastettua hallitusta vastaan ja leimattiin kokonaan kauheaksi ja kamalaksi, että se oli uskaltanut tähän asiaan kajota. Ja kumma kyllä. Kyllä tosiaan vähäsen nykyisinä aikoina nähdään kilttejä ihmisiä, mutta minun täytyy sanoa, että hallitus silloin rupesi kiltiksi. Se alistui eikä enään kajonnut tuohon seikkaan nimeksikään. Sanomalehdet lakkasivat siitä puhumasta, nekin lehdet jotka ensi alussa puhuivat vähäisen voimakkaammin kuin muut, yhtäkkiä lopettivat kaiken puhumisen siitä. Reaktsiooni tuli yhä tuntuvammaksi ja tuntuvammaksi.

Ensimmäinen yhteentörmäys Laukon paroonin ja Laukon torpparien välillä tapahtui talvella, mutta silloin ei häädetty vielä kaikkia torppareita. Usea kymmen oli vielä häätämättä. Häädön jatkamista viivyteltiin ja viivyteltiin, odotettiin kuukausia ja taas kuukausia, siksi kunnes reaktsiooni olisi ottanut meidän koko yhteiskuntamme kouriinsa. Ja sittekun oli saatu tarpeellisen kilteiksi puolet kuin toisetkin, silloin kaikessa hiljaisuudessa ruvettiin täydentämään sitä surunäytelmää siellä Laukossa, eivätkä meidän yläluokkalaisemme hiiskuneet siitä sanaakaan. Sillä välin oli hallitukselle tehty tuo pyyntö, joka koski kartanon ostamista valtiolle. Nyt hallituksen olisi pitänyt tietää, ja minä olen vakuutettu siitä että se myöskin tiesi, kuinka kipeä tämä asia oli, ettei se koskenut jollekulle yksityiselle tapahtunutta loukkausta, vaan että tässä todellakin koko yhteiskunnallinen rauha oli kysymyksessä, oli kysymyksessä suuria taloudellisia etuja, mutta vielä suurempia siveellisiä. Vielä suurempi oli kysymys siitä, mihin kaikki tällainen johtaa.

No niin —— — minä tahdon nyt konstateerata vaan muutamia seikkoja. Ensiksikin sen, että hallituksen menettely tässä asiassa todellakin on ollut luokkamenettelyä. Minä uskallan väittää ja voisin tämän väitteen todistaakin, että hallitus kaikissa näissä kysymyksissä on menetellyt orjallisesti sillä tapaa, kuin edellisen päivän Hufvudstadsbladet kirjoitti, ja mitä Hufvudstadsbladet tällaisessa asiassa kirjoittaa, sen tietänee jokainen.

Puhemies: Kehottaisin puhujaa järjestykseen.

Ed. **Nuorteva:** Mutta toisen asian tahdon myös tässä tapauksessa konstateerata, sen kevytmielisyyden, millä tahdotaan kajota tällaiseen suureen asiaan, kun hallituksen jäsenellä täällä tehtyyn kysymykseen ei ole mitään muuta vastattavaa kuin jonkinlaisia muodollisia vastauksia, kun ei ollenkaan uskalleta kajota asian ytimeen, kun ei ollenkaan uskalleta ottaa esille sitä, että tässä olisi pitänyt jakaa todellista inhimillistä oikeutta eikä mitään luokkaoikeutta, kun ei ymmärretä, että Laukon asia samalla tapaa kuin useat muut samallaiset asiat ovat seurauksia yhteiskunnassa tapahtuvasta kehityksestä, seurauksia koko yhteiskunnan keskuudessa tapahtuvista liikkeistä, joista koko yhteiskunta on vastuunalainen; kun hallitus ei kykene tätä ymmärtämään, niin silloin, hyvät herrat — —!

Senaattori **Ståhlberg:** Koska keskustelussa kuuluu kosketellun myöskin senaatin vähemmistön kantaa tässä asiassa, pyytäisin täydentää kysymykseen jo annettua vastausta, pysyen kysymyksen rajoissa, mainitsemalla myöskin ne syyt, joitten tähden vähemmistö on tullut toisilla perusteilla samaan tulokseen kuin senaatin enemmistökin.

Vähemmistön puolelta osaksi oltiin sillä kannalla, että hakemus Laukon tilan valtiolle lunastamisesta olisi hyljättävä sen tähden, että tilan haltija ei ollut siitä mitään hakemusta tehnyt. Omasta puolestani olen kuulunut vähemmistöön seuraavista syistä.

Erittäin suotavaa ja tärkeää epäilemättä olisi, että sellaiset työriidat, kuin nyt puheena oleva, saataisiin sovinnolla selvitetyksi, joll'ei muuten, niin valtion väliintulon kautta. Sitä vartenhan senaatti onkin, vaikka valitettavasti turhaan, kääntynyt Laukon ja Tottijärven sukutilan haltijan puoleen. Mutta tuossa tarkoituksessa valtio mielestäni ei saa menetellä siten, että se olisi omansa synnyttämään uusia ja kenties vielä laajempia riitoja ja selkkauksia. Näin

kuitenkin kävisi, jos valtio ryhtyisi lunastamaan maatiloja työriidan ollessa vireillä tilan haltijan ja hänen alustalaistensa välillä. Ne yritykset, joita eräissä tilojen lunastettavaksi tarjouksissa on tehty ilmeisesti kohtuuttomien yksityisetujen keinottelemiseksi valtion kustannuksella, ja toiselta puolen se levottomuus ja työriitoihin taipuvaisuus, joka viime aikoina on ollut maalaisväestön keskuudessa huomattavissa, osoittavat, että se pelko, johonka viittasin, ei olisi ollut turha. Jos valtio lunastamistoimenpiteillä ryhtyisi vireillä oleviin työriitoihin, niin se olisi epäilemättä omansa laajoissa piireissä herättämään sitä käsitystä, että maanomistaja voipi toimeenpanemalla rettelöitä ja häätöjä alustalaistensa keskuudessa saada maansa hyvästä hinnasta kaupaksi valtiolle, että alustalaiset voivat kieltäytymällä vuokravelvollisuuksiansa täyttämästä ja toimeenpanemalla selkkauksia maanomistajan kanssa saada maat valtion varoilla itsellensä lunastetuiksi. Jos asetuttaisiin sille kannalle, että valtion on velvollisuus työriitoja poistaaksensa lunastaa tila, jolla tällainen riita on puhjennut, niin silloin valtiolla ei olisi sitä vapautta ja mahdollisuutta lunastusasian arvostelemiseen, joka sillä tulee olla, vaan valtion olisi pakko taipua kuinka liiallisiin vaatimuksiin tahansa ja lunastaa tila, vaikka se mahdollisesti soveltuisi paljoa vähemmän pikkutilojen perustamiseen kuin moni muu tila, jonka lunastamiseen käytettävissä olevat valtion varat eivät riitä.

Näistä syistä olen puolestani katsonut, että tätä nykyä, työriidan parast'aikaa kestäessä ja tuomioistuimissakin vireillä ollessa, valtion puolesta ei ole voitu ryhtyä toimenpiteisiin Laukon ja Tottijärven sukutilan valtiolle lunastamiseksi, ei edes tiedustelemaan tilan haltijalta, suostuisiko hän puolestansa luovuttamaan tilan valtiolle ja tekemään sitä varten tarpeellisen alamaisen hakemuksen sukutilasäädöksen muuttamisesta. Tällainen muuttaminen minun käsittääkseni, päinvastoin kuin senaatin enemmistön, kyllä voisi olla mahdollinen asianomaisten suostumuksella pätevistä, painavista syistä, mutta myönnän että se on asia, josta on ja saattaa olla eri mieliä, ja siitä syystä senaatti onkin juuri tämän asian johdosta antanut oikeustoimituskunnalle toimeksi ottaa harkittavaksi, eikö olisi ryhdyttävä lainsäädäntötoimenpiteeseen, jolla kysymys sukutilan luovuttamisen mahdollisuudesta saatettaisiin selvälle kannalle.

Ed. **Schybergson:** Jag har anledning att taga till ordet i denna fråga, emedan jag, tillfrågad af regeringsmedlemmar om, hvad de i saken böra tillgöra, svarat, att den enda utvä-

gen ifrån svårigheterna var godsets inlösen. Jag har också tillrådt fideikommissarien att gå in därpå och icke hålla pretentionerna för höga.

De formella skäl, som anförts emot en sådan inlösen, förbiser jag ingalunda. Jag anser dock, att den omständigheten, som hufvudsakligen kan anföras emot inlösen af ett fideikommiss, nämligen att de framtida egarnes rätt icke blir bevakad, förelegat i samma mån i fråga om Anjala majorat, som i fråga om Laukko fideikommiss. Och såvidt jag har mig bekant är det vanligt i Sverige, där ju fideikommissinstitutionen grundar sig på samma stadganden som hos oss, att fideikommiss öfvergå till penningekommiss, och det är t. o. m. fallet med detta samma Laukko, att det tidigare, på 1700-talet, var fideikommiss, hvilket dock efter Finlands förening med Ryssland byttes ut mot penningefideikommiss och i den formen måhända ännu existerar i Sverige. En annan omständighet, som talar mot en inlösen och enligt min uppfattning är viktigare, är den af senator Ignatius, liksom äfven af senator Ståhlberg påpekade, att den administrativa myndigheten ogärna bör intervenera, medan domstolens arbete pågår. Men också den saken kunde man öfverse med. Liksom i andra frågor ville jag också i denna framhålla och däri vara ense med hr Nuorteva, nämligen att dessa torparesträjker dock icke blott få bedömas efter arrendelagens paragrafer. De äro uttryck för den brytning, som för närvarande eger rum i vårt samhälle.

Men allvarsammare och allvarsammast talar mot en inlösningsåtgärd den omständighet, som nu med önskvärd tydlighet har framhållits af senator Ståhlberg, att nämligen, om senaten inlöser ett gods, det första sträjk där utbryter, denna inlösen blir ett slags premium för öfverträdelserna, men icke blott det, äfven vederbörande jordegare kan få ett premium för vidtagandet af åtgärder, som framkalla missnöje. Vi skola icke glömma att under denna tid bland de många anbud om inlösen, som gjorts till styrelsen, förekommit sådana, som blott kunna gå under rubriken: försök till oförtjänt värdeökning. Men framförallt har det varit ett hinder för regeringen att gå så till väga, som i interpellationen nu framhålles, nämligen att på sätt äfven senator Ståhlberg framhållit, de tillgångar, öfver hvilka regeringen disponerar för detta ändamål, icke närmelsevis skulle räcka till, ifall den vägen inslås att, där missförhållanden uppstå, vare sig till följd af jordegarens eller torparens förvållande, en inlösen från statens sida skall ega rum. Men jag vore beredd att medvärka till att tillräckliga medel för ända-

målet ställas till regeringens förfogande. Jag är icke någon vän af dessa kolonisationsföretag, dessa förslag till framkallande af en ny småbrukarklass, som framträdt såväl i agrarkomiténs senaste betänkande som i det tidigare af den s. k. subkomitén afgifna. Jag befarar att dessa personer, som förut icke äro jordbrukare, som förut icke hafva visat förmåga af sparsamhet och förvärf, och som komma till ett område, som icke är bebygdt, utan där alla byggnader skola af dem uppföras, jag befarar, att de själfva minst af alla skola tacka oss, men till våra torpares förmåga att blifva själfständiga jordbrukare har jag tilltro. Hos dem finnas förutsättningar för framgång såsom själfständiga jordbrukare. Jorden är af gammalt brukad inom samma familj, där finnes färdiga byggnader och några kostnader för deras uppförande tagas därför icke i anspråk. Till en början måste den förre torparen möjligen göra dagsverken för att få debet och kredit att gå ihop. Men torparne äro dock ett material, hvaraf någonting och någonting godt kan göras. Jag vill icke säga att alla 70,000 torpare äro mogna därtill, men jag tror att 40,000 eller kanske 50,000 skulle kunna göras till själfständiga jordegare dem själfva och landet till gagn. Det är för denna sak jag i många år kämpat. Och jag vill tillägga att jag icke tror att vi ens försummat tiden, ty ännu för ett tiotal år voro våra torpare icke i samma ställning i ekonomiskt och andra afseenden som de nu äro. Om vi genomfört reformen för tio år tillbaka, så är det ej sagdt att vi hade lyckats, men under dessa tio år har befolkningen på landet, den mindre jordbrukaren, torparen gått i så hög grad framåt, att däraf värkligen, som sagdt, kan göras någonting godt.

Om vi vore ense därom, så återstår dock den frågan, huru medel för ändamålet skola kunna ställas till regeringens disposition. I detta afseende vill jag påpeka att vi icke stå inför någonting nytt, som skall göras, vi behöfva icke såsom vid järnvägsbyggnader inportera material för ändamålet och nedlägga stora kostnader därpå. Det är endast en öfverflyttning af de krediter, som nu gravera den enskilda jordegaren, på statsverket. I stället för att våra kassor hafva skuldsedlar, intecknade i fastigheterna, skulle de få mottaga obligationer utfärdade af statsverket och saken skulle på detta sätt kunna ordnas. Det är sålunda icke ett utländskt lån, som erfordrades. Ett sådant skulle vi i närvarande tid icke kunna upptaga, allra minst till de belopp, som här komme i fråga. Utan det är ett inhemskt lån, i det att själfva obligationerna skulle gå i likvid. Det är stora

summor förslaget går ut på. Jag har icke hunnit egna denna fråga en detaljerad granskning, men jag tänker, att beloppet åtminstone kommer att uppgå till 150 miljoner mark. Men 150 miljoner à $4^1/_2$ % göra dock icke mer än 6,750,000, och af dessa skola väl de nya jordegarene kunna betala åtminstone 4 à 5 miljoner årligen. När åter tiderna blifva bättre och vårt land åter kan få billig utländsk kredit, kan lånet efterhand konverteras till $3^1/_2$ % utländskt lån, — och då kan räkningen för statsverket gå ihop. Jag vill påpeka att om denna reform skulle genomföras, så kunde tillika de tidigare inom representationen framställda önskningsmålen om gemensamhetsskogar eller kommunalskogar liksom äfven om gemensamma fiskevatten i ett sammanhang upptagas till afgörande.

Ännu en omständighet, som jag icke bör förbigå. Den sammanhänger med den af mig och herr senator Ståhlberg påpekade att jordegaren kan söka få en ersättning, som vida öfverstiger det skäliga. Vi hafva i detta afseende en ganska ledsam erfarenhet från järnvägsexpropriationerna, där jordegaren icke endast får lägenheternas värde ökadt, tack vare de förbättrade kommunikationerna, utan dessutom får betydlig direkt penningeersättning. Men vid inlösen för ändamål, sådana som det ifrågavarande, är man icke, såsom när en järnväg bygges, ovilkorligen i behof af ett visst område, utan man kan lämna de jordegare å sido, som icke äro nöjda med skälig ersättning. Det är icke ringa svårighet att genomföra en sådan sak, som denna. Men jag vill åberopa att efter afslutandet af torparstrejken på Jokkis, där jag då ännu hade med förvaltningen att göra, en komité omedelbart tillsattes bestående af godsets förvaltare, två af torparena själfva valda medlemmar, kommunalnämdens ordförande, som stod torparena nära, och en jurist. Inom några veckor var denna komité färdig med sitt förslag. Att det icke ännu realiserats, beror till icke ringa del därpå, att torparene icke önska blifva gäldenärer till enskilda bolag, låt så vara, att lång amortering dem beviljas. De befara att, när den onda tiden kommer och de möjligen icke kunna erlägga annuiteterna, en utsökning skulle ega rum, medan däremot de gentemot statsverket hafva det förtroende att under undantagsförhållanden stor hänsyn därtill tages.

Jag har ansett mig böra i detta sammanhang framkasta denna tanke till den kraft och värkan den hafva kan. Jag vill tillägga att, enligt hvad jag hört uppgifvas, samma tanke uppstått på annat håll och det är antagligt, att ett detaljeradt förslag gående i samma riktning som mitt uttalande

kommer att se dagen i tidskriften Aika. För öfrigt behöfva vi ej tvista om uppfinnarrätten. Det förhåller sig med denna sak som med kolonisationsfrågan, hvarom i går var tal. Det är endast annorstädes bepröfvade metoder, som komma till användning. Vi hafva här i landet inslagit samma förfarande beträffande donationslägenheterna i Wiborgs län. Vi kunna nu fortgå på samma väg med större erfarenhet och med undvikande af en hel del misstag, som tidigare begåtts. Men framförallt kunna vi åberopa den storartade reform, som i detta afseende genomförts i Irland af den engelska regeringen utan hänsyn till alla de agrarbrott, som där då pågingo eller kanske just med hänsyn till dem.

Jag föreslår en enkel öfvergång till dagordningen. Jag vet, att regeringen har gjort kanske mer än handlingarna af sig visa, för att få en uppgörelse till stånd, och jag är öfvertygad om att hela detta spörsmål är ett af dem, som regeringen egnat sitt allra största intresse.

Puhemies ilmoitti pyydetyn vielä 12 puheenvuoroa, joten ei näyttänyt siltä kuin saataisiin päiväjärjestyksessä olevat asiat tänään loppuun käsitellyiksi yhtämittaisessa istunnossa, vaan oli nyt pakko keskeyttää istunto ja kokoontua jälleen kello 6 i. p.

Istunto keskeytyi kello 4,25 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu, ilmoitettiin **tarkastusvaliokunnalta** tulleessa kirjelmässä, että **puheenjohtajaksi** oli valittu edustaja **Vuolijoki, V.**, ja varapuheenjohtajaksi edustaja **Ingman, Lauri.**

Eduskunnan loma.

Puhemies ilmoitti saaneensa vastaanottaa virallisen kirjeen, jossa ilmoitettiin eduskunnalle myönnetystä lomasta.

Edustaja **Malmivaaran** pyyntöön saada olla pois iltaistunnosta ja samoin edustaja **Olkkosen** pyyntöön saada olla poissa yksityisten asiain tähden myönnyttiin.

Pankkivaliokunnan mietintö n:o 2.

Puhemies: Koska keskustelu saattaa jatkua ehkä kello 12 saakka, jolloin meidän täytyy lopettaa istunto, mutta esityslistalla on 10:tenä päiväjärjestyksessä asia, nimittäin pankkivaliokunnan mietintö n:o 2 tuhannen markan seteleistä, joka olisi saatava loppuun käsitellyksi ja luultavasti sen käsittelemiseen ei mene monta minuuttia, pyydän kysyä, suostuuko eduskunta siihen, että tämä asia ensin esitetään ja käsitellään ja sen jälkeen siirrytään aamupäivällä käsiteltyyn interpellatsiooniasiaan.

Ehdotuksen suostuttiin ja

esitettiin pankkivaliokunnan mietintö n:o 2 pankkivaltuusmiesten kirjelmän johdosta, joka koskee myöskin **tuhannen markan arvoisten setelien käytäntöön ottamista.**

Puheenvoroa käytti

Ed. **Renvall:** Vaikka ei suinkaan ole kehoittavaa puhua tässä eduskunnassa muodollisista seikoista tahdon kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että minun mielestäni tässä on tapahtunut yksi muodottomuus, jonka minä tahtoisin saada korjatuksi. Puhutaan nimittäin Suomen eduskunnan pankkivaltuusmiehistä. Minun käsittäkseni ei löydy vielä mitään Suomen eduskunnan pankkivaltuusmiehiä. On olemassa ainoastaan Suomen säätyjen pankkivaltuusmiehet. Siihen asti, että nykyisten Suomen valtiosäätyjen pankkivaltuusmiesten sijaan on valittu Suomen eduskunnan pankkivaltuusmiehet, on kai näiden virallinen nimi pysytettävä. Huomaa sen siitäkin, että pankkivaltuusmiesten kertomuksessa, joka on eduskunnalle jaettu, käytetään oikeata nimeä: „Suomen Valtiosäätyjen Pankkivaltuusmiesten kertomus". Pyytäisin siis lyhyesti saada ehdottaa, että eduskunnan päätöksessä käytettäisiin oikeata nimeä, nimittäin „Suomen Valtiosäätyjen pankkivaltuusmiehet" puhuttaessa nykyisistä pankkivaltuusmiehistä.

Ed. **Schybergson:** Nuvarande bankfullmäktige äro visserligen utsedda af Finlands ständer, men då Finlands ständer icke mera finnas, så kunna de icke hafva en bank, icke häller bankfullmäktige. Jag tror därför, att den af utskottet använda benämningen har goda skäl för sig, ty banken är landtdagens och fullmäktige äro fullmäktige för landtda-

gens bank. Härom var emellertid diskussion också i bankutskottet, där skäl anfördes både för och emot.

Vi kunna i hvarje fall lugna oss med att denna oformlighet, om den är att så betecknas, åtminstone är snart öfvergående.

Päätös:

Mietintö hyväksyttiin.

Laukon sukutilan lunastamista ja niissä asuville vuokraajille luovuttamista koskeva asia.

Keskustelua jatkettaessa käytti puheenvuoroa

Ed. **Renvall:** Pyysin puheenvuoroa edustaja Sulo Vuolijoen puhuessa ja pyysin sitä sentähden, että tätä interpellatsiooniasiaa tahdotaan vääntää aivan väärälle tolalle, että tahdotaan tämän interpellatsioonin varjossa puhua asiasta, johon soveltuu toisen interpellatsioonin yhteydessä kosketella. Tahdon sentähden omalta osaltani koettaa, mikäli voin, kääntää asian asiallisiin rajoihinsa.

Kysymyksesä on tietääkseni kaksi asiaa. Toinen on se, miksei hallitus ole koettanut sovitella Laukon asiata. Siihen on vastattu hallituksen puolelta, ja senhän me kaikki muutenkin olisimme tienneet, että sovittelua on yritetty hallituksen puolelta, mutta että se on kohdannut toisen riitapuolen puolelta vastustusta. Samoin tiedetään myöskin, että hallitus yksityisestikin on koettanut toista riitapuolta taivuttaa sovitteluun, mutta turhaan.

Toinen ja pääasiallinen kysymys koskee sitä, miksei hallitus ole lunastanut Suomen valtiolle Laukon fideikomissia. Tähänkin on vastattu senaatin puolelta ja tuotu esille ne sitovat muodolliset seikat, jotka ovat senaattia estäneet ryhtymästä tähän toimenpiteeseen, ellei senaatti olisi tahtonut käydä virkavaltansa ulkopuolelle, asettua rikkomaan tuomioistuinten päätöksiä, joihin toimeenpanevalla vallalla ei ole mitään oikeutta, s. t. s. tehdä laittomuutta. On vastattu myös asiallisiin seikkoihin vedoten ja osotettu, mitkä ikävät johtopäätökset siitä olisivat johtuneet sekä yleiselle rauhallisuudelle — mikä nyt on herroille sosialisteille niin erinomaisen lähellä sydäntä — että myöskin osotettu, miten se vaikuttaisi kapitalistien rikastuttamiseksi, mikä tuskin lienee saman ryhmän tarkoituksia. On siis näihin molempiin ky-

symyksiin annettu vastauksia, jotka mielestäni ovat olleet niin sitovat kuin koskaan mikään vastaus on voinut olla. Ja edeltäkäsinhän saattoi arvata että vastauksen antaminen olisi niin perin helppo tässä asiassa.

Mutta on sitte moitittu hallitusta siitä, että se ei ole ottanut tarpeeksi huomioonsa niitä sosiaalisia oloja, jotka nykyisen puutteellisen ja vaillinaisen vuokralainsäädännön kautta vallitsevat maanvuokraoloissamme. Mutta tässäkin kohden hallitus mielestäni on tehnyt mitä se on voinut. Se on asettanut komitean kysymystä varten, se on siihen kutsunut — älkäämme arvostelko henkilöitä, minä ainakin siihen olen jäävi — kutsunut torppareitakin, jopa torpparin, joka on ollut Tampereen torpparikokouksessa. Tämä komitea on kuulustellut ekspertteinä torppareita ympäri Suomen. Mutta olkoon tämän asian laidan kuinka tahansa, komitea on nyt saanut valmiiksi mietintönsä. Herra Sulo Vuolijoki on sen jo tuominnut täällä sillä ylimalkaisuudella, mikä on ominaista sille puolueelle, jossa hän katsoo asiakseen istua, ja arvostellut sen sellaisen ehdotuksen mukaan, jota agraarikomitea ei koskaan ole hyväksynyt. Mutta olkoonpa, että agraarikomitean lopullinenkin torpparilaki-mietintö olisi niin huono kuin se on, niin moitittakoon siitä agraarikomiteaa, mutta en tiedä, minkä järjen nimessä tästä voidaan hallitusta moittia. Eihän hallitus ole vastuunalainen siitä, mitä sen asettamat komiteat päättävät oiketa tai väärää, viisasta tai tyhmää. Asia tulee joka tapauksessa sekä hallituksen että herrojen sosialistien toimenpiteen kautta näillä valtiopäivillä käsittelyn alaiseksi, ja silloinhan me saamme rauhassa ja asiallisesti keskustella todellisten mielipiteiden pohjalla eikä noin umpimähkäisesti lausua arveluitamme. Minä sentähden katson, että jos asia pidetään, niinkuin se olisi pidettävä, asiallisten rajojensa sisällä, interpellatsioonin tekijän puolelta ei ole tuotu minkäänmoisia moitteita hallitusta vastaan. Koettakaamme nyt malttaa mieltämme ja jättää kaikki poliisijutut siksi kun poliisijutuista syksyllä keskustelemme ja keskustelkaamme yksinomaan siitä, mitä hallitus on tehnyt torppari-olojen vakauttamiseksi Laukossa. Silloin luulen, että siitä ei voida hallitusta millään syyllä moittia. Jos enemmistö ei kannata yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, jota minä puolestani pyydän saada kannattaa, menee asia perustuslakivaliokuntaan äsken hyväksytyn työjärjestyksen pykälän mukaan ja tulee syksyllä esiin samoihin aikoihin kuin poliisijuttu. Siihen asti meidän kai täytyy malttaa mieltämme, niin ikävää kuin se onkin, ja kärsiä tätä

nykyistä hallitusta kesälomineen syksyyn asti. Luulen, että sitte on hyvin helppo saada siinä muutos aikaan, jos niin tahdotaan.

Ed. **Merinen**: Hallituksen selityksessä sanotaan, että Laukon torpparit olivat laillisesti tuomitut. En tahdo väittää, ettei tuomio olisi ollut laillisesti kaikkia muotoseikkoja noudattaen toimeenpantu. Mutta sen asian käsittelyn, josta tuomio syntyi, uskallan väittää ei olleen laillista, koska kysymyksessä on, kuten pöytäkirjasta näkyy, yksi ainoa torpparien työsuoritusmatka, johon sisältyy kolme työpäivää. Kanteessa mainitaan kantajan puolelta, että torpparit jäivät pois työstä toukokuun 21, 22 ja 23 päivänä v. 1906. Tämänlainen tapaus oli siis nyt lain-alainen. Kuitenkin oikeudessa on nimenomaan voitu todeksi näyttää, ettei ollut sitä kolmenkaan työpäivän rästiä, koska useammat torpparit olivat etukäteen tehneet enemmän. Nyt tuomitaan torpparit nykyisen maanvuokralain 43 §:n 5 kohdan mukaan, ja kuitenkaan ei ollut kysymystä mainitun pykälän suhteen olemassakaan. Asia on persoonaloukkauskysymys. Kanteessa mainitaan nimenomaan, että oli saatu varoitus 26 päivänä samaa toukokuuta, ja sen jälestä ei oltu saavuttu työhön. Kuitenkin saman kuun 29 päivänä ovat Laukon torpparit varoituksen saatuaan tarjoutuneet menemään työhön, mutta ei kelvanneet. Mutta tätä ei annettu oikeudessa todistaa, josta minullakin olisi ollut kunnia todistajana tulla kuulustelluksi. Nyt minä sen tässä voin tehdä. Tässä on siis, kuten edelliset puhujat jo sanoivat, todellakin tapahtunut luokkatuomio, sillä jos kohtakin voidaan väittää, että alioikeudet saavat tehdä päätöksen, ja sille ei voi mitään, ei ole laissamme pykälää, joka antaisi aiheen niin menetellä, että jotakin asiata ei käy todistaminen. Ei silloin ainakaan ole menetelty oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:n mukaan. Pöytäkirjassa mainitaan nimenomaan, että vastaajain puolelta pyydettiin saada todistaa asia. Mutta sitä ei saatu. Kun sitten 29 päivänä tuokokuuta tarjouskysymys Laukon paroonille tehtiin, hän ei luvannut mistään hinnasta sopia, josta täällä onkin mainittu. Minä uskon, että hän ei taivu. Mutta hän ei taipunut siihenkään, että torpparit olisivat saaneet tulla päiviänsä suorittamaan, vaan vetosi nimenomaan siihen, että hänen persoonaansa oli loukattu, kun kerran oli menty taloon ja huudettu hänen persoonaansa alas, jonka vuoksi hän ei milloinkaan sopisi. (Asiaan!) Tästä oli kysymys, eikä noista kolmesta työpäivästä. Ja minun tietääkseni persoonaloukkausta käsitellään rikoslain mukaan. Ei sen vuoksi pidetä

kansan oikeuskäsitteen mukaisena, että ensin ruvetaan syyttämään persoonaloukkauksesta ja sitten tuomitaan pois asunnosta. Kuitenkin hallituksen selityksissä on sanottu, että asia on vireillä oleva asia, koska torpparit ovat vedonneet hovioikeuteen. Mutta onhan samalta taholta selitetty mainitun hovioikeuden olevan laittoman, joka sittemmin hajoitettiinkin. Ei siis suurtakaan vartomista asian vireyden tähden enää. Niin ollen asiassa, kuten täällä edustaja Nuorteva mainitsi, on tahdottu kurittaa koko maamme torppariväestöä, eikä ainoastaan sitä ryhmäkuntaa, joka juuri Laukossa oli kysymyksessä. Minä en, kuten sanoin, tahdo väittää, ettei se tuomio ollut hyvä ja oikea, mutta nyt, kun tätä muotoseikkaa käytti torppari, se ei kelvannut. Kun varoitus annettiin, niin torpparit heti tarjoutuivat työhön. Minä nim. olen yksi niitä, joka olen ollut tarjoutumassa työhön, mutta tämä muotoseikka ei kelvannut. Vaikka se oli laillinen, niin sitä ei otettu huomioon, ja tuomio on syntynyt sellainen kuin se on. Kuitenkin tuomarin ojennusnuoran mukaan ei sellaista meidän maassa pitäisi voida syntyä, koska nimenomaan laissa sanotaan: jokaisella tuomiolla pitää olla selvät perusteet ja todistukset tukena, sillä tuomari älköön mitään tuomitko muutoin kuin perusteitten ja todistusten mukaan. Jos kantaja ei voi mitään todeksi näyttää, niin on vastaaja vapaa, sillä kantajalla pitää olla kanteessansa perusteita ja todistuksia. Niitä perusteita ei todistettu kantajan puolelta, ja kun vastaajain puolelta oli vastaväitteitä, niin niitä ei saatu todistaa. Kaiken oikeuskäsitteen nimessä silloin täytyy kysyä, ovatko ne perusteet, joilla se laillinen tuomio syntyi, laillisia.

Ed. **Tokoi:** Täällä edustaja Renvall valitti sitä seikkaa, että on tahdottu vetää asia väärälle tolalle, ja pyysi pysymään oikealla tolalla. Minä koetan nyt pysyä oikealla tolalla, keskustella asiasta todellakin vakavalta kannalta. Usein on täällä, muiden asiain yhteydessä, sopivissa ja sopimattomissa paikoissa, vedottu perustuslaillisiin, m. m. vedottiin siihen silloin, kun oli prokuraattorin kertomus esillä. Lienee syytä jonkun verran tässäkin kysymyksessä tarkastaa asiaa siltäkin kannalta.

Täällä hallituksen jäsen suvaitsi vastauksessaan sanoa, että ei hallituksella ollut syytä ryhtyä estämään riitaa. Siis hallituksella, joka edustaa korkeinta valtaa maassa, ei ole syytä ryhtyä estämään riitoja ja selkkauksia maassa. Mutta kuitenkin minä tahtoisin viitata muutamiin kohtiin meidän perustuslaissa, jotka antavat aihetta siihen mielipiteeseen,

että hallituksella todellakin on syytä sekaantua tällaisiin vakaviin riita-asioihin.

Me tiedämme, että meidän hallitusmuotomme tunnustetaan ainakin laillisessa järjestyksessä syntyneeksi ja nykyään voimassa olevaksi perustuslaiksi. Me tiedämme myöskin, mitkä syyt aiheuttivat 1772 vuoden hallitusmuodon synnyn. Täällä alustuksessa nimittäin sanotaan: „Koska me onnettomista kokemuksista olemme havainneet, että useat meidän kansalaisemme jalon vapauden nimessä ovat kaikki yhteiskunnan onnettomuudeksi nousseet herruuteen, joka on tullut sitä kärsimättömämmäksi, kun se on syntynyt vallattomuudesta, vahvistettu omanvoiton pyynnöllä ja korvauksilla". Näiden syiden nojalla täytyi hallituksen silloin ottaa valta itsellensä, sukutilojen rettelöiden ratkaisuun, jotka olivat syntyneet omanvoiton pyynnöllä ja kovuuksilla.

Jos todellakin ajattelee asiaa, niin eikö kysymyksessä oleva asia ole syntynyt aivan samalla tavalla? Meidän nykyinen, vielä voimassa oleva hallitusmuotomme on ennen kaikkea myös voimallinen tällaisissa tapauksissa sekaantumaan asioihin. Saman hallitusmuodon toisessa pykälässä sanotaan: „Kuninkaan tulee hallita valtakuntaansa niinkuin Ruotsin laki sanoo, hänen eikä kenenkään muun, oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella, mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää, hävittää ja polkea, kenenkään henkeä ja kunniaa, ruumista ja onnea turmelematta." Mikä on se mahti, joka meidän maassamme nykyään edustaa hallitusta? Me tiedämme varmasti jokainen, että meidän kotimainen hallituksemme edustaa korkeinta valtaa tässä maassa, sillä oikeudella, mikä on Yhdistys- ja Vakuuskirjan sekä Hallitusmuodon perusteella korkeimmalle vallalle annettu. Sitte myös vielä sanotaan Yhdistys- ja Vakuuskirjan 1 §:ssä heti alussa: „— — —Tunnustamme me vielä olevan perintökuninkaan, jolla on täysi valta hallita, rauhoittaa, pelastaa ja varjella valtakuntaa sekä armahtaa ja antaa takaisin henki, kunnia ja omaisuus". Siis joka tapauksessa hallituksella, hallitsijalla, on valta armahtaa ja antaa takaisin henki, kunnia ja omaisuus. Mutta kuitenkin me kuulimme täällä tänäpäivänä hallituksen edustajan sanovan, ettei sillä ole valtaa ja oikeutta sekaantua tällaisiin riita-asioihin. Sen lisäksi vielä Yhdistys- ja Vakuuskirjan 5 §:ssä sanotaan: „Koska oikea vapaus on siinä, että valtakunnan voimassa pitämistä varten vapaasti annetaan mitä tarpeelliseksi nähdään". Siis vapaasti voidaan antaa mitä tarpeelliseksi nähdään ollenkaan loukkaamatta perustuslakia.

Täällä on tuotu esteeksi muodollisia seikkoja, jotka en-

nen kaikkea ovat sivuseikkoja, sillä ne ovat muodollista laatua. Me tiedämme, että meidän maamme syvien rivien käsitteet hallituksesta, hallitsija-esivallasta ovat vieläkin ne, mitkä Yhdistys- ja Vakuuskirjassa vuodelta 1789 hallitsijalle kuuluvat. Kansamme syvät rivit nim. vielä tänäkin päivänä täydellisesti odottavat, että hallitsija, hallitus on oikeutettu tätä valtaansa käyttämään maansa ja yhteiskuntansa onneksi ja menestykseksi. Siitä syystä ei ole ihme, jos tässä kysymyksessä kansan syvissä riveissä on alkanut kuulua nurinaa juuri siitä seikasta, että hallitus tässä tapauksessa on tykkänään jäänyt syrjästäkatsojaksi koko tapahtumassa. Sillä se käsitys on vanhastaan niin imeytynyt kansan veriin, että se on oikeutettu hallitukselta vaatimaan sekaantumista tällaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä sillä vallalla, mikä sille kuuluu.

Tahtoisin vielä viitata siihen seikkaan, että meillä on ei aivan kauvan sitten sattunut tapauksia, jotka ovat antaneet tukea sille käsitykselle, että hallitus todellakin on oikeutettu sekaantumaan joissakin erinäisissä kysymyksissä. Muistetaanhan miten vuonna 1904 hallitus sekaantui erääseen riitajuttuun Turun hovioikeudessa ja esti sen jatkamasta käsittelyään loppuun. Mistä syystä hallituksen valta olisi rajoitettu tällaisiin tapauksiin? Miksei se voi sekaantua tähänkin asiaan, jos kohta oikeusjuttu oli jo siitä nostettu? Sen lisäksi meillä on olemassa vielä vuoden 1864 pakkoluovutuslaki, joka myös säätää, että yhteiskunnan yhteiseksi tarpeeksi on maata otettava pakkoluovutuksellakin. Siinä ei ole mitään rajoituksia mitkä ovat erittäin ne tarpeet, joiden takia tällainen pakkoluovutus voidaan panna toimeen. Jos kansan oikeuskäsitteiden mukaan pakkoluovutus milloinkaan on ollut tarpeen maan ottamiseksi yhteiskunnan hyväksi, niin olisi se kai paikallansa tällä kertaa.

Sanotaan, että tämä tila on fideikomissi eli sellainen sukukartano, jota ei voi myydä eikä luovuttaa. Mutta ainakin 1734-vuoden laki edellyttää, että kuitenkin hallitus on ensi sijassa oikeutettu sen saamaan siinä tapauksessa, että suku on loppuun kuollut, vaan ei kukaan muu. Olisiko sitten hallitus, valtio, joka ensi sijassa on oikeutettu tällaisen fideikomissin ottamaan haltuunsa? Olisiko se ollut voimaton tässä tapauksessa, kun kerran niin voimakas yhteiskunnallinen riita, suorastaan periaatteellinen kysymys tuli esille, sekaantumaan asiaan. Sitä ei ainakaan kansan oikeuskäsite usko, eikä siihen anna tukea meidän voimassaoleva perustuslakimmekaan. Täällä kenties tullaan väittämään, etteivät senaatin ohjesäännöt ole sellaiset, että ne antaisivat

siihen aihetta. Mutta otettakoon huomioon, että senaatin ohjesäännöt ovat myös perustuslain alaiset, ja tässä tapauksessa ennen kaikkea tahdon vedota juuri siihen perustuslakiin, jota on täällä käytetty aseena niin monissa eri tilaisuuksissa. Lisäksi vielä 1864 vuoden pakkoluovutuslain 6 § säätää, että erinäisissä tapauksissa on senaatin oikeustoimituskunnan velvollisuus tehdä esitys Hänen Majesteetilleen pakkoluovutusasiassa. Ei senkäänlaista esitystä ole hallituksen puolelta tässä asiassa tehty. Siis joka tapauksessa monet vakavat seikat ovat omiaan tukemaan sitä voimakasta mielipidettä, että sittenkin hallitus on menetellyt tässä äärettömän leväperäisesti. Ei ole mitään syytä löydettävissä, joka ei antaisi aihetta tällaisen mielipiteen ylläpitämiselle, ja siitä syystä minä en pidä hallituksen selitystä tässä asiassa täysin tyydyttävänä. Se on ainoastaan muodollisuuksiin perustuva selitys, vaan ei suinkaan missään tapauksessa hallitus ole perusteellisesti, vielä vähemmin perustuslain mukaisesti näyttänyt toteen, ettei sillä olisi ollut oikeutta sekaantua tähän todellakin vakavaan asiaan.

Näitä näkökantoja silmällä pitäen minä sentähden ehdotan, että tämä asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, enkä puolusta yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. **Tikkanen**: Koska asia mielestäni on pätevästi selitetty, niin minä luovun puheenvuorosta ajan säästämiseksi ja kannatan edustaja Nuortevaa.

Ed. **Castrén**: Edustaja Vuolijoki ilmoitti eduskunnalle, että vaan jotkut senaatin jäsenet olisivat olleet sitä mieltä, että valtion olisi ryhdyttävä Laukon sukutilan lunastukseen. Tämä ilmoitus oli väärä ja kiero. Se oli sitä väärempi ja kierompi, kun edustaja Vuolijoella on ollut kaikki senaatin asiakirjat käytettävänään ja hänen siis pitäisi tietää, miten asian oikea laita on.

Asianlaita on sellainen, kuten senaatin puolelta jo on ilmoitettu että senaatin kaikki jäsenet ovat olleet sitä mieltä, ettei olisi ryhdyttävä Laukon sukutilan lunastukseen sen anomuksen johdosta, jonka Tottijärven kunta oli tehnyt. Mutta tähän hylkävään tulokseen ovat eri ryhmät senaatissa tulleet eri perusteilla.

Yksi ryhmä senaatissa hylkäsi anomuksen sillä perustuksella, jonka senaattori Ståhlberg eduskunnassa on esittänyt ja joka oli niin pätevä, etten minä puolestani voi ymmärtää, kuinka olisi voitu menetellä senaatissa toisin kuin on menetelty. Toinen ryhmä senaatissa perusti mielipiteensä siihen, että oli epäiltävää ja hyvinkin epäiltävää, voiko

ilman erinäistä molempien valtiomahtien lainsäätämistoimenpidettä ryhtyä Laukon sukutilan lunastukseen, jos sukutilan haltija olisikin siitä tehnyt pyynnön tai antanut ostoon suostumuksensa, joka ei ole tapahtunut. Tämä muodollinen syy on minusta yhtä pätevä kuin se asiallinen syy, joka on tuotu esille anomuksen hylkäämiseksi vastamainitun senaatin toisen ryhmän puolelta.

Ruotsissa on aina vuoteen 1810 ollut aivan sama lainsäädäntö kuin meillä sukutiloihin nähden. Sielläkin on ollut lainoppineita, jotka ovat arvelleet että voitaisiin muuttaa sukutilan säätämisehtoja tarvitsematta ryhtyä erityisiin lainsäätämistoimenpiteisiin molempien valtiomahtien avulla. Lainoppineitten enemmistö on kuitenkin ollut vastakkaista mielipidettä. Asian näin epäilyksen ja riidanalaisena ollen ryhdyttiin Ruotsissa 3 p. huhtik. 1810 säätämään molempien valtiomahtien avulla laki sukutiloista, joka laki sisälsi sen, että jos sukutilanomistaja haluaa kiinnittää tilansa tai vaihtaa sen tiluksia toisiin taikka muuttaa sukutilan säätämisehtoja, niin voipi kuninkaallinen majesteetti yhdessä korkeimman tuomioistuimen kanssa menetellä siten kuin lainselityksistä on säädetty. Vaikka siis Ruotsissa oli samanlainen lainsäädäntö sukutiloista ennen vuotta 1810 kuin meillä nykyään on, katsottiin Ruotsissa, että tarvittiin molempien valtiomahtien säätämä laki, ennenkuin voitiin ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin sukutiloihin nähden. Senpä tähden onkin katsottava oikeutetuksi se toimenpide, johon senaatti aivan yksimielisesti on ryhtynyt, kun se näiden epäilysten vallitessa on jättänyt oikeustoimituskunnalle asiaksi harkita lainsäätämistoimenpiteen aikaansaamista puheenalaisessa kysymyksessä.

Täällä on uskallettu väittää, että senaatin puolelta on menetelty kevytmielisesti, niinkuin sanat kuuluivat, koska senaatti on muodollisten seikkain antanut estää itseään ryhtymästä Laukon sukutilan lunastukseen, huolimata siitä, ettei sen haltija ole sitä vaatinut eikä pyytänyt. Muodoilla on kumminkin erinomaisen suuri merkitys valtiollisessa elämässä ja ennen kaikkea meidän valtiollisessa elämässä, heikko kansa kun me olemme. Ja sentähden ei tässä maassa saa eikä voi muotoja rankaisematta polkea. Sosialistit julistavat, etteivät nykyiset yhteiskuntalait, koska ne sotivat työväen etuja vastaan, velvoita heitä, ne ovat ainoastaan muodollisia lakeja. Niin sosialistisen puoluehallituksen puoluejulistus. Sosialistit asettuvat sille kannalle, että jos joku laki on ristiriidassa työväen etujen kanssa, laki on ilman muuta syrjäytettävä. He vaativat tätä sadantuhannen tai satojen-

tuhansien nimessä. Samaa vaaditaan toiselta taholta. On toinen mahti, joka vaatii 130 miljoonan nimessä, valtakunnan etujen nimessä meidän lakiemme syrjäyttämistä. Jos laki ei vastaa kansan oikeustajuntaa, on se muutettava, mutta ainoastaan laillisessa järjestyksessä.

Se seikka, että lakia käy ainoastaan laillisessa järjestyksessä muuttaminen, sisältää varmimman takeen siitä, ettei lakia heitetä syrjään yhden taikka toisen edun, luulotellun tai todellisen takia eikä minkään mahdin nimessä, olkoon se sisäinen tai ulkopuolella maata oleva.

Edustaja Vuolijoki on tarrannut agraarikomitean asettamiseen, väittäen, ettei agraarikomiteaan ole jäseneksi nimitetty yhtään, joka olisi Tampereen kokouksessa ollut saapuvilla. En tiedä, olisiko hallituksen jäseniä komiteaan nimitettäessä pitänyt ottaa huomioon sitä seikkaa, onko joku torppari ollut Tampereen kokouksessa vaiko ei, mutta kuitenkin sattuu asianlaita olemaan sellainen, että edustaja Vuolijoen ilmoitus on aivan väärä. Sillä agraarikomiteassa on jäsenenä henkilö, torppari Tujunen, joka on puheenalaisessa kokouksessa ollut saapuvilla. Edelleen on komiteassa ollut jäsenenä sosialidemokraatti, kaksi muuta torpparia sekä pientilallisia. Väitös, että agraarikomiteassa olisi ollut jäseninä viisi suurtilallista on yhtä väärä kuin edustaja Vuolijoen muut ilmoitukset. Komiteassa ei ollut muuta kuin yksi ainoa suurtilallinen. Muut tilalliset olivat tavallisia talonpoikaistilallisia.

Edustaja Vuolijoki on kehoittanut täällä saapuvilla ollutta hallituksen jäsentä viemään terveisiä hallituksen muille jäsenille, että nyttemmin on yhdentekevä, onko hallitus antanut valmistaa ehdotuksen uudeksi maanvuokralaiksi vaiko ei, sillä nyt ovat herrat sosiaalidemokraatit jo itse tehneet ehdotuksen torpparilaiksi. Onkohan tämä enää siivoa puhetta, tulkoon se kenenkä suusta tahansa? Mitähän olisi sosiaalidemokraattiselta taholta sanottu, jollei hallitus olisi asettanut komiteaa valmistamaan ehdotusta uudeksi torpparilaiksi, eikä jättäisi näille valtiopäiville esitystä uudeksi maanvuokralaiksi? Varmaankaan silloin ei olisi säästetty sanoja hallitusta vastaan. Mutta kun hallitus ryhtyi toimenpiteisiin uuden oikeuden ja kohtuuden periaatteille rakennetun maanvuokralakiehdotuksen valmistamiseksi armollisen esityksen antamista varten, niin sanotaan: me emme kaipaa mitään sellaista lakiehdotusta hallituksen puolelta.

Vaikka nykyinen hallitus tekisi mitä tahansa, ryhtyisi kuinka laajoihin parannuspuuhiin hyvänsä tilattoman maalaisväestön, torpparien ja työväen aseman parantamiseksi,

niin ei suinkaan hallituksen tarvitse toivoakaan saavansa mitään tunnustuksen sanaa sosiaalidemokraattisen puolueen puolelta. Tämä sosialistien menettely tietysti vaikuttaa kaikkiin niihin, jotka haluaisivat parannuksia aikaansaada, mitä tympäistyttävimmällä tavalla. Se johtaa ehdottomasti siihen käsitykseen, että tehtäköön mitä tahansa, ryhdyttäköön mihin parannustoimiin hyvänsä, niin ei mikään tyydytä sosiaalidemokraattista puoluetta, sen ammottavaa kitaa ei mikään saa täytetyksi.

Edustaja Nuorteva on sanonut, että köyhälistö, torpparit, tilattomat ja tehdastyöväestö eivät niin paljo kammoksu bobrikoffilaista järjestelmää kuin kapitalismia. Jos niin olisi asianlaita, olisi se todellakin surkuteltavaa. Minkälainen oli asema sortovuosina? Yhdistysvapaus, kokoontumisvapaus, sananvapaus poissa, kaikki ne lailliset aseet poissa, joilla köyhälistö voi taistella kapitaalin väärinkäyttämistä vastaan. Kapitaali semmoisenaan ei suinkaan ole köyhälistön vastakohta, joka olisi hävitettävä. Kapitaali on välttämätön tuotantoväline. Ilman kapitaalia ei mikään yhteiskunta voi edistyä, ei henkisesti eikä aineellisesti. Sosialistiselta taholta saarnataan silmitöntä sotaa kapitaalia vastaan semmoisenaan, ilman että otetaan lukuun kapitaalin välttämättömyyttä ja tarpeellisuutta tuotantovälineenä. Maamme suurimpia puutteita on juuri kapitaalien puute. Jos tässä maassa olisi enemmän kapitaalia, olisi epäilemättä köyhälistön asema paljon parempi kuin se tätä nykyä on.

Edustaja Tokoi otti tulkitakseen maamme perustuslakeja. Moista laintulkitsemista en vielä näihin saakka ole kuullut. Se laintulkitseminen taisi olla ominaista edustaja Tokoille, ja tuskinpa vaan sosiaalidemokraattinen puolue voi sellaista laintulkitsemista hyväksyä.

Puhuja otti lähtökohdakseen hallituksen jäsenen antaman aivan oikeaksi katsottavan selityksen, ettei hallitusvallan sovi väliintyä oikeudenkäyntiin, vireillä oleviin riitoihin, keskeyttämällä niitä. Tämä nyt on yksi niitä ensimmäisiä ja alkuperäisimpiä periaatteita kaikissa oikeusvaltioissa, mutta se on salattu edustaja Tokoilta. Hallitusvalta ei saa ryhtyä oikeudenkäyntiin; hallitusvalta ja oikeudenkäyttö ovat erillään pidettävät. Mutta edustaja Tokoi ei edes pysähdy siihen. Hän vetoo sortovuosien hirmuvaltaan ja sanoo, että, samalla tavoin kuin silloin hallitusvalta oli keskeyttänyt Turun hovioikeudessa vireillä olevia syytösjuttuja erinäisiä viranomaisia vastaan, samalla tapaa sen olisi pitänyt menetellä Laukon häätöjen johdosta vireillä olevissa oikeusjutuissa. Onko mokomampata kuultu?? Kun sorto-

valta ryhtyi laittomasti keskeyttämään tuomioistuinten oikeudenkäyttöä, julistamalla että ne syytteet, jotka olivat vireillä kenraalimajuri Kaigorodoffia ynnä muita viranomaisia vastaan, olisivat keskeytettävät, niin tahtoo edustaja Tokoi, että meidän nykyisen hallituksemme, joka on kumminkin perustuslaillinen hallitus, olisi noudatettava tätä sortovallan menettelyä.

Edustaja Tokoi, jonka kanssa ei kukaan tässä eduskunnassa voine laintulkinnassa kilpailla, on vedonnut vuoden 1789 Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 5 kohtaan, joka kuuluu: „koska oikea vapaus on siinä, että valtakunnan voimassapitämistä varten vapaasti annetaan, mitä tarpeelliseksi nähdään, niin on Ruotsin kansalla kieltämätön oikeus siitä kuninkaan kanssa tuumia, sovitella, kieltää ja myöntää", jotka kaksi viimemainittua riviä edustaja Tokoi kuitenkin jätti lukematta. Edustaja Tokoi ei näy käsittävän, että mainittu kohta koskee verotusoikeutta. Se säätää, että kun kansaneduskunta on oikeutettu vapaasti antamaan, niin on sillä myös oikeus siitä sopia hallitsijan kanssa, tuumia, sovitella, kieltää ja myöntää. Minun ei tarvitse kauemmin viivytellä sellaisessa laintulkitsemisessa.

Vihdoin on edustaja Vuolijoki vielä sanonut, että sellainen hallitus kuin nykyinen ei ansaitse hetkeäkään pysyä hallitusohjaksissa. Päättäen siitä ilmoituksesta, minkä hallituksen jäsenet ovat yksityisille puolueryhmille tehneet, otaksun minä, että nykyinen hallitus ei näkisi mitään kernaammin, kuin että sellaiset miehet kuin Sulo Vuolijoki ynnä muut hänen vertaisensa tarttuisivat hallitusohjaksiin, niin että he puolestaan saisivat luopua siitä asemasta, missä he tätänykyä ovat, jolloin ei yhtään ainoata tunnustuksen sanaa tule hallituksen osaksi, asemasta sellaisesta, jolloin miltei jokaainoa päivä syydetään hallituksen silmille mitä ansaitsemattomimpia syytöksiä, asemasta sellaisesta, joka kävisi jokaiselle muulle ihmiselle mitä tuskallisimmaksi. Minä luulen, että meidän nykyinen hallituksemme tervehtisi ilohetkenä sitä päivää, kun se äänestettäisiin kumoon eduskunnassa, sillä silloin siihen pääsisivät sosialistit tai suomettarelaiset tai suomettarelaiset ja sosialistit yhdessä kantamaan sitä edesvastuuta, joka enemmän kuin raskaana lepää nykyisen hallituksen hartioilla.

Ed. **Hokkanen:** Edustaja herra Castrén sanoi täällä saarnattavan kapitalismia vastaan, vaikka on juuri ollut puhe Laukon paroonista ja hänen mielivaltaisesta menettelystään torppareitansa vastaan. Pyytäisin puolestani kysyä edus-

kunnalta, kuka on velvollinen auttamaan, tukemaan ja turvaamaan noita sorrettuja torppareita, kun Laukon herra patruuna on mielivaltaisesti heitä kohtaan menetellyt. Kun nyt tuntuu siltä, että hallitus ei millään ehdolla voi ruveta heitä auttamaan, olisi hyvä minun saada tietää tämä, koska itse olen häädetyn torpparin poika, kuka on velvollinen auttamaan, tukemaan ja turvaamaan, kun yksityinen henkilö mielivaltaisesti menettelee?

Ed. **Kairamo:** Laukon lakot, Laukon häädöt, Laukon rettelöt, niihin on jo vuoden aikaa laajoissa piireissä kiinnitetty mitä suurinta huomiota, ja tätä huomiota ne epäilemättä myöskin ansaitsevat, sillä ne ovat meilläkin jo kauvan aikaa kyteneen agraarikysymyksen huolestuttavia ilmiöitä, joiden merkitystä me tällä hetkellä tuskin täysin kykenemme oivaltamaan. Niistä tiedoista, jotka julkisuudessa ovat tulleet tunnetuiksi Laukon kartanon oloista, me huomaamme, että siellä todellakin kauvan aikaa on vallinnut suuriakin epäkohtia, lainvastaisia menettelytapoja. Ne ovat olleet sitä laatua, että todellakin oikeutettua tyytymättömyyttä ja nurinaa on voinut niitä vastaan syntyä kartanon lukuisissa alustalaisissa. Tämmöisiä epäkohtia, tämmöisiä laittomuuksia, jotka ennen olivat hyvinkin tavallisia, tavataan meillä yhä vielä varsinkin erityisillä, jälkeenjääneillä paikkakunnilla, semmoisilla kuin juuri tämäkin suurkartano ja sen laajat tilukset vielä näkyvät muodostavan.

Me huomaamme myöskin kartanonomistajan, jonka koko olemus ja ilmiö on täydessä sopusoinnussa näiden epäkohtien, näiden jälelle jääneiden olosuhteiden kanssa. Itsepäinen, mahtipontinen, vieraskielinen, epäkansallinen, ja turhanpäiväisesti ylvästelevä ja ylimielinen aatelisherra, joka ei ole, eikä tahdo, eikä voikkaan olla minkäänlaisessa persoonallisessa suhteessa lukuisten alustalaistensa kanssa, sanalla sanoen senmallinen parooni, joita niin viljalti tunnetaan Itämerenmaakunnista ja jotka siellä ovat tulleet niin surullisen kuuluisiksi.

Minä mainitsin jo, että Laukossa vallitsevat epäkohdat tekevät hyvinkin ymmärrettäväksi, että siellä on saattanut syntyä mielten kuohua, mutta sittenkin oudoksuttaa se raju tapa, millä tämä tyytymättömyys on siellä puhjennut ilmi. On nimittäin huomattava, ja se on seikka, johon minusta ei ole täällä vielä kylliksi pantu huomiota, ettei ole yritettykään korjata näitä epäkohtia sitä tietä, jolla ne luultavasti olisi voitu ainakin suureksi osaksi korjata, nimittäin laillisen oikeudenkäynnin kautta. Ainakin on se lakimies, joka erityisesti on

ottanut perehtyäksensä näihin Laukon retteleihin, julkisuudessa lausunut mielipiteenään, että torpparit, jos he olisivat ymmärtäneet tai jos he olisivat tahtoneet käyttää sitä turvaa, jonka nykyinenkin vuokralaki heille tarjoo, olisivat voineet saavuttaa, ellei juuri kaikkea, niin kuitenkin hyvin suuren osan ja juuri pääosan niistä vaatimuksista, joita he asettivat. Torppareilla olisi minusta ollut sitä suurempi syy olla ryhtymättä siihen viimeiseen keinoon, johon he empimättä ryhtyivät, koska ei voinut olla heille tuntematonta, että laajoissa piireissä valistunut mielipide kannatti uuden lainsäädännön aikaansaamista, jotta nykyisen vuokralain tunnetut puutteellisuudet saataisiin, mikäli mahdollista ja niin pian kuin mahdollista, poistetuksi, ja varsinkaan ei voinut torppareille olla tuntematonta, että heille läheisissä piireissä ahkerasti ja ainakin heidän oman mielipiteensä mukaan menestyksellisesti tehtiin työtä juuri tähän samaan suuntaan. Ei voinut näille torppareille myöskään olla tuntematon asia, että juuri nämät kysymykset ja nykyisen vuokralain puutteellisuudet aivan läheisessä tulevaisuudessa tulisivat maan uuden eduskunnan eteen ja siellä perinpohjaisen pohdinnan alaisiksi.

Sosiaalidemokraattisen puolueen taholta on alituisesti eikä vähimmin juuri tänä päivänä esitetty se mielipide, että muodollisuuksia ei saa pelätä, muodollisuuksien tähden muka ei saa olla toimeenpanematta niitä parannuksia, ryhtymättä niihin toimenpiteisiin, jotka kulloinkin katsotaan tarpeellisiksi elikkä välttämättömiksi kansan hyväksi. On merkille pantava, että tällä taholla, niinkuin monesta tänään annetusta lausunnosta jo käy ilmi, tahdotaan tällä tiellä mennä niin pitkälle, ettei ole enää edes tarvis yrittääkään käyttää niitä laillisia keinoja, jotka ovat olemassa, vaan että, niin pian kuin huomataan, että joku seikka on vastuksena sille kannalle, joka ennen muita tahtoo käydä kansanvaltaisena ja edustaa, niinkuin sanotaan, „todellista kansaa", niin pian voidaan päästä kaikista vaikeuksista ja kaikesta pulasta sillä yksinkertaisella tempulla, että lailliset esteet julistetaan pelkäksi muodollisuudeksi. Tämä on vallankumouksellista oppia, ja suotakoon minulle anteeksi, jollen minä ole voinut päästä siitä käsityksestä, että syrjästä päin on juuri Laukon juttua johdettu tässä vallankumouksellisessa hengessä, että erityisessä tarkoituksessa on käytetty niitä todellisia epäkohtia ja niistä johtuvaa mielten katkeruutta, joka siellä on saanut vapaasti kehittyä, on harjoitettu kiihoitusta, silmälläpitäen erityisen valtiollisen puolueen vaalitarpeita ja erityisiä tarkoituksia. Ja tätä kiihoitusta on harjoitettu vähääkään

välittämättä siitä kurjuudesta, johon lukuisa, kokematon ja tietämätön maalaisväestö tämän kautta syöstiin, ja on häikäilemättä heitetty tämä vaarallinen, palava kekäle rauhallisen maalaisväestön keskuuteen.

Tänään on muun muassa puhuttu luokkakostosta. Ei ole ensimmäinen kerta, kun se arvoisa edustaja, joka käytti tätä sanaa, on lähtenyt tulkitsemaan valtiollisten vastustajainsa motiiveja ja syyttänyt heitä mitä alhaisimmista vaikuttimista. Minä olen iloinen siitä, että sosiaalidemokraattinen puolue ei, tietääkseni, yksimielisesti tässä kohden seiso hänen takanansa, sillä ei ole monta päivää siitä, kuin eräs tämän puolueen ensimmäisistä johtomiehistä täällä jyrisevällä äänellä lausui tuomionsa eräästä toisesta edustajasta, jota hän syytti juuri tämmöisten invektiivien käyttämisestä. Koska herra puhemies ei ole tahtonut tähän asiaan käydä kiinni, niin jääköön se minunkin puolestani sikseen. Minä tahdon vaan lyhyesti sanoa, että tämäkin syytös olisi voinut olla taitavammin lausuttu.

En tahdo puolestani syyttää yksin Laukon torppareita niistä epäjärjestyksistä ja siitä onnettomasta käänteestä, jonka asiat siellä ovat saaneet. Minä tahdon pysyä jo lausumassani mielipiteessä, että tässä asiassa todistettavasti on ollut syrjäisiä vaikuttimia, jotka ovat käyttäneet hyväksensä kansan tietämättömyyttä ja kokemattomuutta.

Torpparien suhteen on otettava huomioon kaksi lieventävää asianhaaraa, nimittäin ensiksi se surullinen ja meille alentava tosiseikka, että yhteisen kansan keskuudessa todellakin on peloittavassa määrässä levinnyt se mielipide, että oikeudenkäynnistä yleensä tällaisissa tapauksissa ei ole apua. Tulee muistaa, että kaikista vääryyksistä ja lainpolkemisista huolimatta, jotka ovat Laukossa tapahtuneet, siellä ei ole ennen oikeutta käyty, paitsi kun kartanonomistaja on tahtonut jonkun torpparin häätää. Ja toinen seikka on se että, niinkuin täällä myöskin tänään aivan oikein on huomautettu, viime vuosien koko yhteiskunnallinen kehitys ja varsinkin suurlakon vaikutus on ollut maalaisväestön keskuudessakin erittäin suuri. Minun ymmärtääkseni nämä molemmat seikat ovat otettavat huomioon silloin kun tahdotaan ymmärtää oloja Laukon kartanossa, ja ymmärtääkseni hallituksen olisi pitänyt enemmän kuin on tapahtunut antaa nämät lieventävät ja suurta huomiota ansaitsevat asianhaarat vaikuttaa toimintaansa.

Mutta minä en ole voinut päästä siitä käsityksestä, että itse asiassa hallitus ei ole tehnyt kaikkea sitä, mitä se olisi voinut tehdä ja mitä siltä olisi voinut odottaa. En ole voi-

nut päästä siitä käsityksestä, että hallituksen kanta on suureksi osaksi ja hyvin pitkän ajan kuluessa ollut toimettomuutta ja neuvottomuutta. Niin paljon kuin minä puolestani olen tämmöisiä asioita voinut seurata, lienee kaikkialla maailmassa se käsitys vallalla, että missä tärkeät taloudelliset edut joutuvat ristiriitaan keskenään, silloin on hallituksen asia tehdä voitavansa, jotta yhteentörmäys tulisi niin lieväksi kuin mahdollista ja että sen tuottamat vahingot supistuisivat niin pieniksi kuin mahdollista. Minä voin myöskin viitata siihen, että nykyinenkin hallitus on oivaltanut tämän tehtävänsä. Ainakin yhdessä tapauksessa on hallitus tällä tavalla ryhtynyt välitystoimenpiteisiin, silloin nimittäin, kun teollisuuden alalla uhkaava suuri lakko pääsi alkuun ja jolloin eräs hallituksen jäsen, niinkuin sitten huomattiin hyvällä menestyksellä, asettui väliin ja sai vaaran torjutuksi. Mutta kun maalaisoloissa ensimmäiset kuohut nousivat pinnalle, kun agraarilevottomuudet, jotka kaikissa maissa ja kaikkina aikoina ovat osoittautuneet erittäin vaarallisiksi, niin pian kuin ne kerran pääsevät liikkeelle, kun nämä ensimmäiset oireet omassa maassamme tulivat näkyviin, niin huomaamme, että hallitus ei kyennyt keksimään mitään erityistä toimenpidettä, jotta se olisi voinut asettua tehokkaasti uhkaavaa vaaraa vastaan. Kun oikeudenkäynti oli alkanut ja kartanonomistaja oli saanut oikeutensa, kun torpparit olivat tuomitut, silloin he nöyrtyivät, ja olisivat olleet valmiit neuvotteluun, ja silloin myös minun mielestäni olisi ollut sopiva hetki, jolloin hallitus menestyksellä olisi voinut tähän tärkeään tehtäväänsä ryhtyä. Täällä on lyhyesti, mutta mielestäni aivan liian lyhyesti viitattu siihen, että tässä suhteessa todellakin on jotakin tehty, mutta että aijottu välitys joutui karille sen vuoksi, että tämä sama armollinen parooni ei suvainnut siihen suostua.

Meillä on viime vuosina eräillä tahoilla ahkerasti ja johdonmukaisesti toimittu siihen suuntaan, että auktoriteetti kaikilla julkisen elämän aloilla on koetettu repiä alas, ja siinä suhteessa on todellakin suuria saavutettu. Tämä toiminta on tapahtunut osittain alhaalta päin; itsekkäät pyrinnöt ovat siellä olleet määräämässä. Mutta se on tapahtunut myöskin ylhäältä päin ja ainakin yhtä suuressa määrässä. Siitä me taidamme kaikki olla yksimielisiä. Mutta minkälainen tulos lienee ollutkin, minä en luule, että auktoriteetti tässä maassa sittenkään on siihen määrään heikontunut, että sitovat voimat, jotka yhdistävät meidän yhteiskuntamme elimet, ovat siihen määrin höltyneet, että maamme hallitus olisi ollut pakoitettu tällä tavalla alistumaan yksityisen pöyhkeilevän

ja itsepäisen kartanonomistajan mielijohteiden alle. Minusta hallitus olisi voinut tässäkin tapauksessa menetellä samalla tapaa kuin se menetteli Tampereella: lähettänyt sinne yhden hallituksen jäsenen tai jonkun muun pätevän henkilön, kysymättä, tahtovatko vai eivätkö tahdo asianomaiset mihinkään neuvotteluun ryhtyä, ja jos silloin tämä Laukon parooni ei olisi suvainnut siihen suostua, niin minä luulen, että asema olisi ollut toinen kuin nyt, kun hallitus nähtävästi ei ole mitään tällaista pakotusta yrittänyt, ja minä luulen, että hallitus olisi silloin voinut rauhallisesti asettua odottamaan armollisen paroonin ajatuksia ja hankkeita, kun hän huomaisi olevansa itse toisella puolella ja toisella puolella olevan maansa hallituksen ja sen takana valistuneen yleisen mielipiteen, omat alustalaisensa ja niiden takana taas järjestyneen työväen taajat rivit.

Minä valitan, että tämä asia, jonka tunnustan olevan mitä tärkeintä laatua, on tullut esille eduskunnassa niin myöhään, että on miltei mahdotonta omistaa sille kaikkea sitä huomiota ja tarkkaavaisuutta, jonka se epäilemättä ansaitsee. Minä olen sitä mieltä, että varsinkin sen jälkeen, kun senaattori Ståhlberg on tänään tuonut esille myöskin senaatin vähemmistön mielipiteen tässä asiassa, että myöskin tämä seikka ansaitsee eduskunnan puolelta enemmän huomiota ja tarkempaa punnitsemista kuin mitä tällä hetkellä on mahdollista sille antaa. Minä toivoisin sen vuoksi ja muuten koko asian laatuun nähden, että tämä asia tulisi lykätyksi valiokuntaan.

On ehdotettu perustuslakivaliokuntaa. Minä ymmärrän työjärjestyksen 30 §:n siten, että kenties juuri tässä asianlaatu vaatisi, että se lykättäisiin maatalousvaliokuntaan. Mutta koska ehdotus jo on tehty, minä en tahdo sitä ehdotusta vastustaa, ainakaan en toistaiseksi.

Minä pyydän vielä nimenomaan mainita, että, kun minä en hyväksy yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, minä teen sen siinä mielessä, jonka edustajat Nevanlinna ja Danielson-Kalmari jo aikaisemmin tänään toivat esille, että nimittäin lykkäys valiokuntaan ei riistä eduskunnalta sen toimintavapautta, että se siis myöhemmin, kun asia uudelleen tulee esille, voi vapaasti siitä päättää ja päättää siitä päiväjärjestykseen siirtymistä, jonka se silloin oikeaksi harkitsee.

Ed. **Mikkola**: Minä pyysin puheenvuoroa en ryhtyäkseni puolustamaan Laukon omistajan menettelyä, jota minä puolestani en yksityiskohdittain tunne. Ei minun myöskään tarvitse

ryhtyä puolustamaan hallitusta tässä kysymyksessä, koska hallitus minun käsittääkseni on sen itse tehnyt niin täydentävästi ja tyhjentävästi, ettei siinä kenelläkään, joka tahtoo ajatella ja tahtoo menetellä oikein, ole mitään lisättävää eikä mitään moitittavaa. Minä tahdon ainoastaan huomauttaa muutamilla sanoilla siitä muotojen halveksimisesta, joka täällä on niin runsaasti esiintynyt juuri tämän interpellatsioonin tekijäin puolelta. Siitä samasta asiasta on täällä aikaisemmin pari muuta arv. puhujaa jo huomauttanut, juuri näistä muodoista niitten valtiollisten tapausten valossa, jotka eivät ole nykyhetkestä kaukana. Silloinkin katsottiin valtiollisista syistä muodot voitavan syrjäyttää, ja jokainen tietää mikä oli seurauksena. Minä pyytäisin tälle arvoisalle interpellatsioonin alottajalle, ed. Vuolijoelle huomauttaa erityisesti eräästä kohdasta näitten muotojen sivuuttamisessa. Kun oli asevelvollisuusasetus, joka kaikissa osissa oli säätyjen ja hallitsijan hyväksymä laki ja eräissä kohdin nautti perustuslain pyhyyttä, syrjäytetty nähtävästi myöskin samoilla syillä, nim. että on pieni muotoseikka sysätä syrjään nuo lait ja samoin vaan muotoseikka asettaa toiset sijaan, olivat kai kaikki silloin yksimieliset siitä, että ainakin tuo syrjäyttäminen merkitsi Suomen maalle ja kansalle hyvin paljon. Sanoin väärin, eivät kuitenkaan kaikki olleet sitä mieltä. Sama mielipide, joka nyt on tässä kysymyksessä esitetty, esiintyi jo silloin. Ettei ole niin varsin vaarallista näitten muotojen syrjäyttäminen, sen on sama arvoisa interpellatsioonin tekijä itse omaksunut itselleen jo silloin ja hänelle täytyy antaa se tunnustus, että hän on johdonmukainen. Minulla on käsillä tässä eräs julkaisu, jonka kymmenestä allekirjoittajasta hän on yksi — — —

Puhemies: Eiköhän se mene syrjään asiasta.

Ed. **Mikkola**: Ed. Vuolijoki — — —

Puhemies: Kehoitan puhujaa pysymään asiassa.

Ed. **Mikkola**: Katson, että, kun on puhuttu laillisten muotojen syrjäyttämisestä, niin tahdoin esimerkkinä mainita mitä olen esille tuonut. Mainitsin siinä suhteessa erään seikan, joka juuri koskee arvoisan interpellatsioonin tekijää itseään, todistukseksi siitä, mihin joudutaan, kun muodot syrjäytetään. Mutta koska herra Puhemies on katsonut, että tämä menee liian pitkälle itse asiasta, niin minä palaan sitte niihin kohtiin, joita täällä aikaisemmin on toisessa suhteessa tuotu esiin, nimittäin niihin perustuslain tulkitsemisiin, joita on täällä tehty, ja mainitsen ed. Tokoin lausunnon johdosta ainoastaan sen, että hänen olisi pitänyt lukea se perustuslain pykälä loppuun asti, jota hän alotti, nimittäin Hallitusmuodon toinen pykälä, jossa juuri

nimenomaan lausutaan, että kuninkaan tulee hallita valtakuntaa j. n. e. kenenkään henkeä ja kunniaa, ruumista ja onnea turmelematta, jollei hän laillisesti ole syynalaiseksi tuomittu, ja kenenkään irtainta tai kiinteää omaisuutta ottamatta ilman laillista tuomiota ja tutkintoa. Täällä on hallituksen puolelta selitetty ja se on muutenkin kaikille tunnettua, että vielä on vireissä riita-asia Laukon torpparien ja omistajan kesken. Nyt vaativat interpellatsioonin tekijät, että hallituksen olisi, ennenkuin tämä riita-asia on päättynyt, pitänyt käydä väliin ja siis tavalla tai toisella toimittaa niin, että torpparit olisivat tulleet oikeuksiinsa huolimatta siitä, olisiko omistaja voinut säilyä oikeuksissaan vai ei. Täällä on ilmoitettu, että omistaja ei suostunut vapaaehtoisesti mihinkään neuvotteluihin eikä myöskään oikeuksistaan luopumaan. Hallituksella, jos se tahtoo olla, niinkuin minä toivon, niin kauan kuin se hallitus on, laillinen hallitus ja pitää kiinni laista ja oikeudesta, ei ollut mitään muuta mahdollisuutta kuin noudattaa sitä menettelyä, mitä se on noudattanut.

Täällä on myös paljon puhuttu siitä ihannevaltiosta, mikä on syntyvä silloin, kun sosialistien mielipiteet pääsevät voitolle, kun ei enää tarvitse noudattaa muotoja, vaan oikeuden todellista sisältöä on kaikissa kohdin noudatettava. Minä onnittelen tätä maata, kun tämä aika tulee, mutta pidän epäjohdonmukaisena, että arvoisat herrat sosialistit vaativat porvarilliselta hallitukselta laillisten muotojen noudattamattomuutta, toisin sanoen porvarillisilta sellaista ihannevaltiota, jolloin ei laillisia muotoja tarvitse noudattaa. Muodostakoot oman hallituksensa, jonka näitä ei tarvitse noudattaa, mutta he eivät ole missään tapauksessa oikeutetut vaatimaan sitä hallitukselta, jonka tässä suhteessa täytyy asettua aivan toiselle kannalle, täytyy pitää kiinni siitä, mitä se katsoo maallemme ja kansallemme hyödyksi, ja ennen kaikkea olevan laillista ja oikein.

Minä pyydän yhtyä siihen, että eduskunta tällä kertaa tahtoisi yksinkertaisesti palata päiväjärjestykseen, koska tämä on niin selvä, niin yksinkertainen asia, ettei siinä minkäänlaisia valiokunnan selvityksiä kaivata. Jos interpellatsioonin tekijäin tarkoitus on antaa epäluottamuslause hallitukselle, niin voinevat he kumminkin tehdä sen jossakin arvokkaammassa, jossakin enemmän merkitsevässä asiassa kuin tällainen, jossa heillä ilmeisesti on vastassansa maan laki ja kansan enemmistön oikeuskäsitys.

Ed. **Sirola**: Minä voin hyvin kuvitella ed. Castrénin laillisen sydämen täyttyvän hiljaisella riemulla, hänen kuullessaan laillisuuden korkeaa veisua ed. Kairamon suusta. Että se tapahtui

vallankumouksellista laittomuutta vastaan, on selvää, sillä valtiokaappauksellisesta laittomuudesta hän ymmärrettävistä syistä ei voinut puhua. Minä koetan säästää arvoisaa keskustaa ja oikeistoa vallankumouksellisesta propagandasta ja koetan noudattaa muotoja.

Senaatissa kuuluu kohonneen ääni, joka sanoi, että senaatti olisi voinut omasta alotteestaan ryhtyä sellaiseen toimeen, että yksistään hallituksenkin toimesta Laukon fideikomissi olisi voitu lunastaa ja siten keskeyttää tämä kriisi, joka uhkaa ja joka on käynyt tälle maalle niin häpeälliseksi ja vaaralliseksi. Minä valitan, ettei laillisen senaatin oikeuskäsitys edes ole ollut tämä, silloin olisimme ainakin päässeet siitä muodollisuudesta keskustelemasta. Ja siinä asiassa arvelen voivani hyvin jättää lakitieteen tohtori ja senaattori Ståhlbergin pätevyyden ed. Castrénin lainopillista pätevyyttä vastaan ja siirtyä edelleen.

Senaatti siis enemmistönsä mielipiteen mukaan ei voinut ryhtyä omasta alotteestaan tällaiseen toimeen, eipä edes sittenkään, kun sitä, tosin sangen myöhään, vasta viime huhtikuussa, toiselta asianomaiselta taholta tällaiseen toimeenpiteeseen kehoitettiin. Mutta eikö senaatti laillisia muotoja noudattaen olisi voinut tehdä mitään muuta? Senaattori Kairamo on huomauttanut, että se olisi oikeaan aikaan voinut auktoriteetillaan painostaa Laukon paroonia sovintoon. No, siitä on senaatin taholta vastattu, ettei se käynyt, ja sanomalehdistä on näkynyt, että Laukon parooni on katkerasti valittanut sitä peräti vähäistä apua, jota hän on maamme hallitusviranomaisten puolelta nauttinut kärsiessään katkerata vääryyttä alustalaistensa puolelta. Ehkä tämä jo voi hieman puolustaa hallitusta tässä suhteessa. Laukon parooni siis on pitänyt kiinteästi kiinni »oikeudestaan». Oikeudenkäynti on mennyt menoaan ja Laukon torpparit, jotka hyvissä ajoin ovat tarjoutuneet sovintoon, ovat saaneet häätämistuomion.

Entä sitten? Häätämistuomio pannaan täytäntöön. Pantakoon! Se on lain meno. Mutta samaan aikaan ilmenee laajalti maassa tulkitseminen oikeuskäsityksestä, joka sanoo, että tällainen laillinen meno on huutavaa vääryyttä. Jos sitä ei voida estää, jos sen täytyy tapahtua, niin ei ainakaan laki mahtane estää sen seurausten lieventämistä. Jos torpparien täytyi lähteä mäelle, niin mikä esti hallitusta toimittamasta heille kattoa pään päälle? Jos hallituksen taholta myönnettäisiin oikeaksi se laajalti ilmennyt oikeuskäsitys, että tällaiset häädöt keskellä kulttuuriyhteiskuntaa ovat meille häpeäpilkku, niin olisi hallitus voinut sen myös omaksua ja selittää, että: koska laillisten muotojen takia, joita meidän erikoisissa oloissamme täytyy noudattaa, näin surkeasti on täytynyt tapahtua, ja koskei ennätetä

molempien valtiomahtien yhteisvaikutuksesta sitä vielä ehkäistä, niin hallitus väliaikaisesti lakia polkematta ryhtyy sellaiseen toimenpiteeseen, että mitään puutetta ja kurjuutta ei ainakaan näitten torpparien keskuudessa saata ilmestyä, kunnes heille voidaan toimittaa oikeutta, laillistakin oikeutta! — Jos hallitus tällä tavalla olisi turvannut näitten kurjuuteen joutuneitten torpparien aseman ja samalla nopeasti ryhtynyt toimenpiteisiin, joilla heidän asemansa voitaisiin vastaisuudessa vakiinnuttaa, niin ehkäpä tämä asia olisi kokonaan toisenlaiselta näyttänyt. Jos hallitus on ollut sitä mieltä, että fideikomissia ei voida ilman muuta lunastaa, niin olisi se kyllä ennättänyt tämän eduskunnan kokoontumiseksi valmistaa arm. esityksen asiasta, joka olisi tästä pälkähästä päästänyt. Olisipa se voinut myöskin valmistuttaa sellaisen lakiesityksen, jota täällä nyt on pyydetty, että torpparihäätöjä ei pantaisi toimeen, kunnes ennätetään korjata maanvuokralaki.

Minä viittaan tällaisiin mahdollisuuksiin, jotka olisivat olleet täysin lailliset, jotka olisivat koko lailla tämän asian väliaikaisesti järjestäneet ja kumminkin herättäneet kansassa jonkun verran luottamusta siihen, että on hyvää tahtoa edes niissä seikoissa asettua kansan oikeudentunnon kannalle, joissa tämä on näin valtaavasti ja voimakkaasti ilmennyt. — Mutta hallitus ei tahtonut. — Se selitti nimenomaan, että torpparit, jotka ovat lakossa, ovat »eri asemassa» kuin palkkatyöläiset. Toissa kesänä oli Jokioisten torpparilakko ja kun sielläkin saatiin häätötuomioita, niin niitä ei pantu käytäntöön, vaan isännistö sopi torppariensa kanssa, ja kun »laillisessa» sanomalehdistössä tietysti ankarasti moitittiin, ettei se pannut lakia käytäntöön, niin vastasi tämä Jokioisten isännistö — ellen väärin muista — että se katsoo maanvuokralain vanhentuneen ja arvelee, että maatyöväestön ei pidä olla toisessa asemassa kuin teollisuuspalkkatyöväestönkään, ja että siltä ei voisi riistää lakko-oikeutta. Se on kapitalismia, ed. Castrén! Se on rehellistä vapaan kilpailun oppia, liberalismia, ja se on koko lailla korkeammalla kuin se keskiaikainen feodaalinen katsantokanta, joka ilmenee Laukon paroonin menettelyssä ja sen puolustajoissa. Sillä Laukon parooni ei kunnioita kapitaalia, koska hän antaa sitä mennä hukkaan tälläisissa äärettömissä määrissä. Kuka laskee rahassa kaiken sen tappion, joka on tälle maalle kansantaloudellisesti tullut siitä syystä, että Laukon parooni on persoonallisesti loukkaantunut eikä tahdo sopia torppariensa kanssa! Kyllä sosiaalidemokraatit ymmärtävät kapitaalin arvon, työvälineitten, raaka-aineen ja koko kansantaloudellisen tuotannon arvon. Kapitalismin väärinkäytöksistä voidaan keskustella, mutta tällä kertaa meidän ei tarvitse edes siitä puhua, vaan puhua feodalismin

väärinkäytöksistä ja kysyä, eikö edes olisi voitu noudattaa kapitalistisia tapoja tässä?

Senaatti ei ole sillä kannalla kuin Jokioisten isännistö, se ei ole kapitalistisen liberalismin kannalla ja se ei tunnusta torppareita ja palkkatyöläisiä samanarvoisiksi lakkoa tehdessänsä. Se katsoo, että torpparit menettelevät lakkoa tehdessään huonommin kuin teollisuustyöväestö. Senaatin täällä antamassa ensimäisessä selityksessä sanotaan, että torpparit ovat »eri asemassa» kuin teollisuustyöväestö, koska he muka nauttivat palkkaa työstä, jota he eivät suorita. Minä merkitsen vaan tämän seikan, että senaatti tässä kannassansa on jälellä kapitalistisesta liberalismista. Ei tarvitse toivoa sitä sosialistiseksi, voidakseen sitä moittia!!

Meidän maassamme tapahtuu juuri ylimeno. Se on tapahtunut jo jonkun vuosikymmenen, mutta muutamin paikoin, kuten Laukossa, vasta juuri nyt, tuo ylimeno feodalismista kapitalismiin, ja siinä tapahtuu aina murrosta, siinä aina jäävät jotkut henkilöt kärsimään. Samoinkuin jalkinetyöalalla paraikaa se seikka, että koneteollisuus tunkeutuu käsiteollisuuden tilalle, pakoittaa ihmisiä leivättömäksi ja hallitusta vaaditaan tulleilla ynnä muilla turvaamaan näitä työläisiä, hidastuttamaan kapitalistista kehitystä samoin näemme kapitalismin tunkeutuvan maatalouden alalle. Se on saattanut Laukon paroonin kohtuuttomasti yli kaikkien rajojen kiristämään torppareitansa ja silloin nämä ovat tulleet kapitalismin uhreiksi, tämän ylimenokauden uhreiksi, ja yhteiskunta, joka aina voittaa siirryttäessä korkeammalle tuotannon asteelle, olisi velvollinen tämän ylimenon uhreja turvaamaan väliaikaisesti, kunnes se voi heidän oikeudellisen asemansa toisin järjestää.

Ei siis olisi tarvinnut odottaa, että hallitus olisi ryhtynyt millään tavalla itsevaltiaaksi — ja ed. Tokoin kuninkaalliset itsevaltiustulkitsemiset laittomasti syntyneen perustuslain perustuksella saavat jäädä minun puolestani hänen omaan laskuunsa. Mutta hallitus olisi lain rajojen sisäpuolella voinut ryhtyä nopeihinkin toimenpiteisiin, ettei kukaan sivistyneen yhteiskunnan keskuudessa olisi näkemässä nälkää ja vailla kodin turvaa, ja että näitten torpparien asema nopeitten laillisten toimenpiteitten kautta vakaantuisi.

Senaattori Ståhlberg on selittänyt, että tällainen toimenpide, jossa hallitus rientäisi turvaamaan torpparien asemaa, olisi vaarallinen, se saisi aikaan laajempia selkkauksia. Se on tuo vanha väite, että jos työväelle antaa tuumankaan perää, niin sen ruokahalu kasvaa joka päivä. Se on tuo sama ajatus, joka aina alussa lyödään työväen vaatimuksia vastaan: paras panna kova kovaa vastaan, niin ne väistyvät. Jokainen, jolla on jonkun

verran kokemusta tällaisista työtaisteluista, tietää, että missä ei alussa myönnetä vähää ja sitte aikaa myöten vähän enemmän, siellä saadaan kerran myöntää hyvin paljon. Niin on tässäkin. Jos senaatti olisi ryhtynyt turvaamaan Laukon torpparien asemaa ja samalla tarmokkaisiin toimenpiteisiin, että heidät myös oikeudellisesti saatettaisiin vakavasti asettumaan raivaamillensa tiloille, niin se olisi rauhoittanut Suomen torppariluokkaa ja saanut sitä toivomaan, että heidän asemansa piankin voi parantua.

Mutta asiallisin selitys on kuitenkin se, että Laukon lunastus olisi tullut kovin kalliiksi. Jos mennään lunastamaan käyttämättä pakkoluovutuslakia, mennään ostamaan jotakin määrättyä maakappaletta, joka tahdotaan välttämättömästi, niin se luonnollisesti nousee hirvittäviin hintoihin, kuten muistelemme sen kallionpalasen Imatran rannoilla nousseen. Mitä tässä suhteessa olisi sanottava? Olisiko hallituksen ollut maksettava, jos Laukon parooni olisi suostunut, Laukosta hirvittäviä summia vai eikö? Minä vastaan: ei. Sillä Laukko olisi täytynyt lunastaa pakkoluovutuksella! Jos ei siihen voimassa oleva laki riittäisi, olisi sitä täytynyt teroittaa. Ja eduskunnan kokoonnuttua ei mitään vaikeutta olisi ollut siinä, vaan olisi saatu uusi laki, jos hallituksen taholta vaan olisi myönnetty, että Laukon tapahtumat ovat todellinen yhteiskunnallinen vaara ja se siis torjuttava. Ja jos olisi tahdottu siinä noudattaa laillisia muotoja, olisi joko tätä maapalasta varten tai joitakin muita varten tai yleensä pakkoluovutuslakia laajennettu siinä määrässä, että se olisi käynyt mahdolliseksi.

Olen tahtonut tällaisia seikkoja viitata esimerkkinä siitä, että laillisia teitä olisi ollut, j o s o l i s i o l l u t h y v ä ä t a h t o a, mahdollinen pelastaa yhteiskuntamme siitä häpeästä, johonka se nyt on joutunut sallimalla keskuudessansa sellaisia tapahtumia, kuin ovat olleet Laukon uudistetut häädöt ja niitten yhteydessä tapahtuneet seikat. Eipä suotta maamme edellinen kenraalikuvernööri lausunut, että Suomi monessa suhteessa on vielä feodaalinen maa!

Jos voin päättää täällä annetuista lausunnoista, niin tämä asia menee valiokuntaan. Se keskustan (suomettarelaisten) puolelta tietysti ei sisällä mitään sitoumusta, että hallitus tässä saisi epäluottamuslauseen. Hehän aamupäivällä ja vielä nyt moneen kertaan teroittivat, että valiokuntaan lähettäminen ei suinkaan ole mikään epäluottamuslause, vaan päinvastoin voi valiokunnan lausunnon perusteella hallitus saada vielä perustellun luottamuslauseen. Ja kun nämä pari kuukautta kuluvat, niin — — mikä ei olisi mahdollista viime lauvantaina kuulemamme keskustelun jälkeen! Asia siis menee valiokuntaan;

ja minä ehdottaisin, että se menisi maatalousvaliokuntaan, joka niissä kohdin, joissa tarpeelliseksi katsotaan, kysyisi perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Saamme nähdä, kun syksyllä tänne palaamme, onko tällä tai jollakin toisella hallituksella eduskunnalle esitettävänä selvä suunnitelma, joka vakiinnuttaisi kaikkien maan torpparien aseman edes väliaikaisesti häätöä vastaan, niin kauvan kuin uusi maanvuokralaki voi tulla käytäntöön, onko hallituksella silloin pitempiä toimenpiteitä Laukon lunastamiseksi ilman kohtuutonta tuhlausta. Ja silloinhan vasta tulee päätettäväksi, minkälainen lausunto päiväjärjestykseen siirtymisestä tulee annettavaksi. Meidän kantamme, jos eivät olot muutu, on vallan selvä.

Ed. **Snellman**: Sen jälkeen kun herrat senaattorit Ignatius ja Ståhlberg ovat antaneet täällä selityksensä tähän käsiteltävänä olevaan interpellatsiooniasiaan, olen puolestani valmis kannattamaan sitä ehdotusta, joka täällä on tehty, nimittäin että yksinkertaisesti siirrytään päiväjärjestykseen, sillä hallitus on tässä tehnyt kaiken sen, mitä sillä on ollut mahdollisuus tehdä.

Ed. **af Ursin**: Ed. Sirola on monessa suhteessa lausunut, mitä minä aijoin puhua. Sentakia ei minun tarvitse liian laveasti tästä asiasta esittää mielipidettäni.

Taloudellisen elämän alalla on yhä enemmän se periaate päässyt vallalle, että valtion ei tule katsoa aivan välinpitämättömästi, mitenkä heikompi saa sortua väkevämmän edessä, vaan valtion tulee tukea tätä heikompaa hänen taistellessaan väkevämpää vastaan. Se vanha oppi, että valtion ainoastaan on katsottava, että molemmat noudattavat n. s. oikeutta keskinäisissä suhteissaan taloudellisella alalla, on jo melkein tykkänään hylätty. Tähän käsitykseen on tultu varsinkin sen kautta, että kansan alimmat kerrokset ovat astuneet esille vaatimaan nekin osaansa yhteisestä hyvinvoinnista. Manchesterin oppi on hylätty, jälellä on ainoastaan rippeitä. Näyttää kuitenkin siltä, kuin meilläkin niitä olisi jotakuinkin jälellä. Meidän hallituksemme ei ole katsonut voivansa ryhtyä tukemaan heikkojen taistelua väkevämpää vastaan tässä kyseessä olevassa asiassa. Ainakaan sen enemmistö ei ole tämmöiseen tukemiseen ryhtynyt, koska fideikomissin luonto muka sitä estää. Täällä on jo huomautettu, että kuitenkin hallituksessakin oli vähemmistö, vieläpä oli niiden joukossa mies, jota meidän luullaksemme täytyy pitää sekä lakimiehenä että hallitusmiehenä jotenkin suuressa arvossa. En tahdo tässä lausua mitään imartelua, se on vain selvä tunnustus. Mutta se, että enemmistö hallituksessa pääsi voitolle, näyttää kuitenkin selvästi, minkä-

laisessa niin sanoakseni formalistisessa lainhengessä toimitaan ja minkälaisessa formalistisessa valtiossa me elämme. Huolimatta siitä, että löytyi vähemmistö senaatissa, joka ei katsonut olevan mitään esteitä senaatin puolesta ryhtyä lunastamaan eli hieromaan lunastusta asianomaisten kanssa, niin päätös kuitenkin tuli sellaiseksi kuin se tuli. On otettava huomioon, että enemmistön mielestäni olisi pitänyt tyystin harkita, mitä kaikkea tässä asiassa oli kysymyksessä. Meidän koko yhteiskuntamme oli kuohuksissa tämän asian takia. Kansan syvät rivit yksimielisesti — uskallan sanoa sen — olivat sillä puolella, että menettely Laukon häädöissä oli aivan eriskummallinen lievimmin sanoen. Täällä on väitetty, että kansan suuri enemmistö seisoisi tämmöisen formalistisen laintulkitsemisen puolella. Se ei ole totta. Kansan suuri enemmistö seisoo senaatin vähemmistön puolella, joka vaati, että tässä olisi ollut meneteltävä sen laintulkitsemisen mukaan. Mutta senaatin vähemmistö katsoi kumminkin, ettei pitäisi ryhtyä tähän lunastukseen, muista syistä, ei lain puolesta. Ja syy oli, minun täytyy sanoa, hiukan omituinen. Se pelkäsi, että se mahdollisesti saisi lunastaa Jumala tiesi kuinka monta tämmöistä tilaa, kun joku tilanomistaja tahtoisi ruveta rettelöimään työväestönsä kanssa. Minä kummastelen, että tämä näkökohta ei tullut huomioon otetuksi silloin, kun tosiaan löytyi semmoinen työnantaja Turussa, joka värväsi kaikenmoisia työntekijöitä idästä ja toimitti ne Turkuun. Ja kun asiasta tuli suuri numero, kuitenkaan ei niin suuri kuin Laukon asiasta, katsoi hallitus sopivaksi aivan oikein (Ed. Renvall: Asiaan!) — tämä on vertaukseksi — toimittaa nämä vieraat työntekijät valtion laivalla kotiinsa.

Minun täytyy sanoa, että — kaikella kunnioituksella senaatin vähemmistöä kohtaan — sen käsityskanta ei todista valtioviisautta. Minun käsitykseni mukaan tulee valtiomiehen in casu harkita, mitenkä kukin asia on ratkaistava, ja siinä ottaa lukuun, mitä kansan suuren enemmistön oikeudenkäsite sanoo, ellei olla aivan selvillä lain puustavista ja hengestä. Tätä ei ole tehty hallituksen puolelta. Kansan suuri enemmistö on selvästi lausunut mielipiteensä, ja mielestäni olisi ollut hallituksen asia ottaa tämä tarkan harkinnan alaiseksi, kun näin suuri asia oli kysymyksessä. Minä luulen, että tässä asiassa kansa on hallituksen menettelystä lausunut tuomionsa. Hallitus ei voi tässä asiassa saada kansan suurelta enemmistöltä mitään luottamuslausetta. Minä en sillä ole puhunut tässä suhteessa mistään muusta asiasta kuin Laukon asiasta.

Hra Castrén moitti meitä sosialisteja siitä, että, jos hallitus ei ryhdy tekemään lakia jostain asiasta, joka on sosialistien

sydämellä, niin sitä moititaan meidän taholta, ja jos se sitä ryhtyy tekemään, niin moititaan taas. Minun täytyy tosiaan kummastella tämmöistä lausuntoa. Me pidätämme ehdottomasti itsellemme oikeuden joka kerta arvostella hallituksen menettelyä. Jos se tosiaan laiminlyö jonkun asian esille ottamisen, lausumme me hylkäävän arvostelumme siitä. Ja jos se sitte ryhtyy asiaan ja toimii semmoiseen suuntaan, joka ei voi meitä tyydyttää, niin me pidätämme itsellemme samanlaisen oikeuden.

Mutta en tahdo olla yksipuolinen tässä asiassa. Minun täytyy konstateerata, että tässä on hyväkin puolensa, vieläpä sangen hyväkin. Herra Standerskjöld-Nordenstam on tehnyt köyhälistölle äärettömän suuren palveluksen toisella tavalla. Minun käsitykseni mukaan on tämä suuri feodaaliherra julistettava Suomen suurimmaksi sosialistiseksi agitaattoriksi viimeisinä aikoina. Minä epäilen, istuisiko tässä eduskunnassa 80 sosialistista edustajaa, ellei herra Standerskjöld-Nordenstam olisi menetellyt niinkuin hän on menetellyt. Siinä suhteessa voisi toivoa esimerkin jatkuvan.

Täällä on esitetty tämän kanssa yhteydessä monta ehdotusta, mitenkä parannuksia olisi aikaansaatava. Niissä on muun muassa pantu likoomaan suuria, hyvinkin suuria summia; ellen muista väärin oli puhe 150 miljoonasta tahi jotain semmoista. En luule, että sosialistit tässä eduskunnassa milloinkaan tulevat yhtymään semmoiseen ehdotukseen. Niinkuin ne esitettiin, tulisivat ne olemaan suuremmassa tai vähemmässä määrässä poisviskattua rahaa. Meidän käsityksemme on, että ainoastaan yksi keino voi auttaa, ja se sisältyy yhteen sanaan: viljelyspakko. Tämä aate on, kuten olen jo ennen julkisesti lausunut, yksi suurimmista aatteista, mitä on herännyt Suomen kansan uudemmalla ajalla. Pakkoluovutuksen aate on kasvamistaan kasvanut kaikissa maissa, ja minä luulen, että se vähitellen täälläkin tulee tällä alalla asianomaisessa muodossa saamaan yhä enemmän ja enemmän kannatusta.

Ed. **Kannisto**: Minä luovun puheenvuorostani.

Ed. **Rajala**: Täällä on jo puhuttu puolelta ja toiselta tästä asiasta, ja ed. Kairamo juuri puhui niistä periaatteista, joista minäkin aijon puhua.

Tunnustettava tosiasia on, että Laukon torpparit ovat saaneet kestää rasituksia, jotka ovat luonnollisesti herättäneet heissä tyytymättömyyttä ja harmia. Minä olen sitä mieltä, että sosialistiagitaattorit ovat, sen sijaan että olisivat Laukon torppareita neuvoneet laillista tietä etsimään oikeutta, kiihottaneet heitä

laittomiin tekoihin, jonka kautta he ovat joutuneet asemaan, josta heidän on varsin vaikea pelastua. Sosialistinen yllytys on Laukon torpparit saattanut sanomattomaan onnettomuuteen ja kurjuuteen, ja minä luulen, että sosialistijohtajien on nyt vaikea heitä pelastaa. Olen torppari ja tunnen kotipaikaltani torpparioloja, joissa kyllä on korjaamista. Mutta minä toivon korjauksia oloihin laillisia keinoja käyttämällä, ja olen huomannut, että nyt ollaan jo hyvällä alulla tässä suhteessa. Koettakaa parantaa nyt, miten suinkin voidaan oloja, mutta karttakaa, sosialistit, semmoista laittomuuteen kiihotusta, joka on Laukon torpparit onnettomuuteen syössyt!

Ed. **Nuorteva:** Se oli erinomaisen nerokas se puhe, jonka ed. Kairamo piti. Se on niin kiertelevä ja kaarteleva — se on sitä suomettarelaista tyyliä sanasta sanaan. Kyllä siihen olisi syytä paljon kajota. Voisi yleensä sanoa paljon koko siitä roolista, siitä suurenmoisesta roolista, minkä sen puolueen edustajat ovat tässä jutussa pelanneet. Mutta vastatkoot he siitä itse. Minä en voi kuitenkaan olla merkille panematta, että tässä seikassa, jossa vaaditaan välittömiä toimenpiteitä, välitöntä apua, takerrutaan taas jälleen niihin saivarteluihin ja kiertelemisiin ja kaartelemisiin, jotka ovat niin erinomaisen tunnetut sen puolueen taholta. Yhtä vähän vaikuttaa edellisen puhujan katkismuksen lukeminen; jos se sitten oli hänen tai jonkun muun kirjoittama, se on toinen asia.

Minä en tiedä, onko ollenkaan hyödyllistä tätä keskustelua jatkaa. Täällä ovat kaikki selvillä ja, niinkuin ed. Mikkola sanoi, asia on todella selvää selvempi. Täällä on jo todistettu, hallituksen omat jäsenet ovat sen lausuneet, että hallituksella olisi ollut tilaisuus tarttua estämään näitä perin ikäviä selkkauksia muodolliseltakin kannalta katsottuna. Senaattori Ståhlbergin puheesta minä en ainakaan huomannut, että hän näki siinä mitään muuta estettä kuin sen vaaran, joka olisi syntynyt sen kautta, että tällaisella tilan ostamisella olisi tehty prejudikaatti ja sillä tavoin ikäänkuin saatu kehoitus kaikenlaisille keinottelijoille ryhtymään myös yrittämään tuollaisella tavalla hankkimaan itselleen lisärikkauksia. Hallituksella siis olisi ollut tilaisuus. Hallituksella olisi ollut myös mahdollisuus. Jos olisi ollut hyvää tahtoa, olisi voitu varsin hyvin sovelluttaa pakkoluovutusta koskevat pykälät tähän, ja jos sekin olisi osottautunut mahdottomaksi, silloin se olisi voinut täile eduskunnalle jättää erikoisen lakiehdotuksen. Se on siis aivan selvä. Me olemme kaiken tämän keskustelun kautta ehdottomasti tulleet siihen uskoon, joka minun käsitykseni mukaan pitäisi olla jokaisella, joka ennakkoluulottomasti on seurannut tätä keskus-

telua, että hallitukselta tässä tapauksessa on puuttunut hyvää tahtoa, ainakin hallituksen enemmistöltä. Minä ymmärrän hyvin minkätähden siltä puuttui tämä hyvä tahto, ja se on tässä jo muutamilla sanoilla esitetty, mutta kaipaa vielä vähän lisäselvitystä.

Laukon juttua on toiseltakin puoleta käsitetty yleisemmäksi jutuksi. Minä tiedän varmalta taholta, että Laukon torpparirettelöiden yhteydessä, samalla tavalla kun Jokioisten torpparilakkojen yhteydessä, asettui Suomen feodaalinen suurtilanomistajaluokka yhtenä miehenä painostamaan sekä asianomaista tilanomistajaa että myös hallitusta. Joku aika takaperin ennen Jokioisten lakkoa oli tuo Ypäjän lakko, joka oli itse asiassa samaa luonnetta. Muistan hyvin, kuinka silloin Suomen suurtilojen omistajat pitivät Toijalassa yhteisen kokouksen, jossa he, ainakin periaatteellisesti, päättivät vastustaa tällaisia ilmiöitä ja sopivassa tilaisuudessa antaa hyvän läksytyksen noille torpan Jusseille, ettei niinkään sovi nousta isoa maaherraa vastaan kuin vaan tahdotaan. Jokioisten lakossa ilmeni aivan samat seikat. Minä olin niin lähellä sitä lakkoa, että voin jotakuinkin suurella varmuudella väittää ja esille tuoda, mitä siellä on tapahtunut. Siellä samalla tavalla kuin Laukon jutussakin kartanonomistajat, osakeyhtiö ja sen edustajat asettuivat aivan samalle jyrkälle, ylimysmieliselle kannalle torpparien vaatimusten johdosta, ja Suomen suurtilallisten omistajien luokka seisoi tämän vastustuksen takana tukemassa sitä. Mutta Jokioisten yhtiö oli — onneksi tässä tapauksessa — kapitalistisen yhtiön käsissä, joka suuremmassa arvossa piti rahalliset voitot kuin tuon ylimielisen kunniantunnon pyhyyttä. Jokioisten osakeyhtiö laski markoissa ja penneissä, kuinka paljon lakon jatkuminen tulisi maksamaan, ja vastoin kaikkien suurtilanomistajien kiukkua ja haukkumista ryhtyi sovitteluun torppareinsa kanssa, joten lakko siten päättyi. Mutta Suomen suurtilanomistajien feodaalinen katsantokanta sai täydellisen vastakaiun parooni Standerskjöld-Nordenstamin rinnassa etenkin kun etupäässä ruotsalainen sanomalehdistö sitä niin suuressa määrässä tuki. Mutta se tukeminen ei rajoittunut ainoastaan ruotsalaiseen sanomalehdistöön. Senaattori Kairamo, joka, huolimatta tuosta kiertelemisestään ja kaartelemisestaan, kuitenkin, jollen väärin käsitä, jossain määrin uskalsi sen verran sanoa, että torpparit olivat tavallaan oikeassa, vaikka ne sentään, ne sosialistikiihottajat suuremman synnin kantavat, hän uskalsi sen sanoa, mutta olisi parempi, jos hän olisi mennyt sanomaan sen silloin, kun hänen omat puoluetoverinsa Vesilahdella menivät tukemaan tuota ylimysmielistä paroonia, josta ed. Kairamo niin halveksivasti puhui.

No niin, juttu on selvä. Tässä on ollut kaksi jyrkästi vastakkaista mielipidettä. Toisen takana on ollut verrattomasti suurin kansan enemmistö, toisen takana pikkuinen sakki tilanomistajia ja niitten vaikutuksen alle hallitus taipui. Siinä on asia ja siihen ei voi lisätä mitään, eikä siitä voida mitään ottaa pois. Minä tahdon vetää siitä sen johtopäätöksen, että hallitus tässä asiassa, niinkuin monessa muussakin, on toiminut vastoin kansan ilmilausuttua mielipidettä, jota olisi voitu noudattaa loukkaamattakin yhteiskunnallista auktoriteettivaltaa, jota kyllä tahdotaan tunnustaa välttämättömäksi ja oikeaksi. Ei ole siihen mitään lisättävää. Se tuntuu kyllä kummalliselta ehkä, että tältä puhujalavalta nuoret poikaset lausuvat näitä arvosteluja hallitukselle. Mutta sekin seikka, että nuorten poikasten täytyy lausua opetuksia senaatille, se jollakin tavalla valaisee asiaa sekin.

Ed. **Estlander**: Det är ju icke underligt att de representanter, som väckt denna interpellation, begagnat tillfället att framföra och ifrigt göra gällande de framtidshägringar, hvilka de önska se realiserade också i vårt land. Och den öfvertygelse, som säkert på många håll uppbär denna åskådning, gör att man ingalunda vill på något sätt motsätta sig att äfven dylika åsikter i detta sammanhang komma till uttryck. Detta vill dock ingalunda säga, att någon kunde gilla det sätt, på hvilket dylika uttalanden här hafva gjorts. Men det är också mot en annan sida af diskussionen här, som en gensaga torde böra inläggas. Ur alla dessa andraganden jag här häntydt till, har framgått den uppfattning, den oryggliga och säkerligen också omkullrunkeliga uppfattningen, att detta parti, hvars språkrör dessa andraganden voro, skall hafva anspråk på att ensamt vara bestämmande i landet och att vara bestämmande jämväl här inom landtdagen. Dessa dryga yttranden gå ut på, att talarenas uppfattning, partiets intressen skola vara de enda gällande. Och jämväl de utvägar, som man här anvisat såsom de där senaten bort och kunnat lagligen följa för frågans bringande i rätt stråt, vittna om samma åskådning. Också dessa föreslagna utvägar visa alldeles tydligt hän till hvad jag nyss sade, till den uppfattningen, att endast dessa partirepresentanter och deras åsikter skola få vara de enda gällande och erkännansvärda. Jag tror att det bör sägas, att landets representation ännu icke är mogen för en dylik diktatur. Än så länge är detta parti skyldigt att vara hvad det är, en meningsfraktion vid sidan af andra meningsfraktioner med intressen och rättigheter vid sidan af andra intressen och andra rättigheter, och detta inom det bestående samhällets ram.

Hvad beträffar föreliggande interpellation, ville jag för min del framhålla, att senaten varit skyldig att vid sitt handlingssätt ställa sig på de närvarande samhällsförhållandenas grund. Senaten har varit skyldig att taga hänsyn till de viktiga rättsgrundsatser, som uppbära detta samhälle, och jämväl till de betydande och afsevärda samhällsintressen, som af denna fråga berörts på ett helt annat sätt än man här velat medgifva. Att undanrödja orsakerna till de missförhållanden, och än mer till det missnöje, hvilket från torparenes sida försports och hvilket allmänneligen är rådande inom detta och flere andra lager af befolkningen, det har klarligen icke varit för den nuvarande styrelsen möjligt redan med hänsyn till den korta tid den varit i tillfälle att hafva landets ledning i sin hand. Jag ber få uttala, att de grunder, enligt hvilka senaten har handlat, synas mig vara i allo respektabla. Skulle någon anmärkning böra göras, så är det min personliga mening, att man kanske hade kunnat fordra af senaten en större konsekvens och fasthet i den position den intagit och bort intaga.

I öfrigt vore jag, med hänvisning till hvad jag här haft äran anföra, benägen att rösta för en enkel öfvergång till dagordningen, men har dock ingenting emot att saken blir hänskjuten till utskott, då ju uti en sådan åtgärd ingalunda inneligger något uttryck utaf misstroende, utan fastmer en utredning af saken i de delar, där sådan har ansetts påkallad, torde kunna resultera äfven i en annan utgång. Då här föreslagits, att frågan skulle hänskjutas till agrarutskottet, vill jag för min del göra gällande, att det icke kan komma i fråga, att utskottet finge i uppdrag att undersöka uppkomsten af torpareförhållandena på Laukko gård och att afgifva något slags bedömande af dem, — ty detta bedömande hemfaller under vederbörande domstol — utan att det gäller att lämna den utredning, som måhända ännu begäres beträffande senatens handlingsmöjligheter med hänsyn till gällande rättsordning, och härvid komma också grundlag och grundlagsförhållanden i fråga, samt jämväl frågans politiska innebörd. Ur denna synpunkt sedt vill jag för min del motsätta mig en remiss till agrarutskottet och yrkar, att remiss, om sådan befinnes nödig, sker till grundlagsutskottet.

Ed. **Viljakainen:** Kesällä 1905 sisälsi eräs Tampereen kaupungissa ilmestyvä sanomalehti laajan kertomuksen Laukon ja Tottijärven kartanoiden alustalaisten oloista ja elämästä. Se kertomus oli miehen tekemä, joka itse oli kasvanut mieheksi alustalaisena, käynyt ison kartanon päivätöissä ison osan elämäänsä ja sitten lähtenyt ammattitietoja hankkimaan, joten hä-

nellä voidaan sanoa olevan käytännöllistä kokemusta sekä jonkun verran tietojakin tämänlaatuisia asioita arvostelemaan. Hänen kuvauksensa oli jotenkin sellainen, että puheena olevat alustalaiskylät — he asuvat oikeissa kylissä — poikkeavat muiden paikkakuntien alustalaisista siinä, että torpparien asunnot ovat puhtaat, osottavat asukasten hyvinvointia ja tyytyväisyyttä. Tätä kertomusta ja kuvausta vastaan, joka oli julaistuna kapitalisessa lehdessä, mutta ei perustuslaillisessa lehdessä, en ole huomannut mitään vastalausetta enemmän torpparien puolelta kuin myöskään sosialistisissa lehdissäkään. Tuli sitten suurlakko; sille on täällä puheissa myönnetty iso merkitys, niinkuin se ansaitseekin. Mutta siinä merkityksessä on jotain vähäisen omituista. On sanottu, että pidettiin kauniita puheita lakon tuottamista eduista ja myös vapaudesta ja kaikesta siitä hyvästä mitä maa oli saanut. Miten lienee näiden puheiden, mutta kyllä se on totta, että ilmoitettiin, että oli saatu entiset oikeudet ja laajennettua vapautta, ja perustuslaillisten puolesta iloittiin myöskin siitä, että voitiin ruveta rakentamaan uudelle vapauden ja lain pohjalle. Olen julkisuudessa käsitellyt niitä asioita, joilla tätä rakennusta piti tehtämän, ja sentähden olen joutunut käsittelemään myös Laukon lakkoa. Pyydän tässä antaa siitä muutamia kuvauksia.

Tampereen torpparikokouksen perästä kerrottiin, että Tampereelta ja Siuron lakkolaisten puolelta tehtiin ahkerata työtä Laukon alustalaisten kesken. Keväällä, kun touonteon piti alkaa, ilmoitettiin Laukon herralle, että päivätyöläispirtti on asumattomassa kunnossa ja päivätyöläisten hevoset kurjalla hoidolla; täytyy laittaa pirttiin rautasängyt ja päivätyöläisten hevosille yhtä komeat olinsijat kuin talonkin hevosilla oli. Näissä ehdoissa oli jotain, joka vähän kummastuttaa, nimittäin se, että nämä vaatimukset lausuttiin niin äkkiä, ettei olisi luullut niitä laatuunsa katsoen niin pikaista parannusta kaipaavaksi, varsinkin kun hevoset eivät kesällä tarvitse tallia, ja kun pirtissä kuitenkin kesällä jotenkin tarkenee. Tiedän kyllä, että sekä pirtti että talli olisivat kaivanneet parannusta, mutta käsitän myös senkin, ettei kukaan noista työmiehistä kotonaankaan nukkunut rautasängyssä ja että tilanomistajaa tuskin voitaisiin velvoittaa laittamaan heille parempaa kuin missä he kotonaan nukkuvat. Mutta kaikesta näkyykin, ettei ollut kysymys parannuksista, vaan että lakko piti välttämättömästi saataman toimeen ja että lakossa piti torpparien ei ainoastaan voittaa ne oikeudet ja edut, joita he toivoivat, vaan että piti myös estää isäntä, talon omistaja, tekemästä mitenkään muutenkaan töitään, piti jätettämän maat autioiksi. Kesällä julkaisin sanomalehdessä varoituksen, että tällainen lakko ei päädy torpparien eduksi, vaan että maan-

vuokralaki tekee siinä tehtävänsä. Minut jäävättiin silloin sosialistien puolelta sillä, etten ollut lakimies enkä ymmärtänyt näitä asioita. No, kyllähän se totta onkin. Mutta maanvuokralain luulin tuntevani, ja sen perusteella minä arveluitani lausuin; ja aivan oikein, kun mentiin käräjiin, niin lakkolaisten asianajajalla, lakimiehellä, ei ollut muuta väitettävää, kuin että torppareilla ei ole kirjoitettua kontrahtia. Se on kyllä ikävä juttu, mutta tuossa mainitussa laissa on kuitenkin pykälä, joka turvaa torpparin oikeuksiinsa, vaikkei kirjoitettua lakia olekaan, ja siinä on vielä pykälä, joka neuvoo keinon, millä tuo vastahakoinen isäntä voidaan pakoittaa kontrahtia tekemään. Asianajaja menetti jutun, mutta lohdutti esimiehiään sillä, että maassa löytyy hovioikeus, joka ei tuomitse samalla tavalla kuin kihlakunnanoikeus. Tämä teki kiusallisen vaikutuksen; hän ei sanonut tuomiota laittomaksi, vaan sanoi, että on toki ylioikeus, joka tuon päätöksen purkaa. Mitään purkua ei tapahtunut. Asia meni laillista menoaan ja kypsyi siksi, miksi se sitten talvella muodostui.

Mutta siinä on pieni välikohta. Vesilahden kunnassa on satoja ihmisiä, jollei tuhansia, jotka muistavat, mitä katovuosi Suomessa merkitsee, ne muistavat, että jos vilja jää talven käsiin tai halla sen panee, on paikkakunnalla nälkä. Niiden käsityksen mukaan oli suuri synti, jos vuoden kasvu syystä tai toisesta jäisi latoihin korjaamatta. He menivät, sitten kuin talon omat alustalaiset eivät suoneet mitään armoa isännälleen, ja auttoivat tuota viljankorjuuta. Tämä teko on tuomittu kunniattomaksi, on tuomittu rikokselliseksi. Siinä eivät, sanottakoon kansan oikeustajunnasta mitä hyvänsä, kaikki kansalaiset ole tuossa tuomiossa osallisena, vaan on niitäkin, jotka sanovat, että nämä auttajat tekivät oikein. Sitten tuli se aika, jolloin noista, niinkuin alussa sanoin, rauhallisista hyvinvoivista asukkaista piti ruveta tekemään keppikerjäläisiä, ajamaan pois asunnoistaan, ja on hyvin selitettävää, että silloin nämä neuvonantajat olisivat joutuneet tukalaan asemaan, koska olisi saattanut sattua, että nuo häädetyt olisivat päätyneet sanomaan heille: annoitte väärän neuvon.

Vaan poliisin varomattomuus ja taitamaton menettely pilasi asian ja esti, ettei raakuus ja kurjuus saanut tulla oikeassa karvassaan näkyviin, vaan muuttui poliisin hirmuteoksi sekä johti yleisen mielipiteen harhaan. Täällä on puhuttu ihmisen loukkaamattomuudesta, mutta eiköhän siinä tapahtunut rikos loukkaamattomuutta vastaan, kun lakkoon ryhdyttäessä isäntä pantiin kotiarestiin ja koetettiin vankeudella pakottaa häntä suostumaan siihen, mitä alustalaiset vaativat.

On moitittu Laukon isäntää epäinhimilliseksi. Siitä en osaa sanoa mitään, en ole miestä tuntenut, viime viikolla näin häntä vasta ensi kerran. Mutta vaikkapa kaikki se paha, mitä hänestä on sanottu, olisi tottakin, niin ei se suinkaan asiaa muuttaisi siihen nähden, minkälainen on hallituksen suhde häneen. Tuleehan muistaa, että tuo kartano on sukukartano ja että suvun muilla jäsenillä on sitä enemmän tässä sanomista, mitä huonommaksi ja kelvottomammaksi tuo nykyinen haltija voidaan todistaa, on sitä enemmän syytä olla hänen tekojensa tarkastajana ja sellaisena estää, ettei hän heidän luvattaan suostu mihinkään suvun oikeutta loukkaavaan. On hyvin tärkeä ottaa tämä huomioon, sillä jos senaatti olisi saanutkin tuolta haltijalta luvan sukutilan lunastukseen, niin suku silloinkin olisi pannut vastaan. Hallitusta on moitittu siitä, että se on menetellyt leväperäisesti, jättänyt tilaisuutta käyttämättä sovinnon saamiseksi. Tuollainen sovittelukin saattaa olla toisinaan vähän vaarallista. Kun tuli tietoon, että Jokioisten torpparit olivat tehneet sovinnon, levitettiin hyvin ahkeraan ja laajoissa piireissä tietoja eli huhuja, että torpparien asiamiehet ja etusijassa se nuorukainen, joka lakkotoimintaa johti, olisi ottanut lahjoja ja pettänyt torpparien asian. Tällainen epäkiitollinen tehtävä ei ole mieluista sovittelijalle. Omasta kokemuksestani tiedän, ettei näissä asioissa porvarillisten neuvot eikä väliintulot auta, sosialisteja vain uskotaan.

Vielä on muutamia huomautuksia tehty siitä, mitenkä Laukon herra kohtelee alustalaisiaan. Siellä on kylvetty ja istutettu metsää laajoille aloille, kun kartanon mailta rupesi metsä loppumaan. Nämä istutukset eivät olisi mitenkään menestyneet, jos olisi päästetty karja näille istutuksille ensimäisinä kesinä istutuksen jälkeen. Se on tiettyä, että kun erotettiin ja aidattiin nuo istutetut alat, niin ne torpat, joita lähinnä ne olivat, kärsivät siitä, kun laidun supistui tai joutui kauemmaksi. Niin kertovat Vesilahden maanviljelijät asian.

Sitten on täällä kosketeltu sitä, että torppareille olisi pitänyt ostaa kartano. Mutta tässäkin oli este, joka ei ole niinkään vähäpätöinen. Kun lakkolaiset päättivät pyytää hallitukselta ostettavaksi kartanoiden tiluksia, tehtiin, niin kerrotaan — varmasti en tiedä — päätös, että ne, jotka eivät ole lakkoon yhtyneet tai jotka myöhemmin olivat siitä luopuneet, olivat suljettavat ulos niistä oikeuksista, joita lakkolaiset tulisivat saamaan, kun tilukset jaettaisiin heidän keskensä. Tätä sanottiin syyksi, minkätähden sukukartanon omistajat eivät olisi halunneet saattaa niitä, jotka ovat pitäneet sanansa ja sopimuksensa, huonompaan asemaan kuin ne, jotka ovat välipuheen rikkoneet. Tämä on uusi näkökohta. Julkisena salaisuutena Jokioistenkin

lakosta kerrotaan, että se oli syntynyt siitä syystä, että tahdottiin tuo yhtiö, joka omistaa ne tilukset, saattaa lakolla konkurssiin ja sitten konkurssihuutokaupasta olisivat alustalaiset ostaneet tilan valtion avulla ja välityksellä sekä jakaneet sen sitten keskenään.

Laukon herrallakin tai Laukon sukukartanon omistajilla on kenties syytös hallitusta vastaan, jotenkin yhtä ankara kuin tältä toiselta taholta, ja se syytös olisi se, että hallitus ei ole kyennyt saattamaan häntä tai heitä oikeuksiinsa. Vaikka onkin oikeuden tuomio olemassa, ei hän voi, niinkuin häädön tarkoitus on, vieläkään käyttää hyväkseen sitä omaisuutta, joka hänen käytäntöönsä on tuomittu.

Täällä on sanottu, että kaikki voi muuttua, kun saadaan uusi maanvuokralaki. Minä pelkään, että milloinkaan Suomessa ei synny semmoista maanvuokralakia, joka oikeuttaisi vuokraajan, sitten kuin hän on rikkonut välipuheensa, nauttimaan niitä tiluksia, jotka hän välipuheen nojalla on haltuunsa saanut.

Ed. **Vuolijoki, S**: En olisi puheenvuoroa pyytänyt enkä puheenvuoroa käyttämällä eduskuntaa vaivannut, mutta ed. Castrén on siihen minut nimenomaan pakottanut, koska hän esiintyessään täällä on aivan tahallisesti väärin minun lausuntoani selittänyt — sanon tahallisesti: »väärin», sillä en voi otaksua, että siksi tottunut asianajaja kuin ed. Castrén on selvästi puhuttua, lausuttua sanaa väärin ymmärtäisi.

Ed. Castrén väitti minun sanoneen, että osa hallitusta oli sitä mieltä, että hallituksen olisi pitänyt ryhtyä hankkimaan Laukkoa tilattomille lunastettavaksi valtion välityksellä. Koska minua syytetään siis suorastaan valheesta, niin minun on pakko lukea se paikka pöytäkirjasta, jotta ed. Castrén saa tilaisuuden kuulla, mikä lausunto oli: »Toisen käsityksen on kuitenkin lausunut ilmi asiaa senaatissa käsiteltäessä senaattori Ståhlberg. Hänen käsityksensä oli se, että hallitus voi asianomaisten pyynnöstä pätevän syyn ilmaantuessa ryhtyä tällaiseen asiaan, ja vielä lisäksi hänen käsityksensä on se, että» j. n. e. Minä luulen, että läsnäoleva hallituksen jäsen voi todistaa ed. Castrénille, että tämä lausunto on yhtäpitävä sen kanssa, mitä hän on senaatissa asiaa esiteltäessa sanonut.

Mutta tässä yhteydessä tahdon nimenomaan huomauttaa siitä, että senaattori Ståhlberg on sekä sillä lausunnolla, jonka hän antoi senaatissa asiaa käsiteltäessä, että sillä, jonka hän täällä on antanut, tavallaan loistavasti kumonnut senaatin enemmistön kannan. Senaatin enemmistö yhtyi pääasiassa senaattori Ignatiuksen lausuntoon ja kamaritoimituskunnan päällikön lausunnon sisällykseen, joka taas oli se, että hallitus ei voi

ryhtyä tähän asiaan, koska on epäilyksen alaista — ei siis varmaa, vaan epäilyksen alaista — voiko hallitus asianomaisten pyynnöstä jättää asiaa semmoiseen ja semmoiseen ratkaisuun, ja toiseksi, koska anomuksentekijät eivät olleet esittäneet varmaa todistusta siitä, että sukutilan haltija tosiaankin olisi ollut halukas luovuttamaan valtiolle tilansa lunastettavaksi. Pyydän lukea yhden lauseen senaattori Ståhlbergin lausunnosta, jolla hän minun käsittääkseni aivan loistavasti kumosi senaatin enemmistön kannan taikka ainakin ilmaisi siinä, että hänen mielestään ne perustelut, jotka jo mainitsin senaatin enemmistöllä olleen, ovat kaikkea pontta ja perää vailla. Hän sanoo: Sen muodollisen seikan tähden, että hakija ei jo ennakolta ollut esittänyt selvitystä tilanhaltijan suostumuksesta tilan lunastamiseen, saattoi senaatti tosin vetäytyä asiaa tutkimasta, vaan sitä ei suinkaan tarvinnut tehdä, semminkin kun asian tärkeys ja arkaluontoisuus vaativat siinä mikäli mahdollista täyttä ajattelevaisuutta.

Sitte väitti ed. Castrén minun tältä puhujapaikalta valehdelleen sanoessani, että agraarikomiteaan kutsuttiin neljä suurmaatilan omistajaa. Minun täytyy kai mainita ne nimeltä, koska agraarikomitean puheenjohtaja ei näy niitä tuntevan: Järvikylän Grotenfelt on yksi, herra Schybergson, joka kuuluu olevan jokseenkin läheisessä tekemisessä Jokioisten omistajien kanssa, toinen, Orismalan Björkenheim kolmas ja neljäs ed. Renvall, joka on läheisesti Värtsilän tilain kanssa tekemisessä. Nämä ovat ne neljä, joiden nimillä ei ole torppaipiireissä sellaista kaikua, että ne luottamusta herättäisivät.

Edelleen sekä ed. Castrén että Renvall väittävät minun sanoneen, ettei agraarikomiteassa ole yhtään ainoata jäsentä, joka olisi ollut mukana Tampereen torpparikokouksessa. Tässä on sanamuoto tärkeä, sillä minä tiedän, että Tampereen torpparikokouksessa oli mukana m. m. »Karjala»-lehden päätoimittaja ja vaikka hän olisi agraarikomiteaan kutsuttukin, niin ei suinkaan hän olisi ollut omiaan saamaan kiihtynyttä mielialaa torpparien keskuudessa tyynnytetyksi. Sanoin, että siihen ei kuulu ketään, joka oli tunnetusti Tampereen kokouksen kannalla; tarvittaessa voin vedota pöytäkirjaan. Se agraarikomitean jäsen, joka täällä mainittiin Tampereen torpparikokouksen asanottajana, ei ainakaan vastalauseessa osottanut olleensa Tampereen kokouksen kannalla.

Älköön muuten ed. Castrén pelätkö, että senaatti menee kumoon Laukon asian tähden, sillä pitäisi hänen tuntea siksi hyvin hyvät ystävänsä suomettarelaiset, etteivät he rupea Laukon tähden senaattia kumoamaan, ja ellen minä väärin muista, niin saman herra paroonin vainiolla, jota herra Kairamo sanoi epä-

kansalliseksi, sanoi korskeaksi ja käytti paljon semmoisia nimityksiä, joista kuka sosiaalidemokraatti tahansa ylpeilisi, tuon saman paroonin vainioilla oli elonaikana ed. Kairamon puoluetovereita. Omana käsityksenäni pyydän sanoa, ettei senaatti Laukon asian tähden nurin mene, ellei toisenlaisia asioita täällä ilmene, jotenka siis eivät sosialistit pääse senaattiin maan asioita kääntämään hyvin tai huonosti.

Koska minulla on puheenvuoro, niin pyydän saada huomauttaa ed. Kairamolle, joka niin kauniisti puhui, mitenkä kekäle heitettiin tuonne rauhallisen maalaisväestön keskuuteen, että torpparien asianajaja, joka kuuluu samaan puolueeseen kuin ed. Kairamo ja joka ei ole mikään sosiaalidemokraatti, on julaissut kirjasen Laukon lakosta, jossa hän sanoo, ettei Laukon lakko ollut suinkaan minkään kiihotuksen tulos, vaan että torparit kolme vuotta oman kertomuksensa mukaan olivat lakkoa hankkineet, ennenkuin se vihdoin puhkesi. Lakkoa johdettiin vallankumouksellisessa hengessä, sanoi Kairamo. Luullakseni se henki, joka lakossa oli, ei ollut yleensä enemmän tai vähemmän vallankumouksellinen kuin missä lakossa tahansa; ja mainitakseni esimerkin siitä, että sitä ei ollut vallankumouksellisessa hengessä johdettu, voin huomauttaa, että semmoinenkin mies kuin ratsumestari Calonius palasi sieltä aivan ehjin nahoin takasin.

Lopuksi pyydän ed. Mikkolalle huomauttaa, että hänellä on tosiaan syytä ylpeillä passiivisesta vastarinnasta, niin surkean horjuvaa kuin se toisinaan kuuluukin olleen, sillä se on ainakin vienyt hänet agraarikomiteaan ylisihteeriksi.

Ed. **von Alfthan:** Det är närmast hr Sirolas andragande, som föranledt mig att nu uppträda. Detta andragande framfördes med mycken stor patos, och särskildt var det ett moment i detsamma, där hr Sirola stälde på den inhemska regeringen, på hvilken så många fordringar blifvit stälda, en fordran så orimlig, att jag hvarken i tal eller i skrift förut sett dess like. Hr Sirola ansåg, att regeringen gjort sig skyldig till ett stort fel, då den icke tog en faderlig hand om dessa torpare, hvilka hr Sirola medgaf att den var tvungen att efter laglig dom afhysa från sina innehafvande torp. Denna fordran, om man tager ut själfva maximen af densamma, dess kärna, skulle ligga däri, att en landsfaderlig regering skulle vara moraliskt förpliktad att skydda alla samhällsmedlemmar för följderna af deras egna dumheter, och denna uppgift är så omfattande, att den icke blott är öfvermänsklig, utan t. o. m. öfverstiger gudomlig förmåga. Detta är nu den humoristiska sidan af saken, men den har

också en tragisk sida, ty dessa torpare hafva utan tvifvel blifvit underkastade särskilda förluster och obehag, och de äro väl icke själfva ensamma skulden därtill, utan kunna väl hafva skäl att på något annat håll vänta, att man skall lätta deras börda, och detta håll är det, som dels uppmanat dem till detta lagstridiga företag och som förmått dem att framhärda i detta och afvisa alla billiga förlikningsförslag, som i tid blefvo framställda. Jag vill icke vidare söka utreda denna vidlyftiga Laukko-fråga. Såsom hr Nuorteva uttryckte sig, är den klar, hvarför remiss icke behöfdes, och landtdagen kan öfvergå till dagordningen.

Men jag skall beröra en annan sida, nämligen beträffande bruk och missbruk af interpellationsrätten, och detta med hänsyn till en liten kalkyl, som jag uppgjordt. Af landtdagstiden återstå högst 50 arbetsdagar ,och då utskotten och stora utskottet skola arbeta, kan i gynnsamt fall landtdagen hafva högst 25 plena. Hvarje sådan här interpellation eller annan framställning i dagens brännande frågor tyckes hafva en viss benägenhet, särskildt om den skall remitteras någonstädes, att upptaga den bättre delen af tvenne plena. Två sådana interpellationer hafva redan framställts och hänskjutes frågan till utskott, åtgår framdeles yttermera en dag. Skulle vi få fyra interpellationer till under hösten, så blefve det yttermera 8 plena, som åtginge till interpellationer. Borträknas dessa 9 plena, så återstå 17 plena, hvarunder vi skola fullfölja det storartade reformprogram, som inneligger i alla dessa propositioner, petitioner och motioner, som hafva sett dagen. Och jag vill säga, att skulle här finnas någon elak människa, som ville söka att förhindra reformarbetet, så skulle han icke behöfva besvära sig mer än att framställa ett halft dussin interpellationer eller framställningar i andra brännande frågor till landtdagens behandling, och hela resultatet af landtdagsarbetet, för hvilket det finska folket betalar c. 1 miljon mark, skulle vara „mycket skrik och litet ull". Såsom jag fattat interpellationsrätten, sådan den blifvit införd i vår L. O., så afser den, att representationens olika delar skola kunna gifva uttryck åt sin uppfattning om vissa frågor, där tvingande nödvändighet sådant påkallar, och regeringen samtidigt skall utan tidsutdräkt kunna framställa sin syn på saken. När detta har skett, de olika grupperna gjordt reda för sin uppfattning och regeringen gjordt reda för sin uppfattning, då är det väsentligaste uppnådt, som med interpellation afses. Därför synes det mig att vi kunde öfvergå till dagordningen och icke remittera denna fråga till något utskott för att hafva utsikt att under

de få arbetsplena, som återstå, få ett itererande af denna ganska öfverflödiga debatt, hvilken lika så gärna kunde föras i tidningen.

Ed. **Renvall:** Minä en vielä tahdo ruveta omistusoikeuden periaatteen puolustamiseen, johon kerran kai on tultava ja joka tulee ottamaan paljo aikaa. Kerta toisensa perästä on kyllä siihen ikäänkuin kehoitettu, mutta minä nyt toistaiseksi katson, että me voimme sen välttää, ja minä toivon, että me kaikki pysymme sillä kannalla, että katsomme edustavamme rehellisiä näkökohtia, joten on turhaa, että me tässä rupeamme syyttelemään toisiamme ennakkoluuloista. Minä luulen, että niitä löytyy kaikissa ryhmissä ja luokissa sekä alemmissa että ylemmissä. On turhaa sellaisella ylimielisyydellä koettaa päästä asioita asiallisesti perustelemasta ja esittämästä.

Mitä muuten tulee Laukon asiaan, niin on kai tämänkinpäiväinen pitkäveteinen keskustelu, jossa ei minun ymmärtääkseni ole tullut paljonkaan uutta esille, viritetty yksinomaan agitatsioonia varten.

Me tiedämme kaikki, että silloin kun suurlakko tapahtui, työväenluokan ja työväen puolueen taholta selitettiin, ettei tahdota mitään taloudellisia voittoja lakon kautta. Mutta kun sitten oli saavutettu se valtiollinen tarkoitusperä, johon pyrittiin, niin ei maltettu olla käyttämättä kansan kiihoittunutta mielialaa puoluetarkoituksiin ja sentähden siirrettiin tämä valtiollinen kiihtyminen taloudelliselle alalle. Sen on niin selvästi täällä lausunut se eduskunnan varapuhemies, joka edustaa sosialistista ryhmää. Hän on sanonut, että vapaaherra Standertskjöld-Nordenstam on ollut paras sosialistinen agitaattori. Eikö tämä silloin tarkoita sitä, että hänen kauttaan on aikaan saatu suurinta sosialistista agitatsioonia? Minä olen varma siitä, että vapaaherra Standertskjöld-Nordenstam ei suinkaan ole ilman sosialistien tahtomatta ja taitavaa esiintymistä ruvennut heille todellakin palveluksia tekemään. Ja minä en suinkaan niin ollen myöskään voi hyväksyä hänen menettelyään. Mutta myöskin tämä päivä ja koko tämä interpellatsiooni osoittaa samaa, osoittaa, että kiitos Laukon kurjuuden täällä istuu suureksi osaksi ne 80 edustajaa, jotka nyt lähetetään kesäksi hajalle vastaamaan valitsijoilleen, mitä ovat suurista lupauksistaan aikaan saaneet.

Interpellatsioonin tarkoitus kai pitäisi olla joko hallituksen kaataminen tai tukeminen. Mutta täällä on selitetty, että tiedettiin jo ennenkin mitä hallitus on tehnyt, tiedettiin

ne vaikuttimet, joihin hallitus on vedonnut. Siis ei tarvittu mitään selvittelyä hallituksen puolelta siinä asiassa. On myös sanottu: älkää peljätkö, että hallitus kaatuu Laukon takia, eivät suomettarelaiset ryhdy kaatamaan hallitusta Laukon tähden. Siis sosialistit ovat tietäneet, ettei tämä interpellatsiooni johda mihinkään hallituksen muutokseen. Minkätähden on tämä asia sitte otettu esille? Minä en ymmärrä muuta kuin että siinä on ollut keino koettaa niin paljo kuin suinkin päästä puhtaiksi niiden kurjuuteen saatettujen henkilöiden silmissä, joita samainen puolue sekä palkattujen agitaattorien että sanomalehtien kautta on kiihoittanut mielettömiin ja laittomiin tekoihin, joita olisi voitu välttää, jos siinä puolueessa olisi ollut siksi edesvastuun tuntoa, että olisi tyytymättömille osoittanut niitä laillisia muotoja, joita löytyi epäkohtien korjaamiseksi.

Näin ollen minä uskallan toivoa, että herrat ja naiset sosialistit ovat niin käytännöllisiä ja niin ystävällisiä, että he nyt opettavat tämän keskustelun. Tämä keskustelu kai on tehnyt agitatoorisen vaikutuksen. Miksi me nyt vielä lähettäisimme sen valiokuntaan, ottaaksemme sen uudestaan pureskeltavaksemme, varsinkin kun saamme sen uudestaan esille poliisi-interpellatsioonin muodossa? Emmekö näin ollen voisi kaikessa ystävyydessä ja rehellisesti yhtyä siitä, että tämä asia nyt lopetetaan. Jokainen puolue on tässä mielipiteensä lausunut ja kai sosialistit ovat tässä esiintyneet niin hyvällä tykistöllä, että se vaikuttaa siihen asti, kun taas syksyllä kokoonnutaan. Minä uskallan sentähden, vedoten lyhyeen aikaan, joka meillä on syksyllä koossa ollessa, ehdottaa, että me nyt pyyhimme tämän asian päiväjärjestyksestä. Selvin ja ainoa keino siihen on se, että me hyväksymme yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen, joka, niinkuin näkyy työjärjestyksestä, ei sisällä ei kiitosta eikä moitetta, joka siis on sellainen kuin tähän agitatooriseen temppuun parhaiten soveltuu. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Turkia:** Pyysin puheenvuoroa sen hyökkäyksen johdosta, jonka suomettarelaiset tekivät edustaja Kairamon suun kautta meidän puoluettamme kohtaan. Ja näyttää siltä, että perustuslaillisten taholta yhdyttiin tuohon hyökkäykseen. Siihen käsiykseen sai minut ainakin edustaja Renvallin viimeinen puhe. Sosialistinen puhuja meillä ei voi koskaan kiihoittaa puheillaan; hän kuvaa olevia oloja ja olevat olot ne kiihoittavat. Jos sosialistit voisivat kiihoittaa, niin luultavasti myös edustaja Renvall voisi antaa niin lujan vasta-kiihoituksen, että tuo sosialistien kiihoitus jäisi sikseen.

Mutta kun täällä nyt vallitsee porvarien keskuudessa sellainen ajatus, että Laukon lakko on alkanut sosialistisesta kiihoituksesta, että sosialistit heittivät sinne tulisen kekäleen, niinkuin edustaja Kairamo sanoi, niin minä pyydän nyt eduskunnan huomiota kääntää vähäksi ajaksi niihin oloihin, joissa Laukon torpparit elivät, ja arvostelemaan, olivatko nuo olot kyllin pätevät kiihoittamaan, vai tarvittiinko vielä erityistä kiihoitusta.

Niinkuin jokainen täällä olevista tietää, omistaa Laukon laajat alueet vapaaherra Standertskjöld-Nordenstam. Tämä suku on pitänyt näitä alueita hallussaan noin neljäkymmentä vuotta. Sitä ennen oli Laukon omistanut joku Hallonblad niminen herra ja sitä ennen joku varatuomari Törngrén, jotka kumpikin olivat pitäneet noita alueita noin kymmenkunta vuotta. Kerrotaan, että nykyinen parooni on ottopoikana otettu kartanoon ja omistajan kuoltua saanut periä nuo laajat alueet sekä myös paroonin arvon. Tämän paroonin omistamilla alueilla on noin 150 torppaa. Suuri osa näistä torppareista, niinkuin täällä mainittiin, ovat isiltään perineet torppansa, jotka taas ovat perineet ne isiltään. Siellä löytyy torpparisukuja, jotka ovat asuneet Laukon mailla kolmattasataa vuotta. Isännät ovat muuttuneet tavan takaa, mutta torpparit ovat suureksi osaksi samoja. He ovat jättäneet perimänsä torpat pojilleen, jotka taas ovat vuorostaan raataneet peltoja lisään ja suorittaneet veronsa silloiselle maanomistajalle.

Minulla on hallussani tilasto, jonka numeroihin voidaan luottaa. Sitä tilastoa ovat olleet keräämässä Laukon torpparit ja he tuntevat kai jonkun verran niitä asioita. Tuon tämän tilaston mukaan muutamia tietoja tässä julki. Tämä tilasto käsittää 128 torppaa. Näissä 128 torpassa on elänyt näihin asti 838 ihmistä, joista lapsia alle 12 vuotta on 240, yli 55 vuotta täyttäneitä vanhuksia 135. Useat näistä torpista ovat sellaisia mökkejä, että niissä on vain yksi asuinhuone. Joitakuita torppia löytyy sellaisiakin, joissa on kolme, jopa neljäkin asuinhuonetta. Porvarislehdet viime talvena häätöjen aikana kertoivat, että Laukossa asutaan jotensakin tilavasti, mutta tämän tilaston mukaan siellä ei näytä kovinkaan loistavasti asuttavan, koska 128 torpassa on yhteensä 245 asuntoa ja niissä asuu 838 ihmistä. Silloin ei kannata puhua loistavista asunto-oloista. Mainitun tilaston mukaan on näillä 128 torpparilla hallussaan 1,079 $^1/_2$ hehtaaria maata, josta peltoa 886 hehtaaria ja niittyä 193 $^1/_2$ hehtaaria. Tästä peltomaasta on 683 $^1/_2$ hehtaaria savimaata ja 202 $^1/_2$ ha niin sanottua ruoppamaata. Tilasto osoittaa,

että torppareitten joukossa on suuri luku sellaisiakin, joilla ei ole maata kuin yhden hehtaarin ala. Toisia taas löytyy, joilla on 15 - 20 ha jopa siitäkin yli. Heidän hallussaan oleva maa tekee keskimäärin vähän päälle 8 1/2 hehtaaria kutakin torppaa kohden.

Tämä torpparijoukko suorittaa vuosittain veroa kartanoon puhtaassa rahassa 5,432 markkaa, hevospäiviä 8,599 päivää ja jalkapäiviä 4,929. Jos nyt lasketaan hevospäiväin hinnaksi 6 mk. päivältä ja jalkapäiviltä 3 mk. 50 p:iä, tekee se edellisistä 51,594 markkaa ja jälkimäisistä 17,251 markkaa 50 p:iä eli yhteen laskettuna kumpaisenkin laatuisista päivätöistä 68,845 mk. 50 p. Kun tähän otetaan vielä lisäksi rahassa suoritettu vero 5,432 mk., nousee vuotuinen vero 74,277 markkaan 50 penniin. Sitte nämä torpparit vielä suorittavat veroa luonnonantimissa, ja tuo luonnonantimissa suoritettu vero, laskien paikkakunnalla käypien kohtuullisten hintojen mukaan, tekee yhteensä 3,401 markkaa vuodessa. Kun laskee tämän summan edellä esitettyyn, rahassa ja päivätöissä suoritettuun summaan, nousee näiden 128 torpparin kartanon herralle suorittama vuotuinen vero 77,678 markkaan 50 penniin. Jos tämä vero tasattaisiin yhtä suureksi kutakin torppaa kohti, tekisi se 606 markkaa 8 p. kunkin torpan osalle. Jos taas tuo vuotuinen vero jaettaisiin hehtaarin mukaan, tekisi se noin 71 markkaa 95 p. jokaista hehtaaria kohti.

Minä kysyn edustaja Kairamolta, eikö tällainen verotus jo kykene tarpeeksi kiihoittamaan, vieläkö siinä tarvitaan erityisiä agitaattoria kiihoittamassa. Työväestön keskuudessa kutsutaan yleensä tuollaista verotusta nylkemiseksi. Tämän lisäksi suorittavat puheena olevat torpparit palovakuutusmaksuja, joista täällä jo huomautettiin, vuosittain yhteensä 975 mk 93 p. Jos torppa palaa, nostaa kartanon herra palovakuutusyhtiöltä vakuutusmaksun, joten näistäkin karttunee jonkun verran kartanon herralle tuloja, jos tulipaloja sattuu tiheään.

Täällä on huomautettu, että kartanon herra on valittanut ruotsalaisissa lehdissä, että hän kärsii sortoa ja moittinut hallitusta, ettei se ole kyllin tehokkaasti käynyt häntä puoltamaan. Minä nyt koetan tehdä selvää, kuinka suurta sortoa tuo herra on kärsinyt, etenkin katsoen siihen, kuinka suuriksi hänen tulonsa ovat nousseet. Kun kartanon herra saa näiltä 128 torpparilta vuotuista veroa, rahassa laskettuna, yhteensä 77,678 mk. 50 p., niin kuinka suuriksi hänen tulonsa sitten nousevat, kun ottaa huomioon kaikki hänelle veroa suorittavat torpparit — sillä, niinkuin alussa huomautin, on

torpparien luku siellä noin 150. En luule liioittelevani, jos sanon että, kun kaikki verot lasketaan yhteen, hänen saatavansa nousevat 90,000 markkaan vuodessa. Mutta tässä ei vielä ole kaikki tulot, mitä tuo parooni saa. Täytyy ottaa huomioon, että kartanon hallussa on myös maita, jotka tuottavat jonkun verran. Niitä tuloja ei tosin voida varmoilla numeroilla osoittaa, niitä ei ole minun eikä luultavasti täällä toistenkaan edustajain taskussa. Mutta sopii niistä tehdä jonkunmoisia arvioita.

Itse tämä puheenna oleva kartano jakaantuu karjanhoitoon ja maihinsa nähden kolmeen osaan, joista Tottijärvellä elätetään noin 80 lehmää, Laukossa noin 200 ja Joenpohjan kylässä noin 70, lypsävää nimittäin. Tämän lisäksi vielä löytyy joukko muuta karjaa. Kun kerran on noin suuri karjalauma, silloin täytyy myös olla heinämaita jonkunmoiset alueeet, jotta rehua piisaisi. Minkä verran sitten noin laaja karjanhoito tuottaa vuodessa, on liian vaikea ihan paikalleen arvata, mutta jos sanomme, että se tuottaa noin 40,000 m:kaa, niin luulen, ettei se ole kohtuuttoman korkeaksi arvioittu. Niin ollen nousee tämän sortoa kärsivän paroonin vuositulot 130,000 markkaan vuodessa.

Kun Laukon parooni ei ole tyytyväinen noin suuriin vuosituloihin, vaan hän tahtoisi kiskoa torppareilta vieläkin enemmän ja kun torpparit ovat kerran kiskomista ruvenneet vastustamaan ja tehneet lakon, niin täällä löytyy edustajia, jotka vielä antavat jonkun verran tunnustusta tälle paroonille. Kun Laukon parooni noihin suuriinkaan tuloihin nähden ei ole ollut tyytyväinen, vaan on lähtenyt rettelöimään torppariensa kanssa, eikä ole tyytyväinen mihinkään sovitteluun, kun hän on hävittänyt torppareilta asunnot, kun ihmiset ja eläimet on siellä koetettu ajaa kylmän talven selkään tai kevätilmaan, niin olisikohan silloin väärin, jos hallitus todellakin olisi astunut väliin. Täällä on sanottu hallituksen puolelta, että hallitus ei ole voinut muka sitä tehdä. Mutta minä uskallan epäillä, että hallituksella ei ole ollut edes tahtoakaan siinä toimia mitään.

Täällä edustaja Renvall edellisessä puheessaan kehoitti keskustelemaan ainoastaan siitä, mitä hallitus on tehnyt torpparien eduksi Laukossa. Minä luulen, että siitä on hyvin vaikeata keskustella, sillä hallitus ei ole heidän edukseen tehnyt mitään. Päinvastoin voimme keskustella siitä, mitä se olisi voinut tehdä ja mitä se ei ole tehnyt.

Se vahinko, joka johtuu hovin herran menettelystä, ei ole yhteiskunnalle suinkaan arvattava vähäiseksi, etenkin jos hän saa aikeensa täysin toteutumaan, jos hän saa ajaa

mailtaan pois tuon suuren torpparijoukon, joka kaikkine perheenjäsenineen nousee lähes tuhanteen henkeen. Minne joutuvat torpparien lapset ja vanhukset? Minä luulen, että jotkut kylmäjärkiset porvarit voivat sanoa, että menkööt vaivaistaloon. Mutta kykeneekö vaivaistalo kasvattamaan lapsia, siitä saattaa olla eri mieliä. Vaivaistalossa voi noista torpparien pienokaisista kasvaa huonoja ihmisiä, niinkuin sivistyneet tavallisesti sanovat, ja ajatelkaa mitä yksi sellainen voi tulla yhteiskunnalle maksamaan.

Nuo torpparit ovat muuten yhteiskunnalle äärettömän hyödyllistä väkeä, verraten etenkin joihinkin parooneihin. He hyödyttävät yhteiskuntaa monta kertaa enemmän kuin kaikki Suomessa löytyvät paroonit yhteensä. Ja jos he saisivat yhä edelleenkin olla torpissa, kuinka suurta hyötyä siitä saattaisikaan koitua yhteiskunnalle, sen sijaan kun heidän hyötyä tuottava työnsä nyt estetään. Samalla kun he saisivat elellä siellä, he kasvattaisivat lapsiaan kunnollisiksi kansalaisiksi, jotka taas vuorostaan tekisivät yhteiskunnalle hyödyllistä työtä. Nämä puheena olevat torpparit tuottavat suurta hyötyä yhteiskunnalle suoranaisten verojen muodossa, puhumattakaan välillisistä veroista. Nämä 128 torpparia perheineen suorittavat valtiolle kruununverojen nimellä yhteensä 723 mk 60 p. vuodessa. Kirkko heistä hyötyy 766 mk 84 p. vuodessa. Papeille suorittavat he yhteensä rahassa ja luonnonantimissa lähes 1,000 mk vuodessa. Kansakoulu saa myös heiltä jotensakin runsaan avun. Yhteen laskettuna suorittavat nuo torpparit noin 5,000 mk vuodessa suoranaisia veroja. Ajatelkaa, nuokin verot kutistuvat jonkin verran, jos parooni saa häätää heidät sieltä pois.

Mutta jos sitte katsomme, kuinka hyödyllinen tuo parooni on yhteiskunnalle. Parooni ei ole laittanut Laukon maille yhtäkään torppaa eikä latoa tai muuta ulkohuonetta, vaikka niitä hänen käskystään on kyllä hajoitettu. Hän ei ole perannut yhtäkään peltosarkaa, ei kaivanut yhtäkään ojaa, jotka nyt hänen toimestaan joutuvat rappiolle. Hän ei ole sanalla sanoen tehnyt yhtäkään päivää hyödyllistä työtä — — —

Puhemies: Puhuja siirtyy vähän syrjäseikkoihin.

Ed. **Turkia:** Hän on, niinkuin alussa mainitsin, saanut perinnöksi Laukon laajat alueet, jotka ovat tämän suvun hallussa olleet noin 40 vuotta. Metsää tällä ajalla on myöty näiltä mailta yli 2,000,000 mk arvosta. Muuten voin

mainita, että alkuperäinen hinta tällä Laukon kartanolla kuuluu olleen 600,000 markkaa.

Kunnallisveroa ei tämä parooni suorita (Asiaan!) juuri suuremmassa määrässä kuin joku hänen torppareistaan (Asiaan!). Tämä on asiaa. Vesilahden kunnassa on hänen tulonsa laskettu vastaavan 150 veroäyriä, Tottijärven kunnassa 30 veroäyriä. Veroäyrin perusteena on kummassakin kunnassa 100 mk. Verotus nousee noin 2 mk veroäyriltä. Parooni on siis verotettu ainoastaan 18,000 markan tuloista, vaikka me olemme laskeneet hänen tulonsa nousevan 130,000 markkaan. Kun Laukon lakko alkoi, alennettiin tämä vero vielä puoleen Vesilahden pitäjässä. Siellä tämä verojen alennus tapahtui suomettarelaisten avustuksella. Tämä osoittaa, kuinka hyviä ystäviä suomettarelaiset ovat viikinkipatruunan kanssa, vaikka he toisinaan koettavat heitä täällä muka löylyttää.

Luulen, että näistä esimerkeistä olisi pitänyt jokaiselle selvitä, onko todellakin tarvittu Laukossa vielä erityistä kiihoitusta. Eivätköhän nämät olot, missä torpparit ovat eläneet, ole olleet tarpeeksi voimakkaita kiihoittajia lakon tekoon?

Edustaja Castrén näytti täällä pelkäävän, että senaatti kaatuu ja sosialistit suomettarelaisten kanssa menevät senaattiin. (Edustaja Castrén: Ei pelkää!) Jokainen arvostelee asioita itsensä mukaan. Porvarit eivät koskaan ryhdy mihinkään toimiin katsomatta yksinomaan oman luokkansa etua, tahi ne henkilöt, jotka toimivat, toimivat ainoastaan itse hyötyäkseen siitä. Me sosiaalidemokraatit olemme ottaneet tämän kysymyksen ainoastaan siinä mielessä esille, että Laukon torpparit saisivat oikeutta, ja me pidämme sen oikeutena, että he saavat elää sillä maalla, jonka he ovat työllään ja hiellään raivanneet. Me emme tule pyrkimään senaattiin, sen saa edustaja Castrén nähdä, jos senaatti kukistuu.

Ed. **Paasikivi:** Olen itse asiaan nähden samalla kannalla kuin edustaja Kairamo ja kannatan siis hänen ehdotuksiansa. En kuitenkaan minäkään voi olla tässä lausumatta julki sitä, että minun nähdäkseni hallitus olisi voinut toimia enemmän kuin mitä se näkyy tehneen, siihen suuntaan, että asiat olisivat heti niin paljon kuin mahdollista tulleet sovinnossa järjestetyiksi. Tietysti minäkin olen sitä mieltä, että ainoastaan laillisia muotoja ja laillisia keinoja hallituksen on mahdollista käyttää. Mutta kun ottaa huomioon, että tämä lakko, niinkuin täällä on jo huomautettu, sai alkunsa

suurlakon jälkimainingeissa ja silminnähtävästi on suureksi osaksi luettava juuri suurlakon aikoina valtaan päässeen yleisen mielialan konttoon, niin luulen, että ei olisi pitänyt olla voittamattomia esteitä saada Laukon isäntä taivutetuksi, vaikkapa mielestään anteeksiantavaisestikin katselemaan niitä tekoja, joihin torpparit olivat ymmärtämättömyydessään ryhtyneet. Tässä on vielä huomattava, että niissä piireissä, jotka ovat Laukon isäntää lähellä, mikäli minä olen havainnut, hyvin anteeksiantavaisesti katsellaan kaikenlaisia tapauksia, jotka suurlakon aikoina esiintyivät. Täällä on meillä ollut jo sellaisia tapauksia esillä muitten asioitten yhteydessä, ja kun sillä tavalla tosiaan tahdotaan heittää verho sen ylitse, mitä suurlakon aikana ja sen johdosta tapahtui, niin minun mielestäni tämä lakko on juuri yksi niitä, joissa tällaista verhoa ja peitettä olisi ennen kaikkea ollut käytettävä. En tahdo enempää tästä asiasta lausua, ja sekin, mitä olen sanonut, on jo tullut julki tuoduksi.

En oikeastaan tätä varten olisikaan puheenvuora pyytänyt, vaan tein sen edustaja Nuortevan lausunnon johdosta. Sosiaalidemokraatit täällä eduskunnassa ovat asettuneet, niinkuin he itse ovat lausuneet „mestaroivalle" kannalle. He tahtovat asettua meidän muitten korkeiksi tuomareiksi ja sillä tavalla he luulevat kaiketi hyvinkin sekä asioita auttavansa että arvatenkin hankkivansa meille vielä jonkunlaista ylimääräistä huvia. Minusta on jotenkin tarpeeton tällainen menettely ja luulen voivani vakuuttaa, että siihen ryhmään, johon minä kuulun, ei tällainen menettely ollenkaan vaikuta.

Edustaja Nuorteva on puhunut suomettarelaisen puolueen, niinkuin hän sanoi, kiertelemisestä ja kaartelemisesta tai jostakin sellaisesta. Niin, jos se, että asioita täytyy esittää useammilta puolilta, koska niillä on useampia puolia, on kiertelemistä ja kaartelemista, niin sittenkään ei voi päästä siitä, että täytyy esittää asiat usealta puolin. Niitä ei saa yksinkertaisiksi edes sellaisella lain tulkitsemisella kuin sosiaalidemokraattiselta taholta esim. edustaja Tokoin puolelta on esitetty, ja joka on lievimmin sanoen omituinen. Mutta minun nähdäkseni tällaisesta kaartelemisesta ja kiertelemisestä tuskin sosiaalidemokraateilla on syytä täällä puhua, sillä mikäli olen havainnut sosiaalidemokraattien esiintymisessä niin täällä kuin muuallakin on juuri johdonmukaisuuden puute hyvin huomattava ja tässäkin interpellatsioonissa näen johdonmukaisuuden puutetta. Mikäli olen voinut seurata sosiaalidemokraattien esiintymistä vaaliaikana ja ennenkin, on tällainen suurten tilojen osto aivan

vastoin heidän periaatteitaan, se kuuluu meidän porvarillisten puolueitten ohjelmaan ja me tulemme tätä asiaa ajamaan. Mutta niin on ainakin minulle suoraan vastattu, kun minulla on ollut tilaisuus ja kunnia olla sosialistien kanssa sanomalehtiväittelyissä, että sillä puolen ei ollenkaan hyväksytä valtiovarojen käyttämistä tällaisiin tarkoituksiin. Mutta kun nyt sosiaalidemokraattien puolelta on nostettu kysymys sellaisen tilan ostosta, jonka hinta, päättäen edustaja Turkian viimeisestä lausunnosta, arvatenkin nousisi useampiin miljooniin, niin siinä en minä voi nähdä johdonmukaisuutta eikä kiinnipitämistä heidän ennen lausumistaan periaatteista. Me porvarit olemme toisella kannalla: tällaisten suurten tilojen lunastaminen, palstoitaminen ja niiden asukkaille luovuttaminen kuuluu meidän ohjelmaamme.

Muuten on tämä Laukon asia minuun tehnyt sen vaikutuksen, että olen entistä innokkaammin, mikäli minulla siihen on ollut tilaisuutta, harrastanut ja työskennellyt uuden torpparilain aikaansaamiseksi — lain, joka turvaa torppareille heidän oikeutensa ja heidän työnsä hedelmät sekä samalla saa aikaan sen, että kohtuuttomuudet vuokramaksuissa ja vuokraehdoissa tulevat poistetuiksi. Edustaja Turkian viimeinen lausunto — minä edellytän, että hänen tietonsa olivat oikeat — viittaa myöskin siihen, että tämän viimeksimainitsemani puolen turvaamista ja järjestämistä lainsäädännön kautta ei voi jättää huomioonottamatta.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Me olemme koko sen ajan, jonka me olemme olleet kossa, miltei joka ainoassa täysiistunnossa saaneet kuulla, mitä sosialistiset edustajat tahi oikeammin sanoen heidän johtajansa ajattelevat meistä porvarillisista ryhmistä ja nimenomaan myöskin niin sanotuista suomettarelaisista. Perin harvoin on sitä vastoin suomalaisen puolueen keskuudesta lausuttu, mitä meidän piirissämme ajatellaan sosialistisesta ryhmästä ja sen johtajista. Ainoastaan silloin tällöin on joku nuorempi puolueemme jäsen joutunut vähän kiihtyneeksi, niin että hänen on ollut vaikea malttaa mieltään ja olla sanomatta jotain vastaukseksi. Mutta nyt lähenee eron hetki ja koska on katsottu asiaan kuuluvaksi ja työjärjestyksen mukaiseksi, että tuolla tavoin tuon tuostakin täysi-istuntoja on käytetty toisten valtiollisten ryhmäin arvosteluun, niin lienee välttämätöntä, että meidänkin puoleltamme lausutaan, miltä tuo ryhmä vasemmalla ja sen johtajat meistä näyttävät.

Ja silloin johdannoksi olkoon huomautettu miltä nuo johtajat ja ryhmän agitaattorit näyttivät meistä, ennenkuin

tänne tultiin kokoon. Tietysti ei siinä ole puhetta siitä, miltä kannalta he itse arvostelivat toimintaansa, me emme vaadi itsellemme taitoa katsoa heidän sydämiinsä, me sentähden emme puhu heidän tarkoituksistansa. Minä puhun yksistään siitä, minkä vaikutelman heidän toimintansa on tehnyt meihin syrjäisiin. Ja silloin minussa ainakin on juurtunut se käsitys, että tuolla taholla on saatu ohjelmaan suuri nykyaikainen yhteiskunnallinen parannustehtävä, mutta että tämä suuri, tärkeä uudistusasia on saanut meidän maassamme kovin huonoja työntekijöitä, jotka eivät ole voineet meidän silmissämme ainakaan toimia sillä tavoin, että olisi lainkaan vakautunut se käsitys, että he ovat suuren asiansa elähyttämiä sillä tavoin, että he tahtoisivat parantaa koko meidän yhteiskuntaamme. He ovat itse monta kertaa julistaneet, että he ajavat ainoastaan yhden kansaluokan asiaa. He ovat julistaneet toimintansa luokkataisteluksi ja he ovat, tosin toisinaan kieltäen sen, saarnanneet luokkavihaa, ja he ovat tehneet, mitä he ovat voineet, saadaksensa vihan yltymään. He ovat äärettömästi tämän kautta lisänneet vaikeuksia yhteiskunnallisten parannusten tielle.

Luottamus näihin johtajiin ei toisissa puolueissa siis suinkaan saattanut olla suuri, luottamus yhteistyön mahdollisuuteen heidän kanssansa ei voinut olla sanottavan suuri, kun tänne kokoonnuimme.

Ja mitä me sitte täällä olemme kokeneet? Me olemme kuulleet suurenmoisia, kauas tähtääviä muutosehdotuksia, mutta me olemme samalla huomanneet, että koko siitä työstä, joka vuosisatain kuluessa on tapahtunut tässä maassa, ja jolle meidän yhteiskuntamme rakentuu, ei välitetä sanottavasti mitään. Ei tahdota antaa sille sitä merkitystä, että jatkettaisiin työtä hävittämättä perusteita, vaan on ehdotettu parannussuunnitelmia, jotka toteutettuina tietäisivät tosiaankin perusteitten häviämistä usein — minä en sano tätä suinkaan kaikista ehdotuksista. Nämä ehdotukset ovat toisinaan olleet sellaisia, että kun esim. herra Schybergson sanoi kerran niistä, että on vaikea käsittää niitten tekijäin tarkoittavan täyttä totta, on vaikea käsittää näitä ehdotuksia vakavalta kannalta, niin silloin hän ei suinkaan lausunut ainoastaan omaa ajatustansa, vaan hän lausui käsityksen, joka on hyvinkin yleinen meissä porvarillisissa. Mutta on ollut aivan erityisiäkin asianhaaroja, jotka ovat tehneet sen, että meidän on ollut vaikea käsittää kaikkia ehdotuksia vakavasti ajatelluksi. Kun esim. ehdotetaan sosialistiselta taholta yleistä oppivelvollisuutta ja meidän taholtamme vaaditaan, että tällainen ehdotus lähetettäisiin valtiovarainvaliokun-

taan siellä valmistettavaksi, niin ehdotuksen sosialistinen tekijä huomauttaa (Asiaan!) — minä pysyn asiassa, hyvät herrat! — että tässä ehdotuksesa ei ole mitään kohtaa, joka koskisi valtionvaroja. No niin, muissa porvarillisissa piireissä ajatellaan ja on laskettu, että yleisen oppivelvollisuuden toimeenpaneminen meidän maassamme vaatisi noin 10 miljoonan lisämenon, mutta kun sosiaalidemokraattinen edustaja ensi riviltä ehdottaa tämän yleisen oppivelvollisuuden, niin silloin siinä ei ole kysymystä minkäänlaisesta Suomen valtion menojen lisäämisestä! Nyt me emme saata uskoa, että sosialistisessa ryhmässä on ainoatakaan edustajaa, joka ei käsittäisi sitä, että kysymys oppivelvollisuuden toimeenpanemisesta on tosiaankin mitä tärkein finanssikysymys. Kun siitä huolimatta vastustetaan asian lykkäämistä finanssikannalta tutkittavaksi, ja väitetään, että siinä ei ole finanssikysymystä, niin suotakoon anteeksi, jos me muut silloin emme käsitä sellaista ehdotusta vakavalta kannalta, vaan tosiaankin olemme sitä mieltä, että se on tehty jonkunlaisessa tarkoituksessa vaikuttaa ulospäin, täyttä totta itse asiassa tarkoittamatta.

Tällainen käsitys meillä on monesta sosialistisesta johtajasta, joka täällä on esiintynyt. Mitä sitä vastoin sosialistisen ryhmän suuri enemmistö maaseudulta tänne tullen ajattelee ja tarkoittaa, siitä meillä ei suinkan vielä ole riittävää käsitystä ja sentähden minä jätän lausumatta mitään ajatusta heidän kannastaan.

Mutta on vielä toinen puoli tätä asiaa. Täällä eräässä edellisistä istunnoista niinikään muuan noita johtajia kääntyi meidän puoleemme ja ilmoitti, että meidän porvarillisten täytyy tottua kuulemaan hyvinkin paljon uutta siltä taholta, uutta, jota emme ennen ole kuulleet. Ja uutta me olemmekin kuulleet, kaikenlaiseen uuteen meidän on täytynyt tottua. Uutta ovat olleet nuo tuollaiset ehdotukset kuin tuo vastamainittu oppivelvollisuudesta, juuri saman henkilön tekemä. Ja uutta on ollut kaikenlaista muuta, joka on uusiintunut näissä täysi-istunnoissa. Me olemme tottuneet kuulemaan arvosteluita meidän tarkoituksistamme, me olemme kuulleet, kuinka kunnottomia tarkoituksia meillä on, me olemme kuulleet, kuinka tekopyhiä ne olivat, jotka esittivät ensimäisessä istunnossa valtiopäivien juhlallisen avaamisen jälkeen tuon kysymyksen, millä tavoin kokoukset oli alettava. Me kuulimme silloin puhuttavan ammattirukoilijoista ja joka kerta, kun me olemme koettaneet ottaa huomioon sosialistiselta puolelta tehtyjä ehdotuksia, kun olemme koettaneet punnita ja miettiä, mitä niissä olisi oikeutettua, joka kerta me

olemme kuulleet, että porvarillisten t ä y t y y alistua, t ä y-t y y peräytyä. Me olemme huomanneet toisin sanoen, että tuolla taholla ajatellaan, että meitä porvarillisia ei elähytä mitkään muut kuin huonot vaikuttimet. No jaa! Tämä tällainen lakkaamaton toisten puolueitten — saanko käyttää kansanomaista nimitystä — haukkuminen, se on uutta. Kyllä eduskunnassa ennenkin on törmätty kovasti vastatusten, kyllä porvarilliset puolueet ovat tehneet sen täälläkin, mutta uutta on kuitenkin tuo lakkaamaton joka ainoassa istunnossa uusiintuva haukunta, joka täällä on tapahtunut.

Ja ketkä ne ovat, jotka ovat tätä tehneet? Nuoriksi poikasiksi sanoi yksi heistä itseään äsken tässä. Eivätkö nämä nuoret herrat ollenkaan saata arvata, kuinka verrattoman koomillisilta he näyttävät silloin, kun he niin kovin vakavina jakelevat nuhdesaarnoja joka taholle.

Niin, eronhetkihän pian on tulossa. Me emme ole tuhlanneet monta sanaa vastaukseksi noihin hyökkäyksiin, mutta käsitykseni on, että se oli kerran tässä sanottava. Minä uudistan sen, vastaus kohdistuu muutamiin johtajiin ja muutamiin toisiin, jotka täällä ovat tuota kieltä käyttäneet. Mitä enemmistö vasemmistossa ajattelee, sitä minä en tiedä. Missä määrin joku hyödyllinen yhteistyö voi käydä syksyllä mahdolliseksi, siitä ei myöskään vielä ole suuria tietoja, sen näyttäköön tulevaisuus. Se tulee ehkä riippumaan siitä, missä määrin maalaiset voivat pitää johtajansa tuolla vasemmistossa jonkun verran kurissa.

Tämä asia ei ole suinkaan tarkasti kuulunut siihen asiaan, joka on ollut esillä (ei! ei! huutoja vasemmistosta), mutta ne hyökkäykset, jotka tässäkin kysymyksessä juuri sosialistiselta taholta on tehty ja jotka eivät ole lainkaan kuuluneet asiaan, ne suoranaiset hyökkäykset, jotka tosin tavallista lyhyemmin tänä iltana siltä taholta on annettu, ne ovat olleet täysin riittävänä aiheena kerran lausumaan ei mitään noitten herrojen tarkoituksesta — ne jääkööt heidän asiaksensa — mutta siitä vaikutuksesta, jonka he esiintymisellään ovat meihin muihin tehneet.

Mitä sitte tulee esillä olevaan kysymykseen, niin minä pyydän yhtyä siihen ehdotukseen, että asia lähetetään valiokuntaan. Minä teen sen siitä syystä, että minä arvelen, että tämä kysymys tosiaankin voinee tulevana syksynä vielä vaatia eduskunnalta huomiota. Jos meneteltäisiin sillä tavoin kuin sosialistinen ryhmä menetteli täällä viime lauantaina, jolloin se puhujan kautta ensin julisti suurenmoisesti, että sillä taholla aina ollaan valmiita asian esille ottamiseen, asiain selvittämiseen ja sillä perustuksella puolustettiin esillä

olleen kysymyksen siirtämistä valiokuntaan, mutta sitten kuitenkin puhuttiin ja äänestettiin sitä vastaan, — jos meneteltäisiin sillä tavoin ja viitattaisiin siihen, että tämä keskustelu nyt jo on käynyt pitkäksi ja väsyttäväksi, ja että syksyllä on taas uudestaan väsyttävä keskutelu esillä, niin silloin kyllä olisi riittävä syy hyväksyä yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen. Mutta, kuten sanottu, minä arvelen, että tämä asia vielä tulevana syksynä saattaa vaatia eduskunnan huomiota ja minä pyydän tässä lausua yhden ajatuksen, jota ei ole tähän saakka lausuttu.

Minä teen sen laki- ja talousvaliokunnan entisenä jäsenenä vuoden 1900 valtiopäivillä, jolloin mainitussa valiokunnassa nykyinen vuokralaki oli valmistelun alaisena. Silloin hyväksyttiin tuossa valiokunnassa pykälä, joka sittemmin tuli itse lakiinkin ja joka sisältää määräyksen, että jos se teko tai laiminlöynti, joka edelläkäyvän pykälän mukaan oikeuttaisi torpparin, vuokramiehen häätämisen, on tapahtunut lieventävien asianhaarojen vallitessa tai jos vuokranantaja käytöksellään on antanut aihetta tekijän rikokselliseen tekoon tahi laiminlyömiseen, tutkikoon tuomioistuin, onko vuokramies katsottava oikeutensa menettäneeksi. Käsitän asian sillä tavoin, että kihlakunnanoikeus tutkiessansa Laukon asiata kylläkin olisi voinut — ja korkeimmat tuomioistuimet vieläkin voisivat — löytää lieventäviä asianhaaroja, niin että ainakin osa tapahtuneita häätöjä vielä olisi peruutettavissa. Sillä kieltämätöntähän on, että Laukon omistaja on monella tavalla menetellyt siten, että hänen torppariensa lakko ei ole niin ankarasti tuomittava kuin se olisi, jos heillä olisi ollut toisenlainen isäntä. Hän ensiksikin ei täyttänyt vuokralain määräystä kirjallisten vuokrasopimusten antamisessa. Todistettavasti hän sitäpaitsi on, elleivät kaikki tiedot petä, antanut aihetta oikeutettuihin muistutuksiin muissakin suhteissa. Kun riidat syntyivät, niin hän kieltäytyi — sehän on ollut sanomalehdissä kerrottuna — rupeamasta minkäänlaisiin neuvotteluihin torppariensa kanssa yhteisesti, vaan vaati jokaista yksityistä heistä tulemaan häneltä anteeksi pyytämään. Tässä esiintyy katsantotapa, joka siinä määrin poikkeaa siitä, mikä nykyään on päässyt valtaan kaikissa sivistysmaissa, että se maanomistaja, joka menettelee sillä tavoin, hän epäilemättä antaa aihetta tuomioistuimelle siihen käsitykseen, että on ollut vuokramiehillä lieventäviä asianhaaroja ja ettei siis lain ankarinta kovuutta pitäisi käyttää.

Minä arvelen, että tämä käsitys oli julkilausuttava ja että sitte, kun korkeampikin tuomioistuin on langettanut tuo-

mion, voinee eduskunnalla olla kylläkin vielä aihetta ottaa tutkittavaksi, eikö hallituksen pitäisi ryhtyä toimenpiteisiin harjoittaaksensa ainakin moraalista painostusta, niin että epäkohdat ja väärinkäytökset, jotka ovat kansallemme häpeäksi, mitä pikimmin saataisiin tyydyttävällä tavalla poistetuiksi.

Ed. **Sirola**: En olisi rohjennut kuluttaa eduskunnan aikaa kauvemmin, jos ei siihen olisi minua pakottanut ed. v. Alfthanin lausunto, jossa, käyttääkseni hänen omaa lausetapaansa, oli niin peräti „paljon porua ja vähän villoja". Hän löi julki naurettavaksi minun väitteeni, että hallituksen ja yhteiskunnan pitäisi jollakin tavalla turvata maanteille joutuneita Laukon torppareita. Minä ihmettelisin tätä, jollen tietäisi, kuinka peräti alhainen yhteiskunnallinen sivistys on lukeneissakin yläluokkalaispiireissämme. Jos edustaja v. Alfthan haluaa hankkia itsellensä Ruotsissa verrattain suurta tunnustusta saavuttaneen tutkijan Casselin kirjasen Socialpolitik, löytää hän sieltä lauseen, jossa sanotaan, että missä taloudellisen ylimenokauden takia työläiset joutuvat tavalla tai toisella kärsimään puutetta, on yhteiskunnan autettava heitä tämän ajan yli. Sen olen sanonut ja sen olen sovittanut tähän tapaukseen, koska ei yksin minun, vaan monen muunkin, porvarillistenkin lausunnon mukaan, Laukon tapahtumat ovat ilmauksena taloudellisesta murroskaudesta, siirtymisestä alemmalta taloudelliselta asteelta ylemmälle, ja Laukon torpparit ovat tämän ylimenokauden marttyyrejä. Yhteiskunta on heille velkaa, ja se velka on suoritettava ajoissa, ettei se tulisi liian myöhään.

Kun minä esityksessäni huomauttelin sellaisia seikkoja, jotka osoittavat, että hallituksen olisi voinut olla peräti helppoa laillisella tavalla avustaa näitä Laukon torppareja, niin en suinkaan ollut unohtanut, että mielestäni reaalipolitiikka olisi vaatinut hallitukselta koko lailla selkeämpää tointa kuin mitä senaattori Ståhlbergin täällä refereerattu kanta edellyttäisi. Kyllä minä uskallan vaatia, että hallitus kulkisi pienten, tässä tapauksessa kovin pienten muodollisuuksien yli. Sillä yksi mitta on hallituksen tekemässä tällaisessa muodollisuuksien ylikäymisessä, ja se on kansan ja kansaneduskunnan käsitys asiassa. Jos hallitus olisi pitänyt velvollisuutenaan toimia nopeasti ja sitten mennyt muodollisuuksien yli, ja sitten olisi tullut eduskunnan eteen ja lausunut: „Olot vaativat tämän, tuomitkaa!" niin olkoon se silloin itse tämän menettelytavan, tämän muodollisuuden rikkomisen puolesta tuomiosta vapaa, jos se voi osoittaa sen välttämättömäksi.

Ei mikään reaalipolitiikka olisi estänyt tällaisessa tapauksessa sentapaisia lausuntoja kuin esim., että hallitus olisi menetellyt aivan oikein. Mutta täällä näytti siltä kuin hallituksemme todella ei olisi muodollisuuksien rajoittamana rohjennut kajota asiaan; päinvastoin, jos se olisi muodollisuuksia rikkonut, olisi se nähtävästi saanut siitä tältä eduskunnalta epäluottamuslauseen. — Emme me, herra Estlander, halua ketään terroriseerata, emme me tahdo vähemmistönä pakottaa enemmistöä, mutta me sanomme kantamme, ja kysymme eduskunnalta, kuinka monta siihen yhtyy. Ja siihen meillä todella lienee oikeus.

Viimeinen lausunto, edustaja Danielson-Kalmarin, pakottaa luonnollisesti vastalausuntoon. Se erinomaisen hyvä lisäke tämän kysymyksen käsittelyyn, jonka lausunnon loppu sisälsi, sen pyydän kaikkien painamaan visusti mieleensä ja tämä laillinen syy tietysti tulee tästä asiasta valituksia tehtäessä muitten syitten lisänä olemaan hyvä ja uusia interpellatsiooneja tarvittaessa se on esitettäväksi. Sehän näyttää koko hyvältä argumentilta. Mutta mitä tulee siihen erohetken juhlalliseen lausuntoon, joka puolen tuntia täällä otti, niin siitä voi hyvin lyhyesti selvitä. Että edustaja Kalmari on meidät nimittänyt huonoiksi työntekijöiksi, on meille erittäin ilahuttavaa, sillä jos hän olisi pitänyt meitä hyvinä työntekijöinä, on selvää, että köyhälistö olisi meille päinvastaisen todistuksen antanut!

Ja yhteen tulokseen olemme tulleet ja pidämme sitä tämän kuukauden vaivojen arvoisena. Se, että yhä suloisemmat sovinnon siteet tämän käytävän yli sitovat oikeistoa ja keskustaa toisiinsa, on pidettävä koko pitkänä edistysaskeleena. Se, että muodollisen puoluejankutuksen sijaan yläluokkalaisella taholla alkaa ilmetä selvää politiikkaa ja avointa peliä, on todellakin erinomainen edistysaskel. Ja jos me olemme tämän suuren sovintopäivän joutumista millään tavalla edistäneet, niin arvelen, että olemme tehneet tälle kansalle erinomaisen palveluksen. (Hyvä!)

Senaattori **Ståhlberg:** Minä pyytäisin siitä asiasta, joka koskee työlakkoa Laukon tilalla, vaikka ei suorastaan sen valtiolle lunastamista, ilmoittaa vielä pari seikkaa, joihin nähden on valitettu, että hallitus on tehnyt itsensä laiminlyöntiin syypääksi. Mitä ensiksikin tulee edustaja Kairamon lausuntoon, mitenkä hallituksen olisi pitänyt menetellä sovinnon aikaan saamiseksi, niin voin ilmoittaa, että hallitus on melkein aivan täsmälleen tehnyt juuri niinkuin sitä täällä neuvottiin tekemään. Se on kääntynyt työnantajan puoleen

Laukon asiassa aivan samaten kuin Tampereen lakkoasiassakin. Ero on se, että työnantajat Tampereella suostuivat neuvotteluihin, työantaja Laukossa ei siihen suostunut.

Toinen seikka koskee sitä väitettä, ettei olisi ollenkaan otettu huomioon sitä hädänalaista tilaa, johon henkilöitä voisi joutua Laukon lakon ja häätöjen johdosta. Asianlaita on kuitenkin niin, että senaatista on asianomaiselle kuvernöörille mennyt nimenomainen käsky pitää vaarin siitä, että mainitusta aiheesta johtuvasta hädästä ehkä hoitoa vaille jääville annettaisiin tarpeellista avustusta, ja erityisesti muistuttaa kuntaa siinä kohden täyttämään velvollisuutensa. Tämän johdosta on sitten tullut ilmoitus, että kunnan puoleen ei ole juuri ensinkään turvauduttu tarjona olevan avustuksen pyynnöllä.

Sille kannalle hallitus ei ole tähänkään asiaan nähden asettunut, että yhteiskunnan puolestaan pitäisi olla vaan kylmänä syrjästäkatsojana, silloin kun tapahtuu niitä yhteiskunnallisia onnettomuuksia, joita suuret työriidat ovat. Mutta toisella puolen tässä kohden valtion ja hallituksen mahdollisuudet eivät ole rajattomia. Ne eivät ole rajattomia nyt, eivätkä tule rajattomiksi sittenkään, vaikka vastainen lainsäädäntö tarjoisikin paljon nykyistä tehokkaampia apukeinoja maanviljelyksenkin alalla, niinkuin toisella alalla on tälle eduskunnalle jätetyssä lakiehdotuksessa esitetty säädettäväksi.

Puheenalaistakaan luvallista tarkoitusta varten hallitus ei voi käyttää muita kuin laillisia keinoja ja sellaisia keinoja, jotka sen vakaumuksen mukaan ovat tarkoituksenmukaisia, jotka eivät erityisesti työriitoihin nähden, sen sijaan että tuottaisivat rauhaa ja sovintoa ja saattaisivat rikkoutuneet välit jälleen eheiksi, päinvastoin aiheuta paljon laajemmalti hajaannusta ja selkkauksia. Mutta tarkoituksenmukainen keino ei nykyisissä oloissa suinkaan olisi ollut Laukon tilan lunastamiseen ryhtyminen. Niissä olosuhteissa, jotka tässä asiassa olivat olemassa, olisi se päinvastoin ollut hyvinkin arveluttava. Se olisi ollut arveluttava ensiksikin torppariväestön, vuokralaisväestön aseman parantamiselle, ollut arveluttava sille suurenmoiselle edistystyölle tilattoman väestön aseman kohottamiseksi, joka niin monelta taholta on pantu alulle, ja se olisi erityisesti ollut arveluttava tarpeellisen työrauhan säilymiselle maanviljelyselinkeinon alalla.

Muuten arvelen, että ne näkökohdat, jotka hallituksessa nyt varsinaisesti esillä olevaa asiata, Laukon tilan lunastamisasiata, ratkaistaessa ovat olleet määräävinä, ovat käyneet kyllin selvästi esille senaatin puolesta tänä päivänä an-

netuista selonteoista siitä, mitenkä siinä eri perusteluista on johduttu samaan epäävään tulokseen.

Ed. **Brander**: Mistä on kysymys — on pakko kysyä tältä arvoisalta eduskunnalta, jonka puheenjohtajan vasara 65 minuutin perästä hajoittaa meidät oman toivomuksemme mukaan. Mistä on kysymys ja mistä on ollut kysymys? Onko kysymys tuosta vanhasta lahonneesta feodaalijärjestelmästä yleensä? Tuosta järjestelmästä, jonka historiallinen hetki on tullut minunkin mielestäni kuten meidän äärimmäisen vasemmistommekin mielestä. Minä pyydän vakuuttaa monen puolesta, että meitä on täällä monta, puolueisiin katsomatta, jotka vakaumuksesta ja velvollisuudesta ajamme niin porvariston kuin köyhälistönkin asiaa. Meitä on täällä monta, jotka vielä pyydämme tästäkin lähtien ajaa koko kansan asiaa ilman fraaseja, ja meillä on syksyllä vielä suuri työ edessä järjestää tätä vaikeaa torpparikysymystä. Kuulun niihin, jotka asettavat päämääräkseen sen, että meidän täytyy kokonaan päästä irti torpparilaitoksesta ja vanhasta feodaalijärjestyksestä; rauha ei maaseudulla palaa, ennenkuin tämä laitos on muinaismuistona. Mutta tästähän asiasta yleensä ei ole kysymys. Onko kysymys Laukon surullisen kuuluisasta torppariasiasta yleensä, sen sydämettömistä häädöistä, siellä vallinneista surullisista epäkohdista? Ja onko kysymys siitä, että vaan jotkut ovat myötätunnolla tätä asiaa seuranneet? Pyydän vakuuttaa tässäkin, että tätä asiaa on myötätunnolla seurattu monella taholla, jätettäköön tässä ratkaisematta missä asiassa on tarpeeksi tuota myötätuntoa ja ymmärrystä. Tässä asiassa tarvitaan vielä paljon hyvää tahtoa, paljon työkykyä ja paljo kaukonäköisyyttä, niinkuin torppariasioissa yleensä, ennenkuin tämä vyyhti on selvitetty. On pakko konstateerata, että hyvää tahtoa ei ole ollut kylliksi viranomaisissa, jos asiaa koko laajuudessaan ajatellaan, mutta hyvää tahtoa, ymmärrystä ja kaukonäköisyyttä ei, Jumala paratkoon, ole myöskään ollut kylliksi köyhälistön asianajajissakaan. Ei ole Laukon asiasta yleensä kysymys, tällä kertaa on vaan kysymys siitä interpellatsioonista, joka koskee kysymystä, miksi hallitus ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin Laukon sukukartanon lunastamiseksi. Siitä on kysymys ja tähän kysymykseen saimme päivällä jo selvityksen. Selvitys ei olisi ollut tarpeeksi täydellinen, ei lähimainkaan, jos emme olisi saaneet kuulla sitä arvokasta lisäselvitystä, jonka saimme myöskin toisen hallituksen jäsenen puolelta, mutta ainakin minä kuulun niihin, jotka tämän selvityksen jälkeen olivat tähän kysymyksenalaiseen

asiaan nähden tyydytetyt. Minua eivät enää lainkaan vakuuta ne mielipiteet, joita on lausuttu sen tueksi että tämä asia olisi lykättävä johonkin valiokuntaan, sillä ne perusteet, jotka edustaja Kairamo toi esiin, eivät koske tätä yksityistä asiaa erikseen, ne koskevat aikaisempia Laukon oloja. Minusta asia on selvitetty ja, kuten sanoin, varsinkin senaattori Ståhlbergin lausunnon kautta. Pyydän vaan siinä suhteessa viitata eräisiin seikkoihin. Hallituksen miesten on ollut pakko ottaa tämä asia myöskin siltä kannalta, että päätöstä tässä tehtäessä on ajateltava niitä seurauksia, joita päätöksellä on muihin samanluontoisiin asioihin. On, ja ehkä täydellä syyllä, moitittu hallitusta siitä, että se jo nyt tapahtuneissa suurten tilojen ostoissa tilattomia varten on maksanut liiankin suuria hintoja ja kiinnittänyt liiankin monta miljoonaa, kun olisi huokeammallakin noita maita saatu. Ja on jo olemassa keinottelua suurtilallisten puolelta, kun tarjotaan maatiloja pikkutilallisille valtion välityksellä. Tuo seikka on huomioon otettava ja ainakin minuun hallituksen selvitys juuri tästäkin syystä on varsin vakuuttavasti vaikuttanut.

Minä sentakia yhdyn niihin, jotka ovat täällä ehdottaneet, että eduskunta, saatuaan nyt näin lavean ja pitkän selvityksen asiassa hallituksen jäsenten puolelta ja eduskunnan puolelta, siirtyy yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Ne asiakirjat, jotka tänä iltana pikakirjoittajain kautta on saatu kokoon, ne eivät häviä, ne kyllä seuraavat tämän eduskunnan arvoisia papereita, mutta en ymmärrä, mitä asiallista hyötyä olisi siitä, että tämä asia vielä syksyllä otetaan uudelleen esille. Laukon asia kyllä tulee syksyllä uudelleen esille toisessa yhteydessä ja se ansaitsee esille tulla, mutta ei tämä erikoishaara Laukon asiaa.

Lopuksi pari sanaa tämän pitkän keskustelun johdosta. Minusta ei yksityiselle eduskunnan jäsenelle ole sopivaa eikä hänen arvonsa mukaista, että hän järjestelmällisesti ottaa täällä toimittaakseen koulumestarin virkaa, ja pyydän anteeksi, jos minun lausuntoni ymmärretään siksi, että minä tahdon esiintyä koulumestarina. Sen takia minä vakavasti pyydän arvoisalta eduskunnalta nyt erotessa, että me jättäisimme osan järeää ja pienempää tykistöä kotiin kesän aikana ja että erityisesti jättäisimme kotiin sen tykistön, jolla ammumme toisiamme, kun meillä on niin paljo maalitauluja ulkopuolella itseämme. Pyydän, suokaa anteeksi, muistuttaa mieliin vanhaa sananparta: „arvaa oma tilasi, anna arvo toisellekin". Oppikaamme kunnioittamaan toistemme rehellisiä vakaumuksia ja puhtaita tarkoitusperiä ja muistakaam-

me, ei ainoastaan omaa yksityistä jäsenarvoamme, vaan myöskin koko eduskunnan arvoa niin hyvin oman maan kuin ulkomaittenkin silmissä, kun meillä kerran on maailman kansanvaltaisin ja uudenaikaisin eduskunta. Pitäkäämme tätäkin mielessä eikä vaan omia mielijohteitamme ja omia puoluepyyteitämme. (Hyvä!).

Ed. **Tainio**: Pyysin puheenvuoroa lausuakseni kiitokseni suomalaisen puolueen tunnetulle ja tunnustetulle johtajalle hänen äskeisestä lausunnostaan. Sillä sen arvoinen se kyllä on. Minusta tuntui myöskin täällä työ menneen jotakuinkin hukkaan, mutta se lausunto vakuutti minua, niinkuin edustaja Sirolaakin, että me olemme saaneet täällä jo paljon aikaan. Edustaja Schybergson ja koko tämä puoli täältä voivat iskeä niin kauniisti veljenkättä toisilleen, ja kun Suomen kansan enemmistö, joka kuitenkin on köyhälistön asemassa, huomaa sen ja tuntee sen, niin se on paljo viisastunut ja osaa sen mukaan menetellä. — Mutta mitä taas tulee yhteistyöhön syksyllä, me olemme siihen aina valmiit kenen kanssa tahansa kansallisella ja kansanvaltaisella pohjalla. Se kuulostaa, niinkuin se olisi lainattu Suomettaresta, mutta kyllä minä tarkoitan sillä täyttä totta, vaikka minä ehkä käsitän kansallisuuden hieman toisin, kuin ne, jotka sillä ratsastavat. Mutta olkoon sanottuna jo nyt, että sen yhteistyön perustana ei kuitenkaan ole eikä voi olla se, että routavuosien aikaiset sillanrakentajat julistettaisiin tässä maassa marttyyreiksi, johonka meitä täällä on tahdottu pakoittaa. Ja vielä käytän tilaisuutta lausuakseni ihmettelyni siitä, että arvoisa puhuja asetti rinnakkain viime lauantaisen keskustelun ja tämänpäiväisen keskustelun, aivan kuin olisi yhdentekevää, keskustelemmeko me muutamista hovioikeuden virkamiehistä, joilla on tuhansien markkojen suuruiset eläkkeet, vai puhummeko yhteiskunnallisen laiminlyömisen synneistä Laukon nälkää näkeviä torppareita vastaan. Meidän mielestä niillä asioilla on joltinenkin ero. Ja sitä paitsi me emme ole kiitollisia sille puolueryhmälle, joka meidän kanssamme äänestää asiata valiokuntaan, sillä me tiedämme, että se ei tapahdu johdonmukaisuudesta eikä se tapahdu jalomielisyydestä, vaan siihen päätökseen pakottavat sen puolueen lukuisat torppariäänestäjät, jotka kyllä tarkkaan seuraavat tämänpäiväistä keskustelua ja sen tuloksia. Siihen pakottaa välttämättömyys ja minä haluaisin sanoa sen puolueen edustajain menevän kotiansa sillä tiedolla, että ovat äänestäneet yhdessä tämän äärimmäisen oikeiston kanssa.

Minun olisi tehnyt mieleni huomauttaa äskeiselle hallituksen edustajalle, mitä tulee kunnan velvollisuuteen pitää huolta sen puutteenalaisista, että Tottijärvellä on 13 taloa ja kaikki muut torppia, ja jos kunnan apuun vedotaan, niin kyseessä ovat Laukon parooni ja lakkolaiset. Minä en tiedä, pitäisikö lakkolaisten itse itseään auttaa vai ottaisiko hallitus ja Laukon parooni niitä auttaakseen. Perin heikot tuntuu olevan hallituksen edustajilla käsitykset puheenalaisesta asiasta; koko Tottijärven kuntaan ei jää kuin tuskin 100 työkykyistä miestä, jos lähtevät lakkolaiset pois, ja niille käy mahdottomaksi elättää noita lakkolaisia.

Yhdyn edustaja Sirolaan, että tämä asia lähetetään maatalousvaliokuntaan, joka saisi pyytää lausunnon perustuslakivaliokunnalta, jos se sen tarpeelliseksi näkee. Mutta minä lisään samalla, että kun meidän ryhmämme äänestää asiaa valiokuntaan, se jo meidän puoleltamme on epäluottamuslause hallitusta vastaan tässä asiassa. Toisinaan tuntuu, niinkuin V. J:ssä olisi vika, kun ei saa epäluottamuslausetta antaa hallitukselle ilman, että asiaa ei lähetetä valiokuntaan. Mutta siitä on se hyöty, että epäluottamuslause voidaan valiokunnassa sen paremmin perustella.

Ed. **Castrén**: Täällä ovat useat puhujat lausuneet, että hallituksen olisi pitänyt hankkia jotakin lievennystä Laukon hätääkärsiville torppareille. Hallituksen puolelta on jo ilmoitettu, että hallitus on lähettänyt kirjelmän Hämeen läänin kuvernöörille, jossa nimenomaan velvoitetaan häntä pitämään huolta siitä, etteivät Laukon torpparit kärsisi puutetta. Vieläpä on eräs arvoisa edustaja, edustaja af Ursin mennyt niin pitkälle, että julistaa valtion asiaksi tukea taloudellisesti heikompaa tämän taistellessa taloudellisesti väkevämpää vastaan. Eiköhän, jos asiaa tarkemmin ajatellaan, tämä tällainen kanta johtaisi mitä eriskummallisimpiin tuloksiin ja saattaisi hallituksen tykkänään pois siitä tasapainosta, jota sen ehdottomasti täytyy vaarinottaa työnantajain ja työmiesten välisissä taisteluissa. Jos valtion tulee lakkotaistelun aikana tukea taloudellisesti heikompaa väkevämpää vastaan, niin olisi siitä seurauksena, että hallituksen tulisi, jos köyhälistö lakkotaistelussa on uupumaisillaan, tukea sitä työnantajia vastaan ja jos sulun tehneet tehtaanomistajat taistelussa näyttäisivät joutuvan alakynteen, niin olisi siitä seurauksena se, että hallituksen pitäisi näitä auttaa. Ei missään maailmassa, ei missään valtiossa hallitus ole asettunut tuollaiselle kannalle. Hallituksen ei pelkästään ole sallittava, että molemmat talou-

dellisesti taistelevat puolueet saavat määrättyjen rajojen sisällä ja määrättyjä keinoja käyttämällä, työnantajat muodostamalla työsulkuja ja työntekijät muodostamalla lakkoja, taistella toistensa kanssa. Hallituksen on myöskin, missä ei ole olemassa lainsäädännön tiellä syntynyttä välitystoimiorgaania, koetettava, mikäli mahdollista vaikuttaa siihen suuntaan, että sovinto ennen työtaistelua taikka sen jo puhjettua mikäli mahdollista pian saadaan aikaan. Tätä tehtävää on hallitus nyt kyseessäolevassa asiassa koettanut, vaikka turhaan, täyttää.

Mitä täällä on lausuttu siitä, että hallituksen olisi tullut sovelluttaa pakkoluovutus-asetusta Laukon sukutilan hankkimiseksi valtiolle, niin ei minun tarvitse muuta kuin mainita, että voimassa olevan pakkoluovutus-asetuksen sovelluttaminen sellaisiin tapauksiin kuin nyt kyseessä ollut ei ole mahdollinen. Pakkoluovutustoimenpide ei siitäkään syystä olisi ollut mahdollinen että pakkoluovutettava kiinteimistö on sukutila, joka ei olisi voinut joutua pakkoluovutuksen esineeksi ennen tarkoitusta varten eduskunnan ja hallitsijan puolelta aikaansaatua lainsäätämistoimenpidettä.

Mitä tulee edustaja Vuolijoen väitteesen että hän olisi lausunnossaan moittinut hallitusta siitä ettei se ollut agraarikomiteaan kutsunut ketään henkilöä, joka olisi ollut Tampereen torpparikokouksen päätöksen kannalla, niin pyydän huomauttaa, että jos edustaja Vuolijoki olisikin näin lausunut, niin lienee kuitenkin hallituksen mahdoton tietää, ken on Tampereen torpparikokouksen päätöksen kannalla, ken ei. Hallitus oli kutsunut agraarikomiteaan yhden sosialistin ja kolme torpparien edustajaa sekä pienviljelijäin edustajaa; nämä torpparien ja pienviljelijäin edustajat olivat ehdottomassa enemmistössä siinä alakomiteassa, joka torpparilakiehdotusta käsitteli, seikka, jonka pitäisi olla tunnettu edustaja Vuolijoelle siitä selityksestä, minkä agraarikomitean alisihteeri julkaisi „Työmiehen" palstoilla. Mitä suurtilallisiin tulee, minä muistelen edustaja Vuolijoen sanoneen että niitä oli viisi eikä neljä — (Huuto: Ei!) Omasta puolestani en voi lukea edustaja Renvallia suurtilalliseksi, vaikka hän omistaakin vähän suuremman huvila-alueen, Turholma-saarella, ja vaikka hän on osallisena eräässä metsäyhtiössä Ilomantsissa, hän kun ei omista mitään suurtilaa. Vaan kentiesi edustaja Vuolijoki katsoo asiata toiselta kannalta. Edustaja Schybergsonilla taas on ollut osakkeita Jokioisissa, mutta ei hän enään ole edes yhtiön osakkaanakaan. Mitä sitte herra Grotenfeltiin tulee, on hänkin osakkaana eräässä kartano-osakeyhtiössä — kuinka suuri osakas hän siinä on, on mi-

nulle tuntematonta. — Mutta tosiasiana pysyy, että varsinaisia suurviljelijöitä, sellaisia, jotka harjoittavat varsinaista suurviljelystä, ei ole agraarikomiteassa ollut muita kuin herra Björkenheim.

Edustaja Vuolijoen esitys senaatissa vallinneista mielipiteistä Laukon kartanon ostoon nähden oli aivan yksipuolinen. Kuten jo ensikerralla mainitsin ja kuten senaattori Ståhlberg on jo kahdesti ilmoittanut, oli koko senaatti sillä kannalla, ettei sen olisi ryhdyttävä ostamaan Laukon kartanoa, toiset jäsenet asiallisista syistä, toiset muodollisista.

Mitä edustaja Danielson-Kalmarin viimeiseen puheeseen tulee, näyttää sosiaalidemokraatisella taholla vallitsevan jonkunmoista väärinkäsitystä, sillä ei ainakaan sen ryhmän puolelta, johon minulla on kunnia kuulua, ole herra Danielson-Kalmarille annettu mitään valtuutta esiintyä puhumaan sen puolesta. Lausuntonsa on herra Danielson-Kalmari yksinomaan antanut oman ryhmänsä puolesta.

Edustaja Turkian numeroita haittasi minun ymmärtääkseni se vaillinaisuus, että ne olivat aivan yksipuoliset. Mainittiin mitä torpparit suorittavat, mutta ei tehty selkoa siitä mitä etuja torpparit nauttivat. Suuresti suotavaa olisi, että selvä, asiallinen ja tasapuolinen esitys hankittaisiin Laukon torpparin suorittamien verojen ja etujen suuruudesta, siitä, minkälaiset heidän suorittamansa rasitukset todellisuudessa ovat olleet.

Eräs arvoisa edustaja on täällä lausunut, että on merkillistä, että nuorten miesten pitää esiintyä näyttämään vanhoista miehistä kokoonpannulle senaatille, mitenkä sen on meneteltävä. Mitähän merkillistä siinä on. Sillä onhan vanhoista ajoista asti tunnettu, että munat aina ovat olleet kanoja viisaammat.

Mitä vihdoin tulee kysymykseen siitä, mihinkä valiokuntaan esillä oleva asia olisi lähetettävä, jos se päätetään sinne lähetettäväksi, niin kannatan minä ehdottomasti sitä mielipidettä, että se olisi lähetettävä yksistään perustuslakivaliokuntaan eikä mihinkään muuhun.

Ed. **af Ursin:** Ainoastaan pari sanaa. Senaattori Ståhlbergin viimeisen puheen johdosta tahdon teroittaa mieleen, että väestö itse välillisesti pyytämällä pyysi tilojen lunastamista. Edustaja Castrénille huomautan, että minä sanoillani „valtion pitäisi tukea heikompaa" tarkoitin sitä, että hallituksen olisi pitänyt lunastaa tila. Ja lopuksi edustaja Danielson-Kalmarin rippisaarnan johdosta luulen voivani vakuuttaa,

että me emme välitä semmoisista rippisaarnoista, yhtä vähän kuin edustaja Palménin pirteistä opetussaarnoista.

Ed. **Nuorteva:** En suinkaan aijo monta sanaa tuhlata. Mutta koska edustaja Danielson-Kalmari teki minulle sen suuren kunnian, että hän täällä suuressa ja komeassa jäähyväispuheessaan mainitsi myös minun erehdykseni, silloin kun oppivelvollisuus-esitysehdotusta käsiteltiin, niin minä tahdon myöntää, että minä todellakin erehdyin kieltäessäni, ettei se kuulu valtiovarainvaliokuntaan, ja tahdon täällä sen hänen mahdolliseksi tyydytyksekseen tunnustaa. Lausun vilpittömän kiitoksen hänen kauniista jäähyväispuheestaan.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken hyväksyy edotuksen: „Kuultuansa annetun selityksen, eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen", vastaa jaa; jos ei voittaa, tulee asia lähetettäväksi valiokuntaan.

Lippuäänestyksessä annettiin 49 jaa- ja 124 ei-ääntä, joten asia oli päätetty lähettää valiokuntaan.

2:o. Ken tahtoo lähettää asian perustuslakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, tulee asia lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan, jonka tulee tarpeellisissa osissa hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Huutoäänestyksessä selitti puheenjohtaja ei-äänten olleen voitolla, jonka johdosta edustaja **Castrén** vaati lippuäänestystä.

Puhemies nyt huomautti, että aika on jo kulunut niin pitkälle, ettei enää ehditä lippuäänestystä toimittaa ennen kello 12, koska siihen kuluisi ainakin 20 minuuttia, jos se oikein joutuisestikin voisi tapahtua.

Lippuäänestys on siis siirrettävä syyskuuhun ensimäisenä asiana täällä toimitettavaksi, kun silloin kokoonnutaan.

Edustaja **Listo** pani vastalauseen sellaista menettelytapaa vastaan, että tässä vaadittiin lippuäänestystä.

Päiväjärjestykseen siirtyen esitettiin ja pantiin puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle

pankkivaliokunnan mietintö n:o 1, käsiteltäväksi yhteydessä pankkivaltuusmiesten kertomuksesta annettavan mietinnön kanssa,

sekä ensimäiseen syyskuulla pidettävään istuntoon

lakivaliokunnan mietintö n:o 1 arm. esityksen n:o 4 johdosta Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Esityslistalla vielä jälellä oleva asia, istumisjärjestyksestä, jäi myöskin ajan vähyyden tähden käsittelemättä.

Seuraava istunto ilmoitettiin olevan ensi syyskuun 2 p:nä kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 11,53 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.